POENALIUM DISTRICTIONUM EXAMEN. QUIBUS REGULARES PUNITIUAM...

Santoro : da Melfi

POENALIVM DISTRICTIONVM EXAMEN.

R.H. 9

8

POENALIVM DISTRICTIONVM EXAMEN.

QVIBVS REGVLARES

Punitiuam Iustitiam administrant.

OPERA P.F. SANCTORII A MELFI
Ordinis Min. Strict. Obseru. S.P.N. FRANCISCI, Rom. Prou. Patris, ac Theologi, in S. Lateranensi Pœnitentiaria iam Præsidis, & nunc Regalis Monasterij S. Claræ Neapolis Moderatoris in lucem eductum.

IN QVO PRAEEVNTIBVS VTRIVSQVE THEOLOGIAE, Iurisque prudentia facibus; quidquid ad iudicialem senticosam materiam spectat absolutè, ac concinnè disponitur.

IN DVAS PARTES DISTRIBVTVM, QVAS NON SINE FRVctu peruoluet Ecclesiast. Iudex, Forensiumq. causarum Patronus.

Ad Eminentiss. ac Reuerendiss. D.
D. HORATIVM IVSTINIANVM
S.R.E. Card. Ampliss.

Pertinet ad bibliothecam fr. francisci de urbe

ROMAE, Apud Andream Phæum Anno Iub. M.DC.L.
Superiorum permissu. Sumptibus Bertanorum.

Eminentiſs. ac Reuerendiſs. Domino Mœcenati ſuo Clementiſsimo

D. HORATIO IVSTINIANO S.R.E. Cardinali Ampliſsimo.

Sanctiſſimi Domini Papæ Maiori Pœnitentiario, ac Seraphici Ordinis Comprotectori, Rectori, & Gubernatori integerrimo.

FR. SANCTVRVS DE MELFI Romanæ Reformatæ Prouinciæ filius,

Ac Regij Monaſterij S. Claræ Neapolis Guardianus; poſt humillima S. Purpuræ oſcula;

P. F. P.

AEDIFICIA, & Plantas, atque ab illis prouenientes fructus Solo cedere IVSTINIANARVM legum ſanciuit authoritas, quas in æqui, rectique aſſertionem, armauit ratio, & Imperij Maieſtas inſtruxit, Iure etenim in parentis commoda recidunt, quæ in ſinu illius adulta ſunt germina, & eò neceſſe eſt, vt cum pondere extenſæ propagationis redeant, vnde vitæ initium acceperunt. Hæc autem Imperialis ſanctio, Eminentiſſime Princeps, vt coram Amplitudine tua cum fœnore harum lucubratiuncularum mearum apparerem, non tantùm ſuadet, ex humillimæ, quam profiteor, erga Te

deuotionis ingenio; verùm etiam ex Iustitiæ complemento, allicit, & impellit. Siquidem, quantulæcumque illæ sint, in S. Lateranensis Pœnitentiariæ Collegio, per tempus, quo mihi moras trahere datum fuit, magna ex parte collectæ; postmodum in hoc insigni, & verè Regio Monialium Sanctæ Claræ Cœnobio coronidem acceperunt. Atque adeò, cùm Summus Christi Vicarius Claues Regni Cœlorum sibi collatas, in Pœnitentiali Prætorio exercendas, suprema Tibi authoritate commiserit; Cumque ad huiusce Monasterij clauum, Tuo iussu destinatus fuerim, interque Populares tumultus, ad liniendos animi mœrores, Musis, tempori tamen accommodatis; idest iudicialibus, & in malorum vindictam armatis, vti licuit, quis me effrontem, vel indolentem coarguet, quod Tuæ illuminatæ mentis oculos, ac omnibus numeris, omniumque litterarum absolutam eruditionem, quæ in Te est, non expauerim? In Tuæ ditionis Solo progenitæ, Tibi pleno iure debentur, Tibique tanquàm directo Domino, etsi incultæ, etsi Coloni ruditate syluescentes, debito exigente, sistuntur. Quod palustris calamus, quod infirmum ingenium potuit, exhibet, non quod humilis, deuotusque optasset affectus. Ampliori stimulo sollicitari potuisset humilitas, vt Regulares istæ animaduersiones ad Tuæ censionis Arcem, vel inuitæ in iudicium traherentur, vtpotè Franciscanum sodalitium, Tuæ Comprotectioni concreditum, concernentes. Et sicut priorem meorum Commentariorum in statuta Seraphici Ordinis Tomum, Eminentissimo Protecto-

ri

ri nuncupandum duxi, ità debuit alter Eminentissimo Comprotectori dicari. Vt vtrumque tempus, legibus, quæ in primo, & armis, quæ in secundo digeruntur, sub Eminentissimorum Protectorum præsidio consoueri valerent. Verùm hac generali ratione sepofita, ad debitum redeo, eoque fultus Eminentię Vestræ pedibus librum volens, lubensque submitto: sciens Te non aspernaturum munusculum, etiamsi cultiores, & suauiores Musas soleas contemplari, ea fermè ratione, qua fatigatus lumine oculos, & lassescentem obtutum, in nobiliorum obiectorum aspectu, ad syluestria, & montana conuertimus, & torpentem ob exquisitos sapores gustum, agrestiori, & amariori succo corrigimus. Posset hoc loco calamus in Auitæ, & nobilissimæ IVSTINIANAE Familiæ campum excurrere, sed amens, & Hypocratis vinculis coercendus, qui imparem suis viribus materiam imprudens auderet attingere, & Atlantæis humeris vix proportionatæ moli, pigmæos, debilesque artus supponere conaretur. Sol, proprijs, non alienis splendoribus cernitur, & nulla Christiani, & non Christiani Orbis regio reperitur, quæ à IVSTINIANIS fulgoribus se abscondat. Solem enim, siuè Orientem, siuè Occidentem, siue in Meridie constitutum IVSTINIANVS Ales inconcusso oculo intuetur. Ex inaccessis, arduisque lapidibus, vbi nidum suam posuit, superna, infera contemplatur. Cuius Pulli muricis sanguinem lambunt, siuè inter hostes accincti, siuè inter insulas Purpurati, siuè inter fasces, & sceptra conspicui, siuè inter Academias, & Gym-

nasia

naſia, ſcientiarum omnium cultura, & in primis Chriſtiano zelo, & pietate fulgentes: excurrit, vel nolens calamus. Coram Te, IVSTINIANAE gloriæ, non minùs ſanguine, quàm virtutibus hærede, pedem ſiſtit. Et quam meritis conſecutus es Purpuram, & ad Diuinum præceptum eleuandam, Tuæ Religioſa integritas, & cana prudentia, non parùm ſollicitant, ambitioſo obſequio reueretur. Vale Princeps Eminentiſſime. Ex Regali Monaſterio ſanctæ Claræ Neapolis 4. Non. Martij 1649.

Lectori meo.

SERAPHICAS Sanctiones, in practica criminali Summariè, & per quasdam veluti aphorismos adductas, ac in commentarijs ad Ordinis Constitutiones, opportuniori tempori ablegatas, ecce nunc tertiò ex professo examinãdas aggredior, vt tandem, fax, quæ planiori luxit itineri, senticosis, intricatisquè semitis præferatur. Intentum Authoris.

Nec quia punitiones culpas emendant, & verbo Taciti 3. annal. *Omittere potius prævalida, & adulta vitia, quàm hoc exequi, vt palam fieret, quibus flagitijs impares essemus*: ab ipsarum publicatione, & declaratione manum retraxi, quia omnibus compertum est, cuiuscumque, etiam Sanctissimè institutæ Reipublicæ polos, & cardines in premiorum, & pœnarum distributione consistere, quibus vniuersa regendi disciplina componitur. *Legis enim præmio, aut pœna, vita moderatur humana*, vt ex Sancto Isidoro retulit *Grat. cap. omnes autem d. 3. In quibus Reipublicæ salutem sitam esse*, dixit *Arist. 1. Rethor. cap. 3.* Assertore siquidem S. *Cypriano de hab. Virginũ. Disciplina custos est spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes, & nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper.* Ex cuius defectu Valentinianos hæreticos progerminasse, testatur Tertullianus aduersus ipsos, initio, *Qui disciplina non terrentur*. Equidem si prohibita impunè transcendas, *nequè metus vltra, nequè pudor est*, dicebat Tiberius apud Tacitũ *lib. 3. ann.* quod clarius digessit S. P. Damianus in opusc. 57. inquiens, *vbi penitus disciplina postponitur, vbi districta legitimi rigoris censura reprimitur, necesse est, vt prona semper ad malum fragilitatis humanæ conditio, ad illicita relabatur*, & propterea dicitur *in cap. placuit 21. q. 2. ex Conc.*

Disciplina quibus polis nitatur.

Disciplinæ effectus.

Disciplinæ defectus quid operetur.

ex Conc. Hispal. 2. non poterit in Clericis prauaricationis aboleri licentia, nisi fuerit in eis propter correptionem, disciplinæ subsequuta correctio, quod ex Isidoro relatum fuerat in cap. factæ sunt d. 4. si enim errata non corriguntur, nulla poterit subsistere Respublica, in qua non minoris momenti est correctio, quàm misericordia, dicente Ambrosio *Ser.* 8. *psal.* 118. *vers.* 2. *relatus cap. est iniusta* 23 *quæst.* 4. *In ipsa Ecclesia, vbi maximè misereri decet, teneri debet quam maximè forma iustitiæ; quia cum vni indulget indigno, pluribus facit ad prolapsionis contagiũ prouocari; facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delinquendi*. Vnde Cassiodorus *lib.* 9. *Var. Epist.* 2. confessus est, *Regnum dici integerrimum, si nunquam fuerit immutatum. hoc fieri potest, cum vndique submouetur effrænata licentia, nec datur ausus menti malignæ sub abominabili libertate peccare*. Quid plura? *Prælati instituuntur in vindictam malorum, laudem vero bonorũ. ad Rom.* 13. & in arca fœderis erat *Vrna habens manna, & virga Aaron, & tabulæ testamenti. ad Heb.* 9. quia lex sine manna misericordiæ, & præmij, & sine virga correctionis custodiri nõ potest. quia ex Isaia *cap.* 32. *opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum* Cum enim moraliter impossibile sit (adsit Taciti 4. histor. effatum *Vitia erunt, donec homines*) in tam ampla societate, qualis est Franciscana, quæ Regulares omnes simul iunctos excedit, defectus, excessusque non committi, ad probi regiminis subsistentiam opus fuit, non minus legibus ad bonum dirigentibus, & præmia spondentibus adornari, quàm etiam punitionum armis decorari, vt vtrumque tempus, & meritorum, & culparum rectè possit gubernari, vt pro Imperij mole regenda Iustinianus Instit. initio fassus est. Quod eleganti paræmia declarauit ipso antiquior, & sapientior Salomon Prou. 25. *Aufer* (inquit) *rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum aufer impietatem de vultu Regis, & firmabitur Iustitia*

Facilitas veniæ, incentiuum delicti.

Manna; & Virga optima complexio.

Punitium iustitia à religione rubiginẽ tollit.

ſtitia tronus eius, nimirùm Lyrano Interprete, *ſicut ablata rubigine formatur vas puriſſimum, ſic ablata impietate de Regno, remanet purum, & iuſtitia ſolidatum*. Quinimò auſim dicere, nec Deus ipſe, qui homines labiles creauit, reputaretur Deus, niſi delicta punitionibus emendaret, quæ fuit Tertulliani mens lib. 1 contra Marcionem c.26. qui Deum fingebat Iuſtitiæ punitiuæ expertem. *Si enim* (inquit) *neque emulatur, neque iraſcitur, neque damnat, neque vexat, vt potè, qui nec Iudicem præſtat; non inuenio quomodo illi diſciplinarum ratio conſiſtat. Quale eſt enim, vt præcepta conſtituat, non executurus, vt delicta prohibeat non vindicaturus? extraneus ſcilicet ab omnibus ſenſibus ſeueritatis, & animaduerſionis?* Hinc idem Tertulianus lib. 3. c. 17. applicat Chriſto Domino illud Deut. 33. *Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius*, dicens *Chriſtus ſignificabatur taurus ob vtramque diſpoſitionem, alijs ferus, vt Iudex, alijs manſuetus, vt Saluator*. Sed quia hoc argumentum eſt omni lumine naturali, diuino, ciuili, Eccleſiaſtico euidens, illud termino monito S. P. N. FRANCISCI in capitulo Nono Regulæ Prædicatoribus facto, *Annunciando* (inquit) *eis vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam, cum breuitate ſermonis*. In his enim totius diſciplinæ Chriſtianæ, & regularis œconomia conſiſtit, quia vt refert Corduba eo loco q. 3. *ordinatè procedítur ſecundum illud Pſalmi. Declina à malo, & fac bonum, & ſecundum aliud, oderunt peccare mali formidine pœnæ, oderunt peccare boni virtutis amore*. Quamobrem Capitulum ſeptimum Regulæ inſtituit. *De pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda*. Quia, vt probat *Panor. in c. Ad reprimendam, de off. Ordin.* Ordinatio pœnæ comprimit à malitia, & indirectè dirigit ad virtutem, vt expreſsè dicitur in *c. iam verò 23 q. 6.* ea fermè ratione, qua ob timorem pœnæ deſiſtitur à malo, & aſſumitur bonum, & homines conſueta diligere ſolent, & Reipublicæ intereſt, ne crimina remaneant

Nec Deus eſſet, ſi non puniret.

Diſciplina in quo conſiſtat.

† 4 impu-

impunita *leg. si ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. leg. si operis C. de pœnis. leg. si longius* §. 1. *ff. de iudic. leg. locatio* . §. *quod illicitè ff. de publ. cap. vt famæ de sent. excom.* Cuiaccius *in lib.* 9. *Codicis Iustiniani ad l.* 47. pœna est æstimatio delicti *l. sanctio ff. de pœnis*. imponitur verò, vt sublatis malis, cœteri viuant securiores. vel vt is, qui punitur emendetur. *l. si pœna ff. eod.* vel vt pœna eius cœteros meliores reddat *l.* 7. *ff. ad l. fab. l.* 1. *ff. ad l. Iuliam repetundarum*. vt fassus est *Demostenes in Neæram*, vt cœteri terreantur exemplo *l. capital.* §. *famosos ff. de pœnis*. Quæ ratio efficit, vt in animalia nonnumquam pœnæ cõsummantur vt apud *Plin. lib.* 8. *cap.* 16. *Gen.* 9. *Exod.* 21. *Leuit.* 20. Immo in anima carentia, ex Draconis lege, refert *Pausanias*, si statua offendisset, talionem daret. Pœna vnius metus est multorum *dicta l.* 1. *C. ad l. Iuliam* ... *c. quapropter* 2. *quæst.* 7. *cap. scienter de Iureiur. Clem.* 1. *de Iud. & Clem.* 1. *de offic. Ordin.*

Quid autem alijs prodesse poterit, extra Minoricũ sodalitium, talis pœnarum examinatio, inde colligetur, quod cum sint, omnibus alijs ferè regularibus communes, iuuabit, collectas in vnum locum materias, aliqua speciali consideratione examinatas, habere in quo breuitati studebo, & ab inutili repetitione, eorum, quæ ab alijs tractata sunt, abstinere conabor;

Atque hac ratione statuta omnia, Commentarijs adornata in lucem prodibunt: quibus tibi vti, & frui, Lector candidissime licet, si libet. Sin minus, ne despice, quia in re, quæ tibi fortassis leuis, & superuacanea videtur, non leuem, ac inanem iuuandi voluntatem affectaui. Vale.

Fr.

FR. IOANNES A NEAPOLI TOT. ORD. S P. Francisci Minister Generalis, & seruus. Dilecto nobis in Christo P. F. Sanctoro de Melfi eiusdem Ordinis, Prouinciæ verò nostræ Reformatæ Romanæ Patri benemerito, Concionatori, & Lectori generali, atque ad præsens Regij Monasterij S. Claræ Neapolis Guardiano salutem in Domino sempiternam.

CVm iuxta Apostolicas sanctiones, necnon Ordinis nostri Seraphici Constitutiones reuisum, & approbatum fuerit Opus à te collectum, cuius titulus est. De Pœnis Regularium, & specialiter Fratrum Minorum. *Harum nostrarum facultatem tibi concedimus, quatenus eum typis mandare possis. Vale nostri memor in orationibus tuis. Dat. in nostro Conuentu S. Mariæ Nouæ Neapolis. Die 30. Decembris 1646.*

Fr. Ioannes de Neapoli Minister Generalis.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Patri Sac. Palatij Apost. Mag.

A. Victricius Episc. Alat. Vicesg.

Hoc

impunita *leg. si ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. leg. si operis C. de pœnis. leg. si longius §. 1. ff. de iudic. leg. locatio. §. quod illicitè ff. de publ. cap. vt famæ de sent. excom. Cuiaccius in lib. 9. Codicis Iustiniani ad l. 47.* pœna est æstimatio delicti *l. sanctio ff. de pœnis.* imponitur verò, vt sublatis malis, cœteri viuant securiores. vel vt is, qui punitur emendetur. *l. si pœna ff. eod.* vel vt pœna eius cœteros meliores reddat *l. 7. ff. ad l. fab. l. 1. ff. ad l. Iuliam repetundarum.* vt fassus est *Demostenes in Neæram,* vt cœteri terreantur exemplo *l. capital. §. famosos ff. de pœnis.* Quæ ratio efficit, vt in animalia nonnumquam pœnæ cõsummantur vt apud *Plin. lib. 8. cap. 16. Gen. 9. Exod. 21. Leuit. 20.* Immo in anima carentia, ex Draconis lege, refert *Pausanias,* si statua offendisset, talionem daret. Pœna vnius metus est multorum *dicta l. 1. C. ad l. Iuliam ... c. quapropter 2. quæst. 7. cap. scienter de Iureiur. Clem. 1. de Iud. & Clem. 1. de offic. Ordin.*

Quid autem alijs prodesse poterit, extra Minoricũ sodalitium, talis pœnarum examinatio, inde colligetur, quod cum sint, omnibus alijs ferè regularibus communes, iuuabit, collectas in vnum locum materias, aliqua speciali consideratione examinatas, habere in quo breuitati studebo, & ab inutili repetitione, eorum, quæ ab alijs tractata sunt, abstinere conabor.

Atque hac ratione statuta omnia, Commentarijs adornata in lucem prodibunt; quibus tibi vti, & frui, Lector candidissime licet, si libet. Sin minus, ne despice, quia in re, quæ tibi fortassis leuis, & superuacanea videtur, non leuem, ac inanem iuuandi voluntatem affectaui. Vale.

Fr.

FR. IOANNES A NEAPOLI TOT. ORD. S P. Francisci Minister Generalis, & seruus. Dilecto nobis in Christo P. F. Sanctoro de Melfi eiusdem Ordinis, Prouinciæ verò nostræ Reformatæ Romanæ Patri benemerito, Concionatori, & Lectori generali, atque ad præsens Regij Monasterij S. Claræ Neapolis Guardiano salutem in Domino sempiternam.

CVm iuxta Apostolicas sanctiones, necnon Ordinis nostri Seraphici Constitutiones reuisum, & approbatum fuerit Opus à te collectum, cuius titulus est. De Pœnis Regularium, & specialiter Fratrum Minorum. *Harum nostrarum facultatem tibi concedimus, quatenus eum typis mandare possis. Vale nostri memor in orationibus tuis. Dat. in nostro Conuentu S. Mariæ Nouæ Neapolis. Die 30. Decembris 1646.*

Fr. Ioannes de Neapoli Minister Generalis.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Patri Sac. Palatij Apost. Mag.

A. Victricius Episc. Alat. Vicesg.

Hoc

HOc Opus, quod *Correctiones pœnales, siue punitiua iustitiæ inter Regulares administratio inscribitur* per P.F. Sanctorum de Melfi Rom. Reform. Prou. Min. Obseru. Patrem, & Sacræ Theologiæ, sacrorumque Canonum Professorem, iam sacræ Pœnitentiariæ Præsidem elaboratum, de mandato Reuerendiss. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Apost. Pal. Mag. Ord. Prædic. vidi, & nihil in eo inueni, quod sit contra fidem, aut bonos mores, imò multa, & varia eruditione refertum reperi; quapropter typis mandandum vtile fore iudico omnibus Regularibus, præsertim Minoritis, quorum Regulæ, & Constitutionibus est accommodatum.

Ita censeo Ego Fr. Angelicus Verulanus Strict. Obseruan. Rom. Prou. Reform. Pater, & S. Theolog. Professor.

Imprimatur.

Fr. Hyacintus Pandolfus Reuerendiss. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Apost. Pal. Mag. Socius Ord. Prædicat.

Author Lectori.

CAndide Lector, ne mireris si plurimis scateat Liber erratis, quia sub prælo paginæ gementes correctorem habuere non suum, & eo magis ne graueris, nam Latini idiomatis imperiti sæpe Typographi dignam merentur excusationem; hoc omne facilè superassem, si mihi datum esset (dum in lucem produceretur Volumen) adesse. Vale.

CON-

CONTENTORVM IN TOTO OPERE

SYNOPSIS.

TOTVM OPVS TRIGINTA CAPITVLIS ABsoluitur, quæ in Quæstiones, & Difficultates Digesta, vniuersam Iudiciorum Regularium materiam complectuntur; sunt autem sequentia.

Capi-

FINIS.

CAPITVLVM I.

De Correctione Fratrum, & pœnis imponendis.

RESPONDET titulus septimo Capitulo Regulę, supra à nobis allegato, quod agit *De Pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda*. quam nunc in foro tantùm exteriori consideramus, &

Quæritur primo an Correctio ista cadere possit super peccata venialia.

Respondeo primo. Pœnitentiæ, quas salutares vocamus, quasq. emendandis negligentijs quotidianis, verbo tenus, coram communitate, vel etiam priuatè adhibere solent Prælati, non solùm cadunt super venialibus, sed vt plurimum super illis cadere solent. Vt patet ex Comment. in Statuta, vbi de Capitulo culparum, &c. *cap.*8.*Stat.*6. *à fol.*707.

Pœnitentiæ salutares super venialibus, vt plurimum cadũt.

Respondeo secundo. Peccata venialia, quæ disciplinæ regularis ruinam solent paulatim inducere, vt temporis iactura, silentij fractio, orationis negligentia, aut derelictio, possunt in foro exteriori puniri secundùm Statuta. diximus, *in Comment. cap.*3. *Stat.*10. *fol.*317. In his Religiosum peccare mortaliter, & Superiorem teneri sub culpa mortali hæc peccata corrigere ex *Ecclesiastici* 12. *qui spernit modica paulatim decidet*. *Sanchez lib.*1. *in Decal. cap.*6.*num.*19. *Naldus verb. Prælatus nu.*11. *Peirin tom* 2. *quæst*. 1. *cap.*5. *num.*63. *Coriol. de casib. reser. par* 1. *sect* 1. *art.*5. *num.*11. apud quem *Sotus*, *Bagnes*, *Lopez Medina*, *Sairus*. Et optima quidem ratione, quia parua, & leuia vulnera, si non curentur, peiora euadunt, & mortem minitantur. *In pigritijs humiliabitur consignatio, & in infirmitate manuum, perstillabit domus. Ecclesiastes* 10. Idest, secundum Glossam interlinealem, *In pigritijs*

noſtris, vel Pralatorum humiliabitur ædificium virtutum cuiuslibet, vel Eccleſiæ.

Punitionis materia eſt peccatum mortale.

Reſpondeo tertio. Peccata, exteriori vltione plectenda, propriè ſunt mortalia. Probatur primo ex cap.7.regula. *Si qui Fratrum inſtigante inimico mortaliter peccauerint, &c.* quæ verba de peccatis, in foro exteriori puniendis, docuiſſe multos, retulimus, vbi de caſibus reſeruatis, *cap.7.Sta.1.fol.512.*

Probatur ſecundo ex *regul. 23. iuris in 6. ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.* quia ex *Greg.lib.7.regeſti epiſt.35 relato cap. 2. de conſtit. Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit.* Nam *voluntate, & propoſito maleficia diſtinguuntur. cap. cum voluntate de ſentent. excom. & Gloſ.citat. l ſi putatator, ff. ad l.Aquiliam.* In qua ſola culpa mortalis puniri mandatur: & adducit rationem à priori, & Scholaſticam: Pœna eſt menſura culpæ. *cap. Sanè 2. de offic.deleg. c. vltimo de tranſact. c. ſicut dignum de homicid.* & eſt de iure diuino. *iuxta menſurã debiti erit, & plagarum modus Deut.25. cap.diſciplina d.45.* & de iure naturali, dictante medicinam non adhibendam ſano, *Matth.9.* nec pœnam innoxio. *l.Sancimus C.de pœnis.* Hæc autem, mortalem culpam exquirunt, quia venialia, vt venialia, veniam potius, quàm pœnam in externo iudicio, ſollemniter exigendam expoſcunt.

Pœna eſt menſura culpæ.

Quod ſi vim facias in illis verbis regulæ, *Niſi ſubſit cauſa.*

Innocentes quãdo puniri poſſint.

Reſpondeo ex *Gloſ.* & communiter ſcribentibus, aliquando puniri innocentes, non per ſe, & directè, ſed per accidens, & indirectè ratione nimirum boni publici, quod aliquando cum nocentibus innoxios comprehendit, vt interdicto; vt cum ad puniendum patrem affligitur filius *l. Sancimus verſ. pars quodammodo. C. de agricol. l. vlt. C. de impuber.* Subditus reſpectu Superioris *l. iſti quidem in fin. ff. quod metus cauſa. c. ſi ſententia 16. de ſent. excom.* Sic etiam parti ſanæ proximæ infirmę applicamus remedia, cauteria inurendo, cucurbitulas applicando, *l. ſi quiſquis C. ad l. Iuliam maieſt.* Vtilitas enim publica, & totius particulari, & priuatæ præfertur. *l 1. C. de cad.toll.* Gloſa ponit caſum eius, qui efficitur bigamus ob vxorem corruptam; & ideo ordinari non poteſt; & Clericus leproſus, qui priuari poteſt parte redditũum, ſine culpa, attamen non ſine cauſa. In quibus rationem naturalem licet aduertere: quod abſolutè loquendo, nullus innocens puniri poteſt, niſi cum nocentibus connexionem, & relationem habeat, vt filius cum patre, ſeruus cum Domino, ciuis cum Principe, &c. Idque vt redundans

dundans in punitionem nocentis, vel illius medelam.

Probatur tertio ex Statuto Vallisol. *ann.* 1593. & hoc capitulo inter titulos de pœnis relato. *Illud generaliter decernimus pœnis hic expressis subiacere, quos sanctæ obedientiæ paupertatis, aut castitatis votum quoquo modo violare, aut violasse, vel aliàs contra generalia, vel prouincialia Statuta facere, aut fecisse legitimè constiterit.* Vtique in materia peccati mortalis, quia subnectuntur trãsgressionis votorum essentialium.

Queritur secundo. Quo ordine, & qua forma corrigenda sunt peccata in Ordine Minorum?

Respondeo primo, *in commentarijs ad Statuta cap.* 7. vnam tantùm examinauimus quæstionem, an in nostris iudicijs seruari deberet *c. qualiter, & quando* 2. *de accus.* occasione cuiusdam Iudicis, in quo ignorantia malitiæ militabat. cui me remitto. nunc autem postquam legi in *P. Leone Zambello, in Repertorio morali verb. Prælatus num.* 24. *Quod Prælatus generalis, vel prouincialis potest priuare Guardianum suo officio, etiam sine causa, ex suo beneplacito,* & citat *c. per tuas. de Simon. c. qualiter, & quando* 2. *de accus. Lauor. variar. lucubrat. tit. cap.* 23. *num.* 23. 24. etiamsi *electus esset à Diffinitorio,* ex *Sigismundo de Bonon. de elect. par.* 1. *c.* 7. *num.* 7. & potuisset addere *Ioseph à S. Maria in Tribunali religioso tract.* 5. *cap.* 6. § 1. quos omnes citat Barbosa in *d. c. qualiter, & quãdo verb. facilius. Follerium in praxi c.* 36. *à num.* 30. Sentiens hanc propositionem esse in iure improbabilem, & in Minorico Sodalitio falsam propterea, cùm in sequentibus titulis priuationis, suffragiorum, & officiorum inseruire possit.

Respondeo secundo modus procedendi in causis criminalibus regularium, vbi è foro paterno exire oporteat, & punitionẽ aliquã Statutariam infligere non est arbitrarius, sed canonicus, nimirũ iuxta *c. qualiter, & quãdo* 2. *de accus.* ita affirmant *Nau de accus. cons.* 4. *n.* 3. *Tolet. lib.* 5. *c.* 56. *Director. Inquisit.* 3. *par. de recus. quæ fit. vbi & Pẽgua Scol.* 30. *&* 31. *Zacchar. Bouer. in Director. for. iud. part.* 1. *c.* 7. *Lõgus de casib. reseru. par.* 2. *de iuram. falso in iudicio fine,* quod postea prosequitur per multa alia capitula. *Rodrig. to.* 1. *q.* 3. *art.* 1. *Miranda de ordine iudiciar. tom.* 1. *q.* 3. 6. 7. 8. *& tom.* 2. *in pract. canon. q.* 3. *art.* 1. *Hieronymus* Roder. *resolut.* 37. *per totum.* Et alij permulti, quos pro hac sententia refert, & sequitur. *Peirinus in formul. c.* 16. *n.* 1. 2. 3. *&* 4. *Villagut. in practica criminali lib.* 6. *conclus.* 5. *Victor. Auersa in modo procedendi in causis regul. cap.* 7. *num.* 8. *Sot.* 5. *de*

Modus procedendi regularium non est arbitrarius.

Iust. & iure, quæst. 4. art. 1.

Quinimo ipse Zambellus, non solum in praxi, sed etiam loco citato, ait, quod si procedendum esset per captas informationes, Iuris ordo seruandus esset. qui locus ad hominem retorqueri potest, quia ad punitiones & ministrandam iustitiam parum refert, captas esse informationes, dummodo substantialia iuris seruentur, quæ de iure diuino, & naturali in quolibet iudicio inuiolabiliter seruari debent. *Clem. sæpè, de verb signific. Panorm. in c. qualiter, & quãdo cit. & in cap. debiti de iudic. Manso Victorian. de causis Regular. cap 17 part 27. Miranda citatus, Suar tom. 4. de relig. lib. x c. 11. n. 1: Siluester verb. Iudex 2. quæst. 7.* D *Anton. 3. par. tit. 9. cap. 15. §. 6. Nau consi. 1. in fine de sent. & re iudic.* quem citat *Coriol. par. 2. casu 5. §. 6. num. 1.* dicentem *Fratres Minores in iudicijs suis seruare debent ea, quæ sunt iure naturali, & diuino necessaria ad inquisitionem, & inuentionem iustitiæ*, quod replicat *cons. 5. num. 10. de appellat. in fine. Hæc autem* (inquit Coriolanus) *Sunt quatuor. Primum, vt non procedatur, nisi contra accusatum, denunciatum, aut infamatum. Secundum, vt testes examinentur cum iuramento. Tertium, vt absens vocetur. Quartum vt indefensus non condemnetur, nisi fuerit contumax.* Do clarissimum Statutum. Ordinis ex Vltramontanis *cap. 6. Salmanticensium cap. 7. & 10. Vallisoletanorum* 1593. *relatum hoc cap. 7. tit. de pœnis in genere. Declaramus, quòd Prælati ad apices iuris non tenentur. non tamen possunt in actis iudicialibus, pro eorum arbitrio procedere, sed iure diuino, ac naturali, ad substantialem iuris ordinem tenentur.*

In iudicijs tenemur seruare, quę sũt necessaria iure naturali, & diuino.

Probatur autem primo per rationem, quia verba dicti *cap. qualiter, & quando*, quibus innititur, sunt ista. *Hunc tamen ordinem circà regulares personas, non credimus vsquequaquè seruandum, quæ cum causa requirit, faciliùs, & liberius, à suis possunt administrationibus remoueri.* Si ergo textus requirit causam, malè dictum est *etiam sine causa*. Item cùm textus affirmet, *facilius, & liberius*, quæ verba, nec omnes causas, nec omnes modos procedendi excludunt: sed sunt relatiua, & disposita in toto antecedenti capitulo. nam si nihil omnino seruandum esset, non est, cur dicere debuisset, *facilius. & liberius.* Nam vt bene aduertit *Iason in l. 1. C. de Sacros. Eccles.* quod dum quis promittit *liberè, & sine exceptione* completurum, intelligitur non renunciasse omni exceptioni, sed friuole. & dum Pontifex committit causam, *omni exceptione remota*, debet tamen delegatus rationabiles exceptiones admittere.

Liberè, & sine exceptione quod sonent.

tere, *cap. ex parte 2. de offic. deleg.* & cōcludit capitulum Alex. III. *nisi exprimatur in litteris nostris, quod nullæ debeant exceptiones admitti, quod nec nos, nec antecessores nostri credimus vnquā expressisse.* Esset enim cōtra ius naturale: iustas defensiones admittens. apparet igitur, quanti valeat illud, *ex suo beneplacito.* Præterea non intendit Pontifex omnem iuridicum procedendi modū Regularibus præcludere, sed tantum solemnitates, & accidētalia cuiusmodi affirmat *Suar. citatus ex Caetano 2.2. q. 70. ar. 2. & Soto lib. 5 de iust. q. 7. art. 2. & Comp. Mendic. concess. 499. & societatis verb. correctio* §. 1. idem, nimirum, esse regulares personas nō seruare ordinē, *c. qualiter, & quando,* ac procedere *sine strepitu, & figura iuditij, sola facti veritate inspecta simpliciter, et de plano.* ac coincidere cū priuilegio Bonifacij VIII. *Ad augmentū.* Fratribus Minoribus facto, vt in punitionibus Fratrū procedatur, *postpositis rimulis, & apicibus iuris,* non autē essentialibus, quæ omnino obseruari vult, vt omnes affirmant; vnde idē Bonifacius concludit. *præuia in hoc maturitate, & deliberatione debita obseruatis,* quid autē sit, procedere sine strepitu, & figura iudicij, declarauit *Clemens V. in Clem. sæpè de verb. signific. citata.* si ergo requiritur *maturitas*, & *deliberatio*, nescio quomodo fieri possit, *sine causa ex suo beneplacito,* procedere .n. sinē causa, & ex beneplacito, est procedere stultè, & irrationabiliter, quia ratio est causæ redditio, & sine causa est sine ratione, & tñ *c. per tuas. de Simonia.* à Zābello citatū habet. *Tales Prælati ex leuioribus causis possūt ab administrationibus remoueri, sicuti quorūdā Regularitū approbata cōsuetudo deposcit.* Quia, vt inquit *Glos. in c. qualiter, & quādo. cit.* quò se ad istud remittit. *Nō ita ius pingue habēt Regulares, sicuti sæculares* necessariæ sunt igitur causæ, licet nō adeo graues, sicuti ad deponēdū Episcopū. Habēt igitur Regulares aliquod ius, licet nō adeo pingue, ergo si eo, sine causa priuātur, iniuria illis irrogatur. Ad hæc. non negat absolutè dictū. *c. qualiter, & c.* modos procedendi, sed ait, *Vsquequaq; seruandū,* idest non semper, ergo aliquādo, quia exceptio regulā firmat, & quando modus hic seruari nō debeat? hic est pūctus. sensus est, sēper seruādū esse canonicū modū procedēdi, quoad ueritatem indagandā, non semper quoad subtilitates, & solemnitates, vt ait *Abbas.* Veritas enim nunquam est omittenda, vt in dicta *Clem. sæpe. de verbor. signif. Viuian. in Rationali iuris in d. c. qualiter, & quando. Bertus in praxi tit. 5. c. 2. a nu. 19.* Tandem modus procedendi,

Solemnitates in causis regul. nō sunt necessariæ.

Sine strepitu, & figura iudicij &c. quid importet.

Ius sæcularium pingui us, regularium macrius

dendi, quē tradit *Innoc. III.* ex generali concilio in dicto *c. qualiter & c.* Est naturalis, & diuinus quia illum probat *ex authoritatibus veteris, & noui testamenti. Gen. 18. Luc. 16.* adducens clamorem Sodomorum, infamiam, & clamorosam insinuationē cōtra Villicum. vnde concludit, *debet corā Ecclesiæ senioribus veritatē diligētius perscrutari, vt (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis, ne tanquam idem sit, Accusator, & Iudex*: & infra *debet esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, vt facultatem habeat defendendi seipsum, &c.* Hęc enim omnia sunt de iure naturæ, & diuino, & cōsequenter nō est concedendum, voluisse Concilium generale priuare Religiosos ijs, quibus pessimi hominū gaudent, & reddere Superiores suspectos, vt ipsi sint accusatores, & Iudices, ac malignitatibus patentissimū ostiū aperire. Quibus si addamus motiuum *c. per tuas. de Simon.* quod Pontifex ad cōsuetudines approbatas quorūdā Regulariū recurrit, probata autē immemorabilis, & nunquā violata consuetudo nostri Ordinis est, vt nunquam priuetur Guardianus sine causa, & ex beneplacito, sed seruato iuris ordine, auditus nimirum, & defensus, vel conuictus, aut confessus, quam consuetudinem optimè nouit ipse Zambellus, vt vel ex hoc tantum capite potuerit ab aphorismo publicanda abstinere. Nec iuuatur ex eo, quod dicit *Consulerem hoc nō debere fieri, nisi sumpta aliqua informatione auriculari, vel paternali à viris probis*, quia vbi est debitum, non habet locum consilium, & vbi sumus in foro iudiciali, impertinens est informatio paternalis, nam paternaliter, & auriculariter audire, non est iudicialiter procedere, cuiusmodi citata iura requirunt.

Traditur modus procedendi.

Probat secundo specialiter pro Ordine Minorum, quia perpetua Statuta Ordinis cōtradictoriè opponuntur propositioni Zābelli, quę cum sint confirmata à Sede Apostolica in forma speciali, etiā si essent contra hos canones (quod omnino negamus) obseruari debent. Primo enim Statuta Papalia Iulij II. c. 8. particula 34. dicunt *Extra Capitula prouincialia, prout etiā Benedict. XII determinat, non destituantur Ministri Prouinciales, nisi pro crimine notorio, euidentia rei, vel legitimè probato, seu, quia cōfessus est, & talis depositio fiat per Generalem, vel eius Visitatores, aut Commissarios cum consilio etiam, & assensu proborum, & discretorum Patrū, vel maioris partis numeri, Custodum, & Guardianorū Prouinciæ. Nec à Prouincialibus extra Capitula, aliter quā*

ibi

ibi supra deponantur Custodes, & Guardiani. Secundo Constitutiones Alexandrinę ab Alexandro VI. similiter in forma specifica confirmatę c.7. renouantes supradictam Benedicti XII. Constitutionem decernunt: *Iuxta Benedicti XII. sanctionem ordinatur, quod Generalis, & Prouinciales ministri, eorumque Vicarij, & Visitatores super confirmatione, promotione, vel prouisione ad officia Ordinis, ac etiam super iudiciali correctione in foro publico grauium criminum, consilium decem probatorum, & discretorum virorum requirere teneantur, & illud quod maiori parti consulentium videbitur, exequantur*. & c.8. repetito Statuto Benedicti, & Iulij, depositionem Prouincials fieri mandant, *de consilio, & assensu, decem, vel duodecim probo vim &c.* Tertio Statuta Salmanticentia pariter confirmata à Iul.III.c.8.Barcinonensia, seu Segouiensia c.6.de correct.§.1. quibus vtitur altera familia Tolet.1583. Vallisolet. 1593. quibus nostra familia regitur decernunt *Prouinciales, Guardianum deponere, aut officio priuare non possint sine consensu diffinitorij, nisi casu quo per Statuta generalia, aut officio aut actibus legitimis priuari deberet*. Quarto, vt alia multa Statuta Ordinis nostri id ipsum confirmantia silentio tantum, adduco Constitutiones Vrbanas, quibus Patres nostri Conuentuales reguntur, quæque à S.D.N.Vrbano VIII. in specialissima forma, & de causa scientię confirmatę sunt. Ea enim c.8.tit.48. num.6.sanciunt; *licet inferiores Conuentuum officiales ad Superiorum nutum amoueri possint, Guardianus tamen, & Regens absq. legitimo processu, priuari, seu suspendi non possint*. Quod Statutum videtur declarare dictum c.qualiter,&c. Quia cùm loquatur *de Administrationibus*, illęque non solum sint Prelatorum, sed etiam aliorum officialium, vt Magistri Nouitiorũ, Vicarij Conuentus, Sacristię, Confessarij,&c. ad verificandam literam dicentem non *vsquequaque seruandum* esse inibi prescriptum modum procedendi, sufficit, quod verificetur de remotione ab alijs administrationibus, non tamen à Guardianatu, Prouincialatu, Generalatu, qui nomine administrationum Regularium etiam continentur, & sine causa, & ex suo beneplacito amoueri, nimis scandalosum, & iniustum esset, repugnans doctrinę communi, neque à Principe priuari aliquem posse sine causa iure quęsito, prout disputat *Gabriellius lib.3. tit. de Iur. quæsito non tollendo con.* 1.

Veruntamen enimuerò, quia allata verba ex Statutis Vallisol. prohibentia priuari Guardianos sine Diffinitorio, *nisi per Statuta generalia &c.* videntur innuere, quod solus Prouincialis sine Diffinitorio,

rio, possit priuare Guardianum, & alios Fratres punire, quando pœna clara sit in Statuto, & hic punctus est grauis hoc loco examinandus est. Vndè

Guardiani priuari non possunt, nisi cõpleto processu.

Respondetur Tertio. Priuari non possunt Guardiani, nisi completo iuridicè processu secundum formam praxis criminalis, & de consensu maioris partis Diffinitorij; etiamsi pœna statuta sit, & delictum euidens. Ita statutum, quo nostra familia vtitur latum in *Salmant.c.8. Neapolit. c.32. Vallisol.* 1593. relatumq. c. 8. vbi de Diffinitoribus Prouincialibus agitur, quod tale est. *Ad Congregationem præterea, quæ vim Capitularem habet, & omnino ad institutionem, & depositionem cuiuscumq. Guardiani, aut Sanctimonialium Confessarij, extra Capitulum, vel Congregationem faciendam, vnà cum alijs Diffinitoribus, & discretis perpetuis, à Prouinciali semper vocandi sunt. Nec vero Guardianus quispiam, aut Monialium Confessarius aliter instituì, aut deponi possit. Quod si Guardianorium quispiam, aut Confessarius Monialium ex Constitutionum prescrito priuationis pœnam ipso facto incurrerit, officio quidem, Prouincialis arbitrio suspendi possit, sed priuationis pœnam incurisse, nisi causa coram prædictis Patribus proposita, & cognita, declarari nequeat. Quod etiam per Visitatores seruandum decernimus, atq. institutiones, & depositiones aliter factas, irritas, & nullas declaramus.* Et Statutum Segouiense Vltramontanę Familię. *c. 6. de correctione §. 2. Minister Prouiucialis non poterit omninò Guardianum deponere, aut priuare, sine consensu maioris partis Discretorum Prouinciæ. Nullaq. graues correctiones, præsertim Prælatis, & grauioribus Patribus inferantur à Visitatoribus Prouinciarum, nec à Prælatis Generalibus, sine consensu maioris partis Discretorum Prouinciæ*, quod ex *Tolet. ann.* 1583. desumptum est, & ex *Salmantic.c.8.* quę quia clarissima sunt, declarari non indigent. Ratio autem Statutorum est, quia Prouincialis est Iudex ordinarius, Episcopalem quasi iurisdictionem habens, limitatam tamen cum suo Diffinitorio, itaut in grauioribus sine sui Capituli consensu procedere non possit, iuxta titulos, *de his, quæ fiunt à Prelato sine consensu Capituli*, & *cum maiori parte Capituli*, congruit decretum, *Concilij Tridentini tàm sess. 6. c. 4. quàm 25. c. 6. de reformatione* in quibus præcipitur, *ne Episcopus procedat in causis criminalibus sine consilio, & assensu duorum, à Capitulo electorum, tàm in formando processu, quàm in cæteris omnibus actibus, vsque ad finem causæ inclusiuè.* conceditur circa atrocia delicta, vbi

Prouincialis sine Diffinitorio nõ potest procedere.

vbi *de personali detentione opus sit, quod possit solus Episcopus ad Summariam informationem, & necessariam detentionem procedere seruato tamen in reliquis ordine præmisso*. ad cuius similitudinem (inquit *Rodriq. tom.2. quæst.21. art.7. & tom.1. quæst.30. art.17.*) eliguntur in Capitulo prouinciali Diffinitores, cum quorum consilio, & assensu grauiores Causæ priuationis, & punitionis finiuntur. iuxta *c. Episcopus nullus.15. quæst.7. Caputaquen. decis.102. par.2.* Iuxta cuius decreti dispositionem potest Prouincialis processus formare, non requisitis Diffinitoribus, & reum constituere; ac carceri mancipare, punire tamen, & priuare, sine illis non potest.

Respondeo quarto. Prouincialis non potest punire aliquem graui pœna, carceris, exilij, priuationis, suffragiorum, nullamque pœnam statutariam aliquem subditum incurrisse, declarare, sine consilio, & consensu Diffinitorum. Sic statutum *Vallisol.* ex *Rom.* 1575. *cap.8. de officio Ministri Prouincialis. Prouinciales ministri punitiones delinquentium ad Aduentum vsque Generalium non differant, sed secundum statuta, & constitutiones, de Patrum consilio, vbi opus sit, punire teneantur*. illud autem *vbi opus sit*, ad grauiores causas refertur, quia minores per se solos expedire possunt. Quod declaratur per allegatum statutum Segouiense, decernens, *Nullæque graues correctiones præsertim, Prælatis, & grauioribus Patribus inferantur, sine consensu maioris partis Discretorum Prouinciæ*. quibus verbis non solum causæ Prælatorum, & grauium Patrum continentur, sed omnium. tum ex negatiua vniuersali *nullæque punitiones*. posita post correctionem Guardianorum. nam dictio *nullus*. omnia excludit. vt docent post Philosophos, & Logicos *Seraph. decis.843. num.6.* Tuscus practicar. conclus. tom.2. lit. D. conclus.315. & 316. Verall. decis.283. num.2. & alij passim. tum quia adest particula *præsertim*. quæ includit alias personas, & casus. *Cæpol. de simult. contract. num.216. Flamin. Paris. de confidentia beneficiali quæst.29. num.54.* est enim relatiua, comparatiua, & distinctiua contra alios, eiusdem materiæ *Bertacchin. in Repertorio verb. præsertim. Guttierez canon.99. lib.1. cap.20. num.5.* & alij permulti. & quod omnem terminat quæstionem, & aphorismus *praxis criminalis Ordinis*, quam in iudicijs omnino sequi tenemur, quæ *tit. de sententia pag.30.* decernit. *Nullum sententiare poterit Iudex siue Ordinarius, siue delegatus, nisi prius probè cognitis causæ meritis, iudicijsque discussis, cum consilio, & voto Diffini-*

Pœnam grauem non potest irrogare solus prouincialis.

Dictio *nullus* omnia excludit.

finitorum Prouincia. Vel (si Visitator *fuerit*) *peritorum, & grauium Patrum, si Diffinitores ex vrgente causa, necessum fuerit excludere*. ex quibus declaratum remanet statutum, Vallisolet: supra allegatum, *nisi per generalia statuta* &c. quod nimirum priuari possit à Prouinciali initiatiuè, idest per suspensionem ab officio non completè, idest per diffinitiuam sententiam. Traditur priuationis substantia, scilicet quod priuentur, non modus, idest per solum Prouincialem, possunt quidem priuari, sed declarato prius, quod statutum violauerint, quæ declaratio non potest fieri à solo Prouinciali, resistente lege, sed cum Diffinitorio, qua facta, iam remanent priuati.

Diffinitorũ obligatio circa iudicia

Super quo obiter noto, teneri Diffinitores sub peccato mortali, ac restitutione damni illati, non minus, ac Iudex, probè nosse merita causæ, quam iudicant *S. Anton. par.* 2. *tit.* 3. *cap.* 6. *§.* 4. argumento *c. fin. de iniur. & damno dato. Sayrus in Thesaur. lib.* 12. *cap.* 13. *initio. Nauar in comm. cap inter verba* 11. *quæst.* 3. *conclus.* 1. *num.* 18. *Arrian. quodl.* 10. *art.* 5. *litera* G. H. *S. Thom.* 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 2. quia offendit rempublicam. & si taliter periti non sint, Peritos consulere. quia sunt Iudices, & Collegæ *Stat. Rom.* 1639. *tit. de diffinit. gen. Primarij in ordine Iudices*, & Iudici incumbit *diligere iustitiam*. Sap. cap. 1. *Nihil ex arbitrio suo facere, sed iuxta leges. cap. iudicet.* 3. *quæst.* 7. Sed quomodo iuxta leges, si illas ignoret, vel processus merita non videat? ideo eos peccare mortaliter, fusè probat *Ghisil. de iudic. regul. cap.* 7. *num.* 15. Et pœna arbitraria puniendos esse, si ex imperitia procedant, probat *Rodriq. tom.* 2. *quæst.* 40. *art.* 2. & 3. *ex l fin. ff. de extraord. cognit.* & pœna priuationis officij, & dignitatis, si procedat ex dolo, idest transgrediendo clarè formam Sacrorum Canonum, iuris ciuilis, Ecclesiastici vel Regularis, quia aliter *præsumitur ignorantia, non dolus, vbi scientia non probatur*. vt est in *regul. iuris*. Vel si ex culpa lata, seu ex affectata, & supina ignorantia iudicant, quia tunc dolo comparatur. *c. vnico. de ordinat ab Epis.* eadem pœna plectendi sunt. Si autem ex culpa leui, vel leuissima, puniendi sunt pœna mitiori. Hoc non dixerim, vt rigorosi sint, sed vt sciant esse misericordes, qui sine scientia tales esse non possunt, cum non calleant, quid condonent, quid è rigore remittant.

Ignorantia quæ dolo cõparatur.

Nec excusantur, quod iam electi fuerint diffinitores, & non decet tale officium renunciare. quia iuri naturali repugnat, quod profiteantur munus, quod nesciunt *c. non est sine culpa de reg. iur. in* 6.

in 6. ea ratione, ac si aliquem cantorem, vel concionatorem eligerent, qui cantare, aut prædicare nesciret, quæ est formalis indignitas, ex diametro cnm officio pugnans. illumque ad renunciandum adstringens. *c.non est* 1. *quæst.*1. *cap.non est sine de regul. iur.in 6.*

Si dicat aliquis, posse in eodem Diffinitorio, dum causa discutitur, aliquem Diffinitorem imperitum, audire peritiores, & illorum adhærere Sententiæ, sicuti adhæreret sententiæ alterius, ad quem consulturus accessisset, pro sui muneris complemento.

Respondeo non condemnarem illum peccati in hoc casu, sed â culpa mortali non eximerem, eos, qui talem eligerunt. *S.Tho.* 12. *quæst.*76. *art.*2. quia Rempublicam offendunt, & tales labendi, euidenti periculo exponunt. *S.Anton.* 3.*part.tit.* 9. *cap.* 2. *Nau. in manuali cap.*25.*num.*12. *& in cap.si quando de rescriptis. except.*12. 13. 14. 15. *Caiet. in Sum. verb. Iudicis peccata*; qui potius inter audientes, & discipulos, quàm inter Diffinitores collocandus fuisset. Diffinitoris nomine confusus, qui bestias illas apocalipsicas, *Amen*. Conclamantia, imitatur. Sanctè quidem per statuta Ordinis cautum est, vt Diffinitores cum ætatis maturitate Prædicatoris, vel Lectoris. Scientiam habere debeant, *vt qui* (inquit *statutum Vallisoletanum ann.*1593. ex *Romano* 1587.) *Prouinciales opera studio, & officio adiuuare possint. & propterea tales esse debent, qui muneribus, & eorum necessitatibus pares esse valeant*. Diffinire enim (melius dicitur *definire*, & *definitores*, vt monet doctissimus vir *Antonius Augustinus lib.*5. *emendationum c.*9.) est, *aliquid pro regula statuere l.*14. *ff.de diuers. tempor. generaliter, & summatim decernere l.*4. § *puto de hæred. institut.* & non solum est, rem quid sit explicare, sed ea quoque omnia, quæ ad rem aliquam pertinent determinare. Vide tradita per *Leonardum in commentario Oeconomicorum Arist.* & per eundē in methodo iuris. Sed quid plura? vel Logici ipsi Definitionem, pro intimæ rei essentiæ cognitione, & declaratione vsurpant. ex quibus *Accurtius in l.omnis Definitio. in ff. de regul. iur.* Vnde sententia, quæ rem vltimò terminat, diffinitiua, vel definitiua appellatur *l.*3 *C. de sententia ex breuiculo recitand.* vt pateat quales eligi debent Definitores. Certum est enim Definitores esse Prouincialium collegas, id est magistratus eiusdem potestatis. *l.*173 *ff. de verb. signif.* sic diuti, quia vnà lecti sint. *Varro lib.*5. *de lingua Latina*. Hinc, quia Prætores vnà cum consule eligebantur, & ijsdem auspicijs crea-

An à culpa excusantur eligētes diffinitorem ignorantē.

Definire quid sit.

Definitores sunt prouincialiū collegæ, & quid sit collega.

bantur, collegæ Consulum appellari solitum fuit. *Plinius in Panegirico ad Traian. Tullius 9. ad Atticum*. itaque ex officio; & officij qualitate, ac fine deducitur, malè Diffinitorem agere, qui semper discipulum agit. Quibus addere licet, quæ tradit *Molfesius tract.8. cap.9. num.93. & 94. post Vasquez, & Sanchez lib.1. in Decal. cap.9. Sanctum Thomam, & alios*, Iudices non solum teneri iudicare secundum probata, & allegata, sed perpendere allegantias Aduocatorum, & videre, quid dicant, quomodo comprobent suas defensiones, vel impugnationes, & supplere defectus Aduocati, iuxta titulum in *C. vt quæ desunt Aduocatis Iudex suppleat*, conferendo illorum allegationes cum iure. & certum est, hoc præstari non posse sine scientia, & præstandum esse in conscientia, ita vt, si non fiat, peccetur mortaliter. Saltem doctiores consulere debent, ne in administranda iustitia, Deo offensa, & proximo iniuria inferatur.

Iudices ad quid obligãtur in iudicia.

Quanta sciẽtia in definitore esse debeat.

Quod si quis abs me sciscitetur, quanta scientia necessaria sit in definitore, Dico, sufficere, quod calleat statuta ordinis, nec opus est, vt sciat leges, & canones, quia sufficit habere perspecta media ad iudicium ordinata, hæc autem sunt statuta Ordinis, iuxta quę procedendum esse, statuit *Bonifacius VIII. Ad augmentum. Vt ad correctiones, & punitiones delinquentium, Prælati liberè procedere valeant, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda Ordinis Instituta*.

Si quærat vlterius, An Definitores scire teneantur ordinem iuris in formandis processibus necessarium.

Dico teneri, quia licet formare processum, spectet ad Prouincialem vsque ad sententiam exclusiuè. Vbi tamen opus esset arctatione, quæ sine consensu Diffinitorij infligi non potest. Vt dicitur *cap 7. in tit. de Tortura, & Arctatione*. & potiori iure de tortura affirmandum est, quia grauior est arctatione. Vt resolutum est in practica criminali *tit. de Tortura*. nam licet hæc omnia extra definitiuam sententiam, contineantur, & solum interloquutorias concernant, tamen, quia sunt inemendabiles per diffinitiuam, *Trid. sess.13. cap.1. de reform.* maturiori sunt destinanda consilio. quia si à definitiua appellatur ad innocentiæ præsidium, & interim sententia suspenditur, multò magis præsidiari debet innocentia in actibus irretractabilibus, cuiusmodi sunt tormenta. *Nauarrus cons.2. de appellat.* Sufficit autem scire praxim Religionis, & secundum illam intelligere an Reus arctari, vel torqueri possit, quia si pro-

si processus est malè formatus, & essentialia in illo seruata non sint, reus torqueri non poterit, ergo Iudices scire debent, quando torqueri possit, & quando non. quod sine licentia formandorum processuum, constare non potest. & sic, dum de inferendis tormentis, non minus, quàm de sententiando, cogitur definitorium, Prouincialis docere tenetur de Canonica formatione processus, vel lustrando, & legendo illum coram toto Diffinitorio, vel anticipatè illum tradendo singulis definitoribus, ad effectum, vt videant merita causæ. an scilicet contra reum legitima iudicia, vt tormentis examinari mereatur. +scientia

Nec credendum est Iudici etiamsi perito, quia Definitores sunt coniudices, & collegę, vt dictum est, & non satisfaciunt suo muneri credendo, sed inspiciendo. Et multoties casus docuit errasse Definitores, ac propterea punitos fuisse, eo quod ad vnius relationem, etiamsi docti, & probi ad causę decisionem deuenerunt, & alienis oculis cęcutierunt, eorumque sententias per appellationem euacuatas esse, ex eo præcipuè capite, quia forma procedendi iuridica seruata non fuit, non quidem iuxta solemnitates, & apices, sed circa essentialia, quæ quia defuisse non aduerterunt, vel aduertere nescierunt, grauissimo proximi præiudicio, & Ordinis dedecori manus dederunt.

An Definitor credere teneatur Prouinciali circa legitimitatem processus.

Noto etiam, non esse arbitrarium visitatoribus, in decidendis causis, Definitores Prouinciæ adhibere, vel ijs relictis alios ipsorum loco assumere, quia sensus germanus statuti est. quod vti debeant Diffinitoribus, iuxta inconcussam praxim Ordinis, sed quia aliquandò accidit, agitari causas contra ipsum Diffinitorium, vel Diffinitores suspectos esse, ex iusta, & rationabili causa, ne solus ipse Visitator causas terminet, caute prouisum est, vt ipsorum loco, periti, & graues Patres in iudicandi munere assumantur, propterea additum fuit *ex vrgenti causa necessum fuerit excludere.* Consistit autem doctrina primò, quia quæsito iure nullus sine causa priuari debet, *c. sine culpa de regul. iuris in 6.* cum amplissimè disputatis ab *Antonio Gabrielio lib. 3. conclus. tit. de iure quæsito non tollendo con* 1. ergo nec Definitores amoueri possunt à iudicio causarum Prouinciæ, cuius possessionem habent, sine causa. Secundò, quia contra humanum diuinum, & naturale ius est, vt quis sit iudex in causa propria, in qua tanquam reus sistitur. *Panorm. in c. cum venissent, de iudicijs, & in c. dilectus de pœn. Constant in tract. de cautè iudicando in tit. de recus. iudic. Bald. decis. 44. Tiraquel. de pœn. tempor.*

Visitatores, quibus Definitoribus vti tenentur.

Iudex sui nullus sit.

tempor. causa 51. *à n.* 82. S. *Thom*: 2.2. *quæst*: 67. *art*: 1. *ad l.* 2. *qui iurisdictioni ff. de iurisd. om. Iud Scacc. de Iud. c.* 1. *glos.* 4. *quæst.* 7. *à n.* 2. *Vnde Arist.* 3. *polit. c.* 7. dixit *Qui de seipsis iudicant, vt plurimũ non recti sunt iudices*. Licèt enim qui Superiorem non cognoscit, possit esse iudex in causa propria, *l. & hoc Tiberius ff. ne hæred. instit. Bart. in l. est receptum. ff. de iurisdict omn. Iud. Innoc. in c. ex parte in Christo. de verb. signific. Balb decis.* 107. attamen in Diffinitore, quinimo, & ipso Prouinciali, & Visitatore, non habet locum, & ideo dum iudicandum esset Diffinitorium totum, vel aliquis Definitor, tunc ipsi esse iudices non possunt. Tertiò quia Iudex recusatus, vel allegatus suspectus ex causa legitima, desinit esse iudex, & acta facta corã Iudice recusato, vel per iudicem recusatum, sunt ipso iure nulla. Quia iudex recusatus procedens in causa antequam pronunciatum sit super dicta renunciatione, facit contra iuris normam, vt voluerunt *Bartol. & Alexander in l. quia poterat ff. ad Treb. Glos in l. apertissimè* C. *de iud. & in cap. quoties ep.* 2. *quæst.* 6. *Host. Io. And. & Anton. de* Butr. *in c. speciali de appell. Ancar. & Gemin. in c. iudex de offic. deleg. in* 6. *Abb. in c. quoniam contra de probat.* & alij multi relati *lib.* 1. *comm. iur. tit.* 21. *de offic. iud. num.* 4. Ergo si aliquis Definitor, vel totum Definitorium allegetur ex causa suspectum, non debet Visitator iudicare cum Diffinitorio, sed alijs super quo adest Statutum, *Cong. generalis Romanæ ann.* 1603. quod tale est, *Casus item graues, qui in visitationibus occurrerint, nullo pacto per difinitiuam sententiam Commissarius Visitator determinet, nisi de consilio, & consensu Diffiinitorum. inter quos si aliquis suspicione iusta laborare fuerit deprehensus, nimirum amicitia, odio, & huiusmodi, in ipsius locum ad causas definiendas sufficiatur alius pater grauis*.

Allegatus suspectus desinit esse iudex.

Causas vrgentes, vel recusandi Diffinitorium, vel alios assumendi eosdem esse iudico, quæ sufficiunt ad recusandum iudices, vt decretum est in *Praxi criminali tit. Quales esse debeant Iudices*, nimirum *Inimici, qui iuris ordinem non seruauerint, qui parti nimium fauerint, qui inimico, supra quam deceat, familiares se ostenderint, qui modum commissionis, vel executionis excesserint, qui fuerint reo, vel actori coniuncti, qui reos extraiudicialiter grauauerint, qui votum suum ad fauorem partis manifestauerint, qui recusantes minati fuerint*, cum iuribus, & authoribus ad marginem citatis; hi enim omnes iure nataral à iudicando repelluntur. Quare non tantum Visitatores, sed etiam Prouinciales ob aliquam ex dictis, vel simi-

Causæ sufficiẽtes ad recusandum diffinitorẽ.

similibus, aut grauioribus causis Diffinitores à iudicio remouere debent.

Sed insurgit dubitatio An dato suspecto aliquo Definitore, vel duobus, vel tribus, vel omnibus, teneatur Prouincialis, aut Visitator alios loco repudiatorum subrogare, an possit cum eis, qui residui fuerint, sententiare.

Quando Definitores subrogandi sint.

Respondeo. Debent Prouinciales subrogare antiquiorem in Prouincia Patrem, vel Patres loco amotorum. Visitator autem debet alios adsciscere loco ipsorum, qui sint aptores. Ratio communis est, quia præter citatum mox statutum tam in generali *Capitulo Toletano* 1633. quàm *Romano* 1639. Statutum est vt deficiente, defuncto, vel absente aliquo Diffinitore generali, vel Prouinciali subrogetur alius loco ipsius. Do verba statuti Romani. ***moriente aliquo** Diffinitore **extra Prouinciam, vel absente, itaut infra tres dies eius præsentia haberi non possit, subrogetur alter Pater dignior illius Prouinciæ, aliter electio nulla sit.*** Si igitur ob electionem Vnius Guardiani reparari præcipitur Diffinitorium, multò magis supplendus est numerus Definitorum deficientium in iudicandis causis, quæ aliquando exilia carceres, & triremes concernunt; & quod facit mors, & absentia, facit etiam recusatio, quia parit eundem effectum, nimirum absentandi Diffinitorem à Diffinitorio ***Io. Geddæ. commentario ad*** Tit. ***de verb. signific. ad*** §. 1. ***l.*** 163. ***&*** 199. ***cuiac.*** 7. ***obser.*** 35. ***lib.*** 51. ***ff. de fidei comm. libert.*** §. 5. ***consulto dicitur abesse, qui à Tribunali abest***, quia licet corpore præsens sit, animo tamen, & officio abest ***l.*** 5. ***ff. de capitu***: Itaque furiosus absentis loco est ***l.*** 2. §. ***penult. ff. de iur. Codic. l.*** 124. ***ff. de diuers. regul. Iur. l.*** 17. §. ***filiofam. ff. de iniur.*** Et hoc seruandum est à Iudice ordinario. Delegatus autem, vel in causa, vel ad vniuersitatem causarum non habet hanc restrictionem, sed subrogare poterit, quem maluerit, vt citauimus ex practica criminali, tum loco assignato, tum etiam titulo. ***Canones circa recursum*** &c. versus finem. Arbitrium autem Visitatorum debet esse regulatum, vt eligant Pares doctos, & probos, peccaturi mortaliter si secus egerint, ob rationes superius assignatas; quia his subrogatis incumbit onus rectè iudicandi, nam officium transit cum suo onere.

Quare assessores in excipiendis testium dictis remoti fuerint.

Tandem circa hunc modum formãdi processus, dubitatur, Quare statuentibus pluribus capitulis generalibus, vt ***Salmaticense c.*** 10. ***pag. mihi*** 68. ***Romano*** 1561. ***Neapolit. c.*** 36. ***Cong. generali Rom.*** 1603. ***Vallisolet.*** 1593. ***Vt in Visitationibus contentiosis assessores***

duos

duos, Visitatores assumant, quibuscum, & dicta testium excipere, & rei defensiones audire debeant. Oppositum practica criminali *tit. Inquisitio fin.* decretum fuerit, ait enim, *In hac speciali Inquisitione, ac etiam in omnibus alijs actibus ad forum contensiosum pertinentibus Iudex Secretarium, seu scribam peritum, & fidelem sibi eligere debet, quem notarium ex indulto Apostolico creet, ab eoq. fidelitatis iuramentum excipiat. Assumere etiam duos Assessores ad Testium, & rei depositiones excipiendas, nec Religioni honorificum nec caussis vt plurimum vtile euadit, in quibus silentium maximè commendatur, &c.* Videtur namq. nimis audax facinus antiquorum prudentiam, & Religionis consuetudinem condemnare. Eò vel maxime cum ex citato Concilio Tridentino Episcopis duo Assessores assignentur in hisce contentiosis vsitationibus, & aliæ multæ Religiones vsitatores, & Testes piè, & laudabiliter adhibeant.

Respondeo primo vtrumq;iuri communi conforme est *c. quoniã contra de probat.* ibi *statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quam extraordinario Iudex semper abbibeat, aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter, vniuersa iudicij acta conscribant &c.* Veteres de creatione notarij non aduerterunt, de quo nos in Indice practicę criminalis meminimus verb. *notarius*. Quid autem melius sit; patet ex textu, contraponente *notarium*, seu publicam personam duobus Viris idoneis. qui principaliter non intenduntur in iure, sed in defectum Notarij, vt patet in litera. Vnde Notarius habet vim duorum Testium. *Mascardus de probat. concl.* 1095. *n.* 3. *Menochius cons.* 380. *n.* 5. *Rebuff. de reprobat. Testium n.* 125. *Farinac. in praxi crim. par.* 2. *quæst.* 65. *n.* 88. *glos. in verb. duos viros*. Quę conijcit, maiorem fidem adhibendam esse Tabellioni, quam his duobus, quia relationi vnius Tabellionis præstatur fides, his autem non nisi, cum duo fuerint. *Abb. in dicto c. quoniam contra à n.* 27. *Repertorium Inquisit verb. Notarius. Locatus In iudiciali. ibid n.* 4. *Angelus in l. gesta C. de re iud. Curtius Iuntract. feud. par* 7. *quæst.* 41 *Decius in dicto c. quoniam contra. n.* 35. Ex quorum mente colligitur, plus credendum esse Notario se subscribenti depositionibus, & actibus, quàm Iudici, imo Iudici non esse credendum; si vel sua manu acta scribat, vel tale quid dictum, vel factum fuisse affirmet. *Perez lib.* 5. *glos.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *ordin.* Et potius cedi debeat Notario affirmanti in actis

Notarius habet vim duorum testiũ.

Notario quanta fides adhibenda.

actis dictum testis, quam testi neganti, quia præsumptio est pro Notario contra testem. *Rodrig. tom. 2. q. 13. art 2. Portel. verb. Notarius.*

Ex quibus nescio si probem dictum R*odrig. supra*, excusantis cõsuetudinem aliquarum Religionum, in quibus Superior inquirit, & propria manu scribit dicta testium, eo quod leuia vt plurimum inquirantur. & Regulares suo iuri per professionem renunciasse videntur. admittentis autem notarium in grauibus, tanquam quid essentiale iudicio. quia *c. quoniam contra cit.* æquè vtrumque probat. nisi agatur de pœnitentijs salutaribus, in quibus processus non admittuntur.

Hinc patere poterit, quę fides adhibenda sit visitationibus generalibus, quæ à solo Superiore excipiuntur, & in scriptis rediguntur. Licet enim subscribantur à Regularibus, paternaliter visitatis, nullam tamen fidem faciunt in foro exteriori, nisi vt (ex notatis) possint, deinde ad speciales inquisitiones descendere cum notario, iuramento, &c.

Visitationibus paterna libus a Superiore scriptis, an standum.

Respondeo Secundo. Non abiecisse nos omnino istos duos testes, sed eos reliquisse in casibus grauibus, Superioribus beneuisis. Et solum abstulisse ligamen, vt procedere posint cum solo Notario, nec reprehendidisse antiquos, sed meliora prestamus. noua enim tam bona, quàm mala dies parit, & ita antiquitati studemus, vt nõ censeamus aptiora relinquere. Quod autem meliora sint.

Respondeo Tertio patere ex verbis allegatis. *nec Religioni honorificum, nec causis vtile.* Quia cùm certum sit, Superiores Regulares in bonitate, & rectitudine, vt plurimum præstare tam clericis, quàm laicis, *Farinac q. 41. nu 9.* & isti assessores adhibeantur, ne iudex iudicium peruertat, vt apertè dicto *c. quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis, & c. de probat* Religionis honori derogatur, dum de Superiorum iniquitate, supra omnes alios præsumitur. Cum etiam certum sit, quod veritatem, inquisitio assequi non posit, nisi dicta testium, ante processus publicationem, sub silentio contineantur, nam *frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*, Prouerb. 1. *& Glos. in l si quando C. de testibus*, dicit, per Danielem indutum esse, vt testes in secreto examinentur *Dan.* 13. *& Anchar. in Clement sæpè de verb signific. nu.* 43. colligit, secretum in examine esse de iure naturali, & diuino. aliàs frustraretur finis inquisitionis: hisque assessoribus non præcipiatur imponi secretum, & silentium, facilè præueniri possunt contestes, & rei,

C adeò-

adeòut iudicij rigor, & veritatis inquisitio eludatur. Ideò si æquè benè, imò melius cum solo notario excipi possint dicta testium, non est, cur nouo statuto modum procedendi cautiorem non reddamus.

Quæritur tertiò an possit Generalis, Prouincialis, vel alius Superior ordinarius, aut delegatus suspendere Guardianum, aut Monialium Confessarium, vel ipsum Prouincialem, per solam inquisitionem generalem, nullo formato processu.

Prælatus localis, quãdo sine processu ab officio remouere possit.

Respondeo primò affirmatiuè, si id fieret ad obedientiæ exercitium, vel aliqualem mortificationem, quæ esset species pœnitentiæ salutaris, & ad breue tempus. Ratio est, quia sicuti potest Superior in visitatione imponere Guardianis alias salutares pœnitentias, vt ieiunia, disciplinas, mortificationesquè, vt de facto accidit, ita potest suspendere illos ad aliquos dies. cùm non sit maior ratio, quod Guardianus coram suis subditis faciat ea, quę subditi sunt, quàm remaneat per aliquod tempus subditus. colligo conclusionem ex Statutis Ordinis. nam c.7. de verbis inordinatè prolatis, dicitur. *Qua modestia vtendum erit quoties Prælati ad Fratres capitulariter congregatos exhortationis verba proponunt. qui secus fecerit, corrigatur, vel etiam suspendatur officio Superioris arbitratu*. & c. 3. *de euagatione tollenda*, dicitur *Cum autem licentias huiusmodi in casibus tantùm necessarijs concedere Prouincialibus liceat, caueant, ne facultate huiusmodi abutantur alioquin eadem, Generalis arbitratu priuentur, aut suspendantur officio*. & c.8. *de residentia*. *Si quis autem* (inquiunt) *abfuerit, statuimus, etiam officio suspendendum esse; &c. de archiuijs*, sancitur. *Hæc qui neglexerit, suspendatur officio. &c.* Et infra de lectura Statutorum. *Qui in supradictis notabiliter negligentes fuerint, suspendantur, vel priuentur officio*. & infra *Guardiani, qui in ijs negligentes fuerint, suspendantur officio*. & c.6. *de non alienandis libris*, dicitur, *mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, sub graui suspensionis pœna, ipso facto incurrenda, vt nemini prædictos libros vendere. &c.* Ex quibus authoritatibus clarè constat, Superiores visitantes, suspendere posse ad tempus Guardianos, etiam sine processu, & per modum paternalis correctionis, quia aliquæ ex dictis suspensionibus, leues materias concernunt, vt sunt verba indebitè prolata, quibus correctiones, vel suspensiones applicantur, & cùm correctio leuis sit, & pro illa processus non fiunt, leuis etiam esse debet suspensio, ac sine processu irrogari.

Non

Non ierim inficias, ſupradictas materias poſſe ita extendi, vt etiam priuationem admittant, vt expreſsè in citatis ſtatutis cauetur, quia *iuxta menſuram delicti, debet eſſe modus plagarum Deut.* 25. attamen vt plurimum iſtæ correctiones in foro paternali imponuntur. Et quando eſſet ad iudicialem ordinem progrediendum, tunc etiam poſſent Superiores ſuſpenſionem ab officio iniungere, quia, vt citatum eſt, ſuſpendere poſſunt, ſine Diffinitorio, non tamen priuare.

Reſpondeo ſecundo. Sine cauſa non poſſunt Prælati Guardianos, & Officiales ſuſpendere. Concluſio duo intendit, & ſuſpenſionem, quę daretur tanquam pœnitentia ſalutaris, & ad mortificationem. & alteram, quæ irrogaretur tanquam pœna. Ratio eſt, quia ſine cauſa ſubditum à Superiore mortificari, eſt omnino à ratione alienum, quia ſubditus promiſit obedientiam, cæcam quidem, ex parte ſui, ſed oculatam ex parte Prælati. *Nam rationabile debet eſſe obſequium noſtrum*, Rom. 12. & ſicuti Prælatus eſt *ad ædificationem*, & non *ad deſtructionem* 2. *Cor.* 13. ita ſubditus debet eſse paratus ad ſuſcipiendas rationabiles pœnitentias. Habemus enim in noſtro Ordine regulam obedientiæ, nimirum, *in ijs, quæ non ſunt contraria animæ, & regulæ c.*10. Licet enim ad perfectionem obedientiæ tendentibus expediat etiam irrationabilia arripere, ad neceſsitatem tamen voti, ea ſolum præſtare tenemur, quæ vel in regula, vel in conducentibus ad regulam continentur, quia cùm præceptum, & obedientia ſint relatiua, eadem eſt obediendi neceſſitas, quæ præcipiendi poteſtas. & in hunc ſenſum, votum obedientiæ declarauerunt *S. Thomas* 2. 2. *quæſt.* 104. *art.*5. *in corp. S Bonauentura in* 2.*d.*44.*art.*3.*q.* 2. *vbi etiam S Th. par.*2.*art.*3.*Maironus in* 4.*d.*38. *q.*15. *Silueſter verb.Religio* 6. *q.* 6. *Sanchez lib.*6. *Moral. c.*2.*num.*2. *&* 15. *Alphonſus Rodericus* 3 *p. exercitij perfect tract.*6.*cap.*3. *Vaſquez cap.*2.*tom.*2.*diſp* 158. *cap.*3. *num.*24. *Miranda tom.*1. *quæſt.*26. *art.*9. qui docet non eſſe obediendum Prælato, ind fferentia præcipienti, niſi bono fine cohoneſtentur. inquit *Layman lib.*4.*tract.*4.*c.*9.*num.*5. Tandem *S Bernardus lib. de præcepto, & diſpenſatione*, inquit teneri ſubditum obedire Prælato præcipienti bona, & inſtituto conformia, quia vltra votum non tenetur, vouit autem obedire in ijs, quæ regulæ conformia ſunt. patet igitur, etiam infligendis mortificationibus cauſam adeſse debere, ſaltem exercitium perfectionis, &c.

Prælatus ab officio, ſine cauſa ſuſpē-di nō poteſt.

Votum obedientiæ declaratur.

Culpa ordinat penā.

Hoc autem clarius elucescit, si suspensio infligatur tamquam pœna, quæ nullo modo intelligi, nec nomen quidem habere potest sine culpa, saltem ciuili, & politica, si non Theologica, iuxta tradita per *S. Tho. 2.2. quæst.*108 *art.* 4. nam pœna, ex *l.*131. *ff verb. signific.* est *peccati vltio, & noxæ vindicta.* Et ideò ex mensura delicti, plagarum modus exurgere debet. *Deut.* 25 Hinc nullæ reperiuntur suspensiones per statuta impositæ, quæ culpam non respiciant, vt inspicienti patere potest. & est traditum in iure, *c. satis peruersum. dist.* 56. Vbi dicitur, *satis peruersum est, vt quis suis officijs priuetur, quem sua culpa, vel facinus à suo gradu non deijcit.* & *l. si putator ff ad l. Aquilam.* vbi dicitur *nam culpa ab eo exigenda nō est cum diuinare non potuerit an per eum locum aliquis transiturus sit.* & *c. fœlicis de pœnis in 6.* §. *illud autem* vbi dicitur *Iudex talem pœnam metiatur ex culpa.* & infrà. *Proportionetur pœna delicto.* & *c. quæ fiuit, de his, quæ fiunt à maiori parte cap fine* dicitur, sed *si quis in his deliquerit Ecclesiæ correctioni subiaceat, cum peccata suos authores tenere debeant: nec pœna sit vlterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.* Cum alijs iuribus hic à Glossa citatis.

Suspensio vt censura, & vt pœna.

Respondeo tertio, distinguendo de suspensione, quia considerari potest, vel vt censura, vel vt pœna. Vt censura est, qua impeditur persona Ecclesiastica, vti iure aliquo, vel potestate Ecclesiastica vt tradūt sūmistæ *verb suspensio. Nauar. c.*27.*n.*151. *Suar. de censur. lib.* 1. *Auila eod par* 3. *d.* 1. *dub.* 1. *Sayr lib.* 4. *Thes. c.*1. *Henriquez lib.* 12. *c.* 3. *n.* 2. *Conink. tom.* 2. *disp.* 15. *dub.* 1. & diuidi solet in totalem, scilicet suspendentem ab officio, & beneficio *c. tuarum de priuil. Clem.* 1. *de decimis extrau. diuina. de priuil.* Vel partialem, qua suspendatur quis à solo officio, vel à solo beneficio. nimirum, cum suspenditur à confessionibus, vel celebratione, vel concione, vel ordinationis actu, vel ab omnibus his, aut à tota Iurisdictione, vel ab actu particulari illius, vt est beneficij collatio, suffragiorum ius, fructuum perceptio, &c. & in casu nostro, à concedendis litteris dimissorialibus, obedientialibus, aut à toto officio. ita Doctores communiter. qui docent suspensum à beneficio, non esse suspēsum ab officio. & è contra. quia ista sunt diuersa. *DD.* cum *Glos in c. Vintoniensis de elect.* Vnde potest exercere actus ordinis, & Iurisdictionis, sibi inuicem non repugnantes. Dicunt etiam Doctores suspensionem, vt censuram, non posse fulminari, nisi propter culpā mortalem, quia pœna grauis culpam grauem emendat, & censura

Suspensio nisi per mortalem culpā non irrogatur.

pœna

pœna eſt, vt ex multis probat *Sayrus lib. 4. Theſaur. c. 1. n. 19. Layman lib. 1. tract. 4. de ſuſpenſ. c. 3. initio.* & iſtius cenſuræ transgreſſionem facere irregularem eum, qui ſuſpenſus ab ordine, illum ſolemniter exerceret. non autem ab officio, vel beneficio. authores plena manu citat *Sayrus lib. 4. Theſau. c. 16. n. 2. & infra,* qui *cap. 16.* docet iſtam ſuſpenſionem, ſine abſolutione aliquando ceſſare, dum nimirum lata eſt ad tempus, conditionaliter donec ſatisfaciat, reſipiſcat. in quo ſatis ab excommunicatione diſcedit, quæ etiam ſi feratur ad tempus, donec reſtituat, &c. non tollitur niſi per abſolutionem. cuius rationem *Hugolinus* apud eundem *n.* 4. aſſignat, quia excommunicatio extra Eccleſiæ communionem agit, & reſcindit à corpore ipſius myſtico excommunicatum, ideo ab alio in ſuum locum reponi debet. ſuſpenſio autem non producit hunc effectum. & hæc pauca libaſſe ad notitiam ſuſpenſionis, quatenus cenſura eſt, ſufficiat.

Quatenus verò pœna eſt, induit naturam priuationis inchoatæ, vel imperfectæ, & cenſura appellari non poteſt. *c. quærenti de verb. ſignific. Nauar. in manuali c. 27. n. 152. ſumma corona. de ſuſpenſione, n. 5. Abb. in c. ſæpe contingit de appell. n. 16. apud Layman ſupra n. 3. Suar de cenſ. diſp. 25. ſect. 1. n. 2.* qui citat *c. tā litteris. de teſt. c. cum in cunctis §. vltimo de elect. in 6. Clem. 1. §. penult. de hæret. & Clem. 2. de pœnis Innoc. in c. 1. de excep. Prælat. n. 3. Abb. in c. reprehenſibilis. n. 3. de appellat.* aſſertquè rationem vniuerſalem, quoties (inquit) ſuſpenſioni imponitur ſolum, vt delictum puniatur, & non vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed pœnæ. quia licet officia ordinis Eccleſiaſtica ſint, quatenus in perſonis fratrum, qui Clerici ſunt, reperiuntur, & ad miniſtrationem aliquam ſpiritualem in ſubditos habent, & propterea cenſuræ materia eſſe poſſunt; tamen ſuſpenſio, quam inurunt Prælati in officiales delinquentes, reſpicit, vt plurimum officia, quatenus ciuiles adminiſtrationes concernunt. vt puniantur per impedimentum regiminis, in ijs, quæ deliquerunt. dixi vt plurimum, quia aliquando fulminare poſſunt ſuſpenſionem tanquā cenſuram, cuiuſmodi cenſeo eſſe illam, quam vltimo loco in prima reſponſione retulimus de non alienandis libris, de quibus non extrahendis è Bibliothecis cū ſint excommunicationes fulminatæ, non eſt alienum à ratione, vt ſuſpenſio lata circa eandem materiā, ſit cenſura, idq. conijcitur ex modo loquendi *mandamus in virtute ſancta obedientiæ, & ſub graui ſuſpenſionis pœna, ipſo facto incur-*

Suſpenſio vt pœna.

renda

renda,&c. quæ forma loquendi solet adhiberi in fulminandis censuris. ex quo etiam infero, esse suspensionem totalem ab ordine, & officio. quia suspensio indifferenter lata, & sine limitatione, de totali intelligenda est. *Henriq. lib.* 13. *c.* 32. *n.* 1. *Conink. tom.* 2. *disput.* 15. *dub.* 1. *n.* 4. *& elicitur* ex citata *extrauag. Diuina. de priuil.* & quia de hac nobis sermo.

Suspensio indifferẽter lata, de totali intelligenda est.

Suspensio vt pœna sine processu inferri non potest.

Respondeo quarto. Suspensio ab officio, vt pęna, ferri non potest à Prelato sine precedente iuridico processu. Do statutum laudatũ supra *q.* 2. *resp.* 3. *Quod si Guardianorum quispiam, aut Confessarius Monialium Constitutionum præscripto, priuationis pœnam ipso facto incurrerit, officio quidem, Prouincialis arbitrio suspendi possit.* In quo illud, *ex Constitutionum præscripto* notat causam in statutis determinatam, & iuridicum modum procedendi. Subiungit enim, *sed priuationis pœnam incurrisse, nisi causa coram Patribus proposita, & cognita declarari nequeat.* Causa autem proponi, & cognosci non potest, nisi in processu informatiuo, secundum praxim criminalem, disponatur. In quem sensum loquitur statum Segouiense, eodem loco adductum, quod non replico. & roboratur per statutum nostræ familiæ c. 7. *Prouincialis ex causa legitima, poterit Guardianum officio suspendere, donec Patribus consultis definiri possit, prout iustitia suaserit.* Vbi notandum est illud *legitima causa.* idest secundum legis præscriptum concepta *l.* 3. §. 1. *ff. de accusat.* Nam legitimè idem est, ac factum secundum legem, vt Cit. *c. de off.* vnde illegitimi dicuntur, qui non secundum legem nati sunt. Lex autem nostra est, vt non inferatur pœna grauis, cuiusmodi est suspensio ab officio, sine iuridica informatione. ecce statutum c. 7. *Statuimus & decernimus, contra inauditam partem, aut in eum, qui non est legitimè, ac sufficienter conuictus, aut confessus, grauem aliquam sententiam ferri non posse, nec debere, qua quis actibus legitimis, aut officijs ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur, & latam ipso Iure nullam esse decernimus, atquè oppositum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere.* In quo noto primo *legitimum*, idest iuridicum modũ procedendi. Secundo *grauem sententiam* esse, priuationem suffragiorum, officij exilij, &c. Tertio. *Notabile nocumentum* esse suspensionem ab officio, quia post priuationem officij primo loco est suspensio, quæ est priuatio inchoata, & inurit maculam commissi delicti, & Superioris bonam existimationem corrumpit apud totam Prouinciam, & Religionem

Legitimè fieri quid im portet.

ligionem aliquando. Quarto *nullitatem sententiæ*, quæ non debet accipi pro sententia tantum priuationis finalis, sed etiam pro sententia suspensionis, alias vanè dispositum esset, post priuationem, de exilio, & alio notabili nocumento. Itaq; sententia hoc loco distribuitur ad sententiam priuationis, sententiam exilij, sententiam suspensionis, &c. Equidem suspensio iuridicè inuri non potest, nisi per sententiam.

In quo suppono doctrinam communem, nimirum in omni punitione Criminali requiri sententiam, idque non tantum in delictis, quæ probationibus Testium, & indicijs emendantur, sed etiam in notorijs, & in comprehensis in flagranti crimine, in quibus videtur non requiri sententiam, iuxta tradita per *Bossium in tit: de denunciat. num.* 10. *& Couar. in repetit. c. alma mater. nu.* 9. *de Sent excomm. in* 6. attamen ex receptissima praxi, & Doctorum Sententia omnino requiritur. *Albert. in* 1. *parte Statut. quæst.* 53. *Carer. in praxi num.* 144. *Imola in Clem. Pastoralis. de offic. deleg. num.* 49. qui de communi testatur *Menthiaca controuers. Illustr. cap.* 13. *num.* 1. *& cap.* 14. *num.* 5. *Marsil. in pract. crimin.* §. *aggredior. num.* 133. *Practica Corradi fol.* 238. *Iulius Clarus Sententiarum lib.* 5. §. *fin. quæst.* 9. §. *Præterea quæro. & quæst.* 9. §. *quæro an quando*. Quod si requiritur in ijs, in quibus requiri non videtur, multò magis requiretur in punitionibus delictorum non ita euidentium. Et dato, & non concesso, quod sententia suspensionis non sit finalis, sed interlocutoria, certum est, in scriptis redigendam esse. Affero duos aphorismos nostræ *Practicæ Criminalis tit Sententia. fol* 41. initio. *Sententia quæcumque illa sit, omnino ex processu dependeat, quæ si ex deductis iustificari non poterit, declaranda est iniusta, subijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis. Debet autem Sententia in scriptis ferri.* Hæc autem Statuta quoad suspensionem sunt euidentia, quia si tenetur Prouincialis, aut Visitator causam suspensionis diffinitorio proponere iudicandam, nullus ambigit, quin in processu instructa esse debeat, & scriptis redacta, alias reus erit iniustæ suspensionis, & pœna talionis plectendus. Et si reus à suspensione appellare vellet, certè copia actorum illi concedenda esset. posset siquidem appellare, quia suspensio non est sententia interlocutoria, sed punitiua, quæ nec per subsequentem sententiam finalem releuari potest, sicuti carcer, tormenta, &c. ex quo

In omni punitione criminali requiritur sententia.

Sententia quando iniusta.

Respondeo quinto. Suspendere Guardianum ob solam inquisitio-

Peccat mortaliter Prouincialis, suspendendo ab officio superiorem localem, per solam inquisitionem generalem.

sitionem generalem, nulla facta inquisitione speciali, regulariter est peccatum mortale denigratiuum famæ proximi, offensiuum iustitiæ, & plectendum priuatione officij. Patent partes conclusionis ex dictis, quia lędere famam proximi in re graui, est peccatum mortale. Vt communiter Doctores. Punire aliquem inauditum, & adhuc non declaratum reum, est contra omnes leges, naturalem, diuinam, ciuilem, canonicam, vt ex superioribus patet. Solum affero nostram praxim de *Reo sol.35. Reus* (inquit) *non dicitur, nisi contra quem indicia, probationesque laborant: nec antequam ad iudicium vocetur per citationem.* & infra: *Non est constituendus reus, nisi in informatione constet, delictum esse semiplenè probatum, vel adesse æquipollentia indicia, secus faciens Iudex mortaliter peccabit.* cum authoribus, & iuribus ad marginem citatis. In generali autem inquisitione, omnia ista deficiunt. Quod autem priuari debeat officio Iudex ita procedens, patet ex citatis Statutis. pręcipuè illo, *oppositum facientes, actibus legitimis perpetuò priuari debere.* & alio, *subijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis.*

Reus quis dicendus.

In notorijs quid agendū

Dixi regulariter, quia non nego posse contingere casum ita notorium, & euidentem, quo vel ipsi Guardiano, vel Conuentui, vel fratribus immineat periculum, vel scandalum, vt expediat non solum Guardianum ab officio suspendere, sed etiam ab illo Conuentu remouere. Et iuuat amplecti doctrinam superius per *Bossium, & Couarruuiam* traditam, quod in notorijs non requiratur processus, &c. Extraordinarij enim casus regulis generalibus non comprehenduntur.

Iudex famæ subditi maximè consulat.

Respondeo sexto. Cum Guardianus suspendi ab officio possit, & in suo Conuentu, & extra illum: Si suspenditur ob causam, quę Conuentui non repugnat, v. g. ob fractam paupertatem, Constitutiones, &c. non autem ob simultates, rixas, conturbationem fratrum, & pacis violationem: non debet è suo Conuentu absentari. & in alium moraturus transmitti. Ratio est, quia Iudex tenetur, quantum iustitia permittit, consulere famę proximi, & minus quam valeat, reputationem fratris lędere. Inde fuit Statutum in cap.7. *Si quis per duos, aut tres Testes fuerit conuictus de aliquo crimine, aliàs omnino occulto, tunc non publicè, sed secretò coram Testibus reus eiusmodi puniatur.* Quod in iure naturali fundatur, nam iustitia punitiua ad commutatiuam reducitur, saltem vt pars potentialis, vt ex *S. Thom. 22. quæst.* 108. probant *Molina de Iust. tract. 1. disp.*

Punitiua ad commutatiuā reducitur

1. *disp. 12. fin. Pesantius in eundem locum quæst. 62. art. 2. disp. 4.* quia licet non semper resarciat damnum, imponit tamen pœnam pro equalitate delicti. Cum ergo delictum sit occultum, occulta etiam esse debet punitio, vt hac ratione, & iustitiæ, & bono publico, ac particulari prospiciatur. quam doctrinam nostro casui applicare possumus, quia quod est notum vni Conuentui, non est in alijs propalandum: & coram ijs, qui peccare nouerunt Prælatum, est adhibenda correctio, vt in emendationem, & in exemplum cedat aliorum.

Respondeo Septimo. Suspensio, quam dare possunt Prouinciales, & alij Ordinis Prælati, extra Diffinitorij consensum, non potest esse perpetua, siue ad tempus, quo officium absolueretur, sed vltra tres menses proferri non debet. Ratio conclusionis est, quia suspensio perpetua, & ad tempus officio commensuratum, æquiualet priuationi. *Panorm in c. etsi Clerici de Iud. num 7. Ledesma 2. par. quæst. 26 art. 2. de suspens. Tolet. lib. 1. instr. Sacer. c. 12. Sayrus lib. 4. Thesau. c. 1. num. 26.* priuare autem non potest Prouincialis sine diffinitorio. Hinc Statutum. cap. Generalis. quod suspensio vltrà tres menses dilatari non possit. Suspensio quãtum durare debet.

Quæritur quarto. Cum iam simus in firmanda forma procedendi in causis Criminalibus. An contra inauditum, vel non conuictum, aut non confessum, possit aliquando ferri grauis Sententia.

Respondeo primo cum Statuto, in citato titulo de pœnis in genere *Statuimus, & decernimus, contra inauditam partem, aut in eum, qui non est legitimè, & sufficienter conuictus, aut confessus, grauem aliquam sententiam ferri nõn posse, qua quis aut actibus legitimis, aut officio ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur. Et latam ipso iure nullam esse decernimus, atq. oppositum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere.*

Fundatur autem Statutum in iure diuino Gen. 18. *descendam, & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me opere compleuerint, aut non est ita, vt sciam.* Luc. 16. *quid est hoc, quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* quæ loca allegat. *c qualiter, & quando 2. de accus. Iosuè 7. & ait Iosue ad Arban, fili mi da gloriam Deo, & confitere, atq. indica mihi quid feceris ne abscondas. Ecclesiastici 19. Antequam scruteris non reprehendas, intellige prius & tunc increpa, antequam audias, non reprehendas.* Vt ex *Sancto Damaso Papa epist. 6.* refertur in *c. eorum 11. quæst. 3.* vbi etiam dicitur, Audire reũ est de iure diuino.

citur, *eorum, qui accusantur, causas discutere non licet, priusquàm canonicè vocati ad Synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veritatem, & intelligat, quæ ei obijciuntur*. Sic etiam *Gen.* 3. Deus dixit *Adam vbi es?* &c. 4. Caino, *Vbi est Abel frater tuus?* & *Matth*. 18. *Tunc vocauit illum Dominus suus, & ait illi, serue nequam, &c.*

Et naturali. Quid sit Iudex. Fundatur etiam in iure naturali. quia Iudex, vt probat S. *Thomas* 2. 2. *quæst*. 67. *art*. 3. ex *Aristotele* 5. *Ethic.c*.4. est quædam iustitia animata, ad quam homines recurrunt, vnde est medium inter duos, quia dicit ius, quod est obiectum iustitiæ tendentis ad alterum. ergo ex se non potest ad iudicium descendere, nisi ab altero moueatur, per accusationem, denunciationem, vel inquisitionem, Et quia volens præsupponitur notitiam, cum voluntas in incognitum non feratur, necesse est, vt Iudex volens aliquem iudicare, cognoscat merita iudicandi, non potest autem cognoscere, nisi per Testes, vel Rei confessionem id accipiat, hinc in non auditum, non conuictum, non confessum procedere non potest. quæ ratio euidens est, & excludit priuatam scientiam Iudicis, secundum quam, si aliunde nesciat, procedere non potest, quia tum esset Testis, & Iudex, vt dicitur in *c. qualiter, & quando* 2. *c. licet Heli de accus.* quia tunc Iudex non esset medium, sed pars. quod repugnat rationi essentiali Iudicis. hinc *art* 15. dicitur *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem, priusquam accusatus, præsentes habeat accusatores, locumquè defendendi accipiat, ad abluenda crimina, quæ obijciuntur*. Quia cum Iudex sit mediator, & sine scientia procedere non possit, nec parti credendum sit, ideo Testes adhiberi debent, & quia possunt aliquando Testes falsum deponere, auditur Reus, etsi confitetur, ecce confessum: si defensione obiecta non diluit, ecce conuictum. hæc est omnium doctrina. *Sot. de Iust. lib*.3. *quæst*.4. *art*. 2. *Valentia tom*. 3. *disp*. 5. *quæst*. 4. *puncto* 2. *Tolet*. 5. *instit*. *c*. 56. *Sayr. in claui reg. lib*. 12. *c*. 9. *Petr. de Arag. in cit. Arti*. 5. *S. Tho. Bertus Lucens. in praxi tit*. 2. *c*. 9. *Farin. q*. 39. *Clarus quæst*. 85. §. *non sit*. Rod. *tom*. 2. *quæst*. 17. *art*. 1. *Miranda tom*. 1. *Ordin. iudic. q*. 14. *art*. 2. *Hieron. Roderic resolut*. 45. *& quatuor alijs antecedentibus*. apud quem multi alij.

Et in iure positiuo. Fundatur tandem in iure positiuo, Ecclesiastico, & ciuili. dictis *cccc. qualiter, & quando* 2. *licet Hæli. super his. de accusat. & inquisit.* vbi d. *c. graue nimis, c. quamuis, c. eorum* 11. *quæst*. 3. *Clem. sæpè de verb. signific.* §. *verum quia c. cum omnes. de constit. vbi Panor. Felin.*

& Are-

& Aretin.Clem.Pastoralis, de re iudicata . vbi *Bartol.l.Iudices.C. de iudicijs.l.absentem,& l.accusationis C.de accusat.& præscription. l.sciant cuncti accusatores. C.de probat. quibus locis*, contra in auditum, vel non conuictum, aut non confessum procedi, seuerissimè prohibetur. Vnde *S. Aug.ho.50.relatus 2.q.1. initiò* ait *Nos in quemquam ferre sententiam non possumus, nisi aut conuictum, aut spontè confessum* .cum seqq. capitulis.

Dubitatur autem pro declaratione terminorum, quid sit procedere contra partem inauditam. Pars inaudita quãdo dicatur

Respondeo, dupliciter pars non auditur, Primo cum non citatur. Secundo cum illius defensiones reijciuntur. non citari partem, est contra ius diuinum, & naturale, vt probatum est, & reddit omnia acta nulla ipso iure, *Clar.quæst.31.Farin quæst.11.n.49. & quæst.22.n.66.volum.1. Scaccia de veritate quæst.52. à n.7. Anchran.in Clem.sæpè.de verb.signif. num.37.* in qua decernitur *Citationem verò, ac præstationem iuramenti, &c. intelligimus non excludi* . quia omne iudicium incipit à citatione. vt no. *in c. Sancta Mariæ. de constitut.* vbi *glos.vers.non conuenti. & ff. de in ius vocan.in rubrica*, per *Bartol.* & argum. *in l.aut qui aliter. in principio*, & ibi *Bartol.ff.quod vi, aut clam.Papiens.in practica in forma responsionis rei conuenti num.6.* & quia citatio est de iure naturæ non potest condi Statutum, vt procedatur non citata parte. *Bald.col.14.in C.quomodo, & quando Iud. Fel.in c. ex parte 2. de offic.deleg.l.1.C.de præscript. longi temporis l. vir bonus ff. de iudica. sol.& C. ne de stat defun.l.si.vbi glos.Ver.non conuenti*. Sed aduertendum est, non esse necessarium, vt citetur pars, dum proceditur per inquisitionem in processu offensiuo, quia iste formatur Testibus non examinatis, citata parte, sed ad instantiam fisci, vel ex officio inquisitionis, ac secretò *Clar.quæst.2.Ver.item quæro Chartar.de execut.sent c.fin.num.275.* Sed citari debet, completo processu offensiuo, in eo gradu, vt ille, contra quem instituitur, meritò Reus declarari possit, quod fit, dum citatur ad comparendum. *c.forus.de verb.signific. et.15.quæst 3.c.vlt. c.Pastoralis §. cæterum de re iudic.c.* Vel more regulari, vocatur à Superiore, vel per nuncium literas deferentem, vel ipsius præceptum expedientè.*c.Deus omnipotens 2.q.1.* Valet enim plus apud Religiosos obedientiæ exercitium, quàm quælibet Curialis citatio. Nec est opus nuncio determinato ex officio, sed sufficit quilibet Religiosus, iussus à Prælato, etiamsi mitteretur ipsa pars opposita, quia etiam

Iudicium à citatione incipit.

Citatio excludi non potest.

Pars non citatur, dum processus incipit per inquisitionẽ.

Sed illo cõpleto.

Per quem citari debeat religiosus.

pars potest citare ex commissione Iudicis. *Glos. c. cum sit de appel. ver. non solent. Abb. ibid. col. 6 ver. sed quaero*, vbi etiam *Felin. ver: citatio verbalis, num.* 11.

Citatur etiã pars, quando præsens fuerit.

Aduertendum Secundo esse citandum eum, qui præsens esset in iudicij loco, & sciret contra se actitari causam. ita *Io. de Anan. c cum oporteat. de accus. l. de vnoquoquè. ff. de re iudic. Speculator tit. de libel. concept. § sequitur. Io. Andreas c fin. de elect. in 6. Bald. authentica. offeratur. C. de litis contestatione.* sibi contrarius in *l accusatoribus. C. de accusat. col. 2. Felin. c. cum opporteat de accusac. n. 2.* cum quo *Benedictus de Vadis in repertorio ad Felin. ver. citandus nõ est fol. mihi* 13. *in 4. columna*, ait *Tene indistincte, quod data præsentia partis in iudicio, non requiritur alia citatio.* Textus est clarus in *l. etiam §. fin. ver. an præsente, vel vocato. ff de ministr. arch.* & Ratio est, quia citatio fit, ad finem comparitionis, ergo præsens citari non indiget. Vnde *Bald. l. 1. ff de in ius vocan.* ait, quod præsentia æquiparetur citationi. & sicut dictum Testis uon citati, deponentis tamen præsentibus partibus, valet, vt dicit *Bald. l. alia C. de his. qui, vt in d.* Ac præsentatio rescripti facta præsente parte, excusat citationem. idem *Bald. c plerumque de præscrip.* & sententia diffinitiua valet, vtraque parte præsente, etiam non citata. *Bald. l. non quicumquè C. de accusat. Abb. c tenor. de re iudicata* ita &c. Iste autem casus practicari potest potius in forensibus litibus, quàm in causis Regularium, qui Rei esse non possunt, nisi expresse citentur. Valere tamen potest in repetitione Testium, citata parte, vel ad ferendam sententiam, quia inutilis est citatio, si sine illa haberi possit effectus scientiæ, & præsentiæ Rei, & partis. Quod tamen in processu describendum esset, ne contra inauditam partem processum fuisse, constaret.

Præsentia æquiparatur citationi.

Absens quãdo citari nõ debeat.

Aduertendum Tertio probabilis doctrina est, non esse citandum absentem, quando constat expresse, nullam defensionem Reo cõpetere. *Anchar c. cum olim. de Sentent. & re iudicata.* Et ibi *Glos. Abb. c. ex insinuatione. de appellat. circa finem. Felin. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constitut. vers. 3. limita. &* in dicto *c. cum olim. ver. non est citandus. n.* 11. vbi citat *Abbatem, Glos. Modernum, Aretin. Ludouic. Innocent, Hostiensem, Lapum, Paulum de Castro, Imolam, Cardinalem*, & innumera iura. Sic manifeste intrusus, expoliatur, inauditus. nec citatur electus, de cuius non iure constat notoriè. Sic notorius homicida, vel per assassinos grassatus, de quo in *c. 1. de homicidio in 6.* priuatur beneficijs etiam si

non

uon citetur, & alijs *liberè* conferuntur. ideſt, *ſine contradictione*, vt exponit Hoſtienſis. *ergo* (ſubinſert *Felinus*) *Si non poterat contradicere non erat citandus*. Sic Iudex poteſt ſententiare ſuper nullitate proceſſus, etiam parte non citata, quando notoria eſt nullitas ex defectu incompetentiæ Iudicis. & relictis multis alijs exemplis ibidem adductis. In caſu noſtro non eſt citandus Apoſtata, ad audiendum ſe excommunicatum declarari, quia iam notorium eſt, eum nihil in ſui defenſionem allegare poſſe, cum conſtet, in Conuentu non reperiri *Abb.in c.reprahenſibilis. de appel. Card. in c.graue. de Præben. vbi Imola, Felin. loco citato, & in c. Rodulphus. de reſcriptis*. quia quando notorium eſt, aliquem incidiſſe in excommunicationem, non eſt citandus in declaratoria. Sic etiam non eſt citandus, qui aliquem fratrem, vel vulneraſſet, vel occidiſſet, & infugam ſe conieciſſet, ſi delictum eſſet notorium, & inexcuſabile, & ſic poſſet in pœnam ordinariam, non citatus condemnari. Et Ratio eſt, quia in his caſibus citatio non eſt de iure naturali, cum ſuffragari non poſſit. quæ ratio militat incomprehenſis in infraganti delicto de facie ad faciem *l.in crimine, l. in capite quinto, ff. de adult.* vbi nulla poteſt eſſe palliatio, & excuſatio. quia ſi ſuſpicio adeſſet qualiſcumq. defenſionis, citari deberet. vt monet *Abb.in dicto c.olim. & conſil.68.2.volum.* licet hęc doctrina ſatis probabilis ſit, tamen cautius eſt, citare abſentem, vbi contra ipſum procedendum ſit, in alijs delictis ab Apoſtaſia, in qua vſus obtinuit, vt conſtito, quod aufugerit, in prima refectione pronunciatur excommunicatus.

Aduertendum Quarto. Licet in *c.ex literis de conſtitut. c.in nomine Domini. de Teſtib. l.conſentaneum C. quomodo, & quando Iudex. & l.contumacia* §.1. *ff.de re iudic.* cum alijs per Io. *à Roias ſingular.*29.*Simancha ſ.Catholic.inſtit.tit.*14.*rubrica de contumac.n.6. & in Enchiri l.violata Relig tit.*45.*rubr.de abſent n.*3.*&* 4.*Ludouic. à Paramo de orig. S Inquiſit.lib*.3.*quæſt.*4. *rubr. de forma, & ordine Iudic.Sancti officij n.*65.quos allegat *Farin.de hæreſ.quæſt.*185. *n.*117. & Antiquiores *Cinus l.*1.*de requir. reis. Abb c conſuluit de offic.deleg.cum Felin.d.n.*8. & alij per iſtos citati non ſufficiat vna citatio, maximè cum ad ſententiam procedendum eſt. ſed requiritur trina, tamen, quia hoc eſt de ſolemnitate, non de eſſentia iuris, vt diximus in practica criminali *tit. contumacis condemnatio.* § 2.*fol* 35. ſufficere vnam citationem, maximè ſi fiat vna pro tribus, & ſit peremptoria, vt ſcripſerunt *Innoc. c. ad petitionem.n.*3. Quotuplex citatio ſit neceſſaria.

de

de accusat. Vmbertus locat. de Iudiciali inquis. ver. citatio. *Decianus in tract. crimin. lib. 5. c. 32. n. 4. Scaccia in tract. de iudici causarum ciuilium, criminalium, & Haeretic. c. 43. n. 10. Pelin. cit. n.* 8. vbi ponit 11. fallentias huius trinę citationis, quarum prima maximè facit pro nobis, quod scilicet sufficit vna, quando summariè proceditur. *Per Glos. in Clement. sæpè. de verb. signific.* nimirum cum proceditur summariè, simpliciter, & de plano. quem modum procedendi ex *Bonifacio VIII. ad Augmentum*. Religiosi nostri seruare tenentur. Adde reliquas, etiam in vim iuris communis. Cum citatus personaliter non comparuit, quia non videtur amplius citandus. Quando citatus dixit, se nolle comparere. Quando citatus statim se absentauit, naui, vel equo. Quando delictum est notorium. Quando Iudex ore proprio citauit. Quando citandus se occultat, nec patitur, citationem ad ipsum peruenire, vel impedit, vel per se, vel per alios, tunc enim potest condemnari, nec vnica vice citatus, quia pro citato habetur, qui vt citari non posset impediuit, vel à suis domesticis impeditus fuit. *Clem. 1. de foro competenti. Anchar. Clem. dudum de iudicijs n.* 4. & videtur textus in *c. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non contestata & c. constitutus de testibus*. vt notat *Bartol. in l. 1. §. finali ff. quod vi, aut clam.*

Quando sufficiat vna.

Vel nulla.

Aduertendum Quinto. non posse citari subditum, in aliena Prouincia existentem. *Angelus in disputatione incipiente Bononiensis*, Quia realiter, idest per capturam, fieri non potest citatio, nam talis actus iurisdictionis non exercetur, nisi vbi est authoritas. *c. postulasti.* de foro compet. *l. cum vnus §. finali ff. de bon. authorita iudic. possiden.* Nequè verbaliter quia cum effectus citationis sit terrere citatum, qui non causatur in alieno territorio. Sequitur non posse citari verbaliter in aliena Prouincia, quæ roborantur per *Clem. 1. de foro competenti*, in qua solùm Episcopis è suis Sedibus pulsis, in alieno territorio citare conceditur. non quidem citatione personali, sed per edictum, vel per requisitionem. aut per sententiam, vel monitorium. Sic fugitiuum citamus edicto affixo ad valuas refettorij, sic contumacem definitiuè sententiamus, sic Diffinitorem per epistolam ad Capitulum conuocamus. *c. cum nobis olim. & c. vltimo de elect. in 6.* & quando prima vice fuisset aliquis citatus in proprio territorio, posset secunda, & tertia in alieno citari. *Abb. c. licet ratione delicti de for. compet. Innoc. in c. præterea. de dilationibus. & c. 1. de Raptor. Cardin. in Clem. Pastoralis de re iudicata.*

Subditus in aliena iurisdictione existens citari personaliter non potest.

Quādo possit citari in alieno territorio.

dicata. Quod si opponas, Prouincialis potest per literas obedientiales vocare ad se suum subditum, in aliena Prouincia existentem, vt est in praxi, ergo potest illum citare per literas. Respondeo literæ missiuæ non sunt citatio iudicialis, quia non præsentantur iuridicæ, nec de illarum receptione testimonium reddi potest. nam cum clausæ mittantur, constare non poterit, quid in illis contineatur, sicuti constare debet de citatione. & literæ, ac obedientiales scripturæ missæ, vel receptæ, non continentur intra spherã fori contentiosi, & iudicialis, sed paterni, & voluntarij. *Card. in Clem. dudum. de sepult. c. cum Episcopus de offic. ordin. in 6.* lege *Siluest. ver. sententia. n.* 7. vbi ait, *sed verius est secundum alios quod ligantur. de offic. legat. c. nouit.* Sed certè fallitur, quia ibi agitur de Legato Apostolico, qui non exierat fines suæ legationis, licet exijsset fines Galliæ. & sic nec de Regularibus loquitur, nec extrà Territorium latum fuit interdictum.

Aduertendum Sexto. Axioma illud, *Citatio perpetuat iurisdictionem Iudicis delegati*. de quo *Abb. in c. relatum. de offic. deleg. Bartol. l. & quia. ff. de iurisd. omn. Iudic. Bald. c. gratum. & c. licet de offic. deleg.* vbi *Anton. de Butrio*; *Felin Imola, l. 2. ff. de donat.* Verum est in hoc sensu. quod si delegans moriatur antequam delegatus citauerit partem delegatio cessat. Si post citationem, non cessat. Sic etiam Commissarius Visitator si incœperit aliquem actum iurisdictionis, mortuo, vel amoto delegante, non cessat. Secus si nullum exercuerit. & hanc esse communiorem opinionem, ac sequendam, dicit *Benedictus de Vadis in Indice ad Felin. ver. citatio. fol. 14. colum. 4. §. 3. vbi ex Baldo, Bartolo, Saliceto, Antonio de Butrio ait*, Mandatum delegatorium ad vniuersitatem causarum, si vna causa est incœpta, perpetuata est iurisdictio quoad alias, sed quia Visitationis delegatio non incipit per citationem dubitari potest, in quo actu perpetuari possit, & dico perpetuari per omnem actum, qui iurisdictionem, & superioritatem indicet, puta, post publicationem literarum patentium in vno Conuentu (ante enim non est Superior) si in refectorio, aut capitulo sermonem habeat, si illi fratres, manus tanquam Superiori osculentur. Si Prouincialis, vel Superior localis illi præcedentiam tribuat. si visitationem indicat. Omnia enim hæc superioritatem ostendunt. vt patet ex ratiocinatione *Anton. de Butr. c. relatum de offic. deleg. Imola cit. Glos. c. ne aliqui. ver. cœpta de hæred. in 6.* quòd cum expediri non possit citatio, sine commissione Iudicis, & sit sententia

Citatio perpetuat iurisdictionem.

Visitatoris iurisdictio quomodo cõtinuetur.

quæ-

quædam interlocutoria, quæ requirit causæ cognitionem, ergo si commisit de citando, est vsus sua iurisd ctione. sic etiam cum recitati actus, sint iurisdictionis, vsus est illa. & veriori sensu, cum his actibus, dicitur *res cœpta geri vel geri cœperit*. nam per commissionem de citando, res non est adhuc cœpta geri. vt Canonistæ dicunt, *Innoc. Io. Caldar. Card. Imola c. licet de offic. deleg Abb. dicto c. relatum*. Sed de citatione hæc satis.

Pars dicitur inaudita, cũ defensiones non admittuntur.

Pars dicitur etiam inaudita, cum eius defensiones non recipiuntur. est enim (vt dictum est) defensio de iure diuino, & naturali, vt fatetur *Clem. Pastoralis. de re iudic.* vndè neque per rescriptum Papæ tolli potest. *ibidem* nec Statutum, illam tollens condi, licet possit variari defensionis modus. *Angel l si sic. ff de legib. 1. Felin. c. dilect de except* & tolli totum illud, quod ius positiuum concernit. *l quoniam Alexãdrum. C. de adult. Petr. de Anchar. in c. 1. de rescript. in 6. & c. 1. de constit. ibid. & in Clem Pastoralis. de sent. & re iudic. num. 22. Abb. in cap. 1. de rescript. & cap. in causis. de re iudic.* non autem ius naturæ violari vnde neque hæreticis denegari potest. *Repertor. inquisit ver. citatio, ver. copia, ver. defensores. Carerius in tract. de haret num 82. Paris cons. 2. num. 172. lib 4. Bossius tit. de haret. num 9. Direct. inquis par. 3. rubr. de def ns num. 117:* vbi *Penna*, & alij communiter. Vnde tanquam iniquus recusari potest Iudex, negans defensiones. & quando Princeps rescriberet, quod in causa procedatur, nulla exceptione obstante. intelligendus est de exceptione friuola, non legitima. *c. ex parte de offic deleg. Bart. in l. 1. ff. quod vi, aut clam. Imola in l. non erit ff de iur. iur.*

Nulla exceptione obstante. quomodo intelligendum.

Quinimo Iudex debet Reo offerre defensiones, maximè vbi videret, aliquo modo posse innocentiam detegi. *l etsi non defendantur. ff. de pœnis Farin. quæst. 11. num. 10. & quæst. 39. à num. 90. & quæst. 185. num. 211.* quo loco citat *Repertorium inquisit Simancam. & praxim supremi Tribunalis Inquisitionis Romæ*, in quo carcerato, & inquisito, etiam non petenti, processus copiæ offeruntur. Nec excommunicatis negantur. *c. cum inter de except. vbi Abb. & in c. dilecti. c. significauerunt. & c fin. eod tit* Neq Diabolo negarentur. *Speculator 3 par. tit. de Inquisit. § finali Abb. in c. cum contingat. num. 27. de for. compet.* Quod seruari magis debet, si rei sint personæ simplices, & idiotæ, &c. *Vulpell cons. 4. n. 6. & cons. 74. n. 7 & seqq.* Imò in causa graui, defensionibus renunciare nequit inquisitus, quia hac ratione boni nominis curam non habere conuinceretur contra dictum *Curam habe de bono nomine. ecclesi.*

Defensiones a Iudice offerendæ.

Defensiones an renunciari possint.

*ecclef.*41. vt tenuerunt *Glof.* ab omnibus recepta in *l.partum inter bard.ff.de pattis*, quam dicit fingularem *Bald.in c.cum venisset*; *de testibus. idem in l.vnic.col.*14.*C.de confess.Io.Lupus.in Rubr. de donat.inter Vir & Vxor.* §. 70. *num.*6.*Felin.in dicto c.cum venisset. Hippol.in dicta lege vnica num.*170. *& in practica criminali.Aret.* licet *Couar. Var. tom.*1.2.*par.cap* 8.§.*duodecimus num.*16. qui iftos authores citat, probabiliorem teneat opinionem *Ancharani*, *et Aretini in c.cum Dilecti. de accufat:num.*6.dicentium non obftare iacturam famæ quia non tenetur quis ita conferuare famam illæfam, ficuti vitam. pro quo citat *Sotum relect. de fecreto. memb.*1. *quæst.*3. *Nauar. in c.inter verba.* 11.*quæst.*3.*corell.*44. *Caiet.* 22.*q.* 73.*art.*2. & arridet, quia regulares minus curare debent famam, quàm feculares. nifi eius iactura Ordini incommodaret, cuiufmodi effet, fi puniendus effet Generalis, Prouincialis, vel aliquis Pater grauis, nimis notus, etiam extra Religionem. Confiderandæ igitur funt conditiones ftatus, qualitatis, grauitatis delicti, &c.

Nec quælibet defenfio fufficit, quia qui malè defenditur, indefenfus condemnatur. vt potè fi Reo incarcerato, petenti defenfiones, affignaretur frater imperitus, eo prætextu, quia alius non adeffet, vel nollet tale munus accipere, vel Sæcularis Patroni copia non concederetur. Tunc enim fine dubio, indefenfus dici debet. quia defendere aliquem eft facere, quod Dominus faceret in fua lite, id eft nihil omittere, quod ad tuitionem pertinere poteft. vt ex *Bartolozo de claufulis Inftrument.clauf.*26. probat *Barbofa dict.*81.*num.*1. vbi additur, quod qui tenetur defendere, non fufficit, quod fe ingerat, fed quod non fit defuturus defenfioni. & ad id multas leges citat. qua in re aduertere debent Iudices, ne in hanc foueam cadant, & ne zelo Religionis iuftitiæ ordinem confundant, mandatur enim Iudicibus *iuftitiam diligere Sap.*1. hanc autem culpam effe peccatum mortale non ambigo, quia eft grauiffimus defectus in adminiftratione iuftitiæ.

Qui malè defenditur, indefenfus habetur.

Quid fit defendere.

Cui fi quis addat difplicentiam, quod Reus defendatur, & toruo oculo videat ftrenuum defenforem, qui Teftium dicta conuellat, procedendi nullitates oftendat, & ad lucem Rei innocentiam adducat: & propterea vix reperiatur vir probus, & fapiens, qui velit tale munus obire, ne Iudicis indignationem incurrat. Si quis inquam tam peruerfæ mentis Iudex inueniatur, is Mifanthropos, & hominum Ofor, Simone ipfo Athenienfi iniquior, potius quam Iudex exiftimari debet. Corno inuidentior, qui in viuis liuore pafcitur,

Mali iudicis peruerfus animus fuggellatur.

E fcitur,

fcitur, & corruptis vlceribus faturatur. Cum ex alia parte, Iudex desiderare debeat potius innocentiam, quam punitionem, & Reũ potius absoluere, quàm condemnare. *Mar fil. in sua pract. § postquam num. 5. Foller. in pract. crimin. ver. et facta litis contestat. n. 10. Contard. de offic. Pretoris tit. de negat. crimin. num. 6.* Huc spectat titulus nostræ practicæ Crimin. *Patronus, et defensiones, per 4. §§. fol. 37.*

Quid importet cautela illa. Dummodo habeat testes curiæ pro citatis, iuratis, &c.

Quoniam verò non solent dari copiæ actorum Reo petenti, nisi interposito decreto, & acceptato. *Quod Testes Curiæ habeantur pro ritè citatis, iuratis, examinatis, et receptis*, vt traditum est etiam in nostra *praxi* loco citato §. 1. *fol. 39. et docuit Foller in pract. ver. detur copia Capitulorum. num. 5. Char in praxi lib. 3. c. 3. à num. 56. Vulpell. conf. 12. num. 18. Cabriel. conf 178. à num. 17.* Quæri potest, non acceptatio talis decreti excludat exceptiones contra formam processus, & essentialia iuris si obseruata non fuerint?

Respondeo negatiuè, quia si in processu non fuerit instructum de corpore delicti, si Testes sine iuramento, vel non citati, examinati fuerint, si de Iudicis authoritate non appareat, si Notarius falsitatem aliquam commiserit. Si ad instantiam partis procedatur, & talis quærela non sit in processu. Si tandem aliquid essentiale deesse constiterit, certè contra formam processus excipi poterit. Tunc enim Testes Curiæ ritè examinari non potuerunt, & deficiente fundamento, totum ædificium corruat, necesse est. nec presumendum est, reum voluisse sibi media vrgentiora defensionis eripuisse. & sic in *praxi* nostra *fol. 39. § penult.* dicitur exceptiones elici posse *a non seruato iuris ordine*, & *fol. 15. tit. de forma iuris seruanda à Iudice*. dicitur *Præparatoria sunt, citatio Testium, et Rei, delatio iurmenti, concessio termini competentis ad comparendum, vel ad probandum, Exceptiones, Defensiones, Appelationes, quibus non seruatis, Iudex officio destitui debet, et processus annullari*. Cum iuribus, & authoribus ad marginem citatis; Sensus igitur talis renuunciationis, vel acceptationis tangit tantum accidentalia. Quare si nil aliud declaretur, non debet Reus arctari inter nullitatis angustias. Nam cum nesciat, si constet de corpore delicti, si Testes iurauerint, & similia. non potest suo consensu validare inualida, & cogi ad consentiendum ijs, quę ignoranter acceptauit non acceptaturus si sciuisset. Et licet peritiores Procuratores possent tale decretum non acceprare, quo casu Testes denuò èxaminandi

minandi essent citata parte, vt antea legitimetur processus, quam eius copia Reo tradatur, vt docet *Chartar. lib.3. cap.3. num.63.* attamen hæc repetitio Testium sanare non posset alias nullitates essentiales, quas videbit Procurator postpuam copia processus sibi tradita fuerit. facit Praxis Ordinis, quod Reo tradi nō debent nomina Testium, nisi in casu, vt in *practica fol.38. §. penultimo.* hęc autem repetitio anticipata, huic Statuto repugnat: Quare ad pacem seruandam, melius erit processum declarare nullum ex defectu modi procedendi, quam repetere, ac publicare Testes. Quinimo *Ambrosin. lib.3. cap.1. num.43. sui processus informatiui*, testatur, In Vrbe nunquam Reos cogi ad habendum Testes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis. ob rationem, quam allegat. Nos alias allegauimus. eò vel maximè, cum Regulares non ita periti sint in formandis processibus, sicuti sęculares. & satis est, si essentialia obseruent. lege *Coriolanum par.2. casu 5. §.6. per totum.*

Excipiunt tamen aliquos casus, quibus defensiones non dantur. Primo cum agitur de contumaci, qui condemnari potest absens, & indefensus. nam contumacia declarat, eum nolle defendi. ***Farin. quæst.185. §.7. num.93.*** referens se ad dicta, ***quæst.11. tit. de Inquisit.*** & multos citat, ***Archid. Io. And. Geminian. Francum***, ***Siluest. Calderin. Vmbertum Locat. Simantam, Campeg. Carer. Decian. Scacc.*** & est communis opinio. Quia contumax habetur pro confesso *c.2. de confess. in 6. et l. de ætate §. qui tacuit. ff. de inter. act. Papiensis in practica. tit. forma respons. rei conuent. num.1. Clar. in pract. § finali: quæst.31. Foller. in pract. ver. banniant.* Habetur inquam pro confesso, ficto, non verò. & tunc non prius quam declaretur, & pronuncietur. *Felin. in c. cum non ab homine. de Iudic. ver. vtrum autem data. Bartol. l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci.* & pro pęsenti. *Abb. in c.2. de delat. num.18.* et contra contumacem omnia iura clamant. Vnde legitimatur Statutum *practicæ Criminalis tit. quam formam iuris, &c. fol.15. Reus citetur, nec absens, nisi contumax, condemnetur,*

Defensiones in quibus casibus non conceduntur.

Contumax habetur pro confesso.

Verum quia in eadem Practica *fol.39.* fine dicitur ***Reus citatus, et non comparens, post necessarias dilationes, declarandus est contumax, et ad pœnam ordinariam condemnandus, à qua releuari non possit, nisi voluntariè se præsentet.*** Dubitari potest, an citatus Regularis possit, per Procuratorem comparere.

Religiosus citatus an possit comparere per procuratorem.

Respondeo negatiuè ex *c. veniens. de accusat. vbi Abb. num.7.* ***Bossius in praxi Crimin. tit. de Crimin. Iudic. quis pro absente in-***

teruenire possit *Anton. Rubeus de pot. procur. in causa Crimin. Clar. §. fin. q 32. Gomez. tom. 3. variarum. cap. 1. num. 12. Menoch. de Arbitr. lib. 1. quæst. 80.* & alij multi, quos citat *Barb.* ad dictum *cap. veniens num. 2.* Sed redeo ad *Panormitanum*, qui copiosè, & doctè rem hanc examinat. Licet enim in Ciuilibus Procurator admittatur *l. 1. §. vsus. ff. de Procur.* per totum. attamen in Criminalibus non admittitur vt est communior opinio. Quia Procurator debet legitimare suam personam per satisdationem de iudicio soluẽdo *l qui proprio. ff de Procurat. & instit. de Satisdatione. §. si verò.* Non potest autem, vbi imponenda sit pœna corporalis, illam in se Procurator suscipere, vt pro alio exulet, fustigetur, priuetur, condemnetur ad triremes. *l. relegatorem. ff. de interdictione, & relegat.* Et esset contra legem naturæ, si puniretur Procurator innocẽs, pro Reo nocente. Sunt enim actiones personales, quæ per alios adimpleri non possunt, sicuti nec comedere, videre &c. quod si Procurator has pœnas subire non debet, esset elusorium iudicium, si condemnaretur tanquam præsens, qui abest. Sicuti fieri potest, quando Reus detinetur in vinculis, tunc enim Procurator admittitur, quia iudicium non est elusorium, sed cadit super certam, & nocentem personam. *Bartol. in l. penult. §. ad crimen. ff. de publicis iudic.* & licet condemnetur absens, quando est contumax. *l. absentem. ff. de pœnis; & l. seruum quoque. ff. de Procurat.* non potest tamen condemnari per Procuratorem.

In criminalibus procurator non admittitur.

Procurator absentis quãdo admittitur in criminalibus.

Cum hoc tamen stat, vt licet non admittatur Procurator, ad disputandum super crimine, admittitur tamen ad proponendas exceptiones, & excusationes pro Reo, vt patet in textu dicti *c. Veniens.* Excusationes inquam necessarias, vt v. g. si aliquis Regularis furtum, vel homicidium commisisset, & posteà in fugam se dedisset, & citatus, venire non potuisset, quia in alia Prouincia infirmaretur, vel dum naui veheretur, incidisset in manus Turcharum, &c. quas exceptiones acceptare tenetur Iudex, & suspendere iudicium contumaciæ, etiamsi exceptor nullum mandatum haberet. *l. reus. ff. de munerib. & bonor.* nam velit nolit Reus, factum ita se habet. debet etiam admitti ad excusandam innocentiam, quãdo in absentia procedi potest, quia cum hoc teneatur facere Iudex ex officio, multò magis debet admittere monitorem talis innocentiæ. vt est casus singularis in dicta *l. serunm quoque. §. publicè ff. de Procur. vbi Bartol.* Quia in casu, quo absens condemnari potest, potest Iudex supplere defacto, & quærere defensiones absentis,

tis, etiamsi aliquibus non arrideat. Nos enim super alios Iudices affectare debemus veritatem, misericordiam, & acceptare omnes illas exceptiones, quæ in fauorem innocentiæ, & pietatis inclinant, ceteris paribus. Et sic sentiunt *Couar. in c. alma mater. de sent. excom. in 6. par. 1. §, 7. n. 11. col. 4. Clar. dicta quæst. 34. n. 5. Maranta de ord. Iud. par. 4. init dist. 1. à n. 58. Rebuff. tract. de excep. n. 305 .Parladorius c. 20. n. 5. & infra lib. 1. rerum quotid. Farin. quæst. 99. à n. 48. & à 212*

Religiosi iudicis partes.

Secũdo. excipiũtur Notorij delinquẽtes, qui nulla valẽt tergiuersatione cęlari aut defendi. quia vbi nulla cadere potest excusatio, non est opus defensione. *Abb. in c, accepta de restit: spoliat. Anton. c. in nostra de cohabit: Cler. & mul. Milus in repertorio. ver. citatio §. 25. Felin. in c. cum non ab homine de Iudicijs n. 11. Archidiac. in c. Lotharius 2. quæst. 1.* & sic communiter dicitur. *in notorijs non esse seruandum ordinem iuris*. quia non requiritur probatio cum sit facto euidentissima, non citato, quia defendi non potest *c. olim de re iudic. c. venerabilem de elect. Clem. Pastoralis de re iud.* Quid autem sit notorium & quotuplex, declarat *Siluest. verb. notorium n. 1 & 2.* Conclusio solum procedit de notorio facti, quod exibet se, & offert oculis omnium, siue quod negari non potest probabiliter *c. vestra de cohab. Cler. & mul.* cuius populus est Testis, & non est locus inficiationi *16. dist. c. in Sacerdotibus c. tua de cohab. Cler. l. pala ff. de ritu nupt.* Qua ratione, qui aliquem in refectorio percuteret. qui in infraganti crimine à Communitate comprehenderetur. in cuius cęlla mulier reperiretur &c. diceretur notorium, nec opus est viridicum modum procedendi seruare, sed Constito de notorio etiam indefensus condemnari posset.

Notoriè delinquẽtibus defensiones non dantur.

In notorijs ordo iuris non seruatur.

Dubitatur secundo, quid sit aliquem esse conuictum;

Respondeo ex communi, Conuictus non dicitur, nisi delictum probatum fuerit, saltem per duos testes contestes, ac integros. *l. vbi numerus ff. de testib. l. 1. ff. de oper. liber. Gomez de delictis c. 12. n. 9.* Contestes sunt. si deponant de eodem facto, cum ijsdem circumstantijs loci, temporis, personarum, saltem in substantialibus. *c. quod verò 2. quæst, 5. c. in omni negotio. de testibus. c. relatum c. cum esses. eodem.* Et est de iure diuino, *Deut. 17. & 19. Matt. 8. 1. Tim. 5. In ore duorum, vel trium stet omne verbum*. Hinc Daniel Præsbyteros conuicit de falso, ex variatione loci. dan. 13. Quod etiam in causa hæresis seruandum esse, docet *Coriolanus*

Conuictum esse, quid sit.

Testes contestes qui dicantur.

par.

par.2.casu 5. §.5.*num* 29. *contra Gomezium*, & ab eo citatos *c.12. num.12. Lessius de accusatore, & teste dub. 4. Bertus in praxi. tit.* 13 *cap.vnico*. Integri verò dicuntur, cum nihil illis opponi potest, vnde fides minuatur, siue vulneretur cuiusmodi sunt omes exceptiones, quæ contra Testes adducuntur, infamiæ, inimicitiæ conspirationis &c. de quo *Clar. quæst.*54. *Bossius de defens.Reorum. num.*7. *Farin.quæst.*53.

Integri qui

Cōuinci potest reus per scripturas.

Et non solum per Testes, sed etiam per Instrumenta, per indubitatas probationes, & per argumenta potest conuinci Reus. *Chartar. lib.* 3. *cap.* 1. *à num.*12. *Decius in c. at si Clerici. de iudicijs, num.*2. *Bossius tit.de conuictis.num.*5.*ex l.Sciant cuncti populi. C.de probat*: quia authentica Instrumenta Crimen probant. *Panormit, c.cum in Ecclesijs. de maior, & obed. num.*2.contra *Glos.* maximè cum directè continent crimen, vt si producatur Instrumentum Simoniacum, vel conspirationem continens, vel scriptura libellum famosum, &c. vel furtum, aut alienationem rerum Ecclesiæ. Vnde in nostra *praxi fol.*35.*tit. Probationes*. dicitur *Probatio euidentissima est, quæ ex priuilegijs, Instrumentis, & literis, cæterisquè eius generis eruitur*. ad cuius marginem citantur *c.licet causam. de probat. c.pia. de except.in* 6.

Quibus scripturis fides adhibēda sit.

Aduertendum tamen est, non omnibus Scripturis adhiberi fidē conuincentem, sed ijs tantum, quæ publicæ sunt, & sine alio testimonio, vt veræ recipiuntur, vt sunt Instrumenta manu Notarij cōfecta, & apud nos tabula capituli, & electionis, regiſtra ordinis, & Prouinciæ, libri publici. itaut si opus esset aliquem vt incorrigibilem expellere, ad probandum, alias fuisse correctum, non est opus testibus, sed sufficit, quod notata reperiatur punitio, vel iuridica sententia in libro Prouinciæ, ad hoc parato. Ita etiam si declaranda esset nulla professio alicuius, quia cęlauit crimen, vel debita, vel aliquid aliud essentiale, sufficit produci protestationem factam à Superiore, dum ad professionem reciperetur, & à profitente acceptatam. nec opus est altiori indagine.

Literis prælatorum nō creditur in præiudiciū aliorum.

Ex quo colligitur, literis Prælatorum, non esse indifferenter credendum in alterius præiudicium, vt putauit *Glos. in dicto cap. cum in Ecclesijs vers. in præiudicium aliorum.* contra quam sentiunt *Innocent. in c. in præsentia. de renunciatione. & glos. ipsa in c. sicut de sent. excom. & Panor. supra citatus num.*3. nisi agatur de modico præiudicio, vt *Panorm*: interpretatur dictum *cap. tum in Eccles.* vel ciuiliter, non autem criminaliter, & vbi agatur de notabili.

& ad

& ad summum facerent solum semipleuam probationem, tanquã vnus Testis. & ratio est, quia literę factæ à Prælato suam voluntatem declarant, non autem alienam, cuiusmodi facit instrumentum â persona publica confectum ex officio Tabellionatus. vel ad finem conseruandi memoriam actorum, vt fit in libris Prouinciæ, in quo munere superior non procedit vt Testis, sed vt pulica persona ad id destinata; & in conficienda priuata scriptura, procedit, vt Testis, qui non probat, nisi tanquam vnus. *Speculator in tit. de probat. §. fin. ver. 16. & in titulo de legib. §. superest. vers. Creditor quoquè. Anchar. in c. 2 de fid. Instrum* Hinc si quis Prouincialis ad alium, vel ad Generalem Scriberet, ac sigillatam à se Scripturã mitteret, in qua testaretur, aliquem Religiosum in sua Prouincia commisisse aliquod crimen, non posset procedi contra Reum, nisi vt indiciatum, per semiplenam probationem, quæ per contrarias probationes elidi posset.

Dubitatur tertio Quid sit aliquem esse confessum.

Respondeo ex dictis, Confessio iudicialis est duplex, altera ficta, quæ resultat ex contumacia, & ex fuga. altera vera, quæ fit ore proprio siue nutu, vel Scriptura, si mutus esset. *Chartar. tract. de execut. sent. cap. 2.* fugiens enim à publico carcere, vel à Conuentu, quem loco carceris haberet per fracturam, habetur pro confesso, & conuicto *l. eos ff. de custodia Reorum. Foller. in praxi vers. Et si confitebuntur*, cum ijs, quæ ibidem requirit. *Viuius in suis conclus. ver fugiens*. quos citat, & sequitur *Dom. à fina relatus lib. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 19. de confessis. num. 273. Franciscus Curtius in addit. ad Practicam Io. Petri de Ferrarijs Papiensis tit. forma Inquisit num. 16. lit. D. Coriol. par. 2. casu 5. num. 11. Vmbert. Locatellus in iudiciali inquisit. ver. carcer num. 16. Farin quæst. 30 à num. 195. & quæst. 193. num. 137. Barth. l. eos. ff. de Custod. Reor. Felin. cap. nullus. de præsump. Bœrius decis. 215. num. 9. Gomez cap. 9. de delicto num. 11. Bertus tract. 17. cap. 5. num. 45.* Nam negari non potest, quin fuga faciat suspectum, & inducat plenam probationem *l. impuberibus ff. de suspect. tut.* cum traditis per *Io. Baptistam de Plotis in repetit. l. si quando. C. vnde vi. num. 883. & Io. Bapt. Zilettum in addit. ad citatam practicam*. Et ratio est, quia fugiens reddit se contumacem, qui ex dictis in pœnum ordinariam condemnari potest.

Cõfessio iudicialis duplex.

Fuga è carcere est confessio.

Fuga inducit plenam probationẽ.

Verum quia, vt in praxi Nostri Ordinis loco citato dicitur *Reus citatus, & non comparens declarandus est contumax, & in pœnam ordi-*

ordinariam condemnandus . *à qua releuari non possit, nisi voluntariè se præsentet* . Quæritur quantum temporis expectari debeat, vt contumax præsentatus releuari possit? an scilicet quocumquè tempore redeuntem etiã post annos, Iudex audire debeat ad defensam, & purgandam contumaciam.

Contumax post quantũ temporis fit audiendus.

Respoedeo in *c.rursus*, *& c.quicumque* 11. *quæst*.3. prohibetur audiri excommunicatum post annum, ibi *si verò intra annum causam suam purgare contempserint*, *nulla eorum vox posteà penitus audiatur*. Vbi *glosa* ait, non audiri pro recuperatione bonorum, non autem pro ostensione innocentiæ suæ. cui subscribunt *Ægid. decis.668.num.8. Riva in c.1. de Iudic. num.77. Menoch. de Arbit. casu* 416. *num.38. Marescot. variar. resolut. lib.2. cap.34. num.60.* Ricciull. *de iure personarum extra gremium*, *&c. lib.4 cap.7.a n.7. Innoc.cap.cum bonæ de ætat. & qualit.num.2.* vbi dictum *cap.Rursus*.citat. *& C. de requir. Reo.l.2.* igitur etiam post annum audiri potest. Sententia enim lata contra contumacem, vt talem habitum à Iudice, pleno iure valet. qui si doceat legitimo se impedimento detentum, restitutione rescinditur. est communis opinio secundũ *Iason in l.2.§ si quis in iudicio ff.si quis caut.Bartol.in l.quæsitum. ff.de re iudic.& in l.2.ff de appell.recip.* In quo est notandum in causa criminali, peti posse contra sententiam, & processum non contra crimen *c.cum Bertholdus. de sent. & re iudic.*& docuit *Bald. in l.si operis. C. de pœnis*, quod intelligo, directè, & principaliter, nam indirectè tollitur crimen, si annullatur sententia, vel Processus.

Quantum autem temporis sustinere debeat Iudex. elici potest à regulis generalibus, restitutionis in integrum, appellationis prosequendæ, præscriptionibus, sicut enim præscribuntur delicta, vt *l. adulter. C de adulterijs*. post quinquennium non post quis accusari de adulterio. & *l.quærelam* C.*de fals.* ex qua Doctores (assertore *Panor in c.cum haberet. de eo qui duxit in matrim. num.4.*) communiter tenent, quod aduersus quodlibet crimen procedit præscriptio 20.annorum. quæ licet non currat ex iure canonico, quoad forũ internũ *c.admonere* 33 *quæst.2 & c licet de probat* currit tamen in foro exteriori. itaut sicuti præscribuntur iura, actiones, bona, ita etiam delicta. *Boerius decis.76.num.6.& Cuiacius lib.1.respons. Iulij Pauli ad l.21. Ad municipalem*. §.6. ait finem vltimum causæ criminalis vltra quem lis progredi non possit, esse annum. *l.7. in fibe de muneribus, & honoribus. l.1.& 2.C.Theodos.ff. vt intra annũ*

Criminum præscriptio.

cri.

criminalis quæstio terminetur. l.2. C. Theodos. ad l. Cornel. de falsis Apud nos autem minori tempore præscribuntur regulariter loquẽdo, nimirum spatio trium annorum, quod naturam vsucapionis sapit, quæ tribus annis absoluitur: nam in *Statutis Neapolit. cap.* 34. *Valisolet.* 1593. *Roman. in Cong. general. ann* 1603. *Segouien. ann.* 1621 *cap.6. de correct. circa fin.* quibus vtitur vltramontana familia, & nostra c.7 *tit de defectibus opportunè detegendis* ita sancitum reperitur. *Si quis fratrum tempore visitationis Ministri, aut Commissarij, tam Generalium, quàm Prouincialium, fratrum defectus non manifestauerit, sed malitiosè, & callidè, eos in aliud tempus, cuicumquè ordinis Prælato manifestandos; aut litteras contra quempiam seruauerit, & postea in iudicio, seu visitatione deduxerit; vt publicæ tranquillitatis, quietis, & pacis perturbator, alienæ famæ insidiator, & fraternæ charitatis impugnator, ipso facto actibus legitimis perpetuò priuatus sit, & infamis existat, nec audiatur.* nimirum, ne per leue compendium punitionis, ad graue charitatis, & pacis dispendium deueniatur. assertore *Augustino de conflictu vitiorum, errata delinquentium quandoquè ad tempus silentio tegenda sunt, vt aptiori tempore corrigantur* & vt idem inquit contra epistolam Parmeniani, quæ loca citant *Statuta Salmant. cap.* 10. *Cum quis Christianorum in aliquo peccato fuerit deprahensus, vt anathematę dignus sit, fiat hoc, vbi periculum schismatis nullum sit.* nec maioris periculi est *schisma charitatis, quam fidei.*

Dixi *regulariter*. quia si *malitiosè, & callidè* id non fiat, sed sceleris cognitio post triennium accesserit, potest accusari, & puniri etiam post triennium. nam exceptio firmat regulam in contrarium. *de regul. iuris in 6.*

Item, Cum etiam Generalis visitationem concernat, qui sexennium in officio durat, poterit deportari in visitatione, quam faceret Generalis, vel eius Commissarius, si tamen in transacto sexennio delictum ignorauerit.

Item In aliquo enormi delicto. poterit Generalis dispensare. vt quis ad accusandum, & denunciandum admittatur, etiam elapso sexennio. quia cum sit Statutum ordinis, super illud potest Generalis authoritas hinc in citatis Segouiensibus dicitur *Nec post Capitulum celebratum, possit procedere* (nimirum Prouincialis) *pro delictis antea à quocumquè commissis, nisi de consilio Diffinitorij.* quod consilium à rationabilibus motiuis prodire debebit. alias Diffinitorium peccabit, & puniri poterit:

F Item

Item audiri poterit post Capitulũ,& Visitationẽ, *Si visitationis tẽpore apud eundem Commissarium protestantur, quod ad alium volunt recurrere Superiorem, ad aliquorum denuncianda delicta quã protestationem efficere teneantur, infra terminum ab eodem Commissario, vel Superiore ordinario sibi datum, cum specificatione particulari illius Superioris, ad quem intendunt recurrere.* vt decreuit citata *Congregatio generalis Romana.*

Ex quo colligo, præscribi posse tempus vtiliter comparendi, ad suam iustificationem, sicuti præscribitur tempus accusandi, cum non minorem vim habere debeat defensio, quàm offensio, quia contrariorum eadem est disciplina, vt non tantum Philosophi, sed etiam Canonistæ affirmant *c. hospitiolum. dist.23. l.1 ff de ijs qui sunt sui, vel alieni iuris. Instit.eod. tit. in princip. l. qui accusare ff. de accusat. Clem. ex frequenti. num.11. de sent.excom.*

Restitutio in integrũ quando datur.

Restitutio verò in integrum nõ datur vltra quadriennium *Clem. ab Ecclesia. ibi Causa restitutionis huiusmodi fieri debet intra quadriennium continuum à tempore læsionis* quod declarat *Abb.nu.6. & Petr. de Anchar.initio* tam in contractibus, quàm de sententijs, & nos ad criminalia applicare possumus, licet contumax ius non habeat petendi istam restitutionem, nisi quia contumaciam sui præsentatione dissoluit,& litem reintegrare poterit, suamquè innocentiam demonstrare.

Et sicut ad appellationem prosequendam conceditur annus, vel biennium, quibus expletis. *non amplius super eodem negocio auditur appellans. c.cum sit Romana c.ex ratione de appell.* ita esse non debet melioris conditionis contumax, vt illi vlterius spatium indulgeatur. Quinimo licet casus in statutis ordinis decisus non reperiatur, clarè tamen elicitur, nec tantumdem dilationis contumacibus cõcedi quia *c.10. Statut Salmãt.* dicitur *Nullus Prælatus Ordinis teneatur seruare processus, seu confessiones fratrum, vel alia acta iudicialia vltra sex menses post Capitulũ generale, aut Prouinciale, si ad illud res est deducenda, sed infra dictum tempus quilibet, qui vult quærelas dare de iniustitia sibi facta, teneatur personaliter, vel per literas Significare suo Superiori, coram quo quærela erat danda, & elapso illo tempore imponitur perpetuum silentium.* Quod clarius *Segouiensia Statuta c.6. §.2* distinxerunt. *Nullus Prælatus vltra semestre à die, quo eius officium spirat, computandum, possit reseruare processus, & actus iudiciales;. & nisi intra prædictum terminum, iustitiam fieri quisquam postulauerit, perpetuum silentium*

impo-

imponatur. Clarius *Congregatio Generalis Romana ann.* 1603. *Itē circa modum ædificandi processus iudiciales, seruentur omninò Constitutiones generales, quibus superaddimus, quod transacto semestri, processus omnes comburantur, duabus tamen adhibitis conditionibus. Prima quod semestre intelligatur post conclusam, & terminatam causam, pœnaquè inflictæ exequutionem per sententiam diffinitiuam, seu Decretum. Et hoc pacto, perpetuum in illa causa componatur silentium. Secunda quod duæ fiant copiæ sententiæ authenticatæ, quarum vna ponatur in registro Prouinciæ, & in eiusdem Archiuio conseruetur. Altera verò sit penes Ministrum Prouincialem*. Quod Statutum relatum fuit deinde *in practica nostra Criminali. tit Inquisitio fol.* 22. ex quo tale argumentum elicitur, Contumax postquam sententiatus fuerit, si non reuertatur, & comparreat intra illos sex menses, qui sententiam subsequuntur, inueniet flammis donatas informationes, vnde sententiam latam ex actis infirmare non poterit, & consequenter se defendendi facultatem non habebit. *quia omnia quæ mouent Iudicem, non exprimantur in sententijs proferendis. c sicut nobis. de sent. & re iudic.* Vnde si ex actis non verificatur, est nulla. *Innoc in c.* 2. *de libell. oblat. Io. Andr. in addit ad Specul. in tit. de sententia Prælat. vēr. quid si Iudex pronunciat. Gabr. & Abb. in c. illa propositorum de accusat.*

Sententia verificetur ex actis.

Attamen puto stante, hoc Statuto, valere communem doctrinam. quia non loquitur Statutum de sententijs contumacium, quæ adhuc pendent sub Iudice, & censentur potius latæ in odium contumaciæ, quam in causæ iniustitiam, vt in *l. Præses C. de pignor.* nisi euidenter appareat oppositum. *Abb. in c. quamuis. de re iudic. in* 6. Vnde merito in Statutis dictum est, contumacem condemnari posse, purgare tamen contumaciam, si spontanee se præsentet. Hinc verificatur aliud Statutum. *Capitul. General. Vallisolet.* 1593. *& Rom in.* 1575. relatum in Statuta huius familiæ *c.* 2. *de Apost.* in quo cauetur. *Si propter Apostasiam aduersus Apostatam habeatur suspicio criminosa, Prouinciales opportunos processus fabricare, & de crimine inquirere diligenter procurent, quos in Prouinciali archiuio seruent vt in eius spontanea, vel coacta reuersione, in eum iuridicè procedi possit*. meritò quidem, quia processus non est completus, cum sententia executioni mandata non sit, sed pendeat à reditu contumacis, contra quem licet absolutè procedatur pro contumacia, non debet tamē absolutè procedi pro delicto, nisi liqueat

de meritis causæ, sed procedendum est, vt notatur in *cap. Prout. de dolo & cont. & in l. consentaneum C. quomoodo, & quando Iudex. Abb. in c. Dudum de elect. num.* 4 nimirum, vt citetur contumax, *Quod si venire contempserit, causam definitiua sententia terminetis.* extantibus tamen in actis causæ meritis. alias nec condemnari posset, nisi contumacia esset indicium ad probandum delictum, quia tunc habebitur pro confesso. vniuersaliter enim pro sola contumacia in pœnam alterius delicti condemnari non poterit.

Concludo hanc commentationem, remittendo temporis spatiũ iudicio boni, ac prudentis superioris, qui in pietate potius abundare debet. quàm in rigore *c. cum Bertholdus. de sent. & re iudic.* vbi *Innocentius Tertius* dicit, *licet autem iustam causam absentiæ, minus sufficienter Præsbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati. R. Diaconum Cardinalem eis concessimus auditorem, &c.* & loquitur de contumace per absentiam condemnato.

CAPITVLVM II.

De Pœnis in genere.

Pœna quid sit.

POenam in ea acceptione vsurpamus, qua est *delictorum coercitio.* iuxta *Vulpian. in l. aliud est fraus. ff. de verb. signif.* qua delinquentes emendantur. *l. si. pœna ff. de pœnis*, qua ad vnius exemplum, multi timent *l. 1. C. ad l. Iuliam repetundarum*. Cum enim peccatum, in actuali operatione consistens, postquam commissum est, nec infectum reddi, nec emendàri possit, restat, vt peccans in aliorum puniatur exemplum, vt merito dixerit Plato in Gorgia, *nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur.* exulauit siquidem ab Ecclesiasticis, Regularibusquè iudijcis pœna capitalis *c. nouimus. de verb. signif.* vbi glos. & *Panor fusè c. sententiam. ne Clerici, vel mon. cap. 1. & 2. dist. 51. Innoc. in c. qualiter. de accusat. num. 6.* vnde traditur Curiæ sæculari post degradationem facinorosus Clericus, cum protestatione, & precibus, ne illius sanguis fundatur *cap. ad falsa. de crimin. fals.* & ideo quælibet alia pœna emendationem respiciat delinquentis, vel aliorum exemplum, & licet perpetui carceres, & triremes, capitali pœnæ æquiparentur, quia vt inquit *Connanus lib. 3. cap. 3. & Vlteius in principio instit. de publicis iudicijs num. 16.* pœna capitis ea dicitur, qua vel

Pœna capitis non imponitur ab ecclesiasticis,

Carcer perpetuus & triremes capitali pœnæ æquiparantur.

vita,

vita, vel libertas, vel ciuitas, vel honestas perditur. Quia caput vel est naturale, vel ciuile. naturale adimit mors. Ciuile, cum consistat in libertate, ciuitate, & familia, dicitur amitti deportatione, exilio, addo ego, carcere, & triremibus, quæ deportationis loco successerunt. eius rei bonam ratione͂ citatus *Connanus* tradit, quia sicuti capitis naturalis amputatio aliquem ab hominum cœtu eximit, ita cum exilium, carcer perpetuus, & triremes condemnatum è Republica, vel ciuitate, aut Religione eximant, meritò morti ciuili comparantur. ita expresse͂ dicitur *l.2. in fin. ff. de bonorum possess. contra tabul. & l.3.§.1.ff.de pœnis*. Capitalis pœnæ declaratio.

Attamen licet iure ciuili, & Romano verum sit, non tamen vsquequaquè omnimoda similitudine in Regularibus tenendum censeo. quia exilium, quod infligitur Regulari, illum nec aqua, nec igni interdicit, cum extra Religionem relegari non possit. & ad summum eum priuat participatione quadam cum alijs, vt suffragiorum, officiorum, & actuum huiusmodi, vel afflictiua corporis maceratione castigat, vt ferreis neruis, ieiunijs, flagellis. Triremes, & expulsio ab Ordine magnam cum deportatione similitudinem habent, quia extra Religionem omnino fit, qui his pœnis mulctatur. Et pœna expulsionis appellatur in decreto de *Apost, & eiectis, grauissimum, atquè extremum expulsionis remedium*. daturquè *cum in profundum malorum labitur. S.Congreg. Concilij in decret. de Apost. & eiectis*.

Quæstio prima, An pœnæ, de quibus agimus, appellandæ sint canonicæ, Spiritualem iurisdictionem tantum concernentes.

Respondeo negatiuè, quia excepta excommunicatione, quæ est pœna, & medicina *c.multi 2.quæst.1.* Suponitq. Spiritualem potestatem *c.benè quidem. d.96.c.si Imperador. c.duo. cod.Pan.in c.ab excommunicato. de rescriptis num.5.& 6.* quibus suspensio, & interdictum adiunguntur, aliæ pœnæ sunt quidem canonicæ, & ecclesiasticæ, sed temporales, iurisdictionem concernentes, sed merè temporalem, vt notauit *Innoc. in c. qualiter, & quando de accusat. à num.6.* quarum permultæ in legibus ciuilibus sancitæ reperiuntur. vt relegatio, infamia, dignitatis amissio, vel ad dignitatem, vel officium, vel forum interdicta adspiratio, verberum experimentum, carcer, seruitus *l.si.quis fortè. §.vltimò ff.de pœnis. cum sequentibus. l.velut fustium.l.aut damnum. l.moris est. per totum.* quas Canones ad Ecclesiam transtulerunt. Nam de carcere agitur, *c.penult.de haret.§.vltimo ibi in perpetuo carcere detrudantur*. Excommunicatio est pœna, & medicina. Pœnæ temporales.

tur. De Seruitute *dist. 35. c. eos*, ibi *vt eorum fœminas mancipent Seruituti*. De detrusione in monasterium, quæ relegationi successit, sed in sum *Innoc.* citatum, agitur *d. 50. c. si episcopus*, ibi *in monasterium detrudatur, vbi quandiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat*. De amotione ab officio, & degradatione agit *c. qualiter, & quando 2. de accusat.* ibi *Criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, idest degradationem intenditur*. & infra, *ab administratione tamen amoueatur omnino*. De infamia, expresſè ex ciuilibus legibus deſumpta paſſim agitur in S. Canonibus vt 2. *quæst. 3. c. 9. 1. infames*. De verberibus agitur *d. 45. c. cum Beatus Paulus*, ibi *exceptis grauioribus, & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere*. Sunt igitur, pœnæ iſtæ merè temporales, ne dicam ciuiles, ſolam iuriſdictionem in ſubditos reſpicientes, modo ſit illa eccleſiaſtica, modo laica. vide *Silu. verb. pœna num. 2.*

Notauit tamen *Thesaurus par. 1. praxis ecclesiasticæ c. 1.* ferè ſub initium, Priuationem beneficiorum, officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, inhabilitates, &c. aliquando in conſequentiam oriri à iuriſdictione Spirituali, vt ab excommunicatione, irregularitate, &c. ſequitur priuatio officiorum, inhabilitas, &c. & has penas eſſe, ait, propriè, & ex natura ſua eccleſiaſticas. Eſt autem doctrina *Suarij tom 4. de Relig. lib. 0. c. 9. num. 46.* dicentis, ad pœnam eccleſiaſticam duo eſſe neceſſaria. Primum vt ſit aliquo modo ſpiritualis, & non merè temporalis, aut corporalis, vt pecuniaria, & quam Reus non debet voluntariè ſuſcipere, ſed pati. *Nam* (inquit) *talis pœna nec ecclesiastica est propriè cum à quolibet Iudice imponi possit*. Secundum, vt imponatur à Canone, vel Iudice eccleſiaſtico, & citat *Nauar c. 27. Sum. num. 259. & Henriquez lib. 8. de Indulg. c. 13. nu. 6. lit. B.* Sed hæc ſententia vniuerſaliter non eſt ſuſtinenda, quia licet verum ſit, pœnā omnem, vel ſpiritualem, vel à ſpirituali poteſtate manantem, eſſe, tantummodo eccleſiaſticam, non ita non eſt verum, quod omnis pœna propriè eccleſiaſtica debeat rationem ſpiritualitatis imbibere; quia cum Eccleſia ſit quædam Reſpublica, ex corporalibus, & ſpiritualibus miniſtris, & partibus, conſtans (eſt enim Eccleſia cœtus fidelium) vtraſquè pœnas Sancire poteſt, quæ eccleſiaſticæ vocari poſſunt. Nec propterea hanc appellationem amittunt, quia ad amuſſim quaſdam pœnas, iure Ciuili ſancitas. nam hac ratione, neque eccleſiaſticæ erunt pœnæ cōtra hæreticos, quia de ijs decernit lex imperialis, cuiuſmodi eſt bono-

Quæ ſit ratio eccleſiaſticæ pœnæ.

bonorum confiscatio *c. vergentis. c. excommunicamus el. 1. de Hæreticis*. quæ Sancita reperiuntur *l. Manicheos. C. de hæret. Authent. Gazzaros. C. eod.* Consignatio rei brachio sæculari morte plectendi *c. de liguribus. 24. q. 5. c. non vos 23. q. 5.* quæ reperitur fulminata in *l. eum, qui. C. de Apostatis. l. Arriani. §. Manichei. C. de hæret. l. quicumquè. l. vbicumquè, & seq. eod.* sic etiam Sancita contra Vsurarios, Adulteros, Blasphemos, &c. contra quos tam Ecclesiasticæ, quàm ciuiles leges militant. vt non minus ecclesiasticæ dici debeant. quia ab Imperatoribus latæ fuerint. Verum tamen est, quod excommunicatio, suspensio, &c. strictiori modo ecclesiasticæ pœnæ appellandæ sunt, aliæ autem laxiori, intra tamen ecclesiasticarum pœnarum appellationem compræhensæ.

Et licet in sensu, quo hanc doctrinam adducunt supra citati Authores (nimirum, quid nomine pœnarum veniat, dum in Iubileis dicitur, posse absolui *ab omnibus censuris, & pœnis*. & aliqui irregularitates includant, quia pœnæ sunt, saltem illæ, quæ ex censuris originem trahunt, saltem in foro interiori alij excludant, quatenus vltra rationem pœnæ includunt indecentiam, & mysticam quandam significationem, quæ irregularem incapacem reddunt, & solummodo habilitandum per dispensationē. de qua difficultate non superest hìc disputare) vera sit sententia, quia cum Sacramento pœnitentiæ subijciantur, temporales esse non possunt, sed spirituales, & à spiritualibus trahentes originem. Nos autem loquimur de pœnis in ordine ad exteriorem politicam, ac punitionem, quæ tum spirituales, tum temporales esse debent, quippe quæ ad minoricæ Reipublicæ gubernationem diriguntur, quæ temporalem, & spiritualem iurisdictionem continet. Ideo suos delinquentes excommunicatione ferit, priuatione officiorum, & vinculis ligat, &c.

Quæstio secunda An pœnæ istæ in solo foro exteriori, an verò in foro interiori ligent, & antè sententiam incurrantur.

Leges humanæ an obligent in conscientia.

Respondeo Licet probabile sit, leges humanas obligare aliquando in conscientia ad subeundas pœnas, etiam ante sententiam, & delicti declarationem: de pœnis tamen in Franciscana Religione sancitis, absolutè affirmo, eas in conscientia non obligare, nisi post sententiam, delicti declaratiuam; explico, & probo coclusionem.

Dixi Probabile esse, quia nõ defuerunt, qui probabiliter in contrariam partem deflexerunt. Nam licet *Alphonsus dè Castro lib. 2. de lege*

de lege pœnali, cum aliquibus Canonistis *Panormit. Pelino*, & alijs in *c. 1. de constitut. Soto lib. 1. de Iust. q. 6. art. 6. & lib. 4. q. 6. art. 3. Arrius Piriellus in Authent. nisi triennalis. num. 32. C. de bon. mater. Menthaca 1. par. de testam. §. 10. num 665* dicant, teneri delinquentem in foro conscientiæ subire pœnas à lege impositas, etiã ante sententiam, & præcipuè teneri hæreticum consignare bona sua Fisco. Tamen alij apud *Iacobum Simancam de Catholicis institutionibus tit. 9. à num. 157.* vsquè ad finem, vbi fusissimè Castrum impugnat. *Bartholomeum à Medina in q. 96. 1. 2. S. Thom. ar. 4. Guttierez lib. 1. can. 99. c. 1. à num. 16. & lib. 2. c. 5. à num. 28. Suarez de legib. lib. 5. c. 5. per totum.* qui ambo fusè dissentientium Doctorũ sententias examinant. præcipuè *Suarius*, qui *num. 11.* villicat distinctionem Caietani 22. 2. q. 62. ar. 2. & 3. quam amplexati sunt *Armilla*, *Ang. Siluester*, *Victoria*, *Adrianus*, *Corduba*, *Bartol. Bald. Ancbar.* ab eodem citati, nimirum delinquentem teneri subire pœnas legales, quæ in sola passione consistunt, & non indigent actione externa, ad earumdem executionem, cuiusmodi sunt priuatio vocis, inhabilitas ad officia, ad matrimonia, &c. & sic excommunicatio, irregularitas, impedimenta matrimonij habent paratam executionem, quia non est opus, vt peccans aliquid faciat. Sicuti si opus esset actione externa, vt renunciare beneficium, tradere bona sua Fisco, subire mortem, carceres &c. & id genus alia, in quibus ipse esset reus, actor, & iudex, non teneretur reus, ante sententiam tales pœnas subire. Quæ opinio communior est, & æquitati magis appropiat. Et licet variæ exceptiones ab vtraque parte adducantur, regulæquè tradantur ad sustendandas sententias, easquè Canonicis decretis accommodandas; nulla tamen meo iudicio adduci potest, quæ vniuersaliter affirmantem sentẽtiam suadeat. & potius dicto, & consuetudine pugnatur, quàm euidentibus rationibus.

Quis eas obligare affirment.

Pœnæ consistentes in actione, & passione.

Nam (vt meam mentem aperiam) nulla apparet ratio, cur potius statim ligent excommunicatio latæ sententiæ. irregularitas, impedimentum ex incestu prouenìens, non vero officij dimissio, beneficij resignatio, bonorum confiscatio. Omnia enim ista ex eodẽ fonte dimanant, nimirum ex lege, ex Principe, authoritatem præcipiendi, & coercendi habent bus ijsdem verbis concipiuntur, scilicet *ipso facto sit excommunicatus. eo ipso remaneat irregularis, statim sine alia declaratione priuatus, & inhabilis sit. destituimus, inhabilitamus, &c.* ex quibus conijcitur, mentem præcipientis esse cam-

Sententia communis examinatur

eamdem, & velle, quod ijdem effectus producantur. Cur igitur non æquam sortiuntur conditionem? An quia in actione, & non in passione consistunt? Sed hoc videt Legislator, & tamen in vtrãquè easdem pœnales sanctiones distringit, ergo vel nulla, vel ambæ pœnalitates incurrent. Scio varias responsiones *Soti*, & aliorum, qui conantur communem hanc doctrinam sustentare, sed quia eos adduxit, & reijcit *Suarez* loco citato à *num.9.* non exscribo. Solum examino eiusdem Suarez resolutiones in fine capituli, quarum Prima est *Posse legem humanam obligare in conscientia ad pœnam tam actiuam, quàm passiuam ante omnem sententiã; si aliũde seruetur æquitas quia Legislator potest obligare, non solum ad sustinendam pœnam, sed etiam ad agendum, quando pœnalis actio potest licitè ab ipso Reo exerceri, & non est nimis acerba, & inhumana.* Suarez doctrina discutitur.

Hæc Conclusio amplectitur perplexitates aliarum sententiarum, & remanet difficultatibus obnoxia; quis enim iudicabit, seruari æquitatem? Reus certè in suum fauorem inclinabit; alius Iudex, litem æquitatis dirimens, non adest. Quod deinde possit obligare ad agendum. hoc est petere principium, quod non iustificatur per addita, *quando actio licitè possit exerceri. & non est nimis acerba, & inhumana* quia redit difficultas istius liciti exercitij. Nam cum istud licitum sit relatiuum, vel ad rationem, vel ad aliorum æstimationem, vel ad delinquentis bonum, varias interpretationes suscipere poterit. & non facilè in praxim deducibile erit. *Acerbitas* enim & *inhumanitas*, non sunt termini, leges (præcipuè canonicas) concernentes, quia vbi acerbitas, & inhumanitas reperiuntur, Christianæ Legis ratio abscedit, quia *lex debet esse honesta, iusta, possibilis secundum naturam, secundum consuetudinem Patriæ, tempori, locoquè conueniens.* vt dicitur *c. erit autem lex. d.4.* & certum est inhumanum idem esse, ac iniquum *Vlpius in l. furti § pactus ne. ff. de his, qui not. inf. nouell. nullum credent agricol. in princ. apud Prateium*. Vnde *Iustinianus nouella de releuatione tributorum const it.162.* inquit *Præstantissima inter homines bona sunt iustitia, & benignitas, quarum altera æquabiliter suum cuiquè tribuit, nequè adpetit aliena, altera ad misericordiam recurrit.* quò redit *acerbitas*, & *acerbum*, quod immite, & durum sonant. quodq. ab humanis legibus maximè exulare debet. quia vt inquit *Papinianus l. seruus ea lege.. ff. de seruis exportandis. Quidquid excedit, pœna, non rei persecutio est. & pœnæ non irrogatæ* Legis qualitates. Inhumanũ idem est, ac iniquum. Acerbum idem ac immite.

indignatio, solam duritiam continet. quia commentatore ***Bartolo, non potest exigi pœna nisi intersit.*** & non interest, nisi naturæ, & rationi accommodetur, *Durum* autem, & *acerbum* rationalis natura abhorret. & ipsemet *Suarez c. 7.* fusè probat, legem ferri debere ad commune bonum. nec intelligo Acerbitatem, sensui repugnantem, quia sine controuersia est, sensui repugnare, omne illud quod nocet, & neminem appetere posse per sensum, quæ sensui repugnant. sed repugnantem rationi, quæ cogitur acceptare bonorum confiscationem, carceres, deportationes, & mortes, etiamsi inferiori portioni repugnent, quia nimirum ratio dictat, vt patiamur pœnam, si committimus culpam, quæ cum enormis esse possit, per acerbam pœnam emendari rationi consentaneum est.

Cum autem addit *Potest Superior propter alias rationes iustas obligare subditum ad similem actionem, ergo ob delictum*. Non video vim assumpti, quia sensus esset, sicuti obligat ante sententiam, & in conscientia, vt subditus remaneat inhabilis ad officia, irregularis, priuatus fructibus, &c. dum est Simoniacus, hæreticus, &c. ita obligare potest, motiuo obedientiæ, humilitatis, charitatis, vt non recipiat dignitates, non promoueatur, non faciat fructus suos, non contrahat matrimonium cum Berta, & similia. Sed quid hoc? feruntur ne ista præcepta in communi? ad communitatem? in conscientia? antequam superior nihil sciat? erunt ne ista præcepta, lex? poterit ne suam authoritatem ad istas actiones extendere? quando probatum est hoc assumptum, quod tam placatè supponitur? itaut è contrario inferatur conclusio tam controuersa?

Secunda propositio Suarez est. habere locum in pœnis moderatis, non in grauissimis. præsertim quando requirunt hominis executionem.

Tertia In pœnis priuatiuis, vbi non requiratur actio. præcipuè in censuris.

Confiteor has propositiones esse collectas ex aliorum sententijs. eas tamen ratione conuincente non probari, præsertim cum tales punitiones sint effectus iurisdictionis externæ, quæ occulta punire non potest, quia Ecclesia non iudicat de occultis. Scio distinctionem de merè, & per se occulto, cuiusmodi est mentale, & de occulto per accidens, quale est illud quod defacto ignoratur quidem, attamen publicari posset, & de sua natura est publicabile.

Occultum duplex, per se, & per accidens.

Attamen distinctio difficultatem non euacuat, quia certum est,

Eccle-

Ecclesiam non posse iudicare de cogitationibus quæ soli Deo patent. *Gerson. in regul. moralib. Dur. in 4. d. 17. q. 8. Palud. ibid. d. 3. Alma. d. 17. q. 1. art. 3. Caiet. & Victor. 22. q. 11. ar. 3. apud Simancbas de Catbolic. instit dit. 42. num. 4. l. cogitationis ff. de pœnis. C. tuanos. c sicut. de Simon. c. humanæ auers. 22. q. 5. 1. reg. c. 16. 1. cor. 4.* Et nunquam reperitur præceptum impositum de mero actu interiori, nisi referatur, ad exteriorem, quod etiam aliqui negant, vt *Siluestr. ex com. 7. Almainus de pot. ciuili c. 3. Nauar. de pœnit. d. 5. in princ. & in c fin. de Simon num. 20. apud Suarez lib. 4. de leg. c. 13. nu 4.* vt Deuotio in recitatione officij *c. dolentes de celebr. miss.* Recursus ad Tribunalia ob accusationem abbatis &c. *Clem. 1 de Stat. mon.* Contritio in confessione *c. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss.* Intentio suscipiendi debitum ordinem in beneficio *c. commissa §. cæterum. de elect. in 6.* Intentio lucri, aut odium in Inquisitore *Clem. 1. §. verum. de hæretic.* vt est communis opinio. ergo vanum est recurrere ad hanc distinctionem, ac propterea dicendum est, Axioma illud, *Ecclesia non iudicat de occultis*, referri ad illud, quod Ecclesia nescit. Et ratio à priore est, quia punire aliquem, est actus iudicij, iudicium est actus intellectus, scientis practicè, & in indiuiduo, ergo vbi non est practica cognitio delicti, non potest esse iudicium, nec exerceri iurisdictio *c. erubescant impij. d. 32. in fine. secretorum autem, & cognitor Deus, & Iudex est.* Aliud est enim, quod secrectum delictum sciri possit, & ad Ecclesiæ notitiam deuenire. Aliud, quod ignotus actus puniri possit. Nam sicut se habet actualis punitio ad actualem delicti cognitionem, ita cognitio possibilis ad punitionem possibilem. nimirum, quia quando scietur, tunc puniri posset, nec benè refertur actualis punitio ad futuram, & possibilem cognitionem. Imò ad cognitionem impossibilem, quia supponimus aliquem commisisse delictum, pœna dignũ, in loco, vbi nullus aderat. tunc enim impossibile est probatu, & quod in Ecclesiæ notitiam peruenire posset, nisi ad reuelationem, & miracula recurramus. & graue est tale delictum secretum, & occultum ita puniri ab Ecclesia, sicuti puniretur, si iuridicè probatum fuisset, quod rationi, & æquitati, ac Sacris Canonibus repugnat. idque probo apertè, examinando capitula, vbi de delictis occultis disponitur. Nam *c. si omnia 6. q. 1.* dicitur *si omnia in hoc sæculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent.* vbi relinquuntur *occulta*. vt dicit *Glos.* non quidem *occulta mentalia*, sed illa quæ vocamus *occulta per accidens*. Nam casus in glos. figuratur,

Ecclesia nõ iudicat de occultis, nec per se, nec per accidẽs.

Probatur Ecclesiam nõ iudicare de occultis per accidẽs.

ratur, quod *quidam accusabant Prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant.* Equidem de cogitationibus internis accusationem non instruebant. & *c. erubescant impij d.* 32. respondet Vrbanus II. Patriarchæ Gradensi *De manifestis quidem loquimur, secretorum autem cognitor Deus, & Iudex est.* vbi de Clericorum Concubinatu loquitur, & opponit manifestum occulto, quod probari non potest, non autem, quod mentale sit. quia de his, nõ quæ ierat Patriarcha, sed de his, qui mulierculas habebant. & *c. consuluisti* 2. *q.* 5. *Stephanus V.* Episcopo Maguntino rescribit, *occulta verò, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.* & loquitur de occultis contrapositis ijs, quæ per Testes probari non possunt. nam sequitur. *Hi autem, qui probantur, vel confitentur, talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio.* & in textu patet, agi de puerulis in parentum lectis oppressis. quod scelus ad mentale stultè reduci conaretur. & *c. sicut tuis. de simonia*, dicitur *Quod si excessus eorum* (qui pecunias dederunt pro acquirendo alteri beneficio) *esset Ecclesiæ manifestus, quæ nõ iudicat de occultis, pœna essent canonica feriendi.* Quod replicat in sequenti *c. tua nos. Quia nobis datum est, de manifestis tantummodo iudicare.* in quibus capitulis, verbum *Manifestum.* contraponitur, non *mentali*, sed non *probato iuridicè.* & *c. Christiana* 33. *q.* 5. *Non habent latentia peccata vindictam.* & est *latens*, quod probari non potest, nam concludit, *Cum ergo par causa sit*, (nimirum de viro, & vxore adulteris) *interdum probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.* quia vt *glosa* probat, non deficit ius, sed probatio. *l. duo sunt Titij. ff. de Test. tut.* & Ecclesia potius sequitur opinionem, quàm veritatem. *argum. §. Tria sunt post c. infamis.* 3. *quæst.* 7. & maximè ponderanda est ratio, cur occulta peccata à Sacris Canonibus Deo referuentur, quia inquiunt, Deus secretorum est cognitor, vt præcipuè videre est in citat. *cc. erubescant. & Tua nos*, in quibus dicitur, *Deus cognitor est: & Iudex. Scrutator est cordium, & cognitor secretorum.* quasi dicant, Deo non competeret esse Iudex, nisi occulta essent illi patentia. & vix concipi potest, quomodo Iudex sibi ignotum punire valeat, nisi dicamus fortuito impetu duci, & veluti alterum, Lamech cæcas eiaculare sagittas.

Hæc dixerim, non quod animus sit à receptissima opinione discedere, de incursu censurarum etiam in occultis per accidens, subscribo enim communi sententiæ, sed vt pateat, eam nulli alteri fun-

fundamento initi, nisi consuetudini, & traditioni, quæ quantum valeant, prudentium, & peritorum Censuræ demonstrant. *Lege Sanchez lib.6.in Decal. c.16.num 98. & c.17. num.40 & lib 9. de matrim. disp.30.num.2. & Peirinum ad const.6. Iulij II. num. 20.* qui eum citat.

Sed hac quæstione missa, probo alteram conclusionis partem: nimirum, quod in Franciscano Ordine, pœnæ quæcumque, non incurruntur, nisi post sententiam declaratiuam. Nam in Statutis dicitur expresse *c.7. de pœnis. Vbicumque taxatur pœna, ipso facto incurrenda, decernimus in pœnam huiusmodi neminem incurrere, nisi post declarationem factam à Prælato.* & infra *Declaramus quoquè, quod vbicumquè in constitutionibus censura excommunicationis, aut suspensionis etiam latæ sententiæ continetur, censura huiusmodi ante declarationem, vt supra non incurritur.* Nec sine ratione, quia expedit Regularium conscientias à pœnarum, & censurarum laqueis extricare. præcipuè Franciscanorum, quibus ex regulæ declarationibus, multa præceptorum, ad mortale obligantium, sarcinæ imponuntur, vt videre est in *Clem. exiui de verb. signific.*

Pœnæ in Franciscana Religione ante declaratione non incurruntur.

Instabis, Cur pluries replicatur in huius Ordinis Constitutionibus, *ipso facto sit excommunicatus, eo ipso priuatus remaneat,* &c. Si ad paratam executionem obligari fratres non intenduntur? Superfluum enim, & nugatorium videtur.

Respondeo, Resoluendæ sunt Constitutiones in comminatorias, non in fulminatorias. nec argui possunt de nugacitate, & superfluitate, quia ad incutiendum terrorem, & ad monendos subditos, in re speciali, cum fulminatorijs particulis exagerantur. Nequè ista interpretatio à iure, eiusquè declaratione exorbitat, quia ex communi doctrina, quam refert *Suarez de leg. lib.5.c.8.num.3.* quoties imponitur pœna ipso iure, vel facto, vel Statim, vel ante sententiam, & concernit actionem hominis. tunc non est fulminatoria, sed comminatoria, & irrogari debet per sententiam, non quidem condemnatoriam, sed declaratoriam, qui est vnus effectus huiusmodi ferendi leges. idquè probat *Suar.* ex *l. eius qui delatorem. ff. de iure Fisci.* vbi *Bartol. & Felin. in c. vltimo de rescriptis n.27. & Bartholomeus Medina in c.2. quæst.46. art.4. fol mihi 513. ver. ad secundum.* Additque posita declaratione criminis, retrotrahi pœnam ad tempus commissi delicti *l. vlt C. ad l. Iuliam Maiestatis,* & infirmari ius, quod peccans in tali re habebat. *Simanchas tit 9. num.21.*

Pœnales cōstitutiones in Ordine Minorum sunt cōminatoriæ.

*num.*21, qui citat *c. cum secundum. de Hæret. in 6.* & *l. vltimam* C. *ad l. Iuliam Maiestatis. Medina citatus fol.*514. *Suar.* citatus apud quem *Tiraquellus, Couar. & alij Clarus lib.*5. §. *hæresis.* Infirmari (inquam) quia facilius eo priuari potest ob culpam, non quod integro iure dignitatem, & prælaturam non possideat. Hoc enim non diminuitur.

Quæstio tertia. An Constitutionum pœnalium transgressio culpam inducat, & qualem, & quomodo eius diuersitas conijcienda sit.

Lex humana obligat in conscientia.

Respondeo primo, Examinauimus hanc quæstionem in nostris commentarijs ad Statuta Ordinis *c.*2.*Stat.* Sed fusius *c.*12.*Stat.*12. *q.*2. ad quæ hæc addo. Lex humana obligat in conscientia ad pœnam, seruato iuris Ordine, vt scilicet eam subeat, dum à Iudice declaratum fuerit, iuxta superiorem doctrinam. Ratio est, quia secus vana esset, si vim obligandi non haberet. neque enim timeretur, contra Sententiam Apostoli *ad Rom.*13. *non enim sine causa gladium portat, Vindex enim est, &c.* neque à Diuina Lege manare probaretur, contra dictum prouerb. 8. *per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* quod aduxit S. *Thom.* 12. *quæst.* 96.*ar.*4. ad hanc conclusionem probandam. Vnde ad Rom.3. dicitur. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Et sibi condemnationem adquirit.* & 1.*pet.*2. *Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum siue Regi, quasi præcellenti, siue Ducibus tanquã ab eo missis.* quia (vt idem *Paulus* discurrit à Priore,) *non est potestas, nisi à Deo.* quia sicuti nullum est bonum participatum, nisi ab imparticipato dependeat, ita nulla est legum latio, nisi à diuina deriuetur, Quare conclusionem hanc esse de fide definitam in *Conc. Constantiensi* contra *Vuiclephum*, & contra *Luter.* 27. *articulum* per *Leonem* X. docet Laudatus supra *Medina* ferè sub initio §. *Sed probatur.* fusè probant *Turrianus aduersus Mandebur. lib.*5. *c.*9. *Driedo de liber: Christiana lib.*2.*c.*1. *Gersonem* impugnans, sentientem Legem purè humanam non obligare in conscientia. *Suarez lib.*5. *de legib. c.*8. *Pesantius in* 2. *S. Thom. q.*108. *art.*4. *disp.*6. *Couar tom.*1.*par.*2.*c.*6.§.8.*num.*12. qui citat *l. fin* §. *si verò.* C. *de iure delib. l. si quis in tantam.* C. *vnde vi &c. cum secundum de hæret. in* 6. *Bartol. in l. eius qui delatorem. ff. de iure Fisci. Felin. in c. Rodulphus. de rescript. num.*37.

Non omnis constitutio pœnalis obligat ad peccatum.

Respondeo Secundo. Non omnis Constitutio pœnalis obligat in conscientia ad peccatum. Ita vt illam transgrediens, & culpæ, &

pœnæ

pœnæ ſit obnoxius. Eſt contra *Couar. tom.1.par.2. in c. peccatum* §.5. *num.* 2. *Caſtro lib.1. de pot.leg.pœnalis à c.8. S Thom.1.2.q.96. art.4. & 2.2.q.108.ar.8.* & ibi *Caiet, Gabrielem, S. Antonin. Adrian. Maiorem,* Driedonem *Abb. Felin. Decium, Panormitanum,* citatos à *Couar. ſupra num.3. Medinam* citatum, initio, *Siluestr. Armillam, Bellarmin.* citatos à *Suarez lib.5. de legib. c.4.* initio *Sot. lib.1 de Iuſt. c.6.art.5.* Omnes enim iſti ſentire videntur, non dari legem pœnalem, quæ in conſcientia non obliget ad culpam ſui generis. Tamen reſponſionem noſtram docuerunt *Nauar.in c.fraternitas.* 12. *quæſt.2.num.22. & c.23.num.55. Victoria relect. de pot. ciuili num.20. Suarez ſupra num.2.* qui aliquos ex citatis in contrarium, nobiſcum ſentire probat, & in primis *S.Thom 2.2.quæſt.186. ar.9. Io. de Sal. de leg.d.10.tit.5. Duard. in Bullam Cœnæ lib.3. §. 8. q.2. a num.2.* præcipuè *num.28.* & infra *Angelus ver. pedagium*. §.6. Ratio eſt, quia licet pœna culpam reſpiciat, vt illius emendatiuam. *Omnis enim pœna, ſi iuſta eſt* (inquit Auguſtinus 1 *retract. c.9.*) *peccati pœna eſt.* non tamen omnis culpa eſt Theologica, quæ animam venialiter, vel mortaliter afficiat, ſed Ciuilis, Phyſica, & vt ita dicam materialis, ſeù naturalis, eiuſmodi ſunt leges ludentium, artificum, & huiuſmodi, quorum culpas emendat pœna ſatisfactionis conuenctæ. Nec repugnat dari legem obligantem ad ſolam pœnam, vt ſunt conſtitutiones Patrum Prædicatorum, vt etiam teſtatur *S.Thom 2.2.quæſt.186. ar.9.* Clericorum Regulariũ Societatis Ieſu, Minoricæ Religionis, & aliorum, quicquid dicant *Medina. ex Soto* citato in fine 4. *art.* (qui pœnas non eſſe pœnas, ſed conuẽtiones affirmat) *Laymã lib.1.tra.4.c.15.n.1. qui Silu. & Sãch.* pro ſe citat: *Peſant.* ſupra *concluſ.2.* principali, eas non eſſe leges, quaſi leges non ſint, quæ ad culpam non obligant. quia vt optimè *Suarez* ſupra *num.4.* gratis id aſſeritur, & cum pendeant à iuriſdictione legiſlatiua Capituli Generalis, veræ legis rationem habent. & abſurdum eſt dicere, quod Religiones tam amplæ ſine legibus gubernentur. eo vel maximè cum ferantur ad externam polliticã, cuius intereſt, vt præcepta adimpleantur, ſiue virtutis amore, ſiue pœnæ formidine. cum multoties nonnulli potius pœnas, quam culpas formident. Et non video, vnde libido hæc multiplicandi culpas oriatur, cùm æquè benè effectus legis habeatur per pœnarum exactionem, ac per culparum incurſum.

Accedit regula legis *c. ſine culpa de regul. iur. in 6 ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus* igitur ſine culpa poteſt irroga-

irrogari punitio, hinc irregularitas ex defectu lenitatis, hinc bigamia, hinc dimidiatio fructuum in Præsbitero, qui in lepram incidit. vt refert *Glos.* in hanc regulam.

Sed inquit *Couar. citatus nu.* 3. non minor potestas est in Principe erga subditos, quam in Patre erga filios; at filij peccant mortaliter non obediendo parentibus, lapidibus enim obruebantur, *Deut.* 21. ergo & subditi.

Confirmatur, quia in omni benè ordinata Republica est suum caput, cui mystica membra submittuntur, & obediunt, ergo fractio obedientiæ, in qua Statuta fundantur est peccaminosa, vt etiã arguit *Soto lib.* 1. *de Iust. quæst.* 6. *art.* 4. *circa finem*.

Filij non sẽper peccant moraliter, cum non parent.

Respondeo negando semper filios peccare aut mortaliter, aut venialiter, nisi enim materia grauis sit, vel adsit contemptus, vt dicemus, nullam culpam mortalem adesse, omnes dicunt. & nequè venialem, si filius formaliter non transgrediatur præceptum, vt non obediat. & grauissima debuit esse inobedientia filij illius, qui tanquam rebellis lapidebatur.

Statuta quomodo in obedientia fundantur.

Ad confirmationem dico, non omnia præcepta formaliter fundari in voto obedientiæ, nisi transcendentaliter, nam praxis docet, apponi solere, In virtute sanctæ obedientiæ, &c. quoties Prælatus à subdito exigere vult obedientiæ pensum. Et licet remotè seruent subditi Statuta, quia vouerunt obedientiam, alias subditi non essent, attamen formalis ratio seruandi Statuta, non est præcisum obedientiæ exercitium, sed conuictus politicus, cuiusmodi videre est in omni benè constituta Republica, in qua errata pœnis sancitis emendantur.

Statuti trãsgressio qua ratione ad peccatum obliget.

Respondeo tertio. Transgressio Statutorum obligat ad peccatum mortale, vel veniale ex vi materiæ, vel contemptus. non ex vi mentis Legislatoris, aut ex verbis legis. Quia si Legislator, expressis verbis præcipiat rem leuem, non propterea ad mortale obligabit, & è contra, si rem grauem præcipiat remissè, & frigidè obligabit. ad mortale; & multa ad mortale obligant, quæ præceptiuis verbis, aut sub anathemate non præcipiuntur. vt ieiunium. & multa præcipiuntur expressè. quæ ad mortale non obligant, vt non mentiri, non irasci. vt aduertit *Caiet. opusc* 27. *quæst.* 21. contra *Siluestr. ver. lex q.* 8. *&* 17. *& ver. præceptum. & ver. inobedientia*. Si obijcias *Clem. exiui de verb. signific.* §. *Item quia*. ex verbis præceptiuis, aut præcepto æquipollentibus, conijcitur, & mens legislatoris, & obligatio ad mortale, *quæ videri possunt* (inquit Pontifex)

tifex)

tifex) æquipollentia præceptis, ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ, seu ex vtroque, &c. & supra §. *cum autem. quoad quædam ipsorum ex vi verbi, transgressio est mortalis. & quoad quædam alia, non.* ergo est falsa conclusio. eò vel maximè cum illa decretalis, licet regulam Fratrum Minorum declaret, ipsa tamen declaratio, & declarationis termini sunt vniuersales, & ex iure communi desumpta. vt optimè notauit *Trullus Aragonius in lib. de Canon. Regul. lib. 4. præludio 3. num. 3.*

Respondeo Termini quidem communes sunt, sed applicati particulari regulæ, ac speciali materiæ, non quidem nudè acceptæ, sed per consensum Religionis taliter interpretatæ. vt expresse dicit, *Clem. 5. Ordo communiter sensit, & tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicumquè ponitur in regula hoc vocabulum, teneatur, obtinet vim præcepti, & obseruari debet à Fratribus vt tale*: & nihilominus, non sola vis præcepti, facit culpam mortalem, sed præcepti particularizati, vt in eadem Clem. conspicitur, in qua talia præcepta declarantur, de Tunicarum numero, de Calceamentis, de Equitatione, de Vestium vilitate, de Ieiunio, diuinoquè Officio, de Infirmorum cura, ac seruitio, de Prędicatione, de recursu ad Prelatos, de receptione Nouitiorum, *Hæc inquam* infert Pontifex) *omnia sunt à Fratribus tanquam obligatoria obseruanda*. obseruanda quidem, non ex vi verbi, sed ratione materię grauis. Cœterum, vt dictum est, non omnia verba pręceptiua mortalis reatus culpam inferunt. Declaratio Clem. V. super Regulã S. P Fr. vnde orta.

Restat igitur, vt Primo ex materia Secundo; ex modo transgressionis legis conijciamus culpam. Et quidem quoad materiam, certum est, si grauis sit, vt potè pręcepta per ius diuinum, aut naturale, si ad Communitatis bonum graue ordinata, si charitatis offensiua, & quid simile, tunc obligat ad culpam mortalem. & huc intrant Statuta ad custodiam votorum essentialium, ad legitimas professiones, electiones, receptiones ad pacis, & concordię vinculũ, ad Scandalorũ remotionem, ad ieiunia, officia, cœteraq. huiusmodi; Et ratio à priore est, quia Leges feruntur ad bonũ publicum, igitur nõ est in potestate Principis, vt sine materia, bonum publicum non concernente, obliget communitatem, quia non tenetur vtcumquè obedire pręcipienti, sed si ad ædificationẽ præcipiat. & bonum cõmune promoueat. Cum autẽ bonum habeat suos gradus, sequitur etiam, vt eosdem lex sortiatur, quę tale bonum, tanquam proprium obiectum respicit. Hùc reducuntur etiam illa Statuta, quę grauem Ex quo cõijciatur culpa in Statuto.

pœnam irrogant, vt priuationis officij, carceris, triremium, &c. quæ sub excommunicatione præcipiunt, irregularitatem importãt, infamiam inurunt, &c. nam istæ pœnæ non imponuntur, nisi vbi grauis materia subest.

Modus trãsgressionis variat culpas.

Modus item transgressionis, sicuti variari potest, ita etiam culpa ex transgressione augeri, vel minui. Iste autem modus est multiplex, nimirum per ignorantiam, fragilitatem, malitiam, timorem; & supponendo commmunem doctrinam de ignorantia, de qua nos loco citato initio huius quæstionis *Stat.13.dubio* 1. Certum est Fragilitatem, seu infirmitatem, nisi grauis materia subsit, non inducere peccatum mortale, vt ex Sancto *Bernardo lib. de dispens. & præcepto*, probat *Driedo lib.3. de liber. Christiana cap.5. ad nonum argumentum*, est enim fragilitas, potius diminutiuum, quam auctiuum peccati, qua apud Deum dicere possumus, *ipse nouit figmentum nostrum ps.*102. quia homines sumus, *homo sicut fœnum, &c.* Contemptus autem licet à *Caiet.verb contemptus*, non reputetur semper peccati mortalis reatus, quia potest contineri intra Limites præcepti, ex sua natura non obligantis ad mortale: quidquid dicat *Suarez infra cit.nu.*20. de qua re, vide *Peirinũ tom.*1. *quæst.*1.*cap.*5. §.1. *per totum præcipuè dicto* 4. tamen hoc casu excepto, semper est peccatum mortale, quia formaliter repugnat authoritati præcipientis, & obedientiæ præcepto. quod 1.*reg.*15.*Scelus idolatriæ, & quasi peccatum Ariolandi* appellatur. & iuxta Christi Domini Sententiam *Luc.*10.in persona Superioris mediatè contemnitur Deus, dicens, *qui vos spernit, me spernit.* Vnde S.Thom. 22.q.105. art.1.ad 1. dicit esse peccatum mortale illam inobedientiam, qua quis contemnit Superioris præceptum, & vt inquit *Suarez* infra citandus, minus existimat Superiorem. Qua in re iuuat referre, quæ docet *Driedo* loco citato, contemptum esse triplicẽ.

Fragilitas minuit peccatum.

Cõtemptus quando inducit mortale.

Cõtemptus triplex.

Primo cum quis aliquid vel facit, vel omittit, ea intentione, vt faciat contra voluntatem Superioris, nolens illi obedire, illumquè contemnens. *S.Thom.*2.2.*quæst* 186.*art.*1. & hic, sine dubio est peccatum mortale. Secundo, cum non vult obedire, tenens Superiorem præcipere non posse, nisi quòd Deus præcipit, & hic non solum est peccatum mortale, sed error in fide. *Hussitarum, Vuiclefitarum,* & Modernorum hæreticorum. nisi euidenter illi constaret, Superiorem præcipere, quæ non potest, vt esset in nostro Ordine, quæ sunt contra Animam, Regulam, Constitutiones. Tertio, cum quis paratus est quidem obedire, sed accedente occasione

labitur

labitur in rem vetitam; tunc peccat quidem mortaliter, si res grauis sit, & si habeat animum peccandi, prout se se occasio obtulerit, siue leuis sit materia, siue grauis. tunc enim ex præparatione voluntatis, & ex habituali, vel virtuali intentione peccat, etiãsi actualiter non transgrediatur præceptum. Quare contemptus non fundatur formaliter in sola inobedientia, quia hic est conceptus transcendentalis, in omnibus peccatis inclusus. Quicumquè enim peccant, Superioris præcipientis obdientiam violant: At non omnis inobedientia mortalis est, sed interdum venialis; Sed illa quæ obedientiæ recalcitrat, quæ (*Bernardo* assertore) obedientiæ insidiatur, quæ è languore inertiæ, in superbiæ tumorem euadit. Vnde idem *Bernardus* notat incitata Scriptura 1. *Regum*. non dicere Prophetam, scelus idolatriæ esse non obedire, sed nolle acquiescere, quia non obedire, ex fragilitate, timore, ignorantia, infirmitate, sæpe accidere solet. attamen nolle acquiescere, est se obedientiæ rebellem, contumacemquè prebere. Hæc sufficiant in re communiter recepta, Authores videri possunt apud *Couar. supra num.* 3. *Medinam citatum*, *Driedonem*, *Suarez lib.* 3. *de leg. c.* 28. *n.* 2. *&* 13. *Gutierez. can.* 99. *lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 16. *Summistas ver. Contemptus. Canonistas in c. non concupiscentiam de constit.* vbi *Panormit. c relatum*. *Ne Clerici, vel Monachi c. cum quidam de iure iur.* *vbi Felin. c. nullus d.* 55.

Cui doctrinæ Seraphica adherens Religio, lege cauit, Fratres nõ peccare mortaliter in transgressione Statutorum, nisi ex grauitate materiæ, & ratione contemptus; vide in Comment. loco citato *Statuto* 12. vbi contra *Portel.* fusè ista Statuta congessimus, & cõsensum totius Religionis aperuimus.

Quæstio quarta. Vnde cognosci possit Constitutio merè pœnalis.

Respondeo, multum refert cognoscere, quæ Lex sit merè Pœnalis, queuè, vltra pœnam obliget etiam in conscientia ad culpam. quia cognito semel, legem, solam pœnam intendere, nulli dubium est, non obligare ad culpam; & quod tales Leges dentur, constat ex Superiori *quæstione responsione* 2. quia si dantur leges obligantes ad solam pœnam; & non ad culpam, dantur etiam leges purè pœnales. Tota difficultas est in assignandis indicijs, quibus dignosci possint. Lex merè pœnalis, vnde dignoscatur.

Pesantius citata disput. 6. *in. q.* 108. 2. 2; *S. Thom. art.* 4. *§ quæres quomodo* multas regulas adducit ad conijciendas Leges merè pœnales.

nales. Primam intentionem Legislatoris. Sed hanc ex parte supra reijcimus. Secundam ex eadem intentione, qua Superior vellet quidem aliqua fieri, sed si non fiant, non curat multum, solum imponit pœnam non facientibus. Sed hæc est petitio principij, & pura imaginatio, quis enim cordatus præcipit, quæ non multum curat fieri? & vnde hanc infirmam mentem coniectari poterimus? Tertiam ex qualitate pœnæ. Sed nos quærimus de his pœnis, an vltra pœnam aliud prætendant. Tandem (inquit) ;*Si ex verbis legis id elicere non possumus, putandum est obligare ad culpam. quia peccata ex sua natura obligant ad culpam.* Sed cur non potius ad pęnam? quæ interpretatio legis est ista, quæ in deteriorem partem inclinat? & quænam peccata sunt ista, quæ obligant ad culpam, cum ipsa sint culpa? melius Suarez mox citandus, in dubio ait, credendum esse legem pœnalem.

Suarez dicto lib. 5. de leg. c. 4 per totum præcipuè à *num.* 8. multa dicit, ex primò circa intentionem Legislatoris, sine qua nulla est obligatio. Verum cum hæc intentio nota non sit, & ex verbis legis, vel ex materia venari debeat, non est cur in illa persistamus· nisi id expresse declaret. Adducit præterea consuetudinem, & sensum communitatis illud declarantem, cuiusmodi in Nostro Ordine multa sub peccato mortali obligāt, alias non obligatura, eo quod *ita tenuit, & tenet Ordo,* vt citauimus ex *Clem. exiui de verb. signific.*

Ad hæc, verba legis præceptiua, *mando, præcipio, per obedientiam, sub excommunicatione,* &c. Satis clarè indicare culpam, vltra pœnam. quod si solum conditionaliter præcipiatur, si quis extrahit triticum, perdat merces; si quis arma deferat, soluat tot scuta, &c. quia tunc in libertate subditi est vel obseruare præceptum, vel soluere mulctam. nisi ex ratione pœnæ aliud suadeatur, vt si quis hoc fecerit, sit excommunicatus, quia tunc contumacia infert culpam. vel etiam conditio materiæ grauis, quam grauis sequatur pœna, mortis, mutilationis, triremium, &c. Tandem coronidem apponit, *Quando nihil horum interuenit, sed materia est politica, vel non magni momenti, aut necessitatis ad bonos mores, & forma præcipiendi est tantum conditionata, & pœna non nimis grauis, signum sufficiens est, talem legem non obligare in conscientia.* quibus verbis in re non adeo clara, subscribo.

Statuta Minorum omnia ferè pœnalia.

Ex quibus colligo primò, in nostro Ordine omnia ferè Satuta esse merè pœnalia, quia omnia quasi conditionaliter pœnas irrogāt, vt vi-

vt videre eſt in *praxi* criminali §. *applicatio ſingularum pœnarum, &c. fol.* 8. niſi vbi materia culpam indicat.

Colligo Secundo, exceptis ijs, quæ continent diuinam legem, vel regulam, &c. omnia alia eſſe purè pœnalia, quia ijs exceptis, nullum obligat ad culpam, vt ſupra ex noſtris commentarijs citauimus.

Quæſtio quinta De diuerſitate pœnarum, & præcipuè, quæ dicatur Pœna ciuilis, quæ Criminalis, quę Perpetua, quę ad Tempus; quæ Ordinaria, quę Extraordinaria, quæ Arbitraria.

Reſpondeo primò, Parum videtur referre apud Regulares cognitio criminalis, & ciuilis cauſæ, aut iudicij, ſeu actionis, ſed quia per ea, quæ tradit *Clarusquaſt.* 1 *lib.* 5 *ſententiarum* §. *final. initio*, iuuat talis cognitio, quia in pleriſquè locis conſtituuntur Iudices maleficiorum, & criminalium, quę ad ſuos Iudices ſpectant. In criminalibus proceditur per capturam, non admittitur Procurator, infertur tortura, non omnes Teſtes admittuntur, requiruntur probationes, luce meridiana clariores, quæ non ſunt neceſſaria in ciuilibus; Itaquè Competentia Iudicis, Modus procedendi, Ratioquè probandi, notitiam horum terminorum expoſcit; quæ in regularibus iudicijs non eſt reperire, quippè qui nec Iudices maleficiorum, nec altercationem in competentia, nec diuerſitatem in probationibus admittunt, vſi ſuis legibus, quę certos procedendi modos adſciſcunt. Pœnarum ciuilium, & criminaliũ cognitio.

Attamen iuuat terminos prælibare, relictis diſputationibus, quas videre eſt apud *Clar cit. Veſtrium in praxi Rom. Cur. cap.* 2. *num.* 2. *Butrium. Rub. de Iud. colum.* 1. *Aretin. ibid. num.* 12. *Decium nu.* 96. *Ripam num.* 92. *Nau. num.* 31. *Marant. de ordine Iud. par.* 4. *diſt.* 1. *num.* 2. *Maſcard. de probat. con.* 463. *nu.* 3. *Farin. lib.* 3. *qq. Crimin. q.* 100. *num.* 4. relicta etiam acceptione Ciuilis, prout contra Canonicum diſtinguitur. Nam etiam in iure Canonico dantur delicta ciuilia, & criminalia, ſicut in iure Ciuili, vt per *Bartol. in tract. de diff. inter ius can. & ciuile num.* 12. & ſunt clari textus in *l.* 1. *ff. de pub. Iud. cum duob. ſeqq. Inſtit. eod. tit. cap. infames.* 6. *quaeſt.* 1. Hinc.

Reſpondeo 2. differentia Criminalis, & Ciuilis Cauſæ eſt, quod Criminalis actio reſpicit vtilitatem, & vindictam publicam, Ciuilis verò vtilitatem, & commodum priuatum. ita ſupracitati Authores, quos refert, & ſequitur *Moneta de conſer. Iudicibus cap.* 7. *à num.* 208. fusè, & doctè, & alij multi, quos citat *Clar.* ſupra. Differentia inter illas.

Pro-

Probatur per *c. quicumquè 2. 11. q. 3. quicũquè intra anni ſpatium ciuiliter, ſiuè publicè, cauſam ſuam*, &c. vbi gloſ. *publicè idest criminaliter*. & citat. l. 1. de public. iudicijs. publica eſſe dicuntur, quę criminalia ſunt, vt *Maieſtatis, adulterij, ſicarij, veneficij, parricidij, peculatus teſtamentorum, vis publicæ, & priuatæ, ambitus repetundarum, annonæ, quæ capitali pœna, vel aqua, & ignis interdictione, vel metallo, aut deportatione puniuntur*. ad quorum vindictam quilibet de populo poteſt agere. inquit enim *Inſtit. de de publ. iud. §. publica autem. publica delicta dicuntur, quod cuiuis ex populo executio eorum plerumquè datur*. Modo ſit pecuniaria pœna, dummodo applicetur Fiſco, modo ſit extraordinaria, ſi tamen ad publicam vtilitatem tendat, criminale iudicium conſtituit, vt idẽ *Moneta num.* 211. probat contra communem, quia parum refert, qua pœna quis puniatur, dummodo principaliter intendatur vindicta, bono publico conducens etiamſi pœna parti applicetur, quia illud præcipuè ſpectandum eſt, quod delicta puniantur, *cum maximè Reipublicæ interſit, ne delicta impunita remaneant. l. ſi ita vulneratus. ff. ad l. Aquiliam §. æſtimatio v. Cum nequè impunita maleficia eſſe oporteat*. quo loco multa alias leges citat *gloſ.* & ad ſuſtentandas vtcumque dictas ſententias dicentium eſſe ciuilem, dum pars commodum recipit, declarandę ſunt de commodo, quod recipit pars, ſibi iure, diuino, & naturali applicato, non de pœna à lege impoſita, etiam ſi parti applicetur, quia detrahere ex bonis Rei, & applicare Actori, pœna eſt, Communitatem à delinquendo deterrens. Dantur enim delicta, quę publicam iuſtitiam offendũt, vt Hereſis, Simonia, &c. & hęc ſunt merè criminalia. dantur etiam quę publicam, & priuatam iuſtitiam violant vt homicidium, furtum, iniurię. & hęc quatenus bonum publicum offendunt, pœna legis plecti debent, & à quolibet particulari ad vindicatiuam iuſtitiam trahi poſſunt; quatenus verò proximo damnum inferunt, debent per ęquiualentiam reſarciri, & ab intereſſe habentibus publicari; quę cauſę mixtę appellantur. *c. tuæ. de Procurat.* vbi agitur de accuſatione adulterij, quæ poteſt eſſe criminalis, prout reſpicit vindictam publicam, & ciuilis prout concernit bonum priuatum ſcilicet thori ſeparationem. *Huiuſmodi accuſatio* (inquit *Innocent. 3.*) *& ſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta inter ciuilem & criminalem*. Poteſt igitur agi de crimine, non criminaliter, ſed ciuiliter, cum nimirum non agitur ad criminis pœnam, vt vindicta eſt, ſed ad partis intereſſe. cuiuſmodi ageret

Publica iudicia.

Cauſa mixta

ret quis de furto, non vt fur puniatur, sed vt restituat *l fin. ff. de furtis l. fin. ff. de priuil. delictis. Institut. de ieiuniis Rebuff. in l. rei appellatione ff. de verbor. signif.* facit *cap. per tuas. de Simonia*; vbi dicitur *Cum ageretur non Criminaliter, vt deponeretur ab ordine, sed Ciuiliter, vt ab administratione amoueretur, tanquam immeritus, & damnosus*. Itaque de simonia vtroque modo agi potest; Ex quo textu, licet eliciant multi, esse causam ciuilem, vbi pœna ex traordinaria imponitur; attamen melius dici potest per ea, quæ idem *Moneta à num.* 221. adducit non dici Ciuilē ob extraordinariam pœnam, quia hæc pœna non est extraordinaria, cum à Iure imponatur, sed quia cedit in commodum priuatum Ecclesię, cui simoniacus ille erat *damnosus* licet possit eius punitio in publicam etiam vtilitatem vergere, quatenus *immeritus*; tamen patet potuisse intentari actionem Criminalem, non tamen intentatam fuisse. cuiusmodi sentiunt *Io. Bapt. Cauialus in rub. C. de Iud. Ripà rubr. de Iud, num.* 94, *& Decius num.* 32. Sed hæc supremis labijs libasse sat est.

Pœna extraordinaria an faciat causam ciuilē.

Respondeo 3. vt in facto cognoscamus, quæ apud nos sint causæ criminales, & quæ ciuiles. Dico primo illas ad quas proceditur ex Officio, & per Inquisitionem esse Criminales. ita *Doct. in Rubr. de accusat. & in Rubr. de Iudicijs*, vbi *Nauar. num.* 33. *cap. Inquisitionis. de acusat. ibi si contra quempiam per Inquisitionem probatum fuerit, quod deponeret accusatum criminaliter, & conuictum. & cap. qualiter. & quando 2. eod. tit.* vbi etiam *Doct.* Et ratio est, quia sicut accusatio concernit, vt plurimum bonum actoris, potest etiã intendere bonum publicum, dicto *c. qualiter, & quando el. 2. de accusat. §. verum*, vbi dicitur, *quod criminalis accusatio capitis, diminutionem intendit*, idest degradationem, quod etiam facit denunciatio iudicialis, quæ (vt dictum est in nostra Praxi criminali *tit. Denunciatio fol.* 18.) respicit punitionem, actum iustitiæ vindicatiuæ, & bonum publicum, vt malus puniatur ad aliorum exemplum. & tunc si probatum fuerit delictum, quod post pœnitentiam impedit executionem Ordinis, aut retentionem beneficij, vt homicidium, simonia, &c. tunc imponenda est pœna ordinaria. vt *cap. inquisitionis. cit. de accusat. § secundo quæsiuistis*. Ita inquisitio, bonum publicum. vnde & criminale iudicium instruit, Dico 2. delicta grauia, grauiora, & grauissima, de quibus in nostra *praxi Criminali tit. Delictorum discrimina fol.* 5. *& 6. & fol.* 18. *tit. Denunciatio*, criminalem actionem, vt plurimum instruunt. quia ferè omnia

Causæ criminales in regularibus quæ.

omnia communitatis bonum concernunt; dixi (vt plurimum, quia nonnulla sunt inter ipsa, quę priuatum bonum respiciunt, vt sunt actiones iniuriarum, percussiones, vulnerationes, minæ, & hisfimilia. de quibus potest etiam instrui Causa criminalis, tamen concernunt interesse partis. Vnde potius ciuiliter, quam criminaliter sunt tractanda; Dico 3. priuatio officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ, actuum legitimorum, &c est Causa criminalis. contrarium sensit cum alijs *Clarus cit. §. scias etiam duo esse*. dicens *extraordininaria est, quod quis propter crimen priuetur officio, beneficio, dignitate, administratione, tutela, &c. Farin. dicta quaest. 90. num. 16. & 19.* apud quem multi alij. Sed ratio dicti nostri est, tum quia hæ priuationes in iure, & Statutis sunt pœnę ordinarię, vt patet inspicienti Bullas Apostolicas, Statuta municipalia, & *c. qualiter, & quando 2. §. sed cum super excessibus. de accusat*: vbi dicitur *Quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione remoueatur omnino*. quo loco duas pœnas ordinarias, & criminales assignat, Degradationem, & Priuationem, licet secunda sit leuior prima, non tamen fit, vt secunda non sit criminalis, quia imponitur ob grauem excessum. Tum etiam quia tales punitiones maximè ordinantur ad publicam vtilitatem, subiungit enim textus. *Ad corrigendos itaquè subditorum excessus tantò diligentius debet Prælatus assurgere, quantò damnabilius eorum offensas deseret impunitas*, quia nimirum, Communitatem offendunt. & dum puniuntur, *timore pœnæ cæteri à similibus abstinebunt. cap. peruenit de excess. Prælat.* cum alijs iuribus, in hęc verba à *Glosa* citatis. Nec pro aduersarijs facit, quod concludit *Innocentius III*, ordinem iudiciarium non esse vsquequaquè seruandũ cum Regularibus, *qui cum causa requirit facilius, & liberius à suis possunt administrationibus amoueri*. quasi non sit causa criminalis, in qua cum tanta facilitate, & libertate proceditur. dicentibus Authoribus, Probationes in criminalibus esse debere luce meridiana clariores, & summoperè seruandam esse formam Canonicam, saltem in his causis. Non inquam iuuari possunt, quia modus procedendi canonicus non excluditur, & necessariæ, clareque probationes non reijciuntur, vt probauimus *cap. 1 quaest. 2.* Sed tantummodo innuitur maior facilitas procedendi, siue quia Regulares ob votum obedientię humiliores esse debent, siue quia officia eis in titulum non conferũtur. Quinimo ex ipso contextu deducitur esse causas criminales, cum subnectantur decreto *qualiter, & quando debeat Prælatus*

latus

latus procedere ad inquirendum, & puniendum subditorum excessus. & forma tantum aliquantulum immutata, ergo ipsa substantia criminũ in Regularibus retinetur, quæ criminales actiones instituunt.

Resp. 4. Quando tempore Pœna concluditur, tunc ex illo metienda est: si enim dicitur, priuetur per triennium, carceretur per semestre, &c. est Temporalis; si autem additur, sit perpetuo suspensus, iure suffragiorum perpetuo careat, &c. est Perpetua, & hoc passim videre est in Sacris Canonibus, Apostolicis Bullis, & Statutis Ordinis *cap.*7. Et inde in *Praxi nostra criminali, in tit. de Applicatione pœnarum fol.*8. Pœna temporalis, & perpetua,

Remanet solummodo examinandum, an Pœna lata indefinitè, & indeterminatè, vt *priuetur officio, priuatus sit actibus legitimis, carceribus mancipetur, &c.* sit pœna perpetua, vel temporalis. Iuuat enim cognitio talium terminorum, quia contra Contumaces *cap.*7. sancitur, *Pœna contra inobedientes statuta est carceratio, & actuum legitimorum priuatio.* & in Proprietarios. *Proprietariorũ pœna est carceratio, & actuum legitimorum priuatio.* & in imprimi facientes libros sine licẽtia *cap.*9. *Ipso facto actibus lègitimis priuatus sit;* In Fornicarios recidiuos *cap.*11. *Quod si in idipsum adhuc inciderit, aut ad triremes condemnetur, aut perpetuis carceribus omninò mancipetur;* & nonnulla alia his similia. Cum enim in aliquibus peccatis determinetur pœna, vel ad tempus, vel perpetua; in alijs Superiorum arbitrio committatur, non videtur posse appellari arbitraria, vbi per leges non conceditur, itaquè ad perpetuitatem inclinandum est. Repugnat autem rationi, & æquitati dare perpetuum carcerem Proprietario, vel Inobedienti, aut perpetuos triremes Fornicario. ergo examinari debent Statuta secundum principia iuris.

Dico igitur primo Pœnæ, quæ tractum temporis non requirunt, sed vnico actu absoluuntur, vt sunt priuationes officiorum, & suffragiorum, mulctæ pecuniariæ, fustigatio, mutilatio, &c. Sunt perpetuæ. ita *Panorm. in c. ex literis. de constit. Angelica verb. pœna num.*22. Ratio est, quia momentanea semel executioni mandata vlteriorem sui suspensionẽ non relinquunt, & forma semel è subiecto ablata, nihil sui, nisi priuationem, importat. Postquam enim quis officio priuatus est, non possidet amplius illud. cuius oppositum videtur in suspensione, quæ etiamsi esset perpetua, vt esse potest, ex *Innoc. in c. ad hæc. de appellat. Nauar. in manuali cap.*27. *num.*162. *Enriq. lib.*13. *cap.*31. §. 3. *Hugol. de censuris tabula* 4. Pœnæ quæ vnico actu absoluũtur, sunt perpetuæ. Suspẽsio an possit esse perpetua.

*cap.*4.quo casu multum accederet ad priuationis naturam.*Panormit. cap.at si Cleric.de Iudic. Ledesma 2.par.q. 26. art. 2. Tolet.l. 1. cap.12.* non tamen esset priuatio, sed semper remaneret intra naturam suspensionis, quæ non aufert totaliter officium, sed executionem suspendit. fructus amittit suspensus,non titulum: priuatus autem amittit vtrumquè. *Panor. in cap.cum bona.de ætat. & qualit.Ordin.* Hinc suspensio de sua natura est reuocabilis, priuatio minimè, nisi iure extraordinario. & si suspensio accipitur, vt censura, facit exercentem irregularem, non sic priuatio arg. *c.1.de sent. & re iudic. in 6.cap. medicinalis.de Sent.excomm. in 6.Maiol.lib.3. de irregul. cap.19. num.2.* hæc omnia ex *Sayro lib.4.Thesau.cap.2. num.25. & 26.* Citat pro hac conclus. *Angelum in l.Illicitas.ff. de offic. Præsid.in fin.* quæ tamen hoc probare non videtur, ait enim *Præses Prouinciæ, si mulctam, quam irrogauit, redigi non posse deprahenderit, necessitatem solutionis moderetur, reprahensa exactorum illicita auaritia,remissa propter inopiam mulcta.* aliud est enim condonare ob inopiam, aliud solutionem suspendere. nisi cum *Glos.verb. reprahensa*, dicamus. *Quia si fuit remissa pœna propter inopiam, licet fiat postmodum soluendo, tamen non debet iterum exigi.* Quam Glosam, valde singularem dicit *Baldus hoc loco*, eamquè amplectitur *Bartolus.ibidem* eliciendo argumentum à contrario sensu.

Pœna imposita ob crimen dignũ pęna perpetua, est perpetua.

Dico 2. Pœna imposita iuridicè non interlocutoriè ob crimen dignum pœna perpetua, perpetua declaranda est, citatur *l. Imperator Antoninus.§.idem rescripsit ff. de pœnis. Eum qui admisso suo Decurionis filij honorem amisit, non posse in pœnis euitandis, Decurionis filij bonorem vindicare.* vbi *Glos. si non lite contestata in iudicio sollemniter damnaret aliquem de crimine capitali, hæc interlocutio vltra suum tempus non extenditur.* quare infertur. quod per diffinitiuam sententiam lata pœna ob capitale delictum, perpetua esse debeat. clarior est *l.si Præses. ff. eod.si non distinxit Præses, vtrum Iulia publicorum, aut Iulia priuatorum, tunc ex crimine erit æstimandum.* & in hanc sententiam scripsit *Innoc. in c. quod translationem. de offic.deleg. Panorm. supra,*& communiter Doct. in *c.ex litteris.de constit.* vnde *Gloss. in Clem.1.de reb.Eccles. non alien.§ si quis autem ver. pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat.* inquit, *Pœna de sui natura perpetua est, ex quo tempus non adijcitur.* Delicta autem digna pœna perpetua debent esse grauissima, cuiusmodi multa in Statutis Ordinis reperiuntur.

Sed

Sed obijcitur ex dicto *c. ex literis*, nam ibi dicitur. *Quia tamen constitutum non fuit, vt in perpetuum huiusmodi priuatio perduraret, cum tam iuris canonici, quàm nostri moris existat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cum congruam satisfactionem exhibuerit, restitutionem obtineat*. ergo priuatio, non est perpetua, nisi declaretur contra primam conclusionem, & etiam contra secundam, quia non habetur respectus ad crimina, sed ad pœnas lege sancitas.

Respondeo, hic non agitur de priuatione officij, quæ semel lata, est de iure ordinario, irreuocabilis, sed de priuatione à communione, quæ pendet à lapsu temporis, & à satisfactione, qua præstita, cessare debet etiam, & pœna. & iste fuit punitus ob contumaciam, non ob delictum, vt notat *Glos. verb. in perpetuum*. & contumacia sæpe purgatur. & valet regula *Glos.* Aliud est aliquem simpliciter excludere, aliud in perpetuum excludere. vt cum dicitur *c. non oportet.* 2.33. *q.4. Quod si factum fuerit, separentur*. de nuptijs tempore vetito contractis, vbi *Glos. Ad tempus*. secundum dispositionem *c. litera. de matrim. contract.* vbi casus hic decernitur. & in *extrauag. Execrabilis. de pot. & dignit. §. porrò quia. ver. Inhabiles penitus ad eclesiastica beneficia censeantur*. inquit ex *Innoc. & Hostiens. Qui simpliciter deponitur, perpetuò deponitur. Si tamen id crimen comportet, & causa iuridicè cognita*. & *l. coiri societatem. ff. pro socio* dicitur, *& si non fuerit distinctum, coita esse vniuersorum*. sicuti *l. seruus. C. de pœnis. seruus sub pœna vinculorum sine temporis præfinitione, domino reddi iussus, perpetuò vinctus esse debet. c. reperimur. §. illi verò. 1. q. 1. si Clerici fuerint, honoris amissione mulctentur. si Laici, anathemate perpetuò condemnentur*. vbi *Glos. in cap. ex literis. verb. in perpetuum*. dicit *ob criminis detestationem*. & ponderanda est causa eiusdem *Glos. circa talia consideranda est causa, seu natura cuiuscumque negotij*. quia pro diuersitate materiæ, etiam pœnarum duratio extenditur.

Dico 3. In Dubio, pœna existimanda est temporalis. Ita *Angelica* citata *in fine*. ex communi. est prima ratio generalis, quia *Interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt, priusquam exasperandæ. l. Interpretatione. ff. de pœnis*. & *in pœnis facienda est mitior interpretatio*. de *reg. iur. in 6. & fauorabiliores sunt Rei, quàm Actores. l. Fauorab. de reg. iur.* & vt dicitur *l. semper ff. eod. semper in dubijs benigniora præferenda sunt*. Cum iuribus allegatis per *Glos. in regul.* 49. *in 6.* quorum omnium causam reddit *Marcellus lib.* — In dubio, pœna existimanda est temporalis.

I 2 2. de

Iudex quid affectare debet.

2. de publicis iudicijs l. respiciendum:ff. de pœnis. ***Nec enim seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, prout quæquè res expostulat, Statuendum est. Planè in leuioribus Causis, proniores ad leuitatem Iudices esse debent, in grauioribus pœnis, seueritatem Legum, cum aliquo benignitatis temperamento subsequi.*** Vnde emergit secunda ratio specialis *l. fine præfinito. ff. de pœnis* ***sine præfinito tempore in metallum dato, decennij tempore præfinita videntur.*** Igitur in pœna, quæ capitalis dicitur, condemnatio indefinita, decennio terminatur, vt sciamus in similibus, & minoribus delictis pœnas ad tempus breuius coarctare. Non enim Proprietarij, Fornicatores, decennali pœna Carceris puniri merentur, nisi qualificata adeo essent delicta, vt aggrauare pœnas oporteat; Cuiusmodi oportere censeo in Recidiuo, cui triremium pœna decernitur, vel carcer perpetuus. Ex quo decennales triremes irrogari possent, vt Carceri perpetuo æquipararetur.

Declaratio durationis pœnarum ad quos spectat.

Hanc autem declarationem durationis temporalis pœnarum spectare ad Prouincialem, & Diffinitorium, nulli dubium est, quia est earumdem Iudex ordinarius, cui etiam, vt plurimum pœnarum arbitrium commendatur. Sine quo pœnæ quæcumque inferri prohibetur.

Pœna ordinaria quænam sit.

Respondeo quinto. Pœna ordinaria est, quam Leges, & Statuta decernunt: Extraordinaria autem, quam imponit Iudex rationi, & æquitati conformem. Scio *Zasium* apud *Prateium*, & alios, Ordinaria dicere, quæ traduntur quidem lege, plebiscito, S. Consulto, Prætorum edictis, Principum Constitutionibus generalibus; Sed quæ tamen faciunt regulam generalem, & vniformiter actus humanos dirigunt, nulla facta speciali personarum mentione, cuiusmodi sunt contractus, obligationes, ordinationes ordinariæ, appellationes, successiones, testamenta, vsucapiones, præscriptiones, pignora. Quæ autem certum personarum, negotiorum, rerumuè genus concernunt, cuiusmodi sunt priuilegia, iniuriarũ vindicationes proprio facto, à iure indultæ, & his similia Extraordinaria denominare. & citantur *l. nullo modo: ff. ad l. Corneliam de falsis. l. 1. §. necessariò: ff. si mul. vent. nom. in possess. l. quemadmodum: ff. ad l. Aquilan. l. 1. ff. de operis noui nunc. §. nunciatio. Instit. de iur. nat. gen. & ciuili §. planè ex his l 1. §. fin. ff.* de *Constit. Principum.* & alia multa, quæ in singulari tractatiuncula, inserta in intellect. suis singularibus, idem *Zasius* adducit. attamen in hac significatione hos terminos non examinamus, sed in ordine

dine ad iudicia, quæ solemnibus formulis exercentur. *Instit. de succeß. bonor.* Sollemnibus, inquam, in nostris Constitutionibus, & Praxi iudiciaria determinatis, quia si solemnitates obseruare vellemus, omnia nostra iudicia essent extraordinaria, quippe *l. 49. ff. de negot. gest.* extraordinaria appellantur, quæ fiunt, nullo solemni obseruato. & strictius, ordinaria iudicia, illa dicere volumus, quæ arbitralibus opponuntur *l. 5. C. de arbitr.* Sicut enim Ordinarij Iudices sunt, Præsides Prouinciarum, qui à Iure potestatẽ sortiuntur *l. fi. C. de mo. mult. & l. 2. C. de proxi. Sacror. Scrin.* & videre est in *tit. de offic. Iud. ordin.* vbi *Glos. Fan.* & alij. Nam qui iure, vel Principis beneficio, vniuersaliter, & ad vniuersitatem Causarum iurisdictionem exercet, ex communiter scribentibus, Ordinarius appellatur: sicuti ordinarium dicitur, quod iuris ordine, & communiter fit, *l. 33. § publicè ff. de Procurator.* ita ordinaria pœna est, quæ iure sancita est, quæ omnes tangit, quæquè sine personarum acceptione irrogatur. Modò lata sit in Sacerdotes, in Prælatos, in Laicos, circa electiones, circa crimina, &c. quia omnes in suo genere comprehendit. Ordinarius iudex quis.

Qua doctrina declarari possunt iudicia, quæ exercentur circa Patres Ordinis, & qualificatas personas, de quibus in *c. 7. inter* hasce pœnales, quas commentamur, sanctiones, dicitur *Patres Ordinis, aut qui Prouinciales fuere à Prouinciali, vel Commissario Visitatore, officijs priuari, aut notabili confusione, & punitione affici, non possint, Nisi de consensu Patrum Prouinciæ, aut Capituli Prouincialis.* Cum enim ab ordinario Diffinitorij iudicio eximentur, & ob qualitatem personarum, omnibus Patribus, vel Capitularibus ipsorum Causæ committantur, meritò possunt vocari iudicia extraordinaria: non tamen propterea, quæ illis irrogaretur hoc natura appellanda esset, quia punirentur, non pœna lata in Patres (quæ non extat) sed in delicta, vbicumquè illa reperiantur.

Concludo igitur, illas pœnas esse ordinarias, quæ in Statutis Ordinis, & in sacris Canonibus, ac Constitutionibus Apostolicis, reperiuntur. illas verò extraordinarias, quæ Iudicis, vel Diffinitorij arbitrio relinquuntur: argumento *c. ad abolendam. §. præsenti. de Hæret. & c. inter. de purg. canon.* de quibus, quia multa scitu digna continent. Pœna arbitraria quæ dicatur, & quid sit arbitrarium.

Respondeo 6. De Pœnis arbitrarijs nonnulla diximus in Commentarijs nostris ad statuta Ordinis *c. 1.* occasione declarandi verba

ba illa, *Superioris arbitrio*. quibus addo. Arbitrarium dici, quod alicuius arbitrio relictum est, vt ex *Placito in Amphi. & Pœn.* colligitur. Cuius duo sunt genera, Vnum, vt siue æquum sit, siue iniquum parere debemus. includitquè liberam, plenam, & absolutam postetatem, & voluntatem, quæ tamen, licet liberæ sint à stricti iuris ciuilis, vel etiam Canonici, & Statutorum obligatione, non tamen à iuris gentium regulis, & naturalis æquitatis. *Felin. in c. canonum statuta. de constit. Bart. in extrauag. ad Reprimend. in ver. videbitur. Bald. in l. 1. ff. de euict. colum. 1. & l. 1. & l. diuus. ff. de milit. test. l. probibitum. C. de iure fisci. Clem. Pastoralis de re iudic:* secus enim operari, esset sine ratione, & stultè procedere. vt ait *Cic. 4. Tuscul.* Alterum, cum remittitur arbitrio Iudicis, & tunc nequè à legibus liberum est, sed idem est, ac arbitrio boni viri, de quo *Cic. in Lælio, Bonus vir est, qui ita se gerit, ita viuit, vt eius probetur fides, integritas, liberalitas, nec sit in eo ulla cupiditas, vel libido. & lib. 3. offic. Non cadit in virum bonum mentiri emolumenti sui causa, criminari, præripere, fallere; suum nomen amittere, si fidem ei, iustitiamquè detraxeris.* vnde idem est Iudex, & bonus vir *l. continuus. §. 1. ff. de verb. oblig. & l. sed si vnius. §. ait Prætor. ff. de iniur.* & Scribentes in *l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. Ludou. Rom. cons. 376. circa fin.* qui allegat. *l. eas causas. ff. de condit. & demonstr. Marsil. in praxi §. diligentes. n. 24.* Itaquè ex communiter Scribentibus apud Clarum *lib. 5. §. fin. quæst. 31. §. Arbitrio atque balia.* Arbitrium, quod Iudici committitur in maleficijs puniendis debet reduci, & restringi ad ius commune, excepto modo procedendi, & circà aliqua leuia. & ex communi aduertit, quod licet datum sit à lege arbitrium, non tamen censetur remota cognitio causæ, sed remissa subtilitas. & probè quidem, quia secundum *Aristot. 1. Rhet.* quam paucissima Iudicis arbitrio relinquenda sunt, quia Iudex affectione non caret, qua caret Lex. & arbitria sunt redacta ad formam iudiciorum *l. 1. ff. de arbitris,* & firmant *Pan. c. cum Ioannes de fid. Instrum. n. 13. argumen. c. 1. de dilat. Sotus in 4. distinct. 27. q. vn. art. 5. cōclus. 4. Nauar. de sponsal. cons. 23. n. 1.*

Bonus vir.

Bonus Iudex.

Quid sit *Arbitrio tuo cōmittimus*.

Quomodò autèm debeat procedere Iudex arbitrarius docet *Repertorium inquisitorum, verb. arbitrare. in addit. fin.* nimirum à Similibus ad similia, interpretando, & supplendo per iurisdictionem, quæ desiderantur. vt elicitur ex *l. non possunt. l. nam vt. ff. de arbitr.*

Arbitrarius Iudex quomodo procedere debeat.

Vnum,

Vnum adnotauerim circa arbitrium Iudicis Regularis, scilicet, non esse liberum illi mutare ordinem iuris,& modum procedendi, cuiusmodi Iudici arbitrario conceditur, sed tantum in infligenda pœna, maiori, vel minori, quia circa modum procedendi seruare debet Praxim criminalem, prout decretum est:sententiam autem mitigare, vel augere poterit, pro qualitate delicti, vt dicitur in Praxi *crimin.tit. Sententia, fol.* 41.*fine* cum Doctoribus ad marginem citatis. Ordinariè enim mitiorem pœnam debet imponere, nisi qualitas delicti, & circumstantiarum sit talis, quod de iure, & consuetudine sit ordinaria pœna imponenda. *Alexan.consf.*121.*n.* 7. *in vltimo volum. Socin.Senior in c.licet. de pœnis.* Omnis enim Iudex, qui potest de causa cognoscere, potest ex causa pœnam alterare, & commutare. vt ex communi testatur *collect.commun. opin.tom.* 2.*lib.* 9.*tit.* 30.*de pœnis n.* 30. per *Soccin.supra n.* 21. *Deci. consf.* 100.*n.* 10.*volum.* 1.*Menoch. de arbit.*

Iudex qui potest de causa cognoscere potest pœnam alterare.

An autem possit Iudex arbitrari in Pœnis Statutarijs. Respõdeo, Adest aphorismus in citata *Praxi criminali, tit. De Applicatione pœnarum fol.* 14. fine: vbi regulariter prohibetur, sed conceditur, mutatis circumstantijs, cum ibidem allegatis. Cæterum Iudices legibus cautiores esse non debent. *Nouella* 82. & corruptas videri sententias, si sint legibus mitiores scripsit *Symmachus in epistolis.* ac puniri Iudicem, qui molliorem, quam sint statuta, sententiam protulerit, decernunt *l.seruos. in fine. ad l. Iuliam de vi. & l.* 8. C.*Theodos.de appellat.* Vnde *l.* 19.*ff. de verb. oblig.* præcipitur, vt contenti simus pœnis, legibus comprænhensis. vt refert *Cuiaccius in lib.* 9.*C.tit.* 47.

Iudex mitior lege esse nõ debet.

Sed quid si Lex alternatiuè loquatur, *Imponatur talis, vel talis pœna*, an eligenda est, arbitrio Iudicis, an vero Rei.

Respondeo si verba diriguntur ad Iudicem, ipsius est determinare *Pan.in c. inter cæteras de rescript.facit l.si fugitiui. C. de ser. fug.* si diriguntur ad Reum, optio eligendi pœnes Reum stat. vt in *l.quicumquè. C. eod.* Verum vt idem *Pan.* aduertit, talem electionem esse debere Iudicis, quia secus, alternatiua frustraretur, nam Reus semper mitiorem eligeret. & est sententia *Glos. in c. citatũ inter cæteras. & c. quoniam. vt lite non contestata.* Iudicis enim est, considerare circumstantias loci, temporis, personæ,&c. *l. respiciendum ff. de pœnis. Tabiena verb.pœna. n.* 12. *Armilla ibid n.* 8. quæ sententia omnino tenenda est, quia in Statutis Regularibus Rei criminum se habent merè passiuè, & totum negotium punitionis Iudi-

Quid si lex alternatiuè loquatur?

Iudici reseruatur *Nau. de pœnit. distinct. 5. Cap. 1. §. ponat. n. 12.* qui citat *Glos. & Dominicum in c. fraternitatis. 34. dist. glos. 5. & Archid. 1. q. 2. in sum. Panor. & Imolam in c. à crapula. de vita. & ho. Cleric. Panor. item, & Anan. in c. sicut. de Iudais.*

Si verba legis nec ad Reum, nec ad Iudicem referantur, quis eliget?

Quod si quis interroget, si, nec ad Iudicem, nec ad Reum verba referantur, sed dicatur, *vel exulet, vel carceretur*, quis debet eligere?

Respondeo, Licet *Bart. in l. 1. §. expilatores ff. de effractor.* sentiat, optionem permitti Reo, quia odia restringenda sunt, & in mitiorem partem inclinandum est; attamen, cum sit effectus Iudicij, & exercitium iurisdictionis, quod talis, aut talis pœna imponatur, non video quomodo Reus præualere debeat, & esse sui Iudex. etsi enim Iudex in mitiorem partem inclinare teneatur, tamen considerare circumstantias criminis, omninò spectat ad Iudicem.

Quantum se extendat arbitrium superioris, si illi remittitur punitio.

Ex quibus omnibus concluditur, quod quando in Statutis dicitur; Qui fregerit ieiunium, *suffragiorum iure priuandus est, Prouincialis arbitratu*, Qui missã notabiliter celebrare destiterit, *in pane, & aqua ieiunare debet, Prouincialis arbitrio.* Obscena cum scãdalo proferens, puniendus est, *etiam cum Pœna carceris, & grauiori, Superiorum arbitratu.* Libellos famosos fabricans, *semestri carcere maceretur, vel amplius, Superiorum arbitratu*. Qui seculares vestes induerit ad recitandas comedias, *carcere, priuatione officij, vel suffragiorum, à Superioribus est puniendus.* Concedens dimissorias pro suscipiendis Ordinibus, non seruatis seruandis, *suspendendus, vel etiam priuandus est officio, Superiorum arbitrio*. Tertiò in Fornicationem lapsus *perpetuò ad officia Religionis inhabilis sit, vel etiam ad triremes mittatur, Superioris arbitrio*, Prælatum vulnerans, *ad triremes mitti, Superiorum arbitrio debet.* Conspirator *omnibus Ordinis officijs priuatus sit, Superiorum arbitrio*. Reuelãs confessionem puniri debet *perpetua priuatione actuum legitimorũ, facultate audiendi confessiones*, carceratione, vel arctatione, *Superioris arbitrio*. Et multa alia his similia, quæ ex Statutis Ordinis, in nostra Praxi Criminali collegimus, *tit. de Applicat. pœn. à fol. 8.* Quando, inquã, sub his loquendi formis arbitrio Superiorum remittuntur, non est intelligendum; quod possint Superiores liberè circa pœnas disponere, sed attendere debent similia Statuta, & sacros Canones, considerare criminis qualitates, ac personarum, & secũdum illa rationabiliter sententiare. Non enim dum dicitur de-

ieiu-

ieiunij fractura, *suffragiorum iure priuetur, Prouincialis arbitratu*. Poteſt Prouincialis Reum non priuare, quia illi non committitur libera diſpoſitio, priuandi, vel non priuandi, ſed tempus, quo talis priuatio durare debet. Secus eſſet eluſoria Conſtitutio, quia dato, quod Prouincialis illum non priuaret, Reus nullam pœnam ſubiret. cum non detur illi optio aliam pœnam irrogandi. hoc autem eſt contra rationem, quia omnis culpa mortalis pœnam ordinat, eſt enim pœna æſtimatio delicti. *l. ſanctio ff. de pœnis*. & ſupplicium peccati. *Cic. in Piſonem apud Caiaccium ſupra de pœnis initio*. & Reipublicæ intereſt, ne delicta impunita remaneant. *l. ſi ita vulneratus ff. ad l. Aquil. l. ſi operis C. de pœnis l. ſi longius* §. 1. *ff. de iudicijs l. locatio* § *quod illicitè ff. de publ. c. vt famæ de ſent. excomm.* Solummodò igitur relinquitur arbitrium temporis, vt nimirum, ſi grauiter, frequenter, ſcandaloſè fregerit ieiunium, longiori priuatione præmatur. Quem ſenſum habet ſequens pœna de relinquentibus celebrationem miſſarum. Sic etiam de vulnerante Superiorem localem, ad triremes, quidem mittendus eſt omnino, ſed tempus pœnæ, Superioris arbitrio relinquitur, niſi quis deſipere vellet, & talem ſacrilegum pœna eximere, eò quòd arbitrio Superioris remittatur. Pari ratione diſcurrendũ eſt de Conſpiratoribus. & vniuerſaliter, vbi Statutum determinat vnam pœnam, eamque Prælati arbitrio remittit, declarandum eſt, de ſola duratione pœnæ, non de pœna ipſa, ob prætactam rationẽ. Vt quid enim genus pœnæ decerneret, ſi illam Iudicis arbitrio remittere intendebat? Dum autem ſancitur in obſcenè loquentes, puniendos eſſe, *etiam cum pœna Carceris, & grauiori, Superiorum arbitrio*. arbitrium ſolum eſt circa grauiorem pœnam irrogandã, non circa Carcerem. Inquit enim Statutum, *& ſi in eo genere vitioſus fuerit, itaut ſcandalo ſit, etiam Carceris pœna puniatur, & grauiori etiam Superiorum arbitratu.* Vbi ſuppoſitis frequentia actuũ, qua vitioſus dici mereatur, & ſcandalo, non poteſt Prouincialis illum non carcerare, poteſt tamen, eundem non grauius punire, & Carcerem vel contrahere, vel extendere. Similiter de libelli famoſi fabricatore, poteſt Prouincialis eum grauare, vltra ſemeſtrem carcerem, non citrà. Comędias recitantes carcere puniendi ſunt, & circà hoc non poteſt Prælatus arbitrari, niſi circà tempus recluſionis, ſed poterit circà priuationem officiorum Ordinis, vel ſuffragiorum, itaut alterutrum ex iſtis irrogare poſſit. dixi alterutrum, quia tenetur, alteram ſaltem ex his priuationibus

Reipublicæ intereſt reos punire.

K iniun-

iniungere. Cuiusmodi etiam de reuelante confessiones sacramentales dicendum est. Is siquidem necessariò priuandus est actibus legitimis, facultate confessiones excipiendi, & insuper carcerari, vel arctari debet. Et in his duobus stat Superioris arbitrium, imponendi scilicet vnum ex ipsis quod non extenditur ad omnes superiores pœnas, quas apertè, Statutum infligi decernit. De alternatiuis autem illis, *suspendendus, vel priuandus est officio.* in concedente dimissorias, &c. & non residente. optio apud Iudicem manet, sicuti de fornicario, vel *destituendo ab officijs Ordinis, vel ad triremes damnando*. In quibus etiam casibus, arbitrium regulari debet à ratione, considerando circumstantias delictorum tẽporis, loci, personæ, publicitatis, scandali, &c. aliàs Iudex peccabit mortaliter, & tenebitur ad damna, & interesse, restitutionẽ famæ, & similia. Si enim cum in rescriptis dicitur. *Prout vobis videbitur; prout vobis placuerit.* conceditur arbitrium rationi subiectum, id est, quod ratio dictat, vt est textus expressus in *l. fideicommissum 2. ff. de fideicommiss. Libert.* & notauit *Gloss. in c. 2. de corpore vit. in verb. visum. & Abb. in c. causam. de elect.* & dat exemplum *Paulus Carrariensis in primam regulam iuris. art. 1. puncto 4. n. 3.* Si quis facultatem liberam habeat confitendi cuicumque voluerit, non potest confiteri, nisi approbato ab Ordinario post *Conc. Trident sess. 23. c. 15.* Nisi aliter exprimatur, quia ista libertas regulari debet per leges. & videndus est *Baldus in c. olim nobis. de elect. Gloss. 2. in c. cum Virum. de regul. Abb. in c. 1. de sequestr. possessionis, & fruct. Innocent. in c. veniens. de renunciat. Graffius de Arbitris in prax. à n. 1. Practica Papiensis verb. Summariè §. 16. cum additionibus ad verb. liberum arbitrium.* qui omnes declarant regulandas secundum leges, & rationem, cõmissiones, quæ fiunt sub his verbis. *Discretioni tuæ committimus. Arbitrio tuo, misericordia tuæ. Sensui tuo, &c.* Si, inquam, rescripta Apostolica hunc sensum habent, multò magis eundem habere debent Statuta Ordinis. Tandem aduerto, Arbitrium Superioris, non esse illius tantum, sed etiam totius Diffinitorij, quia Causæ omnes, & sententiæ, ac iudicia, ad Diffinitorium spectant. vt fuse probauimus supra *cap. 1. q. 2.*

Arbitrium à quo regulari debet.

Rescriptum *prout vobis videbitur vel placuerit*, quid importet.

Quid *discretioni tuæ arbitrio tuo misericordia tuæ* cõmitimus?

Arbitrium superioris includit diffinitorium.

Quæstio sexta. An in pœnis detur extensio de casu in casum. & An imposita pro delicto, extendatur ad actum proximum.

In pęnis nõ fit extensio.

Respondeo primò. Vniuersaliter per famosum Doctorũ axioma, In pœnis non fieri extensionem *c. in pœnis c. odia. de regul. iur. in 6.*

c. pœna

c.pœnæ de pœnit.dist.1.Glos.singul.in Clem.1.de consanguin.& affinit. Io.de Imola.Io.And.in c.odia, & in c.Constitutionem. de regul.iur.in 6. Gemin.in c.si post quam de elect. in 6.& c.Statutum; eod.Tabiena,Angelus,Siluester,qui ad verbum omnia ex Angelo transcripsit. *verb.pœna n.* 5, quia pœnæ molliēdæ sunt, non exacerbandæ,ideo in eis stricta interpretatio facienda est *l.interpretatione.ff.de pœnis,l.actum §.in pœnalibus ff.de regul.iur.regula in pœnis extra eod.tit.*Verum communis opinio tenet, extēdi in delictis,quæ Reipublicæ præiudicant.Itaquè publicus fauor communitatis,& Religionis extendit pœnas. cuiusmodi pœna lata contra homicidas extenderetur in consulentes,& adiuuantes .Sic etiam lata contra componētes libellos famosos,vel Religionem infamātes, & similia,quia in his casibus materia est fauorabilis Reipublicæ *l.ita vulneratus.ff ad l.Aquiliam*, & consequenter, non extenduntur odia. quæ sententia procedit saltem in grauioribus delictis, vt firmat *Hostiensis in c.fin. de immunitate Ecclesiastica*;non autem in leuibus, vt testatur *Abbas,ibidem n.9.& in c.inter alia.n.* 23. *eod.* Authores autem, qui sententiæ subscribunt refert *Viuius opus.269. apudcomm. opin. Iur.cit. n.* 110.

Pœnæ mollicndæ.

Pœnæ extēdūtur in delictis reip. nocētibus.

Extenditur etiam in correlatiuis, in quibus eadem ratio subsistit,non autem è contra per text. *in l.fin. C. de rescind. vend. Abb. in c. ex rescripto. de locato, & cond. n.*13. cum *Glos.* dicente, pœnam impositam Conductoribus, non extendi ad Locatores. & eodem *Abb. in c.super eo . de Vsur.* docente, pœnam inflictam danti ad vsuras, non debet intelligi repetita in accipiente. quia in vtrisquè est diuersa ratio, in illo nimirum peccatum vsuræ, in hoc vexationis redemptio. *Anchar. in Clem.* 1. *de Vsuris. Io de Anan. in c.super eo.eod. Glos.in c. debitores de Iur.iur. Bartol.in l.vlt. de indic. iud.* At si esset eadem ratio, vt in vendente frumentum, ne Ciuitas Annonæ caritatem patiatur, quæ in emptore replicarentur, quia tam per vendentem, quàm ementem, Ciuitati incommodatur. & in hoc casu, non solum extenderetur dispositio statuti, sed etiam pœna, quod *Abbas in dicto c.ex rescripto. n.* 14. negauit, sibi contrarius in *proœm.Decletal.*& certè communis opinio Canonistarum, vel ipso *Panor.* testante *in c. quia Clerici de iure patr. & in c.fin. de rescript.* est,quod extensa constitutione pœnali ob identitatem rationis, extenditur etiam, & pœna. *Gemin. in c.* 1. *de tempor. ordin. in* 2 *fall.Bald.in l.libellorum ff. de his,qui*

Item in Correlatiuis.

Item in idē titatem rationis.

not. inf. Ludou. Rom. conf. 20. *&* 129. *apud Auell. supra in Panor*. Equidem relatiuorum eadem est natura, vnde permissum, vel negatum vnum, permittitur, & negatur alterum, etiam in pœnalibus, authores vide apud *Panor. in dicto c. ex rescripto in additione Ant. Franc.* est textus clarus *in l.* 1. *C. de Cupressis ex Luco. lib.* 11. *fine*. In ea enim puniuntur Emptores Cupressuum excisarum in luco Daphnensi, & additur, *non minore dispendio, & illo feriendo, qui vendere arbores ausus fuerit, quas non licet Emptoribus comparare*. Vt ibidem notauit *Bartol. qui in l. legem Iuliam Miscellam. C. de indicta viduitate.* docet, correctum in vno correlatiuo, corrigi etiam in alio, etiam in materia pœnali. quam doctrinam sequitur, & pluribus probat *Iosan. in dicta l. legem Iuliam n.* 17. *conclus.* 2. exemplificans de pœna imposita Actori, quæ censetur etiam imposita Reo. *glos.* 1. *de confes. in 6. c.* 1. *l. per inter vallum ff. de Iudic. Paulus in c. quia Clerici. de iurepatron.* vbi hanc opinionem dicit esse communem. Et de pœna loquente de Marito, extendi ad Vxorem, & in *prima conclus. Bartol. n.*4. lex corrigẽs pœnas in Reo, corrigit etiam in Actore, & *n.* 5. *ex Gemin. in c.* 1. *de tempor. ord. in* 6. quod eò ipso, quod lex eximit Monacum, quando vendit, eximit etiam Emptorem.

Correctum in vno correlatiuorũ corrigitur in alio.

Loquens de marito extenditur ad vxorem.

Et ex *Imol. in dicto c.* 1. *de temp. ord.* permittens emere sine solutione gabellæ permittit etiam vendere. *& num.* 6. præscribente Statuto, quod post tantum temporis tollatur debitum, præscribitur etiam, & creditum ex *Baldo in rubr. de reb. credit. & num.* 7. Notarius prohibitus recipere pecuniam, prohibitus est, etiam si illi vltrò offeratur. *ex Bart. in l. inuitus, ff. de regul. iuris: & num.* 15. *ex Gemin. in c.* 1. *de dolo, & contum. in* 6. quod obtento priuilegio, quòd Reus personaliter compareat, debet etiam personaliter comparere Actor.

Non existẽte eadẽ ratione in correlatiuis, nõ extenditur pœna.

E contrariò autem, non existente eadem ratione in vtrisq. correlatiuis, non debet fieri extẽsio. Hinc forensis prohibitus emere immobilia, non est prohibitus vendere. *Barth. in l. multum interest, ff. de verb. signific.* Item Statutum vetans Sororem succedere Fratri, non valet è contra. *Bald. in l. lege* 12. *tabularum C. de legat. hared.* quia per fratrem bona non exeunt extra familiam, vt in sorore. Itẽ prohibitio, *c.* 1. *de locat. per Glos.* quod hospitia alijs locata non conducantur, non afficit Dominos. Item quod licet iniuria facta Vxori censeatur facto Viro, non valet è contra, quia Vxor non debet

debet defendere Virum, & pro illo agere, sicut Vir pro Vxore. *l. 2. ff. de iniurijs; & l. 1. eodem.* Mitto alia, quæ *Iason* hoc loco refert.

Cœterum in pœnis non fieri extensionem de casu in casum, patet ex *l. factum cuiquè. §. in pœnalibus de regul. iur.* vbi *Decius, Thomas de Thomasct. in floribus legum regul. 209. & 227. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 51. n. 12. Burg. de Pace consf. 8. n. 2.* etiamsi adsit rationis similitudo, *Ioan. Andr. in regul. odia. de regul. iur. in 6. Dueg. regul. 287. Garc. Girond. de priuileg. explicatione n. 540. Corsetus in Singulari. verb. extensio. n. 1. Tiraquellus de retractu in præfat. n. 62. 63. Farinacc. fragment. Criminal. part. 2. lit. E. n. 115. & 117.* & alij multi, quos citat Barbosa *Axiom. 166. n. 3. & 7. & Axiom. 181. n. 9.* Quod autem dicit *Abb. in Clem. 1. de descriptis. initio* Constitutionem pœnalem extendi propter idemtitatem Rationis etiam non expressæ, sed verisimiliter, & indubitanter præsumptæ, quia, vt idem replicat in *Clem. cum Romani de elect. n. 8.* taciti, & expressi non est differentia, vt in *l. cum quid ff. si cert. petat: & in regul. fin. de regul. iur in 6. & l. non dubium. C. de legib. sequens Glos. & Io. Andr. Bart. &* alias allegans leges, & quod dicit *Ripa tract. de peste n. 283.* Statutum pœnale, etiam exorbitans, ex identitate rationis, de simili, ad simile extendi, vt de hoc esse communem opinionem. Cum *Decio consf. 334. n. 1.* Puto interpretandum esse iuxta positas regulas, quod scilicet extendetur in delictis, Reipublicæ nocentibus &c. Quia Statutum loquens in materia pœnali, non debet extendi ad alium casum, vt dicunt *Io. Andr. in c. odia. cit. Angelus, & Castr. l. 1. ff. quod quisq. iur.* Vbi dicit hoc vsu receptum esse.

Quomodo in pœnis nō fit extensio.

Etiā si adsit rationis similitudo.

Taciti & expræsi non est differentia.

Respondeo secundò. Pœna imposita delicto, per Statutum, infligi non potest, nisi delictum, cum effectu coniunctum sit. & conatus, non potest puniri, nisi lege cautum sit, aut deuentum sit ad actum proximum, & tunc non pœna ordinaria, sed extraordinaria, pro maiori, vel minori approximatione ad actum. Conclusio multos, grauissimosque habet Patronos. *Abb. in c. Constitutis de eo, qui mitt. in poss.* qui citat *cap. cum in cunctis de elect.* iuncto *c. perpetuæ eod. in 6. & Ioan. Andr. in regul. in pœnis Bartol. in l. diuus de Siccarijs; & in l. 15. qui cum telo C. ad l. Corn. de Siccar.* & addit rationem, quia Statutum ponit pœnam ei, qui commisit delictum perfectum, ergo non debet intelligi de eo, qui non perfecit, licet voluntatem habuerit perficiendi, quia fictè dicitur

Pœnæ intelligi debent cū effectu.

citur perfecisse, non verè. Sed relinquo aliorum citationes sufficiat vnus, aut alter pro omnibus *comm. opin. iuris tom. 2. tit. 30. de pœnis n. 169.* apud quas, alij multi *Clarus §. vltimo quæst. 92.* qui ad Satietatem, Authores citat. dicitq. licet ex iure communi, puniatur conatus, & effectus, tamen ex vniuersalissima, ac receptissima consuetudine, non punitur, nisi sequatur effectus. Excipit tamen atrocissima delicta, v. g. Læsæ Maiestatis, oppugnatæ patriæ, Simoniæ, volentis propinare venenum, adde tu, Stupri in Masculos *Clar. lib. 5. §. Sodomia. vers. quæro nunquid* qui cum Afflicto in mitiorem inclinat, & fusissimè *Viuius opin. 725. Clar. §. fornicatio ver. cum Moniali, Vezinus, Bonacossa, Emanuel Suarez apud comm. opin. iur. tom. 2. tit. 7. n. 150. 151. & 152.* Violationis Monialium, *Clar. §. crimen læsæ maiestatis vers. dubiū est.* Tentatæ necis in Generalem, aut Prouincialem quia Generalis est Princeps. Vide *commun. opin. tom. 2. tit. 5. à num. 1.* Ordinis diuisio, proditio, oppugnatio. & in his, ac similibus casibus &c. quia vidit, vario modo practicari apud diuersa Tribunalia, sentit ipse, remittendum esse iudicio prudentis Iudicis, quia consideratis circumstantijs personarum, locorum, & temporum, in pœnam ordinariam, vel extraordinariam descendat. Consulit tamen (cui & ipse subscribo) vt etiam in conatu, & progressu ad actus proximos delicto, non irrogetur pœna ordinaria, sed extraordinaria, pro maiori vel minori approximatione ad delictum. Ratio omniū est, quam docui ex *Abbate*, quia plus debetur delicto iam patrato, quàm conatui. Illud punitur pœna ordinaria, ergo istud non debet eadem pœna mulctari.

Quando punitur conatus.

Saltem pœna non ordinaria.

Et in actu nimis proximo.

Dixi maiori, vel minori, quia si essemus in actu nimis proximo, vt si nudus cum nuda in vno, eodemq. lecto reperiretur, si osculans, tangens, accintus ad proximam actus consummationem, in clauso cubiculo, cum pulchra muliere, &c., licet *Marcus Blanch. in tract. de indic. ex præsumptione cōmissi n. 69. Iosephus Fontanellus cons. 97. n. 33. in 2. volum. consil. Criminal. Decius, & Panor. in c. Præterea. 27. de Testib. & c. cum non ab homine. de Iudicijs Angelus tract. de malefic. §. che hai adulterato la mia Donna pag. 75. à n. 41. Petrus Philippus Corneus cons. 192. n. 11. 12. in 4. volum. Matth. de Mathesil. notabili 119. Rosell. inter consilia Baldi cons. 445. libr. 2. Grauet. cons. 205. n. 21. 2. par. consil. Hippolitus de mars. repetit. rubricæ C. de probat. n. 257.* dicant hos actus proximos non probare adulterium, nec puniri posse, nisi quoad sepa-

A'ulterium quomodo probetur.

para-

parationem thori, & ad sũmum procedi posse ad pœnam pecuniariam, quia adulterium non probatur, nisi Testes deponant vidisse pudenda ad inuicem innexa,& inserta. nec ob violentas probationes pœna corporali mortis, posse aliquem puniri *l. absentem. ff. de pœnis; vbi Glos. Bart. & alij*, quam opinionem communiorem esse affirmat *Gandinus in tractatu de malefic. tit. de præsumption.* Attamen, licet sustineri posset in foro, vbi pœna sanguinis imponenda veniret, in foro tamen regulari, vnde talis pœna exulauit, sentio cum *Glos. in l. quod ait vers. in rebus. ff. ad l. Iul. de adult.* dicente. *Quod in filia adulterum deprahenderit, non otiosum videtur. In ipsis rebus venereis deprahensum occidi*: ex censione *Vlpiani Labeonis, & Pomponij, & ibi D. Barbosa in l. 2. §. si simul. eod. cum authoritate c. c. Præterea 27. de Testibus. c. ex literis 12. c. 3. loco. 13. de presumption. Bartol. in l. capite 5. ff. eod. & in l. 3. de furtis. Petro de Barbos. cons. 96. volum. 1. crimin. Angelo consil. 44. n. 15. 16. in matrimonio consummato vol. 1. Didaco Epit. 4. lib. decret. par. 2. c. 7. 1. tom. Philip. Corneo cons. 171. volum. 2. Nicolao Bellono in repet. Rub. C. de edend. n. 63. Mascardo de probat. 1. par. consil. 59. & sequent.* Hi omnes tenent adulterium esse difficilis probationis, & non posse probari nisi per coniecturas, quia est actus, de sui natura multum secretus, qui tenebras affectat, ac caliginem, arbitrosq. fugit. Vnde numquam puniretur, nec in Regulari ambigerem cum ad pœnam ordinariam condemnare, si ad hos actus proximos deuenisse, probatum esset.

Quæstio 7. An pœna extendatur ad mandantes, consulentes, adiuuantes, non impedientes.

Respondeo 1. Si in Statuto expresse cauetur, vt tali pœna, etiam mandantes, consulentes, &c. puniantur, nulli dubium est, quod ad illos etiam extendatur. quia verbis Statuti standum est. *l. is qui nauem. ff. de exercito. l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de legib.* 1111. *Angelus de Gambaleonibus cons. 51. apud Zelettum supra n. finali. Bald. l. qui cum vno. §. post desertionem. ff. de re militari. Bartol. in l. quoties. ff. de action & obligation. Matth. Philicianus cons. 24 in. 2. volum. Ziletti n. 7. Alex. Magius cons. 54. ibidem n. 7. citans l. prospexit. ff qui, & à quibus.* Pœna ad mãdantes &c. quando extendatur.

Respondeo 2. mandans fieri delictum, tenetur ad pœnam ordinariam, etiamsi de mandante non fiat mentio. est magis communis opinio, vt refert *Gandinus in tractatu de transact. in fine. Albertinus in 3. par. Statutorum quæst. 44. n. 15. Carerius in practica fol.* Mandans tenetur ad pœnam ordinariam.

ca fol. 305. n. 62. apud Clar. quæst. 81. verſ. ſed quæro. circa finem. licet ipſe, prauia conſuetudine, taliter ſtatutum interpretante, ſentiat cum *Bartolo in l. ſed etſi vnius. §. ſeruus. n. 2. ff. de iniurijs; & in l. aut qui aliter. ff. quod* ui, aut clam; quem ſequuntur *Decius, Curtius Iunior, Alex. Auguſtinus ad Angelum, Bolognettus, Boſſius, Iaſon, Plaza, Villalpandus, Taegius,* quos ipſe refert, & *Bulgarin. de Bulgar. conſ. 78. n. 45. 46. in 2. volum. conſil. Crimin. Ziletti.* docentes non eſſe extendendam pœnam ad mandantem, ſi ſtatutum loquatur in perſonam, puta ſi quis occiderit, ſi quis vulnerauerit. quia cum mandans non dicatur propriè facere, ſed interpretatiuè, vt omnes ſcribentes affirmare, dicit *Vincentius Paleo conſ. 65. Alexand. lib. 4. n. x1.* non debet puniri ſicuti punitur, qui propriè facit. Si uerò ſtatutum loquatur in rem, ſeu maleficium, puta pro homicidio ſit pœna mortis, pro fornicatione carcer &c. tunc æquè puniendum eſſe, & operantem, & mandantem. Quæ diſtinctio mihi non placet, quia realiter idem eſt, ſtatuere in rem, ac ſtatuere in perſonam, cum res, niſi per perſonam fieri non poſſit, & idem omnino eſt, pœna homicidij eſt mors, & qui occiderit, moriatur, quia illa in iſtam reſoluitur pœna homicidij eſt mors, ideſt, qui homicidium commiſerit moriatur. & ſic in facti contingentia conſuluit decapitandum eſſe, qui mãdauit propinari venenum, etiamſi effectus ſequutus non fuerat *Io. de* Lignano *conſ. 20. volum. 1. conſ. Criminal. Zilett. n. 2. ex l. 1. ff. de extraord. Crimin. Bart. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs.* Quinimo magis puniendus eſt mandans, quàm exequens, quia ille eſt Cauſa principalis, iſte inſtrumentalis, vt de Lenone dicitur, qui magis punitur, quam adulterans, quia corrumpit ſe, & alium per notata à Doct. in *l. 1. ſi lenones.* C. de *Epiſcop. & Cler.* & in *c. 1. & fin. de raptu Virgin.* Ratio mihi ex dictis vnica eſt, quia mandans eſt cauſa principalis delicti, non minus obligata ad damni reſtitutionem, quàm exequens, iuxta ea, quæ de iubente fieri damnum, Scribentes adnotant. præcipuè *Molina tom. 3. diſput. 729. n. 6. Rebellus 1. par. lib. 2. quæſt. 14. ſectione 3. n. 13.* & cum pœna vindicet delictum, ſequitur, quod idem delictum eadem pœna plectatur. Agentes enim, & conſentientes pari pœna puniuntur, vt eſt formatum axioma. *Mantua conſ. 251. n. 24. lib. 1.* & qui cauſam damni dat. damnum dediſſe videtur. *glos. fin. in c. Preſbyterum de homicid. vbi Abb. n. 2. l. Iubemus §. œconomus,* vbi *Gloſ. C. de ſacroſ. Eccleſ. c. notum 2. quæſt. 1. c. ſi* [illegible]

Mandans non interpretatiuè dicetur facere non propriè.

Mandãs qua ratione magis puniẽdus ſit.

Agentes, & conſentientes pari pœna puniũtur.

& man-

& mandare plus est, quàm consentire, & mirum est, quomodo in hac Conclusione hæsitent, qui dicunt consulentem puniendum esse æquali pœna, vt cum multis tenet *Clar. quæst.* 88. *initio* sicut etiam consentientem, de quo si per viam authoritatis consensit, tenet idem *Clar. quæst.* 87. *vers Hæc autem omnia*; puniri debere plus quàm ipsum delinquentē. Cum tamen meo videri plus sit mandare, quàm consulere, & consentire, quia qui mandat antecedenter consentit, & maiori pondere consulit, nam efficacius, & durius obligat mandatum, quàm consilium, *Baldus in l.* 1. *C. de ser. fugit. colum.* 2. *Corn cons.* 57. *n.* 6. *volum.* 4. *Angel. Aret. de malefic. Carrer. in pract. Crimin.* §. *circa n.* 57. *Grammat. volum.* 6. *fin. citati à Riminaldo cons.* 105. *Crimin. vol.* 1. Vide etiam pro nostra sententia *Corsetum in Repertorio Abb. verb. mandans. n.* 7. *Bald. cons.* 103. *in* 2. *volum. n.* 2. *Bartoloz. in consil. Crimin. cons.* 70. *n.* 33. *Glos. in l. liber homo ff. ad l. aquiliam.*

Plus obligat mandatum quam consilium.

Ad quam doctrinam parum refert, distinctio illa, de Mandatario parato, vel non parato ad committendum scelus, etiam si mandatum non accepisset, vt benè idem *Clar. supra initio* adnotauit ex *Iasone Glos.* & alijs multis, quia ex *Bart. in l non solum, ff. de iniurijs n.* 19. eadem pœna, indistinctè puniendus est mandans, qua Mandatarius. Quod tamen nollem ità indistinctè accipi, nam si constet, Mandatarium resolutè, & infallibiliter commissurum delictum, independenter à mandato, non video, quomodo in vim mandati puniri possit, quia cum non sit causa delicti, nec delicti pœnam subire debet. & communis doctrina Theologorum est, declarantium verba illa *Iussio, consilium* &c. non teneri ad resarciendum damnum, qui mandasset, vel consuluisset fieri damnum ei, qui iam paratus erat illud causare, nec *iussio*, vel *consilium* aliquid ponderis firmato, patrandi delictum animo, addiderunt. patet siquidem manifestè ex ratione naturali; quia non punitur, qui delictum non committit, & hoc est certum in foro conscientiæ, nam non est irregularis mandans, vel consulens homicidium, si in illud non aliqua ratione influxit *S. Thom.* 22. *quæst.* 62. *ar.* 7. *& in* 4. *distinct.* 15. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæstiunc. vltima.* vbi *Palud. quæst.* 2. *art.* 3. *S. Anton. par.* 2. *tit.* 1. *c.* 12. §. 12. *Adriā.* in 4. *de restitut. dub.* 1. *Sylu. verb. restitutio* 3. *quæst.* 6. *dict.* 3. *&* 4. *Nauar c.* 17. *n.* 17. *Less. lib.* 2. *c.* 13. *dub.* 2. *n.* 6. *Sà verb. restitution.* 30. contra *Caiet. in* 2. 2. *cit. Med. quæst.* 7. *&* 8. *de restit. Sot. lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 3. *Molin. cit. disput.* 536.

Mādatarius paratus, & nō paratus.

Mādans homicidium, si nō influit, non est irregularis.

n. 5. In foro autem exteriori, esset difficilis probationis. & adhuc probari deberet, mandantem cognouisse, mandatarij confirmatam voluntatem ad malum, & solum cum illo verbis, & materialiter, non formaliter iusisse; quia hoc non probato, iam conuictus est, habuisse animum occidendi per alium, & per se non stetisse, & intrar resolutio de conatu & effectu supra posita.

Mandatum tacitum & expressum. Notandum est etiam, quod cum mandatum puniri debeat, illud duplex esse, vel expressum, vel tacitum. Expressum est, quod verbis vel nutibus, vel scripto declaratur. Tacitũ autem est, quod ex signis conijcitur, vt si Dominus dicat seruo, vt Henricus IIII. Rex Britanniæ in morte S. Thomæ *multi comedunt meum panem, & nemo prospicit meis iniurijs. Non reuertaris in domum, nisi aliquid noui me sentire facias. Bonus es ad comedendum, non autem ad faciendam vindictam. Vade, volo homines resolutos, non ignauos, &c.* & puniendum esse etiam hoc mandatum tacitũ, probat *Clarus cit. vers. sed hic incidenter.* Quinimò ad ratihabitionem trahi

Ratihabitio retrotrahitur. doctrinam, probat *regula iuris in 6 Ratihabitionem retrotrahi & mandato, non est dubium comparari. l. semper, qui non prohibet; & ibi Decius ff. eod. ex Palud. in 4. dist. 5. quæst. 2. art. 3. Sylu. verb. restitutio. 3. quæst 6. dist. 2. Angelus verb. furtum. n.* 20. *Nau. c.* 17. *n,* 133. *&* Qui ex tali ratihabitione, restitutionis obligationem non resultare, quia non est causa damni, cum ad præterita non sit potentia, sentiunt, vt *Medina quæst. 7. de restit Rebellus, 1. par. lib. 2 quæst. 4. sect. 2. Molina suprà n. 3. Lessius lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 13. Vasquez de restit. c. 9. §. 1. n. 19.* Tenent tamen valere in contractibus, qui ex alterius consensu pendent, & in pœnis delictorum, quæ irrogantur ratam habentibus patrationem delicti, ac si antea consensissent, *Glos.* communiter recepta, in *l.* 1. *§ deiecisse ff. de, vi, & vi armata.* & communem cum *Baldo.* dicat *Clar quæst.* 86. *§. quæro nunquid.* qui putat distinguendum, de delictis, quæ fieri solent in libidinem, & gustum operantis, vt adulterium, comestio, &c. in his enim non præsumitur consensus alterius, nisi fierent in alterius iniuriam. & quæ fieri possunt propter vindictam, vt homicidium, incendium, & in his præsumitur, & punitur. Additquè doctrinam communem *Glos. citat. §. deiecisse. Aretini cons.* 163. *n.* 3. *Glos in Clem.* 1. *de pœnis. ver.* Rata, *Colleg. Florent. inter consilia Curtij cõs.* 21. *n.* 7. quod ratihabitio in-

Ratihabitio quid includat. cludit primò, quod delictum sit commissum nomine meo, & Secũdò, quod ego sciens nomine meo commissum fuisse, illud approbo

& tan-

& tanquam nomine meo factum ratifico. Altero enim ex his deficiente, non est ratihabitio. In dubio autem, quod quis ratum habet aliquod delictum, censendum est, quod ratum habuerit, tanquam suo nomine commissum, ex *Saliceto in l. non ideo minus. C. de accusat.* Vnde ad defensionem, probare debet, quod nomine suo non sit gestum.

Addo, in dubio de ratihabitione, non censeri ratum habuisse, quia in dubijs pro reo tenendum est, & arbitrandum, non pro delicto. ex communi &c. nec censeri potest, nisi expressè probetur.

Respondeo 3. Consulentes delictum, eadem pœna corripiendi sunt, qua delinquentes. Illud consilium hic intelligo, quo quis aliàs non peccaturus, persuadetur efficaciter ad delinquendum, & est causa efficax delicti. diciquè solet dolosum de quo *regula 62. iuris in 6.* ait *Nullus ex consilio, nisi fraudulentum sit, obligatur. & consilij non fraudulenti, nulla est obligatio. regula 47. ff. eod.* Dolus autem est *machinatio studiosa. l. 1. ff. de dolo malo.* vt contradistinguatur à dolo non malo, quia dolus malus essentialiter includit voluntatem efficacem nocendi proximo contra rationem, vnde qui dolosè occidit, pœna capitali *l. Cornelia de Sicarijs tenetur* vt in *l. 15. qui cum telo. C ad l. Corn. de Sicar. & l. 1. §. si apud seruum. ff. depositi*, & ibi *Glos.* & ideo in omni delicto præsumitur *c. 1. de præsumpt l. 1. C. de Sicar. & notat. Glos. in l. si non conuitij C. de iniurijs Bartol in l. Aurelius. §. idem quæsijt ff. de libr. legat.* Vnde probari non indiget in delictis. *Salycetus in l. 1. C. de Sicar. n. 1.* Conclusionem sic declaratam firmant Doctores, qu s plena manu citat, & sequitur *Clar. quæst. 88. initio* & est communis omnium opinio. Ratio est, quia consulens est causa delicti, nam sine tali consilio, non fuisset patratum. Quam extendit idem *Clar.* ad exhortantem, quia *exhortari, & consulere* idem sunt, nisi quod exortans addit energiam, & conuicto intellectu, mouet voluntatem.

Consulens eadem pœna punitur & quid sit hoc consilium.

Dolus quid, malus & bonus.

Dolus in omni delicto præsumitur.

Verum si delinquens aliàs fuisset determinatus, vel non ita determinatus ad committendum delictum, & propter consilium, & exhortationem, maiori resolutione, & pondere motus fuisset, vel completè motus, tunc puniendus esset, secundum mensuram additarum virium, & causatum excessum. *S. Antonin. par. 2 tit. 1 c. 2. § 12 Nau. n. 20. Less n. 6. Medina quæst. 8. §. sequitur amplius*, supracitati. *Maior. in 4. distinct. 15. quæst. 26. Couar.*

regul.peccatum par. 2 § 12 *fine. Petr. Nau.lib.*3.*c.*4.*n.*48 *licet* Clarus mox citatus, fine dicat, *si aliàs fuisset commissurus, non teneri.* cum communi. cum *Alber. in l. ob hac verba. ff. de his, qui notantur* infamia. sed declarandus est iuxta positam doctrinam, de eo, cui nihil addidisset consilium, quippe obfirmatus erat ad delinquendum. In quo obiter aduerto vim consilij, quod cum mãdans fieri delictũ excusatur, si reuocet mandatum, quia datum fuit nomine, & contemplatione mandantis, & ideo sufficit reuocatio illius, quæ perueniat ad notitiam mandatarij; in consiliante non est ita, nam postquam datum est consilium, & per efficaces rationes persuasus est operans, non sufficit dicere, *Reuoco consilium*, vel seriò contrarias rationes adducere, quia si consultus, per istas nouas rationes, à persuasione iam indita, non remouetur, consulens est in culpa delicti. Ita *Innoc. & Abb. in c. ad audientiam. de homicidio Syluester. verb. homicidium* 1. *n.* 11. *& verbo mandatum n.* 5 *Nau. c.* 27. *n.* 33. *Molin. tom.* 3. *tractat.* 2. *disp.* 731. *Gomez resolut. lib.* 3. *c.* 3. *nu.* 40. *&* 44. *Tolet. lib.* 1. *c.* 85. *Less. loco citato.* Nisi consilium à sola consulentis authoritate penderet, quod reuocatum censeri debet, retractato consilio, cum propriæ culpæ, vel erroris professione.

Si mandans reuocat mãdatum, non tenetur ad pœnam, nõ ita in consulente.

Respondeo 4. Adiuuantes in patratione delicti, eadem pœna plecti debent. Ita communis opinio apud *Clar. quæst.* 90. cò vel maximè, si ante patrationem tractauerint, & deliberauerint; & fundamentum est, quia sunt concausa delicti, ergo comparticipes pœnæ.

Adiuuans eadem pœna plectendus.

Sed quot modis potest quis adiuuare? Respondeo comitando, assistendo, arma præbendo, equos ad fugam parando; domum ad absconsionem commodando, promittendo auxilium, fauorem pro indemnitate euasione, &c.

Quid si adiuuarit, post delictum? Respondeo mitius est puniendus, quia verè delicti causa non fuit, nisi præcessisset delinquendi tractatus.

An præstito auxilio post delictum, præsumendus sit particeps consilij, & tractatus antecedentis. Respondeo affirmatiuè, nisi contrarium probetur, quia non erat illi affinis, amicus, nullum inde emolumentum capiebat, quod auxilium fuerit valde remotum à delicto, vt si fugientem, ne in Curiæ potestatem veniret, domi ad latitandum excepit, &c.

Sed si alter fuisset patraturus delictum sine tali iuuamine, quid iuris?

iuris? Respondeo, debet mitius puniri. quia non est causa totalis delicti.

Si sola adsistentia iuuasset, nec aliquid aliud præstitisset? Respondeo si adstitisset iuxta delinquentẽ, ex quo ille audacior euasisset, auxilium dedisse præsumitur, nisi probet contrarium, quod diuidendi causa, vel casu adfuisset. hæc omnia cum suis iuribus, & authoribus ex *Claro citato*.

Respondeo 5. Non prohibentes delictum, tunc tantum eadem pœna puniri debent, cum illis ex officio incumbit cura, & defensio, seu impedimentum delicti, & possunt impedire, & non impediunt. *Abb. in c. fin. de iniur. & damn. dato n. 4. & in c. nouit ille. de iudicijs n. 37. ex c. 1. distinct. 25.* dicente *Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc cum possit, non excludit. quia error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, cum minimè defensatur, opprimitur, nec caret Scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. c. error. distinct. 83. Clar. quæst. 87. ver. dictum est*, tenet cum multis, quos citat, in iure ciuili non esse obligationem impediendi delicta, etiam cum quis possit. In iure autem Canonico, licet *Plaza* dicat esse communem opinionem Canonistarum, quod teneatur impedire, ipse tamen dicit cum *Decio*, contrariam sententiam esse communem. & ideo concludit *Nõ puto recedendum esse à communi opinione, scilicet, quod nunquam quis puniatur, ex eo, quod delictum non prohibuerit, etiamsi potuerit excepto casu læsæ maiestatis*. Addit tamen puniri debere, si in delictum consensit per viam authoritatis, & defensionis, plusquã ipse delinquens, v.g si Prælatus dissimulat in sua Diœcesi prædicari falsam doctrinam. de Domino Ciuitatis, qui non curat persequi latrones, & assassinos. in minoribus autem delictis, dicit esse pari pœna puniendos, permittentes, & delinquentes. & sic nostrę sententiæ subscribit. quia licet verum sit, non esse cautum in iure, quod non impedientes puniantur, sermo est de illis, quorum non interest ex officio, impedire. secus si illis incumberet. v.g. Pater respectu filij, Tutor respectu pupilli, Magister respectu discipuli, Superior respectu subditi &c. Isti enim tenentur ex officio impedire damna, & mala. si enim Custos, Depositarius, &c. permittit incendi, deprædari Domum, cum possit, prohibere, quis dubitat teneri de damno? Ideo inter principia restitutionis ponitur. *Mutus, non obstans*. & est communis omnium sententia. *Andreas Gaillius lib. 2. obseruat. 64. S. Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 7. Adrianus*

Non prohibens delictũ quando sit puniendus.

in 4 de reſtitut. Vbi de concurrentibus cũ fure §. *eſt dubium apud Doctores; Nauar. in c. non inferenda 23. quæſt. 3. & in Manuali c. 14. n. 136. & c. 24. n. 15. & ſequentibus, & lib. 3. conſil. 3. in fine de teſtamentis, & lib. 5. conſ. 7. de iniurijs edit. 2. Molina diſput. 375. fine, Leſſius c. 13. dup. 10. n. 24. P. Nauar. lib. 3. c. 1. n.* 224. tenentur enim omnes iſti, non ſolum ex charitate, ſed etiã ex iuſtitia ad cuſtodiendum, defendendum, & impediendum.

Quæſtio 8. Quia actum eſt in 3. reſponſione de dolo, quæritur, an Statutum inferens pœnam, liget, ſi dolus non interuenerit, &c.

Reſpondeo, negatiuè loquendo de delictis, quæ dolo conſumuntur, *Cæpolla conſ. Crim.* 33. qui dicit communem. Neq. ſufficit lata culpa in criminalibus, quia iſta non æquiparatur dolo, vt communem dicit. *Iaſon l. in actionibus n. 23. & 26. ff.* de in litem *iurand. Blancus in practica criminali à n.* 137. *Nunius de los Corregidores in principio; Bermondus de Concubin. n.* 71. *Dias reg.* 540. *Claudius in l. 1. n. 33. ff. de leg. Marſil. conſ. 67. n. 40. Clarus quæſt.* 84. *verſ.* 1. Et hanc doctrinam valere non ſolum in pœna mortis, ſed etiam mutilationis, ac cuiuſcumquè pænæ corporalis, affirmãt inter alios. *Clarus citatus, & Gloſ. in l. in actionib. citata, Verb. non etiam ob culpam Marſilius, & alij.*

Lata culpa non equiparatur dolo.

Delicta quæ ſine dolo cõmittuntur.

Reſpondeo 2. Delicta, quæ in fragilitate, & ignorantia conſiſtunt, vt Lapſus carnis, Iracundia puniri poſſunt, etiam ſi dolus non interueniat. ad intelligentiam declaro melius rationem doli, & culpæ. Culpam enim Legiſtæ, & Canoniſtæ diſtiugunnt in latã, leuem, & leuiſsimam, quæ omnes diſtant à culpa Theologica, quã nos diuidimus in mortalem, & venialem, quia nomine culpæ Supradicti intelligunt defectum diligentiæ, quam adhibere ſolent diligentes, diligentiores, diligentiſſimi. & latam vocant, defectum illius diligentiæ, quæ adhiberi ſolet, & debet à perſonis ordinario modo diligentibus, vt eſſet, ſi quis librum relinqueret in foro. Hoc enim nullus diligens faceret. Leuem appellant defectum diligentiæ, quam vſurpare ſolent diligentiores, vt ſi ammittas librum, quia eum in cubiculo, non clauſo reliquiſti. Diligentiores enim ſolent claudere cubiculum. Leuiſſimam tandem nominant defectum diligentiæ, qua vti ſolent diligentiſſimi, vt ſi non in foro, non in cubiculo non obſerato, ſed in cubiculo clauſo repoſueris libros, clauſo inquam, quia putabas eſſe clauſum, cuius experimentum non feciſti, oſtium impellendo, &c. & tunc commiſiſti culpam leuiſſimam, quæ culpæ multoties peccata Theologica

Culpa a [illegible] iuriſtas [illegible] quæ, & quotuplex.

esse non solent, sed potius defectus memoriæ, & artis.

Itaq. cum dicimus, in contractione pœnarum non sufficere culpam latam, intendimus pro culpa, defectum naturalem, sine dolo. Nam nomine doli mali intelligimus fallaciam, calliditatem, machinationem ordinatam ad decipiendum, & fallendum aliquem, cum formali proposito nocendi, & peccandi *l. 1 §. dolum, malum. ff. de dolo; ex Labeone, Siluester. verb. culpa n. 2. Nauar. c. 17. n. 177. Molina citat. disput. 293. Io. Faber. Institut. quibus modis contrahitur obligatio §. Item is cui*, & inter cœteros *Io. Caluinus in lexico verb. dolus ex Bristionio, Oldrado Prataio*, qui doli species esse dicunt *Calumniam*, idest quæ *falsa* crimina intendit. *Prauaricationem*, quæ vera abscondit: *Tergiuersationem*, quæ ab accusatione desistit: *Cauillationem*, quæ falsis disputationibus imponit, & veris falsa colligit. Soletquè dolus ad aliquod maleficium determinatum influere, v. g. furtum, homicidium, periurium, falsum aliquando producit factum criminosum, quod tamen speciali nomine non est significatum, & communiter appellatur *Stellionatus*. Titulo de *Criminibus nominatis*, *& l. 1. ff. Stellionat*.

Dolus malus.

Doli species

Itaq. vt multa paucis complectantur, Dolus malus (detur enim & bonus idest solertia, cum ægros fallimus, vt curemus, *latrones*, *hostes*, decipimus, & stratagemmate eludimus, sic Salomon veram matrē dolo bono discoperuit *3. reg. 3.* & Carolus magnus, Patrem, & filium in furcam agi iussit, vt Patrem nocentem, ob filij pieta em, inuenit. vt refert *Andreas de Isernia in c. 1. de pace tenenda*) *est Ratio vafra decipiens alium. Calliditas, machinatio, fallacia, ad circumueniendum, fallendum, & decipiendum. l. 1. §. dolum malum. ff. de dolo malo.* in qua diffinitione Calliditas &c. est genus, ad fallendum, est differentia. *Vlpianus in l. 1. ff. de dolo malo*.

Dolus bonus.

Ex alia parte constat apud Theologos, & Philosophos, ac Iuris peritos, peccatorum radices, non tantum esse ex malitia, quæ dolum aliquando importat, sed etiam ex fragilitate, & ex ignorantia *c. sicut tribus de pœnit. dist. 2. 15. q. 1. c. illa cauenda sunt*: multa citat *Gratianus* ibidem dicens Infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi est ignorantia, Carnis infirmitas est concupiscentia. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt, quam Apostolus corpus mortis appellat, & *l. idem iuris ff. ad l. Aquilam.* Caius ait *Non videtur iniquum, si infirmitas cul-*

Peccatorū radices.

pæ adnumeretur. *S. Thomas* 1.2.*quæst*. 77. *art*. 3. *&* 78. *art*. 1. *& quæst*. 1. *de malo q*. 3. *art*. 12. *Tabiena verb. peccatum, Ignorãtia, infirmitas, malitia*. *Angelus verb. malitia Azor. lib*. 4. *c*. 2. *quæst*. 8. *S Bonauentura in* 4. *dist*. 22. *art*. 2. *quæst*. 3. *Nauar. in c. Sciendum n*. 5 *dist*. 2. *de pœnit. Petrus Sot. par*. 2. *instit. Sacerd. de ratione medendi peccatis, lect*. 3. Omnes ex *S. Augustino lib*. 3. *de lib. arbit. c*. 13. Cui peccatorum diuisioni, idem *S. Thom*. 2. 2. *quæst*. 158. *art*. 9. *ad*. 3. Cum *Caiet. Siluester verb. contemptus*. *Nauar. c*. 23. *n*. 42. *Vasquez disput*. 158. *c*. 4. *n*. 37. *Valent. tom*. 2. *disp*. 7. *q*. 5. *punct*. 6. *Sanchez in morali lib*. 1. *c*. 5. *n*. 8. *Suar. de leg. lib*. 3. *c*. 25. adiungunt contemptum, qui facit, vt non seruetur lex, quia illi subiectus, quis esse nolit ob indignationem, vel quod vilis, & abiecta appareat, cum sua legislatrice potestate.

Sine dolo delicta committi possunt.

Ex quibus omnibus patet, quam falsa, vel diminuta sit supradicta sententia, quod delicta puniri non possint, in quibus dolus non probetur, vel præsumatur, iuxta quod dicit *Odofredus Benauentanus consf*. 1. *inter consil. crim. diuers. volum*. 2. *n*. 6. lex positiua nihil facit esse delictum, nisi ex dolo, & illud principaliter, in puniendo considerat. vt *l*. 1. *ff. de abigen*. §. *penultimo*. *l. in lege. ff. ad l. Cornel. de sicar. & l. si quis. ff. ad Sylaniam*. quia hac ratione, nec adulteria, fornicationes, aliaq. peccata carnalia, nec ieiuniorum fractiones, & similia, quæ in fragilitate fundantur, nec blasphemiæ, iniuriæ, homicidia, furta, rapinæ, &c. quæ ab iracundia subita dependent, puniri poterunt. quia in his nullus apparet dolus. & tamen peccata grauissima sunt. Nec video posse saluari communem istam sententiam, nisi dicamus, Leges, & Authores citatos loqui de illis delictis, in quibus dolus locum habere potest, iuxta species illius supra recensitas. eò vel maximè, cum ex dictis, in legibus ciuilibus peccata ex fragilitate, ignorantia, malitia, & contemptu reperiantur, & puniri mandentur. Vel nisi dolum laxemus, extendamusquè ad voluntatem peccandi cum cõpleta scientia, & affectu transgrediendi legem, & non tantum ob fragilitatem, vt cum quis mechatur, non tantum propter veneream delectationem, sed etiam vt legem transgrediatur. Quæ reflexio nec dolum sapit, nec facile esset inuenire, cum (nisi sit diabolus, vel diabolicus) nullus peccet, vt legem violet, sed vt sibi consulat, motus ab aliquo bonitatis obiecto, vtili, vel delectabili, & nescio, si aliquis reperiatur, qui delectationem de legis transgressione

Lata doli acceptio.

greſſione concipiat, & licet adulterari poſſit cum dolo, decipiendo fœminam, vel maritum, tunc iſtud ſpecificatur à fragilitate ad quam ordinatur. Quidquid ſit, dico punienda eſſe ſcelera, etiãſi dolum non oleant, prout in Statutis ſancita reperiuntur.

Quæſtio 9. An pœna Statutaria, moderetur pœnas in iure determinatas. itaut ſtandum ſit illis, non iſtis. puta in iure communi decernitur homicidam occidendum eſſe; In Statutis autẽ mittendum eſſe ad triremes. In iure blaſphemus fuſtibus cædi mandatur, pædicones igne abſumi, libellorum fabricatores vltimo ſupplicio plecti, Sacerdotem adulterum, in Monaſterium perpetuò detrudi, &c. In Statutis autem imponitur pœna ieiunij, perpetui carceris, priuationis ſuffragiorum, exilium, fuſtigatio, &c. An ſtandum ſit iuridicis, an ſtatutarijs pœnis?

Reſpondeo negatiuam ſententiam tenuit *Bartol. in l.1. nu.1. ff. de vi bonorum raptor.* & communem appellat *Cynus in l. qui ſepulchra. C. de ſepulchrũ violat.* vbi & *Angel. & Salicetus, Abbas in c. de cauſis de offic. delegat.* & in facti contingentia ſentijt *Guido de Suzaria conſ. 1. crimin. volum. 1. Ziletti*, probans poſſe Iudicem imponere pœnam maiorem legis, relicta pœna minori Statuti, etiamſi iurauerit obſeruare Statuta. Tum quia in maiori minor continetur, *ff. de verb. oblig. l. 1. §. ſi ſtipulanti mihi, & l. diem proferre §. ſi plures ff. de arbitr. & ſi res pluris eſt, vtique tanti eſt. l. cum furti ff. de in litem iurand.* & cùm tutior via in dubijs ſit eligenda *c. habuiſſe diſt. 33. & c. illa de elect.* & tutior ſit maior, quæ minorem comprehendit; maiori ſtandum eſt. Eò vel maximè, cùm pœnæ arbitrio Iudicis demandentur. *l. de ordine in fine, ff. ad municip. & l. 1 ff. ad Turpillian.* quia eſt quæſtio facti. & non licet Iudici minorare pœnam legis, *l. fin. C. ne ſanctum baptiſma iteretur*, Et maximè ſi in Statutis non ſit derogatio legis communis, facta à Principe, ſeu non ſint confirmata à Papa in forma ſpeciali, quia derogare iuri communi, nulli præter Summum Pontificem, licet.

Qui ſentiant poſſe imponi pœna legis relicta ſtatutaria.

In maiori minor continetur.

Pœnæ Iudicis arbitrio commendãtur.

Attamen cum communiori ſententia tenendum eſt, nimirum, attendendam eſſe pœnam Statuti non legis communis. Ita *Bald. in l. data opera. C. qui accuſat. & l. 2. fin. C. de reb. creditis, & l. qui ſepulchra. fin. C. de ſepulchr. viol.* cum *Saliceto, Maſcard. in pract. crimin. §. quæritur à num.* 5. & ita tenet totus mundus, vt paſſim Doctores affirmant in *c. de cauſis de offic. deleg.* præcipuè *Decius n. 86. Alberic. in tract. Statut. in q. 8. 1. part. Clarus quæſt. 85. verſ. debet*

Pœna Statuti, non legi. eſt attẽdẽda

bet etiam , Qui hanc opinionem magis communem , & à consuetudine approbatam dicit , & fatuum esse Iudicem , qui aliam pœnam à Statuto imponeret . citatquè Practicam *Carrerij nu* 14. *Alc. cons.* 453. *Gandin. in titul.de aliquibus quæst.nu.*4.*Gramm.cons.*35.*n.*56. qui omnes hanc sententiam magis communem asserunt , Adde *Bursat.cons.*94.*num.*4.*lib.*1.*& Hippol.in pract·crimin.*§.*quæritur* . infinitis ad hoc relatis Doctoribus, *Iacobus de Beluiso in disput.super l.*1.*C.de requir.reis; & Matth.Philitiani cons.*24. *volum.*2.*nu.*5. vbi allegat *Bald.in l.qui cum vno.ff.de re militari, & Bartol.in l.quoties. ff de actionibus, & oblig.* & *Modestum Polentonum cons.* 84. *nu.*34. *volum.*2. dicentem , Iudicem non habere arbitrium , vbi Statutum pœnam limitatam ponit, & citat *Baldum in repertorio super Innoc. verb. appellatio* . Ratio conclusionis est , quia leges moribus vtentium approbantur , nec à speciali communitatis consuetudine recedendum est,cùm ipsa sibi prospexerit media,ad quietem, & tranquillitatem conducentia . & suauia arripienda sunt, si sanitati accõmodatiora reperiantur, vt sunt , quæ ab ipsa Republica , pro talibus reputantur & cum vtraquè (inquit Clarus) tendat ad vindictam , vna per aliam tollitur . quæ deductio est efficax, quando pęnæ essent incompassibiles , secùs minimè .

Ad illud autem, quod adducebatur in oppositum , minorem in maiori contineri , verum est, sed , cùm minor sufficiat , frustra ad maiorem recurrimus . & vbi pœnæ molliendæ sunt, contra rationem itur , cum exasperantur . Tutior autem , non est maior , sed statutaria . Et arbitrium Iudicis in minorem inclinare debet , nisi delicti qualitas aliud suaderet, quia tunc, sicut potest minuere pœnas , ita & augere, vt alibi diximus . Quod autem Regulares præcipuè Minores , sibi Statuta formare possint , & secundum illa vindicare delicta , est Constitutio *Bonifacij VIII. ad augmentum* ; alibi à nobis relata. & subsequentes confirmationes Statutorum *Alexandri VI. Martini V. Iulij II. & III.* in forma specifica. Nec debêt Regulares dirigi secundum leges, quibus studendi,eisdem est adempta facultas, aut iuri communi attendere,quibus simplicitas , & deuotio commendantur . Eò vel maximè cùm non sanciatur contra leges, & iura communia, sed determinentur pœnæ, nulla facta mẽtione de illis, quod est aliter , non contra decernere .

Punitus pœna commensurata delicto iterum puniri non potest.

Quæstio 10. An plures pœnæ pro eodem delicto imponi , & an pro eodem , quis pluries, vel à pluribus Iudicibus puniri possit .

Resp. I. Si pœna fuerit commensurata delicto : & ea quis punitus semel

ſemel fuerit, nec illa multiplicari, nec iſte iterum ab alio puniri poterit; fundamentum habet in lege diuina, dicente Naum 1. *Non conſurgit duplex tribulatio. Deus non iudicabit bis in idipſum.* & in ratione naturali, quam tangit *S. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 4. ad 2. & quæſt. 39. art. 4. ad 3.* quia pœnæ huius vitæ ſunt medicinales, ergo vbi non ſufficit vna, adhiberi debet altera; & qui per vnam eſt correptus adæquatè, altera non indiget; hinc *c. quaſi nos 23. quæſt. 5. diuinæ, & humanæ leges ſtatuerunt, vt ab Eccleſiæ vnitate diuiſi, & eius pacem perturbantes, à ſæcularibus poteſtatibus comprimantur.* quia nimirum ſola excommunicatio non eſt adæquata pœna ſchiſmaticis, ſed adhuc debent comprimi brachio ſæculari. Quod eſt fundamentum, cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc reſtat aliquid puniendum in altera, quia, vt inquit idem *S. Thom. quæſt. 2. de malo art. 10. ad 4. Pœnæ, quæ inferuntur à Deo in futura vita, reſpondent grauitati culpæ,* vnde Apoſtolus ad *Rom. 2.* dicit, *Quod iudicium Dei eſt, ſecundum veritatem, in eos, qui talia agunt. quia pœnæ, quæ infliguntur in hac vita, ſiue à Deo, ſiue ab homine, non ſemper reſpondent grauitati culpæ.* Et ſic non debet ſæpius quæri de eodem delicto, nec pluribus legibus, quis reus fieri. *l. Senatus, ff. de legibus. l. an & eodem ff. de exceptione rei iudicatæ,* quia ſcilicet ſupponitur adæquatè emendatum: Vnde conſtat in iure, pluribus pœnis, & ſæpius quis punri poteſt, quoties minor eſt pœna, & maior potuit imponi, *l. cum ex vno ff. de action. & obligat. & l. qui ſeruum, & l. quoties §. 1. eod. l. 1. & l. ad l. Aquiliam. l. ſi vulnerato, ff. de vi bonor. rapt. & c. attendendum 17. quæſt. 4. c. & ſi Clerici in fin. de iudicijs,* vbi dicitur. *Sed non debet quemlibet depoſitum, pro ſuis exceſſibus, (cum ſuo ſit functus officio, nec duplici debeat ipſum contritione conterere) Iudici tradere ſæculari.* quia nimirum fuit per depoſitionem complete punitus. quę loca adfert *Iacobus de Beluiſo vol. 1. conſ. criminal. cōſ. 9. n. 2. & 29.* & vt ſenſit *Martinus de Garratis conſ. 61. vol. 1. cit. n. 15.* Non eſt mirum, ſi vnum delictum plures Iudices habeat *l. 1. C. de ſportulis. Baldus in l. qui furem. ff. de Statut. homin.* & vt ſcripſit *Io. de Riccijs conſ. 27. in 2, volum. Conſil. Crimin. n. 5.* imponere duplicem pœnam in eodem caſu, eſt contra *l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. 11.* & *l. qui decem. de do. pæle.* Concordantes, ſcilicet, quando pœna non fuerit adæquata, poteſt in iudicium vocari, duplicari autem ſine hoc, minimè. *Clarus quæſt. 57. ver. dictum eſt.* hanc doctrinam cum *Baldo, Paulo Caſtrenſi,* à Senatu Mediolanenſi, & per multas leges probat, aſſerens, punitum minori pœna, adhuc non poſſe

Cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc in alia punimur.

posse amplius puniri, & allegans praxim quotidianam, & rationem, quia Axioma Iuristarum, *De eodem delicto sæpius non est quærendum*. Verificatur vtrobiquè. Nisi intercessisset Iudicis fraus, & collusio, qui voluit minorem pœnam, delicto valde graui imponere. Nam in hoc casu, sentit, posse Reum iterum accusari, & puniri, apud Iudices eiusdem, non diuersi dominij, puta sub diuersis Visitatoribus, vel Prouincialibus eiusdem Prouinciæ, diuersis Generalibus &c. Neq. hic modus procedendi esset, *Parem in parem imperium habere*, quia respicitur delinquens, qui sub omnibus Superioribus est seruus pœnæ. Et licet difficile videatur inter Regulares reperire delicta, quæ in solidum puniri possint à diuersis Prouincialibus, & tunc vnus independetur ab alio, potest de illo iudicare, etiamsi Causa apud aliud Tribunal terminata sit, iuxta tradita per *Baldum* relatum ab *Aret. in c. de his n. 20. de accusat. & Iacobum Belnisum cons. 9. supra citatum*. Quia etsi casus contingere potest, vt Alumnus alicuius Prouinciæ delinquat in Prouincia Romana, & tunc puniri possit ab vtroquè Prouinciali. Eò vel maxime, si à Romano Prouinciali secundum rigorem Statutorum punitus non fuisset, & tunc posset suus Prælatus, per reliquum pœnæ in illum aduertere, iuxta positam doctrinam. Attamen, cum Consensus Religionis sit vnus in omnibus Prouincijs, eisdemquè legibus omnes gubernentur, completè punitum in vna, non poterit iterum puniri in altera. qua de re adest Statutum expressum. *Titulo de Correption. & pœnis. Prouinciales Ministri in hospites, & aduenas in suis Prouincijs delinquentes, ordinariam iurisdictionem habeant, eos capiendi, carcerandi, & per determinatas pœnas puniendi, & si ab Ordine expulsi, aut ad triremes damnati non fuerint, ad propriam Prouinciam cautè remittantur, cum sententia, contra eos lata, quam Ordinarius ipsorum, diligenter exequi teneatur. puniendus à Generali, si neglexerit.* Quo Statuto vtitur etiam altera Familia *c. 6. de correctione delinquentium* §. 22. Sancitum in *Tolet. ann.* 1583. & antiquiori *Salmant. c. 2.* expressèque traditum in *c. 1. 3. q. 6. & c. 1. de raptoribus, & incendiar.* itaquè cessat locus præuentionis, vel punitionis in solidum. Quod Statutum intelligi debet iuxta traditam doctrinam, nimirum, si punitio data fuerit, *secundum determinatas pœnas*. qui si Prouincialis excessisset modum, non debet Ordinarius subditum suum punire secundum latam sententiam, sed posset illam moderari. sicuti posset illam augere, si alius notabiliter defecisset. Quinimo si sententia non verificaretur ex actis, vel non esset seruata Praxis Criminalis Ordinis, vnde sententia esset

De eodem delicto sæpius non est quærendū

Par in parē non habet imperium.

Punitus cōpletè in vna Prouincia non debet puniri in alia.

set

se nulla, neque posset illam executioni mandare. cum ipse non debeat esse Minister passionis, & ignorantiæ alterius Prouincialis. Quia licet iste non sit Delegatus, nec dependens illius, sed ambo parere debent Capitulo Generali præcipienti, & sunt sub eodem Principe, & iurisdictione (quo casu admittit executionem Sententiæ alibi latæ, *Clarus quæst. 54. vers. sed pone, & quæst. 96. vers. item quæro. cum Paulo de Castro*, qui dicit esse communem opinionem) attamen ex præscripto Legis municipalis, si Sententia est iusta, illã exequi tenetur; sin minus, nequaquam. & si habet, vnde nouum processum formet, potest nouum Iudicium instituere, & nouam Sententiam ferre.

Pœnæ diuersæ in Statutis pro eodem delicto.

Dices, si in eisdem Statutis reperiantur pœnæ diuersæ sancitæ pro eodem delicto, quam pœnam infligere teneatur Iudex? *Veg. in cap. primo Statutorum num.* . . . . dicitur. *Qui in Ministrum Prouincialem, vel Commissarium ipsius rebellauerit, vel non obedierit; carceris pœna, & suffragiorum priuatione puniatur, Generalis arbitrio*. Capitulo verò septimo, Titulo de Correctionibus, & pœnis num. . . . dicitur. *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni suffragiorum iure triennio careat, & carceri mancipetur, ad arbitrium Prouincialis*. Item in primo Capitulo num. . sancitur, *Qui Generalibus rebellauerit, suffragiorum iure sexennio careat, &c.* & in cap. 7. num. . . dicitur, *Qui Commissario à Generali misso se exhibere præsumpserit, ipso facto sit excommunicatus, nec non priuationis perpetuæ officiorum, & inhabilitatis in posterum, ac vocis actiuæ, & passiuæ pœnas, ipso facto incurrat.* Et ne quis dicat hoc non esse Statutum Religionis, sed sanctionẽ *Gregorij XIII. Quoniam nostro*. quæ non loquitur de inobedientia, & rebellione in personas Generalium, sed Commissariorum ab ijsdem missorum ad visitandas Prouincias; subiungo aliud immediatum Statutum. *Quibus omnibus, ac etiam semestris carceris mancipationi subiaceat, qui Ministro, vel Commissario Generalibus rebellauerit.* Igitur in rebellantem Prouinciali est carcer, & priuatio arbitraria Generali, per vnum Statutum. & priuatio triẽnalis per aliud. in rebellantem Generalibus est priuatio sexennalis per vnum, & perpetua, cum destitutione ab officijs, & inhabilitate, ac excommunicatione per aliud. quibus igitur standum est?

Pœnæ incõpossibiles Iudicis arbitrio remittuntur.

Respondeo Primò, si pœnæ essent incompossibiles, tunc arbitrio Iudicis remittuntur. *l. 1. §. expilatores. ff. de effract. Dynus in l. in Prouinciali. ff. de noui operis nunciatione*. nisi æquitati inhærentes, dica-

dicamus, Iudicem, mitiorem imponere debere. per *l. interpretatione. ff. de pœnis*. vt allegat *Cynus de Pistori o conf.* 14. *in* 1. *volum. Consil. Criminal. num.* 5.

Pœnæ, quãdo cõtinuari possunt, continuandæ sunt.

Respondeo secundò, quando in eodem delinquente (maximè si delictum enorme, atroxquè fuerit) possunt continuari pœnæ diuersæ, potest Iudex omnes illas infligere. Vt est in citatis Statutis, augere priuationem suffragiorum, extendere tempus carceris, addere priuationi inhabilitatem, &c. Hæc enim non repugnant. nam sicut Gregorius XIII. omnes has pœnas rebellantibus imposuit, ita etiam potuit Religio ex suo Statuto illas applicare. & sic in facti contingentia, pensatis qualitatibus inobedientiæ, & rebellionis, potest, & debet Iudex priuare rebellem officijs, suffragijs, habilitate in perpetuum. in qua pœna includitur sexennalis, & omnis alia temporaria pœna.

Quod autem dicebatur de rebellante Prouinciali, quod priuari deberet per triennium, & ad arbitrium Generalis, facilem habet interpretationem, tum quia Generalis potest arbitrari ad trienniũ: Tum quia, potest pœnam extendere, si delicti circumstantiæ illud suadeant.

Instabis, in Statuto primi Capituli dicitur, *puniatur carceris pœna, & suffragiorum priuatione, Generalis arbitrio*. cap. verò septimo hoc arbitrium remittitur ipsi Prouinciali, *suffragiorum iure triennio careat, & carceri mancipetur, Prouincialis arbitrio*. dabitur ne præuentioni locus?

Generali locus præuentionis datur.

Respondeo, debet Generalis præuenire, & rationi conformius erit, ne ipse Prouincialis sit Iudex in causa propria, vt diximus in Commentario ad hoc Statutum cap. 1. Præterea in priori Statuto priuationis tempus non erat determinatum, cuiusmodi ad triennium reductum est postea. & in secundo additur de rebellante in Guardianum, ijs verbis, *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit*. & in ordine ad hunc rebellem, datur arbitrium Prouinciali, tanquam Iudici in causa alterius, non sua. Et sic Statuta concordant, vt rebellio in Prouincialem stet iudicio Generalis, rebellio autem in Guardianum iudicetur à Prouinciali. Itaquè illud *carceri mancipetur, arbitrio Prouincialis* tantùm intelligitur de rebelle in Guardianum, non in se ipsum.

Huius autem Secundæ responsionis assertores habemus. *Benedictum Capram in suo tractatu conclus.* 68. *&* 69. *Clar qu est.* 82. *ver. Statutum. Abb. in cap. de causis. nu.* 14. *de offic. deleg. Angelum, & Salice-*

licetum in l. qui sepulchra. C. de Sepulchr. viol. Viuium lib. 1. opin. 277. Soarez ver. pœna n. 152.153. 154 Soccinum Seniorem in c. vt famæ n. 99. de sent excomm. & est clarus textus *in c. fœlicis. §. per hoc de pœnis in 6.* vbi Bonifacius Octauus nouas, & grauissimas pœnas sancit contra insequentes, & interfectores Cardinalium, relictis tamen in suo vigore pœnis ciuilibus, vbi *Glos.*

Quæstio XI. An pœnæ aliquando ex qualitate personæ minui possint: puta quia nobilis est, quia doctus, quia in sua Religione conspicuus.

Respondeo primò. Vniuersaliter tenendum est illud *Amb. lib. de Noe, & arca c. 4. Probati Viri genus, virtutis prosapia est, quia sicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes sunt. etenim familiæ hominum splendore generis nobilitantur, animarum autem gratia clarificatur splendore virtutis.* de quo & *Chrisostomus ho. 23. in genesim* commētans illud *gen 6. Hæ sunt generationes Noe. vir iustus, &c.* ait *Scriptura aures nostras impleuit, quasi genealogiam ipsius narratura, &c. relictis tamen omnibus, Noe* (inquit) *vir iustus, atquè perfectus Vidisti admirabilem genealogiam?* & post. *quæ enim vtilitas, ex claris probisquè parentibus originem ducere, te autem bonæ vitæ esse expertem? aut quod damnum fuerit, si parentes, & progenitores fuerint ignobiles, & obscuri, ipse autem virtutibus floreas?* Quæ est sententia diuina *1. reg. 2. qui spernunt me erunt ignobiles*; Quia licet verum sit nobilitatem, esse *ius sanguinis immutabile l. ius agnationis. ff de pac. & dignitatem à parentibus delibatā. Bart. in l. fin. C. de seru. fugit.* quod per ingressum Cleri, & Religionis non ammittitur, vt notat *Lud. Rom. Singular.* 37. incipiente, *Vtrum Nobilis*, cuius oppositum visus fuit dixisse *Abbas in c. nobilis. de purgat. Can. n. 5. & c. Dudum de elect. n. 2.* vbi ait, *in Religiosis autem non attenditur nobilitas.* & fauent *c. scripsit. 27. q. 2. cum Glos. c. præsens 20. quæst. 3. & Fel. in c. cum deputati col. 1. vers. nota quatuor effectus de Iudicijs Lapus alleg. 100 Gugliel. Benedictus in c, & Vxorem n 210.* quem tamen locutum de iure Comitatus, & Ducatus, &c. qui per Religionis ingressum perduntur, ait *Zach.* in hunc locum, & *Ant. Franc.* ibidem subiungit, non dixisse Abbatem quod per ingressum Religionis perdatur ius sanguinis, & nobilitatis, sed quod inter Religiosos non attenditur nobilitas sanguinis. & si mercatura nobilitatem non tollit, *l nobiliores. C. de commercijs & Mercator. Io. Andr. in c. venerabilis de Prabendis.* Multo minus perditur per Religionem, in qua augetur nobilitas, eo quod Religiosus fit miles

Nobilitas in virtute consistit.

Nobilitas quid.

Nobilitas per ingressum religionis nō amittitur.

miles Christi, & licet titulatus ammittat ius dominij, Ducatus &c. remanet in eo militia, quæ nobilitat *c. grandi. de Supp. neg. Prælatorum in 6. c. degradatio de pœnis eod. lib.* & Sanguinis descendentia, quæ nũquam ammitti potest. Quod si in Religione seruus euadit, liber, non est præsumendum, nobilem perdere iura naturæ: & si in Ecclesia nobilitatur quis eò ipso, quod fit Clericus, vt notauit *Io. Andr. in c. venerabilis de ser. non ordinand.* Tria enim inducunt nobilitatem, *Natiuitas*, *Honor*, *Scientia*, aliqui addunt *Diuitias*, quatenus, scilicet non impediunt, sed fouent nobilitatem, quæ paupertate contemnitur, iuxta tradita per *Bart. in l. 1. in repet. C. de dignit. lib. 12.* Sciẽtia enim æquiparatur nobilitati. *Abb. in c. de multa. de Prabẽdis n. 5.* Imo præfertur, *Rom. Singul. fol. 32. Cyn. in l. quisquis C. de posthumis*, quia sciẽtia nõ prodest solũ habẽti, sed toti Ecclesiæ, quia mundus sine literis regi non potest. *Authen. habita. C. ne fi. pro pat.* & Ecclesia indiget viris Litteratis ad sui regimẽ *c. cum ex eo. de elect.* & eminens scientia præferendus est in successionibus, nobili genere *Rom. singular. fol. 19.* nam *virtute decet non sanguine niti*: rationem adfert *Abb. in c. cum causam de Prab. num. 4.* quia nasci nobilem, fortis est; scientem esse, virtutis; & adducit inuectiuam Ciceronis contra Salustium, *Satius est me meis fulgere moribus, quam maiorũ opinione niti, vt sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exẽplum. quod enim desinit in te, incipit in me.* Vnde optimè *Paulus de Castro consil. 108. & 209.* dixit nobilitatem non considerari ex progenie, sed ex virtute, & nobilitatem solam esse, quæ ornat animam virtutibus, *vt Card. in Clem. 1 de sent. excom. init.* & *c. Venerabilis de Praben. l. 2. §. sed amplius. ff. de execut. tut.* & ibi *Bart.* vbi habetur, quod nobilitas ex scientia causetur. *l. prouidendum C. de posth.* Tandem, vt innumera prætercam, quæ adducit *Tiraquell. de nobilitate*, *Guttierez de primogenitura*. supposito, quod in Religione remaneat nobilitas sanguinis, quæ indelebilis est, & maximè, si fuerit scientia, & virtutibus conspicua (vt veram, & Christianam, ac religiosam nobilitatem complectamur) An in pœnis haberi debeat respectus ad ista, itaut mitius sit puniendus nobilis, doctus; ac in aliqua professione eminens, quàm cæteri in Religione delinquentes.

Nobilitas ex quibus producitur.

Nobilitati scientia cõparatur.

Pro affirmatiua facit. *c. grauem de pœnis* vbi Honorius III. nobilitati deferri præcipit, ibi *volentes tamen nobilitati parcere*. circa excommunicatum Comitem Registen, & in excommunicatione per duos annos insordescentem, ac de hæresi suspectum. Vbi *Abbas*, *Alex. de Neuo*, quibus concordant, *l. nemo C. de Summ. Trinit.* &

fiu

fid. Catholica, in qua serui, & ignobiles, plus puniri mandantur, quàm nobiles, & ingenui. & *Glos. in c. cum quidam. de iur. iur.* quam communiter receptam dicit *Didacus. lib. 2. resolut. c. 9. n. 3. & Clar. quaest. 60. Ver. prodest etiam*; dicunt, nobilitatem prodesse delinquenti, vt pœna corporali mitius puniantur nobiles, & in dignitate constituti, quàm plebei. Vnde nobiles non fustigari, non suspendi, non viles pœnas pati, vsu receptum est. *Suarez ver. Nobilitas. n. 32. Couar. lib. 2. Variarum. c. 5. n. 3. & 4.* apud quem iura, & Doctores multi. Nisi de proditione agatur. Petrus Caballus in tract. de omni genere homicidij, *n.* 402. & 612. *Marsil. singulari 16. Arnob. problem. 71. Bologn. cons. 37. col. 6. Bald. in l. nemo potest. initio C. de sum. Trinit. & fid. Cath.* qui tamen excipit, Nisi pœnæ essent determinatæ, quibus pariter puniri deberent nobiles, & ignobiles. *Bald. C. de fid. Instr. fin. l. 2.* quod non placet *Couar. lib. 2. Variar. n. 4. vers. 6. bis*, quia etiam in pœnis determinatis, nobilis est mitius puniendus, idq; probat de pœna talionis, quæ accipienda est cum distinctione personarum, ex *Aristotele 5. eth. c. 5. & 1. Rhetor.* & ex text. claro *l. 2. C. vt intra certum tempus crimina*. & ex ratione, quia minor pœna, quæ datur nobili est maior secundum existimationem, eadem, quæ datur ignobili. sicut etiã minus punitur, peritus insignis in arte, quàm homines ordinarij, vt est communis opinio apud *Clar. supra ver. pariter*. In qua quæstione multa examinat, quæ pœnas vel tollunt, vel minuunt, vt *Aetas*. quia infans, qui non est doli capax, non debet puniri, sicuti & pupillus, nisi sit proximus pubertati, doli sit capax, & in committendo deliquerit. & in his etiam circumstantijs, non potest affici pœna capitali, aut membri mutilatione, ac etiam nequè tali pœna puniri poterit, postquam ad perfectam ætatem peruenisset, quia pœna non seruatur in posterum, sed debet decerni in ætate delicti. Senes verò, pœna ordinaria puniendi sunt, & aliquando mitius, si magna esset senectus. *vers. successiuè quæro.* Excusat etiam *Furor*, si tempore commissi criminis adfuisset, vel si adesset post delictum, quo casu aliqua pœna extraordinaria puniendus esset, vt multi volunt. *vers. Item quæro*. sicuti *Ira*, quæ est breuis furor, si proueniat ex iusta causa, saltem à tanto, si non à toto. idest à pœna ordinaria. verum si probaretur, graui iracundia motum ad aliquod delictum, cum illa rationem lædat, esset etiam absoluendus à pœna ordinaria, *vers. est etiam ira* [illegible] etiam *Amor*, qui & ipse est furoris species, si esset vehemens, posset excu-

Quę pœnas minuant.

ſare in parte, & aliquando in totum, prout magis, & minus excederet. *verſ. eſt & amor*. Pariter excuſat *Ebrietas*, quæ ſine deliberatione inducta eſſet non verò ſi data cauſa. ſaltem à pœna ordinaria *verſ. Præterea quæro*. & *Somnus*, in quo poſitus, quis deliquiſſet, ſi ſolitus in hoc delinquere, domum non clauſiſſet &c. ſed puto etiam in hoc caſu à pœna ordinaria abſoluendum, quia non operatur cum electione, & humanè *ver. quæro etiam pone*, & *Ignorantia* etiam iuris, excuſat à dolo, niſi ignorans ex officio ſcire debuiſſet, vt Iudex, vel niſi ſtatutum ignoratum eſſet in iure communi, in quo ignorantia non militat. dicerem excuſare omnem ignorantiam antecedentem, quæ eſt cauſa actus, ſaltem à tanto, ſi non à toto. maximè vbi Conſtitutio ſcientiam requireret, quam omnis ignorantia tollit, *verſ. quæro nunquid*. Excuſat *Vis*, & *Metus*, vt ſi non faciat delictum, occideretur, vel damnum æquale pateretur à Domino imperāte &c. quod eſſet alteri allaturus, quia tunc eſſet, non alium occidere, ſed ſeipſum defendere. *verſ. ſolet dubitari*. circa medium. & *verſ. quæro modo*. Excuſat *Prouocatio*, quia quod facit prouocatus, præſumitur facere ad ſuam defenſionem, ſaltem eſt mitius puniendus. *verſ. Nunc quæro*. In quo gradu reponitur *iuſtus dolor*, vt mariti occidentis Vxorem, in adulterio depræhenſam *verſ. ſed hic quæro*. Valet *meritorum probatio* in Principem, Rempublicam, Religionem. *verſ. vtilis*. ſi ſtante ſtatuto, quod puniatur, qui primus manus violentas iniecerit, & de duobus, ſe percutientibus, neſciatur, quis fuerit primus ad percutiendum, vterquè eſſet abſoluendus. vel mitius vtriquè puniendi, ne delicta impunita remaneant. *verſ. Vidi ego*. An autem ratione *amicitiæ* Iudex poſſit temperare pœnam, licet aliqui affirmēt, id tamen facere non poſſet Iudex inferior, ſed Princeps. & niſi pœna eſſet arbitraria. ordinariè enim legibus ſtare debent Iudices, & non iudicare ſecundum affectus, qui eos punibiles redderent. ver. legitur. ſed de his ſatis.

Nobilitas quomodo non æſtimetur in religione

Ad quæſtionem igitur Reſpondeo 2. licet in Religione, iuxta praxim, nunquam variatam, nobilitas ſanguinis, titulum, & æſtimationem non habeat, ad quam nobiles veniunt, vt ignobiles fiant. ſed magnificat nobilitas virtutum, & meritorum excellentia, quibus ditatos, *equites tabulæ rotundæ* fratres ſimplices, & humiles vocabat Sanctus P. Franciſcus. *Piſa. lib. 2. confor. 6. Vbertin. lib. 5. c. 7.* quiquè ad ſui Ordinis perniciem, nomen daturos præuidit, nobiles, & literis tumentes. Vel ex ipſa Synodo diabolica, pro-

pe

pe Assisium coacta. tamen de ijs habendam rationem, saltem in modo procedendi, affirmo. adest enim *statutum c. 7. n.* 30. prohibens Prouincialibus, & Prouinciarum Visitatoribus, ne in Patres Ordinis, Prouinciæquè officiorum priuatione, vel notabili punitione, aut confusione animaduertant, sine consilio, & consensu maioris patris Patrum Prouinciæ. & cap. 8. titulo de Commissarijs Visitatoribus §. 44. *n.* 20. inhibetur Visitatoribus, priuare officio Prouinciales sine consensu Patrum, ac Generali prius monito. quibus ratio habetur ad merita, & dignitatem, quæ fratres nobilitant. Nam in moderatione pœnarum, sentio standum esse statutis, quæ inter nobiles, & plebeios distinctionem non faciunt, & pœnæ æqualiter in omnes fulminatæ sunt; nec excipiuntur insignes litterati, eminentes Concionatores, rerum vsu peritissimi, officijs laudabiliter functi, conspicuo sanguine prognati, Quinimo solent apud Regulares aggrauare delicta tituli isti conspicui quia (vt inquit *S. Gregor. ho. 9. in Ecc. dum crescūt donarationes, crescunt donorum. & tanto esse humilior. atq. ad seruiendum Deo promptior, quisquè debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione*, & vt cecinit *Iuuenalis*.

Statuta inter nobiles & plebeios discrimen non ponūt

Omne animi vitium, tanto conspectius in se

Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur. & ratio est in promptu, quia nobilitas debet esse incentiuum virtutis, scientia, maiorem cognitionem ingerit; Vnde qui cum nobilitate, & scientia delinquit, maiori pœna est dignus, sicuti maiori ab altitudine cadit. hinc parcitum est multitudini, cum Madiantis peccanti, & in Principes sæuitū. *Nu. 25. Tolle cūctos Principes populi, & suspēde cos cōtra solem in patibulis*, & specialiter memoratur vltio quā fecit Phinees in vnum qui *ingressus fuerat ad scortū Madianitidem, vocabaturque Zambri filius Salù dux de cognatione Simeon; porro mulier madianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur* Cozbi, *filia Sur Principis nobilissimi madianitarum*. quia vt inquit *S. Petr. Damian. lib.* 1. *epist.* 6. *Carnales illecebræ in eminentioribus personis, acrius sunt persequendæ*. & *Dominus, cum omnis Israelitica plebs non dispari discrimine teneretur obnoxia, de populo quidem tacuit, aduersus autem solos Principes, in furorem se dignæ anim aduersionis erexit. quia reatus adulterij in personis clarioribus debet durius vindicari*. Præcipuè si nobilitati, & scientiæ sit sacerdotium copulatum, quia tunc in immensum aggrauatur delictum. Adsit *S. Amb. lib. de dignit. sacerdotali c.* 3. dicens *Quod sumus professione,*

Dignior debet esse melior

Nobilitas maximè fedatur ob impudicitias.

Mali sacerdotes quam pessimi.

actione potius, quàm nomine demonstremus. vt nomē congruat actioni, actio respondeat nomini ne sit nomen inane, & crimē immane: ne sit honor sublimis, & vita deformis: ne sit deifica professio, & illicita actio. locutionē simulemus columbinā & mentē habeamus caninam; ne professionē mōstremus ouinā, & ferocitatē habeamus lupinā. & mirū est, quod dixerunt *Chrisostomus & Eusebius*, ille *ho.3.* in acta. *Non arbitror* (inquit) *inter sacerdotes multos esse, qui salui fiant, sed multo plures, qui pereant.* iste *Epistola ad Damasum de morte Hieronymi Ecce mundus vndiquè feruet sacerdotibus, & tamen tam sunt rarissimi sacerdotes, quod vix de centum vnus reperiatur bonus. Nulla certè in mundo tam crudelis bestia, quàm malus sacerdos nā corrigi non patitur, nequè veritatem vndique audire potest, & vt breuiter dicam, omnes praeminet malitia.* Etenim nil iuuant sanguinis, & intellectus qualificationes, nisi ad moralitatis normam descendant. & multò minus si moralitatem euertant. Samuelis filij ad Principatum Patris non sunt adsciti, quia patris virtutem non sunt sequuti. Moises non filios, sed Iosue successorem reliquit, quia Patris virtutum hæredes non fuerunt. Quid filios Samuelis (inquit *Chrisostomus ho. 9. in matth.*) necessitudo tenuit parentis, cuius non fuerant virtutis hæredes. *Quid etiam Moisi liberis paternæ profuit cura iustitiæ, cuius eius imitatio non successit? itaq. nequè ad illos Patris imperium, quasi ex successione defertur, qui illum vocabulo tantum significabant parentem: sed ad eum Reipublicæ administratio migrat, qui illius erat filius, virtute non generatione. Vidisti certè quod non suffecerit filijs ad Præfecturam paterna nobilitas. vitia quidem voluntatis* (nota) *vicerunt priuilegia naturæ.* & de Hebreis subiungit. *Iudæi quondam filiorum Dei honorè gaudebant, sed decoloratos vitijs, nihil iuuit tanta nobilitas. Si igitur quis Dei filius factus, nisi huic generis meritum virtutis addiderit, maius profectò habebit supplicium. Quid mihi iam Auorum, & Proauorum memores dignitates?* Atque in hunc sensum etiam Iuristæ & Canonistæ subscribunt. Dum enim in dicto *c. grauem. de pœnis.* nobilitati parcitur, id tantum in corporalibus arbitrarijs verum esse affirmant, non in causa fidei, & pecuniarijs pœnis, *Glos. in c. non cogantur. distinct. 41. Bart. l. pedius. §. Diuus ff. de incendio, ruina, & naufr. Cynus, & Bald. copiosè in l. vlt. C. de sum. Trinit. & fid. Cath.* quinimò plus puniri debere nobiles, quàm plebeios, affirmant *Archid. c. qui contra. 24. quæst. 1. Pelin. c. Pastoralis, & c. cum quidam. de iur. iur. Tiraquell. de pœnis temperandis causa 31. n. 25.*

num. 25. *Simancas. tit.* 46. *num.* 68. quia plus exemplo nocent. Vnde *Paulus IV. in Constit. Cum ex Apostolatus*. grauissimas pœnas in causa hæresis, nobilibus infligi mandat. Sed hæc de pœnis in communi, dicta sufficiant.

CAPITVLVM III.

De pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, Actuum legitimorum, & Officiorum Ordinis.

Quæst. I. *Quid nomine priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, ac Actuum legitimorum intelligatur in Ordine, & in iure communi.*

RESp. I. ex Statutis Gen. *cap.* 7. *num* 1. *Priuatio iuris Suffragiorum, siue vocis actiuæ, & passiuæ, est inhabilitas ad ferenda, & consequenda Suffragia. itaut nec eligere, nec eligi ad quodcumquè officium Ordinis, sic priuati possint.* & vt nulla remaneat difficultas, declaratur Statutum, *Potest tamen ad Sacros Ordines promoueri, & quos habuerit exercere. sicuti etiam prædicare, legere, confessiones audire; item suffragari in receptione* Nouitiorum *ad professionem, eorumdem Magister, & monialium Confessarius esse.* De actibus autem legitimis sic. *Priuatio actuum legitimorum est inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, quæ cum dignitate, & superioritate coniuncta sunt, vt ministeriatus Diffinitoratus, Guardianatus, potest tamen sacros Ordines exercere, & ad illos promoueri, prædicare item, & legere, sed sæcularium confessiones audire non potest, benè quidem Monialium; Esse nouitiorum magister, & ad illorum professionem suffragia ferre.* De priuationem autem officiorum Ordinis, sic, *Officiorum Ordinis priuatio est inhabilitatio, non solum ad omnia prædicta, sed etiam ad Confessionis,*

Priuatio vocis actiuæ & passiuæ quid importet.

Et actuum legitimorum.

Et officiorum Ordinis.

prædicationis, lectionis, paternitatis, & Viſitationis munera obeunda. poterit tamen ſacros ordines recipere, ac ſacras eorum functiones exercere, qui ſic priuatus fuerit. Itaq hæ duæ priuationes in omnibus conueniunt, excepta confeſſione ſæcularium. Vtræquè enim ad officia Ordinis inhabilitant, quæ ſunt *Miniſteriatus, Diffinitoratus*, & *Guardianatus*. Nam ſub nomine miniſteriatus intelligitur *Generalatus*, tam in Miniſtro, quàm in *Vicario*, quàm in *Commiſſario* Generalibus. Omnes ſiquidem iſti eamdē ſortiuntur authoritatem. & Prouincialatus, cum quo eſt *Vicariatus Prouinciæ*; ſub nomine Diffinitoratus intelligitur etiam *Cuſtos*, qui eſt primus in Diffinitorio, & his maiores *Procurator Ordinis*, & *Commiſſarius Curiæ*, qui ſunt etiam Diffinitores, & Patres in Capitulo generali. ſub nomine Guardianatus, intelliguntur etiam *Præſidentes*, & *Vicarij*, qui cum authoritate Guardianis competente Conuentus independenter, & in abſentia eorum gubernant. & ſic patet, has priuationes amplecti, omnia officia Ordinis, deſcripta initio Cap. 8. Statutorum generalium. exceptis Commiſſarijs, & Viſitatoribus Prouinciarum, & ad cauſas ſpeciales miſſis, de quibus eſt particularis difficultas. Ex quo infertur mitiorem apud nos eſſe priuationem ſuffragiorum, priuatione actuum legitimorum, quia hæc (vt diximus) ſuperaddit, quod his deſtitutus, ſæcularium confeſſiones, non poſſit excipere. & omnium maior eſt priuatio officiorum Ordinis, qui adimit lecturam, confeſſionem, prædicationem, paternitatem, viſitationem. Cœterum quid nomine officiorum Eccleſiaſticorum accipiendum ſit, diximus in noſtris Commētarijs ad cap. 8. Statutorum, initio. Ex noſtris enim Sorbus, Souſa, Rodrig. Miranda, horum officiorum notionem deſumpſerunt *Bonac. diſput. 3. de Largit. munerum puncto 5. n. 2* & alij, quos citat, & ſequitur *Theſaurus de pœnis Eccleſiaſticis par. p. c. 28. quæſt. 1.* qui non contineri ſub nomine officiorum Ordinis Diffinitores, Diſcretos, & Procuratores ad Capitula mittendos cum aliquibus affirmat, ſed conciliantur ſententiæ, per ea, quæ infra diffic. 4. dicam.

Officia Ordinis quæ

Porrò priuatio, ſupponit habitum, non tantum in Logicis, & Phiſicis, ex quibus priuatio à negatione diſtinguitur, quia illa eſt carentia formæ in ſubiecto apto, iſta in ſubiecto non apto recipere, & habere illam, vt cæcitas in homine, & in lapide; ſed etiam in iure *l. decem ff. de verb. oblig. c. quod verò 32. quæſt. 2.* vbi *Gloſ. in verſ. demum. Abbas in c. de infi-*

Negatio, & Priuatio.

infidelibus de consanguinitate n. 5. Iason in l. manumissiones ff. de Iust. & iure. Vnde talis pœna supponit aptitudinem illius, qui ea puniendus est. cuiusmodi sunt omnes Fratres, qui ius ad Ordinis officia obtinent.

Quam autem antiqua sit in Ordine pœna ista, colligere est ex Statutis veteribus, sed cum aliqua diuersitate. Nam in Statutis *Farinerijs c. 7. versic. Districtè per obedientiam præcipit*. decernitur. *In priuatione officiorum Ordinis intelligitur priuatio, non solum prælationis sed confessionis, prædicationis, lectionis, diffinitionis, visitationis. & electionis ad Capitulum pro discreto. In priuatione verò actuum legitimorum, nolumus, quod intelligatur priuari executio Ordinum, vel testificatio in iudicio, nisi specialiter exprimatur*. edita autem fuerunt hæc Statuta in Capitulo generali *Assisij ann.* 1354. *per Guglielmum Farinerium* Generalem. In *Salmanticensibus cap. 7.* quæ ad marginem citantur, reperitur, *Declaramus insuper, quod in priuatione officiorum Ordinis, intelligitur priuatio, non solum prælationis, sed etiam confessionis, prædicationis, lectionis, diffinitionis, visitationis, & electionis in Discretum, ad Capitulum mittendum, non tamen vocis actiuæ in electione eiusdem. In priuatione autem actuum legitimorum, nolumus, quod intelligatur priuari quis executione Ordinis, siue voce actiua, aut lectione, siue prædicatione, vel testificatione in iudicio, nisi specialiter exprimatur: benè tamen intelligitur priuari confessione, saltem sæcularium*. fuerunt autem edita hæc statuta *ann.* 1553. *sub Iulio III.* quæ id ipsum acceperunt ex statutis *Alexandrinis c.* 7. editis Interamnæ. In generali Capitulo sub *Alexandro VI. ann.* 1500. dicentibus *In priuatione officiorum Ordinis non solum intelligitur priuatio prælationis, sed etiam prædicationis, confessionis, lectionis, visitationis, diffinitionis, paternitatis, & electionis pro Discreto ad Capitulum. In priuatione autem actuum legitimorum non intelligitur executio Ordinum, vel testificatio in iudicio, nisi specialiter exprimeretur*. inserta tandē in Statutis Vrbanis Patrum Conuentualium *ann.* 1628. *cap.* 10. *tit.* 12. *declar.* 2. & 3. *In pœna* (inquiunt) *priuationis officiorum, declaratur, & ordinatur, vt non prælaturæ tantum, sed prædicationis, confessionis, lectionis, visitationis, paternitatis, diffinitionis, electionis pro Discreto, & Custode Custodum priuatio pariter intelligatur; Priuatio actuum legitimorum est inhabilitas ad vocem actiuam, & passiuam, in quacumquè electione, & diffini-*

Pœnarū antiquitas in Ordine.

finitione Capituli. In hac vero priuatione non intelligitur executio, vel testificatio in iudicio. & pro nostra Vltramontana Familia in Statutis *Barcinonensibus bis antiquioribus cap. 6. de correctione §. 5. & 6.* factis sub Eugenio 4., & Nicolao 5. *ann.* 1451. & deinde per varia comitia generalia reformatis vsquè ad *ann.* 1618. in *Congregatione generali Segouiensi,* sic decretum reperitur, *Pœna priuationis officiorum Ordinis solum includit inhabilitatem, ne quisquam possit esse Prelatus, præsidens, Commissarius, Visitator, Vicarius, vel Confessor Monialium. Priuatio verò actuum legitimorum non solùm est inhabilitatio ad prædicta omnia Ordinis officia, sed etiam est inhabilitatio ad esse Diffinitorem, Discretum, Custodem, Lectorem, Confessorem, & Magistrum Nouitiorum & ad habendam vocem actiuam & passiuam in quacumquè electione. Qui verò sic priuatus est, potest quorumcumquè Sacrorum Ordinum exercitium exequi, & esse Testis in iudicio, & si non fuerit ordinatus, poterit etiam sacris ordinibus initiari.* Vbi aduertere licet, non fuisse factam in antiquioribus mentionem, de priuatione vocis actiuæ, & passiuæ, sed tantum officiorum Ordinis, & actuum legitimorum, ea forrasse ratione, quia ius suffragij est actus legitimus cuiuscúque Regiosi non impediti.

Priuationes ista in sacris canonibus reperiũtur.

Reperiri autem in iure priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, actuum legitimorum, & officiorum, manifestè probatur, quia licet sub his terminis non legatur, reperitur tamen multis modis inflicta. Nam excommunicati excommunicatione maiore, voce actiua, & passiua destituuntur, cum nec eligere, nec eligi possint. *c. Postulastis cum seq. de Cleric. excom. c. cum bona. de ætate, & qualitate c. cum dilectus. de consuetudine c. ad probandam. de sent. & re iudic. Quo titulo c. si celebrat.* decernitur, Excommunicatum excommunicatione minori posse eligere, non tamen eligi. *c. cum Vintoniensis iuncto c. cum in cunctis. de elect.* itaque priuatur voce passiua non actiua, sicuti suspensus à beneficio, potest in Ecclesia, in qua est suspensus, eligere, non tamen eligi dictis c. c. cum Vintoniensis, & cum in cunctis de elect. Panor. in c. Apostolice. de excep. quia ius eligendi adnectitur Ordini. Suspensus autem ab officio, neutrum potest. *Glos. in Clem. cupientes. de pœnis Panor. in c. cum dilectus. de consuetud.* & est text. expressus in dicto *c. si celebrat.* multò magis si suspendatur, vel absolutè, vel à beneficio, & ab officio, quia tunc nulli dubium est, priuari vtro-

vtroquè suffragio c.1.& 2. de iudic. in 6. & c.benè quidem distinct. 96. & c. verum distinct. 93. quia cum inhibeatur illi exercitium Ordinis, & officij (quod ad rem nostram pertinet) inhibentur illi etiam omnia, quæ ab eo fundamento dependent, *c. cum Paulus 1 q. 1. Tabiena verb. suspensio n. 4. &* alij summistæ, & Canonistæ communiter. & passim leguntur inualidatæ electiones factæ, à non habentibus vocem actiuam, vt *c. bonæ mem. S. Cremonens. de elect.* vbi legitur *Interdicentes ei contradictionis vocē.* & *c.quis quis.* electioni; consentiens, eligi per abusum sæcularis potestatis, priuatur voce passiua. ibi *electionis commodo careat, & ineligibilis fiat* & eligentes suspenduntur ab officio, & beneficio. *& per triennium eligendi potestate priuati.* & *c. quia propter* non seruantes formas præscriptas electionis, voce actiua priuantur, *Qui verò contra præscriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur.* & *c.cum Cumana. Electores hac vice, eligendi potestate priuantes.* & *c. innotuit.* Illegitimus potest postulari, non eligi. & sic passim in sacris canonibus, ex quibus elicimus priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, vel coniunctarum, vel distinctarum. Ac insuper habemus priuationem officiorum Ecclesiasticorum, ac beneficiorum, vel perpetuò, vel ad tempus, vt Clericus hæreticus, qui ipso iure est beneficio, & officio priuatus. *c. quo iure distinct.* 8.*iunct.glos.* vbi notant *Præposit., Domin. & Compostell.* in *c. quod sicut. de elect. Anchar. cons.* 288. apud *Felin. in c.2.de rescript.Nicol. milis in repertorio verb. Hæretici.* Diaz in pract. crimin. c. 116. n. 2. cum additione Salsedo in hunc locum, sicuti Hæreticorum filij, & fautores. *Couar. lib. 2. variar. c. 8. n.* 4. & alij apud dictum *Salsedo* supra; & qui matrimonium contrahunt *Glos. in c. 1. de Cler. coniug. Paulus, & Alex. in l si à primo. ff. de liberis, & posthum. Nau. in c.si quando. excep. 5. de rescript. Couar. in 4. decret. 2. par. c. 6. §. 3. n.* 5. Sodomitæ item omni officio, & beneficio priuantur, nedum per Constitutionem *Pij V.*, sed etiam in iure communi, per notata ab *Anton.*, & alijs in *c. nisi cum pridem §. 1. de renunciat. in c. vltimo de tempor. ordin.* & alij apud *Adnot. ad Diaz c. 89. pag.* 370. sed in re tam clara non amplius immoror. Quoad actus legitimos habemus regulam 50. *iuris in 6. Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.* qui autem sint actus legitimi declarat eadem regula, vnde canonica desumpta est. *ff. de diuersis regul. iuris l. 7.* dicens, *Actus legitimi, qui recipiunt diem, vel* *condi-*

Actus legitim quinā sint in iure

conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, Serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis additionem &c. ſed quia hæc ad rem noſtram impertinentes ſunt. ſi quidem acceptilatio eſt, verborum conceptio qua Creditor debitori acceptum fert, ſiue *eſt imaginaria ſolutio. quod enim ex verborum obligatione* Titio *debetur, ſi id velit Titius remittere, poterit ſic fieri, vt patiatur hæc verba debitorem dicere Quod ego tibi promiſi, habes ne acceptum? & Titius reſpondeat habeo;* Vel *tot denarios acceptos habeo? Inſtit. lib. 3. Tit.* 30. *quibus modis tollitur obligatio* §. 1. vbi V*ulteius n.* 4. *Cuiac. in Paratitlis de acceptilat. n.* 5. *obſeru.* 36. reliqua clariora ſunt &c. ſed iuuat eiuſdem Cuiaci doctrinam adducere circa actus legitimos legales *lib.* 28. *qq. Papiniani tit. ad legem* 77. *de regul iuris.* Is enim primo refutat diffinitionem illam, *Actus legitimi ſunt, qui iure peraguntur ſolemnibus verbis.* nam, inquit, pleraquè fiunt ſollemnibus verbis, vt ſtipulatio, quæ non ſunt actus legitimi. adducit deinde aliam. Actus legitimus eſt, qui in iure peragitur ſollemni ritu, & iuris ordine, vnde infert, omne genus actus legitimi ſunt legis actiones, quæ in iure peraguntur. & idem ſunt legis actiones. & actus legitimi. ex quo teſtimonij dictio, vocatur actus legitimus. *l. penult.* C. *de hæred. ſed* largo modo, quia verè teſtificari non eſt actus legitimus, ſicuti nec lictorum executiones quia licet lege agant, dum ſentētiam ex Iudicis imperio exequuntur. Tamen, quia non comprehenduntur in quinque actibus in l. numeratis, non ſunt actus legitimi. quibus addere alios non audet, ſicuti faciunt alij, qui adijciunt *vſurpationem*, & Dationem *Procuratoris, ſtipulationem teſtamenti*, ac vniuerſaliter omnem contractum, qui eſt ſtipulationis concluſio. *Iuſiurandum, Vadimonium*, ideſt promiſſionem factam ſiſtendi in iudicio, *ſatiſdationem comperendinationem* ex iure veteri, ideſt denunciationem factam vtriſquè litigatoribus ad inuicem in perendinum diem, id eſt, intra triduum ex *Briſſonio.* Tandem addit *ſollemnitate verborum* hodie non eſſe neceſſariam, cum omnia extra ordinem agātur. Hæc adnotaſſe iuuabit, ad cognoſcendum quomodo apud nos dilatari, vel reſtringi poſſint actus legitimi, ſi id accidit in legibus, & earumdem expoſitoribus, ex quibus omnibus affero doctrinam Angeli ver. *Actus legitimi (*inquit*) legitimus eſt, qui obuenit, vel firmatur à lege. l. lege obuenire*; quæ eſt 130. *ff. de verbo. ſignific. vt emancipatio, acceptilatio &c. ſecundum verò* Ordinem

Accepti latio quid

mino-

minorum, est regere, prædicare, confessionem audire, legere, visitare, diffinire, eligere, eligi, accusare, testificari, & ad Ordines promoueri, qui omnes intelliguntur solùm, nomine actuum legitimorum, & non alij. potuisset addere, *Ordines exercere, necessaria à Superiore exigere, alios tueri in defensionibus, sui gradus exemptiones expetere, in Capitulo suam Sententiam aperire*, & his similia, quia non minus ista per nostras Leges nobis adueniunt, & firmantur, quàm illa, sed quia isti actus crescunt, & decrescunt in priuationibus, non ad apices iuris, sed pro Capitulorum generalium arbitrio, ideò non est circa hoc nimis immorandum, sed standum esse, Statutorum generalium editioni censeo.

Actus legitimi in religione.

QVAEST. II. An rationi, & iuri supradicta priuationum notiones respondeant. Et prima difficultas est, an priuatus voce actiua, & passiua possit esse Vicarius Conuentus; Et pro parte affirmatiua est clara, quia hoc iure priuatus, non potest eligi ad quodcumq. officium Ordinis. & cap. 8. initio, inter officia Ordinis numerantur Guardiani, Præsidentes, Vicarij; *igitur.*

RESpondeo, distinguendo de Vicarijs, vt in nostris Commentarijs dictum est, ex *Rod. to. 3. q. 76. art.* 1. aut enim sunt Vicarij, qui in absentia Guardianorum iurisdictionem exercent, quique nomine etiam Præsidentis aliquando veniunt: Vel in Diffinitorio eliguntur, ac gubernant, non authoritate Guardianorum, sed Capituli, & tunc dico, priuatos iure suffragiorum, non posse in Vicarios, nec eligi, nec institui, quia, vt citauimus, hic Vicariatus est officium Ordinis, & passiuam capacitatem supponit, qua possit in tale munus eligi, quo à Statuto priuatus existit. Vel instituuntur Vicarij à Guardianis, in quorum absentia, per aliquod breue tempus, regunt Conuentus, & tunc dico, posse ad tale munus assumi. ex duplici ratione, tum quia hoc non est officium

Priuatus voce actiua, & passiua, an possit esse Vicarius C[illegible]

ficium Ordinis, rigorosè sumptum. Tum quia non eligitur, & sic vocem passiuam non supponit. Vnde tales, ex eodem *Rodriguez* non habent iurisdictionem ordinariam, sed delegatã à Guardianis, qui possunt, & aliquando solent, delegationem limitare, v. g. vt non possint Fratres extra Conuentus mittere, non ascultare culpas, non salutares pœnitentias iniungere, &c. & sic est delegatio tumultuaria, non à iure, vel à Statuto. quod non possent facere Guardiani, si tales Vicarij à Capitulo instituerentur. quia qui tribuunt Guardiano authoritatem suo Officio competentem tribuunt etiam Vicarijs facultatem illis commensuratam. Vnde possèt quidem Guardianus aliqua præcipere, maioris considerationis, quæ Vicarius, etiam in sua absentia obseruare teneretur, vt per Statutum Reformatum *cap.* 8. *num.* 61. præcipitur, cuiusmodi esset, ne bona Conuentus distraherentur, ne circa disciplinam regularem committeretur excessus, & omnia alia, quæ ad candorem Ordinis cederent, non posset tamen impedire, ne quotidianos defectus emendaret, ne Fratres, iuxta incidentes difficultates, extra Conuentum mitteret, &c. quia licèt Vicarius sit ille, qui gerit vices alterius, iuxta tit. *C. de officio eius, qui gerit; &c. l.* 2. & consequenter ad alterius voluntatem regulari debet; tamen, quia à Capitulo instituuntur, vt in absentia Guardianorum, eorumdem vices gerant, tantam authoritatem habent, quantam ipsimet Guardiani. *Compend. i Priuil. de Vicarijs*, §. 5. & sic patet, quod nam ex his, sit officium Ordinis nec ne. In quem sensum interpretandum est Statutum Vltramontanum supra relatum, quo priuatus officijs Ordini nō potest esse *Vicarius, uel Confessarius Monialium*. Loquitur enim de Vicarijs electis in Diffinitorio, & de ijs, qui Monialium confessiones excipiunt, qui apud Hispanos Vicarij Monialium appellantur, eliguntur què in Diffinitorio, sicuti ipsimet Guardiani, & de ipsis habetur maxima ratio, quippè qui sunt Prælati Monialium, & suorum sociorum, maximè, si non in Conuentibus Fratrum, sed apud Moniales hospitantur. De quibus in ijsdem *Vltramontanis Statuti cap.* 5. §. 1. *versu Caueant Confessores*. & sequenti. non autem de Vicarijs à Guardianis institutis. *Ex hoc oritur*.

Vicarius in absentia Superioris localis tenetur illius mandata seruare.

Se-

Secunda Difficultas, An Confessarius Monialium sit Officium Ordinis.

Respondeo ex nostro Statuto, negatiuè, quia, priuatus voce actiua, & passiua, est inhabilis ad officia Ordinis, sed tamē potest esse. *Confessarius Monialium*. Item priuatus actibus legitimis, redditur incapax omnium officiorum Ordinis, cum Superioritate, & iurisdictione coniunctorum, tamen admittitur ad Confessoratum Monialium. Ex Vltramontano autem, priuatus officijs Ordinis, non potest esse Vicarius seu Confessarius Monialium, ergo numerantur inter Officia Ordiuis: Dico tamen æquiuocè sumi officia Ordinis, nam aliquando largo modo officia Ordinis appellantur, quæ Ordo demandare solet, modo sint cum authoritate, & iurisdictione coniuncta, modo non, & in hac lata acceptione intrat Confessarius Monialium, apud Vltramontanos, & in priuatione officiorum Ordinis. aliquando strictè, & in proprietate iuris officia Ordinis accipiuntur, & tunc solùm concernunt Prælatos. cuiusmodi in *Vltramontanis Statutis cap.* 7. §.2 *initio* enumerantur, nimirum *Ministri*, *Commissarij*, *Generales*, *Custodes*, *Guardiani*, *Præsidentes*, *Commissarij*, *seu Visitatores Prouinciarum*. de quibus eligendis, tanquam veris Officialibus Ordinis multa iuridicè statuuntur. & in hunc sensum nos accipimus officia Ordinis, è quibus Confessarios Monialium expungimus. Non iuerim tamen inficias, inter Ordinis officia adnumerare hos Confessarios, quando vt diximus, Monasterium Monialium regerent, & aliquos Fratres apud se continerent, Guardianis non subiectos, cuiusmodi multi sunt in Ordine, vt Neapoli in Monasterio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius Prælatus, & Guardianus appellatur, & aliquos Confessarios gubernat, vt taceam de Guardiano Sanctæ Claræ eiusdem Vrbis, quia ipse confessiones Monialium non excipit. & ne fiat redarguitio ex nomine Guardiani, est Conuentus Auenionensis, quem Confessarius regit, quiquè per alios sub se Cappellanos Fratres continet, & sunt in Italia Monasteria aliquot, quæ à solis Confessarijs, independenter à Guardinis regebantur. Hi enim habent superioritatem cum iurisdictione coniunctam, & consequenter sunt veri Prælati, & Officiales Ordinis, vt in nostris Commentarijs *cap.* I. *Stat.* 4. diximus.

Confessarij Monialium munus, non est officium Ordinis.

Tertia difficultas, decernit Statutum, priuatum voce actiua, & passiua, posse suffragari *in receptione* Nouitiorum *ad professionem*.

nem. Quæro cur hoc? & an posset suffragari in electione Discreti, ad Capitulum Prouiniale mittendi, vel etiam eligi in Discretum.

Ius suffragandi in receptione Nouitiorũ, & ad electionem Discreti.

Respondeo primò, ratio Statuti est, quia suffragari in receptione Nouitiorum, est quidem actus legitimus, non tamen officium Ordinis, ideò sub vocis actiuæ, & pasiuæ priuatione non compræhenditur. Sensus enim illorum verborum, *nec eligi*, *nec eligere potest*, est quod non posit consequi, nec dare officia Ordinis, vt immediatè declaratur. vnde ab opposito, cum esse Discretus, ad Capitulum Prouinciale mittendus, sit officium Ordinis, merito, eo iure priuatur, vt citata *Salmaticentia* affirmant, quæ etiam dum de priuatione officiorum Ordinis loquuntur esse Discretum, prohibent, non tamen illum eligere, quia hoc spectat ad priuationem vocis actiuæ, & pasiuæ, non autem ad priuationem officiorum. & in odiosis stricti iuris interpretatio facienda est. *de regul. iur. in sexto, cap. in odiosis*. Qua in parte congruentius, & cohærentius ad iuris apices loquutum fuisse Statutum nostrum, Vltramontano colligitur, quia cum discretatus iste sit officium Ordinis, debuit numerari inter priuationes officiorum eiusdem. & non tantùm remitti ad priuationem actuum legitimorum. Eò vel maximè cum Discretus localis, ad Capitulum mittendus, instituatur pro ferendo suffragio in actibus Capitularibus, & Canonicis electionibus, vbi etiam dum tales discreti exsibilati non essent. Ad discretatum verò localem, idest, eum, qui ex antiquioribus in Conuentu iure ipso adscitus censetur, dum de priuatione vocis actiuæ, & pasiuæ agitur, dico hoc iure priuatũ non esse, quia Discretatus iste non est officium Ordinis, & ad hoc munus non eligitur, sed succedit ex habitus antiquitate, qua non est priuatus. esset autem, si illud ei competeret habiti officij ratione, puta, si fuisset Pater Prouinciæ, & è Patratu deiectus esset, esset consequẽter deiectus ab ea successione, quã patratus inferret, quia datum pro causa, causa non existente, non subsistit. & ablato principio, consequentia etiam auferuntur.

Quarta difficultas, Dicitur in Statuto, vbi de priuatione actuum legitimorum, his priuatum intelligi destitutum, omnibus Ordinis officijs, *quæ cum superioritate, & iurisdictione coniuncta sunt*. & inter illa numeratur *Diffinitoratus*. & in Salmanticensibus inter officia Ordinis, numeratur Discretatus pro Capi-

tulo

tulo Prouinciali, prout etiam reperitur in Alexandrinis, & Vrbanis. Quæro nunc, Cur Diffinitoratus dicatur officium, cum superioritate, & iurisdictione coniunctum? nam Diffinitores, & Discreti non sunt Superiores, nec aliquam iurisdictionem habēt, aut exercent. Nam licèt Iurisdictio secundùm *Azonem*, ab *Angelo* citatum, sit iusta quædam, & legitima potestas. & Diffinitor habeat potestatem eligendi, & decernendi in Capitulo, & Diffinitorio, tamen, quia talis potestas coercitionem non habet, iurisdictio dici non potest, *cap. Pastorales de offic. deleg.* quia vt dicitur *l. fin ff. de officio eius, cui mand. sine modica coertione nulla est iurisdictio*. & Diffinitores nullum tale ius habent. ergo indebitè ijs adnumeratur. Iurisdictio quid, & quotuplex.

Respondeo, Iurisdictionem variè accipi in iure. Primò enim non dicitur Iurisdictio, quasi à ditione, & potestate dicatur, vt voluit *Accursius*, sed à dictione; quia ditio, seu potestas Iuris non est apud Iudicem, sed apud Principem, quia Iudex dicit ius, & ius dicens appellatur, statuere autem ius spectat ad Principem, vnde *l. 1. ff. de iurisdict. omnium Iud. & ibi Accurs. Glos. & Bartol.* Iurisdictio dicitur, *Potestas de publico introducta, cum iuris dicendi, & æquitatis statuendæ necessitate*. & secundum hanc acceptionem, Diffinitores iurisdictionem non habent, quia Superiores, & ius dicentes non sunt. Et iurisdictio in hoc sensu apud Capitulum Generale residet, quia solorum Magistratuum, & nō Iudicum esse, constat, ex *l. 5. & 57. ff. de re iudic. Scæuola l. 88 ff. de solut.* Vnde ad tuendam iurisdictionem, manant à Capitulo Statuta, quæ nostra edicta vocari possunt, vt Superiores iudicēt, vt in ius vocati accedant, vt satisdationem faciant, vt fugitiuos non retineant, vt à talibus, & talibus caueant, vt alteri possessionem ex iure concessam non impediant, vt Superiorum album non corrumpant. (album enim erat tabella alba publicè exposita, in qua Prætores, quid acturi essent in toto anno, vel al aliquo tempore, quiduè vetarent, præciperent, &c.) describebant. *Cuiac. lib. 8. obseru. 15. Hotob. Vulteius Instit. de action. ad* § *11. n. 3.* Vnde album corrumpere, erat quouis modo turbare, mutare, radere, tollere talem matriculam. Hinc illa, *Albo adscribi. Ab albo eximi, In album referri. idest*, publicis tabulis inseri, notari, abquè ijs deleri, apud *Brissonium*, *Vulteium*, *Io. Caluinum*. Quod ad regulares relatum esse potest, dum libri in archiuijs conduntur, dum facta, & dicta describuntur, dum facienda, Diffinitores an iurisdictionem habeant. Albũ quid.

da, & vetanda in publicis locis, Capitulo, Refectorio edictis mandantur, vt munera ſibi iniuncta ſuſcipiant, & adminiſtrent, vt Generalibus, Prouincialibus, Guardianis, obediant, & cætera, quæ ad bonum Ordinis regimen Capitula generalia, vel etiam Prouincialia decernunt. *Gaddeus de verb. ſignific. ad l. 1. num. 9.* Secundò iuriſdictio accipitur pro iuris ratione, pro æquitate, ac rectæ ſententiæ ferendæ ratione. ex *Vlp. l. 20. ff. famil. Erciſcundæ.* Vnde iuriſdictionis forma, iudiciorum Ordo etiã appellatur *l. 1. C. vbi in rem actio.* exor. & pro iudiciali cognitione, quam Magiſtratus exercet. dictus *Scæuola l. 88. de ſolut.* & in vniuerſum iuriſdictio accipitur, pro omni notione, quæ Magiſtratus iure competit, vel cognitione, pronunciatione, iure, decreto, in quacumque cauſa, ſiue illa ſit ciuilis, ſiue criminalis, quæ quidem Magiſtratui primo conuenit, illo autem mediante, Iudicibus, & Tribunalibus, vt *Pratæius* adnotauit. & in hoc ſenſu Diffinitores iuriſdictionem habent, quia & ipſi ius dicunt aſſiſtendo, conſulendo, conſentiendo Prouincialibus, cognoſcendo, iudicando, & decernendo occurrentes cauſas Prouinciæ. Sunt enim Iudices, & Aſſeſſores, ac Collegæ, vt alibi dictum eſt. ac conſequenter Superiores in ijs, qui ipſorum iuriſdictioni, & iudicio ex lege ſubduntur.

Quinta Difficultas, Quia Priuatus voce actiua, & paſſiua, poteſt eſſe Confeſſarius tam ſæcularium, quàm monialium. priuatus verò actibus legitimis, intelligitur priuatus facultate auſcultandi confeſſiones ſæcularium. & priuatus Officijs Ordinis, vtrorumquè confeſſiones excipere nõ poteſt. Quæro qua ratione iuſtificari poterit tanta diuerſitas? Primò enim cum maius ſit eſſe Confeſſarium Monialium, quam ſæcularium, quia circà illarum confeſſiones excipiendas, & Capitulum vnanimi conſenſu decernere, & ſpecialiter Ordinarius conſuli debet. & qui approbatus fuerit ad audiendas confeſsiones ſæcularium, non intelligitur ad Monialium confeſsiones admiſſus. quinimo nec Superiores ipſi ſuarum Monialium confeſsiones excipere poſſunt, niſi ab Epiſcopo particulariter admittãtur, vt ex nuperrima conſtitutione *Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs*, cautum fuit. de qua nos in Commentarijs noſtris egimus c. 11. *Stat. 7. fol.* 852. ex quo apparet, quam graue munus ſit Monialium Confeſſarius inſtitui. ergo potius in grauiore pœna priuationis actuum legitimorum, Con-

feſſa-

ſeſſariatus Monialium adimi, quam ſæcularium oportebat. Secundò auſcultare Confeſſiones, præcipue ſæcularium, inter officia Ordinis reponi non debuit, quia hoc ad Ordinem non ſpectat, cum ſit merum munus Clericorum ſæcularium, qui ex iure tale munus exercent, nos autem ex Priuilegio *Bonif. VIII. ſuper Cathedram. Bened. XI. inter cunctas, de Priuil. Clem. V. Dudum. de Sepulturis. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. Rodrig. tom. 1. quæſt. 58. art. 1.* cur igitur priuatus officijs Ordinis, priuatur facultate auſcultandi Cōfeſſiones ſæcularium?

Reſpondeo primò pœnas haſce fundari quidem in iure, ſed nō ita iuribus adæquari, vt ab illis, nec latum vnguem diſcedant. & vt vidimus ex *Cuiacio*, etiam ipſi iuris interpretes in aſſignandis actibus legitimis variant. Vt non ſit mirum, Regulares in ſua placita deſcendere. Itaquè ſine lapſus nota, potuerunt Generalia Capituli, pœnas augere, minuere, tranſponere, & immutare.

Quid grauius ſit, auſcultare Cōfeſſiones ſæcularium, an Monialium.

Reſpondeò ſecundò licèt Confeſſariatus Monialiū maioris cōſiderationis eſſe appareat, quam ſæcularium, id tamen non eſt ex ratione Confeſſionis, ſed perſonarum, quia cū Moniales ſint lapſibus pronæ, & labendi in ſe, & in alijs materiam faciliter miniſtrare poſſint, & ipſarum fragilitate nonnunquam vſus ſit puritatis, & animarum hoſtis, luceantquè, vel minima circa Moniales errata, in Chriſtianæ Religionis, & Diuini cultus perniciem. Sancta Mater Eccleſia, & Religiones ſeduliorem curam circa perſonas, quæ continuam cum Monialibus conſuetudinem habere debent, adhibent, Cœterum, compertum eſt, minus peccare Moniales, quàm ſæculares; & peritiores eſſe debere Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, quippe qui de beneficijs, Simonia, furtis, homicidijs, vſuris, cambijs, alijſquè materijs, quæ grauiſſima delicta ſuſcipiunt, quæquè in Monialibus, nec ſuſpicari fas eſt, inſtructi eſſe debent. Vnde ſine hæſitatione concluditur, maioris dignitatis & meriti eſſe Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, & ſolent aliqui Epiſcopi imperitioribus Confeſſarijs concedere facultatem excipiendi Confeſſiones puerorum, & Mulierum, non tamen ſæcularium quorumcumque, ſicuti iunioribus. earumdem fœminarum confeſsiones excipere prohibent ne lapſui materiam ſubminiſtrent. maius igitur eſt, audire ſæcularium, quam Sanctimonialium Confeſsiones, & ideò in maiori priuatione compræhenſum.

Cõfessoriatus sæcularium, an sit officiũ Ordinis.

Respondeo Tertiò, concedo, quod audire Confessiones sæcularium non sit officium Ordinis, tamen quia solet Ordo hanc facultatem in Capitulis indulgere, & est in Religione conspicua, non immerito, laxata acceptione officiorum Ordinis, inter illorum priuationem adscribitur. Quam solutionem habere potest alia difficultas, nimirum, priuari lectura, prædicationequè, ille, qui ab officijs Ordinis destituitur. quia scilicet, & ista munia Ordo dispensare solet, suntquè præcipuas, de quibu in Capitulis ratio habetur, & officia Ordinis, idest ab Ordine conferri solemniter solita, appellari possunt.

Maius est magisteriũ Nouitiorũ, discretatu.

Sexta Difficultas. Quia priuatus actibus legitimis potest esse Magister Nouitiorum, non verò Discretus pro Capitulo. Quæritur, An sit maius officium Magisterium Nouitiorum Discretatu? & statim affirmatiuè respondendum est, quia non est maius in Ordine, & profundioris considerationis officium, quàm Nouitios benè educare, vt à nobis fusè tractatum est in Comment. ad c. 2. Statut. . . . . debent enim Magistri Nouitiorum esse Sacerdotes, quinquagenarij, docti, prudentes, probissimi, Guardianatus munere antea insigniti, &c. pro Discretis autem, & Laici eligebantur, & iuuenes, saltem Sacris Ordinibus initiati. Nec circa morum qualitates præscriptum est, nisi in Ordine ad suffragandum in Capitulo, & de habitus antiquitate. Vide igitur si cum Magistris Nouitiorum Discreti conferri possint.

Discretus, quatenus vocalis, dignior est.

Respondeo totum hoc verum est, attamen, quia Discretus dirigitur ad electionem Prouincialis, & est Vocalis in Capitulo, quod non habet Nouitiorum Magister, pluris sit Discretus Magistro Nouitiorum, in hac præcisa ratione.

Septima Difficultas, quia in Superioribus facta est mentio *Paternitatis*, qua carent priuati officijs Ordinis, tam in Alexandrinis, quàm in nostris. quæro, quid nomine paternitatis intelligi debeant.

Pater naturæ, & reuerentiæ titulus.

Respondeo Pater, non solùm naturæ nomen est, sed & Religionis, & reuerentiæ. Vnde & Dij, Patres à Poëtis appellantur, Virgilius. *Huc ades ò Lenæe Pater*. & Romulus centum, qui sibi à Consilijs in administranda Republica adessent, elegit, quos ab ætate Senatores, & à reuerentia Patres, & ab adnotatione conscriptos, appellauit *Saluft. in Catilin. Tit. Liuius lib. 1. Festus. Prataius, Cremanus lib. 1. cap. 12. num. 1. Geddaus in Comment. ad*

l. plebs

l. *plebs est.* 238. *ff. de verb. signif.* Quiquè à Numa Pompilio Patres patrati, in Fecialium Collegio dicti sunt, ideſt perfecti. & Patres Patriæ, qui eam, quam Patres in filios, ij in Ciues poteſtatem haberent, non quidem imperij, ſed honoris cauſa, vt ipſi tanquam Patres ſubiectos admonerent, & amarent vt filios, Ciues, & Principes tanquam parentes obſeruarent. *Senec. lib. 1. de clementia*, qui declarat, cur Principem, *Patriæ Patrem appellemus*. apud *Spiegellium*. Quam appellationem in Sacra Scriptura reperimus. Eliſeum dixiſſe Eliæ *Pater mi, Pater mi, currus Iſraël, & Auriga eius*. 4. Reg. 2. & Iob. 34. dixit Eliù ad Eliphas. *Pater mi, probetur* Iob *vſquè in finem*. & Ioſeph *Gen.* 45. *num.* 8. dixit fratribus, *Dei voluntate huc miſſus ſum, qui fecit me, quaſi Patrem Pharaonis* & eod. *lib. cap.* 41. *n.* 43. *Vt omnes coram illo genuflecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent* אברך *vniuerſæ terræ Ægypti*. & in Hebræo habetur verbum Aurech, quod Hieronymus vertit *Pater tener*. & Rex Tyri mittens Hiram ad Salomonem, ſummum artificem 2 *par.* 2. *nu.* 13. ait. *Miſi ergo tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum Hiram Patrem meum*. & Rex Arthaſerſes *Eſth.* 13. *n.* 6. de Aman loquens ait, *Iuſſimus, vt quoſcumquè Aman, qui omnibus Prouinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à Rege, & quem Patris loco colimus*. Itaquè ex hac nomenclatura Patres Ordinis, & Prouinciæ nuncupamus, quos inter cœteros honore, & renerentia dignos merita virtutum, & functi officij prærogatiua demonſtrant. eis nimirum, qui in Ordine Generales, Prouinciales, vel Diffinitores extiterint, quibus, ex peractis dignè muneribus, reuerentia quędam accedit. De his Patribus varijs in locis Statuta Ordinis meminerunt, præcipuè *cap.* 8. *n.* 1. & ampliſſimè in *Statutis Neapolit. cap.* 32. quæ paternitati votum actiuum, conſultiuum, & deciſiuum in omnibus Prouinciarum, reſpectiuè Capitulis, & Congregationibus, in perpetuũ conceſſerunt. quæ tamẽ, ob iuſtiſſimas cauſas à *Clem. VIII. Gregor. XV.* & *Vrban. VIII.* ac varijs Generalibus comitijs reuocata fuere, non quoad omnia, quæ paternitatem concernunt, ſed quoad votum tantum, & ſuper intendentiam in Capitulis, & Cõgregationibus: remanſit ſiquidem Patribus (exceptis Generalibus emeritis, qui etiam votum habent) præcedentia, & antelatio, cum facultate eligendi ſibi ſocium.

Patres Ordinis variè qualificati.

Senſus igitur huius priuationis eſt, vt hac pœna inuſtus, præcedentiam, quæ ſibi ex paternitate competebat, amittat, nec

N 2 ſocium

socium sibi eligere, nec habere possit. Ac insuper, quod vocandi non sint ad aliquas Congregationes, quæ fieri solent in prouincijs, ad quas Patres Prouinciæ conuocari iubentur, & licet vt plurimum ad illas cum voto conueniant, attamen aliquæ sine voto Patrum electiuo conficiuntur, vt est condemnatio alicuius Patris Prouinciæ, ad quam alij eiusdem Prouinciæ conuocantur. quia tamen cum aliquo voto adesse debent, vel consultiuo, vel electiuo, vel decisiuo, his omnibus abstinere debet paternitate priuatus.

Octaua Difficultas, Quid sentiendum sit de Visitatoribus, & Commissarijs Prouinciarum, an ij compræhendantur sub his pœnarum generibus. Et quidem non comptæhendi sub priuatione suffragiorum, patet, quia ea tantum inhabilitat ad conferenda, vel consequenda Ordinis officia, quæ per electionem conferuntur. Commissarij autem, & Visitatores non eliguntur, sed per delegationem voluntariam instituuntur, & sic videtur, quod Generalis, vel Prouinciales possint destinare Commissarios, & Visitatores, etiamsi essent suffragiorum iure priuati. Quod effugiant etiam priuationem officiorum Ordinis probatur, quia in nostro Statuto, dicitur quidem, quod his priuatus non possit obtinere officium Visitatoris, attamen, cum non explicet hoc etiam de Commissarijs, & possit mitti Commissarius ad causas speciales, absquè eo quod instituatur Visitator Prouinciæ, vel Conuentus, puta si procederetur per viam denunciationis, vel accusationis, assignatis testibus, & non per viam inquisitionis, certè non apparet ratio, cur destinari non possit.

Priuatus iure suffragiorum, nõ potest destinari Commissarius, aut Visitator.

Respondeo tamen, quocumquè harum priuationum genere notatus, nec Visitator, nec Commissarius destinari potest. Ratio (quoad priuationem iuris suffragiorum, de qua est maior difficultas) est, quia priuatus iure suffragiorum non potest eligi ad quodcumquè officium Ordinis; at Visitatoratus, & Cõmissariatus sunt officia Ordinis (& quidem ex præcipuis) ergo ad illa eligi non potest. Sed institutio facta à solo Prælato est electio: & qui illã consequitur, id assequitur per suffragium actiuum Prælati, in quo, ipse priuatus habet suffragium passiuum, ergo hoc iure gaudere non potest. argumentum clarum est; solùm restat docere, quomodo institutio, & delegatio sit electio. & hoc est facile, quia electio

Electio quid sit.

tam ex *Aristotele . . . Ethic. . . . quàm ex cap. 19. fin. C. de fideiuss.* est liberum eligendi arbitrium & iuxta terminos Canonicos, est alicuius personæ idoneæ ad dignitatẽ Canonica vocatio. *Io. Andr.*

Andr. c. non potest. de Præbend. in 6. quem omnes sequuntur. ex *c. cum in cunctis, c. cum Eccesia, Vulterrana. c. quia propter de elect. c. cum olim. de arbit.* & licet requiratur ad electionem forma, & numerus, vltra authoritatem, vt scilicet seruetur forma canonica, & fiat à maioritate Capituli, spectetquè ad Collegium *c. 1. de elect. c. cum congregato. 16. q. 1. c. Abbatem. 17. q. 2. & sequenti*: attamen cum possit consistere electio canonica in vno voto solo, quia ius communitatis in vno solo remanere potest, per text. clarum in *l. sicut. §. sed & si Vniuersitas ff. quod cuiusquè vni. Cum Glos. & Bart.* qua ratione solus Generalis Visitatorem eligit, Nec in qualibet electione seruanda est forma *Capituli quia propter. de electione*, sed solum in Ecclesijs Collegiatis, in quibus plures de Collegio instituere debent, & vocare ad Prçlaturam, non tamen vbi vnus solus hoc ius habeat, cuiusmodi de iure antiquo ad Papam spectabat Episcopatuum prouisio *distinct. 22. c. 1. & 2.* sicuti, & nunc in multis locis, etiam post quam ad Collegiatas translata fuit ista potestas. & Patroni soli eligunt, præsentant, & nominant ad beneficia iurispatronatus *c. decernimus 16. q. 7.* & parum est, quod nomine differant, institutio, electio, præsentatio &c. dummodo in re significent actionem, quæ alteri ius ad regendum tribuat. & non est dubium, quod sicuti Capitulum Generale, & canones ius eligendi Prouincijs tribuerunt, ita etiã Generalibus solis potestatem ijdem concesserunt, tales Superiores eligendi, instituendi, & nominandi. Vnde in patentibus litteris, quas Generales concedere Visitatoribus solent, dicunt, Te in Visitatorem *eligimus, constituimus, instituimus, & deputamus &c.* vt videre est in formulario *Peirini lit. V. c. 4.* & quod me mouet ad recedendum à regula in odiosis &c. & non accipere electionem in rigorosa acceptione, est, quia Priuatos iure suffragiorum, delictum commisisse constat, ob quod priuati fuere, modo turpe est, quod in Prælatum constituatur is, quem vita dedecorat, conscientia mordet, & infamia sceleris (quodcumque illud sit) apud subditos dehonestat. Temperarem tamen sententiæ rigorem in casu præciso, quo priuatus iure suffragiorum, ob aliquã culpam non deturpantem, esset peritus, v.g. ad conficiendos processus, & causa esset grauis, nec alius æquè aptus reperiretur, tunc necessitas posset interpretari Statutum in mitiore significatione. Quod autem objjciebatur de Commissario, qui non destinaretur ad visitandum. Respondeo id non obstare, quia apud

Electio canonica in vno consistere potest.

Quãdo possit.

nos indifferẽter Commiſſarij,& Viſitatores confundũtur,& qui ad viſitandum mittuntur, Commiſſarij appellantur, & cum Commiſſariatus, etiam ad cauſas ſpeciales, ſit officium Ordinis, ex regula generali, à tali officio excluditur, officijs Ordinis priuatus. eſt enim Prælatus iuriſdictionem, & ſuperioritatem delegatam habens.

Nona Difficultas, qui, & quo iure, ſuffragijs, actibus legitimis, & officijs priuari poſſint.

Reſpondeo ex dictis initio huius tertij Capituli, priuari poſſunt, qui ijs gaudent, nam priuatio ſupponit habitum.

Qui priuari poſſint iure ſuffragiorũ, & officijs Ordinis.

Hinc Laici, & Clerici nondum in Sacris, nec Sacerdotio inſigniti officijs Ordinis priuari non poſſunt, quia de iure non poſſunt eſſe Generales, Prouinciales, Guardiani, Viſitatores, Commiſſarij, legere, prædicare, Confeſſiones audire, eligere, vel eligi. & licet Laici in Ordine Noſtro aliquando Guardiani inſtituti ſint. id tamen non de iure factum eſſe, affirmat *Angelus verb. electio num.*4. qui allegat *Ludouicum de Romanis, cum cap. ex eo. de elect. in ſexto, & Federicum de Senis conſ.*107.*per text. cap. & ſi Chriſtus. de iure iur. & Clem. vt ij qui. de ætat. & qualit.* decernit ſuffragatos in Cathedralibus, & Collegiatis Regularibus Canonicorum, debere eſſe ſaltem in Ordine Subdiaconatus. relatore *Rodrig. tom. 2. quæſt.*52.*art.*4.*&* 5.& alij apud ipſius Compilatorem *reſolut.*58.*num.*4. apud quem *Azor, Miranda, Silu. Panor. Portel.* qui etiam affirmat, conſuetudinem obtinuiſſe in Ordine Noſtro, vt votum paſſiuum aliquando habeant. Sed non iure, & cõſuetudo hæc initium habuit ex paucitate Sacerdotum in principio Religionis, & ex illorum humilitate, qui nolebant alijs præeſſe, & coacti erant inuenire aliquem, etiam ex Laicis, qui regere vellet. vt ait *Sanctus Bonauentura in expoſitione Septimi Capituli Regulæ* in illa verba, *ſi verò Præsbyteri non ſunt, iniungi, faciãt per alios Sacerdotes Ordinis.* Vbi non loquitur de Guardianis, ſed de Miniſtris, & vt dicit *Pater Marcantius in idem Capitulũ.* Non benè infertur, non eſt Præsbyter, ergo Laicus, quia poteſt eſſe Clericus, Subdiaconus, vel Diaconus, vt fuit S.P.N. Franciſcus. & nunquã in Ordine auditum eſt, Laicum fuiſſe Miniſtrũ; etiamſi ſciã his diebus quibus hoc ſcriptũ corrigo, ãno ſcilicet 1646. 17. Iulij impræſſum fuiſſe Romæ Libellũ quendam per aliquos Fratres Laicos, compoſitũ à quodã Patre Cappucino Gallo, in quo probare nitebatur Laicos poſſe eſſe Generales Ordinis, et alia minora offi-

Laici quo iure in Ordine Minorum Guardiani aliquã do ſunt.

officia in Religione obtinuisse, quia tamen amoti capitis visus est, & Libellus æditus ad turbas'ciendas, authoritate publica flammis traditus fuit, nec in vulgus exire permissus, itaquè Laicos non iuuat in ipsorum prætensione, nec litera, nec consuetudo.

Instabis, si Clericus committat crimen, dignum priuatione officiorum Ordinis, vel iuris suffragiorum, ipse autem ob ætatis defectum, hoc iure careat, an priuari possit pro tempore, quo ad acquisitionem talis iuris perueniet. quod est, ac quærere, An si de facto quis esset priuatus aliquo iure ex prædictis, recidat postea in idem, vel aliud crimen, dignum simili priuatione, debeat iterum priuari pro futuro tempore, an autem aliam pœnam subire.

Respondeo negatiuè, quia quando minor delinquit in ætate in qua de delicto puniri nō potest, neque puniri poterit, postquam ad maiorem ætatem peruenerit. Ita *Clar. quæst. 60. vers. sed nunquid minor*. vbi citat *Glos. in l. sciant cuncti. verb. moritur, C. de leg it. hared. Marsil. l. infans. ff. ad l Cornel. de Sicarijs. & in l. de minori. ff. de quæstion.* quos alij Doctores sequuntur. Et ratio est, quia pœna præsens emendat delictum præsens, ergo si delictum est factum in hac ætate, puniri debet in hac ætate, non autem reseruari pœnam in tempus futurum. ita non capax priuationis, delinquens in tempore incapacitatis, non potest puniri, nisi vt incapax, & consequenter, non potest illi supra ætatem, & capacitatem pœna in posterum reseruari. Sed debet illi commutari in aliam, arbitrio Iudicis. Secundam autem quæstionem examinat in terminis *Abb. in cap. cum in cunctis. de elect. nu. 7.* qui est finalis, vt citata Sētentia *Io. Andr. in Clem. 2. de Magistris in, fin.* dicentis, quod Canonici suspensi per triennium à beneficijs, si contingat aliam electionem de persona indigna celebrare, antequam exactum sit illud triennium, secunda pœna incipere debet statim post commissum delictum, quia priora tempora confunduntur in secundis, quia ex eo, quod pœna imponitur ipso iure, necessario debet incipere statim post delictum. *Abbas* autem ipse sentit cum *Bartolo in l. Senatus consulto. ff. ad Turpil.* formante, & ipso quæstionem, si lege caueatur, quod homicida exulet per decennium, in quo tempore aliud committat homicidium, distinguendum est, an pœna specialiter imponitur. puta, quod stet ad Confinia per decem annos, statim à commisso delicto, debet computari ab illo tempore, argum. *l. si vsus fructus, mihi in biennium. ff. de vsu fruct. leg.* Si verò imponitur generali-

Minor, qui ob ætatis defectū puniri non potest, neque puniri poterit, dum ad perfectam ætatem peruenerit.

Pœna incipit stati post commissum delictum.

ter, & indeterminatè, puta stet ad confinia per decennium. & Secundum decennium incipit, finito primo, aliàs pœnam delicti non solueret. facit. *c.1. de pœnis*. quibus addit *Anton. Fran. Anchar. in c. 1. de concess. Preb. & consilio 4. Baldum in c. ex parte de Constit.* & in *c. Praeterea. ver. vtrum plures dilationes. de dilat. Bart. in l. Mauius ff. de legibus. 2. vbi* ponit consuetudinem Ecclesiæ Pisanæ, nimirum si canonicus moriatur, alij lucrentur fructus primi anni, si autem accidat, duos mori in eodem anno, non propterea lucrabuntur fructus duorum annorum, quia non debent concurrere duæ causæ lucratiuæ. Item si adsit Statutum, quod extrahens frumentum extra Territorium, perdat mulum; & aliud, quod delinquenti de nocte, duplicentur pœnæ, & iste de nocte frumentum extraxerit, non debet condemnari, quod perdat duos mulos, quia concurrunt duæ causæ lucratiuæ. Applicando igitur doctrinam ad rem nostram dico in priuatum voce actiua, & passiua per decennium, vel aliud tempus, si recidat in aliud delictum simile, pœna incipere debet à die commissi delicti, ne delictum, quod puniendum erat, sua pœna destitutum remaneat. & ne pœnæ duplicentur. posset tamen secunda priuatio in aliam commutari. sicuti in specie de grauiore, & grauissima Apostasia cautum est in Statutis Generalibus. *cap.2. titulo de Apostatis*, §.10. *num.16.* in quibus priuatio vocis actiuæ, & passiuæ Apostatis per decennium in prima apostasia inflicta, & duplicata in secunda, quibus *applicari non posset; in quotidianam sua culpa Confessionem more Nouitiorum, & in disciplinam singulis sextis ferijs sibi infligendam, spacio duorũ, vel quatuor annorum respectiuè commutatur*. Maximè si priuatio esset perpetua, quia eo casu duplicari non posset, & in Statutis *Farinerijs. cap.7.§ singuli fratres*. de aperientibus literas Superiorum, dicitur, *suspensu s sit ab omni au legitimo ipso facto. & cui hac pœna non competit, probationis capuio punctiatur*. & de reuelantibus secreta Religionis, ibidem sancitur, *si quis talium fuerit deprehensus, omni actu legitimo, & officijs Ordinis priuetur, & cui hæc pœna non competit; probationis caputio puniatur*. quod etiã ordinatur de suspecta habentibus consortia, nec delicta à profligatis hominibus impunè committendi dari debet occasio, & daretur si semel priuatus, amplius puniri non posset.

Pœnæ quãdo commutari possint.

Quæstio Tertia. Priuationes officiorum, actuum legitimorum, & iuris suffragiorum, quando, & à quibus, tàm per Statuta Ordinis,

dinis, quàm per ius commune, & Apostolicas Constitutiones contrahantur.

Respondeo, discurram primò per Statuta Ordinis, & breuiter adnotabo, quando his pœnis puniendi sint, vel Fratres in communi, vel Superiores. Recensetur casus priuationis in ordine Minorum.

2 In *cap.* 1. §. 1. *num.* 5. Suffragiorum iure sexennio destituuntur, qui verbis iniuriosis, & irreuerentibus publicè Generales affecerint. Iniurij

Num. 6. Suffragiorum priuatione Generalibus arbitraria, puniuntur, qui idem in Prouincialem, & Commissarium patrauerint.

In cap. 2. §. 1. *num.* 9. *Qui aliter, quā ordinatum fuit Nouitios receperit, aut ad professionem admiserit officio priuatur; omni suffragiorum iure perpetuò careat*: Quæ pœna Prouinciales, & Diffinitores amplectitur. Vltra Apostolicas sanctiones. Nouitios indebitè recipientes.

Et num. 1 *Accipientes à Nouitijs, Prælati officio priuentur, alij vt proprietarij puniantur*. & §. de ijs, qui pro laicis recipiendi sunt. n. 2. pœnis, in malè recipientes plectuntur, qui indebitæ ætatis laicum receperint. A nouitijs accipientes.

Et num. 3. laicus ad Clericatū legitimè promotus, officia, *& dignitates Religionis obtinere non potest*. laici ad clericatū promoti.

Et num. 5. Recipientes ad habitum Tertiarios, Superiores officijs priuantur. Tertiarios ad habitum acceptātes.

Et num. 6. Guardiani permittentes Tertiarios capucium deferre, officijs destituuntur. Vel cum capucio degere permittētes

Et §. *de Cōuentibus ad educandos, &c. num.* 5. Professus ingrediens secunda vice cellam Nouitiorum suffragiorum iure priuatur. Nouitiorum cellas intrātes.

Num. 7. Guardianus pernoctare Nouitium extra Conuentum permittens, officio priuatur. Nouitiū extra conuētū pernoctare sinens.

Num. 12. Impediens Nouitium vel profiteri, vel è Religione exire, Superior officio, subditus suffragiorum iure priuatur, ad arbitrium Prælati. Nouitiorum libertatem impediētes.

Et §. *de Nouit. Magistris. num.* 5. recusans Nouitiorum magisterium, sexennio inhabilitatur ad officia Ordinis, & suffragiorum iure carere decernitur. Recusās nouitiorū magisterium.

Et § *de Nouitijs ad professionem, &c. num.* 3. Inducens Nouitium ad relinquendum aliquid in testamento proprietarius declaratur, & Superior officio priuatur. Nouitiū ad aliquid cōuētui relinquendū inducens.

Num. 7. Impedientes, vel sollicitantes Vocales, vel Nouitiū

ad

Impediētes nouitiorum professionē.

ad professionem excommunicantur, per septenniū suffragijs priuantur, officijs destituuntur.

eosdem imparatos ad professionē admittētes.

Num. 9. Admittens ad professionem Nouitios nescientes regulam, officium diuinū, &c. Superior priuatur officio, & Magister inhabilis ad officia Religionis declaratur.

Non seruātes interstitia.

Et §. de Clericis ad Ordines mittendis *num. 9.* Non seruantes interstitia suspenduntur, vel priuantur officijs ad arbitriū Superioris.

Oblationes promissis fieri permittentes.

Num. vltimo. Pœna proprietariorum plectuntur Superior, & Sacerdos, qui oblationes in missis nouellis fieri permittunt.

Circa apostatas & vagantes.

Et §. de Apostatis num. 4. & 9. leuem, & grauem Apostasiam committens, suffragijs per triennium priuatur: leuiorem, per biennium. *num. 5.* leuissimam per annum. *num. 6.* grauiorem per sexennium. *num. 10.* grauissimum per decennium. *num. 14.* Duplicanti, vel triplicanti, duplicatur vel triplicatur priuatio. *num. 11. & 12.* Guardianus mittens extra limites suæ questæ, priuatur officio. *num. 18* Vtens obedientia Generalis, extra duos menses, Apostatarum pœna plectitur *num. 19.* Prouincialis non reponens in Archiuio informationem de Apostata captam, officij priuationem incurrit. *num. 19.* Superiores non remittentes Apostatas ad suas Prouincias, officijs priuantur. *num. 20.* Sicuti ad Romanam Curiam, vel ad Generalem remittentes *num. 21.* Guardianus recipiens hospites, quos obedientiales literas ostendere non facit, priuatur officio ad arbitrium Prouincialis *num. 23.* Sicuti non absoluens publicè Apostatā reuertentem. *num. 24.* Apostatæ post regressum, nisi per decem annos probè vixerit, ad nullum officium assumi possunt. *num. penultimo.*

Formam & numerū vestimentorū transgredientes.

Et §. de vestimentis num. 8. Delinquens circa numerū, & formam vestimentorum, triennio voce, & Prouincialis id obseruari non faciens, officio destituitur, & panno communi non vtens sexennio voce priuatur. *num. 10.* Et inhabiles ad officia censentur. *num. 11* Prouinciales officinas pro pannis non instituentes, ipso facto officijs destituuntur. *num. 12.* Calceamentis indigentes, inhabiles ad officia declarantur. *num. 15.* Guardiani de necessarijs non prouidentes, officijs priuantur *num. 17.* Ad repræsentationes habitum exuentes, priuationem, etiam officij incurrunt num. vltimo.

Ad tostrinas sæcularium pro tonsura accedentes

Et §. de Tonsura num. 1. per triennium suffragijs priuatur ad sæculariū tostrinas accedens, Guardiani radi non facientes suos

sub-

subditos, officio priuantur.

In *cap.* 3. *num.* 3. § de diuino officio Patres hebdomadam facere recusantes, suffragijs, officijsquè priuantur, sicuti, & Superiores, id permittentes, qui etiam in posterum inhabilitantur. Defectuosi in frequentia chori, per triennium voce priuatum ad arbitrium Superioris. *num.* 8. Sicuti & Guardiani pœnas non exequentes, officijs, *num.* 9.

Choro non seruientes.

Et §. *de Silentio.num.vltimo.* Guardiani Sæculares in Refectorium admittentes Officijs, subditi suffragijs per triennium priuantur.

Silentiũ seruari non facientes.

Et §. *de Ieiunio num.* 1. Permittentes Guardiani vetita commedi, officio, subditi comedentes suffragijs, arbitrio Prouincialis priuentur.

Circa ieiunia.

Et §. *de Vagatione tollenda nu.*9. concedens licentiam exeundi è Conuentu in casibus non permissis, vel tempus non limitans, potest officio priuari.

Vagationes non coercētes.

Et §. *de Fratribus Romam confluentibus num.* 1. Veniens Romam sine licentia Generalis, vel Protectoris biennio voto priuatur.

Romam venientes sine debitâ facultate.

Et §. *de non equitando. num.* 1. Equitātes sine licentia, & necessitate, officijs priuantur, ad illaquè in perpetuum inhabilitantur. Etiam Superiores, quoad socios *num.*2. Guardianus equitantem non disciplinans, & per triduum non carcerans, suspenditur ab officio per tres menses; *num.* 3. Per publicas vias equitans, inhabilitatur ad omnia Religionis officia. *num. vltimo.*

Equitantes indebitè.

In. c. 4. *§. de non recipiendis pecunijs. num.* 2. Pœna proprietariorum feruntur recipientes pecunias vel supra se, aut iumētum portantes. *num.* 3. Vel sine procuratore ementes, &c. *num.* 7. vel alibi reponentes. *num.* 8. Vel contractus facientes *num.* 9. Vel sine licentia pecuniam petentes. *num.* 10. aut in manu sindici sua authoritate reponentes. *num.* 11. Vel capsulas in Ecclesijs non amouentes. *num.* 12. Vel si permiserint Sindicos, vel Tertiarios in Conuentu denarios recipere. cum priuatione officiorum Guardianis. *num.* 13. Vel pecunias inter concionandū petentes. *num.* 14. Vel si in plateis illas quæsierint. *num.* 15. Vel si ad pecuniam sine necessitate, & licentia recurrerint. *num.* 16.

Proprietarij

In *cap.* 5. *§. de laboritio*, eiusquè mercede. *num.* 1. Notabiliter otiosi, voce actiua, & passiua priuantur mercedem Superiori non assignans, proprietarius declaratur. *num.* 4. *Et* §. *de laboritijs* ad hone-

Otiosi notabiliter.

Alchimiam exercentes.
Scholas sæcularium tenentes.
Operas vẽdentes.
Orationem deserentes.
Grammaticam docere recusantes.
Communitatem non obseruantes.
Loca sibi appropriantes.
Proprietatis actus aliquos facientes.
Libros e bibliothecis extrahentes
Donãtes &c.
Vestes alienantes.
Superflua tenentes,
Ex aromataria vendentes.
Stabilia nõ alienantes.
Herbis ex hortis vendentes.
Arbores incidentes.
Cõputus nõ reddentes.
Legata procurantes.
Fabricãtes, & diruẽtes.

honestatem pertinentibus *num.* 2. Alchimiam exercentes excommunicantur, & in perpetuum voce actiua, & passiua priuantur: Scholas Sæcularium docens actibus legitimis triennio priuatur. *num.* 3. Medicinã exercens, triennio. *num.* 4. Artificiola vendentes proprietatis pœna puniuntur *num.* 5.

Et de oratione, num. 3, negligentes voce actiua, & passiua priuantur.

Et § *de Studijs num. vltimo* Gramaticam docere recusantes, suffragijs priuantur:

In *cap.* 6. §. de omnimoda rerum abdicatione *n.* 3. Non obseruantes Communitatem in cibis, vestibus, refectorio, inhabiles ad omnia Religionis munera declarantur, & officijs destituũtur. Locum sibi appropriantes, proprietarij declarantur. *num.* 4. Et qui clauem secum detulerit. *num.* 5. & qui libros, & alia extra Conuentũ sine licentia deposuerit. *num.* 6. & Guardiani, qui non conseruauerint communem locum pannis refectum, officio priuantur. *num.* 7. Et qui è Bibliothecis libros extraxerint, excommunicantur. *nu.* 11. Et qui donauerint, debita contraxerint, vel Guardiani Conuentus debitis onerantes, vt Proprietarij puniuntur, & officijs priuantur. *num.* 12. Et qui vestimentum sibi datum alienauerit. *num.* 13. Vel dederit, aut acceperit pro vestimento pecuniam, cum priuatione officij Superiori. *num.* 14. Et qui superflua vtensilia, & non concessa habuerit. *num.* 17. Et qui ex Aromatarijs vendiderint. & Superiores priuantur officijs. *num.* 18.

Et §. *de Domibus, & pratis. num.* 1. non alienantes terrulas, & prata, proprietarij declarantur, sicuti, & vineæ proprietatem redolentes, cum priuatione officiorum Superioribus. *num.* 2. Et venale exponentes, quæ ex hortis colliguntur. *num.* 3 Incidentes arbores fructiferas, & ad ornatum, sine licentia, Superiores officio, Subditi suffragijs per triennium priuantur. *num.* 4.

Et §. *de computis nu.* 1. Guardiani non facientes computus, singulis mensibus, deponentur ab officijs. & si fraudasse conuicti fuerint, suffragiorum iure, & officijs Ordinis in perpetuum priuantur *num.* 2.

Et de legatis num. 3. Procurans eleemosinas, ad tempus, vel in perpetuum Conuentibus vel fratribus, officijs Ordinis priuatur, sicuti consentientes fieri Procuratorem fratrem ad agendum, vel exigendum legata &c. *num.* 4.

Et de locis et fabricis num. 5. Guardiani fabricantes, aut diruẽtes

tes ſine licentia priuantur officio, & ſuffragijs per triennium. Cōfeſſiones iuuenū palam non excipientes.

Et §. *de charitate hoſpitibus n.* 2. Guardianus charitatiuè hoſpites non excipiens, priuetur officio, & ſuffragijs per triennium. Quique cællas, & ſuppelleƈtilem non parauerit. *num.* 3. & qui infirmos non viſitauerit *num.* 7. Vel data pro infirmis, ſanis erogauerint Infirmarij, & Guardiani. *num.* 13. Pecunias in confeſſione recipiẽtes.

In *cap.* 7. *de ſacra pec. confeſſ. num.* 6. Audiens confeſſiones iuuenum in cælla, priuetur ſuffragijs ad arbitrium Prouincialis. Accipiens pecunias in confeſſionibus declaratur Proprietarius. *n.* 7. Et Superior, qui eos confeſſarios tenuerit, &c. officio priuatur. *num.* 8. Et qui procurauerit per fauorẽ ſæcularium eſſe confeſſarius, excommunicatur, & priuatur ſuffragijs. *num.* 10. Cōfeſſarius fieri per fauores procurantes. Indebitè carcerantes.

Et §. *de correƈtionibus num.* 7. Indebitè carcerans religioſum, fit excommunicatus. Guardianus, qui liberando carcerato cōſenſerit, officio priuetur. *num.* 12. Conuiƈtus de ſuſpeƈto conſortio, ſuffragijs triennio careat *num.* 19. pro ſecunda vice, decennio, pro tertia ad officia Ordinis inhabilitatur. *ibid.* de innominabili conuiƈtus, etiam poſt pœnitentiã, ſuffragijs, & officijs perpetuò priuatur. *num.* 21. Morbo gallico infeƈtus, perpetuò voce, officijs, & audiendis Confeſſionibus priuatur. *num.* 22. Contumax aƈtibus Legitimis. *num.* 23. Non inferens talionem, officijs. *num.* 24. Deliƈta poſt viſitationem deferens, aƈtibus legitimis perpetuò. *num.* 32. Pronuncians contra inauditã partẽ, aƈtibus legitimis. *num.* 34. Vocans in iudicium non indiciatum per vnũ Teſtem, vel infamiam, Prælatus officio. *num.* 36. Subornatores excommunicãtur. *num.* 41. ex Pio V. Paſtoralis. §. 4. *&* priuãtur, ac inhabilitantur, etiamſi non reuelauerint. Reuelans ſecreta Ordinis, aƈtibus legitimis perpetuò. *num.* 44. & extrà diffinitoriũ, quæ in illo ſunt geſta, per bienniũ acceſſus ad illud *num.* 45. Improperans Prælato, ſuffragijs per biennium. *num.* 47. Reſpõdens Prælato in culpa, voce aƈtiua, & paſſiua per trienniũ. *num.* 48. Percutiens gladio, &c. ſuffragijs, & aƈtibus legitimis perpetuò *num.* 52. Conſpiratores, omnibus officijs Ordinis, ad arbitriũ Generaisl, vel Prouincialis. *num.* 55. Recurrens ad Tribunalia ſæcularia, aƈtibus legitimis. *num.* 56. & ad illa appellans perpetua inhabilitate, priuatione ſuffragiorum, & officiorum. *num.* 57. Gregor. 13. *Quoniam noſtro.* Ambiens per mendicata ſuffragia ſæculariũ, excõmunicantur, & inhabilitantur perpetuò. *num* 58. Pius V. *Paſtoralis* §. 5. *Gregor.* 13. *conſueuit* 2. *Paul. V. admonemur.*

Carceratos liberantes. Suſpecta cõſortia. Turpitudinis rei. Cõtumaces. Talionẽ nõ inferentes. Deliƈta poſt Viſitationẽ deferentes. Inauditum cõdemnãtes. Subornatores. Reuelantes ſecreta. Improperãs Prælato, illique reſpondens. Percutiẽtes. Conſpirãtes. Ad tribunalia ſæcularia recurrentes. Ambitus.

Falsificātes literas & impedientes. *nemur*. ficuti falsificantes literas, vel sigilla Prælatorũ. *num.* 59. ac etiam impedientes, vel retardantes, actibus legitimis. *num.* 60. Ludentes. Ludentes aleis,&c. suffragijs per triennium. *num.* 64. Infames. Infames officij sOrdinis perpetuò. *num.* 66. A triremibus regressi. A triremibus remeantes, suffragijs, & actibus legitimis perpetuò. *num.* 67. Abiurātes. Abiurans de leui, ad actus legitimos, de graui ad omnia Ordinis officia. Illegitimi *num.* 68. Illegitimi, inhabiles ad dignitates. *num.* 69. Seruātes processus vltra tempus. Reseruans processus ad Generalis aduentũ, officio. *num.* 70. Rebelles superioribus. Rebellis Prouinciali, vel Guardiano suffragijs ad triennium *num.* 72. sed Commissario à Generali misso in perpetuum, cũ inhabilitate,&c. ficuti misso à Prouinciali ad triennium. *num.* 73. Sibi dantes votũ in electionibus. Appellationis Ordinem violantes iure suffragiorum triennio destituũtur. *num. vltimo.*

Maculati genere. In *cap.* 8. §. *electionis modus num.* 5. fibi dans votũ, voce actiua, & passiua perpetuò priuatur.

Tentantes nouitatem pendēte capitulo. *Et* §. *qualitatis promouendorũ. num.* 1. Maculati genere, perpetuò inhabiles ad officia, & priuati voce actiua, & passiua. ficuti ex sacrilegio nati,& illegitimi. *num.* 2. 3. 4. Attentas aliquid pēdēte Generali capitulo suffragijs, & officio destituitur. *num.* 7.

Ad capit. nõ accedētes. *Et* §. *Vocandi ad Capitulũ. num.* 2. Non accedentes ad Capitulum, officijs, & voce per triennium priuantur.

Custodes nõ deferentes literas. *Et* §. *Custodes. num.* 5. Custos non deferens scripturas, voto actiuo in Capitulo destituitur.

Expēsas pro capitulo nõ facientes. *Et* §. *Expensæ pro euntibus ad* Capitulum. *num.* 1. Superiores negligentes facere expensas priuantur officijs.

Diffinitores. *Et* §. *de diffinitoribus Gen. num.* 9. Diffinitores quoad Guardianatum voce passiua non gaudent.

Tractantes negotia in curia. Et §. de Procuratoribus *Ordinis num.* 8. Negotia tractans in curia inconsulto Procuratore priuatur actibus legitimis.

Præses non fiat Guardianus. Et in §. Guardiani quales esse,&c. *num.* 3. Præses eius Conuẽtus immediatè, Guardianus si fiat, Prouincialis priuetur officio, Statuta non conseruātes. & *num.* 7. priuatur officio, & suffragijs Guardianus, qui regulã, Guardianos eligentes ad aliorum instantiam. Statuta &c. non conseruauerit. & *num.* 9. priuãtur officijs electi, & Prouinciales eligentes Guardianos ad instantiam Patrum.

Nõ residētes. *Et* §. *de residentia. num.* 2. Non residentes, officio priuentur.

Munera recipientes. Et §. Commissarij Visitatores *num.* 10. Visitatores priuationes eorum, qui recipiunt munera incurrunt, si ea receperint.

Prædicatores eleemosinas recipiētes pecuniarias. In *cap.* 9. §. *Eleemosyna Predicatoribus,&c. num.* 1. Prædicatores recipientes denarios, vel se in ipsis intromittētes, priuantur offi-

officijs, perpetuò inhabilitantur. Questam pro se, vel socio non faciant, sub pœna proprietariorum. *num.* 2. Non prædicent cōtra Romanam Ecclesiam, &c. sub pœna priuationis actuum legitimorum, & prædicationis. *num.* 4. Non dogmatizent cōtra bonos mores, &c. sub pœna excommunications *num.* 4. Imprimēs libros sine licentia, actibus legitimis priuatur. *num.* 5.

Prædicantes cōtra ecclesiam.

Imprimētes libros sine licentia.

In cap. x, §. *admonitio &c. num* 3. 4. dogmatizantes, quod socius reuelare non tenetur excessus, &c. actibus legitimis priuātur, Superiorum arbitrio.

Socij nō reuelantes excessus.

In cap. *xi*. *num.* 3. Suspectus de malo cōsortio. Superior suspenditur ab officio, vel priuatur. Subditus actibus legitimis triennio destituitur. Sicuti qui iuuenes in cællis retinuerint. *num.* 4. solitus sequestrari de suspecto consortio, puniatur. *num.* 5. Mulieres in clausuram introducentes, vel in ædiculas Confessariorum excommunicantur, &c. *num. vltimo*.

Suspecta cōsortia.

Mulieres intra clausurā admittētes.

§. Ad monialium monasteria. *num.* 3. Superiores ad monasteria sine causa accedentes suspenduntur, vel priuantur ab officio. Comedentes in ædiculis pro audiendis Confessionibus, officio priuantur *num.* 4. Et priuatur Confessarij officio, & socij iure suffragiorum, id committentes *num.* 5. loquentes cum monialibus priuantur iure suffragiorum. *num* 7.

Accedentes ad monial. ū monasteria.

Comedentes apud Moniales.

loquētes monialibus.

§. In monialium Monasteria ingressus *nu.* 1. ingrediētes clausuram Monialium sine licentia, excommunicati. & qui licentiarū prætexu ingrediuntur, similiter, ac priuātur suffragijs, officijs, habilitate, &c. in perpetuum. *num.* 4. *Greg.* 13. *Vbigratiæ*. §. 2. & 3. & *Dubijs, quæ* §. 1. 2. Confessarius ingrediatur cum superdelliceo sub priuatione officij. *num. vltimo*.

Ingrediētes clausurā monialium.

§. è Monialium Monasterijs egressus *num.* 1. concedentes licentiam Monialibus egrediendi, nisi in casibus expressis. excommunicati.

Monialibus egrediendi licentiā cōcedentes.

§. Monialium numerus. *num.* 2. Superiores recipientes puellas vltra numerum, priuentur officijs, & voce actiua, & passiua.

Recipientes puellas sup. numerum.

§. Monialium Confessarij *num.* 2. Diffinitor, & secretarius Prouinciæ ad Confessoratum Monialium voce passiua carent. Confessarij ordinarij non accedant ad monasteria dum adsunt extraordinarij sub priuatione officij num. vltimo.

Confessarij monialium.

In cap. *xii*. *num.* 3. Nullus, præter Generales mittat fratres Hierosolymam, sub priuatione suffragiorū. Remissos ab obedientia terræ sanctæ, & vagantes, per annum actibus legitimis priuēt. *num.*

Mittētes fratres Ierosolimam.

Redeūtes è terra sancta & vagantes.

Non proui dẽtes deſtinatis ad terram ſanctã.

Non obedientes.

Cælãtes aliquid Cõmiſſarijs terræ ſanctæ.

Mittentes è Ieroſolima ſine licentia.

Conſeruatores.

Non faciẽtes ſeruare ſtatuta.

num. 4. Quibus puniuntur Commiſſarij Terræ Sanctæ, qui non prouident, & expediunt ad Terram Sanctam miſſos, poſt tres dies *num*. 5. Non obedientes, miſſi, Commiſſarijs Terræ ſanctæ ſunt Apoſtatæ *num*. 6. Cælantes aliquid Commiſſaris, dum redeunt à Terra ſancta, Inobediẽtiæ, & proprietatis puniendi *nũ*. 7. Prouinciales prouideant euntibus ad Terram ſanctam de veſtimentis *num*. 8. Guardianus Ieruſalem, mittens ad negotia, & non prius ad Generalẽ, priuetur officio. *num*. 9. Guardianus non recedat ante ſucceſſoris aduentũ, ſub pœna apoſtaſiæ. *num*. 13

§. Conſeruatores *num*. 1. Prouiucialis negligens eligere Conſeruatores intra ſex menſes, priuetur officio.

§. Statutorũ obſeruatio. Superiores non facientes ſeruare Statuta, ſuſpendantur, vel priuentur officijs. Idipſum, & Guardiani, qui legi, & obſeruari neglexerint. *num. vltimo*.

Atquè hæ ex vniuerſis Statutis, quæ licet videantur multæ, attamen diſtributæ in Superiores, & ſubditos, & per eorumdem varia, & diuerſa munia, atquè toti politiæ applicatæ, ſuperfluæ non eſſe non probantur; eò vel maximè, cum pleræquè ex recẽſitis priuationibus tum in iure, tum in Conſtitutionibus Apoſtolicis, tum ad earumdem obſeruantiam latæ fuerunt. vt apparebit ex recenſitione ſequentium.

priuationes in iure cõmuni.

In iure enim communi infertur priuatio ſuffragiorum, officiorum, & actuum Legitimorum in ijs locis, in quibus excommunicationes fulminantur, vel ſuſpenſiones, vel depoſitiones, quia vt diximus, excommunicatio priuat communione fidelium, & cõſequenter electione. *c. poſtulaſtis. c. vltimo de Cler. excom. miniſtr*. & ex multis probat *Lezana in Summa tom*. 3. *num*. 24. *&* præcipuè *num*. 27. *Verb. Excommunicatio*. Quæ autem ſint excommunicationes in Religioſos fulminatę, referunt Filiuccius Bonac. *de cenſuris q*. 9. de excommunicationibus contra Religioſos, Papæ reſeruatis. Videlicet, ſi mendicantes ad non mendicãtes, ſine Papæ licentia tranſeant. Extrau. *Viam ambitioſa de regul. & Clem. vt profeſſores. de ſtat. mon*. Si minores recipiãt fratres Prædicatores. Innoc. *&* Alex. 4. apud *Hier. Roder*. *reſolut*. 122. *num*. 77. Vel in electionibus ſubornent, Pius V. *Paſtoralis officij* Greg. XIII. *conſueuit Romanus* Vel ſi ab excommunicationibus reſeruatis abſoluant, non ſolùm Bullæ cenæ, ſed etiam Epiſcopis, aut Sacramenta matrimonij, extremæ vnctionis, Euchariſtiæ miniſtrent ſine Parochi licentia. *Clem*. 1. *Religioſi de-*

pri-

priuil. & excess. priuileg. Vel si tempore interdicti admittunt fratres, & sorores Tertij Ordinis in eorum Ecclesijs ad audienda diuina. *Clemen. V.* . . . . Vel si suspectos de hæresi fratres, Tribunali Sanctæ Inquisitionis non denunciant. *Paulus V. Romanus Pontifex.* §. 6. cum priuatione, inhabilitate, excommunicatione, reseruata Papæ. Vel ad partes transmarinas sine licentia accedunt. *Ioann. 22. extr. Ad nostrum.* Vel paruum, aut magnum pro iustitia, vel gratia in Curia Romana dederint, promiserint. *Bonifac. VIII. Excommunicamus. Gregor. XIII. Ab ipso Pontifice.* Vel obedientes, & recipientes à Protectoribus Ordinis Minorum, quæ ibi vetantur. Actibus enim legitimis priuantur. *Gregor. XI. Cunctos Christi* §. 13. *Sixtus IV. Sancta Minorum.* Vel prædicantes, suadentes, &c. Esse hæreticum dicere Sanguinem Christi in triduo fuisse à Diuinitate separatum. *Pius II. Ineffabilis Summi.* Qui etiam actibus legitimis priuat, & ad officia inhabilitat fratres Prædicatores, & Minores, qui se in hac controuersia infamant, &c. Vel libros imprimentes, sine licentia Episcopi, Inquisitoris, &c. Leo X. in *Concil. Lateranen. Inter sollicitudines.* Vel prædicantes sine approbatione, non sanam doctrinam, futura, falsa miracula. *Leo X. in Concil. Lateran. Supernæ Maiestatis præsidio.* Vel appellantes Conuentuales, vel obseruantes priuilegiatos, Bullistas, Collettenos, Amadeos, Clarenos, de Euangelio, &c. *Leo X. Ite & Vos.* §. 14. Vel si Commissarius Generalis, vel alius Capitulis Præsidens, non seruans formam eligendi per vota secreta, & violentans electionem, officio priuatus existat. *Pius V. Pastoralis officij.* §. 3. Vel Agnus Dei miniantes, &c. *Gregor. XIII. omni certè studio.* Vel obseruantes ad Capuccinos transeuntes. *Sixtus V. Pro ea, quam.* Et recipientes. §. 3. Vel libros ex Bibliothecis Minorum extrahentes. *Pius V. Sixtus V. Cum sicut accepimus.* Et sub priuatione officiorum, & inhabilitate, & perpetua, vt faciant inuentaria, &c. Vel illegitimos receperint. ad habitum. *Sixtus V. Cum de omnibus.* §. 2. Cum inhabilitate, priuatione, &c. Vel malè se promoueri facientes, priuati voce actiua, & passiua, inhabilitati, &c. *Sixt. V. Sanctum, & salutare.* §. 3. Saltem valet in simoniacè promotis. *Clemen. VIII. Romanum Pontificem.* Vel largientes munera, qui voce actiua, passiua, officij habilitate perpetuò pri-

uentur, infamia notantur, &c. *Clem. VIII. Religioſa Congregationes*. §. 8. Cum declaratione *Vrban. VIII.* Vel non punientes notoriè delinquentem extra clauſtra, inſtante Epiſcopo. ſub priuatione officiorum. *Clem. VIII. Suſcepti muneris ratio*. Vel declarantes, aut interpretantes decreta Concilij, aut *Clemen. VIII. de reform. regul.* §. 8. Vel pœnas remittentes, & §. 28. cum priuatione officiorum, & inhabilitate. *Clem. VIII. Nullus omninò*. Vel Romam venientes, aut mittentes, ſine licentia Generalis, aut Protectoris, vel publica cauſa. *Ibid.* §. 13. cum priuatione ſuffragiorum per biennium. Vel vota procurantes in electione, cum priuatione ſuffragiorum, & inhabilitate perpetua. & extenſione ad complices, vel ſcientes, & non reuelantes. *Ibid.* §. 22. Vel aſſerentes poſſe quem confiteri per literas. Cum excommunicatione, *Clem. VIII. Sanctiſs. D. N.* Vel auferentes, aut occultantes bona Conuentuum, qui Reformatis traduntur. cum priuatione officiorum, vtraquè voce, & in ſubſidium excommunicationis, &c. *Clem. VIII. Decet Romanum*. §. 2. Vel Superior Reformatorum, qui non refert in futuro Capitulo, aut Congregatione Nouitios extra receptos, & approbationem receptionis non obtinuerit, ſub priuatione vocis actiuæ, & paſsiuæ. *Clem. VIII. Sanctiſs. D. N. Conſtit.* 106. Vel prędicantes, docentes, &c. eſſe hęreticum, vel peccatum, docere B. Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali. pœnas excommunicationis, priuationis, lecturę, concionis, ſuffragiorum, inhabilitatis, &c. *Paulus V. Regis pacifici*. Ac prohibitio, ne B. V. Conceptio publicè impugnetur, aut contra illam doceatur, vel prædicetur. *Paulus V. in decreta Sanctiſſimæ Inquiſitionis 13. Auguſti* 1617. *& Gregor. XV. Sanctiſs.* 24. *Maij* 1622. Vel in Confeſsionibus ad turpia ſollicitantes. *Pius IV. & Gregor. XV. Vniuerſi Dominici*. Cum ſuſpenſione ab Ordine, priuatione beneficiorum, officiorum, &c. ſuffrag. inhabilitate perpetua, condemnatione exilij, triremium, &c. Vel Superiores Regularium Conuentus fundantes, non ſeruata forma *Clemen. VIII.* ſub pœna excommunicationis latę ſententię, priuationis, & inhabilitatis. *Vrban. VIII. Romanus Pontifex*. §. 2. Vel non obſeruantes, aut legentes decretum de Apoſtatis, & eiectis. *Vrban. VIII. Sacra Congregatio Cardinalium*. cum priuatione ſuffragiorum, officiorum, inhabilitatis, &c. vel imagines cum radijs, &c. nondum Beatificatorum depingi facientes, &c. cum

priua-

priuationè suffragiorum, officiorum, suspensionis à Diuinis. *Vrban. VIII. in Congregatione Sancti Officij* 13. *Maij* 1625. vel non determinantes, aut augentes numerum fratrum iam taxatum, contra præscriptum de Celebr. Missarum, cum priuatione officiorum vocis actiuæ, & passiuæ, & inhabilitatis perpetuæ. Et si bis in anno illa decreta legi non facientes. *Vrban. VIII. cum sæpè contingat*. §. 13. & 15. Vel non legentes declarationē Bullæ de largitione munerum mense Ianuario cum priuatione officij, & vocis actiuæ, & passiuę. *Vrban. VIII. Nuper à Congregatione*. quo loco libuit aduertere, concessum esse à Sancta Inquisitione 5. *Febr.* 1638. totum residuum Augusti ad publicanda decreta Sancti Officij, quæ iubentur publicari 6. fer. post fęstum Assumptionis B. Virginis ad petitionem Procuratoris Canonicorum Regularium. Item à *Sacra Congregat. Regul.* 21. *Martij* 1638. concessum esse spatium decem dierum, à die præfixo, ad legendas ordinationes Sacri Concilij de celebr. Missar. ad instantiam Procuratoris Generalis Eremitarum S. Augustini, & ad petitionem Procuratoris Congregationis Lateranensium, eadem Sacra Congregatio concessit vnum mensem, immediatè sequentem apud *Peyrinum tom.* 3. *de priuil. in fine libri*. Quibus gaudent alij regulares ob communicationem priuilegiorum. Vel artem quæstuosam pro Secularibus, in Conuentibus exercēntes, sub priuatione officiorum, suffragiorum, & suspensione à Diuinis. *Vrban. VIII. Cum non deceat*. vel alterātes habitum Sacrarum Imaginum, sub censuris, & priuatione officiorum vocis actiuæ, & passiuæ. *Vrban. VIII. Sacrosancta Tridentina*. Atquè adeò hæc ex vniuersis Bullis Apostolicis, vel Regulares in communi, vel Ordinem Franciscanum Minorum Obseruantium concernentibus quantum fas fuit, collecta sufficiant. Ex quo apparere etiam potest tot obligationum pondus, vel tot cautelarum structura, *& hæc etiam nouitatibus victa*. vt de medicinis, aduersus infirmitates inuentis, affirmat *Plin. lib. 7. in proemio*. Sunt enim, sic confusè, & concisè collectę priuationes in Ordine Minorum centum sexaginta duæ. Bullarum Apostolicarum triginta sex, vt taceam de ingenti silua Conciliorum, iurisquè Canonici.

Tempus indultum, pro lectura aliquarum constitutionū Apostol.

Quot sunt priuationes suffragiorū, &c. in Ordine Franciscano.

Capitulum Quartum.

De Pœna Carceris.

Pœna Carceris.

HAnc pœnam Statuta Ordinis sic describunt. *Carceris pœna est reclusio alicuius in aliquo obserato loco, sine Capucio, & chorda, Generalis, aut Prouincialis authoritate facta*. Quam in huiusmodi formam traditam, antiquiora Statuta non declarãt, quæ cum agant de pœna carceris, aliquibus in delictis infligenda, eam tamen, quid sit, non distinguunt, vt videre est in *Salmãticensibus, Benedicti XII. Alex. VI Iul. II.* & his omnibus vetustioribus *Farinerijs*, quæ ex *Narbonensibus, & S. Bonauenturæ* compacta esse, *Collector Firmanensi trium Ordinum* 1. *par. fol.* 36. Loquens de Gulielmo Farinerio vigesimo primo Ordinis Generali, & de Capitulo Assisij coacto *ann.* 1354. affirmat in hæc verba, *In hoc Capitulo iterum ordinatum est, quod seruarentur ordinationes Domini Sancti Bonauenturæ, quas idem Generalis misit per omnes Prouincias Ordinis, & ab eodem Gulielmo Farinerij nomen acceperunt, & Statuta Gulielmi Farinerij vocantur, quãuis in eis de se nihil posuerit*. Sed quidquid sit de antiquitate, Statutum verificatur ex iure. Nam carcer de sua natura, clausum locum requirit, & *ex quo exire prohibemur*, vt ait *Seruius lib.* 1. *&* 5. *Aeneid & securum ad delinquentium custodiam repertum*. ex *Bartol in tractatu de Carceribus*.

Carcer quid.

Quem Magistratus habet ad continendos homines. *l.* 1. *& tot. tit. C. de custodia reorum. & l. carceri ff. eod.* & *Nefariorum, ac manifestorum scelerum vindicem*, in Catilinam scribit *Cicero*. ex quo infero, eum, qui per obedientiam, in aliquo loco non clauso contineretur, etiam forma habitus detracta, non posse dici carceris pœna coercitum, quia de essentia carceris est, obseratio. quia antiquis locus, &si clausus, carcer non erat, nisi etiam vincula corpori adhibita fuissent, vt dicit *Vlpianus in l. verum est. ff. de verb. signific.* nec detineri sub fida custodia aliquis dicitur, nisi ligatus detineatur. *Cataldinus consil.* 56. *in primo volumine*. *Criminald. cum glos. in l.* 1. *ff. de serfugit. & Innocent. in capit. nuper de sentent. excommunic.*

Vincula carceratis adhibita.

Hinc

Hinc legimus Ioan. Baptiſtam in vinculis poſitum apud Mattheum *cap.* 11. & Petro, carceri duriſſimo mancipato, cecidiſſe catenas de manibus, in Actis Apoſtolicis *cap* 12. & eſt clarus textus *l.* 1. *C. de reor. cuſtod.* ibi. *Interea reum exhibitum per ferreas manicas, & inhærentes oſſibus, mitti oportet, ſed prolixiores catenas, vt cruciatio deſit, & permaneat ſub cuſtodia*. Saltem ſi nunc hæ circumſtantiæ non ſint neceſſariæ ad rationem formalem carceris, negari non poteſt, non eſſe carcerem, eum locum, ex quo quis exire poſſit, quando libuerit, *l.* 1. *§. ſubuenitur. ff. ad Turpillianum, & ibi Angelus*, quia formaliter carceratus dicitur, qui intra clauſos parietes, vel in vinculis, detinetur. *l. ſuccurritur. ff. ex quibus cauſis maior. & l. qui vſque ff. de verbor. ſignif.* vt conſuluit *Modeſtus Polentonus conſ.* 84. *volum.* 2. *Criminalium num.* 16 & 17. *Clar. quæſt.* 46. *initio*. Quare vt dicebam, ſi Prouincialis mandaret Subdito delinquenti, & carceratione digno, habere ſuam cællam pro carcere, eiquè formam habitus detraheret, non incurreret in pœnas, quæ formalem carcerationem conſequuntur, quia cælla, non extrinſecus obſerata, non eſt carcer, & conſequenter, quia in illa detineretur, non eſſet cenſendus carceratus. Quod ſi quis arguat, eſto ſit carcer, ſeris, repaguliſque firmatus, Cuſtos autem carceris (quem Commentarienſem antiqui vocabant ex *Vlpian. in l. Diuus Adrianus. ff. de bonis damnatorum. & Briſſonio.* eo quod in Commentarium cuſtodias, & reorum numerum referebant) ob amicitiam, vel aliquem alium effectum, carceris fores apertas relinquat, Vel quod ipſe carceratus falſificatas claues apud ſe retineat, vnde exire poſſit, quando voluerit, ſequeretur talem non eſſe carceratum, & eum locum non eſſe carcerem, quod omnino falſum eſt.

Commentarienſis ideſt carcerum cuſtos.

Reſpondeo negando paritatem, quia aliud eſt ex accidenti, vel malitia carcerem aperiri poſſe (poteſt etiam frangi, vt ſæpius accidit) aliud ex ſua natura, & veluti per ſe, clauſum non eſſe ad ſimilitudinem carceris. hic ſecundus ſenſus tollit rationem carceris, primus reddit Commentarienſem, reumquè de fuga, & violatione carceris ſuſpectos, &c. Sed examinemus aliquas difficultates.

Quæro primò, quot modis accipitur carcer.

Reſpondeo primò dupliciter, vel ad cuſtodiam, vel ad pœnam. Hoc ſecundum negauit *Bartol. in dicto tract. de Carceribus.*

Quot modis accipitur carcer.

Carcer, nō tantum ad custodiam sed etiam ad pœnam datur.

Dum carcerem describens dixit, *est locus securus, & horribilis, repertus non ad pœnam, sed ad delinquentium, vel debitorum custodiam*. qui sensus accipitur ex *l. 1. C. de custodia reorum*. cum *6. sequentibus legibus*. quæ de carceribus loquentes, solum de custodia mentionem faciunt, quæ, *aut conuictos velox pœna subducat: aut liberandos custodia diuturna non maceret*, vt scribunt *Grat. Valent. & Theodosius. A. A. A. Eutropio. leg. de his* (quæ est quinta) *dicto C. de reor. custod.* Attamen dari carcerem ad pœnam, non solum deducitur, ex *l. 2. C. de exact. tributorum*. etiamsi alij aliud iudicent, sed etiam ex *cap. quamuis. de pœnis. in 6.* vbi *Innocen. IV. ait. Quamuis ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur. Nos autem non improbamus conuictos, in perpetuum, vel ad tempus, vt videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiā peragendam*. & *Clem. I. §. duro. de hæreticis. vt Practaius aduertit*, & *cap. vt fama. de senten. excomm. ex Abb. num. 3. & cap. à nobis de Apost. cap. nouimus. de verb. signific. cap. qualiter, & quando de accusat.* vbi *Innocen. Ioan. de Anan. §. fin. colum. 1. & Felin. in cap. cum sit. de for. comp. & cap. Tua de pœnis.* vbi fures Clerici, in arctis Monasterijs detrudi mandantur *cap. penult. de Hær. §. si qui autem*. vbi Hæretici. perpetuo carceri destinantur. Quia vt ait *Clar. quæst. 7. vers. Pœna autem.* Licet apud Laicos pœna carceris non sit in vsu, vbi alia pœna imponi possit, vt est communis opinio apud *Baldum cons. 443. lib. 3.* attamen apud Venetos, & Hispanos, adhuc putat vigere, & de Ecclesiasticis, & Regularibus, est luce clarius; & ex nostris Statutis non est ambigendū, cum sanciantur pœnæ carceris, pro diuersis delictis, & non tantum ad detentionem.

Non tamē apud Laicos.

Respondeo secundò adhuc duplex est Carcer, alter, qui arctatio dicitur, estquè loco tormenti ad eliciendam veri confessionem. alter qui datur ad custodiam, vel pœnam. de quo, quia supra dictum est, remanet de arctatione dicendum. Est enim arctatio, *Reclusio alicuius in carcere, cum chorda, & capucio*. vt ex nostris Statutis habemus, & antiquioribus, quæ à carceratione in multis differt. Primum, quia carceratus, priuatur forma habitus, id est, *chorda, & capucio*. arctatus autem minimè. Secundò carceratus infligi sibi flagella disciplinæ iubetur, semel, sexta feria, & pane, & aqua vesci. Arctatus autem ter in hebdomada. Tertiò carceratus ad pœnam, scit tempus suæ

Arctatio quid.

carce-

carcerationis; at arctatus nequaquam, decernente Statuto; *Durabit autem arctatio per tempus Superiori benè visum, de Patrum consilio, ita tamen, vt arctato nullatenus reueletur*. ne scilicet eludatur finis arctationis. Quartò carcerati detinentur vel ad custodiam, vel ad pœnam. Arctati autem, vt ex carceris incommodis, veritatem confiteri vrgeantur. & habet hoc pœnæ genus in sacris canonibus fundamentum. nam *cap. 1. de deposito*; mandatur, *sub quæstionibus ad rationem poni, etiamsi oportuerit, vinculis alligari, vt pecuniam in eius manibus depositatam, reddere compellatur*. Negabat enim depositum. & patet torqueri posse Clericum, etiam ob causam ciuilem, vt *Abb. hic n. 6.* & alij. & tortura non solum consistit in quæstionibus, sed etiam in vinculis. *Glos. in dicto cap. 1. de deposito*, quæ idem esse ait, torturam, tormentum, & quæstionem. Nam tortura est Inquisitio veritatis per tormenta. *l. 1. ff. ad Syllan. & l. 1. C. de quæstion. cap. si res. 14. quæst. 6. §. Vbi quidem. & cap. fraternitas. 12. quæst. 2.* in quo, *quidam fures damnis, quidam verberibus corriguntur*. & *cap. circumcelliones. 23. quæst. 5. §. Noli perdere. Quando tantorum scelerum confessionem non extendente equuleo, non sulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti. qui modus coercitionis, & à magistris artium liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpe etiam in iudicijs solet ab Episcopis adhiberi*. Scribit *Augustinus ad Marcellinum Comitem de Donatistis captis. & cap. illi qui 5. quæst 5. Veritatem diuersis cruciatibus è latebris suis religiosus tortor exigere debet*. vbi tortor appellatur Religiosus, quia pro veritate contendit. Non enim est vnum torturæ genus, vt in nostra practica criminali aduertimus. Titulo *de tortura initio*. vt notarunt *Marsilius, Carrer. Brun. Clar. Locatellus, Iodocus, quos refert, & sequitur Chartarius lib. 4. pract. cap. 1. à num. 3.* & in specie Rei torquentur fame, vigilia, & vniuersaliter tormentorum modus, cum non sit in iure determinatus, Iudicis arbitrio relinquitur. *C. & ff. de quæstion. Clar. 9. 64. vers. Item debet. Marsil. in l. 1. ff. de quæstion.* qui tormentum taxillorum, & vigiliæ adinuenisse fatetur. Quia omne corporis afflictiuum, tortura, seu tormentem appellari potest, torquent enim mentem, & sensum etiam flagella, etiam ieiunia, etiam inuoluntaria detentio in carcere, & confusio illa, comparendi coram communitate ter in hebdomada, ad supradictas pœnitentias subeundas. Solet autem hoc genus tormen-

Tortura, Tormentum, Quæstio, idem sunt.

Tortor religiosus.

Torturæ modus arbitrio iudicis relinquitur.

Domus disciplinæ. tormenti, domus disciplinæ etiam appellari, quia sub rigorosa disciplina gemit, qui ad veritatem fatendam cogitur. Nec enim distincta sunt, Arctatio,& disciplinæ domus, itaut liberum sit Superioribus, subditos in domo disciplinæ compescere, prout libuerit quia Statutum Vallisoletanum, ex Salmanticensibus elicitum, inquit, *Quo tempore in carceribus fuerint, sine capucio, & chorda semper maneant; non sic autem in domo disciplinæ, arctationis causa detenti.* vbi manifestè apparet, arctationem in domo disciplinæ exerceri. Quapropter qui non meretur arctari, nequè poterit in domo disciplinæ coerceri. Et cum arctatio dari non possit à solo Prouinciali, sed cum Diffinitorio, sequitur, non posse Religiosum recludi in domo disciplinæ ad libitum. vt aliquos fecisse scio. & ratio est in promptu, quia domus disciplinæ, vel est pœna, vel ad pœnam ordinatur, vt remedium subsidiarium pro delictorum emendatione. Pœnæ autem à solo Prouinciali infligi non possunt. nisi dicere velimus, posse Guardianum, pro quotidianis culpis, v. g. pro coercenda vagatione alicuius per Conuentum pro compescenda garrulitate, contentione, rixa, &c. præcipere Subdito, vt ad suam cællam pergat, ex eaquè non egrediatur, se inconsulto, hoc enim concedi posset, ad obedientiæ exercitium; attamen hoc non est, manere in domo disciplinæ, prout, in Statutis Ordinis tales termini concipiuntur. Sapiunt enim pœnam, & tormentum, ordinatum ad iuridicas inquisitiones, & non salutares pœnitentias. ex quo vlterius deduco, non solum peccare Superiores, hoc tormenti genere abutentes, sed etiam puniri posse, tanquam alienæ Iurisdictionis vsurpatores.

Quæro secundò, quibus delictis carcer iniungitur.

Respondeo in iure communi, pœna carceris imponitur in locis, quæ supra citauimus, quod carcer detur etiam ad pœnã. Carceris pœna, incorrigibilibus inflicta. in Apostolicis autem Constitutionibus hæc pœna non reperitur inflicta, nisi circa incorrigibiles, qui ad emendationis experimentum, per decretum de Apostatis, & eiectis, per annum in carceres detrudi, & ieiunijs probari mandantur. Et nescio siquis alius Pontifex, carceris pœnam Regularibus indiderit.

In Statutis autem Ordinis carcerari mandantur. Primùm Obloquẽtibus. obloquentes de Summo Pontifice, & Eminentissimis Cardinalibus *cap.* 1. *Stat. num.* 1. & 2. ad trimestrem carcerem condemnantur.

Secun-

Secundò, qui Generalibus non obedierint, per tres menses: Qui eisdem rebellauerint; per sex menses: Qui id in Prouinciales admiserint, per tempus arbitrarium Generali: Qui iniunctã pœnitentiam facere recusauerint, carcerari possunt. Qui in Commissarios Visitatores, se rebelles ostenderint, per semestre, carcerari mandantur. Ibid. *num.* 3. 4. 5. 6. *& cap.* 7. *Titulo de pœnit. num.* 23. Inobediẽtibus.

Tertiò, Apostatæ omnes; carcerari debent. *cap.* 2. *tit. de Apost.* quæ pœna augetur, vel minuitur, pro Apostasiæ gradibus, nam pro leuissima Apostasia datur carcer vnius diei. *num.* 7. pro leuiore, duorum, *num.* 6. pro leui, trium. *num.* 4. pro graui trium dierum *num.* 10. pro grauiore, trium mensium. *num.* 11. duplicantibus grauiorem, duplicatur carcer *num.* 12. triplicantibus, imponitur carcer vnius anni, vel etiam triennalis *num.* 13 pro grauissima, impositus est carcer trium mensium. *num.* 15. & illam replicantibus, sex mensium; triplicantibus autem, triremes decreti *num.* 15. Apostatis.

Quartò, Equitantes sine licentia, & necessitate, ad triduanũ carcerem condemnantur. *cap.* 3. §. 8. *num.* 3. etsi licentiam equitandi obtinuerint, equitauerint tamen per Ciuitates, & Terras, carceri etiam arbitrario destinantur *num.* 5.

Quintò, Castitatis violatores, fornicarij, ad sex menses: Sacrilegi, in perpetuum, sicuti etiam nefandi. *cap* 7. *tit. de pœnis*, §. 5. *num.* 21. & qui Mulieres intra Claustra conduxerint, vel in ædiculas pro Confessarijs Monialium destinatas, arbitrario carceri sunt addicti. *cap.* 11. *tit. de suspectis consortijs, num.* 7.

Sextò, Contumaciter inobedientes, carcerari debent. *cap.* 7. *de pœnis, num.* 23.

Septimò, Proprietarij, per mensem carceri adijciuntur. *Ibid. num.* 4.

Octauò, Alchimiæ, & artibus vetitis vacantes, carcerari iubentur ad Prouincialis arbitrium. *cap* 5. *tit. de laboritijs*, ad honestatem, &c. *num.* 2

Nonò, Superior fraudans eleemosynas, carcerandus est, Superioris arbitrio. *cap* 6. *tit. de computis, &c. num. vlt.*

Decimò, Procurans legari eleemosynam, sibi, vel alteri, arbitrario carceri deputatur. *Ibid. tit. de legatis, num.* 1.

Vndecimò, Cõsentiens fieri Procurator Cõuentus ad exigẽda legata, &c. ad arbitrium Prouincialis carcerandus est. *Ib. n.* 7.

Duode-

Duodecimò, Guardianus, qui incœptam à Prædecessore fabricam, sine licentia destruere, vel mutare audet, per mensem carceretur. *Ibid. tit. de locis, & fabricis, num. vlt.*

Decimo tertiò, Confessarius recipiens in confessione pecunias, carceratur per mensem. *cap. 7. tit. de sacra peccatorum confessione, num. 6.* & Confessiones reuelans ad arbitrarium Prouinciali, carcerem condemnatur. *cap.7. §.5. num.41.*

Decimo quartò, Prælato in culpa respondens, licentia prius non obtenta, carcerari potest, ad arbitrium Prouincialis. *Ibid. num.47.*

Decimo quintò, Minans alteri in personam, carceratur *cap.7. de pœn. num.51.* leuans manum, vel aliquid ad percutiendum accipiens, carcerem meretur, per tres menses. Leuiter percutiens, carceratur ad libitum: grauiter percutiens, &c. carcerandus est, per sex menses. *Ibid. num.52.* Percutiens gladio, baculo, &c. per annum. *Ibid. num.53.* sex menses. *Ibid. nu.53.*

Decimo sextò, Falsificans sigilla, vel literas Prælatorum, vel personæ notabilis, carceratur ad arbitrium Prouincialis. *Ibid. num.61.*

Decimo septimò, Deponens falsum in iudicio, vel reuocans, & deponi, aut reuocari procurans semestri carceri deputatur. *Ibid. num.64.*

Decimo octauò, Ludens aleis, aut taxillis, carcere arbitrario est macerandus. *Ibid. num.67.*

Decimo Nonò, Committens delictum, quod in sæculo dignũ est morte, perpetuò carceri mancipari debet. *Ibid. num.68.*

Vigesimò, Condemnatus, & appellans, si sit suspectus de fuga, detineatur in carcere loco detentionis. *cap.7. tit. de appellat. num.4.*

Vigesimo primò, Dogmatizantes, vel prædicantes contra veritatem Catholicam, vel libros prohibitos legentes, &c. carceribus mancipari debent. *cap. 9. tit. Eleemosyna Prædicatoribus, &c. num. vlt.*

Vigesimo secundò, Asserentes, non debere reuelari peccatũ, cognitum alia via, quam per Confessionem Sacramentalem, & in contumacia perseuerantes, ad arbitrarium carcerem condemnatur. *cap.10. tit. Fratrum admonitio, n.3.* sicuti, qui dogmatizauerint, non debere reuelari crimen, per fraternã admonitionẽ secretò correptum, arbitraria carceratione puniẽdi sunt. *n.4.*

Atquè

Atquè hi ferè sunt casus, carceratione emendandi, circa quorum aliquos iuuat adnotare nonnulla, relinquentes, quæ adnotata fuere in Commentarijs ad Statuta, suis quæquè locis, & remittentes propria in Capitulis infra examinandis.

Circa quartum vbi dicitur. *Nullus frater equo, iumento, curru in publicas vias Ciuitatum, Terrarum, & hospitiorum, negotietur, deambulet, aut iter faciat, sub pœna carceris.* Emergit dubium, an hoc comprehendat omnes, & in omni casu, v. g. An veniens Neapoli Romam, & cum transire debeat per multa Oppida, & Ciuitates, vt Fundos, Terracinam, &c. debeat ab equo descendere: etsi ob pinguedinem non possit? etsi solus iter faciat, an pedes ambulans debeat equum per frenum ducere, & ostendere, quod is sit, qui equo postea vtatur: & si in Comitatu aliorum, qui expectare nollent, &c. & si equitaret ob infirmitatem? Videtur enim Statutum omnes casus comprehendere, dum dicit, *negotietur, deambulet, iter faciat.* Deinde quid nomine hospitiorum intelligatur, fortasse diuersoria, tabernas meritorias, ad quæ diuertitur hospitandi causa, vel de die, vel de sero; adeo vt sit sensus, quod antequam accedat ad hospitium, debet ex equo descendere. Et videtur nimis durum, & insolens, vt pedes ad hospitium accedere debeat, qui apud hospitem, in conceptu est, quod equitauerit, & equitaturus sit in discessu. Et vlterius, an ob eamdem causam, debeat pedester exire ab hospitio, & postea equum longè ab illo conscendere, vbi nullum habeat, qui ascensui opem ferat. hæc inquam impossibilia moraliter sunt.

Respondeo, Statutum remouere intendit scandalum, vt clarè in illo insinuatur. *Et quia (inquit) equitatio in fratre minore, magnum sæculo scandalum generat, præcipimus, &c.* & scandalū potest esse actiuum, & passiuum, vt omnes affirmant cum *Sancto Thoma 2. 2. quæst. 43. art. 1.* & passiuum verum, non est peccatum; quia nullus tenetur dimittere opus sibi licitum, & ex sua natura non malum, ne alius scandalum patiatur. *Richar. in 4. distinct. 38. art. vlt. S. Thom. 2. 2. 14. art. 3. cap. inter verba 11. quæst. 3.* Nam si ob scandalum eorum, qui sciunt fratres Minores equitare non posse, & nesciunt causam legitimam, quam Minorica habet equitandi, vellemus, in casibus permissis, non equitare, sequeretur, quod nec per siluas, & campos equitare possemus, quia eadem ratio passiua scandali est vtrobiquè. Scandalum actiuum, & passiuum.

Et

Et qui ſcit fratrem Minorem equitare non poſſe, ſcire etiam debet, poſſe in neceſsitate, & infirmitate. nec tenemur cuicumquè obuio, dicere, *Vide, quod ego habeo neceſsitatem, & licentiam equitandi*; & hoc ſcandalum paſsiuum, eſt Phariſaicum. *Matt. 15. vbi Hieronymus*, itaque vbi non fuerit ſcandalum actiuum, nequè erit peccatum, & conſequenter, nequè pœna carceris. Et ſcandalum actiuum eſt, quod vel ex intentione operantis, vel ex ſua natura eſt inductiuum alicuius ad minam. *Hoſtienſ. in ſumma, tit. de renunciatione. Gloſ. in cap. niſi. §. pro graui, eodem.* Et omnes communiter. In recenſitis igitur caſibus ſentio, non eſſe puniendum, qui per vicos, & Ciuitates inferioris notæ, vel hoſpitia equitaret. Excipio inſigniores, in quibus Minores equitare non ſolent, vt Romam, Neapolim, Mediolanum, &c. ex inſolito enim equitatu, poſſent imbecilles ſcandalizari. vt in Villis, & Terris, in itinere ſitis, ſicuti à culpa equitantes, in recenſitis caſibus abſoluo, ita etiam à pœna immunes cenſeo. & in hoc deſideratur prudentia Prælati, qui ſciat neceſsitates, à voluntarijs exceſsibus diſtinguere. Præcipuè notanda ſunt verba illa, *Negotietur, deambulet, iter faciat*, quæ non excludunt omnẽ equitationem, ſed tantum voluntariam. Inſolentiſsimum eſt, fratrem minorem, equeſtrem negotiari, vel deambulare, quaſi animi gratia. *Et iter facere*. in eundem ſenſum interpretandum eſt, vt iter non faciat ſine magna neceſsitate, quæ cum equitatione per illa loca, non compatiatur.

Equitare per Ciuitates ſine ſcãdalo actiuo, non eſt peccatum in fratre minore.

Circa octauum præter ea, quæ in Commentarijs noſtris ad Statuta, hoc loco notauimus, cenſeo recenſenda verba Statuti, *Alchimiam, & alias quaſcumque doctrinas, & artes ſuſpectas, ab Eccleſia reprobatas, qui diſcere, docere, exercere, vel libros, & ſcripturas talia continentes, retinere auſus fuerit, carceribus mancipandum decernimus arbitrio Prouincialis*. Vnde.

Quæro, An quilibet actus etiam inchoatus, vel imperfectus, puta qui cœpit diſcere, docere, exercere, & per diem, vel hebdomadã durauit, poſsit per carcerationem puniri. Sicuti etiã ſi breui tempore tenuerit librum Chiromantiæ, &c.

Reſpondeo primò iuxta doctrinam eorum, qui declarant primam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini contra legentes, retinentes, imprimentes libros Hæreticorum. Ab hac excommunicatione eximere paruitatem materiæ, vt ſentiunt. *Alterius cap. 6. dub. 4. Reginal. lib. 9. num. 254. Graff. par. 1. deciſ.*

lib. 4.

lib.4. cap.18. num. 45. Sairus lib. 3. de excomm. cap. 3. num. 12. Sanchez lib.2. cap.10 num.31. Duardus quæst.46. num. 4. lib. 2. contra Vgolinum, & Toletum aliter opinantes. apud *Bonac. disput.1 de censuris quæst.2. pun.4 num.14.* quia in omni opere morali paucitas materiæ excusat à mortali. Quæ autem sit paruitas materiæ in casu nostro, dicerem, quo ad Alchimiam, si vnã actionem, vel vnicum experimentum faceret, vt lutandi vasa, sublimandi, vel fixandi Mercurium, &c. idque breui tempore paucarum horarum, vel vnius diei. & in libris, vetitas artes continentibus, si paucas lineas legeret, si non vltra vnum folium excurreret (cuiusmodi citati Doctores Hæreticorum libros legentes excusant à censuris). Si breui tempore, v. g. vno die eos retineret, & si vlterius, dummodo opportunitatem, eos Inquisitoribus restituendi non haberet, vel si illicò restitueret, suę famę periculum subiret. Omnia enim ista à mortali culpa excusant, & consequenter à pœna.

Paruitas materiæ excusat lecturam librorũ prohibitorum

Quæ sit paruitas materię in Alchimia.

Respondeo secundò, non esse carcerandum, nisi constaret, subditum *Discere, docere, vel exercere*: id est nisi has actiones faceret data opera, ex professo, & ad effectum reducendi ad completam perfectionem Alchimię, &c. cognitionem. Discere enim sedulam percipiendi aliquam cognitionem, studium denotat. Nam *Discere*, propriè est *rem ignotam assequi* Vt notauit *Pomponius in l. apud Iulianum. de fidei comm. libert.* & ex eo *Spiegellius.* Hinc illud *Saluij Iuliani*, cognomento seueri iurisperiti, octauum, & 70. annum agentis. *Etsi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addiscere.* apud *Ioann. Caluinum in lexico.* Ex quo apparet, discendi verbum, pertinax studium continere. *Docere* autem denotat, non quamcumque rei cognitæ communicationem, sed artis communicandæ peritiam, & exercitium, hinc Doctores, idem sunt ac Magistri, vt ex *Alciato* probat idem *Spiegell.* quod ex sequenti *Vel exercere* declaratur, quia sensus *discendi, & docendi* est, quod fiat exercitium, & profiteatur quis tales artes, & non casu, perfunctoriè, & accidentaliter. Nam particula, *Vel*, hoc loco ita ponitur inter diuersa, vt etiam denotet similia, & idem importantia; vt ex multis probat *Barbosa de diction. Vsufrequentibus. dict.* 415. Vis autem verbi *Exercere* est, quod quis vacet ex professo talibus artibus, vt inde lucrum faciat discendi, vel docendi, vt per multa exempla iuris docet *Ioan. Caluinus verb. Exercere*, Nam exercere

Discere.

Docere.

Exercere.

Particula *Vel*.

medi-

medicinam non dicimus, qui eam artem non profitetur; & ex officio, cuicumque ministrat. Sic exercere fenus, iudicia, piraticam, crimen, cauponam, &c. Non dicuntur, qui semel, bis, aut ter has artes faciunt, sed qui frequenter, & ex proposito. Hinc deduco, non posse carcerari, qui bis, aut ter, tales artes exercuisse conuictus esset. Quia nos stamus in rigore Statuti. & cũ magna pœna sit carceratio, non debetur, nisi magnæ culpæ, cuiusmodi non sunt actus inchoati, imperfecti, & paruę materię.

Respondeo tertiò, circa retentionem Scriptorum, vel librorum prohibitorum maiorem esse pœnam Statuti, pœnis Canonicis, quia Canones puniunt excommunicatione, legentes libros hęreticos, sortilegos, necromanticos, &c. At Statutum restringit se ad retinentes, itaut pœnam incurrant, etiamsi non legant, nec legerint, quod maius est, quia potest liber vetitus legi, sine retentione, vt si in alterius possessione, vel manibus reperiretur, at retineri sine lectura potest, & sic, cuiuscumquè essẽt libri, vel scripta, dummodo reperirentur in cælla, vel de mandato fratris, in potestate alterius, esset his pœnis plectendus, quia verè retinet, qui non abstinet, nec dimittit. *l. 6. ff. de reb. auct. Iud. possid. l. 50. ff. de hæred. petit.* Dixi, si suo nomine, & mandato in alterius domo reposita essent, quia retinere possessionem animo possumus, adipisci non possumus. *Paulus in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acquisit. possess.* In hac etiam parte, excusandus esset, ob breuitatem temporis, vt supradiximus. & multò magis per ignorantiam, etiamsi crassã, & affectatam, quia dicit Statutum, *Ausus fuerit*. Ausus autem scientiam supponit, quam qualibet ignorantia tollit. & de crassa firmant *Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 38. Duard. lib. 2. quæst. 36. num. 3. Vgolin. in primum Canonem Bullæ Cœnæ §. 2. Sousa pariter disput. 13. num. 8. Alter. lib. 5. disp. 2. cap. 6.* & de affectata, contra alios, docent citati *Sanchez num. 32. Duar. quæst. 37. num. 5.* & alij, quia qui operatur ex affectata ignorantia, non dicitur scienter facere. Quod *Bonacc. cit. num. 9.* limitat, nisi ignorantia esset, cum ingenti temeritate coniuncta. Sed quoad rem præsentem, parum referunt ignorantiæ, quia licet, excludant excommunicationem in foro conscientię, non excludunt præsumptionem culpę in foro exteriori; in quo sufficit tales libros reperiri apud talem fratrem, modo sciat, modo nesciat, quid sint, quiduè contineant, & suum erit probare ignorantiam. quia

Retinere libros vetitos.

Retinere quid sit.

Ignorãtia crassa excusat ab excomm. & affectata.

quia quilibet præsumitur scire, quę sui muneris sunt.

Circa IX. Statuti verba sunt. *Quod si eleemosynas fraudasse, vel in Prælatorum, vel in aliarum personarum dona, quouis modo erogasse, legitimè constiterit, ipso facto, sint excommunicati, suffragiorum iure, &c. perpetuò priuentur, & carceribus mancipentur, superioris arbitrio pro fraudis, & dilapidationis qualitate.*

Primo quæritur, An tales pœnę irrogentur, etiamsi fraus reperiatur, vel denuncietur extra computum, singulis mensibus reddendum à Guardianis coram fratribus? eò quod vtraque ista simul connectantur, & vnum ex altero cognosci tradatur.

Respondeo affirmatiuè, quia id quod punitur, est fraus publicarum eleemosynarum, & proprietatis crimen, quod acrius animaduertitur in Prælatis, quam in alijs, quia ipsorum fidelitati administratio commissa est, & in officio delinquunt. Deduci autem in actione reddendi computa, non tangit substantiam delicti, sed modum, illud inueniendi. Habemus enim Iuridicos alios modos cognoscendi delicta, nimirum, per inquisitionem, accusationem, denunciationem, *cap. qualiter, & quando cap. licet hæli. de accusat.* & sic, si aliunde sciatur, Statuti pœnis puniri debet.

Fraus eleemosynarũ, in prælato acrius puniri debet.

Secundo quęritur, si conuictus ex calculo fraudasse &c. quod est euidentia rei notorium, possit statim condemnari, tanquam in infragranti deprahensus crimine.

Respondeo debet fieri processus de fraude, examinando fratres, qui computo adfuerunt, & debet audiri in suis defensionibus. quia licet notorium sit ex calculo, potest tamen se defendere, per alias innocentię vias, vel ostendere errorem calculi, &c. Nemo enim legitimis defensionibus priuandus est. De iure naturæ, & diuino, vt alibi dictum est. Ideo dicitur in Statuto; *legitimè constiterit.*

Tertiò, Quanta debeat esse fraus, & donorum erogatio, adhasce pœnas incurrendas?

Respondeo non sufficit, præcisa materia peccati mortalis, vel furti, vel proprietatis, si essēt duo Caroleni, vel Iulij, aut tres, vel quatuor iuxta opiniones magis famosas; quia hic non agitur de sola culpa mortali, sed de inferendis excommunicatione, priuatione perpetua suffragiorum, & officiorum Ordinis, & carceratione. quę sunt maximæ pœnarum, quę in Seraphico Ordine inferuntur. atquè adeo supponit magnum delictum, & fraudem,

Quanta debet esse fraus, vt puniri possit.

dem, ac dilapidationem notabilem. Hinc *Quaranta verb. bona naufragantium, Filliuccius de munerib. Religiosorum*, *Sayrus lib. 1. de censur. cap. 9. num. 33. Duard quæst. 11. num. 5. Scortia Theor. 413.* dicunt, rapientes bona naufragantium, non incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ ob quamcumque materiam, sed necessarium esse, vt duorum aureorum valorem attingat, quia excommunicatio non debet fulminari pro re vulgari *Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 3.* qualis est, omnis valor, infra duos aureos. *l. si oleum. cum seq. ff. de dolo malo.* nec præsumi debet, voluisse Religionem, tantas pœnas infligere pro re vulgari. Vnde dico, eum qui fraudasset, vel donasset supra duo aurea, posse his pœnis coerceri, non infra. Reliqua remitto ad disputata in nostris Commentarijs *cap. 7. de casibus reseru. cap. 7. stat. 2.* vbi de munerum largitione disputauimus. Quibus addo, donata Superioribus, ita tandem in hoc Statutum incidere, dum fierent cum dilapidatione bonorum Conuẽtus, & prætextu ambitionis; vt aduertit *Diana. 1. par. tract. 6. de pauper. Religios. resolut. 33.* licet *Lezana in sum. verb. donare. num. 9.* non satis placeat. Etsi nummi, aut denarij, vel pecunia donarentur, quæ statui nostro repugnant. Non autem si poculenta, vel esculenta, vel res modici valoris, sed magni, quod elicio ex verbis statuti dicentis *pro fraudis, & dilapidationis qualitate*. Dilapidare autem non est quæcumque datio, *sed prodigere, disperdere, decoquere. l verum §. penult. ff de Minorib.* vbi *Iurisconsultus*. Propriè enim dilapidare significat, lapides auferre, hinc ad damna conuersum, denotat, rei familiaris destructionem, quasi domum disiectis lapidibus destruat. Vnde denotatur vigens damnum.

Ob quam quantitatẽ bonorum naufragantiú incurritur excomm.

Dilapidare quid sit.

Quartò, Quantum debeat esse carceris tempus, dum Superioris arbitrio commendatur?

Respondeo, *Pro fraudis, & dilapidationis qualitate*. Nam si pro sola proprietate simplici est carceratio menstrua, certè maior debet esse pro fraude, & proprietate qualificata, ex officio Prælati delinquentis, quæ satis aggrauat, & ex damno Conuentus, qui dilapidatur. Ideo ex augmento dilapidationis, excessus carcerationis elici debet, & augeri ad menses, & annos. minus vno, aut duobus mensibus carcer decerni non debet.

Qualis carcer dilapidantibus congruat.

Circa decimum, quod tale est. *Vniuersis, & singulis fratribus; per sanctam obedientiam præcipimus, vt nemo per se, vel per interposi-*

positam personam, ad faciendam, & ordinandam aliquam eleemosynam, ad tempus, vel perpetuam, sibi, vel alteri fratri, aut Ordini, vel Conuentui exhibendam, suadeat, vel prouocet. Etsi ordinata fuerit, nullo modo exigatur à fratribus, vel ab alio ipsorum nomine, in iudicio: nequè exigi possit, nequè recipi, nisi per modum eleemosynæ. Contraueniens sit ipso facto excommunicatus, &c. & omnibus Ordinis officijs priuatus, Carceribus etiam mancipetur Prouincialis arbitrio.

Prima difficultas, An Statutum comprætendat casus, in regula concessos, pro infirmis, indumentis, necessitatibus, &c. Quærere eleemosynas pecuniarias pro veris necessitatibus, possumus.

Respondeo negatiuè, quia in permissis non delinquimus. & *quod ob gratiàm alicuius conceditur non est in eius odium retorquēdum. reg. I ur. in 6.* & *quando quis mandato facit regulæ, dolo facere non videtur.* Ibidem, & manifestè loquitur statutum de eleemosynis pecuniarijs, quæ suadentur legato relinqui, non quæ in dies pro veris, & permissis necessitatibus petuntur: patet ex *titulo de legatis*. & procuratur extirpari ab ordine abusus, vel nomen legatorum. & licet non esset peccatum contra regulam, vbi facta esset experientia, quod infirmi sustentari non possent cū quotidianis eleemosynis, & fratres vestiri non possent per consuetas mendicationes, quod aliquis diuiti morienti suaderet aliquid pro his necessitatibus legari eleemosynaliter, recipiendum postea à fratribus, quia contra regulam non est, cognitis necessitatibus obuiare; & sicut possumus pro futuris necessitatibus quæstuationes anticipare, ita etiam possemus, ad subleuandas futuras necessitates aliquam eleemosynam suadere; tamen, quia hic aditus licitus posset ad illicita penetrare, & paupertatis murum effringere, iure optimo cautum est, non permittere licita, vt vitemus illicita. Ex hoc enim fonte minorici status pręcipua prærogatiua decolorata est, & à paucis legatis, ad magna, ad diuitias, ad bona immobilia deuentum est. Ideo tam rigorosè radix reciditur, vt fruticum luxuries impediatur, & quod non est malum in se, factum est malum ex lege. Nisi etiam in se malum dicamus, quia legata ista, maximè si sint perpetua, quotidianæ mendicationi præiudicant, cum in legatis certitudo prouisionis reperiatur. Vt aduertit *Sanchez lib. 7. Decal. capit. 26. num. 47.* cui & si respondeat *Hieron. Rod. resolut. 88. num. 19.* ad sustentandam sententiam *Rodrig. tom. 3. quæst. 67. artic. 8.* contra *Portell. verb. testamentum. num. 8. & verb. legatum. in* An legatū perpetuum tollat mēdicationē?

P *Add.*

Add. num. 3. dicens, non tolli per hoc mendicationem, quia semper legatum exigitur eleemosynaliter: tamen cum sciatur, istam eleemosynam esse ita certam moraliter, & ciuiliter, vt nullo pacto mutari possit, maxima certitudo inducitur, qualem habent, qui bona in communi possident. quia & si Dominus eleemosynæ, dum viueret poterat illam non dare, mortuo tamē ipso, legatum redditur immobile ex parte hæredis, qui non dat gratis, & liberaliter quomodo dabat Testator, vt affirmat ex *Corduba* in *cap.6. reg. quaest.*11. *pun.*4. Nam testamentum in mortuis confirmatum est, ex Apostolo. & testator non legat fratribus tantam pecuniam, dandam ab hærede liberaliter, adeo ut si nolit, possit non dare, sed obligat, & cogit ipsum hæredem ad reddendum legatum, super quo potest cogi ab Episcopo, vel Iudice, licet non ad instantiam Religionis, & fratrum. *Legatum* enim (vt ipsemet *Hieron. Rod. num.*10. affirmat) *est quædam donatio à defuncto gratis relicta, ab hærede præstanda. Instit. de legat. §. legatum.* non quidem liberaliter sicut Testator, vt infert ipse paulò post, ex eo, quod agens de mandato alterius, agat ad modum mandantis. Quia in hoc sensu falsissima propositio est, nam vt idem *num.*19. docet ex multis, quos citat, *Legata annalia relicta in stipendium missarum, & officiorum diuinorum, valida sunt, & ad illa soluenda tenentur in conscientia hæres, & testamentorum executores. quamuis enim dicti fratres sint incapaces ad petendum in iudicio per ciuilem actionem, non sunt tamen incapaces ad recipiendum, quod sibi debetur in foro conscientiæ, & quod Iudex ex officio eisdem solui facere tenetur.* En liberalitas hęredis? Quis enim sapiens dixit, mandante Principe seruo deferre munus alteri, quod seruus illud det ex gratia, & liberalitate, quinimo tenetur ex rigorosa iustitia, & si non det, peccat mortaliter, & obligatur ad restitutionem. Supposita igitur hac communi doctrina, remanet fratribus certitudo illa plusquam moralis, de habenda pecunia, siue per hunc, siue per illum modum, & possūt cogere per Iudicem hæredem ad illam sibi erogandam. Quidquid sit, de conuentione ciuili, vel deprecatoria, de qua non disputamus, quia solum premimus certitudinem tollentem mendicitatem, quæ in legatis negari non potest. Et licet speculatiuè contrarium defendatur, & ipsemet resolutor in fine *num. x.* consulat non decere, nec conuenire, quod Prælati contrariam sententiam permittant practicari, nisi rarò, ne scandalum generetur.

Legatum quid sit.

retur,

retur, & porta aperiatur relaxationi; miror tamen, quod idem *num.10 §. Tandem, cum Rod. dicta quaest.67. art.8. tom.3.* & *Cord. in cap.6. regul. quaest.10.* affirmat, posse fratrem Minorem inducere consanguineum, aut amicum, vt sibi tale legatum annuum relinquat ad vitam, & esse licitum fratribus Minoribus inducere fideles, vt Anniuersaria, seu Cappellanias in suis Monasterijs cõstituant, eò quod suadeant opus bonum, & pium. Miror (inquã) quia grauissima, & antiquissima Ordinis Statuta id prohibent. Praecipuè *Statuta Vltramontana cap.3. §.4. citantia Clem. exiui. Statuta Papalia Iul. II. cap.6. partic.19. & 20. Salmant. cap.6. Assisiana ann.1526.* & dicentia *Cum annuos redditus, sicuti caetera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renouantes antiqua generalia Statuta, decernimus; quod nullus frater inducat personam aliquam, ad eleemosinam perpetuam Ordini nostro exhibendã. Et si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in iudicio exigatur sub poena proprietatis, à procurantibus, & exigentibus subeunda.* Quod Statutum reperitur in *Farinerijs cap.3.* quae super addũt Sanctam obedientiam, & latam excommunicationis sententiã, *ijs qui eleemosynam perpetuam, vel ad vitam, sibi vel alteri fratri, vel etiam Ordini exhibendam, inducunt.* Videat igitur lector, quomodo possit esse licitum, quod sub tantis poenis tam rigorosè prohibetur. Et qua ratione opus pium esse potest, quod tam impiè à fratribus vsurpatur. Non enim nobis licent omnia opera pia, & bona, quia non eleemosyna, non negotia ad salutem aliorum, si per obedientiam vetantur. Nam cum bonum ex integra causa dependeat, Et malum ex singulis defectibus consurgat, bonum esse non potest, cui refragatur lex, quod Minoricae paupertati ruinam minatur, quod tot animaduersionibus plectitur, quod saeculum scandalis replet.

Procurans sibi relinqui legatũ, peccat. sicuti cappellanias, &c.

Secunda difficultas, ad quantum se extendere poterit arbitriũ Prouincialis circa carcerationem.

Respondeo Minorem illa, quae Proprietarijs datur, inferre non debet, quia per Vltramontanum Statutum, vt Proprietarij puniendi sunt, illius transgressores. Et eò magis seuerius procedendum esse censeo, quò agitur de re grauissimi momenti, quę in vsum induci satagitur.

Tertia difficultas, si frater suadeat relinqui eleemosynam cõsanguineo, vel alteri, non fratri Ordinis, sed saeculari, cum quo conuenerit, *vt sibi tandem*, vel totam, vel partem eroget, de cõ-

ſenſu donantis, & legantis, an debeat his pœnis plecti.

Reſpondeo primo, cũ de ſolis fratribus Ordinis diſponat Statutum, & ſuaſio ad faciendum legatum non ſit mala, aut prohibita, non eſt puniendus legati Suaſor.

Reſpondeo ſecundo, cum Statutum dicat, nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam, poſſe ſuaderi tale legatum, ſicuti actiuè acceptum, pœnam infert, quia *qui per alium facit, per ſe facere videtur. cap. poteſt, & cap. qui facit. de regul. iur. in 6.* multò magis paſſiuè, quia *cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ cõſequuntur ex illo. eod. reg. 39.* & *cum quid vna via prohibetur alicui ad id ad alia non debet admitti. reg. 84.* modo cum prohibeatur id quod inobedientiam, & proprietatem continet, Cuiuſmodi eſt, procurare ſibi denarios &c, & iſte caſus debet rigoroſius emendari, cum culpam contineat, iam à tranſgreſſore cognitã, & occultari procuratur, cum deceptione Superiorum.

Procurans fieri legatũ ſęculari, vt fratri ſubueniat, puniendus eſt.

Circa XI. quod eſt, vt ſequitur. *Si aliquis frater fiat Procurator ad exigenda legata, quæcumquè illa ſint; vel comparendum in iudicio, carceri mãcipetur. Et Prouincialis, aut Guardiani huic facto conſentientes, priuentur officio.*

Quæritur primò, An ſi fiat Procurator ad exigenda eleemoſynaliter, incurrat pœnas.

Reſpondeo negatiuè, quia exigere per modum eleemoſynę iã conceditur, ibi *Nequè exigi, nequè recipi poſſit, niſi per modum eleemoſynæ.* Quæ vltima clauſula refertur tum *ad exigi*, tum *ad recipi*, quia cui conceditur receptio eleemoſynę, conceditur petitio illius in caſibus, à iure permiſſis, de relatiuis enim eadem eſt ratio *l. aſſe. tota. ff. de hared. inſtitit. l. inſtitutio talis ff. de condit. inſtit.* Et licet verbum *exigere*, dicat receptionem ab inuito, quia exegiſſe dicitur, qui inſtituta actione petit, *Spiegell. ex Alciato, Rebuff. ad l. verbum exactæ. ff. de verb. ſignific.* Nam cum componatur *exigo*, ab *ex*, & *ago*, ſignificat eijcere, & expellere. Et ſic denotat, alias debitum petere. *l. 2. §. ad Magiſtratus. ff. de orig. iuris*, & Exactores dicuntur, qui pecunias debitas exigunt *C. de exactoribus tributorum.* Et vniuerſaliter in iure, exigere ad debitum refertur, & ad eum, qui actionem habet ad petendum, & poteſt inuitum cogere apud Iudicem, vt reddat. vt multis ex legibus *Briſſon. Spiegell. Oldrad. Io. Caluin.* probant. Vnde ex hoc capite, ſicuti nobis prohibetur ius, ita prohibetur exactio: attamen in tam rigoroſa ſignificatione exactionem non

Exigere legata eleemoſynaliter, non eſt malum.

Exigere quid ſit,

accipi-

accipimus, Sed pro simplici petitione eleemosynæ; & lato quodam modo. Quia si rigorosè acciperetur, nõ verificaretur Statutum, *neque exigi, nequè recipi possit, nisi per modum eleemosynæ.* Nam non est eleemosyna, quæ ex debito recipitur; verum quidem est, in priori Statuto, exactionem rigorosè accipi, & propterea carceratur, qui ad exactionem Procurator instituitur. Quia Proprietarius est, quod ius, quod non habet, sibi erogat.

Quæritur secundò quę differentia sit, constitui Procurator ad has exactiones, & comparere in iudicio, quia vt distincta in Statuto ponuntur.

Respondeo in re idem sunt, quia qui constituitur ad rigorosã exactionem, potest petere in iudicio, & extra; attamẽ cum possit, quis destinari ad exactionem extra iudicium, & in iudicio, vtrumquè, vt dominium sapiens, sub eadem pœna prohibetur. Et sic qui constitueretur Procurator ad exigenda legata, cum limitatione, ne propterea in iudicio compareat, in pœnas Statutas incidit, æquè, & pariformiter, ac qui explicitè ad in iudicio comparendum, destinaretur.

Procurare exactionẽ legatorum & comparere in iudicio idem sunt.

Quæritur tertiò, An hasce pœnas incurreret, qui non constitueretur, quidem Procurator, sed de facto legata exigeret, ostẽdendo dominium, procurando apud Syndicum Apostolicum, vt hæredem, vel in iudicio, vel extra conueniat, aut Procuratores sæculares submitteret, &c.

Respondeo affirmatiuè, quia non punitur sollemnitas, sed substantia actus, nimirum ostendere ius in legatis; quod fit in omnibus recensitis casibus. Et *cum aliquid vna via alicui prohibetur, non debet, per aliam viam ad id ipsum admitti. regul.* 84. *iur. in* 6. & Statutum clarè ait, *Non exigatur à fratribus, vel ab alio ipsorũ nomine, &c.* Benè tamen verum est, quod si non exeatur ab exactione eleemosynali, etiamsi apud Episcopum, & Iudicem agatur, implorando Paternum munus, aut moneant hæredem de sua obligatione, super qua tamen fratres protestentur nullum ius habere, non peccaretur, nequè incurrerentur pœnæ. Vnde *dari consilium in his exequendis Minorico Statui non obsistit.* in *Clem. exiui.* §. *Verumtamen in his exequendis.*

Punitur vt proprietarius frater Minor qui quoquo modo procurat exigi legata.

Quæritur quartò, An agente ex se Syndico, ad exactionem legatorum teneantur fratres id prohibere.

Respondeo necessario debent monere Syndicum de facultate, quam habet, quæ cum non possit esse Martiniana, ius ad exigendum

Obligatio fratrum in monendo

syndico circa legatorũ exactiones.

gendum non habet. contra quam si agat, inconsultis fratribus, debent illum de indebita actione monere. etsi ex tali actione, scandalum Iudicibus generetur, & veniunt fratres in suspicionẽ, quod ex eorum instigatione procedat, debent illum ab officio remouere. Quæ est determinatio *Clement. exiui. de verb. signif. §. Amplius cum non solum*: in qua prohibetur, fratres assistere Curijs, in iudicio experiri. Experiuntur autem, cum non prohibent fieri, cum possint, & debeant, vt in simili discurrunt, de non obstante damno proximi, qui peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, si ex officio illi incumbit cura, tutela, procuratio, administratio &c. *Andr. Gaillius lib. 2. obseruat. 64. S. Th. 2. 2. quæst. 62. art. 7. Adrian. in 4 de restit. 9. de concurrentibus cum fure. Nauar. in cap. Non inferenda. 23. quæst. 3. & in Manuali cap. 14. num. 36.* & alij omnes. Et nemo negabit, teneri ex officio, superiorem instruere, & impedire, quæ à suis Procuratoribus, in perniciem Religionis committuntur. Nam cui committitur cura procurandæ, & tuendæ obseruantiæ regulæ, eidem conuenit remouere contraria.

Non obstãs quando ad restitutionem teneatur.

Circa XII. quod tale est, *Guardianus, qui ab antecessore incœptam fabricam sine scripta Prouincialis licentia destruere, vel mutare ausus fuerit per mensem carceri mancipetur.*

Super quo emergit difficultas, an, dicente altero Statuto, *Posthac nihil noui quod scutorum decem expẽsas superet, sine scripta Prouincialis facultate, in Conuentibus nostris fabricari, aut destrui liceat: Qui secus fecerit, ab eo loco confusibiliter pellatur, priuetur officio, & suffragiorum iure triennio careat.* Intelligi debeat destructio à valore superante decem scuta, itaut licitũ sit Guardianis immutare fabricam à decem scutis, & infrà, nam cum exceptio firmet regulam in contrarium, dum prohibetur sub pœnis immutatio, quæ decem scuta superat, restat, vt in non superante decem scuta, cesset pœna. Et quod hoc Statutum declarandum sit iuxta dicta superius, suadet illa ratio, quod Guardianus quicumquè non potest immutare fabricam, nisi illa sit à suo antecessore constructa, quia sui antecessores illam construxerunt. Etsi hoc ita intelligatur, remanet, quod non sit necessaria licentia, si incœptam ab antecessore fabricam, & valorem decem scutorum non superantem, innouet. Et vlterius, An decem scuta teneri debeant inclusiuè, v. g. conceditur fabricari, vel destrui ad summam decem scutorum, non vltra: an vero valor

Fabricæ cõstructio, aut destructio in Minoribus quanti valoris esse poterit, nõ obtenta licẽtia Prouincialis.

ior fabricæ decem ſcuta attingere non debeat.

Reſpondeo primò, hæc duo Statuta idem non ſunt, ſed res diuerſas concernunt. Nam vnum reſpicit immotationem circa ædificium factum, à Guardianis quidem, ſed non immediatè anteceſſoribus, ſed antiquis: alterum verò reſpicit fabricam incœptam ab immediato anteceſſore. Tum quia iura iuribus cōcordanda ſunt, & non eſt præſumendum, quod duo Statuta, immediatè ſuccedentia, ſibi contradicant. Contradicerent autem, quia vnum abſolutè prohibet immutationem in fabrica ab anteceſſore facta: alterum permittit vſq; ad decem ſcuta. Et quod ſint diuerſa, patet ex vocabulo *Anteceſſoris*. Anteceſſor enim in iure, non eſt quilibet, qui alium præcedit, ſi in numero ſingulari proferatur, ſed qui immediatè antecedit. vt *Paulus* in *lib.* 55. *ff. de Iudicibus. Anteceſſor eſt prior Magiſtratus, cui alter ſuccedit.* cui correlatiuè opponitur *ſucceſſor*, ille inquam, qui immediatè ſubſequitur, vnde ſucceſſorem dare, vel mittere, eſt Magiſtratū abrogare, & officium auferre, vt inquit *Budeus, & Vlpianus in lib.* 2. *ad l. Iuliam Maieſtatis*. inquit, *Quiuè de Prouincia, cum ei ſucceſſum eſset non diſceſſit*. ideſt, ex *Spiegellio*, cum ei ablatum eſſet officium, ſeu abrogatum imperium. Prohibetur igitur, ne in fabrica ab immediato anteceſſore incœpta Guardianus ſucceſſor aliquid innouet, ſiue in illam, decem ſcuta pendat, ſiue pauciora. Non enim dicit. *ab anteceſſoribus*, qnia tunc omnes alios comprehenderet. Sed ab anteceſſore, ideſt immediato. Expenſæ autem decem ſcutorum, ſe tenent ex parte fabricæ factæ ab anteceſſoribus, & antiquæ, in qua immutatio notabilis fieri prohibetur, non modica, cuiuſmodi iudicatur eſſe, quæ decem ſcuta non ſuperet.

Anteceſſor in iure, quis intelligatur.

Reſpondeo ſecundò, Decem ſcuta hoc loco accipienda ſūt incluſiuè, quia ait Statutum, *quod decem ſcutorum expenſas non ſuperet*. ergo attingere poteſt decem ſcuta, dummodo non excedat, & in pœnali hac conſtitutione, rigoroſa interpretatio fieri debet.

Fabrica decem ſcutorū fieri poteſt ſine licentia.

Poteſt etiam dubitari, An ſufficiat licentia oretenus indulta.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ſcriptura non requiritur ad formam, ſed ad ſollemnitatem actus, vt cautius procedatur. Vide dicta in noſtris Commentarijs *cap.* 11. *Statut.*

Circa XIII. cuius tenor eſt, *ſi quis Confeſſarius legitimè indiciatus fuerit, pecunias per ſe, vel per alium, quouis modo recipere*, *vel*

vel recepisse ad veritatem dicendam, arctetur. & conuictus ab audiendis confessionibus, ipso facto, & perpetuò sit suspensus, & proprietariorum pœnis omninò subiaceat: ac in excommunicationis sententiam incidat, &c. ab eo loco expellatur, &c. & carceretur per mensem, vel per annum, si de eo alias fuisset conuictus.

Super quo Quæritur primò, An his pœnis sit puniendus, si pecunias recipiat in actu confessionis, an sufficiat recepisse ante, vel post, mediatè, vel immediatè.

Recipere pecunias ante vel post cōfessionem, vel in ipsa, inducit pœnas.

Sollicitãtis in cōfessione, punitio

Respondeo licet Statutum non exprimat hoc, dico tamen puniendum esse, quoquo modo recipiat, dummodo id faciat tanquam Confessarius, idest Confessionis intuitu. Nam si hoc non importaret Statutum, superfluum fuisset, nominare Confessarium, quia quilibet frater si pecunias recipiat, vt proprietarius punitur. Ergo specialis ratio Confessarij, facit, vt fratrem in confessionis officio compræhendat. patet à simili de sollicitantibus in confessione ad turpia per Bullam *Pij IV. Cum sicut.* quã extẽdit ab Hispanijs ad omnes Orbis Christicolas, *Clem. VIII. ann.* 1592. & compræhendere sollicitantes masculos, ac etiam non solum in actu confessionis, sed ante, vel post immediatè. *Palus V. ann.* 1619. & in Bulla, *Dilecte fili. ann.* 1608. per suum decretum à Sac. Inquisitione, de eius mandato promulgatum. Et per suam constitutionem *Greg. XV. Vniuersi Dominici gregis. ann.* 1622. quæ non sunt extensiones pœnarum de casu ad casũ, sed declarationes casus formalis de mente iuris, & ratio est, quia paria sunt, quæ sunt in actu, cum ijs, quæ sunt in via, & deducũtur ad actum *Bart. & Bald. in l. penult. ff. de testam. milit. Felin. in cap. fin. de Iudæis. Iason. in l. quamuis num. 6. C. de inoffic. testam. Tiraquell. de legibus Connubialibus. lib. 15. num. 4.* & processus, affectus, & conatus ad maleficium habentur pro maleficio in atrocissimis. *Clar. qu. 29 §. 2.* & attentantes sibi in matrimonium. coniungere Sacras Virgines capitali pœna plectuntur. *l. si quis non dicam C. de Episc. & Cler.* Quæ enim paulò antè, vel post facta sunt, in continenti facta dicuntur *l. lecta ver. dicebam. ff. si certum petatur. Tiraquell. de retract. conuen. 2. par. 1. glos. 8. num. 25. Glos. Baldus, Cagnolus in l. bonæ fidei. C. de pactis. Abb. in cap. cum causam. num. 2. de elect.* quæ refert. *Scor. theor. 197. §. secundo decretum.* Hanc autem immediationem, non accipio ita rigorosè, sicuti in Bulla supradicta Gregoriana, sed extendo ad omne tempus, in quo accipiãtur pecuniæ intuitu

Quæ sunt in actu paria sunt cũ ijs, quæ sũt in via.

eu confessionis, siue in actu confessionis, & in confessionario, siue immediatè ante, vel post; immediatione, quæ nullum actum extraneum interponat, vno impetu, vnico contextu, vt à nobis dictum est in Commentarijs *ad Statuta cap.1. stat.6. §.17.* & tradit *Barbos. dict.155. num.3.* siue eodem die, vt idem *num.8.* siue breui temporis spacio post, iudicio Superioris determinando. *Ibid. num.11.* siue intra tres dies, intra mensem, & etiam annum, & annos, quod tempus importat aliquando dictio *Incontinenti.* Ibid. *num.16.* debet enim iudicari secundum subiectam materiam. Nam si Confessarius promitti sibi fecisset denarios, & illos recepisset postea ad mensem, & annum, cum illos receperit intuitu confessionis, puniendus est tanquam pecuniarum in confessione receptor. Etsi pœnitens, post confessionem, ad aliquod tempus, sponte offerat Confessario pecuniam, dicens, quia Tu es meus Pater spiritualis, & meas confessiones auscultas, do tibi has pecunias, & confessarius illas recipiat, debet puniri secundum hoc Statutum, quia confessarius, vt confessarius recipit pecunias.

Immediatè quid significet.

Incontinenti.

Quæritur secundò, si valeat hoc, etiamsi ipse pecunias non recipiat, sed per alios recipi faciat, vel suæ consanguineæ, vel amico dari præcipiat, aut permittat.

Respondeo primò, si suo nomine dari faciat cuicumquè alteri, cum per alium recipiat, est intra dispositionem pœnalem Statuti, id clarè prohibentis. Est enim formaliter recipere, vetitum in regula *cap.6. Vt nullo modo denarios recipiant per se, vel per interpositam personam,* Siue istę interpositæ personę recipiãt, vt Confessario eas seruent, & sint veluti nummularij Cõfessoris: siue eas in suas vtilitates conuertant de Confessarij mandato, vt essent Consanguinei, vel alij quicumquè, quorum vtilitati prospiceret Confessarius. Quia *qui per alium facit, per seipsum facere videtur.* de *regul. iur. in 6.*

Confessarius dari mandans suo nomine pecunias alteri, puniendus.

Respondeo secundò, si roget pœnitẽtem, vt indigenti ex charitate subueniat, quisquis ille sit, quia hoc est suadere eleemosynam, & non recipere pecunias, non est in vim Statuti puniendus. Nisi hoc faceret, vt suo nomine eleemosynæ erogarentur, quia tunc mediatè ipsam reciperet. Equidem ab hac eleemosynarum suasione, ad certas, & particulares personas erogandarum, maximè abstinere debent Confessarij nostri, qui in suspicionem sordidæ cupiditatis, & minus Religiosi affectus venire

Suadere eleemosynã non est vetitum.

pos-

possunt. Consulo tamen, vt enixè suadeant, & vbi casus sese offerat, præcipiant diuitibus, vt eleemosynis peccata sua redimãt, quod si ipsi quærant, quibus præcipuè erogari possint, vt potè indigentioribus, tunc poterũt particulares nominare personas. Sed repeto, ob multiplices experientias, vt cautelis vtantur, ne in suspicionem inordinati affectus incurrant. maximè si de puellis agatur, & mulieribus &c.

Quæritur tertiò, An pecunia hoc loco accipi debeat in lata significatione, cuiuscumquè rei, pretio æstimabilis; an in stricta pro solis nummis.

Accipere parua in cõfessione, an punibile

Respondeo primò, quia eadem ratione vtrumquè vetatur. non minus enim puniendus est si recipiat annulum, horologiũ, gladios, vel quid simile, quam nummos.

Respondeo secundò, res parui momenti, vt comestibilia, deuotionis &c. nisi essent pretiosa. pœnas non inducerent. quia hæc ex communi existimatione parua sunt, & corruptelam in Sacramento Confessionis non sapiunt. Nisi etiam fieret cumulatio rerum paruarum, vt accedere solet in fraudantibus in põderibus, & mensuris, quia tunc sordidum animum denotarent.

Quæritur quartò, Illud *Aliàs conuictus fuerit.* Quid importet.

Aliàs quomodo sonet in iure.

Respondeo Aduerbium *Aliàs* hoc loco sonat, *alijs vicibus*, aliquando, alijs actibus. Seu si de hoc crimine, alio tempore, alio loco, sub alio Iudice, vel non tunc primum correctus fuerit. In his enim significatis apud Iureconsultos accipi solet *l. adeo §. quod si. ff. de acquir. rer. dominio l. 19. §. vnde videndum. ff. de arbit. l. qui testam. 20. §. mulier. de testam. l. penult. §. fin. ff de inoffic. testam. l. Diuus. 6 ff. de Custod. Reor.* Plurium autem actuum, vel delictorum nomine, veniunt etiam *duo*. vt dicitur *reg. 40. iuris in 6. Pluralis loquutio duorum numero est contenta*.

Pluralis numerus in duobus saluatur.

non tamen sentio carcerandum esse per annum, si vna alia vice peccatum hoc commisisset, sed requiro saltem duas, quia licet *Aliàs*, verificari possit, si alia vice, & aliquãdo denarios recepisset, tamen, quia transitus à carceratione vnius mensis, ad carcerationem vnius anni, videtur improportionatus pro prima, ad secundam vicem, ideo ad seruandum rigorem Statuti, cum æquitate, dico non debere carcerari per annum, nisi prius constet, non semel tantum, sed saltem bis antea deliquisse.

Sed dices, qui fieri poterit, vt iterum his pœnis plectatur, qui denarios in confessione recepisse conuictus fuerit, si irrogatur

pro

pro prima vice priuatio confessionis in perpetuum?

Respondeo, supponit Statutum, remissam illi fuisse pœnam à Generali per gratiosam condonationem, & restitutum fuisse Confessarium in integrum, post exactam aliquam partem pœnitentiæ.

Circa XIV. vt infra *Qui Prælato suo in culpa, vel in mensa, in Communitate non habita ab eo prius licentia responderit, voce actiua, & passiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur.*

Quæritur primò, An omnis responsio, etiam vnius verbi, sufficiat.

Respondeo negatiuè, nisi constat, illud verbum continere responsionem formalem, vel conuiciatoriam, vel irreuerentem. v.g. Dicente Prælato, Tu commisisti hoc, aut illud; & ille respõdeat. *Non, minimè, mentiris, non est verum. est calumnia*, vel quid simile. In his casibus, quia est formalis transgressio Statuti, & eius, quod ex directo prohibet, subditus iuxta Statutum puniri debet. At dicente Pręlato vt supra, subditus ex impatientia, vel leuitate, aut iracundia dicat. *Audi pater, Volo respondere*; *Oh Deus &c.* in hoc casu, quia leuis materia est, nec includit cõtemptum Superioris, & magnam inordinationem, puto nõ posse in vim Statuti puniri, sed alia leniori pœnitentia. Ratio est, quia pœna debet esse commensurata delicto: nec eodem modo grauia, & leuia delicta punienda sunt. *Bart. in l. leuia. circa princ. ff. de accus. & cons.* 48. *lib.* 2. qui dicit esse communem, & regularem theoricam. *Soccin. cons.* 157. *num.* 5. *Decius cons.* 65. & fauet ratio, in Superioribus à nobis tacta. Non videtur autẽ rationi conforme, vt leui culpæ correspondeat triennalis priuatio suffragiorum, & arbitraria carceratio. Cœterũ iudicio prudentis Superioris determinatio stabit, consideratis circumstantijs personarum, & occasionum.

Responsio modica nõ infert pœnam.

Pœna sit mensurata delicto.

Quæritur secundò, si Superior infamet, & grauem calumniam subdito in culpa imponat, an in eo casu, subditus modestè respondere poterit, illud negando.

Respondeo affirmatiuè. Tum quia in illo casu Superior non se gerit vt Superior, sed vt calumniator. Vnde si in verbis excedat, suspendi ab officio, in subsequenti Statuto mandatur. Nomine autem culpæ, in communi acceptione Religionis non veniunt iniuriæ, calumniæ, improperia; sed leuium culparum emẽdatio.

Subditus potest modestè respõdere, se defendendo.

dationes. quia graues non emendantur verbis, sed pœnis. Et sic non est respondere Superiori, sed calumniatori. Tum etiã quia, cum *Qui tacet consentire videtur*, ex *regulis iuris in 6.* potest subditus ne suæ famæ iacturam faciat apud communitatem negare delictum impositum modestè tamen, ne videatur obiurgare Prælatum, sed solum seipsum defendere, sicut enim si Prælatus illum percutere, vel ferire vellet, potest contra ipsum se tueri, & vim vi repellere, ita etiã potest, se defendere, si iniurijs impetatur. Cum ius naturale positiuo præualeat. Dixi *si infamet, vel grauẽ calumniam dicat*. Quia extra hos casus non licet. sicuti non liceret, si iniuriæ apud communitatem impressionem non facerẽt, quia tunc non debet respondere, sed actione iniuriarum agere contra infamantem, apud Prouincialem. Vel insigni patientiæ titulo, iniurias suas Deo remittere, qui eas vindicare potest, exemplo S. Brunonis, & S. Petri Martyris & aliorum, qui non solum calumniati, sed & condemnati, patienter tulerunt ob amorem eius, qui cum calumniaretur nõ aperuit os suum &c. Is. 53.

Quæritur secundò, cum aliquibus conuentibus duplex mensa instruatur prima, & secunda, & vtriquè Communitas adsistat. intelligatur ne formalitas illa *In culpa, vel in mensa*, in vtraque mensa, & communitate.

Respondere Prælato in secunda mensa non licet.

Respondeo affirmatiuè, quia vtraquè est mensa, vtraquè est Communitas, in vtraquè culpæ auscultantur à Superiore; & repræhenduntur. ergo saluatur Statutum in proprietate verborũ, quam responsionem limito, in casu, quo in secunda mensa pauci fratres adessent. Accidit enim vt absoluta prima mensa in Conuentu 50. fratrũ, remaneant pro secunda quatuor, vel quinque fratres. In hoc casu, dico, non incurri pœnas Statuti, quia non seruatur formalitas communitatis, nec regularis mensæ, & consequenter Prælatus non est solemniter in suo Tribunali. De more enim culpæ in prima mensa repræhenduntur, rarò, vel nunquam in secunda sed dato, quod ex 50. fratribus in secunda essent 20. vel saltem 15. tunc quia est vel medietas, vel notabilis pars communitatis, & apparet Maiestas Prælaturæ, & consequenter resultat conspicuè iniuria, & contemptus Prælati, sẽtio incurri etiam pœnas extra autem hos casus, minimè, quia Statutum responsiones subditi punit, in culpa, vel mensa, vel cõmunitate. ergo extra has, minimè. Communitas autem esset, si quacumquè diei hora, subditos Superior cõuocaret in loco Capituli,

pituli, vel in Refectorio, & coram illis subditum redargueret. Qui si respondeat, puniendus est iuxta Statutum.

Quæritur tertiò, An sufficiat petere, licet non obtineat, licentiam.

Respondeo negatiuè, Quia Statutum expressè habet, *Non habita prius ab eo licentia*, ergo non sufficit *petere*, vbi lex præcipit *obtinere*. in eo enim casu responderet non habita licentia, & sic reperiretur in ipsissima transgressione Statuti, Præterquam quod, si concederemus hoc, eluderetur Statutum, quia quilibet insolens, & temerarius peteret, & licet non obtineat, confunderet Superiorem &c.

Licétia petita, & non obtenta nō sufficit in respondédo Prælato.

Circa XIX. *Qui crimen commiserit, propter quod in sæculo mereretur mortem ad perpetuos carceres, aut ad triremes perpetuò damnetur.*

Quæritur, quæ sint crimina morte digna?

Crimina morte digna.

Respondeo, ea collegit Clarus *qu.68.* ex multis, quos citat. Ea autem sunt *Abortus*. *l. Cic. ff. de pœnis*, sed si partus non est animatus, punitur pœna extraordinaria. *Blanc. in pract. crim. fol.79.* *Adulteriū* lege veteri lapidatione punitur *Exod.20. Deut. 22.* Iure canonico excommūnicatione *c. intelliximus. de adult.* detrusione fœminæ in Monasterium, si maritus eam nolit recipere. *cap. gaudemus. eod.* Clericus autem deponitur, & in Monasterium detruditur in perpetuum. *Glos. in cap. lator. 2. qu. 7.* & alios multos Authores pro hac communi sententia citat idem *Clar. l.5. §. adulter. Vers. sed quæro.* Iure autem ciuili punitur pœna vltimi supplicij *l. quamuis. 2. C. de adult.* licet in fœmina ob fragilitatem sexus in fustigationem, & detrusionē verterint. *Authen. sed hodie. C. de Adult.* quas pœnas tamen variant secūdum consuetudines diuersarum gentium, de quibus abūdè *Clar. citato loco §. adult.* *Blasphemia in Deum* morte punitur. *Leuit.25.* de iure Canonico, mansione ante fores Ecclesiæ cum pœnitentia publica. *cap.2. de maled.* de iure verò ciuili, morte plectitur. *Auth. vt non luxurientur contra naturam.* in fin. consuetudine tamen aliter punitur. *Clar §. Blasph.* *Castratio sui ipsius l. quar. in fin. ff. ad l. Cornel de Sicarijs.* quia punitur tanquam inimicus naturæ. *Fornicatio cum carcerata, si à custode carcerum committatur*, maximè si committatur cum violentia etiam si sit cum meretrice, & multò magis id censerem in puero *Clar. §. fornicatio. Vers. cum carcerata.* Qui tamen dicit, hoc non vbiquè seruari.

Abortus.

Adulteriū.

Blasphemia.

Castratio sui ipsius.

Fornicatio cum Carcerata.

Diuidere prædam cũ aggressoribus. uari. *Diuisio prędæ cum aggressoribus*, vt solent facere aliquandò Barrigelli, & Birruarij. *l. si quis Barbaris C. de re milit.*

Liberans condemnatum. *Liberans de manibus iustitiæ condemnatum ad mortem, seu confessum, aut conuictum de crimine, morte digno. l. cuiuscumquè. ff. ad l. Iuliam Maiestatis.*

Deponere falsum ad mortem. *falsa depositio, per quam aliquis condemnatur ad mortem. l. 1. initio ff. ad l. Corn. de Sicarijs.* Quia est homicida.

Grassatores, & qui nã sint famosi latrones. *Grassatio, & famosi latrones.* Qui de consuetudine suspenduntur. *Clar. §. furtum. vers. scias tamen.* Vbi docet famosum latronem esse, qui plura furta commisit. Plura autem furta, dicit esse tria, & multos allegat.

Hæresis. *Hæreticus pertinax* igne comburitur. Etsi pœniteat, perpetuò carceratur. *Clar. §. hæresis. vers. sed quæro.*

Homicidiũ *Homicidium* punitur pœna mortis. *l. 1. ff. ad l. Corneliam de Sicarijs.* De Iure autem Canonico Laicus excõmunicatur, Clericus deponitur, & priuatur beneficijs. *cap. cum nostris de concess. Preb.*

Delatio ferri, & frumẽti ad hostes *Delatio frumenti, & venditio ferri hostibus. l. 1. & 2. C. quæ res exportari non possunt.* Et adest excommunicatio *cap. ita quorumdam. de Iudæis.* Et Bulla cœnæ, &c. *Imaginum Christi, aut Sanctorum fractio, percussio.* &c. *Clar. qu. 68. vers. Imaginem, &c.*

Incẽdiarij. *Incendiarij* ob inimicitias, & prædam, pœna mortis plectuntur. *l. capitalium §. Incendiarij. ff. de pœnis.*

Iudex faciens falsum deponere ad mortem alicuius. vel condẽnans aut Torquens indebitè. *Iudex, qui dedit operam, vt accusatus falsum deponeret, vnde condemnatus fuit ad mortem,* debet occidi. Sicuti si per pecuniam, vel iracundiam innocentẽ condemnauit ad mortem. *l. lex Iulia. §. fin. ff. ad l. Iuliam repetundarum. l. 1. initio, & l. 3. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* Sicut etiam si aliquem indebite posuit ad torturam. Vel si modum excessit in torquendo, vt mortuus sit. *Clar. qu. 64. §. Iudex autem.*

Læsæ maiestatis. *Crimen læsæ maiestatis.* Punitur pœna capitis. *l. quisquis. C. ad l. Iuliam maiest.* Est autem, cum subditus tractat contra personam Domini, vel Statum Principis, vel ipsius dominium tyrannicè occupat. Vel Patriam oppugnat; Vel armatus venit in bello cõtra suum Principem. Vel facit pacem cum hostibus Domini. Vel vendit, aut tradit arces hostibus. Committitur autem contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes, & Ciuitates, quæ Superiorẽ non cognoscunt, & Cardinales.

Libelli famosi. *Fabricatio libelli famosi in infamiam, contra veritatem.* Punienda est pœna mortis *l. vnica. C. de famosis libellis.* dicit tamen *Clar. dicta quæst. 68. vers. libelli famosi.* Quod horum fabricatores, nunquam vidit capite plecti, sed pœna extraordinaria mulctari

Raptus mulieris. *Raptores mulierum* pœna capitis puniuntur. *l. vni. C. de raptu mulierum. Item sacrilegi Clar.*

§. sa-

§. sacrilegium. versu sed quaro. Item qui voluit se ipsum occidere. l. si quis aliquid. §. 1. ff. de pœnis Item Sodomiæ, tam agentes, quàm patientes l. cum vir nubit in fœminam. C. de adult. Item Sortilegi & Malefici. l. 3. C. de maleficis. Licet de consuetudine non seruetur. Item Venenum faciens, aut dans ad aliquem occidendum. l. 1. & 3. init. ff. de Sicarijs.

sacrilegiũ. Tentans se ipsum occidere. sodomitæ. sortilegi, Malefici. Venenum dantes.

His autem summariè adnotatis, aduertendum est; quod si in aliquod crimen ex recensitis Religiosus incurrat, & in Statutis Ordinis pœnæ taxatæ fuerint, standum est Statuarijs, non verò legalibus pœnis.

Circa XX. *Nisi sit suspectus de fuga, quo casũ remaneat in carcere in loco detentionis.*

Quæritur primò, quis cēnseri debeat suspectus de fuga.

suspectus de fuga.

Respondeo ex *Claro. qu. 28. versu Scias autem.* Suspicionem fugę ex duobus capitibus oriri posse. Primo ex conditione personę. Secundo ex qualitate delicti. Non enim est locus hic de experimento alias facto, quasi suspectus de fuga is sit, qui alias fugit, quia hac ratione, in primo delicto non daretur fugæ suspicio. Quod est falsum. Ex conditione igitur personæ fugæ suspicio oriri potest, quia aliter pręsumendum est de Laico, aliter de Sacerdote: aliter de sene, aliter de iuuene, aliter de Patre qualificato, de Guardiano &c. aliter de fratre ordinario. Non enim præsumēda est fuga in sene, Sacerdote, Patre, quæ præsumi posset in Iuuene, in Laico, & in eo, qui suæ famæ æstimationem non satis curaret. Quibus addi debent morum adminicula, nimirum si non adeo deuotus, spiritualis, honestus, compositus fuerit, sed leuis, loquax, dissolutus, & deuotioni non vacans. In pari siquidem causa, potius iste, quàm ille in fugæ suspicionem caderet. Quia quod amittat, vel non habet, vel non curat. Delicti etiam qualitas maximam vim habet, quia si est leue non generat suspicionem fugæ, sicuti nec omnia grauia. At si fuerit enorme, grauissimum, vt homicidij, hæresis, Veneficij, nefandi criminis, fornicatio &c. tunc nulli dubium est, quod recta ratione dictante, possit in fugæ suspicionem incidere, quia cum his delictis imponatur pœna perpetui Carceris, vel triremium, censebitur, pondere iuris naturalis ad fugam vrgeri. Et hanc esse communem praxim, affirmant, *Salicetus, Carauita, Cauensis, apud Clarum citatum. Bossius, Paulus de Castro, Ant. Scaph. apud Chartarium lib. 1. cap. 2. num. 3. Archid. Abb. Io. Andrea, Dominicus, Franc-*

cus.

us apud Follerium cap. 20. num. 13. & 14. Ex qua doctrina elicitur, carceratum de grauissimis, & atrocibus delictis, non esse à carceribus liberandum, etiam post appellationem, quia esset illum ad fugam instruere. Secus si delictum esset tale, quod Apostasiæ grauissimæ non proponderaret, esset liberandus, qui non debemus suspicari, quod ad fugiendam minorem pœnam, incidere quis velit in maiorem, vel se perpetuæ damnationis periculo committere.

Quæritur secundò, An post appellationem, suspectus de fuga detineri debeat, tanquam formaliter carceratus sine chorda, & sine capucio.

Appellans non est detinendus in carcere formali.

Respondeo negatiuè, Quia iste carcer non est ad pœnam, sed ad custodiam, ne scilicet fugam arripiat. Vnde non absolutè, *in carcere* retineri mandatur, *sed in loco dententionis.* Limito tamē responsionem in casu, quo delicto imponenda esset pœna carceris, tunc enim licet ex lata sententia carceri non sit addictus, quia sententiam appellatio suspendit, tamen quia iam reperitur in carcere, & in pœnam carcerandus, non debet statum mutare.

Quæritur tertiò, an liberari posset sub fideiussione.

Fideiussio in criminalibus an sit admittēda

Respondeo, videtur, quod fideiussio admitti posset, vt docent *Hyppolitus in Rub. de fideiussorib. num. 247. & in pract. crimin. §. Adstringam. num. 2. & 3. Bossius in tract. causarum criminaliū tit. de carcerato fideiussor. committendo. num. 1. Menochius de Arbitris Iudic. quæst. lib. 2. cent. 4. casu 303. Anton. Gomez tom. 3. Variar. resolut. cap. 9. nu. 8.* Immo addit *Hyppolitus in repetit. rubricæ de fideiuss. num. 166.* quem sequitur *Clar. quæst. 46. vers. quod agendum.* Si Clericus esset pauper, nec fideiussorem inueniret, relaxandus esset, præstita iuratoria cautione. aliàs Iudex in Syndicatu de actione iniuriarum tenebitur. Attamen negatiuè respondeo, quia doctrina tradita valet, vbi pœna pecuniaria imponenda venit, non tamē si pœna corporali plectendus esset. Nemo enim pro alio pœnam pati debet. *Baldus l. 2. col. 1. C. de exhibendis reis. Hyppol. cons. 16, num. 28. & in practica §. At tingam. num. 1. Capicius decis. 30. num. 7. Roland. à Valle cons. 28. num. 2. lib. 1. Couar. Variar. lib. 2, cap. 8. num. 8.* & est communis teste *Suarez in tractatu de fideiussore in causa crimin. num. 14. Menochius supra num 15. & est textus in cap. si Clericos. de sent. excomm. in 6.* ibi, *eosdem quoquè Clericos, si de parendo iuri, tibi fideiussoriam dederint cautionem, detinere non debes, nisi excessus*

enor-

enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaserit detinendos. Quæ decisio fortior est in Religione Minorica, in qua fideiubere frater pro fratre non posset, nisi ad subeundam pœnam, in casu, quo reum præsentare non posset; at hoc est contra ius naturale, vt pęna corporali innocens pro nocente puniatur. vt probat fusè *Clar. quæst. 86. per tot.* Equidem fideiussiones nec nominantur in Religione & Standum est Statuto, decernente detentionem in carcere.

Circa XXII. *Si excessus huiusmodi alio etiam modo sciuerint, quam per confessionem Sacramentalem, non propterea minus tenentur illos manifestare, maximè cum per obedientiam requisiti fuerint, & si tacuerint, in obedientia notam incurrant, et si contrarium asserere, ac moniti reuocare noluerint, actibus legitimis careant, Superiorum arbitrio: & perseuerantes in contumacia carceribus etiam mancipentur, & dogmatizantes, quod frater, qui fratrem occultè corripuerit, non teneatur de huiusmodi excessu Superiorem admonere &c. Vel quod Socij criminum, reuelare non teneantur Superiori, tanquam doctrinam pestiferam disseminantes, Carceribus mancipandos esse decernimus.* Præter examinata super hoc Statuto suo loco in nostris commentarijs cap. 1. Stat. 4.

Quæro stante opinione probabili, secundum quam (si teneatur) operans non peccat, quo modo peccatum inobedientiæ committere, & contumacium subire pœnas, cogitur, qui contrarium asseruit, & quomodo pestifera appellari possit doctrina, quæ est probabilis. & à Classicis Viris defenditur? Et quod probabile. Sit, vbi correctio fraterna præcessit, & suum effectum sortita sit: non debere denunciari, etiam hæreticos, etiam si id per Edicta Inquisitorum præcipiatur, tenent plerique graues Doctores apud *Dianam 1. par Tract. 4. resolut. 2. Sanchez tom. 2. consil. moral. lib. 6. cap. 2. dub. 15. Sanctarellum in tract. de hæresib. cap. 9. num. 11. & Cordub. in Summa quæst. 64. Sayrus in claui regia lib 12. c. 14. num. 27. Portel. in dub. regul. verb. denunciatio num.* 7. tenent non obligari Religiosum, etiam per censuram à Superiore adactum, delictum aliquod, quod quis scit emendatum. Quia posita emendatione cessat finis præcepti. Etsi vnus tantum sciret delictum esse commissum, & delinquens sciat nullum alium scire, non teneretur illud denunciare, quia exponeret se periculo inimici-

Delictum emendatũ per correctionem fraternam, an sit denunciandum.

tiæ, & incommodi, quæ ab alio recipere posset, & debet plus diligere se quam proximum. *Nau.c.25.num.33 Auila 2.par.c.5.disput.5.dub.4.conc.11.Lazarius de Blasphemia quæst.12.nu.55.Genuensis in praxi cap.18.num.3.Suar.tom.5 disput.20.nu.11.Menoch.de arbitr. casu 355. Sanctarellus de hæret.cap.44.num.12.Sayrus lib 1 cap.9.num.34.Alterius lib.3.dist. 1 cap.8. Vasquez de restit.cap 9.§.3.num.4.Henriq lib.13.cap.18.num.13.Gutturez de matrim.cap.59.num 2.* apud quem alij. Excipiunt tamen, si delictum esset perniciosum Reipublicæ quia in eo casu, bonum priuatum cedere debet bono publico Item si quis rem furto sublatam à fure quoquo modo acceptam teneret, non debet obligari ad propalationem furis, quia ipse se inijceret in suspicionem furti. & subscribit etiam. *Clar. quæst.16.lib.5.* Item, quod reuelari non debent, ea, quorum infamia non procedit, vel aliquod extat indicium, maximè si ad pœnam Iudex procedere intendit, vel potest. Item quod nullus tenetur denunciare, vel reuelare socios criminis, quia sic manifestaret seipsum. Nam interrogatus socius diceret se deliquisse cum denunciante, vel reuelante. *Dian. tract. de denunciat.resolut.9 Sanctarellus tract. de hæres cap 9. num. 16. Suar.de fid.disp.20.sect 4 num.18.Nau c inter verba.conclus. 6. Auila dub.3.2.par.c.5.disp.5.*& alij apud *Garziam lect.11.q.16.num 13.& lect.3.quæst 12.* Item quod peccat mortaliter, qui reuelat aliquod delictum, quod habet sub secreto naturali, vel per solam consultationem, vt Doctor, Medicus. Peritus, Aduocatus, vel tacere promisit, sub iuramento, etiam si cogatur per præcepta, & censuras: quia Prelatus non potest præcipere contra ius naturale, & diuinum. *Nauar.cap.18.nu.12.P.Nauarr.cum alijs apud Clauim.reg.cap 12.num 14.*& alij multi apud *Bonac tom.1.disp.6.de onere denunciandi puncto. 1. §.5.propos.1.& 2*, Et opinio tantopere decantata, & tam famosa, declaranda est pestifera, & qui eam tenuerint, censendi sunt peccare, & carceribus mancipandi? videtur hoc nimis durum, quia totus, Ordo non potest mutare materias virtutum, & vitiorum, & censere contra legem naturæ, & Dei?

Prælatus nō potest præcipere contra ius naturale, & diuinum.

Respondeo nulla ex positis conclusionibus tangit Statutum quia vt illud alibi declarauimus, non tangit peccata omninò secreta, non correcta, non ea, quæ Reipublicæ nocere non possunt, non ea, quæ superior, per absolutam ignorantiam non

Quæ peccata denunciā dà non sunt.

non potest inquirere. Non quę reuelanti nocumentum graue inferrent. Non socios Criminis, quando seipsum proderet, & sic intelligendum est statutum. Nisi in casu, quo ipse iam malè audisset apud Superiorem, & iam crimen confessus esset, & tūc de socijs interrogaretur, quia tenetur reuelare socios, quando iuridicè exquireretur, secus autem, si non iuridicè, & quando ipse solus sciret de socio, quia tunc, cum illi fides non adhibeatur, non tenetur, nec se prodere, nec se, vel alium infamare. non secretò, vel iuramento commissa. Sed ea, quæ Religioni, disciplinæ regulari, sæcularium ædificationi incommodant, quorum extirpationi, & impedimento Superior inuigilare tenetur. Non semper quidem vt Iudex, sed vt plurimū, tanquam Pater, qui extraiudicialiter, & paternè prodesse potest, occasiones remouendo, Religiosos suspectos in Monasterio continendo, socios voluntarios, eosdemquè sæpius, denegando. *Hæc* bonum publicum respiciunt, cui particularia cedere debent, maximè si magni ponderis non fuerint. Nec his præualere debet, quod frater ille audiat, apud Communitatem, quod sociorum defectus Prælato deportet. Quia hoc nomen infamiam non irrogat, cum Statutis Ordinis, & Apostolicis innitatur. Eò vel maximè, si agat cum Prælato prudenti, qui cognitione habita vtatur in ædificationem, & non in destructionem, tacita, & dissimulata prudenter persona reuelantis. Quia si experientia constaret Superiorem reuelantis nomen publicare, posset iure à reuelatione desistere; quia, conceptus denunciatoris, & reuelantis, si infamiam non irrogat bonam opinionem tamen non ingerit. Ad illud autem, quod dicebatur, opinionem probabilem sub peccato, & pœnis prohiberi non posse. Dico id falsum esse, quinimo in Religione, sub his. & maioribus vinculis prohibentur, quæ non tantum mala sunt, sed etiam, quæ bona in genere suo esse cognoscuntur. vt apud Canonicam Sancti Iacobi cap. 1. *Religio munda, & immaculata hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum*, & tamen hoc nobis prohibetur, ob statum nostrum, & periculum, hinc suspecta consortia, & mulierum familiaritates interdicuntur *cap.* 11. *regulæ*. aliquas artes non prohibitas, & statui non repugnantes, præcipuè medicinam. Quinimò artem exorcisticam, statuta sub graui pœna inhibent, non quod sint malæ in se, sed quia sunt male

Potest prohiberi etiā quod in genere bonū est.

nobis, & malorum occaſiones. Et quod dicimus de rebus, dicimus etiam de doctrinis, Hinc ſicuti prohibentur res non malæ, imò bonæ, ob malum, quod cauſare poſſunt propter ipſarum applicationem, ita prohibentur doctrinæ bonæ, & probabiles, propter mala, quæ generare poſſunt, ſi practicarentur. Cuiuſmodi eſſet, ſi ſubditus indifferenter, & nulla facta diſtinctione vellet tacere omnia mala, & defectus fratrum Superiori, qui ex ignorantia, ruinæ Religionis obuiare non poſſet. Non prohibet taceri hic, & nunc, ſed omnia. Quinimò doceri, quod Subditi ad debitas reuelationes non tenentur: Hoc enim falſum eſt in iure, & in S. Theologia, quia certum eſt præcipi reuelationem hæreticorum, & delictorum atrocium. iniungi reuelationes rerum furto ſublatarum, ſub grauiſſimis cenſuris, & pœnis, & qui hoc negaret, & in contrarium dogmatizaret tanquam errans, peruerſor, & peſtiferè docens puniendus eſſet, quia immediatè offendit Eccleſiam, & fidem, ad cuius conſeruationem tales denunciationes ordinantur. Saluis ſemper ſuis exceptionibus, & doctrinis. Et idem dicendum eſt de Republica regulari, quæ nō minus concernit honorem Dei, & Eccleſiæ, ſaluis tamen regulis moralibus ſupradictis. Et appellatur doctrina peſtifera, quia ſicut peſtis diffunditur, & ſimplices inficit, atquè hæc attigiſſe circa pœnas carceris, ſufficiat, nunc ad alia.

Quæro tertio principaliter, An carceratus indebitè, remaneat priuatus actibus legitimis &c.

Reſpondeo negatiuè, quia vt probauimus hoc libro *cap.1. quæſt.1.reſp.3.* pœna emendat culpam, ſine qua nullus eſt puniendus, *cap.ſine culpa de regul.iur.in 6.* Et iam enumerauimus culpas: ob quas carcer infligitur, mortales nimirum, & graues, & idem ſunt. *Non eſſe, & eſſe indebitè, c.ei cui.de Præben. in 6. & non facere, & facere illegitimo modo c.fin.de reſtit ſpoliat.Io.Neuizanus conſ.50 num.29.* & paria ſunt. *non eſſe, & eſſe non de iure l.quotiens ff. qui ſatiſdare cogan.* & alia plura apud *Iodoc. Dambouderium in lib. parium, & ſimil iuris verb. eſſe.* Nam vt idem probat *Verſ. cauſa nulla,* paria ſunt, *nullam cauſam eſſe, & eſſe cauſam friuolam,* quia cauſa friuola habetur pro nulla *Gloſ. magna in verb. eatenus. l.fin.ff. de operis noui nunc.* hinc appellare interlocutoria per cauſam friuolam habe-

Indebitè carceratus non contrahit pœnas carceris.

habetur pro non appellato : *Io. And. in c cordi. de appell. in 6.* & *Nihil esse, & esse inualidũ l. si autẽ nullũ. & ibi Bald. C. de legiti mis hæred.* & *nihil probare & inualidè probare Cass. conf. 43. n. 15.* & *Vitiosè aliquid fieri, & nihil fieri D. Zasius conf. 7. n. 26.* & *non esse sententiatum, ac sententiam esse nullam. l. 4 ff. de re iudic.* & *Vitiosa executio, & nulla executio.* & plura alia his similia, citatus *Iodocus*. Equidem Reum non facit pœna, sed culpa. Vnde quoties constet aliquem indebitè carceratum fuisse, idem est, ac nullo modo carceratum. Remoto enim fundamento, remouetur. & reliquum ædificium, & ablato principio, auferuntur consequentia ad illud. Sic ablata culpa. aufertur pœna, quæ sequitur culpam. Quinimo, vt dicemus, tantum abest, vt indebitè carceratus, destitutus actibus legitimis remaneat, quin potius, puniendus sit Iudex indebitè carcerãs.

Quæritur quartò, An carceratus à Guardiano, pœnas carceratorum incurrat.

Respondeo distinguendo, vel Guardianus carcerat ad punitionem, & tunc incurrit, vel ad Custodiam, & tunc non incurrit. Cum enim carceratio propriè ad maiores Prælatos spectet. Dicitur enim in Statuto, *Carceris pœna est reclusio alicuius, &c. Generalis, aut Prouincialis authoritate facta*, quia delictorum grauium, & grauissimorum punitio ad hos tantum Prælatos spectat, vt cauetur in *praxi criminali nostra Tit. delictorum, discrimina §. penultimo*. Sequitur, vt Guardiani carcerare non possint, nisi illis specialiter committatur: Committitur autẽ in duobus casibus. Primo, *dum committeretur delictum graue, & notorium, & periculum esset in mora, nec Prouincialis in proximo reperiretur possunt, & debent Guardiani, tanquam Prouincialium delegati, de discretorum consilii delinquentem quemcumquè carceribus, vel custodiæ mancipare, & statim Prouincialem de delicto certiorem reddere*, vt disponitur in citata practica §. *vltimo*, & in hoc casu ex carceratione nulla resultat pœna, quia non infligitur ad pœnam, sed ad custodiam, ne delinquens se se in fugam coniiciat. Ideo notanter adiectũ est, *Carceribus, vel Custodiæ*, & tunc non debet dici formaliter carceratus, idest, sine forma habitus, sed solum ad custodiam detentus; Patet euidenter, quia pœna carceris non potest infligi, nisi prius iuridicè constet de delicto, constare autem non potest apud Guardianum, quia ipse est Iudex in-

Carceratus à superiore locali, quando pœnas contrahat.

competens talium delictorum, & ideo moneri statim præcipitur Prouincialis, ergo talis pœna per Guardianum infligi non potest. Nec titubet aliquis, quod disponatur de crimine notorio, & de discretorum consilio quasi apud Guardianum de notorietate constare debeat. Quia non conceditur Guardiano, vt iuridicè procedat super euidentia notorietatis, examinando Testes, &c. Sed de plano, sine figura iudicij sola facti veritate inspecta cum solo consilio Discretorum. Nimirum, si quis alium vulneraret, percuteret &c. coram maiori parte Conuentus, vel si reperiretur cum muliere à se introducta in Conuentum &c: sufficit, vt Guardianus in folio aliquo adnotet factum, & discretos subscribere faciat pro Consilio præstito. Quia ei etiam conceditur, corpus delicti iuxta formam iuris describere, & ad Prouincialem remittere. Super quo obiter notauerim, non esse puniendum Guardianum, si secus, quam par esset, de notorietate iudicaret, decernens notorium, quod iuxta regulas canonicas, tale non esset. Si in aliquo minimo deficeret, puta iudicando notorium, quod esset commissum coram quinque, vel sex fratribus, in Conuentu, vbi quindecim morarentur cum adesse debuissent octo vel nouem. Quia cum hoc facere debeat, ex consilio Discretorum, illorum est iudicare de notorietate, secundum casus incidentiam, & cum non omnes Periti supponantur, aliqua ignorantia, quæ intercederet, condonanda esset. Illud tamen menti retinendum est, vt non solum ex notorietate ad carcerandum deueniant, nisi etiam adsit fugæ suspitio, & moræ periculum. Quia intantum Guardiano hoc munus delegatur, inquantum de fuga timetur. Et copulatiuè concurrere debent moræ periculum, & delicti notorium. In quibus, si Guardianus, & discreti excederent, pœna extraordinaria puniendi venirent. Tum de vsurpata iurisdictione, tum de illata iniuria. In his igitur casibus, nec carcer est formalis, nec pœna carceris contrahitur. Secundo committitur Guardianis carceratio pro pertinaci inobedientia, de qua in Statuto, & in *practica titulo de applicatione pœnarum §. contumax* disponitur, quod sit *de Discretorum consilio carceribus mancipandus, & consequenter actibus legitimis priuandus*. Item pro renitentia ad subeundam pœnitentiam, sibi à Superiore locali impositam, *De Discretorum consilio, & assensu etiam trina monitione.*

Guardianus male iudicans de notorietate delicti.

nitione non præmissa carceri mancipetur, prout opportunius videbitur. vt dicitur *cap. 1. constit. num.* 8. & in his duobus casibus tantum, carcerandi facultas Guardianis indulgetur, carcerandi inquam ad pœnam, & formaliter. Vnde dum carceratione ad custodiam agitur de sola consilij exquisitione disponitur; dum verò de carceratione ad pœnam requiritur etiam consensus, quia grauior actio est.

Ad cuius ampliorem elucidationem dico, carcerari non posse contumacem, & recusantem pertinaciter pœnitentiam, nisi de delicto notoriè constet, & sit rei euidentia manifestum non per processum iuridicum, qui à Guardianis confici non potest; sed per adnotationem facti. Cum assensu Discretorum, qui si desit, carceratio est nulla, & pœnas non infert. Item hanc carcerationem, per illam clausulam, *prout opportunius videbitur*. esse in Guardiani arbitrio, quoad illius illationem, non quoad eiusdem durationem, quia potest quidem in casibus permissis, carcerare, non tamen è carceribus liberare, cum hoc ad Prouincialis arbitrium deferatur. vt dictum est supra *c.2 q.5 respons. 5.* & cauerunt *Statuta Alexandrina cap. 7. & si Guardianus cupiens executioni mandare suprascriptas, aut infrascriptas Constitutiones, fratrem aliquem carceri tradiderit quocumquè titulo id fecerit, non possit eum è carcere liberare, sine Generalis, aut Prouincialis licentia obtenta*. Super quibus dubitari posset, an carcerans iniustè debeat Prouinciali nunciare capturam, an verò possit carceratum Guardianus liberare, sui erroris compos. & Dico posse, quia non prohibetur retractare actum illegitime factum. Puniendus tamen est, ob iniquam carcerationem. & vlterius, Guardianus, qui indebitè, & non seruato rigore Statuti, carcerauerit ad pœnam, mereretur puniri pœnâ indebitè carcerantium; de qua infra: Quia cum hoc spectet ad suum officium præcisè, & damnum irreparabile inferat, & ipse tanquam Iudex ordinarius procedat, nullam excusationem habet. Ad hæc, si Guardianus solus, non explorato consilio, & consensu Discretorum pertinaciter inobedientem carceraret, ille non esset reputandus carceratus, quia non est seruata forma actus, à lege præscripta, & consequenter actus esset nullus. & carceratus reputari debet pro non carcerato ex dictis Superiori *quæst.* 3. sed vt materia hæc funditur intelligatur:

Guardianus non potest subditum carcerare, nisi constet de notoreitate delicti.

Carceratus à Guardiano non potest liberari sine licentia Prouincialis.

Delictum carcere dignum, quale esse oporteat,

Quæritur quinto, cuius qualitatis debet esse delictum, quod carcere emendari debeat.

Respondeo per statutum. *Carcerari nullus possit, nisi pro manifesto, & enormi delicto, vel excessu.* & ne dubitandi relinquatur occasio; *Enorme autem delictum dicimus, vel ratione generis peccati, vt est inobedientia contumax, lapsus carnis, Perfidia, Hæresis, & similia, vel ratione circumstantiæ, vt frequens iteratio furti, etiam non notabilis, & de alijs casibus reseruatis, idem iudicium habeatur* Ita *cap.* 7. *num.* 7. duo igitur copulatiuè requiruntur, scilicet manifestum, & enorme, enormitas ad materiam, manifestatio ad modum spectat manifestum, hìc non conuertitur cum notorio, sed contraponitur ad occultum, quia non tantum puniri possunt notoria, sed etiam illa, quæ non sunt occulta. Quia licet manifestum, & notorium, aliquando pro eodem accipiantur, vt notat *Speculator in tit. de notorijs crimin. §. sequitur de manifesto.* & dicitur vulgo notorium. *Bart tamen in l. Scriptus hæres ff de relig. & sumptibus funeris* discernit pulchrè notorium à manifesto. Nam notorium tripliciter accipitur. primo pro notorio *præsumptionis*, vt cum nullæ adsunt probationes, nisi præsumptiuæ, v. g. Titius præsumitur esse filius Caij, quia in eius domo, vel ex ipsius nuptijs natus est. Constare autem non potest, an verè sit eius filius *c. quoniam de filijs Presbyter. l. Lucius ff de condit. & demonstr. l quia semper. ff. de in ius vocand.* secundo pro notorio *facti*, quod commissum non dubitatur à populo, vel maiori parte, per facti euidentiam, quod nulla potest tergiuersatione celari, *c. vltimo de cohab. cler. & mul c cum dilectus de purgat. can. c. de manifesta cum sequentibus 2. q. 1*, Siue sit facti permanentis, siue transeuntis, siue successiui, de quibus videndus est *Abbas in c vestra. num.* 14. *de cohab. Cler.. & mul.* Tertio pro notorio *iuris*, quod est clara iudicialis confessio, inuincibilis probatio, & irretractabilis diffinitio, quod consurgit ex iudiciali confessione, vel ex sententia data. cum in dicto *cap. vestra. de cohab. Cler. & mul.* & hoc notorium coincidit cum manifesto, de quo in statuto, & opponitur occulto, quia occultum est, quod probari non potest, & prorsus ignoratur, vindictæquè expers in hoc sæculo. de quo agitur, in *cap Christiana* 35. *quæst.* 2. Cum enim agatur de puniendis delictis, illaquè non omnia semper sint notoria

Manifestum aliquando sumitur pro notorio.

Notorium triplex.

toria facti, & procedi debeat per accusationem: inquisitionem, & denunciationem *cap qualiter, & quando. de accusat.* & sufficiant duo Testes ad conuincendum, sequitur, statutum loqui de manifesto, seu notorio iuris, nimirum de delicto, quod per Testes congruos probari possit. Occultum autem, iudicium humanum fugit, quia probari non potest. *Dominicus, & Alexander in cap. erubescant dist. 32. Bernardus Diaz in practica criminali c. 130. num. 4.* apud quem *Ignatius Lopez cap. 130. in Addit. vers. Quod autem dicatur*, qui citat etiam Gregorium Lopez, & solidè docet, quam mortaliter peccent Superiores inquirendo de occultis, & nos fusè *cap. 1:* tractauimus, in hoc opere.

Dices an antequam carceretur delinquens, iuridicè constare debeat, de manifesto, & quomodo.

Respondeo affirmatiuè quia secus procederetur, iuris ordine non seruato, & daretur pœna ante culpæ cognitionem. Constare autem debet (si loquamur de notorio facti) non solum, quod delictum sit notoriè commissum à Titio, sed etiam, quod notoriè constet, nullam illi competere excusationem, & tergiuersationem, quod est dicere, debet constare notorietas facti, & qualitatum. Cum ad punitionem notorij, idest, sine citatione, sine defensionibus, sine iuris ordine, procedi possit. Quia potest accidere casus, vt quis publicè alium occidat, quæ publicitas non sufficit ad condemnationem, nisi constet, quod non fecerit ad sui defensionem, ex insania, ex ebrietate &c. Hæ enim qualificationes pœnam mortis excludunt. Vt docet *Clar. lib. 5. quæst. 9. à vers. sed aduerte.* qui tradit etiam, notorium constare debere in actis, saltem per duos Testes, in quorum ore stat omne verbum, quod Titius publicè coram tot tale commisit delictum. In quo minor, quod idem *Clarus eodem loco. Vers. item quæro. fin.* dicat ex *Saliceto*, quod Iudex, ne in Sindicatu puniatur, debet examinare maiorem partem viciniæ super commissione delicti, & non possunt concordari, examinare duos. & examinare omnes. Censeo tamen standum esse cum Saliceti sententia, quia secundum eam cautius, clariusquè proceditur.

Carceratio-nem præcedat constatio de manifesto.

Dices secundo, Enormitas sceleris, quænam sit?

Enormitas sceleris in quo consistat.

Respondeo ex *Stat. c. 7. S. de correct. & pœnis num. 7. Enorme au-*

me autem delictum dicimus, vel ratione generis peccat, vt est inobedientia contumax, lapsus carnis, perfid a, haresis, & similia, vel ratione circumstantiæ, vt frequens iteratio furti, etiam non notabilis, & de alijs casibus reseruatis idem iudicium habeatur, pro cuius decl aratione. Notandum est, quod licet qualificatio delictorum Iudicis arbitrio remittatur, vt de communi testatur *Alciatus in cap. cum non ab homine de iudic. num.* 28. apud *Villalobos in sua Collecta communium opin. lit D. August. ad Angelum de Aret. in verb hæc est quadam inquisitio. Addit.* 5. *apud Diaz in pract. crim. cap.* 11. *Bald. in cap proposuit de appell. Felin in c. at si Clerici. de Iudic num.* 13. *Tiraquell. in repet. l si vnquam. C de reuoc. donat.* & alij apud *Lopez de Salsedo in Addit. ad Diaz citatum verb. Arbitrio Iudicis*. Attamen, ne res tanti momenti soli arbitrio reseruetur. Dicunt alij, quod grauitas, & leuitas delicti venanda sit à pœnis impositis vt testantur *Bartol. in l. leuia de accus at. Soccin. cons.* 157. *num.* 5. *lib.* 2. *Barbar. cons* 48. *lib.* 2. *Dec. cons* 65. quos refert, & sequitur *Clar. lib.* 5. *§ primus. vers. sunt etiam delictorum circa med.* vbi grauia, & atrocia dicit, quibus imponitur pœna mortis, vel naturalis, vel ciuilis, vt triremium, vel apud nos carceris perpetui, atrociora autem, & atrocissima, quibus pœna mortis imponitur sed cum modo, & genere conspicuo, vt scindi in partes, comburi, culeo insui, &c vel extenditur in filios, vt in æsæ maiest. vel quando conceditur Iudicibus, vt modum excedant in procedendo, non seruato iuris ordine, vt in raptu Virginum, deueniendo ad torturam, etiamsi indicia non sint sufficientia non dando copiam processus informatiui. Hinc maxima illa *Propter enormitatem delicti, licitum est iura transgredi.* Verum licet est declarat o à posteriori, quia ab eff ctu causa rimatur. Prius enim est esse del ctum. & deinde pœnam. & sic à Priore deueniendum est, ad pensanda ipsamet delicta. cuiusmodi fecit *Senatus Mediolanensis* apud eumdem, declarando Regi Catholico, quæ essent delicta atrocia, & optimè docuit *Follerius in praxi in Verbo aut leuitate delictorum*, per totum, apud quem alii multi, & sic *Delicta leuia* apud Abbatem in *cap. tua discretionis. de pœnis. num.* 3. dicuntur, vbi dolus non interuenit, sed committuntur per negligentiam, imperitiam, &c. vel si requiritur dolus, versatur circa modica, vt furtum modicę rei inter domesticos, *l. respiciendum ff. de pœn.*

& l.

Qualificatio delicti arbitrio iudicis reseruatur.

Immo à pœnis impositis.

Axioma ob enormitatē delicti.

Delicta leuia.

& l. leuia ff. de accus. & cap. cum dilecti. eod. Angelus in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. & in dicta l. leuia ff. de accus. *Grauia* autem, sunt, in quibus exigitur dolus, & tendunt ad graue præiudicium alterius, vel Reipublicæ, vt furtum, periurium, & similia. pro quibus Clericus potest deponi, sicuti pro grauissimis, etiam in Monasterium, & in carcerem perpetuũ detrudi, vt cit. Diaz *in fine* notauit ex *Abbate, & Felino*. Delicta grauia,

Equidem pro eodem sumimus *Atrox*, & *enorme*, & in iure, delicti magnitudinem vtrumquè denotat, quia enorme pro immodico sumitur *l. 1 C. de emendat. propinq. l. 4. C. de inoffic donat. apud Spiegell & Brissonium*, & apud regulares, magna, & enormis est votorum transgressio, & legum diuinæ, naturalisquè violatio. Ideo satis Canonicè enormitas constituitur in delicti genere, vel in eiusdem replicatione, aut circumstantia. Quia quod modicum in se esset, replicatione malignatur. Et vt de frequenti furti iteratione dicamus; est doctrina communis apud D. *Raphaelem in Authentica. Sed nouo iure C. de ser fugit* vbi & alij, & *l. quicumque eod. l. capitales. §. solent. ff. de pœnis. & l 4. fin. C. de Episcop. audien.* quod furta modica, si sæpius committantur, aggrauant pœnam, itaut faciant latronem famosum, & furca dignum. Vt consuluit *Melchior de Parinis tom. 2. consil crimin. cons 66 per tot.* argumento *l Emptorem. in princ. ff. de action. empt.* & est clarus textus in *l. capitalium § famosos ff. de pœn.* Nec refert, quod furta non omnia in vno loco commissa sint, quia sufficit commissa esse, hic, aut alibi. *Salicet. in l. seruos. C. ad l. Iuliam de vi*. Vel quod furta sint modici valoris, quasi non sit curandum de re minima *l. Scio. ff. de in integ. restit. Gomez in §. pœnales. post num. 4. Instit. de action.* Quia etiam minima furta puniri debent, puta si gallinam, vel anserem, imò, si ouum surripuisset. *Glos in § gallinarum. Verb. qui lucrandi animo. Inst. de rer. diuis.* & est cõmunis apud *Tiraq. in tract. de iudic. in rebus minimis exig. fol. 50.* ac omnium ca[illegible] frequentissimè receptà, *Couarr. lib. 2. resolut. cap. 3. num. 12. apud. Clarum lib. 5. § furtum. vers. pariter etiam* qui ita seruari in practica affirmat, licet mitigari pœnam in re modica sentiat.

Enorme.

Furti modici iteratio grauat debitum.

Etiam si nõ committatur in eodẽ loco.

Si autem quæras, quot furta replicata esse debeant, vt enorme delictum efficiant.

Respon-

Vnicum furtũ in re magna dicitur graue, & æquiualet multis partis.

Respondeo primò vnicum furtum si fuerit in re magna, dicitur graue delictum, est communis apud *Abb. cons. 25. num. 1.* quia furtum graue, & enorme dicitur, quod pluribus partis æquiualet, *cons. 71. vol. 2. crimin. num. 3. Bald. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugit.* qui ait posse furca suspendi furem pro primo furto multum enormi, quia sæpè vnum magnum æquiualet tribus, arg. *l. si is, qui tres. § eum qui. ff. de excess. tut. & in cap. 1. §. iniuria. vers. furtum. de pace iur firm.* & licet *Alex. de Imola. cons. 71. volum. 2. Brimin. num. 21.* teneat, communem opinionem Doctorum esse, pro primo furto non mereri, quis mortem de iure communi, & contra *Bald.* sentire *Salicetum in dicto Auth. sed nouo iure*, qui docet, pro magna quantitate furti, non esse inferendam mortem, ex *l non cauetur*. Nam lex ait, *Pro furto non debet mori*, & quod vbi legis alteratur pœna, id non fit propter quantitatem, & valorem rei furatæ, sed propter consuetudinem furandi, & assuefactionem, vt tenuerunt *Raphael, Fulgosius, & Paulus de Castro*, & hoc delictum plus aggrauatur ex frequentia, quàm ex magnitudine rei subtractæ, vt patet ex *l capitalium. § famosos, & §. Crassatores. ff. de pœn.* iuncta dicta *Authen. sed nouo Iure* facit *l. 3. C de Episcopali audientia*. Sed quidquid sit de pœna mortis inferenda, quæ vt dictum est, apud nos esset in perpetuum carcerem commutanda; certum esse debet, dari posse furtum vnum, & primum atrox, & enorme in Religione, pro quo solo imponi possit pœna, capitali respondens, vt sacrilegium, nimirum si res sacra, vel de loco sacro subtraheretur. Sacrilegium enim pœna capitali punitur, vt docet ex multis *Clar. lib. 5. § sacrilegium. vers sed quæro.* eo vel maximè, si esset qualificatum, puta si Ecclesiæ ostia fregerit, si pixidem cum Sanctissimo Sacramento violauerit. Quia nulli dubium est, ob primum tale sacrilegium atroci mortis genere latronem puniendum, si autem candelabra, paramenta, calices, &c. rapuisset, etiam esset puniendus pœna capitali, carceris nimirum perpetui.

An pro primo furto, quis suspendi possit.

Furtũ enorme in regularibus.

Quoties replicandum erit furtum, vt sit enorme.

Respondeo secundo ad verificandam frequentem iterationem furti, rei etiam non notabilis, sufficit constare, quod tria furta commiserit, quia ob tria furta constituitur famosus latro, qui & laqueo suspendi debet. *Clar. §. dicto furtum. Vers.*

scias

scias tamen. apud quem *Vitalinus*, *Conradin*. *Chassan*. *Bald*. *Iason*, *Bolenc*. *Capolla*, qui omnes de communi testantur. Aduertit tamen idem *Clar*, nequè ob multa furta suspendendendum esse aliquem, nisi consuetudo id suadeat, & nisi fuerit fur incendiarius, qui pro primo furto suspenditur ex consuetudine. Nobis sufficiat, scire, quot furta faciant frequentiam furandi. & pro graui delicto, & enormi, quis puniri possit. Non silebo tamen, quod si ista tria furta fuissent nimis modica. vt si surripuisset calamum, cartham, vel quid simile, non propterea famosus latro reputari deberet,& pro tali puniri, quia hæc modica, & venialia. non faciunt rem considerabilem, sed debet, non solum attingere valorem peccati mortalis, sed etiam aliquid plus. ait siquidem Statutum *Frequens iteratio furti etiam rei non notabilis*, vbi *notabile*, Non se tenet contra veniale, & paruum, sed magnum, & insigne in genere peccati mortalis. Et ratio est, quia stultum esset putare, quod pœna capitali, vel perpetui carceris, aut graui puniri deberent peccata venialia, etiamsi centies replicata, quia non sumus in casu hic, quod quis modicum pluries furetur, ad coaceruandum lucrum. vt in mercatoribus &c. in quibus committitur peccatum grauè, ex intentione accumulandi, & ex excessu materiæ, cum scilicet peruenitur ad rem notabilem. Sed sumus in furtis tumultuarijs, quæ si fuerint replicata, mortalem culpam non constituunt. Ideo dicendum est, furtum quod committitur respectu huius pœnæ debere esse peccati mortalis, puta trium, vel quatuor Iuliorum secundum varias sententias, inter quas altior semper sequenda est,etiã cũ aliquo excessu puta,si ad valorẽ scuti, vel scutorum perueniretur. Nam licet simus in Religione Minorica, vbi furta nec nominari,nec imaginari debent, ac propterea ratione status debent acrius puniri, tamen in pœnis, regulas communes excedere non debemus, quinimo misericordiores esse ex statu ipso, & non excedere in punitionibus sæculares lege *Rodor,tom.2,quæst 38.art.2,& 3.*

Si adhuc quæras, an puniri possit tanquam latro famosus, qui de primo, vel secundo furto fuit punitus, vel per gratiam absolutus. Videtur enim quod non. quia nec bis in idipsum iudicare, nec duplicem tribulationem imponere debemus, ex diuinis oraculis, & an debeant ista tria furta, commissa

esse

esse diuersis temporibus, ita vt non mereatur pœnam, qui tria furta in eadem nocte commisit, puta ex aula libros, ex officiosis vtensilia &c.

Respondeo cum *Claro citato* §. *furtum. vers. sed quid si pro illis*. esse communem opinionem, apud *Cassan.* & *Couarr.* alias punitum, vel absolutum ex gratia, debere in replicatione puniri tanquam famosum latronem, quia non punitur illud primum denuo; sed in hoc tertio consuetudo, & frequentia tui addo debere iuridicè constare, quod alias fuerit de alijs furtis punitus. Licet enim vnico processu puniri quis possit de tribus furtis, si de illis constet, tamen, si alias punitum esse constaret per latas sententias, maiori ratione puniendus esset, quia alias correctus, non se emendauit. Item quod furta debent esse commissa in diuersis temporibus, vt de communi testatur *Capolla in dicta Authen. sed nouo iure. num.* 103. *Bald. ibid.* § *vlterius quaero*. & ratio est, quia Statutum intendit punire consuetudinem; hæc autem requirit temporis interuallum *arg. l. cum* §. *idem dicitur. cum Glos. ff. de furtis*. Illa etenim furta, eodem tempore commissa, licet sint plura materialiter, continuata commissa.

In tertio furto puniuntur alia duo antecedentia, etiam si remissa.

Furta facientia furem famosum debent esse cōmissa diuersis temporibus.

Dices tertio, quid nomine perfidiæ in hoc Statuto intelligatur.

Respondeo perfidia est defectio à Religione. *l. nemo. C. de Sum. Trinit.* Violat enim fidem, quæ est Religionis fundamentum. Sicut enim *fides*, bonam fidem semper significat, *l.* 1. *ff. de constit. pec. l.* 1. *ff. depositi* §. *eum tamen deponere*, ita *perfidia* malam fidem denotet. Et sic perfidus est, qui fidem violauit. *Spiegell. Diaz in praxi cap.* 114 *num.* 1. Patet autem in Statuto accipi pro defectione à Religione, quia cum hæresi coniungitur, qui casus ad Sanctam Inquisitionem spectat, sicuti hæresis.

Perfidia quid sit.

Quæritur sexto, principaliter, quæ sint pœnæ indebitè carcerantium,

Respondeo ex Statuto. Supra de pœnis num. 7. *Carcerati nullus possit &c. & qui aliter quempiam incarcerauerit, ipso facto actibus legitimis sit priuatus, & in excommunicationem incidat*. Quod multis rationibus probatur ex iure desumptis. Prima est. quia præiudicium, quod per carcerationem infertur, est irretractabile. & nulla valet appellatione reparari, *Bald.*

Pœnæ indebite carcerantium.

Bald.in l. 1. *C. si sæpius in integrum restitutio postule. Feli. in cap. cum sæpè circa fin. de reiudic. Diaz in praxi cap.*127 *num* 1. Quia pœna talionis iusta est. *l fin. C.de accusat l.qui non C.de calumniat.c.præscripta § libellorum 6.q.8.c.super his de accusat.vbi Præpos.colum.* 4, *&* 5. cum ergo in carcerato legitimè currat priuatio actuum legitimorum illegitimus Carcerator eamdem pœnam subire debet, Tertia quia carcerans Clericum, vim illi infert, & violenter detinet in custodia, sine causa legitima, vnde est excommunicatus, *c.nuper.c.contingit.*2 *& ibi Abb.de sentent.excomm.cap.si Clericus eod. in 6. cap beatus.dist.45.cap.si quis suadente Diabolo.* 17.*quæst* 5.*Gomez.4 Var.cap 9.deCaptur.reor.Suar.de fideiuss. danda in causa crim Rod.tom.2.quæst.16.& 42.art.2.eius Compilator resol 43.de carcere reor & 4.de pœn.* qui vtrobique citat *Diaz cap.*120.114.116. qui tamen nihil de hac re dicit. *Abb.in cap.nuper de sent. excum.* 1. *&* 2. *not.* qui docet (vt adnotauit ait *Corsetus in Repertorio ad Abb.vers.detinens.Clericum in custodia publica)* Quid detentio ipsa, sine vinculis, vel iniuria alia corporali, inducit censuram *Canonis si quis suadente*, quia vinculatio non fit ad pœnam, sed ad custodiam. Vnde consideratur, quod principaliter fit, vt in *c.cum voluntate: de sent.excomm.& l verum ff.de furtis, & l.* 1.*de auct. tut.* cum enim contra iustitiam agat, certè suadente Diabolo operatur: quia in Iudice lata culpa æquiparatur dolo. Excusarem tamen illum, si Religiosum carceraret cum opinione probabili iustitiæ. Nam cum non detinet Clericum cum dolo, qui ad incurrendam excommunicationem canonis requiritur, ex *Io. Andrea in cap.quanto de sent.excom.* & est textus expressus in *cap.*1. *& in cap.cum voluntate. eod. tit.* Vnde multi casus postea resoluuntur) non incurreret excommunicationem, sic etiam excusaretur ob ignorantiam, quæ à censuris excusat, Quia vbi est ignorantia non est dolus, nec animus affectans iniuriàm. Excommunicatio autem ista est ipso facto. & incurritur, quia non est merè Statutaria sed canonica. ex quo Prælatus, qui aliquem indebitè carcerauit, si celebrat declarari debet irregularis. Quarta Ratio, quia carcerans aliquem iniustè tenetur de damno, & de actione iniuriarum. argum. *c.pœnale 14.q.5. Angelus verb.carcer.num.3.*

Capitulum *si quis suadente diabolo* non afficit procedentê sine dolo.

Quæ-

Quæritur septimo, supposita causa legitima carcerationis, si carcerandus appellet, & Superior non deferens appellationi carceret, an incurrat pœnas? & pro affirmatiua facit, quod iuxta *Trid. sess. 13. de reform. cap. 1.* non est admittenda appellatio friuola, nisi grauamen inferat, quod per definitiuam releuari non possit, & iam dictum est, carcerationem esse damnum irretractabile, ergo illi deferendum est.

Appellatio à carceratione ad custodiam nõ est admittenda

Respondeo concedendo totum si loquamur de carceratione, quę datur in pœnam, quia illa dari non potest nisi per sententiam definitiuam, à qua datur appellatio, at si sermo sit de carceratione ad custodiam, nego, tum quia hæc non datur per sententiam, sed arbitrio Iudicis, tum quia si daretur appellatio à carceratione ob suspicionem fugæ, vani essent Carceres, quia omnes delinquentes appellarent, & eluderent iudicium, vt aduertit *Clar. quæst. 46. vers. sed quid si reus*, & in hunc sensum practicant omnes communiter ex authoribus, quos ibidem allegat *Clarus*. Non enim per hanc carcerationem infertur damnum irreparabile, quia ad illam nulla sequitur, vel infamia, vel pœna, & solum datur ad tuendum ius publicum.

Quæritur octauo, An priuatio actuum legitimorum, quæ carcerationem consequitur, sit perpetua, & an releuari possit.

Pœnę carcerationem cõsequentes, an cessét in liberato à carcere.

Respondeo primo per Statutum de pœnis num. 5, & 6. *Liberatus à Carcere, non intelligitur ad actus legitimos restitutus. Nec restitui potest, nisi per Capitulum Prouinciale, aut per Generalis authoritatem*, & ad maiorem declarationem recolenda est doctrina tradita supra *cap. 2. quæst. 5. resp. 4 de duratione pœnarum*, & addendum, nulli esse dubium pœnam hanc esse ex sua natura, perpetuam, quia remitti non potest, nisi per alios, qui si nolunt, semper durabit.

Nomine capituli Prouincialis nõ venit diffinitorium.

Respondeo secundo nomine Capituli Prouincialis non venit Diffinitorium, sed omnes vocales Capituli, quorum vota explorari debent, & ad liberationem pro maiori parte inclinantibus, consequetur Liberationem. Nam cum in Statutis frequentissime mentio fiat Diffinitorij, & Capituli Prouincialis, tanquam de diuersis, vnum pro alio accipi non potest. Si enim dixisset, Congregationis intermediæ; vel Capitularis, vel etiam Pro-

Prouincialis, quia posset accipi in fauorem puniti, & in illa reperiatur solum diffinitorium, posset de illo interpretari, at de capitulo ad diffinitorium, quia satis diuersa sunt, non fit illatio.

Quæritur nono, quæ sint circa carceratos obseruanda.

Respondeo primo, Regularis habitus forma detrahitur, Ita Statutum de *pœnis num*,5. *Carceris pœna est reclusio, &c. sine capucio. & corda*. & num.14. *Tempore quo carcerati fuerint, sine corda, & capucio semper manebunt*. & Ratio est, quia sicut habitus ostendit, & præsumere facit Monachum *cap. si vero 2. de sent. excomm. vbi Abb. num*.3. *&* 4. ità è contrario detractio habitus ostendit carcerari, non vt Monachum, sed vt peccatorem, est textus expressus *in cap. placuit* 21. *quæst*. 2. vbi *Desertorem Clericum, cingulo honoris, atquè ordinis sui exutum aliquo tempore Monasterio relegari*, mandatur carcerari, & *cap. Tuæ, de pœnis*. de criminosis Clericis dicitur. *Quod à suis ordinibus degradati detrudi debeant in arctis Monasterijs ad pœnitentiam peragendam* Itaquè ante carcerem grauem, vel perpetuum procedere debet degradatio, cui fauere potest analogia degradationis, tradita à *Bonifac*. 8. *cap. degradatio. de pœnis in 6*. Eo vel maximè si agatur de carceratione in perpetuum, quæ pœnæ capitali respondet per quam mereretur Regularis tradi sæculari brachio, quam traditionem debet degradatio antecedere, ad cuius similitudinem, habitus regularis detractio practicatur. Ait enim Bonifacius prædictus *Actualis verò siuè solemnis cœlestis militiæ, militis, idest, Clerici degradatio fiet, vt exautborizatio eius, qui militiæ deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicquè à militia remotus, castris reijcitur, priuatus consortio, & priuilegio militari*. cum verbis degradationis. *Tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio Clericali*. & in specie præcipit descendi gradatim *Vsque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ*. Priuatur igitur forma habitus Regularis. qui carceratur, quia illa iudicatur indignus, fauet significatum, quia cuculla, cui respondet capucium, innocentiæ, & puritatis signum est, quo priuantur, Carceribus mancipati, quia innocentia carere conuincuntur. Inquit enim *Sanctus Dorotheus de Abrenunciatione doctrina prima, ferimus cucullam, quod innocentia signum*

Carceratorum forma habitus detrahitur.

Degradatio solemnis quid importet.

Cuculla innocentiæ signum.

signum est, & puritatis. Pueri enim paruuli cucullam ferunt non viri perfecti. Nos autem cucullam ferimus, vt paruuli simus malitia. Accedit alia ratio. Quia habitus exterior ostendit dispositionem mentis argum. *Clem. exiui, de Verb. signific.* Sicut igitur vestis, & illius prætiositas est signum lætitiæ; ità vilitas, & nuditas est signum mœstitiæ. *Abb. in cap. in nonnullis. de Iudæis*, equidem pœnitentium insigne est vestis depositio. Hinc in capitulis *Herardi Archiep. Turonensis num.* 120. habetur *Pœnitentes à concinijs, & ornamentis, atquè alba veste abstinere deberet, quod replicauit Isaac Episcopus Lingoniensis can. 36. Vndè Chrysost. hom. 6. in Epist. ad Rom.* inquit, *Quod solent facere Iudices ij, qui quos in dignitate constitutos grauioris alicuius criminis conuictos habent, eos prius honoris sui ornamentis spoliant, quam supplicio mulctatos abdicant.* & in Sac. Scriptura legimus Dauid vestes Regias, in luctu filij exuisse, & sacco, ac cilicio indutum, super cinerem iacuisse, quod familiare fuit Niniuitis, & alijs pœnitentibus. Certum igitur est, carcerem dari in pœnitentiam, in afflictionem, ideò çquum fuit, vt id in carceratis, per habitus depositionem ostenderetur.

Forma habitus in capucio consistit.

Formã autẽ habitus in capucio præcipuè cõsistere patet. quia his demptis religiosè vestitus non censetur. Hinc quando inhibetur, quod alii non deferant habitum alicuius Religionis. non intelligitur de integro tegumento, sed de ea parte, qua talis Religio ab alia distinguitur, nimirum in capucio, & chorda multos enim videmus (vt de minoribus loquamur) sacco, vel lanea veste indutos, quos tamen pro fratribus minoribus nemo accipit. Accipit tamen. si capucium deferant, & chorda cinctos videat, puta Cappuccini reputantur, si acuminatum, & protensum deferant. Obseruantes, si rotundum, & remissum, Conuentuales, si latum. & amplum, quo remoto, distinctio deperditur. Hoc idem seruant Sacri Canones, dum Clericos ab habitu Clericali discriminant, vel eosdem ad eumdem deferendum cogunt, vel eo illos priuant; non quidem ab omni indumenti genere, sed à veste superiori, & insigni capitis corona, & quadrato biretro, quod capitis operimentum est. *cap. penult. de vita, & honest. Clericor. cum cap. quoniam, eod cap. 1o. de Cler. coniugato. Trid. sess. 14. cap. 6,* & quando excommunicantur Regulares *c. vt periculosa. de religios. domibus,* defe-

deferentes habitum, omnes vno ore affirmant, incidere in hanc excommunicationem, non solum, qui totum habitum dimittunt, sed etiam qui dimittunt illam partem, vel occultant, per quam pro Religioso suæ Religionis cognosceretur. *Bonac.de clauf.quæst.2.punct.2.prop.1.num*:8.quam de verbo ad verbum replicauit, *de censuris disp.2.quæst.8.punct.6.*

Respondeo secundo. Ad perpetuos carceres damnatis tonsura & rasura regularis prohibetur. Colligitur ex titulo *de pœnis num.9. Ad perpetuos carceres damnati, barba. & capite de religioso more antea tonsi, Sacramentum Eucharistiæ, &c.* ergo si tonderi permittuntur in die Paschatis, pro Sacra Synaxi, alio tempore tonderi vetantur per regulam iuridicam à cõtrario sensu, quam fusissimè declarat. *Barbos.de locis comm.loc.* 27. præcipue à *num.*10. vbi valere in Statutis, per *Baldum, Castrensem, Angelum, Alexandrum, Corn. Ruinum Parisium* & alios probat. Non enim otiosa debent esse verba statuti, quæ essent, si hunc sensum non haberent, quia nullibi tonsura præcipitur, tanquam dispositio præcedens Sacram Communionem & facit aperta ratio dicto *cap.degradatio de pœnis in 6.* in quo degradato præcipitur auferri tonsuram. *Tuncqué radatur caput illius, seu tondeatur, ne tonsuræ, seù Clericatus vestigium remaneat in eodem.* Diximus autem, carcerem perpetuum infligi ijs, quibus in sæculo pœna mortis, & traditio brachio Sæculari infligeretur. Quod si obijcias, hanc similitudinẽ valere à contrario sensu, quia carceratis iubetur capillos excrescere, Degradatis autem radi; & ibi sermonem esse de Clericis, & potest Laicus in perpetuum carcerari, in quo nulla regularis est tonsura. Respondeo contrarium sensum idem importare, ad tollendam scilicet regularem tonsuram, quæ nouacula deformatur in momento; carcere autem in tempore. & Laici regulares habent etiam suam tonsuram. de qua nos in nostris commentarijs *c.2.stat.*78. Sensus igitur, & mens Statuti est, vt taliter carceratus, religiosi Status, à quo cecidit, ornamenta non deferat, quæ in habitu, & tonsura consistunt; & de habitu (cuius par ratio de tonsura esse debet) inquiunt *Rodriq.tom.2 quest.22.art.6.Nau.de regul.num.64.illat.5.Sanchez in opere moral.lib.7.cap.8. num.*47. quos citat, & sequitur *Bonac de censur. disput. 2. quæst. 8.puncto 6.num.*7.condemnatum ad perpetuum carcerem, & consequenter habitu re-

Carceratis tonsura regularis negatur.

Regula *à cõtrario sensu*, quantum valeat.

Perpetuò carceratus si aufugiat, an teneatur habitum regularem, assumere.

gulari priuatum, si aufugiat, non teneri in vim *cap. Vt periculosa. de reg. dom.* reassumere illum, quia eo iustè priuatus fuit, quem licitè nequit assumere, & secundum hanc rationem, quæ bona est, nequè posset regularem sibi tonsuram facere.

Tonsura signum religionis.

Quibus adiungo rationem moralem, quia tonsurari est signum additæ Religionis, vt arbitratur *S. Augustinus de opere Monachorum*, & conijcitur ex cerimonia Nazareorum *num. 21. Acto 18.* Vnde *Anastasius Bibliothecarius in Adriano* refert Longobardos tonsurari se fecisse, quia Pontifici se tradiderunt, & ab eo in fidem Christi, & tutelam Romanæ Ecclesiæ recepti sunt. Et moniales in Ægypto (quod vsquè ad nostra tempora deriuatum est) dum Religionem profiterentur, matribus se tondendas exhibuisse, relatore *Sancto Hieronymo epist.* 48. & Ecclesiastica hierchia à prima tonsura secundum Canones auspicatur. Quid ni, si Iulianus Apostata comam sibi attonsit, vt Cæsaris, sibi infensi iram leniret, Relatore *Cyrillo Alex. Epist. ad Theodosium in prolog. lib contra Iulianum.* Quod & fecerunt aliquot Galli ex metu Clerum, vel Monasterium intrantes apud *Greg. Turon. libro vltimo historiæ francorum*. Deformatio igitur tonsuræ est signum manumissæ Religionis. Ideo antiquitus Reis capillos excrescere faciebant, vt legimus apud *Martialem lib. 2. epigram. 74. Ad alta tonsum templa cum reum misit.* Quia antea intonsus extiterat, & Plin. lib. 7. Epist. 27. narrat de quodàm puero domi suæ cubanti, nocte tonsum fuisse à quibusdam per fenestras ingressis, idquè significasse, se ab aliquo malo seruatum fuisse inquiens. *Quia reis moris est submittere capillum, recisos reorum capillos depulsi, quod imminebat, periculi signum est.* Quod & ipsis somniorum interpretibus, præcipuè *Arthemidoro lib. 1. cap. 22.* familiare est, & *Lucianus Dial de amicitia* refert se visitasse quemdam Antiphilum, qui carceribus detinebatur, nec videre potuisse, *Nisi comam deduxisset, eam à vultu abigens sordidam, atquè impexam ostendit se se quis esset.* & vt frequentes prophanæ sileant historiæ, legimus in *Genesi cap 41. Protinus ad Regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt, ac veste mutata obtulerunt ei.*

Adiun-

Adiungo alteram, quia capillos alere signum est mœroris, & mæstitiæ. Sic creuisse *Nabucdonosor in similitudinem aquilarum*. Danielis refert historia *cap.4.* dum extra Regnum diuina vltione actus esset. Sic in quadragesimali ieiunio intactos capillos excrescere, in *Concilio Aquisgranensi cap. 6.* legimus, *Vt in quadragesima, nisi in Sabbato Sancto non radantur*, & licet aliquando legamus tonsionem, signum mœroris, Ier. 7. *Tonde capillum tuum, & proijce, sume in directum planctum*, & *Michæa, Decaluare, & detondere super filios deliciarum tuarum, dilata caluitium tuum sicut Aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te*. & *Plutarchus*, & *Aelianus de Alexandro* Scribunt, eum tondere iussisse equos, & mulos ob mortem Ephestionis. Et mortuo Germanico, Regulos quosdam barbas sibi, & capillos mulieribus totondisse, scribit *Suetonius in Caligula cap* 5. Attamen capillos submittere, & squallidum apparere, nullus est, qui non mœstitiæ signum dicat. Lege adnotationem, *Salsedo in cap.89. ad Practicam Diaz per totum* vbi fusè, & doctè de hac re disputat, & ideo, in die Paschatis, & S. Communionis tondentur, ut squallidi ad æpulum Christi non accedant, ad quod nuptialis etiam vestis est necessaria.

Capillos alere, signum mœroris.

Et Tonsura.

Colligitur ex dictis tonsuram de rigore Statuti, prohibitam, carcere in perpetuum adstrictis, non autem ad tempus, quia exceptio firmat regulam in contrarium. Tamen prohiberi etiã istis, consuetudo conuincit, quia vtrorumque eadem est ratio. Etsi forma habitus priuantur, etiam tonsura priuari congruum est.

Respondeo tertio, Carceratis Sacramentum Confessionis ad eorum requisitionem ministrari debet, nisi aliud obstet, communionis non item. ita citatum Statutum num.9. *Ad perpetuos Carceres damnati barba, & capite de Religioso more antea tonsi, Sacramentum Eucharistiæ die Resurrectionis* Domini *tantummodo, in Infirmaria, aut alio secreto, & decenti loco suscipiant. Si verò Sacramentum pœnitentiæ postulauerint illis concedatur, nisi aliud rationabiliter* Prouinciæ*, aut loci Superior iudicauerit*. Clarius *Salmansicensia cap. 7. In carceratis quoquè confessionem Sacramentalem petentibus Præsidentes negare non possint.*

Carceratis datur cõmoditas confitendi non vero communicandi.

Iustificatur Statutum argumento *Capituli pro dilectione*

Infames cõmunicare non permittantur.

de consec. dist. 2. vbi refertur Sanctus Cyprianus docens, *Puto nec maiestati diuinæ; nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor, & honor Ecclesiæ, tam turpi, & infami contagione fœdetur.* Et sermo est de histrionibus, vbi Glos. *Nec talibus* (inquit) *nec cuicumquè infami notorio manifestè danda est Eucharistia*, quia licet in capitulo sequenti subiungatur, *conuersis, vel reuersis ad Dominum gratia, & reconciliatio non negetur*, ex *Con.* 3. *Carthag. cap.* 35. & *Conc. Aphricano cap.* 12. & sermo sit de infamia facti, & delicti, non iuris, idest non debet admitti ad communionem notorius peccator, vt est Scenius, Histrio, Leno, Vsurarius, meretrix, inimicus &c. Admittitur tamen, qui per sententiam infamis esset declaratus, sed si ad meliorem frugem reuersus sit, cuiusmodi ad triremes condemnati, aliquando S. Eucharistiæ participes redduntur, post confessionem &c. Extra tamen triremes, non intra. postquam) inquam) de pœnitentia, & conuersione constiterit, quia si hoc Sacerdoti, aut adstantibus, & scientibus non constet, ta es infames iuris, vel facti, non sunt ad communionem admittendi. Notorium iuris facit Confessio Rei facta in iudicio, vel sententia condemnatoria in Reum lata. Notorium autem facti consurgit ex commissione criminis coram multis, quod non possit aliqua tergiuersatione celari. *Abb. & alij Canonistæ in cap. vestra. de cohabit Cleric. & Mul.* Nauar. *cap.* 21. *num.* 55. *& lib.* 3. *cōs.* 2. *de Decimis edit.* 2. Quod autem neganda sit S. Cōmunio peccatori publico, vt dictum est, siuè publicè ministretur, siuè priuatim, docent *S. Thom.* 3. *par. quæst.* 80. *art.* 6. *S. Cyprianus lib* 1. *epist.* 7. *Chrysost. hom.* 83 *in Matth. & homil.* 60 *ad populum Antioch. Augustinus tract.* 26. *in Io. & lib.* 50. *hom. hom. vlt. cap.* 12. qui refertur in *cap. multi* 2. *quæst.* 1. *& hom.* 32. *in Matth.* & Ratio est, quia publicus peccator nec re, nec specie habet ius ad Eucharistiā, & Sacerdos, vt sit dispēsator fidelis, nō debet sanctū dare canibus. *Matth.* 7. Cū igitur Carcerati ob sentētiā, vel ante sentētiā per violentam præsumptionem, aut suspicionem criminis (*Rich in* 4. *dist* 9. *q.* 3. *Palud. quæst.* 4. *artic.* 1. *conf.* 6, *Suarez in* 3. *part. dist.* 67. *sect* 6 Notorij peccatores sint, & extimentur, optimo iure illis Eucharistia negatur. Adde, non posse cum debita decentia Eucharistiam ad carceres deferri. Et nimis insolens, & indecorum

Notorium iuris, & facti, quid sit

esset,

esset, si carceratis, custoditis, reclusis cœlestis cibus deferretur. Etiã si de emẽdatione cõstaret. Ideo in Infirmaria, in qua alta re esse solet, vel in alio decẽti loco ministrari præcipitur, quam solemnitatẽ passim fieri, vel sæpius, non expedit. Cæterum solere, & debere Prelatos misericordia vti in carceratos; illos visitando, eosq; recreando aspectu cibatione lautiori in aliquibus, fæstis solẽnioribus docet *Ioan. Andr. in cap. quamuis. de pœnit. in 6. in 2. notat.* & non apparet melius eos visitare posse, ac lautiori cibo reficere, quàm S Communione. Lege *Clar. quæst. 46. vers. solent*; qui citat *l nemo C. de Episcopali audientia*. vbi dicitur. *Vbi primus dies Paschalis extiterit nullum teneat Carcer inclusum, omnium vincula dissoluantur*, à qua lege excipiunt Imperatores, delinquentes aliquos criminosos.

Neque opponi potest, per statutum conceditur confessio, ergo & communio, ex regula, *Cui pœnitentia conceditur, neque viaticum negari debet.* prout deducitur ex *Trid. Sess. 13. c. 7.* Item datur damnatis, mox in patibulum agendis, vt dicũt, *Glos. in Clem. 1. de pœnit. & re miss. verb. pœnitentia. Sot. in 4. dist. 12 quæst. 1. art. 2 Siluest. verb Eucharistia 3. num. 7. Tolet. lib. 2. cap. 28 Binsfeld. de confession. malefic. membr. 2. conclus. 7. dub. 5. Nauar. cap. 15. num. 23. P. Nauar. lib. 2. cap. 5. num. 228. Suar. in 3. par. disput. 69. sect. 3.* & sumitur ex *cap. quæsitum. 13. quæst. 2.* vbi dicitur, dandum esse Sacramentum damnatis, si pœniteant, & ita per omnes Christiani Orbis partes practicatur, licet priscis temporibus aliquando aliã consuetudo fuerit. *Nau. lib 5. cons. 40. de pœnit. Couarr. lib 2. resolut. cap. 1. nu: 11.* quam Pius V. sustulit. *Sà verb, Eucharistia. num. 2.* Si igitur datur damnatis ad mortem multò magis dari debet, in carcerem condemnatis.

Communio datur damnatis, & mox morituris,

Non inquam opponi potest, quia in mox morituris, & petentibus Eucharistiam, etiam confessis adest publica delicti emendatio, cum non præsumatur aliud in fine vitæ. In carceratis autem non sic, & suspicio obrepere possit, quod id faciant vt è carceribus extrahantur, vel fugæ locus pateat, quare indulgetur confessio, quæ cum grauitate ministrari potest, & peccatoribus non negatur, negatur autem communio, ob rationes iam dictas.

Quare autem, iudicio Superioris, confessio Sacramentalis aliquando negari possit, cum ex Salmanticentibus eadem cõ-

Confessio quando negari possit carceratis.

fessio negari haud posse dicatur ea ratio assignanda venit. Quia ad salutem, & ad acquirendam primam gratiam lapsis post baptismum, sola pœnitentia est necessaria necessitate præcepti, & medij *Trid. sess.14 cap* 2. siue in re (si commoditas confessionis accedat) siue in voto, sicuti necessarius ad salutem est baptismus aquæ, quando suscipi possit, quando non, saltem desiderij, quod vocant flaminis, & hæc duo Sacramenta sunt necessaria necessitate medij, itaut; nisi suscipiantur, vt dictum est, prima gratia acquiri, & peccata mortalia remitti non possint. Ideo vel ipsis maximis peccatoribus frequẽter ministrandum est confessionis Sacramentum, tanquam secundam tabulam post naufragium, cum prima tabula sit baptismus, verbo Patrum, & Conciliorum, præcipuè *Tridentini sess citata S. Thom. 73. par. quæst. 84. art. 6 S. Bonauentura in 4. dist.* 14. cum Scholasticis; Sacramentum autem communionis non est necessarium necessitate medij, sed solius præcepti, quod cum sit affirmatiuum non obligat semper, & ad semper, sed remotis impedimentis, & capta occasione, ac commoditate. Quia hoc Sacramentum non est ordinatum ad resuscitationem mortuorum in peccatis, sed ad spiritualem nutritionem, quam nisi viui effecti, per baptismum, & pœnitentiam, participare non possint. *S. Thom. in 3 part quæst. 65. art. 4. in enius quæst. 73. Suarez, & Conincb. Sotus in 4. dist. 8. artic. 3.* & alij, & cum præcipuum impedimentum inter alia sit, in vinculis detineri, ideo indulgetur confessio necessaria ad salutem, denegatur communio, quatenus impeditis, & consulitur dandam in Paschale, ad impletionem præcepti Ecclesiastici *cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. Trid. sess. 13. can. 9.* quod in præcepto Christi fundatur, nimirum, quod suum corpus aliquando sumamus, *Io. 6.* N*isi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis*. Hoc autem tempus determinauit Ecclesia, *ad minus in Paschate*, vt loquitur, *Conc. Lateranense*, vel *singulis annis saltem in Paschate.* vt dicit *Trid sess.* 13. vt sciamus debere nos communicare etiam extra Paschate tempus, in articulo mortis, vt *Conc. Nicænum can. 13. & Trid. sess.* 13. *cap. 6.* & vbi spiritualis alimoniȩ susceptio dilata, vitam, diù consistere non posse, significaret. Vnde *Trident. sess. 13, cap. 8. S. Thom. 3. part. quæst. 80. S. Bonauentura in 4. dist. 12. artic. 1. quæst. 3.* & alij consulunt huius cibi frequentiam

Baptismus, & pœnitentia sunt necessaria necessitate medij.

Eucharistia necessitate præcepti

tiam

tiam, quia per eum deperditum humidum radicale deuotionis, reparatur, & restauratur. Verbis Domini supra allegatis id suadentibus, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis*.

Verumtamen est, quod Carceratus in perpetuum, sicuti non potest suscipere Sacramentum, ita ad annuam, vel frequentiorem Communionem non obligatur, & sufficit ei desiderium. Nec enim cum tanto rigore hoc præceptum fuit in Ecclesia practicatum, cum legamus Sanctos Paulum primum Eremitam, Antonium Magnum, Benedictum, & alios solitudinis cultores per tres, per 20. per 100. ferè annos in speluncis delituisse, & non communicasse, sufficiente ipsis, aliquando id suscepisse, quare quod ipsi fecerunt ob solitudinis amorem, benè poterunt facere in vinculis detenti, ob commoditatis defectum. Præterea non teneri Superiorem Carceratis huiusmodi offerre Sanctissimam Eucharistiam, & eò minus illos cogere nisi ipsi petant. argumento, *cap. Scenicis*, in quo dicitur *Scenicis, & hystrionibus cæterisquè huiusmodi personis, vel apostaticis conuersis, vel reuersis ad* Dominum, *gratia, vel reconciliatio non negetur*. quod petitionis instantiam supponit, & *Flammin. Chartar. lib 2. sua pract. c 2. num* 54. declarat ad hanc rem *cap. quæsitum*. 13. *quæst*. 2, in quo dicitur *Confiteantur, aut confiteri desiderant*. ergo (subinfert ille) *non desiderantes confiteri, non sunt impuniti relinquendi*, & citat *Cassan. Sotum, Peguam*. Cibus enim non ingeritur, nisi illius appetitum habentibus. Possunt tamen suadere, prout charitas vrserit, & ipsimet carcerati, peccant mortaliter, nisi illo tempore non communicent; quia accedente commoditate, pręceptum Ecclesiæ non custodiunt.

Sancti antiquioris Ecclesiæ non sæpè communicabāt.

Tandem causa negandi huiusmodi hominibus frequentem confessionem, præcipuè ijs, qui adhuc ad curiæ informationē detinentur, vnica esse poterit. Ne scilicet sub specie confessionis consilium de respondendo, vel non respondendo Iudici exquirant, neuè captandæ fugæ occasionem arripiant. Hinc ortum, vt Rei in Secretis carceribus detineantur, nec ad largam ponantur, nisi offensiuus processus completus fuerit, Ne *reus* (inquit) *Marsilius in pract. Crimin. §. nunc videndum* post numerum 15. *ab aliquo ad occultandum delictum instruatur*, & quando opus fuerit alloqui aliquem Reum in secretis carceribus,

Confessionis Sacramentum negatur carceratis dum cōficitur processus.

ribus, cauti iudices obseruant, ne talis allocutio fiat, nisi præsente ipso Iudice, vel causæ Notario, *Ne affectata occasione* (inquit *Chart. lib. 3. practica cap. 3. num. 46.*) *aliquo modo reum ad occultandum delictum instrui contingat*. His tamen remotis, censeo grauiter peccare superiorem, tanquam salutis carcerati hostem, & pro merito puniendum, qui confessores talibus personis, & in afflictione constitutis, negant. Scimus enim quid in anima tribulata peccata operentur, quid cœlestis medicina conferat. Itaquè ne dum ex charitate, sed ex iustitia tenentur, in carcerē detrusi morem gerere, circa confessiones.

Carcerati ieiunant, & publicè disciplinantur

Respondeo quarto, *Carcerati qualibet sexta feria, coram fratribus capitulariter congregatis, sine capucio, flagella disciplinæ sibi adhibere per totum psalmum Miserere mei Deus, & in pane, & aqua genuflexi ieiunare debent*. Ita statutum *de pœnis num.* 13. Super quo aduertendum duco, hanc mortificationem non dirigi ad carceratos ob custodiam, sed ad pœnam. Quia non debent puniri, quorum delicta iudicata non fuerint, reciperent enim pęnam ante culpam, quod est omninò iniquum *l. cum rem ff. de bonis damnator. l. maximum vitium. C. de liberis præteritis*. at qui in custodia detinetur, est quidem in præsumptione criminis. non tamen iudicatus criminosus, ergo tales pœnitentias subire non debet, quas facere tenetur carceratus ad pœnam, quia dum illi carceris pœna infligitur, etiam ad istas pœnitentias condemnatur, quæ de iure municipali in carcerationis pœna continentur.

Non datur pœna ante culpam.

Nec extra rationem Sancitum est, quia tales publicæ demōstrationes carceratis ad magnam mortificationem, & reliquis fratribus ad salutare diriguntur exemplum. Vt nimirum ex veneno culpæ anthidotum emendationis, & præseruationis eliciatur. Si enim has publicas demonstrationes non facerent, vix in aliorum notitiam delinquentium correctio deueniret, cum carceres, non publici, sed secreti sint. & nullus fratrum carceratos alloquatur. In sæcularibus autem, quia carceres omnibus innotescunt, correctiones publicantur, & vt hunc morem in Sacris etiam Canonibus aliquo modo reperiamus; Legimus Clericos antiquitus verberibus correptos fuisse, *vt c. 1. 5. quæst. 1 & cap. cum beatus. dist. 45. & cap. 1. de calumniat. & c. fin. dist. 35.* in quibus verberari calumniatores, & ebriosos præcipitur, vt notant *Glos. & Panbor. in dicto cap. 1. de calum: & Pre-*

Clerici antiquitus ad correptionē verberati

& Prapoſit. in cap.fin. diſt. 25. aduertentes diſcrimen Canonicum, vt Clerici in Sacris Conſtituti non verberentur, niſi pro grauibus, & mortalibus culpis. In minoribus autem verberari poſſunt pro leuioribus culpis, & elicitur ex *Sancto Auguſtino epiſt.ad Marcellum,* vbi ait *Confeſſionem verberibus eruiſti.* Nec mirum eſt, vt per *Panbor. cit.apud Diaz in praxi cap.*136. quod membra electa Chriſti verberibus affici Sacri Canones permittant, quia id factum eſt ad pietatis oſtenſionem, nam cum per leges ciuiles mortes, & membrorum mutilationes infligebantur, placuit Eccleſiæ, in ſuos Clericos potius verberibus, quàm mortibus, & mutilationibus animaduertere. Et licet hæc fuſtigatio exularit ab aula, vt ex *Claro. quaſt.* 70. *Mileio in praxi fol* 148 *ac Petro Gregor.* 3. *par. Syntag.iuris. lib.*31.*cap.*11. aduertit *Salſedo in d.cap* 136.*Diaz* tamen noſtro huic Statuto præludit, vt graue non æſtimetur regularis diſciplina, ſuis manibus ſibi inflicta, qui ob talia delicta, mereretur, non ſolum publicè fuſtigari, ſed etiam mortis pœnam ſubire. Equidem Religioſo qui vt plurimum ſuum ſeruat cubiculum, & habet cællam pro cœlo, minus grauis carcer euaderet, ſi otio temporis, & ventrem ſaturatus, nihil aliud pateretur; quare ad punitionis ſenſum, & ieiunium, & flagellatio publica imponuntur.

Reſpondeo quinto, Non negauerim poſſe aliquando Prælatos ex graui cauſa, Diffinitorio cognita has carcerationis circumſtantias remittere, & ſi non adimpleantur, niſi fiat per contemptum, aliquando culpa vacare, quia pœnarum moderatio Iudici ex Statuto remittitur. & Statutorum transgreſsio, culpam grauem non inducit, poſſet tamen à Superiore, tanquã Statuti transgreſſor puniri, ſi in iſtis notabilis exceſſus exiſteret.

Quæritur decimo, Carceres quales, & quot eſſe debeant.

Reſpondeo ex Statuto de pœnis num.8. *Quare vt atrocia, & grauia delicta puniri poſſint, in omnibus locis ſaltem in præcipuis Prouinciæ habeantur Carceres omnino fortes, humani tamen, & lucidi, vt carcerati diuinum officium recitare, & ſpirituali lectioni vacare poſſint.* Verè deplorandus eſt naturæ, & virtutis caſus, quia tempus, quod in conſtruendis Oratorijs, & excauandis Eremis ad corporis afflictionem terere debemus, inſtruendis Carceribus ad delictorum puniriones inſu-

Carceres antiquitus pauci.

infamimus, vt erubescant Religiosi, qui legentes Satyricum illud *Iuuenalis*, *Satyr.3.*

Fœlices pro auorum atauos, fœlicia dicas
Sæcula, quæ quondam sub Regibus, atquè Tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.

Multos carceres, & omninò fortes accommodant. Deplorandus quidem, sed cum natura, cum Ecclesia, cum Religione, quæ tabulis hisce post pietatis, & timoris naufragium ad Reipublicæ conseruationem vtuntur, vt maculas istas conuiuantes, pestes grassantes, mala perniciem minitantia in vnũ locum coërceant, aliosq. fœdare non patiantur, de peccato peccatum in carne damnantes, & antidotum ex veneno elicientes. Scitè *Tertullianus lib. ad Martyres c.1.* vocat carcerẽ diaboli domum, sed diuina virtute in ipsius diaboli perniciem commutatum. *Domus quidem* (inquit) *diaboli est carcer, in qua familiam suam continet, sed vos ideò peruenistis* (siue ad virtutis testimonium, siue ad culpæ purgationem, nam parum ad hunc effectum refert) *vt illum etiam in domo sua conculcetis*, quia vix fieri potest, vt tribulatio intellectum non tribuat, & quos peccatores carcer recepit, non emittat innoxios. In hoc, vel ipsæ virtuti comparandus. *Iniuriã carceris coronam esse castitatis*, docuit *S. Ambr. lib.4. in Lucam*, loquens de Iosepho, *& eò nobiliorem, quò tetrior carcer est*. Nam pœna incontinentiæ est castitatis assertrix, & ferrum, quod sub terra defossum eruginem contraxerat, in fornacem iniectum eruginatur, & pristino candori restituitur. Quid ni? *Si & ipsæ mũdi angustiæ carceres appellantur*, teste *Authore imperfecti ho.11. in Matt. Ipsæmet delitiæ carcerem animæ creant, quem à Natiuitate ad extremum vsquè diem circumferimus*, vt dixit *Philo lib. de Agricultura, & eò grauiorem, quò lautiorem. ex Pytagora apud Basilium ho. ad Adolescentes*. Adeovt Apostolus ad *Roman.7.* dixerit. *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* & Commentatore *Ambr. in Psalm. 118. orat 4. Pulchrè Apostolus de mortis huius corpore liberari cupit, qui à carcere quodam claudimur, & in quodam luxuriæ gurgustio siti, tenebris inuoluimur delictorum*, quibus accinit *Hugo Carensis in cap. 2 Ecclesiastici*. *Quidquid* (inquit) *in mundo amatur, carcer animæ est, vbi anima misera amatoris vinculo reclusa tene-*

Carceris vtilitatis.

tenetur, atque ligata. Sed hac moralitate se posita, & suppositis ijs, quæ initio huius tractatus præfati sumus, maximè cum sciamus S. P. N. Franciscum viuum defodi iussisse inobedientem, quod exemplum aliquid plus sapit, quàm carceribus includi, declaremus aliqua circa conditiones carcerum.

Primò enim in omnibus principalioribus saltem locis carceres fabricari iubentur, ne correctioni locus desit, & scandalo remoueatur occasio. Si nimirum delinquentem oporteret, vel stipatum Fratribus, aut satellitibus, vel vinculis constrictum per medias Ciuitates conducere, quo casu plus noceret remedium, quàm peccatum. Et nescio, si expediret cum tanto Religionis detrimento, delicta sine scandalo sæcularium commissa corrigere, cum iure naturæ teneamur ex duobus malis minus eligere, & minus est malum priuatum, & occultum non punire, quàm Conuentus, vel Religionis famam denigrare. Carceres sint in omni loco principaliori.

Secundò carceres fortes fabricari mandatur, ne fugæ locus pateat, adest titulus *in Codice lib. 9. tit. 5. de Custodia reorum, & lib. 48. ff. titulo 3.* iunctis, quæ in titulis de *Episcopali audientia* decernuntur. *l. enim prima citati Codicis*, dicitur *Maneant sub fida custodia, & l. ad Commentariensem*, punitur custos carceris, qui Commentariensis appellatur ex pœna, qua puniretur, qui fugit, & in iure Canonico, vt in *Clem. multorum de hæreticis*, disponitur, vt hæreticales carceres duobus custodibus, & duabus diuersis clauibus ab Episcopo, & inquisitore determinandis, & asseruandis custodiantur. & in *cap. Tua de pœnis*. decernitur, quod Clerici in magnis criminibus deprehensi, debeant in arctis Monasterijs detrudi ad pœnitentiam peragendam. Carceres tuti sint.

Tertiò, quod carceres sint humani, & lucidi; circa quod non negauerim distingui in iure qualitatem carceris, vt notarunt *Ioan de Anan. in cap. à nobis de apost. & in cap. significauit de Iudæis, & Baldus in Authentica si captiui, C. de Episc. & Clericis*, præcipuè Ordinarij, duri, ac durissimi, vt in *cap. Nouimus de verb signif.* vbi de quodam falsario decernitur, *vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipsum includas, pane tribulationis, & aqua angustiæ sustentandum, vt commissa defleat, & flenda iterum non committat. & cap. a Nobis*. Carceres sint humani, & lucidi, & quid de enormibus delictis antiquitus disponitur.

bis de Apost. vbi de Apostatis carceratis, qui conuerti nolebant, dicitur *Tales. si volueris, poteris sub graui custodia carcerare. Ita quod solummodo vita sibi misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscant, & cap. Tua de pœnis.* in quo latrones, vel in magnis criminibus deprehensi iubentur *degradari, detrudi in arctis Monasterijs ad pœnitentiam peragendam.* Tamen hæc arctitudo carcerum, non eo deducenda est, vt in illis humanitas desideretur, & abundet crudelitas, vel ex loci fœditate, vel ex tenebrarum accessu, vt verificari possit illud *psalm. 106. sedentes in tenebris, & umbra mortis uinctos in mendicitate, & ferro.* Hoc enim barbarum est, & inhumanum, sacris nedum canonibuus, sed etiam ciuilibus legibus prohibitum. In *Codice* nim citato *de custodia Reorum l. 1.* decernit Constantius Imperator. *Interea Reum exhibitum, non per ferreas manicas, & inherentes ossibus, mitti oportet, sed prolixiores catenas, si criminis qualitas, etiam catenarum acerbitatem postulauerit, vt & cruciatio desit, & maneant sub fida custodia. Nec verò sedis intimæ tenebras pati debebit inclusus, sed vsurpata luce vegetari, ac subleuari. Et vbi nox geminauerit custodiam, in vestibulis carcerum, & salubribus locis recipi, ac reuertente iterum die, ad primum solis ortum, illicò ad publicum lumen educi, ne pœnis carceris perimantur, quod innocentibus miserum, noxijs verò non satis seuerum esse dignoscitur.* Submittens pœnæ Capitali Custodes, & Ministros, ac ipsum Iudicem, qui crudelitatem vendunt affligendo Reos inedia, vel longa tabe consumere facientes. Quod si Reus, vel moriatur propter inediam, vel ita ob rigorem carceris debilitetur, vt inutilis postea euadat, malitia, vel negligentia Iudicis, eum non tantum peccare mortaliter, sed etiam esse reum homicidij, & irregularitatis affirmant *Abb. in cap à nobis de Apost. & in cap. qualiter, & quando de accus. il secondo Anton. de accusat. Ioan. de Lignano in Clemen. 1. pœniten & remiss. Bartol in l. nemo carcerem de exact. tribut. & in tract. de quæstion. vers. sed quid de tali quæst. Angelus in dicta l. nemo carcer. contra Io. Andr. in capit. à nobis de Apostatis*, qui putauit, posse ita attenuari panem, & aquam, vt vita etiam attenuetur. Hæc enim non est Sacrorum Canonum, & pijssimorum Pontificum mens, de qua nefas est præsumere, quod cru-

Carceratis adhibeatur humanitas.

Carceratũ inedia perimens, vel inhumanitate debilitans reus homicidij est, & irregularis.

delio-

deliores sint Vicarij Christi, Imperatore Constantio, qui satis fuit à pietate alienus. Quinimo pijssimi Imperatores, Gratianus, Valentinus, & Theodosius *C. de Cust. Reorum. l. nemo oportet.* disponunt, quod Episcopi, per quartam, & sextam feriam inquirant eos, qui sunt in custodia, quam ob causam inclusi sint, & iudicare, & à soluere ipsos, & *l. nemo deinceps. C. de Episcop. audientia.* Valentinianus, Theodosius, & Arcadius præcipiunt educi de vinculis detentos in die Paschatis, & *l. Iudices eod.* Honorius, & Theodosius, disponunt, vt diebus Dominicis eductos Reos de custodijs videant, & interrogent, ne humanitas clausis per corruptos Carcerum Custodes denegetur. Victualem substantiam non habentibus, per publicas expensas ministrari faciant, adiunctis pœnis in delinquentes, & commissa cura Episcopis, vt ista seruari faciant, & *l. de his quos. C. de custod. Reor.* præfati Imperatores Gratianus, Valentin., & Theodosius præcipiunt, vt Commentarienses quolibet mense ingerant numerum personarum, varietatem delictorum clausorum Ordines, ætatem vinctorum sancitis in illos, & in Iudices desides pœna amissionis officiorum, & solutionem viginti, vel decem librarum auri, vocantquè *talem Iudicem Desidem, ac re supina ceruice tantum titulum gerentem.* Quibus consonat *Canon. 20. Concilij Aurelianensis quinti. Id etiam* (inquit) *miserationis intuitu æquum duximus custodiri, vt qui pro quibuscumquè culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, seu Præposito Ecclesiæ singulis diebus Dominicis requiratur, vt necessitas vinctorum. Secundum præceptum diuinum misericorditer subleuetur, atquè à Pontifice instituta, fideli, & diligenti persona, quæ necessaria prouideat, competens eis victus de domo Ecclesiæ tribuatur.*

Piorum Principum in Carceratos Clementia.

Equidem, cum nil inhumanitate, & crudelitate alienius à Religiosis putem, qui speciali pietatis, & charitatis vinculo. & Deo, & suis fratribus sunt adstricti, mihi persuadere non possum, reperiri regularem familiam, quæ nimium in suos sæuiat delinquentes, putetquè Sanctitatis opinionem, rigida delinquentium coercitione tueri; ac propterea inuios, & inaccessos Carceres defodiat, in quibus viuos tumulet, nec vnquam ad superas auras remeare permit-

Quam dedeceat religiosos, in suos clausos sæuire.

Sugillantur humanitatis hostes sãctitatis affectatores.

mittant, misericordiaquè destitutos, omniquè humano solatio priuatos, in desperationis barathrum deprimat, & mortem vitæ præferre constringat, nedum prophetico carceri, vt diximus similes. *Sedentes in tenebris, & tenebra mortis vinctos in mendicitate, & ferro.* Sed etiam Persico, de quo Ioannes Eleemosinarius apud Metaphrastum in eius Actis affirmat, *Legem esse apud Persas, vt qui conuicti erant in eam custodiam, qua Lethe appellatur, nunquam reuocarentur, & ea ratione consentaneum est, eam fuisse vocatam Lethe, idest, obliuionem*, vt verè dicere possit miser ille, *obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde*, quia antea à suorum charitate mortuus, quam à proprijs culpis reperitur extorris. Nec video Christianæ correctionis normam, In qua inter tormenta miseratio non reluceat, neque Religiosos appellare audeo, quos ab Ecclesiasticis quisquè sanctionibus alienos esse cognosco, nulla vnquam fuit, nec erit Apostolico Collegio Congregatio sanctior, nulla primitiuæ Ecclesiæ in cunabulis Religio ad pietatem propensior, in perfectione feruentior, in culparum persecutione vehementior, quas, & commissas, & morte etiam emendatas legimus, attamen artificiosa inhumanitate nominis splendorem sustentasse, non legitur, quippè qui inter Sanctos instabiles, & prauos reperiri, cognoscebant, neque sanctitatem aliorum confundi ex paucorum peruersione arbitrabantur, & ideò vt de proprijs confundebantur erroribus, ita de diuinis præsumebant auxilijs timentes, ne in subditorũ, & Fratrum correctionibus rigorosis, & ab omni humanitate alienis sibi intimaretur Euangelicũ illud, *Matt* 18. *Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quia tu rogasti me, nonne, & te oportuit misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Et hoc ideò, quia cum à Domino misericordiam consequutus esset, tenens, suffocabat conseruum. Credentes, quod sicut inter suorum tormenta proximorum, humanæ pietatis debitum exoluissent, ita sibi à Domino reddendum. Deo autem ingentes gratias reddimus, quod Minoritæ familiæ pietatis viscera indidit, quibus pronior est ad ignoscendum, quàm ad puniendum, plus misericordiæ, quàm vigori studet; plus olei, quàm vini immiscet, etiam per corporis afflictiones, dum punit, ignoscit.

Illud

Illud tamen aduertere visum est, peccare mortaliter Superiores, qui nimis rigidi sunt in delinquentium punitionibus, & præcipuè in Carceratorum Custodia; si vltra sancitas regulas victus abstinentia macerent, lumine priuant, cōmoditatem recitandi horas Canonicas denegent, libros spirituales legendi occasiones preripiant, humidis, squallidis, inhumanis carceribus Reos mancipent. Quia ipsis vltra Statuta Ordinis sęuiendi authoritas non conceditur & agitur de re grauissima, & de violatione pręcepti charitatis *c. ex parte de censibus. l. si Seruus ff. de pig. act. l. nec Supina. ff. de iuris, & facti ignor. c. disciplina. dist. 45. Angelus ver. Correctio Prælatorum nu. 1. cum Summistis eod. Rod. tom. 2. quæst. 17. art. 3. Portel. verb. Carcer. num. 2. Diaz in practica cap. 127. num. 2.* Nimis rigidi in reorum punitionibus & custodia, peccant mortaliter.

Quæritur XI. quid circa fugientes de Carceribus.

Respondeo per Statutum *cap. 7. §. 5. de pœnis numer. 10. & 11. liberans aliquem à Carcere, vel ad illius fugam consiliū, aut auxilium prabens, vel si illius Custos in id consenserit, Postquam legitime de malitia constiterit, carceribus arbitrio Prouincialis mancipetur: Quorum si particeps esse dolo, aut negligentia, Guardianus conuictus fuerit, officio priuetur, & grauius etiam puniatur, Superiorum iudicio.* Super quo Statuto est.

Prima difficultas, An liceat Carceribus mancipato fugere.

Respondeo iniustè Carceratò licet, iustè autem non licet, nisi in casu aliquo. Ratio quam adducit *Pollerius c. 12. praxis crim. nu. 13.* est, quia iustè captus, iure naturali obligatur ad pœnam, vt notat *Bartol. in l. ex hoc iure ff. de iust. circa fin. Glos. in l. Seruus ff. de his, qui not. infam.* facit text. in *l. fin. C. de collat. fundi patrimon. l. eius, qui delatorem: ff. de iure Fisci.* Ergo etiam in conscientia, quia quod ius non obligat, consciētia non constringit *Bald in l. 1. C. de Vectigalibus, & commissis. Abb. in c. 1. de restit. in integr. fin. Glos. in c. fraternitatis 12. q. 2.* Quam conclusionem fusè examinauit *Couar. Variar. resolut. lib. 1. c. 2. nu 10. fine.* qui citat *l. vir eius C de prob[...]t.* Addit tamen *Si septimo, animaduersis.* Quod damnatus ad mortem siue iustè, siue iniustè debet, si potest, fugere è Carcere, alioquin peccabit mortaliter, quia licet indirectè, & mediatè, est causa suæ mortis, & maxima vtitur temeritate, manendo in carcere, vnde ei sequatur mors ex doctrina *S. Thomæ 2. 2 q 69. art. 4. ad 2.* dicentis. *Damnatum iustè ad mortem, non teneri manere*

Iustè carcerato nō licet fugere.

An condemnato ad mortē.

S *in car-*

in carcere, & sic non fugere. Tantum enim tenetur pati pœnam, non autem aliquid agere, ex quo sequatur mors. Sicut damnatus, vt fame moriatur, poterit cibum oblatum sumere, quia non sumere, esset seipsum occidere. Ad cuius doctrinę declarationem, ait, non posse, quem facere actus, immediatè, & ex sua propria natura tendentes ad mortem, vt gladio se occidere, laqueo præfocare, venenum bibere &c. quia isti actus nulla ratione cohonestari possunt. Posse tamē facere actus, quibus per accidēs mors sit adiūcta, quia isti possunt aliqua ratione esse liciti, vt non fugere, vbi mors immineat, ire, vbi mors pareretur. Hinc Martyres licitè potuerunt non fugere, cum potuissent. Iustè vel iniquè damnatus posse furcas scandere &c. milites posse, vt victoria potiantur, se in belli, vel certæ mortis discrimen conijcere, quia hic actus non est per se ordinatus ad mortem, sed ad victoriam, vt fecit Eleazarus perfodiendo Elefantem 1. *Macab. 6.* & Iudas. *lib. 1. c. 9.* Et si temeritatis notam, ac consequenter culpam non negarim in ijs, qui temerariè potius quam fortiter, se in pericula iniiciunt, quia mors sequitur in his casibus opera, vel malitia aliorum. Isti autem honestari possunt ob Dei gloriam, ob publicum exemplum aliorum. Quod si ad carcerem redire iurasset, vel simpliciter promisisset, is qui iustè damnatus esset, ait, redire debere, sub violati iuramenti religione, iuxta *Glos. Cardinalem, Anchar. Io. Andr. Speculat. Abb. Barthol. Brixiensem, Alber.. Hippol. Curtium Senior. Præpos. Driedonem. Io. maiorem*, quos citat, & sequitur *ibid. n. 8. §. Cæterum vt ad. & §. Decimo. & n. 7. §. Tertio ex prima*, vbi plures alios citat. cum sentientibus, iniustè captum, & mortem sibi inferri timentem ab iniquo Iudice, non teneri, etiamsi iurasset redire. Vocatquè hanc sententiam verissimam, imò peccare, si rediret, quia esset suę vitæ temerarius spretor, & faceret id, ex quo sequitur mors, & est sui ipsius homicida. Nec opponi debet iuramentum, quia hoc seruari non debet, vbi sit peccatum, cuiusmodi esset, si sui homicida efficeretur, ex citata sententia S. Thomæ. Quod si dicas, iniustè damnatus, potest appellationem remittere, & tacitè consentire ad sui occisionem. *l. 1. ad fin. ff. de quæstion. & l. Diui ff. de pœnis* & iniustè delatus de falso crimine potest defensionibus renunciare, *c. ad nostrum 23. q. 5.* Respondet id verum esse, dum dubius fuerit de propriæ innocentiæ tutela; quia si certus

Quid si redire ad carcerem iurasset.

tus esset, quod per appellationem, & defensionem, tueri se posset, peccaret mortaliter, illas omittendo, quia omitteret facere, quod posset illum ab imminentis mortis periculo liberare.

Verum tamen est, non constare de fundamento allato, *damnatum non teneri manere in carcere*, quia si tenetur pati pœnam, & pœna hęc subiri non possit, nisi maneat in Carcere, necessaria deductione infertur, teneri manere in viribus Iudicis, vt pœnam pati possit, maximè si iustè damnatus fuerit.

Refellitur sententia Follecij de fuga carcerati, & condemnati.

Nec illud, Quod teneatur non redire ad Carcerem, etiamsi iurasset, quia aliter esset sui homicida. Quia si ex sua doctrina, non peccant facientes aliquos actus remotos, ad mortem ordinatos, vt supra dictum est, quia ipsis per accidens mors adnectitur, ita etiam per accidens mors adnectitur reditui ad Carcerem, posset enim non occidi. Ergo vel negandum antecedens, vel concedendum consequens.

Nec illud, quod nisi fugiat, dum potest, peccat mortaliter, quia inde illi sequitur mors. Nam deductio facta in Martyribus iugulat antecedens, si enim licuit Martyribus cur non licebit alijs cum etiam iste condemnatus possit habere honestum motiuum nimirum, sub re pœnam suo peccato debitam. Cui fauet doctrina *Scoti in 4. distinct. 45. quaest. 3.* dicentis. Quod si ex communi doctrina *S. Iu. verb. Bellum § 7. Lessij lib. 2. cap. 9. dub. 8. num. 5. Toleti lib 5. cap. 6. num. 10. Molinæ disp. 4. num. 1. Sà verb. Homicidium. num. 21. Rodriguez 1. par. cap. 136. num. 17. Filliuc. tract. 29. num* 43 & aliorum apud *Bonac. de restitut. in particulari disp. 2. quaest. vltima sect. 1. punct 8. num. 9.* non tenentur occidere inuasorem ob defensionem vitę, quia sicuti possumus exponere vitam nostram, pro saluanda vita proximi, ita possumus nostram non defendere exemplo Christi, & Sanctorum.

Homicidam debere in consciẽtia subire mortẽ tamquā à deo tali peccato impositam.

Non posse autem renunciare defensionibus, sine culpa, dū certus sit ad mortis euasionem proficere, non videtur verum, quia ex sententiā *Soti lib. 5. de iustit. q. 1 ar. 4 Toleti lib. 5. c. 6. n. 4. Lessij lib 2. c. 9. n. 27.* possumus omittere actiones, ad vitā necessarias; vt inuasorem non occidere; pro amico vitā exponere, in tempestate tabulā alteri relinquere: in fame panem Patri darę; respuere cibum oblatum condẽnato, vt fame moriatur, inseruire infectis peste. Non redimere vitā enormi pretio,

Vitam quomodo tenemur cōseruare.

tio, vel eam exquisitissimis remedijs conseruare: aut aliò cō-migrare, ad salubriorem aerem, se ex altissima turri, vel è naui, ad fugiendum incendium præcipitem dare, vel in mare deijcere &c. vt docēt citati Doctores *Sà n. 22 Felliuc. à n. 70. Petrus Nau. lib. 2. c. 3. n. 73. Lessius c. 8. dub. 6. n. 28. Salonius 22. q. 69. art. 4. controu. 2. conf. 2. Bagnes 16. art. 4. Clauis reg. lib. 12. c. 18 n. 13 Arag. 2. 2. q. 69. art. 4.* Pari igitur ratione potest se non defendere scriptis, sicut potest se non defendere manibus.

Carceratus potest fugere, si iniustè detineatur, & quid si iustè.

Stet igitur conclusio posita, Iniustè carceratum posse absq. vlla peccati labe è Carceribus fugere. Quinimo posse etiamsi iustè Carceratus reperiatur, vt mortem, aut mutilationem, aut triremes sibi imminētes, effugiat, data fugiendi opportunitate quod probat idem *Couar loco citato n. 10. §. In secunda propositæ ex l. vis eius. C. de probation. Anchar. & Imola in Clem. Pastoralis. de re iud. S. Thomas, & Caiet. d. q. 69. art. 4. Driedone de liber. Christi. 1. pag. 226. Arch. in c. cum homo 23 q. 5.* quia solum tenetur pati, non agere ad pœnam *l. 1 ff. de bonis eorum, qui sibi mortem consciscunt. c. innocens 22. q. 4.* & affirmant alij authores supra citati. Verū de iustè Carceratis contrarium tenendum est, quam communem esse testatur *Clar. lib. 5. §. fin. q. 21. vers. 3. autem modo, ex Andrea de Iser. in repert. l. 1. C. de Sacros. Eccles.* qui etiam docet, fugam è Carcere, facere plenam delicti probationē contra fugientē. *Ripa in l. admonendi n. 170. ff. de iureiur. Cato Saccus ibid. n. 81. Duegnas in reg. 389.* Habetur enim pro confesso, & conuicto *Princeps ff. de Custod. reor.* & de cōmuni attestatur *Boerius dec. 215. Anton. Gomez c. 9. delictorū n. 11.* & potest in pœnā ordinariā condēnari, Vt fusè probat idē *Duegnas reg. 362.* qui ampliat regulam, etiam si delictum non commisisset etiamsi relaxatus è carcere, posteà fugisset, etiamsi non exisset, sed inuentus esset actu, exiens etiamsi fugisset ex aliqua Camera, vel Palatio potestatis, in quo sub Custodibus detineretur. Quę omnia per multos Doctores probat, ac iura, & valere affirmat, nisi Carcerē apertū reperisset, quia tūc nō habebitur pro cōfesso. Vel si spōte postea reuerteretur, Aut nō esset Carceratus pro speciali inquisitione, sed generali, quia tūc nō presumitur cōtra illū delictū, de quo non fit Inquisitio. Siue fugeret ad vitādū aliquod graue periculū, vt ruinæ carceris, incēdij, inūdationis, violādæ pudicitię, hostilitatis, aut inuasionis &c. sæuitiæ iudicis &c. iustus enim timor

Fuga è carcere facit plenā delicti probationem, confessum, & conuictū.

excusat.

excusat. Ex quibus infertur, quod si punitur ista fuga, signũ est esse culpã, alias nõ puniretur. Quod à fortiori dicẽdũ est in Religione, in qua non sunt pœnæ mortis, & vt plurimũ Capitales, pro quibus non est concedenda fuga, tanquam remedium naturale. Secus vanum esset Statutum, quod adiuuantes, consulentes fugam, punit. Licet non negauerim, ex vi Statuti, non posse puniri eum, qui apertum Carcerem reperiret, quasi iuri naturæ relinquat; exire posse, qui Carceris fores patefactas videret, quia solum disponit de auxiliante, consulente, permittente fugam. Vbi apparet operatio ad aperiendũ; quæ omni iure prohibetur. Non verò de ipso Reo fugiente, quando naturalem opportunitatem inueniret. Cœterum cui negatur operatio ad terminum, negatur etiam cõsecutio illius, & hac ratione, si non potest admittere consiliũ, auxilium, & fauorem, neque potest ipse ex se fugere, dum nimirum iustè detineretur. Esset enim totam punitiuam iustitiam euertere, si cuilibet liceret, legitimum euitare iudiciũ. Quid si fugiat, quia carcer erat apertus.

Dices, supposito quod sit iniustè Carceratus, & sibi pœna Capitalis immineat, an possit violentiã exercere in Cõmentariẽses, seu Carcerũ Custodes, illos vulnerãdo, vel occidẽdo.

Respondeo ex Citato *Couar. nu.* 11. si quis fugiat sine effractione, aut personali iniuria Commentariensis, non tenetur ad damnum, quod inde Commentariensi accideret, quia sibi imputare debet, quod oscitanter Carcerem custodierit. Captus enim poterat fugere, nec ibi manere tenebatur. Si quis iniustè damnatus mortẽ ab iniquo Iudice timeat, potest euadere etiam occidendo Custodem sicuti potest occidere, qui impediret suam iustam defensionem. Limitat tamen hanc Conclusionem, contra *Peñam* non licere, si Iudex per captas probationes legitimas, in foro exteriori in se tamen falsas, quod Iudex nesciat, captum condemnaret ad mortem. Tunc enim occideret Iudicem, aut Custodem, omninò innocentem; quod iuri naturali repugnat. Si autem esset iustè captus, & damnatus ad mortem, non posset violentiam in Iudicem, aut Custodem inferre quia tunc non petitur iniustè ad mortem, ergo non habet ius suam vitam tuendi. Quid si fugiat inferendo violentiã Commẽtariensi.

Secũda difficultas, quid sẽtiẽdũ sit de Carceris effractione.

Respondeo in lege ciuili, effractores pœna capitis puniuntur *l. 1. ff. de effractoribus l. milites agrum. §. eum tamen ff. de re milit.* Effractores carcerũ iure ciuili pœnã capitalẽ merẽtur.

milit. Bartol. in tract. de Carceribus Hyppolitus in practica § *attingam. n.37. Gnimmaticus voto 37. nu. 1. Anthar. Io. de Anan. Abb. in c. à nobis de Apostat. Care. in pract. fol. 88. Clarus cit. q. 21. vers. tertio autem modo. Foller.* in practica & de hac effractione intelligi volunt, dicta de fuga è carcere, probante delictum.

Fractio quę propriè dicatur.

Sed quæ dici debeat fractio? an sufficiat quæcumque apertio Carceris etiam facta per clauem adulterinam, vel artificio aliquo, quæ aperiat quidem, non tamen feras frangat, aut fores rūpat, vel parietē fodiat, quid si fiat magicis carminibus?

Respondeo cum simus in odiosis, strictè retinēda est significatio vocabuli. Aliud enim est aperire, aliud frangere, seu effringere. Licet enim aperire aliquādo sumatur pro ruptura, vt aperire parietem, quando fenestra in illo fit. *l. penult. & vltima* § *fin. ff. de Seruit. vrb. præd. & l. habitatores. ff locati.* Aperire sulcum, qui sine scissione terræ non fit, *l. qui duo. ff. de Seruit. rustic. præd.* Aperire puteum, id est fodere. *l. fluminum* § *fin. ff. de dat. infect.* Attamen, ex communiori vsu loquendi, quem sequi tenemur, aperire fores, Ianuam, .est, ipsam intactam, & integram vinculis, pessulis, vel seris absoluere. Rumpere vero est vltra ordinarium vsum aperiendi, qui per clauē, vel aliud instrumentum fieri solet, vnde effracturam declarans *Paulus in l. nam Salutem.* § *effracturæ ff. de officio Præfecti Vigilum*; ait, *Effracturæ fiunt, plerumq. in Insulis, horreisq; vbi homines pretiosissimam partem fortunarum suarum reponunt, cum vel cella effringitur, vel armarium, vel arca. & Custodes plerumquè puniuntur, & l. de his. qui ff. de effractoribus, & Expilat.* clarissimè vtrumquè distinguitur. *De his* (inquit Vlpianus) *qui Carcere effracto euaserūt, sumendum supplicium, diui fratres rescripserunt. Saturninus etiam probat, in eos qui de Carcere eruperunt, siue effractis foribus, siue conspiratione cū cœteris, qui in eadem Custodia erant, capite puniendos. Quod si per negligentiam Custodum euaserunt, leuius puniendos.* Quare effractura est violenta disruptio. vt *Spiegell.* probat ex *l. Dominus. ff. de locato, & conducto* & *l quæro. de eo. ff. de bonis libertinorum.* & Fusius *Gothofredus in not. ad Rubricam, & totum titulum de Effractoribus.* Igitur, si quis Carcerē aperiret claui adulterina, vel quocūq. alio artificio, quæ feras, vel portā non rumpat, non dicetur Carcerum effractor. In qua acceptione

intrat

intrat quæcumq.leuis fractura,quia quęcumq.illa sit, fractura est puta si serarum aliquam partem,vel repagulum ruper it.

Tertia Difficultas, An in vini Statuti, pœnas incurrat tantum,qui fregerit, vel ad frangendum consuluerit, auxiliatus fuerit &c.an etiam,qui claui ordinaria, vel falsa aperuerit,vel vt aperiretur,adiuuit.

Qui carcerem frangit, & qui aperit puniri debent.

Respondeo, vtrumq. cōplectitur, patet ex litera, *Liberans aliquem è Carcere ,vel ad illius fugam consilium,vel auxilium præbēs.Vel si illius Custos in id cōsenserit &c.* In prima enim parte continetur violenta aperitio,quia non potest quis alium liberare sine claui,nisi frangat. In secunda continetur aperitio veluti naturalis, per clauim,quia consensus Custodis potest clauim supponere,licet possit etiam permissionē fracturę. Itaq quocumq.modo quis adiuuet ad fugā,in pænam Statuti incidit magis,& minus,prout ad fracturum accedit,vel recedit,& eò magis puniendus esset, qui Carceres effringeret.

Vbi considerandū venit, *Vel si Custos illius consenserit.* An sufficiat consensus tacitus,vel, permissio, An autē requiratur expressus,vt puniri possit. Et quidē cum versemur in punitionibus;videtur non sufficere consensus tacitus,& permissio,seu negligentia,sed debet adesse expressus,quia ex *Connano lib. 6. c.1 nu.*4. Consensus dicitur,cū duorū voluntates in vnū concurrunt,vtroq. approbante,& sciente. Neq.hoc sufficit, sed vltra requiritur,vt voluntas exprimatur verb. *l.*2.§.*voluntatē. ff solut.matrim.c.fin.de Iudic.in 6.Philippus C.de pactis in Rubrica & Corasius lib.6.c.*15. Verūtamen sustinendo,quæ diximus supra *c.*3. *q.*7. *Respondeo* 5. quod in ijs, qui ex officio tenentur custodire,vel regere,imputatur dānum, & culpa, etiā ex consensu tacito,& permissione,iuxta regulam Canonicā in 6. *Qui tacet,consentire videtur.*cui non repugnat altera subsequens, *Qui tacet,non fatetur,sed nec vtiq. negare videtur.*quia licet taciturnitas sit media inter affirmationē, & negationē, *Cardin.in Clem.sæpe § si tamen de verbor.signif.* Tamen ex coniecturis colligitur assensus,vel dissensus,vt docent *Glos. in reg.*44.6.*Abb.c. Nonne de præsumpt.n.*1.*Siluest.verb.Consensus. q.*1.*&* 3.*Mascard. de probat.conclus.*417. *volum.*1. *Sanchez de matrim.lib.*1.*disp.*5.*nu.*5.*& disp.*6.*n.*11.Tunc enim tacens consentire videtur,cū agitur de eius cōmodo,quia in suū dānum nullus consentire censebitur,nisi se declaret. Item si teneatur contradicere,& potest id præstare, & nō contradicit, vt Reus

Consensus quid importet.

Taciturnitas media inter affirmationem, & negationem.

Cōsēsus & coniecturis colligitur.

iuridicè interrogatus, si taceat, cōsentire præsumitur. *c. si post de cōfessis in 6.* Quilibet de Collegio, aut Capitulo, si nō reclamet contra iniquā Constitutionem, aut cōclusionem, vbi vtiliter posset *Innoc. in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli Abb ibid. n 3 & in c. 2. de Sim. n. 9.* Tandē si tacens, permittēsq. teneatur ex officio, vt Depositarius, Custos, Tutor, quia cū teneatur conseruare, tueri, impedire, custodire, omnis negligentia, conniuentia, & permissio contra hæc censetur voluntaria, Saltem indirectè, & in Causa. *S. Thom. 2. 2. q. 6. ar. 3.* & obligat, non tantū ad culpam, sed etiam ad restitutionem, quia peccatur cóntra iustitiā. Itaquè si Custos dubitans, vel sciens, carceratum velle fugere &c. & non vigilet, ac impediat, omnem debitam deligentiam adhibendo, est Reus fugę, & pœna Staturaria plectendus.

Guardianus quando peccabit circa fugam carcerati.

Quia etiā disponitur de Guardiano, *si particeps fuerit, dolo, aut negligētia* quod officio priuetur. Dubitari potest, in quibus casibus dolo, aut negligentia peccare possit, & Dico, dolo peccare, quādo sciens, vel dubitās Carceratū fugam meditari, ipse Custodē Carceris in alijs negotijs distractiuis occupet, vel extra Conuentū mittat (linquo cooperationē, auxiliū, vel cōsiliū, si præstarentur à Guardiano, ad fugā, quia nō minus puniendus esset Guardianus, imo plus, quā cœteri, quia ope, & exēplo peccat) quia malo dolo carceri Custodiam remouet, & impedit āssistentiā Custodis, ac consequenter causā damni dat. Negligentia autem peccare potest, si videns Custodē non vigilare circa Carceratos, illū nō arguit: Si sciēs Carceres debiliter munitos esse, & monitus de hoc, nō curat necessaria ad hibere remedia. Vel intelligēs carceratū tractare cū suspectis non remouet cōspirationes. Vel monitus à Custode, vt sibi præsidio sit, ne aufugiat, detq. Socios, vel disponat vigiles &c. Ipse tamen dare non curet. In his, & similibus casibus, negligentia sibi imputabitur ad pænas. Et ratio est, quia Guardianus est moderator totius Conuentus, & ad illum cura, & directio tū partiū, tū officialiū Monasterij immediatè spectat. Ergo cū in officio suo grauiter delinquat, grauiter etiā puniri debet, & officio, quod indignè possidet, priuari, *Abb. & Dec. Bald. in c. dilecti. de appell. c. Prælat. dist. 90. Bald in l. congruit. ff. de offic. Præsid. Felin. c. irrefragabili de offic. Ordin. Alex. cons. 81 vol. 4. Card. cōs. 55. Barbar. cōs. 57 vol. 2. Card Clem. Dudum; de sepult. Phil in c. quāto. de elect. in 6. & c. si Clericus de Preb. 161.* Quia negli-

negligentia dissoluta, prope dolum est, *Vlpian l. si fideiussor & l. quod Nerua ff. depo.* vbi communiter scribentes compa- ratur enim dolo negligentia crassa. *Iodocus*, *Damboud. tit. de tutor. & curat. c. 4. n 37.* & negligentia, ac delictum æquipa- rantur. *cap. fin. iunct. gloss. in verb. aut perperam de supplend. neglig. Prælat.* Vnde damni reus censetur, qui damni occasio- nem dedisse videtur, cum per diligentiam impedire potuisset, si voluisset. Cum ergo carcerum custos, & carcerati sint sub Guardianorum cura, si circa ipsos negligentia vsus fuerit tan- quam delinquens circa suum officium punitur. Iure autem apponitur, *Iuridice conuictus*. quia dolus, & negligentia non præsumitur, nisi probetur *l. quoties §. qui dolo ff. de prob. l. do- lum C. de dolo per totum titulum ff. de dolo*; & facit *text. in C. præsumitur de regul. iur. in 6.* Quæ maxima fallit in omitten- te facere id, quod scit se debere facere *l. si procuratorem §. do- lus, iuncta l. dolus ff. mandati*, & in faciente actum prohibitum quia tunc præsumitur dolus *c. 1. de præsumpt.* & in custodibus carceris *l. ad commentariensem C. de custodia reor. iuncta le- ge milites ff. eod.*

Negligẽtia dissoluta est prope dolum sicuti & crassa.

Dolus nõ pręsumitur nisi probetur

Verum enim verò si paruus esset dolus, vel leuis negligen- tia, non putarem guardianum puniendum esse hac pœna or- dinaria. quia appellatione doli, non venit paruus dolus *l. si oleum §. fin. ff. de dolo*. sicuti parua iniuria, non est iniuria, *c. cum te, de sentent. & re iudic. Speculator §. videndum de in integrum restit. Archid. c. non potest de Preb. in 6.* Et ratio vni- uersalis est, quia in omni materia morali, paruitas materiæ excusat a culpa, & consequenter à pœna. Nec rationi con- gruit, vt priuetur officio, ob actum, qui non reputatur esse peccatum mortale.

Appellatione doli non venit paruus dolus.

Difficultas IV. An sit iusta pœna, carcerare custodem car- cerum, vel alios adiuuantes fugam carcerati, & an sola car- ceratio sufficiat.

Respondeo affirmatiuè, per textum expressum in *lege ad Commentariensem C. de custod. reor.* Ibi enim dicitur. *Ad Com- mentariensem receptarum personarum custodia, obseruatioque pertineat nec putet hominem abiectum, & vilem obijciendum es- se Iudici, si reus modo aliquo fuerit elapsus. Nam ipsum volu- mus, huiusmodi pœna consumi, qui obnoxius docebitur fuisse, qui fugerit.* Vbi etiam probata remanet secunda pars, quia suppo-

Custos carceris punitur, si fugæ consulit, pœna qua carceratus puniendus veniret.

supponit pœnæ debitæ delicto fugientis, eum, qui ad fugiendum adiuuerit. Talionis enim pœna rationabilis est, qua par pari redditur.

Sed pugnat statutum, dum præter carcerationem arbitrariam, nulla alia pœna imponitur. Ergo nequé nos debemus aggrauare pœnam statutariam, & in odiosis facienda est interpretatio stricti iuris, vt est tritum *in regulis Canonicis in 6.* Et quidem graue esset, si consentiens in fugam eius, qui propter aliquod grauissimum delictum, ad perpetuas triremes condemnari debuisset, debeat Commentariensis, vel adiutor, aut consiliator, & carceri arbitrario coerceri, & postea ad triremes damnari. Durum quidem videtur, sed non superat rigorem legis, & rationis, quia non tantum in citata lege, sed etiam in *l. consiliarios C. de assessoribus*, puniuntur pœna capitis, nõ tantũ fugientes effractis carceribus, sed etiã, qui huiusmodi fugitiuos occultãt. & custos punitur pœna mortis, si carceratus exierit sine fractura carceris, *dicta l. milites ff. de cust. reor. Maranta in practica fol.* 47. *n°*64. *& in tract. de carcerib. Corneus consil.* 93. *volum.* 1. *Iason cons* 27. 3. *volum. Aretin. cons.* 38. *Barbar. cons* 76. *volum.* 4. *Decius cons.* 473. *nu.* 7. *&* 12. Et precisè, si reus fugiens puniri debebat pœna capitis, eadem pœna puniendum esse custodem, si sua culpa, vel negligentia euasisset, docent *Bossius in pract. tit. de carcere nu.* 10. *Clarius quæst.* 68. *vers. Custos carcerum, Grammaticus voto* 29. *Boer. Bald. Io. de Amicis apud eundem Clarum Zambellus in regul. criminal. c.* 12. *n.* 8. apud quem *Modernus, Marsilius, Mascard.* & hæc est communis opinio. Quinimo teneri de crimine læsæ maiestatis eximentem condemnatum, vel condemnandum iam confessum à carcere, patet ex *l. cuiusquè §. penult. ff. ad l. Iuliam maiest.*

Ad obiectionem ex statuto factam, dico, valere illud prout iacet, quia causæ regularium, vt plurimum, non sunt capitales, & ideo, arbitrario carcere puniuntur Custos, & Guardianus, alijquè, qui in fugam consensissent, ex recepta sententia apud *Bossium, & Clarum supra citatos*, pœna arbitraria punitur Commentariensis, si reus detinebatur pro crimine non capitali. Considerari ergo debet culpa, & pro modo illius puniri debet in fugam consentiens, arbitrio Iudicis. Quæ autem sint delicta capitalia, vide dicta supra.

Iuuat hic repellere dictum Zambelli loco citato. Inquit enim. *Non tamen credimus auxiliantes peccare, nisi eis esset specialiter prohibitum, vel essent ministri iustitiæ.* Si quidem, si loquatur de iuste carcerato, omnibus patet, quam peccet auxilians ad ipsius fugam, operatur contra leges, & in re graui si de iniustè carcerato, neque subsistit, quia paulò supra scripserat. Cui, *si etiam captus, eo quia iniuste fuit captus, si quis opem ferret ad fugiendum, idem tidem punitur.* Si punitur, ergo peccat quia pœna sequitur culpam. Specialis prohibitio inaudita est in Tribunalibus, quia nunquam particularibus inhibetur, ne auxilium præbeant carceratis ad fugiendum. Sufficiunt enim leges generales, & statuta ordinis. quæ omnes complectuntur, monent, & puniunt. Quod autem dicat *fugere enim non potest iniuste carceratus; ex Caiet. Nauar Couar.* puto esse errorem impressionis, quia, vt retulimus, Couar. oppositum omnino affirmat, ex Caietano. — Leo zābellus repellitur.

Iuuat etiam considerare dictum, *Rodrig. in tract. ordinis iudiciarii conclus. penult.* totius tractatus, ait enim. *Illi qui non sunt ministri iustitiæ, possunt præbere aliquem cibum huiusmodi carceratis, & possunt dare illis instrumenta necessaria ad fugiendum de carcere, si detinerentur ob aliquem casum fortuitum, & condemnati aliqua sententia rigorosa. si sint in reliquis homines probi, secus si sint facinorosi,* & citat *Lud. Lopez in instrum. consc. 2. par. c. 64. conc.* 446. excipit tamen religiosos, quia ipsi non possunt exire è conuentu sine licentia, in quo casu peccare mortaliter tales auxiliantes affirmat. Verum magna licentia est, remittere iudicio subditorum casum fortuitum, & rigorosam sententiam Iudicis. quo casu euadunt Iudices supra suos superiores; quod nullo modo permittendum est. Parum etiam refert probitas, si valet casus fortuitus, & rigorosa sententia, cum non deceat improbum puniri propter malū quod non fecit, vel rigorosiori pœna, quam conueniat. Tandem cur religiosus grauatus exire è carcere non possit, cum etiam sine licentia fugere potest, & ad suum Prælatum conuolare? Ex recepta sententia, de qua nos in *cōm stat. c. 3. stat. 21. fol.* 753. & cui conceditur fuga, conceduntur media ad illam, & si potest per se frangere carcerem, potest per alios. Igitur &c. — Repellitur Rodriguez.

Quæro XII. An hospites carcerari possint.

Respon-

Forenses delinquẽtes carcerari possunt.

Forum sortimur ratione delicti.

Respondeo ex *Stat.c.7.de pœnit.nu.*12. vbi postquam Superioribus localibus committitur, vt carcerare possint delictum manifestum patrantes, de consilio Discretorum subiungitur, *sub quo etiam hospites alterius familiæ, vel Prouinciæ comprahensos volumus*. Itaquè forenses delinquentes carcerari, & puniri possunt in aliena Prouincia, & hæc est communis doctrina, & praxis, & famoso axiomate. *forum sortimur ratione delicti* text. in *l.1. & in Auth. Qua in Prouincia* C. *vbi de crimine agatur c.postulasti c fin.de foro compet. Gand. in tract. de malefic.rub.vbi puni. delinquens n.2. Abb. & Doct. in c.fin. de for.compet.Boer decis.29. Marian.* Soccin. *in c. postulasti de for compet.* & infra *Hippol.l.vnica* C. *de raptor Alex. cons.*166. *volum.* 7.*Duegnas regul.* 378.*Clar.q.*38. Nisi crimina fuerint leuia, quod à contin uo sensu probatur ex *l. Desertorem ff. de re milit. Chassaneus de consuetud. Burgundiæ tit des aduuez. rub.* 12. *Abb.in c.fin.n.*15.*de for.comp.* qui id communiter teneri affirmat. Quam limitationem non valere in nostris regularibus patet ex consuetudine, qua hospites, etiam leuiter delinquentes a superioribus localibus, per salutares pœnitentias emendantur. Quinimo non solum delinquentes in alieno territorio puniri possunt à superioribus illius, sed etiam mandantes fieri tale delictum puniendos esse a superiore territorij, tanquam communem opinionem asserunt *Lancellot. & Decius l.hæres absens* §. *apud Labeonem ff. de iudic. Maria.Socin.dicto cap.postulasti n.*5. *Abb.dicto c fin.num.*27. *de for.comp. Hippol.singul.*404.*Bart.l. si vt proponitur ff.de fideius.* sed hanc doctrinam non possumus sequi in nostra Religione, quia cum sint distinctę Prouincię, & vnus Prouincialis non habeat facultatem citandi subditos alterius Prouinciæ, nec ad se vocandi, vt ex praxi nunquam violata, constat, non apparet modus puniendi mandantes fieri delictum, nisi in loco suæ iurisdictionis adesset, & ex statuto decernente carcerationem in hospites, colligitur exclusio mandantis, quia solum disponit *de committente manifestum*. ergo mandans non comprahenditur. nisi & ipse hospes fuerit. quia mandans adhuc committit delictum. Nec morari debemus in verbo *manifestum*, quasi, cum mandans notoriè non delinquat, tali dispositioni non subiaceat. Nam non sumus in casu, quia notorietas solum requiritur in carcerando à superiore locali, qui non est

Iudex

Iudex ordinarius delictorum, & ideo subditur carcerari, *donec per Prouincialem determinatum fuerit, quid agendum sit.* Non autem requiritur in Prouinciali, qui est ordinarius, & potest procedere secundum *c.quia propter de auus per Inquisitionem, denunciationem accusationem.*

Si quæras, an delinquente aliquo fratre hospite, & incæpto iudicio, fugam arripiente possit superior ratione delicti, illum repetere à Prouincia, ad quam accessit, etiamsi sit Prouinciæ suæ professionis?

Respondeo, licet varient scribentes, & aliqui remittendum delinquentem putent, ex vrbanitate, non ex necessitate, vt *Barth. in l.si cui.§. cum sacrileg.ff.de accus. Bald.cons.313. volum.5.& vterque in l.cunctos populos C.de summa Trinit.Hippol.in pract.crim. §.opportune nu.33.* Alij autem remittendum ex necessitate vt *glos.in clem. pastoralis de re iud. Oldrad.in dicta l.cunctos populos*, & de magis communi testatur *Hippolit.§. constante n.90.suæ practicæ*, & de consuetudine seruari primam opinionem dicat *Paulus de Castro l.hæres §.1.ff.de iudic.Clarus q.38.* & alij multi apud commun. *opin.lib.3. citato num 56.57.* Attamen nec de necessitate, neque de vrbanitate peti posse delinquentem religiosum fugitiuum a superiore delicti, firmiter tenendum est, quia nunquam practicatum fuit in ordine, vt tales delinquentes fugitiui vel requirantur, vel remittantur ad superiorem ratione delicti, sed vel remittuntur ad superiorem domicilij, seu professionis, vel statur determinationi P. Generalis. Quia nimis difficile, & aliquando scandalosum esset, si tales delinquentes hic inde remitterentur, & nullus vnquam Prouincialis sibi remitti tales expetijt. Verum tamen est, quod si intra limites suæ iurisdictionis inciderent, posset suo iure vti, & delinquentem de delicto, & de fuga punire.

An remittendus sit carceratus hospes, qui incepto iudicio, se in fugam dedit.

Si obiter, & vlterius quæras de foro pœnitentiali, an qui commisit peccatum reseruatum, debeat absolui à Confessario loci in quo peccauit, an possit a suo, vel alio confessario absolui.

Peccans in aliena prouincia an possit absolui à superiore delicti an domicilij.

Respondeo videantur disputata in meis Commentarijs ad statuta ordinis *c.7. stat 1.quæst. 9. per tot.* nec in hoc casu attendenda est sententia *Michaelis Grassi Pomerani apud commun. opin. iuris lib. 3.tit. 13.n 7.* dicentis cum *Abb. c.1 nu.4. Io. de Anan. n.1.de raptor Barb.c fin.n.5. de for. comp.Rub.nu.*

53.

53. *Romano singulari* 458. Quod non detur remissio, sed absolui debeat à suo proprio Sacerdote, puta Episcopo, vel Curato. Quia regularibus proprius sacerdos est, is, apud quem hospes accesserit, & Peregrini absoluũtur à Confessario domicilij, & hospitij *Angelus verb. confess* 3. *n.* 9 *&* 11. *Panor. cap. fin. de for. compet. Innoc. & Hostiens. in c. omnis de pœnitentiis* maximè si ibi morentur per maiorem partem anni *c. ad Apostolicæ* 16. *q.* 1. Vel si habuerint ab Episcopo, vel Curato licentiam peregrinandi, quia tunc censentur consensisse, vt confiteantur, vbi opus fuerit. Si autem in diuersis partibus morarentur, confiteri possunt illi, in cuius loco reperiuntur peccasse, vel tempore confessionis faciendæ *arg. c. ex parte de for. compet. glos. in l.* 1. *C. vbi de crimine agi &c.* determinante, *quemcumque conueniri posse, vbi degit, & moratur.*

Si quæras Tertio, supposito, quod in loco commissi delicti sit aliquod statutum diuersum à statuto suæ Prouinciæ, vel Generali, An debeat puniri delinquens iuxta statutum prouinciale, & generale?

Delinquẽs puniendus est secũdum statutum municipale.

Respondeo puniri debere secundum statutum municipale, non generale, vt communis fert opinio, apud *Alciatum in c. perniciosam de offic. ordin. nu.* 67. & copiosè apud *Clarum q.* 85. *vers. Tertius casus est.*

Si quæras Quarto, An priuante delinquentem officio, suffragiorum iure, vel exilio mulctante Iudice commissi delicti, debeat superior suæ Prouinciæ tales pœnas in delinquentem exequi.

Iudex domicilii debet exequi pœnas impositas delinquenti in loco delicti.

Respondeo affirmatiuè *c. postulasti de for. compet.* vbi *Imola Panor.* & alij, qui de communi attestantur. Non autem potest Iudex criminis suam sententiam exequi in aliena Prouincia, sed tenetur Iudex domicilij, & professionis executioni mandare latam sententiam. Tum quia proprius forus, est domicilij. *Glos. in c. statutum de rescript. in* 6. §. *cum autem Barberius l* 3. *C. de bonis vacant. lib.* 10. cum fiscus domicilij occupet bona, in suo territorio vacantia *l. tutores* §. *hæres ff. de administr. & peric. tutel.* dicente *Vlpiano* § *si verò l. forma ff. de centibus. si verò quis agrum in alia ciuitate habet, profiteri debet, in qua ager est.* Tum etiam quia frustra esset statutum, si committeretur Iudici ratione delicti, quod possit punire delinquentem in suo territorio, & sententia executioni

man-

mandari non posset. Concesso enim vno, conceduntur omnia, sine quibus id explicari non potest *l. 2. ff. de iurisdictione l. fin. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisdictio*, & antecedentis concessio trahitur ad consequens *l. quamuis C. de fideicommiss.* & concesso principali, conceditur accessorium *c. inter dilectos de fid. instrumen.* lege quæ supra diximus *cap. 2. quæst. 10. respons. prima.*

Concesso vno, & à tecedéte ac princi pali, conceduntur reliqua.

Si quæras vltimo si religiosus delinquit in confinio duarum Prouinciarum, vel Conuentuum, quis debeat illum iudicare?

Respondeo in æquali dubio, vterquè procedere potest, & datur locus præuentioni. *Bartol. in tract. de iurisdict. omn. iudic. nu. 14. & in l. iurisperitos §. cum oriundus ff. de excus. tutel.* vbi *Abb. Maria. Socin. in c. postulasti de for. comp.* vbi *Socinus Bossius de for. comp. à n. 60. Cæpol: in tract. de seruit. rustic. prædiorum tit. de mari. c. 26. Aretin. cons. 58. n. 2. Abb. c. fin. de for. compet. Ruinus cons. 59. lib. 3. Anton. Butrius Hostien. in c. sanè de for. comp.* qui exemplificant de delicto commisso in mari inter duas Ciuitates, & inter duas Paræcias de gabellæ posita in cõfinio duarum ciuitatũ &c. si autem plus accedat vni quàm alteri, certum est, spectare iudicium viciniori Prælato, quia iste habet intentionem fundatam, & debet prius cognoscere, & decernere, iurisdictionem spectare ad ipsum.

Delinqẽs in finibus duarum prouinciarum ab vtraq. iudicari potest.

CAPITVLVM QVINTVM. De Tortura.

QVAESTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Tortura.

RESpondeo primo Tortura, Tormentum, Quæstio, idem sunt, significant enim examen factum per corporis dolorem, hinc quia torquent, tortura, & tormentum appellantur Quia interrogant, & quçrunt, dicuntur quæstio. Vnde potest diffiniri tortura: *Inquisitio per tormenta, & corporis dolorem l. 1. §. quæstioni ff. ad Syllan.* et est communis acceptio, *Azzonij Anton. de Cattar. Brun. Vmberti, Locatelli.* Gomez. *Camerii, & aliorum apud Chartarium lib. 4. c. 1. nu. 1.* qui Synonima esse

Tortura quotuplex.

Quid.

esse Torturā, tormentū, & quæstionē affirmat ex iuribus, & authoribus ab ipso citatis, & hac ratione habemus in digestis, & in Cod. titulos de quæstionib', in quib' agitur de tortura reorū.

Tormēti genera.

Respondeo secundo, multò assignantur à scribentibus torquendi genera. nimirum *funis, ignis. taxillorum, sybilorum, vigiliæ, verberum, fidicularum, carceris, & inediæ*, quæ omnia describunt *Carrerius, Clarus, Chartarius*, & alij ex *Marsilio in l. 1. initio n. 27. ff. de quæst.* qui copiosè de ijs agit. Nos ex nostris statutis habemus, tormentum flagellorum dum *c. 7. tit. de correct. & pœnis n. 16.* dicitur, *De reliquis verò criminibus suspecti, nudi, & manibus ligati, per tria interualla flagellis, superiorum arbitrio dirè torqueantur, & pane, & aqua macerentur*. Arctationis, de qua in superioribus actum est, estquè *reclusio alicuius in carcere, cum chorda, & capucio, quo tempore ter in hebdomada disciplinabitur, & in pane, & aqua ieiunabit*. Ignis, dum de crimine nefando suspicio incideret. *Quod si crimen nefandum sit, ignis pœna torqueatur*, funis, taxillorum, vel sybilorum, de quibus sancitur. *Quod si crimen atrox fuerit, Iudex ad quem cognitio causæ pertinet, aliud torturæ genus, arbitrio suo, pro qualitate delicti adhibeat*: Quod statutum in nostra practica criminali declaratur: *Titulo de tortura pag: 32: Tormentum funis non datur, nisi in atrocissimis, & grauissimis delictis, in grauioribus, flagellis, ieiuniis, taxillis, vel sybillis Iudices vti permittuntur*. Itaquè excepto tormento ignis, alia iudici sunt arbitraria. Quomodo autem inferatur tormentum flagellorum, ponit *Carth. ir. lib. 4. c. 2: n. 10: practica* interrogandorum reorum, nimirum quod adduci debeat ad locum tormentorum, spoliari solis fœmoralibus relictis, & manibus ad funem ante faciem ligari, & flagris, seu virgis, spatio duorum miserere cædi, in quo stat arbitrium superiorum, quibus cædi, & quantum temporis qualibet flagellatio durare debeat, grauitatem insinuat verbum illud *Dirè*, quod non crudelitatem, sed seueritatem denotat. Addito ieiunio panis, & aquæ etiam arbitrio superiorum: triplicata autem flagellatio, potest in tres dies dispartiri, ac etiam in eodem die, nisi vehementissima fuerit, quæ doloris vestigia reliquerit secundum dicenda de replicatione torturæ: Licet triplicatio hæc non veniat sub nomine replicatæ torturæ quia tota flagellatio triplicata venit vnius torturæ nomine, itaque si replicanda esset, etiam

Tormētū flagellorum quomodo infertur.

cum

cum triplicatione veniret.

Porro quid sint Taxilli, seu Tali docet *Gothofredus in l. aut facta.* §.8 *ff. de pœnis* vbi ex Homero talorum mentio fit) nimirum officuli, quatuor angulis constantes, carnequè nudati, qui ex pedibus pecorum extrahuntur, & ideo ad figurę allusionem, appellatur tormentum taxillorum, quia mediantibus ferreis instrumentis ad figuram talorum confectis, comprimuntur ossa, seu tali delinquentis, vt docet post *Chartar. lib. 4. cap 1. num.* 113. *Zambellus in Regulis criminum cap.* 16. *num.* 19. Qui etiam sibilòs docet esse, Instrumentum inter digitos manus positos quo digiti comprimuntur. Additquè tempus ad quod vtrumquè tormentum extendi possit, scilicet per vnum miserere, vel tria Pater noster. De fidiculis fit mentio *l. decuriones. C. de quæstionibus*, ibi, *quas fidicula, & tormenta constituunt.* Sic dictæ, quod Rei per ipsas torqueantur ad inueniendam fidem, Vide etiam l. 4. *C. ad l. Iuliam Maiestatis*. Quale autem tormentum sint, non apparet, neque apud *S. Isidorũ lib.* 5. *Etym. cap.* 27. De tormento ignis, qui adhibetur, vt subsidium probationis, est decretum praxis criminalis,, *quod nefandi Reus criminis igne torquendus venit, ad cuius conspectũ cogatur tenere pedes lardo inunctos &c. titulo de Tortura*. Si autem adhibeatur, vt punitio eiusdem criminis, tunc post alias pœnas iubetur *leuiusculis flammis hinc inde circumpositis, quodammodo comburi &c. tit. de applicatione pœnarum* §. *qui de innominabili fol.* 12. de quo redibit sermo;

Taxilli, seu Tali.

Sibili

Fidiculæ.

Tormentũ ignis.

Quæstio secunda, quo iure inducta sit tortura, & an Clerici tormentis subijci possint.

Respondeo primo, Torturam consuetudine inductam affirmat *Iodocus Dambauderius in praxi criminali fol.* 109. *nu.* 18: Antiquissimam, & omniũ gentium Ethnicarum. & fidelium moribus approbatam, dicit *Chartarius lib. 4. practicæ. cap. 1. nu.* 13 Necessariam ad tuendam pacem in mundo, & incutiendum timorem malefactoribus, Testatur *Paris de Puteo de Syndicatu lib. 1. c. 4. n.* 5. Nec valere argumenta *Ludouici Viues in lib.* 19 S. *August. de Ciuit* Dei *c.* 6 Nec ipsum S Augustinum tormentorum vsum vniuersaliter improbare, fusè docet *Symancas de Cathol. inst. tit* 65. *de tormentis à n.* 5. quia licet aliquandó, & debiles contra innocentiam fateantur vi tormentorum, & robustissimi veritatem occultent, tormenta floccipendendo, & Iu-

Tortura antiquissima, per consuetudinem introducta, & necessaria.

dices multoties tormentis abutantur, vel ob ignorantiam, vel propter sęuitiam, attamen vniuersali, quod mundus consequitur, beneficio, ex applicatione tormentorũ, præiudicare nõ debent. Quare idẽ *Simancha n*.8. infert, *Ambigi nullo modo potest an liceat hominẽ vehementer suspectum torquere, id enim vetus & antiquum est, non tantũ apud Ethnicos, sed etiã apud Catholicos omnes &c. nec vllũ ferè criminale iudicium, sine tormentis rectè tractari posse*. Quinimo citat *S. Ciprianum, S. Ambrosium Eusebium Pontificem, Augustinum*, & alios Sanctissimos, & Grauissimos Patres, & Doctores, quæstiones, ac tormenta probantes, itaut nullus remaneat ambigendi locus, quia cum S. *Cypriano in fin. tract. de Idolorum vanitate* dicamus, *Dolor tormentorum veritatis Testis est*. Et ratio naturalis id suadet, quia supposito quod aliquis sit vehementer indiciatus, & nolit fateri delictum, ne malitiæ locus relinquatur, & Iudices in sua vehementi præsumptione remaneant, debuit adhiberi remedium, vt vel inuitus veritatem fateatur, dicente Aristotile, *Quæstionem esse inuitam conscij hominis confessionem*, facit etenim necessitas fidem, ipsis doloribus veritatem testantibus, ex *Cicer. in Topic. ad Trebatium* relato *à Glos. in l. edictum Diui Aug. ff. de quæstion*. ibi *Quæstiones efficacissimas esse ad requirendam veritatem existimo, & habendas censeo*. & *à Couar. practic. c*.23. *nu*.5. *in medio*: Sicut enim ab inuito debitore possumus facultates vi eripere, vt Iustitię satisfaciat, ita possumus per afflictiones corporis à Reo extorquere veritatẽ quã ex indicijs cõfiteri tenetur, secus multa, & grauiss. delicta impunita remanerent.

Clerici tormentis subijci possunt.

Respõdeo secũdo, Clerici per tormẽta examinari possunt, est cõmunis apud *Panhor. in Regula cum in contemplatione de regulis iuris, & Philippus Francus in c. dilectis de appell*. *Diaz, in praxi can. c*.128. *init*. qui alios citat *Foller. in praxi crim. § Tormentis mox subijciantur n*.11. apud quẽ alij *Clarus q* 54. *§. sed an clerici*, qui multos allegat *Simancas cit. nu*.46. & Ratio est, quia cum Clerici delinquunt vt Laici, & confiteri veritatẽ tenẽtur, vt Laici, & tortura est remediũ ad eliciendã veritatẽ applicari æquè debet Clericis, cũ idẽ morbus in eis reperiatur. Sicut enim possunt carcerari, & ad triremes damnari, & capite plecti, sicut laici, exigentibus delictis, ita possunt de iure torqueri.

An autem per ministros laicos sint torquendi.

Re-

Respondeo, si desunt ministri Clerici, qui torquere nolint, aut velint, possunt adhiberi Laici, de consuetudine id approbante. *Simanc supra num.* 50. *Poller. cit. loco nu.* 11. *Diaz loc. cit. num.* 7. *Clar. vers. sed hic quaero*, & sic conciliantur opiniones, nam *Abbas in cap. vt famae de sent. excomm. Prepos*, *in cap. illi, qui eod.* cum alijs interpretibus *Ant. Anchar. Decio in cap. dilectis de appellat. Felin. in cap. Vniuersitatis de sent. excomm.* dicunt non licere. Alij in contrarium affirmant ex consuetudine. Conciliantur tamen, non licere, dum id fieri commodè possit per Clericos; licere quando non adsint Clerici periti, & volentes. Non enim inferretur tortura, si Clericorum opera infligenda esset. quia nunquam reperiretur Clericus, qui talem functionem, vel facere sciret, aut vellet. Sed per Ministros clericos, si adsit.

Respondeo tertio, ex dictis inferri potest, excepto tormento funis, in ordine Seraphico non posse torqueri fratrem per Laicos Saeculares, quia hoc nunquam fuit in consuetudine vti esset flagellis percutere, taxillis, vigilia, igne, carcere affligere &c. nam omnia haec optimè per Religiosos ipsos praestari possunt, & prestantur. Ergo aliter facientes, in excommunicationem citatorum canonum incidunt, & subiacent rigorosę scribentium opinioni, propter rationem contrariam. Vide, quae fusè docet *Diaz* mox citatus.

Si contra secundam responsionem obijcias, Militiae cingulus, Nobilitatis titulus, Doctoratus gradus, à tortura immunes reddunt, vt multis docet *Clarus supra Versu Quaero an Doctores, & infra*. Ergo multò magis eximet Clericum à tortura cingulus Clericatus. *Praepositus in cap. illi qui* 5, *quaest.* 5. apud quem *Hugo, Archid.* & alij *Silu. Verb. Inquisitio* 2. §. 9. *Sot. lib.* 5. *de Iust & iure quaest.* 6. *art.* 2. *Chrysost. in lib. de Sacerdot. apud Simanc. cit. num.* 49.

Respondeo primo negando consequentiam, quia in iure tantum est, Clericos torqueri debere in crimine hęresis *cap.* 1. *de deposito. c. ad abolendam. de haeret. cap. accusatus. de haeret. in* 6. Dū sunt infames in *d. c.* 1. *de deposito. vbi Florentia, Imola, Card. Barbat. & alij* multi, quos citat *Clarus supra vers. sed an Clerici*, Vel sint infamati, & contra eos militent indicia, *Fel. in capit. veniens. de Testibus*, *Vterquè Abbas antiquus & Iunior in capit. grauius, de deposit. Praeposit. in capit. in summa distin.* 45. *Diaz supra initio cum suo Scholiaste versic.* Qui clerici torquendi sint, secundum iura

 sit

sic infamatus. Secundo distinguo antecedens, de iure verum est, milites, nobiles, Doctores torturæ non subijci, de consuetudine tamen est falsum, vt ipsemet *Clarus*, *vbi supra* testatur. Et quoad Ordinem Franciscanum est expressa concessio *Nicolai* 3. *in Bulla Etsi cunctorum fidelium*, relata in Bullario *Rod. fol.* 43. in qua conceditur Generali Ordinis authoritas puniendi subditos, & dicitur *Iuxta constitutiones, & regularia instituta antiqua eiusdem ordinis corrigere, visitare, punire, & emendare, ac in criminalibus grauioribus, si res ipsa exegerit cum moderamine tamen, torturæ subijcere possit, & valeat authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus*.

In ordine Minorum, quo iure tortura inferri possit.

Omnes tamen supradicti Doctores vnanimiter affirmant, Clericos, & præcipuè Sacerdotes, mitius esse puniendos, & torturam in illis non debere esse ita seueram, sicuti in Laicis.

Quæstio tertia, An omnes Clerici torqueri possint.

Laici, seu conuersi religionum durius torqueri possunt.

Respondeo primo nomine Clericorum, in materia torturæ non veniunt Laici, seu conuersi nostri, & aliorum ordinum, quia isti Clerici non sunt, & solum Clericorum priuilegijs gaudent quoad forum, & canonem, qui faceret quidem incurrere excommunicationem, eos, qui aliquem ex ipsis indebitè torqueret, vt dicemus, non tamen eximeret ipsos à rigorosa tortura, sicut eximeret Clericos, & multò magis Sacerdotes, qui sunt electa membra Christi. Non enim Clericali charactere insigniti reperiũtur, qui clericos diuinę militię cingulo decorat.

Qui Clerici torqueri nõ possint

Respondeo secundo, Clerici Minores 14. annos, senes decrepiti, qui vt plurimum sunt sexagenarij, nisi complexionis, robur ætatem superet, torqueri non possunt fune, benè tamen alijs tormentis *l. 1. §. impuberes. ff. ad Syllan.* cum authoribus, quos citat, & sequitur *Clar. supra vers. Quæro nunquid minores*, qui etiam de senibus loquuntur *l. 3. ff. eod.* Quod si ex ista ex communi opinione conceduntur pueris, & senibus sęcularibus, multò magis concedi debent Religiosis, hinc in nostra practica criminali *titulo de Tortura §. debiles* Sancitum est *Debiles, & infirmi, pueri, senes, qui sexagesimum annum attigerunt. Patres grauissimi, quorum fama plurimum Religioni confert, torqueri non debent, Si autem casus adeo atrox, & enormis accideret, vt aliud fieri oporteret. Reuerendissimi Patris Generalis consensus accedat*, quæ verba examinanda sunt.

Quæ debilitas, & infirmitas excuset à tortura

Debiles, & infirmi, non quælibet infirmitas excusat, sed illa,

la, quæ ad ſubeundum dolorem reddit inhabilem. Debet enim Reus saluus conſeruari innocentiæ, vel ſupplicio, vt dicitur *l.quæſtionis modum ,ff.de quæſtion.* Omnes igitur illi, quibus tormenta potius ad vitæ diſpendium, quàm ad veritatis indaginem cederent, torqueri non poſſunt. Huiuſmodi ſunt debiles, & infirmi, qui potius in tormentis deficerent, quàm iuris intentioni reſponderent. Si autem eſſet infirmitas, apta ſufferendis doloribus, vt epatis inflammatio, ſcabies, podagra, reſpectu funis, ſicuti excuſaret chiragra reſpectu ſibilorũ, & funis, & aliæ huiuſmodi, poſset Reum tormento ſubijcere. Sub qua ratione militant etiam pueri, quia debiles ſunt, & delicati, quiquè vix ferulam, & virgas ſufferre poſsent, *l.1.§.impuberes. ff. ad Syllan. Anan.in cap.1. num.10. de delictis puerorum. Gomez.eod.num.67.*

Senes, qui 60. ann.attigerunt. *l.3.§.ignoſcitur ff.ad Syl. vbi Bartol. & in l.de minore .ff.de quæſtion. Grillandus de diuerſis crimin.lib.3. quæſt.6. num.5. Brun.in tractatu de iudicijs, & tortur.q.9 num.*18. apud quem alij. Quod autem de ſexagenario dicatur, eſt, quia in hac ætate ad decrepitatem, vt plurimum accedit, & de Senibus decrepitis valere exemptionem firmat *Grammat.deciſ.34.num.5.* Sed nos debemus tenere noſtrum Statutum, vt ſexagenarij excuſentur, etiamſi decrepiti non ſint, etiamſi ſexaginta annos non expleuiſsent, ſed tantummodo attigiſsent, iuxta verba Statuti. Et quia in pœnis inferendis mitiores eſse debemus, ſub hac exceptione comprehendi volumus eos etiam, qui quinquageſimum ſeptimum annum exceſſiſsent, iuxta ſententiam *Vincentij Maxillæ in conſuetudinibus Ciuitatis Bari. tit. de Immunit. nouorum Ciuium apud Viuium opin.*698. Maximè his noſtris temporibus, quibus ætas breuior, & debilior euaſit, & etiam in minori, ſi vires antea ſenuiſsent, quæ ſtare debent iudicio prudentis, & pij Iudicis, qui in eam partem ſemper inclinare tenetur, vbi pietas militabit, niſi caſus atrocitas aliud ſuaderet. Vide, quæ diximus *ad comm. Statut.c.2.Statut* 1 *§.9. in fine pag.69.* Qui ſenes tormentis eximuntur.

Patres digniſſimi. Putat *Zambellus* noſter in ſuis *regulis Criminalibus cap. 16.num.* 22. inter hos comprehendi *Lectores, Theologos, & Concionatores generales*, etiamſi eſsent iuuenes, nec valere conſuetudinem in contrarium, cum de iure non non valeat, excepto caſu hæreſis, proditionis, Læſæ Maieſta- Patres digniſſimi, qui ſint in Religione Minorum.

tis, &c. Verùm cum nullum appareat ius nec commune, nec municipale, quæ nominatos, *grauissimos Patres* appellet, credo non ita laxè extendendam esse exceptionem. Nam multi sunt Lectores, & Concionatores generales solo titulo, vel solo nomine, qui parum, aut vix pro talibus cognoscuntur, & in venerationem habentur, igitur illos tantùm inter grauissimos adscribendos puto, qui in tota vna familia dignam existimationem nacti essent, quiquè in præcipuis studijs generalibus, & conspicuis Ciuitatibus Theologiam docuissent, & Dei verbum prædicassent. Quos Statuta Ordinis, *cap 8. tit. de præcedentia. §. 42. num.* 9. appellant *Clarissimos*, & fauet ratio Statuti practicæ iam descripti, *Quorum fama plurimum Religioni confert*. Igitur sicuti fama, & bonum ipsorum nomen Religionem decorat, ita è contrario offenderet, si tormentis subijcerentur. Non iuerim inficias, posse dari aliquem ex supradictis, qui *Clarissimus* sit in sua, vel vicinis Prouincijs, de quo eadem ratio habenda esset, quia nomine Religionis, non tantùm venit tota, quam vna Prouincia, vel plures, & in hunc sensum ad Commentaria Statutorum, *cap* 1, *Stat.* 3. §. 11. *fol.* 27. diximus Grauiores Patres Ordinis esse *Generales*, *Prouinciales*, *Procuratores emeritos*, *Lectores Iubilatos*, *Diffinitores*, *Lectores generales actuales* grauiorum Conuentuum, & Classicos, celebresq. *Concionatores*, omnesq. alios, qui Patres Prouinciarum nuncupantur. Attamen dum de exemptione à tortura agitur, sentio non omnes prædictos venire sub nomine dignissimorum Patrum, quia si omnes Patres Ordinis, & Prouinciæ dignissimi censeri debeant, nec reperientur digniores, nec digni, cum superlatiuum referatur ad positiuum, & comparatiuum ex natura relatiuorum, vt constat ex Logicis, & videre est apud *Barbos. Axioma* 201. igitur relictis dignis, & dignioribus dispositioni iuris, remanent priuilegiati solùm dignissimi. In quibus omnibus prudentia Iudicis desideratur. His addere possemus eos fratres, qui vitæ probitate, & spiritualitatis titulo insigniti, ab omnibus haberentur, ex quorum tortura nimium Ordinis color obscuraretur, & conclusionem deducere ex ratione Statuti. Attamen cum de his lex non disponat, & sæpius vidimus Sathanam in lucis Angelum transformari, non video vltra legem de istis censere. Vide dicta supra *cap. 2. quæst. 5. respons. 5. fine*

& cap.

& cap. 3. quaest. 2. 7. difficultate.

Si autem casus adeo atrox, & enormis accideret; Quid sit enormitas dictum est supra *cap. 4. quaest. 5. §. Dices tertio,* vbi etiam de atrocitate actum fuit. Verum puto aliquid aliud requiri, vt grauissimi Patres torqueantur, pręter ordinariam, & communem enormitatem, & atrocitatem, quia licet apud nos enorme delictum sit votorũ transgressio &c. Attamẽ, cũ hæc cõmmunia sint etiam alijs, qui Patres non sunt, nõ sunt in communi lege arctandi Patres, dum ab eadem eximuntur. Quapropter dicendum est, delictum propter quod torquendus sit Pater grauissimus, debere esse atrox quidem, & enorme, sed aliqua circumstantia conspicuum, vt pluris æstimetur, splendorem Religionis (qui ex grauitate Patris consurgit) obscurari, quam delictum impunitum relinquere, alias non esset ritè prouisum exceptuatis. Itaque si de proprietate agatur, debeat esse magna, notoria, scandalosa. Si de furto, quod sit sacrilegium rerum notabilium, vel cum fractura &c. Si de fornicatione, quod sit diffamata, cum scandalo sæcularium, monialis, vel nefanda, notoria &c. Si de percussione, quod sit publica, cum mutilatione, vel morte, &c. & in hoc etiam magnum pondus habere debet Iudicis arbitrium, & prudentia. Patres grauissimi ob quod delictum torqueri possint.

Reuerendissimi Patris Generalis consensus accedat. Non sufficit tacitus, sed requiritur expressus, quia licet in leuibus consensus tacitus sufficiat, *Bartol l. quæ dotis ff solut. matr. Præpositus c. sollicitudinem, de appell.* vnde consensus Episcopi in modicis statuendis non est necessarius. *cap. cum accessissent. de constit. c. requisti. de Testibus Abb. cons. 7. volum. 2. Crauett. cons.* 182. *num.* 15. *Glos. l. quod dicitur. ff. de liber. agnosc. l. Diuus. ff de bonis damnat. Baldus de præscript. cap. fin.* Non tamen sufficit quando agitur de graui præiudicio *Bart. in l. 1. ff. de aqua pluuia arcenda,* & in *disput. de hac re,* quæ incipit *Mulier habens,* cum alijs adnotatis per *Anton Gabriell. lib. 1. de præsumpt. conclus. 1. num.* 53. & nemo ignorat, torqueri aliquem esse rem grauissimam, & maximè præiudicialem. Et specialiter non præsumitur consensus, vbi requiratur præsentia, & authoritas Iudicis *Bald. in l. 2 C. de legit. hæred. Rom. in l. sciendum ff. de verb. oblig. Abb. in cap. significauit. de censib. Ruin cons. 90. volum. 3.* Verum tamen est, quod si Generalis adesset, sciret, & taceret, haberetur pro consensu expræsso, vt probat *Iodocus in Enchirid. parium ver. consensus non negando Aimo. de antiq. temporum*

Consensus Generalis in torquendis patribus debet esse expressus

Quia in graui præiudicio, non sufficit tacitus

Et requiritur præsentia, & authoritas iudicis

Quando cō-sensus præsumitur.

3.*par.à num.29.Ruin.cons.*151.*num.16.volum.*4. Quando enim probatur scientia, & patientia eius, qui consentire debet, consensus præsumitur.

Si dicas, Quando requiritur consensus, non refert, an præcedat, vel sequatur, iuxta comm.opin.opin. relatam à *Iasone l.si quis mihi bona ff.de acquir.hæred.* & sic poterit Iudex torquere Reum, & deinde petere consensum Generalis.

Præcedere debet in actu inretractabili

Respondeo valet regula in actu retractabili, vt in acquisitione, & possessione, non irretractabili, cuiusmodi est tortura. Ridiculum esset, si torqueret, & deinde assensum peteret. Sicuti si quis hominem suspendio necaret, & deinde consensum Principis expeteret. Qui si negaret, iam mors, & tortura inflicta retractari non possent. Et sic iudico Reum iniustæ torturæ, qui taliter Patrem torqueret.

Si quæras an sit necessarius consensus Generalis ad torquendos debiles, senes &c. sicuti ad torquendos Patres, itaut hæc clausula ad omnes supra recensitos referatur.

Consensus Generalis requiritur etiam in tortura senum, & debilium.

Respondeo affirmatiuè, quia cum omnes sint excepti, non est maior ratio, vt ad vnum potius referatur, quam ad alium estque clausula immediatè apposita, quę antecedentem dispositionem modificat *l.3.§ filius ff.de liber. & posthum. l.talis scriptura ff.de legibus.l.3 ff de lib præter.Doct.in cap.requiris.2. & in cap.Inquisitioni.de appellat*

Si quęras adhuc, an consensus Generalis requiratur ad omne genus torturę inferendæ exceptuatis.

Sed in Tortura funis.

Respondeo circa Patres, de omni genere torturę intelligendum est, quia omnis tortura dedecorat ipsorum opinionē, qui est finis statuti. Circa alios intelligitur de eo tantum genere torturæ, quod ipsorum statui repugnat, vt est funis, quę non potest applicari senibus, debilibus &c. non autem de flagellis, & alijs, quæ pati potest torquendi complexio. Non enim est necessarius consensus generalis, vt debilis torqueri possit igne, sibilis, taxillis, puer flagris &c.

Si quęras tertio, An talis consensus debeat esse scriptus.

Respondeo debet esse in forma probante, vt in processu appareat, ad testificandam innocentiam, & modum procedendi Iudicis, aliàs puniri posset Et sic necessario comparere debet scriptus. Posset tamen dari oretenus coram testibus, qui deinde examinarentur in processu ad veritatis testimonium.

Quę-

Quæstio quarta, quæ de iure procedere debeant, antequam Reus torturę subijciatur.

Respondeo primo, *sine causa legitima, & legitimè in actis probata, nec testis, nec Reus tormentis subijciatur. Sub pœna excommunicationis latæ sententiæ in cap si quis suadente, in Iudicem temerè procedentem*. ita nostra praxis criminalis, *titulo de tortura fol.33.init.* estquè communis omnium sententia. *Marsilij in l. quæstionis modum ff. de quæstion. Bossij de Tortura num.31. Clari quæst.64. Alexandri cons.65. Simanch. de Cathol. instit tit.65. à num.12. Pollerij in praxi can. crim. cap. 31. num.5. Diaz in pract. crimin. cap. 128. initio. Chartarij in practica interrogandorum Reorum cap. 1. à num. 50.* Qui multos alios citat, & de communi omnium sententia testatur. Equidem *l.1. ff. de quæstionibus initio. Non esse à quæstionibus incipiendum*, decernit, & § *sed & epistola*, dicitur. *Ad tormenta it a demum veniri oportet, cum suspectus est Reus, & alijs argumentis ita probationi admouetur, vt sola confessio deesse videatur*, & *l. vltim ff. eod. Quæstio habenda non est, nisi si aliquibus suspicionibus vrgeatur*, & *C de quæst. l. milites* § *oportet autem*. dicitur, *oportet autem Iudices nec in his criminibus, quæ publicorum iudiciorum sunt, ad inuestigationem veritatis à tormentis initium sumere. sed argumentis primum verisimilibus, probabilibusq; vti. Et si his veluti certis indicijs ducti, inuestigandæ veritatis gratia, ad tormenta putauerint esse deueniendum, tunc id demum facere debebunt, si personarum conditio patiatur*. Hinc maxima illa Iuristarum, *Tortura est remedium subsidiarium*, quando scilicet aliæ probationes haberi non possunt, quia dum alius modus probationis adfuerit, tormentum inferri non debet, quia iuri naturali repugnat, tormentis subijcere hominem sine causa. Hinc est grauissimum peccatum mortale, aliter procedere: Communem omnium opinionem, & frequentissimos Authores citatos, vide apud *Chartarium supra à num.14.* Est enim tortura grauis afflictio, quę omnem pœnam pecuniariam excedit, *l in seruorum* §.1. *ff de pœnis*, & grauior, quam manus abscissio § *fin. auth. vt nulli Iudic.* infertquè malum irretractabile, & propterea adhiberi sine causa non debet.

Torturam legitima, & probata causa præcedat

Tortura remedium subsidiarium

Grauis afflictio.

Sed quę dicenda erit causa legitima?

Respondeo fusè de his in citata nostra practica criminali tam

Torquendi causæ legitimæ

tam quoad torquendos Testes, quàm quoad Reum. Et de testibus quidem, si abluenda esset in illis inhabilitatis macula, si adsit varietas, vacillatio, mendacium, taciturnitas, malitia &c. De Reo autem, si delictum sit semiplenè probatum, si contra illum militent grauia indicia; vel plura leuia copulentur, vel neget suum dictum, extra tormenta, vel testimonium vnius non integri testis alio indicio adiuuetur, vel adsit indicium probabile, aut confessio extraiudicialis, quę omnia probantur per iura, & Doctores, ad marginem citatos. In quibus non diffundor breuitati studens.

Sed cur additum sit, legitimè in actis probata?

Quæ iudici constare debent in actis

Respondeo, quia non sufficit adesse indicia, & causas, nisi Iudici constent, iuris ordine seruato. Iuris autem ordo est, vt procedatur secundum tenorem cap. qualiter, & quando de accusat: prout traditur in eadem praxi *tit. de forma seruanda à Iudice fol* 15. per accusationem, scilicet, inquisitionem, denunciationem. Cum omnibus alijs, quæ ibidem, ex sacris Canonibus, & probatis authoribus præcipiuntur, ac etiam in *titulo de indicijs per tot. fol.* 25. Præterea, vt quodlibet indicium sit plenè probatum in suo genere. Hinc in mox citata practica sancitur, *Omnia indicia, cuiuscumque generis sint, nulla reputantur, nisi quodlibet illorum, per duos saltem testes, contestes integros probata sint. Clara, certa, concludentia, seu inferentia delictum adeo vt non videatur deesse, nisi sola Rei confessio*, vt per *Clarum, Farinaccium, Marsilium*, in margine citatos docetur, & fusè tradit *Chartar. supra à num.* 54. qui subinfert, non omnia qualitercumquè habita pro informatione Curiæ habilia sunt, vt quis torturę subijciatur, & cum de inferendo irretractabili tormento agatur, *Ante torturam omninò concedendæ sunt Reo defensiones, & copia actorum*. vt in citata nostra practica *tit. de tortura. fol.* 34. *versus finem*, disponitur, quę est communis omnium sententia, apud *Clar. quæst.* 64. *Bouer. 2. par cap.* 36. citatos in margine, *Bursattum consil.* 201. *num.* 40. *&* 50. *lib.* 2. *Rolandum à Valle cons.* 12. *à num.* 35. *lib.* 3. Apud quos alij innumeri. Vnde Testes examinari debent citata parte, vel quod sint antea confrontati cum Reo, vel eos habeat Reus, pro ritè, & rectè receptis, & examinatis. Et hoc non obstante, audiendus est Reus in suis defensionibus antequam torqueatur. Secus posset quis torqueri de delicto, quod nun-

Ante torturam concedantur defensiones

nunquam cogitauit, quod est summè iniquum, & Deo odibile. Imo Iudices sic procedentes, potius canes, quam homines nuncupari mererentur, ex *Marsil. cons.* 18. *num.* 8. *& Roland. à Vall. cons.* 12. *num.* 52. apud *Chartar. supra num.* 57. & tantum abest, vt Iudex, maximè regularis torqueat Reum sine claris indicijs, & iuridicè probatis, vt potius, vbi arbitrium habeat, debeat in mitiorem partem inclinare. Et quando possit torturā excludere tenetur à tormētis abstinere, *Bic. cons.* 85. *n.* 2. *Bal. cons.* 85. *in fin. lib.* 3. *Sim. de Prat. cōs.* 15. *n.* 18. alias daretur appellatio à decreto de torquendo, vt habetur in *l. ante sententiam ff. de appellationib. recipiendis*, vbi dicitur, *Ante sententiam appellari potest, si quæstionem in Ciuili negotio habendam Iudex interlocutus fuerit, vel in criminali si contra leges hoc faciat*. Et nulli dubium est, fieri contra leges, si quis sine legitima causa torqueatur.

Tortura excludi debet vbi arbitrio iudicis relinquatur.

A tortura appellari potest, & quando.

Respondeo secundo, *Tortura non infligitur Reo, nisi prius constet de corpore delicti*. Ita citata nostra Practica *tit. de Tortura fol.* 33. versus finem. Ratio est, quia processus, in quo de corpore delicti non constat, est nullus vt expresè habetur in *l.* 1. *ff. ad S.C. Syllanianum.* §. *item illud.* ibi, *Nisi constet aliquem esse occisum, non haberi de familia, quæstionem. Liquere igitur debet scelere interemptum*, & tradunt communiter omnes apud *Marsil. cons.* 12. *&* 14. *& Mascard. de probat.* §. *super quam num* 48. citati in nostra practica *tit. de Tortura fol.* 19. vbi sancitur, *Processus, in quo prius de corpore delicti non constat, est nullus, & si ex ipso constitutus esset Reus, etiam si confessus fuisset, nihil ille nocere potest confessio.* Si ergo ex dictis non potest aliquis torqueri, nisi adsit causa legitima, legitimè in actis probata, euidenter sequitur, non posse aliquem torqueri, vbi de delicto nō cōstet, quia nulla tūc adesset causa.

Tortura nō infertur, nisi constet de corpore delicti.

Respondeo tertio, *In causa, vbi si quis condemnaretur, maiorem tortura pœnam non mereretur, non est torquendus.* ita in eadem nostra practica *tit. de tortura* § *penultimo Clar. quæst.* 64. *vers. Præterea debet* Chartar. *lib.* 4. *c.* 1. *à nu.* 17. apud quem alij multi *Couar. in pract. quæst.* 23. equidem non debet durior pœna infligi delicto non probato, ea, quæ probato infligeretur. Hinc in hac materia scribentes examinant, an pro delicto quod pecuniaria pœna corripitur, tortura adhiberi possit, & An torqueri possit, quis vbi non criminaliter, sed ciuiliter agatur.

Tortura non debet dari, vbi pœna delicti illā non excederet.

Vbi ciuiliter agitur, an tortura adhiberi possit.

In

In qua difficultate *Follerius in pract. crimin. can. §. Vel vsurā committere*, quod est *cap. 20 num. 16.* & *Marsilius in l. Diuus. ff. de quaest. num. 5.* & alij apud *Chart. num. 44. & 45* tenuerunt Vsurarios, qui non ad simplicem restitutionem, sed etiam ad pœnas quæruntur, & fallitos, fugitiuos ad effectum reuelandi absconditas pecunias, torqueri posse. Vniuersaliter autem, vbi pecuniaria pœna intercedit, & vbi agitur ciuiliter, neminem torqueri posse. Fauet vtrique conclusionis parti citata, *l. Diuus, de quaest.* dum ait, *Posse de seruis haberi quaestionem in pecuniaria causa, si aliter veritas inueniri non possit. Sed & hoc ita est, vt non facile in re pecuniaria quaestio habeatur, sed si aliter veritas iuueniri non possit, nisi per tormenta*, & in *l. Maritus*, eodem *Imperator pronunciat, quaestionem illegitimè habitam fuisse* de quadam ancilla in causa pecuniaria, cum *l edictum Diui Augustini eod.* vbi Paulus ait, *Quaestiones, neque semper in omni causa, & persona desiderari debere arbitror, & cum capitalia, & atrociora maleficia non aliter inuestigari possunt, quam per quaestiones habendas censeo*. Et tum in has leges Scribentes, tum de hac materia tractantes, huic doctrinæ subscribunt apud eumdem *Chartar.* fusè. Addo limitationem *Hippoliti in pract. crimin, §. expedita*. Posse torqueri Reum in causa pecuniaria, si ea fuerit ardua, & grauis, quia tunc æquiparatur criminali, & *Ber. Diaz regula 764. in Ciuili*, si habeat crimen adnexum, vt de vsurario.

In causa pecuniaria ardua tortura applicari potest.

Quoniam autem apud nos pecuniariæ pœnę non imponuntur, & ciuiliter aliquando proceditur in quibus delictis, vel pœna corporalis afflictiua non imponitur, vel si imponitur, torturæ ęquiparari non potest, videndum est, in quibus delictis regularibus tortura imponi possit & referendo me ad dicta, *cap. 2. quaest. 5 respons. 2.* de delictis ciuilibus, & criminalibus, Dico, non solùm in Ciuilibus non posse adhiberi torturam funis, vel aliud illi cognatum, sed neque in omnibus Criminalibus. Nam non poterit torqueri delinquens leuiter, nec grauiter, iuxta distinctionem delictorum in nostra praxi *tit. Delictorum discrimina, fol. 5. & 6.* sed grauissimè, *Gandau. de Malef. tit. de quaestion. numer. 12. Clar. supra vers. praeterea debet, Becc. cons. 62. num. 26.* nec sentio cum *Chart. n. 32.* quod etiam in leuibus dari possit tortura, cum authoribus ab ipso citatis, & consuetudinibus aliquarum Ciuitatum. Non enim amplecti

In quibus delictis regulares torquendi.

cti debemus corruptelam aliquorum tribunalium, nisi à frequentia delictorum iustificetur, & nisi quę apud sęculares reputantur leuia; apud Regulares sint grauia, vt est furtum, occisio duorum bouum, inflictio cicatricis in faciem, provt ipse exemplificat. Hæc enim grauiora delicta sunt apud Regulares. Præcisè enim stando in notione leuis delicti, repugnat rationi, vt propter illud aliquis torqueatur, & hæc est communis opinio, prout testatur *Bossius de indicijs n.* 92. & quoad nostrum sacrum Ordinem adest Statutum, *cap.* 7. §. 5. *num.* 15. dicens *Tortura duntaxat infligenda est pro atrocibus, & grauibus delictis. Adde Papiensem in pract. fol mihi* 249. *à nu.* 14. apud quem alij. Et in nonnullis ex grauioribus, vt in Libelli fabricatione, actus carnalis sollicitatione, aut patratione, falsi depositione, & vniuersaliter torquendus non est, vbi de priuatione sola agatur suffragiorum, & officiorum, nisi ea infligēda esset cum alijs pœnis corporalibus ob exceptuata, & grauissima crimina, vel de delatione signi probationis, vel de alijs pœnitentijs salutaribus, vt pote ieiunij, disciplinę, &c. Consistunt enim pœnæ istæ potius in apprehensione, quàm in afflictione corporis, quæ tormentis æquiparari possint. Et ad particularia descendendo. Libellorum famosorum fabricator, fur rerum notabilium, aut sacrarum cum scandalo, vel iteratione, &c. quæ delicta seueriori districtioni remittuntur, atquè adeò largiori carceri, triremibus, &c. Fornicarius, Sacrilegus, de pessimo crimine conuictus, gladio, vel alio instrumento percutiens, feriens mutilans, occidens, falsarij, introducentes mulieres intra claustra ad malum finem, Diuisionem Ordinis procurantes, Monetarij, in Summum Pontificem obloquentes, insurgentes, &c. Simoniaci, & omnes illi, quibus longior carcer, triremesq. imponuntur, fune torqueri possunt, vel etiam taxillis, alijsq. tormentorum generibus. Vt ab his arctationem distinguam, quæ licet sit corporis afflictiua minoribus tamen delictis adhiberi mandatur, vt est suspectum consortium, Reuelatio Sacramentalis Confessionis, & quid simile. Qua in re. Notandum etiam est, licet verum sit, indicia, & torturam remitti Iudicis prudentis arbitrio, debet tamen tale arbitrium duci ratione, vt leuius torqueatur, qui leuius deliquit, *Gomez tom.* 3. *Variar. resolut. cap.* 13. *nu.* 5. *Penna* 3. *par. direct. Inquis. Scholio* 118. *Poller. in praxi, cap.* 20. *num.* 9. qui citat

Leuius torquēdus, qui leuius deliquit.

citat *l. quaestionis modum*, *et l. de minore*, *ff. de quaestion*. Et habenda est ratio loci, temporis scandali, &c. Hae enim circumstantiae sicuti aggrauare solent delicta, ita etiam per seueriora tormenta ad veritatem deducenda sunt.

Reo torquēdo defensiones concedantur.

Respondeo quartò. *Ante torturam omninò concedendae sunt Reo defensiones*, ita praxis nostra Criminalis, *fol.* 34. Inuenio circa hanc conclusionem aliquam discrepantiam. *Clarus* enim tum *quaest.* 49. *vers sed nunquid tenetur Iudex*, tum *quaest.* 54. *vers Sed quid si ille*, tenet non obligari Iudicem dare copiam indiciorum torquendo, nisi ille petat, & citat *Blancum in practica*, dicentem, sufficere, quod Iudices dent Reis Aduocatos, & sibi imputare debent, quod defensiones non petant. *Chartarius citato lib.* 4. *cap.* 1. *à num.* 161. & infra fusè rem examinat per quinque casus, quos figurat de repetitione torturae, an tunc etiam concedi debeant defensiones, vbi in substantia docet non teneri Iudicem offerre defensiones, sed cōcedere, si petantur. Verum Christianae pietati conformiorem iudico, teneri Iudicem offerre torquendo defensiones positiuè; tantò magis in Religione, vbi plus aequitati, quàm carnificinę tribuendum est. Ita in vniuersum sensit *Simancas de Catholicis Instit. tit.* 65. *num.* 16. qui ait, *Id, & natura aequū est, & ratione probatur, et ab omnibus Iurisperitis communiter traditur*. Clarissimè enim sancitur in *l Vnius. §. cogniturū. ff. de quaestion.* vbi dicitur *cogniturum de criminibus Praesidem, oportet ante diem palam facere, custodias se auditurum, ne hi, qui defendendi sunt, subitis accusatorum criminibus opprimantur, quamuis defensionem postulante Reo, negari non oportet*, quo loco non solùm ad postulationem Rei, sed etiam ad oblationem Iudicis defensiones dari praecipiuntur, citat etiam *l Desertorem*, *§. si ad diem. ff. de re milit.* ibi *facta prius copia docendi, num fortè casibus quibusdam detentus sit, propter quod venia dignus videatur*. Sed hic agitur de condemnando, non de torquendo milite desertore, quo sensu loquitur, *cap. susceptis, de causa poss. et prop. Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire*. Agit enim de sententia diffinitiua, non de interlocutoria, sed quidquid sit de mente Canonum, & Legum certum est, inauditum condemnari non posse ad actū irretractabilem, cuiusmodi est tortura, & merito *Crudelis*, *et iniquus* appellatur ab eodem *Iudex, qui contra diuina*, *et humana*

mana iura hominem inauditum torquet, ac propterea in nostra practica criminali condemnatur Superior, qui torserit Reũ non exhibitis defensionibus ad pœnas, contra malè torquentes inflictas. Et ratio illa videtur esse, quod si Iudex torqueat per solum processum informatiuum, & super illo Reum non audiat, torquet non legitimatis indicijs, quæ cum euacuari possent, potest accidere casus, vt torqueat innocentem, & committit se periculo errandi in re tam graui, & consequenter peccat mortaliter, & propter temeritatem puniendus est de irrogata iniuria. Nescio enim qua libidine moueri possit Iudex regularis, ad sequendas opiniones, quæ ad sęuitiam ducunt, facit siquidem iniuriam Legibus, qui vult videri se meliorem quam leges, vt doctè in hac re tradit *D.Roland. à Valle conf.12.n.42. vol.3.* lege quę scripsit, *Bonaccos. apud comm. opin. Iuris tom.2. lib.9. de quæstion. tit.28. num.49. Practicam Papiensis fol.249 num.19.*

Non tamen iuerim inficias, torquendum esse sine defensionibus, si oblatas noluerit, vel si intimato sibi decreto de tortura inferenda, & monito, vt doceat, quare torqueri non debeat, neglexerit. Quia secundum regulam Canonicam *Volenti, & consentienti non fit iniuria, neque dolus de regul. iur. in 6.*

Licèt enim de rigore iuris consentio *Chartario citato à n.177* quod qui renunciauit defensionibus in primo decreto torturæ, si illa repetenda foret, & peteret defensiones, non esset audiendus. Quia ad ius defensionis renunciatum, non datur regressus, nec datur locus pęnitentię, vt est commune axioma, *ibid.* probatum per leges, & authores, *num. 197.* Sicuti etiam, si factis defensionibus, & incepta tortura, reus peteret, elapso termino, & in reiteratione torturæ defendi iterum velle, quia licèt elapso termino, non tamen incępta tortura, si velit iterum se defendere, audiendus esset, non propterea audiri debet, iam incœpta tortura, & in executionem cępto mandari decreto de torquendo, vt etiam fusè per multos Doctores, & iura probat *à num.* 181. De æquitate tamen sentio, audiendum esse torquendum, etiam in secunda tortura, dummodo possit probare, vel non esse iterum torquendum, vel non fuisse primo tormentis examinandum, & non sint friuolæ excusationes, & moræ ad protrahendum, vel eludendum tormentum,

Adius renũciatum non datur regressus.

tum,

tum, facit dicta, *l vnius de quaest.* vbi ait, *defensionem postulante Reo, negari non oportet*. Quae vim eamdem habet tam in prima, quàm in secunda tortura, vbi fraus, & illusio excludantur. Minus in hoc Authore placet, quod dicit in 3. *casu, num.* 193. Iudicem non teneri dare defensiones Reo torto prima vice, non datis defensionibus, nec petitis, si in secunda tortura eas p tat. Quia inquit, sibi imputet Reus, quare ante primam torturam copiam non petijt, maximè si ad primam processum est, legitimato processu, vt corrigit *nu.* 206. & citat *Marsilium*. *&* *Clarum*. Non placet inquam, quia iure defensionis priuat Reum, sibi competenti in quacumque repetitione quaestionis, cum non sit minor ratio, vt defendi possit in prima, quam in secunda, cum aeque vtraque sit tortura, inuidetur fortasse miserrimo Reo innocentię praesidium, iuris naturalis concessio? *De paruula summa iudicaturo* sibi (inquit citatus *Simanca num.* 17.) *res sine teste non probaretur, testis sine iureiurando non valeret vtrique parti, dares actiones, dares tempus, non semel audires* (vt ait *Seneca lib.* 2. *de ira*) & hominem, & Religiosum) *torquere audes antequam illi, vel indicia nosse liceat, vel testes*? & citat *Gen.* 4. *&* 18. *ac act.* 25. & leges ciuiles, vbi Adam, Sodomitę, & alij audiuntur, antequam vel puniantur, vel affligantur.

Tortura non potest inferri sine consensu diffinitorij.

Respondeo quinto *Torqueri nullus potest, nisi ex consilio, & assensu Diffinitorij Prouinciae*. Ita in nostra praxi de *Tortura, fol.* 32. fine. Statutum municipale est, accuratam iustitiae administrationem concernens. Licèt enim tota iurisdicēdi facultas in Superioribus Ordinis resideat, qui sūt Ordinarij Prouinciarum, & Religionis, attamen cum haec à Capitulis generalibus pendeat, & limitata sit, mirum non est, si toti Diffinitorio collata reperiatur. Sic ad cautius peragenda negotia Fidei; & si concedatur Episcopo, vel Inquisitori citatio, captura, custodia, & inquisitio, duro tamen carceri mācipare, tormentis exponere, vel ad sententiam deuenire contra de haeresi suspectos, non conceditur, nisi vtrisque simul cōcurrentibus, & assentientibus, *Clem.* 1. § 1. *de haeret.* sic inductae Rotę, Collegia, Senatus, publica iudicia, quae passim apud prophanos, & Ecclesiasticos Authores reperiuntur.

Sed incidit prima difficultas, an confessio extorta per tormenta, non inflicta ex consilio, & assensu Diffinitorij, sed ex decre-

decreto solius Iudicis, etiam si post tormenta ratificetur, sit valida ad omnem effectum. Videtur enim negatiuè respondendũ, quia non entis nullæ sunt qualitates, vt Probat *Barbos. Axiom.* 162. *num.* 1. non est autem actus, qui fit sine ijs, quæ sunt de forma illius, quia deficit requisitum ad essentiam, & entitatem, & esse inualidum, & esse nullum, idem sunt, *l. si autem nullum, & ibi Baldus, C. de legit. hæred. And. de Isernia in cap.* 1. *§. præterea. quæ sit prima causa. benef. amit* qui allegat, *l.* 1. *§. quod sine mora ff. quod cuiusque vniuers. nom* & alia. Nam non esse de iure, & simpliciter non esse paria sunt. *l. quòtiens. ff. qui satisd. cogan.* vide alia apud *Iodocum Dambonderiũ in Enchirid. parium iuris sub ver esse.* Ergo ab hac tortura nulla, & illegitima in iure, non potest validari confessio, sicuti in simili dicimus de Confessione extorta, iuris ordine non seruato. quæ Reum non afficit. Non entis nullæ sunt qualitates.

Respondeo tamen affirmatiuè, quia consensus Diffinitorij non petitur ad conferendam Iudici facultatem (eam enim habet à iure, siue ordinario, siue delegato) sed ad rectitudinem actus, vt scilicet in re tam graui maturè procedatur, & licèt Iudex peccaret mortaliter, non petendo consilium, & assẽsum Diffinitorij, & propterea puniendus veniret priuatione officij, & alijs pęnis arbitrarijs, vt idem Statutum in practica registratum, sancit, non propterea actus esset nullus, quia statutum illum non irritat, & ex communi multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. Vnde posse Inquisitorem abiurationem hæretici recipere sine Episcopo, tenet *Lucerna Inquisitorum*, quam sententiam, licèt à veritate alienam putet *Simanca de Cathol. instit. tit.* 1. *num.* 27. id non colligit ex alio capite, quam ex *Clem.* 1. *de hæret.* in qua irritatur factum, in his verbis; *Si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure.* Ergo si talia verba non fuissent addita, actus suum valorem haberet, Sicuti dicimus de nostro Statuto, in quo nulla clausula irritans apponitur. Vide quæ dixi in Commen. ad *Stat. Ord. cap.* 1. *Stat.* 6. *fol.* 30. vbi plura de hac re. Ad ea, quæ in oppositum adducebantur, dico, actum, seu decretum torturæ non esse nullum, quia consensus Diffinitorij non requiritur ad substantiam illius, sed ad directionem. Vnde cessant rationes in oppositum. Confessio facta in tortura illata sine consensu diffinitorij est valida.

Secunda Difficultas, An in hoc etiam admittenda est subroga-

rogatio in locum absentis, &c. sicuti in Congregationibus Capitularibus.

In decreto torturæ subrogandi sũt Diffinitores absentes.

Respondeo affirmatiuè per dicta *cap.8.Stat.37.fol.639.*& est determinatio indiuidua in Statutis nuperrimis, *cap.8.§.33.n.3. Diffinitores ad ferendas sententias, &c. sub pœna nullitatis à Prouinciali semper vocandi sunt, dummodo extra Prouinciam non existant, & longius, quàm per tres dies eorum præsentia haberi possit, quo casu alij, vt supra subrogari debent.* Si autem ex hoc Statuto inferas oppositum superioris resolutionis, ob pęnam nullitatis oppositam. Scias sermonem hic esse de sententijs diffinitiuis, quę latæ sine Diffinitorio nullæ sunt, non de interlocutorijs, quæ ad solum Iudicem spectant. Vnde Prouincialis potest, & debet sine assistentia, vel consensu Diffinitorij Reum constituere, carcerare, torquere vsque ad diffinitiuam sententiam exclusiuè. Igitur (dices neque Statutum bene applicatur difficultati,) quia si non agit de interlocutoria, neque tanget torturæ decretum. Respondeo tamen, subrogationẽ Diffinitorũ esse quid vniuersale ad omnes actus, ad quos Diffinitorium adhibetur, quia nomine Diffinitorij cõstat, venire Prouincialem, Custodem, & quatuor Diffinitores, quibus deficientibus, alij subrogari debent, vt Diffinitorium semper appareat.

Et quid facient delegati.

Tertia Difficultas, An his legibus teneatur etiam Commissarius à Generali delegatus.

Respondeo cum Statuto eiusdem practicæ. *Si fecerit Commissarius à Reuerendissimo destinatus cum consilio, & assensu eiusdem Diffinitorij, vel si ratio suadeat, &c. aliquorum proborum, & peritorum Patrum, &c.* Diuersitatis ratio est, quia cum Generalis non ligetur legibus Prouincialium, non tenetur exquirere consensum Diffinitorij Prouincialis, neque in persona sua, neque in suo delegato, qui nomine Generalis procedit. Quia tamen res est non parua, delegato iniungitur, vt cum consilio, & assensu peritorum decernat. Verum tamen est, non esse liberum delegato relinquere Diffinitorium, & alios ad consultationem adsciscere, quia cauetur, *Si ratio suadeat.* Et hæc poterit esse suspicio, vel quod Reo faueant, vel quod Periti non sint, vel quod nimis distent, &c. Poterit etiam aliquos ex Diffinitorio vocare cum alijs Peritis, & reliquos dimittere. Si autem quęratur, quot ad minus esse debeant isti Periti?

riti? Respondeo sufficere numerum saltem duorum, quia *pluralis locutio duorum numero est contenta. de regul.iur. in 6.*

Quarta Difficultas, an Diffinitorium, vel Periti adhibiti non seruantes regulas praxis criminalis, & sacrorum Canonum, & iniustè aliquem torturæ subijcientes, incurrant pęnas malè torquentium.

Respondeo vide tradita supra *cap.1.q.2.Respons.4.* vbi copiosè de obligatione, quā habent Diffinitores in ferendis sententijs Causarum Criminalium.

Quinta Difficultas. An consensus iste, & consilium dari possit per literas.

Respondeo, *Vide dicta c.1.Stat.4.§.17.fol.29.& c.8.Stat.39. fine fol.664.* quibus addo affirmatiuam responsionē ex *Clem. 1.de hæret.§.1.in fine*, ibi, *Vel suum significare per literas consilium, & consensum*, quæ requiri mandat, antequam Rei hæresis ab Episcopo, & Inquisitore torqueantur. Nec maiores causæ inter Regulares causis Sancti Officij examinātur. Sufficit autem, vt à maiori parte Patrum concludatur ex notis iuribus.

Respondeo Sextò. Licèt in aliquo casu recipi possit doctrina Simanchæ dicto *tit.65.n.18.Clari q.54.ver.Vbi nihil Cason. in praxi.Chartar.dicto lib.4.c.1.n.62.* dicentiū Reum ex accusatione non esse torquendum, nisi instante accusatore. Per iura à *Simanca* citata quæstionem permittentia ad postulationē partis. Nè videatur ipse Iudex partes accusatoris subire. Idq. seruari posse, vbi Iudex solam accusationem prosequatur. Attamen vniuersaliter veram, vel sequendam inficior, tum quia praxis est in contrarium, vt citati *Casonus*, *Clarus*, *Chartarius*, & de hæreticis ipsemet *Simanca* de communi testantur. Tum quia nil vetat, posse Iudicem inducere zelum publicum, & ex officio inquirere veritatem delictorum, atq. adeò supplere negligentiam accusatoris. Et sicut ab initio potuit procedere, præcedente fama, sic in medio potest procedere habita luce delicti per accusationem, & vbi viderit vrgentia indicia, potest torquere reum inrequisito accusatore. Quid si ante torturam accusator, non habens hæredes, moreretur, an Iudex deserere debeat causam, tot indicijs refertam, & Reum dimittere? Hoc enim esset delictis fauere, & contra Iudicis officium peccare, sic sentit *Papiensis in practica.fol.249. n.22.* qui citat *Bart.in l.1.ff.de quæst. & in l.2 ff.de adult. & in l.4.ff.de damno infe-*

Tortura potest inferri etiam non instante parte.

infecto l.2.C.de abolit.Io.Andr.Innoc.in cap. cum clamor de te-stib.& cap fraternitatis eod.

Quæstio Quinta. An quibusuis existentibus indicijs Reus torqueri possit.

Ob quæ indicia tortura infligi poterit.

Respondeo Primò. Nisi fuerit indicia grauia luce meridiana clariora, legitimè, & plenè quolibet in suo genere probata, Rei torqueri non possunt. Ita per plures §§. *practicæ nostræ tit. de tortura*, & de indicijs ad quæ me remitto, tam quoad torturam Testium, quàm Reorum.

Conuictus torqueri nō debet.

Respondeo Secundò. Si delictum fuerit plenè probatū, nimirum per duos saltem testes contestes, vel per illas probationes, quæ Reum ad ordinariam pęnā condemnāt, Reus nullo modo est torquendus. Ita Statutū nostrę practicę de *Tortura fol.* 33. fine in hęc verba. *Conuictus non debet torqueri, cū possit per depositiones testium condemnari, & nulli vnquam tormenta applicanda sunt, cum aliunde veritas haberi possit*. Est conclusio omniū, de hac materia tractantiū. *Marsil in l.1.de qu est.Couar. Variar q.23.Clar.q.69.Nauar.c.18.n.59.Carrer in pract fol 92 Chartar supra n.15.& infra* recole dicta *q.4 respons.1.* & Ratio est, quia tormentum adhibetur, vt veritas inueniatur, at si per testes conuincentes veritas iam inuenta est, quid opus erit tam graui, & laboriosa inquisitione? Vnde peccare mortaliter Iudices aliter facientes, & teneri in Sindicatu, affirmāt *Couar. et Clarus supra*, & alij apud *Chartar.nu.16.* & esse fatuos tales Iudices, qui conuictum per tormenta interrogarent, dicit *Alberic.apud Clarum supra.vers Veritas est*. Quia si Reus sustinet in tormentis, purgat indicia, ac etiam plenas probationes, & propriam confessionē, vt ex cōmuni affirmat *Clarus vbi supra*. Nisi confessus, vel conuictus interrogaretur de socijs, vel super aliquo articulo confessionis, cum clausula, & protestatione, *Sine præiudicio confessi, vel conuicti criminis, vel lata condemnationis*, ijsq. adnotatis in actis, quia Iudici id affirmanti non crederetur. Quod etiam in loco mox citato nostræ practicæ cautum reperitur.

Reus si sustinet in tormentis, purgat indicia plena.

Quæstio Sexta. An peritorum industria requiratur in inferendis tormentis.

Tortura à perito inferatur.

Respondeo Primò cum Aphorismo nostræ practicæ *fol.* 34. initio. *Cum opus fuerit, funis adhibere tormentum, id non debet fieri, nisi peritus adsistat, qui liget, et deposito bra-*

chia

chia laxata componat. Et hoc est de communi praxi omnium Iudicum, & de iure naturali, quia ligare manus vno, aut alio modo, suis locis dimota ossa sine peritia componere satis refert ad deformationem torquendi, ac ad corrumpendam corporis habitudinem: Vnde Iudex teneretur de membri debilitatione, si sua culpa accideret Reo, tormentis supposito *l. apud labeonem. §. quaestionis verbo ff. de iniurijs, & §. set. & si iussu Bartol. in l. quaestionis modus, & Cynus in l. Gracchus C. de Adulter. Papiensis in pract. num. 20 cit.* Quod breuibus verbis insinuatur in nostra prattica mox citata. *Vt vel sic charitati, & iustitiae consulatur*. Charitas respicit proximum, & Iustitia Iudicis munus. Sicquè peccaret mortaliter contra charitatem, & contra iustitiam Iudex aliter procedens, etsi tortus remaneret cum brachio debilitato, itaut functiones suas obire non posset, idque ob ineptam brachij accommodationem, fieret irregularis tanquam mutilator, vt cum *Cyno, Bartoloquè tenet Angelus in verb. homicidium 5. num. 6.* interpretaturquè mutilationem pro tali debilitatione, ad differentiam truncationis, quae membrum ex toto abscindit, ex *l. idem Opbilius ff. de aedilit. edic. Clem. vnica de homicid. & cap. quicumque percuti 23. quaest. vltima.* sequitur *Tabiena verb. Irregularitas 3. num 27. Rosella verb. homicidium 4. §. 19. Panhor. in c. cum illorum de sent. excomm.* qui idem esse dicit, mutilare, ac debilitare, mitto distinctiones, quia non faciunt ad rem, sufficit, quod si fuerint brachia totaliter inutilia, irregularitatem ex mutilatione incurreret,

Totalis debilitatio mutilationi aequiparatur,

Respondeo secundo, *Idem seruandum esse de assistentia, & iudicio medici, casu, quo torquendus, vel tortus infirmitates, & animi deliquia allegaret*. Vt in eadem nostra practica disponitur; quae & rationem addit: *Si enim Reus in tormentis moreretur ex negligentia, vel culpa Iudicis, homicidij Reus haberetur*, quae est communis omnium sententia. *Decius cons. 93. Clar. quaest. 64. Vers. Iudex autem. Bertus Lucensis tit. 22. c. 3.* cum authoribus ab eisdem citatis, *Rodriq. in tract. ordinis iudicialis cap. 11. num. 2. Abb. in cap. cum in contemplatione de regul. iur. Diaz in pract. crimin. can. cap. 128.* fine. Cuius ratio est, quia tormentum non datur, vt mortem inferat, vel carceratio salutem adimat, sed vt veritatem eliciat, seruari enim debet Reus; vel poenae, vel innocentiae, vt diximus,

Tortura inferatur cum assistentia Medici,

ergo si talis complexionis fuerit, vt per tormentum malam sanitatem contrahat, aut moriatur, non est illi applicandum: Hinc *rupti, manchi, agri, debiles, senes, prægnantes, morbo gallico laborantes* &c non debent torqueri tormento funis, sed alijs magis accomodatis *Charthar. lib. 4. cap. 2. nu. 6.* de tormento ignis. *Clar. dicta quæst. 64.* de senibus *Ver. non etiam,* & de prægnantibus *Vers. quæro modo*, cum iuribus, & authoribus ab eodem citatis. Cum igitur Iudex regularis non sit de hac arte peritus, debet stare iudicio medicorum quos adhibere tenetur, aliàs si ob infirmitatem, tormento exacerbatam, moreretur, homicidij reus constitueretur, tanquam, qui in suo munere tum notabilem, vel malitiam, vel negligentiam commisit, *Bartol in l quæstionis modum initio ff. de quæst.* & est communis apud *Marsilium in pract. §. expedita num. 89 Bellon. cons. 84. num. 12. Brun. de indicijs, & tortur. fol. 109.*

Qui torqueri non debeát

Quæstio septima, An tortura replicari possit.

Tortura quoties replicari possit.

Respondeo, *Tortura super eodem articulo, nisi clariora indicia superueniant, repeti non potest, nec eodem die, sed diuersis, & separatis*. Sic in nostra practica Loco citato, atque hoc modo habentur, quę communiter scribentes circa hunc articulum, tradunt, quia licet dicatur, torturam esse in arbitrio Iudicis, attamen arbitrium regulari debet per iura, & probatas consuetudines. *Clar. dicta quæst. 64. vers. vltimo videndum est*. apud quem alij. *Symancha dicto tit. 65. num. 75.* qui allegat *l. repeti l. vnius de quæst. Chart. dicto lib. 4. cap. 1. num: 120:* & infra, & permulti alij, qui adducuntur apud *comm. opin. iuris tom. 2. lib. 9. tit: 28 num. 5. 18: & 118. de quæstion.* ex quorum doctrina hæ colliguntur conclusiones.

Tortura plena quæ,

Prima vel tortura plena inflicta est prima vice, vel non. Plenam torturam dicunt, quæ habet omnes gradus torturæ, quos ad quinque distinguunt, nimirum *minas de torquendo, conductionem ad locum tormentorum Spoliationem, ac ligaturam, eleuationem in Eculeo, & squassationem, Clarus dicta quæst. 64. versu Nunc de gradibus*, melius putat reduci posse ad tres, quorum Primus est *terrere*, qui comprehendit non solum minas, sed conductionem, & ligaturam. Secundus *ponere*, vel *interrogare* in tormentis, tenendo suspensum per aliquod tempus notabile: Tertius *suspensum quassare* vnico ictu funis:

Char-

Chartarius dicto cap. 1: *num.* 132. Tertium gradum ponit, quãdo per vnum miserere; vel paulò plus suspensus detin.tur. Quartum quando per quadrantem, vel tertiam partem horæ. Quintum, quando pedibus appensi suspenduntur compedes, vel alia pondera, vel eius dorso inijcitur aqua frigida, ex *Carrerio in pract fol.* 93 *num.* 2. & 3. vel refrigerari, & quiescere In fune appensum, per duas, vel tres horas, & deinde doloribus plenum iterum eleuari faciunt, qui vltimus modus nedum Religiosos dedecet, sed etiam Laicos. & solum à crudelibus, & sanguinarijs Iudicibus vsurpatur, vel tantum in atrocissimis delictis, & in euidentibus indicijs applicatur, vbi de assassinio, de proditione Reipubl. de enormi sacrilegio, hæresi, rebellione &c. Mihi quoad Regulares, cum illa opinione standum videtur, vt plenè tortus dicatur quis, quando prudentium Iudicum, & assessorum iudicio, tortus sit iuxta qualitatem delicti, & indiciorum. Si enim indicia leuia fuerint, plenè torquetur, si torqueatur leuiter. Si autem grauia, vel grauissima fuerint, plena tortura erit, si grauiter, vel grauissimè torqueatur. Itaquè redeuntes ad conclusionem, dicimus, semel plenè tortum, non esse amplius torquendum, quia modus rationis exceditur, si autem plenè tortus nõ fuerit, potest replicati tortura per alteram, aut tertiam vicem ad summum, iuxtà indiciorum exigentiam, itaut tortura non vnica vice, tota inferatur, sed in duas, aut tres vices dispertiatur v. g. si plena tortura fuerit indicata, ad spatium vnius horæ, prima vice dari potest per quadrantem. Secunda per alium. Tertia per medietatem horæ. Vel in tertia vice addendo squassationes, hoc est eleuationes, & dimissiones appensi per funem quæ vulgo dici solent *Tratti di corda*.

Torturæ genus sæuissimum.

Plenè tortus vnica vice torquendus iterum non est.

Secunda Conclusio, adhuc inflicta tortura plenè. & secundum indiciorum exigentiam, si noua, & vrgentiora indicia superueniant, specie à primis diuersa, tortura repeti potest. Quia sicut prima tortura euacuauit priora indicia, ita succedentia, per aliam torturam euacuari debent. Alias iustitiæ consultum non erit. Dixi specie diuersa, quia si agatur de fama, de inimicitia &c. non sufficit accepisse nouas probationes circa famam, vel inimicitiam, sed necesse est, vt accipiantur alia, puta testis vnus de visu, inuenta arma, scripturæ, minæ, confessio extraiudicialis, & his similia, quæ vide in *pract nostra*

Tortura repeti potest si noua indicia superueniant.

*ſtra fol.*33. per totum, tam quoad teſtes, quàm quoad Reum. Inter hęc ad ſecundam torturam indicia numerant, negare extra torturam, quod in tortura confeſſus fuerat. Quia tunc prioribus indicijs addit vacillationem, & mendacium. Itaq; ex communi ſententia, qui non ratificat extra quod in tormentis confeſſus fuerat, iterum torquendus eſt vſque ad ſecundam, vel tertiam ad ſummum vicem, vltra quas amplius torquendus non venit, vt in noſtra practica cautum eſt, ex probatis Authoribus ad marginem allegatis *fol.*32. Quia vt inquit *Chartarius num* 132. ſi confiteretur in vlteriori tortura, diceretur confeſſus vi tormentorum, & immoderatè tortus.

Et quæ hæc indicia

Tertia Concluſio: Tortura repeti debet, non eodem die, ſed interpoſitis ſaltem inter primam, & ſecundam torturam horis 24. qui eſt dies naturalis, & aptus ad ſedandum dolorem antecedentis torturæ, & Ratio eſt, quia confeſſio, non ex veritate, & libertate, ſed ex dolore, adhuc perdurante, elicita præſumeretur, niſi metiamur gradus torturæ, connumerando inter illas, conductionem, & ligationem &c. quia hic non impediret, quin eodem die replicari poſſet, nam nec dolorem inflixit, nec ſi quis inflictus eſſet, permanet.

Tortura nõ eſt repetenda eodem die.

Quæſtio octaua. Quas pœnas meretur, qui indignè, & illegitimè Reo torturam infert.

Reſpondeo cum ſtatuto noſtræ practicæ *fol.*33. initio. *Sine cauſa legitima, & legitimè in actis probata, nec Teſtis, nec Reus tormentis ſubijciatur ſub pœna excommunicationis latæ in can. ſi quis ſuadente diabolo, in Iudice temerè procedentem. Qui etiam officio diſtituendus, & ad id inhabilis perpetuò declarandus omnino erit, ſeruata P. Generali facultate, eundem vlterius puniendi iuxta temeritatis exceſſum, & depoſitio facta in tormentis nulla ſit.* Leuis quidē animaduerſio, quia in iure cõmuni capite plectendi ſunt. *Roland. à Valle*, qui de cõmuni teſtatur, *conſ.*12.*n.*6.*vol.*3. & *Clar. d. q.*64.*initio*, qui alios multos citat. Licet dicat ſeruari tantū, vbi Rei mors ſequeretur. Ipſeq; putet, vbi cõſtaret mortuū ex malitia Iudicis corrupti, vel inimici &c. alias pœna extraordinaria puniendus; Nobis ſufficiat primo iniuſtè torquentē, ipſo iure incurrere excõmunicationē maiorē, quia per alios manus violentas in Clericum inijcit. Secundo priuandum, & perpetuò inhabilitandū eſſe per ſentētiā Prouincialis, ſi Iudex eſſet ab ipſo delegatus, vel Generalis, ſi Pro-

Torquens indebitè excommunicatur, deſtituitur, punitur,

si Prouincialis id commisisset, vel ab eo delegatus esset. Tertiò Confessionem factam in tormentis nullam esse, quia fuit nō iuris Ordo seruatus. *Iason cons. 168. num. 2. volum. 2. Bartolus cons. 70. à num. 16. volum. 2. Corn. cons. 134. in 4. volum. Bald. cons. 479. 5. volum. Rolan à Val cons. 3. 3. vol* & alij multi relati à *Bonacos apud comm opin iur. tit. de quest. num. 95. 96.* Quartò potest seueriori pena à Generali puniri.

Sed circa hoc quero Primò. An ad triremes, vel ad talionis penam condemnari possit.

Respondeo negatiuè, quia seuerior pœna non debet tam vastè excedere penas, in Statutis nominatas. Cùm enim ponat excommunicationem, & priuationem officij, nimis magnus excessus esset torquere Iudicem, vel ad triremes eum condemnare; quia si tortus in tormentis moreretur ex malitia Iudicis, plusquam ad triremes condemnari non posset, cū ergo in Religione talis excessus non numeretur inter delicta morte digna ad triremes mitti non poterit. Talionis autem penam, cum statuta decreuerint in certis casibus insligendam, ad hunc extendi non debet. Et sic libitum erit Generali, hunc malum Iudicem carceri mancipare, flagella, ieiunia, & congruam satisfactionem iniungere. Indebitè torquens an ad triremes dānari possit.

Quæro Secundò. Ex quo capite malitiam, vel dolum Iudicis conijcere valebimus.

Respondeo ex legum transgressione, quia dolus præsumitur, quando transgreditur leges. *Rolan. à Val. ibid. num. 40.* Leges enim præcipiunt, non esse deueniendum ad tormenta sine legitimis indicijs. Et dicitur *a Claro dicta quest. 64 versu Iudex autem*, excedere modum in torquendo, quando non seruat consuetudinem Prouinciæ, Nos diceremus Religionis, consuetudo autem Religionis est, vt nullus torqueatur, non præcedentibus indicijs, & non seruata practica Criminali. Torturę malè illatæ cognitio, vnde venanda.

Sed quid si id faceret ex ignorantia, vel zelo indiscreto, quia constat non esse inimicum Rei, & aliàs virum non solitum sæuire.

Respondeo, ex hac ignorantia non excusatur, quia est iuris, non facti, *cap. ignorantia. de regul. iur. in 6.* nec excusat ignorantia illius, qui ex officio scire tenetur, quinmò dolo comparatur. Quia est nimis crassa, cum Iudici imponatur, vt non solus, sed cum consilio torturam insligat. An excuset ignorantia, vel zelus.

Sed

An sit puniendum totum Diffinitorium.

Sed quid: Si totum Diffinitorium erraret, motum ex ignorantia rerum Criminalium, vel deceptum ex aliqua probabili doctrina.

Respondeo per ea, quæ supra de Diffinitoribus ad sententias adhibendis dixi. Excusarem tamen Iudicem, & Consiliarios, si secuti minus probabilem opinionem ad id processissent, tum quia minus probabilem tutè sequi possumus sine culpa, ergo sine pęna. Tum quia indicia, & tortura remittuntur arbitrio Iudicis. Id dixerim, nisi manifesta appareret ignorantia, neglectus petendi consilij à peritis, &c. Tum quia Statutum temeritatem supponit, de qua vide in Comment. *ad cap. 1. Stat. 1. §. 9. fol. 5.*

Quæro Tertiò. An Statutum intelligi debeat de omni genere torturæ, an tantum de fune.

Statutum loquẽs de tortura, non solum de fune interpretandum est, sed de omnibus.

Respondeo de omnibus, quia lex vniuersaliter, & sine distinctione loquens, vniuersaliter, & sine distinctione interpretanda est eò, vel maximè, cùm sit eadem ratio de omnibus. Omnia enim tormenta, & corpus torquent, & mentem quatiunt, & remedium inuestigandæ sunt veritatis. Verum tamen est, quod in leuioribus tormentis, & in leuioribus gradibus ipsorummet tormentorum; non autem, vbi est pœna taxata. Quia de excommunicatione, & priuatione, ac inhabilitate, &c. Sentio firmiter in omnibus tenendas esse, siue funis, siue taxillorum, siue verberum, siue ignis adhibeatur tormentum. De arctatione non nihil remittendum putarem; cum non sit tormentum adeò dolorosum, nec nisi leuioribus adhibetur delictis. Vide dicta de arctatione, & carcere supra *cap. 4. quæst. 6.*

Quæstio Nona. Reo tormenta sustinente, quid agendũ erit.

Tortus plenè, & sustinens, purgat indicia, & absolui debet.

Respondeo si plenè, & completè tortus sit, purgat indicia, & probationes contra ipsum existentes. & absoluendus venit, etiamsi delictum plenè probatum esset, vel saltem non posset in pęnam ordinariam condemnari. *Albericus in Rubrica. C. de quæst. Boer. decis. 163. num. 12. Clarus supra vers. veritas est. Vmbert. Locatellus in opere inquisit. verb. tortura. numer. 26.* Pensata enim indiciorum qualitate, & torturæ seueritate, si constat adequatè tortum, & nihil confessum esse, omninò absoluendus venit, quia sustinuisse in tormentis, vim habet, ac si veritatem fassus fuisset. Ita ex *Alberico, Claro, Caso. Cepol.*

Capbal.

Caphai. Alphonso affirmantibus esse practicã totius mundi, & omnium Tribunalium sæcularium, & Ecclesiasticorũ, firmat *Chartar. dicto cap. 1. num. 133.* & licet *Marsilius, Gomez Clar. Carrer. Carauita, Alphons. Pegna, Ioseph, Cumin.* apud eundem *num.* 134. dicant relaxandum esse sub fideiussione de se præstando toties quoties, &c. Alij tamen dicunt diffinitiuè absoluendum esse. Placet practica dicentium, *Absoluendum esse tanquam non repertum de iure culpabilem, nec punibilem, rebus sic stantibus, & ita ex hactenus deductis*, siuè *nouis superuenientibus indicijs.* Vndè si noua postmodum superueniant indicia, potest iterum contra eum procedi, non obstante absolutoria sententia. Maximè si indicia grauia fuissent, & inter Regulares per repetitionem torturæ plenè purgari non potuissent, cum esse non soleant, nec debeant tam acerrimi tormentorum Exactores. Hæc est communissima Doctrina apud eundem *Char. num.* 136.

Tamquam nonrepertus de iure punibilis.

Quæstio Decima. Si Reus in tormentis confiteatur, quid iuris.

Respondeo, *Confessio in tormentis facta, nulla est, nisi sequenti die à Reo posito extra vincula, & timores ratificetur.* Ita nostra praxis *fol.* 34. ex omnium sententia apud *cit. Chart. num.* 139. qui aduertit, non sufficere, quod Reus non retractet suam confessionem, sed opus est, vt illam positiuè ratificet.

Confessio facta in tortura non valet, nisi ratificetur.

Dicitur die sequenti, vt dolores cessasse præsumantur, nec allegari possit, confessionem factam fuisse non spontaneè, sed vi tormentorum.

Dicitur posito extra vincula, & timores, vt cesset ista præsumptio violentiæ, quæ adhuc durare censebitur, si in vinculis perseueret. Quinimò consulunt, ratificationem hanc fieri debere non in loco, vbi tortus fuit, sed in banco Causarum, ne scilicet locus refricet memoriam tormentorum, & quod pro veritate dicit, credatur dixisse ex recordatione, & timore tormentorum. Quam circumstantiam non esse in vsu praxis contraria suadet, quia examinantur Rei in carceribus, vbi torti fuere, non tamen ad aspectum tormentorũ, vt apud *Chart. num.* 147. docent multi. Et dari potest casus, vt vnicus sit locus, in quo, & de plano, & rigorosè Rei examinentur, & tunc non est, cur alium locum quæramus.

CAP. VI.

De Pœnis Inobedientium, Contumacium, & Rebellantium.

TRes hasce pœnales animaduersiones in vnum Caput colligimus, quia vni obedientiæ virtuti, ac voto opponuntur.

Inobedientia, contumacia, rebellio in quo differũt.

Quæstio Prima. Quid inter inobedientiam, contumaciam, & rebellionem intersit.

Respondeo de inobedientia, contumacia, & rebellione egimus in nostris Commentarijs ad statuta, *cap. 1. Stat. 3. §. 3. & Stat. 6. §. 17. & 18.* & supra de contumacia, *cap. 1. quæst. 2,* vbi de condemnatione contumacis. His addendum est, hæc tria delicta se habere aduersus obedientiam secundum magis, & minus. Quorum malum est inobedientia, peius contumacia, pessimum rebellio. Equidem ad probandam contumaciam, seu rebellionem, duo requiruntur ex *cons 41. 2. volum. Criminalium, nu. 1.* Scilicet inobedientia antecedens, & inobedientia consequens, mandatorumquè peruersio, quod apertè colligitur ex *l. 3 & 4. ff. ad l. Iuliam Maiestatis. Clem. Pastoralis de re iudic.* In quo autem formaliter inobedientia consistat, docet ex *S. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 2. Nau. in Sum. cap. 23. num 35.* nimirum cum obedientia sit virtus specialis inclinans ad faciendum, quod iubetur ex eo principaliter, quia iubetur, sequitur ex opposito, quod inobedientia sit vitium, inclinans ad non faciendum, quod iubetur ex eo principaliter, quòd iubetur. Et habet pro obiecto præceptum Superioris, vt Superioris, Ex quo, succedit conceptus contumaciæ, quæ tumet, & contemnit præceptum Superioris, non vt Superioris tantùm, sed vt Iudicis, quia vt notat *Syluester verb. contumacia initio*. Contumacia est inobedientia voluntaria, qua quis monitionem Iudicis implere contemnit; vt elicitur ex *cap. 2. de dolo, & contumacia*, cum *Gloss. in verbo contumaciter*, quam inobedientiam, idem *Sylu.* diuidit in eam, qua quis vocatus comparere peremptoriè contemnit, vel se occultat, ne citetur, vel cita-

Inobedientia in quo consistat.

Contumacia quid.

tionem, ne ad eum feratur, impedit. Vel comparens sine licentia aufugit. Vel sententiæ parere retractat. Vide Authores, & iura apud eundem, qui etiam distinguit de contumacia vera, id est expressa, quando citatus dicit, Nolo comparere, & ficta, seu tacita, quando citatur, & non venit, seu latitat, seu impedit, ne citetur: lege *Ricciulum de Iure person. lib. 4. cap. 63. numer. 25. & 26. Foller. in praxi, §. non comparentes numer. 40.*

Cōtumacia vera, & ficta.

Rebellio ad inobedientiam, & cōtumaciam addit infidelitatem ad Principem.

Tandem Rebellio non est eadem, ac inobedientia ex contempta, quia sub hac notione venit contumacia, vt notat *Spiegiellius*, licèt à peritoribus pro eodem accipi innuat, sed addit supra inobedientiam Superiori, & Iudici debitum infidelitatem, & insurrectionem in Priucipem, estquè oppositum fidelitati debitore Superiori, ac Domino, vt delarat *Bartol. in Constit. Imperat. Henrici VII. qui sint rebelles*, & ex illo *Farinac. tom. 4. quæst. 113. à num. 154. & Gigas lib. 1. de crim. Læsæ Maiest. quæst. 25. & 27.* ducta ex eo appellatione, quod quasi bellum inferant superiori, vnde Perduelles dici consueuerun, velut duellum contra Dominum affirmantes, & in rigorosa acceptione tales appellantur, qui contra Principem arma sumunt, ac in eum insurgunt, vt ex multis ab ipso citatis probat, *Scortia in Selectis Theor. 240. & 356.* In prædicta enim Constitutione *Henrici III.* sinonima sunt infidelis, & rebellis, vnde inquit, *Pronunciamus, quod omnes illi sunt rebelles, & infideles nostri Imperij, qui quomodocumque publicè, vel occultè contra nostrum honorem, & fidelitatem acbellioni opera faciunt, & contra nostri Imperij prosperitatē aliquie mathinantur contra nos seu Officiales nostros in ijs, quæ ad cummissum eis officium pertinent rebellando*. Ex quibus verbis rebellionis natura deducitur, vt sit defectio subditi à suo Principe, vt idem *Bartol.* ait in *dicta Constit. §. tenore fin.* facta, vel resistendo, vel non obediendo, quia vt idem probat ex *Hugone C. de Ser. l. 2. lib. 12.* rebellare idem est, ac resistere, quod fieri potest, vel faciendo aliquid contra, vt congregando milites, occupando Ciuitatem, colligendo cū hostibus, impugnando arces, &c. vel non faciendo, quod præcipitur, seu non obediendo, vt non recipiendo militē, aut præsidiū à Principe missum Guberbatorem Ciuitstis, publicationem legis

Com-

Commissarios ad causas publicas, vel priuatas, *cap. sanè de offic. delegati*, & vno verbo, quidquid fit contra personam, honorem, fidelitatem Principis, vel contra prosperitatem Imperij, aut contra officiales illius, in concernentibus eorum officium, nomine rebellionis venit, & inter rebellionis opera numeratur. Atquè hæc de notione horum terminorum secundum iura. Apud nos autem termini confunduntur, & idem sunt *resistere*, *contradicere*, *se opponere*, *aut rebellem se exhibere*, *cap. 7. §. 5. num. 75.* qui tamen omnes declarandi sunt iuxta positam doctrinam, vt intelliguntur contra superiores, vt Superiores. Licet enim *contradicere* in bonam partem in iure aliquando sumatur; vt pro *allegare iustam læsionem*, prout affirmat, cum *Vlpiano in l. nam ita Diuus. ff. de adoptionibus Prateius*. Hinc verbum illud, quod solet opponi in commissionibus apostolicis, *Contradictores*, ex communi apud *Barbosam clausula 33.* non comprehendit eos, qui contradicunt de iure, sed tantum de facto: quia licitum est suas rationes exponere, & suam læsionem ostendere, de iure tantum, & non de facto. Quæ tamen doctrina non est vniuersaliter extendenda ad omnes casus, quia hac ratione, obedientiæ votum, disputationis materiam constitueremus. Quod non est dicendum, quia in voto obedientiæ subditus non habet velle, & nolle, sed tenere debet Abbatem pro Deo, quia nimirum loco, & vice Dei recepit vouentis expressionem. Et sic quando Generalis mitteret delegatum ad visitandam Prouinciam, vel ad causas particulares, vel aliquid præciperet, ex ijs, quæ non sunt animæ, & regulę contraria, nullo modo posset Subditus contradicere. Si verò delegaretur Inimicus, vel notoriè suspectus, posset in hoc sensu contradicere, idest, suas læsiones exponere, & expectare delegati, vel delegantis resolutionem, secundum regulas Ecclesiasticas de appellationibus. Sic etiam si commissarij attentarent aliquid contra ordinis statuta, vel ius naturale, & diuinum, aut Apostolicas constitutiones non dicerentur rebelles, nec contradictores, qui resisterent, vt affirmant *Rodriq tom. 1. quæst. 54 art. 4. Miranda tom. 2. quæst. 13. artic. 3. Portel. Ver. Commissarius Prouinciæ num. 1. & in Addit. num. 1.*

Contradicere quando in bonam partem sumitur

Opponere quomodo sumatur.

Hanc significationem etiam sortitur verbum *opponere* dum pro obijcere sumitur *l. 42. §. Vsuræ ff solut. matrim.* dum dicimus

mus opponere compensationem, opponere exceptionem *l. 57. ff. de procurat.* & secundum sensum præfatum non loquitur statutum ' sed de eo, qui de facto obedire renuit, delegatum recipere detrectat, vnde *C. de iure fisci. l. probibitum*, vbi *Bartolus*, *& de off deleg. cap causam*, *vbi Panborm.* dicitur, non licere Magistratibus, Iudicibus, eorumquè officialibus resistere: aut obsistere.

Sed cum constitutio ista sanciat solum de Imperatore, Imperio, eiusq; officialibus, iure quæritur, an extendatur ad Reges, Respublicas, & Principes absolutos.

Respondet *Bart. supra* § *Rebellando num. 3.* negatiuè, quia cum sit odiosa constitutio rigorosè tenenda est. Sunt tamen rebelles ex veteri iure *l. amissione ff de capitis diminutione*, in qua dicitur *desinere autem, dicuntur, qui ab his, quorum sub imperio sunt, desciscunt, & in hostium se numero conferunt. sed & ij, quos senatus hostes iudicauit, vel relegati &c.* & fatetur idem *Bart.* antiquiora iura non vsurpasse vocabulum rebellionis, sed eius vice vsa fuisse vocabulo defectionis, & Henricum tulisse postea legem, vt veterem declararet, & quod in opinione erat, vel sub comminatione, infligeretur de facto. Igitur, qui sub alterius imperio constitutus deficit, idest, desinit, quantum est ex seipso esse sub imperio illius, & hostis Domini constituitur, ex *Glos. in dicta l. amissione verb. conferunt.* dicitur rebellari.

Rebellare est tantum in eum, qui superiorem non cognoscit.

Sed an in Guardianum, vel in Prouincialem, & Generalem rebellio committi possit?

Respondeo affirmatiuè ex statuto *cap 7.* § *de pæn. num. 74.* dicente, *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni suffragiorum iure triennio careat &c. Qui Commissario à Generali misso resistere &c. aut rebellem se exhibere præsumpserit &c.* & infra, *& cap. 1. §. 1 à num. 4. Qui Ministro, Vicario, aut Commissario Generali rebellauerit*: Quia licet rigorosa acceptio rebellionis in his teneri non possit, quia Regulares, licet sint subditi, non tamen sunt Vassalli, nec fidelitatis iuramentum fecerunt, nec feudum obtinent, nec propriè ad hostes confugiunt, aut in Superiores arma capiunt &c. Attamen, quia vouerunt obedientiam, quæ maior est fidelitate, & suas voluntates Superiorum arbitrio obligarunt, possuntque facere

Rebellio cõmitti potest etiam in Guardianũ, & Prouincialem

actus,

actus, qui Superioris personæ, iurisdictioni, honori, officioq; opponantur, iure optimo in rebellionis crimen incidere possunt. Et sic in indiuiduo post *Bart. supra num. 7.* consuluit, *Bart. Veron. cons. 17.* quod crimen Lęsæ Maiestatis committitur, nedum contra Papam, sed etiam contra Vicarios Ecclesiæ, & Dominos Ciuitatum, Quia leges loquentes de crimine læsæ Maiestatis Imperatoris, & eius Officialis, trahuntur etiã ad Papam, & eius Rectores, & specialiter ad Cardinales *cap. fœlicis de pœnis in 6.* Vide notata in addit. ad *Bartol. in dicta const. it Henrici dicto §. rebellando*, vbi multa ad rem adducuntur, & cêrtum est Religiones, & ipsarum Generales, & Prouinciales iurisdictionem habere à Summo Pontifice, imò à Deo, qui statum regularem in Ecclesia fundauit, vt *Rod tom. 1. quæst. 17. artic. 1. & 2.* & nos in nostris Comment. ad *Stat. cap. 1. Stat 6. §. 1.* probauimus Generalem ordinis esse Principem, ac propterea in illum committi posse rebellionis crimen. Et adest manifesta ratio ex natura rebellionis, quia potest cõtra illius personam subditus resistere occultè, vel manifestè, repugnando, non obediendo, detrahendo, offendendo ipsum vel suos officiales. Ergo formalis committi potest rebellio, quia in his casibus deficit à superiore, & declarat se non habere illũ tanquam Superiorem, & immediatè eximit se ab obedientia.

Si petas, An possit subditus talia facere impunè, non odio superioritatis, aut Superioris (in quo præcisa ratio rebellionis consistit) sed odio personæ, quia forte est suus inimicus, est peruersus, est Religionis decoctor.

Respondeo, vel præcipit, quæ inimicitiam sapiant, & peruersionem legum, & in hoc casu obedire non tenetur, ex generalibus Prouincijs obedientiæ, quæ non obligat in ijs, *quæ sunt contra animam, & regulam*, vt dictum est.

An aliqua ratione potest subditus suo superiori non obedire.

Vel præcipit iusta, & honesta, & ad suum officium spectantia, & tunc nullo modo potest prætendere inobedientiam, & rebellionem, vt firmat *Bart. supra §. tenore num. 5.* quia immediatè offendit Superiorem, vt Superior est. Scandalosum enim principium aperiretur, si cuilibet concessum esset distinguere inter personam, & officium, & diceret, & fateor me esse subditum Generalis, attamen nolo obedire, quia me odit &c. Superioris mandata non examinantur, Sed adimplentur. Et

ideo

ideo in dicta Constit. Henrici, ponitur Rebellio, si non pareatur, *Nobis, Imperio.* [*Offitialibus*, atquè adeò] personæ, & officio. Hinc eodem loco *num. 7. Bart.* ponit quinque species rebellium, seu quinque actus rebellionis. Primum, & secundum, si dicit publicè, vel occultè contra Principem. Tertium, si non obediat, etiam si opera hostilia non faciat. Quartum, si faciat contra personam Principis tantum. Quintum, si faciat contra officiales eius. Et quis non iudicat Reum læsæ maiestatis, si manus in Principem inijceret, tanquam in inimicum, & ex priuato odio, & non contra eundem, vt Principem. Rebellionis quinque actus.

Dices, quid sit rebellare occultè. Rebellare occultè.

Respondeo ex *Bart. supra §. occultè*. cum quis fingit se non esse hostem, & velle obedire, attamen occultè facit opera contraria. Vt si collegisset milites aduersus Principem, postea verò fingeret illos dimittere, vt vicinus Princeps illos suis stipendijs ad se vocaret &c. nos possumus dicere, si per vim sæcularis in pressionis, vt recurrendo ad Principem sæcularem, Regem, Senatum, Parlamentum, Consilium, impedire faceret executionem præceptorum, & officialium Generalis, eius authoritatem, visitationem, Commissarios, Suggerendo Principibus rationes status, quibus moneantur ad impediendos Superiores, ne vel ipsi, vel eorum officiales, aut epistolæ ad suos subditos accederent, vt cum maximo regularis disciplinæ dispendio his annis factum, & fieri miserabiliter videmus (scribimus enim hæc anno 1643.) Quis sapiens, & non amoræ, aut peruersæ mentis negabit, hos, qui talia procurant, rebelles existere? Idem siquidem est, ac si Ciuitas, vel Castrum vias obstrueret Principi naturali, ne in suo dominio reciperetur. Exemplificat *Baldus* de colligationibus, & societatibus, quas Reipublicæ, vel Ciuitates facere solent inter se. Quas iure prohibitas, & conuenticula esse, contra proprium Principem firmat *lex in iussibus feudorum de pace firmanda. cap. 1. §. conuenticula*. Hos igitur affirmo reos esse rebellionis, & læsæ maiestatis v.g. si destinante Visitatorem Generale, quis procuret ipsum non admitti, quia non est de statu, vel commissionales literas non recipi; quia est bellum inter nationes, & sic mala libertate fruitur, Scismaticus, Ordinis diuisor, & promissæ obedientiæ profligator. Est enim Rebellio semper grauissi-

mum peccatum mortale, quia opponitur obedientiæ, *Sanctus Thomas 2.2.quæst.162.artic.4.Sylu. verb.Superbia num. 6.Sanctus Anton.2.part.tit.3.§.13.* patetquè ex Apostolo ad *Roman.1.& ad Timot.3.* vt refert idem *Sanctus Thom.quæst. 105. artic.1.* & ratio est, quia opponitur charitati, & iustitiæ, nam charitas præcipit diligi Deum, & proximum. Et iustitia reddi Deo, quæ Dei sunt, & Cæsari, quæ Cæsaris. Hinc patet grauitas rebellionis, quia licet posit dari inobedientia peccati venialis, vel ob paruitatem materiæ, vel ob actus imperfectionem, *Caiet.in Sum.verb. Inobedientia. Armilla ibidem num.1.Sylu.Verb.Superbia à num.1. Angelus eod. Tabiena verb.obedientia num.20.*

In rebellione autem, quæ supponit inobedientiam, & contemptum, malitia semper est mortalis, hinc maiores exagerationes contra peccatores in Sacra Scriptura in malitia rebellionis fundantur *Nolite rebelles esse contra Dominum. Num.14.* & *cap.20. Audite rebelles, & increduli, semper fuistis rebelles. Deut.9.fuerunt rebelles lumini. Iob.25. Quæres eos, & non inuenies viros rebelles tuos. Is.41.*

Inobedientium pœnæ

Quæstio secunda, De pœnis inobedientium.

Respondeo, per statutum c.7.§.de pœnis num.23 *Inobedientium pœna est carceratio, ac consequenter actuum legitimorum priuatio: Si debitè moniti, in contumaciæ perseuerant.* De carceratione, & actuum legitimorum priuatione dictum est supra.

Circa quam Conclusionem, & Constitutionem occurrit Prima difficultas An ob quamlibet inobedientiam posit subditus carcerari, & priuari.

Inobedientia carceratione digna debet esse peccatum mortale.

Respondeo primo, nullus potest carcerari, nisi ob inobedientiam, quæ sit peccatum mortale, patet, tum ex statuto examinato supra *cap.4.quæst.5.* de qualitate delicti, carceratione digni. Tum ex mox citato, ibi, *Si debitè moniti in contumacia perseuerant.* Quibus innuitur, inobedientiam esse debere appensatam, & pertinacem, quæ arguit culpam mortalem ex *S.Thom. 2.2. quæst. 104.* quia includit contemptum, qui semper est peccatum mortale, siue sit circa consilium, siue circa præceptum. Quo remoto, siue etiam consuetudine. (*Angelus verb. Inobedientia, initio*, non erit mortale, quidquid dicat *Siluest.eod.tit.num.3.* qui postquam totum exscripsit

Sylue ster refellitur.

fit

sit ab Angelo, ipsum carpit opponens exemplum contrahentis intra gradus prohibitos, non ex contemptu, vel consuetudine, sed ex voluptate, vnde sequeretur non peccare mortaliter, quod est falsum. Sed verè fallitur, quia alia est materia legis positiuæ, quæ secundum mentem legislatoris non obligat ad mortale, nisi adsit contemptus, nam non censetur, legislatorem voluisse omnibus, & singulis transgresssionibus inijcere vincula peccati mortalis. Alia est deordinatio grauissima, vt contrahere matrimonium prohibitum, quod vetatur sub pœna excommunicationis. Ex qua præcisa mens legislatoris conijcitur, & ideo in hoc nullus negat adesse peccatum mortale, tum ratione materiæ, tum ex parte legislatoris ad mortale obligantis. Quo in loco iuuat refellere eundem *Syluestrum*, dum *Angelum* malè impugnat, asserendo Bernardum malè ab Angelo citari, quasi non loquatur de præceptis, sed de mandatis, cum apertè idem Angelus recenseat verba eiusdem Sancti dicentis, *Surreptum fuerit contra praeceptum &c.*

Inobedientia contumax, carcerationem inducit.

Respondeo secundo, Non in quodcumquè peccatum mortale inobedientiæ posse sancitis pœnis animaduerti, sed illud quod est aliqua insigni circumstantia qualificatum. Probatur ex ipsomet statuto dicente. *Si debitè moniti in contumacia perseuerent*, idest, *si trina monitione præmissa per diem naturalem, congruis interuallis inobediens perseueret*. Igitur non punitur inobedientia, vt inobedientia, sed vt perseuerans in contumacia. Et non est dubium, quod quælibet inobedientia Voluntaria circa materiam grauem, & eò magis si contemnat, est peccatum mortale, & tamen non omnis talis punitur his pœnis, & Ratio est, quia non est artis omnes defectus emendare, sed illos, qui communitati maximè incommodant. Sicuti de singularibus non datur scientia, ita de singulis defectibus, quæ in Republica committuntur, non dantur punitiones, sed de frequentioribus, & consideratione dignis, hinc illud, *Si quoties peccant homines, sua fulmina daret Iuppiter, breui tempore inermis erit*.

Secunda difficultas, quid sit debitè moneri.

Debita monitio, quæ contumacē facit, debet esse trina

Respondeo, vide dicta in Comment. *ad stat. cap.* 1. *Stat.* 4. §. 18. & hic *cap.* 1. *quaest.* 4. vbi de audiendo Reo, ante condemnationem, actum est. Nimirum per trinam monitionem, aut

vnam habentem vim trium monitionum, vel etiam vna tantum monitione præmissa, si discretorum consilio tam conspicua inobedientia appareret. vt sancitur *cap.* 1 *num.* 8. *Statut.* In quo meritò dubitari potest, An dicente statuto, *Qui autem pœnitentiam per locorum Superiores sibi impositam, agere renuerit, de discretorum consilio, & assensu, etiam trina monitione non præmissa, carceri mancipetur.* eodem modo procedendum sit contra inobedientem Generalibus *num.* 4. contra ijsdem rebellantem, vel iniuriosis verbis agentem *numer.* 5. contra, hæc in Prouinciales, & Commissarium committentem *num.* 6. vel etiam ista perpetrantem contra Guardianum, Vicarium, vel quempiam grauiorem Patrem *num.* 7. itaut carcerari non possi, & puniri inobediens, vel rebellans Generalibus, & Prouincialibus, nisi semel, vel ter prius moneatur, sicuti moneri præcipitur, qui impositam sibi à Guardiano pœnitentiam agere recusauerit. Vel in eisdem Discretorum consilium requiratur.

Respondeo negatiuè, quia talis cautio non ponitur, nisi in nolente acceptare pœnitentiam à Guardianis mandatam. Ergo ad alios tanquam odiosa extendi non debet. Vindicare enim iniurias, & emendare delicta, ad ordinarium Superiorem spectat, vt probaui in *cit. Comm. cap.* 1. *stat.* 4. *§.* 8. *fol* 25. adde *cap. quanto.* 2: *quæst.* 5. *Abb. in cap.* 1. *de postul. Prælat. Glos. in cap. quod sicut. de elect. §. super eo, & c. ex litteris de offic. delegat.* vbi *Abb. cap.* 1. *de maled. Alex. cons.* 35. *lib.* 2. *Oldrat. cons.* 258. ergo iure ordinario potest punire inobedientiam, & rebellionem sibi, vt Iudici, & Prelato illatum, in quo cum communi, distingue, prout in allatis commentarijs distinxi de persona, & dignitate, de notorio, & non notorio, de pœna determinata in lege, & arbitraria. Verum, cum etiam isti Superiores imponere possint salutarem pœnitentiam, maiori ratione, quam Guardiani, in casu inobedientiæ, de æquitate censeo, eos seruare debere leges Guardianorum, circa monitiones adhibendas, quia cum sit eadem vtrorumquè ratio, nimirum fraternæ imbecillitatis compassio, debent omnes eamdem charitatis paternæ normam tenere. Dixi de æquitate, quia de iustitia ad hoc non tenentur. Ad hæc, considerandа est disparitas inter Superiorem localem, & alios maiores;

De

De illis enim sancitur, *Qui autem pœnitentiam, per locorum Superiores sibi impositam agere renuerit &c. etiam trina monitione non præmissa carceretur &c.* De Generalibus autem, & Prouincialibus, non dicitur de impositione pœnitentiæ, sed si ijs *non obedierit, rebellauerit &c.* & Ratio disparitatis est, quia licet Guardiani sint ordinarij Prælati non solum in Refectorio, seu Capitulo, sed etiam toto Conuentu, & ita possint præcipere in illis, ac in qualibet parte Conuentus, vsus tamen obtinuit immemorabili consuetudine id declarante, vt non imponant salutares pœnitentias, nisi in Capitulo, vel Refectorio, nec subditorum culpas auscultent in alijs quibusque partibus Conuentus. Et propterea sensus statuti est de pœnitentia imposita, in capitulo, siue Refectorio, itaut si alibi imponeretur, puta in choro, in Dormitorio, vel in Claustro, non esset locus carcerandi inobedientem, & pœnitentiam exequi renuentem. Quia non est solemnis, ac regularis pœnitentiæ impositio. Vnde Capitulum, & locus refectionis est veluti Tribunal Guardianorum, inque ijs suam iurisdictionem exercent, neque hoc sufficit, nisi etiam adsit communitas fratrum. Itaque si pœnitentia imponatur extra hæc loca, vel in ijs, extra communitatis præsentiam, non inferet carcerationem inobedienti, quia statutum pœnale sic disponit. Generales autem & Prouinciales non habent suum Tribunal in vno Conuentu, sed in omnibus sibi subiectis, ideo non disponitur de illis sicuti de Guardianis, etsi etiam non soliti sint Superiores maiores culpas auscultare, & pœnitentias imponere in visitationibus, alijsq; occasionibus occurrentibus, nisi in prædictis locis, tamen si in alia parte Conuentus aliquid præciperent, & illis notoriè non obediretur, siuè rebellaretur, possent per sancitas pœnas in refractarios procedere, patet hoc à simili, quia Iudex potest iudicare de suis iniurijs, si fuerint notoriæ, idest, factæ publicè in præsentia populi, vel illatæ sibi, sedenti in suo Tribunali, vt est communis opinio, apud *tom. 2. Commun. opin. iuris lib. 9. tit. 25. num. 18. & 19.* at si agatur de Principe, vel Domino, poterit illas punire, quomodocumque inferantur, vt de crimine lesæ Maiestatis, eodem *lib. tit. 6.* sic etiam &c.

3. Guardiani in quo loco salutares pœnitentias imponere debent.

Tertia difficultas: Quid sit, *Præsumpserit?* An scilicet cessan-

ſante præſumptione, adhuc remaneat conceptus inobedientis contumacis rebellis.

Præſumere. quid ſit.

Reſpondeo, ſumimus hic *præſumere* in ea ſignificatione, qua tantum valet, quantum *audere*, vel *tentare* aliquid contra ius *cap ſed nec*. *Ne Clerici, vel Monachi ſecul. negot. ſe immiſ.* vbi dicitur, *Ne Clericorum quiſque exercere præſumat*: ideſt tentet, audeat. Vide dicta in *cap.* 1. *Commentar. ſtat.* 1. §, 10. Cœterum ſtatutum Ordinis dicto *cap.* 7. *num.* 75 ait, *Qui Commiſſario, à Generali miſſo reſiſtere, contradicere, ſe opponere, aut rebellem ſe exhibere præſumpſerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat, &c. & n.* 74 *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio careat &c.* in quibus videre eſt formam loquendi ſatis diuerſam. ibi ponitur, præſumptio, hic ſola rebellio. Vnde dubitatur, an in vtroque caſu requiratur præſumptio, an ſufficiat ſola facti inſpectio, itaut, ad incurrendas pœnas ſufficiat actus inobedientiæ, contumaciæ, rebellionis, quidquid ſit de intentione, & formalitate præſumptionis, an verò in vtriſque requiratur prẹſumptio.

Rebellem ſe exhibere commiſſarijs inducit excommunicationem

Præſumptio ſupponit ſcientiam.

Reſpondeo ſecundo requiritur præſumptio, quæ ſupponit ſcientiam, & dolum. *Bonacina de cenſuris in communi diſput.* 1, *quæſt.* 1. *par.* 3. *num.* 18. *& qu eſt.* 2. *par* 1. *num.* 11. *& de cenſuris Bullæ cœnæ diſput.* 1. *quæſt.* 22 *par.* 3. *num.* 3 apud quem *Sanchez, Auila, Duardus, & alij*, dum declarant verba illa poſita in Bullis, *Abſoluere præſumpſerint* ſentientes in vim illorum non incurrere excommunicationem Bullæ cœnæ, & alias, eum, qui inaduertenter, indeliberatè, ignoranter, peccaret contra præceptum, & faceret actum prohibitum ſub cenſura, & excuſari per quamcumque ignorantiam, etiam craſſam, & ſupinam, quia hæc ſcientiam, in præſumptione requiſitam tollit. Quare præſumptio importat voluntarium, plenum, directum, & ex certa ſcientia legis, cenſuræ, ac præcepti. Quod affirmarunt, cum citatis authoribus *Suarez Molina, Pilliuc.* & alij communiter apud eundem de *Cenſur. in communi diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 3. *num* 18. *fine*.

Omnis ignorantia, etiã craſſa excludit præſumtionem

Ex qua doctrina infero primo, Qui tales cenſuras, & ſtatuta neſciret & Commiſſario, vel Superiori locali reſiſteret, non eſſe pœnis ſtatutarijs obnoxium.

Inſe-

Infero secundo, qui deceptus ab aliquo motiuo, sibi rationabili viso, nimirum quia Commissarius reputatur destructor disciplinæ, discordiarum sator, hostis bonorum &c. & putaret sibi hoc sufficere ad non contrahendam excommunicationem & rebellionem, & propterea Delegato resisteret &c. non incurrere excommunicationem in foro conscientiæ, bene quidem in foro exteriori, quia hæc sua ignorantia, vel iudicij peruersitas, cum in foro exteriori probari non possint, non eximerent sic se opponentem Delegato à censuris, & pœnis, & suum erit probare istas exceptiones.

Infero tertio, tam in resistentibus, & se opponentibus Delegato à Generali, quàm Prouinciali, vel Guardiano, requiri præsumptionem, siue scientiam, & dolum, & deliberatum actum peccandi. Quia, quod facit in foro interiori censura, facit in exteriori rebellio, nimirum, quia sicuti non incurritur censura sine præsumptione, vt expresè cauet statutum, ita non est rebellio sine præsumptione, quia vt diximus initio huius *capit. 6*. rebellio includit inobedientiam, & contumaciam & consequenter contemptum, ac peccatum mortale grauissimum. Quæ sine perfecta deliberatione, scientia, & expressione, fieri non possunt. Est enim peccare voluntariè, & appensatè. Ideò, vbi rebellis quis declaratur, supponi debet, id fecisse voluntariè, & appensatè, scienter &c.

Si quis autem quærat, vnde quis dignosci possit, peccasse ex ignorantia, vel ex malitia, & temeritate, vel ex debilitate voluntariè, an inaduertenter.

Respondeo ex regulis generalibus. Nam quod dicitur. *Ignorantia præsumitur, nisi probetur scientia l. varius ff. de probat. §. quod autem l. super seruis C. qui milites non poss. cap. præsumitur, de reg. iur. in 6.* declarant Doctores per diuersas limitationes, & ampliationes. Nimirum in longinquitate temporis, vbi præsumitur obliuio *Bartol. & alij in l. peregrè. ff. de acquir. poss. §. Gramm. cons. 47. num 13. Gandin. in titulo de falsar. num. 28.* In facto graui, & arduo maximè si agatur de rustico milite minore, *Alexand. in dict. l. peregrè, versic. 3. fallit. Felin. in cap. cum illorum. versic. vltimo nota de sent. excomm. Guidopapa quæst.* 127. Stante iuramento, super tali ignorantia, facto ab Episcopo, & maioribus de Capitulo, quod nesciuerint. *Glos. in cap. proposuisti. 82. di-* Ignorantia quàndo præsumitur.

stin. versic. non probatur. *Mart. Anton. Bauer. in tractatu de iureiur.* & vniuersaliter valet in facto, non in iure, quia *ignorantia facti, non iuris excusat. de reg. iur. in 6.* & in dubio, non autem in claris. *dicta l. verius.* cum allegatis per *Soccin. regul. 3. Lapum allegat. 90. num. 4.* & multos alios citatos à *Barbosa Axiom. 113. num. 12. Gabrielium. de regul. iur. lib. 6. conclus. 6. & 7.* & *Philippum Tinghium tom. 1. Suarum regularum iuris lib. 9. per totum.* Itaque Religiosus non posset allegare ignorantiam iuris municipalis, & Statutarij, tum in hac parte, tum in alijs materijs statutorum. *Quia ignorantia iuris neminem excusat.* vt clarè probat textus in *l. iuris. C. qui admit.* vbi *Glos. & Doctores in cap. 2. de constitut.* & non solum in ijs, quæ sunt de iure diuino, & naturali, ac gentium. *cap. turbetur. §. notandum 1. quæst. 4. l. 2. C. de in ius vocandis, vbi Glos.* sed etiam in iure municipali, & statutario. *Gabriel supra consil. 5. Sebast. med. de casibus fortuitis 1. part. quæst. 3. Gail. lib. 2. obseruat. 48. num. 29. Mascard. conc. 879. Tusculus tom. 4. lit. I. conclus. 14* & ratio est, quia statuta sępius publicantur in anno, & omnes Religiosi ea scire tenentur, & lata culpa est, ea nescire, quæ ex iure tenentur, *l. leges sacratissimæ. C. de legibus.* De lege enim publicata non præsumitur ignorantia, *Glos. in cap. proposuisti. in versic. non probatur distin. 82.* sicuti nec de edicto publicato. *Corn. consil. 33.* & de statutis iam publicatis pro tali Religione nullo modo ignorantia præsumi potest, quinimò præsumitur scientia, quoad personas talis Religionis, aut loci, *Bald. in dicta l. leges. Bartol. in repet. l. quod Nerua. ff. de possess. Alex. consil. 85. vol. 6. Paris. cons. 49. volum 1. Ripa in 2. respons. volum. 1.* Quia iam facta est notoria statutorum publicatio, & fama publica contentorum in illis consurrexit, vnde exulat ignorantia, & præsumitur scientia, & hæc præsumptio est iuris, & de iure, lege *Gabrielium conclusio. 5. à numer. 12.* Quarè non video quomodo in Regularibus possit probari ignorantia Constitutionum: Et qui eam allegaret, teneretur illam probare.

Lata culpa est nescire, quæ ex iure tenemur.

Præsumptio iuris, & de iure.

Et licet in *l. super seruis. C. qui militar. poss. vel non possunt.* Ignorantia probetur, eo quod contrarium minimè probatur: Vel vt dictum est supra, probetur per iuramentum illius, qui dicit ignorasse. Quia cum ignorantia sit

Ignorantiā allegans, illā probare tenetur.

pœnes

penes animum, non poterit aliter probari, vt fatetur *Damasus vetustissimus Doctor regul.* 131. & sic difficillima est probatio intentionis, quæ sine dubio; si probaretur, non fuisse ordinatam ad malum, sed causatam ab ignorantia, liberaret inobedientem, contumacem, & rebellem à pęnis Statutis, vt legere est à *cap.* 46. *vsque ad* 51. *dist.* 50. & *cap. Ordinationes* 9. *quæst.* 1. vbi parcitur ordinatis à Schismaticis, *Nisi probare valuerint se cum ordinarentur, eos nescisse damnatos*, cui similis est casus in *cap. si qui à Simoniacis* 1. *quæst.* 1. nimirum de ordinatis à Simoniacis per ignorantiam, &c. & *cap. Si verò aliquis de Sentent. excommunicat.* de percutiente Clericum, nesciente esse talem, tunc non incurrit, &c. vel si est in dubio, iuret se ignorasse, & in *cap in lectum* 34. *quæst.* 1. vbi remittitur incæstus mariti, qui sororem vxoris cognouerat inscius. *Si per securitatem verum hoc probauerit, quod inscius fecerit hoc scelus*, in quibus tam leges, quàm Canones eximunt à pœnis committentes homicidia casu, animo indeliberato per ignorantiam, & fortuito. Attamen sicut cogitationum Deus est Iudex, & Testis, ita in foro exteriori, nec præmiari, nec puniri possunt.

Ignorantia à pœnis liberat.

Si quid autem piæ interpretationis applicari posset taliter rebellanti, vt eum à pœnis liberemus, id posset esse, si frater esset inubtus, rusticus, & indocilis, maximè si esset laicus, tunc laborare eundem ignorantia Constitutionum Apostolicarum, & ordinis præsumendum esset: Casus expressus in *l. Regula ff. de iuris, & facti ignorantia*, quam charitatis gratia ex parte apponere placuit. *Regula iuris est; iuris ignorantiam cuique nocere, facti verò ignorantiam non nocere. Videamus igitur, in quibus speciebus locum habere possit ante præmisso; quod minoribus* 25. *annis ius ignorare permissum est, quod & in fœminis propter sexus infirmitatem in quibusdam caussis dicitur. Et ideò sicubi non est delictum, sed iuris ignorantia, non læduntur*. Quæ sanctio fundatur in sexus fragilitate, in rusticitate, in malitia, in minoritate, quæ Legibus vacare non permittunt, vt commentatur *Cuiacius*, qui adijcit, *Excusantur fœminæ, & rustici certis quibusdam casibus, & hoc vbi delictum non est, sed legum ignorantia, delictum scilicet, quod iure naturali probibitum sit, vt furtum, adulterium, stuprum, nam huius iuris ignorantia neminem excusat. Verum si crimen*

Quibus casibus rebellis à pœnis liberari posset.

men tantùm descendat ex iure ciuili, etiam fœminas, & minores iuris ignorantia excusat. l. si adulterium ff. ad l. Iuliam de adult. Vbi propter minorem ætatem, & propter sexum excusantur incestæ nuptiæ, et propter rusticitatē manifestam, ob quam tale matrimonium contraxit. Cuius rei bonam coniecturam adducit, si rusticus, vel fœmina, &c. statim ac illis reuelatur error, corriguntur, & retrahunt se, videntur inuiti contraxisse; Sin autem dicendum est oppositum, quia actus, cuius pœnitentia nos non capit, non est dicendus inuitus ex *Arist. 3. Magnorum Moralium ad Nicbomachum*. Igitur vt ad rem nostram reuertamur, si ex coniectura rusticitatis, stoliditatis, vel indeliberationis, aut considerationis defectu præsumi possit in aliquo fratre ignorantia iuris, tunc excusandus est à pœnis Statutorum. Quia, vt inquit *Syluest verb ignorantia n. 14.* Ignorantia, quæ est sine omni culpa, vitat omnem pœnam legis, pro quo citat *Panor. in cap. cognoscentes de Constit* quantitas enim pœnę proportionari debet quantitati culpæ *cap fælicis de pœn. in 6.*

Cuiacius examinatur.

Aduertendum hic est, doctrinam Cuiacci non esse ex omni parte veram, vel saltem interpretandam, quia licèt factum sit naturali, aut diuina lege prohibitum, adhuc in lata culpa, vel in ignorantia crassa, & supina excusaretur. Quia vbi requiritur dolus, & scientia, sufficit ad excusandum à pœnis quoad nos (quidquid sit de diuino iudicio) quælibet ignorantia excusat à dolo. *l. plagiarij criminis. C. ad l. flauiam de plagiar.* cum alijs adductis à *Cataldino cons. 58. criminal. vol. 1.* & alijs allegatis à *Salsedo in addit. ad Diaz cap. 88. verb. excusabitur*, vbi ait *Immo pœna amissionis bonorum, quæ contrahentibus incestas nuptias infertur, minimè locum sibi vendicat, data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris, vel facti etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit*, & hanc opinionem dicit communem *Couar in 4. decret. 2 par cap. 6. §. 8. num. 2.*

Ad probandam ignorantiam, quando stādum sit iuramento.

Pro complemento huius difficultatis noto ex *Grassio decis. 2. par. lib. 2. cap 9. num 20.* Licèt verum sit, standum esse iuramēto in ijs, quæ dependent ab animo, vt multis iuribus, & Doctor. probat tamen non semper adhiberi debet iuramentum, nec illi semper credendum est. Quia si casus potest per alios probari, non debemus ad iuramentum confugere, *cap. ex parte de offic. Ordinarij. cap sicut nobis, de sent. excom.* quia non est

adhi-

adhibendum remedium diuinum, dum habemus humana. *cap. illud. cap. literis de præsumpt. cap. præterea de Testib.* Itaque si adsunt certæ, & magnæ præsumptiones, quod rebellis ius sciat, non est ei dandum iuramentum de ignorantia. *Bart. in l. inter omnes 1. §. rectè. ff. de furt. Innoc. in cap. cognoscentes de Constit* sicut etiam, quando persona non esset fide digna. *Baldus in l. falsus. C. de furtis. Glos. in cap. significasti 1. de homicidio*. Cœterum his præsumptionibus cessantibus, standum esset asserentis iuramento, quia non est verisimile, quod quis sit suæ salutis immemor. *cap. sancimus 1. quæst. 7.* Deus enim est optimus testis, quia omnia nouit. *cap. videtur. qui matr. accus. poss.* alias iste destitutus, probationibus reperiretur, nec faceret, quod posset. *cap. faciat 22. quæst 2.* Hoc totum stet prudentis Superioris arbitrio.

Quæstio Tertia. An excommunicatio in rebelles imposita ita sit ipso facto, vt nulla alia sententia, vel declaratione indigeat. Sicut etiam priuatio actuum legitimorum.

Respondeo primo iuxta dicta supra *cap. 2. q. 2. & in Comm. cap. 9, Stat. 7. quæst. 4. pag. 794. & 95.* non esse excommunicatum, nec priuatum, nisi post sententiam declaratoriam criminis, vt patet ex Statuto Ordinis, ibi allegat. Contra. Hæc excommunicatio non est Ordinis, sed Pontificia. *Greg.* nimirum *XIII. in Bulla. Quoniam nostro*. Ergo non pendet à declaratione, & moderatione Capituli generalis. interpretanda est iuxta regulas Canonicas, quæ excommunicationem latæ sententiæ cum effectu intelligunt, alias nulla incurreretur excommunicatio in foro conscientiæ, si hæc non incurritur, quia omnium aliarum eadem est ratio. *Peirinus tom. 1. Priuil Constit. 6. Iul. 2 num. 20.* vbi citat *Sanchez* in multis locis. *Thesaurus de pæn. 1. par. cap. 32. quæst. 1.*

Rebellis cõtrahit pœnas post declarationé.

Respondeo hanc interpretationem patitur etiam Apostolica Constitutio, quia cum ea lata sit ad instantiam Ordinis, patitur interpretationem Ordinis, qui habet facultatem declarandi, & interpretandi priuilegia Apostolica sibi concessa ex *Innocentio VIII. & Leone X. et Eugenio IV.* qui Prædicatoribus, & Minoribus concesserunt, posse eos declarare, saltem doctrinaliter dubia in Bullas Apostolicas incidentia. Relatore *Rodrig. tom. 1. quæst. 11. art. 5. apud Rodriguez Iuniorem resol. 9. num 35. et 48.* qui citat S. *Thom. Nau. Silu. Cordubam*, & mul-

Religio potest declarare, & interpretari Priuilegia sibi cõcessa.

Cordubam, & multos alios dicto *num.* 35. non obstante *cap. cum venissent de iudicijs*. Vbi soli Papæ reseruatur declaratio dubiorum, quæ in Apostolicis Priuilegijs emergunt, fauet enim nobis *cap. Ex ijs, qui seminat de verbor. signific. in 6.* & *Extrauag. Quorundam*, in quibus & conceditur, & mandatur fratribus, vt in dubijs stare debeant declarationi Superiorum Generalium, & Patrum. Lege nouissimum *Lezanum tom. 4. ver. Priuilegia Regularium num. 13. et tom. 1. cap. 18. num. 56.* apud quem alij. Quod si possint Capitula generalia renunciare Priuilegijs. *Peirinus de Priuil. Const. 2. Iulij II. num. 9.* ex *Rodriguez tom. 1. quæst. 9. art. 2.* multò magis ea poterunt declarare, vt in facto declararunt, excommunicationes ipso facto latas non ligare, nisi post sententiam saltem declaratiuam delicti. Efficax enim argumentum ex duobus Statutis deducitur ad rem præsentem. *Primo num.* 37. *Declaramus, quod quando in Statutis pœnæ imponuntur priuationis, carceris, excommunicationis, etc. nolumus ad eas obligari fratres, nisi scienter deliquerint, et vbi ipso facto incurrenda imponitur, decernimus in pœnam eiusmodi neminem incurrere, nisi post declarationem à Prælato factam, quod dicimus etiam de excommunicatione, et suspensione.* Altero *num.* 75. *qui Commissario, etc. se rebellem exhibere præsumpserit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrat, etc.* Ergo cum hęc excommunicatio in Statutis à Bulla Apostolica reponatur, interpretanda erit iuxta generale Statutum, de his loquens.

Verum, vt hæc materia melius percipiatur affero difficultatem à doctissimis viris examinatam. An scilicet crimen rebellionis sententiam requirat, quam multis exagitat *Gabrielius conclus. lib. 8. de Criminalibus. conf. 11* & licèt attento iure antiquo ante *Extrau. Quoniam nuper. tit qui sint rebelles, et cap. cum secundum. de hæret. in 6.* Visum fuerit multis, requiri sententiam condemnatoriam, post tamen citata iura non videtur requiri sententia condemnatoria. Sed declaratoria delicti, vt cum multis, quos plena manu citat *Gabrielius* sentit, etiamsi neque hanc desideret *Bartolus*, & alij multi apud eundem, sed placet distinctio, aut rebellio est notoria, & tunc non requiritur declaratio, quia ipsum notorium subit vicem declarationis, aut non est notoria, & tunc expectanda est declaratiua sententia. Vnde vniuersaliter infertur ista famosa

An rebellionis crimen sententiã requirat.

con-

conclusio, quod in pœnis, quæ ipso iure inferuntur, si delictũ notorium fuerit, declaratoria sententia non requiritur, vt per innumeros Doctores probat citatus *Gabriel. conc.6. à num.* 2. dummodò notorium sit inexcusabile, non autem quod excusari posset, sæpè enim allegatur notorium, quod tale non est. Ex quo aduertere licet, in tali casu requiri sententiam declaratiuam notorij, licèt non requiratur sententia declaratiua delicti. Et sic conciliari possunt contrariæ opinantium sententiæ, & in casu nostro supponi semper debet notorietas, quia huiusmodi contumaciæ, & rebelliones non fiunt clam, sed palam. Igitur Commissario Visitatori rebellans, sequè opponẽs, si notoriè id faciat, idest, si coram maiori parte Communitatis illius conuentus hoc scelus patret, est habendus ab omnibus tanquam excommunicatus, & priuatus actibus legitimis, ad cuius rei memoriam debet factum in acta redigere ipse Commissarius. Quod coram tot, & talibus rebellauit, & propterea excommunicationem contraxit, ac priuationem, &c. Vel si casus non est adeo notorius, debet examinare duos saltem testes de rebellione affirmantes, eumquè rebellem declarare, vel quod notoriè rebellauerit. Ad quod ex natura legũ in excommunicationem, & actuum legitimorum priuationem incidit. Quod autem hoc sit Priuilegium Ordinis, & Generalium, licèt sit in odium rebellium, patet, quia impetratum fuit à *Generali Capite fontium* in suæ iurisdictionis subsidium. Et ideò si Generalis mittens Commissarium intenderet, illum non recipi, vel à Fratribus illi resisti, contradictores, & rebelles, pœnas fulminatas non incurrerent, quia suo iuri renunciare potest, licèt eundem peccare non dubitem, quia scandali causam præberet, & suum Statum peruerteret, essetque in præiudicium successorũ, sub qua consideratione posset etiã dubitari, an suo iuri renunciare valeret, cùm non sibi personaliter, sed Ordini, & Generali concessum sit, vnde est reale, quibus ipse præiudicare non potest. Maximè cum non sit per modum concessionis, sed præcepti, & contineat materiam iuri naturali, & sacris Canonibus conformem: *Sigismundus à Bononia in addit. ad dubium* 120. *de elect. Sanchez lib.*6. *in decal c.*18 *n.*13. *Suar. tom.*4. *de Relig tract.*1. *lib.*2 *c.*22. *n.*13. quos citat, & sequitur *Peirin in addit. ad Constit.* 1. *Iul.*2. *c.*2 *num:*10.

In delictis notorijs non requiritur sententia declaratiua.

Priuilegijs realibus Generalis renunciare nõ potest.

Quæstio Quarta. An dicente Statuto: *Ipsofacto excommunica-*

nicationis sententiam incurrat, *à qua*, *nisi à Romano Pontifice extra mortis articulum absolui possit*. Possit taliter excommunicatus absolui à Prouinciali, vel Generali in vim Priuilegiorum.

Excommunicatio contra à rebelle per ordinē absolui non potest.

Respondeo negatiuè, quia in hac parte renunciat ordo Priuilegijs absoluendi, & dispensandi. Licet enim ex dictis *cap.2. Stat.14. à dicto tertio*, & infra Prælati Ordinis possint ab omnibus casibus Papę reseruatis, etiam Bullæ Cęnæ suos subditos absoluere, & sine controuersia per communiorem sententiā, possint absoluere ab omnibus extra Bullam Cęnæ, & consequenter comprehenditur ista excommunicatio, etsi Papæ reseruata, & de hoc nulla mihi remanet dubitatio, abstrahendo à Statuto: tamen, quia ipsamet Religio reseruat hunc casum Summo Pontifici, sicut ipsemet Summus Pontifex reseruauerat, signum est, Religionem abdicasse à se facultatem, aliàs sibi concessam, à tali excommunicatione absoluendi, idquè ob sacrilegi criminis immanitatem, quod votum obedientiæ, & primam in Ordine iurisdictionem arietat, & quantum est de se confundit, ac pessundat; vt vel hac difficultate timeant subditi, & obediant. Secus dicendum esset statutum esse ridiculum, ac vanum, quod omnino negandum est.

Quæstio Quinta. Cum contradicere, opponere, & rebellare possimus per nos ipsos palam, & per alios occultè. An comprehendantur sub pœnis hisce statutarijs fautores, Consultores, & Adiutores rebellionis, ij nimirum, qui clam consulunt alicui, vt dicat, vel faciat aliquid, quo Visitator impediatur, vel præsentia animum addat rebellanti, paratus in actum exteriorem prorumpere, quando necessitas sese obtulerit. Vel cum sit persona grauis, quæ posset sedare rebellionem, nihilominus negligentia, vel odio, vel timore tacet, vel se abscondit, vnde oritur postea rebellio.

Penæ in facientes, intelliguntur contra fautores, &c. & quando.

Respondeo Primò. Videantur dicta supra *cap.3 quæst.7 per totum*. Vbi res ex professo tractatur, quibus addo doctrinam, quam affert *Thesaurus de pœnis 1. par. cap. 10.* dicens penas sētentiæ ferendæ in iure Statutas contra facientem, seu committentem crimen procedere eodem modo contra cooperātes, mediantes, auxiliantes, consulentes, mandantes, &c. quoties fuerint causæ proximæ delicti, & in delictum influxerint, omnesq. tales puniendos esse pena ordinaria, nisi remotę tan-

tantùm concurrissent, & sine ipsorum concursu iam crimen patratum fuisset, quia tunc puniri deberent pena extraordinaria. Ex opposito autem, si pena est ipso facto lata, concausę (etiam si de facto influant) puniri debent pena lata in facientem, nisi tacitè, vel expresè in verbis legis comprehendantur, cuius rationem assignat, quia in istis fit strictissima interpretatio, vt non fiat extensio, etiam in paritate rationis. Sed cur in penis ferendę sententię non debeat fieri strictissima interpretatio, cum vtraque odium importet, & sententia ferenda in latam tandem resoluatur, dum sententia fulminatur, non dicit, & tamen commune effatum est, *non fieri extensionem in pœnalibus etiam ex paritate rationis cap. in pœnis. cap. odia de Regul iur. in 6. l. cum quidam. ff. de liber. & posthum. vbi Iason.* dicit esse communem. *c. pœnæ. de pœnit. dist. 1. & in l at si quis. §. trinus autem Marcus. ff. de Religios.* quem textum dicit notabilem. *Bald. in l. 3. in princ. C. de Episc. & Cleric. & in l. factum suum. §. in pœnalibus. ff. de regul. iur. vbi Cagnol.* Sed quidquid sit de varia intelligentia huius regulę, quam varie limitant, & ampliant Doctores, & per suas fallentias diuersimodè traducunt.

Respondeo secundo in Statuto comprehendi, non solùm, qui palam se opponunt, & rebellant, sed etiam, qui sollicitauerunt, suaserunt, & in causa fuerunt, ne Commissarius reciperetur consentientes, consuelntes, adiuuantes. Ratio est, quia Religionis mens, & Pontificia dispositio intendunt impedire rebellionem, & asserere debitam reuerentiam erga Generales, Igitur intendunt punire causas effectus contrarij, & certè causę sunt, qui consulunt, suadent, adiuuant, consentiunt, quia ponunt effectum, qui sine talibus non causaretur, qui enim per alium facit, per seipsum facere videtur. Et fautores dicuntur, non solùm illi, qui cooperantur de facto, sed illi etiam, qui consilio, & verbis ad rebellandum impellerent. *Farinac. tract. de hæresi quæst. 182. §. 1. num. 1.* confer dicta initio huius *6. cap.* in declaratione terminorum. *quæst. 1.*

Sollicitantes, suadentes, rebellionem pena Statuti plectendi sunt.

Fautores qui dicendi.

Respondeo Tertio. Pœnas incurrit, qui potest impedire, & debet ex officio, & non impedit, quia inter causas, quibus contra iustitiam peccatur, Doctores reponunt, *Non obstans*, quod intelligunt de ijs, qui obstare tenentur ex officio, vt esset Prouincialis, Guardianus, Vicarius, Diffinitorium, seu singuli

Potens, & debens impedire rebellionem, & non impediens, eadem pœna plecti debet.

guli Diffinitores, & Patres Prouinciæ, quia cum ipsis sit commissa cura Prouinciæ, & conuentuum, tenentur illam defendere quantum possunt, & consequenter non permittere, vt tã graue malum, & dedecus, qualis est rebellio, Prouinciæ inferatur. Aduertit tamen *Peirinus ad constit. 2. Gregor. XIII. num.* 5. eum, qui sine dolo, sed ex pura negligentia, vel commoditate, ne scilicet se his difficultatibus intricaret, non resisteret positiuè rebellantibus, sed permitteret hoc scelus excurrere, non incidere in hasce pœnas. Verum difficile probatu esset, quod ex negligentia, & commoditate propria, & non animo deserendi iustitiam, fecisset, & præsumptio esset contra permittentem, tacentem, & abscondẽtem &c. *c. quãta de sent. excomm.* vbi *Panorm. num.* 7. assertquè dictum *Innoc. in c.* 1. *de offic. deleg. in glos. verb. Pœna*, ad quem consentire delinquenti, posse quadrupliciter contingere, nimirum, Negligendo prohibere, aut punire, consulendo, cooperando et prestando authoritatem, vel mandando, vel defendendo delinquentem, citatque *Stephanum de Federic. de interpretatione iuris, part. vltima num.* 45. Verum, qui ex negligentia suo muneri deesset, dum teneretur iura Prouinciæ, & Generalium defendere, ab excommunicatione non liberaretur argum. *c. si culpa de iniur. l. in re mandata C. mandati l. tutori C. de negl. ge l. Sancimus C. de iudicijs Siluest. v rb. restit.* 2. §. 16. *& Restitutio* 3. *num.* 5. apud quem multi alij parum enim refert, si quis consentiat rebellioni, negligentia, aut dolo, dummodo negligentia sit causa, vt Commissarius non recipiatur, non negauerim plus peccare dolosum, quàm negligentem, tamen cum hæc negligentia sit grauis peccatum mortale inducit, & excommunicationem malus, ac mercennarius pastor in euangelio, conijcitur ex eo, quod fugiat, dũ lupum viderit venientem, modo fugiat ex timore, modo ex negligentia, modo ex dolo, si lupus mactat, & perdit oues, tenetur ipse ad damna gregis Qua propter nullo modo excusarem ab pœnarum incursu, qui videns conuentum ab obedientia Commissarij deficientem, & ex officio debet, & posset impedire, tamen quia negligit, vel leuiter timet, permitteret conuentum tam grauiter deordinari. Et si declaratur excommunicatus, qui potens liberare Clericum à percussione, non liberat, etiamsi non sit Officialis. *Siluest. verb. excommunica-*

Quid si non impediret ex negligẽtia.

Consentire, quotupliciter quis dicatur.

Potens liberare clericũ à verberibus & non faciens est excommunicatus.

nica-

catio 6. num. 5. §. quinto quando, vbi multos citat. multo magis declarandus est excommunicatus Guardianus, qui non impedit rebellionem. Hinc statuta *Alexandrina c.7.* sanxerunt *Et si adstantes non fauerint, nequè Prælatorum honori consuluerint, & contra talem* (iniuriantem Prælatum) *non acclamauerint, & manus contra ipsum, ut carceri mancipetur, non inijcere voluerint si Prælatus iusserit per duos annos non possint promoueri, & sint priuati voce actiua, & passiua. Et si Conuẽtus propter hoc coniuraret, vel ministro rebellaret, interdicto publico puniatur*. ecce vetus, & constans Ordinis disciplina.

Quæstio 6. An pœnæ istæ incurrantur, non sequuto effectu, licet tentata rebellione. & an detur latitudo temporis, puta vnius diei, in quo subditi prius tentarint non recipere Cõmissariũ, postea consilijs, vel admonitionibus moti, ipsum receperint?

Respondeo primo negatiuè. quia pœnę non incurruntur, nisi cum effectu patretur actus prohibitus. Vide dicta supra *cap. 3. quæst. 6. Respondeo 2.* si enim actu non resistit, opponit, rebellat, pœnas non incurrit, neque puniri poterit conatus.

Tentare rebellionem, & non perficere, pęnas, non inducit.

Respondeo secundo, actum rebellionis non suscipere latitudinem temporis, postquam completus fuerit, itaut supposito, quod aliquis dicat Commissario, *Ego nolo recipere te, non te cognosco*, vel facit aliquem actum, puta *claudendo fores ne ingrediatur, impediendo ne campanula Capituli pulsetur ad conuocandos fratres, claudat Capitulum, vel refectorium, vel impediat ne sermonem habeat ad fratres, vel ne suas patentes literas publicet*, vel aliquod aliud his simile operetur, statim est Reus rebellionis, & obnoxius pęnis, qui iam patrauit actionem legibus prohibitam, ergò pœnas incurrit à legibus Sancitas, *cap. perpetuæ. de elect. in 6.* vbi *Io. Andreas Silu. verb. excommunicatio 6. numer. 2.* Sicut enim per solam attentationem non incurritur excommunicatio, quæ sit fulminata in tale, vel tale agentes, ita posita tali inobedientia, statim sequitur pęnæ contractio: Nam isti actus non consistunt in tractu temporis, nisi sit aliquis præcedens tractatus, & consultatio de rebellando, quæ possunt quidem fieri in tractu temporis, & facta consultatione, habitaquè deliberatione, de non recipiendo Commissario, erumpitur in actum ipsum notorium, qui est veluti quædam forma inducta in talem materiam, qua moraliter posita in esse, statim sequitur culpa, & pœna. Si autem

Rebellio pęnitentia nõ diluitur.

detur casus, vt aliquis deceptus resistat, & doctior postea factus ab amicis & probis de errore, resipiscat,& petat veniam; tunc dico non incidere illum in pœnas, quia supponitur non commisisse delictum,sicquè illum iuuare beneficium tēporis.

Quæstio septima inquit statutum c.7.§.5.n.76.*Quibus omnibus,ac etiam semestris carceris mancipationi subiaceat, qui Ministro,vel Commissario Generali rebellauerit*, & c.1.n.4.*Qui ministro, Vicario, aut Commissario Generalibus non obedierit trimestris carceris pœna, vel grauius, pro eorum arbitrio puniatur*, & n.5. *qui eisdem rebellauerit, suffragiorum iure sexennio careat, & semestris carceris pœna, vel grauiori, pro delicti qualitate puniatur*. Super quibus statutis est prima difficultas, cur maior pœna imponatur rebellantibus Commissario à Generali misso, quam ipsimet Generali, quia ille punitur priuatione perpetua officiorum, & inhabilitate, &c. hic per sexennium. Secunda, An in facti contingentia standum sit statuto c.primi sancienti, sexennem priuationem, in c.7.infligenti perpetuam. Tertia, cur æquetur Commissarius Generalis cum ipso Generali? Sicut enim fit graduatio inter Guardianum, Prouincialē, & Generalem, nam illis rebellantes *omni suffragiorum iure triennio careant, & ad Prouincialis arbitrium carceri mancipātur* d c.7.n.74.& c.1.n.6.*Qui in Ministrum Prouincialem, vel Commissarium crimina eiusmodi admiserit, & carceris pœna, & suffragiorum priuatione puniatur, Generalis arbitrio*. & nu 7. *Qui in Guardianum, vel Vicarium, aut quempiam grauiorem Patrem deliquerit, vt supra, puniatur arbitrio Prouincialis, secundum qualitatem delicti*, ita debet fieri gradatio inter Generalem,& Commissarium Generalem, qui non minus est ei Subditus, sicuti Guardianus Prouinciali,& Prouincialis Generali. Quarta, in 7.*Capitulo* rebellans Prouinciali carceratur ad arbitrium Prouincialis,& c.1.ad arbitrium Generalis. Quinta quomodo quis rebellare possit Vicario, qui non est Prælatus Conuentus, & Patri graui, qui est merus subditus?

Legum correctio vitāda.

Respondeo primo, quia necesse est iura iuribus concordare, & legum correctionem, quantum fieri potest vitare, c.1.*de nou. oper nunciat.c.cum expediat.de elect in 6.l.si quando.C. de inoff. testam.Gemin.cons.*88.*fine.Roman cons.*164.*col.*2.*in princ.Abb. cons.*70.*princ.lib.*2. ne statuta sibi contraria videantur, ad concordiam reuocanda sunt nō tantū ad inuicē,sed etiā cum iure

com-

communi *Bart. in l. omnes populi ff. de Iust. & iur.* Ideo ad primã difficultatẽ dico, nõ esse æqualẽ pœnã inflictã rebellantibus Prouinciali, & Generali, nã vltra priuationẽ suffragiorum, datur carcer semestris rebellãtibus Generali, qui rebellibus Prouinciali nõ datur. De priuatione autẽ perpetua, & sexãnali, dico id mãdari, ex accessione Carceris, qui est grauissima pœna, & importat perpetuã priuationẽ actuũ legitimorũ, vide dicta c. 4. q. 8. & ob excessum carceris mitigatur priuatio suffragiorum. Sed cur ad sexẽnium destituitur iure suffragiorũ, si carceratus legitimè ijs priuatus remanet vigore statutorũ, sine limitatione?

Respõdeo, ad ius suffragiorũ potest Carceratus restitui à Capitulo, cõsiderãdo præcisã rationẽ, quia carceratus fuit, attamẽ ad priuationẽ sexemne, de qua loquimur, restitui ante tẽpus nõ potest & sic grauior est hæc pœna. Adde, quod cũ vix reperiatur vnus, qui Generalibus rebellare audeat, Cõmissariis autẽ sæpius accidebat, Religio applicat medelã iuxta exigentiã morbi.

Respondeo 2. ad secundã difficultatẽ, cũ iã sit cautũ in iure, vt lex vna per aliã distinguatur, & declaretur. *Ias. in l. quod te. col. 2. ff. si cert. petatur & in l. bono. C. de bonorum poss. secundum tabulas* debemus vnũ statutũ declarare per alterum, & cum statutum *c. 7.* subsequatur ad statutum *c. 1.* illud tamquam prius declarationi posterioris stare debet, quia licet secundũ leges statutũ vltimũ declarari debeat secundum prius. *l. non est nouũ ff. de legibus l. si seruus plurium §. fin. ff. de legibus 1. Bartol. in l. 1. § parui ff. quod vi, aut clam*, *Paris. cons. 54. volum 2. n. 12.* hoc tamen intelligi debet, nisi aliter constet de mente statuentium, qui per nouam legem voluerint antiquam corrigere *Immol. in l. vero §. de viro ff. solut. matr. Alex. cons. 107. num. 6. volum. 5. Iason post Glos.* communiter approbatam, & alios Doctores in *l. sciendum ff. qui satisd. cog.* & hoc adeo est verum, vt *Bart. in Extrau. ad reprimend. vers. non obstantibus* dixerit, si statutum præcedens, & subsequens essent omnino contraria, per secundum tollitur primum, nisi aliqua destinatione, aut declaratione adiuuari, aut concordari possent. vt notauit *Viuius opin. 759.* Dico igitur standum esse secundo statuto, quia de mente statuentis constat fuisse factũ vt hoc, non illud in hac parte seruaretur, nam secundum statutum latum fuit à *Gregorio XIII.* multo tempore, postquam illud primum emanauit. illud reperitur in statutis *Alexandri-*

Lex vna per aliam declaratur.

Quando lex vltima declaretur per primam.

nis cap. 7. factis *ann.* 1500. vt citatum est supra ad *fin. quaest.* 5. hoc autem factum fuit *ann.* 1593. experimento docente, & ad Sedem Apostolicam reclamante. Et placuit Religioni seruare indemnem antiquitatem venerabilem, & ad reprimendam perditorum audaciam, nouum statutum ex Apostolico condere. Si enim possemus vtramque pœnam irrogare, vtrûque statutum seruandum esset, quia vt optimè *Paris. cons.* 44. *n.* 9. cum sequentibus in terminis statuti cuiusdam Bononiensis dixit, ad tollendã contrarietatem in statutis alternatiua in copulatiuam vertenda esset, Nihilominus, quia in perpetua suffragiorum destitutione sexannalis continetur, non sumus in casu nisi dicamus, subsistere in proprietate verborum statutum *c.* 1. quia si practicari non possit de rebellione, poterit, de irreuerentia. dicente statuto, *Qui eisdem rebellauerit, aut iniuriosis, vel irreuerentibus verbis aliquem ipsorum* (Generalem, Vicarium, Commissarium) *publicè affecerit, suffragiorum iure sexennio careat, & semestris carceris pœna, vel grauiori, pro delicti qualitate puniatur.* poterit igitur carcerari, & destitui propter irreuerentiam, & iniurias relictis pœnis rebellium ad Pontificiam sanctionem, prout *num.* 9. statuta ipsa remittunt. Preterquam quod relinquitur facultas, grauius puniendi ipsos rebelles, nimirum per Constitutionem Gregorianam, & sic statuta ipsa concordant. Hoc dixerim, vt sciant posteri, non posse rebellibus indulgere limitatam pœnam Capituli primi, sed agendũ cũ illis esse, per Constitutionẽ Apostolicã iã citatã.

Ad tollendã cõtradictionem in statutis, alternatiua in copulatiuam cõuertendã est.

Respondeo 3. ad tertiam difficultatem. Verum quidem esse Commissarium Generalem esse subditum Generalis, attamen cum illi collata sit tota authoritas Generalis ex Constitutione *Leonis* X. *Ite & vos*, de qua nos in *cap.* 8. *Statut.* 35. *quaest.* 2. non est mirum si rebellantes in Commissarium Generalem puniantur æquali pœna cum rebellantibus Generali. equidem, cũ Commissarius Generalis in hac, vel illa familia sit veluti alter Generalis, si permitteretur in illum insurgere rebelles, nimis fœdè gubernium destitueretur. quinimo, si tam rigorose punitur rebellans in Commissarium missum ad aliquam Prouinciã, multo acrius puniendus est, qui in Cõmissarium Generalẽ rebellaret; vnũ enim Tribunal faciũt ordinarius & delegatus, quinimo Cõmissarius Generalis est ordinarius suæ familię.

Respondeo 4. ad quartam difficultatẽ quod dicitur in *c.* 7. *num.*

n.74. ***Et carceri mancipetur ad arbitrium Prouincialis*** referendum est ad illud, vt superiori locali reuellauerit, quia quantum concernit, *Qui Prouinciali rebellauerit*, declarandum est per statutum, ***primi capituli, puncatur Generalis arbitrio***, vtquè hac ratione statuta concordent, hæc verba quidem non erant in prima conditione huius statuti, quæ fuit in *Generali Rom. Cap ann. Iubilei* 1575. nec in secunda recollectione eiusdem facta Vallisoleti anno 1593. sed fuit adiecta in vltima statutorum compilatione facta in Capitulo, & Congregatione Generalibus Romanis ann. 1639. & 42. Potuit equidē clarius describi, sed germanus sensus est, quem recensui. Cæterum diuersitatis rationem vide in *Comm. stat. c. 1. stat. 6. §. 8.*

Respondeo quinto ad quintam difficultatem. Vicario rebellis, aliquis esse poterit, quando in absentia Guardiani Cōuentum regit, & est verus Prælatus. Vide loco supra citato §. 10. & de Patre graui § 11. & 12. de hoc tantum agitur, si irreuerentia, & iniurijs afficiantur.

Quæstio octaua, Dum accidere possit differentia culpæ, non solum ex parte obiecti, nimitum Generalis, Prouincialis, Cōmissarij &c. sed etiam ex parte actus, scilicet potest quis acrius, insolentius, pertinacius se opponere, resistere, & rebellare Prælatis, iure dubitari potest, an diuerso modo peccantes iustè eadē indiuisibili excōmunicatione, & perpetua suffragiorum destitutione plecti debeant, datur ne arbitrium Superiorī? In pœnis attenditur effectus, non affectus.

Respondeo negatiuè, quia in pœnis non tantum attenditur affectus, quam effectus ***l eum qui. ff de iniur. & l. aut facta ff. de pœnis, & l illud ff. de iniur. consil. 3. Crimin. volum. 2.*** Parum enim refert, quod quis occiderit malo dolo, vel peiori, vel pessimo dummodo culpabiliter occiditur, & in omnes vna pœna sancita est, mors respicit siquidem lex vltimum gradum plectibilem, nimirum occisionem, in hanc mortem intentat. Relinquendo Superiores gradus affectus, non negauerim variari delicta ob immanitatem, ob circumstantias; &c. quando id legibus cauetur, tamen in ijs casibus sunt peculiaria delicta ipsemet circumstantiæ, quæ variant substantiam criminis, vt occidere ad furandum, quod est assassinium, occidere in Ecclesia, quod est sacrilegium violare virginem inuitam, vel rapere, &c. quod est raptus, &c. attamen constituto quodlibet delicto in sua specie parum infert intentio, vel

Rebellio omnis æqualiter punitur.

remissio affectus apud Iudices, sicuti valeret apud Deum, qui peccata ex affectu mensurat Conducendo igitur dico, nisi addantur circumstantiæ, quæ ex sui natura sunt delicta, vt iniuriæ, irreuerentia, violentia,&c. rebellio æqualiter punienda venit, quia vna, in pluribus personis, Prælati maiestas offenditur, & vni voto obedientiæ contraitur.

Non solùm rebellantes, sed etiàm non seruantes mandata commissariorum, sunt, excommunicati.

Quæstio nona, An recepto Commissario, ac Visitatore, eoquè aliquid ordinante, incurrantur pœnæ supradictæ à non seruantibus suas ordinationes, & decreta.

Respondeo affirmatiuè, ex eodem Gregorio XIII. *Quoniam nostro* vide dicta in Commentarijs ad statuta in fine *cap*. 8. vbi verba Constitutionis Pontificiæ referuntur. Quibus addo non incurrere pœnas, quando Visitatores rectè, & salubriter nō ordinauerint, ait enim Pontifex. *Quæ à dictis Commissarijs rectè, & salubriter ordinata, & gesta fuerunt*. Verbum enim *Rectè* idem est, ac vtiliter idoneè, vt oportet, & significat iustitiam rei, & æquitatem, & legitimum causæ ordinem, vt multis docet *Io. Caluinus in Lexico*. ad hoc verbum, vbi ex bonis scriptoribus probat, idem sonare, ac Ritè, nimirum, quod fiat iuxta ritus, & morem, ac consuetudinem Patriæ, & Prouinciæ, quia quod fit contra ritus, & mores, non est *iustum*, nec æquum, aut vtile, ac salubriter institutum, ex quibus notionibus deducitur, quod si Commissarius non ordinet quod iustum est, quod secundum ritus, & mores Prouinciæ non sit, quod regulam, statuta ius naturale, diuinum, vel canonicum non referat, sed aliud quidpiam pro particulari zelo, & scientia, Prouincia, Prouinciales, & fratres, sua præcepta non obseruantes, in Gregorianas pœnas non incidunt.

Rectè quid significet, quid etiam *Ritè*,

Sed est difficultas, an existente consuetudine præscripta in Prouincia contra statutum aliquod, vel præceptum regulæ, qua iuxta communem sententiam, illa abrogata sint, v. g. quod in die ieiuniorum lacticinia comedantur, Suppellex superflua apud fratres reperiatur, calceamentis fratres vtantur, modi contrectandarum pecuniarum, per Syndicos Apostolicos, in Constitutionibus dispositi non seruentur, &c. An inquam, ordinante Commissario obseruantiam illorum iuxta statuta, teneantur fratres illa obseruare, sub pœna excōmunicationis,&c.

Respondeo: vide dicta *cap*. 12. *stat*. 13 *in fine* Commentariorum, licet enim concesserim consuetudine rationabilem,

pre-

præscriptam, & de assensu, vel conniuentia Principum legitimè introductam habere vim legis, vt allegaui *cap.2. stat.14.* ad tertiam obiectionem, & *cap.8.stat.66.initio*. attamen posse dari legitimam consuetudinem contra præcepta regulæ, constanter negaui, *cap.2.Stat.72.fol.*270. & nego ob rationes ibi adductas. Si autem contra statuta aliqua consuetudo introducta esset, cum hoc sit ius positiuum, diceremus Commissarium eo casu non posse ordinationes facere, quæ sub mortali obligent, & pœnis transgressores subijciant, nisi à Patre Generali specialem super eo commissionem obtineat. Et ratio est, quia de iure communi consuetudo abrogat ius positiuum, contra quam rectè, & ritè non procederet Commissarius, cum generali commissione, quia tunc Pater Generalis committit iuxtà dispositionem iuris, si autem specialiter præciperet, reuocandam esse talem consuetudinem, tunc posset rite procedere contra illam. arg. *cap.1.de constit. in 6. ibi Nisi expressè caueatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare*, Posse autem Generalem tollere inductam consuetudinem, est certum, quia potest præcipere, quod non est contra animam, & regulam, præcipuè si fit de alias in statutis ordinato. Vide *Suarez lib.7.de legib.c.20.n.17.& Hieron.Rodr.resol.34.n.4.* apud quem alij.

Contra præcepta regulæ, an dari possit consuetudo.

Consuetudinem præscriptam potest Generalis abrogare.

Quæstio decima, An præcipiente, & ordinante Commissario obseruantiam alicuius statuti, quod non obliget sub peccato mortali, puta silentij, &c. non obseruantes peccent, itaut remaneant excommunicati.

Excommunicati non sunt, qui nō obseruant ordinationes leues cōmissariorū.

Respondeo negatiuè, quia nisi fiat per contemptum) præceptum superioris non mutat materiam, itaut illam è leui grauem reddat, & è veniali reddat mortalem, nec volens subditos obligari ad Statutorum obseruantiam, quæ sub mortali non obligant, potest rationabiliter intendere, vt sub mortali obligetur. Lege superius dicta *cap.2.q.3.* vbi de his fusè.

Quæstio vndecima, Quando, & quis mortaliter peccet, & habendus sit tanquam excommunicatus, dum præcepta, & ordinationes Commissarij Visitatoris non seruat, & si de omni Commissario à Generali misso, id verum sit.

Ob peccatū non mortale nullus excommunicari potest, & nisi adsit cōtumacia,

Respondeo primò, si contemnat supra *cap.2.quæst.3.respon.3.* Secundo, si materia sit grauis, quæ præcipitur, dicta *quæst.3. Respondeo 3.* non enim putandum est, aliquem excommunicari ob peccata, quæ mortalia non sint, sed ob contumaciam,

Concil Triden.seß.25,cap.3.S.Clem lib.2.Constitut.cap.41.Sot. in 4.dist.22.quæst.1.art.2.Enriq.lib.13.cap.17.Sair.lib 1.cap.9. num.25.Vgolin.tal.1.cap.9.§.5.Suar.disput 4. de censur.sect. 5. num.6. & est communis. Adde *cap.resecandæ 24.quæst.3.* quia si non adsit contumacia, non est excommunicatio. Ait namque *Gregorius 13.* in prædicta Constitutione. *Quia aliquando nonnulli Ministri ex visitatis Prouincijs per Commissarios ad hoc deputatos, quæ à dictis Commissarijs rectè, & salubriter ordinata, & gesta fuerunt, rescindere, mutare, aut contemnere solent, sub omnibus, & singulis pœnis supradictis expressè prohibemus, ne quisquam ab eisdem Commissarijs facta, & ordinata mutare, alterare, aut peruertere, sine expressa licentia Generalis vllo modo præsumat.* Quibus patet, inter alia prohiberi *contemptum.*

Ob quas ordinationes commissarij violatas pœnę incurrantur.

Tertio si mutet, alteret, & peruertat facta, & ordinata, puta si Commissarius aliquod Ostium ad Clausuram obstruat, altare, indecenter positum diruat, clausuræ terminos præfigat, legatum renunciet, vel renunciari mandet, Procuratores fratres fieri prohibeat, capsulas ad colligendas pecunias ab Ecclesijs, vel Conuentibus amoueri iniungat, Vagationes periculosas, commercia scandalosa, quæstus excessiuos inhibeat ad castitatis, paupertatis, & obedientiæ obseruantiam necessarias cautelas imponat, chori frequentiam, diuinorum officiorum celebrationem, orationis cultum, & delictorum fugam, virtutum acquisitionem seriò ordinet, atquè his similia, & Prouincialis (qui in hac sanctione solus includitur) sciens, & prudens, ordinatorum mutationi, alterationi ac peruersioni, vel assentiatur, vel conniueat, sine dubio in sancitas penas incurrit. Dixi conniueat, quia nō solum debet exequi mādata, & facta manutenere, verum etiam tenetur se opponere transgressoribus, eosquè, vt par est, tanquam inobedientes reprehendere, & punire Monacus enim imposuit hominē vice Dei super caput suum Vnde liberam voluntatem non habet *cap statuimus 12.quæst.3.* vnde non potest velle contra voluntatem Prælati *cap.Monacho 20.quæst.4. Turrecr. Præposit. in cap.non dicatis. 12.q. 1.*

Monacus habet Abbatem vice Dei, nec habet velle, vel nolle.

Quarto, solum posset excusari si vires, & pectus non habuerit ad resistendum corruptæ Communitati, quæ nollet Commissarij decreta seruare. Sicut enim cum ipse esset Ordinarius

non

non potuit emendare deordinationes, quas postea emendat Commissarius, qui non præcipit, nisi quod implere debebat, & non impleuit ordinarius, ita posset imparem se iudicare in adimpletione præceptorum Commissarij. Multa enim facilia videntur Commissarijs præcipientibus quæ executu difficilia sunt Ministris Prouincialibus mensurata debilitate executoris, & resistentia conuentus, vel Ciuitatis, vel nobilium, consurgit coniectura, quod si Commissarius tales difficultates ponderasset, non præcepisset, &c. exemplum habemus (vt moderniora, & quotidiana taceamus) in Seraphico nostro Parente, qui videns Domum magnam ædificatam Bononiæ ad vsum fratrum, illamquè iudicans statui fratrum non conuenire, decreuit, & cœpit eandem discooperire, & diruere, sed fuit à Ciuitate impeditus, vt legitur in prima parte Chronicorum. A culpa tamen non eximerem Prouincialem, qui videns ordinationes Commissarij adimpleri non posse fine difficultate Generalem non consulit, & ab eo licentiam, illas non obseruandi, non impetrat, sed vel proprio marte, vel importunitatibus impulsus, executioni non mandat, tunc enim sponte peccat, quia concesso remedio non vtitur.

Quid si Commissarius ordinationes faceret, vel Generalis fieri permitteret, externo tantum adspectu, ne videretur inutiliter processisse, quidquid sit de futura executione, vel sciens illa obseruatum non iri, postquam ipse discesserit. Vel etiam non ex animi sententia, sed vt satisfaceret consilijs, & suasionibus aliquorum parum ducens, obseruentur necne, vt multoties à Mercennarijs, & nebulonibus factum narratur. An in his casibus pœnæ à transgressoribus contrahantur.

Respondeo negatiuè, quia Pontifex disponit de veris, & rectis ordinationibus, non de illusionibus. Equidem ipsi Commissarij in his casibus excommunicari deberent, & tanquam cauponantes officium regularis disciplinæ animaduersioni submitti. Nullum istis infestiorem, & amariorem hostem habere potest Prouincia, quin mētito zelo fabulam agant, & Deum, hominesquè decipiant, in primis ipsi fuco regulari inusti, intrinsecus autem abominabili hypocrisi repleti, Seraphicæ Religionis bonum posfundant, & candorem obfuscent. Dixi, *Commissarij*, quia de Generalibus nefas est, id suspicari Tenentur enim rationem reddere de animabus sibi commissis, Deo

Si Commissarius ordinans, non intendit obligare transgressores nō peccant.

Deo, qui *non irridetur*. Illud etiam addiderim, estò quod Commissarius pro certo teneat, post discessum suum, ordinationes suas non obseruandas, non propterea subditi excusarentur ab executione, quia Commissarius facit, quod in se est, & subditi, sibi, & suis malis moribus imputent, quod benè ordinata non seruent. Sic Deus præcipit suæ legis obseruantiam ijs, quos certò scit illam non seruaturos, qui propter hoc ab inobseruantia non excusantur. Congruit etiam famæ Commissarij: ne videatur vitijs, & inobseruantijs manus dedisse, & ne taciti silentij color, transgressionibus præscriptionem authenticet. satisfit conscientiæ, & officio, quod de sui natura ad reformationem dirigitur. *Concil. Trid. sess. 7. cap. 7. & 9 sess 21 cap 8. sess. 24. cap. de reform. & sess. 25. de regul cap.* 8. & 20. in quo disponitur. *Teneanturque quicumque prædictorum ordinum Monasterijs præsunt, prædictos Visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi*, & quia citatur in margine *sess. 21. cap.* 8. *de reform.* exscribo sequentia, *Curent Episcopi congruentibus remedijs, etiam per sequestrationem fructuum, vtque renouatione indigent, aut restauratione reficiantur, appellationibus quibuscumque, priuilegijs, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, non obstantibus &c.* Itaque ex iure communi sicuti imponitur visitatio, ita inculcantur correctio, & media, nimirum pœnæ, & consuetudines obstare non possunt, etsi non esset specialis constitutio Gregoriana, quæ solos Prouinciales obligat, tenerentur etiam Superiores Locales, ob citata verba, *Monasterijs præsunt*.

Visitatoris officium ad morum reformationé dirigitur.

Si dicas, Guardianus, vel Frater particularis, qui aliquod decretum Visitatoris transgreditur, etiam detrahendo, & resistendo ordinationibus, nonne formaliter Constitutionem Apostolicam violat, & statutum? ergo simili pœna plectendi sunt.

Prouinciales soli puniendi, si Visitatoris precepta non obseruentur

Respondeo peccabunt peccatum inobedientiæ, siue contemptus, ex eo quod præceptis Superiorum non parent, idque vel mortaliter, vel venialiter, iuxta Superiores doctrinas, penas tamen non incurrent, quia materia hæc odiosa ad solos Prouinciales restricta est.

Contra Constitut. Gregor. XIII. non opponitur Concilio Tridentino, quod etiam Superiores Monasteriorum comprehendit,

dit, & iura concordanda sunt, ergo etiam Guardiani plecti debent.

Respondeo, plecti debent pœna arbitraria, non Gregoriana, quæ Prouinciales impetit. Concilium autem nullam pœnam imponit.

Dices in statutis generalibus, non ponitur dispositio contra non obseruantes, sed contra rebellantes, & cum Constitutio Gregoriana emanarit ad petitionem, & fauorem Religionis, quæ habet ex iure posse renunciare priuilegijs, vel in totum, vel in partem, sequi videtur illam acceptasse Religionem, in ea tantum parte, quæ in rebellantes disponit, non in transgredientes decreta Visitatorum.

Respondeo primo, fuit etiam in hac parte recepta supra Cōstitutio, nam in statutis Vallisoletanis, ex quibus moderniora conflata, & in breuiorem formam redacta sunt, id ipsum testantur c. 8. §. *De fratribus coram Commissario Visitatore, &c. fol.* 271. in hæc verba, *quos si quis ausu temerario Commissario Visitatori contradicere, non obedire, aut se rebellem exhibere tentauerit: aut eius mandata, ordinationes, & decreta exequi neglexerit, aut etiam contempserit, is pœnas contra rebellantes statutas eo ipso incurrat* & citatur in margine *Greg.* 13. hæc autem clausula in compilatione statutorum excessit, & in authographo remansit, nam vanissima esset Commissariorū destinatio, nisi quæ ipsi ordinarent, reciperentur. & æquale, quinimo maius inconueniens esset hoc ipsa rebellione, quia non recipere Commissarium, & non exequi, quæ ille ordinat, idem omnino est, nam *abesse, & inefficaciter adesse*, paria sunt vt multis probat *Iodocus Dambauderius in Enchiridio parium, & similium iuris verb. Abesse* sicuti *habere actionem inutilem, & non habere actionem, & aliquid fieri Pratore vetante, & fieri aduersus Pratoris edictum idem sunt eod. suis titulis*. quinimo si rebellione violatur maiestas, transgressione violatur eadem, et vitia radices figunt. Adde, quod taliter disponente Sede Apostolica, non potest Religio dispositioni renunciare, quia illa non est per modum priuilegij permissiui, sed præceptiui, iuri communi innixi. Vide *Hier. Roder. resol.* 116. *n.* 26. & alios ab ipso citatos. Vnde transgredientes mandata Commissariorum puniendi sunt in vim Constitutionis Gregorianæ, etiamsi in statuta relata non fuisset, sicuti passim fit per

alias

alias Apostolicas constitutiones, etiamsi in statutis non citentur, recolendo dicta in *Commentar cap. 8. stat. c7 Dico 6.*

Quæstio duodecima, An hasce excommunicationem, & pœnas possit Generalis remittere?

Super Excõmunicatione lata cõtra rebellentes Generalis non potest.

Respondeo negatiuè quoad excommunicationem, vt dictum est hoc cap. *quæst.* 4. De alijs pœnis *priuationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia quæcumquè dicti ordinis officia exercenda, ac vocis actiuæ quàm passiuæ, eo ipso incurrendis pœnis*, vt disponit Gregoriana, affirmo cum *Rodrig tom. 2. quæst. 24. art. vltimo Sorb. verb. absolutio ordinaria quoad fratres Portel. ver. dispensare num 10. Hur. Rodrig resol. 52. num.* 10. qui alios citat. *Lezana ver. pœna Ecclesiastica num. 17. & tom. 1. c. 10. n. 35. & 36. & cap. 18. num. 46. Peirinus in Const. 6. Iulij 2. num.* 23. 24. 25. qui affirmat de foro interiori, negat de exteriori cum *Passarello*. & à *Sancto Fausto de paupertate q.* 231. qui negat de deducto ad forum contentiosum concedit de occulto. *Thesauro de pœnis par. 1 cap. 23. §. dicendum primo*. vbi pro vtraquè parte multos allegat, & sentit posse, vbi canon dispẽsationem impersonaliter permittit, & pœna sit ad tempus indeterminatum, non autem perpetua, vt dicit *c. 24. Ampliatione* 4 sed quidquid sit de his limitationibus, id probo non tantum ex priuilegijs, quæ citati authores adducunt, nimirũ *Greg.* 14. *Illius* quo Ministris infirmorum conceditur, *Nec nõ cum eis, si opus fuerit, etiam cum rehabilitatione, & abstersione inhabilitatis, infamiæ, & maculæ dispensare. Pij V*. Cassinensibus idem concedentis, apud citatos *Rod Portel. & Peirinum*. licet illud *Greg.* 14. ad solum forum conscientiæ limitet ipse, quem sequitur *Lezana, dicto c. 10. fine*, afferens *Rodriquez, Cruz*, & alios absolutè id concedentes, sed etiam ex ipsamet Gregoriana, reseruante sibi expresse absolutionem excommunicationis, non verò aliarum pœnarum, & cum exceptio firmet regulam in contrarium *c. Dominus* 32. *q.* 7. dicendum est alias pœnas relictas esse secundum iuris dispositionem *c. nuper à nobis de sentent. excomm. §. in 2. vero ver quia tamen*. vbi dicitur, *Quia tamen conditor canonis eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi*. qui textus tollit etiam perpetuitatẽ pœnarum, quia non est reseruata, & in tantũ dicitur perpetua,

Exceptio firmat regulam in contrarium.

inquan-

inquantum nō remittitur, nam & ipsa perpetua remissibilis est, & si remittitur, desiuit esse perpetua. Vide disputata supra *c. 2. q. 5. Respondeo 4. §. dico igitur primo, & in Commen. ad statuta cap. 2. statuto 14. per totum* præcipuè *quæst. 6.* vbi de facultate Generalium amplissima in dispensando, discurritur. Accedit, quod cum dispensare possit in pœna, qui potest in crimine, vt deduxi. Dicto *Commissario quæst. 5. §. respondeo 2.* & Generalis dispensare possit in contumacia, resistentia, & rebellione, potest enim suo iuri renunciare, imo & facere, vt non intendat talem Religiosum committere rebellionem, *supra quæst. 11. §. quid si Commissarius*, multò magis poterit pœnas remittere, quæ tanndem ad suum fauorem latæ sunt, vt patet in proemio dictæ Constitutionis, Hinc puniuntur non obseruantes ordinata à Commissarijs, sed *sine expressa licentia Ministri Generalis, qui solus ea mutare valeat*. vt tandem intelligamus totum hocce negotium Generali reseruatum esse, qui priuilegijs in totum, & in partem renunciare potest, Tandem non placet distinctio illa de pœnis indefinitè, & perpetuò latis, quia quoad absolutionem, & remissionem, tantam durationem habet indefinita, quam perpetua, quia si indefinita non remittitur, erit perpetua, & si perpetua remittitur, non erit amplius. dicere autem quod indefinita potest remitti, perpetua secus, est petitio Principij, cum nulla sit statuenti reseruata. si vrgeas, cur igitur illa indefinitè, hæc perpetuò fertur? nec enim casu id fieri dicendum erit, Respondeo facilè ex allegatis à *Barbosa dict. 254. num. 6.* nam *indefinitum* aliquando est *Perpetuum*, & perpetuum idem est, ac indeterminatum, *Perpetuum* enim dicitur, quod licet aliquo modo ante mortem finiri possit, aptum est durare vsque ad mortem, & non habet tempus determinatum, & perpetuus censetur actus, qui certo temporis spacio non concluditur. Vide apud ipsum Authores, & iura, quibus addo vetus testamentum multa continere de his perpetuis, æternis, & infinitis, vt circumcisionem, sacrificia, &c. quæ tamen finita sunt, quia idē valent, ac lata per tempus indefinitum,

Qui potest dispensare in culpa, potest in pœna.

Villicatur distinctio pœnæ indefinitæ, & perpetuæ.

Perpetuum quid.

Si tandem replices, statutum confirmatum à Papa cum clausula irritante, etiamsi sit ad instantiam, & vtilitatem statuentium non possunt statuentes illud reuocare. *Abb. in cap. dilecto. de Prabend. Iason. in l. posthumo. C. de bon. poss. contra tabul.*

Statutum confirmatū à Papa, an à statuētibus mutari possit.

& in

& in l. ex facto ff de vulg. & pupill. Io. de Anan. in cap. quia frustra. de vsur. Felin. in cap cum accessissent. de constit.

Respondeo, non agimus de reuocatione statuti, sed de condemnatione pœnæ.

Quæstio decimatertia, An hæc dispositio valeat etiam de Commissarijs, qui à Generalibus ad causas particulares mittuntur.

Commissarij ad causas speciales nō fulciuntur Gregoriano priuilegio.

Respondeo primo negatiuè in vim Gregorianæ, quæ habet *ab ipso Generali missis pro visitandis Prouincijs*, iuxta quæ interpretanda sunt verba statuti, *Qui Commissario a Generali misso resistere, &c.* Licet enim prima fronte, cum non distinguat de Commissario ad visitandum, & ad causas, videtur de vtroque interpretandum, & aliam distinctionem non admittere, eò vel maximè cum vna sit vtriusquè ratio, nimirum contemptus Iurisdictionis, & rebellio, attamen, cum manifestè statutum loquatur de Commissario iuxta *Gregorium XIII.* vt patet, iuxta illud accipiendum est, idquè colligitur sine hæsitatione ex *statuto 9 cap 1.* dicentis. *Qui Commissarijs Visitatoribus rebellauerint, pœna rebellantibus imposita puniantur.* & remissio fit ad statutum *cap.7.* de quo disputamus. Ergo istæ pœnę sunt latæ in rebellantes Visitatoribus, non alijs.

Sed num impunes isti euadent? minimè gentium. imò rigorosè, & exemplariter plectendi sunt pœnis inobedientium Generalibus, quia ipsi in delegatis spernuntur, quæ est *Trimestris carceris, & grauiori, pro illorum arbitrio, cap. 1. stat. 4. & Semestris cap 7 num. 76.* & si rebellans Commissario misso à Prouinciali ad causas, vel visitandam partem Prouinciæ, *voce actiua, & passiua triennio priuatur, & carceri ad arbitriū Prouincialis mancipetur, eod.* quanto magis misso à Generali? huc recurrunt regulæ de pœnis arbitrio Superioris reseruatis, de quibus nos *supra cap. 2. quæst. 5. Respondeo 6.*

CA-

CAPITVLVM VII.

De Proprietariorum Pœnis

DE hac materia, quarto, & sexto Capitulo Statutorum, in nostris Commentarijs egimus, vbi de natura paupertatis, & proprietatis oppositæ, ac etiam de casibus proprietatis vtcumquè tractatum est, hic tantum disputamus de pœnis in Proprietarios districtis, & illis casibus, qui altiorem exquirunt indaginem.

Quæstio prima, quæ sint pœnæ Proprietariorum.

Respondeo, ex statuto cap. 7. num. 4. *Pœna Proprietariorum est priuatio actuum legitimorum, & carceratio per mensem & sepulturæ Ecclesiasticæ priuatio, si quispiam reperiretur (quod absit) Proprietarius ab hac luce migrasse*; Statutum quidem in ordine vetustissimum, ij simet paupertatis voto, & proinde proprietatem eliminat Euangelicæ paupertati coæuum. Iudas enim Apostolicæ pecuniæ baiu us, & fraudator, ac Ananias, & Saphira donatorum ab ipsis bonorum partem abscondentes, proprietatis vitium in Ecclesiam induxerunt coæua virtutibus vitia, quæ, vt inquit *Firmianus diuin Instit. lib. 7. cap. 10. virtutem semper impugnant* hoc autem proprietatis, post nuncupatum Deo votum, non tantum Religiones omnes arietat, verum Minoricæ sodalitatis est virus exitiale, quatit enim Franciscani ædificij fundamentum, & Seraphicæ Religionis præcordia inuadit, dignum, quod destitutione, & carceratione disperdatur.

Pœnæ in Proprietarios sancitæ

Proprietarij primi in ecclesia.

Vitia virtutibus coæua

Prima igitur pœna in Proprietarios districta, & actuum legitimorum priuatio, de qua nos supra *cap. 2. quæst. 1.* & cum sit indefinita, quantum durare debeat, diximus *cap. 2. quæst. 5. Respondeo 4.* An autem hęc sit pęna canonica patet affirmatiuè ex *cap. Monachi. cap. cum ad Monasterium. cap. super quodam de Stat. Monach. & Trid. sess. 25. de regul. cap. 2.*

Secunda est carceratio per mensem, quæ municipalis est, sed in citato Tridentino permissa, ait enim *atque etiam iuxta suæ regulæ, & ordinis Constitutiones puniatur*, *quod in capit. non dicatis 12. quæst. 1.* insinuatur. *quod si deprehenditur secundum arbitrium Præsbyteri, vel Præpositi grauius emendetur.*

Præ-

Præpositus autem est generale Capitulum, quod Carcerationem infligit, etsi videatur carceratio repugnare expulsioni è Monasterio, siquidem in *cap. cum ad Monasterium, de statu Monach.* dicitur. *Si proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere regulari monitione præuia, de Monasterio expellatur: nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat eum secundum Monasticam disciplinam.* attamen cum expulsio sit maior pœna, imo *grauissimum, & extremum remedium*, deturquè *in profundum malorum delapsis*, vt dicitur in *decreto de Apost. & eiectis.* cui præmittitur annualis carceratio, tanquam dispositio ad resipiscentiam, satis misericorditer expulsio in carcerem commutatur. Qua autem ratione infligendus sit carcer, vide *cap. 4. quæst. 5. & per totum.*

Sepultura Ecclesiastica qui priuentur

Tertia Pœna est, Ecclesiasticæ sepulturæ priuatio, si in proprietate decessisse constiterit, grauissima quidem, quippe quæ exigentibus, & sibi retinentibus decimas, morientibus in duello, vsurarijs manifestis, hæreticis, eorumquè defensoribus, non confitentibus, nec communicantibus semel in anno, Incendiarijs, sanctimonialibus vitam regularem non seruantibus, se ipsos occidentibus, defunctis in excommunicatione, alijsque magnis peccatoribus irrogatur, vt colligit *Anton. Augustinus* in suo *Epitom iuris Ecclesiastici lib 26. tit.* 12. quorum omnium vna ratio est, quia nimirum habet præsumptionem Ecclesia, quod ij in peccato mortali decesserint, quibus, sicut Ecclesia triumphans negat mansionem, ita militans sepulturam, *cap. quibus cap. non existimemus 13. quæst. 2. apud Sylu. verb sepulturam num. 9. § septimo generaliter Abb. in cap super eo. de Stat Monach. num. 2 Glos. in cap super quodam eod.* Hoc autem intelligitur, nisi contritionis signa non dederit, ad quod probandum sufficit vnus testis, vt cum *Archidiacono*, inquit *Syluester* loco superiori. Sepeliendus igitur erit Proprietarius defunctus in loco prophano, non in Ecclesia, aut Cœmiterio.

Quam ob rem.

Proprietarius cum pecunia defodiendus.

Si quæras, an in prophanam hanc sepulturam defodiendus sit defunctus cum sua pecunia, vt decernit *Innocentius Tertius dicto cap. cum ad Monasterium*, ibi. *Quod si proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis, extra Monasterium in Sterquilinio subterretur.* idque fieri debeat sub culpa mortali.

Re-

Respondeo affirmatiuè, Nec puto peccare mortaliter, qui prætermitteret, quia multi apud *Thesaurum 2.par.verb, Relilligiosus cap,* 11. affirmant, non esse necesse cum eo sepelire totam illam pecuniam, sed sufficit partem, & ex æquitate, ad quid enim perditio hæc? (inquit *Graffius decis. aurearum par. 2.lib.3. cap. 19.num.* 5.) & agitur de præiudicio charitatis, & pietatis, & non est maior ratio de tota, quàm de parte. Vnde si non peccatur sepeliendo partem, cum textus disponat de tota, nequè peccabitur nihil sepeliendo. accedit, quod non omnis proprietas est pecuniæ, poterit esse librorum, poterit census vini, &c quæ incommodè cum defuncto sepelirentur. Est enim quædam cerimonia detestatiua sceleris, & viuorum admonitiua, ne peccent.

Dices, ergo Guardianus, qui Proprietarium sepeliret in Ecclesia, non esset puniendus.

Respondeo negando illationem, quia non omnes pœnæ pro culpa mortali irrogantur. Sufficit transgressio Statuti. Quapropter pœna arbitraria puniendus esset, vsquè ad priuationem officij, qui secùs faceret, tanquam grauissimæ Ecclesiasticæ dispositionis contemptor. Si id sine scandalo posset, & esset excommunicatus ipso facto *Clem,* 1 *de sepult. Vide Hier. Roder.* & alios apud ipsum *resol.*128.*num.* 23. Et in casu contrauentionis exhumandus esset, & in profanum locum abijciendus, si scandalum non generaretur, vt expresè sancit *c. super quodam. de stat. Monach.* ibi *si sine maximo scandalo potuit fieri, de ipsa proijci dignus est Ecclesia.* Quodnam autem sit hoc maximum scandalum? dicerem si sæculares essent in Conuentu, si Religiosi exteri, si ad sæculi notitiam deuenire posset, quæ etiam causæ sufficiunt ad non sepeliendum proprietarium in Sterquilinio, quia idem est, præmitti, & subsequi, & eadem scandali ratio. Hinc *Abb. hic num.* 2. ait, *Nota, quod ratione scandali euitandi relinquitur corpus in Cœmiterio, contra iuris dispositionem.* Vide *Thesaurum citatum num.*1.

Si tamen sine scandalo fieri possit.

At quomodo in Sterquilinio sepeliri poterit? teneri fortassè debeat rigorosè vocabulum Sterquilinij, vel Stercolinij, vel Sterculinij, vt apud veteres?

An sepeliendus rigorosè in Sterquilinio.

Respondeo negatiuè, quia sufficit sepelire in loco profano, & immundo, horto videlicet, silua, &c. terminus enim ille in Monasterio rigorosè teneri non potest, vt sepulturæ sit aptus.

Dices vlterius in dicto *cap. super quodam*, habetur, *licet à suo Priore communitus, proprium, quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare*. An si monitio non præcedat, possit Proprietarius in Sterquilinio sepeliri.

Respondeo affirmatiuè cum *Panbor. loco cit quia* (inquit) *reperitur decessisse in peccato mortali*, quæ est causa a Priore huius sanctionis, Commonitio enim illa non est dispositio Pontificis, sed supplicantis Canonici Regularis narratio.

Dices adhuc, an in profano loco sepeliendus esset, qui repertus fuisset alienasse ante mortem bona Monasterij, donasse nummos &c. non autem actualiter possidere. Equidem donare, vendere, alienare, in emphiteusim tradere, &c. & vlterius si constaret mortuum esse in peccato proprietatis, iuxta actus omnes illos Proprietarios, qui vt tales in nostra Religione censentur, quos recensui in meis *Commentarijs ad Statuta cap. 4. Stat. 2. & cap. 5. Stat. 13.* & recensebuntur plenius infra, & tandem si moriatur Proprietarius, nō nummorum, sed aliarū rerū.

Proprietarius quoquomodo hanc pœnam mereatur.

Respondet *Thesaurus citatus in fine dicti cap. 11. Non dici proprietarium, qui aliquid alienat sine licentia, sed solum, qui possidet aliquid vt proprium, sine Superioris licentia*, cum *Sanchez*, & *Laiman*: Verum si vniuersaliter hoc dictum intelligatur non est verum, quia alienatio strictè sumpta *est omnis actus per quem trasfertur dominium. l. 1. C. de fun. dotali*. & latè per quem transfertur possessio ad longum tempus, vt in locatione, & emphyteusi, vt fatentur scribentes de alienatione rerum Ecclesiasticarum, & ipsemet *Authbor in verb. Alienare*. transferre autem dominium est actus proprietatis, quia non potest transferre, qui non habet *cap. exijt de verb signif in 6. §. Ne talium rerum*. vbi de hac materia fusè, non habens autem dominium & in alios transferens, dicitur fur, & proprietarius, *Graffius* citatus *dicto cap. 19.* initio. Igitur qui alienauit est proprietarius, sicuti qui peccauit est peccator, & qui hominem necauit, homicida. Neque hic recurrendum est ad peccatum actuale, & habituale, itaut pœnas Proprietariorum mereatur, qui actu est proprietarius, retinendo rem non suam, non autem, qui fuit, quia hac ratione paucissimi delinquentes punirentur, ij tantum, qui in flagranti crimine reperirentur, quod est omninò absurdum, & quod qui alienauit, dedit, donauit, vendidit sine licentia sit proprietarius, est communis opinio, à qua sine te-

meritate non est recedendum, *Cordub. in regulam cap. 6.* & omnes illi, qui in regulam scripserunt cum *Nicolao 3. in cap exijt & Clem. 5. in cap. Exiui de verb. signif. in 6.* & *Io. 22. ad conditorem*, alijsquè Pontificibus, qui ante hos regulam Sancti P. Francisci exposuerunt. *Mend. in quod quæst. 8. concl. 3. Bonac. de largit. mun. disput. 3. Diana tract. 6. de pauper: religiosa. S. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 8. S. Anton. 3. par. tit. 16. cap. 1. §. 11. de S. Fausto de voto paupert q.* 208. & qui totam conficit rem, *Clem. 8. in Bulla de largit. munerum*, quę incipit *Religiosæ Congregationes §. quod si quis ait. Et præterea priuationem vocis actiuæ, & passiuæ* (quo est pœna proprietariorum *Conc Trid.*) *ipso facto incurrat, necnon contra furti, & simoniæ criminum Reum tam per viam denunciationis, accusationis, aut querelæ, quàm etiam ex officio inquiri, & procedi, condignisquè supplicijs affici debeat*, & loquitur de alienatione iam facta per donationem, & munera, eosquè fures, & simoniacos censet, & Proprietarios, contra quos inquiri mandat de crimine iam transacto, Alienasse igitur, peccatum proprietatis est, & Proprietarius dicendus venit qui alienauit, ne dum qui actu retinet, & hoc tanquam principium solidum tenendum est in Religione Franciscana, vt taceam de omnibus, quæ votum paupertatis emittunt.

Dixi hoc dictum non esse vniuersaliter verum, quia si loquatur de Proprietario, in ordine ad sepeliendum illum in Sterquilinio, vt loqui videtur, sentio, tam grauem pœnam dari non posse, nisi actu in proprietate depræhensis, & decedentibus, nã verba Sacrorum Canonum hoc innuunt. In cap. enim *cum ad Monasterium*, dicitur *Quod si proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo &c. subterretur.* & in *c. super quodam.* dicitur *proprium, quod latenter habuerat, noluit resignare.* vbi de actu proprietatis sermo est. *Concilium verò Tridentinum dicta sess. 25. c. 2.* dum ait, *quod si aliter quidpiam tenere deprehensus fuerit, aut conuictus, biennio actiua, & passiua voce priuatus sit*, non est intelligendum, si actu inueniatur cum nũmis, &c. sed si conuictus fuerit Proprietarius (quod verificatur de actu proprietatis iam transacto) & ideo non sine causa dicit, *depræhensus, aut conuictus, quia depræhensus ad actum præsentem l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nupt. l. 2. & 4. C. ad leg. Iul. de adult.* vbi deprehendi in adulterio, & *l. 7. C. de fens: Cl...* vbi deprehendi in latrocinio. & *l. 2. C. de sepulch. violat.* vbi

Deprehensus de actu Conuictus de prę terito accipitur.

vbi depræhendi in demoliendis sepulchris, & *conuictus* ad præteritum refertur, nam conuictus est, qui ipsemet ea, quæ commiserit negare non sufficit *l.16.C.de pœnis*.

Dices præterea. An hæc sepultura irroganda sit publicè corã tota cõmunitate, an verò corã scientibus delictum, & vlterius, an de cõsilio Patrũ, & de cuius decreto, & ob quãtã materiam.

Proprietarius notorius coram tota communitate sepeliendus.

Respondeo, & dico multa. Primum si proprietas notoria fuerit, sepeliri debere coram tota cõmunitate, quia iste est mos Religiosos sepeliẽdi, alias de clãcularia sepultura oriretur murmuratio in Cõuẽtu. Secũdũ, si proprietas nõ fuerit notoria, sed vnus, aut alter id sciuerit, nõ debere sepeliri palã, qui defũcti fama nõ minus curari debet quàm viui. Viuus autem non puniretur, vel non diffamaretur, nisi delictũ esset notorium. Tertiũ, hoc notoriũ poterit esse iuris, vel facti, nimirũ, quod per decretũ Superioris declaretur, proprietariũ decessisse, & tunc poterit apud alios publicari, vt fit in delinquentibus, qui conuicti per duos testes, publicè puniuntur, vel etiam si depræhendatur proprietas in facto, scilicet inueniatur in suo cubiculo bursa cum nummis, vel aliquid aliud alibi. Quartum ante sepulturam præcedere debet discussio inter Superiorem, & Discretos de veritate proprietatis, & intercedere decretum de sepultura. Alias enim defuncto iniuria irrogaretur, & posset agi contra Prælatum aliter procedentem, nisi notorium esset, attamen cum hoc notorio, debet præcedere discussio notorij, & pœnæ applicatio, ita de proprietario depræhenso, & conuicto, sentiũt ex vi verborũ *Thesaur.d.c.11.n.2.* cum *Sanch. Laym. & Glosa, & à Sancto Fausto de voto pauper.q.198.nu.2.* Ratio est, quia agitur de irrogatione pœnæ, ergo constare debet de culpa. Quintum Iudicem huius sepulturæ esse Prouincialem, si aderit, aut statim moneri possit, sin autem Superiorem localem, quia agitur de punitione, quæ Prouincialibus reseruatur, nisi causæ status aliud suadeat, nimirũ, ne defunctus plus nimio inhumatus detineatur, & forsasse sæculo scandalũ generetur. Si enim Superiori locali remittitur instructio corporis delicti, quando ob morã eius probatio deperiret, multò magis ad ipsũ spectabit in absentia Prouincialis, mortuũ sepelire, eò vel maximè cũ statuta nihil innouent, & sepultura hæc qualificata remittatur ijs, quibus de iure competit mortuos fratres sepeliendos curare. Et in probatione huius delicti non debemus vti coniecturis, sed facti euidentia, quã

non

non repugnante, debemus semper inclinare in fauorem defuncti, adeo vt si non possumus excusare opus externum apparens, debemus excusare intentionem, puta (si anteacta vita crimini suspitionem non dederit) si reperiatur confessarius cum nummis, & possit conijci eos habuisse ab alio Religioso, vt Superiori, vel Syndico resignaret, & morte præuentus adimplere non potuit. Si fortasse commoditatem non habuit reuelandi. Si moriens confessarium volebat: si signa contritionis dederit: Si quod proprietas apparet, iudicari possit alicuius sæcularis depositum: si restitutio facta à pœnitente, quam restituere Domino intendebat. Si librum hæreticum, & caracteres necromanticos haberet, quod tamen occasione confessionis retinebat, si ignorantia laborabat, si ad necessaria sibi paranda denarios tenebat, ductus aliqua opinione probabili, hæc enim omnia culpam mortalem auertunt. Vide *Hieronym. Rod. resol. 129. in 3. retractatione*, vbi piè, & doctè cum *Rod.* Sextum, ob leuem proprietatem, quæ non sit peccati mortalis, non debere sepeliri aliquem in loco profano, quia tota ratio huius sepulturæ est præsumptio, quod is sit in peccato mortali defunctus, quo deficiente, deficit iuris præsumptio, *Rodriq. p par. Sum. cap* 150. *num.* 1. cum *Nauar. & à S. Fausto dicta qu est.* 198, fine: & debet teneri opinio, quæ maiorem summam assignat. Septimum, ob eandem rationem sepeliendus, est extra Ecclesiam, qui moreretur in peccato mortali, etiam si non sit contra votum paupertatis, puta si reperiretur mortuus in lecto cum muliere, vel sine habitu regulari, etiam si cum probabili opinione, quam tenui in *Commentarijs ad statuta cap 2 stat.* 62. non sit iudicandum mortale, dormire sine habitu, ex quo iuxtà superius dicta, repertus nudus non deberet sepeliri in loco prophano. quia nuditas hæc mortalis non est, & nisi nuditas adminicularetur per indicia vitæ irregularis anteactæ in piam partem inclinandum esset, attamen Religiosum mori sine habitu, & vitiosè sibi detracto, in Religione non bene audit. vel occisus dum alium aggressus fuisset, vel cum scripto necromantico, vel hæretico supra suam personam, adiuncta diffamatione prioris conuersationis, vel si laqueo à semetipso suspensus, aut in puteum demersus, &c. dummodo non posset haberi coniectura, quod hoc fecisset, motus ab aliqua vehementi passione, quæ eius intellectum obscuras-

ſcuraſſet, & dementaſſet, vt in facti contingentia ſepeliri vidi in Ciuitate Vrbeuetana Curatum quemdam, qui malinconico humore poſſeſſus, in piſcinam quamdam ſeſe abiecerat, & ſuffocatus perierat. Sapientum enim habito conſilio, Eminentiſſimus, & Reuerendiſſimus D.D. Cardinalis Creſcentius in ſacrato ipſum ſepeliri iuſſit, erat ſiquidem alias vir probatæ conuerſationis, & cuſtodiebatur in Conuentu Fratrum Minorum Conuentualium Reformatorum Sancti Laurentij illius Ciuitatis, ne aliquando ſe ipſum perderet.

Dices tandem, an eadem pœna, & maiores, & minores proprietarios comprehendet?

Pœnæ proprietariorũ, an creſcere debeant pro exceſſu proprietatis.

Reſpondeo, ſepultura non poteſt creſcere, vel minui, & hęc infertur ob mortalem culpam, quæ formaliter eſt in paruo, ac in magno. Vlterior enim quantitas ſe habet materialiter. Priuatio verò actuum legitimorum, & carceratio pro exceſſu criminis augeri poſſent, nam ſi conſtaret, aliquem inſorduiſſe in proprietate per annum, vel annos ſordidè, & cum ſcandalo ſibi pecunias, vel quidpiam aliud comparaſſe, ingentem pecuniarum ſummam corraſiſſe, &c. Ratio ipſa ſuadet ſeueriori diſciplinæ animaduerſione plectendum eſſe: mitiori autem, qui per diem, per hebdomadam, per menſem, clanculò, in parua quantitate proprietarius depræhenderetur, taxata ſiquidem pœna, pro inferiori qualibet proprietate lata eſt, maiores grauior vltio debet impetere. Ita praxis noſtra criminalis *tit. Applicatio pœnarum delictis. fol. 9. Proprietariorum pœna eſt, &c. cum pœnarum augmento, vbi culpa replicata fuerit.* cuius argumento dicendum eſt etiam, *vbi culpa acuta fuerit*, ex facultate generali conceſſa Iudicibus in fine eiuſdem tituli *fol.* 14. in hęc verba, *& licet has pœnas Iudex alterare, mutare, ſeu moderari regulariter non poſſit, tamen, vt in aliquo caſu mutatis circumſtantijs, & qualitatibus delictorum, cum conſilio Patrum, poterit, vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout exceſſus, vel defectus criminis, ſiue ſcandalum, aut peccandi fragilitas, & conſuetudo ſuaſerint*, Idquè firmant *Innoc. Tiraquell. Clarus, Menoch. Salſedo, Couar. Sayr. Alphonſus de Caſtro, Miranda*, citati in margine huius ſtatuti, & praxis. Iuſtum eſt enim, *vt quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum detur illi tormenti, & luctus.* Apoc. 18. Illo tamen firmo remanente, vt non ſit arbitrarium Iudici

dici, minuere pœnam statutariam, quia (vt dictum est) illa etiam minimos casus proprietatis comprehendit, dummodo sint peccata mortalia.

Qua autem pœna puniendus sit Superior, sepeliens in Ecclesiastica sepultura eum, qui notoriè defunctus esset Proprietarius, & nulla tergiuersatione excusari posset.

Respondeo, nullam in iure determinatam reperio, vt reperitur de hæreticis, & eorum fautoribus *cap. 1. de hæret. & cap. 2. de hæret. in 6.* De interdicto suppositis *Clem. 1. de sepult.* De infidelibus *cap. Ecclesiam de consec. dist. 1.* De excommunicatis publicè, & nominatim *de priuil. in 6. cap. Episcoporum* De Vsurarijs manifestis *cap. quia in omnibus. De vsurarijs. capit. quamquam de vsur. in 6.* Hi enim omnes respectiuè excommunicationem, interdictum, & suspensionem incurrunt, cum debito exhumandi cadauera, & locus ille, in quo heretici sunt sepulti, remanet interdictus, de quibus legendi sunt *Syluest. verb. sepultura*, & alij sub hoc titulo. non est autem imponenda censura vbi ius non imponit, quare remanet pena arbitraria pro temerè proprietarios sepelientibus, & obligatio exhumandi sepultum, & in sterquilinium defodiendi, si sine scandalo fieri possit, vt dictum est supra. Quibus prohibeatur ecclesiastica sepultura sub pœnis.

Si instes cum *cap Monachi de stat. mon.* vbi recensito de Religioso, qui mortuus erat proprietarius, *Nec inter fratres recipiat sepulturam*, aduertit, *Abbas autem qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturam se nouerit incursurum*, potest deponi Superior contraueniens,

Respondeo primo, ista pœna non refertur ad solam sepulturam, quia in Capitulo disponitur, ne Religiosi permittantur habere peculium, ne vagentur per villas, ne pro sua redemptione aliquid dent, & de moriente in proprietate. Vnde ad omnia hæc, pœna in Abbatem negligentem dirigitur, patet ex illo verbo, *qui ista*, quæ pluralitatem denotat.

Respondeo secundo, posse applicari etiam negligenti Guardiano priuatio officij in hoc casu, & nota illud verbum *diligenter*, quia puniri debet, non solum si malitiosè, & per contemptum id faciat, verum etiam si faciat per negligentiam, quia in eo, qui habet officium, quiquè, & scire, & exequi debet, quæ sui iuris sunt, negligentia est lata culpa. *Sylu verb. culpa num. 5.* Negligentia quando est lata culpa.

Quæstio secunda, In quorum Proprietariorum genera supradictæ pœnæ distringantur.

Respondeo, Proprietariorum pœnas Seraphica Religio non tantum applicat veris, & in rigore proprietarijs, verum etiam aliquibus, qui circa pecunias, earumquè contrectationem, Constitutiones Apostolicas, & Seraphicas Sanctiones non seruant, quos similitudinariè proprietarios censet, idquè ad manutentionem paupertatis altissimæ, quę est minorici ędificij fundamentum, exempli gratia.

In cap. 4. statut. num. 2. dicitur *Tanquam proprietarium puniri præcipimus, qui denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria authoritate ad recipiendum, & in proprios vsus conuertendum, quempiam substituerit* & num. 3. *Vel eosdem supra se, vel in pera, vel supra iumentum portauerit, aut eos propria manu contrectauerit, vel apud se in cella, vel alibi, vel in sæcularium manibus depositos habuerit*. In cuius statuti commentatione plura diximus in *Commentarijs stat. 2.* pręcipue quod pręceptum regulę *cap. 4. Præcipio firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant &c.* importet receptionem designantem dominium, & consequenter transgressorem esse vere Proprietarium, ad quem sensum interpretati sumus alia statuta vetantia contrectationem, quęstum, & familiaritatem pecunię. Verum eadem subtilius rimantes, dicimus non omnia statuta importare veram proprietatem, sed aliqua prohibere, ac punire fictam. Probatur, nam si non esset hæc distinctio, vana essent multa Statuta. Si enim omnia importarent dominium, & appropriationem, non probè distinguerent. *Qui denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria authoritate, &c.* vbi est propria authoritas, ibi est independentia, & dominium, & nulli dubium est, talem esse verè Proprietarium. Si ergo hæc propria authoritas non est memorata in *qui denarios, vel pecuniam receperit*, signum est de receptione, quæ non sit vera proprietas, sed ad instar, idquè conijcitur ex duabus particulis, *Vel*, & *tamquam*. Illa significat (præter dicta à nobis in *Comment. Stat. 42. cap. 8 fol. 670. & infra*) diuersitatem, etiam si illa diuersa idem importent, vel parum distent, nam licet aliquando, *Vel* valeat, ac si diceremus. *Et*, ac copulat, id tamen verum est in ijs tantum, quæ sunt idem significantia, vt per allegata à *Barbosa*

Proprietas vera, & ficta

Vel quid denotet.

Dict.

Dict.415. modo non sumus in casu, quia,& si concedamus parum distare *Recipere denarios*, & *propria authoritate recipi facere*, maximè apud minoritas, quibus innatum est in denarios odium, attamen inter se sunt diuersa, quia possunt recipi, & non propria authoritate,& ideo particula disiunctiua, *Vel* vim copulatiuæ non habet. Hæc autem *Tanquam* de sui natura denotat improprietatem, & fictionem, *Barbos.dict*. 402. *num*.1. & ad summum, similitudinem, quæ posset importare veritatis expressionem, nisi obstaret ratio diuersitatis apertæ, quia multoties accidere posset, vt quis ab alio rogatus denarios, vel supra se, vel iumento, vel in pera portet, vel in cæla retineat, vel manu contrectet Physicè,qui tamen sui non erunt,& tota formalitas proprietatis abscedat. Nō iuerim inficias,posse hæc ipsa statuta declarari de receptione,portatione,retētione &c.propria authoritate factis,quia declarant præceptū regulæ, quæ actus proprietarios vetat, vnde dicitur in antecedentibus verbis statuti, *declaramus nobis probiberi receptionem denariorum, & eorum, quæ pretio extimantur, quorum vsum fratribus habere non licet, vnde tanquam Proprietarium, &c.* & in fine *numeri* 2. *Vel sæcularium manibus depositos habuerit*. Depositum autem dicit deponentis dominium, quamquam possit frater minor, si annulum, vel torquem aureum inuenerit, illum apud aliquem deponere, non tanquam Dominus, sed tanquam Inuentor, vt proprio Domino restituantur. Sed in hoc sensu statutum non loquitur, verum de depositione authoritatiua, quæ proprietatem importat, qua consideratione optimè fuit in Commentarijs declaratum statutum. Nihilominus affirmo, puniri pœna proprietariorum aliquos actus non proprietarios, idquè probo manifestè,nam *cap*.4.*nu*. 7. dicitur *sine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de eleemosynis prædictis,quouis prætextu disponi possit sub pœna proprietatis. Sub qua pœna prohibemus, ne Guardianus, nisi in manu Syndici, vel substituti de eiusdem licentia eleemosynas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat*. Et nullus ambigit, emere mediantibus eleemosynis, aliquid Conuentui necessarium: reponere in manus non Syndici eleemosynam, expendendam in vsus fratrum, non esse proprietarium, quia nihil sibi appropriat propria authoritate non expendit, sed facta sibi à datore eleemosynæ. Non consignare Syndico, non est sibi appropriare, & tamen vt proprietarius punitur. Sic etiam

Tanquam quid importet.

num.

*num.*10. petere eleemosynam pecuniariam sine licentia, *prohibetur sub pœna proprietarij*, & tamen potest petere eleemosynam pro re necessaria, & *n.*11. prohibentur capsulæ, & trunci, *sub excõmunicationis latæ sentent. & proprietariorũ pœnis.* Etiã si sint confratriarum, quis hic videt proprietatem? & his similia multa. Quare his pœnis subiacent proprietarij similitudinarij, illi nimirum, qui præsumptionem, & speciẽ proprietatis præsefeiunt, vt inquit *Clem.* 5. *c.exiui.* infra citanda, quæ manifestè distinguit inter has proprietatis species, sicuti in voto paupertatis, & præcepto, dicens *Verum etiam cum dicti Ordinis fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verum etiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sunt penitus alieni.* quibus verbis videre est, receptionem, aliquando dicere proprietatem, ibi *receptione, proprietate, dominio,* cum nimirum propria authoritate fiat, & proprietario affectu. Cœterum his cessantibus, solam contrectationem, & ipsam prohibitam per præceptum, dicit, & clarius §. *Declaramus. Quod dicti fratres non solum ad illa tria vota nudè, & absolutè accepta ex professione sua regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia adimplenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria,* quæquè vocat, *modificantia tria vota:* & latissimè super omnes alios Pontifices descendit ad casus particulares, quibus proprietas verè, vel similitudinaliter contrahitur, qui deinde in statuta ordinis sunt repositi.

Quæstio tertia An sub eodem rigore puniendi sint proprietarij ficti, sicuti, & veri.

Proprietarij veri, & ficti an æqualiter puniendi,

Respondeo ex proprietate sermonis videtur respondendum affirmatiuè, quia sine ambiguitate statuta disponunt, *pœnis proprietariorum afficiatur. tanquam proprietarius puniatur, sub pœna proprietatis,* vel *proprietarij &c.* in claris autem non indigemus coniecturis, & cum statuti verba sint clara, non est vlterius disputandum, *argum l.ille.§ cum in verbis ff. de legibus* 3. & certum est, seruanda esse statuta legitimè condita, *l.omnes populi ff. de iust & iure*, vbi communiter Doctores, præcipuè *Socinus Iunior cons.*40 *num.*1 *vol.*4. & est doctrina communis apud *Gram. de extension. num* 9. *Curt Iun. cons.* 329 *à num.*36. *volum.*3 *Bonacoss* citatus in *commun. opin. lib.*1. *tit.*17. *num.*240. Quod statuta simpliciter loquentia, habent locum in casu ficto, vbicumquè casus verus, & casus fi-

Statutum loquens de casu vero, quando verificatur de ficto.

ctus

ctus æquiparantur. In Seraphico autē ordine ex cōmunissima, & præscripta opinione censentur proprietarij,tā veri, quā ficti, & ita apud omnes audiunt.Præter quā quod, statuta nō decernunt tales esse proprjetarios, sed puniendos esse pœna proprietariorū,nec argui potest à pœna ad culpā, quasi iniquè, vt proprietarius puniri mādetur, qui proprietarius non sit, nam leges possunt vnam pœnam pluribus applicare delictis,vt penam mortis homicidio, assassinio, furto, sacrilegio, hæresi &c: Sic etiam de exilio, confiscatione bonorum. Sic mandans, & mandatarius, agens, & consentiens pari pœna puniuntur. *Clar.quæst.89.init.ver.sed quæro*. in Minorico sodalitio, ita timentur nummi, & proprietas, vt quidquid ad illa appropiare, vel inducere potest, vitetur tanquam proprietarium,& vt proprietarium puniatur. Appropiant autem omnes illi actus,quibus Proprietariorum pœna imponitur, vt est tangere, deferre, tenere, deponere, &c. nummos,emere, vendere, Syndico Apostolico non vti, &c. quia facilis transitus est à tactu, & retentione pecuniæ da appropriationē,*qui tāgit picem inquinabitur ab ea Eccles.13*.ideo rigorosa disciplina species,& similitudines ablegat, ne res, & existentiæ sensim in ordinem inferantur. Maximè dicente *Clem.V. cap.exiui, de verb.signif.§. cupientes igitur, Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur interiorem mentis dispositionem, & habitum repræsentet, necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt,ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, abstinere, & §. Amplius, ait Cum non solum, quod malum esse dignoscitur, sed,& omne quod speciem habet mali sit à viris perfectis specialiter euitandum, & c.creduntur verisimiliter ex ijs, quæ foris patent, in ipsis rebus fratres, aliquid quærere tanquam suum*. fundantur igitur in exemplo proximorum, & præsumptione proprietatis.

Species mali ablegan-da.

His tamen non obstantibus dico, Proprietarios fictos mitius puniendos esse, & Ratio est, quia sicuti est diuersitas inter verum, & fictum, ita debet esse inter pœnam, & pœnam. Statuti enim verba debent propriè intelligi, non autem impropriè, at fictè, vbi absonus sensus non sequatur. Et statuta requirunt casum verum, & non fictum, *l.3.ff de neg.gest.§.hæc verba*, vbi *Bartol. & alij in l.1.ff.ad leg.Cornel.de Sicar*.& istam esse

Proprietarij ficti mitius puniendi

Statuta propriè, & secūdum casum verum intelligenda.

esse communem opinionem aiunt, *Decius in l.non vult hæres ff de reg.iur.num.4.* cum sequentibus *Augustinus Berous in c. si quis Episcopus de accus.num.6. Viuius in verb. statutum. limitat.*10. & licet non sit necessè propter hoc confugere extra statutũ ad casũ fictũ, quia statuta proprijssimis verbis disponit talem, vel talem puniendum esse pœna proprietariorum, vbi nulla est casus fictio, sed pœnæ extensio, attamen, cum sint aliqui ex his casibus, vt videbimus, qui leuem satis culpam ostendunt, rationi consonum est, vt etiam leuior fiat pœnæ irrogatio. Leuitas autem conducere poterit, tum in non neganda sepultura Ecclesiastica fictis proprietarijs. quia cum hæc sit pœna Canonica, infligi debet illis, qui veri proprietarij sunt. Tum etiam, quia priuatio actuum legitimorum non debet extendi ad tantum temporis, ad quantum extenderetur, si verus proprietarius esset. Tum deniquè quia priuatio vocis actiuæ, & passiuæ per biennium non poterit fulminari contra fictum proprietarium, quia (vt dictum est de sepultura) illam sancit Concilium Tridentinum in veros proprietarios Aduerto tamen, esse aliquos actus fictæ proprietatis, ita minoricæ Religionis deturpatiuos, vt expediat contra delinquentes rigorem statuti sine misericordia exercere, vt in publicis vijs denarios petere; in Ecclesijs capsulas ad colligendas pecunias exponere: in ijsdem pecuniarias quæstuationes inducere, & facere, &c. & his similia, & eò fortius debemus in hæc delicta insurgere, quo validius, & turpius Religionem in communi publicè infamant.

Proprietario ficto sepultura ecclesiastica non est neganda.

Quæstio quarta, Qui nam sint actus proprietatis, tam secundum regulam, quàm secundum statuta, qui pœnis in proprietarios sancitis puniri debeant.

Respondeo multos esse illos, per ordinem, quo in statutis sparsim describuntur recensebo.

Primus actus proprietatis.

Primus est, in cap.4. Stat.§.1 num.2.& 3. *Tanquam proprietarium puniri præcipimus, qui denarios, vel pecuniam receperit: aut eos propria authoritate ad recipiendum, & in proprios vsus conuertendum quempiam substituerit. Vel eosdem supra se, vel in pera, vel supra iumentum portauerit, vel in Sæcularium manibus depositos habuerit.* Hoc autem totum dispositum est ad obseruantiam præcepti regulæ cap.4. dicentis *Præcipio firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, uel pecuniam reci-*

recipiant, per se, vel interpositam personam, vt dictum est supra *boc capitulo quæst.*2. circa quæ.

Difficultas prima consurgit, An hoc statutum veram proprietatem contineat.

Respondeo præter dicta *quæst.*2. continet proprietatem veram, & fictam, illam, si authoritatiuè hos actus faciat, & hac ratione immediatè opponitur voto, istam ex præsumptione, & transgressione præcepti, declarati per *cap. Exijt, qui seminat. & Clem. Exiui de Paradiso. de verb. signif.* in quo Sedes Apostolica (apud quam residet dominium directum, & immediatum rerum, quæ fratrum vsibus conceduntur) determinauit modos, quibus licitus est vsus pecuniæ apud fratres, nimirum per substitutos dantium eleemosynas, vel per Syndicum Apostolicum. Itaquè alios substituere, vt vetitum, & illicitum, reputatur proprietarium.

Difficultas secunda, supposito, quod sine culpa, & scandalo possit minorica supra se, vel in pera, vel supra iumentum, vel in cælla, vel in sæcularium manibus denarios portare, & deponere, nimirum in periculo latronum, vel vt amico morem gerat, aut inuentum asseruet. Si de his conuictus, puniri, vt proprietarius possit.

Respondeo si simul constet, culpam, & scandalum absnisse, quia scilicet id actum fuerit cum personis notis, regulam callentibus, vel doctis, quibus frater protestatus fuerit, id sibi vetitum, & tantum ex charitate, & necessitatis articulo concessum, non debet puniri tanquam statuti transgressor, siquidem vt supra ex *Clemente V.* retulimus, mali species punitur, & transgressionis præsumptio, ergo his cessantibus, debet etiam cessare punitio. Si autem hoc non probetur, remanet reus delicti, & pœnę obnoxius. Probari autem per solum socium, non sufficit, quia vnus Testis, & in materia tam scrupulosa apud Minoritas, non probat, sicuti nec in alijs materijs.

Difficultas tertia. An confessarium iuuaret, si inuenta in sua cęlla pecunia, diceret, ex restitutione esse, ibiquè ad opportunitatem temporis asseruari.

Respondeo negatiuè, Tum quia id probandum esset, tum etiam (& si probaretur) non debuit se exponere periculo, quod apud ipsum pecunia reperiretur, & sęcularia negotia, sibi impertinentia, & prohibita arrogare, non enim debet admitti

Cõfessarius vt proprietarius puniẽdus, si denarios restituendis in cælla retineat.

mitti per viam confessionis, quod sibi vetitum est per viam regulæ, & statutorum, *cap. cum quid de regul. iur. in 6. & non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet. cap. non est eod.* neque permitti vnquam debet impunè tale exemplum, quod potest pessimas consequentias generare. Neque hic adduci potest doctrina dicentium, retinere libros hæreticos, expectando opportunitatem illos consignandi Superioribus, non inducit excommunicationem in indice librorum prohibitorum *Regula decima, apud Tridentinum*, & Bullam cœnæ, vt affirmant *Antonius Sousa disput. 16.* & alij, quos citat *Bonac. disput. 1. de censuris, in Bulla Cœno contentis punc. 4. num. 15. & Portel. ver. libri prohibiti num. 11.* qui alios citat, & cum hæc sit grauior prohibitio, ac seueriori animaduersione plectenda, & tamen admittat hanc limitationem, & excusationem, multò magis admitti debet in Confessario, qui habet idem præceptum de non recipiendis pecunijs, attamen si illæ restituendæ essent, nec id fieri posset per pœnitentem, & necessaria esset mora aliqua ad captandam opportunitatem restitutionis, videtur à fortiori dicendum, confessarium puniri non debere ob retentionem pecuniarum, sicuti neque puniretur ob receptionem, & retentionem librorum prohibitorum. Non inquam iuuari posset per hanc doctrinam, quia non est dabilis casus restitutionis, faciendæ per confessarium Minoritam, vt est de libro prohibito, Nam potest accidere casus, vt pœnitens accedat ad Confessarium cum libro hæretico, quem Inquisitori, vel Episcopo in persona restituere, vel per alium mittere non possit, secum deferre, vel vlterius retinere, aut ipsum propria authoritate comburere non debeat, tunc partes Confessarij sunt, librum è pœnitentis manibus eripere, & peccandi vlterius occasionem remouere, animo ipsum Superioribus opportunè consignandi, vt sæpissimè accidit; at in restitutione facienda, non cogitur Confessarius, ad salutem pœnitentis, accipere ab ipso pecuniam, alteri postmodum restituendam, quia si restitutio, sine famæ, aut grauioris mali periculo, & iactura fieri non potest, non tenetur pœnitens facere restitutionem, *Rebellus lib. 2 quæst. 17 sect. 4. num. 27. Nauarr. cap. 17. num. 57. Lessius lib. 2. cap. 16. num. 21. Filliuc. tract. 32. c. 5. quæst. 5. num. 145. Turrianus disput. 17. dub. 1.* & alij, & licet possit Confessarius aliquando hoc facere, tamen Confessario

Tenere libros prohibitos, vt cō signentur Inquisitoribus an inducat excommunicationem

An idem sit in Minorita tenere denarios restituendos.

Restitutio non obligat sum iactura famæ.

Mino-

Minoritæ non est permissum ob Regulæ, & Constitutionum præceptum. Vnde iste est puniendus, non ille. Aduerto tamen, posse in aliquo casu excusari Confessarium Minoritam, apud quem pecuniæ restituendæ reperirentur, si nimirum repugnare pœnitenti non potuit moraliter, reperiuntur enim aliquando impertinentes, & indociles, qui Confessarijs denarios dare volunt, ipsis repugnantibus, & renitentibus, quos tandem in sedem Confessionalem injeiunt, putantes se obsequiũ Deo præstare, & discedunt, vt aliquoties in S. Lateranensi Pœnitentiaria experti sumus, coacti postmodum aliquem deuotum sæcularem vocare; qui illos inde amoueret, & pauperibus, vel piæ causæ applicaret, & dispensaret, & quod faciunt titulo eleemosynæ, possunt, & restitutionis. Potest igitur talis casus accidere, & tunc non putarem, Confessarium puniendum esse. Discerni autem potest ex vita, & moribus Confessarij, si nimirum integra fama patiatur, si semper paupertatẽ coluerit, si suæ regulæ zelator, & denariorum hostis; tunc siquidem non est præsumendus præcepti regulæ violator, vt in simili dicitur de retinente libro hæretico, qui non debet reputari hæreticus, si coniecturæ ipsum excusent, vt inquit *Pius IV. Dominici gregis, & firmant Simanca de Cath. instit. cap. 38. num. 32. Alterius lib. 5. disput. 2. cap. 7. Graffius decis. 1. part. lib. 4. cap. 18. num. 36. Sousa in Bulla cœnæ cap. 2. disput. 19. Pegna in Directorio comm. 3.* ita etiam &c.

Secundus casus in dicto *cap. 4. §. 1. num. 7. fine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de eleemosynis prædictis, quouis prætextu disponi possit sub pœna proprietatis: sub qua pœna prohibemus, ne Guardianus, nisi in manu Syndici, vel substituti, de eiusdem licentia, eleemosynas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat.* Dispositio est *Innocentij IV. & Nicolai III.* ad saluandam paupertatem Ordinis Minorum, cui conceditur vsus facti simplicis, non dominium, nec in communi, nec in particulari, sed quia dominium apud aliquem residere debet, cum multoties apud dantes eleemosynas non remaneat, qui illi renunciant, vel renunciare videntur, ne Ordo Seraphicus proprietarius euadat, & altissimæ paupertati in aliquo deroget, Sancta Romana Ecclesia, pia eiusdem Ordinis mater, in se, sedemquè Apostolicam, rerum fratribus concessarum dominium, & proprietatem assumpsit, & iure quidem, quia vt discurrit

Proprietatis secundus casus.

Minoribus vsus facti simplicis tãtum conceditur.

Dominium vero in sedem Apostolicam transit, & cur.

scurrit *Nicolaus Tertius cap. Exiji qui. de verb. signific. in 6. Nec talium rerum sub incerto videatur esse dominium, cum Patri Filius suo modo, seruus Domino, & Monachus Monasterio res sibi oblatas, concessas, vel donatas acqiruant, omnium vtensilium, & librorum, ac eorum mobilium præsentium, & futurorum, quæ, & quorum vsum fructum scilicet ordini, vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem, & dominium in nos, & Romanam Ecclesiam plenè, & liberè pertinere, ac præsenti Constitutione, in perpetuum valitura sancimus.* Sed quia nos de Syndico Apostolico, eiusq; facultatibus in *Comment ad Statuta cap.* 4. *Stat.* 4. late disputauimus, sufficiat hic tetigisse rationem Statuti, quod per sequentes difficultates examinamus.

Difficultas prima. An sit contra votum paupertatis, & præceptum regulæ emere, vendere, & disponere de eleemosynis pecuniarijs sine consensu, vel scitu syndici.

Minores nec emere, nec vendere possunt.

Respondeo ex *Nicolao III.* §. *possunt etiam. Ita tamen, quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione, seu dispensatione fratres abstineant omnino, &* §. *quia verò. Si verò rebuiusmodi æstimato pretio vendi contingat, cum fratribus ipsis per se, vel per alium recipere pecuniam (regula probibente) non liceat, ordinamus, & uolumus, quod talis pecunia, seu pretium recipiatur, & expendatur in rem licitam, cuius usum fratribus licet habere, per Procuratorem, à præfata sede deputandum,* qui est etiam sensus Clem. V. *Clem. Exiui* §. *porrò* omnia hæc in vno paupertatis voto radicem habent; quia emere, & vendere dicit dominium, quod cum apud fratres non sit, sed apud Sedem Apostolicam, quæ suum Procuratorem, ad hoc munus obeundum constituit, fratres sua authoritate vendentes, & alienantes dominium sibi arrogant, & proprietatem ideoque meritò vt proprietarij puniuntur.

Dices idem *Nicolaus Tertius* §. *cæterum*: prohibens mutuum, concedit, *Possint tamen fratres pro satisfactione facienda, pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri tunc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere, quod per eleemosynas, & alios amicos fratrum ad solutionem buiusmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Ergò licitè posumus emere sine Syndico, quia hic nulla dominij suspicio, vel species, & sic

Sta-

Statutum vetat, & punit rem licitam, & concessam.

Respondeo, *Nicolaus* 3. disponit, non de emptione, sed de venditione, quæ est alienatio, & dicit dominium. Emptio autem est adquisitio non vetita maximè si fiat iuxta dicti *Nicolai* 3. præscriptum, quia non promittitur pretium, tanquam nostrum, sed promittitur fidelis eleemosinæ procuratio. & in hunc sensum non esset puniendus, qui emeret, etiam si cum Venditore discurreret, de tanti, vel quanti veneat liber v. g. aut aliud quidpiam *offero decem, nolo dare nisi decem* &c. hæc enim verba, licet in rigore dominiū importent, tamē secundū ementis intentionem, & Mercatorum fortasse scientiam, de statu fratrum Minorum idem sapiunt, ac fideliter procurabo eleemosynam, qua satisfias. & tantum materialis, non formalis proprietas appareret. Potest enim casus accidere, vt frater, qui rem emit, sit in arte peritus, noscatque mercatorem vltra summum pretiū petere, et Syndicus, qui emptioni adest imperitus, vendentisque fraudem non agnoscere, puta si emantur libri, si aromata, et medicinalia ob infirmos &c. tunc nullum esset peccatum, si frater dicat, Domine Mercator petis vltra rigorosum pretium, hoc mercium genus, tanti, venit nec vltra.

Minores possunt emere, & quem.

Minores an pacisci possint.

Dices vlterius concedit idem Pontifex *dicto §. quia vero vt commutatio rerum mobilium, quibus fratres vtuntur, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de Generalium, & Prouincialium coniunctim, vel diuisim authoritate procedat*. Si ergo venditio, & emptio dicunt dominium, & hæc commutatio sit venditio, & emptio, antiquitus vsitata. *Columella in præfat lib. 6. Alciat. in l. pecuniæ 4. ff. de verb. signif. Paul. l. 1. ff. de contrah. empt. c. totum* 1. q. 3. cur conceditur fratribus sine Sindico, vel quare hac concessa, venditio per pecuniam prohibetur?

Minores quādo commutare possūt.

Respondeo, nobis regula prohibet denariorum, vel pecuniæ contrectationem, quam etiam *Nicolaus* 3. vetat, permittit commutationem, non venditionem. & licet in commutatione intercedat dominij alienatio, et acquisitio, ea nobis conceditur à Papa, qui est Dominus, et concessisset venditionem, si absquè nummis fieri potuisset. Commutamus igitur, non authoritate propria, sed authoritate Papæ. Vnde nullum in Fratribus reperitur dominium.

Aa Dices

Dices adhuc, dicit *Nicol* S. *cœterum ver. Ita tamen quod penes ipsum dantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper, vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam plene, & libere. & integre remanentibus*. vbi concedit dominium danti vsquequo denarij conuersi fuerint in rem emptam. postea verò quam empta fuerit, dominium ab ipso aufertur, cum tamen debuisset æque remanere in re empta, sicuti in nummis, quia emptam per pecuniam Cai, Cai est.

Minores an ius habeant in res emptas.

Respondeo, omnes neruos intendit Pontifex, vt necessitati fratrum consuleret, et pecuniæ ab ipsis iuxta præceptum regulæ non tractarentur, expensis igitur in rei emptionem pecunijs, atquè in se non remanentibus, cũ fratres illa vti possint, dominium translatum est à dante ad sedem Apostolicã, vsquè ad consumptionem illius, cui dominio dando eleemosynam, Dominus renunciauit. ex quo apparet quanta auersio à pecunia in Religione Minorum alescat, vt nec Sedes Apostolica voluerit sibi illius proprietatem ascisсere, nisi in rem aliquam immutatæ.

Difficultas secunda, An in emptione, et venditione requiratur Phisica Procuratoris præsentia, an vero sufficiat moralis, nimirum, an debeat ipse personaliter adesse, an autem sufficiat mittere aliquem, qui nomine suo id præstet, vel dicere fratribus, ite, et *meo nomine vendite, & emite vobis necessaria*, et quod sufficiat, delegasse fratribus, patet ex eo, quod in tali casu nullum ostenditur dominium, quia aliorum nomine operarentur. Sicut enim posset Confessarius nomine Domini restitutionem facere, puta ensis, vestis, et nummorum, nequè inde argueretur proprietas, ita etiam in venditione, facta nomine Syndici, maxime si sine scandalo fieret, nec videretur peccare contra regulam, si Dominus equi rogaret fratrem Minorem, vt illum suo nomine venderet, et de pretio pacisceretur. nulla hic proprietas, nulla regulæ transgressio. sicuti nec esset, si eum dono mitteret per fratrem etc.

Minores an possint emere non presente Syndico.

Respondeo concedendo de aliquo, quem mitteret Procurator cum fratribus ad aliquod emendum, et vendendum. Delegatus enim ad omnia, potest ad aliqua subdelegare vt est noti iuris, nequè grauari debet Syndicus, ad præstandam

vbi-

vbiquè suam præsentiam, cum id faciat in rebus suis, emendo, & vendendo per seruos, & amicos, multò magis poterit in rebus Papæ. Nego autem posse hoc committere fratribus, quia hoc munus illi iniunctum fuit priuatiuè quoad fratres, quibus vetitum, & illicitum est vendere, & emere per citatam decretalem, nam si hoc noluit concedere Pontifex, cur poterit illius Procurator? est enim expressè cautum, vt non fratres, sed ipse venditioni, & emptioni adsistat, huc recurrit citata *regula* 84. *iuris in* 6. *Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti*, nec valet de Delegato ad Vniuersitatem causarum, &c. quia ad actus sibi, & in iure prohibitos, subdelegare non potest. Nam in persona Syndici deligitur industria personæ, quæ subdelegari non potest *cap. quoniam Apostolica. de offic. delegati §. is autem, & cap. si pro debilitate. eod.* dicitur *Nisi causa ita graues sint, quod sine præsentia tua non possunt commodè terminari*. Sunt autem istæ causæ voti paupertatis, quod in Religione grauissimum est, & est doctrina communis, *lib.* 1. *commun. opin. tit.* 22. *num.* 42. quod delegatus Papæ, cui commissa est causa, per seipsum terminanda, non potest eam subdelegare, & certum est commissam fuisse Procuratori causam emendi, & vendendi, terminandam, non per fratres, sed per ipsum. qua in re debet mandati fines conseruare diligenter, *l. diligenter. ff. mandati.* hi autem fines sunt, quod ipse vendat, ipse pecuniam recipiat, ipse faciat, quod fratribus est interdictum, & semper vbi agitur de pecunijs, nunquam nominantur fratres, sed sæculares substituti à dantibus, vel Syndicus Apostolicus. In emptione tandem alicuius rei, sentio, posse fratres de licentia Syndici, illam emere, & spondere, quod veniet Syndicus Apostolicus, & soluet pretium libri, verbi gratia, vel calicis. Et ratio est, quia hic non contrectantur denarij, & secundum hanc censionem applicari non debent pœnæ in statuto fulminatæ.

Delegatus quando subdelegare possit.

Difficultas tertia, An stantibus priuilegijs Martini V. & aliorum Sommorum Pontificum, qui nimis dilatauerunt authoritatem Syndicorum, concedendo multò plura, quam Nicolaus, Clemensquè concesserint, & secundum doctrinam Cordubæ fratres exempti sunt ab obseruatione modorum, in duabus Superioribus decretalibus assignatorum circa pecuniæ contrectationem: Stante inquam hac probabili opinione, an ope-

rans iuxta illam, possit puniri per hoc statutum, si contra illud faciat, eo quod Iudex iudicare debeat secundum opinionem fauorabilem, dummodo sit probabilis.

Minores Syndico Martiniano vti non possunt.

Respondeo, remittendo me ad disputata contra Cordubã de authoritate Sindici, in *Comment cap.*4.*Stat.*4.& dico, omnino puniendum esse, Tum quia itá claré statutum affirmat, & contra aperta verba statuti, facti post Apostolicas Constitutiones, paupertatis relaxatiuas, non debet præualere opinio probabilis, quia non est amplius probabilis, quia lex, & statutum prohibet, & resistit, & in hoc casu non solum non valet opinio Cordubæ, sed nec, si esset multorum, & communis, *l iubemus. C.de Sacros. Eccles. § scientes.* nec nouum est, opinionem aliquam esse communem, sed falsam. *Abb.in cap. vt debitus. de appell.num.*32. *& in cap.* 1. *de postul. Prælat. num.* 24. qui ait communem opinionem posse habere intellectum legis, qui nõ sit verus, & dicitur, quod communis error facit ius, & tamen nihil magis opponitur Veritati, quam error; vt optimè discurrit *Macagnanus Azoguiduc lib.*3.*de communi opinione cap.* 10.*fine*.

Opinio cõmunis põt esse falsa.

Difficultas quarta, An in rigore, vt Proprietarius puniri possit Guardianus, qui reponi facit, & expendi eleemosynas per alias manus, quam Syndici.

Minores expendi lauentes pecunias per alias manus, quã Syndis sunt puniendi.

Respondeo affirmatiuè, quia ita statutum ex citatis decretalibus, & cum sit res magnæ considerationis, à qua præcepti, de non recipiendis pecunijs proba obseruantia dependet, non est paruifacienda, nam si concedatur, hunc, vel illum Guardianum pro aliquo casu particulari, non debere puniri, sequeretur frustratorias esse dispositiones Pontificias circa Syndicos, & constat ex alia parte, esse expræsse contra præceptum, *Vt nullo modo denarios recipiant per se, vel interpositam personam*, quia hæc est formalissima receptio pecuniæ per interpositas personas, cum omnes illę sint interpositę personæ, quę sunt substitutę dantis, & Syndici Apostolici, *vt elicitur ex capit. Exijt.* §. *ad maiorem autem declaramus* (inquit) *quod fratres prædictis modis, vt præfertur, circa pecuniam, in supportandis eorum præteritis, & ingruentibus necessitatibus obseruatis, non intelliguntur, nec dici possunt, per se, vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, & professionis sui ordinis puritatem cum manife-*

nifestè pateat, ipsos fratres, non solum à proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verū etiā à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos, & argumentum à contrario sensu locum habet in verbis legis, & Statuti, notabilis text. in *l. 1. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdictio* §. *huius rei*, & in *l. qui testamento. ff. de test*: §. *mulier* & *cap. Apostolica. in fin. de his, quæ fiunt à Prælat.* & *cap. cum virum de regul.* Appellaturquè in iure *fortissimum*. Doctores in dicta *l. 1. ff de offic. eius, vbi Cagnolus num.* 119. dicit esse communem, & appellatur *mens legis*, vel Statuti, vt fatetur *Glos. Ordin.* 71. sicquè fuit declaratum per *Clem V. dicta Clem. Exiui* § *porrò. Dicimus fratres teneri summopere cauere, quod pro alijs causis, & sub modis alijs, quam ponat dicti Prædecessoris nostri declaratio ad dantes pecunias, siue deputatos nuncios non recurrāt, ne (si secus attentatum fuerit) transgressores præcepti, & regulæ meritò possint dici*, & addit rationem. *Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresiè non conceditur, intelligitur denegatum*. Limito tamen responsionem in casu, quo non ipse Guardianus ex suo marte, sed dator eleemosynæ deponi illam faceret apud aliquem extra Syndicum, diceretquè vtimini, & expendite illam pro necessitate ipsi significatam, quia tunc non esset persona interposita, sed substitutus dantis. At si ipse dans nolit nominare aliquem, se dicat, nominate vos vnum, quem cognoscatis, cui eleemosynam dabo, pro vobis expendendam, dubium est, an possit Guardianus aliquem nominare præter Syndicum. Casus est resolutus in dicto *capit. Exijt.* §, *Articulum istum. uers. quo casu*. vbi dicitur *Quo casu procuretur à fratribus, quod ille, qui dabit eleemosynam per se, uel per a ium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit, sed ab eo potius secundum suum beneplacitum assumendum*. At si dans eleemosynam, nollet, vel nesciret nominare aliquem, declarat Pontifex non esse contra regulæ puritatem, *Si fratres ipsi alicuius, uel aliquorum sibi curent dare notitiam, seu aliquos uel aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui, uel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit exequutio prædictorum*. Poterit igitur Guardianus de mandato Domini eleemosynam deponi facere in manus aliorum, qui Syndicus Apostolicus non fuerit. Vnde tam Statutum, quod commentamur, quam Reformatorum *cap. 4. num. 3.* dicens *Ogni*

Argumentū à contrario sensu, quam efficax,

Minores, an possint nominare aliquem cui donans, pecunias committat expendēdas.

Conuento habbia il Sindico Apostolico, ò al più un'altro Sustituto, e questi, e non altri siano nominati dal Padre Generale, ò Prouinciale, per hauer cura delle limosine pecuniarie, caso, che il dante non volesse tenerle lui, e chi le farà depositar altroue, s'è Guardiano sia priuo dell'offitio, e s'è suddito, di voce attiua, e passiua per tre anni. Secundum allatam doctrinam intelligenda sunt, nisi quod Reformati strictius arctantur lege municipali, vt nominans Guardianus alios priuetur officio, &c. ea moti ratione, ne tumultuaria eleemosynarum depositio fraudibus, & inobseruantijs fores pandat, & sic Reformati, non vt Proprietarij, sed vt Statuti violatores puniri debent, quia Statutum imponens nouam pęnam, videtur si recesse à pœna iuris communis, statutique tantum pœna attenditur, vt per *Bald. in l. data opera C. qui accusare. & in l.* 2. *C. de reb. cred.* & alij *lib.* 1. *commun. opin. tit.* 30. *num.* 126. An autem detur casus, qui à pœna statuti Reformatos liberet, affirmo, ex verbis decretalis citatæ, nimirum, *ab ipsis, si fieri poterit, non nominandum*, quibus supponit dari posse casum, vt fratres aliquem nominēt, ita poterit dari casus, quo denarij ad Syndicum deferri non possint, v. g. si longè distaret, si pecuniæ periculum amissionis incurrerent, si Syndicus prætendens se creditorem fratrum præteritorum, non pro ipsorum necessitatibus expenditurus, præsumeretur, sed eas sibi retenturus, & interim fratres sui status incommoda paterentur, aut victus inopiam, eò vel maximè si qui dedit illas, voluit eas impendi pro necessitatibus, non pro debitis fratrum, moraliter enim censentur statuta in his casibus nolle à verbis legis abscedere, quæ sunt interpretatio iuris municipalis, quia statutum disponens, id quod ius commune addens, vel minuens pœnam, non tollit ius commune. *Panb. in cap. de causis de offic. deleg. Henricus Bobich de Synodo* 3. *par. art.* 1. *num.* 236. *Io. Bapt. Vezinus in ærario comm. op. ver. Statutum.* & Statutum ita debet interpretari, vt quam minimum fieri possit lædat ius commune *Bartol. & alij in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.* & communem dicit *Io. Crotus in repertorio num.* 194. alij autem sistendi sunt intra limites Apostolicæ declarationis, ac propterea verba illa. *Nisi in manus Syndici, aut* Substituti *eleemosynas pecuniarias teneat*. declaranda sunt de eleemosynis indifferentibus, & indeterminatis, non autem de depositi iussu Dominorum.

Statuti, non iuris communis, pœna attendi debet.

Statuti verba interpretanda sunt per ius commune.

Tertius

Tertius casus eod. *cap.4.* §. 1. *num.* 8. *Instrumenta, Contractus, aut cuiusuis generis scripturæ, in quibus fratres recepisse pecuniam testentur, nullatenus fiant, sub pœna proprietatis.* Ratio Statuti est, quia cum fratribus vetitum sit pecunias recipere, consequẽs est, vt qui eam recepisse fatetur, fateatur etiã se præcepti regulæ transgressorem, ac proinde per proprietariorum pœnas plectibilem, & tantò certius, quantò instrumenta, & scripturæ clariorem facti confessionem exponunt. Difficultas tamen est, eaquè frequentissima, quia in aliquibus locis nolunt Hæredes legata eleemosinaliter soluere, & si quid Neapoli, Genua, alijsquè locis Romæ soluendum fratribus, per schedulas quoquo modo committitur; Campsores, qui nolunt soluere, nisi fratres, se recepisse testentur, etiam si ipsis Religionis Status aperiatur, doceanturquè, hocce negotium per manus Syndici Apostolici transire debere, aliàs vt proprietarij punirentur, certum est, in his casibus nullum ostentari dominium, solumquè procedere ob sæcularium obstinatam ignorantiam, nullum intercedere scandalum, nequè regulæ, & Canonum transgressionem. Vnde dicendum est, non debere, nec posse puniri, vt Proprietarium, qui tales scripturas conficeret. Nam non est vetitum Scripturas conficere in testimonium solutæ pecuniæ, vel eleemosynæ, quia ipsamet statuta *num.9.* describunt formam literarum, quæ in aliquibus casibus fieri debeant, & inquiunt. *Quod si scriptum fieri oporteat, hæc forma seruetur, videlicet, &c.* in qua nimirum preter nudum testimonium fidelitatis hæredis, vel nuncij, & satisfactionis exhibitæ, nec verbum quidem additur propriæ authoritatis, & dominij, aut acquisitionis nummorum &c. Id tantum licitum esse affirmo in Prælato, non in subdito, & in casu quo aliter fieri non posset, quia subditos non decet in his rebus se se immiscere.

Proprietatis casus tertius

Minores an in aliquo casu confiteri possint se recepisse denarios

Quartus casus est eod. *cap 4. num.* 10. *Nemo sine sui Superioris licentia eleemosynam pecuniariam pro se, vel pro alijs fratribus quærere, aut accipere audeat, sub pœna* Proprietarij, *qua pœna puniatur, qui sine Superioris licentia in manu Syndici Apostolici tenuerit. Nec non, qui quouis modo debita contraxerit.* Prima pars est in regula *cap.4. præcipio fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant &c. pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos*

Proprietatis casus quartus,

eos spirituales, Ministri tantum, & Custodes sollicitam curam gerant &c. eo saluo, vt denarios non recipiant. Secunda pars etiam ibidem, *per se, vel interpositam personam*. Tertia pars est etiam in ipsa regula, quia debita contrahere, est se obligare ad satisfactionem, & supponit dominium, & ius. Vnde *cap.6.Stat.§.1.num.14.* applicatur. *Nullus sub pœna proprietatis audeat, per se, vel per interpositam personam debita contrahere, vel libros, aliasuè res suo vsui concessas pignori dare*, declaratum per *Nicol.3.dicto cap.Exijt.§ cæterum.Dicimus in primis, quod fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato, non licet*, & dum concedit posse nos promittere fideles futuros in procuratione, eleemosynarum inquit, *citra cuiuslibet obligationis vinculum*, sed modo.

Difficultas prima est, An possit Superior concedere Subdito licentiam quęrendi, & accipiendi pecuniam, dum enim dicit. *Nemo sine sui Superioris licentia &c.* ergo cum licentia poterit, quia hęc dictio, *sine*, importat carentiam, priuationem, & negationem *l.creditores ff.de verb.signif.* quo titulo *Rebuffus in Commentario ad l.ager.27 ver sine*. Valet autem illatio à negatione, & priuatione ad habitum, & affirmationem, quia si si sine licentia non possum, ergo cum licentia potero, hoc autem concedendum non videtur, quia neque Superior potest petere, & accipere pecunias, ergo alijs concedere non potest.

Sine quid significet.

Minorita superior quo casu possit subdito indulgere recursum ad pecuniam.

Respondeo intelligitur in casibus à iure permissis, illis nimirum, pro quibus recurri potest ad amicos spirituales pro vestibus, medicinis, instrumentis artium, libris, &c. non de alijs ad libitum, quia hæc prouisio rerum necessariarũ, ex regula, committitur Ministris, & Custodibus, & per Apostolicas declarationes etiam Guardianis, Isti autem subdelegare possunt subditis, vt ad hunc, vel illum deuotum recurrant, & sic in licito recursu, requiritur vera necessitas propria, præsens, aut imminens, & licentia Prælatorum, accipere autem non sumitur pro retentione apud se, sed pro depositione eiusdem pecuniæ apud substitutos dantis, vel apud Syndicum

Difficultas secunda, Cur prohibeatur, asseruari pecunias in manu Syndici, cum alibi eas tenere, sit peccatum.

Re-

Respondeo est munus Prælatorum, disponere de pecunia & vbi reponi debeat ordinare, non subditorum, quibus ita malus est Syndicus, sicut omnis alius sæcularis, esset enim in hoc casu interposita persona, quia munus Syndici est curare de eleemosynis communibus, non particularibus, cum particulares in sua manu deponi pecunias nullo modo præcipere possunt, clara, & Apostolica dispositio in *Clem. Exiui.* §. *Porrò Quocirca quæstus omnis pecuniæ, & quicumque alius recursus ad illam, seu habentes ipsam, qui per declarationem prædictam* (Nicol. 3,) *non conceditur, hæc inquam omnia sunt eis simpliciter interdicta*, & infra. *Cum recursus ad amicos spirituales expressè tantum in duobus casibus, secundum regulam concedatur &c. attendant fratres, quod pro nullis alijs causis, quam prædictis, vel similibus, in via, vel alibi recurrere licet eis ad amicos spirituales, siue sint dantes pecunias, siue deputati per ipsos, siue* Nuncij, *vel Depositarij, siue alio quouis nomine appellentur, etiam si concessi per eamdem declarationem modi circa pecuniam integre seruarentur*, ac proinde cum non seruetur forma per decretales inducta, peccatur contra regulam, & punitur per constitutiones.

In manu Syndici qui fratres pecunias asseruare possint

Difficultas tertia, An in aliquo casu debitorum contractio sit licita.

Respondeo contrahere debita, quia dicit dominium in recipiente, contra regulam est, hoc autem cessante, non est illicitum, vt declarauit *Nicol. 3. dicto c. Exijt* §. *Articulum istum. nimirum citra cuiuslibet obligationis vinculum*, Non tamen est concessum cuilibet, sed Prælatis, vel de ipsorum licentia, alias currit dispositio Statuti citati. Quinimo Guardianis vetitum est *cap. 6.* §. 1. *num.* 14. *ne grauioribus debitis Conuentus onerent, nisi cum licentia Prouincialis, & Discretorum consensu, sub priuatione officiorum, & inhabilitate in posterum*. & *cap.* 7. §. 5. *num.* 69. sancitur *Qui notabili infamia laborauerit ob debita, de quibus apud Prælatos conuictus fuerit, & ad omnia Ordinis officia, vltra pœnas sibi ob delicta inflictas, perpetuò inhabilis existat*.

Minoritæ quando debita contrahere possint

Vnde consequenter quæritur. Quid sit, *grauioribus debitis onerare Conuentus*.

Dico, id non posse determinari vniuersaliter, sed remittendum iudicio Diffinitorij, vt in simili affirmat *Rodriq. tom. 3. art.* 2. de

Debita grauiora quæ sint.

2 de grauatis ingenti ære alieno, secundum Bullam *Sixti V.* qui ad habitum sunt inhabiles, pendet enim à iudicio prudentum, vt considerata qualitate Conuentus, & eleemosynarum, quæ solent haberi, deductis victu, & vestitu fratrum, factoq; calculo, quid vt plurimum obtineri poterit per quæstuationes, tunc deduci poterit, si debita sint grauia, & grauiora. Illa nimirum, quæ solui non poterunt, vel cum magna difficultate, vel cum admiratione creditorum; vel cum detractione ordinaria substentationis fratrum. haberi etiam poterit ratio ad anni sterilitatem, & copiam. Hæc enim omnia in re tam morali, & practica consideranda sunt. illud in primis certum est, debita debere esse talia, quibus Conuentus non ordinariè sit grauatus, sed extraordinariè, ex verbis *grauioribus*, & *onerare*, quæ grauiter pati debere Conueutum indicant, lege quæ diximus in *Comment.cap.2.stat.1.§.6.*

Queritur etiam, An licentia Prouincialis, & Discretorum consensus debeatur esse explicita, an sufficiat præsumpta, & qui priuandi sint officijs.

Licentia Prouincialis ad contrahē da debita debet esse expressa.

Dico, debere esse expressam, quia hæc ordinantur ad considerandas vires Conuentus, si suffecturæ sint ad onera debitorum, nam ad ignorata, & incognita non trahitur consensus, vt per *Barbos.axiom.*53. & tantum valet illa clausula, *Nisi cum licentia*, quantum, non fiat sine licentia, vt apud eundem *dict.*217. & ista importat quod actus aliter factus non valeat (vt dictus *Barbosa Dict.*371.*num.*2.) & subiungit, si dico nō possis facere, sine licentia importat, quod debeas obtinere licentiam. nec sufficit petere tantum. Esset enim frustratoria dispositio, si Guardianus onerare posset Conuentum debitis & præsumere, sibi licentiā, & consensū, quod manifestè patet ex Statutis Vallisoletanis, ex quib. hoc statutū est elicitum sicuti omnia alia postremæ collectionis, dicunt enim *simili pœna puniatur, qui debita contraxerit, non impetrata prius Superioris Scripta facultate*. Verum si daretur casus præsentaneus, vt nisi contraheretur debitum, Conuentus graue damnum pateretur, & Prouincialis licentia haberi non posset, sufficeret exquirere consensum Discretorum, & necessitati imminenti succurrere, quia non est præsumendum in hac generalitate compræhendi casus repentinos, & non præuisos, fauet ratio statuti nimirum ne grauetur Conuentus, & damnum patiatur, at si pati-

patitur hoc damnum, & maius, si debita non contrahit, sequitur intentionem Ordinis exclusisse hos casus. Vide dicta in *Comment. cap. 2. Stat. 20. & 21.*

De ijs, qui priuandi sint officijs &c. Dico esse Guardianos, de quibus in plurali sermo habitus est, non Prouincialis, qui non onerant Conuentus. Quid si solus Prouincialis preciperet contrahi debita? Respondeo non esse hac pena mulctandum, quia lex non disponit de Prouincialibus, sed de Guardianis, vt de ijs, qui solent talia facere, alia tamen pœna corripi debet Prouincialis, qui contraheret debita ingentia in aliquo Conuentu sine Discretis, quia vbi est par læsio Conuentus, par etiã pœna applicanda est, nam licet in pœnis non detur extensio, nullo modo impunitus euadere debebit, sed arbitrio Visitatoris, vel Generalis est puniendus.

Onerantes debitis Conuentus, quique puniri mandantur, quinam sint.

Quæritur etiam tertio, Quid sit, *laborauerit notabili infamia propter debita.*

Dico, id conijci ex *Vallisol. 1593. cap. 6. tit. de debitis non contrahendis*, & antiquioribus *Neapolit. cap. 17.* & Vetustioribus *Salmanticensibus cap. 6.* dicunt enim *Quia in multis Prouincijs loca, pleraque debitis adeo grauata reperiuntur, vt, & multorum damno, & ruinæ, & aliorum admirationi, & scandalo sint, propterea aliorum indemnitati, & fratrum existimationi consulere cupientes, statuimus, &c.* Infamia igitur prouenit eo quod frater malè audiat, quod apud hunc, & illum sæcularem debitum contraxerit, & non soluerit, & ideo de illo inter sæculares murmuratur, ex quo reliqui fratres, & ipsa Religio infamata remaneat, vt remanent ipsimet sæculares, qui debita quidem contrahunt, non autem soluunt, & quod decoctores, idest, qui debitam pecuniam, cum soluendo non sint, auferunt, seu qui, vorato patrimonio, Creditoribus fidem fallunt, vt apud *Io Caluinum in Lexico Verb. Decoctores*, sint infames, dicitur in *l. 40. C. de decurionibus*, & simili nota signantur, qui bonis cesserunt ex debito. considerari, & verificari tamen debent particulæ Statuti *laborauerit notabili infamia*, quia non sufficit, vt vnus debiliter conqueratur, sed necesse est, vt notabiliter malè audiat de contractis debitis apud Ciuitatem, vel Vicum, iuxta regulas publici, & notorij, quod accidere posset etiam cum vno Creditore, à quo frater multa accepisset, & non satisfecisset. In his omnibus

Infames ob debitorum contractionẽ, qui sint.

Decoctores infames:

Præ-

Prelati, & Diffinitorij prudentia desideratur, qui seruare debent ordinem iuris, dicit enim, *de quibus apud Prælatos conuictus fuerit*. Conuinci autem supponit inquisitionem, vel accusationem, aut denunciationem, examen Testium de notabili infamia tam apud fratres, quam sæculares, quia vbi non distinguit lex, neque nos distinguere debemus, lex autẽ indefinitè ait, *qui notabili infamia laborauerit* Potest autem in hoc verificari tam quoad fratres, quam quoad sæculares, quinimo si possit probari infamia per ipsos fratres, non debent examinari sæculares. postea constante infamia debet constitui infamatus, & puniri, & pœna proprietariorum, & pœna contrahentis debita,

Proprietatis casus quintus. Quintus Casus est de capsulis, & cippis ab Ecclesijs amouendis, sed quia de hoc disputauimus sufficienter in *Commẽt. cap.* 4. *Stat.* 2. *fol.* 369. eo Lectorem remittimus.

Casus sextus. Sextus Casus est *cap.* 4. §. 1. *num.* 12. Quod non recipiantur pecuniæ in Sacristis, Ecclesia, vel alio loco Conuentus, neque à Sindico, neque per Tertiarium, aut Seruitorẽ, etiam cum intentione illas deferendi ad Sindicum. sub priuatione officiorum Guardianis, Vicarijs, Sacristis. & *num*. 13. & qui permiserint, vel fecerint peti pecunias in Ecclesijs addita Subditis Carceratione per mensem, & confusibili expulsione ab illo Conuentu, & *num*. 14. Et qui in vicis, & plateis steterint ad petendas eleemosynas pro emptione comestibilium, & aliorum venalium, illa prætereuntibus ostendendo, Sub ijsdẽ pœnis priuationis, & Carceris, & sic non infligitur pœna proprietariorum.

Difficultas prima. An priuandus sit Guardianus, quo nesciente, vel prohibẽte syndicus denarios in Cõuentu receperit.

Respondeo negatiuè, quia ignorans non punitur, neque impedire non potens, vt allegaui in *Comment. cap.* 2. *stat.* 57 *fol.* 229. Sciens autem postea Guardianus contumaciam Syndici, debet prohibere illi, ne negotia fratrum tractet, quousq; Minister consulatur, à quo remouendus est.

Difficultas secunda. An si deuotus dare velit denarios in Conuentu, & non extra, ibique reperiatur Syndicus, possit illos recipere sine culpa, vel per Tertiarium deferri ad Syndicum.

Respondeo affirmatiue, si fiat sine scandalo, & secreto, nam hæc

hæc prohibitio, non redolet proprietatē, aut regulæ transgressionem, sed cautelam quandam, & odium pecuniarum tam respectu fratrum, quam Sæcularium qui scandalizari possent, & non est putandum in casu præciso, voluisse Capitulum generale impedire effectum eleemosinæ, vbi nulla est culpa. De Guardiano autem, & fratribus, qui in Conuentu, & Ecclesia recipere facerent pecunias à Tertiarijs, deferendas Syndico, oppositum sentio, quia tunc ipsi fratres reciperent pecunias per interpositam personam, etiam si dans illas, substitueret Tertiarium ad easdem deferendas, quia licet non sit extra dispositionem Decretalium, est nihilominus contra statuta Ordinis, qui inhabiles declarat, pro hac substitutione Tertiarios, tanquam, qui sunt de corpore Conuentus, & facillima est talis commissio, & inseruire possent Guardianis & fratribus pro bursarijs & sic etiam consentiente datore, eleemosynæ, et motu suo proprio, committente delationem pecuniarum. Sentio, puniendos esse Superiorem, et fratres consentientes, hac tamen restrictione adiecta, dummodo talis commissio non fieret extra Ecclesiam, et Conuentus ambitum, quia in eo casu, nulla esset violatio statuti, nam in *Congregatione Generali Romana ann.* 1615. in qua tale Statutum conditum fuit specialiter cautum est, *Id fieri poterit, ea tamen lege, vt intra claustra Conuentus, aut Ecclesia, nec Tertiarius, nec seruus illam recipiat, & Guardianus, qui contrarium permiserit priuetur officio.*

Denarij an recip. à Syndico in conuentu.

An à Tirtiarijs.

Difficultas tertia, An omnis quęstus pecunię in nostris Ecclesijs sit interdictus.

Respondeo, omnis, qui fiat pro fratribus, non item qui fieret pro pia causa aliorum Sęcularium, puta si in Ecclesia Ordinis concionaretur, et commendaretur eleemosyna pro pauperibus Vrbis, hospitali, monialibus etc. fieretquè ministerio Sęcularium, tunc nulla scandali, vel transgressionis paupertatis species, nec repugnat statutum, dum disponit. *Quam pœnam subeant, qui intra Ecclesias nostras quouis prætextu, aut titulo siuè inter prædicandum, siue alio quouis tempore eleemosynas pecuniarias peti, aut fecerint, aut permiserint*, quia hoc refertur ad fratres, vel fratrum vtilitatem, qui possent illas petere pro fabricis, vestibus, infirmis, libris, debitis, &c. hi nimirum prętextus, et tituli nullatenus suffragari debent, quin Guardianus

Minoribus omnis quæstus pecunię in ecclesijs est interdictus.

dianus, & Subditi transgredientes grauiter puniantur, quia hoc est contra modum inductum ab Ecclesia Romana pro substentatione fratrum, vt nimirum erogantes eleemosynas alios substituant ad applicandas illas necessitatibus fratrum: qui autem stipem conferunt inter concionandum, hanc intentionē non habent, nec alios loco ipsorum deputant ad expendendū pecuniam, quę proinde remanet in manibus fratrum, vnde peccant mortaliter, non tantum ratione scandali, quin etiam contra præceptum regulę, illiusquè Apostolicam declarationem. Hac consideratione exclusa non potuit Religio prohibere quęstum pecunię in Ecclesijs, nam mos est inaliquibus Ecclesijs nostris, quæ solent esse veluti Matrices Vrbium aliquarum, vt Concionator, ad instantiam Ciuitatis, Episcopi &c. commendet pias causas sæcularium, vel aliorum, extra Minoricam Religionem, quod si non fieret, esset scandalum, & offenderentur Prælati, & Moderatores, vt exempli gratia, fit in Ecclesia Aracęlitana Romę, in qua tempore quadragesimali, vel Papę Vicarius, vel eiusdem Vicesgerens, vel Populus Romanus, nunc hunc, nunc illum, fidelium eleemosynis commendent, & colligitur eleemosyna per sæculares, & Commendatoribus per eosdem traditur statim, absquè *vlla mora*, vel opera fratrum, & sic in alijs Ecclesijs, nec vlli dubium est, quod si ad tales eleemosynas, vel mentito colore, vel deordinato affectu, fratres inhiarent, quod culpam mortalem committerent, & duplici animaduersione digni essent, dum ementita pietate, sordido vacarent affectui.

Difficultas quarta, Quid sit confusibiliter ab illo Conuentu expelli.

Confusibiliter expelli quid sit.

Respondeo antequam expellatur, vocari debet coram Cōmunitate, ibiquè sugillari, & verborum flagello percussus liuorem pudoris contrahat, atquè audita culpa, quam commisit, rubore suffundatur, & erubescat, sibi in pœnam, aliis in exemplum, & ad terrorem. Hinc distinctio illa confusionis bonę, & malę. *Dan.*3. *Quoniam non est confusio confidentibus in te*. De confusione per peccatum in conscientia mala. Vnde Chrysostomus, *leuis est Confusio, idest, modica, vel nulla, si tantum confusus coram hominibus est, non coram Deo*, inquit, *Lyranus*, & *ad Roman.6. In quibus nunc erubescitis*, vbi *Augustinus de verbis Apostoli ser.27. est quadam temporalis confusio;*

sio, scilicet perturbatio animi, respicientis peccata sua, & respe-ctione horrentis, & horrore erubescentis, & erubescendo corri-gentis, qui in illud psal.30. *Non confundar in æternum*, ait, *est confusio æterna, de qua liberari petit, & est temporalis ad horam, quæ prodest*, & in illud *psalm.43. Tu scis improperium meum. & confusionem meam. Confusio* (inquit) *est quæ mordet conscientiam verecundia, quando, & frons pro falsis erubescit*, & in illud *psal.68. Confusio faciei meæ cooperuit me*, inquit *Lyranus homo confusus solet faciem operire; & se, quantum potest abscondere.*

Septimus casus est in eod. *cap.4.num.16.* de recursu ad pecuniam, in necessitate, & cum licentia Ministri, & opera Syndici &c. sub pœna proprietariorum. — Proprietatis casus septimus.

Sed de hoc egimus in *Commentar.cap.4.Stat.2. fol.370.* vbi de quæstu, receptione, de atione, tactu pecuniæ. Vide ibi.

Octauus casus est in *cap.5.§.1.num.4. Laboris Merces (si pecuniaria fuerit) per ipsos soluentes, Apostolico Syndico consignetur, sin minus, Superioribus integre assignetur, contrauenient proprietarius esto*, cui simile est illud *cap.6.§.1.num.21.* de Aromatarijs, ne vendant medicinas, vel minimum quid, est enim mercatura, & ipso iure paupertatis prohibita, præceptum regulæ *cap.5. de mercede verò laboris pro se, & suis fratribus corporis necessaria recipiant, præter denarios, vel pecuniam, & hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis Sanctissimæ Sectatores*. Sed circa hoc examinanda est. — Proprietatis casus octauus.

Difficultas prima, cum pecunia, per scribentes in regulam, distinguatur à denarijs, quia isti sunt signata moneta, illa quid quid vendi potest, quid intelligit, per illa verba, *si pecuniaria fuerit?*

Respondeo, intelligit Statutum denarios, qui indiscriminatim pro pecunia accipiuntur, vt diximus *in Commen. in cap.4. Stat.2. fol.367.* & relinquit laboranti, vt ipse recipere possit res ipsas traditas pro mercede laboris, secundum regulam, non quidem venales, siue vendendas, sed in vsus fratrum conuertendas, vt de *Beato Iunipero* in Cronicis refertur, quod laborabat in excussione nucum, quarum aliquas in cibum fratrũ serò in habitu deserebat, quia licet quodlibet vendi posset, non tamen induit rationem pecuniæ, nisi quando eà intentione recipitur, vt vendatur, & tunc est contra regulam. — Merces pecuniaria, quæ prohibetur, qualis sit.

Diffi-

Difficultas secunda, estò quod soluens mercedem det fratri laboranti rem, quæ in vsus fratrum expendi non posset, nisi venderetur, puta sericum, aurum, argentum, lapides pretiosos (non enim est contra regulam fratrem peritum in his artibus vacare posse textrinæ opificio, & cætera, an posset frater operarius ipse deferre Syndico supradictas res, quæ strictè veniunt sub nomine pecuniæ, iam vetitę recipi.

Minorita operarius an possit ad Syndicum deferre res venales, in mercedes receptas.

Respődeo posse, quia prohibitio se tenet ex parte nummorũ, qui recipi non possunt, non vero ex parte pecuniæ materialiter sumptæ; quæ prohibita non est deferri, tanquam a baiulo sicuti non est prohibitum, si quispiam diceret fratri, obsecro, defer hunc serici inuolucrum tali meo amico. Vide locum citatum Commentariorum in Superiori difficultate, & quando *Hugo*, *Pisanus*, & alij dicunt, quod non possumus recipere omnem materiam pro mercede, vt esset aurum, &c. intelligunt de receptione in regula prohibita, non in baiulatione. Et in casu, quo fratres vti deberent illa materia, non ad Syndicum deferre, & tandem quando recipiendi illam non adesset necessitas legitima, secundum declarationes *Nicolai 3. & Clemen. V.*

Difficultas tertia. Quid est illud, & *hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, &c.*

Quæ humilitas necessaria est Minoritis in recipienda mercede laboris

Respondeo, sensus regulæ est *Ne mercedis exactio turbet debitores, aut extra modum mendicantis degeneret*, inquit, *Sanctus Bonauentura* in hunc locum. *Non enim cum imperio, vel contentione, vt Domini petere debent, sibi competentia pro labore: sed obsecrando, vt pauperes, nihil sibi proprietatis habentes vnde Sanctus eos non ad litem, sed ad eleemosynam recurrere voluit, si quando laboris pretium non daretur*, inquit, *Hugo de Dina*. *Quæ tria verba summe exprimunt pauperem vsum, quem nos dicimus cadere necessariò sub voto respectu ad eminentiam nostri status*, inquiunt *quatuor Patres Ordinis*, *& hoc humiliter, &c idest sine absque omni iurisdictionali repetitione, vel appropriatione, nec aliquatenus tanquam sua, sed potius vt aliena, notat etiam, quod nunquam dicit, quod operas suas vendant, vel conducant. Sed dicendo, de mercede laboris, ostendit se principalius loqui de opere, quod fit in re, vel materia alicuius Domini, &c.* inquit, *Petrus Ioannis*. Interdicitur autem

quod-

quodcunque pactum faciendum pro mercede laboris habenda, & *hoc ostendit B. Franciscus dicens, & hoc humiliter &c. quia non cum lite est petenda, & tanquam eis danda ex debito, sed vult, quod quidquid datur, pro necessitate accipiatur sine lite, magis habendo respectum ad eleemosynam, quam ad mercedem*. Inquit *Serena conscientia ex Pisano, & Aluaro Pelagio quaest.* 71. Patet igitur vbi puniri debeat frater laborans, & vbi non, & quomodo iustificetur prohibitio, quae subinfertur eod. *cap.* 5. *num.* 5. Ne sub poena proprietarij, & alia grauiori arbitraria Superiori, fratres vendant opera, quae faciunt, sine Generalis, vel Prouincialis expressa licentia, quia vt dictum est supra *casu* 2. *diff* 2. vendere est actus dominij, & si frater non potest petere, nisi eleemosinaliter mercedem laboris, quomodo poterit vendere opera sua? vide disputata ad *Commentar: Stat.* 16. *cap.* 5. *fol.* 464. sed hic consurgit.

Difficultas quarta, quomodo poterit Praelatus concedere licentiam Minoritae, vt sua opera vendere possit?

Respondeo, iam in fine Statuti cauetur. *Declarantes quod licentia Superioris nunquam intelligitur data pro venalibus, sed pro communitate, & pijs causis*. Verum non euacuat difficultatem suprapositam, quia dicitur *Ne venale quis faciat, sine expressa licentia Generalis, aut Prouincialis*. Nam sequitur ergo cum licentia poterit, ex communi principio, *exceptio firmat regulam in contrarium*, à nobis in Commentar. pluries allegato, vt videre est in Iudice, quod postea caueat, non intelligi concessam pro venalibus, est contradictio clara. Respondeo tamen, sibi non contradicere Statutum, quia non reuocat absolutè, sed *Pro communitate, & pijs causis*, ergo pro his potest concedi licentia vendendi opera, non autem pro fratribus particularibus, vt declarauit *Capitulum Salmanticense, Licentiam Minister non concedat eis, nisi pro communi vtilitate Conuentus, & non pro commoditatibus particularibus laborantium. Possint tamen Ministri, & Guardiani si eis expedire videbitur, de pretio laboris, alicui necessitati fratrum laborantium, quam eis Conuentus teneretur prouidere, satisfacere*. Conceditur ergo venditio operum, ad communitatis beneficium applicanda, neque est contra regulam, quia nobis conceditur laboritium, tanquam precipuus modus nostrae sustentationis, *cap.* exije. *de verb. signif. in* 6. §. *Nec quidquam ex his*.

Quo modo opera fratrũ vẽdi possint

Vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquirun tur per laboritium, sustententur, qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expressè. Et sicuti possumus recipere necessaria ob laboritium spirituale, officia nimirum, sacrificia, &c: ita ob materiale, tota difficultas est de acquisitione materiæ laboritij; & venditione. Sed potest eleemosynaliter peti, & postquam opera facta fuerint dari Syndico, vt distrahantur, vel vendantur, aut in res, communitati necessarias commutentur, illo semper saluo, vt in laboribus, & operibus, nec laborans, nec Conuentus ostendant ius habere, sicuti verè non habent; potest etiam Superior concedere licentiam fratri, habenti Matrem, aut Patrem, siue sorores pauperes, vt suas operas applicet ad subleuandam ipsorum inopiam, sicuti de facto solet concedi licentia, vt celebret, & eleemosynas applicet ad eundem effectum, quare poterit dicere parentibus, vt materiam operum sibi prouideant, & confecta opera tradere eisdem vendenda, & applicanda. Sic Paulus, quę sibi, & ijs, qui secum erant, ministrabat per labores manuum, & iste est sensus statuti, & regulæ.

Laboritij materiam quomodo Minorita cō parare possit.

Nonus casus est in *cap. 6. §. 1. num. 4.* de eo, qui sibi appropriat locum, vel cellam, &c. ex verbis *regulæ cap. 6. fratres nihil sibi approprient, nec domū, nec locū, nec aliā rē,* quæ appropriatio declaratur, *dum post acceptam recedendi licentiam, remanere procurat, qui ue extraneos, siue subditos, sine Superiores, habere in loco natiuo recusat.* de quo mentem *S. Bernardini,* & Ordinis *in Comment. cap. 6. Stat. 2. fol.* 475. aperuimus.

Proprietatis casus nonus

Difficultas prima. Si expertus talem locum sibi ad sanitatem propitium, quærat ab illo non recedere, siue per fratres, siue per sęculares, determinatus parere, postquam, audita sua necessitate, Superior in recessus sententia perseuerauerit an iudicandus sit in foro exteriore proprietarius, &c.

Minorita procurans remanere in aliquo Conuentu, quando censendus sit proprietarius.

Respondeo negatiuè; quia in ista reflexione, neque inobediens, neque proprietarius apparet. Nam licet de perfectione obedientię sit obedire ad nutum, & non replicare, attamen non est contra substantiam voti, indicere suo Prælato necessitatem corporalem, sicuti non tollit debitam Papæ obedientiā, qui recipiens illius rescriptum, apud ipsum Pontificem, cur non obediat, rationes exponit, *quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum* scribit

bit Alex. 3. Archiepiscopo Rauennati *cap. si quando. de rescriptis* Idem currit in eo, qui esset à confessionibus alicuius Principis, vel Prælati, aut insignis benefactoris, si iussus discedere, vel ipse, vel suus filius spiritualis id Prælato insinuaret.

Difficultas secunda, si haberet iustam causam recusandi extraneos à natiuo Conuentu, puta quia damnosos, quia non vtiles, quia non gratos Patriæ, &c. an esset loci proprietarius.

Nolens in cōuentu natiuo exterosh abitare an sit proprietarius.

Respondeo negatiuè, quia hoc non est appropriare, sed defendere Conuentum à futuris offensis, attamen postquam has causas Prelato, vel Diffinitorio publicauit, et persistatur in collocatione exterorum, ipse tenetur cedere, quia (nisi velit esse proprietarius) non habet in hac parte obligationem iustitię, sed charitatis, et sufficit manifestasse periculum imminens remittendo dispositionem familię, et Conuentus illis quorum interest ex officio, quia subditus tenetur obedire Superiori, non tantum in claris, sed etiam, quando dubitat, an Prelatus pręcipere possit, et quę pręcipiuntur sint ordinata ad bonum, necne, quia potior est conditio Superioris pręcipientis in dubio, et est in possessione iuris præcipiendi, etc. et pręceptum Superioris pręsumitur iustum in dubio, tanquam illius, cui se gubernandum vice Dei tradidit, vt ex *Augustino contra Faustum lib. 22. cap. 74. & 75. & Couar. regula peccatum par. 1. num. 5.* docet a *S. Fausto de voto obedientiæ q. 59. per totum*, vbi copiosè rem multis comprobat, & licet subditus, in ijs, quæ ad suã personã, honorem, & famã non teneatur obedire, quando vel illi constet pręceptũ Superioris contra hęc bona pugnare, vel quod probabilissimè dubitet, vt in subsequentibus quęstionibus dictus à *S. Fausto* discurrit, tamen, cum Conuentus & fratres ad illum non pertineant, nullo modo potest in his se ingerere; & si aliter facit, puniendus est, & tanquam inobediens, & tanquam proprietarius, & bono regimini rebellis.

In dubio subditus tenetur obedire Prælato præcipienti

Difficultas tertia. An procurare reuocationem per fratres, inducat pœnas hasce?

Procurans remanere in Conuentu aliquo mediãtibus fratribus an sit punibilis

Respondeo negatiuè, quia licet statutum dicat: *Qui post acceptam obedientiam recedendi, remanere in aliquo loco procurat* Tamen id fieri ministerio Secularium: & vt sic inducere pœnas declarat statutum Vallisoletanum: *Secularium medio reuocandam procurarit tunc loci appropriator, & uiolatæ paupertatis reus sit*. Quod acceptum est ex *Farinerijs cap. 7. de* cor-

correctione delinquentium per personam aliquam extra nostrum ordinem existentem, & alio loco, *dicimus autem appropriatores locorum, quibus si dantur obedientiæ recedendi, procurant eas per preces sæcularium reuocari*, quæ ad verbum replicata fuere in *Salmanticensibus cap.6*. Hoc autem non est intelligendum, quod procurantes per fratres non sint proprietarij, vt diximus, sed quia eos Religio non punit iudicans, non adhuc sibi locum appropriasse, nec expedit omnia ad iudicium reuocare.

Proprietatis casus x.

Decimus casus est eiusdem *cap.6.num 5.§.1.Qui cella, vel arcula clauem, exiens, Superiori, uel alteri non consignat, puniatur, ut Proprietarius Prouincialis arbitrio*, de hoc in *Commentarijs ad Statut cap.6.Stat.1.* cui addo diuersitatem vltionis, nam declarandus erit proprietarius, non absolutè, vt cæteri *Sed Prouincialis arbitrio*. quia scilicet potuit esse obliuio, ad breue tempus, ex præsumpta licentia Guardiani, quia non habuit fratrem fidelem, cui illam committeret, eo quod in cælla continerentur scripta ad conciones, vel Theologiam, literæ missiuæ, continentes secreta, maximè, si qui egreditur esset Pater Prouinciæ, cui eiusdem negocia commendarentur, & in hac consideratione æquè veniunt Guardianus, & alter quilibet, quia vterquè ob curiositatem poterit exeunti Patri esse suspectus, quotiescumquè enim abscedat suspicio, quod non reliquerit clauem, quia noluerit cellam, & in illa cōtenta, subesse imperio Guardiani, sed secum detulerit, ad cælanda secreta, quæ propalare non tenetur, tunc Prouincialis inclinare debet in partem magis piam, & non declarare exeuntem proprietarium.

Clauim cællæ deferre quando oleat proprietatem.

Epistolam quando subditus non teneatur suo superiori tradere continentem secreta.

Et occasione huius declarationis obiter dico, nequè teneri subditum dare Superiori epistolam, in qua aliquod secretum contineretur, quod reuelatum, in alicuius fratris, vel sæcularis vergeret præiudicium. Et ratio est, quia sicuti non tenetur reuelare secretum tale, sibi auricularitèr communicatum, etiam si Superior id per obedientiam, & censuras, sibi reuelandum iniungeret quia de iure naturæ claues secreti apud se tenere debet. *Syluester uerb.secretum.* qui citat *Archid. Vlpian. in l.3.ff.qui tabulas depositi*. qui ait, *ego arbitror, & iniuriarum agi posse, si hoc animo recitatum est testamentum quibusdam præsentibus, ut iudicia secreta eius, qui testatus est, diuulgarentur*. *Nauarr.cap.18.num.52.P.Nauarr.lib.2.*

Secretò cōmissa non reuelanda.

cap.

capit. 4. *numer.* 459. *Molina tomo.* 4. *tractat.* 4. *disputat.* 4. *a Sancto Fausto* in terminis, *de voto obedientiæ quæst.* 57. *num.* 5. & alij communiter, qui affirmant, reuelantem alterius Secretum, sibi sub silentio commissum, sine rationabili causa, vltra peccatum mortale, teneri ad restitutionem. Quinimo neque tenetur dicere illud Iudici sub iuramento interroganti, sed debet vti æquiuocatione, quia Iudex non potest cogere ad reuelandum illud, quod alteri commissum est, conseruandum sub obligatione naturali. *Bañes* 2.2.*q*.69.*art*.2. vbi *Aragonia*, *& Salonius*, *Valentia tom*. 3.*disput*.5.*quæst*. 13.*puncto* 2.*Rodriq.p.par sum.cap*.79.*num*.13. & alij. Neque vrget præceptum regulæ, quod frater Minor tenetur obedire *in omnibus, quæ non sunt contraria animæ, & regulæ*. Nam hoc est contrarium animæ, quia est contra ius naturæ. Et de literis aliorum non aperiendis, nec legendis, vnde fama proximi læderetur, vel aliquod illi damnum adueniret; est conclusio omnium, id vetari sub peccato mortali. *Molina tract*.4. *disp*.36.*n*.2.*Nau.ibid.n*.53 *Rodr.supra tom*.2.*c*.53.*nu*.2.*Azor. tom*.3.*lib*.13.*cap*.31.*dub*.16.*Filliuc.tract*.40.*c*. 2, *quæst*.2.*num*. 63. Quibus addo, quod si Prælatus vi extorqueat literas continentes secretum, & qui illas habebat, protestetur de continentia secreti, puniri debet actione iniuriarum, vt ex *Vlpian*. retuli, egreditur enim extra Sphæram suæ iurisdictionis. Sed inquies, quomodo conijciet Prælatus subditum vera dicere? ne illi accidat, vt alteri, cui dicebat Subditus se habere scripturas spectantes ad S. Officium, quibus à multis parcitum fuerat, & tamen erant literæ Superiorum, quas ipse hinc inde surripuerat, & apud se in quodam inuolucro conseruabat. An inquam Superior credere teneatur simplici dicto subditi, quod non reliquit clauem, quia in cælla, vel arcula continebantur secreta magni momenti. Respondeo id esse venandum ex qualitate personæ optimis moribus præditæ, mendacium dicere non consuetæ, &c. Sub iuramenti Religione id attestantis &c. in hoc consistit arbitrium Superioris, qui in Rei fauorem inclinare debet, poterit tamen illi præcipere, vt posthac talia in cella non teneat, quia aliter suo iure vtetur.

Vndecimus casus est eod. *cap*.6.*nu*.6. de eo qui tenet libros, & alia apud sæculares sine licentia Superioris, & *num*. 12. ne libri distrahantur sine licentia sub pœna suspensionis, & præ- Proprietatis casus xi.

cepto obedientiæ, & *num.* 13. ne extrahantur libri è formalibus Bibliothecis sub pœnis per Pontifices sancitis, omnia hæc formalem proprietatem ostendunt, ac dominium.

Conseruare res apud sæculares, quādo sit casus proprietatis

Circa primum statutum aduertendum est; esse proprietatē tenere aliquid apud sæculares, quando non fieret cum ignorantia, vel inaduertentia; hæc enim excusarent à culpa, & à pœna. Quando item teneret illud per breue tempus, animo reducendi illud ad Monasterium, vt si illa reposuisset, quia tunc temporis non poterat ad conuentum deferre, sed intendebat quanto citius adsportare; quia tunc cessat malitia, & apparet moralis executio legis, quæ debet habere suas circumstantias, sicut omnis alius actus moralis, qui pendet ex hoc, & nunc, quibus non seruatis non rectè fieret. Item licentiam Superioris sufficere præsumptam, vt pluries dixi in *Comment. ad Stat.* Vide *in Indice verb licentia*.

Circa secundum notandum, quod licet non dicat statutum, sub pœna proprietarij, debet declarari, quod vltra pœnas proprietariorum debet suspendi per Ecclesiasticam censuram, & peccat mortaliter violans præceptum obedientiæ, quia vēdere, donare, alienare, commutare sunt formales actus dominij, & proprietatis, & ideo compræhenduntur sub pœnis in proprietarios latis. nequè hoc est extendere pœnas, quia in secundo casu supra posito, his pœnis puniūtur vendētes &c.

Pœnæ extrahentium libros è bibliothecis.

Circa tertium sciendū est emanasse Constitutionem à *Pio V.* anno 1568. 2. *Nouembris*, in qua *motu proprio, & ex certa scientia Vniuersis, & singulis personis Ecclesiasticis sæcularibus, & Regularibus cuiuscumquè status, gradus, ordinis, vel conditionis existant etiamsi Pontificali dignitate præfulgeant, mandat ne ex Bibliothecis Fratrum Minorum de Obseruantia, aut earum aliqua librum aliquem, aut quaternum furto subtrahere, quoquo modo præsumant, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reseruatæ nisi in mortis articulo*. Quas pœnas aggrauauit postea *Sixtus V.* anno 1587. 3. *Octobris*. *Ne quis Generalis, Prouincialis, Commissarius, Guardianus audeat, vel præsumat, per se, vel per alium, vel alios, nec pro minimo quidem temporis spacio libros, quinterna, folia, nec res alias, nunc, & pro tempore existentes in Bibliothecis Fratrum Minorum de obseruantia, de dictis Bibliothecis amouere, adsportare, tollere, vel amoueri facere, vel consulere*

nequè

nequè verbo, vel facto, in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opem præstare, quinimo teneantur notificare, si quid factum, vel intentatum contra, et in præiudicium dictorum Fratrum, & Bibliothecarum, audiuerint, seu sciuerint, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & excommunicationis &c. & Guardianis mãdauit sub ijsdem pœnis, ac priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, & inhabilitatis in posterum, ne audeant exercere officium, nisi prius coram Discretis confecerint inuentarium librorum &c. quinternorum, foliorum, & rerum in Bibliothecis existentiũ, cum nominibus authoris, numeri, foliorum, anni, & loci impressionis, coopertureque dictorum librorum subscribendum ab ipsis, & conseruandum, vbi solent reponi claues eleemosynæ, et consignandum, cum reuisione etc. successoribus, et reuidendũ à Prouincialibus, et Visitatoribus sub pœnis etc. sed ad petitionem *Cardinalis Matthæi Protectoris ordinis* 19. *Maij* 1592 *Clem. VIII.* abstulit excommunicationem, remittendo reliquas pœnas vsquè ad 20. dies, post susceptum officium Guardianatus. & ann. 1600. 2. *Octobris*, pœnas in totum abstulit idem Clemens ad petitionem *P. Francisci à Sosa Ministri Generalis*, eas solummodo persistere volens contra eos, qui defraudarent, & obseruari Constitutionem citatã *Pij V.* hæc ex *Rodriguez tom. 2. quæst. 129. art. vnico*. itaquè statur nũc Constitutioni *Pij V.* & de surripiente furto, libros &c. sed circa hoc est.

Difficultas prima, quid nomine Bibliothecæ veniat in hac Constitutione, et ne libera nobis tribueretur errandi facultas, addit statutum. *Bibliothecis formalibus* clarè innuens distinctionem Bibliothecarum, formalium, & non formalium. Porro Bibliotheca duo denotare potest, nempe armaria, & loca, in quibus reponuntur libri, & libros ipsos; do verba *l. librorũ ff. de legatis, et fideicom. §. sed si Bibliothecam. sed si Bibliothecam legauerit, vtrum armarium solum, vel armaria continebũtur, an uerò libri quoquè, quæritur? nam et locum significans Bibliothecam eo, alias armarium* &c. & *l. labeo. (quæ est 50.) ff. de contrahenda emptione*. Bibliotheca accipitur pro libris. ergo omnis locus publicus, in quo libri continentur (de priuatis enim non est sermo) nomine Bibliothecæ venit, & sic difficile est inuenire distinctionem Bibliothecæ formalis, a non formali. In Statutis *Benedicti XII.* publicatis in Bibliothecæ quæ dicatur.

Capitulo generali Catburci an. 1307. *cap.* 11. disponitur de libris particularium fratrum, & communitatis. *libri autem ad Communitatem Prouinciæ pertinentes distribuantur in Prouinciali Capitulo, per Ministrum, de consilio, et assensu Diffinitorum custodia. Item ordinamus, quod libri Communitatis Prouinciæ, non possint extra Prouinciam, nec libri custodiæ extra custodiam, cuius erunt, distribui. et in Barcinonensibus cap.* 3. §. 9. *libri fratrum defunctorum applicantur Bibliothecis communibus Prouinciæ, sub pœnis à Pontificibus latis contra extrahentes, fraudantes, vel distrahentes.* In statutis autem *Alexandrinis cap.* 5. *Prouideatur in quolibet conuentu, ut omnium librorum fiat diligens collectio, et illorum Custodiæ vnus probus, vel duo de Conuentu præficiantur cum authentico inuentario.* Tandem in *Vrbanis* nouissimis *Patrum Conuentualium cap.* 5. *tit.* 11. *In insignioribus Conuentibus, vbi præsertim Gymnasia, seu seminaria erecta fuerint, Bibliotheca instituatur, Armaria, libri, aliaquè res ad eam spectantes diligenter parentur, &c.* ex quibus vetustatis monumentis colligere licet Bibliothecam includere locum, armaria, & libros specialiter à Superioribus Prouincialibus destinata, ac nomine Bibliothæcæ insignita, & non quamcumquè collectionē librorum, sed notabilem, & conuentui magnitudini correspondentem, & sub hac ratione puto dici Bibliothecas formales, quia si non essent hac notione concipiendas, venirent nomine Bibliothecæ omnes paruæ adunationes librorum, quę communiter tale nomen non merentur. Non enim apud vulgus appellantur Bibliothecæ, quotquot Armaria, aliquos libros continentia, sed conspicuę domus, cum multis, & diuersis libris, suis thecis dispositis, & in hac parte mihi discurrendum venit, sicuti de clausura, de qua nos in *Comment. Stat. cap* 11. *Stat.* 5. *fol.* 776. Illa enim non dicitur talis ad incutiendas pœnas, in ipsius violatores, nisi specialiter fuerit per Superiorem declarata, vel à consensu, & consuetudine, &c. itaut sit Bibliotheca, quæ auferentibus ex illa libros censuram, & pœnas intentet, debet declarari à Superiore, vel ex communi consensu Conuentus vocetur, & habeatur pro Bibliotheca, suis foribus obserata cum deputatione Custodis, sed de hoc vltimo non ita rigorosè sentio, quia potest clauis teneri à Guardiano &c. vel tumultuariè huic, vel alteri, iuxta occasiones tradi, vt

aliquan-

aliquando solet fieri, cum magno Bibliothecarum detrimento; Vnde non sine causa *Sixtus V.* cauerat, ne Guardiani officia inchoarent, nisi confecto solemniter inuentario librorum, quia hoc maximè conducit, ad conseruationem Bibliothecarum, & splendorem Conuentus. Nec à se talem cautelam inuenit, sed eam accepit à priscis institutis Religionis *Alexandrinis* citatis, quibus cauetur, *Guardianus omni anno infra duos menses, postquam est in officio, teneatur fratribus collectis libros ostendere, & inuentarium renouare, & videre. Benedictinis* citatis. *Ordinamus, quod Guardiani in sua nouitate infra vnum mensem, postquam officium Guardianatus assumpserint, & in Conuentu suo fuerint, teneantur in præsentia Conuentus sui facere fieri Inuentarium de omnibus libris, qui in ipso Conuentu fuerint, &c. & huiusmodi inuentaria renouentur annis singulis in præsentia Conuentus.* Quæ inuentaria conficienda esse præcipiunt omnia deinceps edita statuta, vt hæc, quæ commentamur, *cap.* 12. §. 4. *In locali Archiuio conseruabuntur* Inuentaria *librorum, tum qui in Bibliotheca sunt, tum qui fratribus accommodantur*, & alia.

Difficultas secuda, An non existente in vsu ista dispositione Apostolica, auferentes è Bibliothecis libros sint excommunicati?

Respondeo negatiuè, quia in ius positiuum datur præscriptio, & consuetudo incontrarium abrogat illud, dummodo fuerit legitimè præscripta, *Medina* 1.2.*quæst.*97.*art.*4.*conf.*3.*Miranda* 2.*tom.quæst.*3c.*art.*11.*Rodriq.tom.*1.*quæst.*6c.*art.*1. *& quæst.*68.*art.*1. *Sà verb.consuetudo num.* 3. equidem variari obseruantiam harum Constitutionum, patet ex illarum correctione, à Superioribus impetrata. Vbi consuetudo extrahendi libros viget, non incurruntur pœnæ.

Difficultas tertia. Vbi est in vsu, an cuiuslibet libri, quinterni, vel folij surreptio, inducat pœnas, & quas?

Respondeo Verbum *præsumant*, requirit temeritatem, vnde bona fides, & ignorantia, etiam crassa excusaret. *Peirinus in similem Constitutionem quartam Vrbani VIII. num.*1. Præsumptio temeritatẽ includit.

Respondeo secundo, non incurruntur pœnæ, nisi auferantur ex Bibliothecis formalibus, & ex libris ibi repositis per Superiores, ad augmentum Bibliothecarum, nam in Statutum. Et si aliqui libri reponerentur, aliò adsportandi, cum non sint de- Extractio ex bibliothecis formalibus pœnas infligit

de corpore Bibliothecæ, non inducunt pœnas, &c. ita *Peyrinus vbi supra num.* 2.

Includuntur etiam superiores furto extrahētes.

Respondeo tertio, Superiores, qui furto subtraherent libros, incurrerent in dictas pœnas, quia in Bullis vtriusquè Pontificis nulla fit distinctio Superiorum, & subditorum quinimo cum Superiores ipsi maiori cum commoditate possint expilare Bibliothecas, contra ipsos rigorosius militare debent vltiones, non negauerim tamen, posse Generales, & Prouinciales amouere aliquos libros, & in alios Conuentus Prouinciæ adsportare ad communem vtilitatem, hoc enim Superioribus permissum est, quibus rerum fratribus concessarum administratio cōmissa est, ac etiam superfluos vendere per manus Syndicorum, & in vtiliores commutare, quia hoc non est contra mentem Constitutionum, imo secundum illam, quia est in beneficium Bibliothecarum.

Furtum tātum librorū pœnas inducit.

Respondeo quarto, per solam surreptionem, & furtum pœnæ incurruntur, non per extractionem temporariam, & accommodationem ipsorum fratribus particularibus, ad hunc enim effectum moderata fuit constitutio Sixtina, quia aliàs (vt aduertit *Rod.* citatus) multa incommoda æstatis, & hyemis paterentur, qui literis, & compositionibus vacarent, si studere non possent, nisi in Bibliothecis, magnis, & remotis domibus, quinimo disponitur, quod Bibliothecarius det libros, cum schedula consignationis, & receptionis faciendę à quolibet fratre, cui accommodantur, & adnotatur in libro, ad hoc parato, & sic de facto practicatur.

Superior extrahi permittens, incurrit pęnas

Respondeo quinto, Superior permittens furari libros, incurrit pœnas, etiam in vim *Piæ Constitutionis*, quę licet non apponat, de permissione, ait tamen *subtrahere quoquomodo præsumant*, & vt *Peirinus citatus num.* 3. discurrit, quando aliquid indirectè permissum non est, nequè indirectè conceditur, *cap cum quid de regul iur. in 6. Menoch. lib. 2. cons.* 181. *nu.* 53. & huc reducitur doctrina de eo, qui tenetur custodire aliquid ex officio, & non obstat auferenti, cum possit, censetur causa ablationis, & tenetur ad restitutionem, & plus tenetur tueri res Conuentus Superior, quam Bibliothecarius.

Surripere folium parui momenti non contrahere pęnas.

Respondeo sexto, Surripere folium, vel quinternum, quæ nō essent splendori, & commodo Bibliothecæ, sed superflua, & non spectantia ad aliquem librum, vel continentia materiam vti-

vtilem, & opportunam, poteſt enim vnum folium continere doctrinam raram &c. non induceret has pœnas, quia materia eſt parua, & non peccati mortalis, & conſequenter non plectibilis per excommunicationem maiorem, ſic in omni materia morali, prohibita ſub cenſuris excuſat paucitas materiæ, & quando Pontifex id prohibuit, intellexit de quinterno, & folio ſecundum Superiorem doctrinam.

Duodecimus caſus eſt eiuſdem *cap.6.* §.*1. num.* 16. *Non licet pro veſtimento pecuniam dare, ſub pœna proprietatis dantibus, & recipientibus, & Superior dans, ſit indiſpenſabiliter priuatus officio,* condigna animaduerſio, quia denarij dari non debent à Superiore ſubditis, quibus ipſi tenentur auferre, eò vel maximè cum pecuniæ contrectatio ſit vetita fratribus, & tantummodo conceſſa Syndicis Apoſtolicis, per citatas ſæpius Decretales, & ſenſus ſtatuti eſt, quod non detur pecunia fratribus pro mercando habitu, neque illius nomine alteri, qui emat poſtea, vel non emat ad diſpoſitionem fratris, benè poteſt dari pecunia Syndico, vel alteri, nomine ipſius, qui emant habitum, illumquè det fratribus, non autem nummos, ſub nullo quouis prætextu. Proprietatis caſus 12.

Decimuſtertius caſus, ibid. *num.*19. & 20. quod Guardianus viſitet cællas, & ſuperflua remouéat, ac curioſa, fratribuſquè indecentia. *Qui verò vltra id quod permiſſum fuerit à Guardiano, & Diſcretis, aliquid habere præſumpſerit, declaratur Proprietarius*, declaratum per *Clem.V. in dicta Clementina. Exiui de verb. Signif.* § *rurſus verſ. quamuis paramenta. Superfluitas autem, aut nimia pretioſitas, vel quæcumque curioſitas in his (paramentis Eccleſiæ) vel alijs quibuſcumque nō poteſt ipſorum profeſſioni, vel ſtatui conuenire, cum enim hæc ſapiant theſaurizationem, ſeu copiam paupertati tantæ, quoad humanum iudicium derogant manifeſte,* & inferius declarando ad quem pauperem vſum teneantur fratres Minores, inquit. *Declarando dicimus quod fratres Minores ex profeſſione ſua regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos vſus, ſeu pauperes, qui in ipſorum regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet, ſeu ponit regula dictos vſus.* Vide ergo ſi regula in veſtibus concedit pluſquam tunicam vnam cum capucio, & aliam, &c. in victu quæſtuationem neceſſariam, in habitaculis paupertatem, &c. eſt igitur expreſsè contra regulam habere Proprietatis caſus 13. Superflua habere vetitum.

ſuper-

superflua, curiosa, prophana, &c. & cum remittat Ministris & Custodibus prouisionem necessariam, decernentibus illis, hæc & non pura, certum est, superfluum contra voluntatem Prælati retentum, vel procuratum, facere fratres proprietarios. *S. Anton. 3. par. tit. 16. cap. 11. Graff par. 1. decis. lib. 3. cap 5. num. 48. Cord. in regul cap. 7. quæst. 4. Mendoz. quæst. 8. quodlib. cons. 4. Less. 2. de Iust cap. 4. dub. 5. num. 25. P. Nau. 2. de Iust cap. 1. p. 3. dub. 1. A S. Fausto de pauper. quæst. 95. per totum. Hier. Gratian. discept regul. par. 2. cap. 8. §. 3. Sylu. verb. Religio 6. quæst. 7. Valen. tom. 3. disp. 10. quæst. 4. Nau. to. 2. de regul. nu. 21. Thomas de Iesu in cap. non dicatis. p. 4. cap. 7.*

Guardiani quoties cellas visitare tenentur.

Sed an Guardianus teneatur sub peccato graui visitare cællas, & remouere superflua? Dicente Statuto, *Præcipimus Guardianis sub pœna priuationis officiorum, vt singulis mensibus, associati duobus Patribus Discretis, ex Senioribus Conuentus, cællas fratrum omnium visitent, & omnem suppellectilem videant, & solum illa permittant, quæ vsum pauperem decent.*

Respondeo, ratione Statuti non tenetur sub peccato mortali, quia Statuta non obligant sub mortali culpa. vt dictum est supra *cap. 2. quæst. 3. Respondeo. 3.* etiã si grauitas pœnæ *id* suadeat, priuatio, nimirum officij. Sed tenetur ratione materiæ quando scilicet probabiliter sciret, Patres superflua, & regulæ discrepantia retinere, tunc enim vigilare debet, tanquam rationem pro subditorum animabus redditurus, & occasiones peccatorum remouere, quod facere non potest nisi *diligenter uultum pecoris sui agnoscat, & suos subditos consideret prou. 27.* doctrina *Conc Trid sess. 25. de regul. cap. 1. omnisque cura, & diligentia à Superioribus adhibeatur tam in capitulis, quam Visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur, nimirum ad communem victum, vestitum, vota obseruantiam regulæ*, & quod imponit Generalibus, & Prouincialibus, censetur impositum his, quibus demandata est visitatio Conuentus, quinimo *cap. 2.* ait, *Mobilium verò vsum ita Superiores permittant, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, denegetur.* Et hanc obligationem continendi subditos in sua obseruantia, esse de iure naturæ affirmat cum *S. Thom. Caietanus 2. 2. quæst. 83*

De iure naturę superior vigilare tenetur circa obseruãtia subditorum.

art.

*art.2. Suar.4.de Relig.lib.*10.*cap.*11. quia de iure naturæ tenetur vigilare super sibi commissos, postquam acceptauit officiũ, quo fundamento Episcopi in sua consecratione promittunt, se reddituros rationem de animabus sibi commissis, & non visitare ob negligentiam, vel otiositate, esse peccatum mortale affirmat *Lezana verb. Visitator regularis, num.* 3. quod si addas, ex conniuentia, & ne particularem personam sibi amicam, vel potentem contristet, &c. multò magis malitia crescit. Potius enim tenetur dimittere officium, quàm non impedire peccata, quæ potest, & debet *iuxta Prou. cap.*7. *Noli quærere fieri Iudex, nisi valeas animo inrumpere iniquitatem.* Dixi, *probabiliter sciret*, quia Superior tenetur habere bonam opinionem de subditis, nec debet omni referenti auditum præbere; maximè si tale Statutum in praxim deductum non fuerit, & timeat ex rigorosa Inquisitione, Conuentum inquietari, & graues contra se animositates, & inimicitias excitare, & in hoc casu, si superflua, quæ suspicatur retineri in Camera talis Fratris, fuerint eius generis, super quibus valeret Superioris facultas, potest supplere defectum per suum consensum, & dispensationem, ad vitanda maiora mala, quæ contingerent, iure naturali dictante, debere nos permittere minora mala ad impedienda maiora, quæ euitari non possent. *cap.duo mala. cap.Nerui testiculorum.dist.*13. *Si periculi necessitas ex his vnũ perpetrare compulerit, id debemus resoluere, quod minori nexu noscitur obligare, & cum in dubijs constringimur, vtiliter nimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus; & si omninò nullus sine peccato euadendi aditus patet, minora semper eligantur*, & loquitur Gregorius de eo, qui per simoniã obtinuerit dignitatẽ, & dubitat, si illam dimittat, peccare in suscepti regiminis destitutione, quod ad casum nostrum optimè accomodari posset, dum nimirùm Guardiano, & Conuentui non expediret, renunciare officio, & sine scandalo subditum corripere, quo casu minus malum eligendum est, scilicèt permittere aliquam occultam irregularitatem, ne ex cura Monasterio grauis inureretur infirmitas. Si autem esset publica, vel notoria regulæ transgressio, ex qua, & fratri pernicies, & cõmunitati scandalum crearetur, tunc nullo habito ad has considerationes respectu, debet in tumens vlcus visitationis, & correctionis ferrum adigere; ex eadem ratione, quia tunc maius malum

Malum minus permittitur ad vitandum maius.

lum

lum est conniuere; quam fratrem conturbare: de quo et Superior, & Conuentus gaudere debent, quia est conturbatio ordinata ad pœnitentiam, & emendationem. Si enim talia in ordine permitterentur, breui regularis corrueret obseruantia. *Nam* (vt cum *Tridentino dicta sess.* 25. *cap.* 1. *de regul.* dicam) *si illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium, necesse est.*

Proprietatis casus xiv.

Decimusquartus casus est, *ibid.* §. 2. *num.* 1. & 2. Ne locentur prata, domus, &c. nequè per Syndicos, & locationes dissoluantur. Si onera missarum habuerint, hæredibus renuncientur, sin minus statim vendantur. Subditi proprietarij, Superiores priuentur officio, & *num.* 3. Non feratur triticum, &c. intra locorum septa, nec venale exponatur, sed tantum herbæ, & legumina pro fratribus, & iumentis, sub pœna proprietatis.

Horti superflui fructus venales.

Casus decisi in dicta *Clem. Exiui. Item quod alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligunt ad vendendum, & infra. licet verò non solum sit licitum, sed multum conueniens rationi, quod fratres hortos habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui nec non ad habenda necessaria hortalitia pro ipsis, habere autem hortos aliquos, vt colantur, & olera, & alia hortalitia precio distrahantur, necnon, & Vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quod dictus Prædecessor* (Nicolaus Tertius) *declarauit, ac etiam ordinauit, quod si talia ad vsus, proximè dictos fratribus legarentur per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent, cum etiam præmissa habere, vt pretium fructuum suis temporibus habeatur ad naturam, & formam prouentuum appropinquet.*

Cósuetudo contra regulam non valet.

Difficultas prima. An valeat circa hoc contraria consuetudo.

Respondeo negatiuè. Audiui his diebus, quemdam typis mandare voluisse opinionem, & à veritate, & à bono Religionis errantem, nimirum, vbi inoleuerit consuetudo in Religione Minorum de superfluis habendis, de recipiendis, & conseruandis denarijs, & de transgressione præceptorum regulæ, posse tales tuta conscientia in hisce transgressionibus perseuerare, quidquid sit de externa punitione, quia fortasse Superiores eadem pice coinquinati, non curantes de conscientia, exter-

ternis vacant., ne videantur ab hominibus inobseruantias publicas floccipendere, & quia res mihi visa fuit contra pietatẽ, & veritatem, vltra meum sensum, quem Reuerendissimo P. Benigno à Genua Commissario Generali, qui me de eadem interrogauerat, aperui nunc, quia materiam hanc præ manibus tero, non nihil scribere, pro zelo paupertatis decreui. In primis enim non me latet communis doctrina, & vis consuetudinis legitimè introductæ, quæ ius positiuum abrogat, vel declarat, vt videre est apud *Graff. 2. par. decis. cap. 19 num 48. Hier. Rodrig. resol. 34. num. 2. Portel verb. lex, num. 11. Thesaur. de pœn. verb. ludus, cap. 4. nu. 1.* Lezana *verb. leges, & regul. n. 54. & 55 A S. Fausto de paupertatis voto quæst. 123. Silu verb. consuetudo per totum*, præcipuè *num. 9. Diaz. in praxi cap. 54. num. 2.* cum quo *Ignatius* Lopez *ibid. Angel. V baldin. cons. 25. num. 23. Io. Bapt. de Plotis cons. 108. num. vltimo inter Criminalia Ziletti*, & *Actionem* de Nicolinis *cons. 79. num 6. & 50. ac Bendetum de Aretio cons. 80 num vltimo ibid Bonac de legibus disp. 1 quæst. 2 punct. vltimo* §. 4 *per tot Peirin.* de *Prælato q. 3. cap. 1.* §. *6. num. 181. & ad Constit. 4. Iul 2 num. 21.* §. 4. Nauar. *de* Spolijs Cler. §. 14. *num. 3. & 6. & in Manuali cap. 23 nu 59. vers. 8. & de Pœnit dist. 5. in 3. & reliquas partes Glos. num. 2. Anton. Cucchum* Instit. *tit. de Consuetudine per totum*, præcipuè *num. 8. Azorium Rodrig tom. 1. quæst. 11. art. 7. & 8. & tom. 2. quæst. 69. Suar. de legib lib. 7. à cap. 1. Canonistas in cap. Consuetudo. dist. 1. in cap final. de Consuetudine.* Legistas *in l.* Concedunt enim omnes, consuetudinem legitimè introductam abrogare ius positiuum, & stare pro lege, quando deficit lex, quæ deficere præsumitur, dum non obseruatur, & contra illam itur; Verùm enimuerò supponere consuetudinem legitimè introductã in Religione de inobseruantia Præceptorum Regulæ, vt ex discursu supponit, est contra omnem veritatem, & cum agatur de materia morali, quæ ordinatur ad praxim, supponere etiamsi conditionaliter, quod non est, sed quod esse posset, & super hac metaphisica suppositione fundare Conclusiones piorum morum offensiuas, non est prudentis Scriptoris, quia in moralibus, non omne, quod potest argumentis exagitari, debet iactari in vulgus, quod nesciens, quid sit consuetudo legitimè introducta, posset sibi fingere consuetudines, ex eo, quod se, & paucos alios facere sciat, & super labili, præcipitiquè

Consuetudinis legitimæ ius.

Sigillatur Scriptor quidam modernus, male de regulari obseruantia sentiens.

tiquè

tiquè fundamento fabricare consequentias contra animam suam, & regulam. Non enim licèt nobis disputare, sicuti alijs de quadratura circuli, & spacijs imaginarijs, vel de indiuisibilitate quantitatis, sed de applicationibus ad praxim. Nec saluatur, eo quod Prædicatores, & Lectores debēt potius permittere scandalum, quàm relinquere veritatem, quia hoc est verum, quando quis tenetur ex officio, & obligatione, non autem qui se intrudit, vt sui capitis conceptiones expediat. Si enim iuxta S.P.N.F. monita calamum examinasset, castigassetquè, non extruderet, quæ potius damnum, quàm vtilitatem generatura sunt, nec puluinar capiti omnis carnis supponeret.

Consuetudo nulla hucusque legitime introducta reperitur contra Præcepta Regulæ.

Probo igitur nullam hucusquè fuisse introductam consuetudinem in Religione Minorum Obseruantium, contra præcepta Regulæ, & præcipuè contra receptionem, & contrectationem pecuniæ. Primò quia nulla est consuetudo, quæ à particularibus inducitur, non consentiente Principe, & Prælato, ita fatentur omnes supra citati. Et ratio est, quia populus non potest inducere consuetudinem, nisi vbi potest condere ius. Vel saltem passiuè recipere legem ab eo, qui potest illam ferre. Si enim consuetudo est ius non scriptum. *cap. Consuetudo. dist.* 1. Ergo vbi tale ius condere non potest, consuetudinem *legitimam* inducere non valet, & condere regulam, illiusq. præcepta, non est Religionis, sed Legislatoris. Non disputo nunc, an requiratur consensus Principis explicitus, vel implicitus, & interpretatiuus, dum scilicet scit, vel videt legis suæ transgressionem, & non reclamat, cum reclamare, ac punire possit quocumque modo sumatur, facit ad rem præsentem, at quis Sapiens dicet vnquam Summum Pontificem, Generalem, aut Capitulum Generale videre, & scire Præceptorum inobseruantiam, & consentire, aut conniuere? cum quolibet generali Capitulo, qualibet Congregatione generali, quolibet triennio, manent Constitutiones Apostolicæ, & Statuta Ordinis præcipientls Regulæ, & Statutorum obseruantiam, punientia transgressores, annullantia omnem consuetudinem, & abusum in contrarium? Do Leges, & Constitutiones, mitto Decretales in corpore iuris inclusas, in generalibus Concilijs sancitas. Sufficiunt recentiora decreta, quæ retuli in *Comment. cap.* 4. *Stat.*4.*fol.*382.*& infra.* nimirum Capitulorum generalium ann. 1606.1612.1628.1633.*& Vrb.V*III.*Constitution. ann.*1625. in

quibus

quibus declaratur in Regula hucusquè non esse pro Religione Obseruantium dispensatum, & omnes teneri ad illius obseruantiam iuxta declarationes *Nicolai* III. *et Clem.* V. cum comminatione pœnarum in refractarios fulminatarum, & præcipuè legenda est Constitutio eiusdem *Vrbani* VIII. edita ann. 1640. *prima Iunij*, quæ incipit *Militantis Ecclesiæ*, in qua purissimã obseruantiam Regulæ iniungit, intitulaturquè de restituendo candore regulari obseruantię, & Statuta, quæ commentamur de pœnis, & aliàs commentati sumus, edita ann. 1642. ac ab eodem Vrbano (qui ad immortalitatem transiuit die 29 Iulij hora 11. præsentis anni) confirmata, nisi cœcus non videt, quantis diris persequantur Regulę transgressores, quomodo infectentur paupertatis violatores, quomodò rigorosissimè, & superioribus, & Subditis præcipiant fugam nummorum, & seriò intendant obseruantiam exactissimam Regulæ, quamobrem, ter in anno in quolibet Conuentu publicari, & legi seu rissimè iniungunt; & de his Superioribus, audebit quis in dubium reuocare; an in partem contrariam inclinent, sciant, & conniueant. Tantum est hoc, quantum affirmare, quod elusoriè Statuta condantur, & specie tenus, ac in solo foro externo obseruari præcipiantur, ac propterea Sedi Apostolicę, & toti mũdo fucus, & palpus obtrudatur, quod temerarium, & impium est dicere, vel suspicari.

Confuetudo quid requirat ad hoc, vt sit valida.

Secundò de ratione consuetudinis est, vt quod introducitur, *ratione consistat, quod Religioni conueniat, quod disciplinæ congruat, quod saluti proficiat. cap. Consuetudo dist.* 1. & vt dicitur *cap. erit autem. dist.* 4. *lex debet esse honesta, iusta, possibilis, necessaria, vtilis, loco, temporiq. conueniens, manifesta*, non enim debet consuetudo rationi esse contraria, vt dicitur *dist.* 8. *cap. mala.* & sequentibus, *quia ratio, et veritas consuetudini præponenda est. cap. frustra eod. adde. cap. finale. de consuetud. Siluest. verb. consuetudo. num.* 6. *Sayr. in Claui reg. lib.* 3. *c.* 11 *num.* 3. *Naldum in Summa. verb. consuet. num.* 4. *Suar. lib.* 7. *de legib. cap.* 6 *num.* 14. *Layman. lib.* 1. *tract.* 4 *cap.* 24. *nu.* 6. *Rodrig. tom.* 1. *quæst.* 11. *art.* 8. *et tom.* 2. *quæst.* 69. *art.* 2. Sed quis non videt non esse rationabile, non congruere Religioni, non conuenire disciplinę, non saluti animarum proficere, quod qui vouent obseruare regulam secundum intentionem Ecclesię, & Religionis, nimirum secundum declarationes Nicolai III. et

Clem. V. illam non obseruent, ac actualiter peccent, sicuti omnium ore peccare dicuntur primi, qui contra Regulam introducunt consuetudinem, & isti primi extenduntur per annos 40. vel 25. vel saltem *decem*, quibus legitimatur consuetudo. *Rodrig supra*, quia vt ipse inquit, *ante legitimam præscriptionem peccabunt*. & citat *Caiet.2.2.quæst.97.art.3.*

Consuetudini tempus debitum.

Tertiò consuetudo nunquam legitimè introducitur, nisi post præscriptionem. *cap.fin.de consuetud.* id est post annos 40. quorum lapsu in ius Canonicum pręscribitur; & in Regulam Sancti Francisci, quæ canonizata est in corpore iuris Canonici, & inter Canones redacta, quinimmo, & 100. annos; vt dixi in *Cōment. ad cap.2.Stat.14.fol.122. et cap.12. Stat.13 fol.933.* & dicitur. *cap. de quarta.cap.ad aures de præscr.* nec minorem præscriptionem censeo necessariam contra bona Religionis, quam contra ipsam Religionem. *Sayr.supra.Suar.de leg lib.7.cap.18.* & alij. Sed dato, & non concesso, quod sufficiant decem anni, quis ostendet, in decem annis non esse publicata, & renouata Statuta, & Constitutiones Apostolicas præcipientes rigorosam obseruantiam Regulæ, & Præceptorum, & punientes trāsgressores? Hoc enim luce meridiana clarescit, quia in quolibet generali Capitulo, & Congregatione, quę fiunt de sexennio, & de triennio in triennium publicantur Statuta, &c. igitur nunquam potuit coalescere ista consuetudo, quia semper interrupta fuit, & interrumpitur, quia non minorem vim habet lex ad abrogandam consuetudinem, quam habeat consuetudo ad abrogandam legem, vt fatentur citati. *Sairus num.10* et *Suarez cap.20* et per vnum actum interrumpitur consuetudo nondum completè introducta, vt ex *Panor. Arnulla, Reginaldo, Salas*, firmat *Bonac.de legib. disp.1.quæst.1. puncto vltimo.§.3. num.33.* Vide. *Siluest. verb. consuetudo. num.8.*

Consuetudo nondū cōplete introducta per vnum actū interrumpitur.

Quartò Consuetudo debet esse, vel totius, vel maioris partis Religionis, quia neque minor pars Communitatis posset legem condere. *Suar cit.cap.16.num.1.Clauis regia loc.cit.c 11. num.6.Reginal li.13.num.243. Azor lib.5.cap.17.* et induci per actus non occultos, sed manifestos, quia aliter non videret populus, nec sciret Princeps, quid ageretur; et consequenter nō posset approbare actus illos occultos. Sed hoc neque sufficit, quia tales actus publici debent fieri cum intentione abrogandi legem, et inducendi contrariam consuetudinem, vt prædicti

Consuetudo debet esse totius, vel maioris partis Cōmunitatis.

Autho-

Authores affirmant: subsumo, sed transgressio ista non est in tota Religione, neque in ipsius maiori parte, vt experientia compertum est, & manifestè probatur ex *Clem. Exiui. de verb. signif.* §. *ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto, & puritati ordinis repugnare*, & recenset aliquot grauissimas transgressiones regulæ, nimirum, quod procurabant institui hæredes. Habebant annuos redditus. Agebant negotia sæcularia in Curijs, litigando pro habendis bonis temporalibus. Instituebantur Executores vltimarum voluntatum, & disponebant de malè oblatis per vsuras. Colebant vineas, & excessiuos hortos, & vendebant fructus, & reponebant per totum annum. Procurabant magnas, & sumptuosas Ecclesias, & pretiosa paramenta, quibus cathedrales superabant. Recipiebant equos, & arma indistinctè in funeralibus. *Tamen Communitas fratrum* (subiungit Pontifex) *& specialiter Rectores ipsius ordinis asserebant, quod prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quod & si qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur, nec non contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta*. Quibus verbis apparet famam tot transgressionum inferiorem fuisse facti existentia, & tamen articuli transgressionis his temporibus (Deo gratias) nullo modo audiuntur, signum est igitur, quod asserere talem consuetudinem, in tota Religione, vel illius maiori parte, est manifestam ordini calumniam inurere. Est etiam contra veritatē, fieri actus hosce inducentes consuetudinem, publicè, quia si ob humanam fragilitatem aliquis peccaret, curaret omninò clanculū operari timens querelas, & punitiones, quas, si conniuens Guardianus, aut Prouincialis nō infligit, infliget Visitator, qui in fine cuiuslibet triennij infallibiliter destinatur, & ipse, qui aliquando vidi, audiui, & his negotijs interfui, scio exemplariter in nonnullos animaduersum. Quare curat fedifragus, & clàm, & secreto delinquere, & nullus habuit intentionem, vt eius peccato consuetudo contra regulam inducatur, putans sibi sufficere, si deordinato appetitui quoquo modo satisfaciat, & nescio si in mentē alicuius, nisi stulti venerit, vt regula Sancti Francisci reducatur ad eam virium inopiam, vt obligare aliquem non possit, maximè cum nullus ita in præcepta regulæ peccet, vt sine conscientiæ remorsu, id faciat, vide relata

Excessus, qui erant aliquando in Religione.

per *Bonacinam supra nu.*45. Vnde ergo est tam legitimæ consuetudinis præsumptio?

Consuetudo contra ius diuinum nō præualet.

Quinto, cōtra ius diuinū, omnes fatētur, nō induci consuetudinē, quia humana cōditio non est supra ius diuinū, aut naturale, *Bonac. de leg. disp.* 1. *q.* 2. *pun. vltimo* §, 3. *n.* 8. vbi multi alij. *Lezana ver. leges reg. nu.* 55. vbi alij. *Rodr. to.* 1. *q.* 69. *art.* 2. apud quem multi, & est communis, & sic contra vota non potest induci consuetudo, & quidem contra vota essentialia, est indubitatum, tum ex ratione adducta, tum ex *cap. cum ad Monasterium, de statu Monac.* an autem contra regulæ præcepta induci possit, affirmat opinans cum alijs, verum melius dicendum est non posse, quia qui profitetur hanc regulam, dicit *Promitto, & voueo obseruare regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate.* nec sensus est voueo obedientiam, paupertatem, & castitatem, quia superfluum esset dicere voueo regulam, si vltra vota essentialia, nihil aliud voueretur. Sed voueo obseruare totā regulā, præcipuè obedientiā, paupertatē, et castitatē, quæ sunt vota essentialia, ac etiā voueo obseruare præcepta, vt præcepta, consilia, vt consilia &c. & hęc est expositio Nicolai Terrij dicto *cap. Exijt.* vbi fusè hāc materiam declarat, subdens. *Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta, quam consilia, quam cætera ex voto professionis huiusmodi, non aliter tenentur, quam eo modo; quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs continentur*, & prius dixerat, *declaramus. quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptoriè, vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur*, quod clarius expressit in Concilio Viennensi *Clem. V. dicta Clemen. Exiui. Cum votum habeat cadere sub certo, vouens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur*, & post pauca. *Declaramus, quod dicti fratres, non solum ad illa tria vota, nudè, & absolutè, accepta ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria. Nam si hæc tria tantum nudè, & præcisè promittentes se seruare regulam, viuendo in obedientia, & castitate sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria*

Votum Minorum cadit super totam regulā.

modi-

modificant, arctarentur; pro nihilo & vane proferrentur hæc verba. promitto semper hanc regulam observare, &c. Claret igitur totam regulam sub voto cadere, & omnia, quæ sunt in regula sub Religione voti promittuntur, distinguuntur autem eius partes in vota essentialia, & vota non essentialia, quæ communiori vocabulo votorum modi, seu præcepta, & consilia appellantur. Ex quo deduco, si tota regula est voti nuncupatione sancita, ergo contra regulam, & nullam eius partem induci potest abrogans consuetudo, quia votum, vel votum, est de iure diuino, quare dum præcipitur, ne fratres denarios, &c. recipiant &c. votum est hoc, sed non essentiale, sed voti paupertatis modus, dum vetantur suspecta consortia mulierum, votum est, sed modale, ad castitatis custodiam ordinatum, & sic de alijs. Dicere autem, regulam esse quid positiuum, qua destructa destruitur votum, est impugnare seipsum, quia concesso, quod non detur consuetudo contra votum, & super totam regulam cadit votum, ergo non potest tolli regula, quia tolleretur votum, qua ratione possemus tollere vota essentialia, quia votum paupertatis v. g. concludit expropriationem omnium rerum humanarum, sed contra res humanas potest induci consuetudo, ergo etiam potest tolli materia voti essentialis, & sic cessabit obligatio illius. Votum obedientiæ includit subiectionem voluntatis Subditi ad voluntatem Prælati, sed contra actus voluntatis potest induci consuetudo, puta vt non subdantur Prælato, ergo etiam potest tolli materia voti obedientiæ, & sic votum essentiale non obligabit. Omnium enim æqua est ratio, quia votum semper est de iure diuino, & fundatur, vt plurimum in re humana, & positiua. Ergo præscribi poterit contra omnia, vel nulla, & sic neque contra votum, quo vouemus seruare regulam, & non est maior ratio, quod contra præcepta, quæ iam sunt Deo nuncupata per votum, possit induci præscriptio, & non contra vota essentialia, cum solemnitas sit de iure positiuo, & quidquid ordinarunt Pontifices, est de iure positiuo, contra quod præscriptio induci potest, quod ipsemet scribens concedit in quodam suo argumento, nimirum datur consuetudo contra statuta, & priuilegia iurata, ergo etiam dari potest contra votum, & sic impugnat communem sententiam, & ex sua primaria intentione vult destruere vota, & totam regu-

gulam, non aduertens differentiam inter iuramentum, & votũ, nã iuramentum continet solam reuerentiam votum autem continet reuerentiam, & fidelitatem, vnde illud causat irreuerentiam, hoc insuper infidelitatem, vnde votum est magis obligatorium, quàm iuramentum, *Silu. ex S. Thom. 2. 2. q. 89. verb. iuramentum 4. num. 5.* mitto disputata per *Rodriq. tom. 1. quæst. 4. art. 1.* quod regula fratrum Minorum tota sit de iure diuino, quia à Christo Domino præcepta institui. *Vade Francisce repara domum meam, quæ labitur*, ab eodem verbaliter dictata, *ipse Dominus reuelauit mihi, quod deberem viuere secundum formam Sancti Euangelij, & ego paucis verbis feci scribi*, quinimò in loco Fontis Columbæ apud Reatem, ipse Christus visibiliter ipsam regulam dictauit, vt dicitur in *Chronicis.* Vnde *Nicolaus Tertius* citatus dicit *hæc est apud Deum immaculata Religio, quæ descendens à Patre luminum, per eius filium exemplariter, & uerbaliter Apostolis tradita, & demum per Spiritum Sanctum Francisco inspirata, etc.* ex quo esse de iure diuino, et non posse ab vlla potestate in terra conuelli, concludit *Rodriq.* lege *Hier. Roder. resol. 123. num. 29.* qui plura alia testimonia addit, ex quibus confirmatur, quod contra ipsam regulam induci distractiua consuetudo non possit. Licet possit declaratiua maioris, vel minoris restrictionis, at inducere consuetudinem, quod possint fratres denarios recipere, equitare; vestibus pretiosis indui, cum hoc sit contra præcepta regulę ex professo est destruere, non declarare. Quibus addo, non posse recipi denarios, vel teneri superflua, quin violetur votum essentiale paupertatis; quia tandem videndum est, apud quem remaneat dominium pecuniæ, qua frater abutitur, non apud dantem, qui se dominio priuat, dum eam alteri expendendam tradit; non apud Ecclesiam Romanam, quæ declarat se non recipere proprietatem, nisi eorum, quę fratrum vsui, de Superiorum licentia, et secundum regulam, conceduntur, ergo proprietas est apud fratrem, qui propterea proprietarius euadit, et contra hoc non potest inualescere consuetudo. Equidem alia ratio habenda est de pręceptis aliarum Religionum, et præceptis Ordinis Minorum, illę preter vota essentialia, nullis arctantur mortalibus nexibus, nos autem non sic, nec vouent totam regulam, sed vota essentialia tantum habent sub voto, ideo non debet tam facilè enunciari

Votum obligat magis, quam iuramentum.

Regula fratrum Minorum diuinitus tradita.

Habere superflua in Minorita, destruit votum paupertatis.

con-

contra Franciscanum sodalitium, quod scribit & contra alias. Tandem si Pontifices, & Superiores dispensant in praeceptis, non in votis essentialibus, quasi illa vota non sint, dicendum est, prohibitionem tantum esse circa essentialia, non circa accidentalia. Sic dispensamus in votis ordinarijs, non in votis exceptuatis, castitatis, Religionis, peregrinationis Terrae Sanctae. Compescat igitur opinans calamum, & ob duae sanioremm mentem, ne in destructionem Minoricae paupertatis vires exarasse putetur. Non tenet consulere saluti errantium voluntariè, qui scientes regulam, post votum promissa non reddunt, sed prospiciat ordinis indemnitati, & puritati regulę; dum enim relaxati sciunt se peccare mortaliter, & quotidie inutiliter se de peccatis huiuscemodi accusant, signum est, quod non relinquitur pro peccatis hostia; non debemus accõmodare regulam moribus, sed mores regulae: sed de hoc satis. Sed inquit consuetudo potest, quod potest Papa, hic potest dispensare, & tollere obligationem praeceptorum, vt fecit cum Patribus Conuentualibus, quibus bona in communi concessit, & equitandi, & denarios expendendi, & alijs vestitibus à regula induendi licentiam,

Respondeo, non valere similitudinem, quia Papa potest dispensare in votis essentialibus, quod non potest facere consuetudo; Papa potest secundum aliquos tollere regulam, quod non potest consuetudo.

Difficultas secunda, An liceat excessiuos hortos habere, non ad vendendum herbas; & vineas, nec ad condendum vinum, &c.

Respondeo negatiuè; quia non minus repugnat paupertati, habere hortos, & vineas ad cultum, & venditionem fructuum, quam excessiuos, ita supra citatus *Clem V. Item quod alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam magnas vineas habent*, *&c.* & concedit ad resocillandas vires, & ad recollectionem, *hortos, & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationē sui, & interdũ ad seipsos post labores corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis*. & patet ex ipsis terminis, nam excessiuum non est necessarium, & quae nobis necessaria non sunt, habere non possumus, praecipitque vendi agros, & vineas, &c. vt etiam statutum, in quo aduerto vnum, quod concedit hortos ad hortalitia, non tamen

Hortos superfluos habere paupertati incommodat

mea vineas. Quia vineæ ex sui natura ordinantur ad vinum reponendum, ideo de ipsis in concessione non meminit, paucas tamen vites tenere ad carpendas vuas, pro vsu fratrum, non esset contra statum nostrum, vnde statutum subiungit. *Vineæ autem vnitæ Conuentibus ad fructus, non ad vinum deseruientes, permittantur*, quæ vsitatiori vocabulo, pergulæ appellari solent, nec sine misterio dictum est. *Vnitæ Conuentibus*, quia habere vineam, etiam si paruulam, extra septa Conuentus, non licet, quia illa non inseruiret fini, per quem talia conceduntur, nimirum recreationi, & deambulationi post Studia, & labores, quia tunc opus esset petere licentiam à Guardiano, & ire ad Villam, siue pomarium, vt solent Domini, & sæculares.

Nec vineas habere possumus.

Decimusquintus casus est in eod. *cap. 6. §. 4. num. 2.* Guardiani quolibet mense reddant computum eleemosynarum communitati. *Quas si fraudasse, vel damnasse legitimè constiterit, sint excommunicati ipso facto, priuati suffragijs, &c. & officijs in perpetuum, & carcerentur Superiorum arbitrio, pro fraudis, & dilapidationis qualitate*, opportunum fidelitatis Anthidotum. Sed.

Proprietatis casus 15.

Difficultas prima est. Quo iure imponi possit *Guardianis redditio computus?*

Respondeo, id Tetignanus in *Comment. cap. 6. Stat. 1. fol. 476.* Venit enim computus à computare, & computatione, & accipitur pro rationum redditione, seu traditione, *l. in star. C. de Iur. fisc.* licet alij pro rationum subductione, & ad calculum reuocatione accipiant, ac ad eum, qui rationes subducit, non ad eum, qui reddit, verius accommodandum esse, inquit *Prateius*, quod Itali, subducta syllaba, *conto*, dicimus, & in præsenti materia, eam actionem intelligimus, qua coactis in capitulo fratribus Guardianus librum accepti, & expensi profert, & siue ipse, siue alius calculos subducat, eleemosynarum, quas in illo mense recepit, & expendit, rationes exponit. Hinc quia videtur quædam pecuniæ contrectatio, & quædam iuris, seu dominij protestatio, Ordini interdicta, dubitatur, An in puritate regulæ, ad hoc Guardiani obligari possint, attamen considerato facto, non est de re dubitandum, quia tota hæc actio non dirigitur ad ostendendum aliquod dominium, quod fratres vel Conuentus, vel Prælatus, vel ordo habeat in receptas, & expen-

Computus vnde dictus

Computus dare, & recidere, an sit contra regulam.

pen-

pensas eleemosynas (hoc enim nefas est cogitare) cum tot statuta antecedentia, & subsequentia clarissimè contestentur, nos nullum ius habere posse in minimum quid, exulareque à Minorico sodalitio frigida illa verba *meum*, & *tuum*. Nec est sensus, quod Guardianus, vel quiuis alius frater recipiat pecunias, vel denarios, eosquè in librum redigat, & postea Syndico mittat; quia nequè hoc fit, sicuti neque fieri potest; sed quia ad Syndicũ eleemosynæ pecuniariæ confluunt, siue immediatè ad ipsum delatæ, siue prius significatæ fratribus, & Guardiano, & postmodum ab ipsis, ad Syndicum deferri præceptæ, quę deinde, iuxta necessitates fratrum, ad Guardiani mandatum expenduntur à Syndico, & in libro adnotantur: vt appareat fidelis harum eleemosynarũ administratio, & fraudes omnes impediãtur, præcipitur Guardiano, vt singulis mẽsibus, vocato Syndico, corã Cõmunitate fratrũ, recepti, & expensi rationes exponat, vt de facto fit. At inquies in *Clem. Exiui, &c.* dicitur, *Pracipere, quod & qualiter expendatur, cõputũq; exigere de expensa, &c. sibi fratres illicitos esse sciant, prædicta enim facere ad solos Dominos pertinet.*

Respondeo, nõ sumus in casu, quia Clemẽtina prohibet expẽsionẽ, & cõputũ proprio nomine facta, & sunt actus dominij, nos verò loquimur de expẽsis factis authoritate Põtificia, & de cõputo inducto ad experiẽdã fidelitatẽ Syndici, & Guardiani, qui habẽt ex eadẽ *Clemẽtina, & Decretali Nicolai 3. & extr. Io. 22. Quorũdã exigit*, vt ipsi, & Ministri, & Custodes disponãt de victu & vestitu fratrũ, & de eleemmosinis. *Hoc autẽ secũdũ exigẽtiã personarũ, & locorũ Ministri, et Cust. simul, et separatim in suis administrationib. cũ discretione disponãt c. exijt, etc. § loca vero.* Dices, si Syndicus nollet ad reddendum computum accedere an posset compelli, vel Guardianus puniri.

Ad computum reddendum, nec Syndicus, nec Guardianus ciuiliter compelli possunt.

Respondeo, ciuiliter cõpelli nõ posset. *In ipsa pecunia* (inquit dictus *Nicolaus 3.*) *nihil omnino fratres iuris habeãt, nec administrationẽ, nec cõtra personã nominatã, vel nõ nominatã ab eis, cuiuscũq; cõditionis existat, in iudicio, vel extra persecutionẽ, vel aliquod aliud in ius intẽtẽt, qualitercũq; persona ipsa in cõmissio ne se habeat. Liceat tamẽ personæ prædictæ fratres suas necessitates insinuare, ac eã rogare quod soluat, possint etiã personã eandẽ exhortari, ac inducere quod fideliter in re commissa se habeat etc. ita tamẽ quod ab omni eiusdẽ pecuniæ administratione, seu dispẽsatione, & cõtra prædictã personã actione, seu persecutione fratres* absti-

abstineăt omnino. Sed, vt concedit ipse Pōtifex, per exhortatio-nē, & preces, poterit rogari, vt veniat cōputū ostensurus, quod si tādē facere noluerit, poterit Guardianus insinuare Prouinciali Syndici duritiē, vt eū ab officio amoueat, & aliū magis accō-modatū instituat. Interim si ob Syndici renitētiā Guardianus statuto parere nō potuit, nulla erit ratione plectēdus, quia per ipsū nō stetit, quin pareret. *Nemo enim potest ad impossibile obligari, et sine culpa (nisi subsit causa) nō est aliquis puniēdus, et imputari nō debet ei, per quē nō stat, si nō faciat, quod per eū fuerat faciēdū, et cū nō stat per eū, ad quē pertinet, quominus cōditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset de regul. iur. in 6.*

Ad impossibile non est obligatio

Difficultas secunda. Quod nam iuris Communitati accedit, de computo coram ipso reddito?

Respondeo multa, Primū bona opinio de sui Superioris fideli administratione. Secūdū indiciū de ipsamet administratione, quā si vitiosā agnoscat, accusare apud Prēlatū poterit, nō quidē cō-dēnare Guardianū, quia Subditorū nō est in Superiorē insurgere, hinc cautē statutū *si fraudasse, etc. legitimè constiterit, etc.* cō-stare autē nō poterit, nisi apud eū, qui potest testes examinare, & Tribunal erigere, isti autē sunt Prouinciales, & maiores Prēlati, vt ex statutis, & praxi criminali, & ex supra disputatis constat. Tertium dicere coram Guardiano, quod talis partita non est vera, talis expensio non est legitimè facta, &c. vt sciat se coram Testibus, & Arbitris rationes reddere.

Dices, An subditi eandem obligationem habeant attendendi computo, quam Guardianus illud reddendi.

Respondeo affirmatiuè, quia aliàs esset inutilis redditio rationum, si coram Surdis reddenda esset, frustratur enim finis calculi, & si notabilis esset, & cum malitia, aut conniuentia diuersio, & alienatio, Subditi peccarent mortaliter, quia deficerent in re, ad quam tenentur attendere, non tantum ex charitate, sed etiam ex iustitia, ideo siquidem coram Capitulo redduntur rationes, vt ipsi audiant, et iudicent, si verum sit, quod exponitur, nam attenditur ratio finalis statuti, *l. fin. ff. de hered. instit. l. 1. ff. ad Macedon.* & ista propriè appellatur causa finalis. *l. cum Pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. et l. adigere. ff. de iur. patr. §. quamuis.* qua cessante cessat lex. Ergo cum causa reddendi rationes coram Communitate sit ad obuiandas fraudes, et dilapidationem eleemosynarum, si communitas ad hoc non atten-

Subditi tenentur attēdere quando computus redditur

Finis statuti ostenditur.

attenderet, statutum esset omninò inutile. Debet enim in statutis esse ratio, & mens, vt not. *Dynus in cap final. de regul. iur. in 6.* nec est necesse, vt ratio si expressa, quia sufficit tacita, & præsumpta, maximè sit ratio sit inuariabilis, *l. libertum ff. de ritu nupt. §. Senat. Consul. & l. scire oportet. §. & maximè. ff. de excusat. tutor.* vt in statuto præsente, de quo nulla alia ratio assignari potest, quam fidelis administrationis cognitio, & cum hæc sit causa grauis, & grauiter punibilis, fratres adstantes peccant grauiter non attendentes. Excusarem tamen aliquos, & maximè simplices, si pro certo haberent alios maiores, vel diligentiores attendere redditioni calculi, &c. quia tunc obtinetur finis statuti. Item Ratio & mens.

Difficultas tertia. Quid si non fieret quolibet mense? quid si per consuetudinem non redderetur?

Respondeo, si adesset causa legitima, non esset peccatum punibile, quia adiectio temporis est circumstantia extrinseca actui, qui posset adimpleri in alio mense, vel mensibus, extantibus maximè adnotationibus accepti, & expensi, quæ etiam in fine anni videri possent, & vnico actu experiri fidelitatem Administratorum, sine causa autem, non posset se tueri Guardianus contra pœnas statuti, quia dum legem claram habemus, ad rationes non debemus confugere, argum. *l. non omnium ff. de leg.* & probatur *in l. Gallus §. si eius. ff de lib. & posth.* vbi *Iason, Imola, Alexander* apud *commun. opin. iuris lib. 2. tit. 8. num. 90. tom. 1.* rationem enim naturalem tantum adducimus vbi non habemus legem. Vt multis probat *Barbosa axiom. 83. num. 3.* cum autem statutum sit clarum, nullum subterfugium inuehitur. Quando autem dissuetudini traditum esset statutum, puniri non posset, quia statuta, quæ non obseruantur non obligant, vt dictum est; nam consuetudo ipsa derogans statuto, pro statuto habetur, *l. omnes populi. ff. de iust. & iur.* vbi *Iason, Tuscus practicar. conclus. tom. 7. lit. S. conclus. 426. num. 4.* & alij, quia præsumi debet recta administratio in Guardianis; & de facto ita inter Reformatos obseruantes practicatur, qui omnia ista eleemosynarum negotia Syndicis peragenda committunt; qui etiam debent ex natura suorum officiorum scire, si apud Syndicos sint debita, & quid eleemosynaliter aduenerit, vt rectè de illis disponant, & Deum pro benefactoribus rogent.

Clara lege, ad rationes confugere nõ debemus.

Consuetudo stat pro statuto.

Dif-

Difficultas quarta. An fraudantes eleemosynas sint excõmunicati, antequam hoc legitimè constiterit, an verò post, & ratio difficultatis est, quia Statutum inquit, *quod si fraudasse, aut donasse legitimè constiterit, excommunicati sint ipso facto*. Ergo prius debet constare, & an sufficiat constasse fraudem ante sententiam.

Respondeo, non ante constitum de fraude, nec ante sententiam, vt probatum est supra *cap. 2. quæst. 2.* & in *Commentar. cap. 11 Stat. 7. fol. 784.* & debet procedi iuridicè, quia legitimè constare non potest, nisi iuris ordo seruetur, vt fusè in *Comment. cap. 1. Stat. 1. §. 11 fol. 6.*

Difficultas quinta. Quid importent illa verba Statuti. *Quod si eas fraudasse, vel in Prælatorum, vel aliarum personarum dona quouis modo erogasse constiterit*, an quælibet fraus, & donum inducat pęnas præscriptas.

Fraus notabilis inducit pœnas, & quęnam illa.

Respondeo, debet esse furtum graue, non tantùm sufficiens ad culpam mortalem, sed ad subeundas pœnas, quæ non possunt infligi ob quodlibet peccatum furti, nam esto malitia mortalis furti, sit duorum, vel trium, vel quatuor iuliorum, iuxta diuersa Scribentium placita, non poterit ob eandem quantitatem formari processus, & excommunicari, ac priuari, destituique perpetuò Guardianus, cum externa iudicia in tam paruam materiam non insurgant, duos, vel tres aureos sufficere, putat *Bonaccina* ex *Filiuccio*, *Soto*, *et Valero in tractat. de largitione munerum disput. 3. punc. 5. num. 6. Bart. à S. Fausto de Voto paupertatis quæst. 190.* examinatis varijs Doctorum opinionibus in eandem ferè incidit summam, qui in antecedentibus quæstionibus examinat minutias, quę examinari solent in ijs, qui pauca surripiunt, vel habent voluntatem maiora surripiendi, vel furtula frequentia committunt, &c. Probat autem *Bonaccina* ob minorem materiam fulminari non posse excommunicationem maiorem *disput. 1. de Censur. in Bulla Cœnæ, quæstion. 5. punct. 4. numer. 2.* discutiens censuram in surripientes bona naufragantium, quia non debet ferri excommunicatio pro re vulgari, vt inquit *Trid. sess. 25. c. 3 de reform.* quę autem duos aureos non attingit, vulgaris est. *l. si oleum § fin. cum l. sequenti. ff. de dolo malo*, quam sententiam laudo, & Lectorem remitto ad disputata in *Comment. cap. septimo. Statut. 5. casu 13. fol. 534.* præcipuè *fol. 538.* vbi de quantitate

Excommunicatio pro furtis non fertur pro re vulgari, & quæ sit vulgaris.

quæ

Quæ donari, & quomodo possit in Religione, & *fol.*533. vbi rem notabilem in furto cum Corduba, dixi decem aureos. Nunc autem secundum illam sententiam iudicandum in Guardiano, qui fraudaret Eleemosynas, non censeo, quia casus reseruatus expresse habet, *furtum rei notabilis*, in hoc autem statuto talis restrictio non ponitur. imò additur, *siead fraudasse, vel in dona quouis modo erogasse*. Vim autem dictionis *Quouis modo* declarat *Barbosa dict.*339. comprehendit enim omnes casus, omnem modum similem, & dissimilem; proportionatos tamen materiæ; in qua exprimitur, ne quis putet priuandum, destituendum, excommunicandum esse Guardianũ, si Iulium vnum, vel dimidium fraudasse conuincatur. Non enim corresponderet pœna culpæ, licet maxima sit, quæ paupertatem violat, nec indulgeri debet, fraudare, vel donare sine punitione decem aureos, quia hoc esset, & paupertatem, & Monasterium perdere.

Quouis modo, quid importet.

Difficultas sexta, si constaret, in quolibet computo fraudasse vnum aureum (supposito, quod duo aurei sint materia primo notabilis pro punitione inferenda) An facto calculo in fine semestris, vel trimestris, vel anni posset Guardianus puniri?

Respondeo affirmatiuè, quia hic non sumus in illa distinctione, si habuit animum furandi multa, & maiora, vel non habuit, de qua *à S. Fausto q.*189. *&* 190. & sic peccet mortaliter vel non ob intentionem perueniendi ad notabilem materiam, quia hic sumus in materia notabili peccati mortalis, solùm deest accessus pro pœna, quo adueniente, cum sit inproportionata materia culpæ, debet esse inproportionata materia pœnæ. Ratio est, quia iam Conuentus patitur damnum notabile, & sancitis pœnis dignum, ergo Hinc non sine causa statutum remittit intentionem, & remissionem pœnæ ad qualitatem fraudis, in qua solummodo potest arbitrari Prælatus, non in minuendis omninò pœnis, sed in sola carceratione.

Guardianus fraudās modica quolibet mense, an in fine anni dere notabili puniri possit.

Decimussextus casus est in eodem *cap.*6. *§.*1. *num.*1. *Per sanctam obedientiam præcipitur omnibus, ne per se, uel alios suadeant, uel procurent fieri, uel ordinari eleemosynam ad tempus, uel perpetuam, sibi, fratribus, Ordini, uel Conuentui, & ordinatam, non recipiant, nisi per modum eleemosynæ, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Prouinciali reseruatæ, priuatio-*

Proprietatis casus xvi.

uationis omnium officiorum Ordinis, & carceris arbitrio Prouincialis, & num 2. si relicta fuerit hospitalibus, &c ea lege, ut illam dent fratribus, siue cum onere missarum, siue gratis, fratres eam renuncient, & protestentur, se non celebraturos officia ex debito legati, sed si voluerint, recipient per modum eleemosyna, & non alias, & sic de omnibus alijs legatis, & num. 7. Quare Procurator frater nullus constituatur ad exigenda legata, sub pœna carceris, & priuationis officiorum Prouinciali, & Guardiani consentientibus, & num. 6. Non fiant instrumenta à fratribus capitulariter congregatis, &c. in quibus transferatur dominium Cappellæ, vel sepultura, & num. 8. Relinquantur Cappellania extra Conuentum, nec missa celebrentur, nisi in Conuentu, nisi adsit vrgentissima causa. Omnia hęc ab eadem radice dependent lucrari denarios ob legata, ob diuina officia, ob Cappellas, ob missas, quæ si extra meram rationem eleemosynæ egrediantur, in vitium proprietatis, et violatę paupertatis incurrunt, quę simul collegimus ad captandam breuitatem, circa, quę.

Difficultas prima est, quodnam peccatum sit, suadere alteri, vt eleemosynam temporariam faciat fratribus, cum enim mendicatio sit vnus ex præcipuis modis, quibus vitam traducere possumus, & in necessarijs possimus ad amicos spirituales recurrere iuxta declarationes toties citatas. Quid impedit, quod non liceat nobis supplicare v. g. Regem Catholicum, donet nobis per aliquot annos lanam pro induendis fratribus, D. Marchionem de Canete, qui donet nobis expensas pro generalibus Capitulis, &c. vt de facto donant, ceram, & oleum pro Ecclesijs, nummos pro Constitutione Conuentuum, nimirum mille pro quolibet anno, vsquequo compleantur. Non video culpam in his casibus. Nam sicut potest quæstor panis, vel vini rogare benefactorem, vt sibi qualibet hebdomada donet mensuram quandam vini, & hoc per totum annum, vel menses, et in facti contingentia ita practicatur, cur non possit Infirmarius, vel Præfectus fabricę, vel Minister, petere per aliquot Menses, vel annos determinatam quandam eleemosynam pro subleuandis necessitatibus fratrum.

Quare prohibeatur in Religione Minorica suadere sibi relinqui legata, &c.

Respondeo, concedo totum assumptum, et reddo rationem Statuti. Principale intentum Religionis est, abstrahere fratres ab immoderato eleemosynarum quęstu, quę speciem thesauriza-

rizationis habeant, vt eſt præcipuè procurare legata perpetua, vel ad tempus, de quibus dictus *Nicolaus* 3. §. *Ad hæc quia Fratribus* diſpoſuit, poſſe nos recipere legata, dummodo iuxta modos nobis congruentes relinquantur, & habeamus neceſſitatem, vel præſentem, vel imminentem, propter quam ad amicos ſpirituales nobis concedatur recurſus; & de legatis vult eandem rationem haberi, quæ habenda eſt de eleemoſynis pecuniarijs. Legata autem perpetua, vel ad tempus, rationem redditus habent, & bonorum immobilium, quæ expreſsè paupertati derogant, ſi quid vel minimum iuris fratribus ex illis accederet, non repugnat autem habere illa per modum eleemoſynę, quia, vt inquit S. *Bonauentura*, poteſt Dominus legati de ſuis bonis diſponere prout vult, & ſicuti viuens dabat centum in quolibet anno pro eleemoſyna, & in illis nullum ius habebant fratres, niſi petendi eleemoſynas, ita poteſt ſuis hæredibus, vel alijs imponere, vt fratribus centum erogent in ſingulos annos in perpetuum; ſuper quibus illud ipſum habent fratres, quod tempore viuentis Domini noſcebantur habere, nimirum, nihil, niſi petendi eleemoſynas, etiamſi celebrent officia, quia mercedem laboris, niſi eleemoſynaliter petere non poſſunt. Vide dicta in *Comment. ad cap. 6. Stat. 2. fol. 476.* Ne autem fratres à licitis ad illicita tranſirent, & ne quibus conſcientias regunt, & ad benè moriendum diſponunt, importuno eleemoſynarum quæſtu graues, & ſcandaloſi reddantur, non ſolùm vetuit procurare legata perpetua, ſed etiam ad tempus. Et ſenſus Statuti eſt, non de exquiſitione eleemoſynarum quoquo modo, puta pro præſentibus, vel imminentibus neceſſitatibus, quia pro iſtis, & regula, & eius declarationes ad pecuniam recurſum indulgent. Sed de procuratione legatorum perpetuorum, vel ad tempus, dicitur enim *ad ordinandam aliquam eleemoſynam, & etſi ordinata fuerit nullo modo exigatur à Fratribus, etc.* Vbi patet de eleemoſyna relicta poſt mortem in teſtamento, ſuper qua de iure communi videtur legatarius habere ius, vt probat *Bartolus in Minoricis diſt. 2. et 3.* quod tamen repugnat Fratribus, tam iure hæreditario, quàm fideicommiſſi, quàm codicillorum, quàm donationis, quàm cuiuſuis alterius, cum omnis iuris ſint incapaces excepti iuris facti ſimplicis, vt dicitur in *cit. decret. c. Exijt.* hinc cum dicatur *nullo modo exigatur à Fratribus, in iudicio,*

ſermo

ſermo eſt de poſt mortem legantis, quia nullus citat donantem eleemoſynam, vt illam ſoluat. Sed hæredes, quarè non prohibetur petere eleemoſynam temporariam pro victu, veſtitu, infirmis, ſed inſinuare, vt in teſtamento ordinent talem eleemoſynam, & hoc eſt cum ſumma cautela Præceptum, quia paulatim introducuntur redditus, & deſtruitur paritas Regulæ. Adde quod eleemoſynæ temporariæ nomine intelligitur, quæ fit ad vitam procurantis, id conijcio ex *cap.6. Statutorum Salmanticenſium*, ex quibus hoc Statutum in noſtra deductum eſt, dicunt enim *Nullus Frater per ſe, vel per alium inducat aliquam perſonam ad ordinandam aliquam eleemoſynam perpetuam, vel ad vitam ſibi, vel alteri Fratri, etc.* vbi pro *ad tempus* poſuit *ad vitam*, quæ vnius tempore finitur, &c. licèt ſi eius vita ſola conſideretur, perpetua appellari poteſt; vt *Sanchez lib. 7. Decal cap.26.num.40.52.53.*

Anpoſſimus ſuadere legata nomine Eccleſiæ Romanæ.

Dices quærere legata *nomine Pontificis* non videtur vetitum, *eſt officium boni viri bona Eccleſiæ Romanæ, in quantũ ſua patitur profeſſio acquirere, procurare, ampliare, quorum diſtributio, cum ad perſonam Romani Pontificis pertineat aliquo modo poteſt ipſe Pontifex neceſſaria ex ipſis redditibus Fratribus ſubminiſtrare pietatis intuitu, pro victu, et veſtitu, etc. et quia Pontifex hos annuos prouentus, cum libuerit, poteſt retrahere, et ſine alia cauſa alijs condonare, ob huiuſmodi annuos redditus, Fratres non viuunt contra puritatem Regulæ, cum non ſint dicendi prouentus annui, quoniam pro libito ius habentis poſſit auferri*, ita in terminis *Statuta Alexandrina cap.16.*

Reſpondeo, iſtam metaphiſicam inuenit illud Capitulum generale, ad conſeruandas in Religione introductos iam redditus, pro quorum retentione diſpenſauit in iiſdem Statutis *Alex. VI.* & quietauit eorum conſcientias. Sed quod hoc non ſit cõtra Regulam, dicet, qui decretales non legit, vel intelligere noluit, dicitur enim in *cap. Exiui: Cumque annui redditus inter mobilia cenſeantur à iure, ac huiuſmodi redditus retineri, paupertati, & mendicitati repugnet, nulli dubium eſt, quòd dictis fratribus quoſcumque redditus, ſiue poſſeſſiones, vel eorum vſum, cum in eis non reperiatur eſſe conceſſum, recipere, vel habere (conſiderata conditione ipſorum) non licet*; quod refert *Bartol lib.2. Minoric diſt.6.cap 1.* qui maiorem cognitionem habuit, quam fratres illius temporis, & ſpernenda omninò eſt

Habere redditus eſt cõtra Regulã.

ratio,

ratio, quæ assignatur, quod nimirum possumus acquirere Sũmo Pontifici, qui deinde aliquo modo potest fratribus necessaria subministrare, &c. hoc enim est illudere summo Pontifici, vel seipsos fallere, quia Pontifex non vult, nec vnquam voluit, nec volet, quod Franciscani sibi acquirant, & circumdant mare, & aridam, vt Ecclesiam Romanam ditent, sed præcipit, ne fratres quærant *Vtensilia, nec alia ad eorum Vsum, ad sui status, & officiorum executionem (non enim omnium rerum vsum habere debent) ad vllam superfluitatem diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo, vt ea vendant, siue distrahant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occasione, quinimo appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in vsu necessitas.* ita *Nicol.* 3 *cap. Exijt.* Ecce quid intendit Ecclesia, nimirum, quod fratres viuant in paupertate, sine legatis, & redditibus, de quibus nullo modo proprietatem in se assumit, vnde ipsi fratres remanent proprietarij & propterea *Concil. Trident. sess.* 25. *capit.* 3. *de regul.* concessit Conuentualibus proprietatem in communi, quia vidit, alio modo saluari non potuisse conscientiam, & regulam: quam sine dubio reliquissent proprietati Romanæ Ecclesiæ, si illa sibi appropriare voluisset omnes inuentiones, & procurationes fratrum. Item superflua.

Difficultas secunda, si modus eleemosynæ stare possit cum instantia fratrum apud hæredes, vel Iudices, vt soluant legata ipsis relicta, &c.

Respondeo, supposito, ac semper saluo, quod in legatis nullum ius habere, & ostendere possunt fratres, dicet eis monere hæredes, ac etiam Iudicem, vt suæ conscientiæ, & officio consulant. Ecce Decretalis Nicol. *Ad quæ legata soluenda tam hæredes, quam Executores se liberales exhibeant, & etiam Prelati, & seculares, quibus de iure, ac consuetudine prouisio ista competeret) cum expedierit, se ex officio sub promptos exhibeant, ad pias voluntates, defitientium adimplendas.* Equidem instantia à fratribus fieri debet, qui interesse habent, Subiungit enim: *Nam & non etiam per modos licitos, & Fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quod hæredum cupiditas legitimis testibus seruatur, ne pia defunctorum destitua-*

Monere hæredes, & Iudices circa solutionem legatorum, non sit cõtra regulam.

stituatur intentio, & ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur, Possunt igitur fratres non citando, non in iudicio comparendo, non ciuiliter agendo, aut litigando, sed vt in aliena causa facerent, dicere Episcopo, vel Iudici, Testator disposuit pro nobis centum, hæres suæ conscientiæ, & obligationis est immemor, monemus te de officio tuo, &c. lege de legatis perpetuis, quæ ex *Rodriquez, Miranda. Portel. Sanchez, & alijs collegit Hieron. Rodriquez resolut.* 88. *toto num.* 10. vbi probat, posse fratres non solum tenere legata perpetua relicta Communitati, sed etiam particulari fratri; & illa procurare ad libros emendos, &c. dummodo per modum eleemosynæ petantur. Consulit tamen non debere practicari à Prælatis, nisi tardò, & cum causa, ne scandalum sæcularibus, & relaxationi aditus paretur. Optimum quidem consilium, at malè consultum circa procurationem legati, quia *Statutum Vltramontanæ familiæ cap.* 3. *de obseruantia paupertatis* §. 4. *de redditibus annuis*, Cismontano Concordans ait. *Renouantes antiqua Statuta, decernimus, quod nullus frater inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam Ordini nostro exhibendam, sub pœna proprietatis procurantibus, & exigentibus*, & parum refert resolutio subsistens in iure communi, quæ in statutario non subsistit.

Difficultas tertia. An Guardianus non se protestans, nec renuncians legata perpetua sit punibilis.

Superior nō renuncians legata quando puniri possit.

Respondeo, si non renunciet, vt exigat, puniendus est pœna proprietariorum, & peccat mortaliter, Si exigat eleemosynaliter, non renunciet tamen, peccat etiam mortaliter contra obedientiam, secundum quam imponitur præceptum, & puniri potest pœna arbitraria, quia Statutum, vltra præceptum obedientiæ, nullam pœnam imponit.

Difficultas quarta. An institutio alicuius fratris in Procuratorem ad legata, possit aliqua ex parte iustificari.

Concesso vno conceduntur alia consequentia, minus, accessoriū.

Respondeo, vetatur in ordine ad exigenda legata ciuiliter, & ad comparendum in iudicio, non verò ad exigenda eleemosynaliter, quia cui conceditur terminus, conceditur via, & concesso vno, conceduntur alia omnia, sinè quibus expediri non potest, *l.* 2. *ff. de iuris, l. finali. ff. de officeius.*

rius, & cui conceditur maius, conceditur minus, & concesso principali conceditur accessorium. *cap. quod te de Cleric. coniugat. cap. si diligenti. de for. comp. l. cum principale. ff. de regul. iur.* quę declarat *Damasus regul.* 23. quando principale consistere non potest sine accessorio. cum ergo eleemosynaliter peti non possit legatum, sine aliqua persona, quæ petat, & perinde est Superior, ac alius quispiam, nulla apparet ratio, quod Prælatus non possit destinare vnum, qui procuret petere tales eleemosynas.

Difficultas quinta. An puniendi essent fratres, si non Capitulariter congregati, sed quilibet seorsim subscriberet concessioni cappellæ, vel sepulturæ.

Respondeo primo, quęstio continet impossibilitatem, quia instrumenta publica non fiunt à communitate, nisi in forma communitatis, licet enim instrumentum publicum appelletur vel quia scriptum manu Notarij, siue in iudicio, siue extra. *l. gesta. C. de edendo. & cap. quoniam contra falsam. de probat.* Vel quia sigillatum sigillo publico, *cap. scriptura, de fid. instrumen. & cap. tertio loco. de probat.* potest autem esse sigillum Episcopi, vel Principis, *cap post cessionem de probat.* hinc in multis Bullis Apostolicis solet apponi. *Volumus tamen, quod præsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constituta, munitis, eadem prorsus fides habeatur, &c.* Hæc autem est specialis dispositio, quæ extendi non poterit ad constituenda alia publica instrumenta. Vel quia publicatum authoritate Iudicis. *cap Pi & G. de fid. Instrum. l. publicati. C. de testamentis. & l fin. C de re iudic.* Vel quia testium, & scribentis subscriptione firmatum, *cap. 1. de testam. cap. 2. de fid. instr. l scripturas. C. qui pot. in pign. hab.* Vel quia extractum de Archiuio publico *l in fraudem. §. quoties. ff. de iur. fisc. cap ad audientiam, de præsumpt.* & ex opposito Instrumentum priuatum, seu Chyrographum, aut litterę, vel epistolæ sunt, quę vnusquisquè à seipso scribit. *Instit. de litterar. obligat. lib. 3.* Requirunt autem aliqui locum, siuę locum loci, ad solemnitatem instrumentorum. *Nell. cons. 329. lib. 2 Alex. cons. 59 lib 2. Mathes. singluari. 45.* puta non sufficere, si dicatur, *Roma*, sed necesse est appo-

Instrumentum quando appelletur publicũ, vel priuatũ.

nere in *Conuentu Sancti Francisci*, *& in Capitulo*, *vel cella*, *&c.* & ita communiter practicatur, ista ex *Papiensi in practica tit. Exhibens, & producens numer.* 12. & in additionibus *versu locus*, cum igitur consuetudo sit, vt huiusmodi Instrumenta fiant in Capitulo, aut Refectorio, coram fratribus Capitulariter, ad sonum Campanellæ congregatis, non esset publicum instrumentum, si fieret clanculè.

Fratres consentientes concessioni cappellæ sunt puniendi.

Respōdeo secūdo, esto, quod fieri posset instrumētū publicū, aliquo ex recensitis modis, & subscriberetur à fratribus seorsim sumptis, dico, omnes puniendos esse in concessionem Cappellæ, vel sepulturæ consentientes, etiam si non fuissent capitulariter congregati, Et ratio est, quia statutum respicit alienationem, nobis non concessam, non solennitatem instrumenti. Mens enim legis attendenda est, & debemus inquirere rationem statuti, quæ solet appellari anima legis. *l. cum pater §. dulcissimis. ff. de leg.* 2. quia vt probat *Io. Nauisonus lib.* 5. *Sylua nuptialis, num.* 21. Multum confert ratio legis ad eius intellectum, & inductionem, in quo consistit tota virtus, secundum *Romanum singulari* 651 Nam scire est rem per causam cognoscere, & licet non sit necessarium requirere rationem, quando habemus legem, *l. non omnium. ff. de leg. Lancell. in l. Gallus. ff. de liber. & posth.* attamen quærere legem, vbi rationem naturalem habemus, est infirmitas intellectus, *l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut.* Ducor autem ex paritate rationis de alienatione rerum Ecclesiasticarum, quæ sub censuris, & pœnis vetita est, nisi in certis casibus, & cum quibusdam solemnitatibus, nimirum, vt præcedat saltem vnus tractatus inter Prælatum, & eos, quorum interest. *Clement.* 1. *de rebus Ecclesiastic. non alien.* & consensus expressus maioris partis Capitu i, *cap* 2 *de his. quæ fiunt à Prælat. verb. collaudatio*, quam *Molina disput.* 468. *num.* 6. cum *Panbormitano* interpretantur de expresso consensu, & tamen si Canonici post tractatum, singulariter præstent consensum in alienationem, & non coacti in Capitulo, dicuntur præstitisse consensum sufficientem ad alienationem, & ad incurrendas pœnas, si malè alienauerint. *Sylu verb. alienatio num.* 5. qui citat *Glos. Vasquez de redditib. in opusculis. cap.* 2. *§.* 2. *dub.* 12. *num.* 42.

Ratio anima legis.

Ratio non est quærenda quando adest lex.

Ad alienationem rerum ecclesiasticarum quid requiratur.

etiam

etiam si alij non improbabiliter contrarium sentiant, eo quod consensus extra Capitulum, potius est singulorum, quam Capituli. Ergo si in re tam graui sufficit consensus singulariter expressus, multo magis sufficiet in alienatione sepulturæ. Et quod secundum hanc doctrinam difficultatem tollit, est statutum dicens *Capitulariter congregatis, nec quocunque alio modo se habentibus*.

Sed An possit contra fratres Minores alienantes Cappellam, vel sepulturam procedi, tanquam contra alienantes bona Ecclesiastica, quia hæc sine dubio sunt bona Ecclesiæ Romanæ, & *cap. Exijt, qui seminat. §. loca empta*.

Respondeo, cum *Bonaccina de alien. rer. Eccles. disp. 2. quæst. vnica. §. 2. num. 12.* qui citat *Quaranta*, Riccium, & alios, negatiuè, quia hæc non est alienatio, sed concessio ad vsum, ob quem fabricatæ fuerunt, nihil enim iuris deperit Ecclesiæ Romanæ, vel Ordini, ob talem concessionem, cum in Ecclesia remaneant, & potius recipiat beneficium curæ, & ornamenti.

Difficultas sexta, Quomodo igitur secundum regulam concedi possit Cappella, vel sepultura, cum multas vbiquè concessas videamus?

Respondeo, non negat Statutum congregari posse fratres in Capitulo ad concedendam Cappellam, vel sepulturam alicui, sed ne congregentur *ad transferendum dominium Cappellæ, aut sepulturæ*, cum hoc sit contra regulam, non tantum S. P. N. Francisci, sed etiam *iuris 79. Non potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur, de regul. iur. in 6.* fratres autem Minores nihil iuris habent in Ecclesia, Cappellis, & Sepulturis. Non possumus igitur dare dominium, sed vsum facti, nulla pactione præmissa, tanquam concessionis pretio, sed si quid sæcularis dare voluerit, id totum erit per eleemosynam accipiendum, sicuti facimus in celebratione Missarum, & diuinorum officiorum, vnde sicut exulat Simonia, ita, & paupertatis violatio, cui accedit tacitus Ecclesiæ Romanæ, & Summi Pontificis consensus, ac legitima, & præscripta consuetudo, quæ obseruanda est, *cap. Apostolica, de Simonia.* ob quā immutari censentur antiqua iura, quę simoniam inferre videntur, ita *Rodriq. tom. 3. q. 58. art. 1. & Simancas. Duardus. Ostiensis, Syluester, Nauar. Molin. Villalobos.* relati à *Rodriq. Iuniore resol.*

Cappellæ, & sepulturę quomodo concedendę.

Consuetudo legitima seruanda est.

*resol.*128.*num.*2. Equidem si fratres voluntatem haberent vendendi, aut transferendi dominium Cappellæ, aut sepulturæ, vltra peccatum proprietatis, contraherent pœnas, contra Alienantes, sancitas, quia verè, & rigorosè alienarent res Ecclesiasticas. Quando igitur Statutum subnectit, *Si tamen se se obtulerit occasio, in qua fidelium pietati satisfieri oporteat, id fiat per modos nostro instituto congruentes*. Sensus est, quod non detur dominium, nec aliud quidpiam, quod ad illud accedat, non mercetur, non vendatur, non deducatur in pactum solutio aliqua pro Cappella, vel sepultura, sed concedatur vsus facti, fabricandi, ornandi, paramentis decorandi Cappellam, & in illa fodendi sibi, & suis sepulturam, ac in illa se, suosque sepeliendi, &c. hoc non est contra regulam, &c. Quamobrem noto *Portel.ver.Cappella Monasteriorum*, citans *Rodriq.tom.4.addit.ad summam verb.Procurator. conclus.*6. scripsisse, *quod cum aliqua Cappella Ecclesiæ Minorum donanda sit sæculari, vel Clerico, non requiritur pulsatio campanæ, neque consensus Capituli, neque Diffinitorij, sed sufficit, quod donet, solus Syndicus Conuentus, qui est Procurator Papæ, & Dominus illius Cappellæ, sicuti alij Regulares, ideo non requiritur, illorum consensus, sed Papa per suum Procuratorem cum consensu Prouincialis, non verò Guardiani*, quod dictum pace tantorum Virorum, nullo modo sustentari potest, quia Syndico non concessit Papa donare Cappellas, nec quiduis aliud, hoc enim nec in *Clemente V*. nec in *Nicolao* 3: imò nec in *Martinis* 4. & 5. qui ad satietatem relaxarunt Syndici potestatem, inuenitur, ecce facultas, quam concedit *Martinus IV*. & confirmat *V*. ex Bulla *Amabiles fructus*. *Qui res ipsas, ipsarum pretium, & prædictas eleemosynas nomine dictæ Ecclesiæ recipiant, per eosdem in fratrum ipsorum vtilitates, prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ, conuertenda: sicut & quando à te fili Generalis, & singulis alijs vestrum, in Prouincia, & custodia sibi decreta, vel ab ijsdem fratribus de assensu vestro, extiterint requisiti. Ac eædem personæ petendi, exigendi, recipiendi, Alienandi, &c. & generaliter in omnibus causis, pro rebus, & locis huiusmodi, ad prædictam Ecclesiam spectantibus, eorundem fratrum vsui concessis, &c. liberam concedimus facultatem*. Solum verbum *Alienandi* videtur continere posse donationem, quia alienationis appellatione venit omnis

Portel. examinatur.

Donatio est alienatio

omnis actio, per quam transfertur dominium, vt multis probat *Barbosa verb. alienatio num. 1.* & specialiter comprahenditur *donatio, vt num. 5. attamen in generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset in specie verisimiliter concessurus, reg. 81. iuris in 6.* & non est verisimile, quod Pontifex concedat Syndico, & suo Procuratori, vt quoquo modo illimitate, & amplissimè alienet, & donet, cum posset magnum Religioni facere praeiudicium, sed limitate, *prout licet ex regula, eiusque declaratione*, quae alia non est, nisi *Nicolai 3. & Clementis V.* ac antecedentium Pontificum *Gregorij 9. Innocentij 4.* & aliorum, qui regulam declararunt, & in illa non dispensauerunt. Regulae autem, & declarationibus repugnat *donare*, quia repugnat dominium, nec intendit Papa, concedere Syndico facultatem donandi de suo quomodocumquè, sed de eo, quod sibi acquisiuit Franciscana Religio, respectiuè ad eandemmet Religionem manutenendam, & secundum regulam conseruandam. Ergo non est legitimè pronunciatum, quod Syndicus donare possit Cappellas. Mitto nunc censuram praedictarum Bullarum, quae reperitur in *firmamento trium ordinum 2 par. tract. 1. de priuileg trium ordinum fol. mihi 64.* & in tractatu de dispensatione regulae fratrum Minorum *P. Io. Peirini Doctoris Parisiensis 3. par. fol.* 171. quod sint subreptitiae, relaxatiuae, falsae, & nullae, diuinis praeceptis contrariae, & votis factis repugnantes. Sed redeo ad reuocationes ipsarum factas à Pontificibus, & Capitulis Generalibus, quibus iuribus euacuatis, nullo modo praedicta sententia potest subsistere. Si dicas adesse Statutum Vltramontanae familiae ex *Toletanis ann.* 1583. *cap. 3. de obseruantia paupertatis* §. 4. in haec verba, *si tamen occasio se obtulerit, &c. Syndicus enim nomine Sedis Apostolicae potest huiusmodi dominium, & proprietatem transferre, si tamen prius fratres ipsi, Capitulariter Congregati in tribus distinctis diebus decreuerint vtilitati Conuentus conuenire, non tamen fratres possunt ad id assensum praebere, cum hoc solummodo ad Dominũ proprietariũ spectare, &c.* In quo Statuto laudo discussionis maturitatem, quam conijcere licet veluti ordinatam ad obseruantiam Paulinae, *Ambitiosae de reb. Eccles. non alien.* cum tamen sensus Religionis non sit practicare formalem alienationem, sed concessionem vsus, non dominij, laudo aduertentiam, quod fratres consensum praebere non

In generali concessione non veniunt specialia.

possint, quia non residet penes ipsos dominium. Non possum tamen probare, quod in Concessione Cappellæ transferatur dominium à Syndico nomine Sedis Apostolicæ, vt supradictum est, nisi pro dominio, & proprietate intelligatur possessio, & vsus, prout in iure aliquando sumitur *l. 17. ff quibus modis vsus fructus amittitur*, & alijs legibus, quas citat *Brissonius apud Lexic. Caluini Verb. Dominium, non proprietatis tantum*, & oppositum fit sub vulgari acceptione, dum Dominum appellamus, quem vti aliqua re aduertimus, non distinguentes, subtilitate canonica, & legali, an res sua sit, vel in illa vsumfructum habeat, vel simplicem vsum, &c. iuxta doctrinam ex *Bonacina* supra allegatam, securius esset Statutum castigare, iuxta recentiorum decretorum rigorem, vt id dicatur in verbis, quod in rei substantia retinetur.

Possessio, & vsus aliquando appellatur dominium.

Difficultas septima, An habere Cappellanias, & celebrare missas extra Conuentum sapiat proprietatem.

Respondeo, habere illas in titulum, & vt beneficium Ecclesiasticum seculare, est proprietas, quia beneficium, & ius percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ ratione spiritualis seruitij. Vide dicta à nobis in *Comment. Stat. cap 8. Stat. 1 fol. 50*. Item habere Cappellanias, quæ eleemosynam tribuant *fratribus*, iure quodam Ciuili, etiam est prohibitum, quia supponit dominium, & ius exigendi eleemosynas, vel importunitatem, & sollicitudinem circa exactionem, & sub his duabus considerationibus loquitur Statutum, volens auertere fratres ab omni proprietatis, & cupiditatis specie. Cæterum celebrare ad aliquod tempus in alienis Ecclesijs, etiam intuitu eleemosynæ, eleemosynaliter recipiendę, non est contra regulam, quia est laboritium honestum, & licitum, prohibetur autem, tum vt satisfiat nostris Ecclesijs, quę incommodum patiuntur, dum missæ alibi celebrantur: tum ad vitandam vagationem fratrum, de mane discurrentium ad celebrationem missarum: tum deniq; ne tanta appareat ad pecuniarias eleemosynas propensio. Causa tamen legitima intercedente, festiuitatis, deuotionis, precum personarum, quibus ordo debeat, potest solui rigor ad celebrandum aliquando extra Conuentum:

Cappellanias habere fratribus interdictum.

CA-

CAPITVLVM VIII.

De Pœnis in Castitatis Violatores Sancitis.

CVm ex *Tertulliano in Apolog.cap.15. Varia sint lasciuiæ ingenia*, quæ eodem *de pudicitia cap.16.* in Syluam magnam excreuerunt, & currentem ad vitia animum, veluti stimuli precipitem agunt, siquidem *Ambrosio Assertore lib.1.de Cain, & Abel.cap.1. Sæuus criminum stimulus libido est, quæ nunquam manere quietum patitur affectum*, prius distinguendę sunt turpitudinis species, & postmodum in ipsas dirigenda punitionum agmina.

Libido varia, sæua.

Primum enim in præparatione sceleris, cum non ita occultari possit delictum, vt in suspicionem non veniat, latum est sequens statutum *Quicumquè conuictus fuerit domos suspectas ingressum fuisse, ab eo loco, omninò, & perpetuò remoueatur, ac grauiter arctetur.*

Statuta contra ipsam militantia.

Secundò, si ex iudiciaria tela crimen fateatur, factum est alterum statutum, *Si confessus fuerit in fornicationem, vel grauiorem culpam incidisse, vel de eo legitimè conuiterit, pro prima vice semestri carceri mancipetur, & voce actiua, & passiua triennio careat. Pro secunda carceretur per annum, & omnibus ordinis officijs decennio careat. Pro tertia ad omnia ordinis officia inhabilis existat, longiore carcere maceretur, vel etiam ad triremes, Superiorum iudicio, pro qualitate delicti mittatur.*

Tertiò, Quia abissus abissum inuocat, & à culpa, quæ humanitatis titulo excusari, & ad sacrilegium ruere potest Sancitum est aliud statutum, *Si quis (quod absit) sacrilegium cum moniali admiserit, ad Triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri Superioris arbitrio mancipetur.*

Quarto, Cum extincto lumine gratię, & in cæcitatem deducto peccatore, appareat in turpitudinis baratrum, ita corruisse, vt etiam naturæ iura peruertat, contra hoc monstrum vltricibus flammis expeditur, & aliud statutum. *Quod si quis de innominabili crimine (quod Deus auertat) propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, notatus fuerit, ac legitimè conuictus, nudus omninò, cum solis fœmoralibus, coram fratribus capitulariter congregatis manibus ligatis grauiter flagelletur,*

ac le-

ac leuiusculis flammis igneis, hinc inde circumpositis quodammodo comburatur, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter condemnetur, vbi pane, & aqua, tribus saltem in hebdomada diebus ieiunet, & vitam suam in dolore, et amaritudine defleat, etcat..

Quinto, quia ex hisce impuris Commistionibus solet aliquando contrahi lues venerea applicatum fuit subsequens remediũ *Qui morbo gallico, vel alopetia affecti, aut in carnis illecebras, & errores prolapsi fuerint, ad nulla ordinis officia promoueri possint, et omni suffragiorum iure perpetuo careant, atquè ab audiendis confessionibus (si confessarij fuerint) perpetuo suspendantur*. Circa quę delicta, ac pœnas sequentes examino quęstiones:

Quæstio prima, quid sit consortium, quod Religiosum in uiolatæ castitatis suspicionem inducat?

Respondeo, de hac materia sufficienter disputauimus in *Comment. ad Statuta cap.* 11. *Stat.* 4. vbi tàle consortium prohibetur, ideo illò Lectorem remitto, & Addo consortium cum mulieribus, illud dici in iure suspectum, quod inducit præsumptionem criminis, quæ exurgit, ex indicijs antecedentibus, & monitione subsequente. *Abb in cap. si quisquam. de cohab. Cler. et Mul. num.* 7. *et in cap. Monasteria. de vita, et honestate Cler.* in quo mandatur puniri Clericos, qui frequentant Monasteria Monialium, quia ex frequentatione cum mulieribus oritur suspicio sinistra contra accedentes, periculosa enim est sexus cõmistio, *cap. mulieres. iuncta glos. de iudic. in* 6. & ideo Clericus prohibetur solus confabulari cum mulieribus *cap. Clericus. cap. Clerici. dist.* 81. Vnde frequentatio inducit suspicionem, quæ nõ elicitur, nisi assignetur causa frequentiæ, quę sit manifesta, nam occulta non sufficeret. Assignare autem coniunctionem sanguinis, licet admitteretur, si rarò contingeret, attamen vitiaretur, si frequenter, quia etiam in consanguineis tale scelus patratum reperitur, *cap.* 1. *de cohab. Cler. et Mul. cap. definimus.* 18. *quæst.* 1. *et cap. decima. eod.* Nec iuuaret dicere, hoc consortium, & hanc frequentiam non esse, ex se malam, quia fit mala ex occasione, vt ex scandalo, *argum. cap. parsimoniam. dist.* 40. & ratione *Augustini cap. nec solo* 32. *quæst.* 5. *Quod sæpè intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus*. Nec prodesset allegare bonam conscientiam, & dicere

Suspectum consortium quodnam sit.

cere

cere conſcientia mea munda eſt apud Deum, non curo, quid alij loquantur, quia iſta bona conſcientia non videtur, & tenemur curare famam noſtram, & hoc de iure naturæ, itaut incidente ſcandalo, & debito conſeruandi bonam famam, prius debemus curare de iſta, quam vitare ſcandalum: quod in eo caſu eſſet paſſiuum. *Caldar.conſ.1.Abb in dicto cap. Monaſteria. Cum Ioanne Andrea de vita, et boneſt. Cler.* & alijs diſputantibus de Charitate, quæ incipit à nobis.

Neque ſola frequentia, quam per duos actus conijci) ex multis, diximus in *Comment.loco citato*, etiam ſi plures alios deſiderauiſſemus, nunc autem confirmo ex *Panbor. cit. num. 6.* dicente **Ad ſtatuta facientia mentionem de frequentatione, ex duobus actibus, ſeu vicibus inducitur frequentia,** & citat *Gloſ.Arcbid.* & alios cum legibus, concludit ſuſpicionem ſi abſint ætas, locus, commoditas, &c. v.g. ſi ſint ſenes, loquantur coram alijs, in loco publico, puta in Eccleſia, in platea &c. *Gloſ.in cap.volumus diſt.81.Abb.in cap inhibendum de cohab Cler.et Mul.num.2.cum Anton,*

Cum his ſuſpicionis indicijs, ſi ex ſe non dimittit conſuetudinem Frater, peccat mortaliter, ob ſcandalum actiuum, ſed non poteſt puniri; niſi prius moneatur, quod ſi monitus non deſiſtit, ſine dubio puniri poterit. Caſus expreſſus in *cap. ſi quiſquam. dicto tit.de cohab.Cler.* requirit tamen textus trinam monitionem, ſecundum Euangelium, quod expreſſit, *Statutum cap.11.§.1.num.3. Aliàs de his notatus charitatiuè admoneatur, et corrigatur, admonitus, ſi ſe non emendauerit, puniatur, etc.*

Quæſtio ſecunda: An ad puniendum Fratrem ingreſſum in Domos ſuſpectas, requiratur prius ſuſpectum conſortium.

Reſpondeo in *Comment. ad cap. 11. ſtat. 4.fol. 771* dixi ſuſpectas eſſe quaſcumquè domos mulierum, vbi caſtitas periclitari poterit, dummodo adminicula alia adſint, nimirum frequentiæ, ſequeſtrationis &c. nunc autem ſubtilius materiã iſtam rimantes dico ſuſpectæ domus appellatione non venire tantum domos meretricum, quæ Lupanaria, & Proſtibula nuncupamus. *l. 21.§. in aliquem ff. de recept.qui arbit* hoc enim nulli dubium eſt, puniendum eſſe Religioſum, qui infames haſce domos ingrederetur, niſi cauſam talem aſsignaret, quæ meri-

Domus ſuſpecta quæ dici poſſit.

meritò illum à temerario ingressu liberaret, puta si causa confessionis, si petendæ Eleemosynæ, si ob casum repentinum, cum alijs &c. Non solum inquam illas, sed etiam alias, quæ suspectæ dici possent, nimirum, quia inhabitantur à mulieribus vanis, indeuotis, iuuenibus, in uestitu, incessu, in moribus non benè apud viciniam audientibus. quæ frequentarentur à Sæcularibus, non coniunctis &c. quæquè à probis, & honestis vt suspectæ haberentur. itaut ingressus Religiosi in illas, viciniam, aut videntes in admirationem induceret, ac murmurationem. Hoc enim rigorosè significat Domus suspecta, in ordine ad honestatem. duco significationem ex legibus, in quibus suspectus tutor dicitur, qui non ex fide tutelam gerit, licet soluendo sit, *Instit. de suspect. tut. § suspectum*. & suspectus curator appellatur, qui fraudulenter, vel negligenter in rebus pupilli, vel adolescentis versatur *Vulteius in Comment. Instit. de suspect. tutor. initio num.* 1. & qui etiam in moribus talis est, vt sit suspectus *dicto § suspectus Instit & l. suspectus l. scire oportet. ff. de tutoribus, & curator. dat.* ab his, & suspectus Procurator dicitur, qui operā suam inuitum ingerit *l quæ omnia ff. de procur.* apud *Spiegellium*. Igitur suspectam domum dicere possumus, quam mulier inhabitat, quæ non ex fide suam famam curat, etiamsi non peccet. Sicuti de S. Maria Magdalena dicunt multi eam actualiter nunquam peccasse, sed sua vanitate dedisse occasionem, vt diceretur in Ciuitate peccatrix. Quæquè negligenter viuat, fraudulenter incedat in uestitu, incessu, quæ moribus parum honestis sit, quæ suam præsētiam ad fenestras, ad ianuam impudenter ingerat trāseuntibus, suiquè saltem quoad aspectum, copiam faciat.

Suspectus tutor, curator procurator quis.

Dices quoties ingredi debeat frater hanc domum, vt puniri possit?

Respondeo, Statutum non distinguit, vnde dicendum est, puniri posse, qui semel tantum ingressus esset, quia per vnicum actum delicti natura completur.

Semel ingredi domū suspectam est punibile.

Dices non videtur sufficere solus ingressus, si suspectum cōsortium non præcesserit?

Respondeo, aliud est ingredi domos suspectas, aliud habere suspectum consortium. Nam si quis in Lupanar semel ingrederetur, certè non excusaretur ex defectu consortij, & frequentię, quin puniri deberet, quia etiam perditissimi sæculares

Ad suspectū consortiū requiruntur plures actus

res peccant cum meretricibus, nec opus habent præcedente consortio. Consortium autem adhibetur, vbi verecundia adhuc frenos cohibet, & discooperiendi suas faces, non est libera indulta licentia, vel quia commoditas præsto non sit. Sunt igitur disparata, ex quibus non fit illatio. hic multiplicatio actuum requiritur, ibi sufficit vnus.

Dices tertio cum Statutum dicat *Conuictus fuerit, domos suspectas ingressum* fuisse, an ad punitionem sufficiat depositio Socij?

Respondeo negatiuè, quia testis singularis non facit fidem, nec reddit conuictum maximè vbi idem sit denunciator, & Testis. nec laudo assumendos esse testes ex sæcularibus, quia plus noceret scandalum, quam prodesset correctio. Quod si extraiudicialiter Prælatus suspectam conuersationem Subditi intelligeret, & in conscientia angustiaretur, posset illum ab eo loco remouere, non titulo suspecti ingressus, vel consortij quia tunc fieret subdito iniuria, si non conuictus, nec confessus puniretur, sed ad exercitium obedientiæ, in quo nulla est replica rationabilis. Vel eũ domi continere sub honestis respectibus. Vel eidem socios mutare, vt ex plurium depositionibus posset Reus constitui, & examinari. Quinimo cum ad vnius Testis, omni exceptione maioris depositionem, Reus agi quis possit, & arctari, iuxta statutum poterit Prælatus hac via procedere, maxime cum doctrina communis sit, denunciatorem Euangelium posse esse simul & Testem. Vide nostram *Praxim Criminalem*.

Suspectum domum ingressum, solus sociusnõ probat.

Dices quarto, An sola suspicio probata legitimè sufficiat ad puniendum subditum v.g. de fornicatione, adulterio &c.

Respondeo negatiuè, quia aliud est suspicio, aliud delictum probatum. *Abb. in cap. quisquam. de cohab. Cler. & Mul. num.* 3. vbi declarat casum *Auth. si quis C. de adulter.* quod si habens suspicionem de adulterio cum vxore, moneat suspectum corã Testibus, si postea inueniat cum vxore colloquentem, potest ipsum impunè occidere. Vnde suspicio præcedens cum monitione spreta inducit probationem delicti. Declarat inquam, casum legis non esse extendendum, quia lex iustum mariti dolorem lenire voluit, quod non est trahendum ad nostros casus, qui variat pœnas pro suspectis, & pro conuictis, & diuersa peccata lasciuiæ perpetrantibus.

Sola suspicio, etiam si probata punitionem de crimine non infert.

Con-

Suspicio vehementissima quando probet delictum difficilis probationis.

Contra, suspicio vehementissima in rebus difficilis probationis, plenè probat delictum ad pœnam ordinariam, quia facit præsumptionem iuris, & de iure, nam adulterium v. g. non potest directè probari aliqua ratione, cum fiat clam, vt dicit *Glos. in cap. literis. de præsumpt. in verb. & credebat, & Bartol. in l. 2. §. 1. & in l. quod ait. de adult.* Vnde sufficiunt testes deponentes super ijs, quę inducunt violentam præsumptionem, quæ in his casibus sufficit, *d. cap litteris, & cap. tertio loco, de præsump. et cap. præterea. de test. et text. cum Glos. in cap. Dominus 32. quæst. 1.* Ista enim præsumptio secundum Hostiensem in summa insurgit ex solitudine, vt si inueniatur vir, & mulier per nemus, & vias publicas, quia ex hac conuersatione oritur præsumptio, vt est text. in *dicto cap. 3 loco*, & ex nuditate, ex loco, ex ętate, vt si inueniatur nudus cum nuda in eodem lecto *dicto cap. literis Specul in tit. de præsumpt.* §. 1. atquè etiã si dicant Testes, se distare tenui pariete, & audiuisse eos inuicem commisceri. *Glos. in dicto cap. Præterea* Probatur item per oscula, & amplexus, vt per *Bartol in l. 1. de extraordin. crimin.* Quinimo vult *in l fur est init. ff de furtis*, quod si quis inueniatur in domo alicuius, vbi est mulier pulchra, præsumitur adulterium, quem sequitur *Abb. in d. cap. Præterea.* qui hãc opinionem reprobat, sicut facit in *cap. si quisquam. de cohabit. Cler. et Mul num. 3.* sed *Bartolo* subscribunt. *Felin. in dicto cap. Præterea de Testib. Arimineus in addit ad Angel. de maleficijs. in rubrica de præsumption. num 6.* & *Marcum Antonium Blancum in tract. de Indic. num. 69.* Nam quod Mulier non sit bonę famæ, & conditionis, & quod sit meretrix probatur, etiam non probato actu vel tactu, sed probatis circumstantijs vt plurimum verisimilibus. *Bald. in l neque natales C. de probat. et in l data operct qui accusare non poss. num.* [illegible] *et in l. 1. C. de collusione deteg.*; probatur enim Meretrix, ex violenta pręsumptione, quando quis est visus exire de nocte è domo ipsius. Licet Doctores non omnes in hanc sententiam veniant, attamen faciunt ista violentam pręsumptionem ad puniendum delictum.

Sola præsumptio pęnam ordinariam non dat.

Respondeo ex *Abb. in dicto cap. si quisquam. num. 3.* quod licet inobedientia contra pręceptum, vel monitionem inducat magnam præsumptionem contra inobedientes, non tamen inducit delictum, itaut puniatur pœna ordinaria. Nam vt dicit

cit *Innocentius in cap. quia verisimile. de præsumpt.* Iudex, qui procedit ex præsumptionibus debet multum temperare suam sententiam, vt modicè, vel rarò imponat pœnam ordinariam *arg. cap. afferte. eod. tit.* facit *l. sciant. C. de probat.* relata *cap. sciant. 2. quæst. 8.* Hinc suspectum statuta optimè puniunt amotione perpetua à loco suspicionis, & quia præsumptio vrget, arctari præcipiunt, non arctatur autem (est species tormenti) nisi apud Iudicem sit delictum semiplenè probatum. Nam intantum punitur suspicio, inquantum timetur delictum & de patratione, vel facta, vel futura suspicio resultat. Non negauerim nihilominus, si, quę diximus indicia, reperiantur de aliquo fratre suspectę conuersationis cum muliere, quod non possit talis puniri ex violenta præsumptione, nam non debemus expectare clariores probationes, vbi reperiri non poterunt, in quo boni Superioris arbitrium, & pietatem desidero, vt non pręcipiti ductu puniat huiusmodi suspectos, sed cum maturitate, & in casu, quo rationabiliter aliud iudicari non possit. Cœterum pro nostra quęstione, sufficiunt hęc, & multò minora ad probandas domus suspectę qualificationis.

Quæstio tertia, dicente statuto, quod Conuictus ingressum fuisse domos suspectas, remoueri debeat à loco suspicionis, & arctari grauiter, iure ambigitur, an in qualibet suspicione hæc duo iunctim tenenda sint, itaut semper expelli, & arctari debeat.

Respondeo negatiuè, sed relinquitur Prælati arbitrio, quia potest esse probatio de ingressu, non autem suspicio de patrato peccato, & ideo non debet arctari, nisi vrgeant indicia ad suspicandum de delicto patrato.

Dices, dicitur in statuto, *remoueatur perpetuò à loco suspecto, & grauiter arctetur.* si iam punitus est remotione, cur deinde præcipitur arctari (& cum ponatur copula (*&*) signum est vnà simul, remouendum, & arctandum esse.

Respondeo, quando delictum non est plenè emendatum per solam remotionem, imponitur arctatio, iuxta excessum suspicionis, quæ non debet applicari, si per solam remotionem prouisum fuerit. Copulatiua autem valet in eo tantum casu, quo remanente grauiore suspicione inquirendum sit de delicto.

Quęstio quarta, dicente Statuto, si in fornicationem, vel

gra-

grauiorem culpam incidisse confessus, &c. quæritur, quę sit hęc grauior culpa? nam non potest esse sacrilegium, non crimen pessimum, quia de his specialis dispositio in eodem statutor peritur, quę igitur?

Fornicatione quæ sint grauiora.

Respondeo vltra fornicationem simplicem, datur stuprum Virginis, eiusdem, vel alterius raptus, adulterium, incæstus cum nupta, vel soluta, bestialitas, mollities. 36. *quæst.* 1. *§. sed non omnis Sanct. Thom.* 2.2. *quæst.* 154. *& in* 4. *distin.* 41. Omnia enim hæc grauiora sunt fornicatione simplici, quia ex adiuncta circumstantia, variant species. Mollities enim est contra naturam, quia extra vsum naturæ prouocatur semen, omne autem peccatum contra naturam maius est omni peccato secundum naturam præcise sumptum, cui succedit bestialitas, vel cum bruto, vel cum Dæmone incubo, vel succubo, quod etiam grauius multò magis est. Sic etiam incęstus cum consaguinea, vel affini, quæ si fuerit Virgo, vel vxorata habet duplicem malitiam, nimirum incęstus, & stupri, siue adulterij, & hoc etiam est grauius fornicatione simplici, quia vltra fœditatem luxuriæ continet iniuriam marito, & Sacramento Matrimonij irrogatam. & hæc patent apud Scribentes de his materijs passim. Dico igitur, *pro mollitie* non esse animaduertendum secundum omnes pœnas statuti, quia illud latum est contra peccantes, & intrantes in domos suspectas, & specificatur de fornicatione, vnde sensus est de peccatis, quæ cum secunda persona committerentur. præterquam quod secundum communem existimationem tale peccatum non sit punibile, & secundum leges ciuiles non puniatur sicuti nec simplex fornicatio. *Clar. lib.* 5. *§. fornicatio*. tamen quia est peccatum, ex se punibile est, vt infra dicam. An autē puniendus esset, his pœnis, si pollueretur, vel se pollueret cum fœmina, vel alio, vel solus. Sentio affirmatiuè, tum quia tunc est formalis sensus statuti, nimirum commisisse grauiorem culpam fornicatione, id est. pollutionem cum illa, quæ habet fœditatem lapsus. & turpitudinem circumstantiæ Neque ambigo in hunc procedendum esse ad pœnam ordinariam. De stupro, incęstu, bestialitate, non est cur disputemus, quia sunt peccata adeo enormia, vt paruæ sint contra talia fulminatę punitiones.

Mollities. Bestialitas. Incæstus. Stuprum. Adulteriū.

Mollities, & simplex fornicatio secū dū leges nō puniuntur.

Solum posset quis dicere, puniuntur delicta, quę patrata sup-

supponuntur in domibus suspectis, ergo alia, quæ extra domos suspectas fierent, non subsunt dispositioni pœnali, quia cum sit materia odiosa, & pœnalis, rigorosè teneri, & nullo modo extendi debet, bestialitas autem non habet hanc directionem, fornicatio, & alia committi possunt extra domos suspectas, ergo hoc statutum, vel sibi contradicit, vel iustificandum est.

Respondeo, non est mens statuti, vt illa solum peccata carnis puniantur, quæ commissa fuisse constet in domibus suspectis, hac enim ratione multa, vel omnia impunita remanerent, patet ex contextu, inquit enim quod *conuictus de ingressu expellatur*. deinde si *secundo*, aut *iterum* in illud *incidat*, *puniatur acrius*, ergo signum est non alligari hęc delicta ingressui, & loco, nam præsupponitur iam expulsus perpetuò, quomodo igitur poterit secundo, & tertio peccare in loco, vnde longè distet? Præterea non solum proceditur per confessionem lapsi, sed etiam, *si de eo legitimè constiterit*. constare autem legitimè fit tribus modis canonicis, inquisitione, accusatione, denunciatione, *cap. qualiter*, *et quando de accus.* ergo agitur de his independenter à commissis in hoc, aut illo loco. Adnectitur autem dispositio vniuersalis dispositioni de suspectis domibus, quia regula Minorum agit tantum de suspecto consortio vitando, volens has spinas in radice conuellere, & non tam malè de Religioso præsumere. Cęterum omni conatu debet in hæc scelera ordo insurgere, vt carnis lubricitas coerceatur, et eo grauius, et seuerius in animaduersionem intendere, quo lapsus magis à natura dehiscunt, rationem improperij passionibus fœdius substernunt, vel communitati, aut populo grauius scandalum ingenerant.

Hoc autem facere tenentur ex iure communi *titul. de cohabit. Cleric. & Mul. capit sicut, capit si autem Clerici*; et alibi, vbi Clericus fornicator suspenditur, et perpetuò à Beneficijs remouetur, et *capit. si quis Clericus. distinct.* 81. ob adulterium deponitur, et in Monasterio detruditur. Vide *Diaz in praxi capit* 89. et copiosius *Salsedo in addition. ad eundem*. *Syluest, verb. Adulterium*, *Luxuria &c. Bonaccin. de matrimon. quæst*. 4. *à puncto* 10. *Sanchez lib* 9 *de matrimon. disput.* 19. *Iulius Clar. recept. sentent. lib.* 5. §. *fornicatio*. apud quos alij multi.

Quęstio quinta, dicit statutum, qui secunda vice in fornicationem incidit, decennio careat omnibus ordinis officijs, & qui tertia ad omnia ordinis officia inhabilis existat. An hæc tertia inhabilitas sit ad tempus, an verò perpetua?

Inhabilitas ob triplicatam fornicationem est perpetua.

Respondeo perpetua, quia secus melior esset conditio triplicantis, quàm duplicantis fornicationem, quia duplicans caret officijs Ordinis per decennium, & qui triplicat indefinitè inhabilitatur ad illa, sine limitatione temporis. Et quod sit perpetua, patet ex proportione pęnæ ad fornicationem, quia pro prima carceratur per sex menses, & priuatur iure suffragiorum per triennium. Pro secunda carceratur per annum, & inhabilitatur ad decennium, ergo si proportio in augmento seruanda sit, qui tertiò cadit, sicuti ad longius tempus carceratur, & mitti potest ad Triremes, quæ est maxima pœnarum regularium, ita priuatio extendi debet saltem ad viginti annos, quod est perpetuò, & ita carcer, qui Triremibus æquiparatur, potest esse perpetuus. Licet Verbum *Longiore Carcere* relatum ad carcerationem annualem, videatur non debere excedere biennalem, vel triennalem, tamen potest esse ita qualificatum delictum scandalo, & fœditate protrahi possit. Vide dicta de pęnis cap. 2. quæst. 5.

Quæstio sexta. An omnia delicta carnis præter sacrilegium, & nefandum, sint eodem modo punienda? Videtur enim contra rationem, vt impares culpæ, parem vltionem inueniant.

Respondeo, licet in recensitis peccatis luxuriæ detur excessus in grauitate, vt vidimus, attamen statuto non differentiantur pœnæ, quia vt plurimum tales differentiæ non succedunt, & leges feruntur de ijs, quæ vt plurimum accidunt. Rarò autem, vel nunquam accidit in Regularibus Raptus, Stuprum, Bestialitas, Adulterium autem potest quidem accidere, attamen cum Religio tam subtilem horum peccatorum differentiam non obseruet, sub vna pœnarum sanctione illud etiam comprehendit. Potest etiam illa clausula *pro qualitate delicti, & Superiorum arbitrio*, posita in triplicante delictum, applicari ad præcedentia, quia potest esse prima fornicatio taliter qualificata, vt Superioris arbitrio, acrius puniri debeat. Puta si fa-

si facta fuisset cum insigni scandalo, Virginis raptus, adulterij personæ conspicuæ &c. nec rationi congruit, vt eodem modo puniatur fornicatio simplex, secreta, sicuti violatio, vel raptus, vel violentia &c. Nam licet verum sit pœnas statutarias seruandas esse, relictis legalibus, & canonicis, vt dictum est supra *cap. 2. quæst. 10.* Id tamen intelligendum est cæteris paribus, iuxta dicta in *eod. cap. 2. quæst. 5. Respondeo 6. §. An autem possit Iudex* citata praxi criminali nostra, in qua stari mandatur pœnis statutarijs, easque mutari non posse à Iudice, nisi circumstantiæ mutentur. Et quidem magna mutatio est, à simplici fornicatione, ad raptum, ad stuprum, ad adulteriũ, adque hæc scandali qualificatione insignita. Maxime cum statuta interpretari, limitari, & intelligi debeant secundum iuris communis dispositionem *l. 1. C. de nox. l. Cæsar. ff. de publica cap. cum dilectus de consc. & ibi per Anton. de Butr.*

Ius cõmune interpretari debet statuta.

Quæstio 7. quæ qualitas delicti requiratur, ad hoc vt regularis, luxuriæ peccatum committens, ad triremes damnari possit.

Respondeo de pœna triremium infra cap. 23. nunc quod attinet ad præsentem quæstionem dico, ex duplici capite posse delictum iudicari dignum pœna triremium. Primo ex qualitate ipsius, vt est sacrilegium, & nefandus concubitus, secundo ex eiusdem multiplicatione, quia trinus actus in malam partem facit operantem famosum. *l. Capitalium ff. de pœnis § famosos Bald. in Authen. sed nouo iure C. de seruis fugit.* & trinus actus tribuitur consuetudini *l. quicumque C. eod. Angelus,* Vbaldus *Perusinus in sua disputatione incipiente Astensis miles* & ad Triremes condemnari, nisi aliter delicta emendari non possint, & Regulares corrigi. *Peirin. tom. primo quæst. prima cap. 27. §. quarta pars Conclusionis,* quod est, esse incorrigibiles, ad quod requiritur, quod saltem ter commiserint idem delictum, vel peius *Bossius de for. compet. numero 132. apud Clar. lib. 5. quæst. 36. numero 34. Silu. verb. incorrigibilis* Sayrus *de censuris. lib. quinto cap. 21. num. 37. Sanchez. lib. 7. Decal. capit. 9. num. 4.* dicitur enim incorrigibilis iuxta *Anton. de Butr. in cap. famæ de sent. excommunic.* qui postquam est condemnatus iterum fertur ad idem crimen, & licet non faciat pœnitentiam,

Religiosus ob quæ peccata carnis ad triremes mitti possit.

Trina culpa facit peccãtem famosum.

Incorrigibilis quis dicẽdus sit.

non propterea dicitur incorrigibilis, nisi reuertatur ad idem crimen, vel peius. Tres autem actus sumuntur ab Euangelio, in quo declaratur Ethnicus, & Publicanus, qui ter monitus non resipuerit. Itaquè stando in qualitate incorrigibilitatis, oportet prius probare, aliquem ter saltem commisisse fornicationem, vel adulterium, vel quid simile. Hinc meritò statutum tres vices peccantem, arbitrio Iudicis remittit, vt illum condemnare possit ad triremes. Peccasse autem ter constare debet iuridicè, ideft, quod appareant condemnationes factę in registro Prouinciæ, duæ saltem, & tertia per quam compleatur trinus numerus, & condemnetur ad triremes.

Dices primo si ob incuriam, vel ignorantiam Superioris non fuerint registratæ sententię taliter peccantis, vel non fuerit pro prima, & secunda vice sententiatus iuris ordine seruato, sed vel Carceribus maceratus, vel aliqua alia afflictione correptus, an possit Prouincialis modernus inquirere de omnibus tribus vicibus, & testes super lapsibus peccantis recipere, & probare, quod ter fornicatus fuerit, atque ipsum ad triremes damnare?

Respondeo negatiuè, ait enim Statutum, *Vel de eo legitimè constiterit pro prima vice, &c.* itaquè legitimè constare debet pro qualibet vice & postea puniri, quod est, debent prius examinari testes, & per eos condemnari Reus pro qualibet vice. Notoria enim probatio exurgit ex eo, quod appareat sententia condemnatoria in Archiuio, & producatur in actis, vt notat *Innoc in cap.ex insinuatione.de appell.* Legitime enim cōstare est plenarie, & non summarie probatum esse *cap Venerabilibus.§ fin.de sent.excomm.in 6.* ibi, *postquam tibi de hoc constiterit*: idest, plenariè *cap.in præsentia.de probat.* & ita in specie tenet *Couar in capit.Alma mater. §.12.colum. penult. init. Riccius de iure personar. extra grem.lib.4.cap.67. num. 39.* & cum tales processus, & condemnationes non appareant, idē est, ac si non essent, quia idem est non esse, quam esse, & non apparere *l.in lege.ff. de contrah. emption.* Itaque si de nouo formetur processus, in quo appareat aliquem bis, terue peccasse, non poterit propter hoc condemnari ad duas, vel tres vices iuxta sensum statuti, sed ad vnam tantum. Nisi is, contra quem itur, fuisset alias inquisitus, & con-

Notoria probatio cō surgit ex lata sententia.

Legitime constare est plene probatum esse.

Esse, & non apparere est idem ac nō esse.

& condemnatus, semel, aut bis, condemnationes verò, & sententię registratæ non reperirentur iniuria Notarij, vel Superioris ignorantia, aut liber sententiarum, & decretorum non inueniretur, siue esset incendio absumptus, &c. quia in hoc casu dicendum esset, talem delinquentem puniri posse pro secunda, & tertia vice, dummodo examinarentur Testes, qui de præteritis sententijs deponerent. Tantum enim valent Testes examinati iuridicè, quantum valeret authentica scriptura, vt pluribus probat *Gabriellius conclus. lib. 1. de præsumpt. conclus. 9. 10. & 11.* sunt siquidem scripturæ, vt facti memoria conseruetur, quę si per testes haberi posset, non esset opus scriptura.

Testes æquiualent scripturæ.

Huius autem materiæ occasione venit subtilius examinandum statutum, de prima, secunda, & tertia vice commissi adulterij, an scilicet quilibet actus singularis veniat appellatione primæ, vel secundæ, vel tertiæ vicis, itaut, qui nunquam inquisitus est, indiciatus postea, quod in carnis lubricitatem lapsus esset, & confiteretur se bis, quater, vel decies adulterium commisisse debeat subire pœnas multiplicantis peccata, An primæ vicis tantum, & quidem quod puniri debeat pro quolibet quoquo actu, faciunt allegata per *Claram lib. 5. practica crimin. quæst. 84. à num. 2. Couar. 2. Variar. resolut. cap. 10. Molina de Iust. commutatiua tract. 3. disput. 41. per tot.* quia sunt plura peccata grauissima, ergo plures merentur punitiones, nec quia multa sunt, minuere debēt vindictam. *Nunquam plura delicta concurrentia* (inquit *l. nunquam. ff. de delictis priuatis*) *faciunt vt vllius impunitas detur, nequè enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam*. Nam si committatur adulterium cum incæstu, duplicatur pœna *l. si adulterium cum incæstu. init. ff. ad l. Iuliam de adult.* sicuti si quis percuteret Clericum in Ecclesia duplex committeret sacrilegium, *capit. cum pro causa. de sent. excomm.* Maximè si actus diuersi fiant ex interuallo, & non omnes ad vnum finem ordinentur puta, si quis arma paret, vulneret, & occidat eum impetu, omnes enim isti actus diriguntur ad vnum actum homicidij; & vna pœna puniendi sunt, scilicet homicidij. Secus si vno die, vel spacio temporis paret arma prohibita, altero aggrediatur, altero vulneret, alio occidat, certum est diuersa esse delicta, & mereri diuersas pœnas. Si *idem eundem seruum vulnerauit,*

An plura peccata mereantur plures punitiones.

postea deinde etiam occiderit, tenebitur, & de vulnerato, & de occiso, duo enim sunt delicta, aliter atque si quis vno impetu pluribus vulneribus aliquem occiderit, tunc enim vnica erit actio de occiso. dicit *l. illud §. vltimo ff. ad l. Aquiliam*. Hac etiã ratione, si quis vno contextu plures iniurias dicat in alterum, non esset puniendus, nisi vna pœna, secus si effutirentur ex interuallo, *l. apud labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniur.* quia tunc sunt numero distincta delicta, non tantum in genere peccati, sed delicti punibilis, vt accidit in percutiente Clericum pluries in eodem rixæ contextu, qui vnam solam contraheret excommunicationem, plures autem, si ex interuallo. Pari ratione, qui ter ex interuallo furaretur, quibus diuersa pœna fustigationis, pecuniarum, triremium imposita esset, his omnibus tribus pœnis plectendus esset, non autem si vnica vice, & tempore plura surriperet, quia tunc puniretur vna pœna. *Glos. in l. vulgaris. in verb. fur erit ff. de furtis.* Itaque distinguũt supradicti Doctores, & plures alij apud ipsos, si delicta solo numero differentia fiant ex interuallo, vel in diuersas personas, punienda esse pluribus pœnis, si autem fierent subsequenter, & vno velut impetu, & subiecto, tunc pœna non esset multiplicanda. Stari tamen consulunt verbis statuti, & consuetudini, quia si statutum diceret, pro quolibet peccato fornicationis, pro qualibet iniuria, pro qualibet percussione, subeatur talis, vel talis pœna, aut si id consuetudo interpretaretur, multiplicandæ essent pœnæ ad multiplicationem peccatorum. Quam doctrinã applicantes ad nostrum statutum dicimus, illud (*prima vice*) non importare tantum singularia peccata, sed quæcunque illa fuerint ante inquisitionem, & sententiam, etiamsi centies peccasset, tunc enim infligi debet pœna primę vicis, scilicet carceratio per sex menses, &c. Si autem postea recidat (peccet quantum voluerit) & ad secundam inquisitionem deueniatur, & sententiam, tunc pœna secundo peccantis plectendus est, &c. est sententia communis apud præfatos Authores *Clarum dicto lib. 5. §. Adulterium. num. 10. Molinam dicta disput. 41. num. 8. fin. Soccin. Senior. in cap. non ea, quæ num 24. de pœn. Suarez verb. Adulterium. num. 84.* quos citat *Bonacossa tom. 2. apud comm. opin. lib. 9. tit. 7. ad l. Iuliam de Adult. num. 81 & num. 93.* vbi *Couar. 2. uar. cap. 10 num. 8. ad fin & num. 139.* vbi in facti contingentia ita consuluisse *Bart. cons. 212.* refertur,

prima vice peccasse, quos actus comportet.

tur, & idem tenore *Glos, in d. §. l. vulgaris*, etiam si qui peccat ex interuallo dierum, & mensium peccasset, & hoc fit manifestum ex inconuenienti. nam si puniendus esset quilibet actus, qui v. g. cum fœmina quolibet die per annum peccasset, carcerandus esset ad ducentos ferè annos, quod est omninò absurdum.

Sed demus casum, quod quis peccasset cum fœmina intra septa Monasterij, pro quo est prima pœna carceris ad sex menses. Secunda excommunicatio in vim Constitutionis *Pij V. & Greg. XIII.* & tertia statutaria *cap. 11. §. 1. num. 7. Quæ verò Pius V. de mulieribus in Monasteria, Conuentusquè Regularium non admittendis statuit, inuiolatè seruentur, & qui contrafecerit, vltra pœnas Apostolicas, carceribus etiam mancipetur Superiorum arbitrio*, An iste omnibus his pœnis puniendus esset.

Respondeo de introducentibus mulieres intra claustra Conuentus latè disputaui in *Comment. ad stat. 4. cap. 11. fol.* 772. & infra, vbi probabile duxi non incidere in excommunicationem, & consequenter nequè in pœnas Apostolicas, & licet in probabiliorem partem deflexi, affirmatiuam scilicet, attamen, cum agendum esset de puniendo aliquo ex istis, posset Iudex etiam alteram partem probabilitatis amplecti, & potius in misericordiam, quàm in rigorem declinare, quia vbi est opinionum diuersitas, licitum est amplecti, quam quis vult secundum *Innoc. cap. ne innitaris de Constit.* Nec posset opponi statutum, dicens *vltra pœnas Apostolicas, &c.* quasi videatur sequi affirmatiuam sententiam, quia statutum non fundat nouas doctrinas, nec facit, vltra id, quod in iure reperitur, quare posset dici, loquutum fuisse secundum opinionem, vt vltra pœnas Apostolicas, si illæ pœnæ afficiant, puniatur pœna carceris arbitrarij. Sola difficultas est, an præter semestrem carcerem debeat addi carcer arbitrarius, & mihi videtur negatiuè respondendum, & moueor ex doctrina *Clari dicto lib. 5. § fin. pract. quæst.* 84. *num.* 4. dicentis, quod si adsit statutum puniens delationem armorum in centum, aliud puniens insultum in centum, & tertium puniens vulnerationem in centum, si quis armis insultaret, & vulneraret, non esset puniendus triplici, sed vnica pœna vulnerationis quia (inquit) *pœna insultus & armorum confunditur cum pœna vulneris, & delinquens puni-*

In diuersitate opinionũ Iudex sequatur, quam maluerit.

Triplex statutum violans vnico actu, nõ punitur per triplicem pœnam.

tur pœna maioris delicti. & citat *Glos. Marsilium*, *Iodocum*, *Io. Arnobium*, *Viuium*, *& Ianfredum* dicentem esse communem opinionem. Vnde est Axioma *Glosa in l. qui de crimine verb. plurima* C. *de accusation. Minora delicta confunduntur cum maiori, ita quod solum maius delictum punitur*. modo maius delictum est committere adulterium, quam inducere mulieres intra clausuram, quod apud grauissimos autores neque est peccatum mortale, ergo sufficit si puniatur pœna adulterij, &c. si quis autem Iudex vellet zelo abundare, maximè si delictum esset qualificatum scandalo, vel frequentia. &c. posset in alteram partem probabiliorem pendere.

Quæstio octaua, si aliquis introduceret fœminam intra Clausuram, & ne palam fieret vellet illam emittere, vel ipse vellet fugam arripere, an possent fratres illam capere, & Superiori tradere, & quid si is esset idemmet Superior?

Clericus peccans, cāpi potest, ne fugiat etiā a laico priuato.

Respondeo, Clericus parans delictum, vel commisso delicto fugam meditans capi potest. *cap. dilectis de appell* etiam à laico sine mandato Ordinarij in *cap. cum non ab homine de Iudic.* cum *Decio*, *Aretino*, *& Abb. in cap. si vero de sent. excom.* vbi *Innoc.* citati à *Diaz. in praxi cap.* 125. & ab *Ignatio Lopez de Salsedo in addit. ad eundem*, ait enim Innocentius supra, si laicus videt Clericum in alterius iniuriam paratum, & non adest suus Prælatus, si Clericum ipsum alius compescere non possit, poterit tunc eum sine timore excommunicationis capere, ligare, & in carcerem tradere, Iudici suo sistendum quē sequuntur *Penna*, *Franciscus Auiles*, *Menochius*, & est communis apud dictum *Salsedo vers. non est dubium* & adducit in *vers. sequenti Bossium*, *Alciatum*, *Clarum*, *Mexiam* id ipsum affirmantes & infra de reperto in flagranti crimine, allegat Doctores *cap. vt fama de sent. excomm. Archid. Lapum*, *Bernard. Laurent. Florian. Baldum*, *Angelum*, dicens, id licere, non tantum Iudici Sæculari, sed etiam cuicunque priuato, vt deliquentem Clericum ad Iudicem suum ducat. Pro quo allegat *Baldum*, *Bartol. Angelum*, *Auiles*, *Clarum*, qui apud eūdem videri possunt. ad quam doctrinam cohærentes dicere possumus, licere subditis fratribus, Superiore absente, dum viderent alium Subditum, velle patrare aliquod delictum, puta vulnerationis, occisionis, furti, vel etiam fornicationis, ipsum verbis, & exhortationibus compescere, quod si verba non sufficiant

ficiant ad impediendum malum, possunt illum capere, & in custodiam trudere, Superiori statim (laicis iudicibus conceditur 24. horæ ex consuetudine Hispaniarum vel 20. ex *l. capit. quinto. ff. de adult. & cap. cum non ab homine de Iud. Bartol. ad l. cum eo ff. ad l. Iuliam peculatus*; & est communis teste *Benedicto Capra regul. 75. num.* 10. ad remittendos Clericos ad suos Prælatos. hoc autem tempus in casu nostro est impertinens, quia semper vt plurimum adest in Conuentu Superior, vel eius Vicarius, qui possunt vinculis constrictum asseruare ad Prouincialis, vel Generalis mandatum) remittendum. sic etiam facere possunt, quando commisso iam delicto, niteretur fugere, quia delicta impunita remanere non debent, & ex communi lege iustitiæ, & boni publici, censetur commissa facultas omnibus Subditis in huiusmodi delinquentes, sicuti expressè conceditur in Apostatas, quos quilibet (etiam subditus) capere, & capi facere potest. *cap. 2. stat. §. 10. num.* 28. in hæc verba *In necessitate autem etiam fratres Subditi capiendi Apostatas, facultatem habeant, prout indulto Apostolico Innoc quarti cautum est*. Quod si conceditur in delicto, quod non solet esse ita scandalosum, multo magis concessum à iure credere debemus, in ijs, quæ grauiora forent, vt occisio, & scãdalosa cum mulieribus commixtio.

Notanter dixi, de accincto ad committendum delictum, vel de delinquente iam, & fugam meditante, quia extra hos casus licitum non est subditis aliquem capere, quia tunc ratio legis cessat, delicti nimirum impedimentum, vel punitionis assertio quia si is peccasset iam, & non fugeret, vel non esset de fuga suspectus, non liceret fratribus aliquem incarcerare, tunc enim cessante motiuo, & fine legis, esset vsurpare Iurisdictionẽ Superioris illamquè confundere, & nulli dubium est, quod taliter præsumentes, non tantum in sententiam excommunicationis *cap. si quis suadente*; sine alia declaratione inciderent, verum etiam puniri deberent, tanquã vsurpatores iurisdictionis, & priuata authoritate aliquem carcerantes. De quo nos supra vbi de pœna carceris. Si enim nec ipsimet Prælato licet carcerare, nisi ad pœnam, & ad instantiam, suspectum nimirum de fuga, cur licebit Subditis? Scandalosum si quidem principium esset istud, & maximæ seditionis plenum, si passim concederetur Subditis capere delinquentes. Capere autem ali-

aliquem, dum non adsit ius capiendi, est priuatum carcerem committere, *l. vnica C de priuat. Carcer. Boerius decis. 275. nu. 4.* & qui priuatum carcerem committit, pœna capitis plectitur ex commun. opin. *apud Clar. quæst. 68. vers. priuatum*, & est crimen læsæ Maiestatis *l. 1. C. de priuat. Carcer.* Subditos autem capere Superiorem v. g. Guardianum, in flagranti crimine repertum, puta habentem in suo cubiculo fœminam, quam emittere clanculum intendat, & suum peccatum celare, Iudico sacrilegium, & grauissima animaduersione puniendum. Quia concesso, quod si Superior vellet aliquem occidere, aut suppellectilem sacram Conuentus adsportare niteretur, &c. posset à subditis impediri, & si eo amentiæ deueniret, quod vi talia delicta perficere satageret, & nullũ aliud esset remediũ, nisi hominẽ, tanquam stultum, & perditũ vinculis coercere, attamen dato casu, quod peccasset cum fœmina, quam adhuc in cella retineret occultam, & subditi hoc scientes in illius cellam irruerent, & educta fœmina, ac è Conuentu eiecta, vellent Superiorem in vincula conijcere, & Prouinciali puniendum reseruare, nulli dubium est, quod læsæ Maiestatis scelus committerent, & in uiolatę iurisdictionis punitiones inciderent. Tum quia hic casus est extra omnes rationes boni publici, quia iam peccatum erat patratum, & sic cessat impedimentum illius. Tum quia nulla adesset fugæ suspicio, cum ille satageret culpam abscondere, & in sua bona existimatione conseruari. Tum quia hoc non est delictum offensiuum proximi, vt est occisio, vulneratio, dilapidatio, quæ violentiam particularibus, & Conuentui inurunt, sed est peccatum personale, quod (si occultè fiat) sibi soli obest, maximè si fœmina non vi, sed volens, & lubens (vt supponimus) consentiat. Si enim vi opprimeretur, possent, & deberent subditi illi subuenire, non minus, ac vulnerando, vel occidendo. Tum denique quia non spectat ad subditos inquirere de peccatis, quę in Monasterio committuntur, cum ad summum illis concederetur ius accusandi, denunciandi, & testificandi contra fornicarium, sed est munus Superioris, & Iudicis Prouincialis, tantum abest, quod Subditis competere possit, vt neque Superiores locales idipsum efficere valeant. Modò si fingamus casum, quòd conuenientes inter se aliquot, vel omnes Subditi, quasi manu facta ad cubiculum Superioris accedant, illum verbis, & ictibus

Capere aliquem sine facultate, est delictum capitale.

Subditi superiorem capere non possunt, sub pœna læsæ maiestatis.

ad

ad valuas impactis, extrudant, vi portam effringant, mulierem inueniant, iniurijs excipiant, & eijciant, & Superiorem (ne fugiat) ligent, carcerent, vel ita detineant, ne quò abire voluerit, possit, quod est propriè carcere detineri *l. succurritur. ff. ex quibus maior. l. 1. C. de priuat. carcer. l. qui in carcerem. ff. quod metus causa. l. solutum ff. de verb. signific.* Primum enim isti sunt excommunicati, quia religiosæ personæ iniuriam intulerunt, iuxta *cap. si quis suadente Diabolo*. Secundo, Testes esse non possunt contra Guardianum, quia omnes sunt contra ipsum conspiratores, & actores. Vt patet ex communi doctrina omnium scribentium. Tertio puniri debent tanquam Vsurpatores alienæ facultatis, & iurisdictionis, de quo latè per *Nauar. in Commentario in Rubrica de iudicijs num. 68. & 69.* Vsurpatum enim est ius, quod exercetur ab eo, qui non habet potestatem illud exercendi, ex *S. Thom. 2. 2. quæst. 60. artic. 6.* & legibus, quas idem Doctor Nauar. allegat initio num. 68. et est contra septimum præceptum legis diuinæ, *cap. fin. 14 quæst. 5.* est enim furtum alienæ iurisdictionis, vt doctè *Anton Franc. ad Abb cap. conquestus. de for. compet. vers. quid sit vsurpare. & cap. nimis. de iureiur. init.* sibi siquidem vendicat, quod ad eũ non pertinet.

Detinere aliquem ne abire possit, est carceribus illum mancipare.

Vsurpare ius, quid sit.

At inquient, poterat fugere. Sed hoc est vanum, quia si non fuisset adactus ad ruborem ex insolenti Subditorum temeritate, nullo modo fugam meditaretur, vnde si fugeret, Subditis imputari deberet fuga, qui conspiratione coegerunt, vt fugaret.

Sed an zelus violatæ castitatis illos excusare posset? Dico hunc non esse zelum, sed liuorem; Zelus enim debet esse secundum scientiam, et charitatem, quæ in conspiratoribus, et tam grauiter errantibus nefas est suspicari, peccatum siquidem occultum non publicatur, et esto ad præcludendam peccandi licentiam, bonum esset ad lucem deducere, et puniendum denunciare, poterant obseruare discessum mulieris, et Testes adesse, ac Superiori delictum in flagranti, deportare.

An autem ex casu deducto potuit Reus constitui, et si confiteretur, pœna ordinaria puniri Superior ille? Respondeo negatiuè, quia nec indicia adsunt legitima, si alia non sint, nisi accusatio à subditis facta, nam talia reputari potius debent

calum-

calumniæ, et conspirationes, quam legitima indicia. Vnde confessio extorta ex tela huius iudicij, nulla est, et nullum effectum parere debet in ordine ad punitionem; vt est in iure cautum, & in nostra practica criminali sancitum *tit. de Testibus, de Reo, de indicijs, &c.*

Quæstio nona. Quodnam scelus sit, & qua pœna dignum, sacrilegium cum Moniali.

Sacrilegij species, & quid sit sacrilegium.

Respondeo primo, in nuperrima statutorum compilatione additum est, *cum Moniali*, quod non erat in *Vallisoletanis cap. 7. §. de pœna contra castitatis, &c.* legebatur enim, *si quis sacrilegium admiserit*, quod apparens in titulo contra castitatis violatores, nullum alium sensum pati poterat, quia furari sacra, vel de sacro, violare Ecclesias sanguine, vel semine humanis, percutere, aut subijcere foro sęculari, vel tributis Clericos, & personas Deo sacras, quæ sunt sacrilegij species, quia sacrilegium nil aliud est, nisi irreuerentia contra rem sacram, puta contra personas, loca, & res sacras, id est, deputatas Deo per publicum ritum, & institutionem ex S. *Thom. 2. 2. q. 99. art. 1. & 2.* communiter recepto, et Summistis *verb. Sacrilegium. Follerio in praxi c. 17. de Sacrileg. num. 2.* et alijs, hæc inquam non spectant ad hoc statutum, licet enim cum Religiosus peccat contra Castitatem, quocunque modo peccet, sacrilegium committit, quia vtitur suis corpore, et mẽbris Deo dicatis per votũ Castitatis contra ipsum votum, vt *Syluest. verb. sacrilegiũ Suar. tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 3. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 41. dub. 9. Sanchez lib. 5. in Decal. cap. 6. Regin. lib. 19. num. 58. Hieron. Rodrig. resol. 4. de pœnis in Sacrilegos &c. Portel. vers. Votum simplex castitatis.* Vide quæ prælibaui in *Cõment. cap. 7. stat. 5. casu 2. reseruato Rebus sacris abutentes* & si peccaret fornicando &c. in Ecclesia, vel per mollitiem, committeret peccatum, duplici circumstantia sacrilegij adornatum, & personæ suæ, & loci, attamen ob pœnam triremium, vel perpetui carceris, quæ imponitur ijs tantum, qui pœna plecti merentur in sæculo, non potuit intelligi, nisi de sacrilegio cum Moniali.

Sacrilegiũ cum Moniali, quam malitiam contineat.

Respondeo secundo cum *Glos. in cap. Virginibus 27. quæst. 1.* coitum cum Moniali continere triplicem malitiam, scilicet adulterij, quia cum sponsa Christi, sacrilegij, quia cum persona Deo consecrata per votum Castitatis, & incæstus, quia cum

ea,

ea, quę est soror ratione filiationis diuinę, quam omnes participamus, cui consonat *S. Thom.* 2.2. *quæst.* 99. & 154. *art.* 10. *ad* 2. *Alex. Alens.* 2. *par. quæst.* 152. *initio* vbi ait, sacrilegium posse dici incęstum communi nomine. *Nauar. de pœnit. dist.* 5. *num.* 121. *Alderete lib.* 2. *de Religios. disciplina cap.* 15. §. 1. hoc autem displicuit *Azorio* 3. *par. lib.* 3, *cap.* 27. *quæst.* 8. quia tam sponsalitium cum Christo, quam affinitas ex paternitate diuina sunt metaphoricæ, non reales. Attamen non est Sponsa Christi, quia ad sponsalitium non requiritur contactus, vt in matrimonio B. Virginis cum Ioseph, & verè coniungitur cum Christo in ratione voti, & spiritualis matrimonij. aliud enim est dicere, quod sit matrimonium spirituale, verum, aliud quod sit metaphoricum, hac ratione cognatio spiritualis non est metaphorica, licet non sit carnalis, quia sicuti Deus est Pater noster, ob creationem ita est Pater noster ob generationem spiritualem, dedit enim nobis. *Filios Dei fieri, quia regenerauit nos in spem viuam*, & in hunc sensum loquuntur Canones, *cap. sicut bonum.* 17. *quæst.* 1. *secundum Apostolum damnationem habebunt, quia fidem Castitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere ausæ sunt*, & addit exemplum. *Nam si adulteræ reatu suis viris sunt obnoxiæ, quanto magis viduæ, quæ religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur.* & replicatur *cap. sequenti. Viduas. si enim inter homines solent bona fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit*, & *cap. Nec aliqua. cap quod si pœnitentiam, cap. si quis Episcopus. cap. hac vero. cap. quæ decimo* & est communis opinio apud *Suarez. verb. monialem num.* 210. *D. Osascum Decisione Pedemontana num.* 103. *Dec. cons.* 338. *num.* 1. & 579. *num.* 5. *Bermondum de concubit. num.* 2. *fine*. Quidquid sit, grauissimum scelus est, in Christi Sponsas tam enormem fœditatē cōmittere, est enim crimē læsæ Maiestatis diuinæ, quia Regis Sponsa ad cōcubitū sollicitatur, mortis atrocissimæ pęna dignū. Et propterea in legibus ciuilibus Sāctimonialiū raptores, & temeratores, *capitis supplicio plectendi decernuntur, quod non solum ad iniuriā hominum, sed etiam ad ipsius Dei Omnipotentis irreuerētiā cōmittitur.* sancit Imperator Iustinianus in *Authen. de raptu Virginū initio.* & in *Authen. de Sacros. Episc. cap.* 43. *siue penultimo.* idem Imperator relatus *cap si quis rapuerit.* 17. *quæst.* 1. iubet *Capitale periculum sustinere, qui sollicitauerit, rapue-*

Votum castitatis in moniali est matrimoniū spirituale.

Sacrilegiū cum moniali quā graue, & quibus pœnis dignum.

rapuerit, aut corruperit Ascetriam, aut Diaconissam, aut Monasticam, aut quamlibet aliam fœminam venerabilem habitum habentem. sub qua pœna includit cōsiliantes, adiuuantes, fauētes, &c. cuius rei prostat exēplū *Amã*, qui in patibulo suspē sus fuit, eo quod tātū super lectū Ester Reginæ se proiecit. Ester cap. 7. quam tamen non ad libidinem, sed ad supplicationem implorabat, & ita *Alderete dicto lib. 2. discip. Relig. §. 4. Syluest. verb sacrilegium circa finem*. In iure autem Canonico huiusmodi scelus committentes excommunicantur in *Concilio Roman. sub* Greg. 2. *cap.* 2. *&* 8. 15. 16. *Turonensi* 2. *cap.* 21. & alijs, quæ allegantur, 27. *tota quæst.* 1. Maledictione enim æterna, tanquam filij perditionis *cap. sciendum est.* communionis, & conuiuij priuatione *cap. de viduis* in ergastulo detrusione. *cap. impudicas. cap. si quis vero.* in pane. & aqua maceratione *cap. si qua Monacarum*, ab ordinibus, & gradibus depositione. *cap. si quis Episcopus.* in carceribus detentione. *cap. Viduas.* perpetua pœnitentia, *cap. omnes fœminæ*. & alijs diris, ac pœnis sacrilegi, sacrilegæque per totam primam quæstionem *causæ* 27 puniuntur. Sunt igitur ipso facto excommunicati, tum ex citatis canonibus, tum etiam quia, tam horrendum scelus vix committere possunt, nisi vel monialis exeat è clausura, vel Religiosus in illam ingrediatur, quorum alterutrum maiorem excommunicationem inducit, *cap.* 1. *de statu regul. in* 6. *Triden. sess.* 25. *cap.* 5. *de Regular. Pius V. Decori. Thesaurus fori Ecclesiastici par.* 3. *cap.* 38. *num.* 171. *Barbos. allegat.* 50. *num.* 187. *Graff. lib.* 1. *de cas. reseru. cap.* 5. *à num.* 9. *Dian. resol.* 67. *tract.* 2. *tom* 2. Equidem laicus, etiamsi clausuram non violet, si sacrilegium committat, est excommunicandus ex dicto *cap. si qua*, *& cap. Virginibus* 17. *quæst.* 1. quinimo *Menoch de arbitr. casu* 389. *nu.* 24 *& Aloysius de Leon. in rub. C. de raptu. Virg.* dicunt esse de facto excommunicatos, est enim hoc grauissimum sacrilegium & depositione dignum in Clericis. *Diaz in praxi. cap.* 84 *Farin. quæst.* 146 *num.* 26 & inducit infamiam, postquam fuerit declaratum, & irregularitatem, prout probat. *Thesaur de pœn par.* 2 *verb. sacrilegium. cap.* 1. *num.* 1. *& verb. Clausura. cap.* 7. *num.* 2 *& par* 1 *cap.* 33. *§. Secundo modo*, quia est crimen publicum, & quia est textus in *cap. fin. de furt. & cap. si quis Præsbyter. dist.* 50. & ibi citat alios, addens, procedere etiam si non adsit sententia condemnatoria, dummodo sit notorium

quod

quod sententiæ vicem supplet ex dicto *cap. fin. de furt.* & *cap. fin. de tempor. ordinand.* quas tamen pœnas remittere posse Episcopũ, & consequenter Prælatus, Episcopalē authoritatē habētes, cum multis, quos citat *Verb. sacrileg. d. c. 1. fine.* affirmat.

Sed dices si sacrilegium esset attentatum, vel ad proximum actum deductum, non tamen completum, ob aliquam causā an posset Sacrilegus ad pœnas ordinarias condemnari?

Respondeo, *Thesaurus dicto verb. Clausura cap. 7. num. 2.* citans *Farin. dicta quæst. 146. §. sacrilegium num 3* ait, non habere *locum pro copula attentata, nisi sit cum raptu, saltem attentato.* Equidem in vim statuti dicentis *si quis sacrilegium cum Moniali admiserit.* in hanc sententiam eundum videtur, quia Sacrilegium, secundum *Innoc. & Glos in cap sacrilegiũ 17. q. 4. & S. Thom. 2. 2. q. 99.* relatos à *Silu. verb. sacrilegiũ initio, est sacra rei violatio, siue irreuerentia.* Attamen distinctius considerando hanc materiam, dico, quod attentatio remota, vt sunt tractatus, & determinatio facta de peccando, siue proxima, vt esset conuenisse simul in aliquo loco, & accinxisse se ad peccandum, hæc inquam non inducunt pœnam ordinariam, quia adhuc non sumus in formali notione sacrilegij. attentatio autem proximior, vt esset cubare in eodem loco, ad amplexus, oscula, & tactus ruere, & ad vlteriores, ac viciniores impudicitię actus progredi, sentio, quod ad ordinariam pęnam condemnaret. Moueor ex diffinitione sacrilegij, quia qui monialem amplexatur, osculatur, impudicè ad completam libidinem tractat, verè in rem Deo dicatam, violationem, & irreuerentiam irrogat, *Sacrilegium* (inquit *Gregorius cit. cap. sacrilegium*) *est si quis quod relinquitur Ecclesijs praua voluntatis studio, suis tentauerit compendij retinere.* Vbi notandum est verbum illud *retinere tentauerit*, quod conatũ importat, quia licet in furto nō cōmittatur Sacrilegiũ, nisi actu res sacra surripiatur, tamen tētare rei sacræ retētionē, siue velle ipsam retinere, etiam sacrilegium est, & concesso, quod in sacrilegio, quoad res requiratur actualis, & non attentata surreptio, in sacrilegio tamen quoad personas, in casu d. honestatis, sufficiunt actus proximi attentati. Do verba *Sancti Cypriani de Virgin. ad Pomponium, relati 27. quæst. 1. cap nec aliqua putet. Certè* (inquit) *ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & coniacentium duorum turpis*

Sacrilegiũ attentatum vt puniendũ

& fœda

& fœda dormitio, quantum dedecoris, & criminis confiteatur? si superueniens maritus sponsam suam iacentem cum altero videat, nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem, fortassis & gladium in manum sumit? qui Christus Dominus, cum Virginem sibi dicatam iacere cum altero cernit, quam indignatur, & irascitur? vt pateat quanta violatio, & irreuerentia prouenia ex huiusmodi proximis ad concubitum actibus lege scripta *cap. 2. quæst. 6. responsione 2. vsque ad finem*. Soluitur etiam ex verbis S. Cypriani alia quæstio, nimirum, si ad condemnandum quempiam de sacrilegio, sufficiant alia peccata in Virginem dicatam, vltra concubitum naturalem, &c.

Sacrilegium obscœnum.

Respondeo affirmatiue. *Ne aliqua* (inquit) *putet se posse hac excusatione defendi, quod inspici, & probari posset, an Virgo sit. cum & manus obstetricum, & oculi sæpe fallantur. & si incorrupta inuenta fuerit Virgo ea parte, qua mulier potest esse, potuerit tamen ex alia corporis parte peccasse, quæ corrumpi potest, & tamen inspici non potest.* Et de hoc nulli dubiũ esse potest, quod per auersam venerem, sacrilegium committi possit, quinimo fœdius, cum per hoc maior irrogetur iniuria. qua ratione constat committere sacrilegium, qui se pollueret cum persona Deo dicata. Nam sacrilegus est, qui post votum castitatis, se polluit, ergo sacrilegium maius est, cum duæ personæ Deo per votum solemne dicatæ, se polluant, quia duplex sacrilegium committunt. omnis enim actus venereus, qui in personam vetitam committitur, specie malitiæ distincta, specificat peccatum, necessario in Confessione explicandum, vt si cum consaguinea maritata, vxoratus, vel Religiosus, aut è contra religiosa peccat, mollitie, osculis, tactibus, coitu &c. committunt peccatum adulterij, incestus, sacrilegij &c. ex personæ circumstantia, contra quam irreuerentia committitur saltem ex intentione, vt ex *Caiet.* *Filliuccio*, & alijs affirmat *Bonacc. quæst. 4. puncto 16. num. 3.* de ijs, quę pertinent ad vsum matrimonij. Licet enim abuti vxore alterius in vase præpostero non sit formale adulterium, quia non est in vase, viro debito, attamen cum agitur de persona Deo consecrata quilibet ab sus est sacrilegium, quia tota persona, & singulæ ipsius partes castificati per votum sunt addictæ. Vnde in quacunque parte corporis committatur actus, erit sacrilegium punibile, secundum magis, & minus, pro

Sacrilegium ex pollutione.

actus

actus peccaminosi qualitate.

Quæstio Decima quomodo actus isti contra castitatem prohibiti probentur, vt pœnis ordinariis puniri possint.

Respondeo delicta carnalia sunt difficilis probationis, quia clam committuntur, ideo vt plurimum præsumptionibus probantur *Glos. in l. quod ait vers. in rebus ff. ad l. Iul. de adult Barbos. in l. 2. si simul. ff. eod. Ang cons. 44. à num. 15. volum 1. consil. matrim Couar. in Epit. lib. 4. Decret. par. 2 cap. 7. §. 6. in 1. tom. Philipp. Corn 2. cons. 171. in 2. volum.* & nos diximus in nostra *Praxi criminali titulo de Indicijs §. Indicia grauissima.* vbi exemplificauimus, cum Doctoribus ad marginem citatis *si quis nudus cum nuda in eodem lecto deprehendatur fornicatio præsumitur cap. Præterea, quod est 27. de test. cap literis 12. cap, tertio loco 13. de præsumpt. Bartol. in l. capite quinto ff. de præsumpt. num. 3.* voluit quod inuentus in Camera osculans, & tangens mulierem, præsumatur sufficienter conuictus de adulterio. & *l. 3. ff. de furt.* quod sufficeret si inueniretur solus in cubiculo cum muliere pulchra. actus enim proximus in adulterio est reperiri aliquem in lecto nudum cum nuda, & in materia adulterij ex præsumptione legis iudicatur dicto *cap. literis dicto cap. tertio Petrus de Barbobus cons. 96. in primo volum. Criminal.* & est communis opinio Doctorum, adulterium directe non probari, apud *Nicolaum Bellon. in repet. Rubricæ C. de eden. num. 63.* Verum tamen est, hanc doctrinam limitari ad separationem thori, non ad condemnationem, quia adulterium tum probabitur, quando pudenda in pudendis, & obscœna in obscœnis fuerint posita *Mar. Blanc. in tract. de indicijs homic. ex proposito commiss. numer. 69. ad leg. fin. ff. de quæstion. Ioseph. Fontanellus cons. 97. numer. 33. secundo volum. Crimin. Angel de Malef. §. che hai adulterato la mia Donna pag. 75, à num. 41. Petrus Phi. cons. 192. num. 11. volum. 4. cons. & Rosel. inter consil Baldi cons. 445. lib. 2.* ait, quod si reperiatur iuuenis dispectoratus, & caligis dissolutis, etiam quod mulier teneret ianuam clausam, & diceret, ibi non adesse, non propter hoc sequitur, ergo adulterium commisit, cum potuit esse, quod adulterare voluerit, non tamen adulterauerit, & sic potius probatur conatus, non consummatio delicti, quinimo *Grauetta cons. 205. num. 21. secunda par. con-*

Delicta carnis difficilis probationis præsumptionibus innituntur.

Solus cum sola, nudus cum nuda adulterij præsumptio.

Clara autẽ probatio quę.

fil. l. absentem ff. de pœn.s vbi Glos. & Bart. Gandinus in tract. de malefic. tit. de præsumpt. & indic. Hyppolitus de Mars. in repet. Rub. C. de probat num. 257 affirmant, neminem damnari posse ex violentis probationibus ad pœnam corporalem, bene quidem ad pecuniariam, quas opiniones refert *Clar. lib.* 5. *pract. Criminal. quæst.* 20. *vers. scias tamen*. qui multos citat pro hac re, ac etiam contra subscribit, autem, quod *ex præsumptionibus deueniatur ad condemnationem, non quidem in pœnam mortis, & ordinariam delicti sed pœnas etiam corporales, puta triremium, fustigationis, ictuum funis, & huiusmodi*. excipit tamen aliquos casus, Assassinij, Hæresis, simoniæ, in quibus ex præsumptionibus potest quis ad mortem condemnari, non dubito, quod etiam valeat doctrina in *Sacrilegio cum Moniali & in uitio nefando*, quæ sunt delicta enormissima, & Reipublicæ, ac naturæ contraria. Fa litur enim In monialibus Fides publica, ac diuina, dum traduntur Virgines in custodiam, & tutelam diuinam, vt tanquã Christi Sponsæ, & corpore, & mente illibatæ conseruentur. Vnde qui eas violat, tanquam Reipublicæ hostis, & diuinæ reputationis inimicus seuerissimis pœnis corripiendus est. De vitio autem nefando res clara est. Potest applicari ad rem præsentem. *l. si quis ei C. ad l Iuliam. de adulterijs, & stupro*. Disponit enim, quod habens aliquem suspectum de sua vxore ter illum in scriptis & coram tribus testibus monuerit, si postea illum domi suæ vxoris, vel adulteri, aut in propina inuenerit cum vxore conuenientem poterit occidere adulterum impune; si in alijs locis, conuocatis tribus Testibus potest tradere eũ Iudici, *qui nulla alia ratione quæsita, habeat puniendi licentiam*. vbi conceditur per præsumptiones ad pœnam mortis adulterum adducere. & esse communem opinionem ex *Bossio* tradit idem *Clarus loc. cit. in fin.* itaque si frater ter monitus desistere à consortio suspecto talis mulieris, vel alterius personæ religiosæ, si deinde inueniatur solus cum sola, & adsint alia inhonestatis indicia, poterit ad pœnam ordinariam condemnari.

Præsumptiones damnãt extraordinarie.

Cui doctrinæ adherens dico, posse delinquentem siue in fornicatione, siue in adulterio, siue in mascula venere reperiatur, condemnari ad pœnam ordinariam, non dum per euidentes probationes, confessionem &c. verum etiam per præsumptiones vehementes, ac delicto proximas, vt est reperiri

Præsumptiones vehemẽtes, & proximę ad pœnã ordinariam damnãt

cum

cum muliere solum cum sola in cubiculo clauso, præcinctum ad vltimum luxuriæ actum, illam osculantem, tangentem in pudendis, in habitu, & aspectu eorum, qui solent in venereis congressibus fatigari, vel fatigati reperiri, *Isti* enim sunt actus proximi in hisce delictis vt supra allegauimus, & docte deducit *Ioseph. Fontanell. cit. inter consil. crimin. vol. 2. cons. 97. n. 21. 22. & 23.* & his probatis potest Reus puniri, vel de effectu, vel de affectu, ac si esset delictum consummatum, quia est actus ita proximus ipsi delicto, vt inter ipsum & delictum nihil mediet *Boer. decis. 316. num. 4 Cornel cons. 211. Salicet. post Cyn. & Bald. in l. si is, qui cum telo. ff. de Sicar. & l. si quis non dicam rapere C. de Episc. & Cleric. argum. l. proximus ff. de verb. signif. & declarat Capoll. cons. 11. crim. num. 6.*

Quæstio Vndecima quibus pœnis affici oporteat nefandi criminis Reum?

Respondeo Primo, optime *Rodriguez* doctus, æque, & modestus scriptor *quæst. 29. art 1. tom. 2* loquens de hoc crimine obseruat quam caste fuerint imperiales leges, quæ sancientes contra nefandum scelus. *insurgere leges, armari iura, gladio vltori, vt exquisitis pœnis subdantur infames, qui sunt, & qui futuri sunt rei.* quasi erubescentes de hac turpissima materia loqui, ita obscure loquuntur, vt vix intelligantur. Audiamus Iustinianum loquentem *C. ad l. Iul. de adult. l cum vir cum vir* (inquit) *nubit in fæminam, viris porrecturam, quid cupiatur, vbi sexus perdit locum? vbi scelus est, quod non proficit scire? vbi venus mutatur in alteram formam? vbi amor quæritur, nec uidetur?* lex enim prout verba sensum non faciunt, quidquid dicat *glossula marginalis* in verb. *porrecturam ex Contio, et Donato.* Vnde *Menoch. Iacob. Reuard. et Hieron. Paulus apud Scortiam Theorem 223.* putant *legi debere Cum uir nubit, ut fæmina uiris paritura et Theodosius Valentinianus et Arcrad lib. 9. tit. 7. C. Theodos.* rescribunt *Orontio Vrbis Vicario, omnes quibus flagitij usus est, uirile corpus muliebriter Constitutum, alieni sexus damnare patientia (nil enim discretum habere uidetur cum fæminis) huiusmodi scelus, spectāte populo, flammæ uindices expiabunt* Propterea nefandum, & innominabile appelletur, & statutum ordinis de re turpissima

Nefandi criminis pænę.

Appellatur innominabile.

Sanctissimè loquens, ait *Si quis de innominabili crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ notatus, & conuictus fuerit, &c.* Sunt enim verba *cap. Clerici de excessibus Prælat. in Concil, Later. sub Alex. 3. & cap. Vt Clericorum mores, de vita, & honestat. Cleric. in conc.* Similiter *Lateran. sub Innocent. Tertio* de fœditate, & qualificationibus, & titulis huius peccati videndi sunt *Anton. August. in Epit. iuris Canon. lib. 37. par. 7.* de concubitu cum hominibus, & brutis, vbi decreta Conciliorum, & Sanctorum Patrum in vnum congerit. *Pius Fichius* relatus in Syntagmate *comm. opin. iuris tom. 2. lib. 9. titul. 7. ad legem Iul. de adulterijs a num. 153.* vbi mira copiosè, & Christianè *Ioan. Baptista Scortia in Selectas, Theoremat. 223. & Epitome 103 per tria Theoremata sequentia in Constitut. Pij Quinti. Horrendum, & cum primum. §. 11. Rodriq supra quæstion. 29. per tres articulos. Viuius opin. 725. 20. Clar. verb. Sodomia. Diaz in praxi cap. 89.* vbi fusius, & luculentius *Ignatius Lopez*, alijquè innumeri apud istos. Vt taceam moderniores *Bonaccin. de Sacramen. Matrimon. quæst. 4 puncto 11. Dianam tom. 3 tractat. 17 resolut. 21. 61. 62. 63. 64. & tom. 4 tractat. 7. resolut. 20.*

Nefandum scelus morte mulctatur, per leges ciuiles.

Respondeo secundo, de iure Ciuili pena huius criminis est mors dictis *l. l. Cum vir nubit*, & omnes, *& authentica, vt non luxurietur contra naturā Instit. de public iudic §. item lex Iulia*, quæ est veteris legis sententia *Leuit. 20.* quarum rigorem seruat adhuc Ecclesia, nam *Pius V.* citatus degradari mandat pedicones, & brachio sæculari tradi, quos omni Clericali officio, priuilegio, & beneficio priuat, & irregulares ipso facto declarat. De iure autem Canonico est, eijci à Clero, vel in Monasterio ad agendam pœnitentiam detrudi dicto *cap. Clerici*. Item suspendi, & si celebrant, deponi perpetuò ab Ordine, & beneficijs, dicto *cap. vt Clericorum.* Item excommunicari, nec in fine dandam esse ei communionem, in *Conc. Eliberitano cap. 71.* Item perpetuo exilio deportari, ac proprij honoris gradu deijci, alienari ab omni Christianorum caterua, & insuper centenis verberibus correptos, ac turpiter decaluatos exilio mancipari perpetuò. Quod si quis ausus fuerit hos ad communionem recipere, & Christianorum

Quomodo de iure canonico

nerum societati reddere, remaneat excommunicatus, itaut nec in fine vitę communionem recipiat. *Concil. Tolet. 16. cap. 3.* Item masculorum, & animalium initores, & homicidæ, & venefici, & adulteri, & idolatræ, eadem condemnatione digni habentur *S. Basilius ad Amphilochium cap. 7.* De iure autē nostro municipali est, vt *Nudus omnino, cum solis fœmoralibus coram fratribus capitulariter congregatis manibus ligatis grauiter flagelletur, & Psalm. Miserere mei recitet, ac leuiusculis flammis igneis hinc inde circumpositis, quodammodo comburatur & ad perpetuos Carceres irreuocabiliter condemnetur, vbi pane, & aqua, tribus saltem in hebdomada diebus ieiunet, & vitam suam in dolore, et amaritudine defleat.* Canonica animaduersio, quia flagellatio sumitur ex *Concil. Tolet.* 16. denudatio datur ad confusionem, verberatio ad dolorem, manuum vincula ad reatum, flammæ ad diuinæ, & æternæ expiationis exemplum, *Gen.* 18. & ex *C. Theodosiano*, ac quotidiana experientia, quæ flammis materialibus nefandas libidinis faces emendat. Carceratio perpetua detrusioni in monasterium æquiparatur, quæ etiam mors ciuilis apud regulares, ac etiam iuris peritos, appellatur; ieiunium carnem macerat, fletus pœnitentiæ, consciētiæ maculas lauat. Et quia præcipuum expiandæ nefariæ huius turpitudinis instrumentum est ignis, etiam ad huius sceleris inquisitionem, tormento ignis, vti Iudicem, statuta decernunt, dicit enim statutum *cap. 7. §. 5. num. 16. si crimen nefandum fuerit, ignis pœna torqueantur*. ad cuius declarationē praxis nostra Criminalis *tit. Tortura §. ob detestationem fol. 32.* inquit *ob detestationē nefarij criminis Reus igne torquendus est, ad cuius conspectum cogatur tenere pedes lardo inunctos, breuissimo tamē tempore, ne reddatur ad ambulandum inhabilis, idque extendi poterit ad duorum Miserere spatium, interposita interdum, ne pedes vrantur, tabula lignea, quæ ignis ardorem attemperet.* Cum enim Regulares pœnam sanguinis infligere non possint, sacrorum canonum vestigijs insistentes, & veteris disciplinæ Ecclesiasticæ rigorem reuoquantes, extendunt in perpetuum quod momento temporis gladius, vel vltrix flamma emendasset, hinc statutum eod. *cap. 7. num. 68. qui crimen commiserit, propter quod in sæculo mereretur mortem, ad perpetuos Carceres, aut ad triremes perpetuo condemnetur* & rationabiliter, quia pœnæ capitalis appellatione venit, etiam exilium perpetuum

Quid de iure municipali.

Exilium perpetuum est pœna capitalis, ficuti carcer perpetuus.

hinc in dubio, ſub pœnæ capitalis nomine venit exilium, non mors, vt multis declarat *Clarus lib. 5. §. fin. quæſt. 67. num. 1.* & citra mortem, ac decapitationem, furcas, ignem, nulla alia pœna grauior ſuccedit, quam pespetuus carcer, vel triremes, quæ deportationi, & condemnationi ad metalla correſpondet, vt carcere, de triremibus dicemus infra ſuo loco. præterquam quod mors ciuilis, & pœna perpetui carceris in iure ęquiparantur in *cap. qualiter, & quando 2. de accuſat. Panorm. in cap. tuæ diſcretionis de pœnis Iodocus Dambauderius in praxi rerum Crimin. tit. de Carcer. num. 2. cap. 16. et in Enchiridio parium verſ. mors ciuilis* quandoquidem carcer perpetuus ęquiparatur damnationi ad metalla, quę in iure morti naturali confertur *Bart. in l 2. ff de publ. indic. Bald. in l. Reos C. de accuſat. Imola in cap. 1. de colluſione deteg.*

Contra nefandos quid Pius V. diſpoſuerit.

Dices, Pius V. ſupracitatus diſponit in Conſtit. *Cum primum* §. 11. *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauerit, Curiæ ſæculari puniendus tradatur, etſi Clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, ſimili pœnæ ſubijciatur*, & in alia Conſtit. *Horrendum*, diſponit, *omnes, & quoſcumquè Clericos ſæculares, & Regulares, cuiuſcumquè gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio Clericali, omniquè officiò, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico, præſentis Canonis authoritate priuamus. Ita quod per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in Laicos, in hoc exitio deuolutos, legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum*. & citat *Concilium Lateranenſe*, quod *Leo* X. in Bulla *ſupernæ*, ſic explicati, §. 35 *ſi qui vero tam Laicus, quam Clericus de crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, conuictus fuerit, pœnis per ſacros Canones, aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis, puniatur*. Quibus verbis præcipitur tali deuolutus crimine tradi Curiæ ſæculari occidendus, ergo non debet puniri pœna ſtatutaria in Religione.

Clerici nomine in odioſis Monachi non veniunt.

Reſpondeo, ſcribentes variè commentantur relatas Conſtitutiones. *Leo enim Decimus* non præcipit Eccleſiaſticos vltimo afficiendos ſupplicio, ſed pœnis canonicis, quia reſpectiuè applicat pœnas iuris Ciuilis ſæcularibus, pœnas verò iuris Canonici Eccleſiaſticis, quinimò nomine Clerici in odioſis non veniunt,

niunt,

niunt Monachi. *l. omnes. §. Præterea C. de Episc. & Cleric. Clem. 1. ne Clerici, vel Monachi, vbi Abbas. Tabiena in Summa verb. Clericus* 1. §. 3. *Sylu. eod. num.* 1. vbi citat *cap. quam periculosum. de sent. excomm. in 6. cap. fidei feruorem. de Hæret. in 6. cap. statutum. de elect. in 6. Glos. in Clem. 1. de suppl. neg. Prælator.* & adducit rationem, quia in Regularibus est qualitas super alios, quæ in Clericis simpliciter non reperitur, secus in materia fauorabili, quæ extenditur. Vnde nomine Ecclesiæ veniunt Monasteria, & priuilegium concessum Clericis, extenditur ad Regulares, *Panhorm. in cap. 1. de Inst.* Sunt autem extensæ pœnæ legales ad Clericos, & Regulares, per supradictas Constitutiones Pias: Quæ tamen pœnæ non incurruntur ante sententiam declaratiuam delicti, nec in foro conscientiæ. *Rodriq. in sum. cap. 209. not. 4. Vega tom. 2. sum. cap. 102. Suar. tom. 5 dist. 31 sect. 4. num. 22. Azor. tom. 2 lib. 7 cap. 17. fin. & to. 3. lib. 3. cap. 19. quæst. 5. Graff lib. 2. decis. cap. 96. Henriquez lib. 14. cap. 5. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 46. num. 18. & 20. Quaranta Verb. Sodomia limit. 5.* quos citat & sequitur *Scortia Theor. 256* cui doctrinæ si opponatur Pius dicens *Præsentis canonis authoritate priuamus*, quæ de facto obligant in præsenti, vt multis probat ipse *Scortia ibid* dicendum est, talem pœnam post declarationem delicti retrotrahi ad diem commissi criminis, ex *Mandosio addit. ad Lapum alleg. 16.* & Doctores in *cap. cum secundum leges. de hæret in 6. Henriq. lib. 13. cap. 56. Suarez supra num. 22.* Quia nemo tenetur se prodere, & deportare, & satis est si pœnas patiatur inflictas. Nec etiam qui est huius criminis reus occultus, est suspensus, vel irregularis, aut infamis in foro conscientiæ, vt contra multos senserunt *Suarez loc. cit. à num. 17. Azor. Rodriq. citati Nauar. cap. 27. num. 248. Thesaur. de pœn. verb. Sodomia §. addunt multi*, vbi plures allegat, *Hier. Roder. resol. 48. nu. 22.* vbi alij post *Rodriq. dicta quæst. 29. art 2.* Quidquid nonnulli in contrarium senserunt. Vide à nobis dicta supra *de pœnis*.

Nec secundam Constitutionem Pij *Horrendum* compræhendere quoquo modo committentes hoc peccatum, sed tantum exercentes, idest, consuetudinariè, & quasi per exercitium illud patrantes; ita vt non sufficiat semel, aut bis peccasse, sed pluries: Quod iudicio prudentis Iudicis relinquitur; licet enim in priori constitutione dixerit; *Si quis perpetrauerit*, quod veri-

Exercentes crimen nefandum puniuntur.

rificatur in vno tantum actu, attamen postea declarauit, dicendo *tam dirum nefas exercentes*, vt declararunt *Matthaus Cantarellus Datarius Pij V. Gregorius XIII. Nau. dicto cap. 27. nu. 249. 250.* apud *Scortiam Tebor. 264.* fine, qui paulò supra multos citat pro hac sententia. Equidem in re dubia, mitior interpretatio facienda est.

Actus sodomiticos cōmittentes, vel cum fœminis id patrantes, puniri debeant &c.

Nec includere actus, tantum Sodomiticos exercentes, & ad plenum Sodomiam non committentes, sed eos tantum, qui completè peccauerunt cum masculo, non autem cum fœmina, quia licet illi sint actus contra naturam, non tamen sunt Sodomia, & cum agatur de pœna mortis, debent termini in re tam odiosa strictè teneri. Ita *Rod. Supra in summa, & quæst. 29 art. 1 fine*, & alii multi, quos citat *Scortia Theor. 355. Hieron. Roder. resol. 48. num. 22. Lezana tom. 1. cap. 5 à num. 11.* Licet citans aliquos in opinione vacillet, cum in sententiam contrariam inclinantibus: *Ignatius Lopez supra in fine additionis ad Diaz.*

Nefandos tradere brachio sæculari religiosi nō tenentur

Nec dispositio Pij V. cogit Regulares ad tradendum huiusmodi Reos brachio sæculari, quasi non possint intra claustra delinquentes pœnis statutarijs punire. Hoc enim est falsum, quia tantum disponit de puniendis ab ijs, qui possunt tradere brachio sæculari, non de regularibus, quibus vetitum est, & si hoc facerent, irregularitatem incurrerent, vt affirmat *Henriquez lib. 14. cap. 3. num. 6.* licet oppositum teneant *Petrus Corneo in 3. par. S. Thom. tract. 5. de irregularitate disp. 11. dub. 1. & Gaspar Hurtado de irregularitate disp. 2. diffic. 11. num. 42.* quos refert, & sequitur *Diana tom. 2. tract. 2. de irregul. resol. 78.* cuiusmodi non incurrere affirmant multi Aduocatum, accusatorē, & testes, qui ageret defendendo, vnde altera pars periret, vel querelam porrigendo, vel testimonium ferendo in causa sanguinis protestatione tamen præmissa de non intendendo sanguinem, vt ibidem disputat ex multis *Diana resolut. 32. 33. 34.* cōtrariū tenet *Bonacc. de irregul. disp. 7. quæst. 4. pūcto 2.* si accuset cum protestatione, & ad solam satisfactionē, non ad vindictam. Quibus si addas ritum Ecclesiæ tradendi Clericum Curiæ sæculari, nimirum, vt circa illum faciat, quæ iura decernunt, addendo *Domini Iudices rogamus vos cum omni affectu, quo possumus, vt amore Dei, pietatis, & misericordia intuitu, vt nostri interuentu miserrimo huic nullum mortis,*

Protestatio ni causa sanguinis.

vel

vel mutilationis periculum inferatis, vt tradit *Follerius in praxi canonica 3. par. verb. & si confessi, aut conuicti, &c.* nimirum, *cap 34. num.* 17. multò magis euitabitur irregularitas, quia non traditur, vt occidatur. Verum, quia hęc potius videtur illusio, quam cautela, cum ob vnicum solum, & pręcipuum finem tradatur Reus Curiæ sæculari, vt ipsum occidat, vel mutilet, alias nunquam tradendus, vt tradit *Ignat. Lopez in addit. ad cap. 144. practica. Diaz. vers. nisi in crimine hæresis.* vbi multis probat, non posse Iudices sæculares non occidere eum, quem sibi Inquisitores traderent, quinimo posse compelli ad exequendam sententiam per censuras, absque eo, quod illis constet iustitia sententiæ quia sæculares non possunt iudicare super causa fidei, & sic fit in practica, nam facta degradatione statim ad furcam, vel ad flammas Reus deducitur, vel ad summum, quatuor, vel quinque dies reseruantur in carcere sæculari, & postea in illos sententia executioni mandatur, secundum leges ciuiles, eò quod canones ad sanguinem non condemnant, & Ecclesia vtitur sæculari gladio, ad suæ sententiæ executionem. Itaquè firmissimè traditur, vt moriatur, licet dicat *Abb. in cap. cum non ab homine infra citando num. 9. Nota vltimo, quod postquam Clericus suis demeritis exigentibus efficitur de foro sæculari, pœna non est imponenda ad voluntatem Ecclesiæ, sed prout videbitur Iudici sæculari*, attamen contrarium reperitur in Bullis Apostolicis, ad quid igitur inanes preces interponere? possent igitur Regulares, sine nota irregularitatis, Reos nefandos Curiæ sæculari puniendos tradere, cum id clarissimè in Constitutione Pia contineatur, & ex superiori doctrina colligatur.

Verum enim vero ad iudicium regulare talis dispositio non extenditur, quia Regulares habent suas leges, à Summis Pontificibus confirmatas, secundum quas suos Reos punire debent & inde egredi non possunt, vt rectè scripsit *Rodriq dicto tom. 1. quæst. 30 art. 28.* dicens *Idem dicendum est de Monacho, propter aliquod graue delictum conuictum, & ad mortem condemnatum à Iudicibus sæcularibus, authoritatem Apostolicam ad id habentibus, dixi à Iudicibus sæcularibus, nam à Iudicibus regularibus suæ Religionis nunquam ad mortem condemnatur. iuxta cap. cum non ab homine. de iudicijs*, & citat *Nau. in cap. nullam, 18. quæst. 2. Duarenum lib. 2. de sacris Eccles. myster.* *cap.*

Ordo correptionis quo vtitur Ecclesia in clericis.

cap. 3. & Clar quaest. 70. Textus autem citatus vult, quod Clericus grauiter delinquens, primo deponendus est, postea ni resipiscat, excommunicandus, postea contumacia crescente, anathematizandus, id est excommunicandus cum maiori solemnitate. *Abb. num. 23. postmodum verò si in profundum malorum veniens contempserit cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per sacularem comprimendus est potestatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur*, & certum est in iure posteriores leges distingui, & declarari per priores, *Iason in l. quod te. col. 11. ff. si certum petat*: & quantumuis vniuersales, generaliter, & indistinctè loquentes, debent intelligi secundum priores, *l. filiusfamilias ff. de action. & oblig. l. 1. ff. ad Macedon. l. iuris gentium. § si paciscar ff. de pactis.* etiam si lex generaliter loquens debeat generaliter intelligi, *l. de pretio ff. de publican.* Leges autem veteres sunt, vt Ecclesiastici regulares non condemnent suos delinquentes in pœnam degradationis, & traditionis brachio sæculari, & consequenter ad mortem, sed eos corrigant secundum sacros Canones, exilio, carcere, triremibus, &c. ergo nouissima Constitutio Pij V. intelligenda est, vt illos tantum Regulares comprehendat, quos puniri accidit, & condemnari per Iudices Ecclesiasticos, qui possunt tradere Curiæ sæculari, vt esset Summus Pontifex, eius legati, vel ab eo specialem delegationem habentes.

Leges posteriores per priores declarantur.

Quæstio duodecima. Qui modus seruari debeat in procedendo contra Religiosos suspectos de fornicatione, adulterio, stupro puerorum, sacrilegio, &c. & præcipuè quis possit eos accusare?

Respondeo procedendum est iuxta *cap. qualiter, et quando 2. de accusat.* scilicet per inquisitionem, accusationem, & denunciationem, ad cuius intelligentiam traditur talis doctrina apud *Clarum initio lib. 5. sentent.* delicta diuidi in publica, & priuata. Publica sunt, quorum accusatio, vel persecutio permissa est cuilibet de populo, qualia sunt *Læsæ maiestatis, adulterij, homicidij, parricidij, peculatus, falsi testimonij, vis publicæ, vel priuatæ, ambitus, repetundarum, annonæ.* quę pro delictis publicis connumerantur *l. 1. ff. de pub. iud.* Item omne delictum, quod fit principaliter in offensam Dei, vt *blasphemia, deturbatio Ecclesiarum, imaginum hæresis l. manichæos C. de hæret.*

Delicta publica.

Item

Item omne delictũ in *offensam Principis*, quia est Pater omnium. Priuata verò delicta sunt, quorum accusatio, seu persecutio spectat ad partem lęsam, *vt furtum, iniuria arbores cadere*, vt apud *Gometium cap. 1. delictorum num.* 1. hęc autem de iure ciuili, nam de canonico, omnia sunt publica *Glos. in cap. infames 6. quest.* 1. vnde nunc titulus de priuatis delictis non est in vsu, & secundum hoc potest Iudex procedere ex officio, per inquisitionem. & hic modus procedendi apud Regulares seruandus est. nam si hic non admitteretur, delicta non punirentur, quia vix reperiretur, qui accusaret, vel qui offensus fuisset, & cuius interesset. Potest igitur procedi aduersus suspectos de carnis illecebris per visitationem, potest & per accusationem, & denunciationem, etiam si accusatoris non interesset, quia omnia delicta hæc publica sunt; nam sunt maxima Dei offensa, & perniciosissima Religionis ruina, sæculariumquè scandalum. & cum accusare sit actus charitatis, vt ex Euangelio habemus, *si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, &c. dic Ecclesiæ Matth.* 18. cuius illa ratio redditur, nam Deus mandauit vnicuique de proximo suo, quē sicut nos ipsos diligere tenemur, igitur tam grauiter de inquētem, cum charitatiua correctione emendare non possimus, re iquum est, vt Iudicis authoritatem experiamur, vt vi coactiua tradatur *Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat*; *1. cor.* 5. Igitur omnia delicta apud nos sunt publica, & à quolibet possunt ad Superiorem adduci. & omninò seruari debet practica nostra *Criminalis tit. Quam formam iuris &c. fol.* 15. cum sequentibus titulis de accusatione, denunciatione, Inquisitione.

Priuata.

Omnia delicta apud religiosos sũt publica.

Placet exscribere, quæ dicit *Diaz. cap.* 88. *pract. crimin. n.* 8. loquendo de adulteris *Generaliter autem* (inquit) *considerēt Iudices Ecclesiastici, ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter periculum fœminarum, Virorum infamiam, & Clericorum fragilitatem. Sed vigilantes super gregem suum, similia potius præseruare conentur, quam vsque ad vnguem inuenire, & castigare satagent.* Non enim debent esse faciles ad credendum relatis, & ad præbendas aures accusātibus Regulares de tam fœdis delictis, quæ sunt, veluti *cancri occulti, quos (ex Hippocratis sententia) sect. 6. Aphor.* 28. *melius est nō curare, quia curati citò pereunt* & accidit sæpè, vt perniciosior

sit

sit medicina, quam morbus infamatur siquidem Conuentus, & Religio, cum inquisiti se defendere satagunt, & vt plurimum peccata, quia probationes eludunt, impunita remanent, perturbato nimirum ceno, non tamen purgato. Ponam hic dubiũ, quod mihi hæc scribenti quidam amicus proposuit. An (inquit ille) puniendus esset Superior localis, quem interpellaret Subditus, vt comitatus Testibus ad quoddam cubiculum accederet, inuenturus in illo solum cum sola noctis tempore Religiosum. ipse autem retractaret inquisitionem, cui respondi negatiue, quia Prælatus localis non tenetur ex iustitia, nec ex charitate ad talem inquisitionem descendere, non primum, quia ad ipsum non spectat inquirere, sicuti nec punire delinquentes vt in *praxi criminali fol.* 1. *&* 7. sed ad Prouinciales non secundum, quia aliena impedire, vel emendare delicta non debet, nisi illa norit, inquit enim Euangelium *dicto cap.* 18. *Matt. si peccauerit in te.* id est te vidente, sciente &c. 2. *quæst.* 1. *si peccauerit.* Imo nec Prouincialis ad id teneretur. nam licet verũ sit puniendum esse Iudicem, qui negligit bonum publicum, & qui non curat inquirere de delictis *l. si vacanti C. de bon. vacãt.* vt citat, & sequitur *Foller. in prax. crim. cap.* 6. *num.* 22. *ex Prapos. & Bart.* vbi probat posse Iudicem ex officio inquirere de delictis priuatis ad pœnam, quia licet illorum accusatio spectet ad eos, quorum interest, tamen quia talium punitio confert vtilitati publicæ, potest Iudex ad id descendere, & cõgerit plures leges, quæ videri possunt *num.* 20. *& infra,* Præcipuè de Iure Canonico, in quo omne delictum est publicum, vt etiam dixerunt *Abb. in cap.* 1. *de collus. deteg. vbi Butr. & Hostiens. in sum.* §. *qualiter vers. hoc secundum legistas Bald. in Rub. C. qui accus. poss. Rom. in singul.* 681. *Modern. in pract.* §. 6. *Io. de Anan. in dicto cap.* 1. *de collus. deteg. Lucas de Pẽna in l. fin. C. de bon. vac.* Ac etiam peccare mortaliter Prouincialem, qui de delicto graui nollet inquirere, quia notabiliter suo muneri deest, pro quo facit doctrina communis fundata in sac. scriptura. Iudex cõstituitur *ad vindictã malefactorũ* 1. *Petr.* 2. & indignus est tali munere, *qui animo non valet iniquitatẽ irrumpere Eccl.* 7. Cum hoc tamen stat. quod non tenetur Iudex quoquo modo, & præcipiti ductu in delicta inuehere, sed secũdum regulas canonicas, & principia iuris naturalis, & diuini. Nam non potest Iudex procedere ex abrupto, nulla legiti-

An teneatur superior secreto peccãtem inquirere.

Puniẽdus est iudex qui negligit inquirere delicta.

ma

ma præsumptione apparente, esset enim malitia, & animositas *C. de accusat. 2. quæst. 8. vbi Præposit. l. 2. in fin. C. de Custod. Reor. Foller. supra num.* 27. nisi præcedat infamia, vel clamorosa insinuatio, procedi non potest. *cap. qualiter, & quando, 2. de accusat. cap. Deus Omnipotens. 2. quæst. 1. l. Illustrissimo. C. de offic. rector. Prou.* in hoc enim casu non solum potest Iudex inquirere, sed etiam debet, alias ius publicum indiscussum relinqueret, maximè vbi scandalum, & periculum immineret, *cap. cum oporteat, & cap. qualiter, &c. de accusat.* In casu autem proposito, nec infamia, nec clamorosa insinuatio adsunt, nulla præcedunt indicia, sed sola def. rētis fides agnoscitur, cui Iudex nullo modo credere tenetur. Tum quia ipse non est denunciator, seu promotor fiscalis, cui incumbit ex officio denunciare delicta, & cui debet adhiberi fides, saltem in leuibus, licet non in grauibus, vt ait *Bart. in l. Diuus, ff. de Custod. Reor.* cum alijs allegatis per *Foller. supra num.* 39. Eo vel maximè cum tale odiosum munus nunquam sit auditum in Religione Minorica. Tum quia posset denunciator referre falsum, vel non inueniri, quod ipse sibi visus est videre, & sic reputatio Iudicis vilipenderetur, & non debet se cōmittere tali dedecori. Tū deniq; quia superior non debet opinionem alijs ingerere quod subditorum infamia delectetur, *cap. licet de accusat. cap. in scripturis, dist. 96.* & nulli dubium est, quod ex tali delicto occulto resultaret fratri, & Conuentui maxima infamia, nec ambigi debet, *omnibus visu, & auditu notum esse, quod sæpissimè suadente antiquo hoste Sacerdotibus diuersa crimina obijciantur* vt scribit *Leo Papa ad Carolum Regem cap. omnibus vobis. 2. quæst. 4.* Quare concludo non teneri Superiorem accedere ad cubiculum sui subditi, & videre, quid in illo reperiatur, ex eo solum præcisè, quod aliquis deportauerit adesse in eo aliam personam suspectam, quinimo si id ageret, posset de imprudentia coargui. Multi siquidē modi vltra hunc violētū, & irregularē reperiuntur, quibus deueniri possit in cognitionē peccati, puta persistendo circa cubiculum & obseruando exitū, &c.

Iudex ex abrupto procedere non potest.

Promotori fiscali quando fides est adhibenda

Quæstio decimatertia. Quot anni transire debeant, & quæ contritionis signa apparere in carcerato ob innominabile, ad hoc vt possit Generalis illum à carcere liberare?

Respondeo, statutum cap. 7. cit. num. 21 inquit *Poterit tamen Minister Generalis post aliquot annos à præfato carcere eum liberare,*

berare, si tanta in eo viderit indicia contritionis: propter quæ illum tali dispensatione iudicet dignum. Duo igitur copulatiuè debent concurrere, vt Generalis ipsum aggratiare possit, nimirum *tempus*, & *emendatio*, quibus non seruatis, nullo modo in hac parte dispensare poterit, existente Statuto Capituli Romani *ann.1639. Declarat Capitulum Generale omnem, & quamlibet potestatem, quæ in Ministro Generali reperitur ad dispensandum in statutis generalibus totam ipsi prouenire à Generali Capitulo. vnde quoties ab eodem Capitulo Generali, decreto irritante prohibetur, ne in aliquo statuto concedatur absolutè dispensatio, vel nonnisi sub certis conditionibus ibidem expressis: si Generalis Minister, aut absolutè dispenset, aut conditiones ad dispensandum requisitas non obseruet, eiusmodi dispensatio ipso facto irrita euadit.* Quod relatum fuit in nuperrima statuta, quæ commentamur *cap.8.§.14.num.11.*

Generalis quando dispensare nõ possit.

5 Porrò tempus saltem duos annos Carcerationis superare debet, cum enim dicat *post aliquot annos*, & pluralitas duorum numero est contenta, *cap.pluralis.de reg. iur. in 6.* sequitur vt non verificetur nisi duo saltem anni transierint, nec valet de anno incæpto, qui habetur pro completo, nam additur *post*, quæ particula complementum antecedentis significat *text. in cap.Cappellanus. de ferijs*, vt notat *Gemin. cons. 121. num. 4. Tusc.pract conclus tom.2 lit.D.conclus.336.num 1.* licet possit denotare modicum spatium, vel *statim*, & *confestim* post tempus, quod subsequitur ad differentiam dictionis *postea*, quæ longius interuallum, vt plurimum denotat, tamen accipienda est iuxta subiectam materiam, & sensus est, transactis aliquibus, saltem duobus annis, & omninò completiuè accipienda est particula *Ceued.singul 35.num.52.& est text.in l si ita fuerit libertas.41.ff de manumiss testam.* vbi *Glos.in vers fari possit & in l.Item illam 217.de verb signif* Hoc autem dictum sit ad declarationem illorum verborum post aliquot annos, attamen ex sequentibus plures duobus anni transire debent, quia duo anni non sufficiunt ad conijciendum *si tanta viderit in eo signa contritionis, &c.* quia in tam breui tempore relato ad perpetuum carcerem talia indicia prudenter oriri non possunt, cum faciliter possit carceratus illa fingere per breue tempus, maximè si sciens statutum, & animos fratrum ad miserorum calamitates propensos, nitatur contritus comparere, vt liberari pos-

Pluralis numerus in duobus seruatur.

Post quid importet.

possit. Colligo diuturnitatem temporis ex Canonibus pœnitentialibus, qui etsi in foro conscientiæ non seruantur, quia pœnitentiæ impositio in foro interiori remittitur Confessarijs, in foro tamen exteriori obseruari conuenit *cap. nulli disp.* 38. porrò Clerico, qui contra naturam peccauit, perpetua pœnitentia imponitur *cap. Clerici. de excessib. Prælat.* Perpetua autem hæc pœnitentia colligitur ex pœnitentia decem annorum, quæ imponitur Præsbytero fornicario, *cap. Præsbyter si fornicationem. dist.* 82. est autem talis, quod tribus primis mensibus inclusus in aliquo loco sacco indutus, humiquè prostratus, in pane, & aqua ieiunet, exceptis Dominicis; & festis. Postea in alio loco reclusus annum cum dimidio ieiunet, ut supra in pane, & aqua, postmodum vsque ad completionem septimi anni ter in hebdomada in pane similiter, & aqua ieiunet, quo completo potest eum Episcopus reintegrare, ita tamen, vt sine vlla redemptione tribus sequentibus annis sexta feria in pane, & aqua ieiunet. Addit tamen *Concilium Gangrense*, vel *Hibernense*, ex quo sumptum est illud Capitulum. *Expleto septimo anni circulo, si sui confratres, apud quos pœnituit, eius condignã pœnitentiam collaudauerint, Episcopus in pristinum honorem reuocare poterit.* & in fine. *Neque hoc cuilibet videatur onerosum si Sacerdos post lapsum dignè, vt supradictum est, pœnitens, ad pristinos redeat honores.* Quasi dicat nullus miretur, quod de tam graui scelere reueletur lapsus, quia suffragata sunt illi digna pœnitentiæ merita, vt sciamus relaxationem Ecclesiasticæ disciplinæ scandalo esse posse Ecclesiæ, & Religioni, etiam post pœnitentiam; Dico igitur anni, qui transire debent, vt generalis dignè è carcere liberet nefandum [illegible] cedere debēt ad septem & contritionis signa & iudicari ex testimonio fratrum, qui illum pœnitentias agere cognouerunt. Cum enim quelibet sexta feria in pulico Refectorio in pane, & aqua genuflexus ieiunare debeat, & flagella disciplinæ sibi infligere, constabit fratribus pœnitentis affectus, nec video quomodo aliter Generalis talis contritionis indicia scire poterit, nisi fratres probos, qui secum conuixerunt interroget, & hoc iudico necessarium ex natura rei. De lapsu autem temporis, & annorum etiamsi supradictam doctrinam tenendam censeo, attamen arbitrio ipsius Generalis puto remittendum, qui consideratis circũstantiis moralibus decernere poterit vltra biennium,

Canones pœnitentiales in foro exteriori seruentur.

Pœnitentia quæ imponitur Præsbytero fornicario.

nium, aut triennium. &c. Pro quo exscribo ex ***Legouiensibus cap.6.§.12 de correctione delinquentium***. Statutum Vltramontanæ familiæ, *si verò iterum eodem vitio nefando fuerit conuictus, habitu in perpetuum expoliato; ad triremes ad decennium condemnetur. Tamen si nefandi criminis patrator repertus fuerit actum nefandum bis, aut ter commisisse, quando pro modo accusatur, vt incorrigibilis puniatur*. In quo puto errorem impressionis irrepsisse, quia cum supra non sit actum de hoc vitio, non debuit dicere, *si verò iterum eodem vitio nefando*. Item non constare, quomodo debeat expoliari habitu in perpetuum, & condemnari ad solos decem annos ad Triremes; Nam hoc decennio finito, posset regredi ad Religionem, eo vel maximè cum perpetua habitus priuatio tradatur his, qui bis, aut ter peccassent, quia præcipitur condemnari, vt incorrigibiles. Puto igitur dicendum, condemnandum esse ad triremes, si prima vice conuictus fuerit, si autem bis, aut ter, expellendum, vt incorrigibilem, & sic consonat nostro, dicenti *Si tamen de eodem scelere conuictus fuerit, ad triremes perpetuò, & omninò mittatur*. In quo nulla remanet Generali facultas aggratiandi.

Quod autem postea, qui liberatus esset è carcere, remaneat priuatus actibus legitimis, irregularis, & infamis, patet ex supradictis, quia est delictum enormissimum, & inducens infamiam, & consequenter irregularitatem.

CA-

CAPITVLVM IX.

De Pœnis Apostatarum.

MVlta diximus de hac materia in comment. *cap. 2. à statuto 61. ad 67.* nimirum quotuplex sit Apostasia, de excommunicatione, quam Apostatæ contrahunt. Quomodo sint denunciandi excommunicati. De varijs Apostasiæ gradibus, & pœnis, de scrutandis licentijs fratrum ambulantium. Quanta facultas collata sit Superioribus in Capitulis, & carcerandis Apostatis. De Apostatis inquirendis, capiendisque, De Apostatarum, postquam redierint inhabilitate, ad officia ordinis. Quæ omnia hic repetenda non sunt. De Apostatis remissiuè

Quæstio prima. Dicente Statuto cap. 2. §. 10. num. 4. *Quando aliquis sine sui Superioris licentia tacita, vel expressa, è Conuentu egressus, per diem naturalem tantum moratus fuerit, is in leuem Apostasiam incidit.* Quæro quid sit licentia tacita. Et quid minus quam per diem naturalem moretur extra Conuentum?

Respondeo primo, tacitum, & expressum in iure æquiparantur, *Bart. in l. de quibus num. 4. ff. de legib.* & nos in Comment. *cap. 2. stat. 14. fol. 112. & cap. 7. stat. 5. fol. 535.* tacitè autem cōsentire est, dum quis præsens adest, & rogatus à Subdito, vt sibi licentiam concedat, tacet, tunc censetur concedere tacitam licentiam, multi enim contractus fiunt sine verbis, sed nutibus, vel alijs actibus, *l. si pater naturalis ff. de adopt. l. item quia ff. de pactis*, & habentur, ac si expressis verbis celebrarentur *l. qui petitur ff. mandati. Felin in cap. omne. de præsumpt. Tiraquell de retract. §. 1. glos. 9. num. 113. & infra*, Censetur etiam concessa licentia, si rogatus Prælatus non negat *cap. nonne. de præsumpt.* sic Christus Io. 8. concessit se esse Samaritanum, dum negauit se dæmonium habere, vnde *vnum negauit, aliud tacendo consentit*, inquit Greg. ex quo principio deducunt *Angelus in l. generaliter. in fin. C. de secundis nupt. Hyppolyt. in praxi §. diligenter. vers. quæro etiam de notabili dubio, Ludouicus Carrer. in praxi Rub. de indicijs. num. 28.* quod qui ab alio, non irato animo, neque per iniuriam reprehenditur de delicto, & tacet, videtur concedere, & facit indicium ad tortu- Tacitum, & expressum æquiparantur.

ram. Item si petita licentia, & non negante illam Superiore, fratres è Conuentu egrederentur, vidente, & nihil dicente Prælato, tunc esset licentia tacita, quia tunc consentit facto, quod idem est ac consentire verbo, *Præpositus in cap. ad nostram de coniugat. seruor.* & notat *Glos. in cap dilecti. de appell.* hinc vt et matrimonium, si mulier, aut vir facto consentit, *Glos. in dicto cap. ad nostram, & in l. indebitum. C. de condit. indebiti Glos. in l recusari. ff de acquir. hæred.* dicitur, *Nihil interesse, an verbis, an rebus, vel facto quid fiat.* Nam vt scribit *Imola in l si tamen §. ei, qui ff. de ædilit. edict. maius est facere, quam dicere.* Non sufficit tamen pro tacita licentia exeundi è Conuentu, credere quod Prælatus illam concederet, nisi accideret casus, in quo vtendum esset Epicheia, puta si infirmus moreretur sine confessione, si incendium vicinę domus vrgeret, &c. Si Princeps, vel Cardinalis veniens in Conuentum vellet, vt aliquis frater illum comitaretur, secum confabulaturus, &c. & Guardianus, non adesset, tunc tenendum est, quod si adesset Guardianus sine dubio licentiam exeundi è Conuentu concederet. His casibus exceptis non iuuaret subditum, exire è Conuentu, putans, Guardianum consensurum, quia dum adest statutum, etiam Apostolicum *Clem* 8, quod singulis vicibus hæc licentia petatur. & consuetudo est, quod Prælati non indulgent, nec indulgere possunt Generales egrediendi facultates, non possumus, nec debemus præsumere tacitam licentiam. *Nauarr. Commen. 2. de regul. numer.* 20. *Mendoza quæst.* 8. *post septimam Conclusionem*, quos citat, & sequitur, *Lezana tom.* 1. *cap* 6. *num.* 56. Putat autem *Peirinus tom.* 1. *capit.* 2. §. 3. (loquitur de Religioso distrahente bona) &c. sufficere licentiam tacitam, seu præsumptam, siue interpretatiuam, idest quæ non habetur quidem expressè, presumitur tamen, quod si peteretur concederetur, & quod non impedit, si subditus intelligat, quod Prælatus ægrè quidem ferret, sibi talem licentiam postulari, sciat tamen illam concessurum, si peteretur, quia posset esse, quod Superior ægrè ferret, non quia sibi displiceat talem fratrem egredi è Conuentu, sed ob alias considerationes, puta quia alij ab exemplo mouerentur, vel murmurarent, &c & hæc licentia præsumpta sufficit ad excusandum operantem à peccato,

Subditus an è Conuentu egredi possit cum licentia tacita

cato, vt multi, quos citat, affirmant. Verùm puto doctrinam non valere in casu, quo certum est, Superiorem velle, vt omnes licentiam egrediendi, expressè petant, tunc enim est temeraria presumptio, etiam si subditi sciant, Superiorem concessurum licentiam, si petatur. Repugnant enim (vt dixi) statuta Ordinis, & *Clementis* 8. ac consuetudo, quę est optima legum interpres, quæ si alicubi adesset secundum illam iudicandum foret.

Respondeo secundo, si egressus sine licentia, moretur per minus temporis, quam diei naturalis, qui est 24 horarum, nimirum per diem artificialem, adhuc erit Apostata, sed leuiori pœna plectendus. Do statutum *num* 7. *Qui sine licentia egrediens eadem die* (puta artificiali) *ad Conuentum reuertitur, leuissimum apostasiæ genus committit*. Si autem sciscitèris, si redeat in meridie: si reuertatur ante complementum 24 horarum. v.g. post 20. horas, si post 26. immediatè. Si isti dies inclusiuè teneri debeant, & completiuè, &c. an crescere, vel minui debeant pœnę apostatantis? Dico, leges non respicere istas minutias, attamen iuridicè dies naturalis, & artificialis, nisi aliter declaretur, completè sumi debent, *l insulam intra biennium ff. de verb. oblig.* 3. vbi dicitur, *Si quis spondet ædificare insulam intra biennium, ante finem biennij stipulatio non committitur*. etiam si tam paruum tempus supersit, vt insula ędificari in illo non possit, idem *l. quidquid adstringendæ obligationis ff. eod.* 2. Non enim dicitur in mora, nisi qui elapso termino promissum non adimplet, *Barbos. Axiom* 71. *num*. 1. vbi multis etiam allegatis probat diem termini non computari in termino, siue terminus sit prefixus à lege, siue per statutum *num*. 5. itaquè dicente statuto, *per diem naturalem, vel eadem die reuersus non fuerit* dies tenendi sunt vsque ad vltimum instans iuncta significatione dictionis, *Per*, quę denotat continuationem, & consummationem, seu perfectionem totius temporis, cui adijcitur, vt idem multis comprobat *Dict.* 250 *num* 2.3.4. vbi adducit exemplum *Card. Tusci*, quod deponentes, aliquem possedisse per annum, intelligendi sunt per annum completum, & finitum. Quare non incurrit pœnas apostatarum, qui fuerit reuersus, intra diem naturalem, vel artificialem. Dum autem instatur, leuissimum apostasię genus est, si non reuertatur eodem die (quod declaraui de die artificiali) nam licet verum sit, dici

Apostasię leuissimum genus

Dies termini non computatur in termino.

Per quid significet.

Dies pro naturali ſumitur.

diei appellatione, vbi nulla fiat ſpecificatio, venire diem naturalem, *l. eum qui certarum. ff. de verb. obligat. Iaſon l: more Romano. ff. de ferijs, Gomez in regul. de reſignationibus quæſt. 36.* attamen ſatis clarè conſtat ſumendum eſſe pro artificiali, quia in leui apoſtaſia diſtinctum eſt, *per diem naturalem*, ergo vbi diminuitur culpa, & pœna, debet ſumi pro artificiali) demus caſum, quod ſimus in æquinoctio, & reuertatur ad duas horas noctis, vel duabus, aut 4. horis per naturalem. An ille aggrauandus ſit de apoſtaſia leui, & iſte conſtituendus ſit intra Sphæram grauis apoſtaſię. Reſpondeo minimè, quia leuis materia eſt iſta, & ad conſtituendum Reum in grauiori lapſu temporis, debet ſaltem tranſiſſe maius temporis ſpacium, tunc enim ſi vigeſima hora rediret cenſeretur reuerſus in die naturali, & ſi rediret propè triduum, poſſet puniri pœna ſimili grauioris Apoſtaſiæ.

Sed inſtabis, in citatis ſtatutis *num. 10.* dicitur *Morans triduo extra Conuentum in grauem incidat apoſtaſiam*, & ex Superiori doctrina tres dies debent eſſe completi, & accipi pro diebus naturalibus, ergo nulla eſt proportio à die vno, & paucis horis ad triduum.

Tridui ſignificatio

Reſpondeo, in iure ſumitur *Triduò* pro intra triduum, & vulgus dicit antequam ſint tres dies, cuiuſmodi diſcurritur de triduo mortis Chriſti *Io. Caluin. in lexico*. Attamen accipio *triduum* pro tribus diebus naturalibus, quia in pœnalibus debent odia reſtringi, & Reum grauis apoſtaſiæ iudico, qui per tres dies completos extra Conuentum moratus fuerit ſine obedientia, reliqui autem exceſſus vel aggrauandi ſunt arbitrariè à Prælato, vel remittendi ad inferiorem ſummam, vt potius ad pietatem, quam ad rigorem inclinetur.

Quæſtio ſecunda. In multis ſtatutis declaretur Apoſtata qui ſine obedientia extra Conuentum iuerit, *etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiamſi rectà coram Superiore ſe ſiſtit* vt *num. 5. etiamſi ad Superiorem acceſſum prætendens*, vt *num. 10.* videtur enim hoc contra rectam rationem, & impeditiuum defenſionis naturalis, quia confugere ad ſuperiorem rectà, non eſt fugere, nec apoſtatam eſſe, vt aduotaui in *Comment. Statut. loco cit. cap. 2. fol. 233. & 241. fine.*

Confugere ad Superiorem non eſt fugere.

Reſpondeo, ſtatuta recurſum, & cõfugiũ ad ſuperiorẽ nõ abſolutè

ſolutè condemnant, ſed friuolum, & ſub prætextu, ob cauſas ſcilicet leues, quia ob graues, vltro conceſſo argumentum in oppoſitum, tum *à S. Fauſto de voto obedientiæ quæſt*: 271. vbi *Aragoniam citat*: & *Nauar. Rodriq. Sayrum*, *&c.* adhibitis debitis conditionibus, vt in §. *de recurſu*.

Sed quæ ſint cauſæ, ob quas poſſet Religioſus ad ſuum Prælatum confugere abſquè Apoſtaſiæ nota.

Reſpondeo primo, quando iniuſtè detineretur carceratus, vel iniuſtè carcerari timeret. *S. Thom. 2.2. quæſt 69. art. 4 ad 2. Caiet. & Bañes ibidem. Sotus lib. 5. de Iuſt. quæſt 6. artic.* 4. Quia poteſt ſuam redimere vexationem, & vti iure ſuo, maximè ſi pœna mortis, vel mutilationis ei immineret. *Vaſquez 1.2. quæſt. 96. artic. 5 diſput. 174. cap. 2 num* 10. *Leſſ. lib. 2. cap. 3. dub. 5. Lopez p par. Inſtruct. cap. 66. Aragonia in dict. m quæſt. 69. art. 4 vbi etiam Salonius*. Cauſæ legitimi recurſus.

Secundo, non ſolum ob carcerationem, ſed ob quodlibet notabile grauamen, quod ſibi intentari cerneret, vt excommunicari, ſententiari, vel pœnis inauditum opprimi. Item ſi animaduerteret, ordinarium vel delegatum ſuum eſſe inimicum, & contra ipſum formare proceſſum non ſeruato iuris ordine, ex quo poſſet irreparabili ſententia condemnari. Item ſi appellaret à ſententia lata in re graui, & Prælatus ſuam appellationem non admitteret, vel ei ſeu d. ſend ndi commoditatem non daret, negando Procuratorem, vel Aduocatum, non examinando Teſtes, quos proferret ad ſui defenſam Item ſi in ſubditum tormenta intentaret contra formam iuris; & alia his ſimilia, quæ deducuntur ex quadam communi doctrina, tradita per *Rodriq. tom. 1. quæſt. 30 art. 2.* per eius compilatorem *reſolut.* 11 *num* 8. 18. 20. 27, apud quem meriti alij. *Lezanam verb Apoſtata num. 6. Bartholomæum à Sancto Fauſto de obedient quæſt.* 269. nimirum *Non eſſe Apoſtatam, qui ſupra modum grauatus ad Superiorem ſine licentia confugit*. de quo nos in *Comment. Stat. cap* 2 *ſtat.* 22 *fol.* 553. & quæ ſint, poſuimus grauamina ſunt notabilia, à quibus Subditus releuari non poteſt, niſi ad Superiorem fugiat, quod gerit vicem appellationis *cap. dilecti filij 2. de appell.* habetque fundamentum in iure naturali, quo ſibi quilibet proſpicere poteſt, iniuſtè grauatus, dico, iniuſtè, quia ſi iuſtè detineretur, torqueretur, puniretur, fugere non poſſet, ſine nota apoſtaſiæ, & peccati mortalis. Ratio Fuga iuſta habet vicē appellationis.

tio enim exigit, vt qui deliquit, puniatur.

Quæstio tertia. Dicitur in Statutis loco citato *num. 6. Qui cum licentia exiens extra Conuentum, in aliquo loco, etiam si Ordinis nostri fuerit, sine licentia, aut necessitate pernoctauerit leuiorem contrahit apostasiam*, & *num. 16. Qui sine necessitate aliò, vel alia via vadit, quam sibi per facultatem liceat. Quiquè tempus in facultate præscriptum excedit: Quinè sine socio de loco ad locum proficiscitur, in apostasiam, &c.* Nunc dubitatur, quænam pernoctatio apostasiam faciat, & quæ necessitas excuset. Item quisnam excessus temporis Reum apostasiæ reddat. Quæ item aberratio à via, & solitarius incessus. Videntur enim omnia hæc leuissima peccata, ob quam ambigitur, an incurri possit excommunicatio, quæ apostasiam consequitur, quæquè non contrahitur, nisi per mortalem culpam, vt est in omnium ore, & scriptis.

Pernoctare, est totam noctem alicubi manere, & quæ causę pernoctationem iustificent.

Respondeo, vbi non sit peccatum mortale, nulla poterit esse apostasia, quam dari venialem, diximus in Comment, *Statut.cap.2.Stat.58.fine fol.241.* quæ autem in quæstione recensitæ sunt, veniales esse non possunt, nec debent, cum inter apostasias plectibiles, & absoluibiles recenseantur. Supponunt igitur mortalem culpam. Pernoctare est totam noctem in aliquo loco persistere. *Per* enim *totam noctem* significat, ait, *Pomponius in l.Vrbana.166.§.1.ff.de verb.signific.* apud *Spiegellium*. Itaquè est manere totam noctem contra obedientiã, & sicuti qui manet extra Conuentum sine licentia per vnum diem artificialem declaratur incidisse in Apostasiam leuissimam, ita qui totam noctem permanserit, nec irrationabile est statutum, quia supponit deesse licentiam, & necessitatem. Licentia poterit esse tacita, & præsumpta, ac interpretatiua, & necessitas, non extrema, vt quia lassus, claudusuè erat, aut pluebat, aut itinera erãt ignota, latronibus obsita, tẽpus nubilũ &c. Hæ enim sũt necessitates satis notoriæ, sed sufficit moralis, vt fratrem aliquem in confessione audiret, vt Pręlato roganti, vt remaneret, assentit, ne inhumanus videretur, vt alicui Charitatis officio adesset, infirmitatis, festiuitatis, &c. omnis sieuidem necessitas sufficit, quę sit rationabilis ad hanc pernoctationem, vt docet *Sayrus par.2.decis.lib.3.cap.17. num. 14.* de Canonico, qui tempore officij è choro egrederetur, ex *cap. ex parte 2.de offic.deleg.* & nomine necessitatis quodlibet iustum

impe-

impedimentum intelligitur, *cap. hi qui. de consec. distin. 2. & c. Episcopus dist. 18.* & in iure æquiparantur necessitas, & vtilitas *Abb in cap. vt super num. 15. de reb. Eccles. non alienandis, & in Clem. 1. eod. & in cap. in causis. de re iudic.* & in alijs multis, quæ allegat *Corsetus in Repertorio ad Abb verb. necessitas.* Hęc autem omnia prudentis Iudicis arbitrio remittuntur, qui debet iudicare necessitatem, non voluntatem, & leuem remansionem. Diuertere aliò, vel alia via, intelligitur de vagatione notabili, quæ malitiam, leuitatem, vel contemptum arguat, nõ quæ commoditati consulat. Vnde si quis ex Lucensi agro ad Insulam Corsicæ nauigaturus esset, posset venire Romam, & non adire Liburnum, occasione nauis inueniendę, quia licet propinquior sit transitus à Liburno ad Corsicam, tamen commodior paratur nauigatio ab Vrbe, vbi amicos, & consanguineos reperiet, qui sibi naulum soluant, & cibos parent, & moraliter censetur Superior velle commoditatem Subditi, nisi aliud declaret. Quantum autem itineris faciat diuersionem notabilem inducentem apostasiam, prudentum iudicio relinquitur, qui considerare debent, non diuersionem absolutè sed relatam itineri. Quia si in itinere 20. milliariorum diuertat duo vel tria, parum reputatur. Si in itinere 100. milliariorum diuertat decem, vel 15. parum item reputabitur, at si in 20. diuertat decem, vel in 10. diuertat tria, vel quatuor, reputabitur digressio notabilis, & nisi causa subsit, præsumetur facta ad malum finem, & in spretum statuti. Socius deniquè assignatur de consuetudine, & honestate, & ob alios fines, quos in nostris Commentarijs ad statuta *cap. 2. § tot. 31. per totum*, & nisi adsit rationabilis causa, puta vrgentia negotij, charitatis fraternæ iactura, proximi magna vtilitas, &c. sine difficultate in nostra Religione apostata iudicabitur, qui sine socio è Conuentu discesserit, vel qui socium in itinere sine legitima causa reliquerit, legitimam causam iudico, si infirmetur, vel inuoluntariè impeditus reperiatur, vt si trãsacto flumine, socius alter transmeare non possit, & longiorem ineat viam. Quid autem dicendum sit, si inter socios oriatur iurgium, vel sententiæ disparitas de itinere, aut discessu, volente vno vnam viam inire, altero alteram eligente, aut nolente vno tunc temporis discedere, altero autem volente. Ex quibus separentur, & solitarij per tempus notabile ambulent, vel ad Conuentum

Necessitas est quodlibet iustum impedimentum, imo, & vtilitas.

Quæ diuersio itineris apostatam faciat.

Sine socio ambulare, quando apostatã faciat.

perueniant ? Reſpondeo, minor ſocius ſemper erit in culpa, quia ſequi debet maiorem, & ad ipſius dictamen ſiſtere, & progredi, quia eſt illius veluti Superior, ſicuti ſemper pro Superiore habuit Socium S. P. N. Franciſcus, nec poteſt aliter dirigi peregrinatio fratrum, ſi inter ipſos non eſſet aliqua ſubordinatio præeminentiæ, & antelationis, vt de facto practicatur. Itaque debet minor ſequi dictamen maioris, ſi rationabiliter procedat. In dubio autem, quis eorum eſſet in culpa, in caſu diſcordiæ, contraria affirmantibus, aut negantibus ſocijs, regula certa aſſignari non poteſt, ſi non adeſſent probationes pro veritate. Si autem hinc inde diuiſi ſocij, ſolitarij accederent, tunc eſſent ambo tanquam Apoſtatæ puniendi, quia vterque reperitur ſtatuti transgreſſor, & preſumptio ſtat pro ſtatuto contra vtroſquè, ſatisfaceret authoritas perſonæ, famæ commendatio. &c, Vel è conuerſo ſi ſocius alter eſſet ceruicoſus, parum deuotus, ſolitus delinquere, aut vagari, vel ſuæ opinimioni vltra fas adhærere, &c. Tandem excedere tempus in obedientialibus literis preſcriptum, ſi fiat ex cauſa, nulla erit culpa. Sicuti ſi fiat per ſpatium paruum, quia in re morali parum pro nihilo reputatur. Difficultas autem eſt, determinare hoc parum temporis, ex eo quod *tempus modicum* in iure diuerſimodè accipitur. Primo pro tribus, vel quinque diebus. *l. ſi poſt tres. ff. ſi quis cautioni in iudicio ſiſtendi*. Secundo pro decem diebus *l. promiſſor Stichi. ff. de Conſtit pecul.* Tertio pro 30. diebus. *l.* 1. *§.* 2 *ff. de itinere, actuque priuato*. Quarto pro duobus menſibus. *l. ſancimus C. de fideiuſſ.* Quinto pro tribus menſibus. *l. de operis C. de ædific. priuat.* & præterea pro quadrimeſtri, decem menſibus, quinquennio, vt docent *Spiegellius, Pratæius, Connanus lib. comm.* 7. *cap.* 12. *num.* 4. cum legibus, quas ad rem præſentem citant, quas linquo, quia ad rem noſtram non faciunt, & quia exceſſus iſte eſt relatiuus ad tempus aſsignatum in facultate ſcripta, quod poteſt eſſe dierum, vel menſium. Ideo variè iudicari debet à perito, & prudente Superiore, cui tale iudicium eſt arbitrarium, argum. *l. ab hoſtibus §. fin. ff. ex quibus cauſis maiores* 25. *annis in integ. reſtit.* vbi *Vlpian.* ex *Neratio* ſcribit *Reuerſo reſtitutionis auxilium locum habeat, non quandoquè, ſed ita demum, ſi intra modicum tempus, quam redijt, hoc contingit, id eſt, dum hoſpitium quis conducit, ſarcinulas componit, quærit Aduocatum*. Quarto modi-

Socij de itinere non cõcordantes, quando puniendi.

Tempus preſcriptum excedere, quãdo apoſtatã conſtituat.

Tempus modicum quid.

modicum iudicatur, etiamsi tot actiones interponantur. Considerare debet Prælatus tempus concessum, vt ex illo modicũ excessum venetur. Si enim conceditur vnus dies, excessus erit horarum. Si triduum, posset excessus accedere ad medium diem; Si mensis, trium, vel quinque dierum, si bimestre, decem dierum, si semestre, 30. dierum, si anni duorum mensium, & sic discurrendo per reliqua. Non enim hoc consistit in indiuisibili, neque exempla, quæ posuimus, canones esse debent. Sed vt habeat Iudex quomodo se gerere possit in obseruantia disciplinæ regularis, vt cum rigore misceat mansuetudinem.

Quæstio Quarta *Ibid. num.* 15. sancitur. *Qui vltra hæc, etiã habitum dimiserit, & intra duorum mensium spatium reuersus non fuerit. vel etiam non dimisso habitu vltra duos menses in apostasia perseuerauerit, grauissima apostasiæ Reum iudicamus.* Quæritur quomodo accipi debeant *Intra & ultra* duos menses & quid sit illud, *vltra hæc*?

Respondeo, *vltra hæc* importat superiora statuta, nimirum numeri 10. vbi habetur, *qui quarto sine licentia egressus, extra Conuentum moram triduo traxerit, grauissimæ apostasiæ pœnã luat & num.* 11. *si extra Conuentum per octo dies moram traxerit, grauioris apostasiæ Reus iudicatur* 4. *autem vice apostasiam hanc iterans, ad triremes, arbitrio Superioris condemnetur* (non exscribimus secundas, & tertias vices, quia totum robur in quarta consistit) quia ista dictio implicat qualitates præcedẽtes, & importat implicationem, veluti si maritus vltra dotem leget aliquid vxori, censetur legasse dotem, & illud aliquid, etiamsi hanc implicationem solum concedant in materia fauorabili, non odiosa, vt videre est apud *Barbos. dict.* 428. *num.* 3. & 4. & licet *Angelus*, & *Tuscus*, dicant non repetere qualitates præcedentes, quando in præcedentibus qualitates sũt diuersæ à sequentibus, vel quando dispositio esset nulla, si fieret repetitio, attamen ad verificandum statutum, ista particula *ultra* debet declarari, quod supponat apostasiarum genera graui, & grauiora, quibus iure succedit grauissima, non quod in hac recapitulentur pœnę, sed gradus illatum, alias confusio esset, & inutilis repetitio. Eo vel maxime cum pœnæ apostasiæ grauissimę, & eius multiplicationis, omnes aliarum pœnas excedant.

Vltra est dictio implicatiua.

Re-

Intra, quid notet.

Reſpondeo ſecundo *Intra duorum Menſium ſpatiū* includit integros duos menſes, & diem termini. vt ſi dicatur *Intra annum ſoluere*, includit vltimum diem anni *ceneda lib. pract. et canonic qq ſingul.* 54.*n*.4.cum citatis à *Barboſ dict.* 174.*nu*.3. Reſpondeo Tertiò *Vltra duos menſes* modicum tempus importat *Barboſ. dicta dict.* 428. quid autem ſit modicum tempus, iam ſupra recenſuimus. Itaque aliquid vltra duos menſes, ad arbitrium, vel decem dies, & fortaſſe pauciores, quia tranſactis duobus menſibus, ſemper ſumus in rigore ſtatuti, nimirū vltra duos menſes, & ſic ſi vnus dies tranſiiſſet, verum deſidero arbitrium Iudicis ad pietatem prępondcrans.

Apoſtaſia grauiſſima quando ſit iudicanda.

Reſpondeo Quarto, non poteſt iudicari grauiſſima apoſtaſia, niſi ſimul, & iunctim concurrant gradus apoſtaſię pręcedentis, nimirum grauis, & grauioris, quod habitum dimittat, & non reuertatur intra duos menſes, nam vt dictum eſt, *Vltra hac* includit pręcedentia *Etiam habitum miſerit*; implicat cum pręcedentibus ſubſequentia, non ſolum in materia fauorabili, ſed etiam odioſa, vt ſubtiliſſime *Barboſa Dict* 112. per totum *et intra duorum etc* copulat, & coniungit hanc clauſulam, cū pręcedentibus *Barb. dict.* 90. *à num*. 3. Itaquè vno ex his tribus deficientibus, non ſumus in caſu, nimirum ſi egreſſus quidem fuerit ſine licentia, & non dimiſerit habitum: vel dimiſerit quidem habitum, non tamen duos menſes vagatus fuerit, Reus grauiſſimæ apoſtaſiæ non erit, ſed grauioris, vel grauis,

Statuta pœnalia ſtrictiſſimè interpretanda.

Quia odioſæ, & pœnales diſpoſitiones in ſtrictiſſima interpretatione accipiendæ ſunt, ex maxima legali apud *Clarum quaſt.* 85.*num*.9.*ex Io. Andr in cap* 1.*de hom in* c.*Tertio inter Conſil. Ant. de Butrio conſil. vlt.* & alios, quos citat, & ſequitur idem *Clarus verb. aſſaſſinium num* 2. ſcilicet *Quando agitur de imponenda pœna alicuius conſtitutionis ſpecialis, requiritur, quod concurrant omnes qualitates, de quibus in ipſa Conſtitutione.*

Quæſtio quinta, decernit ſtatutum *num*.15 de grauiſſima apoſtaſia. *Tertio in hanc apoſtaſiam incidens, vel extra ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad triremes per decennium condemnetur, quem (ſi ſuperuixerit, & in ſacris fuerit, ſuſpenſum perpetuò declaramus.* Hinc multæ difficultates emergunt.

Incorrigibiles qui.

Prima circa expulſionem, vt incorrigibilis, quia in decreto, de eiectis, & apoſtatis ſtatuitur. *Verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad*

hoc

hoc ex iuris communis dispositione requiruntur, sublatis in hac parte statutis, &c. Religionis, verum etiam vnius anni spatio in ieiunio, &c. probetur in carceribus; &c. De iure autem requiritur, quod ter monitus ab Episcopo, vt reassumat habitum, & sæcularibus negotijs non immisceat, non paret *cap. in audientia. cap contingit. de sent. excomm. cap. cum non ab homine de iudic. Abb. in cap. 1. de Apost fine* Sayr. *lib. 3 cap. 27. nu. 7. Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 3. Marta de iurisd. casu* 135. 4. *part. Filliucc tract.* 14. *num.* 10. *Bonac. in Decal. disput.* 10. *quæst. 2. pun. 1. §. 4. num.* 14. quos refert, & sequitur *Thesaur verb. Apostata cap. 4. num. 7.* & alios casus incorrigibilitatis, quos recenset *Diaz in praxi cap.* 142. cum igitur debeat post trinam Apostasiam per annum incarcerari, non poterit præcisè per apostasiam triplicatam expelli. Secunda si *num.* 10. dictum est, *Si 4. in grauem apostasiam inciderit* (manendo scilicet triduo extra Conuentum) grauissime *apostasiæ pœnam incurrat*. Cur hic imponitur quarta apostasia, & in grauissima tertia tantum. Tertia damnari aliquem ad triremes accidit, quando delinquens, si esset in sęculo, mortis pœnam mereretur, vt sancitum est *cap. 7. §. 5. num. 68.* præsentium statutorum. Nullus autem morte afficeret, qui ter, vel quater per triduum apostatasset. Non enim hoc est crimen lęsę Maiestatis, sed mera inobedientia, in quam nec somniassent leges ciuiles gladium, vel laqueum distringere. Quarta Apostasia vera, & formalis non consistit in habitu pręcisè, sed in animo, *Abb in cap. 1. de apost. num. 2. Arag. & Bagnes 2. 2. quæst. 12. art. 1. Valentia ibidem disp. 1. quæst. 12. punct. 1. Sanchez lib. 6. in Decal cap. 8. num. 5. Suarez 4. tom. de Relig. tract. 8. lib. 3, cap. 1.* Vnde erit Apostata, si retineat habitum, animum autem habeat deserendi Religionem, & tamen statuta puniunt materialem habitus desertionem, & furtiuum egressum, de vera autem apostasia nihil disponunt, cum hoc in primis statuendum fuisset.

Apostasia non in habitus demissione, sed in animo consistit.

Respondeo primo, de expulsione incorrigibilium redibit sermo, ad iustificationem autem statuti sufficit dicere, quod non præcipiat de facto, & sine vlla alia animaduersione apostatam expellendum esse, sed absolutè, *vt incorrigibilis expellatur*, nimirum obseruando, quæ per decretum de eiectis ordinata sunt, pro quo adest statutum in terminis *dicto cap. 7. de pœnis. §. 5. num. 60. Circa incorrigibiles decretum de apostatis, & eie-*

& eiectis, &c. omninò obſeruetur, expellatur igitur grauiſſimus apoſtata, ſed iuris ordine ſeruato.

Reſpondeo ſecundo, qui quarto grauem apoſtaſiam commiſerit, puniri debet pœnis grauiſſimę, in qua non ſancitur in quartum lapſum. Et ratio eſt, quia non debet expectare Religio, vt Religioſus, quartò hanc grauiſſimam apoſtaſiã, quã etiã pœnis grauiſſimæ emendat cõmittat. In quo obiter noto, non debere puniri pœnis omnibus grauiſſimæ apoſtaſiæ, qui quartò in grauem lapſus fuerit, nimirum duplicantis, & triplicantis illam, ſed tantum prima vice committentis apoſtaſiam grauiſſimam, verba enim illa ***Si tertiò, & quartò in id ipſum prolapſus fuerit, in grauioris, vel grauiſſimæ pœnam incurrat***. Verificantur de apoſtatante grauiter, & grauiſſimè, prima vice, quia non eſſet proportionatus exceſſus, nam grauis triplicata fit grauior, & quadruplicata euadit grauiſſima, ideo pœnis alterutrius corripiendæ ſunt, dum autem grauior duplicatur, vel triplicatur, ſicuti & grauiſſima, nimis excedit apoſtaſiam grauem, etiam ſi tertiò, aut quartò committatur, pœnę grauioris apoſtaſię ſunt pro prima vice. *Si extra Conuentum per octo dies moram traxerit, grauioris apoſtaſiæ Reus declaratur, & per tres menſes Carceribus mancipari debet quo tempore per tres dies in qualibet hebdomada in publico Refectorio in pane, & aqua ieiunet ſexta feria ſpatio vnius Miſerere mei Deus, ſibi diſciplinæ flagellis infligat, ac ſuffragiorum iure triennio careat*. Et hec pœna datur committenti ter grauem apoſtaſiam, id eſt egreſſo abſque licentia, & moranti triduo extra Conuentum, Relapſo in grauiorem, duplicantur pœnæ ſancitæ, cum ſigno probationis Nouitiorum per annum, & deſtitutione loci in ſuo ordine per idem tempus. Triplicans priuatur ſuffragiorũ iure in perpetuũ carceratur per annũ, vel ad deferendũ ſignũ Nouitiorũ ad trienniũ dãnatur, quo tẽpore ſingulis ſextis ferijs diſciplinã facere, & in pane, & aqua ieiunare corã fratribus, vltimũ locum in ſuo ordine habere vtẽſilia abluere, Cõuẽtũ pro carcere habere, ex quo, niſi in publicis proceſſionibus, & vtilitatibus egredi non poteſt, debet Quadruplicans ad triremes arbitrio ſuperioris condemnatur. Pœnæ grauiſſimę ſunt, pro prima vice carceratur ad tres menſes cum ſigno Nouitiatus, & ieiunij in pane, & aqua ſingulis ſextis ferijs, ſine capucio, priuatur voce actiua, & paſſiua per decennium,

Apoſtaſiæ grauioris pœnæ.

Apoſtaſiæ grauiſſimæ punitiones.

nium, destituitur præcedentia in suo ordine, carceratur per Conuentum, vnde exire, nisi &c. & ad lotionem vtensilium damnatur per idem decennium. duplicanti, duplicantur supradictæ pœnę. Triplicans expellitur ab ordine, vel ad triremes mittitur ad decennium. Circa quod aduerto lapsum impressionis statutorum nuperrimorum, nam *num.* 13. dicitur *Triplicātem vero suffragiorum iure perpetuo destituimus, & ad Carcerē annualem, vel triennalem, probationisquè signi delationem condemnamus*. cum tamen in meo Authographo, desumpto ex vallisoletanis *cap.* 2. *fol.* 35. habeatur *& ad carcerem annualem, vel ad triennalem probationis signi delationem condemnamus*. qui sensus est satis diuersus, nam in primo remittitur Superiori carcerare Apostatam ad annum, vel ad triennium, quod est omnino impertinens, & nec grauissimę apostasiæ iniungitur, in Secundo autem datur optio Superiori, vel carcerare illum ad annum, vel condemnare ad delationem *caparonis* (vt loquitur S. P. N. Franciscus) siue signi probationis, ad triennium. Vnde in Vallisoletanis mox citatis dicitur *Pro Tertia vero vice, omni suffragiorum iure perpetuo careat, probationisquè capucium triennio integro deferat*. & ad faciliorem punitionem data fuit optio, commutandi triennalem delationem signi probationis, in carcerem annualem, fortasse, quia facilius patietur per annum macerari in Carcere, quā per trienniū vt Nouitius in omnium oculis apparere.

Respondeo Tertio, de Triremium pœna etiam infra redibit sermo. quantum spectat ad motam difficultatem dico, imponi quidem pœnam triremium ijs, qui in sæculo delinquentes merentur mortem, non tamen dicitur, quod talis pœna nullis a'ijs delictis imponatur. Imponitur igitur in multis alijs casibus, quos suo loco recensebimus. Nec superat culpam grauissimæ apostasiæ, quæ ordinem perdit, cuius fundamentum est obedientia, & nullam aliam euasionem habet ordo ad se exonerandum impijs istis, & peruersis Religiosis, nisi mittendo illos ad hunc locum tormentorum, quia cum reclusa sit via expulsionis incorrigibilium, ob decretum de eiectis, & apostatis, quod in praxim difficillime reduci potest, ob cautelas inibi contentas. vt suo etiam loco dicetur, accidatque sæpius, vt Regulares carceres, ob debilitatem, & diuturnitatem fallāt zelum Religionis, & custodum, ac fratrum patientiam perdāt,

con-

conſultum eſt, expedire peſtes aliò ablegare, vt boni Religioſi aliquando reſipiſcant, à malorum contagione ſeiuncti.

Reſpondeo Quarto, Concedo apoſtaſiæ notionem, de qua nos in citato loco commentariorum diſſeruimus, & dico, Religionem non negligere, nec neglexiſſe eiuſdem formalem malitiam, ſed quia illa in animo conſiſtit, & nulla habere poteſt indicia ad illam conuincendam, cum vix vnus, aut nullus reperiatur, qui ſe animo retroceſſiſſe à facta profeſſione confiteatur, in patentem habitus deſertionem, & fugam pœnales diſtrictiones ordinauit. vnico contextu vtraque plectens, quia excommunicationis, & corporales pœnas infligit.

Quæſtio Sexta In *eod. cap. 2. num* 18. diſponitur *Nemini liceat cuiuſuis licentia prætextu extra Conuentus, vel Prouinciæ limites egredi, niſi prius Prouinciali Generalis, & Superiori locali Prouincialis licentiam oſtendat, ſi Prouincialis abſit, itaut eius præſentia haberi non poſſit, et negotium urgeat, ac Superioris localis iudicio dilationem non patiatur, tunc Superiori locali obedientiam oſtendat coram Teſtibus, et Prouincialem ipſum de ſuo diſceſſu per literas moneat etc.* Ad cuius ſtatuti declarationem quæritur primo Qua ratione obedientiæ ſuperiorũ ſubditis oſtendendæ ſunt, & ſi poſſunt ijdem Superiores præcipere in aliquo caſu, vt tales obedientiæ non oſtendantur inferioribus. Secundo quæ abſentia Prouincialis eſſe debeat, & quæ difficultas, vt excuſet ſubditum, à non adeundo ipſum. Tertiò Quanta debeat eſſe negotij vrgentia, vt excuſet. Quarto ſi ſuperior localis, per ignorantiam, vel malitiam nollet iudicare, negotium dilationem non pati, quid agendum. Quinto ſi ſufficiat oſtendere literas obedientiales Guardiano, & non coram Teſtibus, Sexto Quid ſi literæ monentes Prouincialem de diſceſſu, ad Prouincialem non perueniant? Septimo ſi obedientiæ Generalium oſtendi etiam debeant Guardianis, ſicuti Prouincialium.

Superiori ordinario reuerentia deferenda.

Reſpondeo primo oſtenſio iſtarum obedientiarum Subditis, naſcitur ex reſpectu, quem ordo, & ratio dictant habendum eſt Superiori ordinario, ne ipſo inſalutato immediatus ſubditus à Prouincia, & è Conuentu diſcedat, ſecus poſſet ab immediato Prælato declarari apoſtata nec illi credendum eſſet dicenti, ſe abire, quia facultatem à Superiore habet, niſi doceat de facultate argumento *cap. cum in iure peritus de offic. Iud. deleg.*

vnde

vnde in *cap. ad reprimendam de offic. Iud. ordin.* præcipitur Archiepiscopo remitti Ordinario absolutionem excommunicati ab eodem, vt Ordinarij seruetur authoritas. Vide Peirinum *in formulario lit.* D. *cap.* 3. *num.* 2. *& nostra Comment. in statuta cap.* 8. *stat.* 66. *fol.* 729. Ideo in statuto, discedens absque publicatione facultatis, declaratur Apostata, *Discedens autem contra huius statuti seriem, tanquam grauis Apostata puniatur.* non tantum, quia statuto non paret, verum etiam quia contra ipsum est apostasiæ præsumptio.

Respondeo Secundo posse quidem Generalẽ absoluere subditum ab hac ostensione facultatis, dum scilicet nollet, vt negotium aliquod, ad quod tractandum subditus mittitur, sciatur attamen (si datam facultatẽ non publicat) nõ potest impedire, quin discedens denuncietur Apostata ob leges generales Ordinis supradictas.

Respondeo Tertio Absentia Prouincialis metienda est moraliter, ex distantia, ex tempore, ex regionis Constitutione, ex qualitate discedentis, si senex, si debilis &c. illud *in remotis agere contingat,* denotat maiorem distantiam, quam vnius, vel alterius dietæ, iuxta allegata à nobis in *Còmment. cap.* 2. *stat.* 3. *fol.* 77. vbi de præsentia, & absentia Diffinitorũ disseruimus, quia si parum abesset, puta decem, aut 15. milliaria Italica, teneretur adire illum, & suam obedientiam ostendere, qui tũc facile haberi potest præsentia. iuuat hic referre doctrinam *Abb. in cap. Nihil. de elect.* in illa verba *Ita quod interim valde remoti, videlicet vltra Italiam constituti &c. & qui dicuntur* (inquit) *valde remoti, recurrendum est ad arbitrium* Iudicis *qui informabit motum animi sui secundum distantiam e qua est Roma ad partes Vltramontanas cum iste textus appellet istos valde remotos.* & pòstquam disputauit an Vltramontani appositi fuerint, exempli gratia. an verò tanquam priuilegiati subiũgit, *Dicerem, quod si electus non multum distaret à Curia Romana, tamen propter viarum discrimina non posset ire, vel mittere de proximo pro confirmatione obtinenda, quod haberet locũ hoc priuilegium, quia licet verba deficiant, non deficit mens, & ratio legis. nam eadem ratio est in non multum remoto, qui propter impedimentum non potest ire, uel mittere ad Curiã, quæ est in loco ualde remoto* remittitur igitur tota resolutio iudicio Prouincialis, non Superioris localis, quia isti remittitur tantum

Absentia Superioris vnde venanda.

videre

videre an negotium non patiatur dilationem, neque ipsa negotij vrgentia locali Prelato remittitur, vt patet in textu. hec autē vrgentia conijcienda est ex natura negotij, puta si destinetur ad inuisendos parentes in infirmitate, aut graui necessitate constitutos, ad conciliandam inimicitiam, ad conueniendum Principem, vel aliam personam, quę dubitatur, an sit discessura? Si vnus discedat, quæ fratrem vehere debet, si socij &c.

Respondeo Quarto nolente iudicare Superiore locali, prout in textu, vel quia ignorat, vel quia est malitiosus, potest ille, qui discedendi obedientiales literas obtinuit, protestari coram fratribus, & discedere, quia dolus, & fraus non debent patrocinari, & offendere ius tertij. nec aliud requirit statutum, nisi veram, & vrgentem necessitatem, quę differri non possit, quā si Guardianus vt talem iudicare noluit, non propterea mutat suam naturam. Nam ex *Abb. dicto cap. Nihil de elect. num. 9.* vbi concurrit omnimoda ratio, comprehenditur omnis casus ex mente legis, in quo illa ratio concurrit. *Glos. sing in cap. 1. de tempor. ord, in 6.* Lex enim non consistit in verbis, sed in sui ratione, nam verba deseruiunt intentioni, & non è contra *cap. 2. requiris de appell. cap. intelligentia de verb. signif. Curtius senior cons. 9. Ticinensi statuto col. 7. & 9 Dinus, & Bald.* quos cum pluribus alijs textibus citat, & sequitur *Abb. supra* subinferens maximam iuristicam *sic se habet ratio legis ad verba legis sicut anima ad corpus. unde sicut anima dominatur corpori, ita ratio uerbis*: Vide disputata à nobis in Comment. *cap. 1. stat. 6. §. 17. & cap. 2. stat. 20. Quæritur 3.*

Vbi omnimoda ratio concurrit, omnis casus conpræhenditur.

Ratio est anima legis.

Respondeo Quinto sufficit ostendere facultatem egrediendi Guardiano sine Testibus, quia hoc non est additum tanquam forma actus, sed tanquam cautela, & scriptura non est necessaria, nisi ad faciendam fidem, quam solus Guardianus facere poterit, vide *cit. cap. 2. stat. 20. fol.* 159. Si enim Guardianus negare vellet tunc fieret damnum Fratri, non iniuria legi.

Respondeo Sexto non dicit statutum, quod literæ monentes Prouincialem de discessu perueniant ad ipsum, sed *Prouincialem de suo discessu per literas moneat*, nec tenetur frater certum tabellarium ad Prouincialem cum literis destinare, quia talem commoditatem non habet, cum sit subditus, sed sufficit, quod faciat efficaciter, & prudenter, quantū est in se, vt literæ mittātur, sicuti solent alię mitti consignando illias Guardiano, vt

eas

eas per securum Nuncium mittat, vel tradendo publicis tabellionibus, coram aliquibus, qui diligentiam testentur, si opus fuerit: perueniant deinde necne, non est culpa discedentis. Consule quæ scripsimus de ostendenda facultate Visitatoris in *Comment. cap. 8. stat. 66. fol. 719.*

Respondeo septimo. Cum subditus in aliquo Conuentu moretur, & habeat Guardianum, si discessurus est, necessariò debet ostendere obedientiam Generalis, etiam Guardiano, alias Guardianus id nesciens, iure optimo poterit illum apostatam denunciare. Excipio casum, si in eo Conuentu adesset simul & Prouincialis, quia tunc sufficeret illam soli Prouinciali intimare. Itaquè facultas Generalis, & Prouinciali, & Guardiano ostendenda est. Quod autem id à Statuto non explicetur, parum refert, quia implicitè in ipso continetur, & id factum fuit, quia dari potest casus, vt obedientia Generalis non semper debeat ostendi Guardiano, vt dictum est, Prouincialis autem semper, sed hoc ex sequentibus melius patebit.

Quæstio septima, cum subiungat idem statutum. *Et signari faciat literas obedientiales à Guardiano* (ecce quomodo Guardiano ostendi debent obedientiæ Generalis) *cum adnotatione diei, qua discesserit*. Quæritur an hoc obliget sub mortali, & an ob hoc præcisè non obseruatum puniri possit, vt Apostata, & Superior localis ab officio suspendi, vt ait statutum.

Respondeo, omnis inordinatio grauis, culpam mortalem importat, cuiusmodi est tumultuaria, & indeterminata fratrum vagatio, quæ sæpe sæpius abutitur indulgentijs Prælatorum, & sæculo scandalum generat. Quidquid sit de statutis pœnalibus, quæ ad culpam mortalem non obligant, vt conclusimus, vbi de pœnis disputauimus, & in *Comment. cap. 12. stat. 12. fol. 905.* Cum enim materiam ex genere suo grauem continent, culpam etiam grauem, Præcipuè in materia Apostatarum, quam rigidè semper intellexit Religio. Si enim talis dies non apponatur, frustratur statutum *num. 20.* descriptum, quod tale est, *Qui à Generali extra Prouinciam eundi licentiam obtinuerit, illam intra duos menses exequatur, quibus transactis, nulla sit, & qui illa vtitur in grauem, vel grauiorem apostasiam incurrat.* Quia nescietur quo die

Grauis deordinatio in lege, mortalem culpã indicat.

diſceſſit, & conſequenter quantum temporis apud ipſum talis facultas morata ſit. ſentio igitur ſtatutum ob igare ſub graui culpa, & tam ſubditum, quam Guardianum contrauenientes ſtatutarijs pœnis plectendos eſſe. Quos tamen excuſarem ex inaduertentia, vel ex non vſu, quia ſi ſtatutum non eſſet in vſu, non afficeret, vt eſt communis doctrina.

Quæſtio octaua *num.19.* dicitur. *Locali Superiori ſuos ſubditos extra Conuentus limites mittere non liceat, niſi ſpecialiter illi indultum ſit, mittens officio priuetur, miſſus de leui ſaltem apoſtaſia notetur. Nullus item Prouincialis, niſi ad viciniorem Prouinciam & ad triginta milliariorum Italicorum diſtantiam ſuus fratres mittere poſſit, idque publicæ, & grauis neceſſitatis intuitu. Contrauenieus ſuſpendatur officio Generalis arbitrio, miſſi tanquam graues Apoſtatæ puniantur.* Super quo eſt prima difficultas, ſi in aliquo caſu id poſſit Guardianus, & Prouincialis, Secunda ſi vicinitas Prouinciæ etiam intelligatur, qua mare diſterminantur, v.g. ſi ex Romana Prouincia mitti poſſit ad Corſicam, ex Sicilia ad Sardiniam, & vndequaquè mari abluitur, vt Aphricam, Candiam, &c. Tertia, quæ ſit publica, & grauis neceſſitas. Quarta ſi reformatos etiam afficiat?

Quæ neceſſitates concedant mittere fratres extra limites, &c.

Reſpondeo primo, neceſſitate vrgente poteſt Guardianus, & Prouincialis extra limites Conuentus, & vltra 30. milliaria deſtinare fratres abſque alia Superiorum licentia, v. g. ſi in proximo pago morti proximus deuotus, aut nobilis reperiretur. Si inimicitia, vel duellum, aut ſcandalum impedienda eſſent. Si cibaria procurari de præſenti oporteret, &c. poſſet Guardianus mittere Fratres extra limites ſui Conuentus. Item ſi agendum eſſet negotium Neapoli concernens conſeruationem Conuentus, perſecutiones fratrum, mortem, vel occiſionem, vel grauiſsimas ſimultates amicorum, parentum, conſanguineorum: Si Princeps benefactor, vel à quo incommoda timeri poſſent, inſtaret mitti fratres vltrà 30. milliaria, &c. nec tempus ſuppeteret pro petenda licentia à Prouinciali, aut à Generali, quia diſtarent ſatis, vel quid ſimile, poſſent Guardianus, & Prouincialis ablegare fratres contra formam Statuti, & licet hoc non ſit requiſitum à lege, tamen conſulerem, vt de neceſsitate à Patribus Diſcretis decerneretur: Horum ratio

tio est, quia non est mens Religionis obligare in his casibus, qui potius incommodarent, quàm promouerent bonum commune, in ordine ad quod statuta feruntur, facit pro hac conclusione doctrina, quam tradunt de Epicheia, de qua nos in nostris *Comment. cap. 3. stat 23. quaest. 4. capit. 8. statut. 34. fine capit. eod. statu. 55. fine.* Haec enim facit, vt relicto vigore legis, amplectamur, quod recta ratio dictat, & quod faceret Praelatus, si adesset, & cum legis dispositio repugnat bono communi, praetermittamus illam, & sequamur praesentis necessitatis dictamen. Cessat enim in his casibus statutum, & subintrat dispositio, vel iuris communis, vel rationis, quae censentur legibus absoluta.

Epicheia vis.

Respondeo secundo, Mensurare distantiam ex mari, peruertit non tantum Statutum de 20. milliarijs (etiamsi illa in rigore accipi possint, in Prouincia immediata, itaut non se teneant ab vna Prouincia ad aliam, sed ab ingressu in Prouinciam, ad quam mitteretur, per 30. milliaria. Et sic si inter vnam, & aliam Prouinciam non esset alia Prouincia, sed spatium supra 30. & 100. milliariorum, posset Prouincialis mittere per totum hoc spatium intermedium, & per 30. alia milliaria per ipsam Prouinciam. Quia cum non sit media alia Prouincia, illud spatium posset esse vtriusquè Prouinciae habitualiter, fortasse in Indijs, & Iapone exemplificari posset) sed etiam sensum totius ordinis, quia hac ratione Hispania vlterior posset mittere fratres ad Indos, Sicilia ad Terram Sanctam, Venetię ad Epirum, &c. quod est adhuc inauditum in ordine, & contraria praxi firmatum, quinimo, & constitutionibus Regularibus, & Apostolicis vetitum quoad nouum orbem, & Prouincias Vltramarinas, & qui tale facinus auderet, grauissimè esset corripiendus.

Distantia inter prouincias quomodo metienda sit.

Respondeo tertio, publica necessitas est, vel cum totam Religionem concernit *l. penult. C. de primipil. lib. 12.* Vel cum Rempublicam Religionis, ac etiam particulares respicit, vt est munus Sacerdotum, & Officialium, *l. 1. S. huius ff. de iust. & iure.* Vel quę priuata propriè est, concernit tamen Religionem, & Rempublicam, vt cum dicimus publicè interesse, dotes mulieribus conseruare, siue iuuenes in disciplina contineri, laicos in humilitate, quia licet ad certum genus

Publica necessitas, quae

ſpectet, redundat tamen in Communitatem. Vel cum ſingulos primariò tangit, & in tantum in Rempublicam reflectitur, in quantum Reſpublica ex ijs particularibus conſtat, vt cum dicimus Reipublicæ intereſt, ne quis re ſua abutatur, *§. penul. Inſtit. de his qui ſunt ſui iuris Alciat in l. pupillus eſt. ff. de verb. ſignific. ex Spiegellio, & Prateio Bart. item in l. 1. ff. de public. iudic. Briſſonius, Geddæus ad l. bona Ciuitatis. 15. num. 3 ff. de verb. ſignif. Io. Caluinus in lexico.* Grauis autem neceſſitas contraponitur leui *Gloſ. in cap. licet. de teſt.* vbi ait, graues homines, dici, qui non ſunt leues, cui conſonat *Abbas ibid.* addens id inſeruire ad interpretationem ſtatuti, ex quo requirerentur homines graues, ideſt bonæ famæ, & opinionis, & ætatis prouectæ. Siue, quibus adeſt firmitas, ac conſtantia animi, & in vultu, moribus, verbis, rebus agendis, quædam ſeueritas. *Spiegellius, & Prateius.* Porrò leuis neceſſitas poteſt ſumi pro non vera. *Connanus lib. 7 capit. 3. numer. 3.* Item pro parua, vel mediocri, *Vlpian. l. Prætor. §. præter ea. de iniurijs.* Vnde quia iuxta tritam regulam, parum pro nihilo reputatur, leuis offenſa non adimit legatum *l. 3. ff. de aliment. legat.* & leuis febricola non conſideratur, *l. ob quæ vitia ff. de edil. edict.* & leuis caſtigatio eſt conceſſa docenti *l ſed & ſi quæcumquè §. fin. ff. ad legem Aquiliam.* Vnde *l. 7. ff. de iniur. § præterea dicitur leuem coercitionem vtiquè Patrono aduerſus libertum dabimus.* Ex quibus notionibus deduco, cauſam publicam, & grauem eſſe, quæ concernit Prouinciam, vel Conuentum, vel aliquem fratrem particularem, qui etiam eſt pars Conuentus, cuius bonum, ac malum, honor, ac dedecus mediatè in Religionem redundat, In materia iurium, priuilegiorum, bonorum, famę, infamiæ, perſecutionis. In materia item charitatis vrgentiſſimæ proximi, benefactorum inſignium, Principum, vitæ, necis, &c. non enim poteſt aſſignari regulæ generalis, totum ſtat boni viri, & prudentis Prælati iudicio.

Grauis neceſſitas quę

Leuis, item quæ.

Reſpondeo quarto, In Statutis Reformatorum c. 8. n. 33. habetur. *Non poſſa mandare il Prouinciale li ſuoi Frati fuori di Prouincia, eccetto per negotij, & alle più vicine ſolamente, e chi concede l'obedienza deue limitarli il tempo dell andare, dimora, e ritorno, altrimente ſia caſtigato dal Commiſſario,* in qua

Reformati quomodo poſſint fratres extra limites ſtatos mittere.

in quo statuto illud in primis aduertendum est, non esse restrictionem 30. milliariorum, & sic non teneri reformatos ad illius obseruantiam, quia licet *in cap. 12. num. 2. & 3.* dicatur: *Cassando, & annullando tutti gli altri statuti tanto generali, quanto particolari fatti fin'à questo giorno, che repugnassero alli presenti, & al viuere riformato. Perche in casi a ciò non repugnanti vogliamo, che si ricorra alli statuti generali dell'ordine.* Vnde quis inferre possit, quod restrictio illa 30 milliariorum cum non repugnet, imò faueat reformationi, extendi debeat ad hoc statutum reformatorum, quod declarari debet iuxta statuta generalia, eò vel maximè cum promoueat satis quietem reformationis. Licet inquam primo adspectu id verum appareat, tamen cum non simus hic in dubio, sed in claris, in quibus coniecturis, & interpretationibus non indigemus, dicendum est, reformatos non debere recurrere ad hasce declarationes, quia habent peculiare ius condendi sibi statuta, nec posse regi per statuta obseruantium, vt decreuit *Vrbanus VIII. Iniuncti nobis* § 10. 12. *Maij 1639.* & cum statuta Reformatorum condita sint post statuta obseruantium, & qui vtraque collegit, ac compilauit, rectè differentiam animaduertit, & Patres à Comitijs Generalibus Reformatorum electi (quorum minimus ipse etiam adfui) optimè restrictionē viderunt, clarè infertur, noluisse ipsos vti hac restrictione. Sed esto, quod statuta generalia Ordinis sint veluti ius commune Religionis, & statuta Reformatorum, qui sunt vna pars illius, sint veluti statuta municipalia, valere debet in his doctrina, quam allegauimus supra cap. 2. de pœnis, & ex multis tradit *Clar. quæst. 85. num. 5.* quod pôsita aliqua pœna pro delicto in lege antiqua, eaque moderata, vel alterata, vel abrogata per nouam, & per statutum, in iudicando applicare debemus pœnam statuti noui, non veteris, & illam priorem declarandam esse per nouam. Secundo notandum est, non arctari Prouinciales reformatos ex necessitate graui, & publica, sed sufficere, quod adsint aliqua negotia, vt obedientiales literas cōcedat, inquit enim *Eccetto che per negotij*, nec aliud additur, & cum limitatio authoritatis sit od osa, interpretanda est in terminis rigorosis *cap. odia, de regul iur in 6.* & est sensus clarus in ijsdem statutis subiungentibus, *& in Roma per cause publiche della Prouincia*, cum ergo hoc explicetur pro mitten-

Reformati non possunt regi per statuta obseruantium.

dis fratribus Romam, & taceatur in mittendis ad viciniores Prouincias, signum est, hos, non illos, eximi à publicitate causarum, iuxta tritum proloquium, *exceptio firmat regulam in contrarium*.

Quęstio nona in *cap.3.§.6.num.4.* disponitur. *Nulli sine socio iter facere liceat, sub apostasia pœna ipso facto incurrenda, nisi Generalis ob causam necessariam scripto aliud concesserit, quod rarissimè concedi, & cum maxima necessitate rogamus.* Reformatis vero sic pręceptum est *cap.8.num.34. E se non mostraran fede autentica, doue, e come l'habbian lasciato, sian dalli Guardiani, oue arriuano, assoluti per apostati.* Super quibus ambigitur, si fas sit aliquando sine socio ambulare, cum licentia Guardiani, & Prouincialis. Si desinit illa, *causa necessaria, scriptura, &c.* an grauis culpa committatur. Quomodo fides authentica de socij desertione facienda sit.

Respondeo primo, valere in his etiam Epicheiam, vt supra dictum est, eò vel maximè cum Generalis in quolibet Conuentu, vel Prouincia non semper pręsto sit, & destinare fratres ad negotia, sit frequentissimum, & familiarissimum. Præcipuè vbi pauci essent fratres, necessitas conquirendorum ciborum ingrueret, &c. nec enim intendit Religio commoda Conuentuum impedire, sed tantum honestati fratrum consulere, quę etiam in solitarijs conseruari potest, debet tamen esse necessitas satis vrgens, & Generalis absens, vt Epicheia vti in hac parte inferiores Prælati valeant. Quare sensum statuti esse de itineratione longa, & quæ cum Generalis facultate fiat.

Respondeo secundo, ideo præsente necessitate, non esse culpam grauem, mittere fratrem sine socio, & sine dispensatione scripta, quia ratio necessitatis excusat. Et hæc potius adduntur ad infringendam, & frænandam libidinem, ac frequentiam ambulantium sine socio.

Respondeo tertio, casus potest habere insolubiles difficultates, quia si socius discedat à Socio in silua, campo, h deserto, quomodo poterit fieri fides authentica de discessione socij? intelligi igitur debet in terminis habilibus, scilicet vbi erit commoditas, tales fides efficiendi, quia lex ad impossibile non obligat, nam impossibilium nulla est obligatio. *l. impossibilium. ff. de diuers. reg. iur.* vnde quod natura est impossibile, dicitur etiam de

Impossibilium nulla est obligatio

iure

iure impossibile, *l. vltima. ff. quæ sent. sine appell. rescind.* & ibi *Gloss fin*, citat *l. filius.* & *l. conditiones*, *quæ egregiè de conditionibus instituend.* Hinc impossibilis conditio est, quæ per rerum naturam existere non potest. *Paulus lib. 3. sentent. tit. 4. §. impossibilis. Instit. de inutili stipulatione*, sed & quæ factu difficilia sunt, pro impossibilibus plerumque habentur, *l. 4. §. puto. ff. de hæred. instituend.* quidquid sit, sufficiant dicta in hoc capitulo *quæst. 3.* verba autem illa *fede Autentica* non sunt accipienda in rigore legum, quæ Authenticum dicunt, quasi primarium, contra positum exemplari, quod ab authentica, idest, originali desumitur. *Vlpian. in fine l. 4. ff. familiæ ercisciundæ*, & *Paulus lib. 5. sentent. tit. 12. vel etiam l. 2. de fid. instrum.* Nisi illud pro authorato accipiamus idest multorum authoritate comprobatum, vt apud Spiegellium, quia in hoc sensu authentica, id est plurium testium comprobatione firmata fides fieri poterat, & hunc esse sensum statuti, quod requirit fidem, cui credi possit, quæ ex aliorum attestatione consurgit, maximè si is esset Superior, vel in Ecclesiastica authoritate, & dignitate constitutus, vt sunt Curati, Vicarij, &c.

Authentica quid sit.

Quæstio decima. Cum dicatur in *cit. cap. 2. num. 22. De Apostatis, eorumque qualitatibus, Generalem, & Officiales Curiæ moneant negligentes, aut apostatas in suis Prouincijs, & Conuentibus retinentes, eosque absolutos, & secundum præsentia statuta punitos statim ad proprias Prouincias non dimittentes, testimonialibus literis communitos, officio tam Prouinciales, quam Superiores locales destituantur.* Dubitatur, cur priuetur officio Prouincialis ob negligentiam, nam diminutio capitis est maxima pœna in ordine *cap. qualiter, & quando 2. de accusat.* ibi, *vt criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, idest ad degradationem intenditur*; vbi *Abbas num. 10. depositio est capitis diminutio, licet impropria & nota cap. 2. quod non quodlibet delictum sufficit ad depositionem, nec etiam ad remotionem à beneficio, sed debet esse graue, & quod delictum dicatur graue relinquendum est arbitrio Iudicis, qui secundum alia delicta à iure notata informabit conscientiam suam.* Negligere autem nunciare Generali apostatas, non videtur delictum priuatione dignum. Secundo remittere statim apostatas iam absolutos, nec videtur culpa grauis, etsi possit eos in aliquo casu Superior retinere. Tertio, quomodo poterunt puniri omnes apostatæ

Capitis diminutio est maxima pœna.

statæ in Conuentibus, ad quos diuerterint, si dantur gradus apostasiæ, qui expulsione ab ordine, vel condemnatione ad triremes, vel carceratione perpetua, & annorum puniri mandantur? an & Guardiani hoc facere poterunt? & tamen etiam ipsi sub pœnis comprehenduntur.

Respondeo primo. Priuandos esse officijs Superiores Prouinciales (hos tantum comprehendit obligatio denunciandi Generalibus) si neglexerint monere Generales, & officiales Curiæ, certum est ob statutum, quod iuxta consuetudinem practicandum est. Quod autem statutum sit rationabile, patet ex eo, quod concernit vniuersale gubernium Religionis, vagationem fratrum, scandalum sæcularium, & inquietationem Romanæ Curiæ. Si enim Superiores, & Officiales Generales apostatas ignorarent, non possent necessaria applicare remedia, impediendo ipsorum conatus, ac procurando eorundem capturam, & reductionem ad Ordinem, hoc graue est, & grauissimum, & non punitur negligentia, nisi in materia graui, & in re debita Prouincialibus. Est enim negligens, qui non facit, quod debet, vt tradit *Pelin. de Rescript. verb. negligentia*, & in re magna, & graui est magna culpa, quæ dolus est, *Paulus l. 226. ff. de verb. signific. & l. militis ff. de custod. reor.* argumentum procedit de illa negligentia, quæ vulgo accipitur pro culpa leuissima. *Connanus lib. 7. cap. 3. num. 7.* Sed statutum illam accipit, quæ dolo æquiparatur, vt dictum est.

Negligens, quis dicendus.

Respondeo secundo, particulam *statim* non esse accipiendam pro nulla dilatione interposita, sine mora, illicò, vt in *l. si finito. §. non autem statim ff. de damno infecto*, quia hoc esset violentum, & irrationabile, si statim absolutus apostata deberet è Conuentu dimitti, cum tunc indigeat iure hospitalitatis, & charitatis, & potest accidere, quod sit indispositus infirmus, lassus ita, quod esset crudelitas illum eijcere. Nec debet accipi, prout illam accipit *Surd. cons. 550. num. 6. & Alexander in l. diuortio num. 10 ff. de solut. matr.* pro vno mense, quia hac praxi, & literæ statuti repugnat. Sed debet capi pro celeriter, vt docet *Aloysius Riccius 4. par. decis. Cur. Neap. decis. 288. nu. 5. & 6. & in praxi for. Eccl. decis. 308. nu. 2.* admittit enim interuallum, & temperamentum secundum subiectam materiam, *l. quod dicimus ff. de solut.* vt probat ex multis locis iuris *Albert. apud Caluin. in lexico. Prateaium, Spiegell. Barbos.*

Statim in qua significatione accipitur.

*hos.dict.*383.*num.*4. & sic resoluo, posse retineri apostatas absolutos per aliquot dies, iuxta necessitates, & contingentiam lassitudinis, infirmitatis, &c. illo semper saluo, vt non retineatur ad seruitium Conuentus, vel apostatæ, præcisa obligatione charitatis, hospitalitatis, & necessitatis.

Respondeo tertio, non est mens Religionis, vt in quolibet Conuentu, ad quem apostata peruenit, soluat totam pœnam sibi debitam ob apostasiæ delictum, quia vt optimè probat argumentum in oppositum, non est facile, nec possibile, sed sensus statuti est, vt postquam aduenerit apostata, conijciatur in carcerem, ibique per tres dies detineatur, postea eductus, in *Communitate fratrum genuflexus solemniter absoluatur, iuxta formam descriptam, inflictis sibi disciplina flagellis spatio vnius Miserere mei, ac genuflexus sine capucio in publico refectorio pane, & aqua ieiunet, vt præscribitur dicto cap.* 2.*num.* 26. Carceratio est pro leuissima apostasia, quæ supponitur omnibus alijs gradibus, reliquum pœnarum luere debet in propria Prouincia, vel apud Officiales Romanæ Curiæ, & hæc est praxis ordinis, hoc autem non solum possunt, sed etiam debent Guardiani, quia hic non instruitur tela iudiciaria, sed proceditur sola facti veritate inspecta.

Quæstio vndecima *num.* 28. dicitur, *Declaramus Superiores omnes tam Prouinciales, quam locales ordinariam potestatem habere excommunicandi, capiendi, & carcerandi apostatas etiam aliarum Prouinciarum. In necessitate autem etiam fratres subditi capiendi apostatas facultatem habent.* Est indultum *Innoc.IV.* Quæritur præter dicta in *Comment.cap.*2.*statut.*65. *fol.*242. An procedi debeat per telam iudiciariam formando processus, &c. Item quæ sit necessitas, quæ habilitat Subditos ad capiendum apostatas, & an possit illos capi facere per alios? — Potestas generalis capiendi apostatas.

Respondeo primo, Supposito, quod sint apostatæ sine controuersia, procedi debet de facto, non auditis ipsis apostatis, secundum præsentia statuta, ad carcerationem, absolutionem, &c. Si autem dubia sit apostasiæ imputatio, quia fortasse prætendat obedientiales literas bonas esse, non expirasse, amisisse ipsas, vel iustè recurrere ad Superiores Generales pro grauamine sibi facto in sua Prouincia, &c. tunc audiendus est, nec inauditus condemnandus, & in hoc casu iniri debet iudicium

cium

cium, pro defenſionibus ipſius. Et hoc facere poteſt etiam Guardianus, quia in hac parte eſt Iudex ordinarius, ſicuti, & Prouincialis, etiam ſi præſente Prouinciali, non debet ſe in his cauſis ingerere, cui ex officio incumbit carceratio, abſolutio, proceſſus, &c. nec putari debet, collatam fuiſſe facultatem ambobus copulatiuè, aut tributa præuentio, nam eſt diſpoſitio diſtributiua ſecundum maiorem, & minorem, vt ſpectet ad Guardianum niſi adſit Prouincialis. Vide dicta à nobis in *Comment. cap.* 8. *ſtat.* 42. *fol.* 669. & patet in textu, in quo prius nominantur Prouinciales.

Quando ſubditi apoſtatas poſſint capere.

Reſpondeo Secundo, neceſſitas habilitans ſubditos ad capiẽdos apoſtatas elicitur ex *cap. vt periculoſa. ne Clerici, vel Monachi in feſto*, nimirum, *vt Religioſis vagandi materia ſubtrahatur*. Nec enim ſola apoſtaſia ſufficit, vt ſubditi hoc munus exequantur, ſed apoſtaſia, quæ ſæculum ſcandalizet, & reperiatur in Religioſo, qui animum non habeat redeundi, vel non tam citò, & ratio eſt, quia de Apoſtatis ſimpliciter diſponitur quoad Superiores, vt poſſint illos capere &c. quod ſi aſſequi non poſſint, & occurrat Subditis, illi poterunt, itaque neceſſitas eſt in ſubſidium Superiorum non valentium capere apoſtatas, nam ſi poſſunt Superiores, id ſubditis non eſt licitum, quia tunc nulla adeſt neceſſitas. Poſſunt autem tam Superiores, quam ſubditi per ſe ipſos, & per alios capere, & capi facere apoſtatas, quia cum ſit Poteſtas ordinaria, poteſt ſubdelegari.

Incorporationis in aliena prouincia leges.

Quæſtio Duodecima, in dicto *cap.* 2. §. 10. *num.* 30. adnectitur incorporationis materia, quia hæc etiam, ſi legitime non fiat, ad apoſtaſiam ſpectat. Vnde diſponitur, *Nemini liceat in aliena Incorporari Prouincia, niſi Natiuus ſit eiuſdem & de utriuſquè Prouinciæ Capitulari conſenſu, & poſtquam incorporandus in illa Prouincia biennio ſaltem, commoratus fuerit, incorporetur. Niſi Superiori Generali aliter viſum fuerit. Declarantes, quod quoquo modo incorporatus, locum, & præcedentiam, non à die habitus, ſed à die incorporationis obtineat* ſuper quo ſtatuto dubitatur primo ſi ſub nomine *natiui*, veniant, qui in illa aliquando domicilium contraxerunt. ſecundo an *conſenſus capitularis* ſpectet ad Diffinitorium, an vero ad omnes vocales Capituli, & an intelligatur etiam de Congregatione Capitulari. Tertio ſi ſolus Prouincialis poſſit hunc præſtare conſenſum

sēsum. Quarto, An *biennium* debeat esse completum. Quinto, An arbitrium datum Generali se extendat ad omnia supradicta, An autem ad solum consensum Prouinciarum. Sexto, An Generalis possit dispensare super loco, & precedentia incorporati.

Respondeo primo, *Natiuus* proprie non significat naturalem aut natum, sed in quo aliquid nascitur, sic natiuus color *l. si cui §. lana ff. de legib.* 3. attamen communiter accipitur pro nato vel oriundo ex aliquo loco, vnde in hymno Sanctæ Claræ dicitur *spretis natiuo genere, carnis, & mundi fœdere*. licet enim ciues dicantur non solum nati, sed etiam adlecti, nam vt obseruauit *Brissonius ex l. 7. C. de Incolis lib. 10. ver. infra §. 13. et 14. origo, manumissio, allectio, vel adoptio Ciues facit*. & Ciues Romani sunt, quibus ius Ciuitatis concessum est, quinimo omnes, qui in orbe Romano Constituti erant, ciues Romani dicebantur, ex *Constit. Adriani l. qui in orbe ff. de statu hominum*, vt colligit *Spiegellius*. Vnde & Paulus Apostolus ciuis Romanus erat, etiam si Tharsis natus *cap. si auditorium dist. 10. cap. fundamenta §. vlt. de elect. in 6.* & hodie in praxi est, vt Ciues Romani efficiantur exteri, si Romæ per decem annos domicilium habent, & *Cuiaccius ad Rub. C. de mun. et orig.* Originarios dici non tantum natos, sed etiam manumissos, adoptatosquè *l. cum neque C. de incolis, et vbi quis* quoniam, & pro natis habentur, & alienæ originis iure censentur, & obire possunt, & debent munia Ciuitatis, iiiiusque priuilegijs gaudere tanquam si nati in Ciuitate fuissent, vt fusè disponitur in dicto C. *de incolis* per nouem leges per Imperatores *Antoninum, Alexandrum, Diocletianum, et Maximianum, Valentinum, Theodosium, et Arcadium*. Qua ratione Patriam non minus tribuit origo, quàm faciat domicilium, vt obseruauit dictus *Cuiaccius lib. 14. obseruat. 12. et ad l. 6. §. Grammatici ff. de excus. muner.* & tamen nil strictius cogitari potest, quàm Ciues, & Patria, vnde merito sub *Natiui* appellatione venire possunt, qui eiusdem Patriæ sunt, qui ciues. Quamobrē sentio, qui natus fuisset Florentiæ, & domicilium contraxisset per debitos annos Romæ, itaut ciuis priuilegia adquisiuisset, & Ciuis Romanus diceretur, fecissetquè in Prouincia Neapolis professionem, posse incorporari in Romana Prouincia, non obstante illi statuto Natiuitatis, quia iam reputatur, vt natus Romæ, & priuilegia amplianda sunt (etiamsi disputari posset, an

Natiuum est, in quo aliquid nascitur.

Ciues ex quo tales euadant.

Patriā quæ tribuant.

ex parte Prouinciæ odium sit, an Priuilegium) & statuta accipiẽda sunt iuxta communem vsum loquendi, nimirum, quod appelletur non minus Romanus, quãdo adlectus, & si gaudet priuilegijs Vrbis, ac si fuisset natus, poterit etiam gaudere priuilegijs Religionis sub eadem ratione. Quod si quis scrupulosus vellet interpretari statutum, vt odiosum Prouinciæ, in stricta significatione, & accipere natiuum in re, non in Priuilegio, & metaphoricè, id Superiorum determinationi relinquo, qui poterunt cum aliquo conspicuo Patre, vti accommodata interpretatione Iuncta doctrina *Ignatij Lopez ad cap. 56. pract. Diaz. à num.* 24. disputantis, qui dicendi sint naturales, quiue exteri Regnorum Castellæ, & legionis, & relictis municipalibus Hispaniæ legibus, dicit eum, qui esset natus extra Regnum, à Patribus naturalibus illorum Regnorum peregrinantium, nec habentium animum domicilium extra contrahere, dici naturalem, ex *l. filios. C. de municip. & origin. lib.* 10. dicente *filios apud originem Patris, non materna Ciuitate, & si ibi nati sunt, si modo non domicilijs retineantur, ad honores, seu munera posse compelli, explorati iuris est*. Quia non censetur ibi habitare, nisi vt peregrinus, *l. Ciues. fin. Cod. de incolis*. *Vnde* (inquit) *cum profectus est, peregrinari videtur*. Et hanc opinionem dicit communem *num.* 27. & procedere, etiam si Pater vltra decennium extra moratus sit, quia non desinit esse Ciuis loci, à quo quis discessit, animo redeundi, qui colligitur ex eo, quod, extra non emit immobilia, & alijs coniecturis Iudici arbitrarijs, & citat sententiam *Pauli de Castro in §. legatum. ff. de legat. 1. num.* 3. asserentis, quod si statuto caueatur quod nullus possit esse de Collegio Medicorum, nisi sit originarius Bononiæ Ciuis, quod si mater casualiter abest, & ibi parit, certè filius fingitur natus in Ciuitate, in qua mater incolatum habet. Vide quæ idem Author fusè, & doctè in cit. loc. scribit, quæ doctrina valere potest in ijs, qui Romam, & ad alias Ciuitates veniunt, & ibi occasione negotiorum, & mercaturæ morantur, ac filios pariunt, filios inquam non censeri natiuos loci originis suæ, sed patris. Licet contraria sententia sua probabilitate non careat, vt videre est apud eundem *num.* 27. *fine*. Vt etiam ex hac parte remaneat Diffinitorio optio ad vtramlibet inclinandi.

Filij, qui dicantur naturales.

Respondeo secundo, Capitularis consensus, intelligitur de con-

consensu Diffinitorij coacti in loco, vbi celebratur Capitulum, vel Capitularis Congregatio. Hæc enim duo eandem vim habent, & Congregatio successit loco Capituli, quod quolibet anno celebrari solebat. vt diximus in *Comment. cap. 8. stat. 49. fol. 685.* & sic de facto executioni mandatum est, vt non vocales Capituli, sed Diffinitorium incorporet. cui etiam cōmittitur Nouitiorum receptio, & grauium negotiorum tractatio, & conclusio. clare patet, quia in Congregatione intermedia, quæ Capitularis dicitur, non adsunt alij vocales, nisi tantum Diffinitorium. Extra autem Capitulum, siue Congregationem Capitularem talis acceptatio incorporandi, non potest fieri, & facta non valet, sicuti Nouitiorum receptio, idque ad insinuandam negotij grauitatem. — Capitularis consensus residet in diffinitorio.

Respondeo Tertiò, solus Prouincialis tales consensus præstare non potest, & si præstat, incorporatio est nulla, quia facta contra formam statuti, sicuti non valeret receptio Nouitij facta à solo Prouinciali. Non enim consensus Ministri est consensus capitularis. Et ratio est, quia cum hæc incorporatio tangat totā Prouinciam, à tota Prouincia approbari debet, *cap. quod omnes tangit de regul. iur. in 6.* tota autem Prouincia consistit in Ministro, & in Diffinitorio, in quos agendorum ratio collata est. — Solus Prouincialis incorporare non potest.

Respondeo Quarto, biennium debet esse completum, quia statutum addit, *saltem commoratus fuerit*. particula autem *saltem, ex Barbosa dict. 255.* excludit numerū expressū, nō tamē maiorē, vt dicatur, debent esse tres Canonici saltē, est sensus, nō possūt esse minus, quā tres, possunt tamē esse plures, & sic incorporandus debet complere duos annos in illa Prouincia, & potest manere plures, fit autem hoc, vt suorum morum qualitas cognoscatur. Commoratum autē dicimus, etiamsi ad aliquod breue negotium, aut deuotionis causa ad Sanctam Lauretanā, vel Portiunculæ domum accesserit, nam Comprouinciales tot annos moratos fuisse in Prouincia dicimus, etiam si ad hos breues discursus mittantur. Parum enim hæc reputantur. — Saltē excludit numerū expressum.

Respondeo Quinto Generalem posse dispensare super omnes recensitas partes statuti, quia dicendo in fine, *nisi Generaliliter visum fuerit*, videtur additum ad modificanda omnia præcedentia. Vis enim dictionis, *nisi*, posita in fine, est præcedentibus omnibus aduersari, & contradicere. *Barbos. dict. 217.* nam non poterit assignari ratio, cur potius ad vnam potius partem — Generalis potestas in incorporatione. — Nisi omnibus præcedētibus contradicit.

tem statuti referatur, quam ad aliam, cum æquè authoritati Generalis subiaceat. & sic fit in praxi.

Generalis non potest dispensare circa locũ, & præcedētiam incorporandi.

Respondeo Sesto, Generalis non potest dispensare in loco, & præcedentia incorporati, vel incorporandi. Ratio est, quia statutum eximit hanc particulam ab authoritate Generalis, nam postquam concessit Generali facultatem dispensandi in omnibus alijs circumstantijs, addit *declarantes, quod quoquo modo incorporatus &c.* & sensus est, siue sit incorporatus ex Prouinciarium consensu, siue ex dispensatione Generalis, *locum, & præcedentiam non à die habitus, sed à die incorporationis obtineat*. ergo ista fugit dispensationem, iuxta statutum *cap.* 8. §. 14. *nu.* 11. limitans authoritatem Generalis. Iuuat tamen addere praxim quotidianam, nimirum, Quod incorporatus ad sui petitionem, perdat præcedentiam, quia vel leuitatem animi, vel suum commodum concernit, incorporatus verò de motu proprio Generalis, quod vt plurimum fit ad vtilitatem Prouinciæ, cui inseritur, vt esset Lector Classicus, Prædicator clarissimus, Pater, experientia, & rerum gerendarum vsu, conspicuus, vel studens bonæ indolis, aut laicus opiniones sanctitatis, & virtutum splendore, aut vtilis seruitij, vt cementarius, faber lignarius, pictor, architectus conceptu, & munere profuturus (quod non rarò accidit) illam non amittat, & rationi consonat, quia non debet quis, ob seruitium, & vtilitatē aliorum, suam conditionem deteriorare; De hoc non loquitur statutum, & remanet sub dispositione Generalis, cuius authoritas limitari non censetur, nisi vbi limitata expressè appareat. vt latè in meis *Comment. cap.* 12. *stat.* 12. *Respondeo* 3. *ad quæst.* 4. *versu*. 1. *enim certum est fol.* 918. hæc est enim ordinariæ iurisdictionis conditio.

Quæstio Tertiadecima In fine §. *de Apostatis dicti cap.* 2. dicitur *possit tamen in his pœnarum generibus, vbi personæ qualitas, & emendationis signa suadeant, medietate pœnitentia iam peracta, Capitulum Prouinciale, per suffragiorum secretorum maiorem partem dispensare*]. & dubitatur, quæ sit ista personæ qualitas, quæ emendationis indicia, quomodo accipiatur hoc loco Capitulum Prouinciale, quod secretum esse debeat in his votis.

Qualitas quia sit apud legistas

Respondeo *Primo*, *qualitas* ex Logicis est, qua quales nominamur, ex iure consultis, qui super Aristotelico fundamento ædifi-

ædificant, qua nominamur quidem, sed non in solo prædicamento qualitatis, persistentes, hinc passiones, & actiones, relationes, habitusquè, hisque similia, qualificare dicuntur, vt paternitas, filiatio, habitus omnes intellectus, & voluntatis, artes, virtutes, vitia &c. vt notarunt *Spiegellius, & franciscus Balduin. Catechet. iuris ciuilis cap.* 4. quas etiam qualitates solum nominant, quæ tantum persistunt, non quæ statim mutantur. vt vini, frumenti, fundi, nam non dicitur vinum calidum, vel frigidum, quia ex accidenti id habeat, sed vel dulce, vel aridum, vel stipticum. sic etiam perseueranti acceptione qualitates vini, olei, frumenti, nummorum, sunt, quæ ipsa inter se distinguunt, non quæ leuiter alterant. Nec enim hominem rufum, vel pallidum dicimus ex incidente inflammatione iræ, aut timoris. *Connan lib.* 4. *cap.* 7. *num* 8. *Brecbæus l quid aliud ff. de verb. signif.* vbi & *Alciatus*. Qualitas igitur personæ, est status, & conditio illius, vt si Pater graduatus, si concionator, aut Lector, si nobilis, si debilis, si notus, & alias conspicuus apud deuotos, vel Principes. Tunc enim poterit cum eo misericorditer agi. Emendationis autem signa erunt, si spõte, & ex animo facit pœnales actus impositos, si non murmurat, non ostendit impatientiæ signa, si non petit, aut instat liberari, si peccasse eum pœnitet, & veluti litura; ac spongia mendum commissi delicti tollere, cuiusmodi in iure emendatio sumitur, *Alciatus in l. edita C. de eden.* salua remanente substantia *l. actorum ff. de re iudic.* sumitur etiam pro corrigere, ac virgis affligere, & castigare *Brisson, Bredero apud Io. Caluinum in lexico* Quapropter ex correctione morum, & ex afflictione corporis eruenda est emendatio. Notandum tamen est, quod iunctim adesse debent, qualitas personæ, & signa emendationis, ex particula copulatiua, *&*, quorum alterutrum, quod deficiat, non poterit liberationis indulgentiam obtinere.

Emendationem, quæ suadeat.

Respondeo secundo, Capitulum Prouinciale accipitur hoc loco, non pro solo diffinitorio, vt supra dictum est, de Capitulari consensu, sed de collectione Guardianorum, & aliorum vocalium Capituli prouincialis, tum quia hæc est mens ordinis, quam probè noui in compilatione horum statutorum, tum quia illa formalitas *Capitulum*

Capitulum Prouinciale quando non accipiatur pro diffinitorio.

Pro-

Prouinciale per ſecretorum ſuffragiorum maiorem partem, denotat aliquid plus ſupra Diffinitorium, de quo nunquam ſolet talis modus loquendi vſurpari, & ſecreta ſuffragia propriè ſunt Capituli Prouincialis, non autem Diffinitorij, quia talia in Diffinitorio nunquam reperta ſunt, niſi poſt annum 1642. quo ſtatutum eſt, Guardianos eligi debere, per ſecreta ſuffragia in Diſcretorio, igitur Capituli Prouincialis proponendus eſt caſus, cum meritis apoſtaſiam luentis, & exquirenda eſt deliberatio, per maiorem partem votorum.

Reſpondeo tertio, Quæ vota ſecreta eſse debent, non quidem per ſchedulas, vt in electionibus, ſed per ballottationes, vt breuius expediatur negotium, nec requiritur tantum ſecretum, quantum in electionibus, in quibus committitur nullitas, ſi deſit, fit enim ad vitandas ſimultates in caſu, quo negetur ſuffragium, & ad aſserendam libertatem. Quare ſi aliter fieret, cum non apponatur clauſula irritans, adhuc valeret, quia *multa facta tenent, quæ fieri prohibentur*. deberet tamen puniri Præſes id permittens.

CA-

CAPITVLVM X.

De Pœnis, alios infamantium, & Calumniantium.

Contra hoc nequissimum genus hominum tale statutum fulminatum est *cap.7.§.5.num.63. falsò aliquem infamans pœna talionis puniatur, nec absolui possit, nisi (prout poterit) famam antea restituat. Quare districtè prohibemus, ne quis sub sigillo confessionis quidquam dicat, quod in alicuius infamiam vergat, vel quod inter fratres dissentionem, vel scandalum generet, & num.71.* scriptum est, *Calumniatores perpetua notentur infamia.* Super quibus statutis hęc examinanda veniunt. Primo, quid sit infamia, infamatio, & quomodo differat à calumnia. Secundo, quæ delicta infament. Tertio, cur in solos calumniatores irrogetur infamia. Quarto, infamia quomodo irrogetur per sententiam. Quinto, quomodo aboleatur infamia. Sexto, An in pœnas statuti incidat, qui cum veritate aliquem infamat. Septimo, An possit absolui in aliquo casu antequam fama restituatur. — Infamantiū pœnæ.

Quæstio prima. Quid sit infamia, infamatio, calumnia.

Respondeo Primo. Nonnihil de hac materia tetigimus in *cap.7. Comment. stat.5. casu 7. reseruato fine.* de infamantibus alios, & supra *casu 3. & 4.* & de infamia quid, & quotuplex sit *Cap.2. stat.1.§.10. & cap 8. stat.17. fol.577.* & alibi sparsim, nunc ad rem. Infamia famę, existimationisquè, ac pudoris labem, & maculam significat, & ignominiam. Ignominia imponitur à Iudice, qui potest animaduersione notare. Infamia ex multorum sermone progreditur. *Prataius.* Infamia, vel est iuris, idest, quæ legis authoritate imponitur, siue sit canonica, siue ciuilis, cum nimirum committuntur delicta, infamiam irrogantia, & in lege descripta, vel facti, dum quis ex malis operationibus in opinione hominum malè audit. *Stat* (inquit Varro) *nexa in vulgi pectore fluctuanti, intonsa coma, sordido vestitu, ore seuero.* Vide *l.1. ff. de ijs, qui not. infam.* vbi iurisconsulti, & Canonistę, in *cap. infames. 3 quæst. 7. & cap. fœ-* — Infamia, & Ignominia quid & quotuplex.

 licis.

licis, verb. infamis. de pœnis. & Summistæ *verb. infamia.* qui enim sunt infames iure ciuili, sunt etiam infames iure canonico, *cap. omnes vero & cap. illi qui. 6. quæst. 1. 2. quæst. 3. §. hinc colligitur ex Gratiano* licet hæc vniuersalis exceptionem patiatur, nam mulier, quæ nubit intra tempus vetitum per leges ciuiles reputatur infamis, attamen per ius canonicum, minimè.

Infamare. Respondeo secundo, Infamare est, alicuius famam, & existimationem dicto, vel scripto, factoue lacessere, lædere, pudorem eius sigillare. *Brisson.* & infamatus propriè dicitur, cuius opinio est læsa apud bonos, & graues, secus est, si apud maleuolos, & viles, nam de tali infamia non est curandum, imò turpe est, à turpibus, vilibusque laudari, quia videtur de complicibus laudantium; *Panhor. in cap. inquisitionis. §. quæsiti. de accusat.* vbi plenè de hoc agit. hinc Cicero in Epistolis magnifaciebat, *laudari à Laudato viro*. est siquidem

Quam graue delictũ. grauissimum delictum aliquem infamare; *cap. homicidium. distinct. 1. cap. deteriores. cap. ex merito 6. quæst. 1. & cap. 1. & 2. 5. quæst. 1. Abb. in cap. cum dilectus. de accusat. num. 9.* quia priuat proximum fama, & honore, quæ post vitam, primum inter bona naturalia locum obtinent. *P. Nauarr. lib. 2. cap. 4. num. 6. Filliucc. tract. 40. cap. 4. quæst. 1. num. 87. ad*

Quid sit fama. *fin. Rebell. lib. 4. de restitut. quæst. 1.* Est enim fama illæsæ Maiestatis, seu dignitatis status, vita, & moribus comprobatus, vel communis loquutio ex verisimilibus coniecturis consurgens. *Gloss. in cap. vestra. de cohab. Cler. & mul.* vbi *Abb. Bald. in l. de minore § tormenta. ff. de quæstion.* & est oraculum diuinum *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam multi thesauri magni, & pretiosi.* prouerb. 22. Eccl. 41. Tribus igitur modis infamatur aliquis. Primo, Dicto, & tunc est detractio, id est, iniusta denigratio, vel læsio

Detrahere est infamare dicto, & si fiat publicè est cõtumeliari. famæ alterius, quæ si fiat publicè dicitur contumelia, si occultè dicitur, detractio, vt communiter omnes. cum *Sancto Thoma 2. 2. quæst. 73. artic. 1. apud Bonaccin. de restit. in partic. disput. 2. quæst. 4. punct. 1. num. 3.* qui num. 3. recenset 8. modos; quibus famæ proximi detrahi potest, nimirum imponendo alteri crimen falsum, Reuelando crimen verum, sed occultum, Crimen verum augendo, Interpretando sinistrè factum alterius. Negando rectè facta proximi, illa diminuendo, Reticendo, quando silentium, pro tacita vitupera-

peratione acciperetur, vel frigidè laudando, qui 4. modi indirectè detractio appellantur. Priores verò propriè, & directè: potest autem quis sibi ipsi detrahere, manifestando sua peccata, & est culpa mortalis, quando sua fama necessaria est ad regimen, vel familiæ, aut Religionis splendorem, aut scandalum generaret, tunc enim non est Dominus suæ famæ, & non tantum peccaret contra charitatem, sed etiam contra iustitiam. Cæterum remotis his considerationibus, multi tenent non esse peccatum mortale infamare seipsum, quia est suæ famæ Dominus, quod in Religioso, non solum Prælato, sed etiam subdito exceptionem patitur, cum fama vnius Religiosi conferat, & Ordini, & Conuentui, & sic non valet illud fundamentum; sine culpa potest quis prodigere suas res, ergo & famam, quia sicuti Religiosus ex voto paupertatis non habet dominium facultatum, ita ex statu regulari non est Dominus suæ famæ. Lege cit. *Bonacc. puncto* 10. & infra vbi multa pro restitutione famę consurgente ex detractione, quæ fit verbis, fit etiam detractio scripto, vt in literis infamatorijs, & libellis famosis, de quibus nos infra loco proprio, fit tandem facto, vt formando picturam alium dehonestantem, spurcando ianuam, vel parietem alterius, apponendo signa materialia, quibus significetur imperfectio proximi, vt cornua, pudenda, & cæt. quæ accedunt ad naturam libelli famosi.

Detrahere sibi quando sit peccatū mortale.

Detrahitur scripto, vel facto.

Respondeo tertio, Calumnia, est malitiosa, & mendax infamatio, *l. accusatorum*, quę est prima *ff. ad S. C. Turpillianum* §. 1. vbi dicitur *Accusatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis subijcitur, aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur, calumniari est, falsa crimina intendere, prauaricari est, vera crimina abscondere, tergiuersari, in vniuersum ab accusatione desistere*, est etiam callida, & malitiosa iuris interpretatio *l. ad exhibendum*, quæ est penultima & 19. *ff. ad exhibendum* in qua dicitur *Non oportere ius Ciuile calumniari, nequè verba captari, sed qua mente quid diceretur animaduertere conuenire*, quod dixit etiam *Cicero lib. 1. offic.* & hac ratione, qui alicuius verba malitiosè interpretaretur calumniari, diceretur. Vel qui alium litibus fraudulenter vexat. *l. 233. ff. de verb. signific. §. calumtur.*

Calumnia quid.

tur, & moretur, & frustretur, inde & calumniatores appellati sunt, quia per fraudem, & frustrationem alios vexarent litibus, inde; & cauillatio dicta est. Tria prima verba sunt legis duodecim tabularum; in qua legebatur, *si caluitur, pedemquè struit, manum endo iacito*; vbi verbum *endo* significat in procinctu, seu procinctu; id est, expedito, accincto, & primum ducitur à Caluis mimis, qui sunt omnibus frustratui, & derisui, vt inquit *Marcellus*, hinc titulus *ff. de calumniatoribus*, qui pretio corrupti calumniosè causas, vel agunt, vel deferunt, hinc dantur iuramenta propter calumniam. *C. de iuramen. propter calumniam*, dandis, tam reo, quàm actori, & in iure Canonico titulus de *iuramento calumniæ*, per 9. Capitula, ne scilicet intententur accusationes, & lites per calumniam. Vel qui falsò aliquem accusat, vel accusationem non probat *l. sancimus, quæ est 21. C. de pœnis. l quisquis vitem*, quæ est 2. C. *de censibus, & censitoribus: cap. cum dilectus. de calumniatoribus, cum capit. 1. eodem.*

Verba legis 12. tabularũ declarantur

Iuramentũ calumniæ.

Calumniari propriè quid importet.

Calumniari enim est actione experiri, vel exceptione vti temerè, scienter, & dolosè aduersus innocentem, ideo vt eum vexes, vel aliquid extorqueas: *Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. quæst. 103. casu 322. Vlterius in Comment. Instit. de actionibus. ad* § 19. fit igitur calumnia, seu calumniatur, qui falsa crimina intendit, qui vexandi hominis gratia, actionem, petitionemque infert, qui solutionem indebiti admittit, animo decipiendi, qui ius callidè, & peruersè interpretatur, qui solutum bis exigit, qui vt moram iniijciat, latebras, & effugia quærit, latitat, fugit, remoratur. *Geddeus ad dictam l. si caluitur num. 2. & 3. Cicero lib. 2. de Republica calumniari.* accepit pro omni ingenij malitia; dicens de Carneade *sæpè optimas causas ingenij calumnia ludificari solet.*

Porro de calumniatoribus disponitur *cap. quisquis ille 2. quæst. 8. & cap. qui calumniam. 5. quæst. 6.* cum sequentibus, & in *Thesauro Selectar. sentent. verb. Calumnia, & in Lexicis Spiegell. Prateius, Brission. Caluinus Abbas, & Canonistæ in titul. de calumniat.* & ex Modernis Summistæ in *Verb. calumnia. Rodriq. quæst. 32. articul. 2. tom. 2, Sayrus lib. 12. cap. 15. num. 18. Menoch. supracitatus casu 322. Molina tractat. 4. disputat. 9. numer. 8. Diaz capit. 68. in praxi, cum suo*

Addi-

Additionario Clarus quaest.62. à num.5. Thesaurus verb. accusator cap.1.

Quaestio secunda, quae delicta infament, vel de iure, vel de facto, & quomodo.

Respondeo, illa enumeraui in *Comment stat. cap.2. stat.1. §.10.* in illa verba *Nulla vulgari infamia notati*. Vbi etiam dixi, infames à iure non censeri, nisi post sententiam Iudicis.

Sed est prima difficultas, an sit necesse, quod Iudex positiuè declaret infamem, an sufficiat declarasse delinquentem delicto infamante, itaque sine alia declaratione reputetur infamis, & inhabilis.

Respondeo, sufficit per sententiam condemnari de delicto irrogante infamiam, quia infamia sequitur delictum tanquam passio quaedam, sicut laus opus bonum, *l. Athletas. § calumniator. num sequent ff. de ijs, qui notan. infam. & l. infames ff. de publ. Iudic.* vnde condemnatus criminaliter *l. Iulia de vi publica, vel priuata* efficitur infamis ipso iure *l.1 initio ver. qui in iudicio publico. ff. de his, qui not. infam. Practica Papiensis. §. per vestram diffinitiuam sententiam num.1. fol.201. colum.1. in fin.* Quare sentientes non incurri infamiam, nisi post declarationem, vel non esse necessariam declarationem, sed sufficere notorium iuris, vel facti, vt videre est apud *Auilam, Abb. Pelin. & alios citatos à Thesauro de poenis p. par. cap.33 §. Aduertendum*, facile componi possunt, si intelligant de declaratoria criminis, non autem de declaratoria infamiae. Statim ac quis condemnatur de crimine enormi, & & depositione digno, censetur infamis.

Infamis restat quis si condemnetur ob delictum infamans.

Secunda Difficultas, an etiam in crimine notorio irrogetur infamia, ante sententiam, non enim videtur necessaria sententia declarans delictum, cum ex sua notorietate, sit satis supertque publicum, & intantum requiritur sententia Iudicis, inquantum delinquens erat in possessione sui status integri, & propterea debuit ab illo deijci, sed notorium facti subit vicem accusatoris, & Iudicis, ergo non est necessaria alia declaratio, sic supracitati Doctores apud eundem *Thesaurum vers. alij dicunt*, & facit textus *in l. palam. § fin. ff de ritu nupt.* vbi de adultera dicitur *At si deprehensa quidem sit, damnata autem non sit, notata erit*, & additur ratio. *Quia factum lex, non sententiam notauerit.*

Non sufficit ad infamandum notorium facti.

Respondeo, non sufficere ad reddendum aliquem infamem, itaut repellatur à publicis actionibus, solum notorium facti, quasi hoc ipsum sententiæ æquiualeat, sed debere declarari tale, vel tale crimen commisisse *Glos. in cap. testimonium. verb. ordinata. de testib. cap. Subdiaconis. 24. quæst. 1. Glos. 2. in l ex ea, ff. de posthumis. Innoc. cap. cum super de sent. & re iudic. Feder. cons. 23. Doctores in l non potest. ff. de furt. cap 1. 4 quæst. 4. Alexand. l sapè num. 38. ff. de re iudic. Sebastian. Medices. regul. 8. Abb. in cap. olim. de rescriptis, & in cap. licet beli. de Simon. nu. 19. & 20.* Ratio autem adducta in oppositum non valet, quia illa notorietas præbet tantum occasionem, & indicium inquirendi contra delinquentem, non autem de facto priuat obtentis, aut inhabilitat, ad obtinenda, quia hoc spectat ad Iudicem declarantem delictum, & dat facultatem, vt possit denunciari, accusari, inquiri, ac sententiari. *Abb. in cap. per inquisitionem de elect. num. 11. & infra* scribens contra *Innoc.* qui senserat, effectum infamiæ facti esse, vt non solum repellat à beneficijs obtinendis, vt in *cap. inter dilectos, de excess. Prælat. vt in l 2. C. de dignit. lib. 12.* sed etiam priuet beneficijs iam habitis: *Sed profectò* (inquit) *non est verum, quia propter solam infamiam facti, non debet quis priuari beneficijs habitis, sed debet fieri inquisitio contra eum, vnde infamia præstat solam facultatem inquirendi, vt in cap. qualiter, & quando 2. de accus.* quod dixerat *in cap olim ex literis. de rescript. num. 9.* Lex autem adducta contra Adulteram, est in casu speciali.

Dices valebit saltem in Confessione facta de crimine infamante extra iudicium, vt tenuit cit. *Innoc. in dicto cap per inquisitionem. de elect.* dicens, per confessionem criminis extra iudicium incurrit quis infamiam, propter quam debet priuari obtentis, & inhabilitari ad obtinenda, & sic est infamia iuris.

Confessio de crimine infamante, nō reddit actū infamem.

Respondeo, cum eodem Abb. locis supra citatis, non subsistere dictum Innocentij, quia confessio etiam facta in iudicio non infligit infamiam iuris, quæ solum consurgit ex sententia condemnatoria, *l. 1. ff. de his qui not. infam.* Confessus autem in criminalibus non habetur pro condemnato, sed requiritur sententia. *l confessus. ff. de custodia Reor.* Ita *Bartol. in l. ictus fustium. ff. de his qui not. infam.* Neque dictum Innocentij valet de infamia facti, nam Iudex debet procedere, & sententiare, vt su-

Confessus nō habetur pro condēnato.

vt ſupra, & in *cap. Præsbyter 1. quæst. 5.* limitat tamen reſponſum vniuerſale, ſi confeſſio fieret ſpecificè, & præſente parte, vt ſi quis in præſentia mariti confitêretur adulteraſſe vxorem, tunc enim confeſſio habens ſua ſubſtantialia plenè probaret. arg. *l. generaliter. C. de non numerata pecunia*, quia nulla eſt maior probatio, quam quæ clarà voce fit ab ipſo delinquente *cap. per tuas, de probat.* attamen nec ex ſola hac confeſſione repellendus eſſet propter infamiam, niſi ex illa confitens declararetur delinquens, vel infamis. Dum autem dicitur *C. de confeſſis. lib. 7. l. vnica Confeſſos in iure pro iudicatis haberi placet: quare ſine cauſa deſideras recedi à confeſſione tua, cum & ſoluere cogaris*. Id valet in cauſa ciuili tantum, non criminali, & non eſt intelligendum, quod ſola confeſſio arctet ad ſolutionem, ſed vltra hoc requiritur ſententia Iudicis, condemnans confitentem ad ſoluendum, ex ſola confeſſione, itaut ſit ſenſus, confeſſus in iure haberi pro iudicatis, quia non requiritur alia probatio, ſed ſufficit ſola confeſſio iam facta, hæc autem ſolutionem non exhibet, niſi Iudex confeſſum cogat ad ſolutionem, fundatur autem ſuper natura confeſſionis, quæ facit plenam probationem in præiudicium confitentis *dicta l. generaliter C. de non numerat pecun.* facit *l. Emptor. §. Lucius ff. de pactis l. cum precibus. C. de probat.* Vnde vnica rei confeſſio ſponte, & non vi tormentorum extorta, niſi poſt tormenta ratificetur, ſufficit ad condemnandum *Glo. in l. 1. ff de cuſtod. & exhibit. Retr.* quæ tamen confeſſio ſufficit ad damnandum, non per ſe ſolam ſumpta ſine officio Iudicis. **Quomodo confeſſus pro iudicato habeatur**

Tertia Difficultas, an crimen probatum per viam exceptionis, infamet, v. g. electus fuit aliquis in Prouincialem excipitur contra perſonam electam de vitio perſonæ, non electionis, quod ſit Simoniacus, fur, adulter, an hoc probato, & ceſſata electione is remaneat infamis.

Reſpondeo, ſatis ſubſtentabilem ſententiam putat *Abb in cap. ſuper eo de elect. num. 2.* reddi infamem, & incapacem dignitatis obtinendæ, non autem obtentæ. Quia delictum probatum per exceptionem eſt infamatiuum, & ſententiatum, hinc currit regula iuris *Infamibus portæ non pateant dignitatũ de regul. iur. in 6.* & notatur in *l. 2. C. de dignit. lib. 12.* ex quo infert, arceri ab electione, non ſolum infamatum infamia iuris, ſed etiam facti. Quod non ſit infamia iuris, probatur, quia ſi

esset iuris, redderet incapacem obtentis, & obtinendis, nam hæc infamia adimit honorem iam quæsitum. *l. infamia C. de decur. lib. 10. Abb. in cap. inter dilectos de excess. Prælat.* Infamia autem facti, non priuat obtentis *cap. super his de accusat.* bene quidem obtinendis *cap. cum in cunctis §. inferiora de elect.* vbi dicitur, quod beneficia conferri debent ijs, qui sunt moribus commendabiles, tales autem non sunt infames infamia facti.

Accusatione minor est inquisitio, & hac exceptio.

Si dicas, damnatus per inquisitionem de crimine, de quo damnatus per accusationem efficeretur infamis, euitat infamiã vt multis iuribus, & Doctoribus allegatis probat *Abbas in Rubric. de Iudicijs num. 5. in medio*, quia leges canonicę mitius puniunt quando proceditur per viam inquisitionis, quam accusationis *cap. qualiter, & quando 2. cap. inquisitionis de accusat.* Exceptio autem minor est inquisitione, ita maxime, quæ indirecte respicit delictum, directe vero electionem, cum scilicet agitur de delicto in ordine ad electionem. & est clarus textus *in cap. cum dilectus de ordine cognitionum.* in hæc verba *si crimen aliquod in modum exceptionis Testi obijcitur, vt à testimonio repellatur: & si crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur. quod ex ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes enim, quorum testimoniũ reprobatur, quasi infames, ex falso testimonio non habentur.*

Electio cassata vitio personæ nõ replicatur, sicuti vitio electionis.

Respondeo cum *Abb. in cap. super eo de elect. num. 2.* vbi declarant decretum *Clem. 3.* quod electio cassata vitio personæ, non potest replicari, sicuti potest, cassata vitio electionis cuius ratio est, quia vitium sequitur, & sugillat personam, & reddit infamem, & incapacem, quem effectum facit etiam vitium probatum per viam exceptionis, quod non infamet, nimirum infamia iuris, benè tamen facti. Quę satis grauat opinionem excepti. ex quo si non priuatur beneficijs obtentis, impeditur pro obtinendis, vel non infamat, quando directe non intenditur ipsum crimen infamans, sicuti intenditur electio, vt si quis opponat contra electionem, quod celebrata fuerit per simoniam, hoc crimen in hac exceptione directè intenditur, sicuti ipsa electio, quia reperitur iuc usum in ipsa electione, quod non contingit in alijs criminibus, puta adulteri, furti &c. quia non habent relationem ad electionem. Vel quia ista exceptio habet vim accusationis, & non puræ exceptionis, quę est actionis

nis exclusio, & nil aliud intendit, quam excludere ab illa actione. Exceptio autem non pura, & impropria, participat naturam accusationis. ponit exemplum Abbas citatus, & declarat hanc doctrinam Innocentij. vt si quis examinatur contra me, & ego excipio contra illum, quia non sit habilis ad testificandũ, tunc dicitur exceptio propria. Si quis autem, non stimulatus, nec in actionem vocatus, sponte excipiat contra electum, vel testem, vel accusantẽ, iste est potius accusator, quàm exceptor & vitia personæ, quæ probat, infamant, ac repellunt, non quidem infamia iuris, sed facti. Quod idem Abb. euidenter probabat in fine *num.* 2. Hinc ad instantiam directe respondeo, negando hanc exceptionem, minorem esse inquisitione, quia appropiat accusationi, quæ superat inquisitionem. & vniuersaliter non est verum dictum Abbatis. Quod damnatus per inquisitionem euitat infamiam, quam per accusationem contraxisset. & probo ex ipsismet Capitulis, quæ pro se citat, nimirũ *cap. inquisitionis de accusat. & cap. qualiter, & quando* 2. *eod.* in primo enim Innoc. 3. de hac quæstione interrogatus à duobus Episcopis respondet, *Verum sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam impediret, puta si homicidium commisisset, aut adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simoniæ, quo casu erit, sicut in accusationis iudicio procedendum, alioquin secundum personæ merita, & qualitatem excessus pœnam poterit iudicantis discretio moderari.* quo textu nil clarius contra Abbatem & in 2. idem Innocentius dicit *sed cum super excessibus quisquam fuerit infamatus &c. absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum, & puniendum procedatur. quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoueatur omnino.* & licet ipse *Abb. in dicto cap. inquisitionis.* idem teneat contra ius ciuile, & sententiam *Bartoli in l. Infamem ff. de pub. iudic.* quem citat, & adducit differentiam inter ius ciuile, & canonicum, attamen est contra literam, quæ æquiparat inquisitionem accusationi & cõtra praxim, quæ grauia delicta punit pœna ordinaria, siue per accusationem, siue per inquisitionem legitimam procedatur, neque de hoc est ambigendum inter Regulares, qui suis statutis gubernantur, & rarò inter ipsos per viam accusationis proceditur, quippe qui sibi vacant, & aliorum delicta non rimantur,

Exceptio participat naturã accusationis.

Examinantur Abbas, & Innocentius super contractione infamiæ per exceptionem.

tur, nisi notoria, aut patentia fuerint. & si detur casus, quod præcedente infamia, & clamorosa insinuatione iuxta *cap. qualiter, & quando 2. de accusat* quis reperiatur conuictus de crimine pessimo, vel de similibus grauissimis delictis, an dubitare debeat Prælatus regularis illum in pœnam ordinariam condemnare, & infamem declarare, cum hoc statuta ordinis præcipiant: Ego quidem nihil ambigo, & contrarium sentire esset statuta floccifacere, & delicta souere? Quinimo ex diuersitate iuris canonici, à ciuili, id manifeste colligitur, quia si infamãt delicta in iure ciuili, cognita per inquisitionem, multò magis in iure Canonico. Nam Clerici, & Religiosi puriores esse debent, & vel minima macula, in talibus magna, & turpis apparet, quod non est ita in sæcularibus, & Laicis, ergo plus læditur fama in Ecclesiasticis, quam in laicis, ergo facilius declarari debent infames, idest ad officia inhabiles, ne ex horum scandalosorum promotione, scientes scandalum patiantur. multa enim omittenda sunt propter vitanda scandala *cap. nihil prodest de præscription. & cap. cum teneamur de Præbend. Abb. in cap. considerauimus de elect. in fine* cum additionibus ad Abbatem de ijs, quæ licent, vel non licent propter scandalum. Quamobrem sæpius laudatus *Abbas in dicto cap. qualiter, & quãdo 2. num.* 20. imponi posse pœnam ordinariam quantumuis grauem, etiamsi per viam inquisitionis procedatur, allegans duas limitationes Innocentij in dicto cap. quarum prima est, si constet per confessionem, secunda si crimen est notorium, tunc enim proceditur, ac si esset accusator. cum allegatis per *Barbos. Bellensem in additione vers. per confessionem. & supra num.* 10. *verbo & declaro*; inquit *Abb. nam si processum est per inquisitionem, debet Iudex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam tantum* in quo supradictis contradicit. & supra, declarando quid intersit inter diminutionem capitis, & remotionem ab officio, ait *Non quodlibet delictum sufficit ad depositionem* (quæ est capitis diminutio) *nec etiam ad remotionem ab officio, sed debet esse graue*. Si ergo graue est delictum, vtique infamatiuum est. Nam infamia nil aliud est, quam *pudoris Labes l. decreto C. ex quib. caus. inf. irrog in fine*, & *existimationis læsio l. nullam C. eod. fama damnum l. si furti eod.* sed quia de hoc apud me non est dubitatio, relinquo multa.

Multa omittuntur ad vitanda scandala.

infamia quid.

Quarta Difficultas. An exceptio infamię possit opponi Iudici,

siue

siue ille sit ordinarius, siue delegatus, itaut cogatur à iurisdictione desistere, puta, fuit electus Prouincialis, qui prius fuerat per sententiam declaratus adulter, fur &c. & consequenter infamis, an volens aliquem punire, possit excipi contra illũ de hac infamia, & inhabilitate. Sic etiam si delegetur causa alicui ex istis.

Respondeo, *lib.10.Codicis:tit.31.de decurionibus, l.8.* dicitur *Infamia, quæ sibi abominanda est, quæsitum tibi adimit honorem*, & *l.ad tempus ff.de Decurionib.* dicitur *Ad tempus ordine moto, ex crimine, quod ignominiam importat, in perpetuum moueri placuit*, infamis igitur semel declaratus, semper est talis, at infamis non potest esse Iudex, nec Prelatus. Vnde Innoc.in *cap suscitatus de rescript.* dicit contra ordinarium non posse excipi per articulum infamiæ, quia tunc non esset ordinarius in causa, benè quidem contra delegatum, qui potest à iurisdictione commodius remoueri, subscribit *Abb. eod. num. 7.* dicens tamen posse excipi etiam contra ordinarium, de crimine, quod priuet illum officio ipso facto, puta quia fuit condemnatus de delicto infamante, nam talis sententia priuat sententiatum officio publico, ipso facto, & citat *l.2.§ miles.ff. ex quibus causis irrogatur infamia.* cum *Glos.notabili*, dicente, Infamis repellitur ab omni dignitate, quibus addit *Zacchias, ad vers.ipso facto. Ludouicum Romanum, Iacobum Rebuffum*, & multas alias leges ex *Codice*. in ff. enim talis titulus non reperitur, & puto legendum *ff.de his qui not.infamia.l quod ait Prætor*, quæ est secunda, & §.3. quæ dicit *Miles, qui l. Iulia de adulterijs fuerit damnatus, ita infamis est, vt etiam ipsa sententia Sacramento ignominiæ causa soluat*; & cessat absurdum, quod Innocentius opponebat, quia si priuatur ipso facto non remanet Iudex, neque super hac causa, neque super alijs, hanc sententiam tenuit *Clarus quæst.43 cum Glos.in cap qualiter & quando Cardinali Alex.de accusat. col.21. Mariano in dicto cap. qualiter num.78.* qui de communi testatur. Si enim in causis ciuilibus admittitur recusatio Iudicis, multò magis in criminalibus, in quibus agitur, de fama, honore, & vita. Equidem damnatus publico iudicio, infamis redditur, & vbiquè pro tali habendus est, *l.infamem ff.de pub iudic.* & *l.4.§.l.Iulia ff.de Testib.* concomitatur enim infamatum, sicut Lepra Leprosum arg. *cap.cito turpem 2.quæst.1.Glos.in l.ex eo.ff.de postulando Innoc. in dicto*

Contra Iudices, an possit excipi ex infamia.

Infamia est Lepra.

in dicto cap. qualiter &c. fin. Federic. de Senis cons. 23. Abb. in cap. testimonium. de test. in verbo comitetur. & videtur colligi ex *l. ex ea ff. de postul.* ibi, *quæ infamiam non irrogat*, cum alijs, quę adducit *Franc. Aluarottus inter cons. Crimin. Ziletti tom. 1 cons. 67. num. 13.* vbi probat, quando Notariatus est dignitas, nimirum dum assumitur ad scribendum negocia Principis, si Notarius fuerit indefinitè condemnatus de falso, & affectus infamis, non potest amplius instrumenta conficere, vt in *l. 2. C. de dignit* quod multò fortius valet in Iudice, & Prælato Ecclesiastico, quia sine dubio est maior dignitas. *Pract. Papiensis vers. incapax est fol. mihi 96.* Verum in citato loco descendens *Clarus* ad examinandum, An contra Iudicem opponi possit, quod sit criminosus, discedens à *Glos. in dicto cap qualiter, &c.* hoc concedente, inquit, *Illa glossa communiter non tenetur, neque in Ordinario, neque in Delegato*. Subdens, *si hæc exceptio admittitur, pauci possent iudicare, cum nemo sine crimine viuat*. Attamen *quæst. 14. à num. 9.* cui se remittit, se ipsum satis apertè declarat, loquens de eo, qui accusare non potest, ait enim, quod ille criminosus potest accusare, qui nondum est diffamatus, aut accusatus, aut condemnatus, vel de delicto non infamante, vel si fuisset de tali sententiatus, esset iam absolutus: at si esset condemnatus absolutè de delicto infamante, tunc accusare non posset, nisi in criminibus exceptis, & nisi suam, vel suorum iniuriam prosequeretur, quam opinionem cum *Bero.* dicit esse communem, cum qua doctrina ad eundem Clarum respondeo, non quodlibet crimen posse opponi Iudici, sed illud, per quod redditus esset infamis, puta si priuatus fuisset officio ob furtum, dilapidationem, vulnerationem, Simoniam, carnalitatem, vel ob talia fuisset damnatus, & non restitutus. Sine enim his criminibus, vt plurimum, non tantum Religiosi, sed etiam Laici viuunt.

Notarius infamis non fit.

Quod crimen Iudici opponi possit.

Si vrgeas, non currit paritas accusatoris, & Testis cum Iudice, quia illi non exercent officium publicum, sicuti exercet Iudex. *Innocen. in cap. nihil. de elect.* de illis cauetur in iure, de hoc minimè, ab accusatione, & à testimonio non potest appellari, sicuti potest à sententia Iudicis ideo, &c.

Respondeo etiam Testes exercent munus publicum, vt in mea practica criminali *tit. Testes initio*. ad marginem citaui *Glos. in rub. de Testib. & in l. si quando eod. Bartol. in l. 3. ff. eod.* sicuti

Testiummunus est publicum.

ficuti etiam accufatoris ex Euangelio *Matth.cap.18 dic Ecclesiæ*, Non enim probarentur, fcirentur, & punirentur delicta, & non minus cauetur in iure Canonico, & Ciuili, quod infames à publicis muneribus abftinere debeant, quam teftes, &c.& non tenemur expectare fententiam, fi poffumus præuenire.

Hinc inter contrarias fententias, *Io. Andr. & Hoftienfis in cap.1 de cenfibus in 6.* dicentium, poffe Subditum excipere contra Superiorem, notoriè criminofum, & incorrigibilem, quod ratione malæ vitæ ipfius, non pertinet ad eum alios corripere, & fi ad vlteriora procedit, poteft appellare, Maximè fi fit Canonum, & ftatutorum contemptor, vt tenuit *Glof. in cap. Sacerdotes. 2 quæft.7.* & alios, qui hoc negant, tenenda eft media via, vt folum opponi poffit crimen notorium, de quo antea fuerat condemnatus, & per quod redditus fuit infamis, ac confequenter incapax iurifdictionis *3. quæft.7.c.1. & cap. infames, eod. Abb. in cap. deputati, num.4. de Iudicijs*, vel fi ita contemnat canones, & ftatuta, vt præfumeretur negare Ecclefiæ, & Religioni poteftatem condendi Canones, & conftitutiones, quia tunc potius dicendus effet hæreticus, vt *Abbas dictum Io. Andr. & Glof. interpretatur dicto cap. fcifcitatus num.9. fine* in reliquis autem criminibus tenenda eft fententia *Glof. in 2. quæft.2.* fed ex poteftate officij, vnde Chriftus Dominus docuit nos feruare, & facere, quæ mali Sacerdotes docuerint, non quæ fecerint, *Matth.23.* pro quo *Panhor. fupra* citat. *cap. Sacerdotes 2. quæftion.7. & capit. nonne* 8. *quæftion.4.*

Quando poffit fubditus excipere in prælatum male viuentem.

Sed dices, qui elegerunt in Prouincialem, vel delegauerunt caufam alicui, per collationem facultatis, deterferunt maculam infamiæ.

Refpondeó primo, macula infamiç iuris extergi non poteft, nifi per Papam, vel Principem, & apud nos per Generalem., *Io. Petrucius de Monte Sperello confil.59. inter crimin Ziletti tom.2 num.6 Thefau. de pœnis par.1. cap.34. per totum*, apud quem, alij multi, vbi remitti docet infamiam, vel per indulgentiam, & difpenfationem Principis, rehabilitando Subditum, vel per difpenfationem irregularitatis, incurfæ ob infamiam, vel per reuocationem fententię, per quem condemnatus in integrum reftituitur. Itaquè Capitulum eligens Prouin-

Infamię macula Per quos tergi poffit.

uincialem, non poteſt abſtergere maculam infamiæ, quia non eſt Papa, nec Epiſcopus, nec Generalis, ſed corpus quoddam miſticum, habens tantum facultatem eligendi dignum, & infamia eſt vna ex præcipuis exceptionibus contra perſonam electam.

Reſpondeo ſecundo, eſtò, quod Generalis habens facultatem diſpenſandi præſit Capitulo, vel conſtituat Iudicem delegatum, non ſtatim infertur, quod diſpenſauerit, quia ſupponi prius debet ſcientia in Generali de inhabilitate promoti, & tunc dico ſi ſciebat diſpenſaſſe, dum commiſſionem dedit incapaci, reddens ipſum commiſſione capacem, quia ponens vnum ex contrarijs, cenſetur aliud contrarium ſibi incompoſſibile tollere, ſi poteſt, quia contraria ſimul eſſe non poſſunt, & mutuo ſe expellunt, vt ex Logicis, & Philoſophicis patet, & conſtat ex *l. mutuis ff pro ſocio l. 1. C. de furtis. Menoch remed. 3. retinendæ poſſeſ. num. 516, Surd. deciſ. 24. num. 10. & deciſ. 92. nu. 11.* & licet dicant *Abb. in proœmio Decretalium num. 6.* cum late relatis *ab Anton. Franchis verb. ſalutatio. Syluest. verb. abſolutio. 3. quæſt. 2. num. 7. Innoc. in cap. cum olim. de priuil.* quod etiamſi Papa aliquem ſalutet, vel oſculetur, participetque cum excommunicato quoquo modo ſcienter, non tamen cenſetur abſoluere à cenſura, niſi illud declaret, vt in *cap. ſi aliquando forte. de ſent. excomm. & Clement. ſi Summus eodem*. quia inquit in dicto *cap. aliquando. Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam ſubreptionem, contingat huiuſmodi literas impetrari*, tamen infert *Abb. in dicto cap. aliquando. Ergo ſi ex certa ſcientia, & Papa intenderet abſoluere, valeret abſolutio*. probari autem hanc intentionem (inquit idem *Abbas*) ſi illud in literis declaret. Attamen probari etiam cenſeo, ſi illi committeret cauſam, quæ excommunicationi repugnaret, vt iudicare, conſecrare, &c. & in caſu noſtro, ſi Generalis ſciens, & prudens committit infami prælationem, cenſetur, abſtergere maculam infamiæ, quia prælatura eſt oppoſita infamiæ, de iure communi, nec poteſt ipſe, qui legibus ſubiacet, facere, vt excommunicatus iudicet, vel celebret, abſque incurſu pœnarum pro illis actibus, ſicut facere poſſet Papa, qui eſt ſuper omnes leges poſitiuas.

Ponens vnũ ex contrarijs, tollit aliud.

Papa ſalutãs aliquem an cenſeatur abſoluere à cenſura.

Difficultas quinta, An efficiatur infamis, quis ob fictam con-

confessionem, scilicet ob contumaciam, lata sententia.

Respondeo negatiuè, quia cum simus in materia nimis odiosa, verba verificanda sunt in casu vero, & non ficto, & notatur in *l.eius, qui delatorem. ff.de iure fisci, & in l.filius. ff. de verb.oblig.* In materia odiosa verba verificari debent in casu vero non ficto

Difficultas sexta, An sit ab officio suspendendus, qui est infamatus de graui delicto, etiam si delictum vltra infamiam probatum non sit.

Respondeo affirmatiuè. cum *Glos.in cap.Præsbyter 2.quæst. 5.Io.Andr.in cap.1.de accusat.in 6.Abb.in cap.& si Clerici, de iudic.num.31.Innoc.in cap per inquisitionem. de elect. Feder. de Senis cons.23.in 2.quæst.* & non est sermo de infamia iuris, sed facti, cuius exemplum ponit idem *Federicus* supra, si quis Conuentus in iudicio de deposito negauit illud cum iuramento, & postea probetur depositum, is in alio iudicio potest declarari periurus, & infamis, & priuari officio. & pendente causa, suspendi. Sic etiam, si Superior committat scandalum, de enormi delicto, & apud probos, & prudentes infamatus grauiter sit, etiam si delictum non probetur, pendente inquisitione, potest, & debet suspendi. & quia purgatio canonica nunc non solet indici, vt primitus fiebat ad tollendam infamiam, poterit sic suspensus ab officio, manuteneri vsque ad nouam prouisionem. Sic communiter Doctores in *cap.2. & cap.inter sollicitudines.de purgat.canon.* quam praxim appellat, *Abb. in fin. dicto num 31. quotidianam, & in cap.inter.de purg canon. in Summario*. Adest Statutum Ordinis *cap.8.§. 33. num. 3. Liberè poterit Prouinciali, vbi priuatio ipso facto sit imposita Guardianum, vel Confessarium Monialium suspendere, dummodo vltra tres menses suspensio non differatur, sed intra hoc spatium à Diffinitorio iudicetur*, in quo statuto suspensio indicitur, verum limitata inter duas clausulas, *vbi priuatio officij ipso facto sit imposita*, & *vltra tres menses non differatur* quare ijs non verificatis, non apparet locus suspendendi officialem propter infamiam, quia hic casus non est in statutis compræhensus. Verumenim verò hoc statutum non respicit, nisi Prouincialem, cuius manus arctat, ne in officiales pro suo zelo insiliat, non autem delegatos à Generali. Quod si dicas, numero sequenti subiungit. *Idem omnino Prouinciarum Visitatores obseruare teneantur*. Respondetur id non referri ad suspensionem, sed Infamatus de graui delicto non adhuc probato, suspendendus ab officio

ad

ad priuationem, de qua immediatè supra, *Priuationis verò pœnam incurrisse, sine Diffinitorio declarare non possit*, quia nec Visitator potest priuare Guardianos, nisi cum voto Diffinitorij sicuti ipsemet Prouincialis, cum adnexa declaratione practicæ criminalis. *tit. sententia. pag.* 40. §. 5. *Vel si fuerit Visitator, cum consilio, & voto peritorum, & grauium Patrum. Si Diffinitores ex vrgenti causa, necessum fuerit excludere.* Nisi enim vrgens causa, conspirationis, aut partialitatis (puta quia procedendum esset contra Diffinitorium) adfuerit, Visitator sententiare sine Diffinitorio non poterit. Et quod iste sit sensus literalis statuti, patet ex alio statuto *cap.* 8. §. 44. *num.* 8. dicente *intra tres menses, quibus finitis nullum actum iurisdictionis exercebit, visitationem absoluat*. Si ergo integra visitatio vltra tres menses durare non potest, quomodo visitator, vel suspendere, vel priuare Guardianum poterit, cum integri tres menses huic iudicio sufficere non possunt? dicente maximè statuto citati *cap.* 8. *num.* 4. *Qui omnes* (id est tam Prouincialis, quàm Visitator) *nullum in Capitulo vocalem priuare possint, sed per mēsē antea diffinitiuè decernant, sub pœna nullitatis.* cōcessis igitur tribus mensibus integris suspensioni, & quarto post sententiam, excluduntur Visitatores, quorum iurisdictio per solos tres Menses extenditur. Ad hæc, statutum loquitur de ijs delictis, quibus priuatio est posita, ex hoc tamen non infertur, ergo non potest suspendi scandalosus, si delinquat in aliquo crimine, cui non sit imposita pœna priuationis. Concedit illud, non negat istud, quia *exceptio firmat regulam in contrarium*. non in disparata, & non contraria *l. quæsitum §. denique ff. de fundo instructo. Glos. in rubr. de regul. iur. in 6.* Tunc enim alia declaratio dari potest, quæ eludit regulam *Federic. de Senis cons.* 233. & non extenditur ad non compræhensa in regula. & de genere regulæ *Rom. cons.* 498. *fin. &* 107. *colum.* 2. non est autem compræhensum in hac dispositione, liceat Prouinciali suspendere Guardianum in ijs casibus, in quibus est imposita priuatio officij ipso facto, ergo non licet suspendere in alijs casibus, qui peiores sunt: non valet illatio, quia non dicitur in statuto, *in illis tantum* Prætorquam quod dispositio se tenet non ex parte suspensionis, sed ex parte dilationis illius, quia ante hoc statutum suspendebant ab officio sine restrictione trium mensium, ad cuius compescentiam, limitata est talis dila-

Exceptio firmat regulam in contrarium.

dilatio. & quia indiscriminatim suspendebant ob quemcũquẽ excessum; vt ordo hanc libidinem compesceret, illam restrinxit ad delicta, quæ officij priuationem important ipso facto. Super quo obiter notandum est, delicta, quæ in statutis fulminatam priuationem non habent, non posse per suspensionem emendari; nisi casus adeo enormis esset, vt ex iure communi mereretur priuationem officij. Quia (vt coronidem huic difficultati appingam) in practica nostra criminali *tit. de applicatione pœnarum* § *penultimo fol.* 14. dicitur *Has pœnas enumerasse sufficiat, alias videre poterit Iudex in statutis generalibus; prout ratio suaserit elicere*. patet igitur nostris iudicibus aditus amplissimus ad punitiones, & suspensiones ab officijs, deposcentibus meritis.

Difficultas [illegible]. An pœnæ genus infamet, puta Carcer, tortura, fustigatio, triremes.

Respondeo, casus accidit, vt quidam sæcularis Italus, qui se ad sacros Ordines promoueri fecit cum ementitis dimissorijs in Gallia, antequam Ordines exercuisset, per quandam Ciuitatẽ Italię transiens (debaccante tunc temporis epidimia, quam spargere aliquos nebulones, & vagabundos, rumor erat) captus, cum falsis patentibus, Romam destinatus, ac in Tribunali S. Officij indicatus, ad triremes mittitur. è quibus tempestate iactatis, diuino auxilio liber euasit. Romam reuertitur, eidem S. Tribunali sponte se sistit, misericordiam rogat, conceditur, at nunquam potuit à suspensione ob furtiuam ordinationem contracta, liberari, illo sibi repugnante principio, *Quod à triremibus ad altare non datur regressus*, pœnæ illius genere infamiam irrogante. Rogatus ad fauorem istius miseri, & mihi noti, scribere in S. Pœnitentiaria Lateranensi censui in hunc, qui sequitur modum.

Salua, quam Sancto Tribunali ex corde profiteor, reuerentia & speciali aliquo Sanctissimi mandato, quod mihi ignotum est, & cui standum esse confiteor. Non apparet, qua via hoc delictum ad S. Inquisitionem pertineat. Nam quoad fictas dimissorias, tam iure antiquo, quàm nouo, ad proprium Ordinarium, cui illata est iniuria, spectat, *cap. Lugdunensis* 1. *quæst.* 2. *& cap. eos, qui de tempor. ordin. in* 6. *Trid. sess.* 6. *cap.* 5 *sess.* 14. *capit.* 2. *session.* 23. *cap.* 8. *de reform. Pius* 2. *Cum Sacrorum*, ibi, Ficte promotus suo ordinario sistendus.

Ordinamus, quod omnes, & singuli. qui absque legitima dispensatione canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora, à iure statuta. siue ante legitimam ætatem, vel absque dimissorijs literis ordinati fuerint, à suorum Ordinum executione ipso iure suspensi sint. Pius item 5. *Romanus Pontifex. Clemens* 8. *Romanum Pontificem decet*, qui reducit constitutionem Sixti V. *Sanctum, & salutare*, ad terminos iuris, & Constitutionis *Pij* 2. Ad summum iste casus, ratione suspensionis, ad Summum Pontificem spectat, vt ex *Pio Secundo, & Vrbano Octauo Decretis* apparet; & ex altera parte, cum Inquisitores manus extendere non possint extra casus sibi concessos, quos *Directorium Inquisitorum* cum Bullis Apostolicis in fine recenset, & inter ipsos furtiua promotio non reperiatur, qui ad fidem non pertinet, non videtur condemnatus à Iudice competente, & non est Iudex, qui mandati limites excedit. *Socin. in l. à Diuo Pio. § sententiam Roma. nu.* 16. *ff. de re iudi. Viuius lib.* 1. *opin.* 177. *Clarus quæst.* 39. caret igitur iurisdictione, & quod agit, non valet *Curtius Iun. consil.* 124. *num.* 6. qui de communi testatur, *Io. Andr. in cap. cum sit generale, de for. compet. Angelus cons.* 6. *&* 27. *Alex. in* 4 *volum. cons.* 32. *Aretin. cons.* 64 *Felin. in cap. licet causam de probat.* Iurisdictio enim concessa ad certas causas non potest prorogari ad diuersas, & dissimiles, *Abb. in cap. cæterum. de Iudic.* Condemnatio igitur non est a Iudice competente.

Iudex nõ est qui mandati limites excedit.

Delictum hoc pœna triremium non videtur punibile, quia pœna statuta in iure est suspensionis, reseruatæ suo ordinario, vel Sedi Apostolicæ, vt dictum est. Pœnæ sunt molliendæ, *l. interpretatione. ff. de pœnis. l. factum. § in pœnalibus ff. de regul. iur. cap. in pœnis eod. in* 6. Nec pœna imponi debet vbi à iure non imponitur. *Glos. celebris in cap. vltimo. verb. exiui. de iure patron.* *Decius cons.* 19. *num.* 3. *Iason. in l. illam. C. de collat. num.* 12. Et plures pœnæ non sunt imponendæ pro eodem delicto, *l. Senatus. ff. de accusat. l. quod Senatus. ff. de iniur. capit. at si Clerici. de Iudic.* Non enim *consurgere debet duplex tribulatio.* *Naum* 1. eò, vel maximè in Tribunali tam pio, in quo Misericordia super exaltat iudicium. *Penna Schol.* 27. *in* 3. *par. Director. num.* 100. Triremium igitur pondus suspensioni super additum, nimis deprimit,

Malè promotus suspẽditur.

An

An quia suspectus de hæresi, & contemptu Sacri Ordinis? Sed hoc non probatur, nec fuit, quia per aliquot annos ab omnibus susceptis ordinibus abstinuit, vt etiam nunc de facto, etiamsi a S. Pœnitentiariæ prætorio, in foro conscientiæ habilitatus fuisset, prius quam detegeretur. Contemptus igitur formalis nullus fuit, materialis autem, qui in omnibus peccatis reperitur, Leuit. 6. *Si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis*. Luc 10. *qui vos spernit, me spernit*. ad S. Officium non spectat, quia sic omnia peccata huc pertinerent. Eo vel maxime, cum non omnia peccata contemptum concipiant, sed pluries ex odio, concupiscentia, &c. *S. Thom. 2.2. quæst. 186. art. 9. ad 3. & quæst. 105. artic. 1. ad 1. & artic. 2. ad 9 & quæstion. 104. articul. 2. Cum Caietan. Alphonsus de Castro de potest. legis punit cap. 1. docum. 6. Couarr. variar. tom. 1, de sent excomm. 1 par §. 7 num. 6. Gerson. lectione 5. de vita animæ*. Adrian. quodlib. 6 artic. 2. & alij. In quem sensum loquitur, *cap. si qui sunt. distin. 81. Peccatum paganitatis incurrit quisquis, dum Christianum se esse asserit, Sedi Apostolicæ obedire contemnit*. Contemnit autem, qui legem Papæ præcipientis non seruat. *Glos. in cap. quis autem distin. 10. & primo Reg. 15. quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere*. Hæc enim omnia de materiali contemptu accipienda sunt, quæ ad S. Officium non spectat.

Non omnia peccata sũt ex contẽptu

Contemnere sedem Apostolicam, est illi non obedire.

De pœna Triremium infra. Certum est eam infamare, quia cum successerit deportationi ad metalla, vtiquè infamat, & infamia à susceptis, & à suscipiendis ordinibus arcet. *Abb. in cap. licet heli. de Simon. num. 19. & in cap. inter dilectos, de excess. Prælat. num. 8. l. infamia. C. de Decur. lib. 10. Henriquez in sum. lib. 14. cap. 5. §. 3. Penna in l. infamia eod. vers. Item infamia impedit*.

Triremium pœna Infamat.

Verum (vt ad rem nostram redeamus, non infamant Triremes, nisi quando dantur ob delictum infamans. *Camapnilis diuersor. iur. Canon Rub. 11. cap. 18. num. 9.* quia non infamat pœna, sed culpa *cap. infames 3. quæst. 7. §. porro*. Nam sola pœna non infamat, nisi culpa præcesserit. *l. nullam. l. fustibus. C. ex quibus causis infamia irrogetur. l. ictus fustium ff. de his, qui not. infam. vbi Marcellus Ictus fustium infamiam non importat, sed causa, si ea fuit, quæ damnato infamiam*

Si ob delictum infamans irrogetur.

famiam irrogaret, fuit decisum in vna Bononiensi *prima Iunij* 1551. *in Rota*, *relata à Caputaquensi decis.*90. in qua requiritur sententia de crimine famoso, hoc autem, de quo scribimus, tale non est, vt videre est, in *l.*1.*ff de his qui not infam.* & *cap. infames* 6.*quæst.*1 *Glos.* & *Doctores in cap. super his. de pœnis. Bart. in l. infamem. ff de pub. iudic. Specul. in tit. de sentent. prolat.* § *quid de istis*.

Infamię pœna non debet extendi

Et cum pœna infamiæ sit grauissima, extēdi non debuit. *cap. odia. de regul. iur. in* 6. & cum in iure non reperiatur, & furtiua promotio non infamet, sequitur, hanc abesse infamiam iuris, & facti, præter quam alia non assignatur, dicto *cap. infames.* 3 *quæst.* 7. *vbi Glos.* & *cap. ipsi Apostoli.* 2 *quæst.* 7. *vbi Doctores*, & consequenter debuisse dari regressum in hoc casu à Triremibus ad altare.

Stylus Curiæ non facit ius

Sed repugnat stylus Curiæ. At hic non facit ius, sed consistit in facto, & interpretandus est, vera causa subsistente, quæ merito ad Triremes condemnauit. Hinc nec Petrus Cruce, nec Paulus Virgis infames redditi sunt, quia causa mali non suberat. An potuerit ad Triremes damnari, & infamis declarari, dicemus infra in dra &c. falso &c.

Quæstio tertia, Cur in statutis contra solos Calumniatores irrogetur infamia, cum tamen reperiantur in illis adnotata grauiora delicta.

Calũniatores tunc infames, & cur.

Respondeo, proceditur contra Calumniatores ex præscripto sacrarum, & ciuilium sanctionum, quæ infamiā Calumniatores adspergunt. Nam *cap.* 16. *quia iuxta canonicas.* 5. *quæst.* 6. dicitur *Quia crimen, quod Diacono probare non potuit, tanquam re vera infamis, meruit verberibus castigari*, & prius dixerat, *qui calumniam illatam non probat*, &c. idem *cap.* 1. & 2. *de Calumniatoribus. l. qui vero. C de Calumniator. si calumniæ non damnetur, detrimentum existimationis non patitur* & *l. nostris C eod. Ideo calumniosissimum caput*, & *personam iudicio irritæ delationis infamia supplicium sequatur.* & ratione quidem, quia cum calumniari sit aliquem infamia adspergere, quia per mendacium de non vero delicto infamat, iustum est, vt calumniator infamis euadat. *Quisquis enim crimen intendit* (inquit *l. finalis C. de Calumniat.*) *non impunitam fore nouerit*, *licentiam mentiendi*, *cum Calumniatores ad vindictam poscat similitudo supplicii*: relatum *cap. quisquis ille* 2. *quæst.* 8. & *capit.*

qui

qui crimen. eod. & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam quam intulerat ipse patiatur. & cap. 1. quæst. 6. omnis, qui alijs falsa intulerit puniatur, & pro falsitate feret infamiam, & c. 2. Qui calumniam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtiquè sustineret, & 2. quæst. 3. cap. si quis. c. calumniator. cap. Paulom. Itaque infamia in Calumniatores adspersa continet duas pœnas, & illam, quæ imponeretur accusato, quæ propriè dicitur pœna talionis, & infamia, quæ est boni nominis obscuratio. Alia autem delicta, & si grauiora, & infamiam inferentia, non puniuntur infamia explicitè, sed vel carceratione, vel fustigatione, quia hæc non impugnãt directè famam proximi, sed vel bona, vel vitam, vel aliud quidpiam, præter famam, ideò alijs pœnis coercentur directè, indirectè autem, infamia.

Quæstio quarta, Quomodo irrogari debeat infamia, per sententiam.

Respondeo breuiter, sicuti sententiantur pœnis canonicis reliqua delicta, in pœnam priuationis, depositionis, &c. ita etiam infamiæ. Constito scilicet, quod accusator in accusatione defecerit, & animo calumniandi detulerit, tunc deducendum erit in sententiam, quod *quia delator non probauit, & calumniam intentauit in fratrem, perpetua notatur infamia, & perpetuò declaratur infamis*. & hoc est, quod statutum ait, *Calumniatores perpetua notentur infamia.* Porro verbum *notari* proprium est huius pœnæ, quæ veluti, quoddam signum inuritur per quod à cæteris distinguatur infamis. vnde *in l. 1. & 2. ff de his, qui notantur infamia. & l. 28 ff de liber & posth. nota* idem est, ac infamia, ignominia, & probrum, hinc differt *notare*, & *ordine mouere*, quia ob leuiores causas censores ordine mouebant, grauioribus autem pollutos sceleribus, notabant. *Liuius lib.* 14. & 42. ductumquè est significatum à notis, quæ seruis fugitiuis inurebantur. Quas Græci Stigmata appellant, ob quas ab alijs dignoscebantur. *Cic. 2. de officijs Plin. in Panegyrico. Valer lib. 6. cap. 8. l. 3. C. de fabricensibus. lib. 12. Sueton. in Calig. cap.* 27. quos sic notatos Plautus *literatos* appellat, simili ratione, notamus infamia, signo nimirum quodam euidenti, quantum auribus, & intellectu percipitur, quo tales calumniatores inter cæteros dignoscantur, sed aliquæ difficultates examinandę sunt.

Infamia irrogatur per sententiam.

Nota, & infamia idem sunt.

Prima difficultas, An declarandus sit infamis calumniator ex solo processu accusatorio, per quem (non probato delicto reus absoluitur, itaque vnico contextu dicatur, *Absoluimus accusatum, & in pœnam infamia condemnamus accusatorem, quia calumniatus est*. An vero debeat institui alius processus, & sententia distincta.

Respondeo, habemus Aphorismum in nostra praxi Criminali *tit sententia* §.3. in hæc verba. *Si processus defensiuus euacuauit processum offensiuum, assignare debet Iudex terminum Accusatori in eodem processu ad allegandum, quare non debeat de calumnia condemnari, quod si non probauerit, pœna talionis erit puniendus*. Accusator enim, eo ipso, quod suam accusationem non probat, præsumitur calumniari. *Glos. in capit. 2. verb. Calumniandi. de Calumnia. Apostillator ad Angelum de malefic. vers. & ad querelam. post num. 7.* Abb. *in c. Calumniam de pœnis num. 2.* qui duo de communi testantur *Diaz in praxi cap 68. num. 4.* & quos ipse citat, & alij multi in hunc sensum scribentes, quos citat, & sequitur *Clar. quæst. 62. à num. 6.* qui tamen eximendos censet eos, qui accusauerunt ex officio, vt Tutores, vel ob immensum dolorem, vt mater ob occisionem filij, *l. mater C. de calumniatoribus*. Vel propter atrocitatem criminis, vt hæresis, læsæ maiestatis; Verum inter Regulares has exceptiones non admitterem, tum ex doctrina quadam communi, quam ex *num.* 7. ex multis adfert *Clarus*, non valere scilicet, has excusationes, quando accusatori daretur iuramentum calumniæ, & moneretur de pœna talionis, quando non probasset, quia tunc sciens, & prudens committit se legibus seueræ probationis. In statutis autem Seraphicis, & in practica criminali disponitur. *Nullus, sub pœna talionis accusare possit de crimine, quod per Testes idoneos probare non valet* Nullius *accusatio recipienda est, nisi prius iuret, se malo zelo ad accusandum non moueri: & ad probandum se obliget sub pœna talionis. Quod si ex inaduertentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, debet declarari, quemlibet accusatorem ad pœnam talionis obligari.* ita in practica Crimin. *tit. accusatio fol. 16. & 17. Clar. quæst. 12 num. 19.* vbi probat non esse necessariam inscriptionem, quia pœna talionis subintelligitur ex legis dispositione. Tum quia, licet exceptuata delicta priuilegiata sint quoad accusationem, vt etiam ab ijs, qui accusare non possunt, deportari

Accusator non probãs est calumniator.

tari

cari valeant; attamen, cum maior calumnia intentetur ob maiores accusationes, æquum est, vt etiam in his accusator pœnam talionis subeat, ne infamandi, & calumniandi aditus relinquatur, vbi maximè præcludendus venit. Ponit optimam cautelam *Clarus in fin. numeri septimi* ad concludendum accusatorem de calumnia. Interrogando, scilicet illum, post adductas ab ipso probationes. An velit vti querela, & probationibus super inde factis, & si respondeat velle, tunc sine dubio tanquam falsus, & sciens, puniri poterit, bona cautela, sed non necessaria, quia ex vi porrectæ accusationis iam est in obligatione pœnæ talionis, etiam si nulla alia admonitio præmittatur. Quinimo accidere poterit, vt Iudex, vel Notarius ipsum præmonuerit, de inualidis probationibus, ac de pœna, quæ illum expectat: hoc autem est genus quoddam calumniæ, quæ tergiuersatio appellatur, vt retulimus supra *quæst. 1. Respondeo 3.*

Ex quo miror laudasse *Leonem Zambellum in cap. 8 suarum regularum iuris num. 4.* astutiam accusatorum, qui in libello accusationis apponunt *illas salutares clausulas, non se adstringendo, &c. & super quibus, &c. quæ saluant, & sustinent accusationem, & processum, etiam si non sit probata qualitas in accusatione deducta, &c.* miror (inquam) quia ista est captiosa accusatio, cum sit re accusator, sed re non vult se obligare ad probandum. Et miscet accusationem cum denunciatione, & inquisitione. Quidquid faciant Tribunalia sæcularium, vt plurimum corrupta, & lucrum s[…]ctantia, quibus sufficit delictorum notitia, etiam per secretos delatores. Leo Zambellus excitur.

Difficultas secunda, An accusator puniri debeat, quod non probauerit, ex malitia Testium?

Respondet supradictus *Zambellus in fine numeri 4.* Non debere puniri, sed absolui. Maximè si bona fide accusasset, & citat *S. Thom. 2. 2. quæst. 68. art. 4. ad 1.* Attamen affirmatiuè respondendum est, quia licet inter multas causas, ob quas calumniator à pœnis absoluitur, citatas, & examinatas à *Iacobo Menochio centur. 4 lib. 2. de arbitr. Iudic.* reponatur fama, quia scilicet erat fama inter fide dignos, talem peccasse, vt refert, & sequitur *Clar. dicta quæst. 62. num. 8.* attamen, nisi hanc famam probet, vel malitiam Testium in iudicio deducat, nihil illi proderit bona fides, quæ tantum à reatu interiori poterit Accusator non probās ex malitia testium etiā puniendus est.

aliquando liberare, non ab exteriori punitione. Quinimo posset hoc remedio vti in qualibet calumniosa accusatione, producens se fide bona accusasse. Et quis stultus Iudex il i credet? Excusarem, si testes examinandi aufugissent, vel se abscondissent, ne examinarentur, idquè Iudici constaret.

Difficultas tertia, An sit calumniator, qui de vero delicto accusat, probare tamen non potest.

Calumniator est, qui falsa crimina proponit & qui vera non probat.

Respondeo, etiam si Calumniator sit, qui falsa crimina proponit *c.si quem.* §.*notandum*.3.*quæst*.3.*l*.1.§.1.*ff.ad S.C.Turpil.* vnde ex hac diffinitione, qui vera proponeret, non calumniaretur. attamen veritatem hanc constare debere in Iudicio, aliorum testimonio, certum est; quia eo ipso, quod Accusator non probat, præsumitur calumniator, *Glos.in cap.* 2. *verb. calumniandi de calumnia*, & est communis opinio, quam refert, & sequitur *Additionator ad practicam Diaz cap*.68. *vers. falsa crimina proponit.* & est contra ius naturæ, vt occultum proximi delictum publicetur. Si enim Testibus non nititur, vti debet reus iure suo. *Rodriq. in tract. de ordine Iudiciali cap.6. num.*3.

Difficultas quarta, An excusetur, si ex multis obiectis vnũ probauerit, vel semiplenè deduxerit.

Accusator, quavia à pœna talionis excusari poterit.

Respondeo, ex nostra praxi crimin. *tit.Accusatio, seu Accusator.fol.*17.*Accusans de pluribus criminibus, nisi expressè obliget se, ad probandum omnia, si vnum, aut alterum de obiectis probauerit à talionis pœna liber existet.* Item *Accusator semiplenè probans delictum oppositum, per vnum Testem omni exceptione maiorem, vel per infamiam, vel id se audiuisse à viris fide dignis, talionis pœnam euadit, nisi Reus plenè suam innocentiam probaret, quia tunc minori aliqua, & arbitraria pœna actor plectendus esset*. cum allegatis in margine *Abb. in cap. licet de probat.cap.cum Ecclesia Sutrina. de causis possessio. & propriet.Viuius decis.*360.*Regni Neap.* & alij apud *Bouerium in praxi.cap.*18.*Glos.in cap.*2.*de calumn cap.qui non probauerit* 2.*quæst*.3. Verum quidem est, quod talis accusatio fieri debet, scienter, appensatè, & data opera, non præcipitanter. & veluti seductoriè, & inuoluntariè, hinc in eadem nostra Practica citata dicitur. *Accusans aliquem scienter de falso calumniatoris pœnã incurrit*. vbi notandum est illud *scienter* id est appensatè, malo dolo, quod declarant canones cap. si quis 2.quæst.

Scienter idẽ est ac *appensatè*.

3. vbi

3. vbi in fine dicitur, *discat sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari non licere, & cap si quis Episcopum. eod. falsis criminibus appetierit*. quibus verbis malus do us, & art ficium denotatur. Et in facti contingentia *cap si quis iratus. eod.* dicitur, *si quis iratus crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuicium non est pro accusatione habendum. sed præmisso tractandi spatio, id quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur, vt fortasse resipiscens, quæ præ iracundia dixit, iterare, aut scribere noluerit, non vt Reus criminis teneatur*. Vnde apparet calumniam in animo consistere, itaut si quis non animo calumniandi, sed putans se zelo moueri, deceptus ex fama, vel alio quopiam accusat. Si hoc saltem probauerit à Calumniatorum pœnis liber euadit, hinc *l. 1 ff. de abolitionibus criminum*, relata à *Gratiano 5. par. 2. quæst. 3.* dicitur *Calumniatoribus pœna legitimè irrogatur, sed non vtique, qui non probat, quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis committitur, qui Reo absoluto, de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente ductus ad accusandum processerit, & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum Si verò in euidenti calumnia depræhendit, legitimam ei pœnam irrogat.* Quinimo subdit formam conceptæ sententiæ. Si enim Iudex dicit. *Non probasti, pepercit ei*: si autem dicat *Calumniatus es, condemnauit eum*. si autem sententiet *Titius temerè accusasse videtur, non Calumniatorem pronunciauit*. subdens ex Papiniano notabilem, ad rem nostram sententiam, *Temeritas enim facilitatis veniam continet, & inconsultus calor calumniæ vitio caret, ob hoc nullam pœnam irrogari oportet. Rodriq. dicto ordine Iudic. numer. 4 Abb. in capit. cum dilecti. de elect.* & non solum excusat vnus Testis, sed coniecturæ, vt est text. notabilis in *cap. 1 fin. de elect. in 6.*

Calumnia in animo consistit.

Temeritas facilitatis veniam continet.

Quæstio Quinta, Quid sentiendum sit de tergiuersatione? & Præuaricatione.

Respondeo primo, terminos prælibauimus supra *quæst. 1. Respondeo tertio* Nunc addo regulam nostræ Practicæ criminalis *dicto titulo Accusatio fol 17. Qui alium accusauit, & eius accusatio recepta fuit, à prosequenda accusatione, sine superioris cõsensu, recedere non potest, nisi propriam prosequatur iniuriam.* Clara in *l. Athleta ff. de his, qui not. infam. §. calumniator*

verb.

verb. prauaricator. 5. *& l. furti, §. pactusque ff. eod.* vbi dicitur, *qui iussu Pretoris, pretio dato pactus est, non notatur*. Pacti autem hoc est, cum quis ab accusatione desistit ob præmium, & in quatuor Capitulis *de collusione detegenda. in fine num. cap.* 1. dicitur, *Ne forte, non ex charitate, sed ex præmio eorum sit concordia comparata* In vniuersum tergiuersatio, quæ species calumniæ est, corruptionem pretij supponit. vt. *in cap. in tantum eod.* estquè peccatum mortale, dum vergit in damnum Reipublicæ, aut generat scandalum. *Rodrig. de ordin Iudic. cap. 6. num. 6.* & citat *Sotum de teg. Secreto quæst. 5. conclus. 5. Nauar. cap. 25. num. 32. Cordub. quæst. 77. Lopez in instruct. negot. lib. 2. cap. 45. pag. 515. S. Thom. 2. 2. quæst. 68. art* fieretquè pactum de relinquenda causa cum mendacio, & periurio. quod in peccato mortali S. Thomas includit, quando cessaretur à prosecutione accusationis ob pretium, etiamsi accusatio esset iniusta, quia non possumus accipere nummos, vt faciamus actum Iustitiæ, & in hoc casu teneretur ad restitutionem. Hinc colligitur, quod licet iniuria affectus posset ob humilitatem ab accusatione desistere, si tamen iniuria vergeret in præiudicium Communitatis, non posset retrocedere. At aliter faciens peccaret, sicuti Clericus si percuteretur, & maritus si mulieri adulteranti parceret, in damnum pudoris & Reipublicæ, cui scandali præbetur occasio. & sic declaranda est regula praxis, *nisi propriam iniuriam prosequatur*. scilicet, quādo cessatio Communitati non inferret damnum. In quem sensum est accipiendum *cap. si quem 2. quæst. 3.* ibi *si quem pœnituerit accusare de eo, quod probare non potuerit; si ei cum accusato innocente conuenerit, inuicem se absoluant, si verò Iudex accusatum criminosum esse cognouerit &c.*

Tergiuersatio corruptioné pretii supponit.

Dum autem dicitur *sine Superioris consensu* intelligendum est, non quod Superior accusationem iam receptam, & probari inceptam, annullare possit, quando voluerit, adest enim eiusdem Practicæ loco citato aphorismus. *Receptam semel accusationem, nisi ex consensu actoris, vel superioris authoritate Iudex abolere non potest. & tunc minimè. cum delatio, aut punitio criminis ad euidens Religionis emolumentum vergere dignoscatur*. vbi *consensus actoris* à bono publico regulari debet, nam si esset persona insignis, vt Pater ordinis, Prouinciæ, Lector iubilatus, actualis &c. superior &c. tunc turpe esset punitio-

Iudex non potest accusationem inceptam abolere.

tionem abolere, licet ex parte iniuriati foret charitatis, & humilitatis indicium. *Iudex* accipitur hic vel delegatus, vel nimis inferior, non autem de Generali, aut Prouinciali, qui sunt Iudices ordinarij, mouerique debent ob bonum publicum, ac mediante iustitia pacem inter subditos procurare.

Respondeo Secundo in præuaricatione (quando scilicet in exteriori accusat, in secreto autem fauet accusato. acceptans debiles defensiones. vel quando tacet ea, quæ verè aggrauarét, & allegat res pari momenti in quo esse possunt, tam accusator, quàm Aduocatus, & Procurator, quam etiam Iudex) est peccatum mortale, & pœna talionis puniendum, vt ex initio allegatis legibus, & canonibus patet, & firmat cum *Soto & Nauar.* citatus *Rodrig. de ordine iudiciali cap. 6. conf.* 3. hoc enim est illudere iustitiæ, & legibus. Præuaricari quando est peccatum mortale.

Difficultas prima sicuti potest Iudex acceptam accusationē abolere, an simili ratione (nimirum ob bonum publicum) possit aliquem ad accusam compellere.

Respondeo, etiamsi in multis casibus Religiosi teneantur accusare, siue denunciare, vt in crimine hæresis. *Paulus V. in constit. Romanus Pontifex*. in actu visitationis Conuentus, dum per obedientiam adiguntur ad denuncianda delicta, quæ Religionem perdunt. In casu, quo vergeret proditio, mors, vel scandalum maximum in Conuentu, in ordine, & alij de quibus in nostra praxi *titulo Denunciatio fol.* 18. *vers. publica vero*; tunc enim charitas, & iustitia obligant partem ad conseruationem totius *S. Thom. 2.2. quæst. 68. art.* 1. Attamen nullo iure, aut consuetudine cautum est, vt Iudex præcipiat alicui, offerre libellum accusatorium, quia hic est actus libertatis, & permissus, non iniunctus, aut præceptus, quo quis obliget se ad probandum, & ad se obligandum ad pœnam talionis, si enim Iudex scit esse commissum delictum non est opus accusatore, quia potest ipse ex officio inquirere. & habet suos delatores, ac promotores fiscales, quibus deportandi maleficia onus incumbit, de quibus apud *Clar. quæst. 7. num. 4. 5. & infra*. Potest quidem Iudex statuere parti terminum ad accusandum, quo transacto, accusare non poterit *vt Clar quæst. 3. n.* 8. non autem præcipere vt accuset *Diaz in praxi Crimin. cap. 6. num* 9. cum *Abb.* & alijs. Quibus casibus religiosi accusare tenentur. Iudex potest statuere terminũ ad accusandum.

Dices, quilibet tenetur accusare delicta exceptuata, *hæresis*, *læsæ*

læsa Maiestatis, proditionis, &c. vt dictum est, ergo potest adigi ad hoc à suo Prælato.

Superior non potest præcipere omnia, quæ subditus implere tenetur.

Respondeo negando deductionem, quia non omnia potest mihi Iudex præcipere, quæ ego facere teneor, sed quæ sunt sibi à iure concessa; si enim sim in peccato mortali, vtique teneor conteri, & confiteri statim ac commoditas aderit, tamen non potest Episcopus extra tempus Paschale id mihi præcipere. quilibet tenetur proximum diligere, & odium, ac iniurias remittere, non potest tamen Iudex hunc actum charitatis mihi iniungere, nisi in exteriori foro, quando ciuitas turbaretur &c. tenentur sollicitatæ in confessione sollicitantes Confessarios denunciare, sed non posset Episcopus cogere sollicitãtem ad denunciandum, quia hic casus non est permissæ inquisitionis, sed iniunctæ monitionis. Non enim Iudex habet ex munere omnia mala è populo remouere, sed illa tantum, quæ legibus, ac canonibus compræhensa sunt, particularia siquidem scientię non subiacent.

Difficultas Secunda An pœna talionis incurratur etiam in denunciatione, vel inquisitione?

Denunciator quãdo talionem pati debeat.

Respondeo primo etiamsi denunciator talionis pœnę non subiaceat. *cap. placuit 6. quæst. 2. cap. qualiter, & quando 1. de accusat. Nauar. lib. 1. cons. 11. num. 4. de offic. Iud. cap. delectet de simon. l. Diuus l. ab accusatoribus ff. ad Turpill.* attamen si falsum denunciauerit, extraordinariam pœnam sustinere debet, ita ex supradictis iuribus, & nostra praxi. *tit. Denunciatio fol. 19. Tamen si falsum denunciauerit, pœna extraordinaria puniri debet* in qua in superiori §. cauetur *si facta denunciatione insistit apud Iudicem, eumque stimulat ad procedendum & puniendum, quia tunc personam actoris sub titulo denunciationis abscondit, tenetur illum Iudex cogere, vt se denunciationi subscribat, & ad probandum tanquam subdolus accusator obligetur, ita Clar. quæst. 7. § sed nunquid si Reus num. 12.* pœna autem extraordinaria remittitur arbitrio Iudicis.

Talionis pœna non incurritur in Inquisitione

Respondeo secundo, In inquisitione ex officio non currit pœna talionis, *Clar. quæst. 51. num. 14.* qui citat *Bart. in l. 2. § publico. num 12 ff. de adult. Marianum in cap qualiter, & quando. de accusat. num. 212.* qui de communi testatur. Et ratio est, quia ex necessitate inquirit ex officio, & ideo non obligatur ad Talionem. Præsumitur enim calumniari non voluisse Iudicem.

Adno-

Adnoto tamen statutum generale *cap. 7. §. 5. num. 35. Caueāt Prælati, ne crimen aliquod suis subditis iudicialiter imponant &c. nisi prater Denunciatorem sit vnus saltem testis, fide dignus &c. secus faciens Prælatus priuetur officio arbitrio superioris.*

Quæstio sexta. An pœna talionis sit in vsu.

Respondeo, vno ore scribentes affirmant, non esse in vsu *Clarus quæst. 12. num. 17.* qui multos authores citat de hac re sentientes & *quæst. 18. vers. debet autem Iudex* inquit ex *Speculatore Iudices parati ad pr dam, ad nutum citant, nec clamorem expectant.* Nolunt enim ad se venientes exterrere. ideo leges inscriptionis, & talionis ab aulis exules dederunt. Attamen apud nos omnino obseruandam esse, tum quia maximè canonica est, tum quia tam seuerè in statutis, & Criminali praxi pręcepta, & renouata reperitur, tum etiam quia ea nil sanius ad malignitatem calumniantium compescendam. Exscribo ex *Ignatio Lopez in addit. ad cap. 68. Practica Criminalis Diaz. verb. Illud autem* citat enim *Sotum* probantem, pœnam talionis ex lege diuina *exod. 21. & Deuter. 20 & Aristot.* seuere in Calumniatores animaduertendum esse docet *6. polit. cap. 5.* quia non populares, sed maiores accusant. *Demosthenes in orat. contra Astrologos*, appellat Calumniatores, *sæuum hominum genus, viperinum virus spirantes*, tanquam naturæ, & Reipublicæ hostes exterminandos. *Agesilaus* supra fures persequebatur *Romani* aliquādo Vrbe expulerūt *Vuisigoti* talione mulctabant, *Cæsar* iuxta Placentiam, ductorem cuiusdam innocentis, quem inter seditiosos connumerare volebat, statim occidi mandauit, vt author est *Appian. Alex. lib. 2. belli ciuilis.* Aman *Exter. 8.* in patibulo, quod Mardocheo parauerat, pependit. Nec (si talionis pœna vilescit) aliud contra calumniantes remedium remanet, quam ad diuinam opem confugere, *Redime me à calumnijs hominum.* Sentio igitur peccare mortaliter nostros Iudices, qui in Calumniatorum colluuiem, talionis pœnas non exequuntur. Debet enim nobis carior esse, fratrum nostrorum bona opinio, & veritatis aperta confessio, quam palliatæ istæ delationes, & delictorum malignæ publicationes.

Talionis pœna apud seculares non est in vsu.

Superiores talionem nō inferentes, peccant.

Dices si quis accusaret alias accusatum, qui tamen iuxta delicti mensuram punitus non fuisset, vel correptus, an talione plectendus esset.

Respon-

Respondeo per regulam Practicę nostræ criminalis *titulo accusatio fol.* 16. circa finem *Accusatum aliàs, & correctum, siue apud Superiorem, siue apud Capitulum, scienter accusans, non audiatur, sed talionis pœna plectatur*. supponit regula præcessisse accusationem, & correctionem, correptio autem non debet mensurari ex zelo accusantis, sed ex arbitrio iudicantis, etiamsi in statuto pœna aliter ordinata reperiatur. quia in hac parte corripiendus esset Iudex, non Reus iam iudicatus, non enim iterum iudicari debet causa semel absolutè iudicata. Eo vel maximè cum in pœnis maximam partem habeat Iudicis arbitrium. In quo autem cognosci debeat *Scientia accusantis*, itaut dicere possit, se nesciuisse talem alias accusatum fuisse, & punitum, non ita est facile dissolutu. Primo enim sentio illi suffragari omnem ignorantiam, etiam crassam, & supinam. quia vbi in iure requiritur scientia, sufficit omnis ignorantia ad excusandum, vt deduximus in Commentarijs *ad stat. cap.* 12. *stat.* 13. *fol.* 932. Secundo probari hanc ignorantiam ex absentia à Prouincia, ex conuersatione fratris, à negotijs, & aliorum cõsuetudine aliena, & mora extra Conuentus principales, in quibus vel ministratur iustitia, vel ministratæ referuntur. Verum quidem est, quod si vita aliena à negotijs, & conuersatione præsumere faciunt accusatorem nescisse alias accusatum, & punitum, eadem ratione præsumere facient ignorantiam delicti, cur igitur accusauit, si nesciuit? vel cur potius delictum, quàm emendationem persensit? An quia ab aliquo deceptus? an quia ipso sciente deliquit? sed cur statim non detulit? cur ipsi militare debet ignorantia ad calumniam, & non ad charitatem? relinquitur prudentis superioris arbitrio, qui secernere debet à malitia ignorantiam.

Vnde digno sci possit aliquem aliàs accusatum non fuisse.

Si quæras. An accusans aliàs accusatum, & non correctum, An in talionem incidat?

Respondeo ex eadem praxi loco citato *Cui pœnæ subiaceat accusans aliàs accusatum de ijs, quæ tanquam falsa iam reiecta fuerunt, nisi ad nouas probationes se obligauerit, in quibus deficiens pœnam talionis subeat*. Quinimo ad eliminandam calũniæ suspicionem in eadem Practica tit. *Inquisitio fol.* 22. *vers. si quis autem*. disponitur, *si quis autem in Visitatione defectus non manifestauerit, sed malitiosè, & callidè eos in aliud tempus, cuicumquè Ordinis Prælato manifestandos, aut literas contra quem-*

Accusans aliàs accusatum quando euadit talionem.

quempiam seruauerit, & postea in iudicio, seu visitatione deduxerit, produxerituè, non audiatur, sed eo ipso actibus legitimis priuetur, & infamis declaretur. Super quo statuto Notandum venit Primo, in illo caueri malignitates, & malas voluntates, quibus solent comparere delicta, non ex Zelo Religionis, sed quia hic & nunc priuato commodo expediant. & propterea tam acriter punitionis neruus exeritur. Notandum secundo nō puniri omnes quotquot in visitatione tacuerint, sed illi qui *malitiosè, & callidè* seruauerint. Potest enim dari casus, vt Prouincialis visitans sit nimis affectus partibus, ægrè què ferat deportari suos amicos, ipsis visitationem reuelet, & eos, qui ex zelo loquuti sunt, indiscretè prosequatur. tunc enim tacere poterunt, quia non tacent malitiosè, & callidè, sed prudenter. *Malitiosè* enim sonat callidè, insidiosè, fraudulenter. *Cic*. 3. *de offi*. & malitiosè gerere rem mandatam dicitur, qui decipit, quia malitia callidorum est, variorum, & dolosorum, contra quos Prætor edictum proposuit de dolo malo. *Spiegellius* & in iure peruersitatem sonat. *Baldus in l. quæ fortuitis C. de pignorat. actione. & in l. Macedoniani C. ad Macedonianum*. Sic etiam Calliditas idem est, ac dolus malus, fallacia, machinatio, fraus, quam iustitiæ contrariam, dixit *Cicero lib*. 1. *offic*. & est veluti callus, qui conscientiæ obducitur, vt notauit Donatus in *Adelph. Terentij act*. 3. *scena* 3. Prudentia autem est virtus moralis, quæ in delectu bonorum, & malorum consistit. *Cic. de finib*. 4. & est virtus necessaria in omni negotio, consistitquè in multarum rerum memoria, & vsu plurium negotiorū. Notandum tertio hinc colligi præscriptionem delictorum in Religione, nam transacta visitatione, quæ saltem fieri solet quolibet triennio (mitto visitationes annuas Prouincialium, quibus opponi possunt adhærentiæ partium) à Visitatoribus missis à Generali, & si casus det, quod Visitator sit nimis affectus Prouinciali, vel alicui Fratrum, saltem quolibet sexennio, in quo saltem duo Visitatores ingenui mittuntur, nec est facilè concedendum, succedere sibi duos Visitatores talibus passionibus addictos. Itaque non video vlteriorem progressum in correptionibus, & in sexennio consenescere delicta, quinimo (remotis causis recensitis) in triennio, in quo Religionis apparet studium, quieti, ac pietati inclinans, & de delictis non præsumens, plus timens sibi ex indiscre-

Malitiosè quid sonet.

Calliditas quid.

Prudentia in quo consistat.

In religione delicta præscribuntur.

ſecreto accuſantium zelo, quàm ex debilitate fragilium. & ſummopere auerſans viuum, & tenacem in fratres animum, qui malignitate imbutus ex diuturnitate cenſetur.

Quæſto ſeptima. Quomodo deleatur infamia?

Infamia facti quomodo deleatur.

Reſpondeo primo, infamia facti deletur actibus contrarijs, & tempore *cap. omnes 6. quæſt. 1. Nauarr. cap. 27. num. 204.* tempus regulariter debet eſſe triennale, vt communiter dicunt, quia breuiori tempore vix poteſt quis bonam opinionem ex mala nanciſci. Verum ſi actio mala iuxta exiſtimationem populi emendabilis eſt biennio, vel anno, puto illud ſufficere, v. g. quis iracundia motus alapam alteri in publico incuſſit, vel vulnus intulit, iniurias euomuit, &c. Si poſtea ſemel, atque iterum prouocatus, in ſilentio, & patientia pertranſijt, & ſi pluries ſufferentiæ actus oſtendit, certè emendatus ab omnibus iudicabitur, & ex impatienti, & temerario euadet apud omnes bonæ frugis, & opinionis. Bona enim, & mala opinio ex operibus naſcitur.

Poteſt etiam diſpenſatione Principis facti infamia aboleri, quidquid dixerit *Toletus, & alij apud Lezanam verb. infamia. num. 16.* Quia ſi poteſt ſuper infamia iuris, quæ maior eſt, multò plus poterit ſuper infamia facti, quæ eſt minor. Nec aliquid facit, quod ſuper opinione populi nullus poſſit, quia cum infamia iuris, quę naſcitur ex delicto, ſuper quo lex, vel Iudex irrogauit infamiam, & tamen Princeps poteſt vnica diſpenſatione reddere ad officia habilem alias infamem, multò fortius poterit purificare infamem facto. Supponamus latronem, & hæreticum, iam declaratos infames, à Principe ſuæ famę redditos ex gratia, qui tamen apud plebem peſsimè audiant, quæ de ipſomet Principe diſpenſante obmurmurent, an talis erit rectè diſpenſatus? nugæ. Noui hoc anno 1644. menſe Iulio dum iſta ſcriberem, tranſlatum ad Clericalem habitum, & ad Eccleſiaſticam dignitatem inſignem latronem, & ſtratarum craſſatorem, quem Vrbs, vt pleniſſimæ poteſtatis argumentum admirabatur, execrabaturquè, an ne de diſpenſantis authoritate ambigemus? ſit autem hoc faciendum, & an ſit benè factum? diſputationi relinquitur.

Infamia iuris vt purgetur.

Reſpondeo ſecundo, Infamia iuris tollitur, vt dixi hoc capitulo *quæſt. 2. diff. 4. verſu ſed dices*. Attamen quia in Commentarijs ad ſtatuta *cap. 2. ſtat. 14. §. 5. quæſt. 11.* dixi non poſſe noſtros

ſtros

ſtros Prælatos tollere infamiam, vt hæreſis, ſodomiæ, &c. ſed reſeruari ad Papam; doctrinam vniuerſaliter traditam declarandam cenſui, valere nimirum tantum ex iure communi, nō autem ex priuilegijs Ordinis, concedentibus Prælatis Regularibus poſſe diſpenſare in omni irregularitate, & abſtergere omnem maculam tam in foro exteriori, quam interiori, vt fusè probaui in prædictis commentarijs *loco citato §.5. quæſt.4* vbi tenui poſſe diſpenſari irregularitas ex homicidio voluntario, & *quæſt.5.* ex caſu hæreſis, & *quæſt.6.* à bigamia, vbi ampliſſima diſpenſandi priuilegia recenſui. Et ſatis fusè in ſequentibus quæſtionibus. Legi poſtea *Lezanam in Summa verb. infamia. num.17.* referentem priuilegia aliquarum Religionum, & putantem eos Prælatos poſſe diſpenſare ſuper infamia, qui poſſunt ſuper irregularitate, ſed non ſequitur ex neceſſitate materiæ, quia infamia non eſt irregularitas, licet à conſecutione Ordinum, & beneficiorum impediat, attamen eſt pœna, in iure ſatis diuerſa. aliàs dicendum eſſet, eſſe vnum, & idem, & hoc ex ipſius dictis colligi videtur, quia cenſet cum Theſauro, quem citat, vnico contextu tolli infamiam, & irregularitatem, quaſi verò idem ſint cum tamen ſint pœnæ diuerſæ, ſibi ſuccedaneæ, prius eſt culpa, deinde infamia, & infamibus dignitatum portæ clauduntur, & licet verum ſit, tolli irregularitatem ortam ex infamia, ſi ipſa tollatur, è contrario tamen verum non eſt, quia ſi Pontifex tolleret irregularitatem ortam ex infamia, & nihil de infamia loqueretur, certa illa remaneret, quia cum ſint duæ (alias tolleretur iſtarum pœnarum diſtinctio) ablata vna, quæ eſt effectus, non tolleretur alia, quæ eſt cauſa, & ſic non eſt reciproca conſequentia, melius probatur ex verbis priuilegiorum, quæ eo loco adduxi, nimirum *Sixti 4.* in confirmatoria, *Maris magni,* quæ incipit, *Regimini vniuerſalis Eccleſiæ,* declarans caſus, ob quos debeat adiri Sedes Apoſtolica, nimirum hereticos relapſos, ſchiſmaticos, literarum Apoſtolicarum falſificatores, & deferentes prohibita ad infideles ſubiungit, *Reliquis vero omnibus, etiam Simoniæ prauitate quomodocumque irretitis poſſe per illos, quibus inibi conceditur, abſolutionis, & diſpenſationis beneficium, & gratiam, iuxta caſuum exigentiam impartiri* · conceditur autem Prouincialibus, Cuſtodibus, Generalibus, & eorum Vicarijs, & infra concedit Generalibus, & Prouincialibus Miniſtris,

Diſpenſandi facultas in quo eſt reſtricta, & dilatata.

 niſtris,

nistris, ne Fratres vagandi occasionem habeant, posse dispensare cum patientibus defectum natalium, ex quocumque coitu illicito, *necnon cum his, qui ex quocumque causa, præter quam homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum irregulares forent, postquam ordinem ipsum professi fuerint, vt defectu huiusmodi, & irregularitate non obstantibus, irregulares ipsi, ad quoscumque etiam sacros ordines promoueri &c. & ad quascumque administrationes, & officia dicti ordinis eligi, recipi, & assumi, illaque gerere, & exercere liberè, & licitè valeant, motu, & scientia prædictis concedimus per præsentes*, & in Bulla, quæ appellatur *aurea*, incipitque *Sacri Prædicatorum, & Minorum Ordines*. confirmans supradictas facultates absoluendi, & dispensandi ait, *Super dispensatione, & absolutione tum eisdem in quibuscumque casibus, præterquam in illis, pro quibus essent, ad Sedem Apostolicam mittendi, &c.* Ex quibus patet amplissima facultas dispensandi in omnibus casibus (notatis tamen exceptis) inter quos, sine dubio est infamia, quia si conceditur de hæresi non relapsa, de simonia, & de homicidio casuali, multò magis conceditur de infamia, quæ eandem periodum cum irregularitate habet, mitto aliarum Religionum priuilegia, & noto vniuersalem illam, *ex quacumque causa*, in qua includitur infamia, quæ reddit etiam irregularem. Vide quæ scripsit idem *Lezan. loco cit. &c.*

Amplissima dispensandi facultas.

Si quæras, An infamia iuris præscribatur, saltem vbi ignota fuerit.

Infamia iuris non præscribitur tẽpore.

Respondeo negatiuè, quia pœnę iuris non abolentur tempore, sed remissione. Nam si excommunicatus eat in locum longinquum, & ibi celebret, &c, non propterea euadit non excommunicatus. Sed multò magis peccat, quia sciens, & prudens facit contra legem. Cum hoc tamen stat aliqua relaxatio iuris in infami, qui in excommunicato stare non potest. Supponamus aliquem declaratum, & punitum, vt furem, & consequenter infamem, si à sua in aliam Prouinciam transferatur, ibique exemplariter viuat, & infamia nesci tur, vnde & eligatur Guardianus, vel Minister, an hic possit acceptare prælationem, an verò debeat excusare se, non valens aliud facere, dicens se esse infamem. Dico debere se ciuiliter excusare intra terminos suæ conditionis, nimirum si in Prouincia sit in conceptu spiritualis, debet mordicus renunciare officium: sin minus,

Infamis si eligatur superior, vbi infamia est occulta, quid faciet.

nus, quantum faceret alius suæ conditionis, ostendendo humilitatem, &c. quod si his præstitis, nihil perfecit, potest acceptare, & exercere officia, & dignitates. Ratio est, quia in illa Prouincia est in possessione bonæ famæ, & non tenetur infamare se ipsum. Sicuti in simili censent de excommunicato, qui potest celebrare, & Sacramenta ministrare, vbi pro excommunicato non habeatur, potius obseruare debens preceptum naturale, de sua fama, quam positiuum de excommunicatione, & infamia, *Vgolin. tab. 1. cap. 14. Suar. disp 6. sect. 2. num. 7. de censur. Filliuc, cap. 7. quæst. 5.* Non enim præcepta Ecclesię, cum tanto incommodo obligant. *Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Henriq lib. 13. cap. 6. num. 3.* Nauar. *cap. 27. num. 239. Corduba in summa quæst. 137. Auila 2. par. cap. 9. disp. 8. dub. 5.* Præcepta Ecclesiæ nõ obligant cũ tanto incõmodo.

Quæstio octaua, an in pœnas calumniãtium incidat, qui cum veritate aliquem infamaret, puta quia peccatum secretum publicauit apud Superiorem, quod tamen probare non potuit.

Respondeo affirmatiuè. ex statuto *cap. 7. §. 5. num. 24. Talionis pœna plectendi sunt infamatores*, & dictis supra *quæst. 4. diffic 3.* & infamatur persona reuelando peccatum illius Verum, occultum tamen, vt diximus supra *quæst. 1. Respondeo 2.* idq; non solum, quia accusans non probauit, sed etiam, quia occultum reuelando, proximi ius violauit, vnde famam amisit. Quod intelligitur non tantum, cum apud Superiorem denunciat, nam apud ipsum sufficeret per vnum Testem probare, &c. apud alias tamen famę proximi, etiam cum veritate occulta detrahens, non sufficit adducere vnum, aut alium scientes delictum, quia vulgus non est Iudex, & ideo non debemus cum illo vti regulis iudicialibus, sed charitatis, & Iustitię. Infamat, qui peccatum secretum publicat, & non probat.

Dices primo, Quid si reuelaret peccatum non mortale, vel non graue, an censendus esset infamator, his pœnis plectendus.

Respondeo negatiuè, quia de minimis non curat Pretor De Venialibus dictum est supra de pœnis cap. 2. de non grauibus autem iudicandum est ex materia, & ex persona, quia non omnia peccata mortalia omnes Religiosos ifamant. Infamare censentur, votorum essentialium transgressiones, & quæ grauia, & grauiora, ac grauissima in nostra Praxi criminali Nisi esset leue.

adnotantur. *tit. delictorum discrimina fol.* 5. Leuia autem nequaquam, & de grauibus adhuc distinguendum esset, vbi nimirum in existimatione Conuentus, & Reipublicæ tale peccatum notabiliter famam lęderet, cuiusmodi non faceret ieiunij fractio, otium, &c. & in grauioribus, in Prælatum oblocutio, armorum in cælla retentio, camisiarum, & linteaminum vsus, ad professionem indebita admissio, Negotiorum Principum tractatio, &c. & alia his similia, quæ peccata quidem sunt, & Religiosos dedecent, at puniri debent, sed famam, & opinionem non obscurant. *Bonac. de restitut. disput. 2. quæst. 4. puncto 2. num. 1. vbi* Solonius *2. 2. quæst. 62. ar. 2. contr. 12.*

Dices secundo, Et si infamat mortuum?

Infamatores mortuorum

Respondeo, puniendus est, vt infamator, quia fama bona fratrum defunctorum honorat Religionem, & mala deturpat. Nec minus mortuo, quam viuo ablatum restituendum est, hæredibus scilicet, vel Reipublicæ, cuius est membrum. Itaque tenetur se retractare, & potest puniri pœna infamantium. Compensare autem illam suffragijs, & orationibus, vt *Rebellius quæst. 11.* cum alijs voluit, pium consilium est, sed non necessarium. Nam si quis mille Scio defuncto abstulit, si restituit hæredibus, & pro illo non orat, ad nil aliud obligatur: ita si orat, & non restituit, adhuc tenetur in conscientia restituere. Quia bonorum omnium ius ad hæredes transijt, hæres autem Fratris defuncti est Religio. Sicuti vanum est dictum *Rebellij* eiusdem, & *Molina tractat. 4. disputat. 28. & 44.* non teneri infamatorem restituere famam defuncto, si eum damnatum esse sciret, quia nec valeret sibi retinere mille ablata, si damnatum sciret Dominum. Et Ebrei applicauerunt triginta argenteos Iudæ, in sepulturam Peregrinorum, qui tamen suspendio vitam finiuit, ea nimirum moti ratione, quia bona decedentium quomodocumque abeant, ad hæredes, Rempublicam, vel Principem transeunt. Quod autem defuncto restituenda sit fama, probat ex multis citatus *Bonaccin. num. 2.*

Dices tertio, An reuelans defectum, vel morbum naturalem, sit infamare, & puniri debeat, puta si de aliquo Patre graui diceret, est amens, imprudens, &c. vel de alio, quod

quod sit ebriosus, morbo gallico laborans.

Respondeo, defectus naturales, sicuti non infamant, ita eos reuelantes infamatoris titulo non inficiunt, etiam si ob notitiam horum defectuum. ille postea ad officia non assumeretur. ita *Clauis Regia*, *P. Nauarrus*, *Reginaldus*, *Lessius*, *Molina*, *Pilliuccius citati à Bonaccina supra num.* 8. cuius opinionem non sequor in eo, quod peccare mortaliter contra iustitiam tales affirmat, cum magnum bonum impediant, vel nimis contristant. Non enim possum intelligere quomodo peccet contra iustitiam, qui dicit, Caium esse cæcum, gibbosum, immemorem, &c. si in rei veritate ita sit, quæ iustitia violatur hic? Impedimentum autem potius esset præmiandum, quam puniendum, quia impedit indignum à consecutione honoris, sine violatione famæ illius. Quod autem tristetur defectuosus (si non fiat data opera ad affligendum) neque videtur esse peccatum mortale, quia hac ratione nulla veritas dici posset, non placens patienti defectus, ex periculo contristationis. Secus dicendum esset, si quis affirmaret aliquem esse ortum ex Iudæis, Saracenis, adulterio, esse spurium, &c. quia hæc plus infamant, quo plus sunt vera, & adud omnes famam lædunt. *Bonaccin. num*. 11. De morbo autem gallico aliter sentio, quia hic ferè semper ex delicto infamante contrahitur, & eius titulus Religiosos multum infamat. Nec valet *Petri Nauarri*, *& Sayri* meditatio, quod soleat accidere sine culpa, quia inter Regulares non omnes talem distinctionem intelligunt, & fama in opinione consistit *Bonacin supra num*. 9.

Reuelare defectus naturales. non infamat.

Secus, si diceret ortum ex maculato semine.

Laborare morbo gallico.

Dices Quarto An infamet, dicens in hac Religione, vel in hoc Conuentu sunt multi scandalosi, vel improbi, vel infames, vel maligni, aut inhonesti?

Respondeo affirmatiuè, quia plus est lædere Communitatē, quàm particulares. nec valet dicere cum *Bonac. num*. 10. nullus læditur in particulari quia sufficit lædi in communi. & sicuti auferens ab ærario Reipublicæ tenetur restituere, etiam si nullus in particulari lædatur, ita infamans Conuentum, tenetur canere palinodiam, etiamsi nullus offendatur in numero, quia sufficit lædi in corpore mystico. & sic puniri iudico, qui Communitatem infamat, plusquam si particularem infamaret.

Infamare cō munitatem grauius est.

Quod si aliqui Notorij tales essent (sufficerent duo) censeo à pœnis immunem, dummodo extra Religionem hoc non effutiret, quia tunc esset grauiter, etiam alio titulo puniendus.

Quæstio Nona An infamantium pœnis subijciendus sit, qui peccatum secretum proximi diceret, vni, aut duobus amicis prudentibus, de quorum taciturnitate fatis confideret: vel ijsdem ad capessendum consilium aperiret.

Respondeo per statutum *cap. 7. §. 5. num. 42. Qui crimen fratris, quod legitimè probare non potest, alteri, quam Prælato reuelauerit, pœna talionis mulctetur. & num. 63.* initio relatum *Districtè prohibemus, ne quis sub sigillo Confessionis quid quam dicat, quod in alicuius infamam vergat, vel quod inter fratres dissentionem, vel scandalum generet.* ad quorum st atutorum declarationem adducenda est doctrina *Salonij, Bannes, Molina. Sot, Rebelli, Azorij, Suarez, Filliucci, Turriani, Aragonij, Valentia, Sayri* quos citat, & sequitur contra *Caietanum, P. Nauar. & Reginaldum Bonaccina dicta disp. 2. quæst. 4. puncto 3. num. 2.* nimirum peccare mortaliter reuelantem peccatum graue alterius vni, aut duobus viris, etiamsi prudétibus, & taciturnis, quia apud ipsos infamatur, & eò peius, quo graues viri fuerint, apud quos malè audit. Hinc meritò pœna talionis plectendus est, qui crimen occultum alteri reuelat. Id enim importat, quod *legitimè probare non potest* quia quod legitimè probatur, multis notum sit, necesse est. Exceptio autem illa, *quam Prælato*. Duplicem sensum habere potest, vel vt *Iudici*, vel vt *Patri*. etiamsi non desint, qui peccare mortaliter affirment referentem peccatum subditi Prælato, vt idē *Bonaccina* in fine *numeri 2. citati* docet, quia plus offenditur subditus malè audiens apud Prælatum, quam apud alium quēcumquè subditum, et si grauem &c. quod verum esse concedo quando esset omninò occultum, vel non proficeret ad subditi emendationem, vel Conuentus decorem, impediendo scilicet aliquod futurum scandalum. Nam si diceretur Prælato sine his respectibus, peccare mortaliter, dicerem reuelantem, quia infamatur proximus, & bono publico non prospicitur. Quoad vero consilium capiendum, ex communi sententia, apud *Clauē regiam lib. 11. cap. 6. num. 10.* & alios supra citatos in *Bonac. num. 3.* Dico non detrahi famæ proximi, si quis alterius peccatum amico reuelet, vt sibi, vel alteri caueat, quia in hac parte vti-

Peccat mortaliter qui cōram duobus graue alterius peccatum reuelat.

Nisi fiat, vt alteri caueat, aut sibi vel consiliū petat.

vtitur iure suo, secus tolleretur illa pars prudentiæ, quæ in futurum prospicit, & opportunis medijs, ad vitæ gubernium vtitur. casus autem esse possent, si sibi malum ab altero parari sciret, si proditionem, & malignitatem sibi, fratribus, Conuentui, ordiri, si bonorum conuentus direptionem meditari, si scandalum imminens adesse &c. posset de his cum viro prudente, vno (inquiunt Doctores) non pluribus, nisi vnus ad cõsulendum satis non esset, consuleret an monendus esset principalis, an ad superiorem recurrendum &c.

Et iuxta hanc doctrinam declarandum est suprascriptum statutum de sigillo confessionis, quia si potest sub secreto naturali, potest etiam sub confessionis sigillo; tunc enim iusta causa videtur, reuelandi peccatum alterius, sine animo tamẽ detrahendi, in quibus detractionis, & materialitas, & formalitas consistit, quæ ex diuersis circumstantijs cohonestari possunt, vt quod ex sua ratione malum erat, honestatis rationem induat. Porro sigillum Confessionis hoc loco accipitur, quo vti solent nonnulli ad firmandam in consiliario taciturnitatem, extra Sacramentum confessionis, Dum nimirum dicunt, Volo tibi communicare negotium sub sigillo confessionis. quo inuẽto, nisi adsit causa iusta ex supradictis, reuelandi peccatum alterius, adhuc peccatur mortaliter, & proximus infamatur. Quod autem hæc sit statuti mens, patet ex aphorysmo pract. Criminalis *tit. de Testibus fol* 31. dicente *Quod sub sigillo secreti, consilij, aut auxilij poscendi gratia, quis nouerit, nequè denunciare, nequè in iudicio tanquam testis aperire, nisi aliunde sciuerit, valet, nisi &c.* Vbi approbatur reuelatio peccati ad petendum consilium. Scio controuerti apud Doctores, An sit licitum aperire complicem in confessione sacramentali; affirmantibus multis non licere, quando graue damnum in vita, vel infamia, ex tali reuelatione secundę personæ immineret, quo casu, si commodiorem Confessarij opportunitatem non haberet, posset, & teneretur pœnitens, tales circumstantias non confiteri, ac si confessarij commoditate carceret, quia concurrentibus iure diuino naturali, de seruandis vita, bonis, & fama proximi, & positiuo de confitendis circumstantijs peccati integraliter, cum vtrumque seruari non possit, hoc secundum debet cedere *cap. duo mala dist.* 13. Ceterum his remotis, licere complicem in confessione aperire,

An liceat aperire complicem in confessione.

Qui affirment.

re, affirmant per multi apud *Suarez 3. par. tom. 4. disput 34. sect. 2. P. Nauar. lib. 2. cap 4. par. 2. num 271. Rebellium lib. 4. quæst. 13. num. 10.* Quia confessio integrè est facienda. Quia in iudicio complices manifestare possumus, ergo et in confessione, quæ est iudicium. Quia secus pauci possent suis Parochis confiteri, qui omnes cognoscunt, Quia hæc infamia leuis est, minor illa, quæ consurgit ex manifestatione peccati facta viro prudenti, vt dictum est, ad propriam vtilitatem. Quia tandē complex sibi imputare debet, qui cum altero peccauit, sciens, complicem debere aliquando integraliter illud peccatum confiteri. Ex qua communi doctrina deducitur, non esse sensum statuti, impedire illam reuelationem peccati, quæ fratri conceditur iure naturæ, ad suam, vel sui Conuentus salutem procurandam, sed illam, quæ has circumstantias non habet. Inquit enim statutum, *quod in alicuius infamiam vergat, vel inter fratres scandalum, & dissentionem generet.* Non potest autem generare hæc mala, si vni prudenti, & sub confessionis sigillo reueletur. Quod si secus accidat, non reuelanti, sed ei, cui relatum est, imputari debet, qui secretum violauit sine causa, & hoc est per accidens. sicuti (inquit *Bonaccina punct. 4 in fin. num. 2.*) qui inuasorem occidit, volens seipsum defendere.

Quæres An infamantium lege iudicandus sit, qui reuelat peccatum alterius, sed non asseuerando, sed referendo, dicens, se id nescire, audiuisse tamen, sed dictis fidem non præbere.

Infamat, qui refert audita, etiā si ipse non credat vera esse.

Respondeo affirmatiuè ex multis. quos citat *Bonaccina puncto 5. num. 1.* quia verè malam opinionem generat de fratre, nec in talibus circumstantijs euitari potest narrationem, quin opinioni alterius detrahat. Non enim tenentur circa narrata audientes, tam subtiliter discurrere, & vt de facto accidit vt plurimum creditur dictis, nisi talis persona referat, cui alij non credant; & in hoc casu etiam est grauiter puniendus, quia non quæritur quid alij credant, sed quid iste dixerit.

Si quæras An sit his pœnis mulctandus, qui verum crimen alterius reuelat, de quo alias fuit correptus, & nunc est emendatus.

Reuelans peccatum correptum, an puniendus.

Respondeo negatiuè, quia statutum Pract. Crimin. *tit Accusator fol. 18.* inquit *Accusatum alias, & correctum, siue apud Capitulum scienter accusant. non est audiendus, sed talionis pœna puniendus*; de sola igitur accusatione disponitur, non de detra-

detractione. Cœterum nec peccare mortaliter; qui delictum alterius emendatum recenset, affirmant *Lessius Azorius, Filiuccius, Molina apud Bonaccinam puncto* 6. *num.* 4. quia iam ille amisit famam pro tempore, quo peccauit. Vnde Historiographi non peccant publica aliorum, licet oblita, delicta scribentes.

Quæstio Decima An infamans absolui possit sacramentaliter antequam famam restituat. dicente statuto. *Nec absolui possit, nisi (prout poterit) antea famam restituat.*

Respondeo, pendet resolutio ex materia restitutionis, quando scilicet differri possit, & interim non obliget, Nam si ex restitutione famæ maius damnum sibi immineat, non tenetur statim restituere, puta si non solum se infamet in æqualitate personæ, quam infamauit, tunc enim tenetur damnum alienum æquali damno suo resarcire, quod est medium rei in restitutione requisitum. verum si sua infamia sit maior, puta quia persona in dignitate constituta, & melioris conditionis sit quàm infamatus, Vel vltra infamiam timeat sibi periculum vitæ, vexationis &c. & Ratio est, quia iustitia ad æqualitatem tantum obligat, non ad maius. Ita *Aragonius, Lessius, Clauis Regia, Salonius Sà. Filliuccius, Molina apud Bonac. disput.* 1. *de restitut. in genere quæst. vlt. puncto* 1. *num.* 11. Non enim tenetur restituere bona inferioris ordinis cum iactura superioris ordinis, vel cū eorundem excessu, cuiusmodi esset vita, & fama, vltra eam, quam iustitiam amitteret, restituendo. Nam in hoc casu currit regula *Scoti in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *art.* 4. Quod solutio differri potest, quoties Dominus rationabiliter non censeatur inuitus. In multis enim casibus Dominus famæ & bonorum, etiamsi de facto vellet sibi sua restitui voluntate commodi, tamen rationabiliter, voluntate honesti, censetur velle tunc tēporis sibi talia non restitui. sic fœmina, quæ ex adultero peperit, non tenetur declarare filium illegitimum, ad conseruandam legitimis hæreditatem, si suæ famæ, aut vitæ timeat Cœterum in æquali damni, & infamiæ periculo, restituenda est fama, quia innocentis conditio præferenda est, tanquam potior, & pro saluanda vita iniustè accusati, debet prodigi vita accusantis, in excessu autem maiori duplo (quod magnum dānum putant multi apud *Bonac. cit. num.* 23.) talis obligatio nō currit. Vniuersaliter distinguunt, non teneri ad restitutionem, si ca-

De obligatione restituendi famam.

Restitutio differri potest, quousque dominus non cēsetur in uitus.

Innocentis cōditio præferenda est.

si cadat à proprio statu, in quo erat, antequam detraheret, vel surriperet; quod esset in casu nostro, si Religiosus Theologus, Magister, Doctor, &c. hos gradus acquisierit iustè, accidat autem infamare alium ex suis paribus, vel inferioribus, simplicem Sacerdotem, aut conuersum; teneri restituere famam infamato sibi æquali, inferiori autem, non statim, sed capta opportunitate temporis, & præstitis beneficijs in alio genere, non restituendo immediatè famam ablatam, quia tunc è suo caderet statu. Si dicas si furaretur inferiori centum, an non teneretur restituere, ac si maiori furatus fuisset? Respondeo, non est par ratio restitutionis famæ, & bonorum, quia hæc detracta, non perdunt absolutè statum legitimè acquisitum, sicut illa, quæ deiicit à proprio statu, si dicat, *Infamaui Laicum, vel Choristam*. & huc intrat diuersitas illa personarum, nobilium, & ignobilium, quæ in remissione iniuriarum non parificantur. Sed sufficiunt inæqualia recognitionis officia *Præter æquum censet* (inquit *Simmacus in epistola ad Patrem* scripta) *qui inter dispares obsequium par requirit*. Sed hæc diuersitas cum grano salis inter Religiosos accipienda est, quia inter istos æqualitas fraternitatis colitur, status diuersitas eua nescit, quos vnius habitus, & professionis titulus cohonestat. *Fratres enim sumus*, id est ab vno parente ad æqualitatem progeniti. Itaque incidente maiori damno restitutionis famæ, censetur tunc non posse restitui, ideo potest interim absolui.

Si dicas, infamans alium non solum amittit famam restituendo, sed etiam subit pœnam talionis, ergo semper erimus in maiori excessu, & consequenter nunquam in statu restituendi famam.

Respondeo, hic non est excessus supererogationis, sed naturalis obligationis, sibi imputet, qui infamauit, quia cum hoc actu necessario connexæ sunt, & restitutio, & pœna. Si id fiat in foro exteriori. Attamen dum loquimur de foro sacramentali, pœna talionis abscedit, & poterit differri restitutio, quousquè sit periculum, quod propter restitutionem famæ, subiturus sit exteriorem pœnam.

Quando infamans absolui possit ante restitutionem.

Poterit etiam absolui, si restituere non possit, si scilicet fuerit absens, & sicut lingua infamauit, debeat lingua restituere. Nam non tenetur literas scribere, quibus se infamasse fateatur, & veniam petat, nisi etiam literis infamasset. Ratio est, quia

quia non tenetur plus, & alio modo reddere, quam abstulit; abstulit verbo, ergo verbo restituat. Possent enim literæ in iudicium produci, & sic in foro exteriori puniri, & sic præstaret restitutionem cum excessu multò maiori, & cum periculo, &c. ad quod tamen non tenetur, & secundum hanc rationem reperiretur in statu impossibilitatis, & patet regula, *Impossibilium nullam esse obligationem*: Ita multi apud *Bonacin. loc. cit. num.* 30.

Poterit adhuc absolui, si infamatus iuri suo cederet, quia ex alia regula iuris, *Volenti, & consentienti non fit iniuria, neque dolus*, nisi sit Prælatus, vel adeo grauis persona, qui iuri suo cedere non possit, quippe qui habet suam famam Reipublicę obligatam. Poterit etiam, si infamans pro certo sciret, infamatum de hac restitutione non curare, puta quia post infamationem se salutarunt, secum collocuti sunt, & fraternitatis, aut amicitiæ signa ostenderunt; & tunc currit alia regula, *Taciti, & expressi, idem est iudicium*. Authores multos citat *Bonac. dicta quæst. vlt. puncto* 2 *num.* 8. *& disp.* 2. *quæst.* 8. *punct.* 4. *num.* 1. quia sicuti furtum non est, vbi Dominus inuitus non sit, ita non retinet iniustè famam alterius, qui condonat.

Poterit etiam absolui facta præscriptione, quæ bona aliena facit nostra. Verum quia *mala fides non præscribit*, vt est *in regulis iuris in* 6. & qui infamauit semper est in mala fide, præscriptio in hac materia non currit, attamen si nomine præscriptionis intelligamus tempus interpositum, quod in obliuionem infamiam mandauit, itaut non sit in memoria eorum, qui audierunt, vel adsunt, tunc temporis non tenetur famam restituere, & illatæ infamiæ memoriam refricare. *Bonac. disput.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 13. vbi multos citat, præcipuè *Azorium* dicentem, tempus, quo probabiliter censere debemus inductam obliuionem esse 20. annorum, alij melius, prudentis viri iudicio remittunt, cum nimirum de ea re amplius non loquuntur, & prudenter tenetur, memoriam infamiæ iam obliteratam fuisse. Qua etiam ratione absolui poterit, si infamatus, bonis actibus suis famam recuperauit. Tunc enim infamator restituere non tenetur. Sufficit namque infamatum bonam famã recuperasse, nec curare debemus de via, per quam recuperauit, sicuti si quis equum alteri rapuisset, Dominus autem alia via illum recuperasset, non tenetur fur eundem, vel alterum

resti-

restituere. *Bonac.* apud quem alij multi *puncto* 12.

Quæstio vndecima, si quis seipsum infamasset verè, vel falsè, dicens se adulteratum fuisse, furem esse, &c. an puniri pœnis infamantium deberet?

Infamans seipsum puniendus.

Respondeo affirmatiuè, quia plus est infamare seipsum, quã alios, & si infamando alios peccat contra iustitiam, infamando seipsum, peccat contra charitatem. Conueniendus est enim iste sui infamator, an verè peccatum, quod dixerat, commisit, si sic, puniendus est de peccato commisso; si non, puniendus est de mendacio, & iniuria, qua vtrinquè suam Religionem conspersit.

Nec valet dicere, est Dominus suæ famę, et sicuti non peccat mortaliter prodigens bona sua, ita nec suam famam. Nulli enim fit iniuria volenti, & consentienti, vt permulti grauissimi Doctores scribunt apud *Bonac. puncto* 10 *num.* 1. *disput.* 2. *quæst* 4. Quia Religiosus non est Dominus suę famæ, & ipsius iniuria, ac infamia redit in Religionem, cuius est filius. Nec Patres Societatis Iesu (quos in fine dicti numeri laudat Bonac in quod renunciauerint iuri suo de fama, &c. ita renunciant famę, vt quilibet possit se ipsum falsò, aut verè infamare, sed tantum quod Prælato eorum peccata reuelari possint. Nec Sanctorum Virorum *Augustini*, & aliorum, qui sua peccata manifestauerunt, exempla, iuuat conclusionem appositam, quia hi particulari Dei instinctu, & ad magnificandam Dei misericordiam suas vitas scriptis consignarunt. Nec alijs iniuriam irrogarunt, Religiosi autem cum sint membra Regularis Reipublicæ, & ipsorum bonum, vel malum nomen in totam Communitatem redundet, peccant mortaliter contra iustitiam, se infamando, vt cum *Claui Regia*, *Nauarro*, *&* *P. Nauar.* toties laudatus *Bonac.* testatur *loco cit. num.* 2. atque hæc circa infamatores dicta sufficiant.

LAVS DEO.

POENALIUM
DISTRICTIONUM
EXAMEN.
PARS SECUNDA.

CAPITVLVM XI.

De Pœnis in Falſarios, & Falſos Sancitis.

AMPLA deformitatum ſeges inſtruitur. Inſtrumentorum, literarum, ſigillorum temeratores, ac in iudicio perperam deponentes huc ſpectant. Pauca, quoad terminos, in t. . 3. *noſtr. Comment. Stat.* 5. in declaratione triũ caſuum reſeruatorum *6. 7. &* 8. prælibauimus, & aliquem etiam ad *caſus* 15 *&* 16. tetigimus, nimirum de falſis accuſatore, teſte, & iurante, ac literas, ſigillaque maiorum adulterantibus. Nunc pęnitius in anfractus introeundum. Falſitas eſt immutatio veritatis *Auth. collat.* 5. *Nouella* 60. *tit.* 15. *& Auth. coll.* 6. *Nouell.* 73. *tit.* 2. Quæ poteſt fieri facto, aut verbo. *l. iniuria* §. 1. *ff. de iniurijs.* vtrobique enim offenditur proximus dolo contra veritatem. *l. ſi Seruus non ſit vnius. ff. de interrog. in iur. faciend.* falſum tribus modis accipitur. Primo pro eo, quod non eſt verum, licet ab alicuius mendacio non procedat, exempla ponuntur in *l. ſi is qui ducenta.* §. *vtrum. ff. de reb. dub.* Secundo pro mutatione veri fraudulenta, & ſic omnia mendacia ſunt falſa. Tertio pro delicto, ſeu crimine falſi, quod committitur non tantũ ſimulando, vel mutando veritatem, ſed exequendo animi dolum contra proximum. *l. quid ſit falſum. ff. ad l. Cornel. de falſis.* Nos falſitatẽ non in vniuerſum ſumimus, ſed in hoc tertio sẽſu, eamque reducimus ad terminos noſtrorum Statutorum, nimirum ad falſitatẽ, quę in iudicio à teſtibus, & ad illam, quę in violatione literarum, & ſigillorum Superiorum committitur. quod eſt, falſitatem in dicto, aut facto inſequi.

Falſitas quid.

Falſum quotuplex.

Quæſtio prima, Quis nam dicendus ſit Teſtis falſus.

Reſpondeo ex Practica Criminali *tit. de Teſtibus. fol.* 28. *Teſtis falſus eſt, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel eſſentialia tacet: qui in alium ſenſum dicta interpretatur, qui*

Teſtis falſus quis.

depoſitiones mutilat,qui dubium pro certo affirmat . Diffinitio, ſeu notio collecta ex varijs Doctorum concluſionibus ab vna radice prodeuntibus,ſcilicet veritatis mutatione. Cum enim Teſtis teneatur veritatem fateri Iudici legitimè ipſum interroganti,quotieſcunquè veritatem ad mentem Iudicis non dicit,quoquo modo id faciat, ſiue illam negando, ſiue tacendo, ſiue occultando,ſiue ęquiuocando,ſiue decurtando, ſub notione conſtituitur falſitatis , ſic paſſim omnes de hac materia ſcribentes. *Clar.q.59.per totum . & §.falſum à num.3. ad 20. Rodrig. in tract. Ordinis iudiciarij c.7. Zambellus in regulis gener. criminum cap.10. n.11. Foller. in prax. c.8. præcipuè à nu. 45. Siluester verb. Teſtis nono quæritur. cum Summiſtis verb. Falſum*. *Diaz in praxi c.96. cum ſuo Additionatore. Abb. in cap.1.n.1.3.4 de crimine falſi*, ſed partes deſcriptionis examinandę ſint, hinc.

Prima difficultas, An Teſtis non iuratus dicens falſum , poſſit dici,& puniri, vt falſus Teſtis.

Reſpondeo in rigore Sermonis falſus teſtis dicendus eſt, quia teſtatur falſum, verum enim vero ſumendo Teſtem in ea acceptione,qua Teſtis eſt, nimirum dum afficit partem, & concludit in cauſa, ſi iuratus non ſit, Teſtis completè dici nō poterit. Nam Teſtes propriè dicuntur,qui de rebus,& negotijs hominum fidem faciunt , cum dubitatur, & veritati patrocinantur , inde teſtès dicti, quod tueantur ſtatum cauſæ . *Autentica de Teſtibus in principio. S. Iſidorus lib.5. Etymol. c. 23.* Non iuratus autem hunc effectum non producit, quia iuramentum eſt , quo Iudex adſtringit Teſtem ad veritatem fatendam, vt *Spiegellius in verb. Teſtes iurati.* Vnde non iuratus non probat. *l.3.in §.Sabino.& ibi Gloſ. vnic aff. de teſt.* ſiue in manu Iudicis, ſiue in manu Notarij de ipſius commiſſione. *Bartol.in l. ex Sententia ff. de teſt. tutor Bald.in l. Iudices. C. de fid. inſtrum.* quia ſi Iudex iuramentum non approbat,non valet,& ſunt clari textus. *c. nuper c.fraternitatis. c. tuis de teſtibus. C.finali de iur. calum. Authent. Sed Iudex. C. de Epiſcop. & Cleric. Panor. in dicto c.tuis de teſtibus c. hortamur c puta 3.q 9 Siluester. verb. Teſtis n.6. verſ. tertio quod iuret.* An autem ſit de eſſentia, ac forma teſtificationis,an vero de ſollēnitate diſputant. *Clar.lib.5.§.Falſum. verſ. Tu ſcis Panor.in c.tuis quæſtionib.de teſt.n.2.Anton.Francus in Abb.in dicto*

Teſtis quis formaliter, & cōpletè.

Non iuratus non probat

dicto c.tuis.verſ.de ſollēnitate formali.& in c.veniens.eod.ver.ex iſto textu,& alii multi,& adſunt probabiles rationes vtrinq. Quidquid ſit de hac ſpeculatione,hoc certum eſt, Teſtē non iuratum non habere fidem. Niſi examinaretur ad fauorē partium,quę remitterent iuramenti præſtationem.cum conſenſu Iudicis,quia dum agitur ad fauorem publicum principaliter, non poterit remitti,& tamen cum hoc ſtat,quod iuramentum remiſſum habetur pro præſtito,vt notauit *Anton. Franc. loc. cit.* non ad effectum agendi contra Teſtem de periurio ſed vt plenè in iudicio illi credatur,quia cum nō iurauerit, periurus & in falſitate eſſe non poterit.

An autem puniri poſſit,vt falſus teſtis non iuratus. Reſpōdeo affirmatiuè cum *Claro dicto* §.*falſum.n.*11. dicente,poterit puniri de falſo, perinde acſi iuraſſet. Cum *Bart.Curtio Seniore, & Alex.* qui de cummuni teſtatur. Cui ſubſcribit *Lopez ad Diaz,c.96.verſ.5.minimè.* etſi referat *Bal.Angel.Robertum, Marant.& Plotum* Sentientes,Teſtē,falſum deponentē ſine iuramento,eſſe puniendum pœna extraordinaria,qua pœna puniri debere putat etiam *Clar.loc. cit.* quando falſitas non eſſet alteri nocibilis. Vnde arbitrio Iudicis remittendum puto ſi pœna ordinaria,aut extraordinaria puniri debeat, onſideratis qualitate deponentis,contra quem deponitur , & cauſæ grauitate,& ſuper omnia grauitate huius ſceleris ,quia cum officium Teſtis ſit publicu,& iuramentum ſit inuocatio diuini nominis in teſtem,ſi in hoc falſitas intercedit, vita moralis euertitur. hinc *Prou.6.Teſtem fallacē odit Deus.* Quippe qui Deo inuocato,Iudici excipienti,& Innocenti eſt iniurioſus, vt dicitur in *c.1.n.1.de crimin.falſi ex* S.*Auguſt.*Ideo falſi crimē eſt publicum , & à quolibet de Republica accuſari poteſt *Clar. ſupra initio* lege quæ citatus *Lopez* doctè congerit in hanc rē.

Teſtis nō iuratus,& falſus puniri poteſt.

Falſi crimen eſt publicū:

II. Difficultas.An pœna falſi puniri debeat Teſtis, qui veritatem occultat.

Reſpondeo affirmatiuē. *Abb.in c.Falſidius.n.3.de crimine falſi.Bald.in l.*Praesbyteri.*C.de Epiſc.& Cleric.*& in *l.vbi exigitur* §.*dolo ff.de edend.Bartol.in Authē.de teſt. Angel.de Aretio de maleſ.in verſ.*Falſarios, qui dicunt teſtes teneri de falſo,nō ſolū quando dicunt mendacium, ſed etiam quando occultant veritatem,v.g. quando interrogatus ſuper tertio articulo, reſpondet,ſe nihil ſcire,vel quando iurauit dicere puram,& meram veritatē,& multa ſubticet.Et citat ad hoc *Abb.c.cū dilecti.*

Teſtis occultans veritatē pœna falſi puniri debet;

de accuſ. cũ aduertẽtia, vt prius ſit interrogatus à Iudice, quia nõ interrogatus, dicere nõ tenetur, quia Teſtis nõ debet eſſe verboſus, & ſatis eſt ſi ad interrogata reſpõdeat, tacere enim veritatẽ, nõ eſt peccatũ, nã Chriſtus interrogatus à Pilato, *quid eſt veritas?* & de alijs multis nõ reſpondit *gloſ. in c. quiſquis.* 11. *q.* 3. tunc enim tenetur, cũ à Iudice legitimè interrogatur, vt Teſtis, vel habet ex officio veritatẽ fateri. S. *Thom.* 2. 2. *q.* 7. *art.* 1. quo caſu obligatur de neceſſitate ſalutis; & fundatur in iure naturali, quia ità peccat qui poſitiuè nocuit, ſicut qui negatiuè ſe habuit, quãdo potuit prodeſſe, & noluit, ſi ad id tenebatur ex officio, vel impedire malũ potuit, & noluit. S. *Thõ ſupra Silu. verb. Teſtis q.* 8. *ver. primũ ſecundũ Arcbid.* ad quod multa cõgeſſerũt *Iaſon. in l. præſcrip. not.* 2. *C. ſi cõtra ius, vel vtilitatẽ publicã.* *Fel. in c.* 2. *de Teſtib. cogẽdis. verſ. vtrũ autẽ Teſtis.* eſt cõmunis sẽtẽtia, D. *Anton. Arcbid.* D. *Thom.* quos citat, & ſequitur *Abb. in c. cauſã. n.* 2. *de teſtib. cogẽdis* Quod teſtis, in omnibus caſibus, in quibus poteſt Iudex de iure interrogare, ſi nõ reſpõdeat, vel negat, vel cælet veritatem, peccat mortaliter, tenetur ad intereſſe partis, & eſt falſus. Quia quilibet tenetur obedire ſuo Prælato in ſpectãtibus ad officiũ suũ & eſt de iure diuino *Deuter.* 6. *non falsũ teſtimoniũ dices*, & hab. *c.* 2. *de maior. & obed. & c qui reſiſtit.* 11. *q.* 3.

Teſtis ad interrogata reſpõdeat.

Et idẽ dicẽdũ eſt de illo, qui cõfitetur quidẽ accidẽtalia, tacet autẽ eſſentialia, quia iſte propriè tacet veritatẽ, de qua interrogatur iuridicè. Cuius ſi cõtrariũ faceret, dicẽdo quidẽ eſſẽtialia, & ſubſtãtialia, tacẽdo accidẽtalia, puniri nõ poſſet pęna falſi. Sed aliqua alia pœna arbitraria. *Clar. citat. §. falsũ n.* 9 *cũ Baldo, Alex. Iacobo Butrig. Marſilio.* qui de cõmuni teſtatur multos alios citat *Lopez in Diaz dicto c.* 96. *verſ. ſecũdo excuſabitur.* Eſsẽtiale autẽ, & ſubſtãtiale in teſtificatione eſt illud, quod tãgit veritatẽ, quę in facto quæritur, & illã variat, ſi tacẽtur. *S. Thõ.* 2. 2. *q.* 70. vbi dicit Diſcordia teſtiũ in circumſtãtijs principalibus, variãtibus ſubſtãtiã facti, aufert efficacia teſtimonii, ſecus in nõ pertinẽtibus ad ſubſtãtiã facti. Puta quod tẽpus fuit ſerenũ, vel nubiloſũ, domus picta, vel nõ picta &c. Sic Euãgeliſtę diſcordarũt in hora mortis Chriſti, nõ tamẽ in die. Ideo variare de loco, tẽpore, vel perſona, ita ut nõ cõſtet de re, vel facto eſt variare in ſubſtãtia *Silu. d. verb Teſtis n.* 7. ac in facto principali id eſt in illo facto, quod quęritur in Cauſa, & à Teſte, prout inſinuatur in dicta noſtra praxi *tit. de Teſtib.* Quod ſi in

Tacens eſſentialia teſtis falſus eſt.

Et quod eſt eſſentiale in teſtificatione.

si in vno essentialia, et in facto principali falsus deprehēdatur in omnibus vt falsus habēdus est, secus si in extrinsecis, & citatur *Farin. q 67. nu. 159. & Clar. q. 53.* equidem *semel malus semper præsumitur malus de reg. iur. in 6.* & est communis omnium. Et in hoc casu puniendus erit tanquam falsus. *Clar. dicto §. falsum. vers. sed quid si testis.*

III Difficultas An falsus sit testis, qui in aliū sēsū dicta interpretatur, qui mutilet depositiones, vel dubiū pro certo affirmat.

Respondeo affirmatiuè, si hęc facit dolo, & malitiosè, alias non *Io. Andr. in c. cum Io. Eremita. de fid. instrum. Angelus in Auth. de testib.* §. & licet *Sebast Sap. in Abb. cap. falsidius. vers. nonsolum. Ignatius Lopez dicto c. 96. in Diaz vers. 3. ab hoc ordinario*, qui excusant rusticos à pœna falsi, nisi appareat de malignitate, quia præsumuntur potius ex simplicitate falsum dixisse. Quę doctrina applicari posset ad aliquos simplices Fratres, qui è bobus, vt Eliseus, & è *Laureato vomere*, ad Religionem conuolant, putāq. offendere proximum, si testimonium contra illum dicunt. Maximè si ad offensam examinentur, & licet hoc in Religione sit difficile, ob variam quam de diuina lege doctrinam accipiunt, attamen desideratur Iudicis zelus, & aduertentia ad discernendum malitiam, simplicitate adornatā, cū etiā inter rusticos super excellens malitia reperiatur, *glos. in l. Athletæ. §. rusticis ff. de excusat. tutelæ.* eorum maximè, qui cum stulti sint Sapientes sibi esse videntur. Vide *S Thom. 2. 2. q 70.*

Testis est falsus qui sensum torquet &c.

Porro, cum falsum testimonium sit, quotiescunq. non respondetur ad mentem Iudicis, & secūdum interrogationem, quæsita veritas non effertur; sine dubio falsus est testis, qui in verbis æquiuocat, qui Rei dicta in alium sensum, quam veritas patitur, torquet, qui depositiones decurtat, & complete quod est, non dicit, qui certum pro incerto, & è contra affirmat. Quippe veritas vna est, tanquam centrum, à qua multipliciter discedere possumus, siue negando, siue cælando, siue æquiuocando, siue malè interpretando, siue mutilando &c. & Perinde est, hac, aut illâc abire, dummodo veritas non compareat. Quæ est doctrina *Glos. in c. notificamus, & in c. testis 4. q. 3. 35. q. 1. & l. 1. ff. de falso. c. præsens. 20. q. 2. c dilect. de accusat. c. nequis. 22. q. 1 Panor. in c inquisitionis. §. ternæ de accus. c. 1. de fals. Siluest. verb. Testis n. 8. vers. quartum Testis.*

Quæstio secunda, An procurans deponi falsum, vel reuocari verum, quod fuerat depositum, sit puniendus, pœna falsi.

Respondeo de hoc, adest Statutum generale c.7. §.5. n.64. *Deponi procurans, aut reuocans, vel reuocari procurans, quod verè depositum fuerat. sit ipso facto excommunicatus, nec absolui possit, nisi à Prouinciali, satisfactione præmissa: semestri carceri mancipetur, infamisquè perpetuo existat.* est doctrina communis apud *Clar. dicto §. falsum vers. subornans autem. & infra.* Quod subornans testem ad dicendum falsum dicitur falsum committere, & puniri debet, sicut ipse falsus Testis. Sicuti vt falsus puniendus est, qui scienter falsos Testes, producit. Et sic concludit ipse *Clarus. Circa testes* (inquit) *potest falsitas committi, primò subornando testem ad dicendum falsum testimonium. Secundo producendo in iudicio testem falsum. Tertio dicendo falsum testimonium. Quarto vtendo dicto ipsius falsi testis.* intellige scienter. Vnde solent periti Procuratores facere, vt pars, quæ produxit testes, interrogatur, vt eis vti velit. Vt postea nullam habeat excusationem. *Clar. ibidem vers. vtens dicto falso,* & est regula iuris *l. is damnum. ff. de reg. iur. vbi Decius, Cagnolus,* & alij interpretes *Simanca de Canon. instit. tit. 62. n. 99.* & istos suasores, & procurantes plus puniendos esse, quàm ipsosmet falsos testes, affirmat *Ignatius Lopez dicto c. 96. in Diaz vers. & quod de Testibus falsis;* quia isti maiorem nocendi animum habent. maximè si donis, promissis, vel minis id faciant, in quo debilitatur aliquo modo malitia Testis, qui seduci se facit, & crescit in suasore, qui est malitiæ architectus.

Testem falsum subornãs vt falsus puniendus, & est excommunicatus.

Sed est prima difficultas. An pœna excommunicationis, & aliæ pœnę hic latę afficiant testem, qui ex sua malitia falsum deponit. Et ratio dubitandi est, quia vt supra retulimus in Stat. generali *dicto c.7. nu.24.* dicitur *Pœna talionis plectendi sunt, qui falsum testantur.* & *nu.63. falsò aliquem infamans, pœna talionis puniatur.* & certum est, falsum Testem infamare. Si igitur pœna talionis (quæ poterit esse aliquando, perpetui Carceris, triremium &c.) pront grauia fuerint delicta, quę falsò obijciuntur. & testantur. Cur nunc Carceris semestris pœna adijcitur, & excommunicatio? &c.

Respondeo, excommunicatio est pœna adiuncta, quę peruadit tam falsum deponentem, quam deponi facientem,

reuo-

reuocantem &c. quia est adiecta post omnes istos recensitos, & refertur ad omnes. Adiectio autem semestris Carceris est pœna, quæ dari debet omni Testi falso, & falsum procuranti, in quocumq. casu, qui maiorem pœnam non absorbeat. Imposita enim pœna maiori, maximè si sit eiusdem generis, cessat minor, quia ista à maiori absorbetur. *Clar. q.99. nu. 9. & vltimo.* Itaque falsum deponens &c. est excommunicatus ipso facto, quod est intelligendum iuxta tradita in c. de pœnis... .. post declarationem debet satisfacere parti, remanet perpetuo infamis ob crimen falsi, & est carcerandus per sex menses; idquè copulatiuè, quia omnes istæ pœnæ sunt inter se cōpatibiles. Si verò pœna talionis, quę sequitur infamantem, fuerit ad vlteriorem Carcerem, vel ad triremes, tunc pœna breuioris Carceris cessat. Pœna maior minorem absorbet.

Secunda difficultas, cùm pœnæ ex supradictis. *cap. 2. de pœnis* non incurrantur, nisi post Sententiam, cur disponitur, non posse absolui testem falsum nisi à Prouinciali præmissa satisfactione.? vel enim est in foro conscientiæ, & tunc ante declarationem, tali facultate non indiget: vel post (vt innuere videtur Statutum, addens carcerationem, & infamiam) & tunc impertinens est forus conscientiæ.

Respondeo, dispositio amplectitur vtrumquè forum, quia absolutio Prouinciali reseruata, si esset publica, non indigeret ista cautela, nisi dicamus adiectam, vt Prouinciales hanc facultatem haberent, & non esset opus ad Generalem recurrere. Et verum quidem est, excommunicationem non ligare, nisi post declarationem, & non agi hoc loco de reseruatione casus falsariorum, Sed de sola excommunicatione, vt patet ex verbis Statuti: esse autem de foro etiam conscientię, dum non potest absolui falsum deponens, aut procurans nisi satisfacta parte, quia hoc est de iure naturę, dictante, cuique reddendum esse, quod suum est. Cœterum in statuto disponitur.

Quæstio tertia, An pœna falsi plectendus sit, etiam qui deponit falsum ad defensam?

Respondeo cum aphorysmo practicæ nostrę Criminalis citatæ. *tit. de testibus fol. 28 falsum deponens ad defensam, pœna extraordinaria puniri debet.* Communis doctrina, quod ab ordinaria pœna falsi excusatur testis, quando falsitas nociua nō est. *Bald. l. 1. n. 2. de sepulchr. violat. Afflictus dec. 21. n. 13. Hyp-* Falsum deponens ad defensam puniri debet.

 politus

politus in §. præterea n.23 Menoch.de arbitris.lib. 2. Centur.4 casu 306. *n.21. Ludou. Bolognınus cons.30 colum. penult. Plotus in tract. de in litem iuramento* §.34. *n°15. Clar.dicto §.falsum. vers item excusatur.* qui tres de communi testantur. ad quam reduci possunt *Glos. in l.damus.C. de falso. & in cap. quanto de iureiur.* Bartol.in *l.1.§.vltimo ff.de falsis.Cornel.cõs.* 182. *colum. penult lib.4. Rolandus à Valle cons.38.* & alij quos citat dictus *Hyppol in l.1.dicto §.præterea. ff. ad l.Cornel. de Sicar.* dum tenent, testem falsum,qui non nocuerit, non esse pœna falsi plectendum. Non enim affirmant, nulla pœna dignum esse, quia hoc est contra rationem,cum verè falsum dixerit,quod est grauissimum peccatum, atq. vnum ex exceptis in communi indulgentia Principum,à qua exceptuatum semper intelligitur crimen falsi,vt ait *Bart. in l. Lucius.ad finem ff. ad sen. cons. Turpilianum, & Hippolitus in rubrica ff. de fals.nu.12.* intelligendi sunt igitur de pœna ordinaria, non extraordinaria,quã omninò infligere tenetur Iudex regularis qui magis Zelare debet iuramenti Religionẽ,quã secularis.

Crimen falsi exceptuatum.

Quod dictum volo, si falsitas in sola defensione consistat, puta in delictis, in quibus ex officio proceditur, & non ad partis instantiam, quia si quis aliquem accusasset, & ad pœnã talionis se obligasset, probauissetquè accusationem, quam Reus falsis defensionibus conuellere niteretur,vnde examinati ad offensam testes, vt falsi reputarentur,& accusans pœnã talionis subiret. in hoc casu is, qui ad defensam examinaretur, & falsum deponeret,cum eius defensio noceat alteri, omnino esset puniendus pœna ordinaria falsariorum.

Quæstio IV. Quid sit falsificare literas,aut sigilla Maiorũ?

Respondeo modos falsificandi literas Apostolicas ponit *Innoc.3 c.licet ad regimen.de crimine falsi*, ad Rem præsentem impertinentes. in quibus etiam sigilla adulterãtur, quas appellat Bullas, quarum nomine non veniunt integræ literæ Apostolicæ,idest pergamenum,filum, plumbum, quas Bullas Apostolicas dicimus,sed ipsum sigillũ plumbeum,imaginibus Apostolorùm Petri, & Pauli insculptũ,vt notauit *Abb.in dicto c.licet. vers.item nota.* ait enim *prima falsitas est, vt falsa Bulla, falsis literis apponatur.* id est falsum sigillum plumbeum. Bulla enim, Græcum vocabulum,& consilium, & locus, in quo consultatur, significat solita prætextatis pueris

Quot modis Apostolicę literæ falsificantur.

Bullæ quid.

Romanis

Romanis aurea ad pectus appendi, vt ætatem consilio regendam, & pectus consilij locum indicaret. Propriè enim tumorem illum in aqua enascentem, & euanescentem ostendit, ex quo apud Varronem legitur prouerbium illud, *homo bulla*. communiter autem accipitur pro plumbeo illo signaculo, quod filo grossiori inseritur, sic nominatum, quia sine consilio talibus non apponitur literis, & bullæ Apostolicæ cum maturitate consilij expediuntur, ex quibus apparet falsificatio literarũ, & sigilli in Apostolicis literis. ad quarum similitudinem, maiorum literæ, & sigilla falsificari possunt, id est (vt ad quæsitum respondeam) confingi, vel formari literas, & signare scripturas aliorum nomine, qui nihil de ipsis sciant, in quo falsitatis consistit essentia. Possumus tamen nonnihil de citato capitulo imitari.

Prima inquit species falsitatis est, *vt falsa Bulla, falsis literis adponatur*, ad cuius similitudinem possunt falsificari literæ, & sigilla maiorum, si de integro literæ confingantur, & sigilli adulterini impressio apponatur, & hoc est clarum, *Portel. verb. falsarius num. 2. Clar. dicto §. falsum vers. fabricans falsum instrumentum.*

Falsificātur literæ & sigilla, & quibus modis.

Secunda, *vt verum filum extrahatur ex toto de vera Bulla & falsis literis apponatur*, id est sigillare falsas literas cum vero sigillo, & hæc etiam est falsificatio literarum, & sigilli, vt supradictus *Portel.* affirmat, & iure quidem, quia sigillatio illa est vera, quæ fit de voluntate Domini, & sic si sigillum ab vna scriptura vera abstractum, falsæ affigatur, si enim non concurrit voluntas eius, cuius est sigillum sigillatio falsa præsumitur, *Hostiensis in c. vt nostrum vers. vti præsumeret de appel.* & ibi *Anton & Butrius circa finem vers. quæro an sigillo Bald. in l. 2. vers. & ego in aliquibus Felin. ibid. vers. 3. intellige de fid. instr. Anton. Gabriellius lib. 1. conclus. 4. de præsumpt. num. 6. 11. & 20. & infra qui num. 3. refert. Baldum, Alex. Decium, Felinum* dicentes in scriptura sufficere solum sigillũ, sine subscriptione nam sigillum dumtaxat operatur probationem, vt notant Canonistæ *in c. post concessionem de probat. glos. est notab. in l. detrahẽte C. de reb. alienãd. & nõ alienãd. & faciunt notata in l. si qua per calumniam C. de epis. & cler. & in l. bonæ fidei C. de reb. credit.* & alia multa, quæ in facti contingentia allegantur in consil. criminali 63. incerti auth. in *volum. 1. Ziletti* & cons. 64. 65. & 66.

super

An ſigillum ſine ſcriptura valeat.

ſuper eodem facto fuſiſſimè ſecundum quos plus peccaret falſificando ſigillum, quàm ſubſcriptionem; ipſe tamen opinioni aſſentitur, dummodo non agatur de grauiſſimo præiudicio, & ſubſcriptio non requiratur pro forma.

Tertia, (mittimus tertiam, & quartam, quæ continent varios modos applicandi verum ſigillum falſis literis) *cum in veris literis aliquid per raſuram tenuem immutatur*, ſic falſificatio literarum eſt, cum aliquid raditur de veris literis, quod ſenſum germanum notabiliter immutet. Quia ſi aliter eſſet, non haberet locum pœna falſi, ſic de immutantibus literam, aut punctum in bullis Apoſtolicis, quæ tamen ſenſum à Pontifice intentum non corrumpat, dicunt *Caietan. in ſumma verb. excommunicatio c.26. Suar.5.tomo in 3.par. S.Thomæ diſput.21. ſect.2.n.44.* & habetur in *c.ex conſcientia de crimin.falſi* quod non incurratur excommunicatio. Quo loco obiter aduerto, nomine *raſura tenuis* non intelligere canonem de litura leui in ordine ad ſenſum, ſed de leui, ac tenui reſpectu carthæ, ſeu pergameni. Vide commentaria noſtra in *cap.7. ſtat.5.caſu 15. & 16.fol.541.*

Mutatio vnius verbi, aut literæ quádo falſitatis crimé inducat.

Quarta, cum aboletur ſcriptura aliquo artificio, & de nouo ſcribitur remanente ſubſcriptione & ſigillo. Poſſet quidem fieri hæc falſitas in pergameno, ſed neſcio an ſit poſſibilis in charta lintea, quidquid ſit de excellentia artificis, ſi quis ſpongia paginam lituris abſtergeret, & in eadem, quod inibi non fuerat, inſcriberet, abſquè dubio, falſitatem committeret, *Clarus dicto § falſum verb.abradens* apud quem *Afflictus*.

Quinta, cum abolita priori ſcriptura, ſuperimponeretur chartæ alia ſubtiliſſimo glutino cōpaginata &c. ſed ſi eſt poſſibile in literis Regularium, etiam eſſet falſitas.

Sexta, *eos etiam a crimine falſi non reputamus immunes, qui literas, non de manu noſtra, vel Bullatoris noſtri manu recipiunt*, & hic incidit quæſtio an falſarius reputandus ſit, qui literas à manu ſecretarij, vel alterius reciperet inſcio Prælato, iiſque vteretur. Negat *Burdonus reſol.46.n.7.* quem ſequitur *Lezana verb.falſarius n.3.* putans non incidere in caſum reſeruatum *Clem. 8.* dicentis *falſificatio manus, aut ſigilli officialium conuentus* cum qui vteretur literis ab alio falſificatis, ſed affirmandum eſt, tum ex citatis verbis canonis, qui falſarium cenſet, qui falſas bullas ab alio accipit. Tum etiam, quia eſt commu-

Falſarius eſt, qui vtitur falſis literis ab alio acceptis.

nis

nis doctrina apud *Clarum dicto* §.*falsum vers. vtens falso*, quod dicitur falsum committere, qui scienter vtitur falso instrumēto, & hæc est praxis omnium tribunalium, quidquid sit, quod conficiens falsum instrumentum puniri debeat pœna ordinaria deportationis, & confiscationis bonorum, & vtens illo puniendus veniat pœna extraordinaria, nimirum relegationis, sufficit mihi, quod vterquè sit falsarius, nec iuuari possunt à proprietate termini *falsificatio*, quæ in odiosis strictè est tenenda, quia falsificatio in genere compræhendit omnes modos falsi, inter quos ex *l. maiorem C. de falsis*, & ex *dicto c. licet*, est vti falso instrumento, nil enim aliud intendit Pontifex, nisi, vt circa literas, & sigilla Prælatorum falsitas non committatur, modo si æquè, & peius committitur falsitas ab eo, qui ab aula Prælati, falsas literas accipiat, quam ab illo; qui ex se format, multò magis contineri debet intra limites falsificationis, diximus enim initio huius capituli, falsitatem dicto, & facto committi, qui autem ab alio falsas literas accipit, etiam dicitur facere per alium, & habendus est, ac si per se ipsum faceret, sic etiam pœna falsificantis monetam punitur non tantum, qui fabricatur, adulterat, diminuit, sed etiam qui expendit, vt locis citatis *vers. dixi etiam* ijdem *Clar. & Lezana n. 5.* affirmant *vide Abb. in c. ad falsariorum de crim. falsi nu. 5. & Barbos. de l. ad Abbatem vers. monetam falsam*, & citatus à *Peirin. tom. 2. q. 3. c. 2. §. 1. n. 50.* & cōtra hos valet vltima regula *iuris in 6. certum est quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*. Aduerto tamen hanc quæstionem non habere vim in religione Minorum, quia in illa expresse cauetur. *Qui per se, vel per alium literas, & sigilla Prælatorū ordinis nostri falsificauerit* &c. vbi secundū iuris regulas, *falsificare* stat etiam per alium.

Vti falso instrumēto falsarij est:

Septima, *Illos quoquè qui accedentes ad bullam, falsas literas cautè proyciunt, vt de vera bulla cum alijs sigillentur*, & secundum hanc falsitatis speciem, dico falsificare literas superioris, qui inter multas alias à secretarijs confectas aliquam à se fabricatam poneret, quam deinde Prælatus subscriberet, & secretarius sigillaret. Quia verè si in hoc committitur falsificatio literarum Apostolicarum, multò magis committitur circa literas aliorum.

An autem cognosci posset falsificatio literarum superiorū *in modo*

modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ, vt cognosci posset in literis apostolicis. Respondeo negatiuè, quia superiores eundē stilū non habent, nec Apostolicis regulis continentur. non negauerim tamen, posse aliquando dignosci, si esset magnus excessus, puta si ex parte Generalis scriberetur Laico, *Reuerende Pater*, vel Clerico *Admodum Reuerende*, vel aliquis istorum vocaretur Pater, vel Dominus, vel si falsam latinitatem continerent literæ, quæ vt plurimum, & semper expediri solent per manus virorum in arte peritorum totum hoc stat prudentiæ Iudicis, & rerum experimento.

Quæstio quinta. Quid deponant statuta ordinis circa falsificationem?

Pœnæ in falsarios. Respondeo cap. 7. §. 5. n. 61. habetur, *qui per se, vel per alium literas, aut sigilla Prælatorum ordinis nostri, aut alterius personæ notabilis falsificauerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & carceretur ad superioris arbitrium. Si verò sigilla, & literæ falsificata fuerint Generalium, sine eorum assensu falsarij à carcere liberari non possint, ac præterea ad omnia ordinis officia perpetuò sint inhabiles*. Quæ verba paraphrasticè examinabo.

Per se, aut per alium. itaut includat auxiliantes, & complices, non autem consultores, quia dictio *per alium* extenditur ad similia, eiusdem qualitatis præcedentis, vt fusè probat *Barbosa dict.* 26. agitur autem de falsificante literas effectiuè, vel instrumentaliter, quod ad efficientem reducitur, particula enim, *Per*, in hac materia causam efficientem importat, vt idē *Barbosa dict.* 250. *num.* 5. refert & qualitas est, falsificatio literarum, ergo dum dicitur, *per alium* sensus est, qui effectiue falsificet, qui autem consulit, vel monet, non agit effectiuè, sed moraliter, mouet metaphoricè voluntatem, non physicè efficienter, sicuti mouere solet voluntatem obiectum demonstratum, & volitum. Itaquè qui suaderet, & consuleret falsificationem, pœna falsi ordinaria non esset puniendus, sed extraordinaria, ad arbitrium Iudicis.

Per alium ad quid extenditur. Per, efficientem denotat. Consulere falsificationē, an punibile.

Literas, aut sigilla sufficit alterutrum, quia dictio, *Aut*, verificatur, si altera pars adimpleatur, vt multis constat apud *Barbos. dict.* 46. *n.* 3. est enim de sua natura disiunctiua, & alternatiua. Quid autem grauius sit falsificare literas, aut sigillumam tetigimus supra, cum enim maior culpa consurgat, ex maiori

Aut quid importet.

conatu

conatu voluntatis in rem vetitam, & difficilius fit falsificare sigillum Prælati, quam subscriptionem. Adde cum se exponat maiori periculo, si tale sigillum inueniretur, & maiori facilitati ad sigillandum, censeo, plus peccare falsificantem sigillum, quàm manum.

Prælatorum ordinis nostri, restringitur per istud statutum casus reseruatus, quem nos examinauimus ad *c*. 7. *comment. stat*. 5. *casu* 16. nam ille habet, *sigillum ordinis, & cuiusuis alterius Prælati, aut personæ notabilis falsificantes*, hic autem ad Prælatos *Ordinis nostri* limitatur, qui autem sint isti Prælati, ibi vide, restrictus est etiam casus reseruatus *Clem*. 8. *dum ad falsificationem manus, aut sigilli officialium monasterij*, arctatur, non enim omnes officiales sunt Prælati. Quapropter in punitione externa falsariorum soli Prælati ordinis nostri veniunt. In reseruatione autem casus, veniunt officiales, & alij. An autem sub vocabulo *alterius personæ notabilis* veniant etiam Prælati Ecclesiastici, & aliarum religionum superiores, ex dictis per *Barbosam*, de vi dictionis, *Alius*, affirmatiuè respondendum est, & sic de facto practicari debet, quia *alius*, & *alter*, licet ad similia se extendant, tamen aliquando maiora expressis significant, maximè si id exposcat subiecta materia, aut aliquod oriretur absurdum, quo casu dissimilia important vt illud *Lucæ* 23. *ducebantur autem, & alii duo nequam cum eo*. nisi dicamus Christum Dominum reputatum apud illos iniquos iudices virum nequam, & quidem absurdum maximum esset, si ob falsificationem manus Guardiani puniendus esset quis, non tamen Episcopi, vel Cardinalis. Obiter noto, non defuisse *Portel. verb. falsarius nu*. 3. *Lezanam eod*. qui dixerint nomine officialium conuentus venire etiam Sacristam, Procuratorē. &c. Qui tamen de ordine Minorū obseruantium loquuti non sunt, quia inter nos, nec Sacrista, nec Procurator facit literas, & sigillat ex officio, sed solum superiores locales, Prouinciales, & Generales. Vnde si quis nomine Sacristæ epistolam conficeret ad aliquem deuotum, vt latori traderet eleemosynam celebratarum missarum, non propterea incideret in casum reseruatum, quia licet falsitatem comisisset, non tamen est falsitas contra Officialem, qui habeat ex munere, publicas scripturas conficiendi. Sed si quis faceret in hoc genere, id efficeret vt priuata persona. Alias si omnes

Alius quid denotet.

Falsificās manum Prælati sęcularis debet puniri.

Officiales conuentus qui dicantur.

nes officiales conuentus comprehenderentur, huc intrarent canaparius, cocus, infirmarius &c. quia verè iſti ſunt officiales conuentus, attamen non ſcribunt, non habent ſigillum. Nam Pontifex, dicendo *manus*, aut *ſigilli* intelligit de ijs, qui in monaſterio habent ex officio ſubſcribere, & tenere ſigillum, quorum alterutrum falſificatio inficit, & quod mirum eſt, *Portel* includit Sacriſtam, & excludit Generalem, ac Prouincialem, quaſi & iſti non ſint officiales omnium conuentuũ, & Pontifex voluerit plus attendere falſificationi manus Sacriſtæ, quàm Generalis. Includere autem Syndicum ſub nomine officialium conuentus, noua res eſt, quia ille eſt Syndicus, & œconomus Papæ, & non omnis, qui inſeruit conuentui poteſt appellari officialis, quia hac ratione etiam Medicus, Conſeruator, & alij eſſent officiales, quod nimis a communi conceptione dehiſcit. Noto etiam non benè dixiſſe eoſdem nomine Monaſterij, aut Conuentus venire ſolum illum, in quo Religioſus falſarius de familia reperitur, quaſi *Conuentus* idem ſit, ac *ſui Conuentus*, nec rationem *Portel.* placere, *quia talis* (inquit) *non falſificat manum, vel ſigillum Conuentus id eſt, ſui Conuentus*. Nam nomine Conuentus venit, tam ſuus, quàm alienus, & ita verè, realiter, & iniurioſè falſificatur manus, & ſigillum Conuentus, in quo eſt, ſicuti alterius ſuæ religionis, nec nos, vbi lex non diſtinguit, diſtinguere debemus.

Aut alterius perſonæ notabilis. Vide adducta loco citato Commentar. *cap. 7. ſtat. 5. caſu 15. fol. 543.*

Ipſo facto ſententiã excõm. &c. vide dicta ſupra q. 2. in reſponſione, & cap. . . .

Et carceretur ad ſuperioris arbitrium vide dicta ſupra *cap. 2. de pœn.* quod intellige copulatiuè ad alias pœnas contra falſarios iuxta dicta *ſupra q. 2. in reſponſione* quia vbi pœnæ ſeſe compati poſſunt, omnes ad vnam applicari debent.

Si *autem fuerit Generalium, ſine eorum aſſenſu e carcere liberari non poſſint*.

Quæritur quis erit Iudex competens de falſitate commiſſa circa literas Generalium.

Iudex circa falſificationem literarum generaliũ

Reſpondeo ipſi primum Generales, eorumquè delegati, deinde Prouinciales in quorum prouincijs falſitas depræhenditur, caſus expreſſus *in c. ſuper eo. de crimine falſi.* vbi Pontifex reſcribit Epiſcopo Vigorienſi, qui falſitatem ſuarum literarũ

compe-

comperérat, ne falsis literis fidem adhiberet, *sed eum, qui præsentauerit retineri facias diligenter* & ex toto titulo patet, falsitatem Apostolicarum literarum depræhensam fuisse ab ordinarijs. & Papæ nunciatum. Quare ipsi ordinarij sunt Iudices omnium delictorum, quæ in Prouincia committuntur, quæ emendare debent secundum leges. *Trid. sess.24. de refor. c.20.* & alibi *Rodr. tom.3.q.23. art.3. Nau.lib.5. consil.23. de priuil. Miranda tom.2.q.16.art.6.cum Abb.in c.1.de reb. eccles. non alien.* ex cuius tituli *Clem.1. verbo proprij* elicitur tanta authoritas in Prouincialibus, quanta in Episcopis. imo, ex priuilegijs maior, vt ijdem affirmant apud *Hieron. Rodrig. resol.121. nu.5.* Cum hoc tamen stat, vt circa carceris prorogationem, Prouinciales disponere non poterunt, ipsis Generalibus inconsultis, & consentientibus.

Prouinciales habẽt tantam authoritatem quantam Episcopi, & maiorẽ

Ad omnia ordinis officia inhabiles perpetuò declarantur. prouinciales debent in falsarios omnes pœnas taxatas infligere, excepta determinatione carcerationis, si de literis Generalium agatur, quia hæc sola excipitur. Perpetua autem inhabilitas oritur ex infamia, quæ ex crimine falsi resultat, sequiturque omnes falsarios, tam literarum ordinis nostri, localium, Prouincialium, Generaliumquè Prælatorum, quàm etiam aliarum personarum, quia ponitur in fine, tanquam clausula omnes antecedentes modificans. Cur autem eadem pœna plectantur omnes falsarij, cum inter ipsos maiores, & minores reperiantur (plus enim delinquit, qui in Generalem, quam qui in guardianum peccat) eò vel maximè cum ex sacris canonibus habeamus, falsarios literarum Apostolicarum puniri excommunicatione, officijs, beneficijsquè perpetuò priuantur, & sæculari potestati post degradationem traduntur, *c. ad falsariorum de crimin falsi,* sicut etiam excommunicantur in bulla cœnę Domini §.20. qui autem falsificant literas Iudicis delegati Apostolici non ita acriter puniuntur. *Panor in c.olim de rescriptis notab. 2. Fel.in c.2.de rescript. Marian. in c. ad falsariorum de crim. falsi* sicuti minus puniendi sunt, qui falsant literas inferiorum iudicum, qui si criminaliter accusentur puniri debent priuatione, depositione, & detrusione in monasterium. *Panor. supra ex c.si episcopus dist.50.* vt etiam *Hostiens. in summa de crim.falsi §.finali* vel si procedatur per inquisitionem, qui talium Iudicum, aut Episcopi, aut Capituli falsauerit scripturas

Falsarij literarum apostolicarũ quomodo puniantur.

saltem

saltem suspendendus est ab officio, & beneficio, quousquè sedis Apostolicæ mereatur indulgentiam obtinere, vt probat *Host. citatus ex c. tam literis de testibus*, Si igitur tanta varietas pœnarum reperitur in tam varia literarum falsificatione, cur etiam reperiri non debeat in varia falsificatione literarum superiorum, maiorum, & minorum?

Respondeo, & hæc diuersitas etiam in pœnis regularibus reperitur, quia & si in infamia, & inhabilitate parificentur falsificantes, diuersificantur tamen in longiori, & arbitrario carcere, vt patet in statuto.

Quæstio sexta, An crimine falsi teneatur, qui literas Generalium destruxerit, impedierit, retinuerit, vel aperuerit.

Falsarius non est, qui literas perdit, aperit.

Respondeo negatiuè, quia hæc non sunt actus falsificandi, quos supra recensuimus. Sunt tamen prohibiti per statutum dicto *cap. 7. stat. 62. Qui verò supradictas literas* (nimirum Generalium, & Prælatorum) *per se, aut per alium malitiosè destruxerit, impedierit, retinuerit, aperuerit, vel quomodolibet interceperit, ipso facto actibus legitimis priuatus sit, & si ei talis pœna non competeret, probationis capucium deferat, arbitrio superioris*, multa super his diximus *cap. 7. comment, stat. 5. casu reseruato* 15. quibus nonnulla addere visum est, considerando aliqua statuti verba.

Malitiosè, quia vbi non est dolus, sed ignorantia, vel confidẽtia &c. vt loco citato diximus, nõ est culpa grauis, nec pœna.

Destructio quid.

Destruxerit terminus Generalis amplectens vstionem, proiectionem in flumen, puteum, & omnem alium actum, quo literæ amplius legi non possint, *l. ædificatum habes cum aliis in eodem titulo ff. de aqua, & aquæ pluuiæ arcendæ*. Opponitur enim ædificationi, & molitioni, importatquè demolitionem, & ruinam *l. stipulatio ff. de operis noui nunciatione*.

Impedire quid sit.

Impedierit, retinuerit quoquo modo fecerit, vt literæ non perueniant, vel ità tardè, vt pro fine inseruire non possint, ad eos, ad quos mittuntur. impedire enim (iuxta *Connanum lib. 9. cap. 5. num. 8.*) est cum quis pedes ita ligatos, & intricatos habet, vt progredi nequeat, cui opponitur expedire, *idem n. 9.* quasi promptos, & paratos ad ambulandum pedes habeat, literas igitur impedit, qui ad eum, ad quem missæ sunt, facit vt non perueniant. Quem sensum etiam facit *Retinuerit*, quia

Retinere

hoc verbum denotat inuoluntarium in eo, qui retinetur, *l. 3. ff. de*

de libero homine exhibendo. per 15. §§. *ipsius legis*; in qua dolose retentionis casus recensentur. Et licet literæ voluntarium non habeant, illud habet Prælatus, qui eas destinauit. Hinc quælibet retentio contra voluntatem Prælati, dolum, & culpam facit.

Aperuerit, inter multa, quę hoc verbum apud iuris peritos significat, illud nostro instituto proprium est, quo res occulta publicatur. vt in *l. 3. ff. ad sen. consf.* Sillanianum. *aperire tabulas, publicare testamentum &c.* Dum commentarer casum reseruatum in Religione, qui est decimus quintus in *c. 7. stat.* 5. dixi non incidere in casum reseruatum, qui per curiositatẽ aperiret literas Prælati, & postea clauderet, & mitteret, nulla immutatione facta in substantia literarum &c. ea motus ratione, quia nullum damnum sequutum est, nec literæ formaliter sunt impeditę. Quia tamen *Portel. verb. Literæ Prælatorum in Addit. n.* 5. dicit, incidere in casum reseruatum. *Qui literas Prælati subtiliter aperuerit, & postea obligauerit, & clausas dederit* Prælato. *Iam enim verè aperuit.* Placuit rẽ clarius digerere. Laudo in primis doctrinam *Portel.* cui etiã mea contrària est, non propterea retractanda venit, quia nos commentamur duos casus reseruatos, inter se diuersos. Vltramontana enim familia *c.* 6. de correctione delinquentium *§.* 23. de casibus reseruatis vndecimum casum sic concipit *Aperitionis literarum* Prælatorum *vel malitiosa earum retardationis.* Nostra verò Cismontana familia *c. 7.* § 3. *numer.* 15. eundem casum sic dispenit. *Generalis, vel Prouincialis, aut eorum secretariorum literas tum missas, tum accipiendas, impedientes, frangentes, falsificantes, vel quomodolibet intercipiẽtes.* In quibus est aduertere, non esse vtrobiquè verbum, *Aperientes*, ideo potuit ille rigorem verbi retinere, quod quia in nostro nõ est repertum, à rigore etiam abstinuimus. Quidquid sit de forma apud Clem. 8. qui *Aperitionem* etiam reseruari posse concessit, non tamen reseruandam præcepit. Quod si instes verbum *Frangentes*, in Statuto positum, idem importat, ac *Aperientes*, quia literæ dum aperiuntur, franguntur. Ne Virgines, & corruptas simul dicamus. Respondeo plus est frangere, quam aperire. Ianua enim non frangitur, dum aperitur, nec fractas dicimus literas, si integram ab illis ligaturã amouemus, & deinde reponimus. Sed in hac materia ferè Aperire.

coincidit cum *deſtruxerit*, cum minori tamen energia, quia deſtruere eſt perdere. frangere eſt rumpere. *l. ex conſenſu. Quæ eſt 23. ff. de appellation. & relat.* & in hunc ſenſum dico, incidere in caſum reſeruatum, qui fregerit ligaturam literarum. Sed inquies non eſt metiendus caſus reſeruatus ex ſolo fine vltimo, qui eſt, vt literę in manus eius, ad quem dantur, perueueniant, qui ſaluatur, ſi literæ aperiantur, & clauſæ iterum mittantur. Sed etiam ſecreto, quod in literis continetur, quodquè fortaſſe erit finis vltimus, ob quem ſcribuntur, vt ſubditus nimirum, ſciat ſecretum Superioris, & nullus alius, qui finis fruſtratur, ſi aperiuntur, & poſtea mittuntur literæ. Reſpondeo, dixi in citato Commentario, non eſſe caſum reſeruatum, quia nullum damnum ſit ſecutum, nunc autem, ſi ſupponamus damnum fuiſſe, cognitionem ſecreti, quod Prælatus occultum eſſe volebat, vltrò concedo incidere in caſum reſeruatum. Quia in hoc caſu adeſt peccatum mortale, & iniuria ſuperioris, & non reſtringitur intra terminos meræ curioſitatis venialis, vt ibidem dixi. Et hęc quidem de caſu, quatenus reſeruatum eſt.

Aperitio literarum quando pœnas inferat.

Quatenus autem concernit Statutum pœnale, quia vnus ex modis violandi literas, eſt *Aperitio*, diſtinctus ab aliis, dico per ſolam *Aperitionem* incurri in pœnas Statuti, ſiue fiat per curioſitatem, ſiue quomodolibet, dũmodo malitiosè id fiat. Nam iuxta mox allegata ex *Portel.* iſte verè aperit literas cõtra pręceptum. Nec quis opponere debet. Si Statutum dicit *Malitiosè aperuerit*, qui fieri poteſt, vt ex curioſitate fiat, cum malitia, & curioſitas in materia doli, ſint oppoſita Dico *Malitiosè* fieri, dum animo nocendi fit, quia malitiosè agit, qui data opera malè agit. *Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pignor. actione. & in l. Macedoniani. C. ad Macedon. apud Spiegel.* malitia ſiquidem, quę requiritur ad inferendas pœnas Statuti non excludit omnem curioſitatem, ſed illam, quæ notabiliter nocendi finem non habet. Secus poſſemus dicere, quod poſſet, quis ob curioſitatem literas deſtruere, perdere, retinere &c. & non eſſe Reum Statuti, quod ipſimet Statuto repugnat. Et ſufficit, conſtare in foro exteriori, quod quis aperuerit literas Prælati, vt pœnæ ordinariæ reddatur obnoxius, ſuum erit poſtea probare, quod fecerit ob culpam venialem, & leuem &c.

Maliti osè fit, dum nocendi animo fit.

Quo-

Quomodolibet interceperit. Intercipere idem est, ac interuertere, id est callidè surripere, vt cum rem commodatam, aut creditam, dolo, ne restituatur Domino, efficimus. *Laurent. Valla lib. 5. Thriphon. l. fi. ff. de seruis fugitiuis. & l. si iussu, quae est 44. ff. de furt. §. 1. & l. cum ea, quae est 20. eod.* Furtum committitur, cum res aliena interuertitur, aut intercipitur. *vtroq. casu* dicitur in *l. si quis seruo* quę est 18. *ff. de solutionibus*) *manumissus, si interuertendi causa id fecerit, furtum Domino facit.* Furatur igitur literas, qui intercipit. Furari autem intelligitur, dum rem alterius retinet, vel ea vtitur inuito Domino. Ergo quocumquè modo sibi arrogat ius disponendi de literis Prelatorum, interceptor est, interuersor, & fur. Intercipere.

Quaestio septima, An sub hac dispositione veniant tam literae, quas Prelati mittunt, quam quae ad Praelatos mittuntur.

Resdondeo affirmatiuè per Statutum cit. *Hoc autem intelligatur de literis, tam ab eis, quam ad eos scriptis.* Literae missae a Praelatis vel ad Praelatos periectesa

Sed difficultas est, an comprahendantur in Statuto tam literae continentes negotia ad Prelatum, & subditos spectantia, inquantum Praelati, & Subditi sunt: an verò illa etiam, quae familiaria dicuntur, vt salutationes, nunciationes, impertinentia &c. & praeterea an etiam literae ad non subditos, vel a non subditis scriptę.

Respondeo in vim casus *Clem. VIII.* tenuit *Portel. supra vers. litera Praelat. n. 4. in Addition.* non comprahendi scriptas ad saeculares. Quia expresse disponit, A *Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores*. In vim autem Statuti Ordinis, in quo non est talis distinctio tenet contrarium. Sic etiam circa falsificationem manus, aut sigilli officialium Conuentus, putat *Lezana verb. Falsarius nu. 3. fine* non comprahendi sub casu reseruato, nisi committatur circa bona Monasterij, etiamsi retulerit *Suarez & Portel.* contrarium sentientes. Et sic posset cohaerenter dici, quod literę nunciãtes negotia non regularia, si intercipiantur, non incurrunt poenas &c.

Attamen subscribo sententiae Portel, quia in Statuto nulla mentio fit de literis subditorum, & non subditorum, & nec de negotiis regularibus, & non regularibus, sed absolutè disponitur de literis *tam ab eis, quam ad eos missis*. ad quoscumq. vel à quibuscumquè mittantur, & qualiacumq. negotia conti-

nentibus. Si enim concederetur talis distinctio, aperiretur aditus malis subditis aperiendo impunè literas ad Prelatos, vel à Prælatis missas, quia si semel admitteremus non esse punibiles, & nō esse casū reseruatū vt supra, possemus videre an subditi scribant, an Prelatus negotia ad suum regimen spectantia nunciet. Quæ si non inueniamus, postea excusari possemus, de nimia, aut præsumpta credulitate. Quod omninò est legis illusorium.

Quæstio VIII. An etiam sub hac dispositione compræhendantur literę Secretariorum Prelatorum?

Respondeo affirmatiuè per statutum *ibid. & de ijs, quæ ad eorum secretarios pertinent.* supple *literis*. Et ratio esse potest duplex. Prima quia secretarii nostrorum Prelatorum sigillant suas literas sigillis ipsorummet. Et hac ratione, nisi aliquod signum in superscriptione adponatur, non discernuntur literę Prælatorum, à literis secretariorum, & sub colore aucupandi literas secretariorum, Prælatorum litere interciperentur. Secunda quia sæpissimè secretarii multa nunciant nomine, & de mandato suorum Prelatorum, & sic, impedimentum. & violatio, quæ ipsorum literis pararentur, eadem secum ferrent inconuenientia, quæ de Prælatorum literis recensuimus. Et propterea iure cautum est de istis, quod de illis.

Literas secretariorum impedientes.

An autem, eadem rigoris censura isti puniendi sint, atquè illi, maximè cum aliquoties à secretis Prouincialium adsciscantur personæ, quas oportet redargui, & secretariorum, vltra nomen, nihil contineant, in dubio est, putarem, & si minus sapiens, consuleremquè Iudices, ad cautius, & mitius procedendum, ponderando qualitates personarum, negotiorum, ac temporum. Hæc enim maximè conducunt ad suauem iustitię administrationem.

Quæstio IX. Si subditus, non violauerit quidem literas, sed illas iam receptas legere aut noluerit, aut distulerit, an hiscè pœnis sit obnoxius?

Respōdeo affirmatiuè per Statutū *ibid. Quibus pœnis subiaceant, qui prædictorum literas ad ipsos missas, legere, aut aperire malitiosè distulerint.* Ratio est, quia in hoc, voto obediētiæ se rebelles ostēdunt. Cū enim supponātur, & pro certo habeātur pro literis superiorū, in quibus absēs superior ad absētē subditū loquitur, & mādat, nolle aperire hasce literas, est

Literas Prælatorum aperire differentes.

nolle

nolle Superiori loquẽti,&mãdãti aures præbere,quod directè voto obedientiæ repugnat. Et subditus non tantum debet obedire, dum actu Superior præcipit, sed habere animum obediendi quotiescunquè sibi à suo Prælato iniunctum fuerit aliquod, quod contra animam, & regulam non sit. S *Thom.* 2.2. *q.*186.*art.*9. *Azor. tom.*1.*lib.*12.*c.* 13. *Sanchez. in decal. lib.*6.*c.*2.*n.*15. *Silu. verb. Religiosus.*6.*n.*5.*Vasquez.c.*2.*q.*154. *cap.*4. *Less.lib.*2.*de Iust.c.*4.*dub.*9. *Caiet.in* S. *Thom supra art.* 5. & alij omnes communiter.

Notandum tamen est, sub illis vocabulis *Prædictorum literas* non contineri Secretarios, sed solos Prælatos, ad quos habetur relatio, quia Secretarij præcipere non possunt, nec subditus tenetur credere literis Secretariorum, etiamsi de mandato Superiorum expediant, quia isthæc oracula in nullo iuris, aut Statutorum vigore fundantur. Expedit quidem parere, dum pro certo sciatur, de Superiorum commissione præcipere, & est voluntaria obedientia, non autem necessaria, & coactiua. Nisi suas vices Prælatus Secretario commisisset, idquè subditis authenticè constaret. Quia in hoc casu esset delegatus Superioris,& illi omninò obediendum esset.

Quæstio X. An pœnę falsariorum, & literas intercipientium &c. Remitti possint

Respondeo de falsariis, supra diximus, *ad omnia Ordinis officia inhabiles perpetuò declarari.* De aperientibus, impediẽtibus &c.in eodem Statuto disponitur *Ipsofacto actibus legitimis priuatus sit.* & infra. *A prædictis pœnis releuari non possint, nisi à Generali, vel Prouinciali, prout ad eos respectiuè pertinuerit.*

De falsarijs constat ex ijs, quæ Scripsimus ad citata *Commẽtaria c.*12. *Stat.*12.*§.*8. *ibidem de pœnis. fol.*923. posse Generales remittere pœnas ab inferioribus impositas, cognita causa,& consideratis considerandis. Et posse item dispensare, vbi per Statuta generalia ipsis impeditum non fuerit,non reperitur autem prohibitum Generalibus posse remittere pœnas falsarijs.

Si dicas, Repugnat perpetuitas,quæ ponitur in Statuto. Si enim remitti potest,non erit perpetua inhabilitas?

Respõdeo,pœna hæc, sicuti,& aliæ,habet duplicẽ relationẽ, & ad ius ordinarium, & secundũ hoc est perpetua,quia sistẽdo

Pœnæ referuntur ad ius ordinarium & ad ius altum.

in iure municipali, perpetuò perseuerat. Et ad ius altũ, seu supremũ Generalis, & sic potest tolli. Statutũ loquitur de primo expressè, & de 2. implicitè. Quã regulã habent omnes pœnæ legales, & Canonicæ, quæ considerate, prout in iure reperiuntur, sunt perpetuæ aliquando; Consideratæ autẽ in ordine ad Papã, & supremos Principes qui sunt supra ius, amittunt perpetuitatem. *Barb. alleg.* 33. *Diana resolut.* 82. *Miscellan.* 6. *to.* 2 *Miranda to.* 2. *q.* 30. *art.* 11. quos citat, sed nõ sequitur *Thes. de pœnis p.* 1. *c.* 23. *dicendũ* 2. qui tamẽ *§. Dico* 4. ait. posse Prælatos Episcopalẽ authoritatẽ habentes dispensare in pœnis latę sententiæ, etiã publicis, dummodo non sint maiora adulterio, furto, Sacrilegio, periurio, falso testimonio &c. non in hæresi, Simonia, homicidio &c. quia hæc vt maiori Papę reseruantur, & illa vt minora, remissa censentur ordinarijs. citatq. multos, pręcipuè *Rodrig. to.* 1 *q.* 24. *art.* 7. cuius rationẽ laudat, ne cogãtur Subditi in frequẽtioribus ad Papã sæpius recurrere. Tu autẽ vide, quę Scripsimus in nostris Cõment. *c.* 2. *Stat.* 14. *§.* 5. *fol.* 130. & infra vbi amplissimam dispensandi facultatem Prælatis concessam examinauimus.

De priuatione actuum legitimorum, inflicta indefinitè, & indeterminatè aperientibus &c. literas Superiorum, clarè disponit Statutũ, posse relaxari à Generali, vel Prouinciali, prout ad ipsos pertinuerit, idest, prout offensi fuerint in suarum violatione literarum, itaq. & ipsa est perpetua, si superiores dispensare noluerint.

Aduerto, non tolli Generali, quin possit dispensare, & remittere pœnas inflictas ob aperitionem &c. literarum Prouincialium. Nam si potest maius poterit etiam minus, nec Prouinciali permittitur remissio pœnarum ob suarum literarum violationem, priuatiuè quoad Generalem, quia Generalis est suus Superior, & potest ad causam auocare, maximè si motiuum rationabile adfuerit. Et habemus Statutum in terminis *dicto c.* 7. *§* 5. *n* 78. *Pœnas verò ab inferioribus impositas, Superiores non remittant, nisi causa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura consideratione adbibita, causisquè cognitis, & maturè discussis*. tenetur tamen Generalis seruare istas conditiones, alias peccabit contra aliud Statutũ relatum à nobis in Comment. *dicto c.* 11. *stat.* 2. *§. Respondeo* 3. *fol.* 616.

Capi-

Capitulum XII.

De Pœnis in Libellorum Famosorum Fabricatores Sancitis.

IN hac materia Seraphica Religio ſequens Statutum habet in *cap.7* § 5.*nu.65. Qui tacito nomine, vel ſub nomine alieno libellos famoſos fecerit, miſerit, proiecerit, vel quouis modo expoſuerit in alicuius infamiam, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat. Qui ſi in Generalis, aut Prouincialis infamiam facti fuerint abſolui non poſſint, niſi per Generalem, aut de eius mandato. In aliorum verò infamiam vergentes, à Prouinciali tantummodo, ſatisfactione præmiſſa, & conuicti, ad Superiorum arbitrium carcerentur.* Pauca admodum circa hoc delictum tetigimus in Comment. *c.7.ſtat.5.caſu reſer.17* ad cuius completam (quantum pro inſtituto ſufficit) declarationem, infrapoſitas quæſtiones examinabimus. 1. Quid ſit *Libellus Famoſus.* 2. *Quot modis fieri poſſit.* 3. *Si expoſitus caſu accidat non publicari.* 4. *Si peccatum publicum contineat.* 5. Si *contineat verum,* quod per Teſtes probari poſſit, ſed occultum. 6. *Si quis non fecit Scripturam famoſam, inuentam tamen diuulgauit.* 7. *Si Libelli fabricatores dicentur, qui dictarunt, Scripſerunt, expoſuerunt, ſigillatim.* 8. *Retinētes inuentum Libellum Famoſum,* an eadem pœna plectendi. 10. *Quibus pœnis Libellorum Fabricatores plectendi.* 11. *Qui actus ſunt neceſſarij, vt ſub caſu reſeruato contineantur libellorū artifices.* 12. *Satisfactio, qua ratione exhibenda in fabricante Famoſum libellum.*

Quæſtio prima. Quid ſit Libellus famoſus? Libellus

Reſpondeo primo. Libellus genericè ſumptus, idem eſt, ac ſcriptura, qua id, quod nobis debetur, proſequitur, ſiuè qua continentur nomen actoris, Rei, res quæ petitur, & cauſa, ob quam petitur. *l. 1. C. de edendo. Vlterius in Comment. Inſtit. in princ. tit. de action.* Deſcendit autem in ſuas ſpecies, Quotuplex.

cies, nimirum in Libellos Supplices, Accusatorios, Appellatorios, Dimissorios, Repudiatorios, Intimatorios, Summarios, Articulatos, Famosos, aliosque, qui videri possunt apud *Speculatorem. Spiegellium, Prattaium, Brissonium, Oldratum. Ca.ninum*, & alios in suis Lexicis iurisdicis. Quantum ad nos spectat.

Famosus. Respondeo II. Libellus famosus, & Scriptura famosa, id est, quæ alterius famam vulneret, & contumeliam contineat. ita in *l. Lex Cornelia* §. *si quis librum ff. de iniuriis. & famosis Libellis l. vnica* C. *de famos. Libell. Instit. lib.* 4. *tit.* 4. *de Iniuriis* §. *Iniuria autem committitur.* & *c.* 1. 2. 3. 4. 5. *q.* 1. vbi Gratianus ex iure etiam Ciuili, quæ ad famosos Libellos spectant, congerit. Et in hunc sensum *Azo. in dicta l. C. & Iurisconsulti in l. Lex Cornelia de Iur. iuran in fin. Siluester cum Summistis in verb. Libellus n.* 4. *Bonac. de restit. disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *præpositione prima* apud quem *Molina. Finellus. Filliucius*, & alij, *Scortia Theor.* 326. declarans Constitut. Pij V. editam contra huius criminis Reos. Apud quem *Angelus, Tuscus, Plaza. Clar. Graffius. Zecbius &c.* Qui methodicam diffinitionem Libelli famosi componentes dicunt, Libellus famosus est, *Scriptura, vel signum, alicuius occultam infamiam continens publicata, vt nescientibus innotescat.* Atquè de essentia talis Libelli esse, vt contineat infamiam, quæ non sit notoria antequam Libellus componeretur, & exponeretur, fiatquè publica per Libelli diuulgationem. Nec esse opus, vt necessariò requirat Scripturam, dummodo diuulgetur aliquod signum, talem infamiã continens, quia tamen istæ diffinitiones morales, non possunt ad regulas Logicas componi, sufficit allata descriptio, & difficultatum examinatio. Quibus totã materiam cõplectemur.

Quæstio Secunda, Quot modis Libellus famosus componatur?

Libellus Famosus quotuplex. Respondeo cum iniuria, *aut re, aut verbis fiat, l. iniuria. ff. de iniurijs.* §. 1. & Libellus famosus iniuriam contineat, ore, aut verbis fieri, necesse est. Quapropter extat *l. Lex Cornelia.* §. *si quis librũ, & sequentẽ ff. eod.* nõ tantũ scriptura, sed etiã *aliud quid sine scriptura in notam aliquorum factum*, Libellus famosus censetur. Et quantum attinet ad scripturam, is censetur Reus Libelli famosi, *qui Librum* intellige scripturam quamcumquè, *ad infamiam alicuius pertinentem, scripserit,*

ſerit, compoſuerit, ediderit, dolouè malo fecerit, dicta l. lex cornelia §.9.*& c.qui in alterius* 5.*q.* 1.*publicè ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit.* Quibus notantur ſcribere, componere, edere, facere; quæ quidem licet Sinonyma ſint in hac materia, notant tamen diuerſos actus, dictandi, ſcribendi, edendi, ideſt, publicandi, ſub quo continentur affixandi, proijciendi, mittendi, exponendi, quæ omnia amplectentur illa verba legis, *dolo malo fecerit.* & in ſtatuto, *quouis modo expoſuerit.* & hoc quidem quoad verba, & ſcripta.

Quoad facta autem, reus famoſi libelli cenſebitur, qui ad infamiam pingit aliquid turpe, & in loco publico exponit, aut ad valuas, vel parietes domus affigit, vel appendit, vt pudenda, cornua, vel aliud quid probroſum, qui fœdat atramento, vel turpitudine ianuam, vel parietē &c. *Clarus q.* 68. *n.*25.*cum Paris de Puteo de ſyndic. Bonac. dicta diſp* 2. *queſt.*4. *puncto* 9.*n.*1.*&* 6. apud quem *Molina, Graſſius*, & alij, *Scortia dicto Theor.*326. cum alijs ab ipſo citatis. Et licet abuſiue hoc veniat ſub appellatione libelli famoſi, attamen, quia continet, & diuulgat infamiam aliorũ ſub famoſi libelli nuncupatione comprahenditur, quia producit eundem effectum, quem libellus famoſus,

In hanc diſpoſitionem intrat, etiamſi non ſcribat, & affigat ille qui componit cantilenas, paſquillos, ſiue Paſquinatas, & voce ſpargit in vulgus, ac ſi eſſent ab alijs compoſita, ſi illæ aliorum infamiam contineant. *Angelus in l. lex Cornelia* §.*fin.* etiamſi *Menochius lib.*2.*de Arbitr. c.*263. *n.*42. punire hoſce velit pœna extraordinaria, *Portel verſ. libellus famoſus num.* 5. Et ratio eſt, quia in tantum ſunt prohibiti libelli famoſi, inquantum alios infamant, ſiue id fiat ſcripto, vel facto; at etiam infamatur dicto, quod in vulgus publicatur, ergo eadem pœna puniri debet præter quamquod directè continetur in verbis citatarum legum. *aut re, aut verbis aliquid ſine ſcriptura. ſcripturam, aut verba contumelioſa finxerit.* quibus verba principali loco prohibentur.

Reducuntur etiam (licet inter ſcripta, niſi etiam verbis fiat) literæ illæ, quas *Raguagli* vel *lettere d' Auiſi* vulgato vocabulo appellantur, quibus, vel aliorum infamia, vel ſecreta ſtatus Eccleſiaſtici reuelentur, ſiue illæ ſcribantur, dictentur, tranſmittantur, exemplentur, retineantur, publicentur, niſi ante publi-

publicationem corrumpantur, idquè vetuerunt, vltra pœnas legales, & canonicas *Pius V. Romani anni* 1572. *& Gregor. XIII. ea est.* eodem anno, quas adnotauit *Scortia loco citato.* sub pœna confiscationis bonorum, capitis, infamiæ &c. Quæ prius retulerat *Portel ver. libellus famosus fine ex Io. Baptista*, qui additiones fecit ad *Clarum q.68. nu.63.* aitquè eas constitutiones valere tantum in statu Ecclesiastico, pro quibus latæ sunt. sub malitia libelli famosi venit epistola, vel schedula scripta sine nomine, & posita in Camera, vel ordinata, vt veniat ad manus superioris, continens delictum occultum, vt publicetur, & de eo fiat inquisitio, quia verè infamat, nec per talem scripturam poterit Iudex procedere contra infamatum, etiam si in illis citentur testes *c. inquisitionis §. ad hæc de accusationibus. Ita Portel dicto verb. libellus num. 3.* apud quem *Molina, & Reginaldus Bonac. dicta disp. 2. q. 4. art. 9. n. 5.* apud quem *Finellus, contra Filluccium tract. 40. c. 3. q. 8. nu. 79.* extat textus clarus in *l. item apud Labeonem §. 29 ff. de iniur. si quis* (inquit Papinianus) *libello dato, vel Principi, vel alicui famam alienam insectatus fuerit, iniuriarum erit agendum.* Quam doctrinam ampliat Portel ad literas missiuas, & continentes nomen scribentis, dummodo fiat, vt publicentur & continet plenum effectum libelli famosi, ad quem non requiritur, quod non contineat nomen, quia cum nomine verè infamat, & intantum non ponitur nomen, inquantum author prodi recusat. Sed hoc ad essentiam infamiæ non facit, sed ad facilitatẽ probationis. & in hunc sensum statutum initio relatum, *qui tacito nomine, vel sub nomine alieno libellos famosos fecerit &c.* ait, non quod non censeat esse libellum famosum, qui ederetur cum nomine authoris. Licet non negauerim, mitius procedendum esse contra hunc, quàm contra illum, qui sine nomine, & multò peius sub nomine alieno famosum ederet libellum, quia iste exponit se punitioni, & minus malitiæ, licet plus temeritatis ostendat.

Quæstio tertia. An sola expositio libelli famosi faciat quẽ reum pœnarum.

Libelli famosi an sola expositio reũ faciat.

Respondeo negatiue contra *Molinam tract. 4. de Iustitia disp. 35. num. 4.* quem refert, & sequitur *Portel dicto ver. libellus famosus Bonac. supra num. 9. vers. Aduertendum est primo n. 5.* tenentes crimen hoc committi sola libelli expositione, affixio-

affixione, proiectione, missione, &c. itaut si expositum, casu accidat ab aliquo inueniri, qui non intelligat, illumquè corrumpat, vel quouis alio modo opprimi, & occultari, adhuc continere malitiam libelli famosi, idquè conuinci videtur ex verbis relatarum legum dicentium *scripserit, composuerit, ediderit, quouis modo exposuerit &c.* & sic etiam statutum etiam initio citatum, dicens *quouis modo exposuerit*. quare habemus completum crimen libelli famosi, in sola expositione, ad quā per accidens publicatio non sequatur.

His tamen non obstantibus, dico cum *Filliuccio tract.* 40. *c.3. q.8. num.* 79. non posse puniri pœna ordinaria ob solam expositionem, nisi etiam sequatur infamia. Probo ex verbis, & ex fine legis. Primo enim statutum ad compositionem, & expositionem subnectit *in alicuius infamiam, & l.lex Cornelia citata* ait. *In notam aliquorum, & ad infamiam alicuius pertinentem, & c.qui in alterius 5. q.1. aut verba contumeliosa confinxerit*. Vnde apparet essentiam huius criminis requirere infamationem alicuius. non infamatur autem per solam expositionem, nisi accedat publicatio, ergo malitia libelli famosi in publicatione completur. Hic est finis libelli, huc prospiciunt leges, ergo hoc non existente sumus extra legum rigorem. Accedit postea ratio generalis, de solo conatu non puniendo, vbi lex punit effectum, de quo nos *sup.* C. 2. *de pœnis*, nisi autem publicetur, libellus famosus semper erit in solo conatu, quia intantum scribitur, proiicitur, exponitur, inquantum intenditur diffamatio. Ergo hac non obtenta, remanent soli conatus. miror, *Portel.* admisisse hanc rationem in argumento, quod fecit contra se, tenentem per solam expositionem incidere aliquem in casum reseruatum, etiamsi non publicetur, quia inquit reseruatio casus non est lex pœnalis, quæ patit crimen, non attentatum, sed consummatum, vnde admittit vim rationis contra illud, quod cum *Molina* dixerat, quod sit punibilis expositio sine publicatione; quod autem subiungat postea, & ipsam expositionem, siue scriptionem esse delictum consummatum in genere libelli famosi, facti, seu scripti, verum quidem dicit, sed non in genere libelli completè sumpti, & hoc est, quod intendunt sanctiones. Nam hac ratione, qui præparat venenum, qui in potionem infundit, qui mensæ apponit, etiamsi non propinet, dicetur

tur

tur veneficus, & vt talis puniendus, quia actiones recensitæ quælibet in suo genere est perfecta, quod est omninò falsum, quia punitur cum effectu sequuto. ita &c. & clarius conuincitur, quia si punitur sola expositio, puniri debet, & sola scriptio, etiam si quis clam in suo cubiculo libellum composuisset, & deinde flammis donasset, quod licet ipse concedat, nescio an sit solidè dictum, quia nimis distat à mente legis, quę reponit materiam libellorum famosorum in titulo de iniurijs, ac per solam scriptionem nulla est illata iniuria, & in citata *causa 5.q.1.c.2.* scripsit *Adrianus Papa, Qui in alterius famam publicè, siue in publico scripturam, aut verba contumeliosa confixerit, & repertus scripta non probauerit, flagelletur &c.* & *S.Gregorius* relatus *loc.cit. cap.2.* inquit. *Quidam contra notarium nostrum, nocturno silentio, in publico ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem &c.* & Concilium Eliberitanum relatum *c.3.*ait, *si qui inuenti fuerint famosos libellos in Ecclesia ponere, anathematizentur.* & Valentinianus, & Valens Augusti relati in fine dictæ *quæstionis ex Cod de fam. libellis*, sanciunt. *si quis famosum libellum domi, siue in publico ignarus receperit, aut corrumpat, priusquam alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Si verò non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit, sciat se quasi authorem huiusmodi delicti, capitali sententiæ subiungendum.* quis hic non videt *totam malitiam in publicatione consistere?* nam si expositus, & corruptus non punitur, sed publicatus, ergo publicatio delictum ad perfectum adducit. Quid ni; si habetur pro quasi authore, qui inuentum publicat, non faciet absolutum authorem sola publicatio?

Nec iuuat conferre potestatem Ecclesiæ, reseruantis sibi hęresim occultam, cum punitione huius criminis, non publicati, quia quando constat Ecclesiam, siue Religionem reseruare voluisse compositionem fortasse conueniemus in sententia, in punitione autem externa, quia ratio resistit, nequaquam.

Quæstio quarta, An si quis exponat in libello peccatum aliquod publicum, siue obliuioni mandatum, siue non: vel defectum aliquem naturalem ignotum, debeat puniri, vt famosi libelli confector.

Respondeo primo, si delictum sit publicum, & notorium, non

non est libellus famosus. Quia is, contra quem fit, famæ ius perdidit, & licet peccetur contra charitatem, non tamen peccatur contra iustitiam. *Portel supra n.1.2.* cum *Couarrubias var. 1.c.1.n.2.* & *c 12.nu.2.& c.12.n.22.* *Syluest.* *Molina, Pinel. apud Bonac. sup. nu.3.* Remanet igitur tota vis in publicatione peccati secreti, quia hoc iniurit infamiam. Libellus continens delictum notorium non est famosus.

Respondeo secundo, si delictum alias fuit publicum, & postea obliuioni datum, vel si in alio loco est notorium, in loco autem delicti est secretum; includens illud in libello, reus erit famosi criminis. est contra *Azorium, Lessium, Molinam, P. Nauar. Bañes, Salonium, Filliuccium, Sà, Reginaldum, & Bonaccinam,* qui eos citat, & sequitur *dicta disp. 2. q.4. puncto 6.n.2.* ponunt autem illam *Rebellus lib.4.q.4.* *Sylu. verb. detractio.* *Clauis Regia lib.11.c.6. nu. 22.* *Turrianus disp.53.dub.10.* apud quos alij. Ratio est, quia delinquens in hoc statu, & loco habet bonam famam, ergo per famosum libellum infamatur, qui est effectus in libello intentus. Nec valet responsio *Bonaccinæ*, hunc delinquentem habere famam de facto, non de iure, quia illud iam in delinquendo emisit. Non inquam valet, quia de facto illi aufertur fama, ergo de facto infamatur. Hoc autem factum includit ius ad illam famam, quam habet, alias esset iniustus famæ retentor, cum nullo iure famam retineat, sicuti qui de facto rem alterius retinet, non de iure, hic dicitur fur, quia iniuria rem alienam occupat, dicere autem hoc, est absurdum, quia sicuti per mala opera perdiderat famam, ita per bona recuperat, & habet fundamentum reale retinendi famam, scilicet conuersationem honestam &c. & sic cum infametur, vrget compositorem libellus famosus. Nisi publicetur in loco, vbi nescitur.

Respondeo tertio, Qui in libello publicaret aliquem esse spurium, ex hæbreis descendentem &c. reputandus esset factor libelli famosi. Si tamen illa nesciebantur. Ita *Portel. supra n.4.* quia (inquit) hoc est infamare iniustè, quando talis macula ignoratur. quod in Hispania cẽferetur maior infamia, quam quodlibet aliud peccatum occultum. Quę sententia pugnat pro nobis in *2. responsione*, quia si hi defectus, qui alibi sũt publici, infamant vbi ignorãtur, pari ratione infamabunt delicta oblita, & in aliquo loco non cognita.

Cõtra hoc videtur esse *l.eu init. ff. de iniur.* in qua dicitur, *cum quis nocentem infamauit, non esset bonũ, & æquũ ob eã rẽ con-*

dãnari, peccata enim nocentiũ nota esse, & oportere, & expedire.
Respõdeo ibi nõ est sermo de infamatione per libellũ famosũ, vt *Accurtius in Glos.* declarauit, sed de oblocutione extra judicium, siue de delatione in iudicio, & idem est *infamauit*, ac *publicauit delictum*, & quidem de accusatione, vel delatione apud Iudices, non est dubium, quod nullam mereatur pœnam, imo laudem, si ob bonum publicum fiat, & est actus charitatis, tum in rem publicam, cuius est membrum, tum in reum, cuius emendationem affectat, vel punitionem, in aliorum exemplum; de oblocutione autem extra iudicium, licet sit peccatum detractionis, quia non seruatur iuris ordo (nisi sit publicum, de quo tamen non videtur lex agere, quia non esset infamare, sed loquitur de delicto occulto, vero, & probabili per testes) attamen leges ciuiles in id animaduertendum non putarunt. Immo *l. lex Cornelia ff. de senatus consulto Silaniano*, vult dari quinque aureos renuncianti eos seruos, qui ante quęstionem fugerint, ob necem illatam Domino, & *l. si non conuicij C. de iniuriis*, dicitur *si non conuicii consilio te aliquid iniuriosum dixisse probare potes, fides à calumnia te defendit*, & *l. Iustissimos C. de officio rectoris Prouinciæ*. datur potestas laudandi, & accusandi publicos Iudices, eo fine, vt ad Imperatorem referantur, siue veræ, siue falsę voces sint. Verum nescio, qua ratione his concordet *l. Item apud Labeonem §. 29. ff. de iniuriis*. *Si quis* (inquit) *libello dato vel Principi, vel alicui, famam alienam insectatus fuerit, iniuriarum erit agendum*. vbi *Bartolus nota* (inquit) *quod quando tu proponis libellum contra aliquem, in quo notatur delictum alicuius, propositio libelli est infamare eum*. Si ergo infamat, & iniuriam facit, non videtur tolerandum, nec minus præmiandum, sed potest responderi, verum esse, si fiat malo dolo, animo insectandi famam proximi, & non seruato iuris ordine, secus non examinat idem *Bartolus* rationem *l. eum de iniuriis* iam citatæ, expedire scilicet Reipublicæ, peccata nota esse, nimirum si Reipublicę expediat. Quia si non expedit, erit iniuria si (inquit) aliquis dixerit tibi, tu es cœcus, vel claudus, tunc teneri actione iniuriarum, quia nihil refert Reipublicæ, quod sis cœcus vel claudus. Sed si dicat, tu fuisti mitratus pro falso, vel tu es spurius, non teneri, quia expedit Reipublicæ, quod infamia illius manifestetur, ne ad testimonium vel honores admittatur ob incapacitatem. Sed quia doctrina hæc apud

Publicare aliorum delicta quando expediet reipub.

apud Canoniſtas, & Theologos non ſubſiſteret, nam in naturalibus cum non mereamur, nec demereamur, non videtur contrahi tanta iniuria, quanta ex publicatione delicti cõmiſſi, ſiue ad Rempublicam referatur, ſiue non, dummodo iuris ordo non ſeruetur, eam declararunt *Pomatius, Alexander, Menochius*, *Additionatores Bartoli ad locum citatum* ſupra relatis & Doctoribus, & authoritatibus, eſſe ſcilicet verum, ſi objiciatur in iudicio, vel ſi objiciatur extra iudicium, & non animo corrigendi, ſi verò dixit ob correctionem, non tenetur actione iniuriarum lege *c. ſi peccauerit* 2 *q*. 1. ex *S. Auguſtino iuncta gloſ. & cap. cum te de re iudicata*. Vide collecta à *Graſſio* 2. *par. lib*. 2. *cap*. 17. *num* 25. *&* 26. *deciſ aurearum*.

Quæſtio quinta, Eſto quod quis non fecerit libellum famoſum, ſed inuentum publicauerit, an in pœnas ordinatas incidat. Publicãs libellum famoſum inuentũ, puniẽdus.

Reſpondeo affirmatiuè quia licet in ſtatuto ordinis hæc particula non inueniatur, inuenitur tamen in *l. vnica C. de famoſis libellis*, citata ſupra in fine *q*. 3. & in *c*. 1. 5. *q*. 2. vbi dicitur & *qui ea prius inuenerit, rumpat, ſi non vult authoris facti cauſam incurrere* *Graſſ. dicto c*. 17. *num*. 26. *Portel dicto ver. famoſus libel. n*. 26. apud quem *Molina*, *& Reginaldus Bonac. dicta q*. 4. *punct*. 9. *diſp*. 2. *n*. 9. §. *quarto non incurri* apud quem *Filliuci. Finell. Gambacurta, Scortia dicto Theoremate* 326. apud quem *Angelus, Tuſcus, Plaza, Sylueſter*, & eſt communis prout teſtatur *Plaza lib*. 1. *delict. c*. 3. *nu*. 2. *Clar. ſupra verb. libelli*. & ratio eſt, quia fuit cauſa, vt aliquis infamaretur. & ſic incurrit omnes pœnas ordinarias quibus puniuntur libellorum famoſorum fabricatores.

Sed eſt difficultas dicente lege vnica iam citata ex *C. de libellis famoſis*. *Si verò non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit, ſciat ſe quaſi authorem &c*. quantum temporis poterit libellum famoſum inuentum apud ſe retinere, quid importet illud *ſtatim*.

Reſpondeo, vim huius particulæ *ſtatim* declarat *Barboſa dict*. 383. dicitquè nullam admittere dilationem, aut temporis interuallum, etiamſi citet *Surdum*, & *Alexandrum* dicentes poſſe importare *vnum menſem*, attamen inter oppoſita, ſtandum eſt ſententiæ communiori *Tiraquelli, Menochii, Fa-* Statim quantum temporis portet.

rina:cii,

rinaccii, Gonzalez, Stephani Gratiani, ab eodem *n*.4. relatorum, quod accipi debeat cum temperamento, & secundum subiectam materiam. non enim tenetur statim comburere, vel rumpere sicuti tenetur peccaminosam cogitationem repellere. hoc enim ex mente legis non est, nec debet libellum conseruare ad longum tempus, cum possit breuius legem implere, sed moraliter, postquam legerit, & qualitatem perspexerit, ac in loco opportuno se receperit, vel ad aliquas horas, vel diem retinuerit, debet illum lacerare. Probo hoc ex verbis legis, nam si conceditur corruptio, vel crematio, inueniens potest ignis consumptionem eligere. & cum non statim ignis in promptu esse possit, puta quia per Vrbem ambulat, in campo spatiatur &c. potest differre vsquequò domũ redeat, vt hanc actionem cautè exequatur. Præterea potest libellum famosum inuentum ad Iudicem deferre, vt author puniatur vel malum è ciuitate tollatur, iuxta declaratam *lege eum qui ff. de iniur. & l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquiliã*, quo casu *multum proficit conseruatio libelli famosi*, inquit citatus *Grassius*. Præterea posset secretò reuelare libellum sacerdoti, vel alicui prudenti, & discreto viro, ad capiendum consilium & vt innocentes iũuaret, vel liberaret, vt idem *Grassius* in fine numeri affirmat argum. *textus in c. hoc videtur* 22. *q*. 5. citatquè *Turrecrem in c. si quis* 5. *q*. 1. id asserentem. & in his casibus poterit conseruare libellum. Poterit etiam ad curiositatem, & fortasse ad longiorem dilationem, dummodo non publicet. quia citata lex ait, si verò non statim corruperit, *sed vim earum manifestauerit &c.* finis enim legis, conseruatio famæ aliorum, & eliminatio tam facilis modi innocentes infamandi, & sicut supra diximus, non esse punibilem, qui composuit, non tamen manifestauerit, multò minus erit, qui tantum inuenit, & retinuit, dummodo non manifestet. Verum tamen est, quod committit se periculo, subeundi pœnas, si talis libellus famosus apud ipsum reperiatur, quia præsumitur author eiusdem. & suum erit probare, quod distulerit ob hanc, vel illam causam rationabilem, & excusantem, & quia hoc periculum exponit illum decapitationi, iuxta communem doctrinam, peccabit mortaliter. & iam multos vidimus, ad triremes damnatos, qui ab alijs compositas Pasquinatas apud se retinuisse reperti sunt. Iuuare posset grauitas

uitas

nitas personæ; de qua nulla esset suspicio, quod tale scelus committeret, si carta reperiretur fœdata, & glutino illinita, ex quo conijci posset fuisse adfixam, & inde amotam &c. cæterum præsumptiones iuris sunt semper contra eum, apud quem reperiretur.

Sed contra. Est sententia communis apud *Suarez verb, Libelli n.165.* quem citat *Bonacossa to.2. Communium opinionũ iuris tit.de Iniurijs nu.*202. quod qui lacerat libellum famosum, punitur eadem pœna, qua puniretur author illius, quia reputatur author eiusdem. Cur igitur punitur, vt author, si lacerare iubetur?

Respõdeo si reperiatur libellus famosus in publico, & corã aliquibus, tunc lacerari non debet, sed ad Iudicẽ deferri, quia ex publicatione iam facta transijt in Iudicem ius procedendi contra publicatum delictum, qui autem lacerat, impedit Iudicis processum, deficiente corpore delicti, & præsumitur lacerans author, tanquam qui timuit puniri. Leges autem præcipientes corruptionem, & consumptionem, loquuntur de libellis secreto inuentis, & nondum publicatis, & propterea dicit lex, *aut corrumpat priusquam alter inueniat, aut non fateatur inuentum.* Libellus famosus quando sit lacerãdus, vel ad iudicem deferendus.

Secunda difficultas, an detur casus, quo impunè publicari aliquando posit libellus famosus inuentus.

Respondeo cum *Graffio citato n.26.* pęnas irrogari tantum malitiosè, vel vt ait *Siluest. verb. Libellus fine cum dolo* manifestanti, & ad infamandum, quia si ex simplicitate, non debet puniri. Nam vbi dolus non interuenit, nec pœna irrogari potest v.g. si quis audiret, vel inueniret scriptum, in quo cantilena aliqua peregrinę conceptionis, vel mordacitatis contineretur, delectareturquè, non de infamia proximi, sed de modo compositionis, diceretquè amico, vel amicis, hoc esset sine dolo, & solum ob curiositatem, vel leuitatem &c. hac ratione in vulgus sparguntur dicteria. quæ *Motti.* aut *Pasquinate*, appellantur. Non enim omnes, qui ea referunt, infamãdi animum habent, sed ob libidinem ingenii effantur. Libellus famosus inuentus quando publicari possit impunè.

Quæstio VI. Si in hoc delicto compręhændantur complices. v. g. vnus consuluit, alter dictauit, alius scripsit, alius exposuit, an omnes pari pœna puniendi sint.

Respondeo, negat *Portel d. verb. Libellus famosus num.* 10.

quia (inquit) *Lex solum loquitur de componente, proiicientes, & pub'icante, quæ cum sint in materia odiosa restringenda sunt ad vsitatã significationem. ergo ad cooperantes non debet extendi, quia isti non componunt, non proiiciunt, non diuulgant.* Attamen affirmandum est cum *Farinaccio Cons. Crimin.* 145. Qui compræhendit dictantes, scribentes, componentes, retinentes &c. est citata Bulla *Pij V.* qui & maiora compræhendit, *Scortia dicto Theor.* 326. qui citat Angelum in *l. Lex Cornelia Menocb. Graffium, Molinam* dicentes pari pœna puniẽdos esse scribentes, dictantes, vel fieri mandantes. Non solum ex nostro statuto in principio huius capituli allegato, sed etiã ex statuto Vltramontanæ familiæ. *cap. 6 de correct. delinquentium §. 23. casu 9.* quod est tale *compositionis, vel proiectionis, aut publicationis Libelli famosi.* Statutum autem Cismontanæ familiæ relatum in nostris Commentariis *c. 7. stat. 5. casu* 17. est tale, pro casibus reseruatis.. *Libellum famosum facientes, fieri procurantes, inducentes, consulentes, proijcientes, vel publicantes.* Pœnale autem supra allegatum, ait, *fecerit, miserit, proiecerit, vel quomodolibet exposuerit.* in verbis autem *compositionis, & fecerit,* quæ in ambobus Statutis reperiuntur, cõpræhenditur etiam dictans, ordinans, consulens, dirigens, iuxta collecta per *Brissionium. & Prateium, apud Io. Caluinum in Lexico Iuridico*, quia componere, est multas res aptas ordine disponere, & dirigendo conficere. Hinc dicimus componi carmina, ædificia, leges, libellos, codicillos, matrimonia, lites &c. in quibus multi interueniunt, vt in compositione carminum, vnus potest dictare, & alius scribere, in compositione ædificii, vnus dirigit, & alii cementa ministrant &c. Et tamen omnes concurrunt in genere causæ efficientis, & dicuntur componere, & facere, *& qui per alium facit per seipsum facere videtur de regul. iur. in 6. facere videtur, qui iubet, & mandat. l. in condemnatione. ff. de regul. iur. & Hotomanus* apud citatum *Caluinum versic. facere,* inquit *Quando facere, effectum iuris post se relinquit, omnem omnino faciendi causam complectitur, dandi, soluendi, numerandi, iudicandi. L. Verbum 218. ff. de verbor. signific.* Nec video quomodo eximi possit à pœna Libellantis, qui dictat, & componit libellum, illumquè ab altero, sciente, & consentiente excipi facit, cum vnum integram causam conflent, sicuti, qui

Complices libellorum famosorum puniendi.

Cõponere.

qui ensem ministraret ad homicidium, illud mandaret, vel faciendum alteri committeret. Factores enim pro criminum authoribus, qui scelus ipsi admittunt, accipiuntur, L. 6. §. *qui præpositum. ff. de re militari. & l. solent. ff. de custud. reorum*, etiam si comitari alijs scelera patrent, & alijs patranda committant. Et vt specialius rem tangamus. Certum est in casu nostro reseruato comprhendi *procurantes, inducentes, consulentes*. In reseruato pro altera familia, comprahendi per verbum *componentes*, & in Statuto, quod commentamur, comprahendi per verbum *Facere*. Quod si supponamus eum, qui libellum infamatorium facere vult, scribere nesciat, vel non possit, vel (ne deprehendetur) nolit, faciatquè scribere per alium, An iste alius, qui scribit sit comprahensus sub lege. Negari non potest, quia *l. lex Cornelia ff. de iniur* ait *scripserit*. An & ipse, qui dictauit? Sine dubio. Quia subnectit immediatè *composuerit*. Vbi distinguit *Scribere à componere*. Etsi non posset appendere cornua ad fenestram sine auxilio, & parietem conspurcare nigro, aut rubeo colore, sine adiutorio cementarii, an & isti auxiliatores, erunt sub scelere? Stat pro affirmatiua, maxima legalis *Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur*. Et qui hoc negaret, posset etiam ab homicidio immunem reddere eum, qui Domino impotenti, & iubenti, vt Seium confoderet, obtemperaret, ensem in illius prçcordia adigendo. Lege pro complemento huius materiæ, quæ scripsimus in hoc opere *capit. secundo quæstion. 7. respons. secunda*. Sufficiat hic examinasse verba Statutorum, quæ directè complices afficiunt, vt non sit opus ad regulas generales recurrere.

Quæstio VII. Quibus pænis libellorum infamantium compositores subiaceant? Pœnæ infamosorũ libellorũ compositores.

Respondo primo secundum leges ciuiles decapitantur *l. vnica. C. de Famos. libellis*. Quam pœnam tamen non esse in vsu, fatetur *Clar. dicta quæstion. 68. numer. 25.* cui successit fustigatio, ictus funis, condemnatio, ad summum, ad triremes, alligatio ad infamem catenam, vel qualibet alia pœna extraordinaria. *Syluester dicto verb. libellus. num. 5.* citans *Glosam Summarii 5. quæst. prima*. ait decapitatur, seu deportatur, si criminaliter agatur, & reus fuerit conuictus. Et

fit intestabilis. *l. qui ff. qui testamentum facere non possunt*. ac euadunt infames. *l. ob carmen. ff. de testibus cap. si testes 4. quæst. 3.*

Respondeo secundo secundum leges canonicas, verberantur 5. *quæst. 1. cap. primo.* & excommunicari possunt *cap. hi qui eod.* Verum id disponitur contra eos, *qui inuenti fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere*. Non de aliis, licet *S. Greg.* relatus *c. 2. eod* sub pœna excommunicationis latæ sententię præcepit reuelari authores occultos cuiusdam libelli famosi attamen non tulit sententiam contra eiusdem fabricatores, sed tantum in ordine ad reuelationem. Et quia ille fuit casus particularis, nullam legem inducit. Vt fatentur multi apud *Thesaurum c. vnico. verb. Libellus famosus numer. tertio* An autem fieri nunc possit, vt contra authorem occultum famosi libelli expediri possit admonitio de se prodendo, & probando, quod exposuit, & consequenter excommunicatio. Affirmat *Siluester loco citato num. 5.* In dubium tamen vertitur, quia nullus tenetur infamare seipsum, etiamsi per censuram adigatur. Eò vel maximè, si quod exposuit, probare non possit, Vnde exponeretur pœnę grauissimę deportationis, triremium &c. quod ius naturale non dictat. Poterunt tamen huiusmodi fabricatores excommunicari, siue per canonem, siue per sententiam. Sicuti excommunicantur fures, qui reuelare noluerint, dummodo sententia feratur contra scientes &c. quia principalis sicut non tenetur se prodere, ita non ligatur excommunicatione. Lege *Bonacinam de censuris particularibus disp. 2. quæst. 3. puncto 36. num* 8. qui probat in iure cõmuni non esse latam sententiam excommunicationis contra Libellantes istos, nequè in Bullis *Pii V. & Gregorii XIII.* sup. citatis contra *Salonium*, qui scripserat, e e, ipso facto, excommunicatos, qui faciunt libellos contra Papam, vel Cardinales. Quod tamen ipse non inuenit.

An sub censura præcipi possit, vt se prodat libelli famosi fabricator.

Fur non tenetur se prodere, quãdo fulminatur excõmunicatio.

Respondeo III. in nostro municipali iure Excommunicantur de facto, sicuti ad esse simile Statutum Synodale in Mediolanensi Prouincia, idem *Bonacina supra num. 9.* affirmat, quæ excommunicatio est reseruata Prouinciali, si libellus editus sit contra inferiores illo, si verò contra Prouincialem, aut Generalem, est reseruata Generali. De qua

qua ecommunicatione discurrendum est, sicuti de alijs, de quibus sparsim in hoc opere dictum est, nimirum non incurri, nisi post declarationem. Præter excommunicationem, est carceratio arbitraria *ad Superiorum arbitrium*, nimirum Prouincialis, si libellus fuerit factus contra alios, si autem contra Prouincialem, vel Generalem, ipsiusmet Generalis, quia teneri debet proportio inter pœnam excommunicationis, & carcerationis. Secus possemus includere etiam Guardianos, qui superiores sunt, quod est falsum, quia Guardiani sicuti non carcerant, ita nequé liberant. Igitur remanent Prouincialis, & Generalis, non debet autem Prouincialis liberare eum, qui contra Generalem libellum promulgasset, & pari ratione, nec contra seipsum, quia *Superiorum* vocabulo, veniunt illi, quos supra recensuerat. Licet probabilitate non careat posse Prouincialem liberare, qui contra ipsum libellasset, tum quia potest suę iniurię cedere, tum etiam quia ab absolutione à censura, ad liberationem è carcere non deducitur consequentia, *a diuersis enim non fit illatio. de regul. iur. in 6.* & cum ipse sit Superior, ad quem de iure carceratio spectat, & Statutum inibi non distinguat, poterit compræhendi sub nomine Superiorum &c. Quod tamen ad carceratum ob libellum factum contra Generalem, non extendo, quia ipse non est vindex iniuriæ factæ Generali, sicuti in simili alibi dictum fuit. A' diuersis non fit illatio.

Sed hic oritur duplex difficultas, Prima quis eorum arbitrari debeat super carceratione. Secunda Ad quantum temporis carceratio extendi possit?

Respondeo super carceratione, inflicta pro subditis infamatis, vel etiam pro se, iuxta probabilem supradictam opinionem, poterit Prouincialis. Pro Generali autem ipse solus Generalis, quia iurisdictio referri debet ad personas offensas cum statuta claram differentiam faciant inter huiuscemodi personas. Lege quę scripsimus supra *cap. 11. de Falsariis q. 5.* De arbitrio autem carceris. Dico, illud Regulari debere, tum ex infamię, tum ex personę excessu, dignitateque. Quia si leuis materia fuerit, leuiter est cum Reo agendum. Si persona contra quam factus fuit libellus, fuerit infimu, vel abiecta, mitius agendum erit. Secus si infamia fuerit enormis, & persona notabilis, vt Guardianus, Pater Ordin. vel Prouinciæ Clarissimus concionator, Lector iubilatus, & similes graues Patres, tunc enim acerbius puniri poterunt. In vniuersum autem

autem considerare debent Iudices; delictum hoc esse grauissimum, morte dignum, & Reipublicæ maximè offensiuum. Et ideo debere carcerem longius extendere ad annum, vel an nos, adhibere ieiunia, fustigationē, siue flagella, prout ex citato 1. c. 5. q. 1. diximus non enim carceratio excludit alias pœnitentias canonicas, quando de arbitrarijs pœnis agitur. Putat *Molina tract. 4. de Iustitia. disput. 39. n. 1.* pœnam mortis in legibus ciuilibus sancitam contra hosce libellantes, etiamsi esset in vsu, tūc deberi, quādo libellus famosus cōtinet crimen, quod si probaretur ille contra quem scriptus est, puniretur pœna mortis. Vt pateat ad quantum se possit extendere arbitrium, & quomodo moderari.

Quæres, An si quis exposito libello, publicet se, & velit probare, quod in libello exposuit, sit adhuc puniendus.

Exponēs libellum famosum, & se prodens ad probationem euadit pęnas.

Respondeo cum *Siluestro supra n. 5.* liberum euadere à dictis pœnis. Est clarus textus in dicto *c. 1. Qui in alterius famā publicè scripturam, aut verba contumeliosa confixerit, & repertus scripta non probauerit, Flagelletur.* Et ad hunc sensum explicat *Glossa.* & dicta *l. unica C. de famos. Libell.* Impetatores Valentinus, & Valens in idem scribunt, *Si quis deuotionis suæ, ac salutis publicæ custodiam gerit, nomen suum profiteatur, & quæ per famosum Libellum prosequenda putauerit ore proprio edicat, ita ut absquè vlla trepidatione accedat, sciens, quod si assertionibus suis veri fides fuerit opitulata, laudem maximam & præmium à nostra clemētia consequetur. Sin verò minimè hæc vera ostenderit, capitali pœna plectetur.* Et sermo est de libello iam exposito: quia non diceret *Capitali pœna &c.* Sed nescio quis famosi libelli artifex debeat absquè trepidatione accedere, si sibi paratam crucem offendat. Et licet hoc sit verū, attamen pœna aliqua arbitraria afficerem, qui libellum exponeret, etiamsi postea probaret, quia hic mos in Religionem non debet induci, maximè cum ordinariam viam *c. qualiter, & quando 2. de accusat.* habeamus, accusandi, denunciandi, inquirendi, & non per præcipitem libellandi semitam conscendere, in qua Conuentus offenditur, & interim proximus infamatur.

Fabricare libellos contra Religiones Prædicatorum & Minorum, quas pœnas inducat.

Respondeo IV. Famosos libellos componere contra Religiones Prędicatorum, & Minorum vetitum est sub excōmunicatione latæ sententiæ ācitæ à *Bonifacio VIII. Eugenio IV. & Alex.*

& Alex. IV. & Papę reseruatæ, prout refert *Bonac.* citatus, qui ait, non currere contra eos, qui id facerent contra aliquem Religiosum in particulari, sed contra statum illarum. Et valere, si fiat contra Religiones cum prædictis communicantes, & citat multos, qui apud ipsum videri possunt. Item, quod non ligantur tali excommunicatione, cantantes contilenas, vel detrahentes, sed componentes, publicantds, vel retinentes libellos famosos, cantilenas, vel rhythmos contra istas Religiones vt postea ex ipso *Bonaccina num. 9.* citauit *Thesaurus de pœnis. verb. Libelli famosi n. 3. § Limita quod non.* Sed hoc declarandum est, dummodo tales cantilenę fuerint ab alijs compositæ, & iam publicatę, quia si quis composuisset, & cantaret, vel ab alio compositas caneret, ac publicaret, sine dubio inciderent in excommunicationem, quia hoc est formaliter publicare. Præterquamquod in citato numero id *Bonaccina* non dicit.

Quæstio VIII. Dicente Statuto, *In alicuius infamiam exposuerit.* An comprehendantur etiam illi, qui libellum facerent contra sæculares, vel exteros. Et ratio dubitandi est, quia ibidem dicitur. *Qui si in Generalis, aut Prouincialis infamiam facti fuerint &c. In aliorum verò infamiam &c.* quibus verbis videtur distributio, & exceptio fieri inter Religiosos ejusdem Ordinis, quia contra ponere alios Generali, & Prouinciali, & in Statuto Ordinis, videtur dicendum de solis Fratribus reliquis, qui Generales, aut Prouinciales non fuerint. Eò vel maximè, cum agens Statutum de percussione, & vulneratione *cap. 7. Stat. 52.* ait *Quicumquè Fratrem, aut sæcularem quempiam percusserit &c.* Vbi descendendo ad sæculares, signum est, qnod vbi eos non nominat, agat de solis Fratribus.

Respondeo comprehendi etiam sęculares, imò potiori ratione, quia plus scandali est peccare, & offendere proximum extra, quam intra ordinem. Sub vocabulo igitur *Alicuius* quod non est relatiuum, nec contrapositum ad Prę-latos, sed absolutè dispositum comprehenduntur, & Fratres, & alij Religiosi, & sęculares. Est enim dictio vniuersalis, comprehendens omnem speciem, ac distribuit Vniuersitatem, omnes personas, tam mares, quam fœmi- Libellos componere contra sæculares puniendū

fœminas amplectens. *Barbos. diction. vigesimasecunda*, per totum, maximè vbi materia, vel ius non resistit, & nullum absurdum, siue fatuitas sequitur. Vt in casu nostro. Omnia iura in hoc delictum conspirant, & sunt apti sæculares subiacere infamationibus, quæ à Religiosis oriri possunt, ergo & ipsi in Statuto compræhenduntur.

Alius. Aliquis. Et licet vltro concedam, verbis illis, *in aliorum vero infamiam &c.* subiuncta post Generalem, & Prouincialem referri ad solos Fratres, quia particula *Alius* aliam significationem habet, quam *Aliquis*, nam significat similitudinem, & refertur ad similia, & facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, vt susissimè cit. *Barbosa diction.* 26. docet. Cum enim dicimus *Venit vnus Frater, deinde alius*. Vltima dictio non potest referri, nisi ad alium Fratrem, Vide ibi. Cum ergo dictum sit, *Qui in Generalis, aut Prouincialis &c.* subiungendo *In aliorum verò &c.* subintelligi debet, *Fratrum*, ipsis subditorum, vt distinctio totum corpus Religionis amplectatur. Licet inquam hoc concedam tanquam literæ sensum, attamen in priori dispositione intrant sæculares, & exteri. Quinimò (vt dixi) debent Prælati seuerius animaduertere in libellantes contra exteros, quam in Fratres, & multó grauius, si ij fuerint Prælati, vel spectabiles, nobiles, & in Ciuitate conspicui. Quia ad mensuram offensæ, ac iniuriæ debet districtionis disciplina consurgere. De iure siquidem naturæ tenetur Religiosus restituere famam, vel bona, si illa sæcularibus abstulisset. Et si id constaret in foro exteriori, debet in authorem scelerum Regularis Iudex, per congruas punitiones insurgere. Vndè multò magis in tam deformi infamatione. Dispositio specialis facta in pulsantes sæculares, non facit, vt in aliis casibus ij non compræhendantur. Sed quia facilius, & frequentius accidit pulsatio, quam Libellatio, visum fuit, in indiuiduo illud declarare cum leges ferantur ob casus, qui vel semper, vel vt plurimum, accidunt.

Quæstio

Quæstio IX. An infamatus per libellum, famæ maculam contrahat?

Respõdeo negatiuè per *l. vnicã dicto C. de libellis famosis* dicẽtem. *Huiusmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.* Contra. Si non lædit, non infamat; si non infamat, cur tot sanctiones in libellos infamatorios?

Libellus famosus non infamat de iure, aut de facto.

Respondeo, non est infamia iuris, aut facti, sed opinio, quæ persuadit mentes scientium, aut audientium, talem virum, qui probus habebatur, publicari scelestus, cum vix fieri possit, quod de imputatis peccatis ille censeatur immunis. Infamat secundum mentem publicantis, non legis. Infamat apud imprudentes, & debiles, non apud probos, & sapientes. Quinimò si quis opponeret, contra aliquem fuisse expositum libellum famosum, actione iniuriarum conueniendus esset, & tanquam suspectus de fabricatione illius haberi, quippe qui maculam inurit, quam ipse libellus inurere non potuit. Et iure optimo de huiusmodi libellis nulla haberi ratio debet, imò spernendi sunt, quia si de illis fieret casus, posset induci in speciem vltionis, & vindictæ.

Quæstio X. Qui actus compræhensi sint in casu reseruato de compositione libelli famosi.

Respondeo iam diximus ex *Portel*, compræhensos eos, qui componunt libellum famosum, & in loco publico ponunt, etiamsi non sequatur effectus publicationis, puta quia alius inuenit, & corrupit. Qui ab alijs compositum in loco publico ponunt. Qui ab alijs compositum, & expositum inueniunt, & publicant. Verum de primo actu diximus hic, & in Commentarijs statutorum ad hunc casum, non incidere in casum reseruatum, si expositus non publicetur, quia hic est finis intentus à lege, quo frustrato frustrantur etiam omnia in lege disposita. & minus placet, quæ idem dicit in calce *numeri 8. Voluit Religio in odium tanti criminis reseruare solam compositionem, & scriptionem illius externam, cum maximè videat, neminem illum scribere, qui non habeat animum publicandi.* Non enim reseruatur sola scriptio, qui si clam in cubiculo scriberet, & postea laceraret, in solo conatu sisteret, qui non sequuto effectu non punitur, & parum refert Religioni compositio, quæ per se solam sumpta, nulli nocet nisi adsit publicatio. Quod autem nemo scribat, qui animum publicandi non habeat, est

Quos casus compræhẽdat casus reseruatus de libellis famosis.

vniuer-

vniuerſalitas maximè reſtringenda, cum experientia pluries replicata doceat, multos ſcripſiſſe, & deinde non publicaſſe, ad ſaniorem mentem reuerſos, ſundare autem caſum in animo publicandi, eſt egredi fines reſeruationis, quia non eſt reſeruatus animus publicandi, ſicuti nec animus fornicandi, ſed ipſa publicatio, & fornicatio in exteriorem effectum deducta. Idquè probo, ex ipſomet *Portel n.9.* vbi diſputans, an ſi inuentum libellum publicaret ipſemet, contra quem factus fuit in caſum reſeruatum incideret, negatiuè reſoluit, *nam* (inquit) *finis iſtius reſeruationis eſt, ne proximus infametur.* quilibet autem ſuo iuri cedere poteſt, dummodo perſona publica non ſit &c. & verum dicit, niſi addamus, non valere doctrinam, quando ipſe, cum membrum communitatis ſit, eandem ſua infamia conſpurcaret, offendendo debiles &c. ſed quidquid ſit de hoc, Noto illud, finem reſeruationis eſſe infamiam proximi, & ſubſumo, ſola compoſitione, & ſcriptione, cum animo publicandi non infamatur proximus, ergo illæ non complent caſum reſeruatum. ceſſante ſiquidem fine legis eiuſdem diſpoſitio ceſſat, vt deduxi in comment. *ſtatut. capitulo* 5. *ſtat.* 12. *fol.* 452.

In reſeruatione autem caſus iſtius pro noſtra familia multò plura continentur, nimirum. Qui *procurant fieri* libellum famoſum, ſiue rogando, ſiue præcipiendo, ſiue minando. Qui *inducunt alios* donis, minis, precibus. Qui *conſulant* quauis ratione id faciant. quæ omnia intelliguntur adiuncta publicatione.

Super qua dubitatur, an ſi vnus, vel alter inueniat libellum famoſum, & legat, & deinde laceret, cum apud iſtum, vel iſtos ſit publicatus, cenſeatur ſequutus effectus, vel in reſeruatione, vel externa punitione, quod eſt quærere, quot ad minus eſſe debent audientes, vel legentes, vt libellus publicatus dicatur.

Publicè, Palam, & quid ſit publicari libellum famoſum.

Reſpondeo cum res hæc ſit multum odioſa, verbum *publicandi* accipiendum eſt in ſua rigoroſa ſignificatione. Non enim idem eſt *publicè* fieri, ac *palam*, quia *palam* fit, quod *coram pluribus l. palam 33. ff. de verbor. ſignif.* vt *Salycetus* adnotauit aduerſus *Bartol. in l. ea quidem C. de accuſat.* ac *publicè* importat vel totum populum, vel maiorem illius partem, *Bertazzolus de clauſulis inſtrumentarÿs clauſ. 31 gloſ. 2. nu. 17. & 18 apud Barb. dict.* 298. idquè fieri publicè, vel publicari dici-

tur,

tur, quod plubicam vocem, & famam concernit. vt ex Rotali decisione idem *Barbosa* refert quare cum vnus, aut alter, non sit maior pars, publicum facere non possunt. Sed ne laboremus in æquiuoco, accipiamusquè pro eodem, fieri, & publicari. Dico, non esse necessarium ad incurrendum casum reseruatum, & pœnas, quod libellus legatur coram toto populo, vel maiori parte illius (hoc enim spectat ad fieri publicè, & notoriè) sed sufficit, quod successiuè veniat ad notitiam totius populi, vel illius maioris partis, v.g. vnus reperit, & dicit alteri, ille secundus tertio, & tertius quarto, & sic deinceps alijs, vsquèquo ad maiorem populi partis notitiam perueniat. Sic enim sparguntur rumores in vulgus, & fama diffunditur, & specialiter in huius generis pasquillis, aut libellis, qui non scripto, sed voce publicantur, accidit, quia vnus dicit amico, Intelligo factum fuisse libellum, vel cantari a Pasquino tale, & tale, hic deinde alteri, & si paucis horis per totam Vrbem diffunditur, hoc est publicare. Nam si paucis tantummodo innotesceret, cum desit effectus publicationis, cessat etiam vis reseruationis, & punitionis. Quapropter non euadit casus reseruatus, nisi dum peruenitur ad statum, quo maior pars populi, vici, vel conuentus id sciant. sicuti in rebus venereis, non euadit casus reseruatus, nisi lapsus carnis opere consumetur. In antecedentibus namquè cogitationibus, & conaminibus non consistit nexus reseruationis, sed statim accedente consumatione perficitur, ita &c. Qua in re non placet *Bonacina* dum *dicta dict.2. q.4. par.9.nu 9. vers. septimus non incurri* ait, *non incurri pœnas ab eo, qui verba contumeliosa cantat, hic enim non dicitur libellum scribere, vel diuulgare, cui enim non conueniunt verba legis, non conuenit illius dispositio.* Non placet inquam, quia ex dictis *q.1* Reus libelli existimatur, etiam qui verba contumeliosa, & infamantia confingit. & publicat equidem Pasquillos, qui vt plurimum in verbis consistunt, nisi hac via publicari non possunt. & licet verum sit, solam detractionem, & murmurationem non esse libellum famosum, attamen quando diceretur, & publicaretur, sub formalitate libelli famosi, dicẽdo, iam compositus est libellus &c. iam comparuit Pasquinata &c. existimari debet vt talis; nam publicatio libelli etiam scripti non est necesse, vt fiat, ostendendo illum populo, sed sufficit, quod voce diffundantur,

vt iam factus, & expositus.

Quæstio XI. Dicente statuto, quod fabricatores libelli famosi non possint absolui, *nisi satisfactione præmissa*, quæritur quomodo fieri debeat satisfactio?

Respondeo cum delictum hoc sit contra iustitiam, quæ ad æqualitatem reducenda est, restituendi famam obligationem inducit. Vnde de iure naturæ, diuino, & ciuili satisfactio præmittenda est, ex omnibus scribentibus. multos citat *Bonaccina dict. disp. 2. quæst. 4. punct. 9. n. 7.* qui restitutionem faciendam esse affirmat, publicè, si publicè infamauit, aliàs ad æqualitatem non esset, ad prudentis confessarij iudicium, vt voce præconis, vel Concionatoris, vel per publicam scripturam, citatquè ad hanc rem *Sà verb. infamare n. 8. Gambaruptam c. 14. n. 6. Petr. Nauar. lib. 2. c. 4. n. 442. Sayrum lib. 12. cap. 4. nu. 9. Medinam lib. 1. c. 14.* Publicam autem scripturam, puto esse illam, quam ponit *Syluest. verb. libellus fine. Scilicet alium libellum in contrarium faciendo, & vltra hoc tenetur de omni damno satisfacere.*

Restitutio famæ ob libellum famosum, quomodo facienda sit.

Difficilis quidem materia est hæc, cum vix practicari possit. Nam reperire Præconem, cui suum confiteatur peccatum, plus periculi, quam remedij continet. minus esset, Concionatori confidere, nisi sub sigillo confessionis se ipsum proderet. alter libellus prioris retractatiuus, non maiorem fidem, quam prior adquireret. quia si libello anonimo ad infamandum non præstatur fides, nequè præstabitur ad laudandum, cum vterque submitti potuerit, & apud aliquos dubitatum fuit, An ille qui infamabatur in libello, eiusdem libelli author extitisset, vt contra quosdam suos inimicos confictì libelli præsumptio nasceretur. vt in facti contingentia, dum essem sæcularis, non sine magna animi molestia fieri vidi. In quo casu, & famæ, & vitæ periculum sortiebatur. potest igitur præsumi, quod libellus commendatitius, & famæ restitutor factus sit, vel ab infamato, vel ab aliquo ipsius amico, ad emaculationem famæ. & eò magis, quò delictum impositum esset verum, & de facili crederetur. Non est igitur sufficiens medium restitutionis famę noui libelli confectio. Adigere autem infamantem ad confitendam calumniam, non est rationi consentaneum, quia non tenetur quis restituere famam, dum vltra suę famæ amissionem, periculo patiendi in bonis, & corpore se exponeret, vel etiam notabi-

notabiliorem suæ famæ iacturam incurreret, vnde nobilis non tenetur cum iactura suæ famæ restituere famam plebeio, ad cuius similitudinem nescio, an possit excusari Pater, vel Concionator, aut Theologus à restitutione famæ ablatæ fratri laico &c. quia in Religione omnes sunt fratres, nec maioris famæ est vnus supra alterum, nisi sit maioris virtutis, & meriti. In hoc enim casu restitueret plus, quam abstulerat, & non seruaret æqualitatem in iustitia requisitam, vt *Caiet. Nauar. Petr. Nauar. Bagnes, Turrianus, Filliuccius, Salonius, Valentia,* alijque citati a *Bonacc. disp.2. de restit. q.5. part.4. num. 11. & 12.* Restat igitur, vt restituat, & satisfaciat, vt potest, relinquatquè alijs optionem credendi, quæ voluerint, quia in casu impotentiæ, ad satisfactionem non tenetur, stante regula legis, *Impossibilium nullam esse obligationem ff. de regul. iur.* 185. ideo *ad impossibile neminem teneri,* & stante hac impossibilitate, debet Superior libellantem, in foro conscientiæ absoluere, nam si agatur in foro exteriori, & causa sit ad iudicium deducta, debet reus cogi ad decantandam palinodiam, vel inuitus. lege *quæstio. 10. capit. 10.* Nisi dicas restitutam esse famam per sententiam Iudicis declarantis authorem libelli famosi infamem, &c.

Impossibilium nulla est obligatio

CAPITVLVM XIII.

De Pœnis latis in eos, qui irreuerenter, uel iniuriosè loquuntur.

PRÆTER ea, quæ diximus in nostris Commentarijs ad *cap.* 1. *stat.* 3. *à §.* 4. de verbis irreuerentibus, & iniuriosis in Prælatos probatis, reliqua, quæ ad hanc materiam pertinebant, & ad capitulum septimum de pœnis remisimus, hoc capitulo absoluamus. Primo enim declarandi sunt irreuerentiæ, & iniuriarum termini, vnde sit.

Quæstio prima. Quid importent Improperium, & improperare, Conuicium, Prouocatio, Derisio, & Iniuria. & quot modis contingere possunt. hæc enim in statutis sparsim vetantur, & puniuntur.

Conuiciũ Respondeo primo *Conuicium iniuria est l. item apud Labeonem ff. de iniurijs §. 7. & dicitur vel a concitatione, vel a Conuentu, hoc est a collatione vocum, cum enim in vnum plures voces conferuntur, conuicium appellatur, quasi conuocium ibid. §* 4. vnde notatur *Valla*, qui ineptè etymologiam ducit, vel à *vitio*, vel à *vito*, seu *conuito*. lege *Io. Caluin. in lexico iuridico*. Est autem conuicium maledictio petulantis iactata, vt ait *Cicero pro Cælio* & solis verbis consistit, *Brissonius*. Itaquè cum plures voces in vnum concurrunt, conuiciũ facere dicuntur. vt *Vlpianus* dixit *c.* 15, *§.* 2. *de iniurijs*, & quia in bonũ & in malum concurrere possunt, non semper in malam partem conuicium sumitur. *Plin. lib.* 7. *epigram. de reditu Domitiani*. *Quintilianus* Triphoni amico scribens. & alij apud eundem *Io. Caluinum* supra, quorum sententias non appono, breuitatis causa. Hinc ad distinctionem boni, vel mali conuicij dicitur in dicta *l. Item apud §.* 5. *sed quod adiicitur a Pretore, qui aduersus bonos mores conuicium fecerit, ostendit non omnem in vnum collectam vociferationem Pretorem notare, sed eam, quæ bonis moribus improbatur, quaquè ad infamiam, vel inuidiam alicuius spectaret*, & concludit §. 11. *non omne male dictũ*

conui-

conuicili esse, sed id solum, quod cum vociferatione dictum est.

Quibus sic declaratis, dum statutum *cap.7. §.5. n.45.* dicit, *si quis fratri non Prelato verbum improperii, aut conuicii dixerit &c.* verbum *conuicii* accipi debet, non pro qualibet iniuria, irrisione, improperio &c. sed pro his, vel eorum aliquo, si dicatur cum vocis contentione, concursu, alteratione, vt Prælatus, vel frater dicat, ille respondeat, & vna simul contendant, alias conuicium non erit, sed aliud genus iniuriæ. etiamsi fatear *conuicium* hoc loco positum non respicere tantam legum subtilitatem, sed pro eodem poni, cum improperio, iniuria, prouocatione. nam illa formalitas, *verbum conuicii dixerit.* huc spectare non potest, cum conuicium ex dictis non sit vnum verbum, sed vocum multiplicatio, & sic videtur accipi pro contumelia petulantis iactata, cuius oppositum est vrbanitas, quæ opponitur contumeliæ sed facetius, vt citatus *Cicero* docet. & si cum *Valla*, & *Nonio Marcello* deducamus conuicium à vitio, dum scilicet opponatur alicui vitium secundum hanc etymologiam accepisse statutum, *conuicium* dicendum est. In quo prudentis Iudicis desideratur arbitrium. Vrbanitas.

Respondeo secundo, relicta acceptione prouocationis, pro appellatione ad superiorem Iudicem, C. *quando prouocare non est necesse* imò prouocare, magis est quam appellare, & proprie pertinet ad maiores, potentioresquè, quorum ope indigentes aduersus magistratuum iniurias *Bart. in l. minores ff. de administr. tutor.* Sumimus hic prouocationem, & prouocare, pro irritatione, ac stimulatione ad vindictam, per antecedentes iniurias, & verba pungentia, vt sumpserunt *Clar. § iniuria, versu quæro etiam, & q.6. vers. nunc quæro. Boerius cons.4. nu. 27. Capiccius decis.58. Marsilius cons.137. num.6 Papo. lib.22. tit.5. Arresto 1.* & in hunc sensum legimus in S. Scriptura. *Vos ad iracundiam me prouocastis. prouocauerunt me filii vestri, & filiæ. Nolite ad iracundiam prouocare filios vestros &c.* nimirum antecedentibus culpis, & malis operibus. Vnde cum in statuto dicitur *leuiter quemquam prouocauerit.* sensus est, ipse cœperit iniuriare, vel verba pungentia proferre, & quasi ante vocauerit, & inuitauerit fratrem ad respondendum, & iniurias rependendum, etiamsi non rependerit, sufficit enim, vt prouocatio fuerit talis, vt ille potuerit, iracundia concitari ad vltionem. Prouocare pro appellare. Prouocare pro irritare.

Respon-

Respondeo tertio, *Iniuria ex eo dicta est, quod non* iure fiat. *l iniuria ff. de iniur.* initio, quia tamen contra ius multa fieri possunt, restringimus iniuriam ad eam, quæ verbis fit, & contumelia appellatur *dicta l. iniuria init.* contumelia autem a contemnendo venit, & iniuriam significat vt loco citato, *Vlpianus* adnotauit. qua obijcitur alteri crimen, vel defectus, coram *Nau. c 8. in manu. nu.* 111. 112. *Azor. tom. 3. lib.* 13 *cap.* 5. *Bañes* 2. 2. *q.* 72. *art.* 1. *vbi Salon. & Valentia Fill. tract.* 40. *c.* 3. *q.* 1. *Molin. tract.* 4. *disp.* 18. *Clauis Regia lib.* 12. *c.* 4. *nu.* 2. apud *Bonac de restit. disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. *n.* 3. *quia nemo* (inquit *Seneca lib.* 2. *de tranquillitate vitæ) nisi quem contemnit afficit iniuria.* & in hunc sensum subscribunt *Pratæius, Brissonius que*, hinc appellationes illæ, contumeliosus libertus, contumeliosus exactor, contumeliosè aliquo vti &c. quem sensum habent verba statuti, *Qui alium fratrem malitiosè, & irrisoriè Priuilegiatum, Collectaneum, Bullistam, Amadeistam, Clarenum, de Euangelio, Bigotum, aut alio quouis nomine, ad irridendum, & iniuriandum reperto &c. appellauerit &c.* Hæc enim verba, & appellationes, ex contemptu proueniunt, ideo veræ contumeliæ, & iniuriæ sunt. Contemnere autem idem est, quod despicere, & negligere. Vnde etiamsi Prætorem contemnere censeatur, qui in iure interrogatus, non respondet, quia tamen in hoc statuto vetantur, & puniuntur contemptus, qui fiunt verbis, non compræhenderetur ille, qui quocumque præcepto adactus ad respondendum, taceret. Nam puniuntur iniuriæ verborum, non silentij, quæ ad peccatum inobedientiæ spectant.

Contumelia.

Contemnere.

Derisio;

Respondeo quarto, *Derisio* est, & ipsa contemptus, qui improbationem, & dicti alterius confutationem continet, vnde deridere sententiam, est illam improbare, & confutare, *Vlpian. in l. sed an vltio ff. de negot gest.* & legatum derisorium est, quod ad deridendum magis, quam ad vtilitatem factum est, vt idem in *l. si demus* 71. *ff. de legat.* 1. *Bonaccina* autem loco citato *n.* 9. ait, derisionem esse actum, quo honor alterius verbis, vel factis violatur cum intentione confundendi proximum, & inducendi erubescentiam, & differre a contumelia, quia hæc fit seriò, illa ioco. Esseque grauiorem contumelia, quia includit contemptum maiorem, ac esse peccatum mortale in suo genere. At primo, hæc non est legalis terminorum declaratio. secun-

secundo, si fit ioco non erit grauior contumelia, quę fit serio. Et tertio, non erit mortale in suo genere, quia quantumcumquè crescat iocus, nunquam habebit intentionem grauiter confundendi proximum, quia tunc non erit iocus. nunquam manifestabit graue peccatum, vel dedecus, vt quod Titij Vxor sit adultera. Quis enim iocus erit iste, qui summam irrogat iniuriam? nunquam per talem iocum de risus grauiter tristabitur. Nam non esset iocus. Et tamen in his tertijs casibus mortalitas peccati reponitur ab ipso &c. Sed valeat *l. illud relatum.* §. *3. ff. de iniurijs. Si quis per iocum percutiat, iniuriarum non tenetur*. Si non tenetur in factis, multò minus tenebitur in verbis. Quare irridere, seu deridere fratrem, aut superiorem is dicetur, qui dictum illius confutat, improbatquè vt accideret, si sermonem ad fratres habente Prælato, ille diceret, non benè discurrere, non benè arguere, aut reprehendere. Vel si inter se confabulantibus fratribus, vnus historiam, aut factum recenseret, alius autem impugnaret, & mendacium dixisse affirmaret, ex animo cauillandi, & deridendi, Diceretur derisor. Quo titulo onerat Phariseum, qui Dominum ad conuiuium inuitauerat. *Luc. 7.* & de eodem murmurabat, quasi peccatricem non cognosceret. *S. Augustin. hom. 23. & 50, O' Pharisae inuitator & irrisor Domini.*

Respondeo quinto, Improperium. & Improperare, est aliquem pudore afficere, obiiciendo culpas, & defectus, cuiusmodi etiam valet exprobrare vt dixit *Plinius iunior* apud *Spiegellium*, mala emptio semper ingrata, eo quod exprobrare Domino stultitia videtur, Sic *Sap. 2. num. 12. Contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Et sæpè alibi. Et secundum hanc significationem, dum in Statuto dicitur. *Si quis verbum improperij dixerit &c.* Sensus est, si quis fratri, vel Prelato crimen ab ipso commissum, vel imputatum, aut defectum aliquem obiecerit, tunc huius Statuti Reus existimabitur. Atquè his terminis declaratis, ad Statuti examen deueniendum est. Improperium.

Quæstio secunda, Dicit Statutum citatum *numero 45. Si quis Fratri non Prælato, verbum improperij, aut conuicii dixerit, aut leuiter quemquam prouocauerit, Flagella disci-*

d *plinæ*

plina singulis vici bus in communitate Fratrum sibi adhibebit. & numero 46. Si verò in Prælatum talia verba protulerit, disciplinæ addat ieiunium in pane, & aqua humi genibus flexis, & suffragiorum iure triennio careat. Super quibus Statutis quæritur. An Vicarius Conuentus, vel Frater ille senior, qui ob paruam absentiam Prælati, habet curam Conuentus, veniant nomine Prælati, & si nomine Fratris, veniat etiam Tertiarius iniuriatus, vel etiam secularis, Ac tandem Vicarius chori.

Prælati qui sint.

Respondeo primo. Qui sint Prelati, diximus *in Comment cap. 1. stat. 3. §. 2 fol. 15. & stat 67. cap. octauo fol 726.* nimirum, qui curam animarum habent, siue sint Superiores cum iurisdictione, Et Vicarium Conuentus, qui illum regit loco Guardiani, diximus *eod. cap. 8. Stat. 47 fol 683.* habere eamdem facultatem, quam habet Guardianus, vnde infertur comprehendi hic sub nomine Prelatorum. Nec differre, quoad hoc Statutum, censeo, cum; qui fuerit à Capitulo, vel à Prouinciali institutus Vicarius ab eo, qui esset per horas, vel dies institutus, & præpositus à Guardiano ad habendam curam Conuentus. Quia in illo paruo tempore est superior, & gubernat Conuentum cum iurisdictione, ergo iniuria facta tali Personę, est facta Prælato. *Spectat enim ad nos* (inquit *l. iniuria. §. item aut. ff. de iniur.*) *iniuria, quæ in his fit, qui vel potestati nostræ, vel affectui subiecti sunt.* non solum quia subditus spectat ad Superiorem, quia hic est conceptus generalis, sed quia in delegato delegans iniuriam patitur.

Iniuriis afficiens Vicarium Cóuétus.

Respondeo secundo. includi etiam illum, qui ex consuetudine, vel ex declaratione superioris localis remaneret ad curam Conuentus, etiamsi non vocetur Vicarius, nec actu fuisset à Guardiano relictus ad hoc munus exequendum dummodo non sit intrusus, vel ex se iurisdictionem arripuerit. Solet enim aliquoties casus accidere, vt absente Vicario, Guardiano occurrat egressus repentinus è Conuentu, nec recordetur dicere ostiario, aut alteri ex Fratribus, quod curam Conuentus demandat tali, aut tali. Et sic vsus est, quod absente superiore locali, vel senior, vel dignior curam gerat. Tunc dico, si quis verbis irreuerentibus, in prima Quæstione declaratis, Istum Fratrem impetat, teneri pœnis Statuti, tanquam Prælati improperator, irrisor &c. Et Ratio est, quia

quia consuetudo dat titulum, & tribuit Iurisdictionem, non tantum coloratam, sed veram, vnde Fratres, qui è Conuentu egredi volunt, cum illius licentia egrediuntur, & negotia incidentia ad ipsum referuntur, & à Fratribus tanquam Conuentus gubernator existimatur, ergo est Prælatus, & Prælati priuilegiis gaudere debet. Tam in Conuentus cura, quam in Refectorio, dum non conueniente Guardiano, maior, qui in illo reperitur, Guardiani vices gerit. Quia eadem est omnium ratio, & delegatio à consuetudine, quæ est lex non scripta *cap. consuetudo distinct.* 1. vt in multis locis nostrorum Commentariorum docuimus.

Respondeo tertio, In rigore Sermonis, cum Tertiarius non sit Frater, vbi pœnalis dispositio de Fratribus loquitur, ad Tertiarios extendi non poterit, cum argo Statutum dicat. Si *quis Fratri* &c. verbis contumeliosis Tertiarium excipiens non comprehenditur pœna statuti.

Iniuri n Teatiarium an puniri debeat ac si fratrem iniuria affecisset.

Contra *cap. si quis suadente diabolo* 17. *quæstion. quarta.* disponit solum dè eo, *Qui in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit &c.* & tamen communis Doctorum sententia sub nomine Monachi includit Tertiarios, qui in Conuentibus Fratrum viuunt. Ergo si dispositio tam odiosa, qualis est excommunicatio maior, Papæ reseruata, extenditur à Monacho ad Tertiarium, multò magis extendetur à Fratre ad Tertiarium odiosa dispositio statutaria.

Respondeo forte quidem argumentum, quod posset probabilem reddere oppositam sententiam. Sed soluitur assignando discrimen, quia ratio, quæ authores mouit ad hanc extensionem est, quia dum ij viuunt in Conuentibus, & Dei, ac Fratrum obsequijs mancipati reperiuntur, sunt Religiosi, sicuti, & Nouitij, & personæ Ecclesiasticæ, & quia Ecclesia vult arcere à Religiosis hanc iniuriam, meritò comprehendit sub monachis Tertiarios. *Nauar. cap.* 27. *num.* 79. qui citat *Rotam, Filliuc. tract.* 15. *cap.* 1. *quæsit.* 4. *numer.* 14. qui citat decretum Congreg. Regul. & *Suar. Alterius, Carolus de Grassis, Coninchbius* citati à *Bonacc. de excommun. particul. disp.* 2. *q.* 3, *punct.* 4. *sect.* 3. *propos.* 2. *num.* 10. In casu autem nostro non attenditur religiositas, sed fraternitas in specie,

Tertiarij sunt religiosi.

d 2 quia

vniuersalitas maximè restringenda, cum experientia pluries replicata doceat, multos scripsisse, & deinde non publicasse, ad saniorem mentem reuersos, fundare autem casum in animo publicandi, est egredi fines reseruationis, quia non est reseruatus animus publicandi, sicuti nec animus fornicandi, sed ipsa publicatio, & fornicatio in exteriorem effectum deducta. Idquè probo, ex ipsomet *Portel n.9.* vbi disputans, an si inuentum libellum publicaret ipsemet, contra quem factus fuit in casum reseruatum incideret, negatiuè resoluit, *nam* (inquit) *finis istius reseruationis est, ne proximus infametur.* quilibet autem suo iuri cedere potest, dummodo persona publica non sit &c. & verum dicit, nisi addamus, non valere doctrinam, quando ipse, cum membrum communitatis sit, eandem sua infamia conspurcaret, offendendo debiles &c. sed quidquid sit de hoc, Noto illud, finem reseruationis esse infamiam proximi, & subsumo, sola compositione, & scriptione, cum animo publicandi non infamatur proximus, ergo illæ non complent casum reseruatum. cessante siquidem fine legis eiusdem dispositio cessat, vt deduxi in comment. *statut. capitulo* 5. *stat.* 12. *fol.* 452.

In reseruatione autem casus istius pro nostra familia multò plura continentur, nimirum. Qui *procurant fieri* libellum famosum, siue rogando, siue præcipiendo, siue minando. Qui *inducunt alios* donis, minis, precibus. Qui *consulant* quauis ratione id faciant. quæ omnia intelliguntur adiuncta publicatione.

Super qua dubitatur, an si vnus, vel alter inueniat libellum famosum, & legat, & deinde laceret, cum apud istum, vel istos sit publicatus, censeatur sequutus effectus, vel in reseruatione, vel externa punitione, quod est quærere, quot ad minus esse debent audientes, vel legentes, vt libellus publicatus dicatur.

Respondeo cum res hæc sit multum odiosa, verbum *publicandi* accipiendum est in sua rigorosa significatione. Non enim idem est *publice* fieri, ac *palam*, quia *palam* fit, quod *coram pluribus l. palam 33. ff de verbor. signif.* vt *Salycetus* adnotauit aduersus *Bartol. in l. ea quidem C. de accusat.* ac *publicè* importat vel totum populum, vel maiorem illius partem, *Bertazzolus de clausulis instrumentarijs clauſ.31 glos.2. nu.17. & 18 apud Barb. dict.* 298. idquè fieri publicè, vel publicari dicitur,

Publicè, Palam, & quid sit publicari libellum famosum.

tur, quod plubicam vocem, & famam concernit. vt ex Rotali decisione idem *Barbosa* refert quare cum vnus, aut alter, non sit maior pars, publicum facere non possunt. Sed ne laboremus in æquiuoco, accipiamusquè pro eodem, fieri, & publicari. Dico, non esse necessarium ad incurrendum casum reseruatum, & pœnas, quod libellus legatur coram toto populo, vel maiori parte illius (hoc enim spectat ad fieri publicè, & notoriè) sed sufficit, quod successiuè veniat ad notitiam totius populi, vel illius maioris partis, v.g. vnus reperit, & dicit alteri, ille secundus tertio, & tertius quarto, & sic deinceps alijs, vsquèquo ad maiorem populi partis notitiam perueniat. Sic enim sparguntur rumores in vulgus, & fama diffunditur, & specialiter in huius generis pasquillis, aut libellis, qui non scripto, sed voce publicantur, accidit, quia vnus dicit amico, Intelligo factum fuisse libellum, vel cantari a Pasquino tale, & tale, hic deinde alteri, & si paucis horis per totam Vrbem diffunditur, hoc est publicare. Nam si paucis tantummodo innotesceret, cum desit effectus publicationis, cessat etiam vis reseruationis, & punitionis. Quapropter non euadit casus reseruatus, nisi dum peruenitur ad statum, quo maior pars populi, vici, vel conuentus id sciant. sicuti in rebus venereis, non euadit casus reseruatus, nisi lapsus carnis opere consumetur. In antecedentibus namquè cogitationibus, & conaminibus non consistit nexus reseruationis, sed statim accedente consummatione perficitur, ita &c. Qua in re non placet *Bonaccina* dum *dicta dict. 2. q. 4. par. 9. nu 9. vers. septimus non incurri* ait, *non incurri pœnas ab eo, qui verba contumeliosa cantat, hic enim non dicitur libellum scribere, vel diuulgare, cui enim non conueniunt verba legis, non conuenit illius dispositio.* Non placet inquam, quia ex dictis *q. 2* Reus libelli existimatur, etiam qui verba contumeliosa, & infamantia confingit. & publicat equidem Pasquillos, qui vt plurimum in verbis consistunt, nisi hac via publicari non possunt. & licet verum sit, solam detractionem, & murmurationem non esse libellum famosum, attamen quando diceretur, & publicaretur, sub formalitate libelli famosi, dicēdo, iam compositus est libellus &c. iam comparuit Pasquinata &c. existimari debet vt talis; nam publicatio libelli etiam scripti non est necesse, vt fiat, ostendendo illum populo, sed sufficit, quod voce diffundantur,

tt

vt iam factus, & expositus.

Quæstio XI. Dicente statuto, quod fabricatores libelli famosi non possint absolui, *nisi satisfactione præmissa*, quęritur: quomodo fieri debeat satisfactio?

Respondeo cum delictum hoc sit contra iustitiam, quæ ad æqualitatem reducenda est, restituendi famam obligationem inducit. Vnde de iure naturæ, diuino, & ciuili satisfactio præmittenda est, ex omnibus scribentibus. multos citat *Bonaccina dicta disp. 2. quæst. 4. punct. 9. n. 7.* qui restitutionem faciendam esse affirmat, publicè, si publicè infamauit, aliàs ad æqualitatem non esset, ad prudentis confessarij iudicium, vt voce præconis, vel Concionatoris, vel per publicam scripturam, citatquè ad hanc rem *Sà verb. infamare n. 8. Gambaruptam c. 14. n. 6. Petr. Nauar. lib. 2. c. 4. n. 442. Sayrum lib. 12. cap. 4. nu. 9. Medinam lib. 1. c. 14.* Publicam autem scripturam, puto esse illam, quam ponit *Syluest. verb. libellus fine. Scilicet alium libellum in contrarium faciendo, & vltra hoc tenetur de omni damno satisfacere.*

Restitutio famæ ob libellum famosum, quomodo facienda sit.

Difficilis quidem materia est hæc; cum vix practicari possit. Nam reperire Præconem, cui suum confiteatur peccatum, plus periculi, quam remedij continet. minus esset, Concionatori confidere, nisi sub sigillo confessionis se ipsum proderet. alter libellus prioris retractatiuus, non maiorem fidem, quam prior adquireret. quia si libello anonimo ad infamandum non præstatur fides, nequè præstabitur ad laudandum, cum vterque submitti potuerit, & apud aliquos dubitatum fuit, An ille qui infamabatur in libello, eiusdem libelli author extitisset, vt contra quosdam suos inimicos conficti libelli præsumptio nasceretur. vt in facti contingentia, dum essem sæcularis, non sine magna animi molestia fieri vidi. In quo casu, & famæ, & vitæ periculum sortiebatur. potest igitur præsumi, quod libellus commendatitius, & famæ restitutor factus sit, vel ab infamato, vel ab aliquo ipsius amico, ad emaculationem famæ, & eò magis, quò delictum impositum esset verum, & de facili crederetur. Non est igitur sufficiens medium restitutionis famę noui libelli confectio. Adigere autem infamantem ad confitendam calumniam, non est rationi consentaneum, quia non tenetur quis restituere famam, dum vltra suę famæ amissionem, periculo patiendi in bonis, & corpore se exponeret, vel etiam notabi-

notabiliorem suæ famæ iacturam incurreret, vnde nobilis non tenetur cum iactura suæ famæ restituere famam plebeio, ad cuius similitudinem nescio, an possit excusari Pater, vel Concionator, aut Theologus à restitutione famæ ablatæ fratri laico &c. quia in Religione omnes sunt fratres, nec maioris famæ est vnus supra alterum, nisi sit maioris virtutis, & meriti. In hoc enim casu restitueret plus, quam abstulerat, & non seruaret æqualitatem in iustitia requisitam, vt *Caiet. Nauar. Petr. Nauar. Bagnes, Turrianus, Filliuccius, Salonius, Valentia,* alijque citati a *Bonacc. disp.2. de restit.q.5. part.4. num. 11. & 12.* Restat igitur, vt restituat, & satisfaciat, vt potest, relinquatquè alijs optionem credendi, quæ voluerint, quia in casu impotentiæ, ad satisfactionem non tenetur, stante regula legis, *Impossibilium nullam esse obligationem ff. de regul. iur.* 185. ideo *ad impossibile neminem teneri,* & stante hac impossibilitate, debet Superior libellantem, in foro conscientiæ absoluere, nam si agatur in foro exteriori, & causa sit ad iudicium deducta, debet reus cogi ad decantandam palinodiam, vel inuitus. lege *quæstio. 10. capit.* 10. Nisi dicas restitutam esse famam per sententiam Iudicis declarantis authorem libelli famosi infamem, &c.

Impossibilium nulla est obligatio

CAPI-

CAPITVLVM XIII.

De Pœnis latis in eos, qui irreuerenter, uel iniuriosè loquuntur.

PRÆTER ea, quæ diximus in nostris Commentarijs ad *cap. 1. stat. 3. à §. 4.* de verbis irreuerentibus, & iniuriosis in Prælatos probatis, reliqua, quæ ad hanc materiam pertinebant, & ad capitulum septimum de pœnis remisimus, hoc capitulo absoluamus. Primo enim declarandi sunt irreuerentiæ, & iniuriarum termini, vnde sit.

Quæstio prima. Quid importent Improperium, & improperare, Conuicium, Prouocatio, Derisio, & Iniuria. & quot modis contingere possunt. hæc enim in statutis sparsim vetantur, & puniuntur.

Conuiciũ

Respondeo primo *Conuicium iniuria est l. item apud Labeonem ff. de iniurijs §. 7. & dicitur vel a concitatione, vel a Conuentu, hoc est a collatione vocum, cum enim in vnum plures voces conferuntur, conuicium appellatur, quasi conuocium ibid. §* 4. vnde notatur *Valla*, qui ineptè etymologiam ducit, vel à *vitio*, vel à *vito*, seu *conuito*. lege *Io. Caluin. in lexico iuridico*. Est autem conuicium maledictio petulantis iactata, vt ait *Cicero pro Cælio* & solis verbis consistit, *Brissonius*. Itaquè cum plures voces in vnum concurrunt, conuiciũ facere dicuntur. vt *Vlpianus* dixit *c. 15, §. 2. de iniurijs*, & quia in bonũ & in malum concurrere possunt. non semper in malam partem conuicium sumitur. *Plin. lib. 7. epigram. de reditu Domitiani*. *Quintilianus* Triphoni amico scribens. & alij apud eundem *Io. Caluinum* supra, quorum sententias non appono, breuitatis causa. Hinc ad distinctionem boni, vel mali conuicij dicitur in dicta *l. Item apud §. 5. sed quod adiicitur a Pratore, qui aduersus bonos mores conuicium fecerit, ostendit non omnem in vnum collectam vociferationem Pratorem notare, sed eam, quæ bonis moribus improbatur, quaquè ad infamiam, vel inuidiam alicuius spectaret*, & concludit §. 11. *non omne male dictũ conui-*

conuicium esse, sed id solum, quod cum vociferatione dictum est.

Quibus sic declaratis, dum statutum *cap. 7. §. 5. n. 45.* dicit, *si quis fratri non Prelato verbum improperii, aut conuicii dixerit &c.* verbum *conuicii* accipi debet, non pro qualibet iniuria, irrisione, improperio &c. sed pro his, vel eorum aliquo, si dicatur cum vocis contentione, concursu, altercatione, vt Prælatus, vel frater dicat, ille respondeat, & vna simul contendant, alias conuicium non erit, sed aliud genus iniuriæ. etiamsi fatear *conuicium* hoc loco positum non respicere tantam legum subtilitatem, sed pro eodem poni, cum improperio, iniuria, prouocatione. nam illa formalitas, *verbum conuicii dixerit.* huc spectare non potest, cum conuicium ex dictis non sit vnum verbum, sed vocum multiplicatio, & sic videtur accipi pro contumelia petulantis iactata, cuius oppositum est vrbanitas, quæ opponitur contumeliæ sed facetius, vt citatus *Cicero* docet. & si cum *Valla*, & *Nonio Marcello* deducamus conuicium à vitio, dum scilicet opponatur alicui vitium secundum hanc etymologiam accepisse statutum, *conuicium* dicendum est. In quo prudentis Iudicis desideratur arbitrium. Vrbanitas.

Respondeo secundo, relicta acceptione prouocationis, pro appellatione ad superiorem Iudicem, C. *quando prouocare non est necesse* imò prouocare, magis est quam appellare, & proprie pertinet ad maiores, potentioresquè, quorum ope indigentes aduersus magistratuum iniurias *Bart. in l. minores ff. de administr. tutor.* Sumimus hic prouocationem, & prouocare, pro irritatione, ac stimulatione ad vindictam, per antecedentes iniurias, & verba pungentia, vt sumpserunt *Clar. §. iniuria, versu quæro etiam, & q. 6. vers. nunc quæro. Boerius cons. 4. nu. 27. Capiccius decis. 58. Marsilius cons. 137. num. 6. Papo. lib. 22. tit. 5. Arresto* 1. & in hunc sensum legimus in S. Scriptura. *Vos ad iracundiam me prouocastis. prouocauerunt me filii vestri, & filiæ. Nolite ad iracundiam prouocare filios vestros &c.* nimirum antecedentibus culpis, & malis operibus. Vnde cum in statuto dicitur *leuiter quemquam prouocauerit.* sensus est, ipse cœperit iniuriare, vel verba pungentia proferre, & quasi ante vocauerit, & inuitauerit fratrem ad respondendum, & iniurias rependendum, etiamsi non rependerit, sufficit enim, vt prouocatio fuerit talis, vt ille potuerit, iracundia concitari ad vltionem. Prouocare pro appellare. Prouocare pro irritare.

Respon-

Respondeo tertio, *Iniuria ex eo dicta est, quod non iure fiat. l iniuria ff. de iniur.* initio, quia tamen contra ius multa fieri possunt, restringimus iniuriam ad eam, quæ verbis fit, & contumelia appellatur *dicta l. iniuria init.* contumelia autem a contemnendo venit, & iniuriam significat vt loco citato, *Vlpianus* adnotauit. qua obijcitur alteri crimen, vel defectus, coram *Nau. c 8. in manu. nu.* 111. 112. *Azor. tom. 3. lib.* 13 *cap.* 5. *Bañes* 2. 2. *q.* 72. *art.* 1. *vbi Salon. & Valentia Fill. tract.* 40. *c.* 3. *q.* 1. *Molin. tract.* 4. *disp.* 18. *Clauis Regia lib.* 12. *c.* 4. *nu.* 2. apud *Bonac de restit. disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. *n.* 3. *quia nemo* (inquit Seneca *lib.* 2. *de tranquillitate vita) nisi quem contemnit afficit iniuria.* & in hunc sensum subscribunt *Prateius, Brissonius que*, hinc appellationes illæ, contumeliosus libertus, contumeliosus exactor, contumeliosè aliquo vti &c. quem sensum habent verba statuti, *Qui alium fratrem malitiosè, & irrisoriè Priuilegiatum, Collectaneum,* Bullistam, *Amadeistam,* Clarenum, *de Euangelio,* Bigotum, *aut alio quouis nomine, ad irridendum, & iniuriandum reperto &c. appellauerit &c.* Hæc enim verba, & appellationes, ex contemptu proueniunt, ideo veræ contumeliæ, & iniuriæ sunt. Contemnere autem idem est, quod despicere, & negligere. Vnde etiamsi Prætorem contemnere censeatur, qui in iure interrogatus, non respondet, quia tamen in hoc statuto vetantur, & puniuntur contemptus, qui fiunt verbis, non comprahenderetur ille, qui quocumque præcepto adactus ad respondendum, taceret. Nam puniuntur iniuriæ verborum, non silentij, quæ ad peccatum inobedientiæ spectant.

Contumelia. | Contemnere. | Derisio;

Respondeo quarto, *Derisio* est, & ipsa contemptus, qui improbationem, & dicti alterius confutationem continet, vnde deridere sententiam, est illam improbare, & confutare, *Vlpian. in l. sed an vltio ff. de negot gest.* & legatum derisorium est, quod ad deridendum magis, quam ad vtilitatem factum est, vt idem in *l. si demus* 71. *ff. de legat.* 1. *Bonaccina* autem loco citato *n.* 9. ait, derisionem esse actum, quo honor alterius verbis, vel factis violatur cum intentione confundendi proximum, & inducendi erubescentiam, & differre a contumelia, quia hæc fit seriò, illa ioco. Esseque grauiorem contumelia, quia includit contemptum maiorem, ac esse peccatum mortale in suo genere. At primo, hæc non est legalis terminorum declaratio. secun-

secundo, si fit ioco non erit grauior contumelia, quę fit serio. Et tertio, non erit mortale in suo genere, quia quantumcumquè crescat iocus, nunquam habebit intentionem grauiter confundendi proximum, quia tunc non erit iocus. nunquam manifestabit graue peccatum, vel dedecus, vt quod Titij Vxor sit adultera. Quis enim iocus erit iste, qui summam irrogat iniuriam? nunquam per talem iocum de risus grauiter tristabitur. Nam non esset iocus. Et tamen in his tertijs casibus mortalitas peccati reponitur ab ipso &c. Sed valeat *l. illud relatum. §. 3. ff. de iniurijs. Si quis per iocum percutiat, iniuriarum non tenetur*. Si non tenetur in factis, multò minus tenebitur in verbis. Quare irridere, seù deridere fratrem, aut superiorem is dicetur, qui dictum illius confutat, improbatquè vt accideret, si sermonem ad fratres habente Prælato, ille diceret, non benè discurrere, non benè arguere, aut reprehendere. Vel si inter se confabulantibus fratribus, vnus historiam, aut factum recenseret, alius autem impugnaret, & mendacium dixisse affirmaret, ex animo cauillandi, & deridendi, Diceretur derisor. Quo titulo onerat Phariseum, qui Dominum ad conuiuium inuitauerat. *Luc. 7.* & de eodem murmurabat, quasi peccatricem non cognosceret. *S. Augustin. hom. 23. & 50, O' Pharisæe inuitator & irrisor Domini.*

Respondeo quinto, Improperium. & Improperare, est aliquem pudore afficere, obiiciendo culpas, & defectus, cuiusmodi etiam valet exprobrare vt dixit *Plinius iunior* apud *Spiegellium*, mala emptio semper ingrata, eo quod exprobrare Domino stultitia videtur. Sic *Sap. 2. num. 12. Contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ*. Et sæpè alibi. Et secundum hanc significationem, dum in Statuto dicitur. *Si quis verbum improperij dixerit &c.* Sensus est, si quis fratri, vel Pręlato crimen ab ipso commissum, vel imputatum, aut defectum aliquem obiecerit, tunc huius Statuti Reus existimabitur. Atquè his terminis declaratis, ad Statuti examen deueniendum est. Improperium.

Quæstio secunda, Dicit Statutum citatum *numero 45. Si quis Fratri non Prælato, verbum improperij, aut conuicij dixerit, aut leuiter quemquam prouocauerit, Flagella disci-*

plina singulis vici bus in communitate Fratrum sibi adhibebit. & numero 46. Si verò in Prælatum talia verba protulerit, disciplinæ addat ieiunium in pane, & aqua humi genibus flexis, & suffragiorum iure triennio careat. Super quibus Statutis quæritur. An Vicarius Conuentus, vel Frater ille senior, qui ob paruam absentiam Prælati, habet curam Conuentus, veniant nomine Prælati, & si nomine Fratris, veniat etiam Tertiarius iniuriatus, vel etiam sęcularis. Ac tandem Vicarius chori.

Prælati qui sint.

Respondeo primo. Qui sint Prelati, diximus *in Comment cap. 1. stat. 3. §. 2 fol. 15. & stat 67. cap. octauo fol 726.* nimirum, qui curam animarum habent, siue sint Superiores cum iurisdictione, Et Vicarium Conuentus, qui illum regit loco Guardiani, diximus *eod. cap. 8. Stat. 47 fol. 683.* habere eamdem facultatem, quam habet Guardianus, vnde infertur comprehendi hic sub nomine Prelatorum. Nec differre, quoad hoc Statutum, censeo, cum, qui fuerit à Capitulo, vel à Prouinciali institutus Vicarius ab eo, qui esset per horas, vel dies institutus, & præpositus à Guardiano ad habendam curam Conuentus. Quia in illo paruo tempore est superior, & gubernat Conuentum cum iurisdictione, ergo iniuria facta tali Personę, est facta Prælato. *Spectat enim ad nos* (inquit *l. iniuria. §. item aut. ff. de iniur.*) *iniuria, quæ in his fit, qui vel potestati nostræ, vel affectui subiecti sunt.* non solum quia subditus spectat ad Superiorem, quia hic est conceptus generalis, sed quia in delegato delegans iniuriam patitur.

Iniuriis afficiens Vicarium Conuētus.

Respondeo secundo. includi etiam illum, qui ex consuetudine, vel ex declaratione superioris localis remaneret ad curam Conuentus, etiamsi non vocetur Vicarius, nec actu fuisset à Guardiano relictus ad hoc munus exequendum dummodo non sit intrusus, vel ex se iurisdictionem arripuerit. Solet enim aliquoties casus accidere, vt absente Vicario, Guardiano occurrat egressus repentinus è Conuentu, nec recordetur dicere ostiario, aut alteri ex Fratribus, quod curam Conuentus demandat tali, aut tali. Et sic vsus est, quod absente superiore locali, vel senior, vel dignior curam gerat. Tunc dico, si quis verbis irreuerentibus, in prima Quæstione declaratis, Istum Fratrem impetat, teneri pœnis Statuti, tanquam Prælati improperator, irrisor &c. Et Ratio est, quia

quia consuetudo dat titulum, & tribuit Iurisdictionem, non tantum coloratam, sed veram, vnde Fratres, qui è Conuentu egredi volunt, cum illius licentia egrediuntur, & negotia incidentia ad ipsum referuntur, & à Fratribus tanquam Conuentus gubernator existimatur, ergo est Prælatus, & Prælati priuilegiis gaudere debet. Tam in Conuentus cura, quam in Refectorio, dum non conueniente Guardiano, maior, qui in illo reperitur, Guardiani vices gerit. Quia eadem est omnium ratio, & delegatio à consuetudine, quæ est lex non scripta *cap. consuetudo distinct.* 1. vt in multis locis nostrorum Commentariorum docuimus.

Respondeo tertio, In rigore Sermonis, cum Tertiarius non sit Frater, vbi pœnalis dispositio de Fratribus loquitur, ad Tertiarios extendi non poterit, cum argo *Statutum* dicat. *Si quis Fratri* &c. verbis contumeliosis Tertiarium excipiens non comprehenditur pœna statuti.

Iniuri n Teatiarium an puniri debeat ac si fratrem iniuria affecisset.

Contra *cap. si quis suadente diabolo* 17. *quæstion. quarta.* disponit solum dè eo, *Qui in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit &c.* & tamen communis Doctorum sententia sub nomine Monachi includit Tertiarios, qui in Conuentibus Fratrum viuunt. Ergo si dispositio tam odiosa, qualis est excommunicatio maior, Papæ reseruata, extenditur à Monacho ad Tertiarium, multò magis extendetur à Fratre ad Tertiarium odiosa dispositio statutaria.

Respondeo forte quidem argumentum, quod posset probabilem reddere oppositam sententiam. Sed soluitur assignando discrimen, quia ratio, quæ authores mouit ad hanc extensionem est, quia dum ij viuunt in Conuentibus, & Dei, ac Fratrum obsequijs mancipati reperiuntur, sunt Religiosi, sicuti, & Nouitij, & personæ Ecclesiasticæ, & quia Ecclesia vult arcere à Religiosis hanc iniuriam, meritò comprehendit sub monachis Tertiarios. *Nauar. cap.* 27. *num.* 79. qui citat *Rotam, Filliuc. tract.* 15. *cap.* 1. *quæsit.* 4. *numer.* 14. qui citat decretum Congreg. Regul. & *Suar. Alterius, Carolus de Grassis, Coninchbius* citati à *Bonacc. de excommun. particul. disp.* 2. *q.* 3, *punct.* 4. *sect.* 3. *propos.* 2. *num.* 10. In casu autem nostro non attenditur religiositas, sed fraternitas in specie,

Tertiarij sunt religiosi.

quia cum ſemper inſimul conuerſentur Fratres, & in publicis locis, choro, dormitorio, ac refectorio reperiantur, & conſabulentur, ac negocia pertractent, neceſſarium fuit ponere cuſtodiam oribus, & circumſtantiam labijs, ne in verba iniurioſa prorumperetur. Tertiarij autem non ita conuerſantur, quia in dormitorio, refectorio, choro, collocutorio &c. Fratrum non dormiunt, comedunt, conueniunt, aut morantur, ſed extra. Et habentur tanquam ſeruitores, & exteri, & ideo nullo modo nomine Fratrum cenſeri poſſunt, & debent. Cum hoc tamen ſtat, vt arbitraria pœna plectantur iniuriantes Tertiarijs, quia id eſt contra iuſtitiam, charitatem, & Religionis ſtatum.

Iniurioſi ſæcularibus puniri debent.

Reſpondeo IV. Qui in ſęculares hæc delicta committunt; non comprehenduntur in hoc Statuto, quia Fratres non ſunt. Et ſi non comprænhenduntur Tertiarii, multò minus ſæculares. Verum quidem eſt, quod iniuriam facientes ſæcularibus, debent ſeuerius puniri, quam ſi in fratres peccaſſent, vt diximus de libellis famoſis, quia hæc culpa habet ſcandali malitiam adnexam. Et patet ab alio *Statuto*, in quo mandantur puniri percutientes ſæculares. De quibus hic non fit mentio, ergo per hanc legem non poſſunt puniri. Debent tamen per aliam nobiliorem, qua omni iure pręcipitur Prelatis, miniſtrare iuſtitiam, & impedire peccata ſubditorum, ac iniurias vindicare.

Actio iniuriarum non eſt publica.

Contra, actio iniuriarum non eſt publica, vt competat Iudici de ijs inquirere, ſed priuata, competens tantum intereſſe habentibus. *l. ſanè maris. ff. de iniurijs.* ergo non poteſt ſuperior ex ſe procedere ad punitionē ſubditi, ſæcularē iniuriātis.

Reſpōdeo nō nè poterit ipſe iniuriatus conqueri apud Prælatum! & ſi hoc non fiat, cum de iure Canonico omnia delicta ſint publica. *Clar. lib. 5. §. 1. n. 6.* apud quem *Gloſſa* cū Canoniſtis *Bald. Hoſtienſ. Anania &c.* poteſt ſuperior ex officio per inquiſitionem procedere.

Reſpōdeo V. nō procedit ſtatutū cōtra iniuriis afficiētes Vicariū chori, ſeu illū fratrē, qui ex antiquitate, vel dignitate ſuccedit ad moderādū chorū in abſētia Prælatorū. Quia iſte nō eſt Prælatus, nec ſuperior Fratrū in choro, ſed habet quādam prælationē Ordinis vt incipere faciat pſalmodiā, qualē etiā habet hebdomadarius. Et ita cōmuniter exiſtimatur apud Relig.

Quæſtio

Quęstio III. dicente Statuto. *Leuiter quemquam prouocauerit*, quæritur, quid sit leuiter, & grauiter prouocare, & si eadem pœna debeat imponi grauiter prouocantibus, quę leuiter imponitur.

Respondeo, venanda est differentia ab effectu, qui aptus sit ex sua natura prouenire ex talibus causis, quæ si non sint sufficientes ad illum producendum, dicetur leuis: Si fuerint sufficientes, dicetur grauis prouocatio. Et si applicatio causarum fuerit nimis excellens, dicetur grauior, vel grauissima. Effectus est excandescentia, erubescentia, afflictio, dedecus, contemptus &c. Causæ sunt ioci, verba libera, pungentia, afflictiua & contemptoria. Si istę debiles fuerint, quia ex sua natura id non important, vel ratione loci, & temporis videntur applicatę minus efficaciter, quia est tempus carnis priuij, lætitiæ, conuersationis &c. quia non cum gestu, emphasi, vocis acrimonia &c. tunc dicentur leuiter commouere bilem, & non esse applicatę ad iniuriam proximi, & prouocatio dicetur leuis. Habemus exemplum in B. P. N. Francisco, cui per ironiam dixit vnus ex suis dilectis discepulis. *Tu es filius Petri Bernardonis, non es nobilis, non doctus, non gratiosus & tamen totus mundus te sequitur, vnde tibi hæc omnia quid putas te esse! quem te ipsum existimas! &c.* Seraphicus tamen Pater verba tam pungentia, & improperatiua accepit sibi dicta, non ad contumeliam, sed ad experientiā &c. quare possunt proferri verba contumeliosa, quę tamen loco, & tempori accommodata, non contumelia, sed laudes existimarentur. Sicuti è conuerso possunt proferri verba commēdatia, quę tamen iniuriam importent. Sic Christus Dominus obmutescere fecit Dæmones illum laudantes. Quia verba eadem, per circumstantias variata, diuersos possunt effectus producere. Nec rationem habendam ad naturam eius, in quem dicuntur, censeo, quia sit colericus, nimis leuis, & facilis ad iracundiam, quasi verba, quæ ex sua natura non producerent derisionem, producant applicata tali personæ, nam licet posset quis peccare grauiter ob malam intentionem affligēdi proximū per leuia verba, cognita natura illius attamē abstrahēdo ab actibus nobis ignotis, iudicāda est culpa ex sua causa naturaliter ordinata ad suū effectū. Ita discurrere vidętur *S. Thom. Salon. Valentia, Mol. Azor. Clauis Regia, Filliu-*

Grauis vel leuis prouocatio.

tius. & alij apud *Bonacinā dicta disputation. secunda de restit quaestion.* 5. *punct.* 1. *numer.* 14. Hoc tamen examinari debet à Iudice, qui habet arbitrium pro leuis, & grauis prouocationis delicto. Sicuti de iniuria atroci, vel non atroci, vt consuluit *Iacobus de Botrica cons.* 17. *numero decimosexto inter Criminalia primi volum.* Vbi leges, si Doctores citat.

Atrox iniuria Iudicis stat arbitrio.

Quæ autem verba in numero, sint grauiter, vel leuiter prouocantia, non est facile iudicatu, nisi inspectis circumstantiis, quę moralitatem variant. *Clarus* multas verbales iniurias refert, initio §. *Iniuria* nimirum si appellauerit aliquem *Falsarium, Vsurarium, Proditorem, Infamem, Bastardum*, *Cornutum, Cartam falsam producentem, officia vendentem, Monetæ adulterum, Infamatorem, Meretricem, Mœchum*, si dixerit *Tu mentiris, non est verum, non probas, quod dicis, tu es bonus homo, vel homo contentus, tu es sanctus, multum deuotus, irrisoriè & ironicè dicta.* Vel si aliquod delictum commisisset, diceret *Tu non es condemnatus de furto, Tu non es priuatus officiis, Tu nunquam fuisti carceratus &c.* hæc inquam omnia, hisque similia, sunt iniuriæ, & verba, ex sua natura prouocantia ad iracundiam, & excandescentiam, & non est dubium, quod sint grauiter prouocatiua. Cætera autem minora, vt si diceret, *libenter ambulas, Placet tibi bonum vinum, in Prælaturam oblatam non expueres, commoditates non reiicis, Hebetem te fingis, si hoc tibi diceretur, ad iracundiam non persisteres immobilis &c. patientiam non habes, statim incalescis, pacificè tibi loqui non possumus &c.* hęc inquam non videntur tanti ponderis, vt grauem bilem cieant. Nisi adesset aliqua circumstantia, quæ verbi leuitatem exasperet, v. g. si quis apud fratres haberetur pro bibace, et ebrio, & illi diceretur, *Placet tibi bonum vinum*, esset grauis prouocatio, sic de alio, qui haberetur pro ambitioso, nimis commodo, aut plus æquo versipelle &c. si diceretur illi prescripta verba, mutarent naturam leuitatis propterea desideratur probi superioris iudicium.

Leuia.

Hoc autem sic stabilito, an puniendi essent æquis pœnis leuiter, & grauiter prouocantes, Affirmatiuè respondendum esset, si doctrina, quam tradit laudatus *Bonaccina esset vera*; Quærens enim loco citato, *numero* 5. an omnes contumeliæ sint eiusdem rationis, affirmatiuè cum aliquibus, respondet,

An iniuriæ omnes sint eiusdem speciei.

det, quia omnes in eadem ratione formali conueniunt, auferendi scilicet honorem, licet in eadem specie, secundum magis, & minus differre possint, Et propterea non esse opus, in confessione aperire genera iniuriarum, puta appellaui furem, mæchum, stultum, ebrium. Sicuti non esset necesse dicere furatus sum centum, mille &c. sed sufficere, commisi furtum peccati mortalis. Nisi (inquit) iniurię parentibus illatæ fuissent, quibus specialis reuerentia debetur. Et sic, secundum hanc doctrinam, si non est necesse confiteri in iudicio sacramentali grauitatem in eadē specie, ac propter id, nec maiorem pœnitentiam recipere, ita nequè est opus de hac varietate considerationem habere in iudicio externo, & maiori punitioni subiacere consentit *Diana part. tertia tract. quarto resol. 67. §. in res & part. quinta tract. decimoquarto resolut. 56. §. quare tertio*, cum *Fagundes*, & *Granado*, ac *Sancio*. Attamen opinionem veram vndequaquè non censeo, quia contraria sententia etiam est probabilis, vt aliquando teneamur confiteri circumstantiam, non mutantem speciem, vt in furto, si quis Surripuisset mille, centum millia &c, non satisfacit, cum sola confessione peccati mortalis furti in genere, sed debet descendere ad indiuiduationem, aliquando notabilem, & à prudenti viro considerabilem, sicuti esset, si mercatori totum censum abstulisset &c. idquè ratione lucri cessantis, vel damni emergentis. *Syluester verb. Confessio §. Nono quæritur*. in hanc sententiam citat *Antisiorensem*, & *summam Confessorum*. Affirmant *Vasquez to. quarto in tertia parte quæst. 91. art. 1. dub. tertio. Megala in prima parte lib. quinto. capit. secundo.* Quinimo ipse *Bonaccina de sacr. disputation. quinta, quæstione quinta sect. secunda puncto secundo diff. tertia proposit. tertia, numer. decimoseptimo*. ait. explicandam esse quantitatem furti, tamquam circumstantiam coniunctam cum actu peccati, sine qua peccatum explicari non possit, quia actus respicit tantum quantitatem, vt obiectū indiuiduale, & sic nō est circumstātia aggrauās, sed intrat ipsā substantiā actus. Et sine illa Confessarius nō potest dirigere pœnitentē, quoad obligationem restitutionis &c. & hanc, ait, esse communem timoratorum hominum praxim. Et citat

pro hac re *Nugnum in additionibus quæstion. nona articul. secundo dub. tertio, Valentiam quæstio. vndecima punct. prim. colum. 9. Henriquez lib quinto, capit. septimo numero quarto, Sanchez in sum. lib. quarto, cap. 11. numero 24. Suar. disput. tertia sect. quinta numero secundo* Sayr *de pœnit. cap. octauo, numero octauo.* Et postquam existimauit probabilem etiam opinionem contrariam, & dicentium, qui plures iniurias dixisset alicui eiusdem, vel alterius rationis, satisfacere, dicendo, se aliquem iniurijs affecisse, non descendendo ad particulares, vt patet à simili de furto, subiungit *Verum, quod nos asseruimus de quantitate furti, idem etiam probabilius asserendũ puto in quantitate iniuriæ, alteri illatæ, eodem tempore, vel successiuè, per iniurias eiusdem, vel diuersæ rationis? Idem tenet Henriq. lib. quinto cap. octauo nume. tertio, Zerola de pœnit. cap. 12. quæstion. 48. vt si quis eundem appellasset, furem adulterum &c. quamuis opposita sententia sit probabilis &c.* Sed certè, nisi saluus fieret in hac perplexitate, nescio quomodo contradictiones euitare posset. Sed quia aliò properamus, quantum ad nostram spectat materiam.

Grauius est puniẽdus, qui grauiorẽ irrogauit iniuriam.

Dico grauiter puniendum esse eum, qui grauiter iniuriam intulisset, secus non esset proportio inter peccata, & punitiones, quod est contra iustitiam. Nec opus fuit, id additum fuisse à Statuto, quia æqua ratio dictat, emendationem proportionatam esse delicto, & medicinam morbo. Et quidquid sit de relata opinione, nullus negabit, quod licet plus, & minus non varient speciem, attamen grauiorem esse iniuriam, eam, quæ in eadem specie excedit, & grauius lædere honorem, & augere contemptum. Et sicut qui rapuit mille, maius furtum commisit rapiente centum, & propterea illum plus debere restituere, ita in iniuriis illatis, vel inferendis. Vnde cum in iure distinguatur iniuria in atrocem, & mediocrem. *Institut. de iniur. §. atrox.* & in grauem, & leuem *Graff. 2. parte decision. libr. secundo capitul. decimoseptimo numero tertio, & libr. secundo capitulo vigesimonono, numero* 51. quæ licet recipiant intellectum secundum subiectam materiam, habita relatione ad qualitatem personarum, & causę *Bartol. in lege admonendi, ff. de iureiur.* tamen (inquit citatus

Iniuria Atrox, & mediocris.

Graff.

Graff. numero quarto,) non poteſt conijci grauitas, niſi ſeptem conſiderentur. Primo *cauſa*, ſi ad defenſionem, in qua ſi parum excedit, dicitur leuiter afficere. Secundo, *perſona* iniuriantis, & iniuriati, vt inter ſuperiorem, & ſubditum, laicum, & ſacerdotem. Tertio *tempus*, vt in diebus Hebdomadæ Sanctæ, ſolemniori feſto. Quarto *locus*, vt in Eccleſia, foro, theatro. Quinto *qualitas*, vt ſi fieret notoriè. Sexto *quantitas*, iniuriæ. Septimo *ſcandalum*, & hæc debet conſiderare Iudex pro cognitione grauis, vel leuis iniuriæ. vt notarunt *Innocent. & Hoſtienſ. in capit. cum illorum de ſentent. excommun.* Septem conſideranda in grauitate iniuriæ.

Quæſtio quarta. An qui pluries in vno die improperaſſet, &c. eſſet pluries puniendus

Reſpondeo, vide diſputata circa hanc materiam *cap. 2. quæſtio. 10. per totum*. Quibus in ſpecie addo, quod plura verba iniurioſa vno impetu dicta vnum conuicium faciunt? licet oratio iniurioſa ſæpè repetatur. *Bartol. in lege item labeo §. ait Prætor de iniurijs. Couarruuias variarum lib 2. capit. 10. num. 8.* vbi de iniurijs in vtroquè foro pertractat. Quare dum dicit ſtatutum, *ſi quis fratri verbum improperij dixerit*, *verbum* non ſumitur pro vno, aut pro ſingulo verbo, vel indiuidua iniuria, ſed pro omnibus verbis, quæ in progreſſu illius impetus proferuntur. Et ſi ſtatutum puniret quodlibet verbum iniurioſum, non debet intelligi de quolibet, in vno impetu prolato, ſed de quolibet dicto ex interuallo, itaut moraliter cenſeatur, ſecundam non eſſe eandem iniuriam cum prima, ſi varietur tempus, locus, occaſio, quæ ſunt morales indiuiduationes vnius verbi totalis iniurioſi. *Decius in lege ſi familias numer. 19. ff. de iuriſdictio. omnium Iudic. Bartolus conſil. 108. Petrus Antonius, Auguſt. conſil. 12.* & licet *Bartholomæus Fænutius in tract. ſuo de momento cap. 20.* quem ſequitur *Petrus à Plaza in Epitome delictorum capitulo primo numero 17.* diſtinguat de diuerſis iniurijs, quod ſi vna iniuria pluries repeteretur *verbigratia. fur, fur. fur, & cætera*, reputaretur pro vno verbo iniurioſo, quia repetitio illa eſt eiuſdem verbi: at ſi repeteret diuerſas iniurias, *Verbi gratia, fur, mœchus, hæreticus*, eſſent pluribus pœnis plectibiles, quia ſunt diuerſæ iniuriæ, etiamſi vno impetu euomerentur. et ſic ſtatutum puniens quodlibet verbum iniurioſũ debet

Plures iniuriæ vno impetu illatæ non multiplicant pœnas.

debet explicari de vnitate, & plurificatione pœnæ, secundum allatam doctrinam. Tamen hæc doctrina non placet, quia *verbum* in communi acceptione non significat vnum terminum, vel vnam orationem vnius, aut alterius speciei, sed denotat sermonem habitum, vel habendum ad aliquem. Sic in 4 *lib. Regum c.9.* habemus, dixisse nuncium missum ab Eliseo ad Iehu. *verbum mihi ad te ò Princeps*, & tamen dixit multas, & varias orationes, & egit cum illo de magno negotio. Sic Apostolus *verbum Christi pereuntibus est stultitia.* & *psal.44. Eructauit cor meum verbum bonum &c.* & alibi sæpissime cum idiotismo linguę hæbraicæ, quæ nomine rei, vel negotij, vtitur appellatione *verbi*, & nos solemus dicere in lingua Italica, *Voglio dire vna parola*, idest agere de aliquo negotio, quare *verbum* conuicij sumitur pro vna iniuriarum actione, siue duret per horas siue mox finiatur, & tunc denotaret plures iniurias, pluribus pœnis plectendas, cum inter vnam actionem iniuriatiuam intercederet tempus, & discessum esset ad alios actus, omnino diuersos, vt idem *Fœnutius* citatus, & *Cepolla in cons. 76. & 77.* affirmant. pono exemplũ, si Religiosus in horto improperaret alteri per horam, & deinde discedentibus, & ad alia contendentibus, conueniret illum in camera, vel in refectorio, cumquè alijs verbis iniuriosis expeteret, tunc diceretur bis iniuriasse, & duplici pœna mulctandum. Si autem in refectorio subditus suum Guardianum iniuriasset in principio cœnæ, & post sumptionem aliquorum ciborum, iterum rediret ad iniuriandum. tunc non diceretur bis, vel pluries iniuriasse, quia totum hoc factum fuit incontinenti, sed reputari deberet pro vna iniuria. & licet *Baiardus ad Clarum* §. *Iniuria nu.* 11. se remittat ad consuetudinem, quæ est optima statuti interpres, & secundum illam iudicandum censet de vno, aut pluribus verbis, attamen quia apud Regulares, & specialiter apud nos nulla in hoc genere consuetudo apparet, quia hæc delicta rarò, vel nunquam committuntur, non possumus allegare in facti contingentia consuetudinem, & tenemur iudicare secundum regulas generales, & probatas iuris expositiones.

1. Cor. 18.

Sicquè ad respondendum in forma ad quæsitum dico, si pluris iniuriasset, cum interpolatione temporis, loci, & occasionis, eodem die, pluribus pœnis puniri debet, si congeries

iniuria-

iniuriarum facta fuerit incontinenti, etiamsi parumper intermissum fuisset, debet puniri pro vna iniuriatione.

Quæstio quinta. An Prælato, in culpa, vel aliqua alia actione, publica, vel priuata iniurias dicenti in subditum, possit subditus respondere. *Verum non dicis*, *mentiris*, *calumniam infers*. Vel si licet iniuriam iniuria trudere. An saltem liceat hoc facere cum alio subdito?

Respondeo doctrina communis est apud *Capycium decis.* 58. *Clar.* §. *iniuria* §. *quæro etiam*, apud quem *Boerius cons.* 4. *à n.* 27. eiusquè Additionator, *Baiardus*, non posse iniuriatum iniuriare, aut prouocare ad sui defensam, etiamsi verum dicat, & faciens tenetur actione iniuriarum, etiamsi taliter prouocatus prouocans mitius puniri debeat, & ratio est, quia etiamsi præcedat prouocatio, non per hoc fit, quod secunda non sit iniuria, & quod vindicatio iniuriæ ponatur in manu cuiuscunquè, & non Iudicis, cuius est, iustitia emendare delicta. Illa enim secunda iniuria potius est vltio, quàm actus iustitiæ, maximè si rependatur *Mentiris*, quod verbum apud omnes iniuriosum reputatur. Cuiusmodi non est semper, *Non dicis verum*, vel *Hoc non est verum*. quia si hæc verba probentur dicta non irato animo, vt *Baiardus notauit*, & lapsu linguæ, satis mitigarent arbitrium Iudicis, imò in totum lenirent. Quia sicuti nulli fas est iniuriare, ita cuilibet conuenit ius suum tueri. Sic Christus Dominus iniuriatus ab hæbreis, *dæmonium habes*, Io. 8. respondit, *Ego dæmonium non habeo*. & si dixisset, Tu non dicis verum, sed falsum, dummodo iniuriandi animo non dicat, nam est propositio alteri contradictoria. Tunc enim non præsúmitur delictum, *Salycetus in l. tutela* C. *de in integrum restitutione*, vbi *Iacobus à S. Gregorio. Iason in l. turpia. n. fin. ff. de legat.* 1. & alij apud *Addition. ad Clar.* §. *Tu mentiris*, nequè pro totali, absolutione rependentis iniuriam potest adduci maxima illa. *Iniuriæ mutua compensatione tolluntur*. quia hæc valet in foro conscientiæ, & quoad interesse partis, non quoad fiscum, quia non datur compensatio in delictis quoad fiscum, sed pœna tenet suos authores, & vnusquisquè punitur iuxta suum delictum, vt optimè probat idem *Iacobus à S. Gregorio in l. illud eleganter ff. quod quisquè iur.* Quinimò non desunt apud *Dian par.* 9. *tract.* 5. *resol.* 30. §. *notandum est* 2. dicentes posse reddi maledictum

Iniuriare ad defensam non possumus

Mentiris.

Iniuriæ mutua cõpensatione tollũtur.

ledictum pro maledicto, in eo solum casu, quo fama restituenda esset, & infamia sit æqualis, & scandalum non oriretur. Secus non licere, vt dicunt *Siluius*, & *Malderus* ab ipso citati. Sed non video quomodo non valeat quoad propulsandam iniuriam, si valet quoad compensationem famæ, sicuti si ego possum retinere alienum, possum etiam alienum accipere, quod maius quid est, & plus prohibetur retentio, quam acceptio. & id solum admitti potest, si absit animus iniuriandi, iuxta quem sensum verificatur, *nulli maledictum pro maledicto reddentes* 1.*par*.3. titulo autem defensionis, non prohibetur occisio, si alius modus vitam defendendi non suppetat. & maius bonum est vita, quam fama, id dictum sit pro foro conscientiæ non exteriori, vt tetigimus.

Quod fortius tenendum est in Religione, in qua talis compensatio iniuriarum nullo modo debet admitti, præcipue contra Prælatum, & quidem distinguendo de actione publica, & priuata. In publica, puta in capitulo, aut refectorio, vel in culpa, nec verbum quidem respondere debet subditus, iuxta statutum in *citato cap*.7.*n*.47. *Qui Prælato suo in culpa, vel mensa, in communitate, non habita prius ab eo licentia responderit, voce actiua, & passiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur*. In priuata autem adest statutum iam citatum *nu*. 46 *si vero in Prælatum talia verba* (nimirum improperij, conuicij, prouocationis) *protulerit, disciplinæ addat ieiunium &c. & suffragiorum iure biennio careat*. Quod referendum est ad priuata colloquia, quia in sequenti paragrapho disponitur de functionibus publicis priuata intelligo, non inter solum, & solum, quia ad externum iudicium produci non posset, sed coram duobus saltem testibus, qui legitimè deponerent. Quod etiam dicendum est, si inter subditos casus accidat. Reum tamen huius statuti non censerem, si extra publicas actiones, dicenti Prælato, *tu es fur*, vel *ebriosus &c*. responderet subditus, *hoc non est* verum, *hoc falsum est &c*. quia sicuti iure naturali possumus reniti volenti nobis pallium, vel nostra auferre, ne auferat, ita volenti auferre honorem verbis, possumus honorem veritate tueri, dummodo (vt dixi) absit animus iniuriandi, & conuiciandi, quia tunc Prælatus non procedit vt Prælatus, sed vt priuata, & violenta persona, vnde subditus non respondet,

Prælato nō respōdendum in capitulo.

vt

vt subditus, sed vt par, & offensus. Quod fortius concedi debet subditis inter se. Verum quidem est, esse de perfectione Euangelica, percutienti *in vna maxilla præbere ei & alteram & auferenti pallium, relinquere etiam, & tunicam, Matth. 5. Luc. 7.* attamen cum ad hęc consilia Euangelica non teneamur ex regula, sed sicuti alij fideles, *c. exiit & Clem. exiui. de verb. signif. in 6.* possumus vti iure nostro. Sed quid si diceret, *Tu calumniaris me, Tu me infamas?* Dico, primum verbum habere plus acrimoniæ, sicuti *mentiris*, secundum non esse adeo pungitiuum, quia etsi eadem sint in re, cum omnia importent, *Tu dicis mendacium, Tu me offendis &c.* attamen ex vsu loquendi continent plus, & minus puncturæ, totus punctus consistit in animo offenso irato, & vindicatiuo, qui ex gestibus, tono vocis, &c. dignosci debet, qui si adsit, puniri debet, si absit, minimè. Vide *Dian. par. 6. tractat. 6 resol. 16.* apud quem *Mendoz 22. volum. 2. disput. 170. §. 14. nu. 119. cum Hartad. & alijs, & par. 5. tract. 13. resol. 26.*

Ad consilia Euangelica quando tenemur.

Quæres, An si subditus dicat Prælato, *Quando venerit visitator, tunc nos videbimus*, an hæc sit iniuria?

Respondet *Bartol. in l si tutor, ff. de auth. tutor.* affirmatiuè de eo, qui diceret Iudici, *Al sindicato ti voglio*, quia hoc tantum est, quantum si diceret, mihi fecisti iniustitiam, quam vindicare intendo, dum syndicatui te sistes, & in *c super de offic. ordin* dicit, teneri actione iniuriarum, qui allegaret Iudicem suspectum, & causas suspicionis non probaret. cum quo concordat *Angelus in l quæ omnia ff. de pactis*. Ego autem in Religione hoc non affirmarem, quia non videtur iniuria dicere, *Quando venerit visitator, loquemur*. Nam non semper Visitatori deferuntur superiores ob delicta grauia, sed vt plurimum ob leues culpas, quæ, nec infamant, nec sunt peccata mortalia.

Dicens Iudici, Al Sindicato ti voglio, tenetur actione iniuriarũ.

Sed quid si diceret, *Salua pace, vel bonore tuo, tu mentiris?*

Respondeo, apud *Baiardum, Additionatorem* Clari *nu. 64. §. iniuria.* multa congerũtur de dicentibus mentiris. *Menochius conf. 41. Alciatus conf. 248. & 88. Moronus in tract. de fide, tregua, & pace, quæst. 161. nu 12.* dicunt non teneri actione iniuriarum, qui prouocatus, & iniuriatus daret mentitam, ad tuendum suum honorem. etiamsi hoc fiat in iudicio. & quod possit dicere alias iniurias, & etiam dare alapam, & citat

An prouocatus possit iniurijs vel mentitis agere.

tat *Paulum de Castro, Iacobum de Belaisio*, *Antonium*, *Modernum, Bolognettum, Nattam, Bertazzolum*, & *Bossium*, qui sentiunt contra *Clarum*. His tamen non obstantibus, tenendum est cum *Claro*, maximè in Religione, quia dare mentitam, & saluare honorem, est genuflecti ante Christum, & illi alapam impingere. & ipse *Menochius cons.* 41 *n.*32. ait quod vbi per statutum est prohibita mentita, fit reus statuti, etiamsi palliet, *cum saluo honore &c.* modo in Religione non solum prohibetur mentita, sed quodlibet verbum offensiuum.

Contra, *Soto de iustit. lib.* 5. *q.* 9. *art.* 3. *conclus.* 2. *Syluest. verb. iniuria nu.* 6. qui de communi omnium testatur. aiunt in conscientia posse aliquem, ad sui honoris defensionem, repellere iniuriam, dicendo mentiris, vel *es mendax*. ergo hoc licet etiam Religiosis.

Respondeo non omnia, quæ licent, expediunt, & Religiosis permittuntur, saltem si permittitur defensio naturalis, negatur prophanitas verborum, quibus sæculares vtuntur, vt supra dictum est.

Iniuria est, Non ci vedi? Diauolo ciecalo.

Quæres etiam, An sit iniuria, dicere *Non ci vedi? Diauolo acciecalo tu?* & his similia.

Respondeo affirmatiuè cum *Grammat. decis.* 14. quia hæc in communi conceptu significant contemptum, & derisionem.

Quæstio VI. An sit iniuria appellare aliquem nomine derisorio, vel metaphorico, quod derisionem denotet. puta si gibbosum appellaret delfinum, malitiosum, vulpem, mordacem, & inhonestum, Cynicum, vel si transeunte aliquo, vel ipse transiens, se cruce signaret, vel terga verteret, aut directè appellaret luscum, claudum, cum verè esset talis &c.

Irridere peccatū est, pœna dignum.

Respondeo affirmatiuè, & quidem quoad statutum ordinis habemus num. 48. *Qui alium fratrem malitiosè*, & *irrisoriè Priuilegiatum, Collectaneum, Bullistam, Amadeistam, Clarenum, de Euangelio, Bigotum*, *aut alio quouis nomine, de nouo ad irridendum, & iniuriandum reperto, vel reperiendo, vel quod a patientibus pro iniurioso habeatur appellauerit, sit ipso facto excommunicatus, nec nisi a sede Apostolica absolui possit, ac insuper exilij, priuationis officiorū, aliasq. arbitrarias superioribus pœnas eo ipso incurrat, quibus subiaceāt etiā audiētes, si statim verbo, aut literis talem non denuncient*. & sic respondetur directè ad quæstionem, quia vetantur quæcumque verba

ba iniuriosa, vel quæ pro iniuriosis habeantur. supra autem in titulo sunt talia, ergo &c. subscribunt *Lancellottus, Conradus in tract. de iniuriantibus in pract. crimin. numer.* 4. *Clarus* §. *in iniuria vers. Item quæro* etiamsi iniuriæ verum contineant, & multos citat. maximè in iure canonico, vbi non procedit distinctio de iniurijs, quæ discooperiunt verum delictum conducens Reipublicæ, vt sciatur, vel non, quia antequam delicta publicentur, debet præcedere charitatiua correctio, sed de hoc supra, vbi de famosis libellis. Etiam si verum dicatur.

Quod autem attinet ad commentationem statuti, sciendum est, ea verba fuisse reperta ad nomenclaturam aliquarum congregationum, in Seraphico ordine institutarum. quia enim post lapsum obseruantię regulæ aliqui impetrarunt, & viuebant secundum priuilegia, vocabantur *Priuilegiati*. Quia Beata Collecta reformauit aliquos Conuentus fratrum, illi vocabantur *Collectanei*. Quia postmodum Bullas Apostolicas impetrarunt degentes secundum illas dicebantur *Bullistæ*. Sic ex B. Amadeo reformati, dicebantur *Amadeistæ*, sicuti *Clareni*, à mõte quodã Claro quẽ inhabitarũt, *Cæsareni* à P. Cæsario spirenti: *de sancto Euangelio*, quia secundum illud viuebant. *De capucio*, ob capucium acuminatum, vnde Cappuccini, *Discalceati*, ex nudis pedibus, *Reformati* ex strictiori obseruantia, *Recollecti*, ex aliquorum segregatione, quas Congregationes, quia scissuræ erant ordinis, Leo Decimus edita insigni illa Bulla, cuius initium est, *Ite, & vos in vineam meam*, & *Pius V*. in simili, quæ incipit *Pastoralis*, quæ est *Constit.* 128. in 2. *tom. Bullarii*. omnes in vnum collegit, vocariquè voluit *Minores*, sepositis in aliud corpus Conuentualibus, vt iuxta priuilegia viuerent, & Bullas Apostolicas. Quoniam vero in tam magno corpore, varia hæc mixtura, poterat fratribus iurgiorum materiam ministrare, & vbi vnionem corporum fecerat, poterat diabolus animas dissentionibus separare, sicuti in primitiua Ecclesia cœperant dicere *ego sum Apollo, ego sum Pauli*, idem *Leo* Pontifex grauissima sanctione prohibuit, ne sub pœnis expositis, hisce nominibus sese appellarent, ac etiam, vt talium sectionum obliteratis nomenclaturis, sicuti in vnum corpus, sic in vnum nomen *Minorum* (ad differentiam eorum, qui regulam priuilegiatam obseruant) coalescerent. Vide dicta à *Rodrig. tom.* 1. *quæst.* 2. *art.* 3. *de origine fratrum Minorum*. Varię cõgregationes Minoricæ.

norum. Excommunicatio autem Papæ reseruata incurritur statim, quia non est statutaria, vel quæ pœnę sunt ordinis. Quę non afficiunt, nisi *malitiosè*, & *irrisoriè*. & *contumeliosè*., idest iniuriandi animo proferantur.

Puto autem has pœnas nunc non vigere, quia iam obliuioni mandatæ sunt tales appellationes, easquè pauci fratrum norunt. quantum spectat ad vnionem factam, quia quoad alias iniurias, iam supra dispositum est, nec est sensus Religionis comprehendere sub hisce pœnis triuiales iniurias, sed tantum illas, quæ reperirentur de nouo priorum *diuisionum occasione*. vt inquit *Leo X*. §. 14. quare cessante delicto, delictiquè materia, cessare debent, & pœnę. Nam si hodie frater fratrem appellaret Amadeistam, vel Collectaneum, potius ridendi, quàm deridendi materiam ministraret, quia iam à tempore *Leonis*, *&* *Pij*, in cinerem omnes illi fratres conuersi sunt, & solum reseruatur statutum, ad antiquitatis materiam.

Quæstio VII. An audientes, & non statim reuelantes eos, quos supradictas iniurias per talia irrisoria nomina dixisse cõstiterit, incidant in aliquas pœnas?

Respondeo per statutum dicto num. 48. *Quibus subiaceant etiam audientes, si statim verbo, aut literis talem non denunciauerint*. nimirum si Amedeistam, Clarenum &c. vocari intelligerent, sed cum agatur de excommunicatione latæ sententiæ Papæ reseruata, & de pœnis exilij, priuationis, & alijs arbitrarijs, dubitatur, an audientes, & non reuelantes omnes istas pœnas contrahant, Ideo

Dico primo excommunicationem non incurri a non reuelantibus, sed alias pœnas, quia illa fulminata fuit a Leone Decimo, & non potest a Religione in alios applicari, nec dici potest applicari, prout in statuto adducta, quia idem statutum reseruat absolutionem sedi Apostolicæ, illamquè adducit, vt à sede Apostolica fulminatam. Quare pœnæ in audientes, & non reuelantes, sunt tantum statutariæ, exilij, priuationis &c.

Dico secundo, tale statutum non esse in vsu, nec vnquam audiui de illo tractatum fuisse, sicuti neque tale delictum in ordine admissum. exsoleuit enim talis vnionis, & diuisionis memoria, & ideo dubitari posset, an per non vsum vires amiserit? & respondeo negatiuè, quia non vsus punitionis, vbi delictum non fuerit commissum, non obliterat statutum pœnale.

licet

Licet enim consuetudo excuset à pœna legis, dummodo diuina non sit, *Ancaran. & alij in cap. cum Venerabilis. de consuetud. Roman. in singulari 19. An consuetudo. Tiraquell. de pœnis tempor. caus. 42. Berous cons. 90. per totum volum. 3. Gramm. cons. 15. numero duodecimo. Mascard. de probat. conclus. 194. Farinacc. quaestion. crimin. 20. à numero* 44. adde *cap. Flagitia 32. quaestion. septima*. In negatiuis autem non inducitur consuetudo, quæ per positiuos actus inducitur, & firmatur. Cum igitur casus delicti non acciderit, non potest dici abolitam esse pœnam, quia delicto imposita non fuerit, cum constet delictum admissum non fuisse. Et ideo incidente delicto, applicandam esse Statutariam pœnam affirmo.

Consuetudo à pœna legis positiuæ excusat.

Actus negatiui nō inducunt consuetudinem.

Dico tertio. In casu reuelationis faciendæ. Hęc seruanda esse. Primum vt non teneatur reuelare, nisi probare possit: *Caphal. in consil. 642. numero* 38. Nam tunc reuelatio esset frustratoria. Secundum non tenetur, si aliquod sibi malum ex reuelatione accederet. *F. gundes par. secunda lib. 4 cap. 3. num. 31. Freytas quaest. 19. num. 15.* qui in casu heresis loquuntur. & licet *Bonacc. disp. 6. punct. 2. num 6. & Genuensis in praxi c. 18. nu. 8.* contrarium dicant, in casu heresis, sollicitatæ mulieris in Confessione &c. ob bonum publicum fidei. Attamen probabilius est etiam in casu fidei, non teneri reuelare, si periculum vitę, & notabilis damni immineret, quia, etiamsi fidei conseruatio sit bonum, & rei natura affectandum & iure diuino, ac naturali procurandum, attamen pœnæ excommunicationis, & cōfiscationis bonorum, contra non reuelantes sancitæ, sunt de iure positiuo, cui anteponi potest ius naturale. Dummodo de euersione Reipublicæ Christianæ non agatur. Sed quidquid sit de hæresi, de crimine læsæ maiestatis, de proditione Patriæ &c. certum est in casu nostro, eum, qui timeret, magnam sibi conflari inimicitiam cum potente, vel malum sibi parari, non teneri ad hanc reuelationem, quia omnes supradictæ considerationes cessant. Tertium non teneri statim, & incontinenti reuelare, sed capta temporis opportunitate, etiamsi Statutum dicat, *statim*, de qua dictione diximus in Comment. *stat. Barbosa dict.* 383. Nam hæc particula inter alia, intelligi debet secundum subiectam materiam, vt idem *nu.* 4. & extenditur aliquando ad vnum Mensem *n.* 3. puto extendi posse vsquequo subditus superiorem cōueniat, vel in visitatione transeuntem, vel ob aliquod negotium coram ipso se præsentantem, nō enim tenetur statim,

Non tenemur reuelare, quæ probare non possumus vel si inde malum reuelanti immineret.

Particulæ statim vis.

ac audiuit iniuriasse, petere licentiam adeundi Prælatum: vt facere solent aliqui in spectantibus ad S. Officium, quia hęc diligentia à Religione non intenditur, his præcipuè temporibus, quibus huius excessus qualitas obsoleuit. Quod si dicas, potest scibere *literas*, vt dicit Statutum, Respondeo, non obligatur pręcisè ad scribendum, sed ad reuelandum etiam *verbo*, quam partē sibi eligere potest, relicta alia. Eò vel maximè si nollet suā scripturam apparere &c. Vnde.

Dico tertio, non teneri audientem, iudicialiter nunciare, sed solum Euangelicè. Quia, denunciatio indiffinitè prolata, accipi debet ad fauorem denunciantis, itaut minus obligetur ad probationem delicti, cuiusmodi ex nostra praxi criminali. *titulo De nunciatio*; obligaretur, si iudicialiter denunciare deberet. Odiosa enim hæc dispositio restringenda est, quantum sermonis proprietas patitur. Ex nota regula iuris. *Odia restringi &c.*

Dico IV. non teneri denunciare, nisi fraternam correctionē pręmittat, qua si proficiat, & iniuriantem humiliet ad petendam ab iniuriato iniuriæ remissionem, nullo modo tenetur. Patet conclusio ex prædicta praxi. *Et S. Thom. 2. 2. q. 33. 68. 69. &c. licet Heli. de Simonia c. qualiter, & quando 2. de accus.* cessat enim tunc tēporis finis denunciationis Euangelicæ, quæ fratris emendationem respicit, ac delinquentis resipiscentiam.

Quæstio VIII. Dicit Statutum *n. 49. Improperans fratri delictum, de quo alias fuerat punitus, pœna talionis puniatur.* Quæritur, si fuerit quidem punitus, non tamen legitimè, an improperans delictum tale, puniendus veniat iuxta Statutum?

Improperans delictum non legitimè punitum.

Respōdeo I. puniri debet tanquam *verbum improperij, aut cōuicii in fratrem dicens.* per pœnam publicę disciplinæ. Quia verè iniuriam irrogat.

Respondeo II. puniri etiam debet pœna talionis. Et ratio est, quia dicente statuto, *de quo alias fuerat punitus*, & non addente mensuram adęquatam punitionis, qui sic improperat, delictū punitum in faciem fratris obiicuit. Et compræhensus est in rigorosa dispositione Statuti. Non enim spectat ad subditum iudicare de adæquata, vel inadæquata punitione facta à Superiore. Et nemo negabit leuem punitionem non esse punitionem. Vt si per adulterium mereretur per sex menses carcerari, & carceratus tantum fuisset per duos menses, diceretur etiam punitus.

Contra est probabilis sententia, quam refert, & sequitur *Lucas de Peña il l. errat C. de peculio Castr. lib. 12. Afflict. de feudis in tit.*

in tit. de pace iuramento firmata §. Iniuria nu. 20. quod vocans meretricẽ, meretricẽ emendatã, non tenetur actione iniuriarum Ergo dicens alicui, Tu es latro, adulter &c. emendatus, non poterit puniri.

Respondeo negãdo illationẽ, quia in Religione adest statutũ puniens improperantes peccata iudicata, & emendata, quod nõ est in sęcularibus. Pręterquã quod si vocaretur meretrix emendata ex odio, & animo iniuriãdi, adhuc existimo agendũ actione iniuriarum. Etiamsi verum dicat. quia deiicitur de bona opinione, quam conuersione adquisiuit.

Quęstio IX. Disponitur in statuto *n.* 5. contra Superiores, qui fuerint in suos subditos vsi verbis immodestis, intẽperatis, & turbationis causã prabẽtibus, etiãsi capitulariter, & correctionis occasione loquãtur. *alias corrigantur, vel ab officio suspendãtur ad libitum superiorum*. Quaritur modo in quibus casibus hac animaduersione superiores sint digni.

Respõdeo primo, dispositio cõpręhẽdit ẽtiã Prouinciales, quia in hũc excessũ cadere possunt, & Superiorẽ habẽt, à quo corrigi, & suspendi possunt, non tamẽ Generales ministros, ob defectum subiectionis. Dixi ministros, quia Cõmissarii, qui Generali Ministro subsunt, corrigi possunt. Generaliũ autẽ correctio ad Capitulũ generale reseruatur. Habemus clarã decisionẽ in *l. Nec Magistratibus. ff. de iniur.* in qua dicitur. *Nec Magistratibus licet aliquid iniuriosè facere. Si quid igitur per iniuriam fecerit magistratus, vel quasi priuatus, vel fiducia magistratus, iniuriarũ potest conueniri.* Quomodo autẽ puniri debeat, *Vlpian. ibid.* respõdet, *quod si fuerit magistratus, qui sine fraude in ius vocari non potest, expectandũ est, quod magistratu abeat si ex minoribus magistratibus erit; id est, qui sine imperio, aut potestate sunt. & in ipso magistratu posse eos conueniri.* applica ad Generales, Prouinciales, & Guardianos, illi cõueniuntur in Syndicatu, isti in visitatione. & *l. quod Reipublica. ff. eod.* dicitur, *Quod Reipublica causa, secundum bonos mores fit, etiãsi ad contumeliã alicuius pertinet; quia tamen non ea mente magistratus facit, vt iniuriã faciat, sed ad vindictã publica Maiestatis respiciat, actione iniuriarum non tenetur.* Itaquè respicitur intentio, & animus, non excessus. Et sic tenent. *Oldradus cons. 53. Natta cons. 162. n. 20. Felin. in c. cum te sin. de sent. & de re iudic.*

Superiores in subditos iniurii.

Respondeo II. totus iste excessus in verbis consistit. quae grauia esse debent, vt & corrigi, & ab officio suspendi valeat qui illa protulerit. Primũ omnium pracipitur, vt Pralati modestis verbis

Modestia vtātur. Est autē modestia, *virtus docens, in omnibus rebus tēperamentū, modumq. seruare*. Vt apud *Camertē in tabula Cebetis*. & vt adnotauit *Albertus* apud *Spiegell*. Modestia omniū est, quæ in iis, qui cœteris præstant potestate, appellatur Clementia, pro-

Clementia. baturq ex *l. 1 ipsius C. familiæ Erciscundæ*. in qua Imperatores Seuerus, & Antoninus scribūt *Proinde si offensam istam Clementia flexit &c.* idest *modestia*, quæ duo serui, quorum Dominus alterū carcerandū, alterū venundandū in testamento reliquerat, propter ipsorū modestiā, à rigore testamentario liberati fuere. II. vt sint tēperati, id est moderati, vt ex zelo, & lenitate tēperamentū quoddā faciant verborū, sicuti in punitionibus, ex ferita-

Pœnæ quando temperandæ. te, & lenitate pœnas tēperare iubentur Superiores. *c. de disciplina. dist. 45. & l. si quis in ea culpa. C. de custod. reorum. & l. 1. C. de Præpos. sacri scri.* quo sensu tēperationē, & moderationē Reipublicæ sumpsit *Cicero lib. 1. de legibus* III. ne turbationis causam subditis præbeant. Quia tunc præcipua regularis Reipublicæ munia relinquuntur, vt eleganter obseruauit *Baldus in l. obseruare. §. antequam ff. de offic. Proconsulis*. Equidē verbis explicari

Verba Prælati moderata fiat. non potest, quantum immodestis, intemperatis, & conturbatiuis verbis, superiores subditos suos offendant, quantumq. apud eosdem malè, & pessimè audiant. Cum enim verba sint animi passionum notæ, qui taliter loquitur bonus, probusq. esse non poterit. *Qualis cuiq. animi affectus est (inquit Cicero Tuscul. 5.) talis est homo; qualis autem homo est, talis eius oratio, orationi autem facta similia sunt, & factis* vita & iure quidem, quia iuxta Salomonē *prouerb. 17. Qui moderatur sermones suos, doctus, & prudens* est, cuius specimen Augustus præstitit, qui apud Suetonium

Augusti modestia *Neq. in senatu, neq. ad populū, neq. apud milites loquutus est vnquā, nisi meditata, & cōposita oratione*. Imò *sermones, quos cum singulis, atq. etiā cū* Liuia *sua grauiores, non nisi in scriptis, & è libello habebat, ne plus, minusuè loqueretur ex tēpore*. Ne magni faciant fratres Minores, graueq. sibi impositū iugū putent à suo Protoparente, si nedum Prædicatores admoneat *(cap. 9.) Vt in prædicatione, quam faciunt sint examinata, & casta eorum eloquia*. Sed Superiores adigat, *c. 7.* vt peccantibus *cum misericordia imponāt pœnitentiam, & ne irascantur, & conturbentur propter peccatum alicuius, quia ira, & conturbatio, in se, & in aliis impediunt charitatem. & capitulo decimo, Vt humiliter, & charitatiuè corrigant, & charitatiuè, ac benignè ad se recurrentes recipiant, & tantam familiaritatem habeant circa ipsos vt*

vt

et dicere possint eis, & facere, sicuti Domini seruis suis: Nam ita debet esse, quod Ministri sint serui omnium Fratrum. Cum paraphrasi *Sancti Bonauenturæ Ministri in* Spiritualibus, *serui in temporalibus, Visitent socialiter, & moneant iudicialiter. Humiliter, non imperiosè, charitatiuè, non contumeliosè cõtra quos dicitur* Ezech. 24. *lateribus, & humeris impingebatis, & carnibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras.* & Hugonis. *Ne putent superiores, se tanquam Dominos potestatem in eos exercere debere, quorum se audiunt seruos esse. Ministerium habent, non dominium, Prælati debent esse vtiles in labore, humiles in honore. Vtile seruitium, doctrinæ lumen subministrare medicinam infirmis, solatium inualidis, stultis verbera, vincula furiosis. Debet esse in corrigentis verbo humilitas, charitas in affectu. Debet esse adeo correctio humilis, vt contumelia careat, adeo charitatiua, vt odio, vel indignatione nil agat. Itaquè humilitatis, & charitatis ratio non excludit Zelum, sed fastum, quem stulta solet indignatio, & contumelia comitari. Est autem correctio mendax in ira contumeliosi. Omnis correctio carere contumelia dicitur. Infirmas animas sæpè ad irreuerentiam contumelia mouet.* Et alia multa ad rem facientia, quibus nil melius. Accedunt creberrima Sanctorum elogia, de temperantia circa locutionem. *S. Laurentius Iustin. in libr. Ligni vitæ de prudentia cap.* 4. ait, *Diu considerandum est, quid loquendum sit, & adhuc tacitè prouidendum, ne quid dixisse pœniteat.* iuxta poeticum illud *Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.* cum ex loquela animus sapiens pãditur. *stultus quoquè si tacuerit sapiens reputabitur, & si compresserit labia sua intelligens prouerb.* 17.

Superiores Minorum quomodo serui.

Mouet quæstionem *Peirinus tom.* 2. *q.* 2. *c.* 3. §. 16. an liceat Prælatis, verbis contumeliosis subditos redarguere, Et affirmat, dummodo id fiat solo animo corripiendi, non principaliter ex ira, ex iudicio, quia ad ipsum faceret, etiamsi non esset iratus, & si id se dato animo relinqueret, peccaret mortaliter, quidquid sit de ira, & indignatione concomitante, ortaque ex peccati auersione, secundum quod dicitur in *Psalmo* 4. *Irascimini, & nolite peccare.* inquit enim *l. iniuriarum* §. 1. *ff. de iniuriis. Iuris executio non habet iniuriam.* Debet etiam fieri cautè, & modestè, & cum magna necessitate, Vnde speretur correctio. Alias peccaret mortaliter Prælatus, qui suum subditum cum graui contumelia coram sęcularibus, vel extraneis,

An prælatus vti possit verbis iniuriosis.

vel Nouitijs(nisi coram ipsis deliquisset) repræhenderet idque ratione scandali. Et super omnia solum debet tangi vitium, de quo repræhenditur, & non alia correpta, emendata, vel obliuioni tradita. Ex *Nauar. in Manuali c.18. num.12. Rodrig. to. 2. q.41. art.2. S.Thom.2.2.q.72. art.2. ad secundum* Spathario *de modo corrigendi regulares. tract.*10. *cap.*23. *nu.*5, & post alias authoritates, quas citat, adducit sententiam *Conc. Trid. sess.* 13. *de Reform. c.*1. quam iuuat referre, *Quos tamen. si quid per humanam fragilitatem peccasse contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent, in omni benignitate, & patientia; cum sæpè erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas.*

Verum statutum non respicit verba iniuriosa, sed minus culpabilia. ait enim *Monemus tamen Prælatos, vt erga suos subditos verbis, & factis prudentes, & modestos se gerant: in reprehendendis criminibus, temperatis verbis semper vtantur, vt nulla turbationis causa subditis præbeatur. Quibus vtendum erit etiã, quando capitulariter Congregatis Fratribus, exhortationis verba proponunt. Alias corrigantur, & ab officio suspendantur ad libitum Superiorum.* Et quod attinet ad conuicia, si à Prælato subditis dicerentur ex animi malignitate, & odio, sine dubio teneretur actione iniuriarum, vt apud eundem *Peirinum nu.*150. fine aiunt. *Glos. in cap. quando verb. Dura. dist. 68. Angelus ver. Correctio Prælatorum. n.2. Sylu. verb. contumelia nu.4. & verb. Correctio nu.*12. peccaret enim mortaliter. Et de iure naturæ restitutionem facere teneretur, si tamen in correptione modum excederet, ob zeli ardentiam, & ad peculiaria vitia non descenderet, non teneretur petere veniam, ne vilescat authoritas, licet hæc humilitas sit commendabilis ad quod citat *Nauarr. Syluestrum, Salonium, Rodrig. Conradum, Angelum.* Et in casu iniuriarum, non tantum esset monendus, & suspendendus ab officio, sed puniendus, & priuandus. Est enim indignus regere alios, qui seipsum regere nescit, & in tam turpe, Prælato, crimẽ incideret. Quomodo subditus habebit inimicum in Patrem, & iuris violatorem in Iudicem?

Quod autem attinet ad imprudentia, immodesta, immoderata, & conturbatiua verba, non debet primo attendi, si sit culpa lætalis in Prælato, quia sufficit esse ex ignorantia, imprudentia, & ineptitudine, nam cum debeat prudenter, & compo-

ſitè in Communitate agere, ſi minus debito ſuo reſpondeat, admoneri, ac corrigi debet, ac de ad ſuum officium, ſpectantibus, edoceri. Sic artifex, qui opus ſuſciperet, ſi non ſecundum artem operaretur, deberet de ſuis erratis admoneri, etiam ſi errando, non peccaret mortaliter. Secundo has culpas conijciendas eſſe ex communi Religioſorum more, vt ille malè loqui, & imprudenter agere dicatur, qui non ſecundum morem Patriæ, & moralis diſciplinæ regulas ſequeretur, ſed mundano, & ſæculari more verba effutiret, minus honeſtè, & religiosè loquendo non conſiderando locum, tempus, & perſonas, cũ quibus verba habeat. Quod, quia ſub certis regulis comprræhendi non poteſt, audientium iudicio, & ſuperioris arbitrio relinquendum eſt. Mos enim caſtigare ſolet Idiotiſmos linguæ, qui alibi, & alio tempore ex honeſtatis methodo exorbitarent. Et illud turpe habendum eſt, quod audientibus turpe videtur. iuxta illud Horatij.

Loquendum iuxta mores patriæ, & temporis

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quem penes arbitrium eſt, & ius, & norma loquendi.

Vnde meritò in *l. anniculus. & in l. in vſu ff. de verb. ſignif* dicitur *Communis vſus loquendi proprietate potentior eſt*. Et in hac ſerie repono verba ſcurrilia, nam vt inquit in *Conſtit. monaſt. cap. 13. Baſilius, Vitandæ omnes omnino facetiæ, & ſcurrilis dicacitas ſunt*. Imò è Republica Chriſtiana exterminandæ, vt ſenſit *Clem. Alex. lib. ſecundo pedagogiæ cap. quinto*. Vt ne quidem audiantur. Vnde ſubinfert *Abſurdum eſſet, quorum auditores eſſe, prohibitum eſt, eorum imitatores inueniri, multò autem eſt abſurdius ſtudere, vt ipſe ſis ridiculus*. hoc autem maximè ſi in publico, ſermocinando, culparum Capitulum tenendo fiat. Repono etiam rudem, & imperitum modum ſermonem ad Fratres habendi, itaut potius ridendi, & irridendi, quam attendendi materiam ſubditis præbeat. Nulla hic lucet prudentia, nulla modeſtia, dum ſcilicet quidquid in buccam venit, effutitur. Non quod velim neceſſariò Oratorem, & Concionatorem. ſed ad minus vt appoſitè, & opportunè loquatur, hiſtorias falſas non proferat, ſcripturam ſacram non inuertat, ſtomacum non prouocet, nauſeam auribus non iniiciat. *Vt cuius debet eſſe ſcientia cautela ſermonis*, vt dixit *Caſſiodorus Variar. lib. 6. ep. 5.* ſaltem non educat de caula pectoris per clauem ignauis inſcitiæ, vaſa paſtoris ſtulti, vt inquit *Hieron. in cap. 11.*

Facetiæ & Scurrilitas.

Zacchar. sed vt dixi, prudentis superioris iudicio, hæc omnia reseruantur.

Quęstio X. disponit Statutum n.47. *Qui Prælato suo in culpa, vel in mensa, in Communitate, non habita prius ab illo licentia, responderit, voce actiua, & passiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur*. Super quo quæritur primo Quid si Prælatus culpam auscultaret, vel mensam teneret extra Capitulum, & communitatem, puta in secunda mensa? secundo an sufficiat licentia præsumpta, & petita, & nō obtenta. tertio aliquando teneatur Prælatus illam concedere. quinto. An subditus possit petere licentiam respondendi.

Communitas quid.

Respondeo primo, cū *Statutum* dicat, in *Communitate*, signū est, non disponere pro extra Communitatem. Est enim odiosa. Communitas autem, quæ hic tangitur, est Congregatio Fratrū, vel ad Capitulum, vel ad Refectorium. Est autem duplex. prima, & secunda *c.3. §.5. statut. n. 4. In victu, & vestitu Communitatem omnes seruent, ita quod eisdem pane, vino, & obsonio, in communi mensa vel prima, vel secunda vescantur*. Itaque secunda mensa etiam venit sub nomine Communitatis, qui etiā ad illam plures conueniunt. Nam licet verbum *Commune* omnes, vt plurimum significet, vt lex *commune praeceptum appellatur l.1.ff. de leg*. & aer, & aqua, & mare, & Littora communia. id est omnium sunt. *l.2. & 3. ff. de rerum decis. & Instit. eodem tit. in princ.* attamen commune, siue Communitas aliquando, non ad omnes, sed ad plures spectat. *l. 46. ff. de ritu nuptiarum*, Hinc communia vestimenta, quibus vir, & vxor vtuntur. *Vlpian. l. vestis 23. ff. de auro, & argento*. & communia prædia, ædes, sepulchrum, officium, seruus, hæreditas, fundus &c. ex *Brissonio*, & legibus. Quæ omnium esse non possunt, sed plurium, saltem duorum, quia minus quam inter duos Communitas iniri non potest. Est enim verbum relatiuum. Hoc dixerim, vt sciremus Communitatem in sensu statuti appellari, non tantum vbi omnes, sed etiam vbi plures, ac etiam vbi duo ad minus Fratres in loco, & hora refectionis cummunis conueniant. Dixi in loco, & hora, quia statuta sunt hęc in Religione, vt post primam mensam, qui residui fuerint, ad secundam conueniant, siue ii sint plures, siue pauciores. Quod si extra illud tempus alii ex occasione ad comedendum conueniant, non dicentur facere cōmunitatē, & cōsequēter nec in rigorosa dispositione statuti venire.

Res-

Respondeo secundo, licentia ad respondendum debet esse expressa, & obtenta, & non sufficit tacita, aut præsumpta. patet ex illis verbis, *non habita prius ab illo licentia*. Est enim doctrina communis, apud *Portel verb. licentia num. 2. Sanchez de matrim. disp. 35. num. 16.* quod vbi in statuto requiritur licentia cum effectu, non sufficit tacita, & præsumpta, vel interpretatiua. sed requiritur expressa, & obtenta. Nulla enim præsumptio cadere potest de loquendo, vbi non tantum lex, sed etiam ipse Prælatus intendunt expresse silentium. verbum namque *habita*, dicit actualem rei possessionem, & dominium, vt *Vlpianus in l. stipulatio ff. de verb. oblig. Nam habere dicimus eum, qui rei Dñus est, & eũ, qui Dñs quidẽ nõ est, sed tenet.* & *cũ effectu accipiẽdum est*, vt idẽ *l. nomẽ filiarũ § fi. ff. de verb signif.* sic *habita sententia* accipitur pro lata, & dicta *l. 21. ff. de iis, qui notantur infam.* & *habere, & detinere* idem sunt *l. officium ff. de re vend. & l. 1. ff. de vi, & vi armat.* & *habere eum dicimus, qui vtitur, & iure possessionis fruitur.* siue ipse opus fecit, siue conduxit, siue emit, siue quolibet alio modo adquisiuit. Idem *l. Prætor ait ff. ne quid in loco*, & alibi sæpe. & licet in iure distinguantur *Habere, tenere, possidere*, quia habere ad ius, tenere ad factum, possidere ad vtrumque spectat, attamen *habere* absolute sumptum est iure dominij possidere. dicta *l. stipulatio 38. §. habere, ff. de verb. oblig.* ex quibus patet ius verbi *habita prius licentia* id est concessa, & iam obtenta. Quod enim præsumitur, non tenetur & patet ex inconuenienti, nam si valeret præsumptio frustraretur statutum, & illuderetur Prælato in re grauissima, qualis est; in suo Tribunali culpas subditorum repræhendere, & corrigere, nam quilibet posset præsumere licentiam, & tacite habere illam, etiam inuito Prælato, & renitente.

Subditus in culpa respondere nõ debet Prælato, sine licentia expressa.

Habita, dicit actualem possessionem.

Habere, Tenere, possidere

Respondeo tertio, Prælatus talem licentiam in nullo casu, concedere tenetur, potest autem ex æquitate, & honestate. Ratio est, quia si teneretur, posset subditus tanquam sibi debitam arrogare, etiam inuito Prælato, quia debitor appellatur *à quo inuito pecunia peti potest l. 108. ff. de verb. signif.* nam vt inquit *Cicero in Paradoxis nil quisquam debet, nisi quod est turpe non reddere*, & *debet* necessitatem importat *l. 1. ff. de edend.* etiamsi aliquando denotet honestatem, *Io. Andr. in cap fin. de iure calculi ver. partẽ illam*, & notatur in *c. intelleximus verb. debet de Iudic.* Quare potest superior concedere talem licentiam in aliquo casu, vbi responsio ad veritatis, & charitatis commendationẽ euaderet.

Prælatus non tenetur concedere licentiã respondẽdi.

Debitor.

Respon-

Respondeo quarto, subditus potest petere licentiam respondendi. quia disponente statuto, quod respondere non possit, nisi habita licentia, & licentia haberi non soleat, nisi petatur, infertur, integrum esse subdito dictam licentiam petere. ex illo principio, concesso fine conceduntur media, & concesso principali conceditur accessorium *c. quod te de cler. coniug. c. si diligenti de for. compet. c. de prudentia de donat. inter virum, & uxor cap. inter dilectos de fide instrum. l. 2. ff. de iurisd. omn. Iud. l. quidam de re iudic. l. cum principale de regul. iur.* Eò vel maximè vbi accessorium sine fine principali haberi non potest. vt fusè probat, *Damasus vetustissimus author, regul. 23. relatus lib. 3. regularum iuris ciuilis, & pontificii in verb. concesso.*

Concesso fine, & principali conceduntur media, & accessoria

Sed quid si subditus petens respondere, & non obtinens, submurmuret, & prohibitus respondere, dicat, *ego non respondeo*, & dicente Prælato, *Tace*, dicat, *ego taceo, sed loquar postea*, vel similia alia verba irrisoria, an sit reus statuti.

Respondeo affirmatiuè, quia iam sine licentia loquitur, & respondet, cum qualificatione pertinaciæ, irrisionis &c. non enim dicit statutum, quod non respondeat ad sibi obiecta formaliter, sed *ne respondeat*, quidquid dicat, vel effutiat. fundatur quippe statutum in religiosa maiestate Prælati, in humili subiectione subditi, in disciplinæ regularis obseruantia. Quibus obuiant quæcumquè verba illa sint. Ideo tali, vel quocumquè alio modo loquens, dum suam culpam dicit Prælato, est in formali dispositione statuti. in qua esset, etiamsi orationes interim recitaret voce intelligibili, quia hoc esset superiorem spernere, & ipsius dictis non attendere.

Quæstio XI. An sub hac pœna comprehenderetur, qui alium incitaret, vel consuleret respondere Prælato?

Respondeo affirmatiuè. ex claro textu. *l. Iniuriarum §. 8. ff. de iniuriis, fecisse* (inquit) *conuicium non tantum is videtur, qui vociferatus est, verum is quoque, qui concitauit ad vociferandum alios, vel qui submisit, qui vociferarentur. & c. si quis tam fœminam, de pœnit. dist. 1. quæst. 3.* vbi dicitur *Non solum is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc est, qui percussit, verum ille, quoquè continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit, vt cui mala pugno percuteretur.* qui textus cum vnam contineant rationem scilicet causam iniuriæ, quæ potest esse principalis, & accessoria, instrumentalis, coadiuuans &c. & in effectum influens, debet etiam subiacere punitioni, sicuti damno, & culpæ subiacuit.

Consulens alicui respondere in culpa puniri debet.

Quini-

Quinimo acrius puniendus esset, qui respondere consuluit, & suasit, quam qui respondit, quia iste potest releuari ex repræhensionis acrimonia, ille autem qui consuluit, solam malitiæ maculam habet.

Sed quid si consuluit quidē, attamen effectus sequutus nō fuit?

Respondeo ex eadem l. iniuriarum §. 10. *si curauerit fieri, non tamen factum est conuicium, non tenebitur*. In delictis namquè ordinarijs leges ciuiles conatum non puniunt. nos autem, qui peccata etiam venialia, & vitamus, & punimus, debemus extra ordinem statutorum in hæc mala, & sediriosa consilia animaduertere, per pœnam scilicet arbitrariam, delicto conformem.

Quæstio XII. Actio iniuriarum, quantum temporis durat? — Actio iniuriarum an præscribatur.

Respondeo in hoc opere *cap. 1. fine* multa tradidimus circa delictorum præscriptionem. nunc autem de iniurijs agens, dico, hanc actionem extingui anno. Ita ut transacto anno iniuriatus in iniuriantem amplius agere non possit, est clara doctrina *Clari §. iniuria vers. tollitur autem actio.* qui citat *glos. in l. si non conuicii C. de iniur. Ruinum, Plazam, & Baiardi eius Additionatoris, qui citat Capoll. Suarez, Boerium, Rotam Romanam, Baldum, Socinum*; sed quia circa iniurias agi potest ciuiliter, pro interesse partis, & criminaliter, ad punitionem, distinguit, præscribi anno actionem criminalē, non vero ciuilem. puta, si quis vulneratus fuisset, & intra annum non conquæritur de iniuria, post annum agere non potest, at pro damno illato, & expensis factis etiam post annum agere potest, etiamsi de vulneratione ille punitus fuisset. Extendit tamen dictum *Baiardus* ad actionem ciuilem, dum modo intra annum lis contestata non fuisset, quia tunc præscriptio non currit, idquè probat ex *l. si non conuicii Cod. de iniuriis*, & alijs, sācta quidē cautio, ne lites perpetuētur. quod si hoc fit inter sæculares multò magis valere debet inter regulares.

Quod limito, nisi iniuriatus non habuerit commoditatem quærelandi actorem, & expectauerit Prouincialem, aut Visitatorem, idque non faciat ex odio sed ex zelo disciplinæ, ne regularis obseruantia pessundetur, & iniuriosi compescantur. tunc puto recurrendum esse ad traditam in primo capitulo doctrinam de delictorum præscriptione, ad quam in hoc casu me remitto. Monens iniuriatos, vt imitentur mansuetudinem Christi Domini *& eiusdem sequantur vestigia, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius qui cum malediceretur, non maledicebat, cū pateretur nō cōminabatur, tradebat autē iudicāti se iniuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū &c.* 1. Petr. 2.

CAPI-

CAPITVLVM XIV.

De Pœnis Minantium, Percutientium, Vulnerantium, Occidentium.

A Verbis ad facta descendimus, quibus proximus iniuria afficitur, incipiamus à minoribus.

Quæstio prima. Quid circa minas Statutorum sit?

Respondeo in eodem *cap.* 7. §. 5. *numer.* 51. disponitur. *Qui Fratri, vel alteri minabitur in persona, probationis capucium per mensem deferat, & carceri mancipetur*. hic sunt duæ præcipuæ difficultates, prima, an minas in absentem intentare sub hac pœna compræhendatur, secunda. An carcer Minanti præscriptus, debet extendi ad mensem.

Minæ sũt metus incussiones. Pro prima sciendum est ex *Bart. in l.* 1. § *quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur* Minas, seu comminationes esse metus incussiones, quæ per verba, aut si signa fiant, exemplum ponitur in *l.* 2. *C. tit* 20. *l. si donationis ibi, metu mortis, vel cruciatu corporis, vel capitales minas pertimescendo*. Quo loco ca-

Minæ capitales. pitales minas appellat, quæ in caput, & vitam intentantur, quæque iustum metum incutiunt, & contractus nullos efficiunt. Vide similem titulum *in l.* 1. *decretalium tit.* 40. Porro Statutum in allegatis verbis agit de minis intentatis per verba, & per aliquem corporis motum, nam infra disponit de eo, qui manum leuasset. Puta dicendo, si non recesseris, aut dederis, aut dimiseris, hæc faciam tibi, & hæc addam &c. vel submurmurando, & toruo aspectu inspiciendo, aut corporei n alium insurgendo rictu oris, vel fremitu insiliendo, prout insana cordis accensio subministrat. Hoc genus minarum prohibetur, & punitur hoc loco. Cum autem dicatur *Minabitur in persona*, de illis minis tantum intelligitur, quę coram fiunt, non absenti, nam sermonem habet de iniuriis, quę pręsentibus inferuntur. Quare si quis in absentem comminaretur verbera, puniendus quidem esset pœna arbitraria, non Statutaria, quæ pacificam, & fraternã conuersationem intendit. Ex maledictis enim, quæ in absentes iaciuntur, non solent scandala oriri, sed maximè si præsentes

tes

tes iniurijs, & minis incessentur. tunc *ira impedit animum, ne possit cernere verum*, & coniuncti titiones ignem excitant, quem separati fouere non possunt.

Pro secunda, licet arbitrio iudicis stet carcerationis extensio, attamen attendi debet antecedens pœna, scilicet *capucium probationis*, id est, quo vtuntur Nouitij. Vt qui irreligiosè procedit, sciat se adhuc esse moribus sæcularem, qui probari, & in patientia erudiri oporteat. Ista tamen pœna, & si professis sit considerabilis, attamen non est adeo grauis, vt carceri comparetur, quia vt suo loco diximus, carcer formam habitus detrahit, & priuationem, ac infamiam irrogat. Quod non facit probationis capucium, si igitur minor pœna ad mensem extenditur, maior non debet eandem extensionem habere, cum pœna essentialis, (vt ita dicam) in comminantes, sit capucium probationis. & altera sit addita ad bene esse, vt suppleat prioris lenitatē nō quod libitū sit Prælato, vnā, aut alterā irrogare quia nō est alternatiua, sed copulatiua dispositio, & *carceri mācipetur*. Sed quia datur optio Superiori plus, vel minus, agēdi pro qualitate minarū, ordinariè carcer nō debet esse mēstruus, sed aliquorū dierū, & fortasse si leuis fuerit comminatio, poterit remitti. Sicuti si grauiter comminatus fuisset, vel cum scandalo, vel sæculari insigni, vel Patri Ordinis, & graui, maximè si comminans esset infimæ plebis, & solitus delinquere, posset etiā Prælatus ad mensē, & vltra extendere carcerationē, habet enim arbitriū ex indiffinito modo loquēdi, sed in his omnibus attēdi debēt personæ, loca, tēpora, occasiones, quæ morales culpas augēt, minuuntquè & super omnia resecare nascentes spinas in radice, quia si minantibus timor incutiatur, non erumpent verbera, vulnera, occisiones. Zelus, iustitia, charitas Religionis, & fratris docebunt prudentiam.

Quæstio secunda Dicente Statuto, *si manum leuauerit, vel aliquid ad percutiendum acceperit, probationis capucium, & carceris pœnam per tres menses subeat.* Est quæstio, an intelligatur de leuatione manus, ad percutiendum, an vero ad aliquod accipiendum?

Respondeo primo, Intelligitur de eleuatione ad percutiendum, quia iam subiungit, *aliquid ad percutiendum acceperit*. Ergo antecedens eleuatio, non ad accipiendū, sed ad percutiēdum spectat. Veluti si quis ira percitus, in fratrem insurgat, *Leuare manū ad percutiē-dum.*

& ma-

& manum, aut pugnum extendat, veluti illum percussurus, etiamsi non percutiat, vel quia alter se subtrahit, vel quia ab aliquo detinetur. Nequè hic obijci poteſt, quod non puniatur conatus, vt de generali consuetudine teſtatur *Clarus quaſt.92.* cum authoribus ab ipso plena manu adductis, & confirmant eius additionatores. Quia punitur etiam, quando per ſtatutum, & legem cauetur. vt ijdem affirmant, *verſ. ego autem dico ſic*, & licet vniuersaliter introductum ſit per omnes curias, quod conatus non puniatur, id intelligendum eſt, de pœna ordinaria: nam de extraordinaria certum eſt; quia cum ſit malum, & peccatum, emendari debet. Præterquam quod leuare manum ad percutiendum, in Religioso, iam eſt delictum consummatum contra modeſtiam, & compoſitionem, etiamſi non ſit consumatum contra verberationem.

Conatus ad percutiendum an punibilis.

Respondeo ſecundo, id quod ad percutiendum accipitur debet eſſe proportionatum pulſationi, & percuſſioni, alias non induceret pœnas, quæ irrogantur ob percuſſionem, ſi enim acciperet aquam, vel lutum, aut atramentum, non incideret in pœnas ſtatuti, quia his non percutimus ſed fœdamus. ſcio differentiam inter *pulſare*. & *verberare*, non ſolum ex *l.5.ff.de iniuriis* ſed etiam ex *Valla* nimirum *verberare* eſt cum flagello, & verbere cedere, *pulſare* ſit cum graui, & vehementi ictu, ſiue gladiis, ſiue lapidibus quis vſus ſit, ſiue ſcipione, ſiue pugnis, nullus autem dixit aliquem verberari, pulſari, cędi, percuti aqua, atramentoquè, ſed perfundi, nequè luto, ſed fœdari. niſi quis accipiat denſum lutum, ad modum lapidis, vel vas aqua, vel phialam atramento plenam, illaquè proijciat, quia in his caſibus eſſet legitimus percuſſionis, & pulſationis ſenſus. Cum hoc tamen ſtat. vt qui aquam, vel lutum, aut aliud liquidum in fratrem iaceret, ſine dubio eſſet excommunicatus, vt eſt ſententia omnium in *c. ſi quis ſuadente diabolo* 14. *quaſt.*1. & grauiter puniendus, tanquam grauem iniuriam irrogans, alia pœna, quæ ſuperaret has, quas in hac quęſtione examinamus.

Pulſare. Verberare.

Dices quid iuris, ſi acciperet Crucem, vel Crucifixum, aut reliquiam &c. illaſquè niteretur in alterum proijcere, vel illis percutere?

Reſpondeo eſſet puniendus, & tanquam percuſſor, & tanquam ſacrilegus, et in Deum, ac ſanctos impius. deberetque apud S. Inquiſitionis tribunal ſiſti, vt qui male ſentiat de reliquijs, & veneratione Sanctorum. Quia ſi ſpectant ad Inquiſito-

res

res conspurcantes, & percutientes sanctas imagines, vt ex multis docet *Dian.par.4.tractat.7. resolut.9.* etiamsi id faciant ex iracundia. & qui spernerent campanas, vt idem dicit ibid. tract. 8. *resol.* 103. & qui in personas deseruientes Inquisitioni iniurijs afficerent, *Ibid.resolut.90.* multò magis, qui Cruce, aut Crucifixo alium percuteret. non enim potest hoc fieri sine summa iniuria.

Fœdare sanctas imagines ad S.Officium spectat.

Respondeo tertio, patere ex verbis statuti superioris dubii resolutionem de extensione carceris, nam hic leuans manus, & aliquid ad percutiendum accipiens condemnatur ad capucium nouitiatus, & ad carceres per tres menses, ergo signum est, vbi talis restrictio non additur, remanere ad superioris arbitrium.

Quæstio III. dicit statutum, *Qui leuiter percusserit, idem capucium per annum gerat, & carceretur ad libitum superioris. si verò grauiter percusserit, vel ad grauiter percutiendum lapidem, vel baculum acceperit, vel proiecerit &c.* super quo dubitatur, quæ sit leuis, quæ grauis percussio. Item quomodo cognosci possit intentio ad grauiter percutiendum &c.

Respondeo primo, venanda est terminorum notitia ex iis, quæ disputant Canonistæ in *c. si quis suadente diabolo*, vbi absolutio percutientis clericum spectat ad Papam, nisi fuerit leuis, & hac occasione examinant, quæ sit percussio leuis, quæ mediocris, quæ grauis. refero doctrinam ex *Bonac. de excommunicationibus particul.disp.2.quæst.3.punct.6 sect.5.a num.*8. & licet morale istud iudicium prudentis viri discussioni remittatur, dicit tamen leuem percussionem illam iudicandam esse, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, lapide, quæ nullam maculam, vel sigillationem carnium relinquit vel quæ fit absque abscissione membri, siue effractione dentis, sine euulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis. & citat *Nauar.* apud quem refertur extrauagans *Io.22. Molinam, Sairum, Philiartum, Filliuccium, Suarez, Reginaldum.* Nisi ex qualitate personæ euaderet grauis, vt esset alapa in faciem alicuius personæ impacta, quia tunc non esset leuis, sed grauis percussio. Mediocrem autem dicit, quando dens extraheretur, capillorum copia euelleretur sigillatio carnis relinqueretur, sanguinis copia funderetur. & grauem, quæ fit coniuncta cum graui læsione, vel graui iniuria, v.g. membri mutilatione, magna sanguinis effusione, quæ a naribus non proueniat, magno vulnere, aut ictu, etiamsi parum sanguinis effundatur. Vel quæ fiat in summ.

Leuis percussio.

Mediocris percussio.

Grauis percussio

Supe.

Superiorem, vel Prælatum in dignitate constitutum, vt Episcopum, Abbatem, Priorem, siue Prouincialem, Commissarium, Guardianum, Diffinitorem, Procuratorem ordinis. nisi extenuaretur ex paruitate percussionis. Vel quando percutitur in publico, in claustro, in Ecclesia, coram sæcularibus, Prælato, Iudice, vel alia persona in Ecclesiastica dignitate constituta, vel sacerdos, aut diaconus &c. indutus sacris vestibus. Vel quando alapa in faciem grauis personæ impingitur. Addo

Atrox iniuria. verba *l. Prætor edixit* §. 7. *&* 8. *ff. de iniuriis. Atrocem iniuriam quasi contumeliosiorem, & maiorem accipimus. Atrocem autem iniuriam, aut persona, aut tempore, aut re ipsa fieri, Labeo ait. Persona atrocior iniuria fit, vt cum magistratui, cum parenti, patrono fiat. Tempore, si ludis, & in conspectu: nam Prætoris in conspectu, aut in solitudine iniuria facta sit, multum interesse ait, quia atrocior est, quæ in conspectu fiat, re atrocem iniuriam haberi, vt putà si vulnus illatum, vel os alicui percussum, & l. sequenti*, quæ est *octaua*, dicitur *Vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo percusso*. Quod dixerat *Iustinianus instit. de iniurijs* §. *atrox iniuria*. Vniuersaliter enim *atrox* significat quid magnum, & excedens, vt

Atrox. atrox consilium, atroces fures, atrociter verberandi ius habere, atrox persona, atrox sententia, atrox ius, atrox iniuria, vt apud *Io. Caluin. in lexico Iuridico*, vt sciamus quomodo metiri oporteat atrocem percussionem, vulnus, iniuriam &c. & *leue* sumitur

Leue. pro paruo, & medioeri, vt *quod leuiter pulsauerit, vel emendauerit* dicta *l. Prætor* §. *præterea ff. de iniurijs*, ex quo intelligitur vis

Leuissima. verbi *leuissima* quæ importat minus paruo, *vt leuissima libertatis conditio, leuissima scriptura*, apud eundem. quæ scilicet minor, moraliter, nihil esset. Debent autem isti gradus offensionis, & percussionis accipi relatiuè ad alterum, vt leuissima sit respectu leuis, & leuis respectu grauis, & grauis respectu atrocis &c. quia (vt aduertit *Bonaccina loco citato*) non appellatur leuis, & leuissima quasi sit peccatum veniale, quia supponimus omnem percussionem promanare ex odio, contemptu, & iniuriandi animo, non casu, non ioco, non inaduertentia. quia si percussio non sit peccatum mortale, nec excommunicationem, nec punitionem importabit. & cum puniantur pœna carceris, quæ infamiã irrogat, vanum esset putare, quod leges ferantur de peccatis venialibus, vel de non peccatis. lege circa percussionem grauem, videlicet *Rod. tom. 2. q. 33. art. 2.* qui in suo Bullario *fol.* 100. refert extra-

Extrauag. *Io.* 22. quam edidit ad petitionem Fratrum Minorum. *& Portel. verſ. manus violentæ. in Add. numer. primo ſecundo & tertio.*

Reſpondeo II. animus, & intẽtio ad grauiter percutiendum cognoſci debet ex actu, motu, geſtu, iracundia, & ex inſtrumento, quod aſſumitur ad percutiendum, vt exemplificat ſtatutum, *Vel lapidem, vel baculum acceperit, & proiecerit*. His enim inſtrumentis leuiter percuti non ſolet. Et animus, qui ſoli Deo cognitus eſt, per coniecturas cognoſci debet, vt ex ſcribentibus multis firmat *Clarus* §. *homicidium. Verſu ex propoſito dicitur committi homicidium.* Animus ad grauiter percutiẽdũ vnde cognoſci poſſit.

Si inſtes; poteſt accidere, vt qui aſſumpſit lapidem, vel baculum ad percutiendum, interim pœniteat, & minetur ſolum, non tamen percutiat, vel leuiter percutiat, ergo talia indicia reſolutum animum grauiter percutiendi non indicant. Cuiuſmodi firmat caſum *Clarus* loco mox citato *verſ. dicitur etiam culpoſum*. Quod ſi quis habens enſem, percutiat pomo enſis, vel ſi habet Roncã percutiat cum haſta, non dicitur habuiſſe animum occidendi, ita etiam apparebit in prima facie animus grauiter percutiendi, qui talis non eſſe poterit.

Reſpõdeo, Statutum punit grauem percuſſionem, & actionẽ illam exteriorem ad grauiter percutiendum directam, v.g. lapidis, vel baculi aſſumptionem, & iactum, etiamſi non ſolum leuiter percutiat, ſed nec percutiat quidem, puta quia alter ſe defendit, vel iræ locum ceſſit. Nec noſtrum eſt rimari profunda cordis. Quando autem leuiter percuteret, non propterea fit, vt indicia non ſint grauiter percutere volentis. Conſulerem autem, ex poſita *Clari* ſententia, & ipſum Commentantibus, mitius agendum eſſe, cum taliter percutiente, quia ſi indicia aperiunt animum, multo magis aperiet effectus, qui fuerit leuis.

Inſtabis vlterius, ſi percutere indiciatus, id non fecit vt percuteret, ſed vt alium in fugam ex timore inijceret, quid iuris?

Reſpondeo puniendum eſſe tanquam grauiter percutere volentem. Caſus eſt expreſſus *l.* 10. *ff. de iniuriis*; & canonizatus *cap. ſi quis. de pœnit. diſt.* 1. *q.* 1. in hęc verba. *Si quis pulſatus quidem non eſt, verum manus aduerſus eum leuatæ, & ſæpè territus eſt quaſi vapulatus, non tamen percuſſit, vtili iniuriarum actione tenebitur*. metus enim ille, pulſationis ſpecie incuſſus, pulſationi æquiualet, & iniuriam irrogat. Alium in fugam vrgens tã quam percuſſor habendus.

f Inſta-

Instabis III. cum leuis percussio fit, quę manu, pugno, pede &c. fit, an qui diu alterum pugnis impetiuerit, eiusquè ventrē, & præcordia contuderit absque ruptura, liuore, macula. Sit de leui, an de graui puniendus? Item si pede alium percusserit, sed ligneo socco calceatus, vel manu ita fortiter in tempora pugnum adegerit, vt semimortuus percussus ceciderit, vel manu armata aliquo duro instrumento, vt annulo, vel lignea grossiori corona, an tales percussiones inter leues, an graues censeri debeant?

Percutere manu quando inter graues percussiones numerandum.

Respondeo inter graues, quia non est leuis, quę fit pede, vel manu armata, vel ita validè inferatur, vt vltra leuitatem noceat. Ponit enim casus aliquot *Baiardus ad Clarum* §. *homicidium num.*8. nimirum, si quis pugno aliquem interfecerit manu vacua, punitur, acsi gladio occidisset. *l. si qua actione* §.1 *ff. ad l. Aquiliam*. & licet minus puniatur percutiens manu vacua, quam armata, tamen si idem effectus ex vtraquè proueniat, eodē modo puniendus est, quia in offensionibus æstimatur effectus, qui commutatiuam iustitiam respicit.

Percutientes se inuicem vt puniendi.

Instabis IV. duo contendent, & seipsos inuicem pugnis, vel baculis contundent, nescitur autem quis eorum rixam cœperit, vterquè tamen se prouocatum, & inuasum dicet, & ad defensionem fecisse profitebitur, quis puniendus? an vterquè? an nullu?

Respondeo, rixa est duorum, vt plurium vi contentio. *l. fin. ff. Rixa de bon. rapt.* & notatur in *l fin. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* quæ ex improuiso procedit, nō data opera *l.1.* §. *Diuus ff. de eod. & l.3 ff. de vi priuato*. Author autem rixæ ille censetur, qui fecit, dixit, aut facere tentauit aliquod illicitum, ex quo verisimiliter sequi posset delictum subsequutum. *Bart. in l.* *Diuus. ff. ad leg. Cornel, de Sicar*. Nam delictum incipit, qui delinquentem ad iram prouocat. *Bald. cons.*43. Quod si aliquis rixæ causam dedit, & in illa sequutum est homicidium, præter suam intentionem, non debet puniri pœna ordinaria mortis, sed extraordinaria arbitrio Iudicis, quia ipse verè non commisit homicidiū, & sibi omnino fuit inuoluntarium. *Decis. Pedemontana* 104. *per totam*. In casu autem, quod nō constet, quis fuerit aggressor, ac rixæ author, disputant *Alciatus in tract. de præsumpt. regul.3. præsumpt.39. Decius cons.459. Boer. dec.237. Grauet. cons.* 151 *Cæpolla cons.29. Gram. voto* 22. *& cons.* 62. *Menoch. de arbitr. casu* 363. *& præsumpt.39. lib.5. Vulpella cons.* 118. In dubio

bio (inquit Crauetta præsumitur contra occidentem, quod fuerit aggressor, & dolo fecerit, & in paritate rationis, præsumeretur incœpisse ri am, qui alium magis malè tractauisset. Sed posito, quod non reperiatur excessus, condemnare vtrumque ad pœnam ordinariam (inquit *Baiardus ad Clarum §. homicidiũ num*, 142.) esset condemnare innocentem, & addere afflictionẽ afflicto. Vnde sentit neutrum teneri ad pœnam conuentionalem de non offendendo, si cautionem dedissent. Verum placet contraria opinio, quæ fauet bono publico, nimirum, quod puniantur ambo pœna ordinaria, ne delicta impunita remaneant. Et scandalosum esset, ac pessimi exempli, si duo reperirentur Vulnerati, vel ad inuicem percussi, & nullus puniretur, cum constet vnum ex illis rixæ authorem, & procuratorem extitisse. Et contra vtrumquè adest indicium percussionis vtrimquè illatæ. Vnde vterquè reus censetur, & non innocens, & sic vterquè puniendus. Sed antequam puniat, debet Iudex considerare circumstantias, puta complexiones, consuetudinem, deuotionis propensionem, simultates, verba in aliis temporibus dicta, ætatem &c. Plus enim præsumitur de iuuene, impatiente, indeuoto, loquaci, insolente, quam de sene studioso, deuoto, patiente, solitudinis, & silentij amatore, non prouocatiuo &c. & quando casus accideret, quod tormentis vti oporteret pro eruenda veritate, incipiendum esset à plus indiciato, & à deformi, vt suo loco dicetur.

Respondeo IIII. verbum percutere difformiter sumitur in hoc Statuto; nam aliquando sumitur pro percussione leui, dum dicitur *aliquid ad percutiendum acceperit*. & *qui leuiter percusserit*. aliquando pro percussione cum vulnere, & effusione sanguinis, vt ibi, *qui grauiter percusserit*. Et subiungit de ictu lapidis, & gladii eductione. Et clarius *qui pugione quempiam percusserit*. id est, vulnerauerit. aliquando pro percussione enormi, & mortali, ibi, *qui Prælatum localem gladio percusserit, & mors sequuta fuerit*. Quare est veluti generica dictio, quæ contrahitur ad diuersas species. Percutere i

Instabis an in pœnas grauis percussionis incidat, qui aliquid ad percutiendum accepit, & nisus est iacere, non tamen iecit, impeditus, vel penitentia ductus?

Respondeo negatiuè ex Statuto dicente si vero grauiter *percusserit, vel ad percutiendum grauiter lapidem, vel baculum acce-*

ceperit, & proiecerit. Vbi acceptio, & proiectio copulatiuè se habent.

Contra. In sequentibus verbis statuti habetur. *Vel gladium, aut cuiusuis alterius materiei Instrumentum eduxerit.* (& non subiungit. *& iecerit* .*semestri carceri mancipetur.* Ergo punitur sola eductio.

Respondeo, de gladio, vel instrumēto ad feriendum parato, & apto verum est, de aliis ad hunc vsum non ordinatis, nequaquam. Quia lapis, & baculus sępè in manibus accipiuntur, non animo offendendi, sed gladius non educitur, nisi ex malo animo in rixas, ideo in illis punitur iactus, in istis eductio.

Quęstio IV. subiungit idem *Statutum, qui arma offensiua portauerit, vel in Cella. vel alibi tenuerit. semestri carceri mancipetur*. super quo dubitatur, quæ sint arma offensiua, & defensiua. Si liceat defensiua portare, si offensiua in aliquo casu, si portauerit semel, an puniendus? si non portauerit ad offensam, sed ad vanitatem, solatium, animi gratia? si in cella retinuerit ad paruum temporis? Si non erant ad suum vsum, sed ab amico ibi deposita ad conseruationē, & ne à Birruariis cum illis caperetur? Si reposuerit alibi in Domo amici, ne à Visitatore in cella reperirentur, cum intentione tamen illis nunquam vtendi, sed debito modo distrahendi? si in domo consanguinei non sua arma, sed illius ad suum vsum teneat, dicendo, *hæc pistola, seu sclopettum sit pro meo vsu*?

Arma vnde dicta, & quę. Respondeo primo Arma, quæ ab arcendis hostibus, vel ab armis, siue humeris dicuntur, sunt omnia tela, fustes, lapides, gladii, hastæ, frameę, romphęę, scuta, galeę, pugiones, enses, sicæ, vt *Spiegell. ex Vlpiano, Gaio, Festo, & Paulo collegit*, clare recenset *Iustin. Nouell.* 85. *c.* 4. *collat.* 7. *tit.* 15. vbi prohibet fieri, & vtendi arma, præter à deputatis. *Bonac. de Bull. cœnæ d.* 1. *quæstion.* 8. *part. secunda numero* 2. 3. apud quem multi, *Thesaur. verb. Arma cap. secundo* fine, apud quem alij. *Practic. Papiensis fol.* 245. *colum. prima.* Armorū genera. Armorum genera duo offensiua, & defensiua. Licet *Angelus* impropriè arma dici putet, quæ offensiua non fuerint. Quod à veritate, & communi conceptione, ac citata Nouella nimium distat. Offensiua sunt quibus alius vsus non est, nisi offendere, licet etiam ex accidenti defendant, vt cum pulsatus hostis abscedit cuiusmodi sunt hastæ, gladii, selopeti. bombardæ, balistæ, tela &c. Defensiua autem, quorum principalis vsus est in defendendo, vt loricę,

galeæ,

galeæ, scuta. *l. armorũ. ff. de verb. signif. l. 3. §. armis. ff. de vi, & vi armata. Panorm. in cap. Clerici. de vita, & honest. Cler. Nauar. not. 5. num. 12. & 15.* Cultellus autem ad scindendum panem, & ad calamos aptandos, artiumquè instrumenta, nomine armorum non veniunt, quia communiter arma non appellantur, etiamsi cum aliquo ipsorum facillimè fieri posset, quod per arma offensiua fieret. Est communis apud *Bonaccin. citatum numer. 3. & 4.* apud quem multi Doctores citantur. Excipe, nisi gladius fuerit longior nimium ordinarijs, quo casu sub nomine armorum veniret. Cuiusmodi solet in Prætorum edictis prohiberi. Et licet hæc sit doctrina communis. Vnum tamen aduertere opus est, quod licet instrumenta artium, arma non sint, id tamen intelligendum est, apud eosdem artifices remanẽtia, quia si reperirentur apud alium, eius artis inexpertem, puta securis lignarij in Cælla Clerici, acus prælonga acuminata, & manicata sartorum in cubiculo Sacerdotis, & alia huiusmodi, nec docerent ad quem vsum illa retinerent, essent suspecti de retentione armorum in Cælla. Quia quoad ipsorum delationem non dubito, quin pœnis plecti possint: Quia illa non deferuntur, nisi ad offendendum. Et si quis aliquod dictorum instrumentorum educeret, vt asciam, dolabram, malleum &c. in rixa contra Fratrem, sine difficultate puniendus esset, quia sunt instrumenta apta ad nocendum, vulnerandum, & occidendum.

Religiosus tenẽt in cælla arma defensiua an puniri debeat

Respondeo secundo, etiam si Statutum de offensiuis armis loquatur, & in rigorosa acceptione in puncto iuris, puniri non posset, qui cum defensiuis armis reperiretur, vel illa in cælla asseruaret, quia vt notauit *Baiard. ad Clar. quæst. 82. num. 66.* Statutum prohibens portare, aut retinere arma, intelligitur de offensiuis, non defensiuis. Et qui stante hoc statuto portaret arma ligata, non esset sub pœna, quia non habet animum offendendi. Et hoc multò fortius tenendum est, cum Statutum regulare expresè dicat, *Qui arma offensiua portauerit &c.* Hoc tamen non obstante, puniendum censeo Religiosum nostrum, qui arma defensiua portaret, aut retineret, saltem extraordinariè. tum quia id maximè indignum Franciscano foret, & scandalis plenum, tum quia arma in genere Clericis prohibentur. *capit. Clerici de vita, & honest. Cleric. capit. quicumquè. & cap. Clerici vigesimatertia quæstion, vltim.* etiam ad Ecclesiæ defensionem, aut Patriæ. *capit, Fortitudo, & cap. vt pudem. 23. quæ-*

Arma Clericis vetita

 stion.

ſtion. 3 vbi Io. Andr. etiamſi tantum in Minoribus Ordinibus conſtituti ſint. *Ioan. Andr. in cap. petitio. de homic. numer. ſexto. cum Ioan. de Anania*, qui aiunt peccare mortaliter Clericos arma portantes, quia ſecus excommunicari non poſſent, & deponi, vt dicitur *dicto cap. Clerici. per Gloſſ.* & contra Monachos tenētes arma in Monaſteriis, eſt excommunicatio latæ ſententiæ in *Clem. ne in agro §. quia vero. de ſtat. Monachor.* quæ tamen non ligat alios Regulares, ſed tantum Monacos, & ſecundum aliquos, ſolos Monachos nigros, communior tamen habet ligari etiam albos. *Theſaurus verb. Arma capitul. 2.* apud quem alii. Et in Ducatu Mediolanenſi vetitum eſt omnibus Regularibus, ſub pœna excommunicationis, & priuationis, & inhabilitatis ipſo facto, ne in eorum Eccleſiis, & monaſteriis retineant arma prohibita. idquè à Sacra Congregatione Regularium. Sed ligat tantum in illo ſtatu. Neſcio autem ſi nunc in viridi obſeruantia ſit. Hæc dixerim ad declarandam mentem Sacrorum Canonum, & Summorum Pontificum, circa Regulares arma portantes, & retinentes. Pugnat enim cum honeſtate ſtatus regularis, cuius arma eſſe debent orationes, & lachrymę 23. *quæſtion. 8. capit. de Epiſcopis. & capitul. ſequenti.* Et Franciſcani, qui ob votum paupertatis ſolam tunicam cum capucio, & aliam ſine capucio pro indumentis habere poteſt.

Clericorum arma orationes.

Reſpondeo tertio cum *Clem. ne in agro. de ſtat. Monach.* vetans portare arma Monachis ſub cenſuris &c. non intelligatur in caſu, quo Abbas perſequeretur Monachos odio capitali, vel eſſet talis, cuius conſortium eſſet intolerabile, vt quia cogit ad peccandum, vel iniungit intolerabilia. *Sayr. deciſion. aur. libr. tertio capitul. ſexto, numer. octauo par. ſecunda* etiam ſine licentia, ſi aliis modis ſuccurri non poteſt 11. *quæſt. tertia cap. Iulianus & cap. quanto. de diuor. cap. de Priore. de appell. cap. ſignificaſti. de homicidio* Vrget enim tunc temporis naturalis ratio. Pari ratione, dicò poſſe Religioſum tenere arma offenſiua in hiſce caſibus, qui licet Metaphiſici videantur, poſſibiles tamen ſunt.

Monaci quando arma tenere poſſint.

Reſpondeo quarto, paucitas materię in horum armorum delatione, & retentione excuſat. Puta ſi teneret per horas, & non animo retinendi. *Sayr.* ſupra vbi ait, non eſſe excommunicatū Monachum, qui cum armis de foris veniret ad Clauſtrum, non habens animum illa retinendi, quia *tenere* intelligendum eſt

Tenere

cum

cum effectu,& denotat temporis continuitatem. *l.nomen. §. habere.ff.de verb.signif.* & citat *Zabb.* sic intelligentem in *Clem.dicta.§.præfata*. Modica enim in consideratione non sunt. *l. scio. ff. de in integrum restitution. Peirinis in Addit. ad Constit.Clem. VIII. cap.9.num 77 contra Riecium in 1.par.prax.decis. 691*, & benè quidem, quia non est mens legis præcipere in casibus precisis, vt si aliquem sequerentur satellites, & ille arma daret Religioso, vel Monaco,qui in Monasterium custodienda, & abscondenda deferret. Hic nulla contra legem culpa. Si autem ad multum temporis conseruarentur hæc arma in cælla, relicta ab amico,sentio retinentem illa esse sub rigore statuti, nisi cum licentia superioris id faceret,prout de monachis in dicta *Clem.* decernitur. Tunc enim non tenentur arma, vt arma formaliter, sed vt depositum. Et vniuersaliter est doctrina *Bursat.cons.141 à num.16. & cons.331.num.37. ac Bertazzoli cons.217. & 219.* qui per modicū tempus habuit, vel tenuit arma in loco prohibito, vel portauit per modicam moram, non debet puniri.Quid autem sit modicū tempus,vel mora, remittitur Iudicis arbitrio, nam in iure diuerso modo accipitur modicum,vt de numero, modica Summa accipitur pro duobus aureis, pro quarta parte, pro sexta. Aliquando sumitur relatiuè vt modicum dicatur respectu diuitis, qui erit multum respectu pauperis. Aliquando significat modicum inter parum,& nimium. Aliquando pro spacio, quod non potuit adimere cogitationem in stipulando. Et pro tempore, accipitur pro 10. diebus, 4.mensibus,tribus, aut 5.diebus,vno die.Vide locos citatos ex *Prataio,Spiegel.Comano, Gellio apud Io.Caluinum in lexico*,quæ omnes acceptiones impertinentes sunt ad nostrum institutum, quod censerem non excedere debere horas.

Modica non considerantur.

Modicum

Respondeo quinto,portare arma ad vanitatem,nisi ioco faceret,vel in cælla retinere, est culpa contra *Statutum*, quia non semper arma deferuntur ad offendendum, sed multoties ad ostentationem, & vanitatem, vt multi iuuenes facere solent. Debet tamen ista leuitas puniri pœna extraordinaria. Verum tamē est,quod Rei erit probare modicum tempus,solatium, vanitatē, amici mandatum,quia alias præsumptio erit contra eum, & puniri poterit pœna ordinaria,tamquam statuti transgressor.

Deferre arma ad vanitatē.

Dices,aliquis detulit,& tenuit arma in Cella,quæ tamē apud ipsum inuenta non fuerunt, numquid poterit contra illum procedi per accusationem, aut inquisitionem

Respondeo ex *Claro*, si statutum diceret, qui fuerit inuentus portare arma, vel cui arma in cælla reperta fuerint, puniatur, tũc nisi repertus esset in fragranti, puniri nõ posset. *q.82. stat, 6. §. sed quid si statutum.* attamen cum nostrum statutum, non vtatur tali verbo, sed absolutè disponat, *qui portauerit, qui tenuerit.* dicendum est oppositum cum *Glos. in l. 1. in verb. deprahensus C. vbi Senato vel Clarissi. Ripa tract. de peste in rubrica de seruanda vbertate n.* 105. qui de communi testantur apud eundem *Clarũ* etiam in casu, quo statutum diceret, qui fuerit repertus, fortasse, quod eadem sit ratio reperti, & conuicti per Testes. Nam licet deprehendere est, capere in facto, vt in adulterio. *l. palam §. quæ in adulterio ff. de ritu nuptiarum* in ipso latrocinio *l. 7. C. de def. Ciuit.* in demoliendis sepulchris *l. 2. C. de sepulch. violat.* Vnde mulier illa modo deprehensa in adulterio apud Euangeliũ *Io* 8. tamen repertum significat etiam, probatum, & compertum per Testes, vt repertum crimen, adulterium, falsum. idem est, ac in palam deductum, & compertum in dicto *Lexico Io. Caluini.* & est communis hominum conceptio, vt de delicto, quoquomodo discooperto, dicatur reperta, seu discooperta est proditio, fraus &c. in libris Mercatorum, in negotio, in Ciuitate &c.

Depre- hendere.

Respondeo VI. si in domo secularis, vel alibi arma reposuerit, ne à Superiore inuenirentur, erit puniendus pœna in præsenti statuto fulminata, & contra proprietarios sancita, quia habet arma contra votum paupertatis, & Prelato abscondit, in quo vera proprietas consistit, & violat statutum, quod declaramus, quod currit in eo, qui arma reponeret, & absconderet tanquam sua, quia si sibi ab amico accommodata fuissent, non esset proprietarius, est tamen armorum detentor, in quo delicto, non refert, quod sua, vel aliena sint. cum etiam alienis armis vti possimus. Si autem supponamus arma deposita fuisse in domo amici, cum intentione illis numqam amplius vtendi, sed debito modo, opportunò tempore distrahendi, vel distrahere faciendi, adhuc in ius dictorum Statutorum puniri debet, proprietarius, quia de non suo disponit, & vt retinens arma, quia verè in alio loco arma retinet; quod postea non intendat illis vti, parum facit ad præsens delictum, quia non omnes, qui arma tenent, habent intentionem illis vtendi, id est, defendendi, cum iis feriendi &c. quid si faber armarius teneat, & venalia exponat, an non dicetur, habere arma?

Arma tenens in aliena domo.

Re-

Respondeo septimo, si quis habeat consanguineum, aut amicum, qui offerat Religioso arma, quoties ille voluerit, hic autem designet illa, quibus vti velit, non tamen dono accipiat, vel saltem eorundem vsum adsciscat, sed merè ciuiliter, vt dici solet, hæc sunt ad suum seruitium. Secundum hoc statutum puniri non poterit, quia quæ alieni iuris sunt, etiamsi cum fiducia illa habendi, quando libitum fuerit, non dicuntur haberi, teneri, reponi &c. verba siquidem ista dominium significant, & ius saltem facti. *Vlpian. in l. stipulatio ista habere licere §. habere ff. de verb. oblig. & l. 118. ff. de verb. signif.* nam & eum habere dicimus, qui rei Dominus est, vel tenet. Tenere autem merum factum significat, & ad possessionem corporalem refertur, *l. 9. ff. de re vendic.* differt autem à possidere, quia potest quis tenere, qui non possideat, vt serui, *l. 18. ff. de acceptilationibus, & l. 38. ff. de verb. signif.* Vnde tenere, facti est, possidere iuris. Tenere est naturalis possessionis, possidere ciuilis. Quæ plerumquè in multis subiunguntur. *Cuiaceius* ad dictam *legẽ 38. §. si quis ita ff. de verb. oblig.* Ex quibus concludo fratrem Minorem dici posse tenere arma, etiamsi sua non fuerint. Habere, Tenere,

Quæstio V. Adest tale statutum num. 52. *Quicumque gladio, baculo, vel pugione, fratrem, aut secularem quempiam percusserit, carceris vnius anni pœnam luat, & præterea omni suffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò priuetur, & per mensem ter in hebdomada in communitate fratrum genuflexus comedat, illismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est, ei de collo pendentibus.* super quo est, Pœnæ in fratres percutiẽtes.

Prima difficultas, an si percutiat alio instrumento præter dicta, vt sclopetto, hasta, malleo &c. compræhendatur in pœna statuti?

Respondeo affirmatiuè, quia ad offensæ effectum, perinde est vnum, ac alterum instrumentum. Illa autem posita sunt, vt vsitatiora, sub quibus alia compræhenduntur. cuiusmodi dictum est supra *q. 3. in respons. ad 3. instant. & q. 4* nam si pugno feriret, aut occideret, puniretur non minus ac si id gladio perpetrasset, & sic siue nomine gladij accipiatur ensis, siue sica, siue cultellus paruus ad scindendum panem, dummodo eumdem effectum faciat, perinde est. sic etiam siue sit baculus, siue malleus, siue hasta, siue quodlibet aliud instrumentum, & sub nomine lapidis, siue sit lapis in significatione, siue plumbum, siue ferrum, &c. non facit ad rem, quin percutiens puniri debeat.

Secun-

Secunda difficultas. Illud *percusserit*, an idem sic ac *vulnerauerit*?

Respondeo, est commune ad vtrumquè, quia infra dicitur, *quibus percutere, aut ferire ausus est*. non quod si tantū percusserit, puniri nō debeat, quia si grauiter percusserit (prout accipitur percussio hoc loco) etiam hac pœna macerandus est, quia manet in sola percussione rigorosa vocabuli proprietas. porrò *percutere*, pro occidere aliquando in iure accipitur, *vtl. si quis percussorem ad se venientem gladio repulerit, non vt homicida tenetur C. ad leg. Cornel. de sicarijs & l. etsi percussor ff. de Senatus consul. Silaniano* vbi dicitur, *& si percussor certus sit, tamen habenda quæstio est, vt cædis mandator inueniatur.*

Percutere pro occidere.

Tertia difficultas, An sicut infra distinguit statutum de pœnis percutientium fratrem, si is fuerit, Guardianus, Prouincialis, aut Generalis, ita dicendo, si quis fratrem, aut sæcularem percusserit, facienda est distinctio inter sæculares, superiores, vel subditos, & inter superiores, an habenda sit ratio maioris, vel minoris gradus, dignitatis, officij &c.

Respondeo affirmatiue, quia aliter non esset accomodata pœnarum distributio ad grauitatem delictorum. nam cum pœna sit coercitio delictorum *l. aliud est fraus ff. de verb. signif.* si dantur delicta summa, mediocria, minima, dari etiam debent supplicia summa, mediocria, & minima. Summa sunt *crux, crematio, decollatio.* mediocria, *metallum, ludus, deportatio.* minima, *relegatio, opus publicum, vincula*. vt differit *Paulus lib. 5. senten. c. 17.* hinc *sine culpa non est aliquis puniendus de regul. iur. in 6.* & est maxima Doctorum apud *Bartol.* citatum à *Claro lib. 5. §. 1. ver. sunt etiam delictorum. ex qualitate pœna, quæ delicto imponitur, cognoscitur qualitas, & quantitas delicti. Iuxta* enim *mensuram delicti erit & plagarum modus.* Apoc. 18. quidquid in contrarium dicat *Baiard ad Clar. supra n.* 13. Nam licet in disputatione positum sit, an vnum delictum, v.g. furtum, pro quo pœna mortis imponitur, sit æquale, vel maius homicidio, cui similis pœna iniungitur. Attamen, si in eodem genere culpæ v.g. percussionis, vulnerationis &c. dari potest gradus maioritatis, & minoritatis, quis prudens dubitabit, an pœna eadem diuersis imponatur delictis? maximè si excessus qualitatis accipiant, ex loco, ex gradu, ex officio, ex persona, & alijs huiusmodi qualitatibus. Expono doctrinam verbis legis a nobis supra *q. 3. respons. 1* relatis. *Prætor edixit §. atrocem ff. de iniur. Atrocem iniuriam* quasi

Pœna delictorum coercitio & quæ sūmas, mediocris, & leuis.

quasi contumeliosiorem, & maiorem accipimus. Atrocem iniuriam aut persona, aut tempore, aut re ipsa fieri. Persona atrocior iniuria fit, vt cum magistratui, cum parenti, cum patrono fiat. tempore si ludis, & in conspectu Prætoris, tunc enim atrocior est. Re, si vulnus illatum, vel os alicui percussum. Vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo percusso. Vide dicta a nobis *cap.13 quæst. 3.* super quibus verbis *Pomponius* quærit, An etiam dicetur atrox iniuria, si non inferatur corpori per pulsationem, sed vestimentis scissis, abducto comite, conuicio dicto, & respondet affirmatiuè, quia atrocitatem non facit sola pulsatio, sed multò magis persona, & locus, vnde infert, esse atrocem percussionem, & vulnerationem, si fiat in theatro, vel in foro, etiamsi ex suo genere non sit percussio, et vulneratio atrox, nec atrociter inflicta.

Sed quia hæc est materia, quæ non tantum sæculares, sed etiam regulares tangit, an nimirum, si quis percusserit, grauiter, & grauissimè sæcularem, aut fratrem, cum augmento criminis iuxta supra dicta, debeat, vel possit Iudex regularis solam pœnam statutariam, carceris, priuationis, & ieiunij imponere, an autem augere pœnam, pro grauitate pœnarum? &

Respondeo secundo, grauius puniri debet, qui grauius deliquerit, etiam in eodem genere, puta graui, grauiore, & grauissimo, vbi pœnæ accessio sit possibilis. Declaro dictum, rememorando tradita *quæst. 3. respons. 1.* quæ est etiam doctrina *cap. cum illorum de sent. excomm.* ibi, *Nisi excessus illorum fuerit difficilis, & enormis, vtpotè si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem, violenta manus iniecta.* Leuis percussio est, quæ fit pugno, palma &c. sed vt grauis. mediocris est, dum dens extrahitur, copia capillorum euellitur, sigillatio carnis relinquitur. at si plures vel omnes dentes extraherentur, omnes capilli euellerentur, per multas partes corporis sigillationes apparerent, tunc in genere mediocris percussionis debet fieri excessus in pœna, vt in culpa, & fortasse fieret transitus, è mediocri ad grauem. grauis est, dum membrum mutilatur, dum vulnus infligitur. at si plura membra mutilarentur, plura, & grauia vulnera inferrentur, pœna hæc grauis augeri debet ad arbitrium Iudicis considerantis qualitatem, & quantitatem culpæ, quæ cum maxime accrescat ex persona, in quam committitur, prout etiam statutum disponit, si committatur in sæcularem Villicum, vel in Clericum, aut Sacerdotem

Grauius puniẽdus est, qui grauiter in eodem genere deliquit.

dotem sęcularem, aut Parochum, legum Doctorem, Iudicem in illa ciuitate, personam ex magistratu &c. debet puniri grauius, & grauius, pro qualitate personæ offensæ, scandalique dati. neque hoc est nouas leges condere, & statuta non obseruare, quia in nostra praxi criminali *tit. de applicatione pœnarum in fine fol.*14. dicitur, *& licet pœnas has Iudex alterare non possit, tamen, vt in aliquo casu mutatis circumstantiis, & qualitatibus delictorum cum consilio Patrum, poterit, vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout excessus, vel defectus criminis, item locus persona &c. suaserint* & citantur in margine *Innoc. in cap. qualiter & quando de accusat. Tiraquellus tract. de pœnis num.* 16. *Clarus quæst.*85. *versu Vlterius. Menoch. de arbitr. lib.*1. *quæst.*96. *Salsedo ad Diaz. cap.*144. *Couar. lib.*2. *var. cap.*9. *num.*8. *Clauis Regia tract. de pœnis. Alphons de Castro lib.*1. *de potest. legis pœnalis c.*6. *Miranda ordin. iudic. Surd. quæstion.*28. *art.*7. Quibus addo *Farinac. quæstio.*22. *criminali num.*12. quem citat *Baiardus ad Clarum supra num.*24. dicentem, si statutum imponat pœnam vulneranti, grauiorem pœnam imponendam esse illi, qui plura vulnera intulit, quia non est credendum, quod statuentes voluerint eamdem pœnam imponere pro pluribus delictis, quam imposuerunt pro vnico tantum, quia pœnæ semper sunt commensurandæ delictis & sic obseruari in practica, laudatus *Io. Baptista Baiardus* testatur. *& Bartolum à Claro* citatum *vers. scias tamen.* asserentem pœnam multiplicandam esse pro numero vulnerum. Lege quæ scripsimus in hoc opere *c.*2. *q.*10. *&* 11.

Religiosi percutiẽtes sæculares.

Respondeo tertio Iudex regularis potest arbitrium suum, in puniendo percussore sæcularis extendere ad analogiam percussoris fratris. Nimirum, sicuti crescit pœna, si percussio facta fuerit in personam Prelati localis, Prouincialis, vel Generalis, ita augeatur si fiat in personam Parochi, Archipresbyteri, Vicarij Generalis, aut Episcopi, vel Iudicis loci, Gubernatoris, Præsidis &c. quo pertinet relatum à nobis in nostris Comment. cap. 1. *Statut.*6 *fol.*31. *ex Rodrig.* Guardianos esse apud nos veluti Archipresbyteros, Parochos, & Curatos, vt *stat.*4. §. 9. Prouinciales veluti Episcopos, & Generalem veluti Primatem, & Patriarcham, vt ibid. *fol.* 20. Vnde non est mirum commutare pœnas, si cõmutantur qualitates, eò vel maximè cum in sæcularibus sint per proprietatem, in Regularibus per similitudinem. Sic Monachi diuersæ Religionis, se ad inuicem percutientes, absoluun-

tur

tur ab vtrorumque Prælatis *c.cum illorum de sent.excomm.* quod apertè loquitur de monasterijs diuersæ Religionis, nam subiungit de religioso percutiente Clericum sæcularem, qui a Papa absolui debet, potest tamen ab Episcopo etiam ex *c. Religioso de sent.excomm.* vt censuit *Toletus lib.1. c.31. nu.2.* & ex priuilegiis Religionum, de quibus nos in Commentariis *c.2. stat.14* fusè, sicut igitur vtrinquè puniuntur percutientes exteros, possunt & Religiosi proprij ad similitudinem illorum puniri, si exteros percutiant. Vnde infero, percutientes Parochum puniendum esse, sicuti percutientes Guardianum, percutientes Episcopum, puniendos, vt percutientes Archiepiscopum, vt Generalem, & sic etiam ducta similitudine de magistratibus, Rectoribus, & Dominis laicis habita ratione loci, temporis, scandali, percussionis & cætera.

Quæstio VI. Subnectit statutum *si mors sequuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò condemnetur. Quibus pænis etiam subiaceat, qui aliquem enormiter vulnerauerit, vel alicui venenum dederit, & qui hæc, aut similia per alium fieri procurauerit, vel ab eo machinasse conuictus fuerit.* ad cuius examen sit. Mutilantes, & occidentes

Difficultas prima, si mors sequuta fuerit, non vi vulneris, sed curæ vitio, an etiam erit ad triremes mittendus.

Respondeo pœna homicidij de iure ciuili est mors, vt retuli *c.4. quæst.2.§.circa 19.ex l.1.ff.ad leg.Cornel.de sicar.* & de iure canonico Laicus excommunicatur, & Clericus deponitur, & priuatur beneficiis *c.cum nostris de concess.Præb.* in cuius locum apud nos succedit pœna Triremium. Quæ est ordinaria in hoc genere, & infligenda iis, qui mortis causa extiterunt. Est autem communis sententia apud *Clarum §.homicidium vers.quãdoque etiam solet*. quod si mors sequatur, & non ex vulnere, sed ex incuria vulnerati, vel ignorantia medici, tunc non sit imponenda pœna ordinaria, nam tunc vulnerans non est causa mortis. Verum, quia res ista clarè digerenda est, pono tres casus. Primus est, quando vulnus illatum, certum est, fuisse mortale (quod constare debet iudicio, & testimonio medicorum, & peritorum, saltem duorum, si aderunt, secus vnius) qui iurare tenentur de qualitate vulneris, & de credulitate, & iudicio suo, quod tale vulnus fuerit lætale, adducẽdo rationes sui iudicij, & credulilatis, & tũc si vulneratus moriatur Pœna homicidii de iure ciuili & canonico.

etiam

Infligens vulnus lętale, homicida est etiam si vulneratus ex incuria moriatur.

etiã si medicus adhibitus nõ fuerit, etiamsi infirmus deordinate vixerit, & mors accelerata fuerit, vulnerans tenetur de homicidio, & de pœna ordinaria. Secundus est, si certum sit, vulnus non fuisse mortale, & constat infirmum deordinasse in cura, tunc non est reus mortis. Tertius est, si erat in dubio, an vulnus fuerit, vel non fuerit mortale; & tunc si non constat de negligentia, aut culpa infirmi, vel medici, & vulneratus moriatur, vulnerans est reus homicidij, si constat, minimè, & puniri debet extraordinariè, & hæc est doctrina communis, & in praxim deducta. Attamen in vim statuti, in casu mortis, quem vulneratio præcesserit, dico condemnandum esse vulnerantem in pœnam triremium, quia etiamsi probetur vulnus non fuisse lætale, & infirmum decessisse ex sua culpa, nullus negabit tale vulnus inflictum non fuisse enorme, iuxta citatum, *c. cum illorum de sent. excom.* & dicta *l. Prætor edixit ff. de iniur.* quibus locis vulnus dicitur atrox, & enorme, non quod sit mortale, sed quod sit magnum, vel, in facie, aut oculo, vel cum effusione sanguinis, & suppono vulnus, ex quo per accidens sequatur mors, fuisse magnum, & cum effusione sanguinis, ergo erit enorme, & atrox. Si sic, ergo puniendum pœna triremium, quia dicit statutum, *Quibus pœnis subiaceat, qui aliquem enormiter vulnerauerit.*

Difficultas secunda. An talis pœna imponi debeat pro quocumquè homicidio.

Homicidium duplex.

Respondeo, rescribo ex eodem *Claro dicto §. homicidium initio*, distinctionem homicidij. Nam vel est simplex, id est patratum ex necessitate, ex casu, ex culpa, ex dolo. vel deliberatum id est ex proposito, ex insidijs, ex proditione, ex assassinio. Necessitate committitur ad sui necessariam defensionem, & in hoc nulla pœna intercedit, quia nulla culpa adest, cum de iure naturæ, quilibet possit vim vi repellere, & currit communissima hæc sententia in vtroquè foro. Alij addunt, valere etiam ad defensionem bonorum, & famæ, sed hoc est ad Religiosos impertinens, quorum bonum est paupertas, & honor humilitas. maximè cum non desint in iure modi recuperandi res, & famã, sine patratione homicidij. Alij addunt valere ad defensionem coniunctorum, & innocentis Reipublicæ, dummodo fiat cum moderatione inculpatæ tutelæ, quo casu nequè incurritur irregularitas, maximè si fiat ex obligatione legis diuinæ, aut naturalis, cum scilicet quis ad innocentis defensionem teneatur, & etiamsi

Occidens ad defensionem non est reus homicidij.

Nec irregularis.

etiamsi non teneatur, vt *Lessio, Sayro, Toleto, Syluestro, Couar. Molina, Auila, Genuensi, Layman, Nauarr. Reginaldo, Coninch, Suarez* citatis; tenet *Thesaur. verb. homicidium cap.* 1. quidquid dicant aliqui, contrahi irregularitatem ex defectu lenitatis, quod tamen alij apud eundem negant, asserentes illam contrahi, si fiat authoritate publica, vt Iudex, carnifex &c. non ad defensionem sui, & suorum. & ex hac doctrina infertur, fratrem, qui alium occideret, se volentem occidere, idquè probaret, quia eius inuasor veniebat armata manu contra ipsum, & minabatur illum percutere (non enim expectare tenetur, quousque percutiatur, non esse puniendum pœna homicidij. Quod si excederet moderamen inculpatæ tutelæ, vt si percussus cum baculo, percuteret cum ense, si aliter se defendere poterat: si percussus, post internallum rediret, & percuteret percussorem, quia tunc non seruat modum, nec tempus, nec causam, quæ faciunt inculpatam tutelam, puniendus esset, non quidem pœna ordinaria homicidæ, sed extraordinaria, quia peccauit in modo, non in substantia. Præuenire eum, quem sciret ibi insidias parantem, illumquè occidere; quod communiter concedunt Doctores apud eundem *Clarum vers. potest etiam*. non admitto in Religione, quia potest hic fugere in alium Conuentum, non exire è cella, dicere superiori &c. & sic vitare periculum, quare esset tutela culpata, & non excusandus a pœna legis. Præuenire occisorem an liceat

Casuale homicidium est, quod sine culpa, & sine intentione, sed aliud agendo committitur, vt cum quis incidit arborem, sub qua nullus erat, & alius impensatè aduchiens ex ictu, vel ruina occiditur. Ex quo homicidio nulla culpa contrahitur, nec pœna ciuilis, aut canonica. *Farin. q.* 126. *par.* 1. *n.* 57. quia hoc nullo modo est voluntarium. Appellatur etiam casuale, quod est quidem præter intentionem, sed oritur ex aliqua culpa siue morali, siue legali, vt cum Clericus causat mortem arte Chyrurgiæ vel mandat percuti, non tamen occidi *c. vltimo de homicid. in 6.* vel colludens cum grauida, illam per cingulum trahendo, sequitur abortus animatus *c. sicut.* 20. *de homicid.* vel dum dat operam rei illicitæ, adhibita, vel non adhibita diligentia, vt cum explodit sclopetum, etiamsi diligentiam adhibuerit, aliquem occidit, vel versus turbam lapidem proijcit, vel volendo occidere vnum, occidit alterum, vel intendendo tantum percutere, interemit. Vel si duo rixentur, & tertius intromissus ad dirimendam contentionem, occideretur. Vel vo- Homicidium casuale,

lens

lens se à cane defendere, proiiciens lapidem, transeuntem interimat. Hæc omnia sunt homicidia casualia, prouenientia ex culpa lata, leui, & leuissima, in quas culpa legalis solet diuidi, replico dicta ex *c.2.q.8.* vbi hos terminos declarauimus, latã enim dicũt, quãdo nulla adhiberetur diligẽtia, quã omnes adhibent *l. latæ culpæ ff. de verb. signifi. 223. Abb. in c. vni. de commod.* Vt cum accommodatur liber, & ille relinquitur in banco ante domum. Quod nullus eius professionis fecisset; & hæc æquiparatur dolo *l.1.§.non alias ff. si is, qui testamento liber iussus erit.* Vbi dicitur *sed culpa dolo proxima, dolum repræsentat.* Vt si lapides iaceret è tecto, archibuggium exploderet &c. absque vlla præuia diligentia, quis enim non videt, quod iste voluerit voluntariè aliquem occidere, saltem virtualiter? Leuem aiunt, quando non adhibetur diligentia, quam adhibent diligentes quiquè, vt cum aduertuntur transeuntes, de ruina, iactu &c. *Abb. ibidem,* & leuissima est, quando non adhibetur diligentia, quam adhibent diligentiores, & diligentissimi, & accidit malum, quod diligentissimi, præcauere sciuissent. *cap. si culpa de iniur. vbi Abb. num. 1. & dicto cap. vnico de commod.*

Culpa lata, leuis, leuissima.

Addunt etiam Iuris periti culpam latissimam, quam dolum verum appellant, quia est negligentia ad decipiendum, & fallẽdum adhibita. *l.1. ff. de dolo. Gloss. in cap. scienti de regul. iur. in 6. Abb. in dicto c. vnico. de commod.* Addunt, & latiorem, qui est dolus præsumptus. ita *Bart. in l. quod Nerua. ff. depositi.* Sed iuuat sistere in trimembri, & receptissima distinctione, latæ, leuis, leuissimę. quia latior, & latissima coincidunt cum lata. legendi sunt quicumquè de iustitia, & de restitutione scripserũt. *Nauar. cap. 17. numer. 177. Molina tract. 2. disp. 293. Azor tom. 3. lib. 6 c. 4. lib. 2. c. 7. Rebellus 1. par. lib. 1. de contract. Reginald. lib. 10. Salon. 2. 2. q. 62. art. 6. Siluester. verb. culpa, vbi* Rosella, *Angelus, & alij* communiter.

Culpa latissima est dolus.

Culpa latior est dolus pręsumptus.

Ex quibus patet, quodnam sit homicidium commissum ex culpa legali, & quibus pœnis subiaceat. Nam primo commissum ex nulla culpa, sed merè casualiter, non est punibile, vt dictum est. secundo commissum ex culpa lata, non debet puniri pœna ordinaria, quia licet æquiparetur dolo, non tamen est dolus. similia enim non sunt eadem. & est sententia *Abb. in c. quæsitum num. 2. de pœnit. & remiss.* culpam latam non æquiparari dolo in pœnalibus, quia in hac materia non attenditur similitudo, sed identitas. Quinimo in multis aliis casibus, quos videre est apud

Homicidium merè casuale nõ est punibile.

Similia non sunt eadem.

Cor-

Corrasium lib.4.c.2. Miscellan. culpa lata non æquiparatur dolo. Nam propter culpam, id est negligentiam, non datur actio de dolo, neque iuramentum in litem, neque remotus à tutela incurrit infamiam. Et vniuersaliter in criminibus culpa separatur à dolo, vt notauit *Goueanus ad l. si mensor ff. si mens. fals. mod.* & hæc est communis sententia apud *Clarum dicto.§. homicidium verb. culpa dicitur.* apud quem *Bossius. Menchiaca. Crauetta.* & apud eius *Additionatorem. Carrer. Cæpolla, Menoch.* puniri igitur debet pœna extraordinaria. Tertio multò minus in pœnam ordinariam condemnandus est, qui ex leui, & leuissima negligentia aliquem occideret. Quia in his omnibus casibus non fuit animus occidendi. Verum tamen est, quod arbitrium Iudicis regulari debet per excessum negligentiæ, & culpæ. Vt puniat carcere, exilio, & aliis pœnis longioribus, prout viderit exasperari malitiam delicti. Quinimò *Clar.* sentit posse occisionem ex culpa damnari ad triremes, quæ pœna & si apud laicos sit extraordinaria respectu homicidii, & apud Religiosos sit ordinaria, tamen poterit consistere arbitrium in breuiori tempore, nec censeo à ratione alienum. Talem negligentem, si qualitas facti suadeat, per triremium laborem ad diligentiam, & prudentiam erudiri. lege eumdem *Clarum q. 84. ver. reperio tamen aliquos* Quarto ab omnibus casibus culpæ supra recensitis exulare debet pœna ordinaria, iuxta communiter scribentes, & ob rationem infra subiiciendam.

Dolosum homicidium est illud, quod committitur animo deliberato occidendi, & ex proposito. Siue id fiat per insidias, v.g. dum quis expectat transeuntem, & imparatum, & nihil tale suspicantem occidit. siue fiat proditoriè, v.g. sub specie amicitiæ, in mensa, in itinere, dum vnà simul tamquam socii, & amici gradiũtur. Siue per Assassinos, erogata pecunia, vel per mãdatarios, aut dando consilium, auxilium, fauorem. Vel propinando venenum, vel poculum amatorium, vel sterilitatis, & abortus, vel dirigendo per viam, in qua sciebat occultari inimicos, vt occideretur, vel deponendo falsum in causa mortis, vel condemnando innocentem ad mortem, vel indebitè, & immoderatè torquendo reum, vnde moriatur, vel dando malum medicamentum infirmo, vt vitã interciderct, vel incidendo mẽbrum dolosè, vel quibuscunq aliis modis, quibus vel per se, vel per alios quis fuerit causa influens in alterius necem, dolo, ac mala voluntate. Siue etiam fiat in rixa, & in calore iracundiæ, vel postea efferuescente sanguine, totum hoc dicitur fieri dolo, (Homicidiũ dolosum quot modis cõmitti possit.)

& qui dolosè occiderit, puniendus est pœna ordinaria homicidii. Quinimò affirmat *Clarus dicto ver. Culpa autem.* quod quando Statutum imponit decapitationem homicidę, debet intelligi de homicidio, dolo commisso, non per culpam. Nisi enim dolus interueniat, Capitali pœna quis puniri non potest. vt idem *Clarus citans seipsum q. 84. initio* probat, vbi declarat per multos Doctores, quomodo in Criminalibus, cum agitur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis mẽbri, lata culpa non æquiparatur dolo. *Glos. in l. actionibus ff. de in litem iur. l. 1. §. si quis adeo iuncto principio ff. de vi rapt. bon. Glos. in. l. magna negligentia. ff. de verb. signifi.*

Lata culpa in causa mortis non æquiparatur dolo.

Quomodo autem probetur dolus, legendi sunt *Ludouicus de Pania, Mascardus, Decianus, Menoch.* & alii, quos citat *Baiar. ad q. 84. Clari a n. 3.* inter cæteros modo recensentur, si aliquod commodum occidens recepturus est, si adsit causa delinquendi, quia nullus præsumitur sine causa delinquere. *Si* probata fuerit violentia, nam ea probata dicitur probatus dolus & dum committitur aliquid de genere prohibitorum, præsumitur dolus. *l. si non conuitij C. de iniur.* Nisi verisimilitudo tolleret præsumptionem, quia si Pater percutit filiũ, Frater fratrẽ, socius sociũ in dubio non præsumitur fecisse dolo, & vt occideret. Consideratur etiam genus armorum, quibus percussit, si baculo, si cultello, si ense, si ligone &c. *Glos. in l. 1. ff. de sicarijs.* adde quod notatur. *in c. 1. de præscipt.* & ibi per *Innocent. & c. quodait 22. q. 2*

Dolus quomodo probetur.

. Difficultas tertia dum dicitur *Ad triremes omninò damnetur.* tempus pœnæ quantum erit?

Respondeo ex dictis *cap. 2. quæstion. 5. respons. 4.* colligi posset debere esse perpetuum, quia crimen est capitale.

Contra, in his Statutis disponitur, *Qui Prælatum localem gladio percusserit, & mors sequuta fuerit ad triremes mittatur Superiorum arbitrio.* & infra *Qui Prouincialem, quouis modo etiam leuiter percusserit, Generalis arbitrio ad triremes mittatur.* & infra *siue mors sequuta fuerit &c. ad triremes perpetuò damnetur.* & de Generali *Quòd si Generalem ipsum etiam leuissimè percutere ausus fuerit, is perpetuò ad triremes mittatur.* & apparet diuersus modus loquendi, *ad triremes damnetur. ad triremes &c. arbitrio* Superiorũ. *Arbitrio Generalis perpetuò, dãnetur omninò dãnetur,* cũ ergo Religio declaret perpetuitate vbi eam intendit, & arbitrium, vel Generalis, vel Superiorum, vbi illud affectat, ergo dum nihil dicit, & indeffinitè loquitur, signum est, non intẽdere perpetuitatem: Exceptio enim firmat regulam in contrariũ

Pœna triremium in homicidas quãta.

l. quæ

l.quaesitum.§.deniquè ff. de fundo instructo, Glos. in rubr. de reg. iur. in 6. vbi Dinus, *Decius, & alii.*

Responderi posset propter eandem rationem, neque debet esse temporalem poenam, quia in recensitis Statutis agitur etiam de poena perpetua. Sed hoc relicta affirmari posset diuersitas, quod vbi perpetua decernitur Iudex aliud facere non potest, nec remanet Generali facultas illam moderandi, & condemnatum è triremibus liberandi, vbi autem arbitraria decernitur, iã remanet in arbitrio Diffinitorii illam extendere, vel restringere, vt dixi in *dicto c.2.q.5.respons.6.* vbi de arbitrariis poenis fusè, vbi autem indefinitè dicitur *ad triremes condẽnetur*, remanet optio, remittendi condemnato poenam, sed probabilius dici potest, etiã illam poenam esse arbitrariam quoad tempus, quia non est praesumendum debere esse perpetuam, ob necem illatam fratri ordinario, cum sit arbitraria, quae datur ob necem Superioris localis.

Exceptio firmat regulam in contrarium.

Quaeres, An arbitrium extendi possit ad perpetuas triremes?

Respondeo, posse, quia cum poena triremium apud nos stet pro poena capitali, & haec homicidio debeatur ex iure, sequitur posse diffinitorium arbitrari ad poenam triremium in perpetuum. Haec est opinio *Clar. q.83. vers. sed quaero.* vbi postquam recensuit sententiam *Glos.* quam multi, vt communem amplexi sunt, quod arbitrium Iudicis in penalibus ad mortẽ extendi possit, dixeritquè ex sua sententia, sibi oppositam opinionem placere, quam numquam in iudicando desereret, vt tutiorem, & mitiorem, subiungit, opinionem *Glossae* veram esse in casu, quando *qualitas delicti, & circumstantiarum sit talis. quod de iure communi, vel consuetudine esset poena mortis imponenda, alias secus.* & hanc ex *Alex. Afflicto,* Decio, *Grauetta, Grammatico, Antonio di Padiglia,* dicit esse communem, de qua disputant fusè *Paris. de Syndicatu, vers. an si Statutũ relinquit poenas arbitrio etc.* *Paulus de Castro in l.certo genere ff. de seruit. rustic. praed. Mazzol. cons.18.nu.67. Bassan. de consuetud. Burgund. fol.170. Soccin. in rubr. de Poenis. à n.21.* qui dicit, quod si Iudex haberet arbitrium imponendi omnem poenam, non posset imponere poenam perpetui Carceris (adde tu & triremiũ) quia Statutum inteligi debet, de poena, quae non sit à lege, vel à consuetudine prohibita, nisi in casu, quo de iure ciuili veniret imponẽda aliqua poena qua quis poenae seruus efficeretur, vt dãnatio ad metallũ, cuius loco potest Iudex imponere poenã perpetui carceris. Adde *Farinacc. q.17. Crimin. à n.37. Marant. disp.3. per totum Io. de Imola*

Arbitriũ extendi possit ad perpetuas triremes

la in c. vt inquisitionis de heret. in 6. Baldum in l. 1. C. qui latron. vel alios Crim. reos occult. Quibus superadiũgere licet sensũ omniũ scribẽtiũ, nimirũ hãc quæstionẽ esse difficillimã, itaut *Clar. cum Marant.* Imperialẽ decisionẽ super illa desiderẽt, & *Baiard.* affirmet nõ esse ita fatuũ Iudicẽ, qui incõsulto Principe ad rigorosã sentẽtiã descẽdet. Quare consulo in casu hoc arbitrario, exquirendũ esse Generalis consilium, si cõmodè haberi poterit.

Quæres II. illis verbis *Superiorum arbitrio,* qui horum Superiorum nomine veniant?.

Respõdeo Prouincialis, & Diffinitorium. Quia dum de nece Prouincialis agitur, remittitur arbitrio Generalis, & cum alii Superiores ordinarii non sint, remanet diffinitorium Prouinciæ, aut delegatus aliquis Iudex à Prouinciali, vel Generali.

Quæst. III. Quid sibi velint illa verba, *ad triremes omninò damnetur.*

Omnino. Respondeo ex *Barbosa dict.* 240. quod in omni casu, nullo penitus excepto absolutè, libere, totaliter, sine dispẽsatione, absq. spe gratiæ, & misericordiæ, & cũ præcisa obligatione exequẽdi, ac præcisa necessitate Debeat ad triremes cõdemnari, adeout Diffinitoriũ sẽtẽtiãs alio modo puniri possit, tãquã statuti trãsgressor. Vnde cũ de occisione, vel de vulneratione Prouincialis disponatur, *ad triremes omninò, & perpetuo damnetur.* ita arctat Diffinitorium, vt aliud facere non possit.

Quod si dicas, ergo in aliis casibus, poterit aliud facere; nisi dicamus, dictionem *omninò,* inconsideratè appositam fuisse, quod dici non debet.

Respõdeo posset ex citata praxi criminali *hoc c. q. 5. dif 3. resp. 2*

Quæstio 7. cũ dicat statutũ, *qui alicui venenũ dederit,* quæritur quid de aptãtibus, propinãtibus, mãdãtibus venena sẽtiẽdũ sit?

Venenũ bonum, & malum. Respõdeo I. sermo est de veneno malo, nã datur etiã venenũ bonũ, cõmuni ad vtrũq. nomine à Græcis appellatũ, pharmacũ, medicamẽta enim venena sũt, quippè quæ naturã immutãt *l. 236 ff. de verb. signif. & l. 3. ad leg. Corn. de Sycar.* Vnde ad distinctionẽ addi solet, malũ venenũ propter quod *l. 4 ff. ad leg. Aquil. & l. 35 §. veneni mali ff. de cõtrahẽda ẽpt.* & aliis legibus de malo veneno fit mentio, & de ipsis agit. *Gedeus ad l. 236. ff. de verb. signif.* in qua dicitur *Qui venenũ dicit, adiicere debet, vtrũ malũ, an bonũ, nã & medicamenta venena sunt &c.* Vnde in *Consil. 99. diuers. crimin.* quod est *Ludouici Cati n. 11.* cauetur, non posse puniri de propinato veneno aliquis, nisi per peritos constet fuisse malum uenenũ, & quod in processu sit deducta qualitas ueneni, & quod

De propinatione veneni puniri nõ potest, nisi constet fuisse malum

illa

illa quantitas sit apta ad interficiendum, nec sine hac clara cognitione afficeret quempiam propria confessio, vel Testium depositio, quia iudicare de hac qualitate non spectat ad testes, & principalem sed ad peritos. Licet ex vulgari consuetudine loquendi, nomine veneni veniat malum, & mortiferum, vt per *Felin. in c. super his n.20. de adcus. & Alciat. in l. qui venenum ff. de verb. signif.*

Respondeo II. Pœna propinantis alteri venenum in iure ciuili est decapitationis, & mortis. *l. capitalium.* §. *Venenarij. ff. de pœnis l. 1. & 3. ff. ad leg. Cornel. de Sycar.* de iure autẽ Canonico, vltra pœnã homicidii, in quã incidit, depositionis & detrusionis lõgioris, quia *plus est hominẽ extinguere veneno, quam occidere gladio. l. 1. C. de maleficiis, & mathemat.* quia qui veneno occidit, etiam proditionem committit. *Io. de Anan. in c. 1. de homicid.* referens *Butrium, & Baldum in l. nemo C. de sum Trinit. & fid. Cathol* & alij communiter. Et ideo *Glos.* dicit, *plus*, id est, *atrocius*. Quia venenare contingit per manus eorum, Quibus confiditur, & sic per manus amicorum. & cum pauciores reperiantur in parando, & dando veneno, quam in simplici homicidio, nam fit clam, & sub specie amicitiæ, & proditoriè, vnde non est mirum, si hoc delictum atrocius puniatur. Quibus pœnis correspondet in nostro Satuto pœna triremium.

Pœna propinantis venenum in iure ciuili, & canonico

Respondeo tertio, licet multi, & communiter teneant, quod pœna hęc ordinaria non debeat infligi, nisi ex veneno sequuta sit mors, nõ autem pro attentato etiam in actu proximo, puta, quia ille noluit haurire poculum, edere cibum veneno infectũ, vel quia assumpto veneno, vomitu excussit, & anthidotis succurrit, vnde, etiam si venenum sumpserit, non tamen mortuus est. Et eò minus qui parauit, qui commisit, qui propinare voluit, tamen non potuit. vel etiam pœnituit. *Grammat. cons. 36. n. 12. decis. 2. n. 33. Menoch. dè arbitr. casu 360. n. 45. Fab. Montel. in praxi arbitr. par. 4. nu. 687. fin. Bertazzol. cons. 57. lit. D.* etiamsi vendiderit venenum malum punitur pœna capitis, sequuta tamen morte. *Colleg. Bonon. cons. 41. inter Crininalia diuersorum volum. 1. Menoch. supra casu 359. Carr. in pract. crimin. §. homicidii, nu. 97.* & si adesset Statutum, quod pœna mortis mulctetur, qui aliquem venenare voluerit, debet intelligi, sequuta morte. *Gem. singulari 49. Cornel. cons. 202. numer. 1. Capolla cons. vlt. Carrer. supra* .... licet (inquam) hæc sit communis opinio, dicendum tamen est, cum non probabilissima contraria

Attentatio veneni vt punienda.

sententia, tum in vim *Statuti* puniendum esse pœna triremium, non tantum qui veneno aliquem occidit, sed qui venenum dedit, dare tentauit, siue per se, siue per alium, ac venenum parauit, emit, vendidit, tenuit apud se ad effectum aliquem occidendi. Quod autem sit probabilis opinio, Patet ex supradictis negantibus, qui limitant, dummodo attendatur qualitas personarum, quia si hoc crimen attentatum esset in Principem, in Patrem, in Filium, in Dominum, nos possumus dicere in Generalem, Prouincialem, in Patrem spiritualem, in Guardianum, quem S. P. Franciscus Dominum appellabat. *Et nihil volo facere contra Voluntatem suam, quia Dominus meus est.* vt in suo testamento, & in regul. *cap.6.* dicit *Si mater nutrit, & diligit Filium suum carnalem, quanto plus debemus diligere Fratrem Spiritualem?* cum maior sanctior sit copula mentium, quam corporum. vt ait *S. Augustinus.* Etiamsi non sequatur mors, pœna capitali emendandum est. *Fab. Montel.* Bertazzol. *cisati. Bursattas conf.* 147. *Bartol. in l.* 1. *ff. de parric.* Car. *supra n.* 151. *Gomes. de delict. c.* 3. *num.* 7. & de actu proximo affirmant. *Couar. in Clem. si furiosus* 2. *par. relect. nu.* 11. *Diaz. in prax. c.* 98. apud quem *Bartol. in l.* 1. *ff. ad l. pomp. de parric. Io. de Anan.* & alii. Et si qui negent de conatu, vt *Baldus, Angel. Paris. Creme. Gramm.* quos citat, & sequitur *Additionator* Diaz. declarandi sunt de conatu remoto, non autem proximo. Sed quidquid sit de maiori, ac maiori probabilitate, adest Statutum clarum sanciens *Quibus pœnis* (idest triremium) *subiaceat, qui alicui venenum dederit, & qui haec, aut similia per alium fieri procurauerit, vel ab eo facienda, machinasse conuictus fuerit.* sub quo agentes, consentientes, adiuuantes, & machinantes comprehenduntur, ergo etiam conatus, quia vt dixi in Comm. *ad c.* 7. *stat. v. casu reser.* 18. *fol.* 545. Machinatio est imaginatio, seu cogitatio ad faciendum malum *l.* 1. *§. dolum. ff. de dolo malo.* Et machinari est ordiri, dirigere, texere dolum aliquem. Itaque qui conuictus esset de machinatione ad dandum uenenum, eadem pœna punitur, ac qui dedisset. Clarè enim ponitur differentia inter dare venenum, procurare vt detur per alium, & machinari, quod detur, & omnia eadem pœna triremium punientur. Equidem in hoc scelere puniendo cupio quidem Iudices regulares iustos, non tamen clementes, quia non *est crudelitas* (inquit *Bernardus Diaz supra citatus n.* 2.) *quia tanta huius sceleris nequitia, vt satis sit hominibus mortem ipsam formidare inter tot armorum*

Machinatio.

gene-

genera, absq. eo quod in ipso cibo, & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor immisceatur, quid enim miserabilius est, quam vno, eodemq. tempore, cum spe viuendi, & timore moriendi cibum sumere? Vnde vt tantum scelus ex mentibus hominũ euellatur, nulla pœna iniustè potest statui &c. Adde tu charitatem, fraternitatem, simplicitatem, regularibus debitas, & oppone proditorium occidendi genus.

Respondeo IV. non solum hoc intelligitur de veneno dato ad necem, sed etiam ad faciendũ abortum animatum, quia verè homicidiũ est, & veneno procuratum. Conclusionem dictauerat *Sixtus V.* in sua Constit. *effrenatam*, excommunicans, priuans, inhabilitans, ac brachio sæculari tradendos Clericos mandans, qui abortus, siue animatos, siue non animatos, & sterilitatem per venena, & quocumquè aliò modo procurantes, seruata Sedi Apostolicæ absolutione. Quam constitutionem, licet ad terminos iuris communis, & *Sac.* Canonum, ac Concilii Tridentini. *Greg. XIII.* in Constit. *Sedes Apostolica.* reduxerit, tamen in legibus ciuilibus pœna mortis punitur, procurans abortum animatum, *Clar. q. 68. n. 1.* cum legibus, & authoritatibus ab ipso allegatis. *Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 4. c. 257. Carrer. pag. 223. n. 207. Farinac. q. 97. casu 8, n. 150. & Cassan. in consuetud. Burgundiæ fol. 56.* ait. In Statuto disponente, quod occidens hominem, puniatur pœna mortis, comprænenditur etiam, qui dedit operam ad occidendum partum animatum in vtero. Quia verè homo viuus erat ille, & sicuti succedit ad bona patris partus posthumus, ita in & qualitatibus vitæ, & mortis, quidquid dicat *Menoch.* & illum citans *Baiard. ad Clarum* supra citatum, putans non esse hominem, quia nondum natus sit. Hoc enim est nimis crassum, quia homo essentialiter, & realiter est, qui ex Anima, & corpore consistit, siue sit in vtero clausus, siue extra illum extrusus.

Albertus per venenum.

CAPITVLVM XV.

De Pœnis in Simoniacos, ac ſubornatores latis.

VT ſciamus in quos vltionis gladius diſtringatur, prælibanda eſt quam breuiſſimè materia Simoniæ, iuxta communiter ſcribentes.

Quæſtio prima, Quid ſit Simonia ſecundum nomen, & eſſentiam & qualis?

Simoniæ nomẽda tura.

Reſpondeo primo, Simonia ſecun dum nomen dicta eſt à Simone illo mago *Act.* 7. qui videns dari Spiritum Sanctum credentibus, obtulit pecuniam Apoſtolis dicens: *Date mihi hanc poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus accipiat Spiritum Sanctum*: hinc à Simone dicta eſt *Simonia*. *cap. quoties, de Simonia. cap. presbiter. cap. quisquis. c. quicunque c. refertur c. Petrus* 1. *q.* 1.

Simoniæ diffinitio

Diffiniri autem poteſt ſimonia in hunc modum. *Simonia eſt deliberata voluntas pretio contractandi ſpirituale, vel ſpirituali adnexum.* ita *Gloſ. in rub.* 1. *q.* 1. vbi omnes Canoniſtę, & Summiſtæ in verbo *Simonia*, & alii communiter. declaro diſtinctionem per partes. *Deliberata voluntas*, quia ſine deliberato actu voluntatis nullum eſt peccatum mortale. Vnde ex hoc ſolo capite, non autem ob paruitatem materiæ ſimoniam poſſe eſſe peccatum veniale, nimirum ob imperfectionem actus putat *Nauarr. lib.* 5. *conſil.* 52. *num.* 3. quia huius ſceleris malitia in qualibet etiam parua materia reperitur, cum ita ſit inuendibilis res ſpiritualis in magna, ſicuti & in parua materia: quinimo ſi ex parte pretii ſumatur paruitas maior inuritur iniuria rei in vendibili, cum tam vili vendatur. Itaque ex parte formæ indiuiſibilis, & ex pretii vilitate deducitur non dari peccatum veniale in Simonia. Verum licet hæc opinio graues, ac non paucos nacta ſit Doctores, qui videri poſſunt apud *Paſqualigum deciſ.* 478 *numero ſecundo.* quos ipſe ſequitur, placet tamen contraria ſententia, quæ ab eodem Authore *num.* 1. re-

Paruitas materiæ an ſimoniam à mortali excludat.

ſer-

fertur. Non enim video, cur paruitas materiæ in sola hac materia & in quacunque quantitate culpam non extenuet, quia cum in rebus spiritualibus dętur gradus entitatis, sicuti in materialibus, non quod eas quantitatiuè, sed tantũ entitatiuè extendamus, non apparet ratio, cur deducta in parum considerabilem entitatem re spirituali, non deducatur etiam & culpa re corporali, quæ sunt materia Simoniæ casualiter, vel per analogiam ad spiritualia, vt Sacramenta, Sacramentalia, reliquias, quia hæc pati possunt sensibilem diuisionem, plus enim erogabit fortasse aliquis pro reliquia insigni, capite, crure, corpore, quã pro fragmento tenui, & vix sensibili, deducta proportione ab extimatione, quã faciet magis de illa, quã de ista non respectu S. cui aliquando adhæsit.; pluris emet ampullam sanguinis, quam guttam, sicuti Ecclesia maiorem cultũ exhibet insignioribus reliquijs, quã minimis istis, vt in decreto Sac. Congreg. Rituũ, quod Breuiario Romano præfigitur, continetur. Mitto. inquã hæc, in quibus gradatio diminutionis sensibiliter apparet, ex quo deducere possumus gradationem culpæ, sed sisto in re purè spirituali, vt gratia, quæ deduci potest ad gradum non primo æstimabilẽ. Quod si cum adducta ratione insistus, hic infimus gradus est spiritualis, ergo improportionatus cuicunque pretio, ergo formalitas integra ita consistit in minimo, sicuti & in maximo, Responderi posset, concedendo assumptũ, negando tamen illationẽ intentã, quia licet sit inuendibilis sub quacũq. entitate, non infert culpã mortalem sub quacunque entitate, sicuti accipere rem alterius furtum est, quod lucet tam in re magna, quã parua: attamẽ licet parua hęc materia sit essentialiter, (vt ita dicã) alterius, tamẽ, quia est minimæ entitatis, venialem culpã inducit, quare, in quo cõsistit peccatũ furti formaliter non infert eãdẽ culpã formaliter, ita esse spirituale, & inuẽdibile, in quo consistit vitium Simoniæ & si in minima quantitate reperiatur, nõ propterea eamdẽ culpam inuret in maiori, & in minori entitate. Itaque si datur diminutio in materia spirituali, vt ad gradum infimum deueniatur, puto dari posse culpam entitati correspondentẽ. At inquit Pasqualigus. Gratia Dei excedit omne pretium, fit iniuria Deo, & quidem notabilis, & grauis, peruertitur notabiliter modus administrandi gratias diuinas, hoc autem contingit in quacunque parua materia, quia in quacunq; parua materia reperitur integra deformitas. Verum concesso antecedente de inuendibilitate materiæ, & de iniuria Dei, ac de-

deformitate, neganda est consequentia, quia hinc non resultat grauis deordinatio, sed potest consurgere venialis, sicut enim grauior consurgeret ex venditione maioris entitatis, & grauissima in venditione entitatis maximæ (nec enim puto posse negari, hāc gradationē, quia neq. ad minimā descēdere possumus, & sic vana esset quæstio) sic leuis, & exigua ex leui, & exigua materia; supponere autē, quod simonia semper importet integrā difformitatem, est in quæstione, & secundum hanc opinionem negandum est. Hinc remanet confutata alia decisio, quæ est 479. quod neque detur venialis simonia in ea, quæ est de Iure positiuo, quia, si de quo magis, ergo & de quo minus. Vnum tamen in hoc Authore adnotauerim, *decis. enim* 481. *num*. 1. examinans, an paruitas materiæ excuset a simonia in foro interiori, subiungit; Non quidem ex paruitate materiæ, nam saltem peccasset venialiter, & interueniret simonia, licet leuis; & in responsione *num*. 2 ait: Paruitatem materiæ excusare a simonia etiam quo ad forum conscientiæ. Nam licet disputet de re parua data, vt accipiat spirituale sine pacto, & inferat quæ supra retuli, non video, quo tendat inquisitio; nam si supponamus rem paruam datam sine pacto, & conuentione, dubio procul nulla adesse poterit simonia, etiam si rem magnam dedisset, quicquid sit de præsumptione fori externi certè a foro conscientiæ simoniæ labes omnino exulabit. Sed quicquid sit, noto illud, *peccaret venialiter saltem, & interueniret leuis simonia*: si leuis, cur id negauerat prius, si venialiter, cur semper mortaliter? sed in quæstione non supponitur simonia, sed cur de illa & in foro conscientiæ disputatur.

Contractatio in simonia quid, & quotuplex sit pretium

Sed ad alias definitionis partes properemus, *Contrectandi*, in quo includit, vendendi, emendi, paciscendi, & alio quocunque innominato contractu negotiandi. *Pretio*, & in hoc simoniæ formalitas consistit, vt scilicet detur, vel accipiatur tanquam pretium formaliter, non ob liberalitatem, gratitudinem, amicitiam, laboris mercedem &c. *Act*: *num* 8. vnde simoniæ nomen, & vitium in Ecclesiam promanauit, Simon ille magus voluit donum ibi emere, cui dictum fuit a Petro: *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere: Putabat* (inquit Augustinus tract. 10. in Io.) *Apostolos mercatores esse, quales Dominus de Templo flagello eiecit; talis enim ipse erat, & quod venderet, emere volebat*: & Hieronym. in illud Matth. 19. *Gratis accepistis, gratis date*, inquit, *Ego magister, & dominus absque pretio hoc vobis tribui, & vos sine pretio date*,

ne Euangelij gratia corrumpatur : quæ est sententia, *cap. vlt. de pactis*. *Spirituale* siue sit supernaturale per essentiam, vt gratia, & virtutes supernaturales, siue causaliter, vt sacramenta, siue effectualiter, vt effectus sacramentorum, & actuum supernaturalium: siue sit naturale, modo sit ordinatum ad Deum, & diuinum cultum, vt excludamus purum naturale, nullum ordinem ad spiritualia continens. Hinc subiungitur: *spirituali adnexũ*: vt vasa, & ornamenta sacra, templa, sacramentalia, labor, qui inuenitur in administratione sacramentorum, officiorum Ecclesiæ, beneficia ecclesiastica iuspatronatus, pensiones &c. omnia enim hæc vel antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter spiritualibus adiuncta sunt: Et hæc quidem circa diffinitionis declarationem, ad quam consequenter multa deducuntur. Spirituale quotuplex.

Et primo circa particulam *spirituale*.

Actus intellectus, & voluntatis siue speculatiui, siue practici, & quæ ab ipsis dependent, si in solo genere naturali sistant, & ad supernaturalia non ordinentur, non sunt materia Simoniæ, quia ad religionem non pertinent, non sunt gratis data; sunt hominis propria, & naturæ debita. S. *Thomas* 2. 2. *quæst*. 71. *art*. 4. *&* *quæst*. 100. *art*. 3. & sic illos vendere neque est simonia. vendere doctrinam, & veritatem etiam vt veritas est, non est simonia ob easdem rationes, *Suar. tom*. 1. *de relig. lib* 4. *c*. 8. *num*. 12. Actus spirituales an materia simoniæ.

Plus exigere ex doctrina Theologiæ, quam Philosophiæ, quia nobilior est, etiamsi sit cœlitus infusa, non est simonia, quia iam facta est naturalis, & consideratur vt habitus, sicuti videret naturaliter qui oculos per miraculum obtinuisset, & magister conductus ad docendum in Ecclesia, si plus exigat ab aliquibus non est simoniacus, licet sit iniustus, *Panor. c*. 1. *de magistr*. An doctrina.

Si magister nollet vacare à lectura in festo, nisi accepto pretio, non esset simoniacus, quia docere in festo ex pretio non est simonia, *Suar. sup. n*. 8. *ex S. Thom. q*. 100. *art*. 3. *ad* 3. *cit*.

Accipere pretium pro licentia docendi, si hæc licentia non pendet a potestate spirituali tanquam actus, sed aliunde, puta ab officio temporali, non est simonia, nec stricto, nec largo modo contra *glos. in c*. 1. *de magistr*.

Vendere consilium etiam circa conscientiam, dummodo sistatur in genere moris, boni amplectendi, mali vitandi, & non tendat vltra ad genus supernaturale cuiusmodi faciunt quotidie Iurisperiti, Medici &c. non est simonia, 14. *q*. 5 *c. vlt. &* 11. *q*. 3. *c*. An consilium.

non

non licet, S. Thom. dicta quæst. 71. *art.* 4. *Sotus, & alij apud* Suar. *supra num.* 21.

An exortatio.

Accipere pretium, vt pretium formaliter pro exhortatione ad virtutem, vt faceret philosophus moralis, ethnicus, non est simonia, quia sumus in naturalibus.

An boni omissio.

Dare pecuniam alicui, vt opus bonum omittat, dúmmodo sit morale, & non ordinatum ad religionem, non est simonia, & in his, alijsque similibus vnica ratio est, quia sistimus in natura, & religionem non tangimus.

Secundo, ex declaratione particulæ *Pretio*, deducuntur sequentia.

Commutare spiritualia inter se.

Missam pro missa, reliquias pro reliquijs commutare, audire confessionem alicuius, vt is tuam vicissim audiat, & vniuersaliter commutare spirituale cum spirituali, non est simonia, quia hic non intercedit pretium, cum spirituale pretium nō sit etiamsi ista fiant ex pacto *c. statuimus c. super eo de transact. c. ad quæstiones de rer. permut.*

Accipere pretium pro celebratione.

Accipere aliquid in celebratione missæ non vt pretium, & ex pacto sed per modum eleemosynæ, & stipendij, non est simonia; *Caiet. ver. simonia, Sot. lib.* 4 *de iust. quæstio.* 6. *art.* 2. *Sanch. lib.* 2. *moral. c.* 43. *num.* 22.

Pro absolutione a censuris.

Pro absolutione excommunicationis, interdicti, suspensionis potest accipi aliquid in sacramento pœnitentiæ, non vt pretium, sed in pœnam, & eadem ratione potest commutari votum, & redimi iuramentum mediante pecunia sine vitio simoniæ, quia hic nulla est venditio, sed punitio.

Pro prędicatione.

Concionator potest recipere temporalia in substentationem, etiam si hoc deducat in pactum, dicendo, si tu me non substentaueris, non concionabor hinc 1. *cor.* 9. dicitur: *quis militat suis stipendijs? S. Thom. dict. q.* 100. *art.* 2. *in corp. & quodlib.* 6. *art.* 10.

Pro longo itinere in ministratione Eucharistiæ.

Potest Parochus, dum in longum vadit pro subleuatione itineris etiam si sacramenta ministraturus pergat, accipere aliquid sine labe simoniæ, quia iste labor non est necessario coniunctus cum ministratione sacramenti, & consequenter pretio æstimabilis independenter à sacramento. Illa tamen adiecta cautela, vt non excusetur, si paræciam acceptauit cum suis redditibus, quam sciebat longè lateque diffusam, & talem laborem ex institutione beneficij necessario coniunctum esse cum administratione, quia si vniuersaliter conclusionem extendamus, inferre possemus, ob quemlibet labore posse Parochum aliquid accipe-

re

re, quod est falsum, quia etiam in ipsa Ecclesia laboratur in ministratione sacrorum, si tamen daretur pro eleemosyna, non essemus in casu.

Aulicus seruiens Episcopo cum spe fundata super gratitudine, & liberalitate illius, quod debeat illi conferre beneficium, simoniam non committit, quia seruitus illa non est applicata, vt pretium. Pro seruitio impenso Episcopo.

Iniustè impeditus ad capiendam possessionem beneficij iam collati, potest absque timore simoniæ aliquid dare ad redimendam vexationem, quinimo (inquit *Caiet. tom. 2. opusc. tract. 9. quæst. 3. & Sot. lib 9 de iust. quæst. 6. ar 1. ad. 5.*) potest aliquis dare pecuniam patrono, ne præsentet hæreticum, scismaticum, aut iniquum. Dare item pecuniam, ne Ecclesia Iuris patronatus remaneat in manu tyranni, vel pagani ab ipso vsurpata. Item vt præsentetur, vel eligatur dignus, etiam si sit vnus, dummodo non determinetur ad illum vnum sed indefinitè ex hoc præcipuè in electione summi Pontificis. Iniustè vexatus potest redimere vexationem.

Non est simonia donare aliquid temporale, vel ante, vel post, ei qui exhibet aliquod spirituale etiam cum intentione, quod donatarius moueatur ad dandum spirituale ex gratitudine, & è cōtra dare spirituale cum intentione, quod recipiens ex virtute gratitudinis donet postea temporale. & ratio est, quia donum opponitur pretio, & elicitur ex *c. sicut Episcopum 1. q. 2. cap. & si quæstiones, c. dilectus 2. fine, c. tua de simon.* docet *Sot. dict. lib. 9. de iust. q. 7. ar. 3. Suar. sup. lib. 4. c. 45. n. 4.* contra *Innoc. in c. tuam, de ætat. & qualit.* Duo tamen hic adnotauerim, alterum qui hoc faceret in foro exteriori, præsumeretur simoniacus, alterum quod difficile esset in his formalitatibus sub præcisa doni ratione consistere, impossibile tamen non est. Ex dono, & gratitudine.

Neque simonia esset, si Episcopus daret beneficium Ecclesiasticum alicui cum intentione, & protestatione, vt hac via exoneret se obligatione gratitudinis, & quod recipiens beneficium teneatur illum renunciare, dummodo non importat nouam obligationem vltra illam, qua tenebatur ante collationem beneficij, *Couar. lib. 1. variar. c. 20. n. 4. Nauar. c. 23. nu 106. ver. ad 4. Suar. sup. c. 45. n. 68.* Quæ doctrina seruanda est in mutuo, vt firma generali protestatione remunerationis nō imponatur mutuatario obligatio noua, quæ si tacitè, vel expressè quoquo modo imponeretur, & simoniam, & vsuram constitueret. Renūciare benefi cium.

Si pater promisit filio munus, vt sacramenta frequentet, christianus

Munus pro frequentatione sacramenti.

ſtianus donet hæbreo nummos, vt baptiſmum ſuſcipiat; Princeps decretum mortis remittat, ſi hæreticus fidelis euadat, puellæ aliquid promittatur dummodo religionem aſſumat, in his caſibus abſcedit ſimonia, *gloſ. in cap. debet 23. q. 4. Andrian. quod lib. 9. ar. 3. reſponſ. ad 3. princ. Nau. in c. inter verb. 11. q. 4. concl. 5. n. 7. Sanch. lib. 1. de matrim. diſp. 39 concl. 3. Molin. tom. 1 trac. 2. diſp. 93 Suar. de ſimon. c. 16. n. 12. Io Malder. 2. 2. tract. 9. c. 3. dub. 7.* contra *Abb. S. Anton. Medin. Syluester. Angel. S. Thomas* citatos à *Layman. tract. 10 cap. vlt. § 2. nu. 11.* Ratio eſt, quia in his caſibus non eſt contractus reciprocus, & oneroſus, ſed liberalis donatio in gratiam non dantis, ſed recipientis, & eſt donatio ſub conditione, quæ non imponit donatario obligationem ſimpliciter, ſed ſolum, ſi vult donum accipere, præſtare debet hoc, aut illud. Dantur enim conditiones obligantes, vt do tibi annulum, vt ſuſcipias in te debitum docendi, & non obligantes, vt ſi pater mortuus ſit, do tibi centum. Modo caſus iſti excludunt omnem obligationem, & donationem obligantem, & currunt tantum ſub conditione relinquente donatarium in ſua libertate. Hinc de facto inſtituta videmus collegia pro iuuenibus, in quibus aluntur, dummodo poſtea fiant Clerici, quod non implentes, tenentur ſumptus reſtituere.

Suſtentatio Miniſtrorum Eccleſiæ.

Miniſtri Eccleſiæ poſſunt per modum ſtipendij, & debitæ ſuſtentationis percipere aliquid temporale pro ſpirituali, quia nō datur propter operationem, quatenus ſpiritualis eſt, & ordinata ad ſalutem animæ, ſed quatenus ſeruitium eſt, & opus in alterius gratiam ſuſceptum. Hinc ipſimet miniſtri tenentur ex iuſtitia opus ſpirituale præſtare, ſi ſtipendium acceperunt, & in hoc ſenſu non datur vt mera eleemoſyna ex miſericordia, ſed vt ſtipendium ex iuſtitia, *c. vlt. 1. q. 2. ex Conc. Agatens*, vbi dicitur, *Clerici omnes, qui Eccleſiæ fideliter deſeruiunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſeruitij ſui meritum per ordinationem canonum a ſacerdotibus conſequantur*. Et conſonat Iuri diuino quo deſtinatos ſacerdotibus prouentus in Leuitico legimus, itaut dixerit *Malachias propheta capit. 1. Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuito?* Ex hoc deducitur poſſe ſacerdotes ſine ſcrupulo ſimoniæ de tali ſtipendio paciſci, quia illi debitum eſt ex iuſtitia, *gloſ. in capit. ſignificatum, cum Abb. de præben. Rodoan. par. 2. de ſimonia capit. 27. Caietan. 2. 2. quæſtion. 100. artic. 3. Sot. lib 9. quaeſt. 6. ar. 1. Binsfeldius de ſimon. c. 42. q. 1. conſ. 1. Leſſius lib. 2. c. 35. n. 49. Suar. ſup. c 49. nu 4.*

con-

contra *Alenſ. Ricard. Anton. Silueſt. S. Th.* citatos à *Layman. ſup. num.* 15. Debent tamen Miniſtri abſtinere à turpi exactione ne auaritiæ, & Simoniæ ſuſpicionem ingerant, puta ſi nollent celebrare, niſi ſit pecunia numerata, niſi detur pignus; *Caiet. in ſum. uerb. ſimonia* §. 4. *nota* Nec accipere ſtipendium, ſi congruam ſuſtentationem habeant ab Eccleſia ex decimis, vel aliis prouentibus, ob quos teneantur de iuſtitia miniſtrare, *Gloſ. & Abb. in c. ſuã, de ſimon.* Niſi vbi fuerit conſuetudo introducta ex tacito cõſenſu, & laudabili origine, ſaltẽ ab initio, & per decenniũ ſaltẽ, à qua tamen abeſſe debent exactiones turpes, & Simoniacæ, & in his ſtandum eſt determinationi Epiſcopi iuxta *S. Conc. Trid. ſeſ.* 24. *c.* 14 *de Refor.* dicentis. *Illis tamẽ conſuetudinibus, quas vt laudabiles Epiſcopi probauerint exceptis, reliquas, vt ſcandaloſas, & prauas reiiciant, & aboleãt.* vide *c. ad Apoſtol. de ſimon.* Dixi ſi cõgruam ſuſtentationem habent, quia ſecus non haberet iuſtum titulum petendi, vel exigendi aliud; nam dato, quod ob laborẽ habeat iuſtum ſtipendium, ſi vltra illud exigatur aliud reputabitur ratione ſpiritualis ſeruitii, & præſumetur Simoniacum.

Si parochus nollet dare baptiſmũ, vel abſolutionẽ paruulo, vel adulto in mortis articulo cõſtitutis, & hoc ſciatur ſimoniacè facere, poſſet ſine nota ſimoniæ aliquis dare pecuniã ad extorquendum Sacramenta *Alber. in* 4. *diſt.* 5. *an. Adrian. quodl.* 9. *art.* 3. *ad* 2. *Maior. in* 4. *diſt.* 25. *q.* 5. *Binfeldius c.* 9 *de Simon. q.* 3. *Valent. tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *puncto* 3. *q.* 3. *Suar. de ſimon. c.* 12. *n.* 13. *Leſſius lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 7. *Henriq. lib.* 2. *c.* 23. *contra S. Th. Silueſt. Arago.* citatos à d. *Layman. num.* 21. Et ratio eſt, quia hoc fit ad redimendam vexationem, & remouendum prohibens, non ad emendum Sacramentum, & ſi poſſumus precibus mollire animũ miniſtri, cur non pecunia? etiam beneficium datur propter officium, non vt pretium operis ſpiritualis, ſed vt ſtipendium ad ſuſtentationem vitæ. Nec refert peccatũ Miniſtri, quia vrgẽte tali neceſſitate permitti poteſt, & ſolũ eſſet cooperatio materialis nõ formalis. Hac ratione poſſumus dare pecuniã infideli, qui captiuã retineret ſanctiſſimam Euchariſtiam, vel reliquias, vt de cruce Domini actum fuit cum Coſdroe, & de lancea cum Baiazetto tyrannis; hæc non eſt emptio, ſed vindicatio ab iniuria, pari ratione non emo vitam dum latroni pecuniam dono ſed redimo; ne me interimat *Suar. ſup. n.* 20.

Si Parochus nollet dare baptiſmũ morituro

Dare pecunias volenti me detinere, vel iniuſtè infamare, ne

benefi-

Si quis aliquem infamare vellet.

beneficium obtineam, vel agenti apud Episcopum minis, precibus, pretio, ne mihi conferat beneficium, non est simonia, *Sot.* citat. *ar.*1. *Lessius dub.*18.*n.*19.*Valent.q.*16.*p.*3.*q.*3. *concl.*2. *circum.*2. *Suar sup.c.*5.*n.*23. Quia hoc non est dare, vt dent, vel prosint, sed ne obsint, ne vexent. Atque hæc de definitione, & emergentibus.

Simonia est sacrilegium, & grauissimum.

Respondetur secundo, simonia est sacrilegium, quia est peccatum contra religionem, itaut a *Suarez tom.*1.*de relig.lib.*4.*tract.*2 *de simon.c.*1. *n.*7. ponatur tanquam genus in definitione simoniaci, & iure quidem, nam irreligiosè cõtrectantur spiritualia, dum venditioni subijciuntur cum inuendibilia sint, extimantur enim res viles, quæ pretio emi possunt teste, *Hormisda Pontifice epist. ad Episcopos Hispaniæ.* Hinc fit, esse in suo genere grauissimum peccatum, quod Apostolus Petrus vocat *fel amaritudinis, & obligationem iniquitatis Act.* 8. & *c.reperiuntur* 1. *quæst.*1. dicitur execrabile flagitium, *& si quis Episcopus*, vocatur turpissimum lucrum, & *c.sane* 15.*q.*3. appellatur instar publici criminis, & lesæ maiestatis puniendum, & *c. sicut* 1. *de simonia* appellatur simoniaca pestis, quæ sui magnitudine cæteros morbos superat. Hinc etiam reperitur omni iure prohibita. Naturali, quia natura dictat, non debere vendi quod inuendibile est, spiritualia autem superant omnia corporalia, & cum dominum non habeant, nisi Deum, *lib.*2.*instit.de rer.diuis.tit.*1.§.8.9.& 10. consequens est, vt vendi non possint, nisi contra iustitiam, & contra ius naturæ peccetur. Diuino, *Matt.* 19.*Gratis accepistis, gratis date* 1.*Petr.*4. *Vnusquisque pro vt accepit gratiam illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei* Ecclesiast. vt patet in multis canonibus, & titulis de simonia. Hinc tertio deducitur simoniam de iure diuino, & naturali vetitam, indispensabilem esse, secus de inducta per ius positiuum, quia Papa super ius diuinum, & naturæ authoritatem non habet, sicuti habet super ius positiuum, Deus autem spiritualiũ Dominus potuisset, & posset decernere, vt spiritualia vendi possent.

Omni iure prohibita.

Simonia an dispensabilis.

Quæstio II. Quotuplex sit simonia.

Simonia quotuplex.

Respondeo primo, simonia considerari potest vel secundum actus, vel secundum obiectum, vel secundum pretium. Hinc consurgit multiplex illius distinctio. *Secundum actum*, vel est mentalis, vel realis, vel conuentionalis. Secundum *obiectum*, vel est mere spiritualium, vt dictum est supra, vel spiritualium

per

per analogiam; & sic alia committitur in administratione Sacramentorum, alia in collatione ordinum. alia in præstandis diuinis officijs, alia in conferendis, commutandis, resignandis, diuidendis, vniendis beneficijs, & pensionibus, quæ omnia amplissimam disputationum messem instruunt; sed quia instituti nostri non est agere de simonia in se, sed in quantum punibilis, sufficiat aliqua adnotare currente calamo, quæ in decidendis nostris conclusionibus postea non desiderentur.

Respondeo secundo, Simonia mentalis est, quæ concipitur mente in actum tamen exteriorem non exit, erogando pretiũ, & agendo de venditione, & emptione spiritualium, *cap. tua nos & c. vlt. de simon.* sic si manum mulieris tangimus cum animo lasciuo concupiscimus quidem, sed non declaramus impuram intentionem. Mens autem ferri debet ad temporale, vt pretiũ, vel principaliter, vel minus principaliter, vt exempli gratia, cum Miles principaliter militat pro patria, minus principaliter pro stipendio; aliquis seruit infirmis principaliter pro charitate, minus principaliter pro pretio, sic in simonia siue conferatur beneficium principaliter pro pretio, siue minus principaliter, parũ refert, quia in vtroque casu committitur simonia mentalis, est conclusio contra *Glos. in c. vnico. de Cleric. non resid. in 6. Nauar. in c. Fratres. dist. 5. nu. 56. de pœnit. Couar. variar. c. 20. nu. 2. & 5. Caiet. ver. simonia. vers. circa tertium;* dicentes nõ esse simoniã, nisi principaliter intendatur pretium, sed firmatur à *Sot. lib. 9. q. 2. Valent. & Victor. apud Suar. supra cap. 42 num. 8.* Et ratio est, quia quod minus principaliter intenditur, est pretium, & sic sumus in formalitate Simoniæ Cum hoc tamen stat, vt si pretium non intendatur nulla sit mentalis simonia, nam sine actu voluntatis (hoc enim mentale dicimus) non est peccatum, & si pretium nolumus, simoniam non committimus, vt patet ex definitione illius. Vnde Sacerdos in peccato celebrans, & honorem Dei non intendens, Prædicator vanam gloriã occupans, & animarum profectum negligens, si vterque stipẽdium recipiat, non propterea dicendi erunt simoniaci, quia non intendunt pretiũ, sed mercedem. Patet manifeste quia nisi sit versa ad pretium studiosa voluntas, nusquam erit simonia.

Simonia mentalis.

Respondeo tertio, simonia realis, quę mente concipitur, & externo actu completur, vt do tibi ordinem, & tu das mihi pecuniam, & sic est completa ex parte dantis, & accipientis, con-

Simonia realis.

tinetque totum virus simoniacum, impetiturque ab omnibus Sacris Canonibus.

Simonia conuentionalis.

Respondeo IV. *Simonia* conuentionalis, est cum pa[illegible] de hac nundinatione, non tamen complent ex vtraq[illegible], vt Episcopus ledit beneficium, beneficiatus ta[illegible] pecuniam non ledit, *cap. tua nos, c. cum* [illegible] *non est cum pride* [illegible] qui[illegible] ad realem [illegible] do, vt des, facio, vt facias, do vt facias, facio, [illegible] tamen fiat, ex alterutra partium. Ex quo deducimus, si quis fictè promisisset pecuniam pro beneficio, si obtento beneficio, pecuniam non præstet, neque conuentionalis simoniacus dici poterit, quia deficit actus voluntatis, sine quo simonia consistere nequit; fictio enim consensum excludit, *Caiet. Sot. Valent. citati a Layman supra n.67.* contra *Nauar. in Manuali c.23.n.106.*

Respondeo V. circa venditionem Sacramentorum, & Officiorum sequentes casus accipi poterunt.

Vẽdere Euchariſtiam.

Vendere Eucharistiam in vsus magicos, vel accipere pro eroganda illa pretium, sacrilegium maximum, & horrendum scelus est, igne expiandum Iudæ proditione peius. Communis est.

Alia Sacramẽta.

Vẽdere alia Sacramenta, prout sunt quid constans ex materia, & forma simonia est, quia sunt dona supernaturalia, & diuina *cap. cum in Ecclesia, de Simon. Suar. supra c.* 10. *numero quinto.* cõparatur Giezi 4. *Reg.* 5. qui ob sanationẽ lepræ accepit dona, & si Mercator iste pessimus ministrat Sacramenta ex officio peccat contra iustitiam, si scandalizat proximum contra charitatem, quia arcet fideles à frequentia sacramentorum *cap. baptizandis* 1. *q.* 1. *Glos. in c. relatum* 10. *q.* 3. *Abb. in c. cum sit de simon. Peior filijs Heli.* 1. *Reg.* 2.

Matrimoniura.

Vendere matrimonium vt est Sacramentum, est simonia, quia in eo datur gratia *Trid. sess.* 7. *& sess.* 24. *can.* 1. contra *glo. in cap. cum Ecclesia, de simon. Hostiens. Alens.* *Durand.* sed hoc nũc est erroneum, Vendere autem vt contractum naturalem, minimè. Hinc datur dos, inæqualitas inter sponsos suppletur pretio.

Materiã proximã Sacramẽti.

Vendere materiam proximam *Sacramenti*, vt ablutionem in baptismo, vnctionem in confirmatione, & extrema vnctione; prolationem verborũ in absolutione, & vno verbo, actionem illam, qua confertur Sacramentum, est Simonia *c. baptizandis,* 1. *q.* 1. *c. cum in Ecclesia, de simon.* Ratio est, quia sunt actiones ministerii supernaturalis, ac potestatis diuinę nullum humanum commodum habentes, quatenus Sacramentorum sunt; *S. Th.* dicta

dicta q. 100. *ar.* 2 & alij communiter apud *Suar. sup. c.* 11. *num.* 3. Potest tamen vendi materia remota, vt panis, vinum, oleum, corpora contrahentium, quia sunt res naturales, & venales.

Vendere sacramentalia, vt sunt benedictiones aquæ, salis, nuptiarum, exorcismi, cathechismi, & ipsas res benedictas. vt aquã benedictam, Oleum Sanctum, Calicem consecratum, quatenus benedictiones sunt, & res Sacræ, & reduplicatiuè vt benedictę, Simonia est. *c. cũ in Ecclesia, de simon. c. si quis obiecerit* 1. *quæst.* 1. Ratio est, quia sunt actus ordinis actiones procedentes à potestate spirituali, & res ordinatæ ad finem supernaturalem. Possunt tamen vendi ratione materiæ, non augendo pretium, quia sunt benedictæ, vel consecratæ, quia Oleum, aqua, aurum, sepultura, Ecclesia, cera, & alia huiusmodi sunt res naturales, & consequẽter venales, & parum refert, quod, materia v. g. Olei sancti, sit parua, vel non pretiosa, quia qua materia est naturalis, vendi potest. Si adducas *cap. si quis obiecerit* 1. *q.* 3. in quo dicitur *si quis obiecerit non consecrationes emi, sed res ipsas, quæ ex consecratione proueniunt, penitus desipere probatur, quia quisquis horum aliquid vendit, sine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum dereliquit*. & est decretum Pasqualis Papæ, Respondeo cum *glosa non* agi de rebus corporalibus, sed de iure spirituali, cui cohæret officium, vel de iure percipiendi res ratione beneficii, vel de rebus ipsis officio cohærentibus. Contra, etiam ista sunt naturalia. Respondeo, cum actiones consecratiuæ non sint ante formalitatem consecrationis separari non possunt, & ideo non possunt vendi. Contra *c. cum in Ecclesia, de Smon.* prohibetur vendi sepultura, neq. sub ratione soli materialis, & *c. si quis obiecerit* cit. prohibetur vendi Ecclesia, & *c. dictum est* 1. *q.* 1. interdicitur venditio chrismatis. Respondeo, non potest vendi sepultura iam benedicta, & ad vsum fidelium destinata alicui particulari, *c. abolẽda de sepult.* & in hoc sẽsu esset simonia prohibita iure Ecclesiast. nõ naturali, nec Clerici possunt eã vẽdere possit tamẽ illã vendere dominus, quãtũ est de iure naturę, nõ tamẽ positiuo, & sic esset simonia. Vendere autem terram ad vsum sepulturę, non est Simonia, quia Abraham emit speluncam duplicẽ pro sepelienda vxore *Gen.* 23. Vniuersaliter vendere Ecclesiam, & sepulturam, habito respectu ad benedictionem sicut & crisma est simonia, idque non ex rei natura, secundum quod currit nostra conclusio, sed ex prohibitione Ecclesiæ.

Vendere reliquias Sanctorum simonia est, *c. vlt. de relig & venerat*

Sacramẽtalia.

Consecrata.

Sepultura.

Reliquias.

nerat Sanct. Quia sacræ, sũt, & in illis non est distinguere sacrũ à non sacro. Neq. possunt locare, vel illas exponere ad quęstus, possent tamen vendi reliquiaria ratione materiæ.

Vsum sacrarum vestium.

Vendere vsus sacrarum vestium, quæ vsu consumuntur, vt planetæ albæ &c. non est simoniacum, secus calicis, quia non ita consumitur. Sacrista autem, qui exigeret aliquid pro prestatione vestium pretiosarum, vel melioris calicis, nisi illorum vsus esset consumptiuus, simoniam committeret.

Actus Ordinum.

Vẽdere actus ordinum procedentes à potestate spirituali simonia est, quia ad salutem ordinantur & spirituales sunt, *cap. ad nostram. c. cum in Ecclesia, c. suam de simon.* hinc in Sacerdote & Episcopo absoluere, consecrare, ordinare, benedicere, dispẽsare, baptizare nuptias, Agnus Dei, chrisma, altaria, templa, candelas, cinerem, palmas benedicere; In Diacono, subdiacono, minoribus ministris, quæ suorum Ordinum sunt propria, venalia facere, simoniacum est.

Processiones, recitationes horarum, exequias, suffragia.

Vendere publica officia, vt processiones, recitationes horarũ, exequias mortuorum, suffragia &c. simoniacum est, quia sunt ordinata ad diuinum cultum, & supernaturalia auxilia requirũt fidem, & gratiam, vt congrue fiant, sunt instituta ab Ecclesia ad significandum. & operandum spiritualia, ergo sunt simonię materia. Et licet hæc à laicis fieri possint, & à personis, ordines non habentibus; tamen adhuc sunt materia simoniæ, quia eumdem finem, & originem habent. Quod dicendum est etiam de priuatis orationibus, & suffragiis, quę fiunt pro mortuis, vel viuis, quia ordinantur ad impetrandam diuinam gratiam, & auxilia supernaturalia. Excipe delationem cadaueris, illius depositionem in sepulchro, ornamenta, & iusta funeris, quia sunt actiones merè humanæ, pro quibus Polynctores possunt aliquid accipere tanquam pretium, pro aliis autem iam dictis nihil nisi per modum eleemosinę, lege *capitul. ad nostram. cap. cum in Ecclesia cap. cum non satis, cap. ad Apostolicam, c. suam de simon.*

Statum, & ingressum religionis.

Vendere statum, & ingressum religionis est simonia, quia est opus spirituale, & à S. Spiritu procedens, etiã si quis malo spiritu ductus ad religionẽ cõuolaret, quia status religionis supernaturalis, & diuinus est. Excluditur recipere aliquid pro substẽtatione, ingrediẽtis, vt fit in monialibus, & in matrimonio, quibus assignantur dotes, etiam si Monasterium non indigeret, quia in hoc casu committeretur iniustitia, non simonia, & secundũ hæc do-

doctrinam declarandi sunt canones, *c. tua nol, c. quoniam de Simon. Extrauag.* 1. *de* Simon. *Trid. sess.* 25. *c.* 16. *de regul.*

Vedere prædicationem verbi Dei ordinati ad salutem est simonia, quia est quid spirituale, & ordinatum à Christo, non esset si ob substentationẽ, & eleæmosinam aliquid reciperetur, vt dictum est.

Prædicationem.

Vendere actum spiritualis iurisdictionis interioris, vt auscultādi confessionem, impartienda absolutione, imponendi leuiorem pœnitentiam, absoluendi à reseruatis, delegandi facultatem de eligendo Confessario, concedendi indulgentias, laborādi in die festo, comedendi carnes in diebus vetitis, assistendi matrimonio, est Simonia, quia sunt quid spirituale ordinatum ad salutem *c. nemo de Simon.*

Actum Spiritualis iurisdictionis interioris.

Vendere actum iurisdictionis exterioris spiritualis, vt constituendi Vicarium generalem, ius eligendi ad beneficia, dispensandi in votis, irregularitate, iuramēto, legibus ecclesiasticis, visitandi Ecclesiam, sententiam proferendi, ligandi sub censura, & vniuersaliter in omni, quod à iurisdictione, & potestate spirituali dependet, est simonia, ex dicta ratione, quia à spirituali authoritate dependent, & ad supernaturalem diriguntur effectum. Faciunt *c. Matthæus, c. ad nostram, c. contulere, c. nemo præsbyterorum, c. cùm ab omni, c. vendentes, de simon. cap.* 1. *et* 2. *de censib.* 6. *Tridentin. session.* 24. *c.* 3. Si obijcias, Romæ vendūtur, Auditoratus Cameræ, & Clericatus, soluitur pecunia pro dispensationibus matrimonialibus. Respondeo, illa vendun- tur non quatenus important spiritualem authoritatem, sed emolumentum, quæ cum sint connexa de iure Ecclesiastico, potest illa Summus Pontifex disiungere, etiam si de iure communi aliis sit veritum; In dispensationibus autem non accipitur pecunia pro dispensationibus præcisè, & formaliter, sed vel ad dispensātis, & Officialium substentationem, vel ad deterrendos homines, ne illas petant tanquam onerosas, vel in pœnā vel vt commutationes, vt fit in votis; Minores Prælati hoc facere non possunt, potest Sūmus Pontifex, quia est supra ius posititum, & approbatur à *Trid. sess.* 25 *c.* 5. Ex hac conclusione excipiuntur necessaria ad substentationẽ, vt Episcopo dum visitat, Et quæ dependent à Prælatis, quatenus sunt domini temporales, & in causis merè temporalibus, vt est licentia docendi, studendi, legitimare ad honores temporales, iudicia in materia ciuili, & de rebus temporalibus etiam inter clericos *Suar. supra c.* 20. *nu.* 19.

Actum iurisdictionis exterioris.

Auditoratum, & Clericatus Cameræ, ac dispensationes matrimoniales.

h 3 iHnc

Hinc sportulæ Iudicibus soluuntur, etiam Ecclesiasticis.

Vendere laborem, qui necessariò est coniunctus cum administratione Sacramentorum, & rerum spiritualium, est Simonia, non item si sit accidentariè coniunctus. Ratio est, quia iste labor non est æstimabilis, nisi ex ipso opere, & impossibile est separari, & qui horum alterum vendiderit sine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum dereliquit, vt citauimus in *cap. si quis obiecerit* 1. *q.* 3. Si autem necesse esset sacerdoti expectare duas horas pro celebratione, ambulare vnam leucam pro absolutione, posset pro hoc extraordinario labore aliquid recipere, vt supra diximus, quia iste non est necessarius pro Sacramento, *Suar. sup. n.* 15.

Laborem coniunctum cũ administratione Sacramẽtorum.

Vẽdere omissionem actus spiritualis, iurisdictionis, vel ordinis, vt ne absoluat debitè confessum humiliter petentem absosolutionem à censura, est Simonia, ita in *c. nemo de simon.* vbi dicitur posse esse simoniam cõmittendo, & omittendo, S. *Th. d. q.* 100. *ar.* 3. *ad* 3. *Palud.* Gabriel. *Silu. Fabren. Anton. apud* Suar. *cit. c.* 22. *n.* 4. Et ratio est, quia actus clauium est & ligare, & soluere, talis priuatio ad suam formam reducitur; sic qui negat defensionem ei, occidendus esset, si tenetur ex officio, homicida est. Dare autem pecuniam, ne actus spiritualis iniustè fiat, non est simonia, neq erit, si non sit actus iurisdictionis, vel ordinis, vt ne celebret, ne ordinet, quia ista omissio est exercitium libertatis, non actus potestatis. Hinc non est Simoniacus Parochus si non celebrat, non denunciat blasphemum, quia ad hoc non tenetur ex ordine, aut officio. Nisi hoc faceret intuitu alicuius boni spiritualis; vt si Parochus ob pecuniam neget licentiam confitendi, vel Episcopus ob pecuniam non inquirat, & puniat delictũ & examinatores non approbent dignos, sunt enim ista debita prouenientia ex iurisdictione, & res spirituales vendi non possũt, nõ solũ vt materia proxima, sed etiã, vt ab altero pretio extimentur. In vniuersum omissio actuum spiritualium est simonia, si sumatur vt actus spiritualis potestatis, vel sub respectu spirituali, secus minimè.

Omissionẽ actus spiritualis.

Respõdeo 6. Simonia in beneficiis est vetita iure diuino, & Ecclesiast. Quia licet ius percipiendi redditus (in quo beneficii natura consistit) sit pretio æstimabile, tamen quia percipiũtur ob officiũ spirituale, supposita ordinatione diuina. & naturali de fundatione beneficiorum (apud *Nauar. de redditib. q.* 1. *Moneo* 19. *& infra præcipuè Moneo* 21. cũ quo sunt omnes Doctores

Simonia in beneficiis vt vetita,

qui

qui illum præcesserunt, licet multi moderni ab ipso discordent, quod dominiũ redditũ Ecclesiasticorum sit de iure diuino, & naturali, de quo non est locus hic disputare, sequitur quod simonia, quæ circa illa cõmittitur sit vetita vtroq. iure. Si enim tale ius venditur, venditur etiã quod ipsi est annexũ, ius exercẽdi officiũ spirituale, ex ratione, quã adduximus ex *c. si quis obiecerit. de simon.* & sic firmant *Durand.* *Paludan. Caietan. Victor. Valent. & alii apud* Layman. *sup.* §. 5. *de simõ. n.* 44. cõtra *glos. in c. ex part.* 1. *de simon. Nauar. c.* 23. *n.* 108. *Sess.* 35. *Garz. de benef.* 1. *p. c.* 2. *n.* 9. *vide c. Saluator. c. ex multis, de simon.* Conclusio est vera, permanente ordinatione Ecclesię, sed si Pontifex separaret redditus ab officio spirituali, possent vendi *Suar. sup. capitul. vigesimoquarto. num.* 20.

Ex hac conclusione resoluuntur sequentes casus,

Reseruans sibi partem fructuum in collatione beneficiorum simoniam committit, potest tamen Summus Pontifex subtrahere aliquã partẽ fructuũ, & applicare illam ad pium vsum etiam proprium, vt cõtingit in impositione annatæ &c. est tamẽ contra ius cõmune *c. vnio vt benef. sine diminut. tradant. Trid. sess.* 24 *c.* 14. Verum non vbiq. est receptum Concilium, & antiquitus solebant Episcopi reseruare sibi primos fructus. Reseruare sibi partem fructuum.

Pensiones spirituales nec emi, nec vendi, nec redimi possunt sine simonia, possunt tamen temporales. *Victor. par.* 1. *num.* 52. *Sot. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 2. *Tolet. lib.* 5. *cap.* 92. *Less. c.* 35. *dub.* 21. *asser.* 2. *Suar. c.* 26. *n.* 5. & alii. Ratio est, quia illæ sunt spiritualibus adnexæ, istæ non. Suppono distinctionem notam, alia enim est pensio clericalis, quæ datur ad exercitium, vel substentationem status clericalis, alia laicalis, quæ datur ob temporale seruitiũ exhibitum Ecclesię, vel exhibendum, vt ad ornandam Ecclesiam, tergenda marmora, pulsandas campanas, fores pandendas, canes eiiciendos; hæc est merè temporalis, illa spiritualis, quia est adnexa clericatui, datur ob recitationem officij Beatæ Virginis, post constitutiones *Pij. & Sixti V.* ideo circa illam simonia committi potest. Possunt tamen redimi, idest qui tenetur soluere pensionem, potest conuenire cum pensionario de danda tanta summa pecuniarum vnica vice ad vitam; debet autem remanere in pensionario obligatio recitandi illud officium, quia si hęc extingueretur venderetur spirituale, tunc enim non vendit spirituale, sed redimit obligationem soluendi. Emere, & vendere pensiones spirituales, vel temporales.

Beneficia permutari non possunt sine licentia *c. quæsitum c. cū*

Permutare beneficia. *Vniuersorum, de rer. permutat.*. & est simonia, cum licentia autem minimè, etiam si non sit obtenta, sed habeatur relatio ad illam, & obtineatur ante permutationem, quia permutatur spirituale cum spirituali. *cap. ad quæstiones, cum Clement. vnica eod. capitul. quæsitum capitul. quam pio 1. q. 2. c. quam pridem. c. vlt. de pact.*

Pacisci se electurum Titium, si ipse conferat beneficiũ, vel resignet, est Simonia. *c. de hoc c. cũ essent de Simon. vbi Abb.* Ad tollẽdam suspicionem, ne beneficia commutentur ob quęstum *c. quã pridem. c. vlt. de pact. c. ex parte 1. de offic. deleg.*

Pacisci de expensis faciendis ab vna sola parte commutare volentium est simonia, nisi ille alias teneretur solus facere expensas, *Suar. d. c. 35. n. 4.*

Redditus pinguiores vnius beneficii non possunt commutari pecunia cum tenuiori sine licentia Papæ. Quia isti redditus sunt adnexi titulo spirituali, & nõ possunt emi redditus, quin ematur titulus, Ideo est Simonia, *Abb. Adrian. Nauar. Arag. Couarr. Vasquez. Suar. apud Layman. citatum n. 94.* Si obiicias *c. ad quæstiones, de rer. permut.* sanxit Clem. 3. commutari posse Ecclesias, ita tamen, vt pecunia compensetur excessus reddituum. Respondet *Couar*, agi de duabus Ecclesiis vnitis duabus Ecclesiis conuentualibus, quarum vna non erat vnita in titulum, sed in proprietatem religiosorum ob substentationem, & tales redditus merè temporales poterant commutari pecunia.

Vendere ius patronatus, quia spirituali adnexum est simoniã facit, *c. præterea, de transact. c. quia Clerici c. de iure, de iure patron. & quidem Abb. Rocc. Selu. Brinsfeld.* putant esse de iure Ecclesiastico, *Gloss. Nauar. Suar.* apud *Laiman. in 6.* de iure naturali, & diuino, quia intrinsecè, & de sua natura est spirituale, tum quia est a potestate Ecclesiastica spirituali, tum quia ipse actus præsentandi est spiritualis, quo acquirit præsentatus ius ad spirituale, & tandem quia ordinatur ad obiectum spirituale, idest ad officium Ecclesiasticum;

Papa quid potest in beneficiis. Papa potest sine simonia separare pensionem ab officio spirituali, & vendere illam, potest extinguere officium spirituale, & vnire prabendam officio temporali. v. g. lectioni Grammaticæ, quam laicus legeret, & sic desineret esse spirituale, potest sibi reseruare, uel alteri partem fructuum beneficii, quia est supremus sacrorum arbiter, hoc autem non potest Episcopus sine simonia, *c. prohibemus, de censib.*

Ven-

Vendere præstimonia simonia est, quia Pius V. obligat ad officium canonicum. Item commendas clericales, quia in his continetur spiritualis facultas, siue sint perpetuæ, siue ad tempus, siue dentur in fauorem commendatarij, siue non, secus de commendis temporalibus, quia istæ dantur militibus, & laicis. Dices: commendatarij tenentur recitare aliquas preces. Respondeo sed hæ non sunt officium. Dices: aliquando habent ius præsentandi. Respondeo veluti Ius patronatus, quod residet in laico. Item coadiutorias quia exercent spiritualem iurisdictionem, & officium, & dant ius ministrandi spiritualia, *Suar. supra cap. 27. num. 5.* Præstimonia.

Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, & quæ sunt beneficia ecclesiastica, vel habentia Rectorem cum spirituali administratione etiam sine titulo, & amouibilia *c. Saluator 2. quæst. 3.* vbi prohibetur vendi officium Procuratoris, idest cuiuslibet Administratoris rerum ecclesiasticarum, sunt materia simoniæ. Hospitalia.

Sacristæ, sindici, œconomi temporalia officia, & actus non sunt materia simoniæ, licet prohibitum sit vendi, *c. si quis Episcopus* 8. 1. q. 1 *c. Saluator dict.* 2. q. 3. quia non sunt spiritualia, nec spiritualibus adnexa, etiam si cum Simone percellantur vendentes, & ementes, *cap. consulere de simon.* vnde illa ad simoniam reuocat. *Suar. cap. 29. num. 5.* sub his compræhenduntur Dispensator, Procurator, *dicto cap. Saluator*, Defensor, seu Aduocatus, *dicto cap. si quis Episcopus* Iudex *dicto cap. Saluator*, & Mansionarius, idest ille, qui est Præfectus Clericorum ad distribuendas mansiones. Sacristæ, sindici œconomi.

Pacisci de stipendio missæ, dummodo non sit pretium non est simonia. Vnde qui tenetur dare stipendium pro celebratione missarum, non committit simoniam si dat illud sacerdoti, a quo pretium accipiat. Stipēdiū missæ.

Respondeo septimo, nomine pretij in simonia intelligimus, cum datur temporale pro spirituali, *cap. placuit cap. non satis* 1. *quæst.* 1. *cap. cum in Ecclesia de simon.* cum intentione vel actuali, vel virtuali commutandi vnum pro alio, *cap. tua nos de simon.* & hæc intentio præsumitur, cum non adest honestum motiuum dandi temporale pro spirituali, scilicet gratitudo, substentatio, eleemosyna. In foro autem exteriori probaretur simoniaca intentio, si daretur temporale ob ingressum Religionis, intercedente pacto sine causa probabili honestante, vti si temporale exigeretur, modis rigorosis peteretur. *extrauag.* 1. *de simon.* quibus Pretium in simonia quid sit.

defi-

deficientibus spectanda est persona dantis, qualitas recipientis, quantitas muneris, occasio largitionis *capitulo, & si quaestiones de simon.*

Quotuplex. Diuidunt tripliciter pretium, in *Munus* à *manu*, à *Lingua*, ab *obsequio*. *A' manu*, vt pecunia etiam promissa, *c. a. nobis, c. tua nos c. ad hoc, de simon.* quæuis res temporalis pretio extimabilis, siuè mobilia, siuè immobilia, siuè semouentia, siuè corporalia, siue incorporalia, vt iura, *c. totum 1. quæst. 1. cap. & si quaestiones, cap. tua nos, eodem*. Remissio debiti, *c. veniens cap. penult. c. talia eod.* Mutuatio pecuniæ exhibitæ, vel exhibendæ. Pensionis reseruatio, & omne donum iure positiuo prohibitum dari pro re spirituali, vt ex citatis iuribus constat. *A' lingua* vt preces, supplicationes, quæ in Collatoris, vel suorum vtilitatem cedunt, cum pacto tamen, vel promissione, secus non esset simonia, quia ista non sunt pretio extimabilia, *dicto cap. tua nos, de simon.* & si pro se, vel indigno supplicaret, esset ambitio, & sacrilegium, non simonia, etiamsi preces adhiberentur apud Principem, vt is Papam rogaret, dummodo preces non sint pretio conductæ, vel Collator non intenderet se rogari obligare beneficiarium, vt ipse eum rogaret, quia tunc esset simonia. Item intercessiones, Item laudes cum pacto tamen, & conuentione. *Ab obsequio*. nisi sit iustum, & honestum, & moueatur ob obsequium ad præstandum gratis. Simoniæ signum est, si Aulicus pro seruitio, alioquin pretio extimabili nihil accipiat, si tamen reciperet, (vt vocant partem quotidie cessante pacto tacito, vel expresso, & intentione obtinendi beneficium mediante obsequio, non esset simonia, etiamsi iste speraret se remunerandum ob gratitudinem, quia ista est obligatio antidoralis, idest reddendi doni.

Imponere nouū onus celebrandi, vel recitādi. Hinc conferre Iuspatronatus cum onere celebrandi tot missas, vel recitandi rosarium, quod onus non erat antea beneficio impositum, est simonia, quia spiritualia danda sunt sine modo, & obligatione personali, *Glos. in dict. cap. tua nos de simon. Abb. in cap. significatum, de præbendis. Victoria, Nauar. Suar. Filliuccius tract. 45 cap. 5. num. 29.* Nisi tale onus prius impositum fuisset, vel a fundatione, vel in vacatione beneficij, quod fieri potest à Papa in tota Ecclesia, & ab Episcopo in sua diœcæsi. Dare autem fundum, vel censum, vt fiat Ecclesia, vt tot missæ celebrentur, secus ij redditus dentur pauperibus, non est simonia, quia non emitur spirituale per temporale, sed datur temporale tanquam stipendium, *cap. olim, de restitut. spol. capitulo verum, de*

co

condit. appos. capitulo vltimo, de testament. capitulo ex parte 3. de rerum signif.

Respondeo octauo, confidentia beneficialis sub grauissimis pœnis vetita reperitur. Est confidentia in genere certa spes de re aliqua, quod ita fuit, est, vel erit. *Nau.cap.23.num.*109. vnde Cicero 4. *Tusculan.* ait, *fidentia est firma animi confisio*. est licita, cum quis ordinatè confidit, idest in meritis. *Parisius de confidentijs quaest.* 1.*num.*19. est illicita, cum quis inordinatè confidit, & hæc non semper est simoniaca, vt cum confidit sine meritis, non tamen ex pacto. Simoniaca est, cum quis confidit, quod Collator conferet beneficium mediante pacto, pretio, conuentione, modo, vel conditione tacita, vel expressa. *Nau supra* vel quod alter acceptans beneficium, sibi postea, vel alteri conferat. *Mascard. de probat.colum.*1306.*num.*2. Hinc patet confidentiam esse certam simoniæ speciem, idest conuentionalem, ideo omnis confidentiarius est simoniacus, non è contra. Item non esse prohibitam Iure diuino, sed positiuo, quia est inter spiritualia. *Paris supra quaest.* 3.*num.*1. *Nau. supra* hinc ante Pium V. de quo mox non erat prohibita, *Paris supra quaest.* 5.*num.* 31. Equidem *Pius IV. anno* 1568. *& V. anno* 1569. vetuerunt dari beneficia cum confidentia accipiendi resignationem, pensionem, fructus, siuè fiat cum pacto, siuè ex alia causa, & occasione, siuè confidat vt amico, siue vt consanguineo, siuè vt familiari. idque sub pœna vacationis a die impetrati beneficij cuiuscunque modi, & tituli, & sub pœna restitutionis fructuum, & si sint Cardinales, vel Episcopi peccant mortaliter contra præceptum obedientiæ, & sunt ipso facto interdicti ab ingressu Ecclesiæ, alij ipso facto excommunicati reseruata Papæ absolutione. Hæc Pius IV. Pius autem V. aduocat ad sedem Apostolicam causas confidentiales, quod in alia bulla postmodum reliquit Episcopis quo ad inquisitionem, non quo ad sententiam, & ponit sequentes casus.

Confidentia beneficialis.

Quomodo vetita, & punita.

Primum, si recipitur beneficium dimissum etiam cum sola intentione dimittentis, vt deinde detur dimittenti pensio, vel pars fructuum, aut ipsum beneficium.

Casus cõfidentiales,

Secundum, si collator beneficij intendat in collatione illius habere pensionem, fructus, vel beneficium sibi, vel alteri.

Tertium, idem sancit de Patrono, Præsentatore, Electore.

Quartum, si Clericus Cameræ, Cardinalis, vel alius exem-

ptus

ptus retrocesserit acceptum beneficium per resignationem, vel cessionem in eumdem resignantem, in spatio duorum, vel trium mensium cum pensione, vel parte fructuum, accessu, regressu, ingressu.

Quintum, dispensatus ab irregularitate, vel absolutus a crimine, si recipit idem beneficium, quod ob causas prædictas dimiserat. Has autem confidentias vult intelligi, etiamsi crimen confidentiæ ab vna tantũ parte sit commissũ, eosque excommunicat, & inhabilitat in perpetuũ ad omnia officia, beneficia, administrationes. Istæ autem confidentiæ vetitæ sunt etiam in foro animæ sub peccato mortali, non tamen obligant ad pœnas, nisi sint aliquo signo externo manifestatæ, quia per dicta in cap. de pœnis, peccatis mentalibus pœnæ non imponuntur, & ad pœnas sufficit datum esse beneficium, & acceptos fructus, licet intentio foris publicata non sit, sed retineatur in sola mente dimittentis, vt inquit citatus Pontifex.

Confidentia pactionalis Confidentia pactionalis, idest ex vna tantum parte consumata, quia scilicet sit traditum beneficium, & non retrocessi fructus inducit omnes superiores pœnas, vnde maior est simonia pactionali, seu conuentionali, quia hæc non infert pœnas, vt illa, *Nau. dict. cap* 23.*num.*110 *&* *consil.*40 *&* 41. Item maior simonia reali, quia hæc non priuat beneficijs antea obtentis. Item fructus confidentiæ debentur Cameræ, simoniæ Ecclesiæ. Verum tamen est, quod confidentia neutrà ex parte consumata, nõ infligit pœnas, nequè si quis anticipatè soluat fructus ante receptionem beneficij, quia damnatur illa, qua datur beneficium, & postea recipitur fructus, & pœnę non sunt ampliandæ. & multo minus pœnas inurit confidentia mentalis, si beneficium non accipiatur sicuti non incurritur, si quis resignet beneficium cum animo reseruandi sibi pensionem, quia hoc non facit contemplatione alterius, vt dicit Pius V. sed sui, Vel iuuandi parentes, quia hoc non facit intuitu familiaritatis, sed pietatis, & misericordiæ. Has pœnas non incurrunt Mediatores, Collatores, Præsentantes, Patroni, sed tantum recipientes, & retinentes beneficium, vel ex beneficio pensionem recipientes, aut ingressum, accessum, regressum. Tandem confidentia in pensionibus, & alijs Iuribus puta accessus, regressus, ingressus, Iurispatronatus, licet sit mala, non est tamen compræhensa in citatis bullis.

Respondeo nono, Pœnæ in simoniacos sunt sequentes.

Primo, simoniaci reales, idest quod non sint mentales, vel con-

cõuentionales in ordine, beneficio, & ingressu religionis siuè publici siuè occulti sūt ipso facto excōmunicati, & absolutio Papæ reseruatur. *Paul. 2. cum detestabile extrauag. 1. de simon. c. tua nos cap. sicut de simon. cap. erubescant d. 32. cap. si omnia 6. quæst. 1. c. christiana 32. quæst. 5.* Excluditur simonia mentalis, quia de occultis non iudicat Ecclesia, vt patet ex citatis capitulis. Excluditur conuentionalis, quia Iura puniunt dationes, & receptiones secutas ex conuentionibus. *Extrauag. 2. de simon.* in qua dicitur. *Qui simoniacè ordinati fuerint, qui quomodolibet dando, & recipiendo simoniam commiserint.* Ita & *in cap. presbyteri cap. reperiantur, cap. si quis Episcopus 1. quæst. 1. cap. saluator cap. ex multis 1. quæst. 3.* Non enim incurritur legis pœna, nisi secuto actu prohibito, & pœnæ sunt restringendæ *cap. odia, de regul. iur. in sexto,* & licet pura conuentionalis puniri possit ab Ecclesia, tamen contra ipsam non est sancitum. Quod ampliandum est, vbi datum sit pretium, sed nondum beneficium, quia adhuc conuentionalis est, non realis.

Simoniaci reales sunt ipso facto excōmunicati.

Non mentales, nec conditionales.

Secundo, simoniacè ordinati, & ordinantes, & capitulum conferens beneficium, vel eligens, incurrunt suspensionem ab exercitio, & collatione Ordinum, ab administratione Ecclesiastica, & omni actu iurisdictionis capitularis, non ab officio, aut beneficio. *extrauag. 1. de simon. Sixtus V. in bulla contra male promotos,* quæ non est reducta ad terminos Iuris communis à Clemente VIII. quoad pœnas contra simoniacos.

Simoniaci in ordine, vt puniantur.

Tertio, simoniacè obtinentes beneficia, illis sunt ipso iure priuati, & inhabiles ad illa, & alia. *Pius V. supra* requirit tamen *Nau. cons. 39. & 91 de simon.* Iudicis condemnationem, vel saltem declarationem criminis *cons. 92.* cuius oppositum tenent *Vgolin. Suar. Azor. Filiuc. supra cum praxi 5. pœnitentiaria.* sed sententia Nauarri est tenenda.

Simoniaci sunt ipso iure priuati beneficijs, & inhabiles

Quarto, simoniacus tenetur dimittere beneficium, & restituere fructus perceptos, & sua culpa non perceptos, sponte, & ante omnem sententiam, & in conscientia, deductis expensis, & melioramentis cum distributionibus quotidianis, nisi impensus labor illas mercatur. Quod est verum etiam in simonia occulta, & hoc debet facere non se prodendo, sed sub alio colore. Ratio est, quia illa possidet sine titulo, & retinet contra iustitiam, atquè adeo est fur, & latro tam beneficii, quàm fructuum, & cum hoc preceptum, *Non furtum facies,* sit negatiuū obligat semper, & ad semper, & hoc currit, non solum vbi adsit scien-

Tenetur dimittere beneficia.

ſcientia ſimoniæ realis, ſed vbi accedat tractu temporis, ideſt ſi reperiatur habere beneficium, neſciat autem acquiſitum fuiſſe ſimoniacè ab altero taliter procurante, immo in ſua conſcientia abhorreat tale ſcelus, ſi poſtea ſciat interceſſiſſe pretium datum ab amico, conſanguineo &c. tenetur dimittere illud, quia acquiſitio fuit nulla à principio, & tractu temporis non conualuit, & ceſſante bona fide efficitur malæ fidei poſſeſſor, *Nauarr. conſ. 95. de ſimon. num. 3. Suar. ſup. nu. 35.*

Actus facti à ſimoniaco quando sũt validi.

Quinto, Actus facti per ſimoniam ſi ſacri ſint, & non iterabiles, vel irritati per legem ſunt validi, quia ſimonia illas non irritat, ſicut nec faciunt alia peccata, vt Collatio ordinum, ſacramentorum miniſtratio, Euchariſtiæ conſecratio, religionis profeſſio, calicis conſecratio, eiuſdem, & reliquiarum emptio, Penſionis etiam clericalis, Iuriſpatronatus, officij eccleſiaſtici mere temporalis, vt Procuratoris, Æconomi, Aduocati, Defenſoris, Nundinatio, ita etiam auditoratus, & clericatus cameræ, Inquiſitoris. Nulla enim hic ſimonia, quia beneficia non ſunt, ſi tamen ſunt iterabiles, vt Collatio, præſentatio, inſtitutio beneficij ſunt ipſo iure nulli, ſi realis ſimonia interceſſerit. *extrauag. de ſimon. bulla Pij. V. cap. Matthæus cap. vltimo de ſimon.*

Electio ſimoniaca, eſt nulla.

Sexto, Omnis electio ſimoniaca, præcipuè Papæ, eſt nulla. *Iul. 2. cum tam diuino* etiamſi *in c. vbi periculum, de elect. in 6.* contra electionem Papæ canonicè factam, nulla admittatur exceptio, quod videtur confirmatum per bullam 85. *Pij IV.*

Simoniacus nõ tenetur ante ſententiã reſignare beneficia antea obtẽta.

Septimo, Simoniacus non tenetur ante ſententiam reſignare beneficia obtenta ante ſimoniam, quia lex, quæ priuat poſſeſſione bonorum ritè acquiſitorum, non ſolet cum tanto rigore ferri, & nulla talis lex reperitur, excepta ſimonia confidentiali, & commiſſa ab examinatoribus ſynodalibus, qui priuantur beneficiis ante obtentis. *Trid. ſeſſ. 24. cap. 18. Suar. ſup. cap. 58. n. 4.* Ante latam verò ſententiam poteſt ſimoniacus in conſcientia retinere beneficia obtenta ante ſimoniam, ac fructus. *Vgolin. de ſimon. tabul. 4. cap. 6. §. 6 Henriquez cap. 37. num. 5. Auila par. 3. diſp. 5 in fine: Layman. lib. 4. tit. 10. cap. vlt. num. 74.* Valent. item actiones legitimè factæ ante ſimoniam, vt electio, præſentatio, &c. ſi enim Epiſcopus in inſtitutione aliquid reciperet, non vitiaretur bona præſentatio.

Reſpondeo decimo, Vendens rem ſacram contra iuſtitiam tenetur de iure naturæ reſtituere pretium, quia vendit inuendibile,

dibile, & non suum. & consequenter ex principijs restitutionis non facit rem suam, retinet alienum, & iniustè acquisitum, sic etiam qui accipit pecuniam ob cessationem à vexatione, quia illa datur inuoluntariè. Restituendum quidem esse danti quia iniustè ablatum restituendum est domino, non pauperibus, & ante omnem sententiam. *S. Thom. dict. quaest.* 100. *ar.* 6. *Syluest. ver. simon. quaest.* 20. *Nau. in manual. cap.* 17. *num.* 32. Suar. c. 60. *num.* 3. adestque *cap. de hoc de simon.* in quo dicitur *Non posse retineri sic acceptum sine graui salutis periculo, sed restitutio est facienda Ecclesiae, cui facta est iniuria. ex dicto cap. ad hoc.* Alij dicunt posse dari pauperibus illius Ecclesiae. Potest fieri compositio cum S. Poenitentiaria, vel Dataria, vel dari Praelato, qui illud in pios vsus distribuat, & hoc quidem pro venditione beneficij, vel praesentatione &c. Acceptum autem pro ingressu religionis, & collatione ordinum nisi sit contra iustitiam, non est restituendum ante sententiam, quia id nullo iure cauetur. Si arguas *in cap. vltimo, de simon.* dicitur non teneri ob simoniam mentalem, ergo tenebitur de omni reali. Respondeo concedendo de aliqua, non de omni, quia poenae sunt restringendae. Si instes *ex capit. audiuimus, eod.* ibi enim praecipitur, vt Episcopi vendentes sacra duplicatè restituant. Respondeo, sed non ante sententiam.

Vendens rē sacram tenetur restituere pretium, & cui.

Acceptū pro collatione ordinum, & ingressu religionis quando, & cui restituendū.

Respondeo vndecimo, Dispensare in simonia quoad culpam si sit iure diuino, & naturali vetita, solus Deus potest, solus enim potest facere, vt vendi possint inuendibilia, & tollere legem. In simonia de iure positiuo potest Papa, & quidem quoad poenas, & in exercitio ordinis simoniacè accepti, *extrauag.* 2. *& capit. penult. de simon.* sicut etiam acceptorum ante hanc culpam, circa quos simoniacus remanet suspensus per bullam *Sixti V. contra malè promotos*, quae vt dictum est, reuocata non fuit a *Clemente VIII.* quoad simoniacos, idquè in poenam sceleris. de iure namque communi, vt habetur in *c. penultimo cit. de simon.* suspensio erat reseruata ad triennium tantum, nunc in perpetuum, ex praedictis *extrauaganti, & bulla.*

Quis possit in simonia dispensare.

Dispensare cum conuentu regulari super simonia contracta pro acceptatione ad Religionem, solus Papa potest. cum simoniaco autem ingresso, & super expulsione ab illo conuentu, si fit post sententiam solus item Papa potest, non autem ante sententiam, de quo vide disputata à nobis *in commentarijs ad statuta cap.* 2. *statut.* 14. *quaest.* 5. vbi de hac materia tractauimus. similiter

ad

ad Papam reſeruatur diſpenſatio ſuper interdicto ab ingreſſu Ecclesiæ lato in Episcopos male ordinantes, vt ſupra, Vel recipientes beneficia in confidentia. Pariter in collatione, & obtentione beneficij, inhabilitate ad illud, & alia ob ſimoniam ad ſolum Papam ſpectat diſpenſatio. Ex. *Pio V. ſupra declarationem Congreg. Concilii praxi Pœnitentiariæ apud Suar. & Filliuc. tract. 45. cap. 13. num. 38.*

Si dicas. Epiſcopus diſpenſat ſuper irregularitatibus occultis ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 3.* Reſpondeo, at hæc eſt ſpecialiter reſeruata per *Sixtum V.*

Si petas. Quid ſi Papa ſciens ſimoniacum, conferat illi beneficium? Reſpondeo, in eo caſu cenſetur cum illo diſpenſare, & ſi cum Papa ſimoniam committeret, tunc pœnas non incurreret, & ſi eſſet contra ius diuinum peccaret ſolum, & nulla eſſet collatio, quia Papa non poteſt validare quod eſt contra ius diuinum, & naturale.

Si tandem quæras, an poſſit induci conſuetudo circa ſimoniã.

Simonia conſuetudine non conualeſcit.

Reſpondeo, poſſet circa illam, quæ eſſet de iure poſitiuo, non de iure diuino, & naturæ. Atquè hæc carptim circa ſimoniæ eſſentiam, diuiſiones, qualitates, nunc ad alia.

Quæſtio III. Quid decreuerit Ordo pro eliminanda peſte Simoniæ.

Subornatores in Religione quomodo puniantur.

Reſpondeo per ſequens ſtatutum *cap 7. §. 5. num. 39. ſubornatores declaramus, qui donis, & promiſſis, comminationibus, aut obſecrationibus importunis, laudibus, aut vituperationibus falſis aliquem inducere conantur, vt ſibi vel alteri ſuffragium in electionibus ferat, aut non ferat. Quiuè colligationes, aut inductiones fecerint. Qui in electionibus, vel ante per ſex menſes pro ſe, vel pro alio, per ſe vel per alios ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, Miniſtro, aut Commiſſario Generali reſeruatam, qui ſi in eadẽ damnatione fuerint, a ſolo ſummo Pontifice abſolui poſſint. Inſuper ſubornatores actibus legitimis ipſo facto priuamus*: Sacris Canonibus, & Apoſtolicis conſtitutionibus conforme ſtatutum. Canones ſunt omnes illi, qui vetant ſimoniam in beneficiis, & officiis, Conſtitutiones ſunt Pii V. *Paſtoralis* vna, altera Gregor. XIII. *Conſueuit Clement. VIII. de refor. regular.* §. 25. vt omnes officiorum ſubornatores impetit, quod idem eſt, ac ſimoniacos. Nam ſubornatores ſunt, qui vel teſtem, vel delatorem ſubmittur, atque precibus, donis, & muneribus corrumpunt, vt falſum dicant. *l. alii propter, ff. de*

Subornatores qui ſint.

de accusat.l. 1.& l.Diuus ff. de iure patr.l.1.§.incidit ff.ad Turpill. clem.de testib.in fine.& nos supra cap.11.q.2.Nau.lib.5.conf.21. ait, *subornare est clam ornare, & instruere*, & subornatio est suasio, boni vel mali ad bonum, vel malũ finẽ, & citat Cardin.in *clem.2.de testib.not.2.* & cum agatur de electione ad spiritualem iurisdictionem, mediantibus donis, promissis, obsecrationibus, vituperationibus &c. nulli dubium est, quod sit dispositio contra formales Simoniacos ex supra disputatis de natura Simoniæ cum adæquata pretii ratione scilicet à lingua, à manu, ab obsequio. Vnde *Bart.l.1.ff.ad l.iuliam,de ambitu* ait, *Simoniam apud Canonistas idem esse, ac ambitum apud legistas.* Et cum de donis, & promissis non sit difficultas, declarandæ sunt aliæ particulæ statuti; Ideo sit.

Quæstio IV. Quid sint Obsecrationes importunæ, & si in vim statuti prohibeantur, si liberè sine importunitate ingerantur.

Respondeo, Obsecrationes sunt preces, supplicationesque, quas Sacerdos offerre solet in publicis precationibus ad opem à Deo impetrandam. Vnde cõmuniter sacræ scripturæ Interpretes illas accipiunt pro sanctioribus precibus, quæ in sacrificio offerri solent. *1.ad Timoth.2.obsecro igitur, primum omnium fieri.obsecrationes, orationes postulationes &c.ad Eph.6. per omnem orationem, & obsecrationem*, vbi apparet non esse idem obsecrare, orare, & postulare, vt aliqui Iuris canonici Interpretes dixerunt, sed obsecratio connotat rem sacram, per quam petitur, vt in hunc posteriorem Pauli Locum dixit Cyrarius. *obsecrationem* (inquit) *quæ est cum expressione rei sacræ, per quam petitio fit exaudibilis, vt cum dicitur. Per passionem tuam libera nos*; quę est *glossa* mens, in priorem Apostoli sententiam, ex *Augustin. epist. 59.q.5.* & alibi, & sic docet *Turnebus lib.22.c.35.* & licet in statuto sumantur obsecrationes pro precibus, & instantiis, quæ fiunt apud vocales: attamen denotant preces efficacissimas, veluti quas apud Deum fundimus, vt sint ferè species quædam cultus, & latriæ. Quibus si addamus verbum Importunis vehementiam postulationis intelligemus. Importunum enim est, quod loci, temporis, & personarum rationem non seruat; opponitur siquidem opportuno, quod omnia ista importat. *Oltradus in tit. de tempor.vsur.initio. Io.Andr.c.cum ex eo,de elect. Archid.c.si quem de procur.in 6.Gaddaus ad l.233. init.de verb.signif.nu.1.* Significat igitur vehementem, & effrontem violentiam precum aptam ad extorquendum suffragium pro se, aut amico. Ex quo.

[Margin: Obsecratio quid sit.]

[Margin: Quid significat Importunum.]

Subornare ad bonum finē in electione est malum.

Respondeo secundo licet principaliter citata Iura intendant exterminare malam ambitionem, ac indignam Officialiū promotionem, includunt etiam ambitionem, & subornationem, quæ ad bonum finem ordinatæ sint, puta vt eligatur dignus, vel pro tali existimatus, est conclusio contra *Rod.tom.2.q.56.art.1. Cordub lib.1.q.35.& 36. initio Soto de iustit.q.6.ar.6 part. 66. col.1. lib.1. Nauar c.27.n.12. Portel.v.officia ordinis, à n 1.& v. subornatio n 2.3.4. Suar. de legib.lib.5.c.9. à n. 2. apud Hieron. Roder. resolut.58.num 45. Pasqualig. decis.255.* apud quem *Naldus in summa, verbo, religio, num.42. Cardin.in clement. de testib.* tenentes, illam tantum suffragiorum procurationem prohiberi, quę ordinatur ad malum finem, & ambitiosa est, non autē quæ est iusta, & respicit bonum religionis; constitutiones enim, & Iura suam mentem declarant in proemio, vt scilicet non eligantur personæ indignę.

Verum ex hoc eodem fundamento probo conclusionē, quia in Constitutionibus Apostolicis prohibetur ambitus, & subornatio, quæcunque illa sit, non distinguendo de dignitate, vel indignitate eligendi, ergo simpliciter, & absolutè intelligendæ sunt. Antecedens probatur primo ex decreto reformationis regularium, *Clement. VIII. cit.* ait enim, *vt omnis officiorum ambitus occasio præcludatur, caueant omnes a directa, vel indirecta vocum, seu suffragiorum procuratione &c.* vbi nec verbum quidem dicitur de personis &c. *Pius Quintus in Bulla ad extirpandos,* lata pro Fratribus Minoribus Conuentualibus, quam citat *Rodrig. loco superius adducto*. Nec verbum quidem in in proemio, vel dispositio reperitur de mala, vel bona electione, sed in proemio dicitur, *Ad frangendam pessimam corruptelam, quæ de administrationibus, & officijs huius Ordinis per gratiam, & sordes consequendis perperam inoleuit;* & infra mediū. *Cæterum præcipimus, atquè interdicimus omnibus, & singulis, ne pro magistratibus, & officiis prædictis ambitus fiant vlli aut pecuniæ etiam pro confirmationibus, sigillo, vel scriptura, aut quacunque alia re, vel causa soluantur, aliauè pactiones, siuè promissiones intercedant & c. sub priuatione, inhabilitate, infamia, furto &c.* Et sic nulla mentio fit de personis eligendis, sed de sola subornatione. Hanc adduxi, quia allegata fuerat, licet obseruantes non tangat, nisi ob paritatem rationis, & culpæ; *Gregorius XIII. in Bulla Consueuit Romanus Pontifex,* in qua declarat alteram *Pij V.* latam de modo, in electionibus

Ambitus sub quibus penis Franciscanis Cōuentualibus intercdictus.

nibus Prælatorum Ordinis seruando, & de ablegando ambitu ex ordine Fratrum Minorum procurato præcipuè per sæculariũ fauores, sistens in mero ambitu non loquitur de dignitate, aut indignitate personarum; itaquè ex proemio, & narratiua, ac dispositione Apostolicarum Constitutionum deducitur, prohiberi subornationes omnes, siuè in bonum, siue in malum finem ordinatas: quare firma remanet statuti dispositio, puniendos esse illos, qui alias subornant in electionibus.

Probatur deinde conclusio ratione, quia licet à crimine ambitionis videatur alienus, qui se virtutum merito dignum honoribus esse cognoscit. argumento ā contrario. c. *miramur, dist.* 61. *& l. Barbarius ff. de offic. Prætoris l. eos ff. de decurionib.* quia sine peccato honorem sibi concedi postulat, si est dignus. *c. in scripturis* 8. *q.* 1. *Io. Andr. in clem. de magist. c.* 1. iuxta quod etiã *Cassiodorus libr. nono. Nauar. epist.* 8. vt refert *Lucas de Penna ad lib.* 12. *Codicis l. prima fine. Priscorum.* inquit, *dogmatibus eruditi opinionis gratia delectentur augeri: nam quanto se vnusquisquè melioribus agnoscit actibus studuisse, tanto amplius grandiora præsumit appetere. Et Augustinus in sermone de die sua consecrationis* dixit: *laudari à malè viuentibus nolo, & detestor. laudari autem à benè viuentibus, si dicam nolo, mentior; si dicam volo, timeo, ne sim humanitatis appetitor, quam soliditatis, quid ergo dicam? nec plenè nolo, nec volo. Nec plenè nolo in laude humana periclitari, nec planè volo, ne ingrati sint, quibus prædico.* Et quod magis vrget, Apostolus ambitionem approbat; dũ 1. *ad Tim.* 3. *ait Qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Equidem ambitionem in voluntate consistere, ambitum vero in actu externo,* docet *Io. Caluinus in lexico, verbo ambitus, ex Festo lib. primo. & Varron. lib. quarto de latin.* Et licet laborem, non honorem desiderandum putet *S. Hieronymus ad Oceanum*: tamen vrgente necessitate charitatis, acceptandum esse Episcopatum docet; & doctrina communis fit apud S. *Anton. par.* 2. *tit.* 3. *cap.* 5. *& S. Thom.* 2 2. *quæst.* 131. *art. primo & secundo vbi & Caiet. Nau. de finib. humanor. actuum numero* 56. *&* 59. *Vigner, de instit. Theol. cap.* 6. §. 4. *Less. libr. tertio cap. secundo dub.* 3. *Tolet. libro quinto, cap.* 3. *de Episc. Layman. libro* 3. *sect.* 3. *num.* 11. *Peirin. de Prælato quæst.* 2. *cap.* 3. §. 19. *numero* 186. apud quem alii. Quod Ambitio ex suo genere non sit veniale, nec mortale, sed vtrumque euadit ex obiecto, ex modo, ex medijs. Mortale est

Argumẽtum a contrario sensu est efficax.

Merita honoranda.

Honoris desideriũ

eum sine meritis currit, quia cum honor sit reuerentia virtuti debita, ex *Arist. 4. Ethic. cap. 3.* contra naturam immerenti tribuitur. Vel cum honor procuratur merenti per media inordinata, vt sunt bona, pecunia, obsequia, & preces, affectata vehementia, exorbitantia, vel illa, quæ per leges ciuiles, canonicas, municipales prohibentur, vel quando merita (pręcipuè propria) non sunt ita clara, vt affectus decipere possit. Hinc dixit *Bernard. in epist. est sobria quædam, & quodammodo oculata ambitio moliens, saltem cautè, si non castè, si valet proficere clam sua negotia curat: sin verò manet in se, & pudoris umbram non deserit.* Et quia Ambitio est vicina virtuti, quia tam bonus, quam malus ęquè sibi honorem optant, & ideo est difficile, & periculosum inter Ambitionem bonam, & malam discernere, & cum in nostris affectibus æqui Iudices, vt plurimum esse non possimus, periculosum est se ambitioni committere, & quia dum peccandi periculo exponimur, peccamus; hinc deducitur, Ambitionem honorum, officiorum, & munerũ Religionis esse peccatum graue, & sine dubio esse peccatum mortale, si ambitus fiat contra tenorem statuti, quod cómentamus; & cum tàm in iure communi *in cap. per nostras de elect.* & ibi *Directorium*, quod citat, & sequitur *Nau. lib. 1. Consil. 6. de elect. num. 3.* quam etiam per statuta *ordinis capit.* ..... vetitum sit. aliquem eligere se ipsum, non video quomodo possit procurare, vt eligatur. Quia licet, inquam, in aliquo particulari casu hoc verum sit; tamen cum in vniuersum non verificetur, imo in vniuersum fallat, & per accidens est, quod vnus de millibus sit dignè ambitiosus, sequitur Legem, quæ fertur pro ijs actibus, qui vel semper, vel vt in plurimum accidunt, satis rationabiliter sub culpa, & sub pœna vetuere ambitionem. Ambitio siquidem in malam partem vniuersaliter accipitur, & venit ab Ambitu, idest circuitu, quem Candidati officiorum adhibebant, rogando, & supplicando Patres, vel Iudices, vt sibi officium, vel fauorabilem sententiam conferrent, & captabant populi suffragia, *Vt Varro, & Festus, ac* Rauard. *lib. 5 Var. c 6.* affirmant. & adeo in malam partem accipitur, vt nondũ per leges canonicas, apud quos Ambitio rerum sacrarum uocatur simonia in sensu, de quo loquimur, sed etiam per leges ciuiles apud ipsos Ethnicos, qui solo Iuris naturalis lumine ducebãtur, ãbitus crimẽ sit adfectati honoris, & extãt tituli apud *ff. et C. de Ambitu* cũ legibus latis à *Iulio Cæsare, & Caio Calphur. Piso*

ne,

ne, imo antiquiores ante Augusti tempora, vt colligitur *ex Cicerone pro Murena. & Plutarcho in vita Catonis*, & quidem per *l.Iuliam Ambitus relicta* pœna corporali, quo puniebantur ambitiosi de ambitu officiorum, antequam officia, & magistratus ad principis curam, & non ad populi suffragia prouidebâtur, seruata est pœna centum aureorum in ijs, vbi adhuc magistratus, & sacerdotia per Senatus Consultum petebantur. *& libr. 9. Cod.tit.26.* deportatione puniuntur *l.si quis 38.fin.ff. de pœnis*, ac pœna pecuniaria, qui defunctum magistratum repetere cõuictus fuerit. Permittebant etiam illis temporibus aliqualem ambitum, mediante blanda aliqua ratione petitionum, vt docet *Alex.ab Alex.* & legitur apud *Ciceronem lib.ad M.Fratrem de petitione consulatus* sed omnino aduersati sunt eos, qui per pecuniam, & malas artes magistratus inuaderent, vnde definitio ambitus est *Suffragiorum, data pecunia, corruptio*. Vnde *S.Hieron.ad Oceanum* declarans citata verba Pauli ait. *Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si teneatur, & administretur, vt decet, indecenter appetitur. Ideo in ocio cogitanda est vtilitas proximi, in actione requirenda est contemplatio Dei, ociũ sanctum quærit charitas veritatis, negocium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam si nullus imponit vacandum est veritati, si imponitur, suscipienda est propter necessitatem charitatis*. Et Gregor. relatus *1.q.6.c.sicut is, qui* ait *Sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admonendus, sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est procul dubio repellendus*; & loquitur de ambitu per importunitatem, & pretiũ procurato. *S*, item Leo Pontifex ad Aphricanos Episcopos relatus *c.miramur d.61.* scribit. *Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus, atquè actibus non offendit, ipsius tamen initis sui est perniciosus exemplo, & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ mala sunt incboata principio*: Et licet agat de ambitu per sordes corrupto, tangit tamen rationem formalem ambitionis. Bonifac.VIII. in *capit. quorundam. de elect, in 6.* vocat ambitionis vitium *pestem, quæ oculos mentis excæcat*. *S.* Ambros. *lib. 3. in Lucam* eam vocat *Ęruginem mentis, quæ animum, mentemq. perturbat Bernard. de considerat. lib. 3.* illam appellat *Crucem ambientium, quia omnes torquet: & in sermone quodam quadragesimali* vocat illam *subtile malum, virus, pestem occultam, doli artificem, matrem hypocrisis, liuoris parentem, vitiorum originem, tineam sanctita-*

tis, excæcatricem cordium, creantem ex remediis morbum, & ex medicina languorem generantem. Petrus Chrisolog. in sermone nominat Ambitionem *Simiam charitatis; charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis; charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus; charitas omnia suffert pro charitate, ambitio pro vanitate. Et his relictis.*

Respondeo tertio, qui humaniter, & blandè modo quodam ciuili sine importunitate, & sordidis instantijs sibi, vel alteri in electione suffragia procuraret, non incideret in pœnas statuti; patet ex tenore verborum, & ex exceptione firmante regulam in contrarium; si enim punit procurantem laudibus, & precibus importunis, ergo qui ista non agit, sicuti in statutum non peccat, ita in pœnas non incidit. Faciunt omnia, quæ superius sunt adducta hanc culpam excusantia.

Quæstio V. Quæ sint laudes, & vituperationes falsæ in ordine ad extorquenda suffragia, & quid si ageretur ad hunc effectũ per veras vituperationes.

Munus à lingua. Respondeo I. laudes, & vituperationes sunt munus à lingua, dum tanquam pretium inseruiunt ad obtinendas, vel impediendas dignitates, & officia de quo supra *q.2.resp.7* & de laudibus, si veræ sint, & pro digno adhibentur, nulla est simonia, vel subornationis suspicio: Si autem importunę, aut falsę sint, & adhibentur ad corrumpendum animum, vt captus cadat in manus ambientium, simoniam, & subornationem inducunt, de quo *Syluest. vers. simonia q.1.* vbi distinguit de laudibus, & precibus fusis pro se, vel alio. Digno, vel indigno, quod ad rẽ nostram attinet, illæ laudes dicuntur instrumenta ambitionis, quæ falsæ fuerint, & adulatoriæ sint, quia vbi exceditur in laudibus, adulationis vitium committitur & peccatur. S. *Th.* 2.2 *q.*115. & vt ex illo, & Arist. notat *Sylu. verbo adulatio n.*1. quia adulator est, qui gratia lucri aliis placere intendit, & hoc peccatum committitur, dum laudamus ea, quæ non sunt laudanda, vel quia sunt mala, vel quia sunt bona incerta, & in specie dũ laudamus aliquẽ de bonis, quæ non habet, vel augemus bona, quę habet, vel dũ dicimus malũ bonũ, & bonũ malũ. Et si adulatio fit laudãdo peccata, vel cum intentione fraudolenta nocendi corporaliter, vel spiritualiter, aut præbendo occasionem alteri peccandi, semper erit peccatum mortale, et si per talem adulationem aliquis beneficium consequatur, est simoniacus, & illud resignare tenetur, hæc omnia ex citato *Syl. d. ver. adulatio*, apud quẽ alii; laus igitur

Adulator.

falsa,

falsa, de qua loquitur statutum, erit adulatio supra declarata. In qua notandum insuper est, quod potentior adulatio requireretur ad expugnandum animum magis fortem, & sapientem, quã ad captiuandum hominem leuem, stultum & nebulonem. Et mẽsurari debet vis adulationis ex effectu secuto, nimirum, quia intentum obtinuit subornator.

Vituperationes deinde sunt iniurię, improperia sigillationes verbis expressa. Dum aliquis de re, quæ vt mala concipitur, redarguitur, obijciẽdo crimina, vel publica, vel occulta ob quæ inducitur quis ad faciendũ, vel deferendũ aliquid. Hũc sensũ habent loci aliquot S. scripturæ. 2. cor. 6. *Vt non vituperetur ministerium nostrum. & c. 8. Ne quis nos vituperet in hac plenitudine qua ministratur à nobis Psal.* 30. *Quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu.* & sensus est. vt exponunt doctores apud *Glos. ordin.* Ne nobis dicatur aliquid cõtra id, quod profitemur. Ne arguamur ex ipsis nostris operibus dũ vnũ prædicamus & aliud operamur. Itaq. *falsæ vituperationes* sunt improperia nobis dicta contra nostrã professionẽ. Vt si incõtinẽtiæ, cõtumaciæ, proprietatis argueremur, cõtra vota. Vel sacrilegii, hipocrisis, & id genus aliis cõtra sacerdotiũ, sãctitatẽ, religionem. Casus esse poterit. *si tu non ergas mihi suffragiũm ad prouincialatũ. publicabo te esse furẽ fornicariũ, fedifragũ.* quorũ formidine moueretur ille ad suffragandũ, in os illud prauũ incidat. Et tunc scimus in casu statuti, quia verè ille mouetur ob timorẽ iniuriarũ. Huc recurrit doctrina inculcata à nobis in hoc capit. *q.* 1. *fine resp.* 2. de volente aliquẽ iniustè infamare, ad impediendam consecutionem beneficii, cui, si datur pecunia, vt taceat, nõ est simonia. Nõ est quidẽ ex parte redimẽtis vexatio pẽ, sed est graue peccatũ ex parte infamare volentis. Et si quis per falsas vituperationes beneficiũ cõsequeretur, si vituperationũ redẽptio esset pretio extimabilis, cõmitteret simoniã. sicuti committeret Episcopus, qui daret beneficiũ ex illo præcisè, quia secus posset offendi in rebus, fama, persona. omnia enim hæc sunt pretio extimabilia, & nullus debet committere contra ius diuinũ, & naturale, eoquod timet iacturã, etiã vitę. Debemus siquidẽ amare Deũ super omnia, & non est cõparatio præceptorũ naturaliũ inter se, quæ admittunt excessũ, & defectũ, sed rerum naturaliũ, & positiuarũ cũ iure diuino. *Nã qualibet mala potius tolerare vir fortis debet, quã in peccatũ consentire.* etiã veniale. *S. August.* 1. *de ciuit. dei c.* 2. relatus in *c. Ita ne.* 32. *q.* 5. & super Psal. 5. relatus *c. ne quis.* 22. *q.* 2. quo loco ait. Nõ licere mẽtiri,

Vituperationes.

Simonia est, dare officium ne infamemeris.

neq. pro tuẽda vitã. & replicat in libris de *Mendacio, & contra mend. ad Consensium.*

Ius positiuum quando non obligat.

Hoc dixerim ad differẽtiã simoniæ, quæ esset iuris merè positiui, quia in eo casu præferenda esset vita, vel grauis fortunarum iactura, trãsgressioni positiui præcepti, quod regulariter cũ tãto incõmodo nõ obligat. & metus amissionis bonorum æquiparatur metui mortis. *Bald. in l. si ob turpẽ. ff. de condic. ob turpẽ. cau. c. 2. quod metus causa. l. propter litẽ. de excus. tutel.*

Amissio bonorum & vitæ, idem,

Si quæras, an metiẽda sit vituperatio ista cũ regula timoris, ita ut sicuti nõ admittitur timor ad excusãda peccata, nisi sit cadens in cõstãtẽ virũ, ita etiã nõ cẽseãtur vituperationes falsæ ad incurrendas pœnas statuti, nisi eius ponderis fuerint, quæ moueant virum constantem.

Vituperationes quando timendæ.

Resp. affirmatiuè. Quia intantũ minæ, & damna mouent volũtatẽ ad operãdũ, inquãtũ timẽtur. timẽtur autẽ, si apprehẽdãtur vt grauiter offensiuæ. faciũt muta capitula tituli. *De his, quæ vi, metusue*, præcipue *c. Abbas*. in quo declaratur nulla electio facta per metũ. *c. ad aures.* facta ob terrorẽ *c. ad audiẽtiã.* excusatur ab excõmunicatione, qui ob timorẽ cõmunicauerat cũ excõmunicato. *c. sacris canonib. c. cũ dilectus filius.* declaratur, nõ subueniri metũ passo, nisi fuerit cadẽs in cõstãtẽ virũ Et exemplificat de metu mortis, & cruciatuũ corporis, qui in cõstantes viros cadit.

Metus quando excusat.

Quando iustus.

Contra. metus iustus ex factis, non ex verbis nascitur. *l. metũ & ibi Bald. ff. quod metus causa.*

Minæ.

Resp. Antecedẽs est verũ, quãdo minæ excãt ab homine, qui nõ solet in actũ descendere, secus, falsũ est. Quinimo minæ metũ incutiũt. *c. accedens. de conuer. coniugat. vbi Innoc, Bartol. & Angel. in l. adinuidiã. C. quod metus causa.* *Doctor. in c. causam matrim. de offic. deleg. Bart. in l. famosi §. 1. ff. ad l. Iuliam maiestatis. et in l. 4. ff. quod metus causa. l. minæ. eod. Glos. in c. dilect. eod. Bald. et dd. in l. metũ. C. eod.* Hinc maxima legalis, & canonica *Minæ nõ affectatæ, et arma metũ incutiũt.* idest, quotiescumq. is, qui minatur dãnũ inferre possit, & solitus sit. *Glos. in c. fuerũt. d. 7.* Ex qua cõmuni doctrina infero, illũ tãtũ mereri pœnas statuti, qui esset malælinguæ, & decoctæ cõsciẽtiæ, quiq. aptus esset exire de facto in vituperationes cõminatas: siue quia consueuit pessimè de proximo effutire: siue quia ex vita, & moribus existimaretur aptus ad aliquẽ vituperãdũ. Quia metus nõ cõcipitur, nisi ex re, quæ verisimiliter ad hũc finẽ tẽdit. *Bart. in d. l. metũ. & l. rectẽ. C. quod metus*, & sufficit incussus, etiã si nõ sequatur effectus. *Glos. & Bart. in l. habitatores. §. fin. ff. quod metus, & c. ad audiẽtiã. eod.* Si enim

Et arma metum inferunt.

Metus vnde concipiatur.

sola

sola cõsuetudo infamãdi attẽdẽda esset, nõ deberemus cõcipere timorẽ ex primo actu cõminationis, cũ tamẽ consuetudo sine actibus nõ cõsurgat. sufficit coniectura rationabilis, quod vituperator exibit in actũ. *Io. Andr. boni de appel. Bald cõs. 164. vol. 3.*

Falso infamat qui verũ, sed secretum delictum propalat

Respondeo secundo, Vituperationes falsæ, non tantum dicendæ sunt, cum notoriam falsitatem important; sed etiam si is verum diceret, secretum tamen, puta quia nouit vnum ex vocalibus adulterium commisisse, quod tamen occultum esset. Ratio est, quia maior metus ex veritate, quam ex falsitate incutitur, cum plus infament vera, quam falsa crimina recole dicta à nobis *in cap. de infamatoribus*. Quia iniuriam infert, qui alium in fama lædit, etiam si vera dicat. *Oldradus conf. 55. Roman. conf. 86. Io. de Anan. conf. 44. Grauet. conf. 168. n. 3. volum. 1 Bart. in leg. eum qui nocentem. ff. de iniur. Imola in l. turpia ff. de legat. Abb. in c. cum te de re iudicata, Io. Andr. in addit. ad specul. de iniur. initio*. ea potissimum ratione, quia delictum occultum habetur in ordine ad notitiam aliorum, ac si non esset.

Subornatur etiam per veras vituperationes.

Respondeo tertio, etiam si statutum dicat *Vituperationes falsas*. assero eum, qui per veras vituperationes extorqueret suffragium, esse subornatorem. Quia licet verum sit, non debere procedi contra eum, actione iniuriarum, qui verum diceret, id tamen supra allegati DD. concedunt, quando illius reuelatio reipublicæ interesset. At in casu nostro non solum non interest reipublicæ, quod quis infametur, vt in electionem concurrat, quinimò maximum reipublicæ damnum creat, vtendo tali medio, cum mens religionis, & ecclesiæ sit, quod electiones sine subornatione fiant, & libertatis integritas conseruetur.

Quæstio VI. Qualis subornatio sit, quæ comminationibus extorquetur.

Comminatio quando subornat.

Respondeo, absoluta, & maxima, quando fiunt ab homine pestilente vel a superiore, qui non sit solitus multa dicere, & pauca facere. *Bart. & Bal. in l. 4. ff. ex quibus causis mal. vel a persona verosimiliter timenda, & ibi glos. & in l. metam ff. quod metus causa*, quia, vt idem *Bart. in l. 1. §. quæ oneranda fin. ff. quarum rerum actio non datur*. comminationes sunt metus incussiones, quæ non raro faciunt iustum metum. Declarat autem *Toletus lib. 7. cap. 8. num. 2.* quis sit metus iustus cadens in virum constantem, dicens esse cum malum quod committit minus est malo, quod timet. quo casu natura dictante, eligit minus malum, vt maius vitet. Vt metus propriæ mortis, aut filiorum amissio bonorum, timor verberum, carceris, & similia maius malum

Metus cadens in virum constantem.

malum sunt, quam vxorem ducere, addo, vel suffragari indigno; cum autem minus est malum quod timetur, malo, quod per timorem committitur, non dicitur cadens in constantem virum, nec contractus dirimit, nec a pœnis liberat. & citat *cap. cum locum. cap. veniens* 1. *de sponsal. capitul. significauit. de eo qui duxit vxorem, quam polluit.* quibus locis declaratur nullum matrimonium contractum per iustum timorem, & cadentem in constantem virum. quem *Vlpianus in l. 1. ff. de eo quod metus*, definit *Instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidationem*. ad vani timoris differentiam, qui in virum inconstantem, & meticulosum cadit. quod docuit *S. Thom. in 4. d. 29. q. vnic. ar. 2 Sotus ibid. Syluest. v. metus quaest. 1. Couar. 4. decret. 1. par. cap. 4. §. 1. nu. 16. & par. 2. cap. 3. §. 4. num. 6.* Licet autem iustus metus declaretur per mortis timorem, bonorum amissionem, carceris diuturnitatem &c. multa tamen alia sub his veniunt, vt timor reuerentialis, quo filius timet patrem offendere, vxor maritum, pupillus tutorem, subditus abbatem, clericus Episcopum, maximè si incutiatur cum asperitate vultus, & verborum, cum assiduitate petentis, importunitate, resoluta expressione obtinendi quod postulat, vt docet *Lessius lib. 2. de iust. cap. 17. dub. 6. nu. 35.* vbi tredecim huiusmodi timores enumerat. *Suar. 3. tom de relig. lib. 6. cap. 4 nu. 17. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 5. quaest. 9. Rodrig. in sum par. 2. cap. 8. num. 10. Nau. lib. 3. de regul. cons. 89. num. 2.* & deducendo ad rem nostram communem hanc doctrinam.

Timores viciantes electiones.

Certum est primo, esse subornatorem, qui comminaretur verbera, & atroces iniurias, & de executione timeretur, cadit enim in constantem virum.

Secundo, Visitator subornaret, & multò magis Prouincialis, & super omnes Generalis, si rogaret suffragium, comminando expulsionem è prouincia, vel conuentu, aut impedimentum a consecutione iusti honoris, si suam offensionem, animo conceptam ostenderet, si toruis oculis, trucique vultu comminaretur, maximè si tales personæ ad iram præcipites essent, iustitiæ leges non seruarent, de facto, & cum imperio procederent. *Angelus, & Salycetus in l. 1. C. si qui Imperat. maledixerit Bellamera decis. 626. Paris. cons. 66. num. 10 volum. 4. Bald. in l. 1. in prin. C. si quacunque praeditus potestate vers. 72.* ait, minas officialis inducere iustum metum. Ratio est, quia in Regularibus non attenditur filiorum occisio, bonorum expilatio, & his similia, sed quies mentis, pax cellæ, salutis conseruatio, gradus, per

ordi-

ordinata media consecutio, persecutionum vitatio, non demereri iram, & indignationem Prælatorum, qui per fas, & nefas possunt subditos varijs tribulationibus exercere, eosque inuisos omnibus reddere. & magni ponderis est, superiorem habere inimicum, & apud religiosos diuulgari, quod talis subditus non sit in libro viuentium. Experientia docuit, quanti ponderis ista sint in Religioso, qui sibi viuere velit. Equidem essent ista vberrima patientiæ leges, dum persecutionem pro iustitia pateretur. attamen non omnes capiuntur dum ingenua, ac forti virtute armati reperiuntur. Itaque & subditosq;, & superiores pœnis in subornatores latis dignos iudico, qui his artibus electiones arietarent, lege *Farin.* 1. *par. decis.* *Rot. decis.* 779. *num.* 10. vbi addit, Ad annullandam professionem, sufficere minas iunctas cum reuerentia paternali, ac etiam metum reuerentialem, coniunctum cum timore incurrendæ grauis, & diuturnæ offensionis paternæ, cum asperitate vultus, verborumque. *Sanch. lib. 4. de matrim. disput. 6. numer. 14. & 37. Laym. lib. 4. de statu relig. cap. 5. numer. 6. Lessius lib. 2. cap. 17 num. 35. Coninch. disput. 28. de matrim nu. 35. Tannerus tom. 4 disp. 8. dub. 2. num. 31.* Et licet minus requiratur ad incutiendum timorem mulieri, attamen metus incussus per reuerentiam, & austeritatem superioris, eiusdem rationis est. Timor reuerentialis quãdo vitiat professioné.

Tertio, in has pœnas incidere etiam illos, quibus subornatores vterentur, tanquam mediatoribus, ex regula canonica, *qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*, & est casus expressè decisus in statuto relato quæst. 3. huius capituli.

Quæstio VII. Dicente statuto, *Inducere conantur, vt sibi, vel alteri suffragium ferat:* & supra, de violentia precum, comminationum, & vituperationum actum sit, an etiam in has pœnas incideret, qui rogaret vocalem, vt sibi, aut alteri suffragium ferret, & ille libere consentiret.

Respondeo, Inducere aliquem, vt eligat, vel non eligat dignum, aut indignum, per rationes, & suasiones licitas, consuetas, & honestas, non est subornare. Ideo cauit statutum, *Non autem illi qui conferendo, vel consulendo, talem dignum, aut indignum ad officium dixerint &c.* Equidẽ de iure est, vt ante electionem consulatur, & discurratur. *Panor. in cap. cum in veteri de elect. nu. 11. Nau. lib. 5. consil. 21.* vbi explicat constit. Pij V. in qua prohibetur fratribus Minoribus, sub pœnis excommunicationis, suspensionis, & carceris, ne per fauores sæcularium officia procurent, docetque non prohiberi subornationem bo- Non subornat, qui licitè rogat.

nam:

natio, quę iuxta statutum plecti debet. Inquit enim, *Aliquem inducere conantur, vt sibi vel alteri suffragium ferat.* nō ait, omnes, vel maiorem partem, vel conantur superiores euadere. stat igitur stricta statuti interpretatio, si vnum tantum subornent, & Ratio est, quia interest religioni, compescere istas subornationes, siue sint completæ, siue non. vt scilicet remota incompleta, non deueniatur ad completam, & ad euertendam rempublicam. & cum simus in clara dispositione statuti, non est, cur recurramus ad materiam simoniæ, de qua est alia dispositio, sicuti de beneficiali confidentia dispositum est, infligere pœnas, etiamsi ab vna tantum parte sit commissa, vt supra *q.1. respons.8.§. quintum dispensatus.*

Difficultas tertia. An puniendi sint conatus, etiam non secutis supradictis effectibus, puta egit quantum potuit pro subornando aliquo electore, multos conuenit, multos tentauit, voti tamen compos non euasit, an iste puniri debeat.

Conatus irriti in subornatione sūt puniendi.

Respondeo, puniri debet pœna extraordinaria, vt in simili sentit *Menocb. de arbitris casu 243. num.16.* de eo, qui tentauit corrumpere iudicem, licet iudex non consenserit, vnde maxima illa, *Non punitur affectus, nisi sequatur effectus.* intelligitur de pœna ordinaria, non de extraordinaria. *Couar. in Clem. si furiosus. init. par.2. num.6. ver. est omnino considerandum. & idem Menocb. casu 360. num.92. apud quem multi, & Tiraquel. de pœnis, causa 39. & 58. num. 1.* & Ratio est, quia subornatio attentata est peccatum, omnimode se se opponens humilitati, iustitiæ, meritis, & reipub. scandalorum, & perturbationibus plenum, ergo est de sua natura punibile, saltem ad arbitrium superioris, & quidem grauissimè, vt cæteri timorem habeant, sicuti quælibet alia attentatio homicidij, adulterij, furti, maximè inter religiosos, quorum pax, in virtutum exercitio consistit.

Scio examinari in iure ciuili, an omne, quod male, aut dictū, aut factum apparet, illicitumuè, aut contra bonos mores existit delictum censeri debeat, & pœna dignum, vt in terminis disputat *Petrus Caballus casu.1. cent.1.* negatiuè respondetur, idquè multis legibus comprobans, & doctoribus vsquè ad *nu.16.* Vbi aduertit, peccantem contra præceptum legis puniendum esse pœna arbitraria, & citat *Glos. & Bart. in l. nemo martyres. C. de sacros. eccles. & in l. legis virtus ff. de legib.* & alia, sentitquè etiam si nulla imponeretur pœna, ipsam culpam esse peccati pœnam. *ex l. sanctio legum ff. de pœnis. Quamquam vbicumquè nullis legibus punita sunt crimina, natura ipsa sumit pœnas, & crudelius*

An omne male factum sit punibile.

autho-

authores vexat, & punit, quamsi latis legibus pœnæ inflicta fuissent, & sæpe ipsa conscientia in leuissimis etiam peccatis, tormento continuo supplicium facti infert. ex *Iodoco in pract.crimin.cap. vlt.* Verum, quidquid sit de iure ciuili, constat ex iure canonico, omne peccatum puniri debere *c.iustum est. 23.quæst. 2.cap. si is, qui prælatus 23. quæst.4.* licet in tota hac *quæst.4.dict.causa 23.* reperiantur patrum sententiæ pro vtraquè parte, prout occasio, necessitasquè suaserint, illud certum est, culpam omnem sicuti est Dei offensa, & rationis peruersio, ita, pro emendatione, & aliorum exemplo punienda est.

Quæstio VIII. In quibus casibus particularibus subornatio in electionibus committatur.

Respondeo primo, subornatio, & simonia est, conuenire inter electores, vt ille suffragetur mihi in vna electione, & ego illi in altera, *Nau. Angelus, Syluest. Rodrig. Reginal. apud Peirinum tom.1.quæst 1.cap.31.§.9.dicto 2. Petrus* Nauar. *Armilla, Tabiena Lopez, Riccard. Diana, Villalouos, Portel*, apud *Zacchariam Pasqualigum decis.226.numer.3.* Quia paciscitur de re spirituali, quod est simonia, *cap.quam pio.1.quæst.2.cap.cum pridem. capit. pactiones de pactis. cap.præterea 1.de transaction. cap tua nos. cap. de hoc autem de simon.* Nec iuuat, quod detur res spiritualis pro re spirituali; quia hoc etiam est prohibitum *cap. quæsitum de rerum permut.* Repedere suffragia in electione est simonia.

Dices, posset pacisci, de electione, per quam datur ius ad spiritualia, sed de commodo illius, quod est quid temporale, puta quia electus est meus amicus, mihi fauebit, vt speculatur *dic. Pasqualigus decis.224.num 4.5.6.7. licet num.8.* dicat, posse fieri quando commodum ab electione separari potest, quod iudicat impossibile, & in decis. 225. repetens hanc materiam commodi dicit, non posse fieri, si commodum electionis deducatur in pactum, quia tunc tolleretur libertas, quæ est electionis essentia, posse, si tantum proponatur mutuum commodum suasoriè, veluti si ostendatur voluntas eligendi aliquem, si alius tamen prius eligatur, & tunc est mera suasio, qua electores mouentur ad eligendum aliquem, oblata spe commodi, & personæ alias sint dignæ.

Respondeo, cum Villal. tom. 2. tract. 37. diffic. 24. Dian. 4. par. tract. 4. miscell. resolut. 150. Cælestinus in compendio Theolog. moralis art. 7. cap. 4. ab eodem Pasqual. citatis num. 2. decis. 225 esse subornationem, & simoniam, licet hoc vltimum, aliqui ex supra- Pacisci de reciproca electione est simonia.

ſupradictis non affirment, ſed vtriuſque ratio eſt, quia datur ſpirituale pro temporali, tanquam motiuum, & idem eſt, ac dicere Emo in beneficio, non ius ſpirituale, ſed commodum redditum, vel moueor a commodo, non a ſpiritualitate, qua ſpeculatione ſtrueretur ſolemnis illuſio ſacris canonibus, ſi per metaphyſicam abſtractionem poſſet commodum à beneficio, & prælatura ſeparari, & pacta intercederent inter commoda temporalia, non inter iura ſpiritualia, ob quæ talia commoda conferuntur, vide dicta *quæſtio 2. reſp. 5.* de venditione materiæ ſacramentorum.

Simonia eſt ſuffragari pro officio.

Reſpondeo ſecundo, ſubornatio, & ſimonia eſt, ſi promittitur officium pro ſuffragio ferendo v. g. ſuffragare pro Petro, & eris definitor. *cap. de hoc de ſimonia Azor. tom. 3. lib. 12. capit. 7. quæſt. 1. apud Peirinum cit.* §. *dico* 4. & omnes alij ſupracitati. Quia intercedit pactum, emptio, & venditio.

Negare ſuffragiū ob tēporale eſt ſubornatio.

Reſpondeo tertio, Dans pecuniam, vel munus à lingua, aut obſequio, ne accuſeris tamquam vere ſpurius, excommunicatus, inhabilis &c. & propterea ab electione excludaris, eſt ſimonia, & ſubornatio. *cap. nemo de ſimon. vbi Panor. num.* 1. *& Gloſ. Graſſius 1. par. deciſ. lib. 2. cap. 96.* citati a Peirino ſupra §. dico 6. Gloſ. in cap. Matthæus, Panorm. *in cap. dilectus 1. cum Innoc. Abb. Felin. de ſimon. Redoan. Nau. Suarez, Azor. Laym. Bonac. Palao, Reginal. citati à Paſqualigo deciſ.* 236. *num.* 2. Quia ſimonia eſt, non ſolum dare ſpirituale pro temporali ſed etiam omittere ſpirituale debitum ex officio, pro temporali.

Iniuſta vexatio redimi poteſt;

Excipiunt tamen, ſi vexatio eſſet iniuſta, ſiue illa ſit actualis ſiue aperte futura, vel imminens, parum enim intereſt inter malum actuale, & malum futurum. *Regin. lib.* 13. *for. pænit. nu.* 126. *Fernandez part. 3. examinis Theolog. mor. cap.* 14. §. 1. *nu.* 28. contra *Sotum de iuſt. lib. 9. quæſt. 6. art. 1. Bonac. tom. 1. diſp. 1. de ſimon. quæſt. 6. punct. 5. num.* 11. Quia de iure naturæ quilibet tenetur eximere ſe a malis, iniuſtè illatis, vel inferendis, & hoc non facit, vt adquirat ius ſpirituale, quod non habet, ſed ad tuendū ius, quod poſsidet, & a quo deturbari ſe videt per malas artes.

Etiam iuſta iniuſte intentata.

Sunt qui addunt, non ſolum poſſe, quando vexatio eſſet iniuſta, ſed etiam quando eſſet iuſta, iniuſtè tamen intentata, vt ſi me vellet infamare de adulterio, illegitimis natalibus, de excommunicatione, qui defectus verè in me reperiuntur, ille tamen moueretur, non zelo, ſed odio, & vindicta: ſiue, vt impedito me a conſecutione dignitatis, promoueatur amicus ſuus. Verum

in

in hoc vltimo non bene diſcurrunt, quia in electionibus non attenditur animus, ſed meritum, Quid refert, quoad ſubſtantiam electionis, quod ego non ſuffrager indigno ex Zelo, aut ex odio, cum ſufficiat, illum indignum cognoſcere? & quid refert, quod digno votum denegem, vel quia illum odio, vel ex alio capite peccatum odii impertinens eſt ad electionem; ſicuti impertinens eſſet ad reſtitutionem. Nam ſi non reſtituo, quia ſum inimicus, vel reſtituo, Quia amicus, nihil facit ad debitum reſtitutionis, quæ ſolam iuſtitiam reſpicit. Ita in electiône digni, vel indigni attendenda ſunt merita, non affectus. Illud præcipuè eſt animaduerſione dignum, quod poſſim dare pecuniam ad remouendum aliquem, ne me impediat à paſſiua electione, eo quod alius procurat illam pro ſuo amico. Hoc enim nullo modo fieri poſſe exiſtimo, quia hoc eſſet, electionem ſibi indirectè emere. Et cum hoc ſit familiare in tractatu electionis, dum nimirum excluditur vnus, vt intrudatur alius, ſi licitè poſſum dare pecuniam volenti me accuſare de veris defectibus, vt ſuum amicum promoueat, tota æconomia electionis ſimoniacis ſordibus exponeretur. Quando autem iniuſtitia caderet, non ſuper affectu, ſed ſuper obiecto; nimirum ſi vellet me diffamare contra ordinem iuris de impedimento occulto, & adhuc ad notitiam aliorum non expoſito; quia tunc me iniuſtè vexat, poſſum redimere hanc vexationem pretio, quia in hoc caſu ius meum tueor. Et hic cadit exemplum de eo, qui ſine culpa poteſt alium occidere, volentem ſe occidere iniuſto modo, quia tunc aggreſſor occidendi poteſtatem non habet. Sic non habens poteſtatem à iure publicandi meum peccatum. Niſi contra iuſtitiam, ſi id facit, vexat me iniuſtè, & dat mihi ius redimendi meam vexationem. Extra hanc iniuſtitiam, omnis alia redemptio eſt ſimoniaca, quia non iure debita. Nam ſi impediens me, vt ſuum amicum ad dignitatem euehat, poteſt pecunia molliri, poſſet etiam Epiſcopus, qui volens dare beneficium ſuo amico, vel nolens dare mihi ex odio in meam perſonam, me excludat. Cum non magis liberè poſſit Epiſcopus dare ex amore, vel negare ex odio beneficium, quam ipſe ſim in parando contra te impedimento, & dirigendo electionem ad meum amicum. Æquè enim poſſum, & tibi, & illi ſuffragari mediantibus iuſtis cauſis, quidquid ſit de affectu Ergo ſi ille alter

Dare pecuniam ne impediar ab electione non licet.

tis, excæcatricem cordium, creantem ex remediis morbum, & ex medicina languorem generantem. Petrus Chrisolog. in sermone nominat Ambitionem *Simiam charitatis; charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis; charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus; charitas omnia suffert pro charitate, ambitio pro vanitate. Et bis relictis.*

Respondeo tertio, qui humaniter, & blandè modo quodam ciuili sine importunitate, & sordidis instantijs sibi, vel alteri in electione suffragia procuraret, non incideret in pœnas statuti; patet ex tenore verborum, & ex exceptione firmante regulam in contrarium; si enim punit procurantem laudibus, & precibus importunis, ergo qui ista non agit, sicuti in statutum non peccat, ita in pœnas non incidit. Faciunt omnia, quæ superius sunt adducta hanc culpam excusantia.

Quæstio V. Quæ sint laudes, & vituperationes falsæ in ordine ad extorquenda suffragia, & quid si ageretur ad hunc effectũ per veras vituperationes.

Munus à lingua. Respondeo I. laudes, & vituperationes sunt munus à lingua, dum tanquam pretium inseruiunt ad obtinendas, vel impediendas dignitates, & officia de quo supra *q.2.resp.7* & de laudibus, si veræ sint, & pro digno adhibentur, nulla est simonia, vel subornationis suspicio: Si autem importune, aut falsę sint, & adhibentur ad corrumpendum animum, vt captus cadat in manus ambientium, simoniam, & subornationem inducunt, de quo *Syluest. vers. simonia q.1.* vbi distinguit de laudibus, & precibus fusis pro se, vel alio. Digno, vel indigno, quod ad rẽ nostram attinet, illæ laudes dicuntur instrumenta ambitionis, quæ falsæ fuerint, & adulatoriæ sint, quia vbi exceditur in laudibus, adulationis vitium committitur & peccatur. S. *Th.2.2 q.115.* & vt ex illo, & Arist. notat *Sylu. verbo adulatio n.1.* quia adulator est, qui gratia lucri aliis placere intendit, & hoc peccatum committitur, dum laudamus ea quæ non sunt laudanda, vel quia sunt mala, vel quia sunt bona incerta, & in specie dũ laudamus aliquẽ de bonis, quæ non habet, vel augemus bona, quę habet, vel dũ dicimus malũ bonũ, & bonũ malũ. Et si adulatio sit laudãdo peccata, vel cum intentione fraudolenta nocendi corporaliter, vel spiritualiter, aut præbendo occasionem alteri peccandi, semper erit peccatum mortale, et si per talem adulationem aliquis beneficium consequatur, est simoniacus, & illud resignare tenetur, hæc omnia ex citato *Syld. ver. adulatio*, apud quẽ alii; laus igitur

Adulator.

falsa,

falsa, de qua loquitur statutum, erit adulatio supra declarata. In qua notandum insuper est, quod potentior adulatio requireretur ad expugnandum animum magis fortem, & sapientem, quã ad captiuandum hominem leuem, stultum & nebulonem. Et mẽsurari debet vis adulationis ex effectu secuto, nimirum, quia intentum obtinuit subornator.

Vituperationes deinde sunt iniuriæ, improperia sigillationes verbis expressa. Dum aliquis de re, quæ vt mala concipitur, redarguitur, obijciẽdo crimina, vel publica, vel occulta ob quæ inducitur quis ad faciendũ, vel deserendũ aliquid. Hũc sensũ habent loci aliquot S. scripturæ. 2. cor. 6. *Vt non vituperetur ministerium nostrum. & c. 8. Ne quis nos vituperet in hac plenitudine qua ministratur à nobis Psal. 30. Quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu.* & sensus est vt exponunt doctores apud *Glos. ordin.* Ne nobis dicatur aliquid cõtra id, quod profitemur. Ne arguamur ex ipsis nostris operibus dũ vnũ prædicamus & aliud operamur. Itaq. *falsæ vituperationes* sunt improperia nobis dicta contra nostrã professionẽ. Vt si incõtinẽtiæ, cõtumaciæ, proprietatis argueremur, cõtra vota. Vel sacrilegii, hipocrisis, & id genus aliis cõtra sacerdotiũ, sãctitatẽ, religionem. Casus esse poterit. *si tu non ergas mihi suffragiũ ad prouincialatũ. publicabo te esse furẽ fornicariũ, fedifragũ.* quorũ formidine moueretur ille ad suffragandũ, in os illud prauũ incidat. Et tunc scimus in casu statuti, quia verè ille mouetur ob timorẽ iniuriarũ. Huc recurrit doctrina inculcata à nobis in hoc capit. *q. 1 fine resp. 2.* de volente aliquẽ iniustè infamare, ad impediendam consecutionem beneficii, cui, si datur pecunia, vt taceat, nõ est simonia. Nõ est quidẽ ex parte redimẽtis vexationẽ, sed est graue peccatũ ex parte infamare volentis. Et si quis per falsas vituperationes beneficiũ cõsequeretur, si vituperationũ redẽptio esset pretio extimabilis, cõmitteret simoniã. sicuti committeret Episcopus, qui daret beneficiũ ex illo præcisè, quia secus posset offendi in rebus, fama, persona. omnia enim hæc sunt pretio extimabilia, & nullus debet committere contra ius diuinũ, & naturale, eoquod timet iacturã, etiã vitæ. Debemus siquidẽ amare Deũ super omnia, & non est cõparatio præceptorũ naturaliũ inter se, quæ admittunt excessũ, & defectũ, sed rerum naturaliũ, & positiuarũ cũ iure diuino. *Nã qualibet mala potius tolerare vir fortis debet, quã in peccatũ consentire.* etiã veniale. *S. August. 1. de ciuit. dei c. 1.* relatus in *c. Ita ne. 32. q. 5.* & super Psal. 5. relatus *c. ne quis. 22. q. 2.* quo loco ait. Nõ licere mẽtiri,

Vituperationes.

Simonia est, dare officium ne infameris.

neq. pro tuēda vitā. & replicat in libris de *Mendacio, & contra mend. ad Consensium.*

Ius positiuum quando non obligat. · Hoc dixerim ad differētiā simoniæ, quæ esset iuris merè positiui, quia in eo casu præferenda esset vita, vel grauis fortunarum iactura, trāsgressioni positiui præcepti, quod regulariter cū tāto incōmodo nō obligat. & metus amissionis bonorum æquiparatur metui mortis. *Bald. in l. si ob turpē. ff. de condic. ob turpē. cau. c. 2. quod metus causa. l. propter litē. de excus. tutel.*

Amissio bonorum & vitæ, idem. Si quæras, an metiēda sit vituperatio ista cū regula timoris, ita ut sicuti nō admittitur timor ad excusāda peccata, nisi sit cadens in cōstātē virū, ita etiā nō cēseātur vituperationes falsæ ad incurrendas pœnas statuti, nisi eius ponderis fuerint, quæ moueant virum constantem.

Vituperationes quando timendæ. Resp. affirmatiuè. Quia intantū minæ, & damna mouent volūtatē ad operādū, inquātū timētur. timētur autē, si apprehēdātur vt grauiter offensiuæ. faciūt multa capitula tituli. *De his, quæ vi, metusue,* præcipue *c. Abbas.* in quo declaratur nulla electio facta per metū. *c. ad aures.* facta ob terrorē *c. ad audiētiā.* excusatur ab excōmunicatione, qui ob timorē cōmunicauerat cū excōmunicato. *c. sacris canonib. c. cū dilectus filius.* declaratur, nō subueniri metū passo, nisi fuerit cadēs in cōstātē virū. Et exemplificat de metu mortis, & cruciatuū corporis, qui in cōstantes viros cadit.

Metus quando excusat.

Quando iustus. Contra. metus iustus ex factis, non ex verbis nascitur. *l. metū & ibi Bald. ff. quod metus causa.*

Resp. Antecedēs est verū, quādo minæ excāt ab homine, qui nō solet in actū descendere, secus, falsū est. Quinimo minæ metū incutiūt. *c. accedens. de conuer. coniugat. vbi Innoc, Bartol. & Angel. in l. adinuidiā. C. quod metus causa* Doctor. *in c. causam matrim. de offic. deleg. Bart. in l. famosi §. 1. ff. ad l Iuliam maiestatis. et in l. 4. ff. quod metus causa l. minæ. eod. Glos. in c. dilect. eod Bald. et dd. in l. metū. C. eod.* Hinc maxima legalis, & canonica *Minæ nō affectatæ, et arma metū incutiūt.* idest, quotiescumq. is, qui minatur dānū inferre possit, & solitus sit. *Glos. in c. fuerūt. d. 7.* Ex qua cōmuni doctrina infero, Illū tātū mereri pœnas statuti, qui esset, malælinguæ, & decoctæ cōsciētiæ, quiq. aptus esset exire de facto in vituperationes cōminatas: siue quia consueuit pessimè de proximo effutire: siue quia ex vita, & moribus existimaretur aptus ad aliquē vituperādū. Quia metus nō cōcipitur, nisi ex re, quæ verisimiliter ad hūc finē tēdit. *Bart. in d. l. metū. & l. rectè. C. quod metus.* & sufficit incussus, etiā si nō sequatur effectus. *Glos. & Bart. in l. habitatores. § fin. ff. quod metus, & c. ad audiētiā. eod.* Si enim sola

Minæ.

Et arma metum inferunt.

Metus vnde concipiatur.

sola cõsuetudo infamãdi attẽdẽda esset, nõ deberemus cõcipere timorẽ ex primo actu cõminationis, cũ tamẽ consuetudo sine actibus nõ cõsurgat. sufficit coniectura rationabilis, quod vituperator exibit in actũ. *Io. Andr. boni de appel. Bald cõs. 264. vol. 3.*

Respondeo secundo, Vituperationes falsæ, non tantum dicendæ sunt, cum notoriam falsitatem important; sed etiam si is verum diceret, secretum tamen, puta quia nouit vnum ex vocalibus adulterium commisisse, quod tamen occultum esset. Ratio est, quia maior metus ex veritate, quam ex falsitate incutitur, cum plus infament vera, quam falsa crimina recolẽ dicta à nobis *in cap. de infamatoribus*. Quia iniuriam infert, qui alium in fama lædit, etiam si vera dicat. *Oldradus cons. 55. Roman. cons. 86. Io. de Anan. cons. 44. Grauet. cons. 168. n. 3. volum. 1 Bart. in leg eum qui nocentem. ff. de iniur. Imola in l. turpia ff. de legat. Abb. in c. cum te de re iudicata, Io. Andr. in addit. ad specul. de iniur. initio*, ea potissimum ratione, quia delictum occultum habetur in ordine ad notitiam aliorum, ac si non esset. Falso infamat qui verũ, sed secretum delictum propalat

Respondeo tertio, etiam si statutum dicat *Vituperationes falsas*, assero eum, qui per veras vituperationes extorqueret suffragium, esse subornatorem. Quia licet verum sit, non debere procedi contra eum, actione iniuriarum, qui verum diceret, id tamen supra allegati DD. concedunt, quando illius reuelatio reipublicæ interesset. At in casu nostro non solum non interest reipublicæ, quod quis infametur, vt in electionem concurrat, quinimò maximum reipublicæ damnum creat, vtendo tali medio, cum mens religionis, & ecclesiæ sit, quod electiones sine subornatione fiant, & libertatis integritas conseruetur. Subornatur etiam per veras vituperationes.

Quæstio VI. Qualis subornatio sit, quæ comminationibus extorquetur.

Respondeo, absoluta, & maxima, quando fiunt ab homine pestilente vel a superiore, qui non sit solitus multa dicere, & pauca facere. *Bart. & Bal. in l. 4 ff. ex quibus causis mal. vel a persona verosimiliter timenda, & ibi glos. & in l. metum ff. quod metus causa*, quia, vt idem *Bart. in l. 1. §. quæ onerandæ fin. ff. quarum rerum actio non datur*, comminationes sunt metus incussiones, quæ non rarò faciunt iustum metum. Declarat autem *Toletus lib. 7. cap. 8. num. 2.* quis sit metus iustus, cadens in virum constantem, dicens esse cum malum quod committit minus est malo, quod timet. quo casu natura dictante, eligit minus malum, vt maius vitet. Vt metus propriæ mortis, aut filiorum, amissio bonorum, timor verberum, carceris, & similia maius malum Comminatio quãdo subornat. Metus cadens in virum constantem.

malum sunt, quam vxorem ducere, addo, vel suffragari indigno; cum autem minus est malum quod timetur, malo, quod per timorem committitur, non dicitur cadens in constantem virum, nec contractus dirimit, nec a pœnis liberat. & citat *cap. cum locum. cap. veniens* 1. *de sponsal. capitul. significauit. de eo qui duxit vxorem, quam polluit.* quibus locis declaratur nullum matrimonium contractum per iustum timorem, & cadentem in constantem virum. quem *Vlpianus in l.* 1. *ff. de eo quod metus*, definit *Instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidationem*. ad vani timoris differentiam, qui in virum inconstantem, & meticulosum cadit. quod docuit *S. Thom. in* 4. *d.* 29. *q. vnic. ar.* 2 *Sotus ibid. Syluest. v. metus quaest.* 1. *Couar.* 4. *decret.* 1. *par. cap.* 4. *§.* 1. *nu.* 16. *& par.* 2. *cap.* 3. *§.* 4. *num.* 6. Licet autem iustus metus declaretur per mortis timorem, bonorum amissionem, carceris diuturnitatem &c. multa tamen alia sub his veniunt, vt timor reuerentialis, quo filius timet patrem offendere, vxor maritum, pupillus tutorem, subditus abbatem, clericus Episcopum, maximè si incutiatur cum asperitate vultus, & verborum, cum assiduitate petentis, importunitate, resoluta expressione obtinendi quod postulat, vt docet *Lessius lib.* 2. *de iust. cap.* 17. *dub.* 6. *nu.* 35. vbi tredecim huiusmodi timores enumerat. *Suar.* 3. *tom de relig. lib.* 6. *cap.* 4 *nu.* 17. *Azor. tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 5. *quaest.* 9. *Rodrig. in sum par.* 2. *cap.* 8. *num.* 10. *Nau. lib.* 3. *de regul. cons.* 89. *num.* 2. & deducendo ad rem nostram communem hanc doctrinam.

Timores viciantes electiones.

Certum est primo, esse subornatorem, qui comminaretur verbera, & atroces iniurias, & de executione timeretur, cadit enim in constantem virum.

Secundo, Visitator subornaret, & multò magis Prouincialis, & super omnes Generalis, si rogaret suffragium, comminando expulsionem è prouincia, vel conuentu, aut impedimentum a consecutione iusti honoris, si suam offensionem, animo conceptam ostenderet, si toruis oculis, trucique vultu comminaretur, maximè si tales personæ ad iram præcipites essent, iustitiæ leges non seruarent, de facto, & cum imperio procederent. *Angelus, & Salycetus in l.* 1. *C. si qui Imperat. maledixerit Bellamera decis.* 626. *Paris. cons.* 66. *num.* 10 *volum.* 4. *Bald. in l.* 1. *in prin. C. si quacunque præditus potestate vers.* 72. ait, minas officialis inducere iustum metum. Ratio est, quia in Regularibus non attenditur filiorum occisio, bonorum expilatio, & his similia, sed quies mentis, pax cellæ, salutis conseruatio, gradus, per ordi-

ordinata media consecutio, persecutionum vitatio, non demereri iram, & indignationem Prælatorum, qui per fas, & nefas possunt subditos varijs tribulationibus exercere, eosque inuisos omnibus reddere. & magni ponderis est, superiorem habere inimicum, & apud religiosos diuulgari, quod talis subditus non sit in libro viuentium. Experientia docuit, quanti ponderis ista sint in Religioso, qui sibi viuere velit. Equidem essent ista vberrima patientiæ leges, dum persecutionem pro iustitia pateretur. attamen non omnes capiuntur dum ingenua, ac forti virtute armati reperiuntur. Itaque & subditos, & superiores pœnis in subornatores satis dignos iudico, qui his artibus electiones arietarent, lege *Farin. 1. par. decis. Rot. decis. 779. num. 10.* vbi addit, Ad annullandam professionem, sufficere minas iunctas cum reuerentia paternali, ac etiam metum reuerentialem, coniunctum cum timore incurrendæ grauis, & diuturnæ offensionis paternæ, cum asperitate vultus, verborumque. *Sanch. lib. 4. de matrim. disput. 6. numer. 14. & 37. Laym. lib. 4. de statu relig. cap. 5. numer. 6. Lessius lib. 2. cap. 17 num. 35. Coninch. disput. 28. de matrim. nu. 35. Tannerus tom. 4 disp. 8. dub. 2. num. 31.* Et licet minus requiratur ad incutiendum timorem mulieri, attamen metus incussus per reuerentiam, & austeritatem superioris, eiusdem rationis est.

Timor reuerentialis quãdo vitiat professioné.

Tertio, in has pœnas incidere etiam illos, quibus subornatores vterentur, tanquam mediatoribus, ex regula canonica, *qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*, & est casus expressè decisus in statuto relato quæst. 3. huius capituli.

Quæstio VII. Dicente statuto, *Inducere conantur, vt sibi, vel alteri suffragium ferat:* & supra, de violentia precum, comminationum, & vituperationum actum sit, an etiam in has pœnas incideret, qui rogaret vocalem, vt sibi, aut alteri suffragium ferret, & ille libere consentiret.

Respondeo, Inducere aliquem, vt eligat, vel non eligat dignum, aut indignum, per rationes, & suasiones licitas, consuetas, & honestas, non est subornare. Ideo cauit statutum, *Non autem illi qui conferendo, vel consulendo, talem dignum, aut indignum ad officium dixerint &c.* Equidẽ de iure est, vt ante electionem consultetur, & discurratur. *Panor. in cap. cum in veteri de elect. nu. 11. Nau. lib. 5. cons. 21.* vbi explicat constit. Pij V. in qua prohibetur fratribus Minoribus, sub pœnis excommunicationis, suspensionis, & carceris, ne per fauores sæcularium officia procurent, docetque non prohiberi subornationem bonam:

Non subornat, qui licitè rogat.

Suborna- nam: ideſt inſtruere teſtes, vt verum fateantur, ſuadere electo-
tio bona: ribus veras virtutes, quas ſequantur, & vitia vera, quæ fugiant ita ut tractatus ad bonum religionis dirigatur. *argum. cap. nihil de elect.* quia intereſt reipublicæ, vt digniores ad officia aſſumantur. *dict. cap. nihil. & cap. final eod. in 6.* idem notauit *Azor. tom. 2. lib. 2. cap. 21. quæſt. 4. Boſſius de Ambitioſis. Petrin. tom. 2. quæſtion. 2 cap. 2. Rodr. tom. 2 quæſt. 56. ar 1.* & eſt in iure fundatum *cap. ingeneſi. cap. cum in veteri, cap. cum inter c. in cauſis vbi Butr. de elect. cap. in nomine domini. d. 33.* vnde vigilanti verbo vſum

Cõferre eſt ſtatutum, *conferendo*, & *conſulendo*. Conferre enim inter alia ſignificat, ad cauſam propius accedere, vnde paræmiæ *conferre pedem* apud *Tullium pro Planco*, ideſt punctum cauſæ venire. Nam cum agatur de electione ſuperiorum, qui meliores eſſe debent, oculati electores de dignitate, & indignitate perſonarum diſcurrere tenentur, quod ſignificat dictio *Conſulendo*

Cõſulere quia conſulere eſt, frequenti opera conſilium inire, apud *Prateium*, & cauſam in varias partes expendere, vt quod optimum eſt, appareat, noſtræque inconſtantiæ, & cæcitati ſuccurratur. Vnde ex vi verborum, non dicetur, conſultò procedere, ſi vna pars abſolueretur, & altera difficultatibus remaneret implicita, ſed ad plenũ debet expendi, elicitur ex *Nouella, vt ſi plures filij nõ ſint §. quod ſi minus agat: conſtit. 18. apud Oldrad. & Prateiũ.*

Si tamen is, cui ſuadetur vt talem, vel talem eligat, aliquid

Cõſultus per veras rationes, ſi aliquid accipiat ſubornatur. libens, & volens acciperet, vel promiſſionibus gratiarum, & honorum moueretur ad ſuffragandum, dubio procul eſſet in formalitate ſubornationis, quia hæc non conſiſtit tantum in modo ſubornandi, ſed multò magis in effectu. Moueor ob rationem, quam adducit *Nauar. in cit. conſ. 21. à num. 2.* liberando quendã religioſum à pœnis d. conſtit. Pij V. eò quod, licet literas impetraſſet, illis tamen poſtea vſus non fuerat. Etiam ſi contrarium teneat *Rodrig. in ſum. tom. 4. cap. 141.* corrigens ſe de oppoſito, quod ſenſerat *tom. 2. quæſt. 56. ar. 2.* dicens incurrere, etiamſi li-

Si cõmẽdatitiæ in electorũ manus nõ peruenerint, de ambitu puniri nõ poterit. teræ in manus electorum non perueniant, quia actio illa, eſt conſumata tranſgreſſiò legis. lege *Hier. Roder. reſolut. 59. fine* lex enim vltra mentem legiſlatoris non afficit, iſta autem ambitionis extirpationem intendit. Ergo ſi talis effectus non comparuit, lex in ſua diſpoſitione quieſcit, nam ceſſante cauſa ceſſat effectus. *cap. cum ceſſante de appel.* & non debemus ita attendere verbis legis, vt illius mentem relinquamus. *de regul. iur. in 6.* & verba, præcipuè in odioſis, cum effectu ſunt intelligenda. Vnde qui voluit ſtatuere, & ſtatuit, ſed ſtatutum non habuit effectum

non

non incurrit in pœnam edicti. & verba legis humanæ prolata contra facientem aliquid, non habere locum, nisi perficiatur illud, & non dicitur fauisse, qui voluit fauere, & non fauit. sicuti non dicitur percutere Clericum, qui mandauit percuti, sed non fuit percussus, & sic concluditur, illum solum in hoc statutum peccare, qui de facto electores subornat, & suum effectum obtinet, quo sic stante in casu nostro reperitur effectus subornationis, per blanda verba, per munera &c. ergo adest subornatio, ergo & pœna.

Huc intrat alterius difficultatis examen; An subornator sit, qui fecit quantũ potuit, rogãdo, promittendo, comminando, suum tamen intentum non obtinuit, & pro affirmatiua facit statutum dicens, *Aliquem inducere conatur, vt sibi, vel alteri suffragium ferat &c.* ergo solus conatus sufficit.

Respondeo tamen negatiuè, quia solus conatus in pœnalibus non sufficit, & cum conatus iste dirigatur ad captandum suffragium, eo non secuto, legis dispositio cessat, consule capitulum de pœnis in hoc opere. Solus conatus in subornatione nõ sufficit.

Alia difficultas. An admittente aliquo subornare vocales, cum aliquibus voti compos fiat, electio tamen, ob pluralitatem votorum in contrariam partem inclinantium, non succedat iuxta subornatoris mentem, an puniendus veniat.

Respondeo affirmatiuè, ex opposita ratione superioris quæsiti. quia iam habemus subornationis effectum, idest suffragationem, licet non habeamus effectum electionis pro subornante, ita statutum *sibi vel alteri suffragium in electionibus ferat*, non disponit de electione secuta, sed de suffragatione, quæ cum de facto contingat, intrant etiam & pœnæ. Subornãs etiam si non eligatur, est puniendus.

Contra. non est simonia, si quis in beneficio electiuo, vel Iurispatronatus vbi sunt multi patroni, corrumpit aliquem, qui de facto suffragatur, sed beneficium non obtinet. Quinimò in simonia conuentionali, quę vtrinquè non completur, pœnæ non cõtrahuntur. ergo multò minus non cõtrahentur in eo, qui aliquos vocales cum effectu corrumpit, non tamen fit voti compos ex posita ratione.

Nego paritatẽ quia effect. subornationis duplex est, primus, vt electores suffragẽtur ad mentẽ subornãtis. secũdus, vt omnes vel maior pars secundum suam voluntatem suffragentur, hic est vltimatus, & totalis, ille est partialis, & mediatus. Nulli dubium est, in consecutione totalis effectus adesse subornationẽ, tamen in assecutione effectus mediati, & partialis etiã est subornatio,

natio, quę iuxta statutum plecti debet. Inquit enim, *Aliquem inducere conantur, vt sibi vel alteri suffragium ferat.* nō ait, omnes, vel maiorem partem, vel conantur superiores euadere. stat igitur stricta statuti interpretatio, si vnum tantum subornent, & Ratio est, quia interest religioni, compescere istas subornationes, siue sint completæ, siue non. vt scilicet remota incompleta, non deueniatur ad completam, & ad euertendam rempublicam. & cum simus in clara dispositione statuti, non est, cur recurramus ad materiam simoniæ, de qua est alia dispositio, sicuti de beneficiali confidentia dispositum est, infligere pœnas, etiamsi ab vna tantum parte sit commissa, vt supra *q.* 1. *respons.* 8. *§. quintum dispensatus.*

Difficultas tertia. An puniendi sint conatus, etiam non secutis supradictis effectibus, puta egit quantum potuit pro subornando aliquo electore, multos conuenit, multos tentauit, voti tamen compos non euasit, an iste puniri debeat.

Conatus irriti in subornatione sūt puniendi.

Respondeo, puniri debet pœna extraordinaria, vt in simili sentit *Menoch. de arbitris casu* 243. *num.* 16. de eo, qui tentauit corrumpere iudicem, licet iudex non consenserit, vnde maxima illa, *Non punitur affectus, nisi sequatur effectus.* intelligitur de pœna ordinaria, non de extraordinaria. *Couar. in Clem. si furiosus. innit. par.* 2. *num.* 6. *ver. est omnino considerandum. & idem Menoch. casu* 360. *num.* 92. *apud quem multi, & Tiraquel. de pœnis, causa* 39. *&* 58. *num.* 1. & Ratio est, quia subornatio attentata est peccatum, omnimode se se opponens humilitati, iustitiæ, meritis, & reipub. scandalorum, & perturbationibus plenum, ergo est de sua natura punibile, saltem ad arbitrium superioris, & quidem grauissimè, vt cæteri timorem habeant, sicuti qualibet alia attentatio homicidij, adulterij, furti, maximè inter religiosos, quorum pax, in virtutum exercitio consistit.

An omne male factum sit punibile.

Scio examinari in iure ciuili, an omne, quod male, aut dictū, aut factum apparet, illicitumuè, aut contra bonos mores existit delictum censeri debeat, & pœna dignum, vt in terminis disputat *Petrus Caballus casu.* 1. *cent.* 1. negatiuè respondetur, idquè multis legibus comprobans, & doctoribus vsquè ad *nu.* 16. Vbi aduertit, peccantem contra præceptum legis puniendum esse pœna arbitraria, & citat *Glos. & Bart. in l. nemo martyres. C. de sacros. eccles. & in l. legis virtus ff. de legib.* & alia, sentitquè etiam si nulla imponeretur pœna, ipsam culpam esse peccati pœnam. *ex l. sanctio legum ff. de pœnis. Quamquam vbicumquè nullis legibus punita sunt crimina, natura ipsa sumit pœnas, & crudelius autho-*

authores vexat, & punit, quam si latis legibus pœnæ inflictæ fuissent, & sæpe ipsa conscientia in leuissimis etiam peccatis, tormento continuo supplicium facti infert. ex *Iodoco in pract. crimin. cap. vlt.* Verum, quidquid sit de iure ciuili, constat ex iure canonico, omne peccatum puniri debere *c. iustum est. 23. quæst. 2. cap. si is, qui prælatus 23. quæst. 4.* licet in tota hac *quæst. 4. dict. causa 23.* reperiantur patrum sententiæ pro vtraque parte, prout occasio, necessitasquè suaserint, illud certum est, culpam omnem sicuti est Dei offensa, & rationis peruersio, ita, pro emendatione, & aliorum exemplo punienda est.

Quæstio VIII. In quibus casibus particularibus subornatio in electionibus committatur.

Respondeo primo, subornatio, & simonia est, conuenire inter electores, vt ille suffragetur mihi in vna electione, & ego illi in altera, Nau. *Angelus, Syluest.* Rodrig. *Reginal. apud Peirinum tom. 1. quæst 1. cap. 31. § 9. dicto 2. Petrus* Nauar. *Armilla, Tabiena Lopez, Reccard. Diana, Villalouos, Portel*, apud *Zaccbariam Pasqualigum decis. 226. numer. 3.* Quia paciscitur de re spirituali, quod est simonia, *cap. quam pio 1. quæst. 2. cap. cum pridem, capit. pactiones de pactis. cap. præterea 1. de transaction. cap tua nos. cap. de hoc autem de simon.* Nec iuuat, quod detur res spiritualis pro re spirituali; quia hoc etiam est prohibitum *cap. quæsitum de rerum permut.*

Repēdere suffragia in electione est simonia.

Dices, posset pacisci, de electione, per quam datur ius ad spiritualia, sed de commodo illius, quod est quid temporale, puta quia electus est meus amicus, mihi fauebit, vt speculatur *dic. Pasqualigus decis. 224. num 4. 5. 6. 7. licet num. 8.* dicat, posse fieri quando commodum ab electione separari potest, quod iudicat impossibile, & in decis. 225. repetens hanc materiam commodi dicit, non posse fieri si commodum electionis deducatur in pactum, quia tunc tolleretur libertas, quæ est electionis essentia, posse, si tantum proponatur mutuum commodum suasoriè, veluti si ostendatur voluntas eligendi aliquem, si alius tamen prius eligatur, & tunc est mera suasio, qua electores mouentur ad eligendum aliquem, oblata spe commodi, & personæ alias sint dignæ.

Respondeo, cum Villal. tom. 2. tract. 37. diffic. 24. Dian. 4. par. tract. 4. miscell. resolut. 150. Cælestinus in compendio Theolog. moralis art. 7. cap. 4. ab eodem Pasqual. citatis num. 2. decis. 229 esse subornationem, & simoniam, licet hoc vltimum, aliqui ex

Pacisci de reciproca electione est simonia.

supra-

ſupradictis non affirment, ſed vtriuſque ratio eſt, quia datur ſpirituale pro temporali, tanquam motiuum, & idem eſt ac dicere Emo in beneficio, non ius ſpirituale, ſed commodum redditũum, vel moueor a commodo, non a ſpiritualitate, qua ſpeculatione ſtrueretur ſolemnis illuſio ſacris canonibus, ſi per metaphyſicam abſtractionem poſſet commodum à beneficio, & prælatura ſeparari, & pacta intercederent inter commoda temporalia, non inter iura ſpiritualia, ob quæ talia commoda conferuntur, vide dicta *quæſtio 2. reſp. 5.* de venditione materiæ ſacramentorum.

Reſpondeo ſecundo, ſubornatio, & ſimonia eſt, ſi promittitur officium pro ſuffragio ferendo v. g. ſuffragare pro Petro, & eris definitor. *cap. de hoc de ſimonia Azor. tom. 3. lib. 12. capit. 7. quæſt. 1. apud Peirinum cit. §. dico 4.* & omnes alij ſupracitati. Quia intercedit pactum, emptio, & venditio.

Simonia eſt ſuffragari pro officio.

Reſpondeo tertio, Dans pecuniam, vel munus à lingua, aut obſequio, ne accuſeris tamquam vere ſpurius, excommunicatus, inhabilis &c. & propterea ab electione excludaris, eſt ſimonia, & ſubornatio. *cap. nemo de ſimon. vbi Panor. num. 1. & Gloſ. Graffius 1. par. deciſ. lib. 2. cap. 96.* citati a Peirino ſupra §. dico 6. Gloſ. in cap. Matthæus, Panorm. *in cap. dilectus 1. cum Innoc. Abb. Felin. de ſimon. Redoan. Nau. Suarez, Azor. Laym. Bonac. Palao, Reginal. citati à Paſqualigo deciſ. 236. num. 2.* Quia ſimonia eſt, non ſolum dare ſpirituale pro temporali ſed etiam omittere ſpirituale debitum ex officio, pro temporali.

Negare ſuffragiũ ob tẽporale eſt ſubornatio.

Excipiunt tamen, ſi vexatio eſſet iniuſta, ſiue illa ſit actualis ſiue apertè futura, vel imminens, parum enim intereſt inter malum actuale, & malum futurum. *Regin. lib. 23. for. pænit. nu. 126. Fernandez part. 3. examinis Theolog. mor. cap. 14. §. 1. nu. 28.* contra *Sotum de iuſt. lib. 9. quæſt. 6. art. 1. Bonac. tom. 1. diſp. 1. de ſimon. quæſt. 6. punct. 5. num. 11.* Quia de iure naturæ quilibet tenetur eximere ſe a malis, iniuſtè illatis, vel inferendis, & hoc non facit, vt adquirat ius ſpirituale, quod non habet, ſed ad tuendũ ius, quod poſsidet, & a quo deturbari ſe videt per malas artes.

Iniuſta vexatio redimi poteſt;

Sunt qui addunt, non ſolum poſſe, quando vexatio eſſet iniuſta, ſed etiam quando eſſet iuſta, iniuſtè tamen intentata, vt ſi me vellet infamare de adulterio, illegitimis natalibus, de excommunicatione, qui defectus verè in me reperiuntur, ille tamen moueretur, non zelo, ſed odio, & vindicta: ſiue, vt impedito me a conſecutione dignitatis, promoueatur amicus ſuus. Verum in

Etiam iuſta iniuſte intentata.

in hoc vltimo non bene discurrunt, quia in electionibus non attenditur animus, sed meritum, Quid refert, quoad substantiam electionis, quod ego non suffrager indigno ex Zelo, aut ex odio, cum sufficiat, illum indignum cognoscere? & quid refert, quod digno votum denegem, vel quia illum odio, vel ex alio capite peccatum odii impertinens est ad electionem; sicuti impertinens esset ad restitutionem. Nam si non restituo, quia sum inimicus, vel restituo, Quia amicus, nihil facit ad debitum restitutionis, quæ solam iustitiam respicit. Ita in electione digni, vel indigni attendenda sunt merita, non affectus. Illud præcipuè est animaduersione dignum, quod possim dare pecuniam ad remouendum aliquem, ne me impediat à passiua electione, eo quod alius procurat illam pro suo amico. Hoc enim nullo modo fieri posse existimo, quia hoc esset, electionem sibi indirectè emere. Et cum hoc sit familiare in tractatu electionis, dum nimirum excluditur vnus, vt intrudatur alius, si licitè possum dare pecuniam volenti me accusare de veris defectibus, vt suum amicum promoueat, tota œconomia electionis simoniacis sordibus exponeretur. Quando autem iniustitia caderet, non super affectu, sed super obiecto; nimirum si vellet me diffamare contra ordinem iuris de impedimento occulto, & adhuc ad notitiam aliorum non exposito; quia tunc me iniustè vexat, possum redimere hanc vexationem pretio, quia in hoc casu ius meum tueor. Et hic cadit exemplum de eo, qui sine culpa potest alium occidere, volentem se occidere iniusto modo, quia tunc aggressor occidendi potestatem non habet. Sic non habens potestatem à iure publicandi meum peccatum. Nisi contra iustitiam, si id facit, vexat me iniustè, & dat mihi ius redimendi meam vexationem. Extra hanc iniustitiam, omnis alia redemptio est simoniaca, quia non iure debita. Nam si impediens me, vt suum amicum ad dignitatem euehat, potest pecunia molliri, posset etiam Episcopus, qui volens dare beneficium suo amico, vel nolens dare mihi ex odio in meam personam, me excludat. Cum non magis liberè possit Episcopus dare ex amore, vel negare ex odio beneficium, quam ipse sim in parando contra te impedimento, & dirigendo electionem ad meum amicum. Æquè enim possum, & tibi, & illi suffragari mediantibus iustis causis, quidquid sit de affectu Ergo si ille alter

Dare pecuniam ne impediar ab electione non licet.

habet ius, vt ab amico suo adiuuetur, tu non habes ius illud impediendi, per simoniacas corruptiones, quod enim vni conceditur indiuisibiliter, alteri negatur.

Si dicas, Titius non tenetur opponere electioni, quia illud ex officio non habet, & sic liberum est illi ab oppositione desistere, Si is velit opponere iustè, possum impedire oppositionem pretio. Tunc non venditur electio, sed exercitium libertatis, ita nonnullus.

Omnium electorũ interest opponere contra indignos.

At malè. Quia ius, & debitum opponendi habent omnes electores, non hic, aut alter. Quia omnes debitum canonicæ electionis tangit, quam violant crimina, & exceptiones eligendorum. Vnde si eligant indignum, eligendi iure priuantur, electio nulla declaratur, & ad superiorem deuoluitur. *capitulo graue nimis. de præbendis. Tridentin. session. vigesimaquarta de reformation. capit. primo. capit. qualiter post obitum. capitulo innotuit. capitulo cum Vintoniensis capitul. per inquisitionem. de elect.* Nec in electionibus reperitur fiscalis promotor, sicuti in causis criminalibus. Quare velle opponere est obligationis in quolibet vocali sciente, & appræhendente defectus eligendi, si per negationem sui suffragij illum impedire non valeat. Nam non est maior ratio, cur teneatur opponere potius iste, quam ille, cum omnes sint equales in iure eligendi, loquendi, tractandi. Non est igitur liberum huic, aut illi vocali ab oppositione desistere. Ergo iuxta opinantis discursum, committitur simonia. Qua ratione poterit corrumpere omnes vocales. Quia iuxta hunc discursum, nullus habet debitum opponendi, & sic poterit omnes pretio corrumpere. Quod, quam sit sordidum, & periculosum, omnes vident.

Dices, quæ opponi possunt, reddunt quidem non dignum beneficio electionis, & est quædam pœna, potius debita malis moribus personæ eligendæ: Non autem reddunt indignum, & inhabilem. In hoc secundo casu non posset redimi vexatio per pretium; in primo autem posset, quia electores tenentur impedire indignos, non autem non dignos.

Vana distinctio de indigno, & nõ digno.

Respondeo, subtilis quidem speculatio, sed electioni nimis præiudicialis, & periculosa, cum vix possit intelligi quid intersit inter indignum, & non dignum. Et electores vix discernere possint inter peccata, quæ reddunt indignum, & non dignum.

quæ

quæ enim demerita assignari possint extra electionis intentum, quæ eligendum impediant, vt possint tuta conscientia pecunia redimi? An quia hilaris, quia subtristis, quia non liberalis, quia rigidus, quia farmacis sumendis, quia calicibus epotandis vacat? nescio equidem indagare peccata hæc, quæ faciant non dignum, cum sciam quæ reddant indignos. Nam vt ad immediata descendam) ista peccata, quę faciunt non dignum, vel intrant rationem Electionis, & illam de iure impediunt, vel non: si non, impertinens est de illis disputare. Si sic, ergo sunt materia simoniæ, nec debemus per sophisticas distinctiones præbere materiam simoniam comittendi.

Respondeo quarto, Accipere, vel dare munera, ne quis electioni de persona digna suffragetur, est simonia. *Glossa in c. Nemo de Simon.* Ratio est, quia etiam simonia est, dum spirituale mittitur pro aliquo temporali. Dixi, si sit digna, quia si esset indigna, non esset simonia. Sicut enim licet redimere iniustam vexationem personæ particularis, multò plus licet redimere vexationem Ecclesiæ, Prouinciæ, Religionis. Indignus non habet ius ad electionem passiuam (secus si esset dignus) ergo qui illum impedit, iniuriam illi non facit, iure procedit, & ab obiecti honestate mouetur, & consequenter non est simoniacus. Imo si respicit bonum publicum, est dignus laude, & præmio. Quia non tantum verbis, sed etiam factis, pro reipublicæ conseruatione pugnat authores, in vtramque partem vide apud *Pasqualigum decision. 227. per totum.* Accipere dona, ne dignus eligatur, est simonia.

Respondeo quinto, subornare, vt eligatur dignus, vel dignior: siue ille sit vnus ex multis dignis, siue sit solus inter dignos, est simonia. Quia fit pactus pro electione, & re spirituali, determinando personam. Secus esset, si ad dignum indeterminatè ferretur intentio. Quia hoc est promouere ius commune, quod mandat eligi dignos. Subornare vt eligatur dignus quando sit simonia.

Dices posset dari pecunia, non vt electores eligant, sed vt animi eorum concilientur ad fauorem determinatæ personæ. Quod autem postea eligant, vel non eligant, remanet in libertate eligentium. Procurare autem reconciliationem naturalem non est materia simoniæ. Quia est obiectum moraliter bonum. Et si inde sequatur electio, per accidens est. Neque enim fit pactum, vt Titius eligatur, sed vt de-

ponat malum animum contra illum. Et consequenter conciliata beneuolentia per pecuniam. Posset deinde procurari debitis modis electio talis personæ dignæ.

Respondeo, hac etiam ratione posset emi beneuolentia Episcopi, vt consequenter det illi beneficium. Negari enim non potest, quod talis emptor hoc non faciat intuitu electionis cōsequendæ, alias non essemus in casu. Et hic est finis vltimus talis conciliationis, sinè quo Simon iste beneuolentiam non emeret. Ergo primariò emitur electio, quia emitur illud, sine quo electio non esset. Vnde non est per accidens, quia primò & per se intenditur. Patet, quia primum est illud, ad quod media diriguntur, idest finis vltimus. Sine cuius motione quiescunt media. Quod si addas procurationem postea indiuidualem, vanum est circumuallare illam *debitis modis*. Quia iam emptum est principium electionis. Quia simonia non consistit in solo munere, sed in eo dato cum intentione ordinata, siuè immediate, siue mediatè ad electionem, vel beneficium. Si enim hæc intentio desit, non erit studiosa voluntas, nec simonia. Ergo si emo beneuolentiam, vt illa postea ad eligendum inclinet electorem, simonia est. Omnis autem alia abstractio est directiua subornationis. Vide dicta *hic q.1. §. iniustè impeditus*.

Non licet offerre pecuniam electori corrupto.

Hanc solutionem habet casus alter, Non licere corrumpere pecunia electorem, quem noui a meo competitore corruptum. Potest (inquit *Hurtado secunda secundæ. disput. 173. section. decimaseptima. paragrapho 243. apud Pasqualigum decisione 233. numero primo.*) indicare animum suum electori, quem scit esse corruptum pecunia, & ostendere se paratum ad dandas pecunias, si illas velit elector. Hoc inquam est clauum clauo trudere, & nundinari in materia Simoniæ. Nam finis dandi tales pecunias respicit amotionem impedimenti in aduersario, & sortitionem electionis in persona propria, vel amicorum. Nec alius finis assignari potest. Qua ratione emendabitur simoniaca emptio per aliam simoniam? Ille subornauit, tu subornas. Ille electionem emit, quam tu affectas. Ergo in paritate delicti, pares pœnæ irrogandæ sunt. An quia corruptus expositus est ad simoniam, possum ego eundem Simoniacè sollicitare? sed hoc modo possemus

possemus peccare impune cum meretrice exposita. Legatur idem *Pasqualigus decis.* 251. qui contra Villalobum non nihil pro nobis sentit. Et contra se ipsum loco supra citato.

Respondeo sexto. Dare pecuniam ad depellendam vexationē, quā quis pateretur in cōfirmatione electionis iā factę in personā ipsius: siuè iustè siuè iniustè fiat, siue ab eo, ad quem pertinet de electione, siue ab alio, simoniacum est. Ratio est, quia per confirmationem completur electio, & datur ius in actu primo completo ad illam. Non enim potest officium exercere, nisi confirmetur. Ergo dirigitur pecunia ad id, quod est principalius in electione, & sine hoc intento pecunia non daretur vllo pacto. Simon. est remouere pretio vexationem pro confirmatione.

Neque refert quod vexetur iniustè ab eo, ad quem de electione non pertinet, quia simoniaca sunt omnia media, quæ assumuntur pretio ad obtinendam electionem. Sic committeretur simonia, si corrumperetur famulus Episcopi, vt mediante opera sua positiua, vel cessatione à sinistra informatione, quā facere poterat, vel faciebat apud Episcopum, beneficium nansisceretur. dixi *sup. quæst.* 1. *fin. resp.* 1. non esse simoniam, quando remouetur iniusta vexatio, & quod positiuè non concurratur, nec intendatur adquisitio iuris spiritualis per pecuniam. Quia si cum his mediis satagitur remotio impedimentorum, vt paretur aditus ad electionem, simoniacum est. Vide Peirin. *d.q.*1.*cap.* 31. §.9. *Dico V.* apud quem alii præcipuè *Dico* 13. Vbi docet de persona, quę potest prodesse, vel obesse electioni. *Si* enim potest, & corrumpitur, est simonia. si non potest, nequaquam. Verum de hoc potente, non placet ad solos electores referre, sed etiam ad alium, qui etiamsi non sit elector, potest tamen electionem promouere. vt experientia testatur. Nam sufficit esse causam, per quam talis effectus producatur, modo sit in Capitulo, modo extra parum refert. Hinc.

Respondeo VII. *Simoniacam* dico electionem, quæ paratur, & disponitur per impressionem brachii sęcularis Principum, Magnatumquè. Qui vel vocales impedirent, ne ad locum electionis accederent. Vel imperio, vi, metu, suasionibus, & aliis malis artibus procurarent, capitulares ad talem electionem descendere. Ratio vniuersalis est, quia omnia hæc libertatem tollunt. Et si subornare verbis, vel obsequiis inter ipsos religiosos est malum, quanto peius erit, id facere Brachij sęcularis impressio electionē vitiat.

Impref-sio. per sæculares? *Impressionis* vocabulum violentiam denotat. *l si per impressionem. C. de ijs, quæ vi metusue.* de est. n. liber consensus. *Glos. in cap. bonæ. 1. de elect.* facit textus in *capit. dilectissimi 8 quæst. 2. & cap. in nomine domini d. 24. & cap. vbi periculum. §. cæterum, de elect. in 6.* in quo dicitur. *Cessat electio, vbi adimitur libertas eligendi* cum *Glos. & Abb. in §. quisquis. de elect.* Et quod electio nulla sit, patet ex *cap. Sancta. eod. c. si quis deinceps. 16. quæst. 7. cap. quisquis. eod.* Et prouisus interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, donec locum, per ambitionem obtentum deserat. Legitur in *cap. si quis deinceps. 16. quæst. 7.* & est excommunicandus. *cap. quoniam. d. 16 quæst. 7. vbi Turrecrem. & cap. Clericus. cap si quis Episcopus. eod. c. preterea de iur. patron.* Imo excommunicatus *dd. cc. quoniam & clericus.* & inhabilis ad alia. *cap. quisquis. de elect. & cap. relatum de iure patron.* Verum tamen est, quod aliqua ex allegatis capitulis loquũtur de beneficiis, & electionibus obtentis per Abusum laicæ potestatis, qui tunc committitur, cum laicus intruditur per propriam authoritatem, siue facultate Papę in electionibus; & prouisionibus. *Glos. in d. cap. quisquis. de elect. V. abusum. & Abb. num.* 4. Equidem iniuste vexantes personas Ecclesiasticas, eo quod noluerint eligere aliquem ad ipsorum instantiam, sunt ipso facto excommunicati. *cap. sciant cuncti. de elect. in 6.* & idem sentiendum esse, si fiat ob denegatam nominationem, præsentationem, postulationem, institutionem, confirmationem, probat *Thesaurus parte 2. V. electio. cap. 7. ex multis.*

Abusus laicæ potestatis.

Dices. Potest accidere, vt sęculares tantum agant cum Magnate, vel Aulico primario, vt declaret suam voluntatem de tali promouendo: religiosus autem precibus, fauoribus, vel pecunia egerit apud sæculares aliquot, vt tali modo electionẽ dirigeret, & de facto sequatur electio iuxta ambientis intẽtum. An hęc dici possit impressio brachii sæcularis, vel abusus laicæ potestatis, subornatio, & simonia.

Respondeo de abusu iam dixi. De subornatione & simonia affirmo. Quia tota hæc machina adhibetur ad inuadendam dignitatem ecclesiasticam. & eo periculosius proceditur, quo insigniores fuerint personæ, quæ ad consequendum ambitum applicantur.

Simonia. cè eligitur per fauores sæculariũ

Quod si Princeps vel Rex ille motus, & persuasus fuerit à corruptis Aulicis, vt suam mentem aperiat Zelo maioris boni, adco

adeo vt iste putet, se obsequium præstare Deo, sit tamen efficacissimum medium ad exaturandam ambitionem. Non cogat quidem, sed tantum suam mentem aperiat apud illos, qui sunt capita capituli, cæterosq; vocales ducant.

Respondeo, potest dari casus, vt non omnes mediatores peccaminosè procedant, quippe qui blandis & persuasibilibus verbis ducuntur ad commendandum ambitiosum prætensorem, tamquam officio dignum, sed non propterea fit, vt qui ijs vtuntur non peccent, quia eos adhibent tamquam media ambitus, quinimò peccant grauius, quia seruire faciunt in suis peccatis personas tam conspicuas, & religioni addictas. Preces enim Principis, qui solitus sit malè tractare suis precibus non adquiescentes, inducunt iustum metum. *Panorm. in c. cum inter R. de elect. n.* 8. qui citat *Glos. in l.* ..... §. *quæ onerandæ. ff. quarum rerum act. non dat. Alex. cons. decimosexto. lib. tertio, Ioan. de Pla. in* §. *quadru Instit. de action.* vbi dicit, quod si subditus alias non consentiens, contrahat rogatu principis, præsumitur metu fecisse. Nam rogamina superiorum, mandata sunt. *Glos. in Clement.* 1. *Verbor. exortamur. de testib. Innoc. in cap. petitio. de iureiur. Panormitanus cit. in capit. cum dilectus. numer. octauo. de his quæ vi, metus.* Commendat glos. penultimam, quod quandoque sola verba comminatoria, vel sola potentia hominis inducunt iustum timorem, illius inquam, qui solebat male tractare homines non adquiescentes precibus suis. Vnde tunc solæ preces inducunt iustum timorem. & in cap. Abbas, eod. numer quarto. ait, *Istud fallit in Tyranno, qui solitus est sæuire in eos, qui suis precibus non parent. Tunc enim rogamina habentur pro præcepto, & inferunt iustum timorem.* & inferet. *Idem dic de Episcopo, vel alio Prælato potente, qui solet sæuire in Clericos, suis votis non obtemperantes.* ex qua doctrina.

Preces iustum metum inducientes.

Respondeo VIII. si Prouincialis, Visitator, aut Generalis precibus, vel comminationibus instet, vt eligatur talis superior localis, talis definitor &c. vel coràm præsidendo electionibus suam intentionem aperiat, destinando suos amicos, vel capita factionum, vel ostendendo schedulam, in qua sint adnotata nomina eligendorum, vt ipsos nominant &c. committitur subornatio, & incurruntur pænæ. Quia hæc est formalis transgressio statuti, & contra istos, tamquam contra potentiores præcipuè

Electiones nullæ ex superiorum imperio.

sunt sancitæ leges. Libertatem enim tollunt, ex timore *incusso*, qui in constantes viros cadit, vt dictum est supra q.5. & *6*.

Condonans delictum, vt eligat, subornat.

Resp. IX. Simoniacus est Prouincialis, qui superiori locali, reperto in aliquo peccato, priuatione digno, contra quem etiã ad specialẽ inquisitionem descendit, dicat, Possum te priuare, sed nõ faciam, si promittis in capitulo ad meã intentionem suffragari, & sic de facto exequatur. Ratio est, quia timorem grauem in illum incutit, per quem ad suffragandum mouetur. Et hæc est grauis comminatio, emitque suffragium illius, mediante offensa iustitiæ punitiuæ, Et non solum peccat vt subornator, & simoniacus. *cap nemo præsbyterorum de simon.* sed etiam tamquam malus iudex, & sui muneris pessimus proditor. Vide dicta *supra resp. 3.*

Dare pro capienda possessione est simonia.

Respondeo X. Dare aliquid pro capienda possessione beneficij, aut officii, a qua per aduersarium impediretur, est simonia. Quia possessio est iuris spiritualis complementum, sine qua spirituale ius exerceri non potest. Ita quam plurimi apud *Pasqualigum decis.* 243. *n.* 2. Licet ipse cum multis aliis in partem contrariam deflectat, ea potissimum ratione, quia possessio non sit quid spirituale, sed accedit ad completum, & adquisitum ius sprituale. Sicut in iure, possessio domus non est domus, sed quid consequens. Beneficium enim est ius spirituale, & in hoc eius essentia sita est, omne autem, quod est extra totam essentiam beneficii, & officii spiritualis, est temporale, quare dum redimitur vexatio circa possessionem, non emitur spirituale, sed temporale. Quod si obiicias. Saltem est adnexa spirituali. Respondet non esse adnexam possessionem beneficio, & administrationem, vt consequens istam, sed vt conditio sine qua non, quia sine possessione ius adquisitum exerceri non potest.

Verum tamen hęc sententia non subsistit in iure. nam *c. dilectus filius de simonia.* condemnatur ad restitutionem pecunię acceptæ ab eo, qui grauabatur superfuis beneficiis Archidiaconus Eboracensis. Et reponitur in titulo de simonia. Et ita declarat *Abb. & capit. ad nostram. eod.* dicitur *Mandamus quatenus pro ecclesiastico ministerio exercendo nullatenus pecuniam exigatis*. ecce quomodo condemnatur acceptio pecuniæ pro exercitio rei spiritualis. & *capit. consulere. eod. Quicumque Ecclesiasticarum rerum administrationem per pecuniam obtinere voluerint cum Simone percellantur*. & negari non potest, quod in casu nostro non ematur administratio. Ratio autẽ

in

in contrarium vera non est, quia possessio, & administratio rei spiritualis, ita necessariò sunt illi adnexæ, vt ius adquisitum per electionem nullum sit sine hoc actu secundo, & sicuti in naturalibus frustra est calceus, cuius nulla est calceatio, iuxta *Philosophum*, ita vanum est beneficium, cuius nullus est vsus, seu administratio, illud ergo quod vltimò complet beneficium, & officium, est actus secundus illius, adeout, si posset haberi administratio sine iure administrandi, nemo de hoc iure curaret, & sicut collatio beneficij tribuit actum primum, ita possessio, & administratio tribuit actum secundum, & omnes actus antecedentes, concomitantes, & consequentes beneficium ordinantur ad vsum, & administrationem, vnde colligitur esse necessariò ordinata ad spiritualia, ergo negari non potest esse materiam simoniæ. Confirmo hoc a *posteriori*. Simonia est, administrare sacramenta ordines, & officia mediante pretio, vt constat ex totis titulis de simonia, & ex causa prima per quinque distinctiones, ergo si iste actus remotus, & vltimus beneficij, & iuris spiritualis est simoniacus, si vendatur: multò magis erit simoniaca adquisitio possessionis, & emptio iuris spiritualis, nam sunt ad sibi inuicem ordinata. Et sicut remouens prohibens est causa homicidii, si lapis, suæ grauitati relictus, aliquem occidat, & tamen est sola causa sine qua non; ita & possessio, quæ est causa sine qua non, per opinantem, erit materia simoniæ. Nec abest *extrauag. 2. de simon. cum detestabile.* dum dicit *Per electiones, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contingit labe fieri.* inter quas comprehenditur etiam procuratio possessionis, quia nil aliud remanet post electionem, postulationem, & confirmationem, nisi possessio, & quæ ad possessionem ordinantur.

Quæstio IX. Dicente statuto quod sit subornator, qui procurat, vt aliquis suffragium sibi, vel alteri *ferat, vel non ferat*, quæritur, an in istis actibus negatiuis subornatio, & simonia committi possit.

Respondeo, sparsim de hac materia in superioribus actum est. *vt quæst. 1. in fine declarationis particula pretio §. dare pecuniam alicui.* & in fine *resp. 5. ibid. §. vendere omissionem*, & *quæst. 8. respon. 4.* & conclusum affirmatiuè ex c. nemo de simon. ibi. *Nemo presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, imò spirituale detrimentum à quocumquè publicè peccant, accipiat, vt Episcopo, vel ministris eius peccatum illius celet.* & in fi- Procurare negatione suffragii, vt est simonia.

nc.

ne. *Vel quotcunque liuore dignè pænitentem a reconciliatione remoueat, quia simoniacum est vtrunque.* vbi *Panor. num.* 2. ait, simoniam committi impendendo spirituale pro temporali, sed etiam omittendo spirituale, quod tenebatur impendere, & sic cōmittitur simonia, quandocumque spirituale datur, vel omittitur pro commodo temporali, in quem sensum subscribūt *Glos. & Hostiens. lib. 5. de simon. num. 7. §. quid si iudex V. eodem modo.* & alij, quos in prælibatis locis citauimus. adiungo tantum particulares aliquos casus.

Primus est, si quis corrumpat electorem, ne cum tali concurrat, subornatio est, siue id faciat ex odio, siue ex zelo, nisi adsit notoria indignitas, quia emit impedimentum liberæ, & spiritualis potestatis.

Secundus, si aliquis vocalis esset inquisitus, cuius causa terminari deberet, per mensem ante electionem, & per sententiam non veniret priuandus, vel suspendendus, sed absoluendus, quo casu haberet ius suffragandi in capitulo, & alius, ne talis reperiatur in capitulo, per malas artes ageret cum iudice, ne ad causæ decisionem veniret, subornationem committeret. Quia iste impedit lationem suffragij, quod est expresse contra statutum.

Tertius, qui retineri faceret per sæculares vnum aut plures vocales, vt sine ipsis capitulum celebraretur, etiam si per speciosum prætextum pestis, aut rationis status subornator esset, quia impediret illos, ne eligerent, & si non desint, qui censeant, esse etiam excommunicatum in canone, *si quis suadente diabolo*, quia clericos detinere facit, ne ire possint, etiam si ipsos non tangat. *Sayrus lib. 3. de censur cap. 26. num. 413. Duard. in bull. cœna lib. 2. can. 10. quæst. 1. Abb. & Innoc. in cap. nuper. de sent. excomm.* Multò magis culpabiles erunt, qui detineri facerent, ad effectum electionis impediendæ.

Quartus, Præses capituli volens hunc, & non illum eligi, videns capitulum inclinare in aliquem, vt illum excludat, agit cum illo, vt à concursu desistat, & miscet precibus minas, aliasque artes adhibet, quæ possunt animum religiosi à concursu deterrere, idque obtinet, subornator est. *Vgolin. de simon. tabula 1 cap. 4*. §. 3. tab. 4. cap. 50. §. 9.* Barbos. *de pot. episc. par. 3. alleg. 60. num. 56. apud Pasqualig. decis.* 250. Nec valet dicere, quod excluso illo per metum sequatur electio alterius per accidens, & cum non sit effectus pecuniæ, non erit simonia. Quia suppono esse in potestate Præsidis vertere electionem quo voluerit, ex-

clusо

clufo illo ad quem vocales fua vota dirigebant, & hac ratione electio fequitnr per fe, & non per accidens. Neque fubfiftit, fi dicatur, tunc effe fimoniam, quando pretium commutatur cum re fpirituali, vel directè, vel indirectè, cuiufmodi non videtur effe cafus nofter, quia non datur pecunia, vel incutitur metus, vt fequatur electio, fed vt ille à prætenfione defiftat, hæc autem defiftentia non eft res fpiritualis. Nam refpondeo, fi defiftentia non eft fpiritualis, dirigitur tamen certitudine quadam morali ad electionem, quæ eft fpiritualis, & in his terminis difficultatem examinamus, fed quidquid fit de fimonia, negari non poteft, non effe fubornationem, cum magna iniuria, & violentia coniunctam experientia multa docuit, quæ luctuofas electiones reddiderunt.

Quæftio X. Quid fit facere *Colligationes, & inductiones*, in electionibus.

Refpondeo primo, Colligare eft fimul ligare, vnde colligatio eft multarum rerum in vnum ligatio, vt fieri folet, cum multa ligna in vnam machinam colligantur. *l. ficut certo loco §. fed interdum fin. ff. commodati vel contra.* ibi *fi feruus lapidario commodatus fub machina perierit, teneri fabrum commodati, qui negligentius machinam colligauit.* & hic eft fenfus grammaticalis vt ità dicam; phyficus. Moraliter autem fumitur pro colligatione multorum hominum. (& in cafu noftro) Vocalium, fimul in vnam factionem, ad concludendam electionem pro vno, vel contra alium, & apud *Ifaiam cap.* 58. habemus, *folue colligationes impietatis* vbi 70. *omnem fcripturam iniquam confcinde, & Glofa* impium effe ait, exigere debitum ab eo, qui non eft foluendo, & *Liranus* has colligationes pro cauillationibus accipit ad inuoluendos fimplices adinuentis. Quem fenfum habet etiam verbum Inductiones, nam relictis alijs fignificatis, ad rem noftram impertinentibus, Inducere fignificat illicere, & impellere. *l. 64. §. penult. ff. de iure dot.* ibi *fi generum fpecie futuræ dotis induxit*. & fic induci pro impelli, & illici Brifsion. accipit, eftque in fenfu ftatuti, dum artificio illiciuntur animi vocalium in fententiam vnius, & veluti impelluntur ad factiones.

Colligatio.

Inductio.

Primum peccatum contra hoc ftatutum eft, dum aliquis, independenter à zelo publicæ vtilitatis, fed motus libidine difponendi de electione ad fuum arbitrium, & commodum, multos ex vocalibus alloquitur, illifque fuadet, vt fecum permaneant, ad effectum eligendi hunc, aut illum. varijs artificijs cum illis

agit,

agit, ne cum aduersæ partis capitibus conueniant. rationes status, commodi, timoris, proponit, consulit, instat. ac (vt semel dicam) capitulum in factiones, & partitas scindit, vnde electio vel violentatur, vel difficilis euadit, atque in libertate vel corruit, vel titubat.

Electionẽ tractatus præcedit. Dixi independenter a zelo publicæ vtilitatis, quia tractare, vt electio in digniorem cadat, vel non in indignum, in quem aliqua pars vocalium ignorantium, non zelantium, corruptorum inclinat, non est facere colligationes, & factiones, nam propterea electioni tractatus præmittitur. *cap. in genesi cap. cum in veteri, vbi glos. in V. tractatu cap. cum inter, vbi Butrius & cap. in causis de elect.* quia cum electio sit actus voluntatis, & inter multa eligibilia cõsistat. *Arist. lib. 3.* & *hic l. Gallus § & quid si tantum ff. de lib. & posth. l. quod in hæredem § eligere ff. de tribut. leg. plerumque § fin. ff. de iure dot.* est enim electio, idoneæ personæ ad dignitatem ecclesiæ vacantem solemnis euocatio. *cap. cum in cunctis init. de elect. cap. 1. & 2. de concess. præb. cap. Hosius § fin. l. 61.* Hinc electio per inspirationem a scrutinio distinguitur, quia hanc præcedit tractatus, illam minimè. *cap. statuimus dist. 61. cap. quia propter de elect.* Vnde tam ad cognoscendam hanc digniorem personam, quam ad suadendam ipsius electionem, necessaria est collatio, discursus, & tractatus, quibus remotis, electio rationabilis succedere non potest, sed erit casualis, & electores taliter procedentes mortaliter peccabunt, quia in incognitum voluntate feruntur, etiam si in meliorem collimarent. Nisi de dignitate eligendi persuasum haberent, ex insinuatione aliorum, quibus credunt, vel credere tenentur, quosque veridicos in consilio, probatosque habeant. *Petrus Gregor. de institut. iur. canon. lib. 1. tract. 29. cap. 5. Dian. resolut. 37. miscellan. 2. tom. 2. glos. in cap. in nomine domini dist. 25. V. tractantes Abb. in cap. bonæ de elect. num. 12.* Seclusa hac consideratione, quæ est via regia omnis alius tractatus, & vnio vocalium est colligatio inductio, ac factio vetitæ per statutum. Ratio clara. Electio est actus liber voluntatis, tollitur, & turbatur per istas factiones, quo nil pestilentius in electionibus. *Boss. in praxi crimin. tit. de ambitiosis,* qui citat *l. 1. ad l. iuliam de ambit. Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 28. quæst. 2. S. Thom. 2. 2. quæst. 185. ar. 1. Imola in cap. per inquisitionem num. 4. Abb. numer. 5. de elect.* & licet in alijs non colligatis remaneat libertas eligendi, attamen quia non est coniuncta cum viribus iam per factionarios discectis nihili fit, & hoc

Electio quid.

hoc est illud, quod in hac materia eliminare intendit religio. an autem voti compos fiat bonorum desideria, piorumque gemitus testantur. cum publico piratario vires obuiandi non suppetant, quibus accedit probationis difficultas, & præsidium sopitus nisi sit oculatus neglectus.

Quilibet potest accusare, subornatores.

Ad cuius pestiferi delicti punitionem potest agere, non tantum vocalis, sed quilibet de populo, quia est publicum, & religionis destructiuum. Vnde in nostra *practica criminali tit. inquisitio. fol.23.* initio, subornatio in electionibus inter exceptuata reponitur. *primo si sint delicta exceptuata, vt læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, homicidij personæ eminentis, subornatio in electionibus, simonia, Sodomia, &c.* & *Bonacossa lib.* 1. *communis opin. crimin. V. accusare pag.* 2. adnumerat ambitum inter crimina publica, quæ à quolibet accusari possunt. *Clar. lib.* 5. *§. simonia V. scias autem quod simonia.* probat simoniam esse delictũ publicum, & æquiparari hæresi, & crimini læsæ maiestatis, probat *Baiard. in addit. ad cit. Clarum.* Hinc ad accusandum contra simoniacos admittuntur serui, infames, meretrices, & criminosi, *cap. tanta vbi Abb. & alii de sim.* sic etiam contra subornationes, & colligationes simoniacas quilibet frater insurgere potest.

Sufficiũt coniecturæ.

Item sufficiunt coniecturæ, & signa, & non sunt necessariæ probationes, luce meridiana clariores, quæ in criminalibus requiruntur. *Clar. sup. V. Item scias.* Nam occultè committitur & est tex. in *cap. sicut. de simon.* dummodo signa sint euidentia, & rerum conuincentia, *cap. insinuatum eod. cum glos. f. n.* sufficiunt quidem leuiores probationes. *Crauetta cons.* 122. *nume.* 8. *Menoch. de præsump. lib.* 5. *præsump.* 8. *Mascard. de probat. conclusio.* 1304. *&* 1305. vbi de coniecturis, ad simoniam detegendam, tradit.

Vt in delictis difficilis probationis.

Et est doctrina communis, quod in delictis, quæ sunt difficilis probationis, sufficiunt probationes per coniecturas. *Bertach. in repert. V. probatio per coniecturas, vbi Alex. Feder. de Senis Fran. Aret. & alii.* qui inter hæc delicta numerant ambitum, & in *V. simonia fol.* 70. ait sufficere leuiores probationes ad probandam simoniam, quia clam committitur, idque multis probat. consonat *Panor. in cap. venerabilis. de testib. numer.* 2. *Nota* (inquit) *quod in defectum probationum, cum scilicet ex negotii, seu criminis natura non potest haberi probatio legitima, admittitur probatio minus legitima, & alias insufficiens,* & citat *cap. cum dilectus de elect. vbi glos. & cap. præterea de test.* & agitur in illo capitulo de coniur. contra Episcopum, quæ valde similis est colli-

colligationi contra electionem. equidem in *dict. cap. cum dilectus filius* committitur examinandum, & probandum negotium electionis Epiſcopi, de qua ambigebatur, per iuramentum trium compromiſſariorum, & tamen probatio per iuramentum non eſt propriè probatio, ſed quaſi probatio. *Bertach. ſup.* ſaltem eſt infima, & debillima probationis ſpecies, quæ tantum adhiberi ſolet, dum aliæ non ſuppetunt. & eſt celebre dictum iuriſperitorum, & canoniſtarum apud *Gabriellium lib. 1. de teſtib concl 7.* Quod quando veritas aliter haberi non poteſt, teſtes alias minus idonei fidem faciunt, quam concluſionem multis probat, maxime quando qualitas negotij, per alios ſciri non poſſit, vt eſt in cauſis coniurationis, conſpirationis, proditionis, tractantur etenim iſta quam ſecretiſſimè, & veritas haberi non poteſt, niſi per ſocios criminis, & per exteriores coniecturas. & ideo dicta ipſorum concludunt ad punitionem, & ſufficiunt teſtes ſingulares, quia ille, qui colligationes tractat nunc agit cum vno, nunc cum alio, vt ad probandum vſurarium, qui nunc dat ad vſuram vni, nunc alij, teſtes ſingulares ſufficiunt, vt idem *Gabriellius* probat *concluſ 2. de teſt. num. 28.* & præcipuè cum agitur, ſic ad probandum aliquem hæreticum ſufficiunt teſtes ſingulares, vt idem probat *num.* 40. ſic ad probandam ſocietatem *num. 43.* eò vel maximè quando cum teſtibus ſingularibus coniecturæ concurrunt *num. 75.* puta quia eſſet inquietus, honorum appetens, ſolitus partes colere in conuentu nunc cum vno vocali, nunc cum alijs ſecretò, ſedulòquè tractare, illos in ſuum cubiculum ſecretiſſimè accerſire, & ſufficit, ſi probetur aliquem ſollicitaſſe ad talem collectionem, etiamſi conſenſum non extorſerit, quia cum ſola attentatione, iam eſt colligationis promotor, & ſeductor.

Teſtes ſingulares in vſurario, hæretico, &c.

Sufficit attentaſſe.

Si quæras, an delatum, quod ſit ſubornator, vel colligationes faciat, in ipſo die, vel actu, vel vigilia electionis, poſſit Præſes è capitulo eijcere, & ſine ipſo ad electionem deuenire.

Reſpondeo, ſi euidenter ſibi conſtiterit in ſummario iudicio, quod talia molitus ſit, vel moliatur, poterit illum è capitulo expellere. Pro quo ſuppono doctrinam communem, quam tradit *Panormit. in cap. omnipotens, de accuſat. cum Innoc. & Hoſtien.* quod inquiſitus, pendente accuſatione, ſeu inquiſitione, promoueri non debet ad aliquod beneficium, aut officium, dicit enim textus citati capituli. *Valde graue eſt, quod vir de quo tanta, & talia nunciantur, cum antea requiri, & diſcuti debeant,*

Subornatorie capitulo eſt expellendus.

bono-

honoretur. concordat *cap finale de test. & attest.* in quo testificari, & ordinari vetantur, qui accusati fuerint, pendente accusatione, & Ratio est, quia accusati fama grauatur, cum ante denunciationem, & accusationem præcedere debeat infamia. Nam contra non infamatum non proceditur per inquisitionem, & denunciationem, accusatio autem his omnibus maior est, itaquè accusati status non est integer, & ideo a testimonio ferendo, & a susceptione ordinis repellitur, ac etiam à consecutione honoris, vt sunt beneficia, & officia, quia *infamibus dignitatum portæ non patent*. de regul. iur. in 6. quia accusati grauatur opinio, nam plus est, quod aliquis habeat accusatorem, quia talione se obligat ad probandum crimen de accusato, quā quod in vicinia male audiat, ex quibus concludit *Panor. in cap. fin. de test. & attest.* quod accusatio repellit, vbi status integritas requiratur, cuiusmodi requiritur in electione, nam eligendus debet esse omni exceptione maior, idem docent *Innoc. Abb. & Io. And.* ab eodem citati, & est textus in *cap. quoties de simon.* in quo dicitur *Peruenit ad nos quod per simoniacam hæresim fueris ordinatus, propterea necesse habemus te prohibere, ne missarum solemnia celebrare debuisses, donec quid sit verius discerneremus.* Vbi Glosa. *Nota (inquit) quod dicitur hic, quod si per aliquod signum constiterit aliquem fore simoniacum, iudex debet illum punire,* vide *Diaz in practica crimin. cap. 44.* vbi eius additionator ait, signa debere esse euidentia, & reum conuincentia, secundum Glos. in cap. insinuatum de simon. quam DD. sequūtur. *Alex. de Neuo cons. 64. numer. 2. & 3. Clar. in §. simonia in fine.*

Si autem opponas, aperiri aditum malitiis, nam quilibet posset accusare dignum, vt illum ab honoris consecutione repellat.

Respondet *Io. And.* Non præsumi malitiam, & esto præsumatur, adest remedium iuris, *cap. frequens de restit. spoliat.* præfigendo scilicet terminum, intra quem accusatio comprobetur. Ideoque cautum est in statutis generalibus, *cap. 8. §. 33. num. 4.* causas omnes criminales terminari debere per mensem ante capitulum, vt grauatorum fama vel eleuetur, & sic ad capitulum accedant: vel deprimatur, & sic excludantur. *Causæ terminentur per mensem ante capit.*

Sed hic est duplex difficultas examinanda. Prima, An si citato capitulo occurret casus, quo alicuius vocalis fama grauetur, & non sit tempus sufficiens ad discutiendam accusationem, & iuris ordine terminandam; an interim accusatus excludi debeat, *Grauis difficultas*

beat, vel sub aliqua protestatione admitti. Secunda est, an hoc sit dicendum tam de voto actiuo, quam passiuo, quia non statim infertur, accusatus non potest eligi in superiorem, ergo neque poterit dare suffragium, nam habere votum actiuum non est dignitas, aut honor, quia aliquando etiam laici, qui sunt ecclesiasticæ dignitatis incapaces, vt discreti suffragium tulerunt, quod est quærere, an vocalis accusatus, ex eo solo quod est accusatus debeat è capitulo eiici.

Potest procedi etiam post mensem.

Respondeo ad primam, etiamsi statutum assignet terminum, intra quem causę examinari debeant, non propterea prohibet procedi in causa, quæ de nouo emergeret, quia dispositio tangit casus iam emersos ante citationem capituli, non de iis, qui post illam emergerent, si enim rigorose tenendum esset statutum, non bene prouisum esset casibus incidentibus, potest enim accidere, vt in dicto capitulo aliquis vocalium graue delictum committeret, vulnerationis, homicidij, sacrilegij, fornicationis & nulli dubium est, contra talem procedi posse, et debere, siue per infamiam, siue per clamorosam insinuationem, siue per accusationem delictum ad superioris aures perueniat, & quidem, si agatur de electione passiua, iste ex recensita doctrina, ad capitulum pendente causa ius non habet.

Officiali delinquẽti suspenditur officium.

Scio disputari inter iuris consultos, an pendente processu criminali possit quis promoueri ad officia, & honores ciuitatis, & secundum opinionem communem respondetur negatiuè, *Bart. in l. vnica C. de reis postulatis, & l. reus delatus ff. de muneribus, & bonor.* vbi *Lucas de penna col. 1. & 2. V. honores l. iudices C. de dignitatibus. Bartol. in l. quod ergo in fin. ff. de his qui notãt. infam.* & alii, quos citat, & sequitur *Petr. Caballus centur. 1. decis. crim. casu* 121. cum reflexione, quod eò magis sit repellendus, quò processus respiceret malam administrationem alterius officij, in quo malè se gessisset, v.g. si male gessit in officio Guardianatus, non poterit eligi ad simile, vel maius.

Scio etiam discussum, An officiali delinquenti in officio pẽdente lite, sit illi administratio adimenda, quod esset in materiis regularibus. An Guardiano vel Prouinciali delinquente, debeat suspendi iurisdictio, & responsio est affirmatiua, per *l. quod si forte § sunt quidam ff. de solut. & l. eum quem C. de suspect. tutor.* vbi *Bart.* & alii cum *Io. Fab. Luca de penna, Paris de put. Afflicto Vincen. de franchis, & alijs* quos citat & sequitur d. *Petrus Caballus cas. 76.* qui addit, tunc officialem officio suspendendum,

cum

cum pœna criminis illum officio destitueret, secus, non. & quãdo de tali accusatione captæ sunt informationes, & quod incipit constare de mala administratione, & non aliter. Quia per solam accusationem non debet officialis suspendi, sed capi debet informatio, per quam constare incipiat aliquid substantiale, & tũc suspẽdi poterit ab administratione, & impedire, ne vlterius promoueatur. Rationes allegat *Francus decis. Neapol. 8. n. 3.* Tum quia adest infamia commissi criminis. Tum quia si officium exerceretur, testes non examinarentur ob timorem. Nec examẽ causæ differri debet vsque ad Syndicatum, quia hoc esset præiudiciale reipublicæ ac murmurationibus plenum. Maximè si imponatur pœna priuationis, quæ vana esset, si finem expectaremus officii Ex qua solida doctrina habemus I. quod est in praxi ordinis, in superiores actuales inquiri, dum de illorum priuatione agitur, eosquè ab officio suspendi. Secundo quod stante suspensione, ad officium aliud promoueri non possunt. Tertio quod ad hanc inquisitionem deueniri potest, etiam citato capitulo, dummodo de industria, & ex fraude non fuerit dilata inquisitio ad illas temporis angustias. do aphorismum nostræ *practicæ criminalis tit. de exceptione fol. 25. init. Contra eligendum in ipso electionis die exceptio debet admitti, nisi tam in promptu esset probatio, vt breuissimo tempore expediri posset exceptio*. Sermo est de exceptione ciuili, quia de criminali immediatè subiũgitur, *Criminalis vero nullo modo audienda est, sed suis dilationibus agitari debet, vt & exceptor probare, & reus se tueri valeat.* Ex quorum verborum contextu elicitur diuersitas modi procedendi in vtraq. exceptione. Nam ex eo quod prohibetur admitti criminalis (quia cum ordinetur ad pœnam corporalem, vltra remotionem à capitulo, reus legitime se tueri debet) infertur, quod in exceptione ciuili, ordinata solum ad legitimam electionem, non est vsquequaquè talis ordo seruandus sed sufficit summaria, & compendiosa processio, quæ inquam *expediri posset breuissimo tempore*. qualis esset ex. g. si in eodem capitulo deferrentur literæ ipsius rei, vel missę à Fratribus & superiore conuentus, significantes dilapidationem, vel furtum, subscriptę, & sigellate à communitate Fratrum, vel à discretis cõuentus, qui notabiliter famam Rei grauarent. aut in promptu esset probatio per duos Fratres præsentes, Quod Statutum aliquod apostolicum non seruasset, vt est publicatio decretorum de largitione munerum, de eiectis, de S. officio Vel querela

Vocales Quomodo in capitulo puniri possint.

alicuius communitatis sæcularium, quæ aliquod scandalum, ab ipso datum denunciaret. Neq. nouum est hoc in Religione, quia multę causæ vocalium in ipso capitulo ante electionem discutiuntur, & si culpabiles reperti fuerint, eiiciuntur. In primis fit Syndicatus Ministri generalis, qui si reus repertus fuerit, & officium renunciare noluerit, eiicitur, & sine ipso ad electionem alterius deuenitur. Vt statutum fuerat eo tempore, quo generales erant perpetui. *Stat. Alexandr. cap.8. tit. de celeb. cap. gen. fol.*150. Vbi de accusationibus contra generales, & modo procedendi disponitur. Moderatum postea in *Statutis Salamaticensibus c.8. Vallisol.* 1593. *c.*8. *Vltramontanis cap.*7. quod recipiantur quidem Syndicationes, non tamen *vt Minister, & Cōmissarius generales priuentur officio, neque suspendantur, neque grauis aliqua pœnitentia imponatur eisdem, donec renunciauerint officia, quod fieri debet ante electionem futuram*. Vt ex his omnibus comportatum est in statuta generalia compilata *an.*1642. *cap.*8. §.11. *n.*4. & cum exceptio firmet regulam in contrarium, quod explicitur in generalibus, conceditur in aliis vocalibus. Et de Custodibus praxis est, passim reiici, si literis communibus fulti non veniant. *d.c.*8. §.11. *nu.*5. & de Guardianis, & discretis localibus in Vallisol. cit. disponitur, puniri posse, & eiici, ad arbitrium Præsidis, si comitati non veniant cum aliquibus, quæ in capitulo ostendere debent, sensus igitur religionis est, Vocales posse iudicari in ipso capitulo. Et quod generalibus dispositum est, puto ad superiores regulas iudicandum esse, quod scilicet, si ipsi in aliquo notoriè delinquerent, percutiendo, occidendo, vulnerando, vel aliquod enorme delictum committerēt, notorietatė facti intergiuersabile, quod tunc non obstante statuto, possent ante electionem suspendi, & deponi. Ratio est, quia statutum non disponit de his casibus insolentibus, & qui non acciderunt, nec possint frequenter euenire, sed de his, quæ ad Syndicatum deferuntur, quique commissi supponuntur in officio, & ante citationem capituli, vt patet ex ipsa notione Syndicatus, qui indicebatur iudicibus officio functis, per quinquaginta dies, in quibus de culpis, & fraudibus in officio commissis conuenirentur, ac rationem redderent, seu causam dicerent. *l.*1. *C. vt omn. iudi. tam ciuiles, & milit.* & certum est, delinquentem iudicem in Syndicationis tempore posse criminaliter puniri.

Dices, per statutum præscribi potest terminus ad accusandū, quo

quo elapſo non daretur actio nec actori, nec iudici ad inquirẽdum, & procedendum ex officio. Vt per *Didacum Canterium, Farinaccium, Socinum, Bald. & alios* multos probat, cit. *Caballus caſu* 5. quia vbi eſt præciſa via ad agendum, ſublata intelligitur iudici ad inquirendũ ex officio cum officiũ iudicis ſuccedat in locum actoris. etiãſi elapſo termino reus confiteretur delictũ. Cum ergo ex ſtatuto non competat actio, neque competet inquiſitio. Nam in hoc caſu iudici deeſt iuriſdictio, quæ limitatè illi conceſſa cenſetur. Ergo cum determinatum ſit, de non admittenda exceptione in ipſo die electionis, nullo modo poterit in vocales congregatos animaduerti. Præciſa via ad accuſandũ cenſetur præciſa ad inquirendum.

Reſpondeo etiam ſi contra allatam doctrinam non deſint qui ſentiant apud *Rom. in. conſ.* 214. *Abb. Felin. Canterium à d. Caballo num.* 5. citatos, qui omnia ex *Marſilio in practica. §. conſtare. à num.* 79. exſcribit, tamen valere diſtinctionem allatam à *Nello in tractatu bannitorum in* 2. *parte primi tèmporis*, quam refert citatus *Marſilius n* 89. non poſſe iudicem procedere ex iure, poſſe virtute reſtitutionis in integrum, quæ conceditur ob iuſtam ignorantiam. vt dicitur in *l. cum Filius. ff. de verb. obligat.* quæ eſt 49. *§. in hac ſtipulatione. ibi per hæredem videtur fieri, quamuis abſit, & ignoret. & l.* 1. *ff. quibus cauſis. maiores* 25. *annis. in integrum reſtit ibi quò primum de ea re experienda facultas erit.* & nos ſupra diximus, ſtatutum loqui de cauſis iam cognitis, mortis, & actitatis, vel quæ in Viſitatione moueri poſſunt. Non autem de ignoratis, & ex accidenti inopinato emergentibus. & non ſumus in caſu præſentis doctrinæ, quæ procedit, quãdo ſtatutum extat, non eſſe procedendum, neque per inquiſitionem, neque per accuſationem. Noſtrum autem ſtatutum non prohibet, niſi vbi *breuiſſimo tempore* expediri non poſſit.

Tandem dico, pro complemento reſponſionis ad primam queſtionem, poſſe ſuſpendi vocalem, & à capitulo excludi, quãdo illius fama nimis grauaretur per accuſationem, & per ſemiplenam ſaltem probationem, cum diffamatione coniunctã. Nec valet opponere, quod puniatur ante ſentẽtiã, eo quod priuetur iure eligendi, antequam plenè probetur, & perfectè audiatur. Quia cum maius ſit bonum electionis integræ, quæ ſine hoc voto particulari poteſt conſiſtere, non eſt mirum, quod hæc pars indiuidua cedat, & reſeruetur completa punitio poſt electionem. Naturali enim iure cogimur, partem perdere, vt totum Grauatus in fama, ſuſpendi poteſt.

Maior minori prævalet.

seruemus. *capit. bona memoria.* 1. *de postul. præl. ibi præsentem speciali vtilitati communem, & minori maiorem.* & ibi *Glossa*, & sic cum electio differri non possit, & iste infamatus conuenire non debeat, consequens est, vt in hoc casu cedat.

An autem cum protestatione admitti possit, vt fit cum eo, de quo dubitatur, an sit excommunicatus, vel aliud patiatur impedimentum, affirmant *Miranda tomo primo quæstione* 23. *artic. vndecimo. Peirin. tomo primo. quæst.* 1. *capit.* 31. quia in dubiis ius manet pro possessore, & vtile per inutile vitiari non debet.

Respondeo, posset etiam Præses capituli accusationem non acceptare, vel differre post electionem. Quando autem procedere voluerit, poterit vocalem è capitulo pellere, nisi tam euidens, & paucis exponatur exceptio, quod illam dissimulare non possit, sine offensione iustitię, & communitatis, quia tunc teneretur inquirere, & procedere *Clar. q.* 4. *num.* 2. cui concordat nostrę practicæ Crim. aphorismus. tit. Accus. fol. 17. *Legitimo accusatore comparente, non potest iudex accusationem respuere.*

Excommunicatus vitiat electioné

Quod autem adducebatur de excommunicato &c. certum est, quod si cognitus fuisset excommunicatus, & hoc non obstante admissus, electio esset nulla. *Abb. in cap. cum Vintoiensis. & c. illa quotidiana. de elect. Nauar. lib.* 1. *cons. primo & habetur in cap. final. de procur.* Admissus autem cum protestatione facit, vt declarent quidem illum non habere ius ad electionem, sed quia dubitatur, admittitur. si & in quantum. idest, casu quo nō haberet ius, electio non annullaretur propter pręsentiam illius. Vnde non nocet electioni alias legitimę, quod non habens vocem fuerit admissus cum aliis. *Panorm. in c. Cumana de elect. apud Syluest. V. electio num.* 17. & hoc quia aliud fieri non potuit sine scandalo. & facit regula *Vtile per inutile non vitiatur. Innoc. in d. c. illa quotidiana. Abb. in d. c. Cumana. & c. cum Vintoniensis. de elect. Rosella. Syl. Miranda. apud* Peirin. *cit.* §. *Dico secundo.* Quod nostro casui applicari non potest, quia qui accusatur, iam infamia conspergitur, & indignus honoribus declaratur, ergo non potest ad electionem admitti, tamquam non integer. Quod etiam de excommunicato sub dubio, & permisso, affirmo, quando sine scandalo eiici non possit. Nam non est minor ratio, quod quis de ambitu, vel de censura excipiatur, nam vt.

Admissus cum protestatione.

Ad

Ad secundã quęstionem respondeam, dico infamatum per accusationem vt dictum est, esse incapacem suffragij, tam actiui, quam passiui. tum quia omnes, qui sunt in capitulo, capaces sunt tam passiuæ, quam actiuæ electionis, ex ratione quã vocales sunt, licet possint retardari ratione ætatis, vel non defunctorum munerum, cuiusmodi prouinciales non possunt esse Diffinitores &c. & sic patet exclusum ab vno, exclusum esse etiam ab alio. Nec potest opponi declaratio in causa hac particulari cum id sit insolentissimum in ordine. Tum etiam ex ratione Generali, quod omnes illi ab electione excluduntur, qui sunt priuati, vel priuandi potestate eligendi. Quia licet ante electionem non sit discussum, sufficit posse conuinci post electionẽ. *Sylue* V. *electio.* 1. *numero 3. apud quem Glos. Panor. & Innoc.* Nam etiam si dicat, quod quoad priuandos electio ad alios nõ deuoluatur, antequam priuentur; cum tamen subiungat, sufficere, quod conuinci possint, quod fuissent priuati, idem potest dici, sufficere quod conuinci possint, quod erant priuandi. Infamatus est electionis incapax.

Et vt huic necessariæ digressioni finem imponamus, Authores harum colligationum, & subornationum, è capitulo sunt expellendi, vt cœteri timeant, & electio suæ libertati restituatur.

Secundum peccatum, quod in his colligationibus committitur, est, quod superiores, dum in capitulis prælatos locales cõstituunt, illos promouent, quos suæ factionis esse sciunt, vel futuros norunt, vel etiam, antequam eligant, monent, vt secum colligati permaneant in futuro capitulo, quos ad hunc finem promouent. Vnde capita partium, & tyranni capitulorum euadunt. Nam licet, non cõpræhendi in hac sanctione putem eos, qui suos amicos promouent, vel quos aptos norunt, vel ob gratitudinem, amicitiam, vel aliud quodpiam motiuum, futuram electionem non respiciens, considerare tamen has promotiones vt ordinatas ad faciendum agmen, & factionem in futura electione, nõ video quomodo à rigore statuti liberari possint. Nam hæc est potentior colligatio illa, quæ solis verbis fit. Nam ista fit opere. Et nullus negabit ex allegatis de simonia, & subornatione, quod sit ipsissima simonia, instituere aliquem vocalem, vt is postea suffragetur ad suum arbitrium. Emit enim per collatam dignitatem suffragii illius exercitium. Modo si hoc faciat cum multis, dicetur colligatio simoniaca, peior Guardianos facere, vt postea suffragetur &c. est subornatio.

ea, quæ verbis committitur.

Si replicetur, statutum loqui de colligatione, quę fit in ipso actu capituli, nō de ea, quæ fieret per annū, & annos antea.

Resp. negando antecedens, quia vbi statutum voluit mensuram temporis, id expressè declarauit. Do verba statuti: *Qui colligationes, aut inductiones fecerint. Qui in electionibus, vel ante per sex menses, pro se. vel pro alio, per se, vel per alios. subornauerit, excommunicationis &c.* Vbi apertè constat, tempus non esse adiectum colligationibus, sed subornationibus. Equidem ratio legis, vel statuti, si vna reddi tantum possit, si expressa non sit, pro expressa haberi debet. Ex communi apud *Bonacossam prima parte. V. Ratio,* qui citat *Suarez, Curtium.* Ratio autem statuti illa vnica est, vt electiones liberè, & canonicè fiant; & nō turbentur, siue in ipsa electione, siue antea, parum refert, dummodo idem vtrobique sequatur effectus.

Ratio legis pro expressa haberi debet.

Qua occasione iuuat aliam partem statuti hic examinare. *Qui in electionibus, vel ante per sex menses &c.* An scilicet rigorosè tenenda sit, itaut si subornaret per sex menses, & dies, vel septem menses non incidat in excommunicationem & pro affirmatiua facit doctrina communis, quod statuta sint stricti iuris, & ideo strictè intelligenda. *Roland. à Valle cons. 24. numero 9. in 3, Vol. Castr. in l. quidquid adstringendæ. ff de verb. obligat. Hieron. de Monte. in qq. q. 29. num. vigèsimoseptimo. Curtius Iun. cons. 276. num. 45. Vol. 3.* & alia quæ diximus in *c. de pœnis,* ergo qualificatio illa sex mensium, nisi strictè teneatur, pœnas non infert.

Statuta sunt stricti iuris.

Respondeo tamen negatiuè Quia statuta disponentia idem quod ius cōmune, addentia, vel minuentia restrictiones, vel pœnas, non tollunt ius commune. *Panor. in c. de causis. de off. deleg. Henri. Bobich de Synodo in 3. p. art. 1. num. 236. Io. Bap. Vezinus in ærario comm. opin. V. Statutum.* Et lex habet locum, vbi ratio legis habet locum. *Bald. in l. fin. C. de hæred. instit.* & extenditur ad omnes casus, quibus ratio legis adaptatur. Licet lex in materia dispositiua strictè loquatur. *glos. in cap. frequenter. §. porro. vt lite non contest. in cap. cupientes. §. deniq. de elect.* Vide *Berlacb. V. lex num. 69.* Nam ratio iuris communis, naturalis, & diuini Vbicunque reponatur, semper erit eadem, & inuariabilis. Cum ergo subornatio sit mala omni iure, non debet restringi ad tempus determinatum, si quis enim subornet intra sex menses, contra ius diuinum, & commune peccabit. & si vltra

De ratione legis axiomata.

sex,

ſex,non minus peccabit. Quia ſimonia,& ſubornatio eſt in præcepto negatiuo,quod obligat ſemper, & ad ſemper, ergo quocunq.tempore. & ſic ſi conſtiterit aliquem per annum ante electionem ſubornaſſe,non minus puniendus erit,quam is, qui id comitteret per ſex menſes. Quia eadem culpa, & eadem pœna. ſtatuta ſiquidem diſponentia quacunq. præciſa reſtrictione recipiunt interpretationem à lege *Bonacoſ.p.2.com.opin.crim.*

Si autem quæras,quare in ſtatuto apposita fuit reſtrictio illa ſex menſium.

Resp. quia id accidit,vt in plurimum. & pro hoc leges feruntur. *l.nam ad ea.ff.de leg.* & paucæ reperiuntur de iis, quæ raro accidunt. *Clem.quia contingit.init.& ibi Cardin.de relig. domi.l. antiqui.ff.ſi pars hered.petat.& per Alex.in d.l.nam ad ea.* Vniuerſaliter autem non fiunt de his,quę raró accidunt. *l.ex his.ff de leg. gloſ.in c.literas.de ſponſal.impub.* & ideo cum raró vel numquam accidat ſubornari ante ſex menſes, ſtatutũ ad hanc specialitatem non reſpexit, ſed ad illud, quod practicari poteſt in anno capitulari,in quo per quatuor, aut ſex menſes ad ſummũ ante electionem deſtinantur Viſitatores in Prouinciis & celebrantur capitula. Leges de ijs quæ vt plurimum accidunt.

Quæſt.XI. An in crimine ambitus, & ſubornationis compræhendantur etiam agentes,conſentientes,ſcientes, & mediantes.

Reſpondeo I. Simoniacos in beneficiis ſcientes, reuelare tenentur Papæ,per ſe,vel per alios, & niſi reuelauerint,abſolui non poſſunt. *Extrau.cum deteſtabile de ſimon.* quapropter *Sylu.* V. *ex com.7.caſu 43.* tenet iſtos ſcientes eſſe excommunicatos, & abſolutione indigere. Idem tenet *Couar. in regul.peccatum.par. 2.n.7. Verb.cæterum.* etiam ſi non deſint,qui ſentiant,non incurri excummunicationem,ſed eſſe peccatum mortale, reſeruatũ. Alii qui nullum peccatum agnoſcant,eo quod illa *Extrauagans* non ſit in vſu. *Theſaur.V.ſimonia c.3.n.10.init.* Scientes Simoniacos reuelare tenẽtur.

Reſp.II. Mediatores ſimoniæ ſunt excommunicati cum reſeruatione Pontificia, *d.extr.2.de ſimon Sanch lib.2.opuſ. moral. c.3.dub.104.n.6.Bonac.de ſimon.q.7.n.11.Leyman.eod,lib.4.n.79. Filliuc.tract.41.c.11.n.16.Silu V.ſimon.q.18.* Mediatores excõmunicati

Reſp.III. ſubornatores ſimoniaci eiſdem pœnis inuoluũtur. Ex ſuperiori ratione,& ea quam adfert *Sylu.cit.* Quod acceſſoriũ ſequitur naturã ſui principalis. *de reg.iur.in 6.* etiã ſi in pœnis talis regula nó currat,quia in materia cẽſurarũ, vbi excommunicãtur facientes,nõ includũtur mediatores,cõſultores &c. Subornatores.

vt citatus *Sāch*. in materia Simoniæ aduertit. Vnde si mediatores nominati non essent, nō includerentur in excōmunicatione. In nostro autem casu expressè compræhēsi sunt, dicit etenim. *Qui in electionibus &c. pro, se, vel alio, per se, vel per alios subornauerit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat*. *V*erum dicet aliquis, excommunicari subornantem principalē, siue id faciat per se, siue per mediatores, nō autē ipsos mediatores, Attamen etiā istos compræhendi, ratio ipsa suadet, quia isti verè subornant, non quidem pro ipsis, sed pro alijs, & sumus in completo sensu statuti, *pro se, vel pro alio subornauerit*. nam licet sint mediatores respectu aliorum, sunt principales quoad se, in rigore statuti, quod excommunicat eos, qui pro aliis, idest tanquam mediatores subornauerint, & quoad istos proxenetas ābitionis plenissimè extēduntur omnes pœnæ latæ contra subornatores, quia isti sunt causę tractatus, & concludunt colligationes, & factiones. Nam si tales non essent, partium capita non reperirētur, quia sunt mēbra istius mistici & diabolici corporis, Accedit decretum *Clem. VIII. cit. q. 3.* quod tale est, *Vt omnis officiorum ambitus occasio præcludatur, Caueant omnes à directa, vel indirecta vocum, seu suffragiorum procuratione, tam pro se ipsis, quam pro aliis &c. quicunq. secus fecerint, præter alias pœnas, & censuras contra huiusmodi ambientes inflictas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent eo ipso incidant, & ad futura quæcunquè pariter inhabiles habeantur. Super quo cum eis dispensari à nemine possit nisi à nobis, vel successoribus nostris, & pro qualitate culparum grauius etiam puniantur. Porrò supradictas omnes pœnas ad cōplices, & simpliciter scientes, & non reuelantes extendimus*. Quo Decreto nil clarius.

Quæstio XII. Quæ pœnæ in subornatores latæ sint.

Subornatores excommunicati.

Respondeo I. subornatores sunt ipso facto excommunicati excommunicatione reseruata Papæ, si fuerit electio Generalis, & Generali, si fuerit superiorum inferiorum. & ligat sine alia declaratione, quia est lata per Apostolicas constitutiones, quas citatus Clem. VIII. confirmat.

1. Dices Clem, VIII. reseruat sedi Apostol. censuras, ergo statutum est contra Decretum Apostolicum.

Resp. reseruat sibi alias pœnas, non censuras *super quo dispensari a nemine possit &c*. nomine dispensationis non venit absolutio à censuris.

Re-

Respondeo secundo, subornatores ipso facto priuari, & inhabilitari debentur. Patet ex pœnis simoniacorum, & ex supradictis, ait enim statutum, *subornatores actibus legitimis perpetuò priuamus*. in priuatione autem actuum legitimorum includitur priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa, vt suo loco dictum est. Priuati & inhabiles.

Respondeo tertio, istæ pœnæ sunt perpetuæ, & in religione indispensabiles, patet ex qualitate *perpetui*, in statuto positi, quod tollit Generali facultatem dispensandi iuxta statutum, *capituli gen. Romani an.* 1639. de quo nos in comment. ad statuta *cap.* 12. *stat.* 12. *fol.* 917. patet etiam ex decreto Clem. 8. dispensationem sedi apostolicæ reseruanti. Perpetuò

Respondeo quarto, Generales, si in hac damnatione fuerint, per priuilegia ordinis absolui non possunt. Quia censetur sublata in hac parte, quando eorum absolutio sedi apostolicæ reseruatur, & ordo, cuius interest priuilegiis, vel in totum, vel in partem renunciare, ita declarauit, reseruatum scilicet esse hunc casũ sedi apostolicæ, secus nullus metus Generalib' incuteretur.

Legendus est Remigius Schrosa, ordinis Prædicatorum de prioratu procurato per sordes, & de nullitate executionis, de censuris, pœnis, aduenientibus. probatione huius criminis aliisque copiose, & solidè. atque hæc sufficiant.

CAPITVLVM XVI.

De Pœnis in Prælatos uel subditos conspirantium.

ADVERSVS hos criminosos in hunc modum sanciuit Minoricum sodalitium *cap.* 7. *§.* 5. *nu.* 54. *Qui per malitiosam concordiam, seu conspirationem, aduersus alium maximè superiorem insurrexerit, omnibus ordinis officiis priuetur, quousque per condignam satisfactionem à Generali, vel Prouinciali releuetur. Conspiratio autem non est dicenda, quando subditi aliquid intimare, aut significare superioribus voluerint*. Ad cuius statuti declarationem sit.

Quæstio I. Quid conspirationis, & malitiosæ concordię vocabulis censendum sit.

Re-

Conspiratio bona, & mala. Respondeo, conspiratio duplex est, bona, & mala. *cap. petitio vestra de iur. iur.* vbi *Honorius III.* absoluit a iuramento quosdam canonicos qui promiserant, se non conspiraturos contra Principem Antiochenum, suadens ipsis, vt pro viribus ecclesię stent contra principem, non tamen machinentur contra personam ipsius, ex quo *Panor. num. 2.* infert, conspirationem aliquando esse licitam, & citat Innocentium in *capit. cum I. & A. de sent. & re iudi.* & manifestè apparet in statuto, vnam conspirationem condemnante, & alteram approbante, recolenda sunt *cap. sane 16 quæst. 7. cap. si quis despicit d. 42.*

Mala. Porrò conspiratio mala est fraudulenta confœderatio facta in præiudicium alicuius personæ, vel dignitatis, ex *Abb. in d. cap. petitio vestra*. vnde vt plurimum dolosa censetur, & in malam partem accipitur, vt *Oldradus, & Prateius adnotarunt ex leg. diuus ff. de re iudic.* in qua Adrianus Imperator vindicandam sancit conspirationem factam in Iulium Tarentinum, corruptis pecunia testibus.

Vnde dicatur. Dicitur autem conspiratio quasi simul spiratio, quia simul spirant, & tendunt contra aliquem, cui si additur iuramentum inter conspirantes, dicitur coniuratio. *Panor. in cap. venerabilis de test. cogen. num. 1.* & videre est in *cap. coniurationum, & conspir. cap. coniurationum crimina cap. si qui clerici c. si clerici, aut monachi 11. quæst. 1. cap. conspiratores 3. quæst. 4. c. denique 7. q. 1.* ideo in statuto pro eodem sumitur *malitiosa concordia*, & *conspiratio*, quia concordant contra aliquem.

Verum si absit malitia, & fraudulentia statuto locus non erit. quare si aliqui putantes se bene agere, & ex zelo moueri, conspirauerint in aliquem, non veniunt iuxta hoc statutum puniendi, quia ad punitionem debet constare de malitia, dolo, ac fraudulentia, nam quoties non probaretur, essemus in conspiratione bona. *Clar. quæst. 84. §. vbi agitur de imponenda*, debent enim verificari omnes qualitates statuti, cum ibi allegatis, cò vel maxime cum illa qualitas augeret pœnam. *Capic. decis. 121 num. 22. & decis. 155. Decius cons. 167. Plotus in l. si quando §. 8. num. 5. Menoch. de arbitr. libr. 2. centur. 3. cons. 263. num. 20* & nulli dubium est, quod malitia in statuto ne dum auget pœnam, sed illa sola pœnam inducit, quia nisi sit malitiosa concordia, non erit conspiratio punibilis. Non enim sumus in casu, quo malitia esset de natura delicti, cuiusmodi est falsitas, rebellio, &c. quia tunc non esset necesse probare qualitatem, & dolum,

Qualitas statuti probanda.

Conspiratio mala, non sine dolo.

quia

quia probato delicto, consequenter censetur probatus dolus. *Crauetta cons.* 150. *init. Felin. in c. examinata de iudic. Mascard. de probat. conclus.* 1298. *vol.* 3. sed sumus in re, quæ potest benè & malè fieri, vnde non probata qualitate vitiante actum, non esset probatum delictum punibile per statutum.

Si autem quæras, An agitante aliquo per malitiam multos fratres bonæ mentis, eosque ad conspirationem mouente contra prælatum, appellanda sit conspiratio mala, & punienda.

Dico puniendum esse eum, qui machinam agitaret, non autem ignorantes. Quia sicuti puniri debet sciens, & deliberate operans per malitiam, ita non debent puniri ignoranter agentes. Cum grano tamen salis accipienda est doctrina, vt immunes censeantur, qui bono zelo moti aliquod verum prælato denunciant; at si deportarent falsum, quod tamen primus conspirator suggessisset socijs, vt verum, & isti credidissent, nec vlterius veritatem indagare curauissent, tunc dico, puniendos esse, vt conspiratores, quia ignorantia crassa, & supina in ijs, quæ scire tenemur, æquiparatur dolo, & scientiæ. *Gand. tit. de pœnis reor. num.* 6 *fin & titulo de rebus non portandis contra diuetum num.* 7. *Caballus* 2. *centur. casu* 129. *num.* 11. Nemo autem ambigit, quod deportans suum superiorem ad Prælatum maiorem, scire tenetur, quid faciat. Nisi dicamus, hunc esse adeo simplicem, rudem, & bestialem, vt titulo (vt ita dicam) irrationalis excusari debeat iuxta congesta à DD. de credulitate fatua, & bestiali, quæ excusat a dolo. *Suarez V. doli num.* 113. *Brun. in cons. feudali V. dolus Iason. cons.* 137. *in* 1. *volum.* & alij apud *Bonacos. p.p. V. dolus pag* 59. apud quem alij multi dicunt excusari a dolo, qui credit bono, & honesto viro, maximè si credens sit homo simplex, & rudis, cuiusmodi multi sunt apud nos, fratres laici. Maximè vbi statutum præsumptionem importaret, quæ supponit scientiam. Verum tamen est, quod talis doctrina non iuuaret peccantem in materia, quæ esset vetita iure diuino, naturali, vel communi, quia vt inquit *Clar. quæst.* 60. *numer.* 13. si delictum, quod per constitutionem punitur, est vetitum iure communi, non excusat ignorantia statuti, & vniuersaliter in eo, qui tenetur scire quod facit, vt est iudex, ego addo accusatorem, delatorem, denunciatorem, si ignorantia excusat à tanto, numquam tamen excusat à toto, pro qua doctrina multos allegat, eiusque postillatores adducunt Dico igitur, tales, puniendos esse pœna arbitraria, ne assuescant, tam iniquè & bestialiter in

Author conspirationis puniendus.

Credulitas fatua excusat.

Ignorantia quàdo excusat.

in suos superiores insurgere.

Secundum quam doctrinam interpretanda sunt extrema verba statuti. *Conspiratio non est dicenda, quando subditi aliquid significare superioribus voluerint.* nimirum quæ vera sint, & conuentui, aut religioni præiudicialia, nam si falsa essent, daretur locus statuto, punienti conspiratores, & calumniatores.

Quæstio II. Quid sit, in alium insurgere, & si hoc de quolibet subdito, vel etiam sæculari intelligi possit.

Insurgere. Respondeo primo, *Insurgere* est in alium surgere, & sumitur in malam partem act. 18. *Insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum &c.* Ester. 2. *Voluerunt insurgere in regem iniqui, & occidere eum.* Psal. 21. *Insurrexerunt in me testes iniqui.* quibus locis apparet insurrectionem esse malam, violentam manu, armis, impetu. ad cuius similitudinem dicitur quis insurgere linguis, calamis, quod idem est, ac conspirare, & coniurare, & omnia idem important, ex dictis.

Respondeo secundo, statutum intelligitur de quolibet subdito, tam actiue quam passiuè, idest, si conspiratur contra aliquem fratrem, & si quilibet frater conspiret, patet ex dictionibus *qui*, & *alium* quæ sunt vniuersalia, & neminem excipiunt, vbi ratio exceptionis non apparet, amplitudinemque suscipit à subiecta materia. *Barbos. dict. 26. & 322.* Ratio est, quia quilibet frater potest esse materia huius statuti, insurgendo scilicet in alium, ergo pro omnibus caueri debuit, ad bonum reipublicæ gubernium. Itaque quilibet subditus, siue clericus, siue laicus conspirans in alium fratrem erit reus statuti, & quilibet superior, qui tale scelus in subditum patraret, pari ratione puniendus esset.

Si quæras, an idem dicendum sit, si contra nouitium, vel tertiarium.

Respondeo affirmatiuè, quia isti, & si fratres non sint, dummodo tamen in conuentu degunt, sunt de corpore communitatis, & fratrum priuilegijs gaudent, vt si quis illos percuteret, esset reus *cap. si quis suadente 14. quæst.* 1. & deberet puniri pœnis percutientium, ita pariter pœnis conspirantium.

Conspiratio in sæculares. Respondeo tertio, conspiratio facta in sæculares per aliquem fratrem, puta si commoueret nobiles, vel viciniam contra aliquẽ parochum, clericum, vel alium quempiam, non esset puniendus iuxta statutum. Quia verba illa *Aduersus alium*, respicit fratres, de quibus est sermo, non alios, *Alius* enim ad similem

Alius.

refer

refertur. *Barb.dict.* 16. Importat siquidem similitudinem,& qualitatem præcedentis dispositionis, atque identitatem in substătia. Vt *alius* in humanitate,non est equus. *alij* in locatione, dum de subditis agitur, non intelligitur de iis, qui conueniri non possunt. Et si quis promittit dare loco primę cautionis *aliam* intelligitur de simili. Cum igitur statutum agat de conspiratione mota aduersus Fratres, non potest extendi ad sæculares. Patet clarius, ex dictione *Maxime Superiorem*, quæ importat rationes in specie comprahensos, sed illam, quæ eam exprimit, specialiori ratione, & potentius. *Barbosi dict.* 197. *num.* 6. *&* 7. Maximè.

Sed quid indemnis abibit conspirans in sæcularem?

Resp. grauiori pœna puniendum dico, quia culpæ addit scandalum. Omnis enim conspiratio, præcipuè contra Clericos, & quoslibet religiosos, damnabilis est. Et ideo Clerici,& Monachi conspirantes deponi debent. *c. coniurationum* 11.*q.*1. quia omnis conspiratio prçsumitur mala. *l.* 3. *ff. de collect. illici.* & notauit *Archid. in c. illud d.* 23. vbi alia multa de mala conspiratione describit. *& cap. si quis vero non obediat* 11.*q.*1. *& c. si quis per superbiam. eod.* & est adeo grauis hæc culpa, vt conspiratores audiendi non sint *cap. conspirationes* 3. *q.* 3. vt potè infames. *d. cap. coniurationum* 11. *quæst.* 1. Nec ad ordines licentiari possunt. *cap. seditionarios dis.* 46. & eis consentientes excommunicari debent. *d. cap. coniurationum* Ideo aggrauandà est pœna, pro grauitate personæ, contra quam itur, & pro qualitate conspirationis. Hinc *Glos. in cap. venerabilis de testib. cogn.* quærēs qua pœna plectendi sint coniurantes contra Episcopum, respondet, deponendos esse, & brachio sæculari tradendos, si clerici sint, quod mitigat Panor. ibid. numer. 4. si fuerint incorrigibiles, excommunicandos vero, si laici. Conspiratores deponendi. Nō audiē di infames. Tradendi brachio sęculari.

Equidem in iure ciuili, si quis tumultum contra aliquem fecerit, aut seditiosas voces emiserit, capitali pœna mulctatur, *lege denunciamus Cod. de his qui ad Ecclesiam confugerint, lege* 1. *&* 2. *Cod. de sedit. & lege aut facta ff. de pœnis, & lege conuenticulam, & lege qui cœtu digestis de vi publ.* quibus prohibetur congregari turba, vel cœtus in quo consistit conspiratio, & coniuratio. Addo *canonem undecimum bullæ cœnæ*, in quo excommunicantur hostiliter insequentes Cardinales, prælatos, & alios prout ibi,& nō video, quę hostilior persecutio fieri possit in Capite plectendi.

hasce

hasce personas ecclesiasticas, quam in ipsos coniurare, & conspirare, vt multos Prælatos, vel vitam in amaritudine ducentes, in suis diecæsibus, vel extra vagantes, vidimus ob aliquorum conspirationem.

Sed vt aliqua practicabilia tangamus, examinandi sunt aliquot conspirationum articuli, vt liquidò constet, quando quis dicatur insurgere, conspirare, & coniurare.

Primus est, An talis censeri debeat, qui defectus quidem prælati socijs proponit, & apud illos exagerat, eosque ad conspirationem adornat, ille tamen, vel illi mouentur ex odio, & vindicta, non ad bonum zelum, an ista sit conspiratio mala.

Conspiratio ex odio punibilis. Respondeo, in foro exteriori mala non est, nec punibilis, quia Ecclesia non iudicat de occultis, sed Deus. Verum si tale odium probari posset, sine dubio vt conspirator puniri deberet. Tum quia odium ex se graue peccatum est, & eò grauius, qui zelo vestitur, quod religio punire debet. Tum quia ex iure communi prohibentur recipi accusationes ex odio, quia diuina lex habet pro obiecto charitatem, non debet alieni odii esse executrix, sed punitrix. Tum quia si talis aditus panditur, nunquam deerunt palliata ista odia, & coruinæ voces palumbinos cantus effingent. Tum denique, quia statutum absolute prohibet conspirationes, nec de veris, aut falsis distinguit, sed ait, *qui per malitiosam concordiam aduersus aliquem insurrexerit.* modo vera, modo falsa delicta deferat, dummodo malitia in concordia reperiatur, vnde malæ conspirationis rationem imbibat, habemus intentum, pro punitione illius. Malitiosa etenim concordia potest iniri etiam super rebus veris, nam Malitia *malitia* peruersitatem sonat, & dolum includit, vnde peruersorum, & callidorum est, & iuxta *Ciceronem lib. 3. de nat. deor.* versutam, & fallacem nocendi rationem includit, cui opponitur simplicitas, *l. 1. ff. de dolo.* Intendit quidem religio defectuum emendationem, sed non permittit clauum clauo trudi, & malum fragilitatis malo odii emendari. Christus veræ adulteræ accusatores reiecit, quia non ex zelo, sed ex liuore mouebantur, hinc, *qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat.* itaque apud religiosos non existimatur correptio, quæ cum tanto dispendio fiat. Posset tamen malus iste animus, ac liuor probari, si coniurator dixisset, *Nunciemus hac Prælato, quia illum officio destituemus. De hoc nostro inimico vindicabimur. Nunc certe ultionis tempus aduenit.* & similia.

Se-

Secundus articulus, si quis scriptam querelam ad hunc, vel illum religiosum deferret, eisque persuaderet, se subscribere, veris falsa admiscens, rem supra merita apud illos exagerans, eo tantum fine, vt superior localis male audiat, vel corripiatur. Literas falsas scribere faciens.

Tertius, si quis volens superiorem subditis odibilem reddere illius mores, verba &c. apud consocios deportat, vim, & enargiam illorum exagerando, & in malam partem interpretando; itaut ex vitalis officii, subditi à superiore se subtrahant, vel duri, & intractabiles euadant, qui est germanus statuti sensus *In superiorem insurrexerint*. Actiones in malam partẽ accipienda.

Quartus, si existens aliquis Theologus, Concionator, Confessarius, vel operarius ab aliquo quæratur à tali conuentu expelli, atque adeo contra illum conueniant suscitantes machinationem iniquam, & inuentiones fraudulentas, v. g. quod non benè suo muneri adsistat, quòd cum sæcularibus multum conueniat, quod munuscula captet, quod insanas amicitias affectet. Tota autem statuti ratio in pace, & concordia Monasterij fundatur, quæ ab hisce diaboli ministris, quibus *datum est sumere pacem de terra*, pessumdatur. Seditioso enim homine nil pestilentius terra sustinet, quia cum seditio sit quietis publicæ perturbatio. *l. 1. C. de seditiosis*, iure optimo ait Modestinus in l. constitutiones ff. de appell. & relat. *Damnatos statim puniri publicè interest, vt sunt insignes latrones, vel seditionum concitatores, & duces factionum.* & hæc est formalis definitio conspirationis, quia ex eodem *Cicer. 6. de repub.* seditio dicta ex eo, quod multi dissentiant, & seorsum eant, alij in aliud vt notauit *Spiegellius*. Vnde *Clar quæst. 68. ver. seditionis.* authorem seditionis pœna mortis puniendum affirmat, si tractatus præcessit, quia mouens non accidentaliter, sed data opera, & ex malo animo, ostendit animum turbandi ciuitatem, rempublicam, vel conuentum; contra quem omnium manus armari debent, tamquam publicum hostem. lege quæ *Clari* glosatores circa hanc materiam aduertunt. Seditiosi quã odibilis. Seditiosi pœna.

Quæstio III. Cum dicat statutum *Omnibus ordinis officijs priuetur, quousque per condignam satisfactionem à generali, vel prouinciali releuetur*, quæritur, quæ sit condigna satisfactio, quantum temporis manere debeat sub priuatione, siue, an statim releuari post sententiam possit, si dari possit locus præuentioni inter generalem, & prouincialem, si sit absolutio totalis ab hac priuatione, & danda arbitrariè, non seruato iuris ordine.

Re-

Conspiratio est contra iustitiam. Respondeo primo, omnis conspiratio est contra iustitiam, quia ius alterius violatur, vel per falsitatis expressionem, vel per iuris ordinis peruersionem. ideo per iustitiam emendari debet. *cap. si illic 23. quæst. 4. l. sed si vnius §. ait prætor ff. de iniur.* & est communis apud scribentes de iustitia. Condigna autem erit satisfactio, si fuerit iniuriæ commensurata, vel in exhibitione exterioris officij erga personam offensam, vel in remissione partis, vt si quis in aliquem insurrexit, petat ab illo veniam de offensa, confitendo peccatum coram multis, aut superiore, & emendam promittendo, vel obtinendo ab offenso condonationem iniuriæ. *Clar quæst. 57. V. quarto modo.* Remissio enim offensæ liberat ab vlteriori exhibitione satisfactionis, quia quilibet suo iuri renunciare potest. Verum tamen est, quod hæc remissio fieri debet in vtroque foro, & conscientiæ, deponendo rancorem, & exteriori, remittendo debitum, ista n. non se mutuò inferunt. *Clar. sup. V. sed in proposito,* quia cum prosecutio iniuriæ ad punitionem, si ex odio non fiat, sed ex zelo publicæ vtilitatis, sit actus iustitiæ, potest quis amare fratrem suum, & de illo vindictam expetere, & verbo Apostoli 1. *Cor. 6. Tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis, vt Spiritus saluus fiat.* sic chirurgus amat filium, cuius tamen vlcus ad sanitatem incidit. si tamen offensus completè dimittit offensam, censetur dimisisse etiam damna, & iniuriarum actionem. *Baiardus ad Clar. supra num. 67.* apud quem alij.

Vindicta cum charitate potest esse coniuncta.

Quia tamen Religiosi non vsque adeo tales remissiones affectant, vt per sæcularium praxim incedere teneantur, eò vel maximè, cum tota ferè ratio punitiuę iustitię apud Prælatos resideat, in quorum manibus subditi suas voluntates deposuerunt, vnde ipsis curæ est, iustitię violationem emendare, etiam non petentibus offensis: quibus non est ablatum quidem ius reclamandi, & suum ius apud iudices promouendi, sed ex seueriori professione remittunt superioribus suarum iniuriarum vltionem, qui possunt pœnas dimittere etiam non remissis offensis, vt de Principe testatur *Clar. quæst. 59. V. adde quod pro bono.* vbi de communi affirmat, quod si verum est de sæcularibus, multo magis verificabitur de regularibus. Igitur (etiam tacente fratre, in quem conspiratum est) spectat ad prælatum iudicare de hac condigna satisfactione. ideo

Respondeo secundo, condigna satisfactio non videtur, si cōspirator priuetur officiis ordinis, & statim post sententiam releuetur,

uetur. Quia esset illusio iustitiæ,& potestatis abusus. Cum ea vti teneantur superiores in ædificationem,non in destructionem. Et cum sola priuatio talium officiorum (nisi incidēte casu,quo talis priuatio cognoscatur vt pœna, cum nimirum promoueri deberet,& ob priuationem impeditur)sit nimis leuis punitio talis delicti, nisi adiuuetur tempore, sentio, non posse de iure Prælatos illam tollere. Vtor doctrina *Grammatici Vot.* 35. *num*.8. asserentis, peccare mortaliter Principem, qui facit gratiam sine remissione partis. Quod tunc verum est, quando remissio tendit in graue damnum reipublicæ. ita *S. Thom.2.2. quæst.67.artic.*4. quam refert,& sequitur *Gomesius de delictis. c.13. num.* 38. Nec in dubium verti potest Cedere in graue damnū religionis,quod conspiratores,& peruersores pacis impuniti remaneant,& quod peius est) authore Prætore. Quamobrem replico, condignam satisfactionem, non solum consistere debere respectu partis offensæ,sed etiam respectu pœnæ,& durationis illius, itaut condignè satisfecisse censeatur,qui per multum temporis,arbitrio superiorum, manserit sub priuatione.

Peccat princeps remittendo pœnā sine remissione partis.

Resp. tertio, de authoritate collata pluribus successoribus successiuè,& indefinitè,an censeatur collata primo in dignitate, vel in recensitione, aut detur locus præuētioni, pluries à nobis actum est, tum in *c.2. de pœnis q.* 10. *resp.* 2. tum in commentariis ad Statuta. Hoc tantum addo, quod conspiratio facta contra Prouincialem, sicuti iudicari debet à Generali, ita & puniri, & aggratiari ab illo. Facta autem contra Generalem ab ipso solo, seu à delegatis ab ipso. Sed facta cōtra superiorē localem insignem, seu de mensa generalis, supra quem Generalis specialem respectum haberet, etiam ab ipso generali cognosci debet ratione congruentiæ. Non tamen attentatum dicerem, si Prouincialis super eo procederet, dummodo causa à Generali non esset affecta,satis faceret opportunitas, absētia, vel præsentia, vt scilicet Generalis non consulatur, etiam in vrgentissima causa,si nimium absens fuerit,& Prouincialis suo iure vtatur.

Conspiratio in Prouincialē à quo punienda.

Respondeo IV. releuari poterit conspirator post punitionem à tota pœna, si id benè visum fuerit Prælato. Quia datur facultas, non coactio vnde poterit, vel totam,vel partem pœnæ dimittere, iuxta satisfactionis, & emendationis modum. *quousque releuetur*: importat absolutam libertatem in eleuante, qui ad releuandum cogi non poterit. Quinimo supponit sa-

m tis-

[sat]isfactionem condignam. Hine poterit conspiratorem condemnatum habilitare ad Guardianatum, non ad Diffinitoratum, Generalatum. Et sic in partem, & non in totum.

Prælatus an debeat releuare conspirantem.

Respondeo Quinto, hæc reuelatio non est merè arbitraria, & nullis legibus alligata, sed debet habere iuris ordinem, & côditionum, in statuto positarum obseruantiam, iuxta sancitum in capitulo generali Romano an. 1639. in quo vetitum fuit Generali dispensare, non seruatis conditionibus statutariis, vt examinauimus in *Comm. ad statuta cap.* 12. *stat.* 12. Vnde adimitur facultas Generalibus, & multo magis Prouincialibus releuandi conspiratorem, nisi de condigna satisfactione constet. Qua non apparente fas erit cuiquè Fratrum reclamandi, quia agitur de delicto publico, & grauissimo, contra quod quilibet de populo reclamare potest.

Sed quomodo constabit de satisfactione condigna?

Emenda qualis.

Resp. ex actis examinando testes, quod parti satisfecerit, quod per bonam conuersationem infamiam absterserit. Et præcipuè quod in conuentibus pacificè vixerit, quod conuenticula, & turbas non concitauerit quod secretas practicas vitauerit. Cum circumstantia temporis, intra quod emendationem præstiterit. Hæc enim est necessaria consideratio emendæ, quia emendatum nemo dicet, nisi intra tempus proportionatum præstetur. Quo non constito, gratia erit nulla. *Gramm. Voto* 35. *& Cons.* 34. *de compositionibus, & gratijs, quæ fiunt in regno Neapolitano.* non seruata scilicet forma constitutionum, rituum, & pragmaticarum. Equidem de forma huius releuationis est, vt eâ condigna satisfactio præcedat. Ex communi siquidem axiomate, non seruata forma, actus est nullus. Sciri autem non potest adimpletio, nisi ex actis, quæ præsentibus, & futuris fidê faciunt. Nec Prælato asserenti in literis releuatoriis, conspiratorem satisfecisse, credendum est. Quia soli iudici attestanti non creditur. Quia tunc esset iudex, & testis. Vide allegata in *Repert. Bertach. V. Iudici creditur de actis, & V. scriptura num. vigesimo octauo.* Quidquid sit, si Iudex esset Notarius, quia tûc crederetur ipsi, vt Notario, non actis coram se factis, nisi vbi esset côsuetudo. Vt apud citatum Authorem. Nos autem habemus statutum *practicæ nostræ Criminalis. tit. Inquisitio. fin.* in quo nullus declaratur processus, nisi formatus manu Notarii, accedit doctrina *Petri Caballi cas.* 133. vbi declaratur nulla adnotatio quædâ facta manu Iudicis in calce cuiusdam processus,

Prælato asserenti quando non creditur.

con-

continens, quod processus fuerat expeditus, & reus condemnatus in certa quantitate pecuniæ. sententia tamen manu notarii exarata reperta non fuerat. Ea præsertim ratione, Quia de sententia constare debebat per notarium. Quo loco multa, ad rem facientia congerit. Et addo, non solum constare legitimæ releuationi, si ea reperiatur adnotata manu solius iudicis, sed etiam si per notarium extensa in actis reperiretur. Quia per duos saltem testes constare debet, conspiratorem condignam satisfactionem exhibuisse, ad verificandam formam statuti Nam si reuocetur in dubium, potest causa à successore reuideri, & sententia nulla declarari. *Caruit. Ritu* 273. *Lucas Poller. in pragmat.* 4. *num.* 117. Paris. *de Syndicatu. V. an si delinquens, in fine*. quia facta contra leges pro infectis habentur, & ipso iure sunt nulla. *Fabius de monteleone in praxi arbitr. par.* 5. *Ver. facta compositione. num.* 4. *Vant. in tract. de nullit. Titulo de nullitate ex defectu processus. nume.* 118. Quinimò posset etiam Prælatus inferior de hac nullitate cognoscere, dummodo sit ordinarius, nimirum prouincialis, si fuisset releuatus à generali, insistente parte tamquam de nullitate gratię. ita communiter *dd. in cap. cum venissent. de iudic. quo loco Felin. num.* 1. Decius. *num.* 5. *& Ferrant. Garzias consil.* 125. *num.* 17. *inter criminal. diuers. tom.* 1. Do statutum cap. 7. §. 4. num. vlt. *Et quia* (inquit) *interdum accidit, vt per fictas causas nonnulli gratias extorqueant, propter quas pæna inflictæ minuantur, aut remittantur; statuimus, vt prouincialis de subreptione gratia, quam super absolutione alicuius delicti, de quo ipse inquirere cæperat; aut remissione pænæ, ad quam reus condemnatus fuerat, falsis precibus impetrauit, per se ipsum summariè recognoscat, & ipsam gratiam, per falsam narrationem obtentam suspendat, quousque superiore ad monito, ab eo fuerit prouisum.* consonat iuri in c. *ex parte conuentiensis. c. super literis, quæ ab aliquibus. de rescript. vbi Felin. colum. penult.* cum *Imberto lib.* 1. *instit. forens. fol.* 19. *fin.* ait, spectare ad ordinarium, non vero ad delegatum cognoscere de falsitate rescripti coram se oblati, & de communi attestatur. In citatis enim capitulis rescripta apostolica declarantur nulla, quæ veritati innixa non fuerint; & per falsam narratiuam appareant impetrata. Figurari autem poterit casus, vt in Capitulo procuretur fieri Guardianus, vel Diffinitor, qui antea vt cõspirator punitus fuerat. Et propterea ostendat obtentam gratiam à Generali, contra quam, vt non iure factam opponatur

Facta contra legem sunt nulla.

Inferior quando cognoscere possit

tur ſtatutum, & inſtetur non admitti. Tunc poterit diffinitoriū gratiam examinare, & inuentam ſubreptitiam, aut non iure conceſſam, ſuſpendere.

Dices ſecundo, an iſta releuatio fieri omnino debeat cum diffinitorio.

Reſp. pro diffinitorio facit cauſæ grauitas. Quia plus eſt releuare nocentem, quam condemnare, quia illud eſt in damnum reipublicę, quæ ex prauorum correptione timorem concipit. & cum habetur pro notorio delinquente, debet declarari emendatus cum eadem ſolemnitate. ad condemnandum autem requiritur diffinitorium, ergo etiam ad releuandum. Dicitur .n.c.8. §.33. n.3. *Diffinitores ad ferendas ſententias, vbi priuatio officij, vel ſuffragiorum, aut alia pœna per proceſſum, & ſententiam infligitur, ſub pœna nullitatis, a prouinciali ſemper vocandi ſunt.* Quod ſi premas verba ſtatuti *A Prouinciali, aut Generali releuetur*. & cum agatur de authoritate ordinaria, cuius reſtrictio odioſa eſt. & illam ſtatutum non reſtringat, non debemus in odium ordinarię iuriſdictionis, ad diffinitorium arctare. Odioſum enim eſt omne illud, quod à iure communi recedit, *l. ius ſingulare. l. quod verò contra. ff. de legib. cap. cum dilectus. de conſuet. cap. 1. & 2. de filiis præsbit. in 6. cap. cum dilectus de conſanguin. & affin.* Reſponderi poteſt, ſimiles locutiones reperiri in ſtatutis directæ ad prouinciales, vel generales, quæ tamen cum Diffinitorio accipiuntur. vt in hoc opere *cap. ſecundo queſtion. quinta. reſponſ. 6.* de ſuperiorum arbitrio adnotauimus. referemus aliquas. c.7. de pœnis. §.5. n.5. *Carceris pœna eſt reclusio &c. Generalis, vel Prouincialis authoritate facta, quæ actuū legitimorum, priuationem importat.* & tamen ſine diffinitorio non infligitur & num. 12. carcerari præcipitur notorius delinquens, *donec per prouincialem determinatum fuerit, quid agendū ſit.* hæc autem determinatio diffinitorium requirit. & num. 16. de tortura infligenda. *De reliquis vero criminibus ſuſpecti, nudi & manibus ligati, per tria interualla, flagellis, ſuperiorum arbitrio dirè torqueantur.* & tamen ad diffinitorium ſpectat. & de Sacrilegis num. 20. *Ad triremes omnino damnentur, aut perpetuo carceri, ſuperioris arbitrio, mancipentur.* & hoc diffinitorii munus eſt, & alibi paſſim. Ergo nominatio ſolius Generalis, aut Prouincialis non ſufficit ad excludendum diffinitorium. Tandem adduco Statutum d. cap. 7. numer. 29. *Prouinciales Guardianum officio priuare non poſſint ſine diffinitorio. Illo*

Odioſum eſt quod à communi receᷓdit.

ſemper

ſemper obſeruato, vbi de alicuius condemnatione, vel abſolutione agendum ſit, non fiat, niſi de maioris partis diffinitorii conſilio & aſſenſu. & cum facio in *Abſolutione*. quæ licet ex contextu ſermonis concernat ſententiam abſolutoriam, ex proceſſu deducendam, & nō videtur trahi poſſe ad gratioſā releuationē; quia *Gratia* eſt beneficium gratis conceſſum, & fit, cum ex diligentiore iure aliquid imminuitur. ex *Spiegellio*. Vide *Budæus* diſpēſationē appellari poſſe dixit, legis vel canonis gratiā. & Vlpianus *l. princeps. ff. de leg.* ſoluere legibus, pro non teneri, & ligari legibus ſcripſit. etiam ſi verum ſit *Releuari* aliquando pro *Abſolui* in iure accipi. vt *l. 13. ff. de cuſt. reor.* in qua poſtquā actū eſt de priuatione eorum, qui conſpirauerunt in fracturam carcerum; ſubiungit, *Eos vero, qui conſpirationē eorum detexerint, releuādos*. Ideſt abſoluendos eſſe. Quare de iuridica abſolutione poſſumus interpretari ſtatutum. Et hac ratione ad diffinitorium ſpectare. Quia gratia abſoluit eum, qui erat legibus adſtrictus. Quidquid ſit de Generali, qui in his cauſis diffinitorium non habet, vnde cognitio cauſe ad ipſum ſolum ſpectaret. Prouincialem autem cenſeo cum ſuo diffinitorio procedere debere.

Gratia quid.

Releuare pro abſoluere.

Quæſtio IV. Dicente ſtatuto. *Conſpiratio tamen non eſt dicenda quando ſubditi aliquid intimare, aut ſignificare ſuperioribus voluerint*, quęritur, quæ erunt iſta ſuperiori intimanda, ſine ſuſpicione conſpirationis.

Reſp. Diſciplinæ regularis conſeruatio à defectuum eliminatione dependet, qui cum à ſuperioribus, & ſubditis cōmitti poſſint, æquū eſt, vt religioſi, Quibus mandatū eſt per diuinā, & naturalē legē de proximi, & reipublicæ ſalute, videntes peccari cōtra regularē diſciplinam, apud ſuperiores reclamant. Acclamāte natura, quæ myſtici corporis conſeruationem omnibus membris ingenerat. Acclamante lege diuina, quæ charitatem erga proximum iniungit. Acclamante euangelio, dum ad eccleſiam peccatum Fratris deportandum imponit. Acclamantibus iuris vtriuſq. ſanctionibus, que ad iudices deferenda delicta pręcipiūt. Hinc clamoroſæ inſinuationes, hinc diffamationes, denunciationes, accuſationes. Quam ob rem huius ſtatuti materia, boni cōmunis conſeruatio eſt, tot ſtimulis ſollicitata, quot præceptis ad conueniēdos prælatos vrgemur. & quia in Charitate radicatur, iure optimo inter bonam, & malam cōſpirationem diſterminat. Vnde idem eſt vtriuſq. argumentum. vt quæ malus conſpirator, ex odio, bonus ex charitate promoueat. Poſſunt autem ſuper

hac re multę difficultates examinari Prima, An possint subditi peccata superiori denũciare ante correctionẽ fraternam. Secunda. An possint denunciare iam correctum. tertia, An possint conspirare subditi denunciando peccata occulta, perniciosa tamen conuentui. quarta cum quolibet anno superiores visitent, an peccent, anticipando per clamorosam insinuationem, quod sedatius, & commodius in visitatione poterant aperire.

Ad 1.2.& 3. responsum est à nobis in *Comment. ad stat cap.* 10. *stat.* 4. *a fol.* 147. vbi de intimãdis superiori socii defectibus, etiã post correctionem fraternam, egimus & in hoc opere *c.* 10. *de calumniat. & infamant q.* 8.9 *&* 10. ad quæ loca lectores remitto. Seruanda sunt enim circa naturalia, & diuina maximè cum non agatur de mera nunciatione delicti, sed de nunciatione conspiratoria, quæ, esto vera sit, conuentum tamen diuidit, & confundit. Vnde necessum fuit, inter bonam, & malam conspirationem distinguere, vt sciamus quam affines sint. Statutum enim non de simplici nunciatione agit, sed de illa, in quam multi conueniãt cuius aliquis author fiat, ad quã tractatus pręmittatur, quamq. per missiuas literas multi superiori deportent. Si enim vnus nunciaret, non diceretur conspirare, etiam si per liuorem, & falsitatem procederet. nam in hoc casu potius esset calũniator, quam conspirator. cur ergo permitti poterit conspiratio cõtra leges canonicas, & euangelicas, quando punitur delatio facta ab vno solo, contra leges? Nullo igitur modo permittendũ est, vt fratres etiam si ex zeli specie, conspirent, nunciando defectus ante correctionem fraternam, vel post correctionem iam emẽdatos, aut occultos, & minimè perniciosos communitati. Sentio igitur in his casibus Debere Prælatum punire delatorem, & conspiratorem, quando regulas euangelicę correctionis non seruasse cognouerit. Ne sub zeli pallio malitia militet. quid .n. refert, Fratrem æmulorum aculeis stimulari, aut publicis quęrimoniis deportari? plus famam maculant publicæ commotiones, quam priuatorum calumniæ.

Denunciari potest peccatũ ante Visitationẽ.

Ad 4. Dico, attendendum esse tempus, & materiam, vt scilicet agatur de excessu notabili, & tẽpus visitationis non sit in limine, sed ad plures menses differatur, ex quibus intempestiuæ, & difficilis curationis timor affulgeat. ex. gr. Imminet ex commercio sęcularium, vel mulierum scandalum aliquod periclitatur intra domestica odia charitas: timentur in cœnobio rixæ, contentiones, contra vota essentialia lapsus, & ruinæ de vicino parantur: superior, qui auribus hauriat, non adest, temporis tractus in-

incommodat: ratio dictat de vicino remedium adhiberi, & quia si vnus, aut alter scribit fortassis beneuolas prelati aures minimè nanciscetur; expedit, vt multi in bonum pacis, & obseruantię conspirent, ideo vnanimi conspiratione ad superiorem scribunt. Hanc procedendi methodum non improbo, sicuti intempestiuã, & temerariam abhorreo. Nam si defectus non sint ita vrgentes, & pręsentaneam medelam non expetant, Ita vt pari profectu expectari possit Visitatio, censeo, conspiratores reprahendos, & puniendos esse, qui sine necessitate conuentum scindunt, charitatem infrigidant, & Prælatum inquietant. Zizania vsque ad messem in agro dominico permittuntur, ne radicetur triticum, futurum enim erat, vt suo tempore in fasciculos collecta igni donarentur, & prępropera seruorum diligentia sigillatur. Quia declaratu facile non est, quantum detrimenti capiat bonorum triticum in hisce conspirationibus, quisq. suo sensu abundat, suoq. amicitur zelo & dum sibi inuicem manus dant, sibimet cespites, & offendicula parant. Equidem relatæ parabolę moralem sensum materia nostra non refugit. Nam per *seruos* glossa interlinealis *custodes messis intelligit*. *Vis imus* de emendatione facienda ex officio interpretatur. *colligite* pro excommunicatione accipit. prohibitionem patris familias pro necessaria discretione, & longanimitate vsurpat. subiungens. *sic nec tu reddas vicem malis, vt scandalizes bonos, sed patere*. Quam parabolam adducit Vrbanus Papa in *c. notandum est* 24. *q*. 3. contra hæreticos, qui dum incorrigibiles se se ostendunt, per Ecclesiasticæ censuræ gladium è medio tritici separantur, Flammis vltricibus destinati.

Atq. hæc de toto hoc capitulo. cœtera vide vbi de Calumniatoribus, infamatoribus, & rebellibus. nos ad alia properamus.

CAPITVLVM XVII.

De Pœnis contra Schiſmaticos Ordinis, ideſt, contra Ordinis diuiſionem procurantes.

PVnitionum aciem inſtruit ordo cõtra eos, qui aduerſus ſui corporis vnitatem armantur, ne, aut diuiſus intereat, aut infracturas diſſipatus contemptibilis efficiatur. ſancit enim *cap.* 7. §. 5. *n.* 55. vt infra *Ordinis diuiſionem quoquo modo procurans, excommunicationis ſententiam, Generali reſeruatam ipſo facto incurrat. Et legitimè conuictus carceri mancipetur, eiuſdem generalis arbitrio. Quas pœnas, ac inſuper priuationem actuum legitimorum incurrat qui eiuſdem Ordinis, vel prouinciæ nouitatem, diuiſionem, vnionem, ordinationem, vel Fratrum amotionem, aut non amotionem, per Prælatos, Principes, Reges, Communitates, vel alios quoſcunquè extra ordinem ſuaſerit, vel procurauerit*. circa quod ſtatutum multæ ſe ſe offerunt examinandæ difficultates quarum prima ſit.

Vnitas quã neceſſaria.

Quæſtio prima Quam pretioſa ſit Ordinis vnitas, & quam mala eiuſdem diuiſio.

Reſpondeo, Natura nos docet, vnitatem eſſe totius mundi conſeruatricem. Qua inferiora ſuperioribus ſationibus perpetua colligatione connectuntur. vt totus orbis conſeruetur, ex Ariſtotele. Vnde vacuum eſt contra naturam, quia vniuerſi partes diſſoluit. *Patet* (inquit Gerſon 4. par. oper. tract. de exterminatione ſchiſmathis. fol. mihi 105). *quod teneri debet vnitas eccleſiæ, non ſolum authoritate Chriſti, ſed etiam communi iure naturali. Quia quodlibet corpus naturale naturaliter reſiſtit ſuæ diuiſioni. & ſi ſit corpus animatum, naturaliter congregat omnia membra. Omneſque vires ſuas, ad conſeruandam ſuam vnitatem, & ad repellendam ſuam diuiſionem. Simili quoque modo quodlibet corpus ciuile, ſeu ciuilis communitas, vel*

poli-

politica ritè ordinata. Ideoque corpus spirituale, seu mysticum Ecclesia simili iure vti poterit, ad suam vnitatem seruandam, & quamlibet schismaticam diuisionem repellendam, tamquam suæ ordinationis destructiuam. hæc ille. Ecclesia enim vnum corpus est, cuius caput est Christus, & nos in eodem sumus alter alterius membra, sub vna fide, vno baptismate, & in vna spe vocationis nostræ, vt inquit Apostolus. In qua Ecclesia matre nostra, sicuti reperiuntur plura regna, reipublicæ, & communitates, ita etiam reperiuntur plures religiones, quarum quælibet, sub suo capite, vnum corpus efficit, terribile, vt castrorum acies ordinatum, contra quæ schismata, & diuisiones armantur, quas S. Ambr. in Lucam libro 1. in fine proemij tineas corrodentes vnitatem vocat. *Tinea* (inquit) *hæreticus est, tinea Photius, tinea Arrius. Scindit vestimentum, qui separat, &c. patitur has tineas Spiritus fluctuantium. omne enim, quod inter se diuiditur, sicut sathanæ regnum, non potest esse perpetuum.* quia diuisio vnitati opponitur, atque adeo totius destructionem affectat, ideo schismatici tantopere in Ecclesia odibiles sunt, & fuerunt, quia illius vnitatem scindunt, & quantum in se est, pessumdare intendunt, contra quos leguntur tituli de schismaticis in quinto, & sexto decretalium, in bulla cœnæ, & alibi, vbi puniuntur, & excommunicantur, vt adnotarunt *Innocen.* & *Abb.* in prællegato titulo, & alij passim post ipsos, dicentes posse esse schismaticos, & non hæreticos, quia possunt diuidi a capite absque eo quod male sentiant de aliquo articulo fidei, vt accidit, quando per odium speciale contra personam Papæ vt talis est, non vt caput Ecclesiæ illi obedire, eumque recognoscere retrectat. Vel quando contenderetur de Papatu inter multos, qui confiterentur quidem vnitatem Ecclesiæ pendere ab vno Christi Vicario, attamen quilibet teneret hunc, & non illum esse Papam legitimum. tunc enim est schisma sine hæresi. Schismaticus autem, & hæreticus simul esset, qui in diuidendo se a capite, & corpore Ecclesiæ teneret, se bene agere, & male sentiret de vnitate Ecclesiæ, dequè illius capite, quia tunc peccaret contra symboli articulum, *Credo in Spiritum sanctum, & vnam sanctam catholicam Ecclesiam*, quia diuidendo hoc corpus, diuideretur Spiritus sanctus informans, & vnica dilecta, ac columba Christi, cuiusmodi faciunt omnes schismatici nostri temporis, Græci præcipuè, qui se caput vniuersalis Ecclesiæ iactant, legendi sunt Canones *schisma. aduocauit. quatuor. præcedentibus* 2. *quæst.* 1. &

Hæretici tineæ.

Schismaticus potest non esse hæreticus.

*& inter schisma 24.quæst.3. in nomine domini d.23. petimus 11. quæst.*1. & licet adnotata sufficere possint ad materiam, quam tractamus, tamquam fons, ex quo deriuare possumus malitiam diuisionis ordinis, iuuat tamen referre doctrinam *Hostiensis lib. 5.sum.§.qua pœna num.* 3. nimirum maius esse peccatum schismatis, quam hæresis, quia licet in cap. quid in omnibus 32. q.7. hæresis dicatur esse maius inter crimina, eo quod primum locum teneat in pœnis, attamen cum schisma confirmatum hæresim contineat, habet duplicem malitiam, & diuisionis, & infidelitatis. Hinc Chore, Datan, & Abiron, qui se contra Moysē diuiserunt, terra absorbuit. N*umer.6.* & Prophetam missum ad maledicendum Ieroboam, cum præcepto, ne aquam quidem apud illos schismaticos gustandi, licet ab alio Propheta deceptum Leo in itinere interemit, vt ex libris regum refertur in *cap. denique 7 quæst.*1. legendi *S. Thom.2.2.quæst.39.art.1.S. Anton. tit.3.cap.11 quæst.2.§.6.&* Io.*Syluest.V schisma. Caiet.& alii sũmistæ eod. Azor.tom.1.lib.8.cap.20 quæst.4.Vgol. de censur. Papæ reser.par.3.c.1.ver.nec non schismatici. Simanca de cathol. instit. tit.58.num.9. Sanchez lib.2.cap 36. num.3.*

Schisma maius hæresi.

Verum quantum bonum fuisset, seraphicam religionem in sua vnitate perstitisse, sub vno capite, nec scissuras passam fuisse, patet ex fundatione, amplitudine, profectu. Fundatio istius ordinis a Deo est, non solum ex generali quadam lege inspiratiuè, & directiuè, sed speciali, explicitoque instituto, vt Honorio III. testatus est S.P.Franciscus, & refertur *lib.1.confor.fructu 9. membro 2.* suadenti enim Pontifici, vt aliqua nimis aspera è regula expungeret, aut mitigaret, respondit, *Ego præcepta, aut verba illa in regula non posui, sed Christus, qui omnia, vtilia & necessaria saluti animarum &c. nouit. non ergo debeo, nec possum* Christi *verba immutare, aut abolere*. Nicolaus III. in *cap.exiit. de verb signif.in 6.* de hoc ordine inquit. *Hæc est apud Deum, & patrem munda, & immaculata religio, quæ descendens à Patre luminum, per eius Filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum sanctum* B.*Francisco, & eius successoribus inspirata*, & Clem. V. in Concil. Viennensi. *Clementina exiui de paradiso*. eodem tit.*Hic hortus* (inquit) *est Fratrum minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique conclusa, intra se solo Deo contenta, adornatur abundè nouellis plantationibus filiorum, ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrram metit, cum aro-*

Seraphicus ordo ex diuina fundatione.

aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circumfundunt, hæc est illa cælestis vitæ forma, & regula, quam scripsit ille confessor Christi eximius S. Franciscus. Leo X. in bulla *Ite & vos* sollicitatus ab omnibus christiani orbis Regibus, & Principibus, quos nominatim recenset, Obseruantes a Conuentualibus segregauit, & in illius bullæ proemio ait. *Hæc est illa sancta, & immaculata religio, in qua per speculum sine macula, Redemptoris contemplatur præsentia, vitæ Christi, & Apostolorum inspicitur forma, quæ nihil, nisi diuinum, angelicũ, omni perfectione refertum, Christoque nihil, nisi conforme, vt non immeritò sua dicatur, repræsentat.*

Amplitudo, vel ex ipso nascentis religionis exordio apparuit, cum de S.P.Fr. cecinerit Ecclesia, *Deus qui Ecclesiam tuam B. Francisci meritis fætu nouæ prolis amplificas.* & ipsemet S.P. reuelauerit, vt habetur in *legenda trium sociorum, & legenda Cel. cap. de progressu ordinis*, volens enim octonarium suorum filiorum numerum consolari, assumptis verbis Christi *Luc.* 12. sic eos allocutus est. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro v strũ multiplicare numerũ. Ego, ego ipse vidi plenas ad vos venientiũ vias, veniunt francigenæ, festinant Hispani Teutonici currunt, properant Angli, et aliarũ diuersarũ linguarũ, & nationũ accelerat multitudo. Nõ erit vestro numerus copiosior.* Quinimò dũ adhuc quatuor Fratres haberet idẽ S. Pater dixit B. Ægidio, vt legitur 1. *lib. confor. conformitate* 12. & apud *Rodulphũ lib.* 2. *de oraculis B. Fran.* R*eligio* (inquit) *nostra similis est piscatori, qui mittit retia sua in aquã magnã, capiens pisciũ multitudinẽ. Maiores eligit, & secũ adducit, Minores vero pisciculos dimittit. In mundi aquas rete hoc mittetur. Magnæ sanctitatis, & virtutis religio hæc viros ad se recipiet. paruos, feruore spiritus, & in Dei amore tepidos dimittet, vel receptos euomet. Tãta erit pisciũ multitudo, quod timeã, ne pro nimietate retia rumpi contingat* Rẽ euentũ probasse, affirmat laudatus Leo X. dicens. *Hæc est illa minorũ religio, quæ virentibus cæremoniarũ foliis, per viros apostolicos, tãquam per palmites extensos, à mari vsq. ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarũ, imò sapientiæ, & scientiæ irrigauit mõtes, & impleuit terrã.* Sed quid plura addere in re, cuius totus orbis est testis? qui & Christũ ducẽ, & eius signiferũ S. Franc. vel ipsius insistẽtẽ vestigiis, vel herẽtẽ lateri, vel ãte ãbulonẽ, præcursoreq. veneratur. Vere magnã, & (vt ita dicã) infinitã familiã, quã Redẽptori in Francisco effigiatã, & vniuersali ecclesię medullitus transfusam, æmulã potius dixeris, quã germẽ, & filiã.

Amplitudo.

Quan-

Profectus Minoricæ religionis

Quantum autem profecerit vna hæc, & non dissipata religio eiusdem S. Patris testentur oracula. Refert enim *Pisanus lib. 2. conf. 6.* Cardinali Vgolino interroganti, Cur in tam dissitas plagas suos ablegaret, respondisse S. Patriarcham. *Domine vos putatis, quod solummodo propter istas prouincias dominus miserit Minores, sed dico vobis in veritate, quod Dominus eos elegit, & misit propter profectum, & salutem animarum totius mundi, & non solum in terris fidelium, sed & infidelium, & paganorum benigne recipientur, & multas animas Deo lucrabuntur.* Vnde si atus Clemens *V. §. nos igitur. Quantò* (ait) *intenta mente frequentius reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina toti vniuersali Ecclesiæ continue cernimus prouenire.* & idem Nicol. III. *§. nouissimè* affirmat in Lugdunensi Concilio approbatam fuisse Regulam Fratrum Minorum, *Ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequi vniuersalis Ecclesia declaratur.* Lustranda sunt Chronica, & annalia religionis, & apparebunt conuersiones infidelium in diuersis mundi partibus, per fratres Minores promotæ. Missiones, & legationes Apostolicæ pro celebrandis conciliis generalibus, fœderibus componendis, grauissimis negotiis expediendis, ad Vrbium, Prouinciarum, Regnorum, & vniuersalis Ecclesiæ vtilitatem, hisce fratribus, ab initio religionis, & successiuè (quousque religio sub vno capite indiuisa permansit, & pluries etiam post scissuras) demandatæ, sancti, & sanctę, Doctores classici, Concionatores insignes, & admirabiles, Episcopi, Archiepiscopi, Cardinales, Pontifices, quos Deus ex isto ordine, ad illuminationem, & vtilitatem Ecclesiæ, continuata ferè temporum serie, eduxit. Claudat agmen Sixti IV. elogium in bulla *sacra Minorum religio.* vbi minorico affectu non seductus, sed Apostolico præconio candidus post multiplicia encomia ait. *Hi profectò sunt fratres Minores, in Dei Ecclesia multiplicibus splẽdoribus radiantes, quorum sonus prædicationis & sanctitatis opera præ cæteris religionum professoribus, vsque ad extremum terræ noscitur exiuisse. Hi sunt, quos Deus numero multiplicauit, & merito.*

Diuisio ad multiplicationem.

Vt autem obscuratum sit aurum, mutatus sit color optimus istius ordinis, ex dispersione lapidum sanctuarij in capite omnium platearum, experientia ipsa nos edocet. Licet enim potuerit Deus intendisse scissuras ordinis, ad eiusdem met amplitudinem, sicuti ex vnius linguæ confusione in babilonicæ turris structura humani generis disseminationem, vt docet *Tostatus in*

cap.

cap.11.gen.à quæst.9. Vnde dicenti aliquando sanctissimo Patriarchæ Dominico nostro P.S.Fr. *Gauderem sub vna religione militare tuos, & meos filios, vt quos patrum firmus amor ita coniunxit, religionis, aut vitæ disparitas non dissoluat.* Respondit. *Diuinæ voluntatis est, amantissime frater, quod factum est, ab eaq. ordinatum est, diuersas a nobis fundari religiones, vt in vtriusque varietate, præceptorum diuersitate, illorum rigore, & istorum lenitate, varietati subueniatur humanæ infirmitatis, & quibus hæc non placent, illa non displiceant, quibus vna dura videtur, altera lenior appareat, & sic non vnius religionis angustijs Deus animas perdat, sed alterius capacitate lætetur.* ita Pisanus lib. 1. conf. 12. Pelbartus ser. de S. Francisco. SS. Dominici, & Francisci vnio, & amor.

Sed maneat diuinæ ordinationi sua bonitas, quæ solet potius ex malis bona elicere, quam nulla mala esse permittere; nobis ex malo principio diuisionis miseriæ adueniunt, nimirum ex regularis disciplinæ casu, quod etiam per reuelationem S.P. agnouit, vt videre est apud *Pisanum lib. 2. conf. 6. & 1. par. chron. lib. 2. cap. 27.* Prædixit enim futurum, vt diabolo plus solito potestatis concedendum esset, qua abundante multorum malitia, & frigescēte charitate *soluetur nostræ religionis puritas immaculata, & deformabitur, in tantū quod vero summo Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ paucissimi ex christianis vero corde obedient* Antipapam fraudulentum & sanguinarium prædicit. *Tunc multiplicabuntur scandala, nostra diuidetur religio, plures ex aliis omnino frangentur, eo quod non contradicent, sed consentient errori.* & post calamitates maximas dierum illorum. *Regula, & vita nostra a quibusdam acerrime impugnabitur.* & post alias nimis horrenda de iactura virtutum, bonorum oppressione, veritatis, aut negatione, aut occultatione in pœnam hypocritarum, & pessime viuentium subiungit. *Quare dignum, non pastorem, sed exterminatorem mittet illis dominus Iesus Christus.* An hæc impleta, vel implenda sint, non disputo, fortasse qui in futurum inclinet, non errabit, quia huc vsque, nec tam sæuum schisma, nec tam aperta religiosorum præcipitia legimus, videtur prolatum ad Antichristi tempora, in quibus a discessione vniuersali dolores incipient, iuxta Apostoli prophetiam, cui non multum dissimilis est hæc, quam S.P.N. annunciat. Qui alia vice dixit, *Veniet tempus, cum malis exemplis malorum fratrum, hæc Deo dilecta religio diffamabitur, ita vt pudeat exire in publicū.* & post multa, *Qui vero probati fuerint, & approbati accipient coronam vitæ,* Lapsus ordinis S.P.F. reuelatus.

vitæ, ad quã exercitat eos interim malitia perfidorũ, & reproborũ.
¶ Quidquid sit, diuisio, quoquo modo accipiatur, mala est, vt potè vnitatis destructrix, sed peior est, si a Fratrum culpis oriatur, ad quarum remedium vsurpatur diuisio, minus scilicet malum, vt maius impediat, ea mente, qua *Immedicabile vulnus ense recidendum est, ne pars sincera trahatur*, Cum scilicet, & obseruantes, & non obseruantes pacificè couiui non possunt, vnde, vt paci consulatur, corpus misticum in frusta discinditur. & hæc vnica causa scissurarum ordinis Franciscani, vt videre est in articulis expositis, & probatis per fratres apud Generale Conc. Constantiense, cuius prouisio incipit. *Sacrosancta, & generalis Synodus Constantiensis. Dilectis Ecclesiæ filiis, Generali, & Prouincialibus ministris, & Custodibus, cæterisque ordinis Minorũ professoribus salutem &c.* In qua prætextus diuisionis est, *Nos igitur eorum supplicationi tamquam iustæ, benignè annuentes, cupientes scandala quæque de medio vestri ordinis tollere, atque in ea vnitate conseruata, fratres in pacis dulcedine confouere &c.* Et quia inter obseruantiam regulæ, quæ periclitabatur, & inter voluntatem, ac intentionem conseruandi vnitatem ordinis vix modus opportunus apparebat, decreuerunt illi Patres incliti conseruare vnitatem in capite, & quantum fas fuit, etiam in membris, & concesserunt Obseruantibus Vicarios prouinciales, reformatos quidem, sed qui a prouincialibus confirmarentur, quæ dispositio variè deinceps tentata, conuulsa, restituta per subsequentes Pontificès, caput etiam tentauit, debiliter quidem tempore S. Bernardini, nam Obseruantibus indultus fuit etiam Vicarius generalis, cum subordinatione ad Generalem pro confirmatione. Tandem quia multiplicabantur in dies mala, scandala, & seditionès, sub Leone Decimo totaliter ordo diuisus fuit inter obseruantes, & conuentuales, quorum illi ad literam, isti iuxta indulta Apostolica regulam obseruant, quam mutationum seriem recenset idem Leo Decimus vbi supra. Verum enim vero, quia in sanctæ matris Ecclesiæ visceribus nimis tenaciter hærebat tantæ religionis vnitas, & amplitudo, prouisum fuit, vt in tam patenti hiatu etiam vnitas remaneret, nimirum vt in obseruantibus tantum, titulus, & insignia ordinis seruarentur, Magisterque generalis Conuentualium, ab illo vno capite, quod Ministri generalis appellatione condecorauit, per confirmationis speciem dependeret, essetque illo in incessu, consessu, ac visitatione inferior, & sic vnico contextu, obseruantiæ

Origo diuisionis ordinis Franciscani.

regu-

regulæ, tranquillitati fratrum, ac vnitati ordinis consultum fuit. Sed quid fluxæ mortalitatis labentem impetum firmet? quod à Leone, spe durationis, decretum fuerat, colligendo in vnum obseruantiæ corpus inferiores scissuras, Collectaneorum, sancti Euangelij, Fratres de Capucio, Clarenorum, Amadeorum (ex quorum collectione bulla illa, quæ religionem mediam fecuit, vnionis nomen sortita est) experientia teste, docuit debile Pharmacum pro sanitate morum esse paginas, etiam si apostolicas, plumbeoque annulo roboratas. Nam ex iisdem principijs Discalceati in Hispanijs, Recollecti in Galliis, Reformati in Italia, Cappucinique emerserunt, illi quidem ordinis diuisionem nullo modo, aut tentantes, aut obtinentes, Cappuccini vero licet ex obseruantia desciuerint, & extra ordinem illum Minorum quem Leo X. declarauerat diu palabundi, ad conuentuales appulsi, ipsis tandem, & obseruantibus nuncium remiserunt, & paulatim sub Vicariis, postea sub Prouincialibus, tandem sub Generalibus fixere tentoria, sunt itaque in Franciscano sodalitio nūc de facto tres Generales Obseruantium, Conuentualiū, Cappuccinorum, primus ex iure, quia bulla Leonina viget adhuc, saltem quo ad prælationem respectu Conuentualium, vt diximus in *Comment. ad stat. cap. 1. stat. 6.* § 1. alij ex priuilegijs, quia concessiones Apostolicæ in hac parte priuata lex appellari possunt, nam nullus illorum Generalis Minorum absolute appellatur, vel appellari potest, sed conuentualium, & Cappuccinorum, Generalis autem obseruantium sine vlla restrictione nuncupatur Generalis totius ordinis Minorum, vel Minorum absolutè, & ita subscribit, & in sigillo ordinis inscribit, vt in ipsamet scissura aliqua species vnitatis appareat. Vtinam seruetur in cordibus, & non tantum in paginis.

Quæstio II. An possit scindi, vel procurari vnitas ordinis propter reformationem illius.

Respondeo, Reformatio duo importare potest. Primū, reductionem ad pristinam obseruantiæ formam. Secundum, separationem obseruantium à non obseruantibus. Quia licet obseruari possit regula etiam inter non obseruantes, vt diuina lex in consortio malorum christianorum, in Ecclesia enim *boni cum malis, & reprobi cum electis admixti sunt*, id est zizania cum tritico, boni cum malis piscibus, vestiti, & non vestiti veste nuptiali, nec familiarius quid habemus in Ecclesia malorum consortio, ad bonorum exercitium vsque ad mortem permissorum, & mo-

ris

ris est solos hæreticos extra Ecclesiam agi. Ex quo, tamquam ex fonte, sicuti fideles possunt seruare, (quin & debent) legem Dei, & Ecclesiæ inter malos fratres, sub malis capitibus, ne cogamur quotidie in eisdem regno, ciuitate, vico, domo, metari inter bonos, & malos, & eijcere Ismael, & Esau, & Absalon, & Iudam è paternis domibus, nobili experimento probata existente propositione Apostolica, *sicuti tunc, qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum, qui secundum spiritum, & caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnē.* Sicut inquam in tota Ecclesia, ex necessitate salutis, obseruare debemus diuina præcepta, etiam in medio nationis prauæ, ita potest obseruari regula in religione, in prouincia, in conuentu non obseruantium illam, absque eo quod fiat diuisio in corpore, vel in capite, ex quo etiam infertur, quod cum possit obseruari regula, & conseruari vnitas, grauissimum peccatum committitur procurando diuisionem propter reformationem. Confirmatur, quia reformatio non opponitur vnitati, nam *Reformatio* iuxta sensum legum, est iterata rei constitutio, & *Reformare* est denuo constituere, & ad esse pristinum reuocare, vt *Budeus* apud *Hermogenem in l. vectigalia ff. de public. & Vlpianum in l. iuris gentium. §. adeo autem ff. de pactis.* quidquid sit de alia acceptione reformationis, qua vtuntur forenses in materia legum, & statutorum, nimirum in aliam formam redigere, *l. præcipue ff. de ædilit. edict. l. 1. ff. de appell.* Hinc reformare contractus, statuta, conuentiones, idest conuenire de nouo sublata priori forma, *dict. l. iuris gentium ff. eod. l. interpositas Cod. de transact.* nam prior acceptio est secundum materiam nostram de reducenda ad priorem obseruantiam regulæ religionem. Nisi posterior etiam vti velimus, dum agimus de remouenda forma introducta relaxationis, & introducenda noua iuxta mentem legislatoris, ex quo patet quam diminuta sit Reformationis notio apud *Lezanam V. Reformati regulares num. 2.* dum ait, *Reformati regulares illi dici possunt, qui iuxta regula, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituunt.* possunt enim vouere, & seruare regulam, quæ laxata non fuerit, & tunc nulla est reformationis acceptio, sed pura, & primæua obseruantia, quare reformatio in suo conceptu essentiali includit casum, & restitutionem. Quoquo igitur modo accipiatur, vnitati ordinis non repugnat, quia sub eodem Generali, sub ijsdem Prouincialibus potest introduci reformatio, & literalis obseruantia regulę

Diuisio non est procurāda ob reformationem.

Reformare quid.

vt

vt vsque ad tempora Concilii Constantiensis, & Eugenii IV. & subsequentium summorum Pontificum, qui totali diuisioni primi fundamenta iecerunt. Qui enim diuisionem patierunt, Fratres eiusdem ordinis extiterunt, qui, cum in se, & in filijs regulam obseruassent per plura sæcula sub ijsdem superioribus, tandem ad apertam scissuram deuenerunt. Vt patet ex nostrorum chronicorum lectura. Quinimo per Fratrem Heliam, & asseclas vel sub ipso Seraphico legislatore, cœpit regulæ puritas violari, vnde obseruantia, non tamen vnitas diuisionem sensit. Legimus siquidem in *lib.2. conf 6.* S. P. N. dixisse cuidam sacerdoti Theologo nostri Ordinis, qui intelligens ab eodem S. P. Fratres paulatim ab obseruantia defecturos, petiit, vt si relaxatio tempore suo succederet, licentiam ad religiosiora loca confugiendi. *Quod a me* (inquit) *postulas, a Christo tibi scias esse concessum*, quia naturalis, & diuina ratio dictat, vt vota, quæ Deo nuncupauimus, omni conatu obseruare nitamur. Non dictat tamen, vt pro tali obseruantia ab vnitate ordinis discedamus, illud diuinum est, hoc diabolicum, & deducitur ex *regula capit.* 10.. *Vbicunque*, ait, *sunt Fratres, qui scirent, & cognoscerent, se non posse regulam spiritualiter obseruare, ad suos Ministros possint, & debeant recurrere. Ministri vero charitatiuè, & benigne eos recipiant.* Vbi remotio impedimenti obseruationis regulę ministris remittitur intra, non extra ordinem, sicuti eisdem a S. *Concil. Trident. sess. 25. capit. primo.* & aliis Conciliis, & Canonibus, ad marginem citatis committitur reformatio regulæ. Firmo igitur hãc conclusionem, *Quando subditus potest obseruare regulam, etiam si cum aliqua difficultate, & contradictione, in sua prouincia, vel in alia, de superioris licentia, peccat mortaliter procurando diuisionem, aut nouitatem in prouincia, aut ordine.* Quia sub peccato mortali tenetur obseruare regulam, sub eadem culpa tenetur ad conseruationem totius, & ad remouendas nouitates vnitati præiudiciales, ergo si potest vtrumque seruare peccat mortaliter, si alterum violat. & ratio est est euidens, & conclusio est communis omnium. Tota difficultas consistit in illa, *si potest* & alia *Etiam si cum aliqua difficultate, & contentione.* Nam qui ad diuisionem confugiunt, illam, vt sacram anchoram vsurpant. *Vt possint regulam obseruare.* Quia testante experientia, sub non reformatis capitibus regulam obseruare non possunt. Vnde ex contrario principio con-

Tempore S.P.N. F. cæpit relaxari regula.

Peccatur mortaliter procurando diuisionẽ quãdo obseruantia cum ipsa stare potest.

trariam conclusionem eliciunt. Assumptum probauerunt in Constant. Concilio, in causa secunda, quæ sub his terminis proposita fuit, *Secũda causa ꝑpter mala, & impedimẽta, à prælatis Ordinis sibi inflicta, ad S. Sedem Apostolicam, & S. Præsens Concilium generale appellandi vrgens necessitas*. Quam per generales rationes, & per speciales casus multis probauerunt. Vnde Concilium in suæ prouisionis exordio, & narratiua ait. *Humiliter præsentata, petitio continebat, quod diuina cooperante clementia, temporibus his nouissimis, regularis obseruantia vestri Ordinis in præfatis conventibus caperat vigere, sed variis obstantibus impedimentis, per ministros, & Custodes illarum Prouinciarum, eis præstitis, in ipsa stricta obseruantia non mediocriter impediebantur, quorum impedimentorum occasione scandala multa pullulabant*. In cuius supplicationis iam probatæ vim manauit subsidium, & fulcimen reformationis. Vt scilicet concederentur reformatis Guardiani in Conuentibus, Vicarij in Prouincijs, & Vicarius Generalis super eosdem, qui primus nominatus à dicto Concilio, fuit P. Nicolaus Ridulphi. Et cum Fratres non reformati post dictum Concilium, & Martinum V. omnibus artibus contenderent, reformatos, ope destitutos confundere, conciliaremq. prouisionem facto conuellere; succedens Concilium Basileense, ad Regis Christianissimi, & aliorum Principum instantiam, illam confirmauit, & reformatos non perturbari mandauit an. 1417. subscripsit Eugenius IV. an. 1446. vt in Bulla Pij II. *pro nostra ad beatum Franciscum*. confirmauit Nicolaus V. vt in eodem, addito *Nicolaus Papa* V. *prædecessor noster aliquot discordiis, & contentionibus inter vos exortis, & diu agitatis*. Idem fecit Calistus III. paucis immutatis circa formam electionis Vicariorum, ex eo quod Fratrum *discordiæ, si diutius perdurarent, possent vergere in eorum perniciem, & perniciosum exemplum, ac scandalum plurimorum*. an. 1455. & 56. Pius Secundus, intelligens maiora scandala, & dissensiones inter Conuentuales, & obseruantes quotidie exoriri, & quod *Res ipsas vestri ordinis eius fore conditionis, & naturæ, vt nequè breui tempore, neque facili tractu dirigi, & componi valeant*, præcepit obseruari literas Eugenij IV. reiectis moderationibus Calisti III. an. 1458. Sixtus IV. an. 1471. confirmat supradictam formam gubernii. Leo X. prædecessorum vestigijs insistens, consideransquè in dies mala succrescere, eaque seruata temporum serie recensens præcipuè *Ingruentibus in dies malis, & scandalosis huius vineæ agricolis*.

Primus Vicarius generalis reformatorum.

Vigilantia Ecclesiæ circa reformationem.

colis: acclamantibus regibus, principibus, communitatibus, & populis, graues lites, & iurgia ac dissensiones, occasione superioratuum, & præfectionis graduum, inter huius religionis professoribus, & per totum mundum magis, magisque augeri dietim accepimus &c. causas, & seminaria huiusmodi iurgiorum, & dissensionum diligenter perquirere, ac de remediis opportunis, pro sedandis huiusmodi litibus pertractare commisimus & postea; *Quia in primis compertum habemus prælatorum diuersitatem, quorumdã perpetuitatem, cæterorum vero Fratrum vitam non reformatam huiusmodi litibus, & diuisionibus plurimum causa præbuisse.* adhibuit remedium diuidendo obseruantes à non obseruantibus. Ecce quò ducit reformationis ingenium, si inter non reformatos incedat. Factum autem fuit hoc an. 1517. & quia (vt dicebã) diplomatibus humana fragilitas non fulcitur, remisso obseruantium feruore, sub Clem. VII. ann. 1532. emerserunt fratres obseruantię strictioris, qui in Hispaniis Discalceati, in Gallijs Recolletti nominantur. quos ob easdem rationes fauoribus prosecuti sunt Pius V. ann. 1568. Greg. XIII. an. 1579. Clemen. VIII. ann. 1596. Paulus V. Greg. XV. & tandem Vrban. VIII. an. 1639. concedendo reformatis successiuè Custodes, Discretos, deinde Vicarios, & Visitatores Generales, postremò Ministros Prouinciales, Diffinitores, & Procuratorem generalem, quibus seipsos tueri possent, & in puriori obseruantia, etiam contra Generalem, quam solum in toto Minorum ordine superiorem, sed in multis casibus cum limitata authoritate cognoscunt. Vt taceam de Cappuccinis, qui sibi suam originem, & progressum videant. de quibus & *Arthurus de Monasterio in Martyrologio Franciscano, in additionibus, & Marchantius in exposit. regulæ c. 8 q. 7.* plura scripserunt.

Ex quibus constat, physicè quidem obseruari posse regulam inter non obseruantes, moraliter autem, non posse. Frustra enim hanc viam calcassent concilia generalia, & summi Pontifices, si aliam (seclusa nouitate, & diuisione ordinis) inuenissent. Ergo legitimè sternitur obseruantia regulæ super diuisionis, & nouitatis fundamento.

Verum, vt hæc materia, quæ nimis odiosa est, & ad alias religiones extendibilis (ni sit extensa) maturius digeratur, examinanda est alia clausula, *etiamsi cum aliqua difficultate, & contradictione*. Quia licet verum sit (vbi moraliter appareat,

impoſſibile obſeruare regulam inter non obſeruantes) ipſo iure concedi, vt contempta vnione ad caput, & ad membra, quæ eſſent obſeruantiæ repugnantia, inuigilandum eſſe obſeruantiæ, quia agitur de obſeruandis votis, & de animarum ſalute, quarum detrimentum cum lucro vniuerſi non poteſt comparari. Lege *Lezanam in reform.regular.iterum recuſa cap.5.& 6.* Impoſſibile autem appellatur, quod eſt nimis difficile. Vnde Vlpianus *ff.de fam.erciſcunda.* dixit, *ſi communi diuidendo iudiciũ agatur, & diuiſio tam difficilis ſit, vt pene impoſſibilis eſſe videatur.* & Gothifredus ad *l.31.ff.de obligat. & actio.* ait impoſſibile dici vel natura, vt *cœlum tangere*, vel bonis moribus, vt *ſi patrẽ non alueris*, vel per plexitate, quod eſt admodum difficile. Hinc apud Salomonẽ tria illas difficilia, via aquilæ in cœlo, via nauis in mari, via colubri ſuper lapidem. textus clarus in *cap Cathinenſis.d.61. ibi Impoſſibile enim eſt, vt non in Prouincia, illa, dumtaxat in Siracuſanis partibus, alii cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus.* & gloſ. *ideſt non commodè aliter fieri potuit.* citatq. *l. Nepos Procul. ff.de verb.ſignif.* quæ eſt 125. vbi cõmodum pro posſibili, & incommodum pro difficili accipitur. vbi ad quæſtionem legati, *Cum commodum erit, dotis filiæ meæ tibi erunt aurei centum.* reſpondet Proculus, *Poteſt* (inquit) *etiam illa accipi ſignificatio, Cũ ſalua dignitate mea potero, vel ſine incõmodo meo potero.* & eſt communis. *Peña in l.reos C.de his qui in exilium dat.n.22.* Panormit. *in c.ſignificaſti. de foro comp.nu.11.* qui loco ait. *Difficultas permittit alias prohibitum.* apud quem Aen.Fulconius. *ob difficultatem* (ait) *admittitur probatio alias prohibita, & inſufficiens, & dicetur plena ſiue manifeſta probatio.* & multos alios citat. *Felin.in c.eccleſia S. Mariæ.de conſtit: colum. 39.* vbi affirmat, difficultatem, & imposſibilitatem ſæpe parificari. *Specul.de oblig.& ſolut.§.4.* ſcribit, *difficultas ſi imminet in facto* qualis eſt ea, de qua agimus, *perinde eſt, ac ſi fieri non poſſet* Petrus Caballus *caſu 154.nu.11.* apud quem alii. *Marſilius in practica.§.ſequens quæſt.n.35.* dicens attendendum eſſe, Non ſolum id quod licet, ſed etiam id quod decet. Quia illud quod non decet, reputatur imposſibile. pro quo authores, & leges plures citat. Et hoc vniuerſaliter doctores affirmant in *l.vix certis. ff.de iudic.* & per *Albericũ de Roſate in dictionar.V.difficile eſt fin. ac Antonium Nebriſſen.in Vocabulario.V.difficile. & Barboſam axiom.118.num.8. & Iodocum Dambauderium in Enchiridio pariũ.V.difficile.& V.impoſſibile.*

Impoſſibile nimis difficile.

Difficultatis vis.

Sed

Sed in quo indiuidualiter consistit hæc impossibilitas, & difficultas?

Resp. in anthipatia, quæ reperitur inter reformatos, & non reformatos. non reformati enim putantes flagella bonorũ exẽpla, non cessant illa, quantum possunt, abs se excutere, vel sibi assimilare. Nam sicut similitudo est causa amoris, ita dissimilitudo odij, & propterea verbis derisorijs, increpatorijs eos incessant hipocritas, & singulares appellant, nouitatum fabros cõmunitatis euersores, quietis perturbatores vocant. Dissimilitudinem in habitu vidi, & absoluto, in silentio, patientia, deuotione, simplicitate, & obseruantia oderunt. Audiamus eorum verba in sapientia Salomonis c.2. *opprimamus* (inquiunt) *pauperem iustum, Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. grauis est etiam nobis ad videndum, quoniam dissimilis est alijs, & immutatæ sunt viæ eius. Tamquam nugaces extimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris, tamquam ab immunditiis. hæc cogitauerunt, & errauerunt, excæcauit enim illos malitia eorum. Nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ, nec induxerunt honorem animarum sanctorum.* Nil clarius, quæ licet ad Redemptorem referantur, morem tamen malorum, inter quos boni conuiuant, graphicè ostendunt. Audiamus Apostolum Petrum *Ep.2. c.2. Iustum Loth oppressum à nephandorum iniuria, & luxuriosa conuersatione eripuit. Aspectu enim, & auditu iustus erat habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.* Estquè tàm patens ad discindendas voluntates morum dissonantia, vt & ipsi Poetæ cecinerint. Dissimilitudinis effectus.

Oderunt hilarem tristes, tristemquè iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq. remissi. Hor lib. 1 Epist. 18.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studii fœdera quisq. sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem
Rectorem dubiæ Nauita puppis amat. Ouid. lib. 2. de ponto.

Hoc autem à natura inditum est, quia sicut amor est consonantia appetitus ad conueniens, ita odium est eiusdem dissonantia ad appræhensum, vt disconueniens ex *S. Thom. 1. 2. q. 29. art. primo, & secundo.* Difficile enim est, & à sola diuina gratia in nobis sustentatum id, quod dicit *Cassiodorus* in illud

Psal. perfecto odio &c. *Perfectum* (inquit) *odium est, homines diligere, & eorum vitia semper horrere. Nam in illa parte, qua creatura Dei sunt, amandi sunt, in illa, qua in iniquitate, horrendi sunt.* Et nescio qua ratione succedat, verum esse quod *Tacitus lib. 4. hist.* dixit, *fermè acerrima proximorum odia sunt.* & quod scripsit *Hieron. in Micheam. Propemodum naturale esse, vt nurus socrum, & socrus oderit nurum.* Fortasse quia frequentiora diuersitatis ingenia in alterutrum obfirmantur tempore, & in odium euadunt. Nam vt ait *Augustin. lib. de diffin.* *Odium est vetus ira, ex pluribus causis collecta, diuturno tempore perseuerans. & in Matt. Odium est inueterata ira.* Ira autem vt accensionem sanguinis circa cor, tamquam materiale relinquamus, est libido, vel cupiditas puniendi eum, qui iniuria læsisse videtur. ex *Tullio 4. Tuscul.* & *Possidonio*, lędimur autem, dum repræhendimur, & à nobis aliquid auferri satagitur. Hinc *S. Ambr. lib. de Sancto Ioseph.* & refertur *in cap. Ira sæpè 11. q. 3.* putat Christum misisse Apostolos sine argento, auro, virga &c. non tantum, vt illos paupertatis incommodis adsuefaceret, sed etiam vt *Incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.* Cum autem viuens non reformatè, idest, in multis suam regulam non obseruans, à reformatè viuente, & verbis, & operibus reprehẽdatur, quæraturquè nunc ad compescendam vagationem, nunc ad ablegandam proprietatem, nunc ad castitatis, & obedientię custodiam, nunc ad orationis studium, & ad claustralem disciplinam, incipit irasci, & firmato tractu temporis affectu contrario, erumpit in odium, in maledicentiam, in manifestam persecutionem, quæ omnia ita voluntatem capiunt, vt impossibile iudicetur, posse cum inuidis, odiosis, inimicis conuiuere. Et propterea, cum vitæ regularis rationem deserere sine culpa non possint, corporali, & locali separationi student. En totum reformationis negotium.

Odium quid. *Ira.* *Quare Apostoli sine pera &c.*

Potest autem alienationis initium in reformatis esse damnabile, & graui peccato non carere; cum scilicet reformationis ingenium fuerit humilitate, & patientia destitutum, atque adeo non in solida virtute fundatum. Tunc enim inani specie delusum facile quatitur, & contradictionibus non resistit. Si etenim vera obseruantia est, patiens, & humilis sit, necesse est. paupertas, non rerum, sed spiritus commendatur, quæ ventosa non erit. Audiant Reformati; & Reformatores S.P.N. Franciscum in 10. c. regulæ. *Fratres,* (inquit) *qui sunt subditi recordentur, quod* pro-

In quo peccent reformati.

propter Deum abnegauerunt proprias voluntates, Moneo vero, & exhortor in D.I.X. vt caueant Fratres ab omni superbia, vanagloria, inuidia, auaritia, cura, sollicitudine huius saculi, detractione, & murmuratione. Attendant, quod super omnia desiderare debent habere spiritum domini, & sanctam eius operationem, orare semper ad eum puro corde, & habere humilitatem, & patientiã in persecutione, diligere eos, qui nos persequuntur, reprehendunt, & arguunt. Et licet Fratres non teneantur obedire prælatis præcipientibus contra animam, & regulam; tenentur tamen esse humiles, & patientes, & non statim ad diuisionem confugere. Quia si non deueniatur ad statum illum, vt manendo cum aliis, non possimus regulam obseruare, & quod euidentia pericula nobis obiiciantur, quibus charitas, & salus animæ periclitentur, iuxta quam considerationem currit difficultas, & impossibilitas, & licitũ est diuidi à perturbationibus, dico peccare mortaliter procurantes diuisionem. Et puniendos esse iuxta statutum, quod declaramus, sed ad alia.

Quæstio III. An procurare diuisionem sit punibile etiam in Prouincialibus, & Generali.

Resp. I. Reformare religionem deformatam in essentialibus, tenẽtur sub culpa mortali, & subditi, & multò magis superiores locales, Prouinciales, Generales. *Nauar. cap. 12. nu. 50. Cordub. quæst. 16. in c. 2. regul. Azo. tom. 1. lib. 13. capitul. 11. q. 16. Maior. in 4. d. 38. quæst. 20. Rodrig. tom. 3. q. 14. art. 1. & tom. 2. quæst. 73. ar. 2. & 3. Sanchez lib. 6. in decal. cap. 2. à numer. 31. Victor. relectio, de pot. Papæ, & concil. Angel. V. religiosus. §. 19. Syluest. V. religio. 6. quæst. 6. Armil. eod. numer. 10. Vasquez in prim. 2. tom. 2. disputat. 154. c. 4. Panorm. in cap. super eo. de Religio. à num. 4. Vbi Innoc. Hostiens. Tit. de voto. §. vtrum.* Ratio colligitur ex Prelatura, & religiosa professione; quam tangit *Concil. Trid. sess. 25. de Regul. capitulo primo* quoad subditos: *Vt omnes regulares ad regula, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si qua alia sunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam; nec non ad communem vitam, victum, & vestitum obseruent.* Quoad Superiores vero. *Omnisquè cura, ac diligentia à Superioribus adhibeatur tam in capitulis &c. Quam visitationibus, vt ab illis non recedatur: Cum compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad substantiam*

Reformare qui teneantur sub mortali.

regularis disciplinæ pertinent, relaxari. Vbi aduertere est, de essentia, & substantia religionis esse vota & præcepta, & ad illa obligari subditos, & superiores ex vi professionis. Aut enim professio erit vana, aut ad ea, quæ sunt de professionis essentia regulares obligabuntur, & quidem sub salutis dispendio. Et quidē superiores ex professione, & ex munere, quia sub mortali tenentur inuigilare super gregem suum. Erunt enim animę illorū pro animabus subditorū. vnde durissimū iudiciū his, qui pręsunt, fiet. & circa hoc nō est difficultas, quatenus respicit vota essentialia.

An autem idem sit dicendum circa obseruantiam præceptorū ex eo quod concilium dicat, ea esse de substantia professionis. Negatiuam suadet, quod non sint de essentia, sicuti vota, quæ ideo essentialia vocitantur, & indispensabilia sunt. *cap. cum ad Monasterium. de Stat. Monach. & d. Concil. sess. 25. capit. primo.* præcepta autem dispensari possunt. *Rodrig. tom. primo. quæst. 26. art. 1. & 2. & tom. 3. quæst. prima. art. 5. Sot. lib. primo. de iust. q. 7. art. 3. & libr. 8. q. 3. art. primo, Corduba in compend priuil. §. 8. Regin. in praxi lib. 18. num. 396. Mir. tom. 2. q. 31. artic. 1. & infra.* & reperitur definitum in *Clem. exiui. de verb. signif. §. nos igitur, & in cap. exiit. eodem in 6. § dicimus* subscribunt *S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. Caiet. in sum. V. præcepti transgressio.* Accedit praxis in religione minorica, in qua ex causa dispensatur super equitatione, ieiunio, recitatione officii, delatione pecuniarum, calceamentis, vestibus &c. Cum ergo in confesso sit, regularem professionem consistere essentialiter in Votis, & non in præceptis, Professores non tenentur eodem modo ad pręcepta, quo tenentur ad vota. Et vlterius, si potest permitti diuisio ordinis, quando vota non obseruantur, non debet permitti in transgressione præceptorum.

Præcepta sunt dispensabilia.

Portel. 2. parte casu 18. tenuit quidem non posse cadere dispēsationem, neque præscriptionem super votis essentialibus, posse tamen cadere super pręceptis, etiam si per sedem Apostolicam confirmata essent. Non posse autem condi Statutum, quod tollat, seu dispenset super aliquo præcepto, licet non obliget, neque ad culpam venialem. Ex ea præcisè ratione, quod inferior non potest mutare legem superioris, vt est Papæ. Et qua ratione potest tolli vnum, eadem tolli poterit & aliud, & consequenter omnia. Et aliud est dispensare cum hoc, aut illo, aliud abrogare legem quoad totam religionem, citatque

Præcepta regulę an præscribi possint.

Tho-

Thomam, Antoninum, Sanchez, Bernardum, Syluestrum, Lessium. Sed quidquid sit de consecutione ad sua principia, dum concedit, posse introduci consuetudinem abrogantem praecepta in tota religione, & negat posse condi statutum super eodem, cum statutum sit lex, moribus vtentium approbata. Nec iuuat dicere, in consuetudine accedere consensum tacitum superioris, qui non accederet statuto, quia posset quis opinari, accessisse in generali concessione condendi statuta vtilia, & sacris canonibus non repugnantia, cuiusmodi esset in casu nostro, cum nullus canon hoc prohibeat, & potest accidere casus, vt abrogatio generalis vnius praecepti esset proficua religioni, dum experientia docet, tale praeceptum non obseruari, vt exempli gr. esset in Minorico sodalitio equitatio, calceamenta, pecunia, &c. quae licet ad culpam grauem obligent, fuerunt tamen antiquis temporibus variè exagitata, & per labentem fragilitatem, in multis prouincijs violata, & vt taceam de Conuentualitate priuilegiata per sedem Apostolicam, circa praeceptum paupertatis ex introducta iam transgressione, non defuerunt inter obseruantes, qui audaci, & praecipiti calamo Typis mandauerint, dispensatum fuisse super his per Clementem VIII. vt equo currenti calcaria adhiberent. Authorem non nomino, ne putet, opus esse confutatione in re, per religionis annalia in oppositum decantata, nunquam enim talis dispensatio apparuit, aut publicata fuit. quin imo in Capitulo generali Romano celebrato sub Clem. VIII an. 1600. in quo electus fuit Generalis P. Franciscus à Sosa, de quo dicitur talem dispensationem impetrasse, leguntur statuta, omnino repugnantia huic dispensationi nimirum de non recipiendis pecuniis statuto tertio in serie illius capituli *Tit. pro vtraque familia*, cum poenis grauissimis in transgressores, de vestibus, & suppellectile in stat. 5. & 6. & ne dubitationi locus remaneat in capitulo generali immediato, Toleti coacto an. 1606. in primo statuto praecipitur pura obseruatio regulae, *nulla admissa dispensatione contra puritatem regulae*, & in Romano immediatè sequenti an. 1612. in 1. statuto, *Declarat capitulum generale in nullo praecepto regulae hactenus dispensatum esse*. In Salmaticensi immediato ann. 1618. rigidè plecti mandantur transgressores talium praeceptorum, per multa statuta. In succedenti proximè Romano an. 1625. publicatur breue apostolicum praecipiens puram obseruantiam regulae, praecipuè circa vestes &c. In Congregatione vero generali Romana

Portel examinatur.

Sugillatur quidam modernus scriptor.

Minores obseruantes non acceperunt dispensationes.

an. 1628. declaratur *Nullam dispensationem contra præcepta regula nostra esse admittendam*. & seruandam esse regulam *iuxta declarationes Nicolai III. & Clementis V.* In immediato Toletano 1633. tit. *de obseruatione regula Declarat, & protestatur capitulum generale (quod sæpius, & pluries in aliis capitulis generalibus declaratum est) in nullo præcepto regulæ hactenus dispensatum esse nec ordinem nostrum vllam vnquam dispensationem admittere, vel admisisse*. vt pateat impudens scribentis audacia, cui si quid condonandum, ex mentiendi libertate; (quæ in fabulam versa, ex alijs suis scriptis, apud concionatores vagatur) donandum. Cæterum sufficiat historia ad ostendendam necessitatem, ob quam condi posset statutum ad fulciendam corruptam naturam contra culpam, si hoc facere potest dispēsatio, & consuetudo, essetquè profiteri regulam cum hac detractione, sicuti de facto profiteretur ille, qui sciret in aliqua religione non obseruari vnum, aut alterum præceptum, & haberet intentionem profiteri regulam cum sibi cognita obseruantia, hoc autem posse fieri, omnes concedunt, quia votum obligat iuxta voluntatis imperium. Sed quidquid sit de hac difficultate, saltem sufficit ista doctrina, ne soluatur vnitas, ob præceptorum inobseruantiam, quia si hæc præscripta culpam tollit, tollit etiam causam scissuræ, & non cogit nos ad acceptādam reformationem.

Super præceptis induci potest dispēsatio, & statutum.

Vota, & præcepta obseruāda.

His tamen non obstantibus, dico, pro obseruantia præceptorum regulæ S.P.N.F. debere nos certare, non minus quam pro obseruantia votorum essentialium, quia ex decretalibus Nicolai III. & Clem. V. præcepta obligant sub peccato mortali, & iis spretis, tota Franciscana religio corruat, necesse est. Regula enim Minorica singularizatur in Ecclesia, non ob vota, quæ sunt omnibus communia, sed per ista præcepta modificantia, & qualificantia vota. Votum siquidem paupertatis, quod eminet super omnes alias religiones, non ex sola paupertatis eleuatur essentia, sed quod nihil possideatur, neque in communi, neque in particulari. Quod vestitus sit rudis, pauper, & vilis, quod in itinere equites ire non possimus, quod denarios recipere, calceos deferre, sumptuosis domibus vti non valeamus, &c. si enim has præceptorum plumas voto paupertatis detraxeris, super alias religiones non eleuabitur, eiusqué professores non appellabuntur *paupertatis altissimæ sectatores*. & licet præcepta non sint de essentia professionis, vt sic, sunt tamen de substan-

Paupertas Minorica ex præceptis elucet.

tia

tia regulæ Franciscanę, vnde qui profitetur regulam S Francisci, vouet obseruare omnia, quæ in illa continentur, vota quidem, vt vota, præcepta vt præcepta. Hinc non sine aduertentia dixit Concilium Tridentinum citatum *peculiaria vota, & præcepta ad eorum respectiuè essentiam*. quia religiosa professio respectiuè se habet ad vota, vt vota, & præcepta, vt pręcepta, & omnia integrant essentiam vnius regulæ. Equidem omnes contentiones, & reformationes, quæ intentatæ leguntur in ordine Minorum, non respiciunt vota, sed præcepta, quia esse proprietarium, inobedientem, castitatis violatorem non recipit disputationes in Ecclesia, cum apud neminem contrauertatur, an sint peccata, an licita, an permitti possint; sed tota altercatio sita est, an pecuniæ recipi, an equi, an calcei, an vestes molliores vsui esse possint, & super his tot concilia, tot Pontifices desudarunt, & vt ad quæstionem nostram immediatius descendamus.

Respondeo secundo, Sub mortali culpa tenentur supradicti Prælati ad reformandam religionem, quoad obseruantiam præceptorum regulę. Ratio est, quia obligant ad mortale. *Clement. exiui de verb. sign. §. declaramus*. ergo eorum custodia est necessaria ad salutem professorum talis regulę, non minus ac votorum, ergo si reformatio est necessaria ob vota, erit etiam necessaria ob præcepta.

Dices, communis opinio est, non teneri religiosos ad reformationem, quæ superinduceretur, postquam ipsi regulam professi sunt, si non sit votorum essentialium, & non obligari obedire prelatis aliter præcipientibus, quia tantum tenentur ad ea, quę vouerunt, vt docent authores citati in hac quęstione *§. An autem idem*. & in responsione ad quęstionem, inter quos *Azorius Syluester, Lessius, & Sanchez* addunt, neque id præcipere posse summum Pontificem, quia illi obedire non tenemur supra alios Christicolas, nisi prout ex professione obligamur, quomodo igitur superiores tenentur reformationem inducere, si subditi illam acceptare non tenentur? An Religiosi teneantur acceptare reformationem.

Respondeo cum *Panormitano* citato, Si quis appensatè, & deliberatè sciens & prudens, aduertens specialitates religionis, & regulę, intendit vouere tantum regulam, prout obseruabatur tempore sui nouitiatus, & non vltra, tunc iste non tenetur in foro conscientię, acceptare nouam reformationem, nam votum omninò esse debet voluntarium, *cap. licet de voto: cap. integritas 32. quæst. 1.* maxime cum essentia religionis in tribus votis consistat.

sistat. *cap. cum ad monasterium. de stat. monac.* cætera sunt accidentalia, & ad illorum trium conseruationem ordinata, si tamē talem reflexionem non fecisset, sed absolutè vouisset obseruare regulam, tunc tenetur acceptare reformationem, quæ ad regulæ obseruantiam duceret, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro animæ, quia vouit regulam, quatenus superiorum directioni submittitur, qui possunt, & debent illius indemnitati prospicere, atque adeo illam habentem fulcire, & collapsam erigere. Vnde si in Capitulo generali pro tota religione, & Prouinciali pro tota prouincia fiat statutum de reformatione, minor pars, quæ non consentiret, teneretur illam seruare, sicuti tenetur ad omnia alia statuta, quæ à maiori parte capituli firmarentur. *glos. in cap. quod omnes tangit. de regul. iur. in 6. Innoc. in dict. cap. super eo. de regular.* Quia licet verum sit, reformationem concernere singulos, vt singulos, non vt, vniuersos, & proinde non posse mutari statum religionis, nisi omnibus consentientibus, quia ab omnibus approbari debet, quod omnes tangit. *de regul. iur. in 6.* quia tamen religiosi suas voluntates, vel explicitè, vel implicitè in Papam, & superiores reposuerunt: & ex praxi Ecclesiæ constat, regulas collapsas aliquando reformari, censentur tacite consensisse in reformationem superinductam, & ad illam obligari, sic monialibus superinductam clausuram cernimus, & regularibus reformationis leges per Clementem VIII. & alios Pontifices, & tacite (sicuti in suscipientibus ordinē sacrum votum castitatis) quilibet regularis suscipit habitum cum relatione ad mutationes, quæ in dies accidere possunt. *Vasquez cit. 1.2. cap. 4. num. 25. Azor. cap. 2. num. 35.* In foro autem interiore posset militare prætacta ratio deliberatæ voluntatis in vnam tantum partem.

Reformatio concernit singulos, vt singulos.

Respondeo tertio, in accidentalibus regulæ non cadit reformatio ex debito mortali, nisi inde grauissima oriretur deordinatio, quæ religionem, vel vilem apud sæculares redderet, vel in perniciem duceret, vtriusque membri conclusionis ratio est, quia cum sint extra substantiam, non sunt magnæ considerationis, vt propterea commoueatur religio ad nouam viuendi methodum. *Abb. in cap. super eo. de regul. Syluest. V. religio 3. quæst. 12. Nauar. cap. 12. num. 5.* At quia graue malum ex graui obligatione emendari debet, sequitur ex opposito, quod grauis deordinatio, ex accidentalibus ortum habens, tolli debet sub culpa graui. Do exemplum: seruare silentium, & religiosos in conuentu

uentu contineri, non sunt vota, nec præcepta regulæ, sed merè accidentalia: at si nullo modo seruarentur, sed religiosi vt apes hinc inde discurrerent susurrando, vagandò per plateas, vicos, &c. certè malum nomen, & graue damnum ordini, & conuentui inderent, tunc superior debet defectus illos reformare, & subditi obedire tenentur.

Respondeo quarto, extra hos casus, in omnibus aliis, quæ cum vnitate, & quiete religionis consistere possunt, sunt rei diuisionis ordinis superiores, & subditi, qui illam intentant sub specie reformationis. Conclusio ista generalis ex dictis deducitur, quia in tantum diuisio, & innouatio in religione permittitur in quantum constat non cohærere cum obseruantia regulę, ergo remota hac causa, quælibet intentatio est odiosa, & punibilis, & multo magis in Prælatis, quia ipsorum munus est conseruatio vnionis, vnde non solum peccarent contra charitatem sed etiam contra iustitiam, quia caput tenetur ad conseruationem sui corporis. *Diuisio sub specie reformationis, punibilis.*

Sed vt melius intelligatur, pono casum, superior Generalis, aut Prouincialis, volens sibi facere nomen, & gradum ad Principis, aut Pontificis gratiam, vel etiam ad honores (Valde enim conspicuus esse solet reformationis conceptus, vidimus enim mirabiles quosdam progressus, vni huic fundamento innixos, commotas turbas, excitatos tumultus) demus etiam ob zelum inanem, & scientia carentem qui non raro solet leues quosdam, & vera humilitate destitutos in tumorem extollere, & extra se actos, in turgidas phantasias dispellere. Habet iste prouinciam, quæ vota, & præcepta obseruat, cernit tamen in aliquibus claudicare silentium, vagationes in aliis paulatim pullulare, exercitia quædam spiritualia tepescere, a nonnullis ciborum copiam affectari, vel placere, deuotionem non ita, vt prioribus annis vegetam esse. multos bonæ voluntatis plenos, & erga hasce obseruantias optimè affectos reperit, putat se obsequium præstare Deo, si quod in omnibus suæ Prouinciæ conuentibus, ob varios casus, & respectus stabilire non potest, in aliquibus saltem disponat: Superiores, & subditos eiusdem farinæ in illis colligit, vacant isti suis obseruantijs, contrasignatur ista noua collectio nonis appellationibus, sciinditur Prouincia, solidiores Fratres nouitates non laudant, mutationes officiorum præstolantur, vt radices diuisionis conuellantur, illi timentes ab instituto disturbari apud Romanam Curiam agunt, vt scripto aliquo superiori in *Casus fatuæ reformationis.*

ro-

posterum contra ictum fluuij totius prouinciæ subsistentari possint, interim nouæ leges concipiuntur, & describuntur, & vt multitudine pugnari possit, per alias Prouincias fama distenditur, & per familiares literas noua reformatio suadetur, vnde non parua fit in toto ordine commotio, & conturbatio. Quæritur, an hoc sit tentare nouitatem ordinis, & puniri possit iuxta statutum. Respondeo affirmatiuè, & hoc esse illud præcisum, quod prohibere intendit religio, nouitates nimirum, quæ ex leuibus, & non necessariis principiis in magnam flammam excrescere possunt. Nec video præter alia, quæ in statuto recensentur, quę nouitas causari possit in prouincia, nisi circa regularem obseruantiam. Responsionis autem illa est ratio, quia salua obseruãtia votorum, & præceptorum, & ex maiori parte regularium institutorum, maxima temeritas est, ob actus, qui vix peccata venialia esse possunt, quæque a prudentibus superioribus localibus nedum prouincialibus, & generalibus, per frequentes visitationes, si non extraordinarie zelantes sint, quotidie emendantur, intentare diuisionem in prouincia. Videntur enim peccare, vel ob ignorantiam, & puniendi sunt, quia munus, quod ignorant, exercent, & vel maxime, quia ignorantia in eo, qui scire tenetur, dolum sapit, vel ob malitiam, & ambitionem, vt scilicet ad suos fines trahant obseruantiam regularem, & faciant Deum seruire in peccatis ipsorum: & tunc seueriori vltione plectendi sunt, nec vlla excusatio adduci potest.

Diligentia Prælatorum circa reformationem.

Laudo tamen Prælatos, qui Dei zelo, & dulci asperitate plenos, in subditis modica emendant, ne paulatim decidant, quia si sufficit omnis maior diligentia, quæ adhibetur. *Meminisse debet semper Abbas* (inquit S. Benedictus in cap. 2. regul.) *quod est, meminisse quod dicitur, & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur, sciat quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus*. sciens inimicum super seminare zizania *dum negligentius agerent prelati ecclesiarum*, vt inquit Augustinus & vigilare debet, *quasi rationem redditurus pro animabus sibi commissis*. heb. 13. *& qui lapsus fuerit, erit anima sua pro anima illius*. Ezech. 3. vt dixerit Chrisostomus ho. 34. in epist. ad heb. *Miror si potest aliquis rectorum saluari.* Vnde compassioni subditorum commendat Augustinus superiorem c 2. regulæ. *Semper* (inquit) *cogitans Deo se pro vobis redditurum rationem. vnde vos magis obediendo, non solum vestri, sed etiam illius misereminì, qui inter vos quantum in loco supe-*

Rectores difficile saluantur

riori tantum in periculo maiori versatur. Debet præcipuè inuigilare superior, non tantum in extirpandis maioribus, sed etiam leuibus culpis. *cauenda est* (inquit S. Bonau. in 1. ala Seraphim) *negligentia exterioris disciplinæ, quæ pro decore religionis, & habilitationis profectus spiritualis, statuta est*. Quia teste S. Ephrem de vita religios. *Magnum animarum naufragium, vbi canones, & recta vitæ institutiones non vigent*. & maximè de paruis curandum, quia solent, vt plurimum sperni, & tamen sunt traduces maiorum, vt memoranda sententia scripsit S. Io. Chrisostomus. *Mirandum, & inauditum audeo dicere, quod scilicet aliquando non tanto studio maiora grauioraquè peccata, quam parua esse vitanda, maiora enim peccata vt auersemur, ipsa per se efficiunt, minora vero dum contemnimus, obruunt nos*. & vt idem ait ho. 12. in cap. 7. ad Rom. *Fugiamus modica, magna siquidem ab illis nascuntur, quisquis enim ad quodlibet delictum dicit consuetum illud*, nihil erit damni, *paulatim omnia perdet*. & Ignatius martyr epist. ad Policarpum suadet, *Vigila inobdormibilem spiritum possidens, secundum adiutorium Dei loquere*. De leuibus curãdum.

Hinc legimus in regulis, & in vitis sanctorum emendandas, & emendatas fuisse leues culpas acribus punitionibus, quia totus lapsus initium habet à modico, nemo enim *repente fit maximus*. & ideo si obstetur principiis, media, nec fines succedent. Totum hoc (quod ad liniendam criminalitatis asperitatem delibaui) verum est, ac necessarium, & laudandum, sed non tantæ considerationis, vt ad diuisionem prouinciæ tamquam motiuũ inseruire possit, quia isti excessus, & defectus corrigi possunt in quolibet conuentu, & mirum est, quam fœlici euentu, si superior viriliter, & prudenter operetur, & incipiat facere, & docere. Quia subditi, qui vota & præcepta obseruant, facillimo negotio in accidentalibus corriguntur, sicuti de facili colorem, & venustatem recuperat, qui integras vires, & sanitatem in corpore seruat.

Si autem opponas, qua ratione possit Generalis peccare circa diuisionem ordinis, quia cum sit caput, & omnes sibi subditos habere velit, & diuisio principaliter fit à capite, non apparet ratio, cur de diuisione generalis notari possit.

Respondeo, certum esse, Generalem nolle diuisiones a se ipso, quasi a se ablegat, & dismembret prouinciam, vel congregationem, quia hoc esset contra lumen naturæ, destruere nimirum se ipsum, quem conseruare tenetur, sed hoc multimodè ac- Generales vnitatem affectant.

cidere

cidere potest. Primo si cerneret aliquam prouinciam, seu reformatam Congregationem non bene à Generalibus pro tempore gubernandam, velitquè prospicere, vt in posterum rectè gubernetur, & illam a suis Prouincialibus eximat, & reformatorum superiorum gubernio consignet, cum aliqua relatione ad se ipsum, puta nominationis, aut confirmationis Vicarij, Commissarij, Visitatoris generalis, cuiusmodi aliquando ex mente Generalium accidit, sicuti etiam per indultum apostolicum, ista non esset immediata separatio, quia tam reformati, quam eorum superior generalibus subiacerent; sed esset nouitas in ordine, quæ generalium authoritatem debilitaret, & posset in apertam scissuram euadere. Secundo, si gubernium religionis immutaret, addendo nouas constitutiones, vel veteribus detrahendo, aut diuideret prouincias, vel illas vniret. Vel si alios officiales crearet, puta Assessores, Consiliarios, Socios, Præpositos, Correctores, Præfectos, quorum nomenclatura, & officium in ordine Minorum non esset. Tertio, si permitteret præiudicium inferri religioni, puta si cederet locum inferiori in consessu, processionibusque, si vtilia religioni priuilegia renunciaret, vel aliquem conuentum alijs religiosis, vel sæcularibus concederet. Quarto, si relaxationes in ordine introduceret, vel introduci permitteret, acceptando legata, hæreditates, loca, quæ paupertati Minoricæ præiudicarent, impetrando dispensationes super præceptis regulæ, vel priuilegia relaxatiua, per subreptitias supplicationes, & regularem statum inuerteret, omnia enim hæc diuisionem, & nouitates malas in ordine important, possuntque proportionaliter applicari Prouincialibus, & de iis in capitulis prouincialibus, & generalibus respectiuè exigi posset ratio in vim præsentis statuti, saluis ijs, quæ iuxta statuta facere possunt, de quibus nos in *cap.* 12. *stat.* 12 fuse egimus.

Contra, carcer qui fulminatur in hoc statuto, *Generalis arbitrio* remittitur, ergo non tangit Generalem, qui seipsum punire non potest.

Respondeo, hæc restrictio respicit procurantes diuisionem ordinis, quæ non præsumitur procurari a generalibus, nō autem apponitur in procurantibus diuisionem, aut nouitatem prouinuinciæ, cæterum, cum diuisio, & nouitates sint ex se malę, neq; in persona ipsius Generalis debēt esse inpunibiles, vnde in sindicatu ipsius examinari, & puniri possunt, quia in sindicatu errata corriguntur, & magis illa quæ sunt officii, quam persona-

ca.

Capit autē generale est supra Generalē. Sic si remittatur arbitrio iudicis, vulnerantem carcerare, & punire, si ipse iudex aliquem vulneret, vel occidat, non propterea impunis euadit. Et ex nullo alio capite quia delictū est ex se malum, & punibile. Et in facti contingentia aliquos generales Ordine motos scimus, quia non secundum statuta generalia gubernabant. adestquè formale præceptū regulæ. cap. 8. *Si aliquo tempore appareret vniuersitati Prouincialium, & Custodum prædictum ministrum non esse sufficientem ad seruitium, & communitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres, alium sibi eligere &c.* non est igitur voluntarium, sed præceptorium generalem deponere, vbi vtilis non iudicetur.

Quæstio V. An si diuisio, & nouitas procurentur apud Sedem Apostolicam & Romanam Curiam, puniri possint authores.

Resp. distinguendo, si procuratores talium in impetratis literis à pœnis absoluuntur, & tunc puniri non possunt. Sin autem puniendi sunt, duplici titulo, & quia religionem offendunt, & quia Papam decipiunt. Offensio religionis apparet ex vulnere, quod per bullam Apostolicam non sanatur, sed callo obducitur, & potenti cicatrice notatur. Lætalius enim est malum illatum religioni per manum Vicarii Christi, falsis informationibus decepti, quam si aliunde inferatur. Quia illud immedicabile est, vel difficilem sortitur medicinam, istud faciliori emplastro curatur, fuisse autem surreptitiè, & obreptitiè impetrata à Sede Apostol. multa priuilegia puritati Regulę præiudicialia, nō dubitabit qui bullarium *Rodriguez*, annalia Ordinis, & religionis lapsum intuebitur. Nam qui nomine Fratrum minorum gaudent, & regulam non obseruant, ij delinquentes prius, falsis deinde supplicationibus, & impetratis dispensationibus fulti, tandem consuetudine, & Romanæ Ecclesiæ indulgentia sub tali mutila obseruantia habilitati reperiuntur. Licet enim rescripta impetrata sine mandato religionis valeant, *Sarn. in regul. de annal. quæstion. 32. numero octauo. Io. Paul decis. 78. cum alijs allegatis decisionibus Rotæ apud Farin. decision. trigesimaquarta, numero sexto, Crimin.* Id intelligendum est de re fauorabili, non damnosa. Vnde *in statutis Ordinis capitulo octauo. §. 58. numero sexto.* prohibetur *Ne alius cuiusuis gradus, vel conditionis existat in negotijs Ordinis se ingerat, vel in Curia Romana, inconsultis Procuratore, & Commissario generalibus procurare audeat aliquod negotium nisi de expresso consensu ipsorum, vel Generalis facultate, sub pœna priuationis actuum legitimorum, vel* Rescriptum sine mandato impetratum quādo valeat.

etiam grauiori: & ipsismet Procuratoribus Generalibus prohibetur. *Ne vllo modo se de Fratribus, quoad Prouinciarum regimen, intromittant. Neque aliquid, vniuersum ordinem, aut eius libertatem concernens, nisi de expresso generalis mandato, Procurare possint, aut procurari permittant.* vt ibidem numero septimo. Nullus igitur habet mandatum ad intendendas nouitates in ordine, siue bonas, siue malas. Vnde omnis impetratio est nulla. Quia ipsismet procuratoribus nunquam censetur collata facultas procurandi, quod esset malum, & domino criminosum, ob quod peccaret, & pœnam mereretur. *Glos in capitul. dilecto. vbi Imola. numero vigesimoprimo. de præben Bartol. Iason. & alii communiter in l. 3. § si Filius. ff. quod quisque vir. Curt. Iunior. cons 49. fine.* & gratiæ istæ præiudiciales religioni, cum circa obseruantiam regulæ, tum circa conseruationem, vnitatem, & pacem ipsius semper sunt subreptitię, quia nunquam Sũmi Põtifices sunt bene informati de veritate precum, & si essent informati, quod hæc, aut illa concessio præiudicat Obseruantiæ regulæ, & noxias nouitates inducit, vel non concessissent, vel difficulter. Quæ est doctrina communis de surreptione gratiarum, in qua defuit intentio concedentis, *Rota decis. 626. numero 5. parte prima inter impressas*, vnde tota gratia corruit. iuxta notata in *capitulo si motu proprio de præb. in 6. Card. in cons. 69. Felin. in cap. ad aures. numero primo de rescrip. Ruinus cons. 125. numero decimonono. libr. primo. Alex. cons. 215. init. lib. septimo Paris. cons quarto. numero vigesimoseptimo. lib. secundo.* cum alijs apud *Gabriel. de clausulis. concl 2. num. vigesimo & 34.* & est *decisio 451. par. 1. inter impress. & in Causa Tullen. Monasterii 19. Ian. 1609. coram Sacrato.* Et gratiæ Apostolicę habent inclusam conditionem, *si ita est, si preces veritati nitantur.* quia cum consistant in facto, princeps falli potest. *Aegidius decis. 4. fin. in antiq.* quod reassumpsit *Felin. in c. super literis numero secundo de rescrip. in 6.* & vniuersaliter non omnis falsitas, in supplicatione expressa, vel tacita vitiat gratiam, sed illa, per quam motus est Pontifex ad concedendum, vel à concessione retardauit. *d. cap. super literis.* & docuerunt *Innoc. in cap. postulasti n. 1. de rescript. Compostell. in cap. si proponente. numero secundo. eod. Lauus alleg. 89 numero sexto Pelin. in cap. in nostra num. 19 coroll. 20, eod. cum Abb. Adde cap. 2. de Filiis præsbit. cap. ad aures. vbi Abb. numero 4. cum seqq. de rescript.* & est communis dd. sẽtentia, qui dicunt, gratiam esse subreptitiam, si concedatur, ad

Gratię contra bonum religionis sunt surreptitiæ.

Et quando sunt surreptitiæ.

ad petitionem Partis, etiamsi post narratiuam dicatur *motu proprio, & ex certa scientia.* vt multis probat *Baiard. ad Clarum q.59 n.81. & infra.*

An autem ob istas impetrationes puniri possint, affirmo. quia cum sint surreptitiæ (prçterquam quod sunt ipso iure nullæ, vt probat *Bellacomba tom. primo. comm. opin. libr. primo. tit. 20. de varijs rescriptis. à numer. 132. ad fin.* & nulla sint etiam omnia ex iisdem consecuta. Nam propter mendacium perditur priuilegium. *l sed ex parte §. interaum ff quod cum eo, qui in aliena potestate est. & l. qui cum se pro patre familias. ff. de re iudicata.* vbi dicitur *Qui cum se pro patre familias fin. geret, mutuam pecuniam accepit, & exhæres à patre, vel emancipatus sit, quamuis facere non possit debet condemnari.* vltra pœnam nullitatis meretur puniri ob damnum illatum religioni. & hoc non est punire ob recursum ad Sedem Apostolicam, sed ob damnum illatum religioni. Quod si S. P. N. F. in suo Testamento vetuit in virtute S. Obediētiæ *Petere aliquã literã in Curia Romana pro se, vel suis Fratrib⁹ neq. pro eccl sia, neq. pro aliquo loco neq. pro persecutione suorum corporum.* An permitteret peti pro scissura Ordinis, & pro violatione regulæ? & si iste non est sensus allegatorum statutorum, de non tractandis negotiis in Romana Curia, nullus alius esse potest, Vnde si quis impetraret breue à Papa de innouãdo regimine, vel diuidēda, aut vniēda religione, vel quid simile, sine legitimo mandato capituli, aut Ministri Generalis, esset acriter puniendus de vsurpata iurisdictione & ausu temerario. Non enim duraret religio, si cuiquè fas esset nouitates intentare. Hinc rationabiliter *Leo Decimus.* vetuit intentari exemptiones, & indulta contra regulam. Apud *Rodriguez tomo secun. quæstion. 103. articulo secundo. & quæstion. sexsagesimaquarta. articulo primo. Portell. V. impetrare. Compend. priuil. V. exempti Fratres. §. 9. & 13.*

Puniendi impetrantes gratias subreptitias.

Idem dico de Procuratore generali, aut quouis alio, qui apud Protectorem Ordinis ageret, vt ipse à Papa obtineret innouationem gubernii, & prouinciarum, aut non necessarias reformationes, aut aliquid aliud quod vnitati Ordinis, & quieti incommodaret, vt aliquando accidit. Nec Eminentissimi DD. Protectores culpandi sunt, si aliquando credentes plus nimio aliquibus, quos publici boni Zelatores existimant, nouitates in ordinem introducunt, quas oportet postea cum successoribus emendare, de quibus plena sunt religionis anna-

lia. Quando igitur iuridicè constaret, aliquem decepisse D. Protectorem pro introducenda nouitate præiudiciali, puniri posset in vim præsentis statuti, quia talis damni causa fuit. Eò vel maximè cum munus Protectoris sit, religionem tueri in obseruantia, & Sanctæ Sedis Apostolicæ subiectione, non in diuisione, aut nouitate.

Quæstio VI. Dicente statuto *Vel Fratrum amotionem, aut nõ amotionem per Prælatos &c. extra Ordinem suaserit, vel procurauerit.* Dubitatur I. circa amotionem, An sit reus statuti, qui procurauerit per sæculares remoueri aliquem Fratrem sub quouis prætextu. II. circa non amotionem, An sit puniendus, qui remanere procurauerit religiosum in suo conuentu, quem Prælatus aliò destinauerat. III. An sit punibilis, si id procuret per D. Protectorem Ordinis, aliosq. magnos Principes.

Resp. I. si aliquis esset preiudicialis conuentui ob vitam scandalosam vel ob malum, quod sua præsentia causare posset, & monito superiore, eius remotio non obtineretur, posset procurari per personas, extra Ordinem existentes. Quia quilibet tenetur procurare bonum suę communitatis, quod bono huius, aut illius, tamquam quid vniuersalius præferendum est. Et licet malum sit ad exteros recurrere, reputatur minus malum, comparatum maiori, scandali, & diuinę offensę. ac proinde minus malum in illo casu amittit rationem mali, & cum sit præceptum positiuum cõparatum diuino, & naturali, desinit esse pręceptum. *Azor. tomo primo. libr. secundo capitul. decimo octauo. quæstion.* 4 *Vasquez disput.* 66. *cap. primo. initio, cap.* 4. *numero* 22. *p.* 2. *vbi Metina quæst.* 19. *ar.* 6. *conclus.* 4. & omnes alii communiter apud *Sanchez lib.* 2. *de matr. disp.* 41. *num.* 45. *& in opere Morali libr.* 1. *c.* 10. *num.* 6. *Cordub. lib.* 3. *q.* 5. *post* 2. *propos. in regula* 1. & est textus *in capit. duo mala. d.* 13. Neque potest dici, doctrinam esse veram, cogente necessitate ad alterutrius electionem, quasi liberum sit eligere, vel non eligere. Quia sumus in iure diuino, & naturali, mandantibus de proximi boni, & communitatis cõseruatione. & pręceptum habemus dicendi Ecclesię defectus Fratris, quos in fraterna correctione emendare non potuimus. Et omni iure tenemur pestem, & ignem à domo nostra remouere. Ergo si hoc non obtinetur per media intra religionem, possumus diuertere ad externa.

Minus malum permittitur ad vitandum maius.

Resp. secundo, peccat mortaliter, & est puniendus, qui extra supradictum casum, per sęculares procurat remoueri Fratrem ab

aliquo

aliquo conuentu. Quia procedit contra charitatis, & iustitiæ ordinem, nam offendit Fratrem, & authoritatem superioris, illum suo conuentu priuando, istum in necessitatem cogendo, & violētando. Supponit conclusio non adesse necessitatem euidentē, qua possit apud Prælatos Ordinis immediatè tractari. Ac proinde si secus fiat, moueri à mala voluntate, inuidia, Zelo indicreto, quibus sæculares scandalizat, reuelando religionis defectus.

Respondeo III. qui procurat Fratrem in aliquo conuentu remanere, quem Prælatus, aut capitulum remouere intendit ad obedientię exercitium, vel ad remouendas occasiones lapsus, vel scandalorum, idq. ministerio sæcularium, grauiter peccat, & iuxta statutum puniendus est. Quia cooperatur peccato inobedientię, & proprietatis illius Fratris, contra pręceptum regulæ cap. 6. *Fratres nihil sibi approprient nec domum, nec locum, nec aliquam rem.* appropriat autem, dum permanere satagit contra voluntatem superioris. Vt docet *S. Bernardinus in libello de proprietatibus voluntatis*. Non secus ac si vestem, aut libros sibi attinere vellet contradicente Prælato. adest scandalum, quia apud sæculares deportatur superior tamquam indiscretus, & Fraternæ charitatis inimicus. datur occasio subdito, in suis imperfectionibus insordescendo. Finem enim regularem habere non potest, quia per ista media ad inobedientię, & proprietatis vitia contendit, aut gulę, aut lubricæ consuetudinis, aut corporalis cōmoditatis. Remanere in Cōuentu cōtra prælati placitum.

Dices. Iuuabitur in sanitate corporis solo, cœlo, cibis. Quibus in alia domo carebit. Procurare autem salutem corporalē, non est malum, imo rationabile. Superior nihil horum sciet, vel scientia non vtetur. Ad hæc, indiscretione, vel fortasse malo animo mouebitur. Tandem sæcularis ista nouerit, & capax rerum monachalium existet.

Respondeo ex Bernardo ser. 30. in cant, *Legumina inquit ventosa sunt. caseus stomacum grauat, lac capiti nocet, potum aquæ non sustinet pectus. caules nutriunt malincoliam, choleram porri accendunt. pisces de stagno, aut de lutosa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc, vt in omnibus Fluuis, agris, hortis, cellulis reperiri vix possit quod comedas, puta te quæso monachum esse non medicum. nec de complexionibus iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primum quieti tuæ, parce deinde quieti ministrantium, parce grauamini domus, parce conscientiæ. Conscientiæ non dico tuæ, sed alterius, qui propter te sedens, & edens de tua singularitate murmurat; et de tua superstitione scandalizatur.* Bernardi aurea sententia circa cibos.

Nil melius. Pessimè enim admittitur contra obedientiam,& propositum religionis cura corporis, & ventris, cum regnum Dei non sit esca, vel potus,& *si desit spiritus, non adiuuat locus.* inquit S.Greg.ho.9.in Ezech. *idem enim Lot in Sodomis sanctus extitit, in monte peccauit. nam si locus saluare potuisset*, *Sathan de cœlo non cecidisset.* & quod iste dicit de sanitate animæ, dici potest de salute corporis,quę facile amittitur in vno,aut altero loco, Verum,quia decet religiosum esse mendicum,non medicum, & sicut vouendo obedientiam, suam voluntatem in manu superioris reposuit,ita etiã corpus superiori gubernandum commisit iuxta præscriptum regulæ,in qua domorum appropriatio prohibetur. Et cum in qualibet Prouincia plures Conuentus existant, quibus inseruiendis multi destinantur Fratres, nulli ius est In hoc Conuentu morari velle,& ab alio discedere.

Tenetur quidem(maximè in minorico instituto)Prælatus infirmorum curam sedulam gerere,non tamen tenetur infirmos in eo conuentu curare, in, quo ipsi voluerint. Charitati prospicere debet,sed subditus non habet ius,sibi, vbicumq.placuerit, prouidendi,& Prælatum,secundum suam voluntatem conueniendi. Rogare poterit,non tamen cogere. Excipio aliquos casus, quibus subditus curari non posset,nisi in tali conuentu,quem si superior negaret, videretur curationi Fratris opponi, ac suo muneri deesse. v.g. si podagricum è loco temperato remouere, & ad regionem frigidam ablegare vellet. Si calculos patienti, vel astmatico denegaret locum leuandæ infirmitati accommodatum,& ad oppositæ qualitatis locum mitteret. Si destinaret Fratrem ad aliquem conuentum, in quo sciret se passurum scãdalum,aut in peccatum casurum,aut ab inimicis inuadendum. In his(inquam) vel similibus casibus, in quibus salus corporis, vel animæ periclitaretur, posset implorare sæcularium opem, & superioris duritiem emollire, ne remoueatur, aut ad conuentum. periculis obnoxium destinetur. Quia religiosus per votum obedientiæ non obligauit quoquo versus animam,& corpus, sed tãtum ad præscriptum regulæ & in ijs, quæ naturali,aut diuino iuri non repugnant.vt cum communi affirmant *Rodrig.* C*ord. Sot. Molina*, S*ayrus*, S*alas*, *Ludouicus Lopez*, *Henriq.* L*essius*, S*anchez*, P*ortel.* & in primis S. *Thom. S.Bonauent.* aliiquè permulti,quos citat, & sequitur Hi*eron. Roder. resolut.* 102. *numero quarto, quinto,sexto. & infra*. Et sicut subditus indigens medicamine ad recuperandam salutem, posset (si ei à superiore negaretur)

Quando subditus potest sibi locum procurare.

illud

illud apud sæculares quærere, ita posset domicilium, si hoc iudicaretur necessarium ad recuperandam corporis salutem, & ad recuperandam imminentem infirmitatem, Iure siquidem naturali, corporis curam habere cogimur, quia nemo carnem suam odio habuit. Scio sanctos aliquos vt corporis vires frangerent, ne contra spiritum validius insurgerent, monasteria insalubria coluisse, vt Bernardus in Claraualensi Monasterio, attamen ex operibus super erogatorijs non potest formari regula generalis.

Dices. esto superior non declarauerit suam voluntatem, de remouendo Fratre à tali Conuentu, subditus tamē timens indè à capitulo remoueri, agat cum aliquo potente pro remansione, an peccet.

Resp. affirmatiuè, quia statutum non dicit, qui procurauerit remanere, postquam superior se declarauerit, sed *qui procurauerit amotionem, aut non amotionem.*

Dices iterum, Guardianus sciens talem Fratrem vtilem esse suo Conuentui. Siue ad excipiendas confessiones, siue ad concionandum, siue ad peragenda negotia, vel ad conquirendas eleemosynas, aduertat tamen superiorem illum remouere velle, & sollicitet aliquem sæcularem, qui procuret contrarium, proponendo bonum publicum Conuentus, aut ciuitatis, an iste puniendus sit in rigore statuti.

Respondeo, casus iste est practicabilis. & dico Guardianum non peccare, quia non facit, vt se obedientiæ opponat, vel vt approprict locum, sed vt bonum publicum promoueat, quod tenetur facere ipse prouincialis pro suo munere, quod si non faciat, censetur malè informatus, vel inordinatus quo casu potest subditus sibi prospicere. iuxta tit. *de supplenda neglig. prælat* Immo *Menoch. de recuper. poss remed.* 8. *nu.* 30. *&* 31. *Farin. q.* 93. *numero* 121. *Io. de Lignano in tract. de bello. capitulo* 102. *Franc. arias. eod. ver.* 44. affirmant, posse resisti iudici, vel officiali, quando iniustè exequuntur, in subsidium tantum, & quando iniustę executioni alias occurri, per recursum, & appellationem, non possit. Quam doctrinam non applico in ea parte, qua vellet superior subditum remouere, quia nulla ratio potest tueri subditum contra votum obedientiæ. Sed aio. non dedecere aliquando monere prælatum de necessitate, quam habet talis conuentus, vel ciuitas de persona talis religiosi. Quando iudici recurri non possit.

Respondeo quarto, Impetrare literas D. Protectoris Ordinis ad hunc effectum non est punibile, quia non est personæ extra ordinem, & licet per aliquas bullas *Greg. IX, Sixti IV. Iulij II. Greg. XIII.* apud *Compendium* V. *Protector ubi Card. & apud eundem in c. 12. regulæ q. 2. & Rodrig. tom. 3. q. 42. ar. 1.* Domini Protectores Ordinis nostri nullam authoritatem habeant super Fratres, & minus quoad concedendas obedientias, imò puniantur suspensione, & priuatione actuum legitimorum, qui cũ talibus obedientijs ambularent: sed tantum habeant potestatem super communitate, quando ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, vnitate fidei, & obseruantia regulæ dehisceret. Attamen multa de facto attribuũtur Dominis Protectoribus, quæ in dictis bullis non continentur. Hoc certum est, non esse personas, extra ordinem constitutas, quia eiusdem Ordinis sunt Gubernatores, & Correctores.

Protectoris authoritas.

Resp. V. Si quis moueretur ex desiderio sæculariũ. Episcopi, Principis, Ciuitatis, Regis, ad procurandum, quod aliquis Frater in aliquo cõuentu remaneat: vel discedat, docendo illos media congrua, & opportuna intra, vel extra ordinem, non peccaret, quia ipse non est primus motor, licet sit director, & consiliarius, suggerendo viam, per quam impetrare posset gratiam apud sæculares, Non enim puniri mandantur agentes, & consulentes. Ad hæc, plus vtilitatis percipere posset Conuentus ex remansione Fratris iuxta desiderium Principis, vel Regis, quam perciperet ex talis statuti obseruatione, quę respicit quidem disciplinę regularis conseruationem, sed non intendit damnum religionis. Vide disputata de Ambitu per fauores sæcularium, in *Comment. c. 8. stat. 67. fol. 723.* quæ potiori iure valere debent in hoc casu.

Dirigere sæculares, quomodo remanere faciãt, vel removeri aliquem fratrem, quando est punibile.

Qua ratione excusarem eum, qui in familiari colloquio cum Principe, vel Magnate, conquereretur de discessu talis Fratris è Conũentu, cui erat apprimè vtilis: & illa, ex tali sugestione ageret pro remouendo superiore à tali proposito, quia nullus prohibet, deuoto, ac confidenti Principi suam displicentiam aperire. Et per accidens est, quod ille ob id motus sit ad scribendum, etiam si Frater de hoc effectu gaudeat, tamquam de re honesta, & vtili. non enim publicantur defectus religionis, cũ Fratres passim amoueantur sine nota, ad dispositionem Capituli, & Prælati, & potius cedet in honorem Fratris, qui huic, & alteri conuentui aptus iudicatur, & bonum est, quod appetunt omnia.

Re-

Respond. sexto. Hucusque actum est de tractatu facto pro aliis, nunc dico, illum, qui pro remotione, aut remansione sua, per sæculares ageret, vel agi permitteret, vel suaderet, reum esse statuti. Ratio est, quia quod intuitu mei prohibetur alteri, multò magis prohibetur mihi. Quia *de quo minus, ergo de quo magis*, & *propter quod unumquodque tale, & illud magis* cum regulis canonicis, *Ratum quis habere non potest, quod illius nomine non est gestum. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.* & è conuerso. *Quod alicui suo nomine non licet, nec alieno licebit. Qui facit per alium perinde est, ac si faciat per se ipsum. Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. de regul. iuris in 6.* Et quantum valeat ratihabitio in delictis, docet Clarus *quæst. 87. ver. quæro nunquid.* vbi duo requiri ait in ratificatione, *Primum, quod delictum fuerit commissum nomine meo. Secundum, quod ego sciens illud commissum fuisse nomine meo; illud tamquam factum nomine meo ratificem.* Et multos citat. Vbi Baiardus num. 16. ait, delictum censeri ratificatum ex eo quod commodum ad eum immediatè ex tali delicto perueniat, addens plura alia cum doctoribus. Ergo si ego procuro remanere, aut remoueri, & consequenter sum inobediens, & proprietarius, eadem saltem pæna mulctandus essem, qua mulctaretur alius, si pro me, vel meo nomine procuraret.

Procurās remotionem, aut remāsionē peccat

Ratihibitio in delictis.

Si dicas. Statutum punit, qui fratrum amotionem procurat, ergo fertur in alium.

Respondeo, sic canon *si quis suadente*, excommunicat, qui clericum percutit, & tamen clericus se ipsum percutiens, in eundem incidit, sic pœna homicidæ est mors, quæ tamen irrogatur etiam in eum, qui se occidere tentasset, quia ipse etiam est homo. Imo plus punitur principalis, quam mediator. Et valde durum esset, si proxeneta puniretur, principalis tamen minime.

CAPI-

CAPITVLVM XVIII.

De Pœnis, ad sæcularia tribunalia recurrentium.

Pœnæ recurrētiū. AMPLITVDO materiæ ex sequentibus statutis colligitur cap.7.§.5.num.56. *Qui sub prætextu iniustitiæ sibi factæ, ad Aduocatos, Procuratores, & Iudices sæculares, vel quomodocumque ad sæculare tribunal recurrerit, pro consilio, aut auxilio petendo is actibus legitimis priuatus, grauius etiam mulctetur, arbitrio superioris*. & num.57. *si quis ad locorum ordinarios eisdem de causis recursum habuerit, grauius etiam puniatur, Prouincialis, vel Generalis arbitrio*. & num. 58. *Quia vero nonnulli suæ professionis immemores ad tribunalia prædicta quandoque appellant, & ad illa confugiunt, sciant se esse, authoritate apostolica, ipso facto excommunicatos, nec absolui posse extra mortis articulum, nisi à Romano Pontifice, & insuper de facto incurrere pœnas priuationis officiorum, inhabilitatis perpetuæ ad illa, & ad omnia alia, & vocis actiuæ, & passiuæ*. super quibus sit.

Quæstio I. Quare regularibus interdictus sit recursus, & appellatio ad tribunalia sæcularia.

Variæ circa exemptionem sententiæ. Respondeo, altius venanda res est, exemptionem personarum, & locorum ecclesiasticorum à sæcularibus potestatibus esse de iure diuino, tenuit post alios *Rodrig.tom.2.quæst.*50. *art.*2. *& quæst.*62. *art.*2. authores citat *Roder.iunior.resolut.* 56. *num.* 1. *&* 2. *& resolut.* 62.*num.* 1. *&* 2. & quoad personas adducuntur *Nolite tangere Christos meos. Psal.* 104. *Ergo liberi sunt filÿ. Matth.*17. & supponit Io. Papa in *c. si imperator*. Tradit Gelasius in *c.Constantinus cū seqq.d.*96. firmauerunt Valentinianus, Theodosius, & Archadius A.A. in *cap. continua* 11.*quæst.*1. ex C. Theodosiano *lib.*16.*tit.de epis.audien.cap.vlt.* recensentes facta, & dicta magni Constantini in Nicena synodo, specialiter illa *Vos a nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reseruamini*. Quoad Ecclesias adduntur exempla veteris testamenti. *Exod.* 21. de occidentibus, non dolo, sed casu. *Constituam tibi locum, in quem fugere debeas* 3.*reg.*1. *& Adonias timens regem tenuit cornu altaris*. & cap.2. *fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, & tenuit cornu altaris*. & *Num.* 35. assignantur

vrbes refugii. Bonorum autem ecclesiasticorum exemptionem iuri positiuo ecclesiastico, siue pontificio assignant. Verum diligenter hanc quæstionem examinauit *Couar. pract. qq. cap. 31.* & recensitis duabus opinionibus de iure diuino, & humano, In prima conclusione resoluit, quæ sunt in clericis merè spiritualia, vt ordines, gradus, sacramenta, difficultates de diuina lege, fide, sacramentis, & alia huiusmodi esse de iure diuino, secus sæcularibus esset concessa potestas spiritualis, quod hæreticum est. In secunda, quæ non sunt spiritualia, nec ad spiritualia pertinent, vt crimina, exactiones, tributa, &c. non esse de iure diuino, sed humano pontificio, & imperatorio: quo sublato, nullo modo clerici a potestatē sæculari eximerentur. Quippe, ante tales constitutiones, non eximebantur. In tertia, Potuit Pontifex clericos eximere, idque conueniēs fuit. Quia habet potestatem ferendi leges circa regimen Ecclesiæ, cui maximè conducibile fuit ista exemptio, ne clerici sæcularibus immiscerentur negotijs, sed quietius diuinis vacarent mysteriis. Hinc iure quodam naturali dictante, totus orbis Christianus in hanc libertatem consentit. In 4. Nullus princeps sæcularis potest hanc exemptionem tollere, quia cum sit Lex Papæ, qui est super omnes, & ad vtilitatem Ecclesiæ maximè conducat, sequitur non posse ab inferioribus abrogari. Quinimo ex sententia Cardinalis *in cap. perpendimus. de sent. excom. ad 7. oppos.* Neq. summus Pontifex potest illam in vniuersum abrogare, Saltem (remissa aliquantis, per Cardinalis sententia. Cum simus in iure positiuo) peccaret. sicuti si abrogaret canonem *si quis suadente diabolo*. Quia vtrumq. esset nimis iniuriosum ordini, & clericatui. Hæc *Couarruuias*. Omissis aliis, quę subtiliter disputat.

Mere spiritualia vt excepta

Temporalia.

Ius pontificium.

Exēptio abrogari quando possit.

Equidē testimonia, quæ hanc exemptionē iuris Diuini faciūt, non satis vrgere video. Illud enim *Nolite tangere Christos meos.* non spectat ad iurisdictionem, sed ad moralitatem, vnde subiungit, *& in prophetis meis nolite malignari.* idest nolite detrahere. vel gladio linguæ, aut virga verberare, inter hos reges sunt, vnde Dauid occidi iussit Amalecitam, eo quod non timuit *mittere manum suam in Christum domini 2. reg. 1.* Illud de filiis apud Matthęum, intelligitur de Christo, de quo quæsitum fuerat *Magister vester non soluit tributum.* & Christus volens ostendere se non teneri, intulit illud de filio, non de apostolis, aut aliis fideli-

delibus. Exempla Adoniæ, & Ioab, potius in contrarium retorquentur, quia ibi confossi fuere, etiam si oleat templum aliquid diuini, cui parcendum sit, quippe eò non confugissent, nisi asilum se inuenturos sperassent. Ciuitates refugii, frigidè ad immunitatem ecclesiasticam aptantur. quia ipsæ ciuitates, & si ordinis leuitici erant, tamen regibus suberant, vnde potiùs ad vmbram, quam ad veritatem spectant, sed quidquid sit.

Vbi exēptio tradatur;

Iura, quæ eximunt ecclesiasticos a sæcularium iurisdictione, collegit Gratianus 11. *q.* 1 *& videntur in tit. de iudicijs c. at si clerici c. clerici c. qualiter & quando c. cum non ab homine. & de foro comp. c. 2. c. significasti c. si diligenti.* Hinc citata verba Constantini apud Ruffinum *lib.* 10. *hist. capitulo secundo. Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis tribuit, de nobis quoque iudicandi. vos vero non potestis ab hominibus iudicari* & in Cod. Theodos. lib. 7. de epis. & cler. *Vt clerici minime ad curias deuocentur, sed immunitate plenissima gaudeant.* & cod. lib. 45. 46. 47. Theodosius, & Valentin. reuocantes iniquas Iuliani leges, aiũt, *Clericos item, quos indiscretim ad saculares iudices debere deduci, infastus præsumptor edixerat. Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vt diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur imperio.* Friderius 2. reuocans Nouellam 83. *collat.* 6. *tit.* 12. & in C. de Epis. & cler. in Auth. *Statuimus* (inquit) *vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel ciuili, trahere ad iudicium sæculare præsumat. Quod si actor fuerit, iure suo cedat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc iudicandi potestate priuetur.* Quæ loca, non solum criminalem, sed etiam ciuilem exemptionem hominibus Deo dicatis concedunt.

Et quoad bona sacra, vt Ecclesiæ vasa, vestes &c. constat in *d.* 19. *c. quæ semel.* cum sequentibus. & *de cons. d. p. c. ligna.* & seqq. & *l. inter stipulantem.* §. *sacram. ff. de verb. oblig. l. sancimus.* C. *de sacros. eccles.* si sacra non sint, sed ecclesiis oblata, vt beneficialia. constat ex *cap. non minus. & cap. aduersus. de immun. eccles. & cap. primo eod. in* 6. *& Clem. eod. capitulo primo. de excession. Prælat c. quamquam. de immun. in* 6. si tandem sint patrimonialia, vel adquisita, patet ex. *cap. sancitum.* 23. *quæstion.* 8. *de censib. c. aduersus de immun. eccles. c vlt. de vita, & bon. cler. c. quamquam. de censib. in* 6. *c. ecclesia. de constit. vbi* Canonistę *& l. placet.* C. *de sacros. Eccles.* vbi legistæ.

In

In his omnibus comprehenduntur Regulares, quia Clerici sunt, specialiter in *cap. de persona* 11.*quæst.* 1. *& cap. Clericis de imm. eccles. in* 6. *cap. non minus cap. aduersum. eod. Auth. statuimus C. de epis. & cler.* & nomine regularium veniunt Monachi, Moniales, Nouitii, Conuersi, *cap. non dubium. cap. ex tenore. cap. de Monialibus, de sent. excom. cap. religioso eod. in* 6. *cap. quam sit necessarium* 18.*q.*2. ac Tertiarii in monasteriis viuentes, siue vota essentialia emittant, siue non, dummodo suæ religionis habitum gestent. *cap. duo sunt* 12.*quæst.*1. *cap. quisquis* 17.*quæst.*4. legantur *Rodri. tom.* 2.*quæst.*65. *ar.* 5.*quæst.*72.*ar.* 1. *Mirand. tom.* 1.*quæst.*29.*&* 36. Qui iure regulares sint exempti.

Addo iura recentiora. *Concil. Lateranen. sub Innoc. III. cap.* 43. *relat. in cap. nimis de iur. iur. & sub Leon. X. sess.* 9. *Coloniense an.* 1536. *par.* 9. *cap.* 20. *Trident. sess.* 25. *cap.* 20. *de refor.* & quoad regulares exemptos ab Episcopis, & ordinariis, Clem. IV. eximit fratres ab ordinariorum iurisdictione in omnibus, & per omnia, itaut apud ipsos conueniri non possint, nec ratione delicti, nec contractus, nec rei cuiusquam, reuocatque constitutionem Innocentii IV. Idem fecit Nicolaus IV. supponendo Fratres Minores immediatè Romanæ Ecclesię, tam quoad personas, quam quoad bona. Confirmauit Bonifacius VIII. & Benedictus XI. eximens etiam ratione delicti, & rei existentis extra loca fratrū. Idem concessit Martinus V. quoad fratres prædicatores, & quidem amplissimè, confirmans literas Bonifacii IX. vt etiam fecit Eugenius IV. pro eodem ordine, & Nicolaus V excommunicat ordinarios, qui fratres molestare præsumunt, & Sixtus IV. eosdem priuat, & inhabilitat ad omnia officia &c. si fratres Minores, & Prædicatores, contra tenorem suorum priuilegiorum molestent, & plura alia inuenies apud *Compend. priuil. V. exemptio.* Et quoad materiam appellationis, & recursus adest bulla Iulii II. quæ prohibet fratribus ordinis Prædicatorum sub pœna excommunicationis, ne a mandatis, & ordinationibus suorum prælatorum appellent, & iudicibus ne appellationes recipiant, vt in eodem *Compendio V. appellare num.* 3. & Greg. XIII. (quem citat statutum,) in *const.* 43. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, sedi apostolicæ reseruatæ, & priuationis officiorum vetuit fratribus Minoribus de obseruantia, ne ad tribunalia sæcularia appellent, concessa ipsis licentia appellandi à Guardiano ad Prouincialem, a Prouinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem, à Protectore ad Papam. quod etiam decreuit Recursus ad sæculâria tribunalia regularibus vetitus.

*S.Cong.regul.an.*1587. & Sixtus V. eodem anno in bulla *Ad Romanum spectat Pontificem*, in qua comprehendit Fratres, & Moniales, in eod. *Comp. V.appell in adnot.Cappuccini*.

Quare regulares sint a sæcularibus exempti.

Ex his deducuntur rationes huius exemptionis. Prima, quia Deo mancipati. Secunda, quia eorum quieti, & tranquillitati conducit. Tertia, quia adumbratū reperitur in S. Scriptura. Quarta, quia nimis a sæcularibus grauarentur, & pessum iret disciplina regularis, vt apposite contra quendam Episcopum notauit *Portel.V.exemptio in addit* citans *Alexandrum 4. & Aluarum de planctu eccles.* relatos a *Rodrig. dicto.tom. 2.quæst.63.* qui 24 grauamina ab Episcopis & Clericis illata Monachis referunt, vnde necessarium fuit, religiosos ab eorumdem vexationibus liberare, eò vel maximè cum sæculares, & ordinarii leges monachales ignorent, & agere coram illis de regularis obseruantiæ subtilitatibus, esset disputare de ceremoniis, & difficultatibus legis apud Festum, & Felicem. Quinta, quia non expedit defectus religiosorum extra religionem educere, cum æque possint apud eosdem examinari, & puniri. Sexta, vt inquietis, & indisciplinatis pœnas euadendi præcludatur occasio, de qua re legendus est *Peirinus tom.1.quæst.1.capitulo 20 §.dico quarto.* Quoniam autem hæc classica, & dogmatica ferè quæstio est satis impugnata ab hæreticis, & peruersis principibus, inter quos qui christianæ religioni magis infensi fuere, clericos, & religiosos circa exemptionem vexauerunt: nobisque satis fuit pro delibatione materiæ, his paucis contenti erimus, qui plura volet, legat *Couar. & Sotum citatos Rodrig. item ac* Mirandam, *Martam de iurisdict.par.2.cap 6. Almain.tract.de episc pot.cap.8. Driedonē lib.1 de libert.chr.cap.9. Bellarmin.in opusc.de exemp.clericorum Valent.tom.4 disp 9 quæst.5. Azor.tom.1.lib.5.cap 12. Tannerum in defenso.eccles.libert.lib.1.cap.17. Suar.in defens.Eccles.catholic. lib.4.cap.9.* Nau *in cap.nouit. de iudic.notab.6. Pighium lib.4. de cælesti hier. Salas de legib.tract.14 disp.9 sect.5. Leiman lib.quar. tract 9 per multa cap. Medinam* C. *de restit.quæst.15. Salon.2.2. quæst 67.ar.1.contr.1. Dian.1.par.tract de immun.eccles. resolut 1. 2.3* & multos alios ab his citatos, Theologos, Canonistas, & Legistas.

Petere consiliū, an sit malum.

Quæstio II. dicente statuto. *Pro consilio, aut auxilio petendo.* dubitatur de eius iustitia, quia nullum malum est, petere consilium a peritis, & auxilium in oppressionibus, & sicuti nullum malum est recurrere ad medicum pro consilio in ægritudi-

ne,

ne, & in structura conuentus ad architectum, ita neque erit malum recurrere ad aduocatos, & procuratores pro consilio in criminalibus. Quinimo in nostra *Practica tit. de patrono. fol.* 38. dicitur. *In grauissima aliqua causa, cui triremium, carceris, torturæ, & infamiæ, vel similium pœna imponenda esset, poterit patronus peritum aliquem deuotum, & secretum sæcularem adire pro consilio.* cur igitur in statuto vetatur, & punitur? maximè cum moneamur à Salomone *Consilium a sapiente perquirere, & qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia, prou.* 13 *fili mi sine consilio nihil facias, & post factum non te pœnitebit. eccles.* 32. *& alia apud Foliant. V. consilium.*

Respondeo non absolutè prohibetur peti consilium, & auxilium, sed *sub prætextu iniustitiæ sibi factæ*. sub qua ratione induit naturam vltionis, recursus, & appellationis cuiusdam, quod non est alienum à more loquendi iurisperitorum. Nam consilium præbere, & exercere dicitur Prætor, qui consilium cogit. *l.* 1. *ff. de off. consul. & l* 2. *ff. de off. eius cui mandata est iurisdictio. & l alia sentit.* manumittere prohibetur minor annis viginti. Hoc autem Consilium erat certus quidem cognitionum dies pro manumissione. *dicta l.* 2 *ff. eius cui mandat.* & Consiliũ propriè est consessus eorum, qui causas cum prætore cognoscunt, vt *Prateius* aduertit, vt idem sit *Consilium* quod *Concilium.* per ea quæ fusè docet *Lucas de penna ad* 12. *lib. C. tit. de silentiarijs* 16. *à num* 2. *ad* 6. dicens vocari *Consilium* à communi intentione, quasi *Considium* mutata *D* in *L.* Vel à communi silentio, quasi *con* & *sileo.* quia consiliarij tacere debent, & aliqui per C. & non per S scribendum putant, vt *Concilium* à *con,* & *cio. cis.* quasi conuocatio. Nec multum differunt, *Concilium,* & *Iudicium.* nam antiquis idem fuit *consulere,* & *iudicare,* hoc est de vtili, & honesto decernere. Hinc senatus consultus dictus fuit, & nisi iudicia essent de contentiosis, & consilia de voluntarijs, idem omninò essent, *l* 2. *ff. de off. procons.* & apud *Oldradum,* & *Prateium.* Verum hanc legalem acceptionem intendisse statutum, non affirmo, sed solum accepisse *consilium* in communi vsu loquendi, dum de qualibet re dubia ad prudentiores recurrimus, vt eorumdem sententiam in deliberando audiamus, prout accipitur 12. *quæst.* 4. per totum, & casus erit, Titius fuit destitutus officio, putat sibi illatam iniuriam, recurrit ad peritos, aduocatos, procuratores, ad iudicem aliquem, narrat factum, petit consilium, qua ratione emergere possit ex lata sententia, implo-

Consilii, & Concilii acceptiones.

ploratquè illorum opem, hic est literalis sensus statuti, iuxta quem

Petens cō silium, vt puniēdus

Dico hunc peccare mortaliter, & esse puniendum. Primo, quia secreta religionis propalat. Secundo, quia contra suos iudices, contra iuris ordinem insurgit, & facit quantum in se est, vt sententiam eorum annullet, præparando arma contra illam. Tertio, quia in terminis statuti delinquit in re graui, maxime cum in religione non desint, ad quos pro consilio recurri possit.

Dices, esto desint in religione periti consultores, sententiatus nullum talem adesse imaginetur; omnes inimicos, & suspectos habeat, teneatque sibi illatam fuisse iniuriam, an in his casibus possit ad exteros recurrere.

Respondeo negatiuè. Tum quia casus est metaphisicus: tum quia falsa imaginatio, quæ probari non poterit, potius stultum quam legitimum constituet. Habemus certos recurrendi tramites in religione. poterit appellare ad Prælatos maiores, & interim iniustitiam pati, quousquè releuetur. Si hæc ianua aperiatur, facilè peruadent sęcularium tribunalia religiosorum quęrelæ.

Dices secundo, saltem poterit ad alios regulares pro consilio recurrere.

Respondeo ex vi Statuti puniri non posset, quia nomine sæcularium non veniunt regulares. puniendus tamen esset, tamquam secretorum reuelator. vt adnotauimus in *Comm. ad stat. c. 7 stat. 5. cas. 3. & 4.*

Dices tertio, petet consilium à deuotis, & rerum religionis Gnaris.

Respondeo, in loco mox citato dixi, non peccare mortaliter, qui secreta Ordinis reuelaret personis, quæ non scandalizarentur, vt Medico morbum gallicum, aduocato suas defensiones. quia quilibet sibi prospicere potest, & suo iure in necessitatibus vti. nunc dico, Si sistamus in mera Consilii acceptione, & depuremus omnes circumstantias illud malignantes, scandali, diffamationis, detractionis &c. non esse damnabile petere consilium quando quis vera necessitate vrgetur, sicuti cui concessum esset suam possessionem defendere, si ea de facto spoliaretur, posset propter hanc causam ad iudices sæculares recurrere, & eorum nudum auxilium inuocare. *Rota* apud *Achillinam in vna Terraconensi villæ de Reu.* 14. *Decembris* 1592. *& in altera Salmanticensi canonicatus* 4. *Maij* 1595. *apud Farinacium in decis. criminal.*

*minal.decis.*103.*num.*3. Attamen in casu statuti præsens doctrina applicari non potest: quia consilium est circa futura, non præterita. Quia ex S. *Thom.*2.2.*q.*52.*art.*3. Consilium est inquisitio eorum tantum, quę sunt ad finem operabilium à nobis, non minorum, nec determinatorum. & secundum Tullium 1. rhetor. faciendi, & non faciendi excogitata ratio. Vnde in dubiis tantum peti solet consilium. *c.visit.*16.*q.*2.*& c.excellentissimus.*11.*q.*3. *& c.final.d.*20 & secundum leges Consilium est suasio, vel instructio, vel impulsio ad aliquid faciendum. *l.in furti §.rectè.ff. de furt.l.his.qui.§.diuus.ff.de tutor.& curat.dandis ab his.* Qui autem fuit sententiatus, iam passus est damnum, ergo non potest illud consilio reparare, sed debet procurare reuocationem per viam recursus, & appellationis, ad quos spectat. hoc autem non indiget tam extraordinario consilio. & sic non consulitur de facto, sed de faciendo. Quod adducitur de medico &c. non facit ad rem, quia præsens infirmitas corporis quærit remedium, vbi fuerit. & ad Aduocatos non recurrimus, nisi de superiorum licentia. releuatio autē à recepta iniustitia non residet, nisi apud Prælatos, iuxta leges religionis. In malo verò inferendo, quando alia via in religione non appareat, sentio posse aliquem religiosum ad exteros recurrere pro consilio, ex iure naturæ, quod superat omne positiuum. *l.non putauit.* §.*si quis emancipatum.ff.de contra.ta.l.si quis posthumus init.ff.de lib.& posth.* quia vbi agatur de pœna triremium, perpetui carceris &c. poterit reus pro suis defensionibus faciendis, si in religione consiliarium non habeat, ad aliquem sæcularem peritum recurrere, de superioris licentia.

Quæstio 3. Quæ culpa sit ad Ordinarios recurrere. Et cur ad eos recurrentes grauius puniri mandantur.

Respōdeo I, ordinarii in exemptos nullam iurisdictionem habēt, vt supra relatum est. votum enim obedientiæ nuncupatum in manibus prælatorum ordinis regulares Episcopis nō submittit. Quam rationem adferunt nonnulli pro regularium exemptione ab Episcopis. ex S.*Th.in* 2.*d* 44.*q*.2. *ar*.4. apud *Leyman lib*.4.*tract*.5.*c*.9.*n*.3. *Sanch.lib*.6.*c*.1.*n*,11. *Lezanam to*.1.*c*.11.*n*.2 Verum non sufficienter, quia ante Calcedonense concilium. Religiosi Episcopis subdebantur. quod insinuat euidenter exēptio post hæc tempora concessa per apostolicas sanctiones. Nō enim eximerentur, nisi subditi fuissent. *Rodrig.tomo.*2.*q*.63.*art*.1.2.3. *Henriquez de Indulg.c*.24. *Villal.b*.2.*p.sum.tract*.35 *diff*.4. Non

Ordinarii in exemptos iurisdictionē non habent.

ſunt igitur regularium ſuperiores Epiſcopi,& ideo dum ad illos recurritur pro iuſtitia,ad incompetentes iudices habetur recurſus. Excipio caſum,quo quis poſſet impune petere à laicis conſilium,quia tunc multo magis poterit ab Epiſcopis.

Reſpondeo II. Cum ex antiquo iure Epiſcopi eſſent regularium ſuperiores, & quotidiè non ceſſent ſibi aliquam in exemptos iuriſdictionem arrogare,vnde lites poſtea,& iurgia oriũtur de conſuetudine introducta, vel non introducta. ideo optimè factum eſt vt recurſus ad Epiſcopos acrius puniatur,quam ſi fieret ad laicos. Nam iſti nullo iure ſe tueri poſſunt, aut præſcribere iurisdictionem ſuper religioſos. quia ſpiritualis iuriſdictionis ſunt incapaces. *c. cauſam de reſcrip. c. ſacerdotibus* 11. q. 1. cuius ex oppoſito maximè ſunt capaces Epiſcopi. ideo ad extinguendas lites,acrius inſurgit religio.

Laici incapaces iuriſdictionis ſpiritualis.

Reſp 3. ſi loquamur de vero recurſu, & appellatione, regulares ad Epiſcopos recurrentes ſunt ipſo facto excommunicati, officiis deſtituti,& ad alia inhabilitati, cũ iactura iuris ſuffragiorum per bullam citatam Greg. XIII. *quoniam noſtro*. illis verbis. *Ne quis prouincialis,aut alius cuiuſcumq. ſtatus gradus,conditionis,Ordinis huiuſmodi religioſus, aut religioſa ad ipſa tribunalia ſæcularia quouis prætextu,aut quæſito colore, appellare,et illa prætcrea,quoquo modo adire audeant, vel præſumant*. & alias, ſupra item citatas,& diuerſis ordinibus conceſſas. Nomine autem ſæcularium tribunalium, veniunt etiam eccleſiaſticorum. ex nota diſtinctione Clericorum regularium,& Clericorum ſecularium. quia iſti in ſæculo,illi in clauſtris morantur. Verum quidem eſt, *Sæculare* aliquando accipi vt contra diſtinctum ad *Eccleſiaſticum*. quo ſenſu idem ſonat, ac *Laicum* prout accipitur per totam d. 88 in qua clericis ſæcularia negotia inhibentur. & aliquando latius. prout importat ſæculares affectus,& diuinæ legi parum conformes,cuiuſmodi accepit Paulus, quando dixit, *Nemo militans Deo,implicat ſe negotÿs ſæcularibus*.& refertur, *in c. multa ſunt. Ne clerici, vel Monachi ſæcularibus neg ſe immiſceant. ſi a* quæ negotia numerantur,tum ibi, tum fuſius ab *Hoſtienſe in ſum. lib. 3. eod.* nimirum turpe lucrum, iniuſta munerum acceptio,contentiones,lites, & iurgia, diſputationes inutiles. ioculatores,aleatores,ornamenta vana,gula,pondera iniuſta, ac negotia,canes venatici. nugæ, &c. hæc, & ſimilia,peccata ſunt, & nomine ſæculi confunduntur. Quia carni & ſanguini innixa opponuntur Deo,& Chriſto. Vnde paſſim in Sac. Scriptura legimus *Mundus eũ non cognouit, Mũdus vos odit, Non eſtis de hoc mundo*.

Tribunalia Epiſcoporum ſunt ſæcularia

Negotia ſæcularia

mundo. & communiter dicimus de religiosis, *exire de sæculo relinquere mundum*. Itaque ex notatis per *Panorm. in d. tit. ne cleric. vel mon. in rubrica, & Innoc. & Io. And.* sæculum latissime acceptum vitiat etiam ipsos laicos, quia *laicus* idem est, ac *popularis*, a verbo Græco *Lagos* quod *populum* significat, nec in malam partem vniuersaliter accipitur, ne totum populum condemnemus, sed prout contra distinguitur ad eos, qui peculiari iure Deo mancipati non sunt, vt clerici omnes, qui in partem domini adsciti sunt. Minus latè denotat laicos contradistinctos ad ecclesiasticos. Stricte importat laicos, & clericos, prout ad regulares opponuntur. Quia etiam Clerici de facto sęcularia negotia tractant, domorum, consanguineorum, bonorum, legum, litium, & vno verbo, *commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* & sic cit. Hostiensis ait, *In principio huius libri tractat author de vita, & honestate clericorum, tam sæcularium, quam regularium & lib. 5. tit. ne prælati vices suas nu.* 4. quærit. *Quæ est ratio, quod sæcularis conuictus per modum inquisitionis degradetur, & non regularis.* & lib. 3. de relig. dom. n. 7 quærit, *vtrum religiosi possint fieri sæculares*. & sæpius repetit clericos sæculares. Dico igitur nomine *tribunalium sæcularium* etiam episcopalia comprahendi, & proinde excommunicatos esse, qui ad illa confugiunt. Hoc dixerim, quia in communi prohibitione sub censuris, quas infra fusius adducemus, solum vetatur recursus ad tribunalia sæcularia, sub quorum nomine, si episcopi non veniunt, neque recurrentes ad ipsos excommunicarentur, attamen, quia plus periculi, et præiudicii nobis imminet ex recursu ad ordinarios, quam ad sęculares, ipsamet ratio dictat, sancitas esse pęnas etiam contra istos, colligitur ex statuto dicente. *Ad tribunalia prædicta quandoq. appellant, sciant se esse excommunicatos.* & prius prohibuerat recursum ad tribunalia sęcularia, & ad episcopos. Laicus.

Verum disputant multi, in quibus casibus possimus ad Episcopos recurrere, & breuiter.

Primus est, pro absolutionibus, & dispēsationibus illorū casuū, qui sūt reseruati episcopis, priuatiue quo ad regulares, prout sūt irregularitates, ex delicto occulto. *Trid. sess. 24. c. 6. de ref. Sanch. lib. 4. c. 39. num. 32. Suar. lib. 4. de relig. tract. 8. lib. 2 cap 12. num. 12 Rodrig. tom. 1. quæst 20. & tom. 2. quæst. 63. ar. 29. & alii quos citat Hier. Roder. resolut. 3. nu. 15. & resolut. 63. nu. 24.* excipiunt tamen, quando eadem authoritas esset concessa prælatis regularibus, quia tunc cessante, fine cessat recursus. Quod si cōcedatur, Episcopi in quibus casibus possunt procedere contra regulares

numquam pro his caſibus recurrere poterunt, quia (vt latè diſputaui in meis *Comment. c. 2. ſtat. 12.*) maiorem, & ampliorem facultatem diſpenſandi, & abſoluendi habēt Prælati regulares, quam ſeculares, & ita mihi ſemel conſulenti Dominum Coccinum, & Rotæ Decanum, & S Pœnitentiariæ Regentem pro quibuſdam caſibus, qui e partibus mihi commiſſi fuerant, reſpondit ipſe Prælatus. Miror quod vos ad *S.* Pœnitentiariam confugiatis, cum in veſtris priuilegiis maiorem Pœnitentiaria facultatem habeatis, ſicuti de facto eſt. Ampliant caſum, non tātum in authoritatis defectu, ſed etiam in Prẹlati regularis abſentia, in qua per Epicheiam poſſit ſubditus ab Epiſcopo abſolui, non ſolum ab iis, quæ poteſt ſupra ſuos ſubditos, ſed etiam à reſeruatis Superiori regulari. vt defendi poſſe in puncto iuris affirmat cit. *Roder. Iunior reſolut. 3. n. 15.*

2. Si ſit notoriè excommunicatus, poteſt denunciari per ordinarium.

3. *S*i delinquat extra Clauſtra, poteſt capi, & præſentari ſuo iudici, vt puniatur. *Trid. ſeſſ. 6. c. 3 de reform. Domin. in c. quamuis. §. inferiores. de elect. in 6.*

4. In materia fidei, hæreſis &c. ſuper quæ Epiſcopi ſunt delegati Apoſtol. *c. ad abolendam. §. fin. de haret.*

5. In ſpectantibus ad curam animarum. *c. 1. de priuileg. Greg. XV. in conſtit de exempt. priuileg. Trid. ſeſſ. 7. c. 7 de ref.*

6. De cura hoſpitalium, & Monialium quoad Clauſuram, redditus, electiones, profeſſiones. *Clem. quia contingit de relig. dom. Trid ſeſſ. 25. c. 5. 11. 16. Greg XV. cit.*

7. Si vagentur ſine licentia prælatorū *Trid. ſeſſ. 25. c. 4. de reg.*

8. Si matrimonio contrahendo prẹſint, ſine licentia parochi *Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de matr.*

9. Si prædicent extra ſua eccleſias ſine licentia Epiſcopi. *Trid ſeſſ. 5. c. 2. de refor.*

10. Si extra Monaſterium degant, in cauſis mercedum miſerabilium perſonarum, & in ciuilibus. *Trid. ſeſſ. 25. c. 14. de regul.*

11. Circa controuerſias in proceſſionibus. *Trid. ſeſſ. 25. c. 13. de regul.*

Vide iſtos, & alios caſus apud cit. *Roder. In reſolut. 63. numero 24. Lezan tomo primo. cap. 11.* Alphonſ. *de Leone Recollect. 2. a num 466. & 486. Riccium Pariſium*, *Portellum*, *Sanchez*, *Barboſam*, *Vulpem. citatos ab eodem Alphonſo numero 488.* Qui etiam diſputat, an Epiſcopi in caſibus ſibi permiſſis poſ-

missis possint cogere regulares per censuras. & relata opinione affirmante, oppositum resoluit, quia Concilium declarauit quosdam casus in quibus concedit posse Episcopos cogere per censuras, ergo alia, per regulam exceptionis exclusi sunt.

Ego autē pro mea materia quęro, an in casib' cōtentiosis, sicuti Episcopi possūt procedere cōtra regulares, possint ipsi Regulares recurrere ad Episcopos, vel accusādo delinquētes de casibus permissis: vel (si super aliquē illorū fuisset à suo Prælato inquisitus, & sētentiatus, appellare ad Episcopū tamquam ad iudicem competentem, & ordinarium & ne difficultas sit metaphisica, describā casum. Prælatus regularis contra suum subditum procedit in aliquo casu spectante ad curam animarum, puta quia in fonte baptismali aquam non tenet, Oleum Cathecumenorum non procurauit. Quod in contractu Matrimoniali, vel non adfuit, vel scandalum commisit. Quod in professione monialis, vel electione Abbatissæ Episcopum non monuit si Matrimonio adstitit, cum non esset parochus, vel sibi hanc licentiam dari procurauit, inconsulto Prælato regulari. Quod in aliena Ecclesia sine licentia Episcopi prædicauit &c, Hæc enim delicta nō ita sunt reseruata Ordinarijs, vt regulares illa punire non possit in subditis Potest enim omnia, quæ sibi vetita non videt, quia est iudex ordinarius suorum subditorum, & habent vniuersitatem causarum. *Nibrissen. in Vocabulario V ordinarius. apud quem Speculator, Goffredus, & alij, Io. Caluinus in Lexico. eod.*

Resp. I. Potest religiosus accusare alterum apud Episcopum de causis ad ipsum spectantibus. Quia concesso iudicio, conceduntur actores, denunciationes, inquisitiones. *c. qualiter, et quādo. de accus* & hoc non prohibetur in statuto, neque hic est recursus ad exteros vetitus. præcipué si curam animarum, & negocia fidei concernat, in quibus non sola facultas, sed & preceptum denunciandi reperitur. vt per Paulum V. an. 1606. apud *Peirinū to. 2 priuil. in constit 9. eiusdem Pontifi. n. 17. Fillucium to. 1. tract. 15. cap. 8.* Quando possit regularis aliquem apud Episcopum accusare.

Resp 2. Potest superior regularis in aliquibus casibus supra recensitis procedere. quia cum non reperiatur dispositio priuatiua, quoad regulares, erunt mixti fori, & dabitur locus præuētioni *Auth. item nulla communitas C. de Episc. & cler. vbi Silu n. 4. V quæro laicus & V. quæro, an requisitio Roland. cons. 24. nu. 2. cum tit. de for. compet.* præcipue *in c. cum sit generale vbi Qui sacrilegi censendi sunt, venerabilium locorum rectores possint, sub quo* Et in causis, ad Episcopum spectantibus procedere.

maluerint iudice conuenire, & loquitur de sacrilegio, & non inter ecclesiasticos, & regulares, sed inter ecclesiasticos. & laicos. Vnde multò magis preueniri poterit in causa regulari, delegata Episcopo, non tamquā ordinario, sed tāquā Sedis Apost. delegato. *l. Petrum Caballum casu* 194. *n*.7.8.11. Præuentioni siquidem locus est vbi est paritas iurisdictionum, & iudicum. *l. si pluribus. ff. de leg*. 1. *& l*.1 *ff. de Off. præsid.* Quod autem sit paritas iurisdictionis, probatur, considerando aliquem ex recensitis casibus. Et quidem de regulari, extra claustra delinquente, Concil. Trid. sess. citata disponit. *Nemo sæcularis clericus, vel regularis, extra claustra degens etiam sui ordinis priuilegiorum prætextu tutus censeatur, quominus, si deliquerit, ab ordinario loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi possit.* & de vagantibus extra claustra, sine sui superioris licentia, dicit *Qui verò sine prædicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab ordinarijs locorum, tamquam desertor sui instituti puniatur*. & de prædicantibus in Ecclesiis non sui Ordinis mandat, *sine qua* (licentia Episcopi) *in Ecclesiis non suorum Ordinum, nullo modo prædicare possint.* & circa controuersias in processionibus, ordinat, *Episcopus, non obstantibus quibuscumque componat*. In his quis non videt non solum dari paritatem iurisdictionis, sed etiam relictam esse regularibus suā integram, cum contra illam nihil disponatur priuatiuè. conceditur potestatiuè ordinariis, non tamen adimitur regularibus. Nam si Episcopus non procedat contra regularem delinquentē extra claustra, vel quia nolit, quel quia nescit, quis impedit prouincialem quin suum subditum coerceat? si transire sinit apostatam sine correctione, fortasse tolletur suo Prelato facultas illum puniendi, si suam iurisdictionem floccipendet, dum sine sua licē tia, in aliena Ecclesia prædicabit, auferatur fortasse prælato regulari facultas puniendi suum subditum de hoc excessu? si subditus populum seditione conturbet, in propugnanda precedentia in processione, & Episcopus conniueat, non video cur prælatus nō possit illū punire de scādalo dato. In multis enim casibus non disponitur in odium regularis iurisdictionis, quam super sarctam tectam Conc. Trid. conseruare intendit, cum anterioribus concilijs, vt patet. *sess*.25. *de regul.* præcipue *cap. vlt.* sed in auxilium, & subsidium, poterunt ergo superiores regulares punire suos subditos in iis, ob quæ punirentur ab ordinar. si ab ipsis præuenti essent.

Locus præuentioni quādo erit.

Di-

Dices. Vbi datur locus præuentionis, & adest iurisdictionis æqualitas, Iudex, qui præuenit, impedit alium, ita ut se in illa immiscere non possit. Vnde præuentionis exceptio est declinatoria fori. *Bald. in Aut sed nemo V er sed vone C. de ser. fugit.* & est communis apud *Bertacch. p 4. V. præuentio.* & præueniens solus dicitur exercere iurisdictionem. *Bald. in l. penult. C. de condict. inser. V. fuit quæstio.* & si in aliquo ex supradictis casibus procedere incipiat prælatus regularis, & Episcopus velit & ipse de casu cognoscere, non poterit regularis inhibere Episcopo, vt desistat, vt in multis ex supranominatis apparet, ergo superiores regulares iurisdictionem cum illis non habent. quia præuentio fieri non potest per eum, qui non habet potestatem cognoscēdi de causa. *Soccin cons. 12. fin. in 1. vol.* & in dubio præuentio datur digniori. *Bald. in l. per agrum. C. de seruit. & aqua* — Præuentionis effectus.

Resp. Vniuersaliter non est verum assumptum, quia in puniēdo apostata, conceditur Episcopo facultas, si illū errantem inuenerit, quia tunc solum punire potest, non postquam superior punire incæperit, quia tunc delegatio spirauit. & potest prælatus regularis se tueri in suis iuribus per ecclesiasticas sanctiones in aliis, quæ offendunt iura Episcopalia, vt assistere matrimonio, prædicare sine licentia, iudicare de clausura, electione, computu, dotibus, collocutionibus monialium &c. non posset inhiberi Episcopo quin procedat. Neq. propterea tollitur regularibus sua iurisdictio, quia potest vterq. procedere de eo, quod ad suum tribunal spectat. cum vnum delictum à duobus iudicibus puniri posit, ob diuersas considerationes, quas habet *Abb. in c. inter alia. de immun. eccl. es nu. 24. vers. ego sic distinguerem. & in cap. fin. eod. n. 5. V. credo tamē Angelus de Malef. V. sic in scolis 5 petronii. n. 1. Couarr. lib. 2. Var. in c. 20 V. 35 fin.* & sic poterit puniri à regulari, tanquam delinquens contra statuta ordinis, & statum regularē, & ab ordinario, quatenus violans suam iurisdictionem. — Vnum delictum à pluribus puniri potest.

Resp. 3. Potest regularis recurrere ad Episcopum in iis tantū causis, quæ ad ipsum spectant, non quatenus concernit correctionem regularem. v.g. si predicasset in aliena Ecclesia, si matrimonio adstitisset, si professionis, vel clausuræ causa agitaretur &c. hæ enim causæ, cum directè ad ordinarios pertineant, & in iis superiores regulares solum se ingerere possint per regulam quamdā generalem, quod scilicet ipsos deceat subditorū emēdare delicta, si grauetur subditus circa has causas, poterit pro declaratione, aut iustificatione, vel gratia ad Episcopum recur- — Appellare ad Episcopos, quando liceat.

rere, illũq. monere, quod circa causã, ad ipsũ spectantẽ molestetur & Episcopus poterit suo iuri cedere, & religiosum liberare, non quidem à regulari sententia, supra quam nullam iurisdictionem habet, quamq. examinare non potest, quia ipse non est iudex appellationis, sed commissarius ad procedendum, si voluerit, sed tantum ab ea pœna, quam ipse Episcopus infligere posset.

Quæst. 4. Quas pænas incurrant appellantes ad tribunalia sæcularia.

Resp. recursus Ecclesiasticorũ ad iudicẽ sæcularẽ, de iure communi infert excõmunicationẽ latæ sententiæ. Quia violatur libertas ecclesiastica. *c. nouerit. c. gratum de sent. excom, Bull. cœnæ.* §. 16. in qua excõmunicãtur qui ad sæcularia tribunalia recurrũt pro obtinendis prohibitionib' & mandatis contra prælatos, & iudices ecclesiasticos, cum sęculares sint incapaces iurisdictionis in ecclesiasticos exercendæ. *c. caus. de rescrip. c sacerdotibus. 11. q. 1.* & iudicibus ecclesiast. sint inferiores. *c. deniq d. 6. Clem. Romani. de iur. iur.* Ideoq. non possint, nec debent ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere. *Abb. in c qualiter & quando n. 7. de Iudic. Marianus Soccin. in c. si quis clericus. n. 28. & in c. finè. nu. 10 de for. compet. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq. Farin. dec. 212. n. 1. crimin. & testium. Bart. de pot. Epis. al. eg. 50. n. 15. Bonac to. 3. disp. 1. c. 16 pun. 4. & seqq. Scortia Theor. 17. & 425.* In quorũ primo recẽset tertiã legẽ Feder. II. imper pro catholica fide, & libertate ecclesiast. canonizata cũ aliis nouẽ ab Honorio 3. in constit quæ incipit *Has leges.* & in 2. canonẽ 15. bullę Cęnę in quibus excõmunicãtur trahẽtes clericos ad sęculare tribunal, vel impediẽtes iurisdictionẽ ecclesiasticorũ prelatorũ. Trahitur autẽ per citationẽ, vel libelli oblationem. *Abb in c. significantibus n. 2. de libell. oblat. & in c. super quæstionum. § verum. n. 1. de off. deleg. & c relatum eod. n. 6. Bart. in l. si pluribus ff. de leg 1.*

Quoad autẽ regulares, ad talia tribunalia recurrentes, in 1. q. recensuimus iura specialia, pręcipuè *Iul. 2.* pro patribus Prędicatorib. & *Greg. 13.* pro obseruantibus. prout et ã per extensũ retulimus sup. *q. 3. resp 3.* Nunc addo aliã *Clem. 8.* pro Eremitanis, 23. Nouẽb. 1605. quæ incipit *quoniam.* relatũ à *Barb.* in vltima collectione Apostol. constit. *colect. 325. n. 22. & à Cherub. tom. 3 bull. in appendice ad Clem 8. Constit. 1. fol. 43.* & antiquiores *Bonif. 9. Sacræ religionis.* & Leon. X. *Romani Pontific.* relatas à *Confectio in compẽd fol. 21 & 120.* & quidem Augustinensibus sub pœna excõmunicationis latę sententię prohibetur iste recursus. Quã participant communicantes, quia est fauorabilis religioni.

Ex-

Expedit autem Gregorianæ constitutionis aliquas particulas expendere, quæ directè institutum nostrum concernunt. *Intelleximus nonnunquam quosdam religiosos, & religiosas sui ordinis* (Minorum Obseruantium.) *Dei timore postposito & suæ professionis immemores, vt in eorum malefactis, & inobedientia se diutius confoueant*. An comprehendantur, qui ex iustitiæ zelo, & ex eo quod a suis prælatis iniuste vexantur, & ad redimendam meram vexationem ad tribunalia sæcularia appellant.

Respondeo, licet ex proemio, legislatoris mens, & legis dispositio colligantur, *Suarez V. Principium nu.* 254. Cum proemium constitutionis det causam finalem, & rationem, vt de communi testatur, *Bonacossa* 1 *p.com opin.crimin.V.Proemium Bertach.eod.& nos ipsi in cap.8.stat.66.fol.*717. Attamen vbi in corpore legis clare disponatur, & de iis, quæ in iure communi præcipiuntur, standum est speciali dispositioni, non proemio, cum enim infra dicatur, *Quouis prætextu, aut quæsito colore, & quoquomodo illa adire audeant*. intelliguntur comprahensi omnes modi recursus, & appellationis, siue ob iustitiam, siue ob iniustitiam, de quo vide *Barbos.dict.*334 *præcipue num.*14.15.16. Vbi refert, quod si statutum puniat homicidium quoquo modo commissum, intelligitur de homicidio commisso, etiam ob iustam causam, & non tantum ex dolo, sed ex casu, & negligentia, quæ alias non puniretur, sũt siquidem clausulæ generales, comprehendentes omnem modum excogitabilem. Nullo igitur modo sensus iste admitti debet, quia pessumdaret omnia superius recensita de non recurrendo, &c. Proemii vires.

Quod si vrgeas. De iure naturæ possumus quærere remedium & subleuamen, ergo dum iniustitia vrgemur, quia appellatio est naturalis.

Respondeo, præter superius dicta, esse de iure naturæ permissionem, non præceptum. contra primum valet ius positiuum. *Suar de leg.lib.7.cap.6.num.8. Valent.tom* 3 *disp* 5.*quæst.*13.*pun.*3. *colum.*2.*apud* Peirinum *tom.*1 *quæst.*1.*cap.*20 *fin.* sic generare filios permittitur, non iubetur, nisi in casu præciso, & expetit pati iniustitiam in vno particulari, quam offendere bonum commune religionis. Adde non destitui religiosos defensionis, appellationis, & recursus remediis, quia adsunt in ordine superiores maiores, & maximi, & extra ordinem Protector, Congregationes, Papa. Ius naturæ præceptiuum, & permissiuum.

Si

Si replices, ergo inutilis est apparatus ille verborum, *Dei timore postposito, vt in malefactis*.

Ratio restringit dictũ generale.

Respondeo, sufficit verificari in plurimum, quia qui ad sæcularia tribunalia confugiunt, vt plurimum mali religiosi esse solent, vt optime *Petrinus cit. in fin quæst.1. tom. 1. quæst. 20. dicto 5.* & cum disponat Pontifex de immunitate ecclesiastica, censetur per rationem restrinxisse præcedens dictum generale legis. *l. hæc ratio ff. de calum.* & per alia iura allegata à *Peña ad 10. lib. C. l. cum ad felicissimam num. 4.*

Ab ys, quæ per prælatos eiusdem ordinis, etiam Guardianos, siue Prouinciales, vel Commissarios, ab ipso Generali Ministro deputatos pro tempore acta sunt, & decreta, ad tribunalia sæcularia appellare, & ad ea temere confugere.

Dubitatur de Guardianis, quia cum ipsi iudices non sint, & sententias non ferant, vt scripsimus in *comment. ad stat. cap. primo stat. 6.* quomodo dari possit appellatio ab ipsis.

A' Guardiano potest appellari.

Respondeo ibidem etiam diximus, causas aliquas pertinere ad Guardianos, vt est inobedientia, apostasia, &c. Ad hæc, cum Pontifex non dicat, appellari a sententia *sed adire, & si a suis prælatis se grauari prætendant*, quod extra telam iudicialem latius patet, & cum dicat *acta sunt, & decreta*. omnia comprehendit, etiam extra sententias, & processus, & poterit esse casus, si de Guardiano conqueratur subditus, quod ipsi salutarem pœnitẽtiam iniunxerit, quod exitum è conuentu interdixerit, quod confessiones excipere prohibuerit, & vno verbo, si ad tribunalia, idest ad iudices, gubernatores, rectores, Principes, Episcopos, Vicarios confugerit, vt quæ fecerit Guardianus reuocentur, vel ab illis ad talẽ finem, vel vt se ab obedientia subtrahat, auxilium præbeant.

Dices, si non ad tribunalia, sed ad alios sæculares recurrant, essent ne excommunicati?

Respondeo negatiuè, quia odia sunt restringenda, *de reg. iur. in 6.* cum interpretatione stricti iuris.

Dices, si recurrerent ad tribunalia pro reuocatione decreti facti a Commissario misso a Prouinciali.

Resistere Commissariis missis a Prouinciali non inducit censuram.

Respondeo, inciderent in excommunicationem, non ob relationem ad talem personam, sed ob recursum in genere, voluit tamen Pontifex exemplificare de Commissariis missis a Generali, quia hi de iure municipali, quolibet triennio destinantur, alii autem rarò, & tumultuariè, si autem de his Commissariis pe-

petatur; an resistentes illis sint excommunicati. Respondeo negatiuè, quia constitutio loquitur tantum de missis a Generali.

Dices tertio, Dictio illa *temere confugiunt*. ex allegatis per *Barbosam dict*.405. denotat scienter, consultò, & appensatè, ex contemptu legis, ergo si quis sine dolo putans se bene agere, vel etiam ex præcipitatione iudicii, & calore iracundiæ recurrat non incideret in pœnas sancitas.

Respondeo, quamquam temerarii sint pœna digni, tamen illis parcendum est, tamquam non ratione vtentibus, si delictum tale non fuerit, quod ex contemptu legis non descendat, & in aliorum exemplum non transeat, vt de obloquentibus de Imperatoribus loquitur, *l.vn.C si quis imperatori maledixerit. Quod* (inquit) *qui de Imperatore obloquitur, a iudice non puniatur, quoniam si ex leuitate id processerit, contemnendum est, si ex insania, miseratione dignissimum*. quod pulchè digessit *Nacta con*.592.*n*.23.& alii apud *Petrum Caballum centur*.3. *casu* 235. *initio*. quæ lex casui nostro vix accomodari potest, quia & si concedamus, ex iracundia aliquem obloqui posse, non est ita facile, quod ob leuitatem, & insaniam ad tribunalia sęcularia recurrat, sed esto censeo mitius cum illo agendum, ob deliberationis defectum qui clarè constare debet, vt recurrentem a censuris excuset in foro exteriori. Temeritas quando excusat.

Sed si a prælatis suis se grauari prætendent, ad ministrum generalem totius ordinis, seu illius Protectorem, *vel ad nos, siue Romanum Pontificem, sicuti antiquitus semper consuetum fuit, recursum habeant*.

Quæritur an recursus iste fieri possit per saltum, recurrendo immediate ad D. Protectorem, vel ad sedem Apostolicam.

Respondeo, quoad sedem Apostolicam, certum est, posse ad eam recurri immediatè. *Peirin.tom.3. bull.in additam.ad bullam Leonis X. cap.4. num.14.* qui citat, *cap. quoties episcopis capit. ad romanam 2.quæst 6.cap si duobus cap.dilecti filii 3. de appell. Nauar.lib.2.cons.2.de appell num.1 & cons.4.nu.3.Penna in directior. par.3.comm.31* & alios, apud quos alia iura *Hier Roder.resol.10 à num.2.* apud quem *Rodrig.tom.1.quæst.29.ar.2 & 3.& tom.2. quæst.41. Nauar.Couar.Sanchez, Portel Aragonia.* Quoad Protectorem est dubium in iure, & in facto, in iure, quia vt retuli in *Comment. cap.1. stat.2. fol.11.* Protector non est superior in religione, sed habet limitatam authoritatem, in quantum scilicet totus ordo peccaret, & ideo (nisi specialem authoritatem habeat Recursus ad papam sine medio. Ad Protectorem quid?

beat a Papa) cum non ſit iudex, non poteſt ad ipſum appellatio interponi, neque relata verba conferunt DD. Protectoribus ſpecialem, & nouam authoritatem. ſed remittit ſe conſuetudini, conſuetudo autem eſt, vt in negotiis fratrum in tantum ſe immiſceãt, in quantum vel ſummus Pontifex, vel S. Cõgregatio facultatem indulget, de facto autem inuariabili non conſtat, quia aliqui maiorem, aliqui minorem habuerunt authoritatem, itaquè non videtur relinquendus iudex ordinarius appellationis, qui eſt Miniſter generalis, & recurrendum ad eum, de cuius iuriſdictione non conſtat; vel controuertitur. Illud pro firmo tenendum eſt, conſtante in facto, quod recipiat recurſus, & cauſas cognoſcat, tutò poſſunt religioſi ad ipſum recurrere. Non tamen ſine medio, ſed gradatim, alias eſſet peruerſio ordinis. Neque enim comparandus eſt dominus Protector cum ſede Apoſtolica, quia rationes ſuadentes immediatum ad illam recurſum, id negant Protectoribus. Nam in cit. *cap. ad Romanam*. ideo conceditur immediatus recurſus, quia, inquit, *Ad caput ſubſugere, eamquè appellare debent*, & cap. quoties epiſcopi dicitur, *& dum præd. ctam Romanam matrem appellauerit eccleſiam*. quæ quam à Protectoribus religionum abſint, non eſt, qui non videat. Quod clariſſimè patet ex apoſtolica diſpoſitione Gregoriana, & decreto S. Congreg. regul. an. 1587. apud *Peirinum cit. num.* 15. in quibus a Priore ad Prouincialem, a Prouinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem indulgetur recurſus, cum comminatione pœnarum in eos, qui prędictum ordinem non ſeruauerint, ergo non eſt permiſſus ſaltus.

Si replices, pœnę fulminantur etiam contra recurrentes immediate ad ſedem Apoſtolicam.

Reſpondeo cum laudato *Peirino num.* 15. aſſignando diſparitatem, quia non eſt veroſimile, ſedem Apoſtolicam voluiſſe ſibi adimere tam primariam authoritatem, prohibet autem S. Congregatio non omnem recurſum, ſed inutiles, vagos, & fugitiuos.

Male ad S. Apoſt. recurrẽtes.

Ad hanc Romanam curiam (inquit decretum) *abſque licentia ſæpius fugiunt, potius, quam recurrunt, ex quo ordinis diſciplina relaxatur, prælati contemnuntur, & ipſi in dies audaciores euadũt.* ecce motiuum. Accedunt *Portel V. appellare num.* 1. *Dian. tom.* 3. *tract.* 2. *reſol* 54.

Declarantes, non modo eoſdem religioſos contrafacientes in dictas pænas incidere, verum etiam eorum quomodolibet directè, vel indirectè fautores, & conſultores illas quoque incurrere.

Pri-

Prima difficultas. Qui dicantur fautores.

Resp. fauere dicitur, qui non obuiat, si potest. *cap. non inferenda c. qui potest 23. q. 4.* in quorum primo dicit Ambrosius, *Qui non repellit a socio iniuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit.* & probat exemplo Moisis, qui occidit Ægiptium, vt hebreum defenderet, *Exod. 1.* & in secundo dicunt Anastasius, & Damasus Papæ, *Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud est, qam fauere eorum impietati, non enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare*, & August. in *cap. ostendit.* eod. ait *Qui desinit obuiare cum potest, consentit.* & adducit facinus eorum, qui permiserunt Christum à sacerdotibus crucifigi. Ita *Farinac. de hæres. quæst. 182. §. 1. num. 1. Bertach. in repert. V. fauor.* qui citat in oppositum *Baldum in l. 1. C. de seru. fug.* dicentem, non dedisse fauorem, qui iuuare potuit, ne quis percuteretur, & non iuuit, licet peccauerit, sed iste sentit contra determinationem Innocentii III. in *cap. quanta præsumptionis de sent. excom.* dicentis *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum possint, manifesto facinori desinũt obuiare.* & quidem de fautoribus, & auxiliatoribus ad delicta pleni sunt scribentium libri, & mihi distinguendum videtur de eo, qui non impedit, dum ex officio tenetur, vt essent in casu nostro Guardianus, Prouincialis, Visitator, isti enim impedire possunt subditos, ne aliqua faciant, maxime cum fieri non possint absque eo, quod subditi è conuentibus egrediantur. Nam si recurrens publicasset se recursurum ad sæculare tribunal, & superior exeundi licentiam concessisset, tunc ad illius delictum consensisse præsumeretur, si autem essent subditi, quibus talia impedire non incumbit, non haberent contra se talem præsumptionem, & hoc dicitur de non impedientibus. Attamen si de facto consilium darent, opem ferrent, dictis, vel factis approbarent, aut impellerent ad recurrendum, nulli dubium est, quod fautores dici mererentur *Peirinus* autem ad *Const. 2. Greg. XIII. §. 5. num. 5.* includi putat subditos ex dolo operantes, non tamen ex negligentia, vel puro commodo. Dolus autem præsumeretur, si recurrentem associaret, & non impediret, quando posset; commodi autem nomine intelligit *Panormitanus* ab eodem citatus *in cap. quantæ de sent. excom. nu. 7.* de eo qui non vult se immiscere rumoribus aliorum. Dolus vero non præsumitur, nisi probetur, probatur autem per coniecturas, quas purgare debet socius, vel alius, qui de tacito fauore infamaretur.

Fautores qui.

Dolus quando præsumitur, & quomodo probatur.

Se-

Secunda difficultas. An facto recursu, si iudex sæcularis religiosum repelleret, & ad suum prælatum remitteret, vel nullus effectus resultaret ex recursu, an recurrens esset excommunicatus.

Solus recursus inducit censuras.

Respondeo affirmatiuè, quia excommunicatio hæc resultat, non ex effectu recursus, sed ex ipso recursu, qui solus in hac materia est delictum. Hinc fuit iudicatus excommunicatus quidam Michael Perez in Rota Rom. an. 1602. apud *Farin. in sua collec. decisionum crimin. decis. 179. num. 5.* eo quod ad Regium consilium recurrisset, etiam si ab eodem consilio nullum decretum præiudiciale prodiisset, quinimo ad Nuncium Apostolicum recurrens remissus fuisset, *quia* (inquit Rota) *excommunicatio clerici recurrentis ad iudices* laicos resultat ex actu recursus, & non ex aliis, quæ postea fiunt *per iudices laicos, licet & ipsi ratione facti; in excommunicationem bullæ cœnæ incidant*, & hoc certum est, quoad principalem recurrentem. Quoad fautores, & consiliarios probatur. quia qualitas existens in maleficio, & persona committentis extenditur ad personam dantis auxilium, & fauorem. *l. vtrum ff. ad l. pomp. de parric. Mars. in practica §. constante num. 67 V. item scias vlterius Alex. ad Bartol. in l. his qui opem 34. ff. de furt. in addit. magna ante fin.* prout illum allegant, *Carrerius, Marsilius, & Clarus §. homicidium*. cum ergo iste recursus excommunicationē inducat in principali, idem operabitur in fautore, quia agentes, & consentientes pari pœna puniuntur, recole dicta à nobis supra in cap. de pœnis. Hinc *Peirinum loco cit. num. 3.* negantem fautorem, non secuto effectu non incidere in has pœnas, exponendum puto de effectu non secuto, idest de recursu non facto, etiam si decretus fuisset, non de eo, quod iudex non auscultasset, alias enim verum non diceret. *Caietanus* enim ab ipso citatus *in sum. V. excom. cap. 25. §. canonis istius materiam V. vbi nota primo* ait *Non erant isti dantes consilium, aut vocem, verbo vel scripto, excommunicati, nisi subsecuto effectu, hoc est, nisi subsecuta principali actione, quæ est appellare ad futurum concilium.* & similiter *Nauar. cap. 27. sum. num. 52. vers. adde quod refert.* dicit *Non incurrit excommunicationem consulens, aut mandans, antequam fiat opus*. opus autem hoc loco vetitum, est recursus.

Recurrere per alium.

Tertia difficultas. An puniendus sit, qui per alium recurrit.

Respondeo affirmatiuè, per *regulam iur. in 6. qui per alium facit, per seipsum facere videtur*. & multò magis puniendus est

prin-

principalis, si puniuntur fautores, & consiliarii.

Sed si appareat apud sæculare tribunal libellus appellationis religiosi, ipse autem non appareat, quid iuris?

Respondeo, præsumeretur factum ad instantiam illius, qui habet interesse in causa, vt sæpè resolutum fuit in Rota, præcipuè in vna *Cartaginen.portionum.* 14. *Nouēb.* 1594. coram Seraphino, & in altera *Ciuitaten. Scholastria* 24. *Martij coram* Pāphilio, & in alia *Hispalen.beneficij* coram Penia.24. *Martii* 1604. apud *Farin.decis.* 212.*num.*3. & sic præsumeretur, recursum factum fuisse de consensu principalis. Attamen, quia fieri potest ab inimico in odiū principalis, (vt in eadem Rota in causa *Cantoriæ Vicent.*4. *Iunii* 1602. coram Litta, resoluitur) non debet procedi ad declarationem pœnarum, nisi concludenter probetùr mandatum. concluditur autem, si principalis ratum habeat recursum, quia *ratihabitio mandato comparatur. de reg. iur. in.6.* si de recursu gaudeat, & commodum referat, vel antecedenter de illo locutus fuisset, quæ omnia iudicis mentem mouere possunt ad hanc præsumptionem, sed cum pœna grauissima sit, pede plumbeo procedendum est, & non per leues coniecturas.

Quæstio V. Quas pœnas incurrant recurrentes, & appellantes ad sæculare tribunal.

Respondeo primo ex statuto. Actibus legitimis priuantur, & grauius etiam, ad arbitrium superiorum puniri mandantur. Secundo, ex constitutione Greg. XIII. excommunicantur ipso facto reseruata absolutione Romano pontifici, extra mortis articulùm. Priuantur officiis obtentis. Inhabilitantur ad illa, & omnia alia. Destituuntur voce actiua, & passiua, hisquè omnibus ipso facto, & licet de istarum pœnarum generibus suis locis à nobis actum sit, nimirum *cap.* 3. iuuat tamen aliquas considerationes super easdem, in ordine ad hunc recursum facere.

Pœnæ recurrentiū ad tribunalia sæcularia.

Prima consideratio. An quilibet recursus, & ad quemlibet, tam pro consilio petendo, quam auxilio implorando, ac etiam appellatione, æquali pœna plectendus sit.

Respondeo negatiuè tum ex ipso statuto, tum ex ratione. Statutum enim recurrentes pro consilio, & auxilio ad aduocatos, iudices, & tribunalia, actibus legitimis priuat. Recurrentibus ad ordinarios adiungit pœnas arbitrarias. Appellantes excommunicat, priuat, & inhabilitat. Ratio autem est, quia petere consilium, & auxilium, non est contra immunitatem ecclesiasticam sicuti est appellare, ideo hoc grauius punitur. Verum ta-

men

men est, quod si petere auxilium a iudicibus sæcularibus sonet, recurrere ad superiores, siue actu, siue habitu, siue opinione tales, qui non rogando, sed iubendo, vt fieri solet in aliquibus regnis in consilio de la fuerza, & parlamento, tunc ex multis decisionibus Rotalibus, sunt excommunicati, quia per hunc recursum laici euadunt superioris ordinis, & ad laicos causæ ecclesiasticæ deuoluuntur, contra superius dicta, *Rota in vna Tuden. beneficii* 5. *Aprilis* 1604. coram Litta, & in altera *Oscen. canonicatus* 1. *Decemb.* 1595. coram Pænia, in quibus constanter resolutum reperitur, hos recursus, quatenus dicunt ius citandi, & iudicandi de clericis coram laicis, esse omnino prohibitos, & sustineri non posse, Nisi in casu quo quis de facto spoliaretur possessione, & inuocaret eorum auxilium, non vt iudicum, sed vt potentum, sicuti si quis in domo sua violentiam pateretur, & transeuntem aliquem potentem inuocaret, vt sibi opem ferret.

Si petas, quid sentiendum sit de recursu Siculorum ad Iudicē Monarchiæ contra clericos, & regulares.

De recursu ad Monarchiam

Respondeo, relictis quæ Baronius tom. XI. Annalium ad Vrbani II. tempora congessit, & alii post ipsum. Praxis est, vt eo trahantur clerici, & regulares, cuius experimentum feci tribus ab hinc annis, dum ad visitandas aliquas nostri ordinis prouincias destinatus essem, & quidem, nisi dominus Marchio de los Velez, (cuius anima in pace requiescat,) obiit enim præterito mense, inter Panormitanorum, & aliorum Siculorum reuolutiones, quæ Neapolitanis exemplum pessimum præbuerunt, & nūc quando hæc rescribimus, in Monasterio Monialium S. Claræ die 13. Decembris anni 1647. a popularibus obsessi, & insidiis appetiti, cuneis, incendiis, bellicis tormentis vndique inuasi, & tentati, dum monastici rigoris, & regularis disciplinæ, inter præclarissimæ, ac nobilissimæ ciuitatis Neapolitanæ incendia, ruinas, & desolationem, a suismet ciuibus procurata, peccata nostra cognoscimus, communes miserias deploramus, & diuinam Clementiam supplicamus. Nisi inquam prædictus Marchio me è manibus Gasparis de Criales, tunc iudicatum exercentis me potenter, & in executionem literarum regiarum eripuisset, de hoc tribunali iuste conqueri possem, noui enim defectus non esse tribunalis, sed officialis, qui plus nimio sibi arrogans in odium vertit, quod in vtilitatem regni cedere posset, & eo minus culpari potest mens Regia, quippe quæ opportuna remedia

quan,

quando grauati conqueruntur sincerè, & verè, catholicè applicat, vt ad meas duplices instantias, & quærelas, duplices destinauit litteras, Catholica Maiestate dignas.

Sed quia hæc quęstio tangit clericos sæculares, & Regulares de vtrisque discurrendum esset de iure, & non de facto. Quoniam autem in præsenti Opere examinamus districtiones pœnales, quibus Regulares punitiuam iustitiam administrant; non est nostri Instituti tractare de illis, quæ ad clericos sæculares recurrentes ad Monarchiam pertinent. Et ideo omittendam hìc indicauimus difficultatem quoad clericos sæculares; & solum examinare decreuimus recursum Regularium ad Tribunal Monarchiæ. Qui autem voluerit videre quid sentiendum sit de recursu clericorum sæcularium, incurrant necne Excommunicationem, recurrendo, &c. poterit consulere quæstiones illas à Doctoribus exagitatas, scilicet an immunitas Ecclesiastica sit de iure Diuino, an solum de iure positiuo. An si immunitas Ecclesiastica esset de iure positiuo, posset per contrariam consuetudinem abrogari, & an posset abrogari saltim quoad aliquam partem, & quoad aliquem locum. An consuetudo iniusta excuset à pœna legis, & alias huiusmodi. *Apud Suarez contra Regem Angliæ lib.4.cap.9. Layman in Theologia Morali lib.4.tract.9 cap.8. Sousam in tract. censur. Pauli V. fol. 25. Azor. part.1.lib.5.cap 12.quæst.1. Bonacinam de contract. disp. 10 quæst 2.punct.1. Filliuccium tom.1.tract.18.cap.11.& tom. 2.tractat 25 cap.vlt. Duardum in Bulla Cœnæ lib.2. versic. 15. quæst.18. Martham de iurisdictione parte 2.cap.6. Salgadum de potestate Regia tom.1.cap.1. Lessium lib.2 cap.33.dub.5. Turrianum 2. 2.tom.2.disput.11. Salas. de legibus quæst 96.tract. 14.sect. 11. Vasquez opusc. de restitutione cap. 6. Molinam de iustitia tom.3.tractatu 2.disputat.270 Salom tom.2. in 2.2. quæst.67. art.1. Sotum in 4.dist.25 quæst.2 art.2. Ledesmam in 4.part.quæst.2, art.4. Cenedum in Canon quæst. 4. Sessam de inhibit.cap 8.§.3. Pereiram de manu regia part 2. cap. 59. Guttierez de Gabellis quæst. 93. Garziam de nobilit. gloss. 9. Villalobos in Compendio opinionum, verbo Clericus, Farinacium quæst. 8. Gratianum de Disceptationibus Forensibus tom. 2.cap 340. Giurbam consil.52. Pesantium tract. de immunitate Ecclesiastica disputat.1. Alterium de Censuris tom.1. disputat.*

16. lib. 5. cap. 2. Surdum tom. 2. conf. 301. Rolandum tom. 2. consil 23. Riccium part. 2 decis. 299 Dianam *multis in locis suorum Operum in quibus disputat de immunitate Ecclesiastica, & alios multos Theologos, Canonistas, & Iuristas, tam antiquos, quàm modernos, tum locis citati., tum alibi.*

Sed ad rem nostram de recursu Regularium agentes quidquid sit de recursu clericorum sæcularium, de quo non militant eædem rationes. Mihi compertum non est Monarcam esse legatum à latere, qui in exemptos iurisdictionem habet. *cap. cum non ignoretis, de off. leg. cum glos. cap. si abbatem de elect. in 6. cap. quod translationem de off. leg.* & sic ad Nuncios Hispaniæ, Poloniæ, Neapolis, qui legati à latere facultatem habent Regulares recurrunt. *cap. cum parati de elect. cap. cum venerabilem, qui filij sint legit. cap. 1. de verb. signif. in 6. Ioan. in cap. super eo de haret. in 6. vbi Abb. Cardin. in Clem. 2. de elect. Siluester V. delegatus quest 13. Molin. tractat. 5. disput. 9. Layman lib. 1. tract. 4. cap. 7. num. 22.* Neque si sit legatus natus, qui talem facultatem non habet *Rosc. in cap. 1. de off leg. cum Panorm. numer.* 8. apud quem iura multa, & dd. *Villalŏgo tractat. de legato quest. 8. num. 20. Brasmus Cochier tractat. de iurisdict. in exemp. p. 2. quaest. 2. & quaest. 50. num. 6. & par. 4. quaest. 26. num. 2. Henriq. lib. 10. cap. 28. num. 3. Gambacorta de immun. apud Dian. cod. resol. 16.*

Illud certum est regulares habere legem recurrendi per Greg. XIII. sub grauibus pœnis. Item Sedem Apostolicam prohibere, ne ad ipsammet, nisi cum tali ordine recurratur, & Regulares exemptos fuisse ab Ordinariorum iurisdictione, quia Statuta, & mores Regularium non callent, & tandem, vbi sit eroganda pecunia, non apparet, qua lege Franciscani ad tales expensas faciendas habilitentur, cum nullus dicat. Iudicem Monarchiæ habere facultatem dispensandi in Præceptis Regulæ, & votis, ac obseruantijs Regularibus, aut se immiscere posse in Regularibus institutis, neque in prima, neque in secunda instantia, vt est concors sententia, & mens supremi Consilij Regij, ad quod recursus est habitus à Patribus Siculis ann. 1645. dum essemus Matriti occasione Capituli Generalis, & expositis excessibus supradicti de *Criales* adhibitum fuit opportunum remedium, quod executioni suauiter mandatur, assistente in hoc indica-

tu D-

tu D. Aloisio de Los Cameros, Viro æque pio, ac docto, & in regulares ordines, & præcipuè in Franciscanum sodalitium maximè propenso. Qui Regiæ pietati, ac supremi concil. declarationibus obaudiens, Crialis nouationibus (ne in exemplum vllo vnquam tempore trahantur, rescissis, summa cum regni tranquillitate officium administrat, Cæterum si ad tribunal hoc religiosi inuiti trahantur, possunt apud illud sua iura deducere. cum defensionis ratio cuiq. concedatur.

Secunda consideratio. An superioribus Ordinis fas sit, supradictas pœnas remittere, & à sententia excommunicationis reos absoluere.

Resp. I. Affirmatiua suaderi posset, quia per priuilegia absoluere possumus à casibus, Papæ reseruatis, paucis exceptis, vt in commentariis nostris cap. 2. diximus, ista autem excommunicatio, licet sit reseruata Papæ, non propterea est exceptuata. Negatiua tamen tenenda est, ex doctrina *Rodrig. tom. 1. q. 20. ar. 6. 7. 8. Henriq. lib. 3. de indulg. c. 3. lit. R. Miranda to. 2. q. 35. ar. 21. & 22 Portel. V. prælatus ad absoluendum à n. 25.* Quia dispositio particularis posterior derogat priori generali, quia *generi per speciem derogatur.* de reg. iur. in 6. quando species est contraria generi, vt aduertunt *Bartol. in l. 1. §. hoc autem. nu. 7. ff. de operis noui nunciat. Francus in c. generi. n. 1. de reg. iur. in 6. Decius in l. in toto iure. n. 11. de reg. iur. Cagnolus n. 9. Angel. latissime cons. 38 n. 3. Menoch. de præsump. lib. 6. præsump. 38. n. 14.* Constat autem priuilegia reuocata esse in hac parte, non tantum per clausulam generalem *Non obstantibus &c. priuilegiis quoquo modo indultis, & literis apostolicis, in contrarium quoquo modo concessis.* cum derogatorijs. de quibus vide *Barb. dec. 82.* præcipuè *num. 4.* vbi probat, illam tollere omnia, quæ obstare possunt dispositioni cui est apposita. Eò vel maximè si contraria in corpore iuris inserta non fuerint. non solum (inquam) ob hanc rationem, sed etiam ex tenore constitutionis. Nam cum sit lata ad fauorem, & petitionem religionis, quæ coercere intendit suorum petulantes recursus, non est verisimile, quod remissio, & absolutio religioni ipsi committeretur, vnde Guardiani, & Prouinciales possunt per seipsos absolui, & sic excuteretur metus, & illuderetur legi, & religioni. Adde praxim, quæ legem interpretatur, nimirum delinquentes, & qui super hac re puniti fuerunt, non habilitari, neque absolui à religione, sed à sede Apost. remedium impetrari. Nec aliter in contrarium practicatum esse, vidi vnquam.

Religio non potest absoluere recurrentē ad sæculares.

CAPITVLVM XIX.

De Pœnis Incorrigibilium.

Ad expultricem ord. facultatem deuenimus, sacris fotam Canonibus, regularium statutis suffultam, & nouissime apostolica constitutione correctam. vt quisq. coniiciat, quam difficulter egeratur, cibus, qui semel sthomaco ingestus fuerit. multas, grauesq difficultates materia ista complectitur, quas more nostro, propositis constitutionibus examinabimus.

Quæstio I. qui censendi sint incorrigibilis.

Incorrigibilis quis sit.

Resp. I. si de nomine agamus, is incorrigibilis erit, qui corrigi non potest. *cap. vt fama. de sent. excom. Io. bellon. in Etymol.* si de re, grauis inter dd. altercatio reperitur, vt videre est apud *Diaz in pract. crimin. c. 142. & Additionatorem* §. *incorrigibilis. & vt tradatur, curiæ sæculari. Rodr. tom. 1. q. 30. art. 14. et to. 2. q. 103. ar. 3. eius Compilator. Resolut. 11. præcipuè à nu. 13. Portel. V. eiicere. Peirin. tom. 1. c. 25. dicto 3. & infra. Thesaurus V. religiosus. c. 12. et V. Apostolica. c. 4. n. 7. Alphons. de leon. recoll. 6. à n. 302. vsque ad 323. Lezan. to. 1. c. 23. et alios, ab ipsis citatos.* Quis verè incorrigibilis reputandus sit. Qua in re tres status considerandi sunt. Primus, quis dicatur incorrigibilis secundum ius commune. Secundus quis secundum ius municipale religionis. Tertius, quis secundum decreta Pontificia recentiora.

Secundũ ius commune.

Incorrigibilis secundum ius commune est, qui plura commisit delicta, & tamen adhuc non emendatur. *c. cum non ab homine de Iudic.* disponit, quod Clericus legitimè conuictus de crimine, si depositus non corrigitur, excommunicandus est, si non emẽdatur, anathematizandus: si perseuerat, brachio sæculari tradẽdus. Vbi tria saltem delicta comittere debet, antequam expellatur. Vnde in *c. contingit interdum. de sent. excom.* decernitur. *Vt talis, si tertiò a te commoniti. seipsos contẽpserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres.* Et circa excommunicãdos præmittitur *trina monitio.* c. constitut. *de sent. excom. in 6.* Aduerto tamen hos canones nõ facere directè pro casu nostro, quia prior agit de incorrigibili tradendo brachio sæculari, itaut in exilium, vel in patibulum detur in 2. de excommunicato vitando. Qui scilicet excommunicari non debet, nisi prius

ter

ter moneatur, vel semel pro tribus. Nos autem quærimus de incorrigibili, non excommunicando, vel tradendo brachio sæculari, sed expellendo, & habitu regulari priuando. Itaq. minus requiri debet ad expulsionem, quam ad traditionem sæculari brachio. Quod patet euidenter. Quia non est idem Expelli, & Iurisdictionis sæcularis fieri, nam expelluntur sacerdotes, qui in clericali habitu manent, & ordinario subsunt. Qui autem probant expulsionem à primo canone citato, argumentantur à maiore ad minus, vel a minore ad maius. Hinc factum est vt apud Hostiensem, & Io. Antonium de Trigona citatos à *Peyrino* Monachus bis fugiens è monasterio, reputetur incorrigibilis, vel peccans, non ex fragilitate, sed ex malitia, & contemptu, sub eadem consideratione sit apud S. *Thom. 2. 2. q. 186. art. 10.* & ratio est, quia isti, vel non corriguntur, vel difficilè, in quo sita est incorrigibilitatis essentia. Quam *Syluestr V. Abb. q. 3.* appellat de facto. Etiam si de iure, hoc est, quia tot vicibus probata, & punita non fuerit) talis dici nõ poterit. An autem incorrigibilitas hæc de facto, non seruata forma iuris, sufficiat ad expulsionem, vt tenuerunt *Rodrig. & Miranda* apud *Peirinum cit. §. in hoc mihi maximè placet*. dicemus infra, vbi de decreto apostolico tractabimus.

Illud certum est I. Delictum, ob quod quis expelli potest, debere esse graue, furtum, homicidium, notabilis proprietas, contumax inobedientia, scandalosus, carnis lapsus, & illa omnia, ob quæ in nostris statutis imponitur pęna longissimi carceris, aut perpetui, triremiumq. appellãturq. grauia, grauiora, grauissima, vt in *practica nostra Tit. Delictorum genera*. suntq. illa, quæ ordinis perditionem, vel cõturbationem, vel debilium scandalum, & peruersionem minantur. Nam ideo expelluntur, ne tamquã pecudes morbidæ alios inficiant. patet hoc ex relatis *in Cõpen. priuil. V. eÿcere & per Mirand. to. 1. q. 52. ar. 1. con. 2. Bonac. q. 2. de clausura punct. 12. §. 1. Rodrig. tom. 1. q. 30. art. 18. & 19.* Quæ licet sint priuilegia, ordinibus concessa. quæquè prima facie reuocata videntur per *decretum de apostatis*, quod soli iuri communi standum esse decernit, attamen quia ista priuilegia sunt declarationes iuris communis, ipsis omnino standum est. Certum est II. De iure communi ista delicta debent esse replicata, vt incorrigibilitatem inducant, nec sufficere vnum, etiam si grauissimum. Quia numquam dicetur incorrigibilis, qui ad correctionis experientiam non peruenit, potuit enim grauiter pec-

Delicta debent esse grauia.

Replicata.

casse, & pœnitere, vt quotidie videmus. Ergo essentialis conceptus incorrigibilis consistit in replicatis delictis. Nam etiamsi concesserim, qui vnum graue delictum commisit, morte dignũ, posse pro prima vice perpetuò carcerari, aut ad triremes damnari, expelli tamen vt incorrigibilis non poterit. Certum est 3.

Punita. Non sufficere multiplicata delicta, sed oportet, vt ea sint punita, & post punitionem replicata: vt *Portel.* aduertit, quia non consideramus fragilitatem peccandi, qua quis potest multoties labi, sed obfirmationem ad culpas, quæ in foro exteriore non constet, nisi experimento probetur. Scilicet correptionis, emendadationis, monitionis, ita vt nitatur contra Superioris Officium, & cum in profundum venerit, contemnat, atque adeo immedicabilis plaga, & incurabilis voluntas euadat *oportet* (inquit Panormitan. in d. cap. cum non ab homine. de sent. excomm. numero 28.) *Quod incorrigibilitas eliciatur, non ex simplici iteratione delicti, sed præcedente illo triplici pœnæ gradu per Iudicẽ ecclesiast.* Ex quo fit, vt si quis millies in fornicationem lapsus fuisset, non tamen monitus aut punitus, non posse ex numero culparum iudicari incorrigibilis, quia omnia illa peccata antecedẽtia reputantur, quoad incorrigibilitatem, vt vnum. Et numerum ad illam necessariũ solum coalescere ex monitione, & punitione legitima. Sicuti vnum peccatum committeret qui per annum, non recitare horas canonicas decreuisset, & peccata solũ multiplicantur, si interim pœniteret. Certum est IV. Non posse censeri incorrigibilis, nisi trina præcesserit monitio, & punitio. patet ex *c. cum non ab homine.* & ex ratione, quia vix potest quis iudicari incorrigibilis, nisi ter saltem de delictis corrigatur. Nam semel, atque iterum fragilitati, negligentię, ignorantiæ applicari poterit. Tot autem redolet duritiem, & obstinationem. & cum sit numerus satis ecclesiasticus, meritò in hac materia vsurpatur, Ex quo iudicis patientia, & charitas, & rei obstinatio, & incorrigibilitas designantur. Dicitur enim in *capitul. ea quæ. de stat. monach. Ipsi etiam Visitatores, monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, iuxta modum culpæ, regulari censura percellant &c quia ouem morbidam eÿciant ab ouili, ne inficiat oues sanas.* Contumacia autem est, si ter monitus, & iussus religiosus resistat. & cum constet, non posse dici incorrigibilem, qui sæpè non deliquerit; sepè autem non est, nisi tribus regulariter actibus fiat, *l. veluti. §. fin. ff. de edendo. l. seruus,* C. *de vi pub. c. si quis erga. vbi glos.* 10. *q.* 7.

Post trinã monitionem, & punitionẽ

Sæpè quot vices importet.

Sed

Sed hic est grauis difficultas, an scilicet incorrigibilitas de facto, quæ fundatur in peruersa natura, & incompatibilibus moribus delinquentis, cuiusmodi vnum ex istis graphicè delineat. *Rodrig.tom.1.quæst.30.art.15.* non tamen habet trinam monitionem, & punitionem, sufficiat ad declarandum aliquem incorrigibilem. Supponamus aliquem pluries deliquisse, inquietum esse, cum omnibus litigare, obedientiæ iugum excussisse, exlegem viuere, aliaquè his peiora commisisse, non tamen fuisse per interstitia correctum, sed Superiores conniuisse, vel timuisse, aut in paternalibus visitationibus, vel etiam per salutares pœnitentias, ac paternas reprænsiones cum tali egisse, nullo formato processu, nulla interposita sententia. An inquam mala, & obdurata conuersatio istius possit iudicari incorrigibilis, ac proinde per vnum processum, qui de vita, & moribus istius fiat, possit declarari incorrigibilis de iure. Incorrigibilitas de facto.

Respondeo, *Rodrig sup.cit.quæst.30.ar.2. Mir.tom.1.q.52.ar.2 conclus.2.* affirmant, quod multis probat. *Peirinus cit. dicto 3.* ad cuius calcem laudat Patrum Iesuitarum morem, qui sine tot fiscalitatibus recidunt cancrum, antequam serpat, id ipsum tenet cit. *Alphonsus de Leone Recoll.6. num.314. & 315. Portel. V. eijcere.num.1.§.3.nota cum Syluestro V. Abbas.numer.6. Clarus q.36.num.3. apud quem alij. Additionator ad Diaz cap.140.§.incorrigibilis.Hier.Roder.resolut.57.num.2 fin.Sanchez lib.6.decal. cap.9.num.4.* & fauet ratio, quia pecus morbida eijcienda est, antequam aliàs inficiat. & hic est scopus sacrorum Canonum. Neque enim ita adhærere debemus literæ legis, vt contra legis voluntatem nitamur. Trina autem monitio non est de forma legis adeo vt ea non seruata, actus corruat, sed datur ad solẽnitatem experimenti, at cum tale experimentum cumulatissimè habeatur sine tali solemnitate, & notorium sit, hunc esse pestilentem, non est necesse, vt illud aliundè venemur, expectando trinam monitionem, colligitur siquidem ex multis delictis, ob quæ si semel committantur, potest Clericus, & Religiosus triremibus adiici, vt docet *Clar. dicta quæst. 36.* ac etiam degradari, & brachio sæculari tradi, vt est homicidium qualificatum, crimen Læsæ Maiestatis, hæresis, sodomia, &c. & citatum. *cap. fin. de stat. Mon.* concedit Visitatoribus, posse eijcere ab ordine, *quos contumaces inuenerint, & rebelles*: Contumacia autem, licèt regulariter trinam monitionem requirat, sufficit tamen vna pro tribus, vt apertè traditur. *in dicto cap.*

co nstit. de sent. excommunicat. in 6. & rebellis est, qui obedire ret rectat; & potest esse talis, etiamsi ter punitus non fuerit, & quia hæc res grauis est, & post decretum de eiectis, & apostatis, clausa est ianua circa expulsionem, cum maximo Religionum detrimento, quippe quæ coguntur intra viscera pestes retinere, & vtili, ac naturali remedio vti non posse, si rigorosè teneatur formalitas illa trium monitionum, & correctionum iudicialium, eo quod inter multos regulares, vel abundat pietas parum sensata erga delinquentes, vel deficit scientia conficiendi processus, & sic qui in sordibus sunt, sordescunt adhuc, & poterit dari casus, quod ad conseruationem Reipublicæ necesse sit, aliquem scandalosum, & pestilentem, apostatam, seditiosum, peruersum, ac peruersorem, quem Conuentus, vel Prouincia, vt graue onus super ceruices ferat, qui sæpè fuerit à Superioribus monitus, salutaribus pœnitentiis correptus, cui condonata sint crimina, & constans sit contra ipsum profligatæ vitæ infamia, & tamen non sit emendatus, nec emendationis spes affulgeat. Contra talem aio, posse iuridicè procedi, & in vnico processu probari incorrigibilem fratris vitam, & lata sententia detrudi in carcerem ad expulsionis effectum. Neque impedit decretum de eiectis, præcipiens seruari, quæ ex iuris communis dispositione mandantur, quia vt vidimus, ius commune declarat etiam incorrigibilem, non tantùm ter monitum, & punitum, sed etiam qui contumax, & rebellis fuerit, & per vnum delictum, & hac ratione extra ius commune non sumus, maximè cum tot graues, piique Doctores in hanc sententiam veniant. Vnde, vt præstemus, quæ initio spopondimus dico.

Decretū de eiectis. Incorrigibilem ex decreto S. Congreg. Concilii editi an. 1624. de mandato Vrbani VIII. esse illum, in quem concurrunt disposita in iure communi, iuxta ea, quæ supra docuimus, & præterea per annum probetur in carcere in ieiunio, & pœnitentia, post quem annum, si non resipuerit, expellatur ab Ordine per Generalem, cum consilio, & assensu sex Patrum in Capitulis generalibus ad id specialiter electorū, & iuridicè formato processu secundum stilum Religionis. Addit igitur supra ius commune, abolitis Statutis, & consuetudinibus Religionum, annualem carcerationem, pœnitentias, ieiunium, speciales Iudices, & formam procedendi, quibus non seruatis, nemo expelli ante hac potest.

Incor-

Incorrigibilis tandem iuxta statuta ordinis *Vallisol. an.* 1593. *cap. 7. tit. de incorrigibilibus.* est *Qui ter de eodē graui crimine conuictus & punitus, non resipuerit. incorrigibilis autem euiusmodi vel perpetuo carceri, vel triremibus condemnetur, si delicti qualitas id exigerit.* quod prius decretauerunt *Salmanticensia c. 7. & Vltramontana cap. 6.* Recentiora autem, quæ nos commentamur *cap. 7. §. 5. num.* 60. decernunt, *Circa incorrigibiles decretum de apostatis, & eiectis omnino seruetur, vel ad triremes, seruato iuris ordine condemnentur.* nulla facta mentione de trina punitione quia cum decretum præcipiat obseruari tantum ius commune, & non statuta ordinis, & ista trina correptio sit de iure, satis fuit mandasse supradicti decreti obseruantiam. Incorrigibilis ex statutis.

Si autem opponas, ergo necessaria est ex statuto trina punitio, & non sufficit incorrigibilitas de facto.

Dico statutum interpretandum esse iuxta interpretationem iuris communis. *Io. de Imola in l. si vero §. de viro. ff. solut. matr. Baldus in l. 2. C. quomodo, & quando iudic. Marsilius in practica, §. opportune num.* 45. Immo cum statuta fiant ad fauorem communitatis, seruari non debent, quando publice interest illa non obseruari. *Bald. in l. naucul ariorum C. de nauiculariis lib.* 11. *Paulus de castro cons.* 124. *colum.* 2. quos sequitur *Marsilius §. aggreditur num.* 73. qui *num.* 79. ait, post *Baldum*, & *Butrium statutum nunquam interpretari contra rempublicam.* Cum igitur cōducat religioni, vt aliquis declaretur incorrigibilis de facto, & aliquando de iure, non debemus priuare religionem tali commodo, vt in aliquo vrgentissimo casu non possit a se pestem excutere. Statuta secundū ius commune interpretāda.

Quæstio II. An carcer, qui expellendo adhiberi mandatur, debeat esse formalis, & continuus, an sufficiat interpolatus, & an ieiunium debeat esse qualificatum, & quantum, & an penitentia sit addenda carceri, & ieiunio.

Respondeo primo, carcer debet esse formalis non domus disciplinæ, aut totus aliquis conuentus, suppono dicta in cap. de carcere, dari aliquem carcerem non formalem. idest non obseratū. cum detentione capucii, & chordæ, qui appellatur apud nos domus disciplinæ, arctationis, vel totus conuentus vt sæcularibus palatium, vel ciuitas pro carcere, igitur carcer quo incorrigibilis probandus est, debet esse locus obseratus, in quo probando detrahatur regularis habitus forma. Ratio est, quia si non esset sub claui, non esset carcer, nam Carcer ex Varrone, & Ser- Carcer debet esse formalis.

uio

uio *est locus, ex quo quis exire probibetur.* ergo clausus esse debet, quia in hoc decreto carcer accipi debet iuxta vulgarem acceptionem, cuiusmodi omnia verba accipienda sunt secundum propriam significationem; à qua non est recedendum, & secundum communem vsum loquendi, ac subiectam materiam, vt fusè probat *Barbosa* Axiom. 222. a num. 4. & licet aliquando assignetur palatium prætoris vel ciuitas pro carcere, illa non habēt hanc significationem ex sua natura, sed per accidens, ex speciali nimirum dispositione iudicis, non sic carcer, quia sine alio adiuncto, intelligitur ad hunc finem deputatus. Hinc triplex carceris acceptio reperitur in *lexico Caluini V. carcer fol. 149. col. 1.* Prima, in qua delinquentes arctè custodiuntur. Secunda, quando rei consignantur apparitoribus domi custodiendi, quæ custodia nobilibus, & diuitibus concedi solet. Terria, quando ciuitas pro carcere datur, & hęc vltima acceptio æquiuocè carceris nomen obtinuit, quia ille non videtur in carceribus esse, qui, quò vult, ire potest. *Decius conf. 219. num. 5. Ludouicus Gozadinus conf. 9. num. 16.* Nam carceratus dicitur, qui aliquo modo constringitur, vt exire non possit. *l. succurritur ff. ex quibus causis ma. Bald. in l fin.* C. *de capti. Angelus in l. qui in carcerem ff quod metus causa & alii communiter.* His addo rationem euidentem, quia qui carceratur vt incorrigibilis, carceratur pro delicto graui, & morte digno, vt est homicidium, periurium, & his simile, quæ faciunt delinquentem in profundum malorum descendere, ex dic. *cap. cum non ab homine de iudic.* hęc autem delicta, siue pro custodia, siue pro pæna non corripiuntur in palatio, in ciuitate, aut conuentu, sed in duro carcere, & quod talis carcer detur ad pęnam, patet ex tenore ipsius decreti. *Vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi non solum concurrant &c. verum etiam vnius anni spacio in ieiunio, & pænitentia probetur in carceribus. Proindeque vnaquæque religio priuatos habeat carceres in qualibet saltem prouincia, elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pertinacia perseuerauerit.* Quę ex iure requiruntur, sunt delicta grauia, carcer, pænitentia, ieiunium pęnæ sunt, priuati carceres in prouincia, non sunt conuentus, nec domus disciplinæ, non resipuisse, animaduersionem pænalem notat, in pertinacia perseuerare, significat cor, quod correptionis malleo non frangitur, sed thesaurizat sibi iram in die iræ, ergo carcer iste datur ad pænā precedentium delictorum. Confirmatur, quia esto priora delicta per

Carcer triplex.

puni-

punitionem emendata sint, certum est, non posse carcerari incorrigibilem, nisi iterum peccet, & pro hoc nouo peccato carceratur ad pœnam, & pro alijs ad experimentum. Carceratus autem pro enormi delicto, debet priuari forma habitus regularis, & subiici legibus carceratorum, vt in *cap. de carcere* plenissime actum est.

Respondeo secundo, Annus carceris incorrigibili inflictus debet esse continuus, itaut non satisfiat decreto, si post mensem educatur, & postea per semestre reducatur in carcerem, & sic interpolatè finiet annum patet ex verbis *vnius anni spatio*, quæ continuationem temporis important, sicuti verbo *Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 15.* de anno nouitiatus, *nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum.* quę continuationem important, vt omnes dicunt, multos dd. adducit *Bertacch. V. Annus*. & cum de annis in statutis sermo est, intelliguntur contiuni, *ibi. V, Pręscriptio quo tempore & præscriptio cantra quos*. *Portel. V. annus. num. 4.* qui citat *l. non putabam. & l. si annos. ff. de condit. & demonstrat.* Et quod omnem difficultatem euacuat, est declaratio eiusdem Concil. quam refert *Peirinus in 3. Tomo priuil. in magnis fol. 563. col 1.* Supplicauit enim Generalis Minimorum S. Cong. Concil. quatenus declarare dignaretur, An carceratus ad expulsionem, & intra annum fugam arripiens, debet declarari incorrigibilis, etiamsi annum non expleuisset, et S. Cong. respondit. *Legitimè professos non posse è religione eiici, nisi postquam per annum integrum in carceribus in ieiunio, & pœnitentia detenti, et probati fuerint, et eo elapso nō resipuerint. Fugientes vero è carceribus, etiam pro huiusmodi fugæ delicto esse puniendos, & posse ferrea custodia in carceribus detineri.* Clarum, & seuerum responsum, quo duæ difficultates elucidantur, & de integritate, & continuitate anni, & de hoc casu fugæ, cui per decretum non est prouisum. quia addens delictis fugam, & carceris fracturam, poterit addere fugam fugæ. Cum vix, aut numquam regulares, præcipuè simpliciores, (qui ex scandalosa suorum vita, nimis offenduntur) habeant istas ferreas custodias.

Annus carceris debet esse continuus.

Resp. 3. Ieiunium, quod adhiberi debet carcerato eiiciendo, non debet esse nimis asperum, aut mite. Idest non debet esse in pane, & aqua, non quotidianum, non in publica mensa coram Fratribus, adeout opus sit seruare cum hoc, quod per statutum Ordinis seruatur cum iis, qui carceribus mancipantur, quibus in-

Quale ieiunium expellendo.

iniungitur, vt singulis sextis ferijs è carceribus educantur, & flexis genibus in publico refectorio in pane, & aqua ieiunent. non inquam. Quia cum agatur de re graui & nimis odiosa, non debemus declarare decretum hoc per statutum ordinis, sed per ius commune, in quo nomine ieiunij non veniunt isti rigores, sed abstinentia à cibis paschalibus, & à gemina comestione diurna. *Zach. Pasqualig. in praxi ieiunii decis.* 1. *&* 8. & infra, quare sufficit, vt aliquando per subtractionem cibi maceretur, ad arbitrium iudicis, qui ita arbitrari debet, vt adimpleatur mens decreti. *Certum est, quod id committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem, l. vlt. regul. iur in 6.* quia ex eo, quod decretum dicat *in ieiunio, & pœnitentia probetur* sufficiat, vt semel, aut bis in anno ieiunet, hoc enim non esset implere mentem legis, quæ intendit macerationem corporis, non tantum per custodiam, sed etiam per ieiunium; & non est afflictiua, quæ spatio vnius anni tam rarò adhibetur. Fugienda sunt igitur extrema, vt non sit quotidianum, neq. tam rarum. Medium tenuere prudentes. quolibet mense bis ieiunare, pium est. semel in hebdommoda, vsitatius, & fortassis salubrius pro qualitate personæ, delictorum. & pertinaciæ, densare ieiunia, iudicis dispositioni relinquitur, qui incorrigibilis pensata conditione, poterit duritiei fratris his emplastris subuenire.

Quales pœnitentiæ adiūgendæ.

Resp. IV. ieiunio addenda sunt aliæ pœnitentiæ, vt decretum impleatur. dicens. In ieiunio, & pœnitentia. hæc .n. non sunt sinonima, non superflua, aut perfunctoria. nam in istis consistit vis mollitiua obfirmatæ voluntatis, carcere, ieiunio, pœnitētia. Nomine autem pœnitentiæ, non venit Sacramentum, nec virtus, sed afflictio corporis, similis illi, quam veteres canones imponebant. *c. inc. d.* 50. *Abbas in c. fin. de his qui filios occid. & in c.* 1. *de pœnit. & remis. c. fin.* 16. *q.* 1. *c. Deus qui de pœn. & remis. c. mensuram de pœnit. d.* 1. Hinc fornicario præsbitero imponebatur pænitentia decem annorum, vt primis tribus mensibus sacro indutus, humi prostratus, & à commercio seiunctus à vesperis ad vesperas, in pane tantum, & aqua ieiunaret, exceptis dominicis, & festis diebus, quibus modicum vini, & legumina cōcedebantur, reliquum anni, & alterius dimidium, resumptis viribus, in pane et aqua, leguminibus, caseo, & ouis compleret, vsq. ad septimum annum, ieiunans secunda, quarta, & sexta ferijs in pane, & aqua. postea restitutus in pristinum ab Episcopo per sequens triennium sexta feria in pane, & aqua ieiunaret. vt colligitur

ligitur ex *c.præsbyter si fornicationem d.82.* & alias pęnitentias legimus per 47. casus, qui in fine decreti continentur, ex quibus colligere possumus morem SS. Patrum circa pęnitentias publicas, quas in similibus imitari debemus. *c.nulli.d.38.* Quia ex S. *Bonauentura* citato in proemio Canonum pęnitentialium in sacris Canonibus determinatur pœnitentia quoad tẽpus, & quoad modum, & cum sint directiui, possumus, quid agendum sit, in ipsis inspicere, non quod ad illorum obseruantiam teneamur, sed quia nascentem Ecclesiam expedit imitari. Ad rem igitur nostrã redeuntes, dicimus pro adimpletione supradicti decreti sufficere, vt Prælatus aduocet carceratum in capitulo culparum, saltem semel in hebdomoda, vel bis in mense, illumq. de sua pertinacia redarguat, carcerationis finem exageret, increpet, obsecret, aliquando genuflexum humi, sacco indutum, vel aliquo mortificationis ingenio instructum, in pane & aqua ieiunare faciat, vel quid simile paterna charitas, iustitiæ zelus, & Spiritus sancti vnctio discretionem, & compassionem docebunt.

Dices, quid si carcerato non detur ieiunium, nec pęnitentia, imò lautiorem vitam ducere, & confabulationibus amicorum lenitam Superiores permittant? & quod peius est, si Commentariensis, vel loci superior permittant aliquando de carcere exire, vel carcerem apertum concedant, ex quo, quando libuerit, egredi possit? An inquam post exactum annum carcerationis, huiusmodi eiici legitimè possit? sunt enim aliqui, qui se inquietos, & inobedientes præstant, vt eiiciantur. *teste Portellio V.eiicere.num.*4. qui concessionem quandam Pauli V factam Canonicis regularibus S. Crucis Conimbriæ an. 1613. refert, qua possent suos incorrigibiles, vel carceri damnare, vel ad triremes mittere, quando aliter emittere non possent, eo quod multi inobedientes de industria, & incorrigibiles reddebantur ad hoc, vt expellerentur, eligentes languorem pro medicina.

Quid si carceratus aliquando exeat.

Respondeo cum de essentia huius carceris sit, esse clausum, & ex illo exiri non posse, vt dictum est, si iste detineatur ita inclusus, vt liberè egredi valeat, non erit carceratus, & sic legitimè nõ poterit eiici; si autem de licentia custodis aliquando ad modicũ tempus animi gratia, vel ad aliquid peragendum, non censebitur ita interruptus annus, vt eiectionẽ inualidet, tum quia parum pro nihilo reputatur; tum quia non dicitur relaxatus, qui ad modicum tempus, & ad modicã distantiã relaxatur, & habet penes se custodes, vt fugere non possit. *Abb. in c. accedens de procur. Marsilius in pract. §. attingam. n.* 24. qui casum disputat inter-

terminis, & licèt loquatur de exeunte sub custodia, attamen si libere dimittatur, habeatq. animum redeundi eadem nocte, vel die, non amittet carceris rationem. Sic Nouitius non interrumpit Nouitiatum, si causa conuiuii, fornicationis, &c. statim rediturus è conuentu exeat, dimisso habitu, ne cognoscatur, vel si egrederetur vitandi gratia Magistri sæuitiam, & se occultaret, quia in his casibus non adest animus relinquendi Religionem, nec iudicari poterit fuga. *Sanchez lib.5.in decal. c.4.n.29. Vecchi disp.12.dub.3.n.15. Peirin.to.2 q 3 c.1.§.4.n.100.* qui eos citat, & sequitur, quod fortius dicendũ est de anno carceris, qui non imponitur pro forma expulsionis, cum tanto rigore. Vnde non esset timandum, si huic anno aliquo dies pro complemento deessent, sicuti asseritur pro anno nouitiatus, qui necessariò esse debet completus de puncto ad punctum; agimus enim de re nimis odiosa, eò vel maximè, cum circa annum nouitiatus multi, quos citat *Peirin. sup.n.99* & probabiliter locutos ait, qui censent, sufficere ad annum nouitiatus, si vltima dies sit incępta, nõ completa, & non de die vno tantùm in carceratione, sed etiã de vna hebdommoda, vel circiter, probabile iudico, quia ista carceratio non datur, vt statim expellatur, sed ad experiendum, si post carcerationem in sua pertinacia persistat, hoc autem prudenter, & moraliter cognoscitur, non tantùm in toto anno, sed etiam per mensem, vel dies ante finem anni. Quia licèt possit in vno die, & in vna hora, diuina ei opitulante gratia mutari, æthiops tamen, & pardus non ita facilè colorem mutare solent. Nec alicui scrupulum iniiciat, quam citauimus declarationem Concilii, quia de iis declarationibus, quæ non autenticè producuntur, non esse habendam rationem in nullo foro satis probat *Peirinus tom.1.quæst.1.cap.25.§.hoc dubium postulat, & Belletus par.2.disquisitionum Cleric.§.25.num.13.* affirmat, posse declarari incorrigibilem, etiam si intra annum probationis fugiat à carcere post trinam punitionem, & d. *Alfons. de Leon n.317.* ait posse eligi incorrigibilem de facto, si per annum probari posset.

Defectum autem notabilem ieiunii, & pœnitentiarum, puta si carceratum nunquam ieiunare, aut affligi faceret, credo impedire legitimam electionẽ, quia S.Cong. fundat experimentũ emendationis, non tantũ in carcere, sed etiã in his afflictionibus, ergo si hoc omninò deficiat, decretũ in essẽtialibus nõ impletur. omnẽ alium defectũ puto non impedire; quia cum sit negotium hoc arbitrarium, stat Iudicis arbitrio. Quod & si debeat iuri, & æquitati esse conforme. *Ludouicus Rom. consilio 376. column. pen.*

Arbitriũ Iudicis quale.

pen. Glos. in l. eas causas. ff. de condit. et demonst. et alii apud Marsil. §. *diligenter à num.* 24. Et non censetur concessum contra bonum publicum. *Bald. in l. milites fin. C. de test. milit. Card. cons.* 141. *col.* 6 Attamen cum impositio ieiunii, & pœnitentiarum non sit taxata, verificabitur in qualibet minima, quidquid sit de culpa iudicis.

Quęstio 3. An carceratus vt incorrigibilis elapso anno liberari debeat, etiamsi constet, induratum esse in omnibus, aut in aliquibus delictis.

Resp. I. Non cogimur ex vi decreti relaxare carceratū statim elapso anno, sed poterit detineri ad arbitrium iudicis. do verba decreti. *Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pertinacia perseuerauerit, ne cōtagione pestifera plurimos perdat, tamquam pecus morbida, et membrum putre eiici tandem possit.*. Vbi nec verbum relaxationis apparet. nec cogimur contrarium asserere, quasi pertinacia, & obstinatio cognosci non possit, nisi extra carceres: quia id etiam in carcere cognosci potest. Licet enim non omnia delicta hoc modo cognosci possint, vt homicidium, adulterium, furtum &c. quæ in carcere committi non possunt, & in his expectanda esset experientia extra carceres. attamen si de inobedientia, contumacia, blasphemia, immodestia, & his similibus agatur, quid prohibet in carcere cognosci? quinimò vniuersaliter loquendo, animus ad mala obfirmatus, & impęnitens cor in violenta detentione probè cognosci poterunt. & secundum hanc cognitionem poterit sententiari vt incorrigibilis, & a carcere ad sæculum transmandari. An elapso anno sit excarcerandū.

Si autem agatur de aliis delictis, quorum experimentum in carcere haberi non potest, tunc excarcerandus erit, & carceris fructus expectandus, obduratio nimirum, vel emendatio. & neque quoad hoc tenetur iudex illum statim liberare, poterit tamen, si aliud non obstat, & debet ex charitate. & iustitia, quando emendationis indicia pręseferat. quæ si non ostendat, etiam si patienter pœnitētias acceptet, adhuc poterit, vt incorrigibilis condēnari. dicit enim decretum. *Elapso anno, si nihilominus non resipuerit, sed indurato animo, in sua pertinacia perseuerauerit* non si pænitentias acceptauerit, nec ne. sed si in delictis perstiterit. Vnde *S. Th. cit. a Silu.* V *Abb. n.* 6. dicit *Nisi incorrigibilitas præsumatur de facto propter conditionem viri*. quamobrem infert *Alf. de Leon. nu.* 320. sufficere quod quis per

duas

duas vices punitus sit & cōmisso tertio delicto, etiāsi nō sit secuta tertia condemnatio detrudatur in carceres. ad effectum expellendi illum, si non ostendat signa emendationis. Addens, quod ipse delinquens protestetur velle illum annum agere, quodq. ab illo tempore incipiat currere annus probationis Non tamen placent dicta, quia de primo, ex relatis per *Portel.* *Rod. Silu. Abb.* & aliis. Certum est hunc non fuisse ter punitū & sententiatum, cuiusmodi de iure requiritur. & annus carceris debet esse diuersus à 3. condemnatione, quam sequi, non præire, aut comitari debet dicente decreto, *Verè autem corrigibilis non censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ex iuris communis dispositione requiruntur*, ecce quomodo hæc præcedere debeant. *Verum etiam vnius anni spatio probetur in carceribus*. ecce qua ratione carceratio sequi debeat ad complementum totius iuris communis, quod trinam sententiam requirit. Nisi id sentiat de incorrigibilitate de facto, de qua (iuxta superius dicta) sentio posse aliquem ob graue delictum, semel patratum, non solum expelli, sed ad triremes damnari, neq. enim expectare debemus vt qui prælatum, v. g. occidit, Occidat alterum, sed poterit per canonicas sanctiones compesci.

An autem misceri possint duæ istæ formæ iudicis, nimirum, vt incorrigibilis de facto probari possit per annum in carceribus, & postea expelli. & Resp. Affirmatiuè. imò ita fieri debet quia qui expellitur vt incorrigibilis, non poterit expelli nisi post annuam carcerationem. Vnde postquam per longam experientiam compertum sit, aliquem esse incorrigibilem de facto, antequam expellatur, debet carcerari, vt non emendatus possit tandem eijci. declarando in sententia, quod sit incorrigibilis de facto.

Circa II. non video, quid iuuet hanc nouam iudicii formam voluntas & acceptatio delinquētis, cum nullus præsumatur, nisi inuitus carcerari. & si quis procuraret carcerari, vt postea tamquam incorrigibilis expelleretur, puniendus esset de hoc nouo delicto, nimirum obduratione ad malum, & auersione ab ordine. nec Rei est, velle, aut nolle carcerari, sed Iudicis, qui volentem, nolentem debet incorrigibilem in vincula conijcere. quare annus carcerationis currit à decreto iudicis, & non ab acceptatione delinquentis.

Quæstio IV. quæ forma iudicii adhiberi debet circa incorrigibiles.

Re-

Respondeo ex decreto. *Eiici tandem possit, sed ab ipso Generali tantum, de consilio, & assensu sex Patrum ex grauioribus religionis, eligendis in singulis capitulis, vel congregationibus generalibus. tumquè non nisi instructo secundum eorum stylum, & Constitutiones processu. & plenè probatis causis expulsionis ad sacrorum canonum præscriptum.* His non seruatis, expulsio nulla est. est. quia sunt de forma talis iudicii. Vide dicta à nobis *cap.* 1. *stat.* 1. & *cap.* 5. *stat.* 12. maximè cum qualificetur decretum cum clausulis, & *Nihilominus sit irritum, & inane, quidquid secus a quoquam actum extiterit.* Cum pœnis in præsumentes contrarium, non obstantiis. & circa hoc non est dubium, solum examinandæ sunt aliquę difficultates, ex d. emergentes. Forma iudicii circa incorrigibiles.

Prima est. An generalis possit delegare has causas.

Respondeo, potest, sed illi cui deleget vniuersitatem causarũ, sub qualitate generalis. secus non. licet enim Ordinari qualis est generalis, non solum ex officio, sed ex vi huius decreti, possit delegare. *cap. fin. de off. deleg. cap. inter cætera. eod. fin; Rota decis.* 420 *in nouis. Iacob. des georgio in l. more V. numquid ordinarius. ff. de iurisdic. om. iud. vbi Alex. & DD. in l. prætor. Speculator. de delegato* §. 5. *Ver quid si ordinarius, & ex quibus causis.* & dicta a nobis *cap.* 2. *stat* 2. *fol.* 79. & sit quæstio an Ordinarius possit delegare omnes causas etiam meri, & misti imperij sentientibus nonnullis non posse delegari omnes causas criminales, vt de communi testatur *Bonacos. in* 1. *p. comm. opp. crim.* & specialiter de causis meri & misti imperii, vt etiã de communi ex *Clar. q.* 41. idem *Bonacossa* testatur. Vocant *merum imperium* illud, quod est purum, liberum, absolutum, & summum, excellensq. quale residet in Principe, & summis magistratibus, qui habent ius gladii mortis, exilii, relegationis in facinorosos. *l.* 2. *ff. de pub. iudiciis. Mixtum* autem vocant, quod est infra merum, & habet omnem potestatem, præter ius gladii, & pœnam capitalem. *Alciat. lib.* 2. *parergon. cap.* 7. & *Corasius lib.* 3. *Miscellan. c.* 17. *apud* Cala. *V. merum.* Causæ igitur meri, & misti imperii criminales delegari non possunt, nisi ab eo, qui tale imperium habet, qualis est Princeps. Licet ex communi obseruantia, & ex iure canonico omnes causæ criminales sint delegabiles. *Bertac. in* Reper. *V. ordinarius.* n. 17. & dum negatur delegatio, intelligitur, non de delegato Principis, sed de ordinario, qui summum ius non habet, vt ex *Claro* citato idem *Bonacossa* de communi affirmat, præcipuè *quæstion. quadragesima initio.* & *Bald. in*

An generalis possit delegare causas eiiectionis.

Merum imperiũ.

Mistum.

cap. decernimus.de Iudic. numero decimooctauo. Generalem autem esse Principem in ordine docuimus *in cap. primo stat. 6 fol.* 20. ergo ex suo munere delegare posset causam expulsionis. Posset etiam vt delegatus a Papa in his causis. Nam ex communi potest delegari causa ipsimet ordinario. *l. & si prator, & ibi Bartol. ff. de off eius, cui est demãdata iurisd.* An autẽ in his causis procedat vt ordinarius, vel vt delegatus, colligitur ex regula generali. Ordinarius enim procedit ex suo iure, & ex suis legibus. Delegatus autem ex mandato, & lege delegantis. Et quanto ordinario alteratur iurisdictio, tunc non procedit vt ordinarius, sed vt delegatus, & ab eius sententia appellatur ad superiorem delegantem. *Angelus in l. 1. ff. de verb. oblig. §. si quis simpliciter & ibi communiter DD. Viuius comm opin.* 421. *col.* 1. *Decianus in tract. crimin. tom. primo lib.* 4. *cap.* 25 Et non est, qui non videat quam alterata sit iurisdictio generalium, vnde procedit vt delegatus, non vt ordinarius. Attamen etiam sub hac ratione subdelegare posset. Quia est delegatus a Principe, & ad vniuersitatem harum causarum, *Bertacchin. Vers. delegatus ad causam vnam*. & est noti iuris *Bonacossa cit. prima parte.* V. *delegatus à principe*, qui citat *Iasonem, Albericum, Boerium, Capram, Vantium*.

Ordinarius quando procedit vt delegatus.

An causa expulsionis delegari possit.

Licet inquam tota hæc doctrina de delegatione vera sit, attamen dico non posse generalem subdelegare hanc, aut illam causam expulsionis, nisi deleget totam suam iurisdictionem sub qualitate generalis, puta declarando aliquem Vicarium, aut Commissarium, vel Visitatorem generalem, vt fit in discessu ab vna ad alteram familiam. Rationem subministrat *Clarus d. quæst.* 41. *V. nam si quidem*, disputans quare causæ meri, & misti imperii delegari non possint. *Quia (inquit) cum huiusmodi causa specialiter concessæ sint maioribus magistratibus, censetur electa industria personæ eorum, & ideo meritò delegari non possunt*. & hanc dicit esse communem opinionem. Cum ergo Papa disponat expulsionis sententiam fulminari debere a *Generali tantum*, elegit qualitatem personæ, quæ indelegabilis est. E conuerso, cum in nominatione Vicar., aut Commissarii generalis seruetur rigor vocabuli, quia gerit omnes vices generalis, & non dicatur de Ministro, aut Præposito, aut Correctore, salua remanet dispositio, quod à Generali fiat.

Secunda Difficultas, An consilium, & assensus sex patrum

possit

possit dari per literas.

Resp. videtur affirmatiuè respondendum. Quia vnio ipsorũ non innuitur in decreto. Tum quia consilium, & consensus prestari potest a singulis, prout singulis. Potest etenim consensus præstari per literas. *Clem. 1. §. verum. de heret & ibi Card. Glos. in verb. oportet.* DD. & *Imola in l. si cum dotem. §. si patri. ff. solut. matr. vbi etiam Angelus. facit l. honores. ff. de decur.* & notatur *in l. Titius. ff. de const. pecu. Bartol. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de adquer. hered. & in l. 1. ff. de contrah. empt. Specul. in tit. de actore. V. sed numquid per epistolam.* — An iudicium expulsionis fieri debet in Congregatione.

Sed me ius dicitur fieri debere per sex patres vnitos, consultantes, & consentientes. Primo quia iudices simul esse debent ad condemnationem rei, & ita de facto practicatur in ordine Seraphico, non solum in causa expulsionis, quæ grauissima est, sed etiam in omnibus aliis minoribus. Secundo, quia causę merita d scutienda sunt, audiendæ defensiones, examinanda allegata & probata. quod probè fieri non potest, nisi iudices congregationem faciant. Tertio, quia consensus plurium, vel singulorum, quando potest præiudicare tertio, semper debet vnitè, & simul præstari. textus singularis secundum *Bartol. in l. et suum §. hodie. ff. de pactis.* alias singulariter prestatus est nullus. *l. per fundum. ff. de ser. rust. pred. l. sin autem plures. ff. de aqua pluuia arcenda. Ludouicus in singulari. V. consensus. Speculator de Sindico. V. quod si vnus. Bald. in Margar. V. consensus. Ver. 1. Alex. in l. omnes populi, ff de iust. & iur.* Vnde consensus populi prestari debet ab omnibus, simul vnitis in loco publico. *Bartol. in l. omnes populi. 4. ff. de iust. & iur. q. 2. in 8. volum. Glos. in cap. 1. de reb. eccles. non alien in 6. V. tractatus. Paulus de Castro in l. 1. ff. de legibus.* Quorum omnium vna ratio est, quia vbi requiritur tractatus, requiritur vnio, & discussio inter tractantes. *Bald. in Rubr. C. de rescindenda possessione. Alex. cons. 16. in 4. parte. Paulus de Castro cons. 90. Federic. de Senis. cons. 138 Felin. in c. sicut. de re iudic.* Hinc si alienarentur res ecclesiæ sine hoc tractatu, alienatio esset inualida. at non minor tractatus requiritur in condẽnando aliquem tãquam incorrigibilem, ergo debẽt collegæ simul conuenire inter se, & rem optimè examinare.

Si dicas. Qua ratione fieri potest, vt generalis secũ ducat sex patres istos grauissimos, dũ religionẽ lustrat? & qua facilitate cõgregare illos possit ex diuersis mũdi partib' ad examinãdas has causas? melius foret, vt per scripta suũ declararẽt assẽsũ, & cõsilium.

Resp. hæc difficultas insoluta remanet. *Peirin. ad const. 10. Vrbani VIII. §. 4.* ait. Audiuisse se aliquos religiosos supplicasse, & obtinuisse, quod Generalis, & Visitator generalis possint in qualibet Prouincia, in qua expellendus sit aliquis, assumere sibi sex ex diffinitoribus illius, & de ipsorum consilio, & assensu procedere. Ast ego contrariũ expertus sum, multoties enim, & præsertius ex parte totius Religionis supplicatum fuit d. Vrb. VIII. pro hoc remedio, & nunquã assentiri voluit resistentibus, puto iisdẽ, qui decreti artifices fuerunt, equidẽ certum est, rẽ hanc moderatione, & remedio indigere, quia experientia docet rem benè à principio dispositã, impedientibus hisce difficultatibus, nõ cedere in illud bonũ Religionis, quod sẽper pia mater Ecclesia intẽdit.

Allegata in oppositũ dico valere, vbi de interesse partis non agatur, & de publico bono Religionis, vt est Religiosi expulsio, ad quem nouo iure conuenire debent Generalis, & sex Patres.

Tertia difficultas, An isti sex Patres reeligi possint in altero Capitulo, & confirmari.

Sex Patres confirmari possunt

Resp. dicente decreto, *eligendis in singulis Capitulis*, videtur negatiuè sentiendum. *singulum* enim est distributiuum, habens vim specialis numerationis. *Berthac in V. singula.* Contrariũ tamen est dicendum, quia possunt iidem singuli, in singulis Capitulis eligi, nec vlla est repugnantia, sicuti, si non haberemus dispositionem prohibentem, ne Generalis immediatè reeligatur, posset reeligi, ita à fortiori de his Patribus. Imò esset pro bono Religionis, vt iidem semper perseuerarent, vel confirmarentur, quia ex vsu peritiores essent; Neque enim tam frequentes sunt eiectiones, vt fatigatione pondus deponere cogantur, nam ex quo tale decretum emanauit, nullus ab Ordine eiectus fuit, quem sciam resistentibus noui huius decreti grauissimis difficultatibus.

Quarta difficultas. Quid sibi velint illa verba, *extructo secundũ eorum stylum, & constitutiones processu*. Ratio difficultatis est, quia sequitur, *& plenè probatis causis expulsionis ad sacrorum Canonum præscriptum*. Nam si processus fieri debeat ad præscriptum SS. Canonum, & plenè probatis causis, non est cur aduocentur stylus, & constitutiones regulares, quia potest esse, vt de facto est ob religiosam quietẽ, & discessum à tumultibus curiarũ multi regularium non seruent præscriptum sacrorũ Canonum.

Resp. I. In Ordine Minorum non militat ista difficultas, quia vtitur practica criminali ad sacrorũ Canonum, & probatorum Autho-

authorum prescriptum nuperrimè concinnata. cui standum esse sub actorum nullitate statuta decernunt.

Resp. II. In conficiendis processibus attendi debet forma, & materia, forma consistit in ordinatione actorum, vt scilicet primum accipiatur accusatio, denunciatio, inquisitio *c. qualiter et quando. 2. c. licet eli. de accus.* Deinde examinentur testes, constituatur reus, indulgeantur defensiones, recipiantur articuli, fiat citatio ad sententiam, publicetur &c. Hæc est forma, seu stylus, qui in accidentalibus, non in iis, quæ sunt de iure naturæ, & diuino variari potest, puta in delatione iuramenti, in citatione, defensione &c. Materia consistit, vt non constituatur non infamatus, non puniatur non auditus, non confessus, non conuictus, non contumax non præualeant testes inhabiles, non iudicetur ab inimico &c. de quibus latè in practica criminali, quam pro ordine nostro confecimus, & disputauimus supra *c. 1. q. 2.* & hæc ordinata sunt per sacros canones. & cum expulsio sit suprema pœnarum, quas potest irrogare religio. non potest fieri, nisi cognitis, & planè probatis causis illius. Quid autem sit, plenè, & semiplene probare, patet ex citatis locis, & tritum est apud omnes, de hac materia scribentes, & hæc præcipit obseruari decretum.

Hinc dubitari potest, an existente consuetudine in aliqua religione quod delinquentes sine strepitu, & figura iudicii puniantur, absq. eo, quod conficiatur processus secundum traditas formas, Sed oretenus audiantur testes. & mente retineatur ipsorũ confessio, postea vocetur reus, & confessus, & conuictus puniatur de facto, nulla lata in scriptis sententia, sed solum appareat illius memoria in libro prouinciæ. Quod Frater talis tali die fuit punitus de suspecto consortio, rixa, furto. Et ne purè methaphisicemur, praxis seraphici Ord. circa apostatas est, audita fuga, publicantur in prima refectione excommunicati. & notatur in libro prouinciæ. Ecce vnum delictum sententiarum. rediens absoluitur, carceratur, & notatur in libro Prouinciæ. Non examinãtur testes, neq. de notoreitate apostasiæ nec ipse reus, nisi quando suspicio sit de patratione aliorum delictorum in ipsa apostasia. An inquam hæc memoria reperta in libro prouinciæ sufficiant ad expulsionem. Et sicut fit de hoc, ita potuit fieri de aliis delictis. Quia vt dixi, non solent regulares omnes incedere per hos tramites criminales iuxta formularia, quæ circumferuntur. Nec aberramus à directione S. Scripturæ, quia Daniel

præsbiteros condemnauit sine Scriptura: Iudas ad mortem damnauerat Thamar inauditam, sine processu, ex sola tumidi ventris inspectione. Iosuè aureæ urgæ furem verbali processione lapidibus obrui mandauit.

Resp. Affirmatiuè. Quia solemnitas scripturæ, ad factorum memoriam retinendam inuenta est. & Decretum nil aliud intēdit, nisi eum qui eijcitur, esse verè incorrigibilem. hoc est, commisisse delicta, quæ meritò incorrigibilem constituant. Modo seruetur practica *Follerij, & Ambrosini*, modo *Carthariu*, *& Clarus* audiantur, parum refert. sufficit enim verè fuisse illum de talibus delictis punitum, & constare per librum publicum Prouinciæ. Nam si creditur libris mercatorum, & aliorum officialiū, etiam in criminalibus; *Rot dec.* 416. *nu.* 1. *&* 2. *& dec.* 619. *a n.* 1. *lib.* 3. *p.* 3. *in nouis. Tuscus conc.* 72. *V. familiaris quis dicatur. to.* 3 *n.* 16. loquens de conprobatione familiarium domini. Et vniuersaliter libri officialium ex publico deputatorum probant pro, & contra *Bertach. V. libri officialium ex publico*. multò magis credendū est libris, qui in Archiuio Prouinciæ asseruantur, ex quibus eliciuntur euidentes probationes electionum professionum, fundationum conuentuum &c. Et Archiuio publico communitatis standum est. *Sigismundus de Homodeis cons* 82. Archiuium enim est locus, in quo instrumenta publicè deponuntur, & gestorum memoriæ. *Vlpian. l. moris. ff. de pœnis*. qui Græcis sonat *grammatophilatium*, siue *Chartophilacium*, & latinis *Tabularium*, *ac Tablinum* apud *Spiegellium, & Rauardum in l. Sceuola.* 93. *ff. de regul iuris*. & ad hunc effectum statutum est in religione Minorum *cap.* 10 *§.* 4. *ex Vallisolet. an.* 1593. *Salmant. capitul.* 10. *Congreg. gen. Roman. an.* 1603. asseruanda esse in Archiuijs Delinquentium nomina, apostatarum notæ, punitionum sententiæ, consumptis post causarum complementum, & sex mensium lapsum, processibus originalibus. Vnde ex stylo nostro, libris hisce publicis standum est, pro incorrigibilium expulsione, secus expelli nō possent, suppositis allatis statutis. Vbi obiter noto errorem aliquorū Regulariū iudicū, quos modestiæ causa non nomino, qui in pristinum reduxerunt Prouincialem quendam, qui fuerat ob grauissima delicta officio destitutus, quiquè non solum fuerat de plano confessus, & factis defensionibus sententiam acceptauerat, sed etiam post voluntariam acceptationem sententiæ, petierat, & obtinuerat à suo Generali condonationem aliquarum pœnarum, sibi inflictarum, vt exilij, priuationis

Potest expelli, per memorias repertas in libris prouinciæ.

Archiuia publica.

suf-

suffragiorum &c. idque interposito trium, vel quatuor annorũ, quibus in rem iudicatam transitum erat. & quidem scandalosa facti euidentia inficiari non poterat. his tamen omnibus contemptis, delegati à Generali successore, qui neque in antecessorem habebat imperium, Reum conuictum, confessum, condemnatum, & iam tot annorum lapsu sub censura manentem absoluerunt, & innocentem declararunt, huic vni fundamento innixi, quod sententia ex actis iustificari non poterat, non comparente processu, iam ex industria flammis donato. Quasi post tot annos, & sententia in rem iudicatam transacta, posset per frigidam hanc appellationem emendari. Sed non semel exleges hominum affectus esse solent & qui impium pro muneribus iustificare decreuerunt, legibus contra leges vti non dubitent. Maneat tamen firmum, tantum valere apud nos sententias nudas, & delictorum memorias, quantum valerent ipsi processus.

Si vrgeas. Iudicium factum incontinenti, prout fuit illud *Danielis cap.* 13. fine iuramenti exhibitione non est validum, quia testes non iurati fidem non faciunt. vt est in communi praxi, & habetur in *l. iusiurandi. C. de test.* Vnde controuertitur, an puniri possit testis non iuratus falsum deponens. *Bartol. in l. si quis legatum num.* 3. *et ff. ad l. Corn. de falsis.* quasi non habeat rationem testis, si non iurauerit.

Resp. iuramentum non esse de forma, & essentia testimonii, sed esse introductum ad fauorem partis, quæ suo iuri renunciare potest. vnde testem falsum non iuratum, Puniendum esse tãquam falsum, etiam si non iurauerit, tenent cum *Bartolo cit. Alex. in l. argentarius. §. cum autem n.* 6. *ff. de eden. Clar. §. fa sũ. num.* 16. *Ver. tu scis. Curt. senior. in tract. de test. conclus.* 15. *nu.* 34. *Iason in l. præscriptione notab.* 2. *nu.* 8. *C. si contra ius, vel vtilitatem publ.* apud quem alij, *Bossius in pract. crimin. tit de fals. n.* 163. *V. quæro quando testis.* Et si potest vnus particularis renunciare iuri, ad suum fauorem inducto; multo magis potest religio, saltem tacité. sicuti reperiuntur religiosi qui renunciant iuri correctionis fraternæ, quod est diuinum, & non nisi, quia concernit fauorem singulorum.

Iuramentum non est de essentia testimonii.

Quæstio V. De eiectis in ordine ad forum sæculare. Et I. quomodo de ipsorum eiectione constabit. II. qualiter se gerere debeant iam eiecti. III. quid remaneat religioni moliendum circa expulsos.

Sẽtentia eiectionis notificanda Episcopo.

Respondeo I. per Decretum. *Generalis illico expulsionis sententiam ordinario notificare teneatur.* Ratio est, quia *ordinarii loci iurisdictioni, et obedientiæ subsunt.* ergo id constare debet ordinario, vt sciat eiectum iam exeptionis priuilegia amisisse.

Sed est I. Difficultas. Expulsus Romæ, An Papæ notificanda sententia? & si in loco nullius diocæsis, an Archipresbitero, Archimandritæ, Priori?.

Ad I. manifestanda est Vicario Papæ, qui est iudex ordinarius omnium Clericorum, & eorum, quæ ad Papam spectant, tamquam particularis ecclesiæ Romanę Episcopum, cuius facultates vide apud *Barbos. in collect. bullar V. Vicarius, Papæ.*

Ordinarius quis.

Ad II. Dico, nomine Ordinarii venire omnes supradictos. Nam ordinarius est, qui iurisdictionem iure suo, & non alieno beneficio siue naturam non datiuam habet. *Salianus inconsul. tus apud Spiegell.* & qui possidet vniuersitatem causarum, & iure suo conferre potest *cap. ordina. cum glos. de offic. ordin. in 6.* Vnde satis differt ordinarius a Diœcesano. quia ordinarius est is, qui ordinariam iurisdictionem habet. Diœcesanus autem qui diœcesi preæst, quod solis episcopis conuenit. *Panorm. in c. cum olim. de maior. & obed. & in cap. Ioannes nu. secundo de testam.* vbi ex professo de hac re agit. cum ergo supracitati natiuam, & non delegatam iurisdictionem habeant, sequitur esse verè ordinarios, quibus insinuanda est expulsionis sententia.

Diœcesanus.

II. difficultas. An significatam sibi a Generali sententiam expulsionis possit episcopus examinare, & iustificare.

Ordinarius non potest examinare sententiã expulsionis.

Resp. negatiuè, quia non se habet ad hãc sententiam vt iudex appellationis. & actiuè, sed executionis, & merè pasiuè, ex necessitate. quia non potest sibi subditos repellere. sicuti non posset inquirere super vitam & mores eius, qui hospes ad suam iurisdictionem accederet, sed sufficit, vt iure hospitii sibi subsit. & hoc est ius collatum religioni, non ordinario. sic non possunt iudices sæculares examinare causas, propter quas aliquis brachio sæculari traderetur, sed tenentur sententiam exequi sine alio examine, quia hoc ius est ecclesiast. non sęcularis iudicii. *Canedus ad decretal. collect. 55. n. 2. Suar. de pæn. t. 2. prælud. 2. n. 30 Io de Heuia in Curia Philippi 3. §. 3. n. 19 Mẽdez in prax Lusitana lib. 2. c. 1. n 16. Mirand. de ordin. iudic to. 1. q. 1. ar. 5. conclus 6. apud Dian. de immun. eccl. resol. 134.* docentẽ, non solũ non posse tales iudices examinare sententias inquisitorũ, sed posse ab ipsis puniri, quãdo remisius cũ hereticis, brachio sęculari traditis agãt.

Resp.

Respōdeo secūdo eiecti tenentur *incedere in habitu clericali*, & ordinariis subesse. Sed quid si expulsus sit laicus in religione?

Dico, non debere in clericali habitu incedere, quia laici non debent esse melioris conditionis expulsi, quam fuerint Religiosi. in Religione autem clericalem habitum deferre non potuissent, si is ab habitu Clericorum esset distinctus, vt est in plerisque religionibus & de corona, & tonsura clericali certum est. Ad hæc decretum, quoad habitum loquitur de Clericis, quia S. *itē eiecti* subiungit, *sint perpetuò suspensi ab exercitio ordinum*, quod laicis non conuenit, & satis dedecori esset habitui clericali, si eo indutus incederet laicus, omnis qualitatis clericalis expers. Si dicas, id fieri, vt de iurisdictione Episcopi esse noscatur. Respōdeo multos esse de iurisdictione Episcoporū, qui in clericali habitu non incedunt, vt famuli, satellites, & familia.

Laicus eiectus quo habitu incedet.

Quid si laicum eiectū, & non in habitu clericali incedentē, secundū hāc doctrinā, aliquis percuteret, esset ne excōmunicatus.

Illū percutiens an excōmunicatus.

Dico esse, si vt eiectus cognoscatur, quia si amisit Priuilegia exemptionis regularis, non amisit exemptionem fori Episcopalis, & Priuilegium Canonis, est enim actu religiosus, & quando resipuerit, potest ad Religionem redire, vt idem decretum disponit, innouando *c fin. de reg.* de quo nos abunde *ad cap. 2. Stat. 66.* Eiectus siquidem, licèt sit declaratus incorrigibilis, nō tamen est degradatus, & omni clericali Priuilegio spoliatus, cuiusmodi actualiter degradari mandatur hæreticus, qui ad perpetuum carcerem, vel immurationem damnatur per ea, quæ congerit. *Salsedo in add ad practic. Diaz cap. 116. V. debet degradari*, in quo casu non sumus.

Respondeo tertiò. Eiecti in continuo peccato mortali sunt, & tenentur resipiscere, & dignos se præbere, qui iterum à Religione recipiantur. Primò quia S. Congregatio monet Prælatos, ne faciles sint ad expellendum Religiosos, in profundum malorum delapsos, ne ex ipsorum manibus sanguis ipsorum requiratur, & mandat illos quærere, si spes emendationis subsit, ergo ex mente S. Cong. sunt in malo statu. Secundò quia tenentur suam professionem seruare, à qua non sunt absoluti, & ipsi sibi sunt causa inobseruantiæ. Tertiò expulsus est infamis, & scandalum dat scientibus, expulsum fuisse ob delicta, & non reuerti, quia emendari non curat; hoc autem est peccatum mortale, est igitur in peccato actuali, & habituali. lege *Sanchez, Faustū,*

Eiecti sūt semper in peccato mortali.

Sotum,

Sotum, *Graffium*, *Angles*, *Aragoniam*, *Sayrum*, *Naldum*, quos citat, & sequitur *Peir.d.tom.1.q.1.c.25 dic.6.* qui addit, eiectum, postquam se emendare procurauerit, atq; ad Religionem cum omni instantia redire quæsierit, si non fuerit receptus, posse tutò remanere in sæculo, quia fecit quantum potuit. Tenetur tamen eiectus extra Religionem seruare omnia, quæ statui sæculari non repugnant, vt sunt ieiunia, horarum recitatio, &c. si autem sunt incompossibilia, vt obedientia, quæ debetur Episcopo, paupertas, quia tenetur vitæ consulere per adquisitionem, & retentionem bonorum non obligatur. Authores multos congerit. *Hieron.Roder.resolut.57.num.6.*

Quærendi sunt. Respondeo quarto. Religio debet quærere suos eiectos, illosq; spontè redeuntes recipere, *dummodo tamen in expulsis huiusmodi sit euidens spes emendationis*, vt ait decretum, sed quia rem hanc citatis locis examinauimus, eo lectores remitto.

Quæstio sexta. An, quia decretum de eiectis ad omnes Religiosos extenditur, extendantur pariter decreta Clemẽtis VIII. de reformatione regularium.

Decreta Clementis VIII. ad omnes extẽdi videntur. Respondeo, Videntur extendi ex verbis decreti, quod incipit. S. *Cong. &c. regularium eiectorum, & fugitiuorum Statui consulere, &c. censuit primò esse innouandas Constitutiones, & decreta generalia S. M. Clem. VIII. ad regularium reformationẽ, & nouitiorum receptionem, &c.* pari igitur passu extenduntur ad omnes, & iure quidem, quia vbi extenditur ratio, extenditur lex, & vbi locum habet ratio, habet locum dispositio legis, *l. illud. ff. ad l. aquil. l. 3. in princ. ff. de iniust. & rupt. testam. §. duorum.* sicuti ratione correcta, censetur etiam lex correcta, *Glos. in l. 1. ff de leg. tut. l. quod dictum ff. de pactis, & ibi Bart.* & alia multa, quæ ad hoc ab Authoribus congeruntur. Ratio autem, quæ ista decreta connectit, est, impedire mala, quæ sollicitãt expulsionem, & fundant incorrigibilitatem; hæc autem reperiuntur in omnibus regularibus, ergo debent remedia ad omnes extendi, quæ in reformationis decretis reperiuntur, ordinatis ad impedienda mala, & conseruandam disciplinam regularem. Quæ ratio excludit responsionem, quæ dari posset, nimirum non extendi, nisi ad illas Religiones, quas Clem. VIII. reformare voluit, & non ad alias. Nam si in omnibus reperiri possunt incorrigibiles, etiam omnes obseruare debent decreta, quæ impediunt incorrigibiles.

Oppositũ est probabilius. Contraria tamen sententia probabilior est, nimirum, quod Reli-

Religiones illæ, quæ exceptæ fuerunt ab eodem pontifice à prohibitione recipiendi nouitios, & ab assignatione Conuentuum, non tenentur ad obseruantiam decretorum Clemẽtis VIII. pro refor. regularium. Ratio sumitur ex fine, quia cessante fine legis, cessat illius dispositio. *l. si vno anno. ff. locati conducti. c. magnæ de voto, & voti redemp. vbi Abb. num. 14. l. 1. ff. de condit. causa data, causa non secuta. l. pecuniam. C. de condit. ob causam datorum. Barbos. axiom. 48. vsque ad num. 24.* finis autem illorum decretorum est reformatio regularium, vt patet ex titulo, idest illorum, qui tali reformatione opus habebant, vel habent; non enim reformantur, nisi disformati, quia *Reformare* est rem in pristinam formam reducere, teste *Budeo* apud *Hermogenem in l. vectigalia. ff. de publ.* & apud *Vulpian. in l. iuris gentium. §. adeò autem. ff. de pactis*. Declarauit autem Pontifex, quos reformatione indigere cognouit, illos scilicèt, quibus nouitios recipiendi facultatẽ ademit, vt in proemio Constitutionis *Regularis disciplinæ* manifestè protestatus est, sicuti è contrario in decreto, quod incipit *Sanctissimus in Christo Pater* excepit illos, qui reformatione nõ indigebant. Et quod exceptas Religiones reformatione non indigere iudicauerit, decretaquè illa ad reformationem disformatarum ordinauerit, patet, tum ex claris verbis eiusdem Clemẽtis §. 57. decretorum. *Vt autem* (inquit) *hæc decreta, donec alia, quæ pleniorem reformationem faciunt, edantur, ab omnibus obseruari possunt*, vide quomodo illa solum edidit in ordine ad reformationem. Tum etiam ex connexione immediata illorum cum prohibitione de non acceptandis nouitiis, hanc edidit 20. *Iunii* 1599. & decreta reformationis 25. *eiusdem mensis, & anni*. Valet autem argumentum ab ordine titulorum. *Innocent. de tutela, & titulo sequenti. Bartol. in l. idem labeo fin. ff. de rerum amot.* & sic in facto vidi seruari apud aliquas Religiones exceptuatas, quæ nouitios educant sine Clementinis legibus, sed more veterum, etiam si multa faciant, quæ in illis continentur, nõ quia in decretis, sed quia in ipsarum Constitutionibus ea ipsa continentur, & continebantur, antequam Clemens VIII. sua decreta edidisset.

Reformare, quid sit.

Confirmari potest ex multis decretis, quæ vix, aut ægrè accomodari possunt aliquibus religionibus exceptuatis, sumamus Chartusianos, isti lectores, & concionatores non habent, qui à chori seruitio eximuntur, lectionem casuum conscientiæ non faciunt. Primam, & secundam mensam non instruunt, nisi rarò. Bo-

Decreta Clem. ab omnibus obseruari non possunt.

na

na Cœnobiorum secundum ea, leges non administrant, lampadē in dormitorio non accendunt, Cellis particularibus,& caminis vtuntur, Conuentus pro recipiendis nouitiis, nec assignatos, nec ad formā Clementinam tenent. De examinatoribus ad confessiones,& prædicationes de appendenda tabella pro diurni operis nunciatione, de reductione horum decretorū inter suas Constitutiones, nec locuntur, imò nec exequi, statu ipsorum inspecto, possent. suis hucusque immutatis Statutis viuunt, & sicut istos non ligant, neque alios similes, non tantum materialiter ex tali Instituto, cui inepta sunt, sed etiam formaliter ex intentione Legislatoris.

In claris non est opus coniecturis.

Si dicas in claris non indigemus coniecturis,& in manifestis nō est opus probatione,& expressione. *l.1.ff.de restit. in integ. & ibi Bart.l.1 ff de exercitatoria. Speculator de Actore V. sed quid si iste. l.continuus.§.cum ita ff.de verb.oblig.l.ille, aut ille.§.cū in verbis. ff.de l.3.* sed decreta Clemētina clarissimè apparent lata pro omnibus, do titulum. *Decreta pro reformatione regulariū tàm Monachorum, quàm Mendicantium cuiuscumq. Ordinis,& Instituti,* & quàm vniuersalis sit, omnesq. comprahendat, docet dictio *cuiuscumq.* de qua *Barbosa dict.317* & ex proemio, ac rubrica optimum sumitur argumentum. per *Barbos. Axiom.192.loco 91.& 98. per totum.* Ad hęc vanum fuisset, Vrbanum VIII. innouasse decreta Clementis VIII. & præcepisse sub grauibus pœnis ea legi, & obseruari ab omnibus indifferenter, si maior pars regulariū non comprahenderetur argumento *c si ciuitas V. ne vil pl̄ai de sent. ext. in 6. Abb. in c.fin. de iure patr.& glos. in c.quamquā. de vsur. in 6. Io. And. in c. odia de reg. iur. in 6.* Non enim debet exponi ludibrio lex. *Bald. in tract. de Schism. col.3. Spec. de Aduoc.* ait enim decretum in fin. *§. nequa verò difficultas. Seriò mandat, vt illa diligenter obseruent, atq. obseruari procurent in omnibus Cœnobiis, Monasteriis, Collegiis, & domibus quorumcumq. Monacorum, ac Regularium, vbicunq. locorū existentibus, efficiantq. vt tàm decreta supradicta fel. rec. Clem. VIII. quā præsētes ordinationes in singulis eiusmodi locis, bis saltē in anno legantur in publica mensa*, ex quibus fit tale argumentū, omnes ad vnū regulares bis in anno tenētur legere decreta Clem. ergo omnes illa obseruare tenētur, consequētia est euidens, quia publicatio legis ad illius obseruā-

Publicatio ad obseruantiā legis dirigitur.

tiam dirigitur, cū ignorantes non obliget, sciri autē non possunt, nisi publicentur. *l fin. § fin. & ibi Bald. C. de caduc. tollenda. l. fin. ff. de decretis ab ordin. faciendis. Bart. in l. inter omnes ff. de furt. § re-*

ctè

Bl. Bald. in l. leges sacratissima. C. de leg. Alciat. de praes. reg. 3. praes. 31. n. 5. Suar. lib. 4. de l. c. 12. à n. 13. & est communis in *c. 2. de Constit. Castro de l. pen. lib. 2. c. 14. Tiraq. lib. 1. de vtroque retractu.* §. 35. & quod prius esse debebat *c. Apostolicae. de cler. excom. c. vt animarum de const. in 6. c. si vir. de cognat. Spirit. & ibi glos. Hier. Rodr. resol. 90. n. 21. & infra.* Si igitur applicantur media, intenditur finis. *c. exit. de verb. sign. in 6.* hic autem est obseruantia decretorum. Tandem id ipsum suadet necessitas, quae reperitur in omnibus Religionibus de praedictorum decretorum cultura, quia sunt vniuersalia, disciplinam regularem promouentia, iusta, pia, & quibuslibet accomodata, & accomodanda, ergo applicari debent, vt fomenta, & remedia, quod S. Sedes Apostolica intendit & valet. Maxima illa legalis, legem extendi ad omnes casus, quibus aptatur legis ratio, & habere locum in dispositionibus, vbicumque locum habet ratio legis, etiam si dispositio strictè loquatur, & simus in materia correctionis, ne dum in fauorabilibus, cuiusmodi est reformatio regularium. *Glos. in c. quoniā frequenter. § porro. vt lite non contest. & in c. cupientes. § denique de elect. in 6 & c. 1. de elect. Domin. à S. Gemin. cons. 39. Crauet. consil. 227. n. 6. Valum. 2. Bald. in auten. quas actiones. q. 3. C. de Sacros. Eccles. Paulus de Castr. in l. si verò. §. de viro ff. solut. matr. Curtius senior. cons. 81. col. 1. Cornel. cons. 273. vol. 4.* Lex extenditur, quo eius ratio.

Resp. fateor fortes esse allatas rationes, & ex parte oppositas à D. Maranta in hac Vrbe Neapolitana dum pro Patribus Charthusiae super hac materia consultus respondissem an. 1646. de mense Augusti, attamen non tantas, quę potuerint positam conclusionem conuellere, nam ad maximam illam extensionis legis ad rationis mensuram, dico pati multas exceptiones, vt videre est apud *Bar. in l. non dubium. C. de legib.* & ad satietatē *Bertacb. V. extensio* Statuti. praecipuè *à n. 10. extensio Statut. ex paritate rationis. & to. 1. com. opin. iuris tit. 17. à nu. 112.* & missis aliis patitur illam, quod lex non extenditur, nec ad non comprae- hensa, nec quo legis ratio non pertingit, in eo nimirum casu, quo lex est inducta fauore certarum personarum. *argum. leg. penult. ff. de Constit. princ. cap. sanè de Priuil. cap. Constitutus. de concess. praebende. Bartolus in leg. 1. C. de iuris, & facti ignor. & argum. leg. non possunt ff. de leg. & in leg. cum quidam ff. de liberis, & posth.* Regulares autem exceptuati non sunt comprahensi in reformatione, tamquam illa non indigentes, & illa decreta lata fuere ad fauorem personarum, quae reformari opus habebant, Quando valeat.

bebant, & ideò extendi ad alias non debent, cum hoc sit extra mentem legis, & licèt vtilia, & optima sint, non propterea affirmare debemus, quod ad illa teneantur, quia nemo tenetur ad illud, ad quod iure non obligatur, etiam si sanctum sit, & si hoc semel admittatur, nulla erit religionum distinctio, quia quælibet habet sanctum Institutum, quod tamen non est medium necessarium omnibus perfectionis adquirendæ, vel conseruandæ.

In claris, &c. quomodo intelligitur.

Claritas dispositionis, quæ coniecturas excludit, valet in iis, de quibus est sermo, & saltem declarari debent, quia etiamsi titulus vniuersalis est, & de omnibus indistinctè loquatur, vnde non admittit distinctionem. *l. de pretio ff. de publ. l. 2. & ibi Bart. ff. de off. præsid l. 4. ff. de condict. ob caus. § si liber homo. l. liberti. ff. de iure patron. l. adigere. § quamuis. l. 4 in fin. ff. de off. præsid.* Glos. *in l. prospexit ff. qui & à quibus.* Debet tamen restringi causa vitandi absurdi. *Clement. literas. & Clem. auditor. de rescript. Bart. in l. furti. § pactus. ff. de infam.* esset enim applicare remedia non indigentibus, & extra chorum saltare, & licèt lex habens præfationem generalem, debeat generaliter intelligi. *Bart. in l. 1. §. idem. ff. de iuris & facti ignor.* & legum Rubricæ, vt authéticæ allegari possint. *Specul. de disp. & alleg § 6. V. & nota. Barbos. loco 98.*

Præfatio proemiū, Rubrica quid valeant.

Attamen nō licet sumere argumentum ex verbis narratiuis alicuius legis, aut ex narratione facti expositi, nec in sensu directo, nec in contrario. *Glos. in l. vn. ff. quando non petente parte. Ias. in l. 1. 38. n. ff. de offic. eius*, & communem dicit *Bonacos.* & rubricæ, ac proemia multoties vniuersaliora sunt nigro, & Constitutione, & regulari debent à contentis in legibus, quibus præmittuntur, & non operantur vltra disposita, & intentionem disponentis, & dictiones vniuersales, quales sunt *omnis, quicumque, quilibet*, licèt comprahendant omnes casus, & personas, restringendæ tamen sunt ad personas habiles, vt ex multis limitat cit. *Barbosa dict. 317. n. 12.* apud quem *Tusc. lit. D. concl. 352. n. 9 post Apostillatorem ad Romanum cons. 31.* ait. *In odiosis, & vbi constat de mente disponentis verbum*, quicumque *restringitur ad similia, & ad habiles, & ad vnum tantùm*, idem affirmat. *Paris. de confid. benefic. quæst. 5* *num. 51. & idem Barbosa num. 13.* refert restrictionem supradicti verbi *quicumque*, nimirum ad subiectam materiam signatè, vbi simus in odiosis, & in ijs, quæ sunt maiora expressis, *& num. 19. & vlt.* quod expressi tantum intelligantur, vt si quis constituatur Procurator in certa causa contra Titium,

tium, & dicatur, in omnibus alijs causis, intelligitur contra Titium, non alios, ita dispositio Clementina comphræhendit omnes ad vnum, sed qui reformandi erant, & licèt hoc expressè non appareat, sufficit, contineri tacitè, & deductiuè ex mente Legislatoris; taciti enim, & expressi, idem est iudicium, & virtus. *l.cum quid ff.si certum petatur. l.quod ad certum ff.locati. Felin.in cap.ex literis.de fid.instrum.* Cefalen.*cons.*272.*n.*88.*vol.*1. *& cons.*157.*num.*46.*ibid.* Taciti & expressi idem est iudicium.

Quod autem adducebatur ex publicatione, & innouatione, & obseruatione eorundem decretorum, præceptis ab Vrb. VIII. omnibus regularibus. Dico, ad lecturam decretorum bis in anno teneri omnes sine exceptione, nec inde fieri extensionem decretorum ad exceptuatos; quia sicut innouatio, & confirmatio non facit, vt dispositio vetus comprhendat non comprehensos, sed relinquunt illam in terminis, in quibus erat. Quia *innouare* non est, denuò condere, sed restituere. per *Cardin.in Clement.dudum.initio.de sepulturis.* & *Confirmare* . est addere robur actui, non autem extendere. *Iason. in l.more.col.*8. *ff.de iurisdict.omn Iudic.* & videre est in *cap.penult.de iureiur.* & confirmatio nihil de nouo tribuit. *Decius in rubr.de confirm.vtili, vel inutili.Oldradus cons.*154. *Franciscus Aretin.in l moribus.col.*1.*ff.de vulgari, & pupillari.* C*ardin.in Clement.*1.*§.*2.*notab.*22.*de iur.iur.* Cum ergo constet Vrbanum non declarasse comprahendi sub decretis Clementis exceptuatos ab ipso Clemente, certũ est, confirmasse illa, prout edita fuere, & sic mandans publicari, voluit obligare ad illorum obseruantiam, quos idem Clemens arctare voluit, & non alios. Quod autem præcæperit etiã exceptuatis decretorum lecturam, id non fecit ex principali intento, sed accessoriè. Principale enim intentum Vrbani, & S. Cong. fuit, publicare, & obseruandum mandare decretum de circitis, non decreta Clementis, hoc secundum fuit accessorium, & occasionatum, quod non sortitur naturam eius, cui accedit. *Bertach.in Repertorio.* V. *Accessorium.* Accessorium.

Ad hæc cũ maior pars regulariũ reformari indigeat, nõ fuit abs re, imponere omnibus eorũdẽ lecturã, quia maior pars trahit minorẽ, nec fuit opus mẽtionẽ facere de exceptuatis, & nõ exceptuatis, quia intelligẽtia legis canonicis interpretationib. relinquitur.

His addo magnã coniecturam, nam Vrbanus in principio sui decreti ait. *Censuit esse innouandas, & authoritate sua innouat Constitutiones, & decreta generalia S.M. Clem.VIII.ad regularium*

rium

rium reformationem, atq. Institutionem spectantia, ex quo sic argumentor. Receptio, professio, & educatio nouitiorum non fuerunt ordinatæ à Clemente, nisi illis, quibus vetuerat nouitiorum receptionem; ergo Vrbanus illas non renouat, nisi aduersus illos, contra quos latæ fuerunt; ergo cum decretorum obseruantiam mandat, simul, & semel connectendo illa cum decreto de eiectis, illa tantum ordinat ad eos, ad quos materiam nouitiorum dirigit, & idem dicendum est de aliis.

Si tandem opponas talia decreta, vt plurimũ redacta esse inter Constitutiones Ordinum exceptorũ, quæ post Clem. VIII. conditæ, & reformatæ fuerunt, vt apparet in nuperrimis Statutis Ordinis, & reformatorum Obseruantium, quod videtur factum ex 57. Constitutione Clem. VIII. *Curent*, inquit, *ea omnia inter alias eorumdem Ordinum Constitutiones perpetuò valituras redigi*, & in praxi puniuntur talium decretorum transgressores, ergo acceptata fuere ab omnibus Religionibus, etiam exceptuatis, & proinde omnes tenentur ad illorum obseruantiam.

Dico factum fuisse, non vt se obligatos confiterentur, vel vt obligarentur ad illa, sed quia optima visa sunt, sicuti accipimus, ex Regulis S. Basilii, S. Pacomii, S. Benedicti, quæ prudenter ab illis ordinata fuere; quod tamen non infert debitum ad illa, sed quatenus à Religione præcepta reperiuntur, & punit illlorum transgressores, non quia ita Clemens præcepit, sed quia ita Religio disponit. Non iuerim inficias, multos tenuisse se obligatos esse ad decreta Clem. VIII. hæc tamen ignorantia non facit ius. *c. quia diuersitatis. de concess. præb. l. genero. ff. de his qui not. infam. l. si quis ingraui. §. fin. ff. ad S. C. Syllanum, l. generali. C. de tabul. lib.* 10. & in hoc genere multa committunt regulares, dũ de Priuilegiis agitur, putant enim non habere facultatem, quam tamẽ habent, vnde scrupulis, & difficultatibus implectuntur, Priuilegia tamen non propter hoc amittunt, quia remota ignorantia veritatem cognoscunt, & suis iuribus fruuntur.

Quæst. 7. An vbi decreta Vrbani VIII. de eiectis recepta non essent, possent expelli incorrigibiles iuxta veterẽ consuetudinẽ?

Resp. dari aliquas regiones, & nationes, quæ bullas Apostolicas, imò, & Concilia non recipiunt, certum est, vel quia inibi nõ publicantur, vel quia publicatæ non obseruantur, vnde oritur præscriptio, & non obligatio, quia non seruantes leges Pontificias, & Imperiales, quæ publicatæ, aut acceptatæ non sunt, vel antiquatæ, & præscriptæ fuerint, nõ peccant, neq. actus facti contra talẽ

præ-

præscriptionem sunt inualidi, nullâ incontrariũ lege resistente. Et quod lex suam substantiam à populi acceptatione sumat; aut saltem roboretur accidentaliter, communissima est canonistarum sententia in *c.1.de tregua & pace.* & legistarum *in l 32. ff. de legib.* vbi Iulianus ait *Cum ipsæ leges nulla alia causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sunt. Nau.c.23. num. 41. Rodrig. tom. 1, quæst.6. art.9. Maior. in 4 d. 14. quæst.4. Armil. V.lex.nu.11. Azor.lib.5, cap.4.to.1. Driedo lib.1. de libert.christ. cap.9. consid.2. Nauar.item consil.1 de constit.q.5.* Hinc Gratian. d.4. ait *Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur, cum moribus vtentiũ approbantur.* Neque multum facessit negotij ratio in oppositum, quod cum populus in Regem suam authoritatem contulit, non habet vnde reluctet legi, quæ promulgaretur. Non inquam valet. Quia ex praxi, & experientia perpetua Populus reseruauitq; sibi facultatem acceptandi, vel non acceptandi leges. Ideo suo iure vtitur, cum non acceptat. Quod autem hoc sibi reseruauerit, patet ex eo, quod, quando legem non acceptat, illa nullam vim sortitur: & hoc est inclusum in ratione intrinseca populi, nec contra illud disputare valet, & Princeps id sciens, & videns, volens nolens tacet. Hinc in Gallia non fuit acceptatum Conc. Trident. & multa fiunt contra illius præscriptum. In Belgio, & Germania non est acceptata bulla de alienatione rerum ecclesiasticarum, saltem quoad pœnas. *Thesaurus V. alienatio cap. 1. num. 2.* & alia huiusmodi, igitur potuit non acceptari decretum de eiectis. quod multo inferius est bullis apostolicis.

Dico igitur, si Generalis alicuius religionis, quæ in sola aliqua regione concluditur, in qua tale decretũ acceptatum non fuerit, aliquem, seruatis iure communi, suisque statutis expelleret, valere expulsionem. Si autem sit generalis, qui gubernet religionem diffusam in aliis etiam partibus, in quibus decretum esset acceptatum, vel publicatum, non posset, nisi conditionibus decreti seruatis expellere. Ratio est, quia cum expulsio collata sit generali, ille, si sibi sit intimata ista noua dispositio in aliqua parte suæ religionis, non poterit contra illam operari in alia parte. Quia arctatio sequitur personam generalis, non locum, sicut solet fieri aliquando cum regibus plurium regnorum, qui in vno, puta Castellæ, faciũt, quæ facere non possent in Cathalonia, vel Aragonia, aut Sicilia, isti enim capiunt regna cum his

S le-

legibus: generales autem cũ fint immediatè subiecti Sedi Apostolicæ, illius leges obseruare tenentur, quando eisdem legitimè intimatę fuerint. & sic non possent illas seruare in Italia, et non in Gallia, quia vbique ligatam iurisdictionem habent. E conuerso. alius generalis, qui in sola Gallia v. g. resideret, & vellet inibi aliquem expellere, supposito quod tale decretum ibi acceptatum non sit. quod tamen ignoro, quia non publicatum, vel ob alias causas, tunc eius iurisdictio impedita non esset. Videtur doctrina ex mente Clem. VIII. deduci, qui disponens de non recipiendis nouitiis, dispositionem intra Italiam, & insulas adiacentes coercuit. Cum ergo Vrb. 8. mandet in decreto de eiectis, decreta Clementis vbique publicari, certum est, non intẽdere, quod vltra montes extendantur. Cæterum si aliquis eijceretur in partibus, non seruata forma præsentis decreti, puto posse eiectum ad Sedem Apost. appellare, à qua sine dubio releuaretur, stante publicatione facta in curia, quæ de iure sufficit ad afficiendos subditos pro obseruãtia, quãtum est ex parte sua. *Siluest. V. lex. quest. 6. Suar. 3. de legib. cap. 16. num. 10. Vasqu. disp. 156. cap. 2. in primam secundæ S. Tho. Valent. to. 2. disp. 7. q. 5. punct. 5. Rodrig. tomo 1. q. 6. art. 4.* licet *Abb. cap. 2. de constit. num. 7. Armilla V. lex. num. 11. Nauar. cap. 23. nu. 44. Sot. de iust. lib. 7. q. 1. art. 4. Mol. tom. 2. disp. 395.* dicant eandem esse rationẽ de lege Papę, & Imperatoris, & non obligare, nisi publicetur, non in sola Curia. sed etiam in omnibus prouinciis. ex *cap. 1. de concess. præbendæ.* dicente. *Lex, seu constitutio, & mãdatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam peruenerint eorundem, aut nisi post tempus, quod ignorare minimè debuissent* Quod est duorum, vel 4. vel 6. mensium, pro regionum distantia. Sed missa hac quæstione, certum est, eiectum (vbi non fuit receptum decretum, & propterea non seruatum) si recurrat ad sedem Apostol. omninò restituendum esse in integrum, quia iudicari non potest, nisi secundum leges iam publicatas,

CAPITVLVM XX.

De Pœnis Ludentium.

INSOLENS quoad regulares materia, quantum in se est, ad vtrumlibet nata, nisi fine, persona, loco, tempore, qualitate, modo, & abusu vitietur. ex *Caiet. V, ludus*. Et dixerat Imperator Iustin. lib. 3. *C. de aleatoribus, & alearum vsu. l. alearum initio Alearum vsus* (inquit) *antiqua res est, & extra operas pugnatorias concessa. Verum pro tempore abiit in lacbrimas.* Nos vniuersalis quædam prælibabimus, quantum sufficiat ad declarationem statuti sequentis *in c. 7. §. 5. nu. 67. Nullus Fratrum aleis, aut taxillis ludere audeat, sub pœna carceris, arbitrio superioris, & priuatione suffragiorum iuris per triennium.*

Quæstio I. Qui ludi sint vetiti, & quo iure, & specialiter regularibus. Pœna Fratrum ludentiũ.

Respond. in citata l. *alterum*, prohibetur omnis ludus, quinque exceptis. *Hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis, vel in priuatis domibus, vel locis ludere, neque in genere, neque in specie.* sub pęna restitutionis lucrati, vetitę actionis ad petendum, destinatę iurisdictionis Episcopis, & iudicibus ad inquirendum, & determinatæ quantitatis ad ludendum vnius scilicet solidi in ludis permissis, quod extendit ad Episcopos & Clericos, sub triennali amotione à Ministerio, & detrusione in Monasterium l. interdicimus. C. de Episc. & cler. lib. 1 tit. 3. *ad tabulas (inquit) ludere, aut aliis ludentibus participes esse, aut inspectores fieri, aut ad quodlibet spectaculum, spectandi gratia venire.* quæ ad verbum sumuntur ex *auth. coll. 9. tit. 6. nouell. 123. c. 10. Vt autem omnis ecclesiasticus.* & fusius ff. de aleatoribus, vbi multa ordinantur circa ludos concessos, & vetitos. & hæc quidem de iure ciuili. Vbi de ludis in iure ciuili.

De iure autem canonico d. 35. c. Episcopus, & can. 41. & 42. apostolorum decernitur. *Episcopus, aut presbiter, aut diaconus, qui vel alea, vel ebrietatibus indulget vel desinito, vel deponitor. Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit, vel desinito, vel a Communione seiungitor. similiter & laici* confirmatum ab Innoc. 3. in Concil. Later. & refertur *in c. clerici officia, de vit. & hon. cler.* illis verbis *Ad aleas, & taxillos non ludant, nec* Vbi in iure Canonico.

huiusmodi ludis intersint. renouatum in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. de reform. *statuit* (inquit) *cap. synodus*, vt quæ aliàs, &c. de luxu, commessationibus, choræis, aleis, lusibus, &c. obseruentur, & sess. 24. cap. 12. de refor. circa fin. *Ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusquè abstineant.* quibus in locis ludus inter peccata recensetur, quæ maximè vitæ, & honestati Clericorum repugnant.

2. Hæc omnia regularibus triplici capite prohibentur, & quia laicis, & quia clericis, inter quos veniunt, prohibentur, & tandem quia vtrisque regulares perfectiores esse tenentur, qui est sensus cit. *Trid. sess. 22. cap. 1.* probantis eleuationem vitam Clericorum supra laicos. *cum enim* (inquit) *à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur in eos, tanquam in speculum reliqui oculos coniiciunt, & ex iis sumunt, quod imitentur*, & paulo post. *leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem.* Mitto particularium Religionum Statuta, cum satis superque per citatos Canones adstricti reperiantur, de Religione autem minorum iam diximus, sed ad particularia descendendum est.

Prima difficultas. Quæ ludorum genera sint prohibita.

Qui nam ludi sint vetiti. Resp. qui fortunæ, & sorti innituntur, non quæ viribus, & ingenio, ita omnes Doctores in citatis legibus, & canonibus. præcipuè *Azor. in leg. 2. de aleator. Rosellus de Rosellis cons. 46. num. 3. & 4. inter Crimin. Ziletti vol. 2.* & notatur in *leg. fin. ff quarum rerum actio, non dant. §. 1. & in leg. in executione. ff. de verb. obligat. & leg. si gratuitum. & ibi glos. ff. de præscriptis verbis, §. fin, & in leg. solent. & leg. quibus. d. ff. de aleat.* & ideò cum fortunæ imputentur euentus, solent in his ludis multa mala committi, specialiter blasphemiæ. *Innocentius in cap. plerique de immunit. Eccles.* & Rixæ. *Dionisius de Perusio cons. 49. inter crimin. Zilet. vol. 1. num. 2. 3. 4. Diaz. in praxi cap. 73. num. 1.* apud quem *Hostiens. in Summa titul. de excess. Prælat. § clarius. Antonin. 2. par. titul. 1. cap. 23. § 6. Petrus Rauennas in alphabet. aureo. V. ludus. Salsed. in addit ad Diaz. V. perpetrari solent.* apud quem *Ioannes Sales Bettensis. Paris de Puteo, Io. Bapt. Caccialupus, Steph. Constantius, Troilus Maluecius, Iodocus Dombouderius, Tho. Gram. Frant. Alozer additionator ad Didac. Perez.* hi omnes numerant mala, quæ ex istis ludis proueniunt, qui fortunæ, & casui adnituntur, Qui autem fundantur in viribus corporis & ingenii, non sunt prohibiti, vt sunt Astiludia, Digladiatoria, Luctæ, Iactus

lapi.

lapidum, curfus, & inter hos numerantur fchacchi, qui pugnam quandam repræfentant, & nullo iure funt prohibiti, ne dum fæcularibus, fed etiam Clericis, & Religiofis, *vt d. Salfedo, citatis Io. Andreæ in c. Clerici. de vit. & hon. Cler. Glof. in l. interdicimus. Authen. de facrof. Epif. & C. de Epif. & Cler. Odofredo, & Alberico ibid. Archid. & Præpof. in d. c. Epifcop. d. 34. Innoc. in c. lator. de homic. Abb. in d. c. Clerici. Bertach. in tract. de Epif. Auguft. ad Angel. de malef. V. metidore di mali dadi. Clar. §. ludus. V. quæro nunquid.* cum communi.

Qui autem fint ludi fortunæ ex omnibus fupra recentitis, patet effe *Aleas*, & *Taxillos*, qui etiam alearum nomine veniunt, quibus fortunæ periculo ludimus, & fic accipitur in ædicto Prætoris. *l. 1. in tit. de aleat.* & dixit *Paul. lib. 26. de iniur.* & adnotauit *Prateius*, & communi appellatione omne fortunæ periculum *Aleam* appellamus, hinc tritũ illud Cæfaris Rubiconem trãfeuntis, *facta eft alea*, & hac ratione, quoad ludos complectitur *Talos, Tefferas, Tabulas* vulgari nomine *Carte*, quibus indicibile eft, quam perniciofi Reipublicæ ludentes euadant, ita vt dixerit *Gothofredus ad l. 1. C. de aleat. Tantùm differre Aleatores à Tefferariis, quantum fures à latronibus*, & aleatorem quantum in arte eft melior, tantùm effe nequiorem; & fic in Statuto prohibetur ludus *alearum, & taxillorum*, ideft omnis, qui fortunæ periculo nititur, quocumque nomine vocitentur. Ludi fortunæ. Cæfaris dictum. Notabile dictum.

Secunda difficultas: Quæ culpa fit ad ludos vetitos ludere, & quibus pœnis punibilis. Ludere eft peccatum.

Refp. regulariter eft peccatum mortale. *Sot. de iuft. lib. 4. q. 5. art. 2. Diaz citatus n. 1. & 2. Sanch. lib. 1. opufcul. c. 8. dub. 28. n. 7. Hugo, & Turrecr. in c. Epifc. d. 35. Caiet. & Angelica V. ludus.* & hoc elicitur tum ex iactura temporis, & bonorum, tum ex damno, quod Reipublicæ infertur, cum per ludos iuuentus corrumpatur, & mille malis exponatur, tum ex pœnis fancitis in Canonibus, & Legibus, quæ funt grauiffimæ, quas breuiter ex *Bertach. V. ludus. n. 39.* recenfeo Primo: Domus in qua luditur, debet publicari. Secundo iniuria illata ludenti, occafione ludi non eft punibilis. Tertio furtum factum in domo, in qua luditur, non habet actionem ad pœnam, & reftitutionem. Quarto tenens domum ad ludendum, poteft puniri à Iudice arbitrariè, carcere, compedibus, ac etiam qui vident ludentes, qui docent, qui pecunias ad ludendum accomodant. Quinto contractus celebrati inter ludentes non valent. Sexto vincens in ludo, non facit rem Pœnæ ludentium.

ſuam, quia iniuſto titulo adquirit, & tenetur reſtituere, etiamſi ſint tranſacti 50. anni, adeovt non currat præſcriptio longiſſimi temporis, maximè ſi ludat cum filiis familias, ſeruis, religioſis, qui rerum dominium non habent, & hoc non tantùm in foro exteriori, ſed multo magis in foro conſcientiæ. Septimo qui vincit, nullam habet actionem in rem ludo quæſitam. Octauo. luſores publici, ideſt, qui cum diuerſis ludunt, & ad longum tempus, & ad magnam quantitatem ſunt perſonæ viles, & infames. *c. inter dilectos. de exceſſib. Prælatorum*, vnde à teſtimonio repellendi ſunt, & inhabiles ad ſuſcipienda beneficia. Nono Clerici deponuntur ab officiis, & dignitatibus. Decimo Religioſi noſtri priuantur officiis, & arbitrariæ pœnæ ſupponuntur. & vndecimo puniri debent Franciſcani ludentes pœnis proprietariorum ob paupertatis votum, & nummorum prohibitionem. *Duodecimo* iiſdem, & grauioribus pœnis puniẽdi ſunt, qui domos ad publicos ludos lucri gratia accomodant. Ex quibus peccati grauitas emergit, & quam reprahenſibiles ſint Principes, qui publicos ludos permittunt, peiores permittẽtibus lupanaria, quia hoc iuſtificari poteſt ad vitandum maius malum, & humanæ fragilitati aliqua ex parte conniuendum, at permittentes ludos ipſiſsimas peſtes in Ciuitatibus alunt, & omnium malorum catenam nectunt. Mercari volentes ex animarum periculo, & pauperum familiarũ perditione. Nec ſibi perſuadeant habere authoritatẽ ſupra hoc ius, quia eſt diuini, & naturalis fori, malum quod ex ludis oritur, & tã permittentes, quàm ludentes ſunt in malo ſtatu, cùm ſint cauſa proxima peccatorum, nimirum blaſphemiarum, rixarum, fraudũ, & in conſcientia ante omnẽ ſententiã tenentur reſarcire damna, quæ colluſores patiuntur, niſi ipſis reſarciant. *Sanch. cit. dub.* 21. *n.* 1. *&* 2. *Menoc. de arb. caſu* 399. *n.* 18. *Paris de Put. de ludo. nu.* 46.

Dixi regulariter, quia tales culpæ, & pœnæ non inueniuntur in ludis conceſſis, non in iis, vbi non adeſt periculum talium peccatorum, nõ vbi conſuetudo abrogauit pœnas ciuiles, vel canonicas, non vbi fiat animi gratia, & ad refocillandas vires, ac priuatim, & ſine ſcandalo, & non ſubſit auiditas lucri, &c. *Abb. in in cap. inter dilectos* 2. *de exceſ. Prælat. cum Roſ. ibid. & in c.* 1. *d.* 35. *Diaz cit. cum Addition. initio. Nau. in Manuali c.* 19. *num.* 3.

Ludere regularibus quãdo permiſſum.

Quæſt. ſecunda. In ludis regularium, quæ conſideranda ſint.

Reſp. I. Regulares ſubiacẽt omnibus prædictis determinationibus quoad culpas, & pœnas ex paritate, & maioritate rationis.

Reſp. II. Grauius peccant regulares ludendo extra clauſtra, &

cum

cum sæcularibus, quia malitiæ ludi accedit scandalum, & sacri status contemptus.

Resp. III. Ludere parum sine nummis, aut re pretio extimabili, & sine scandalo, & animi gratia, etiamsi sit aleis, vel taxillis, non est grauis culpa in fratre minore, ad summum esset venialis. Quia intantum est vetitus ludus inquantum prohibitus in vtroque iure reperitur, & quia est seminarium malorum, & nobis ob paupertatem interdictus, ergo ab his malis circumstantiis depuratus, non erit noxius, quapropter Authores citati in fine præcedentis quæstionis affirmāt Clericos, supra quos Franciscani nō habent obligationem maiorem, nisi ex regula, nō peccare mortaliter, nisi id faciant frequenter, & ex consuetudine, vnde nomen lusorum, & aleatorum nanciscantur, idest eorum, qui ludū Aleæ exercent, quiquè se quocumq. ludendi genere fortunæ volubilitati committunt, ac pecuniam, & tempus amittunt, & hanc esse mentem legum, inquit *Prateius*. An autem dicatur lusor, qui semel, aut bis publicè lusit, declarat *Bart. in proe. ff. declarãdo vim horum vocabulorum. Aleator, Criminator, Calumniator, Mercator.* & quidem Mercator non dicitur, qui vnum solum actum mercandi exercuit, sed ex consuetudine emendi, & vendēdi, vt multis probat *Bertach. V. Mercator. init.* & *V. lusor ante n. 90.* & hoc quidem verū est, si agatur de puniendo lusore, vel aleatore, sed non est verum, si agatur de puniendo illo, qui lusit, nam non tantum puniuntur peccata, quæ ex consuetudine, sed etiam quæ semel, aut bis committuntur, & in vim Statuti absolutè affirmo, puniendum esse fratrem, qui vel semel aleis, vel talis luderet, si id in foro exteriori probari posset, qui vnus tantum lusus, peccatum est, & per Statutum prohibitum, & punibile, si tamen fiat in rigorosa acceptione ludi, nimirum erogatis pecuniis, vel alia re, pretio extimabili, & solummodo excusarem ludentem, iuxta depurationem in hac tertia responsione allatam, quia secundū illam corrigitur omnis venenosa qualitas ludi. Lusor quis

Hinc si frater cum aliquo Prælato, aut Principe familiari, quiquè Religionis authoritatem probè nosset, illeq; optaret fratrem animi gratia sine iactura, vel lucro, nisi oratiunculas, & preces exponeret, secum colludere, posset id sine peccato facere, dummodo absit scandalum, sicuti de tangendis denariis à Principe ad aspiciendum datis, diximus ad *Statuta c. 4.* quod maius, & per regulam rigorosius prohibitum reperitur, cui accedit ratio de paucitate materiæ.

Scandalũ & ausus in ludente. Resp. IV. ad incurrendas pœnas in lusores sancitas, nõ est necessarium scandalum, licèt requiratur scientia, & dolus. Quia in statuto non prohibetur ludus cum scandalo, sed ludus absolutè, & simpliciter. Ergo ita est intelligendum, non distinguente lege *l. de pretio. ff. de public.* & alibi. & sufficit verba statuti ad rigorem verificari. De scientia autem, et dolo patet ex statuto dicente *ludere audeat.* ausus autem scientiam, & dolum importat, ac requirit. *Innoc. in c. cũ medicinalis, de sent. excom & Clem. 1. & ibi Card. de bapt.* Quare si quis nesciat, tales pœnas esse inflictas, & talem prohibitionem esse factam, nõ esset pœna dignus quia cessat ausus.

Paucitas materiæ excusat in ludo. Resp. V. Paucitas materiæ, quę excusaret fratrem à peccato proprietatis, excusat etiam in ludo prohibito. Quia plus obligat votum, et lex diuina, quam statutum. et quando id constaret in foro exteriori, non veniret puniendus. Limito tamen responsionem, nisi id sępè fiat, vel ex consuetudine, quia tunc puniri debet v.g. si aliqui religiosi aleis, vel talis luderent, non dico rem paruam, sed nec pretio extimabilem, vt rosaria, preces &c. vt aliquando in ludis concessis aliquando fieri solet, et hoc facerẽt ex cõsuetudine, in hoc casu dico, istos puniẽdos esse secũ dũ statutũ Quia parũ refert, quod quis ludat nũmos, vel lapides, dũmodo tẽpus in otio tã laborioso, et vitioso, terat, & statut. nõ vetat ludere nũmis, aut rebus valoris, sed ludere absolutè. & hęc est praxis religionis. et dico vlterius non tantũ puniri debere ludentes, sed etiam adsistentes, et commoditatem ministrantes, iuxta superius dicta, ac etiam eos, apud quos alec, vel taxilli reperirentur, quia est ordinatum ad ludum, et nimis dedecet religiosos, et pręcipuè Franciscanos, argumento *cap. 1. de cle. venat.* in quo prohibetur *Cleric. canes, & accipitres ad venãdũ habere* sub suspẽsione triũ mẽsiũ à comunione Episcop. pręsbiter. diaconi, et non nisi, quia ad prohibitam venationem inseruiunt. Sic de aleis, sic de armis, quæ ad rixas, et vulnera ordinantur. Mitius tamen puniendos censeo, quantũ conatus, et præparatio à delicto distant. Nisi quis in hosce, acrius procedendum putaret, tamquam vitiosiores, cum non solum actu, sed habitu, et in animi præparatione ludant. Arma enim clericorum non aleæ, sed lachrimæ esse debẽt. *c. conuenior. 24. q. vlt.*

Nisi fiat ex consuetudine.

Tenere aleas punibile.

Arma clericorũ lachrimæ.

Questio 3. An pena statuti applicanda sit omni ludenti, et ad quemcumq. ludum, etiam in minori delicto.

Resp. cũ duplex pæna imponatur, carceris arbitrarii, & triennalis,

nalis priuationis; circa primam difficultas non militat, quia superior arbitrari potest iuxta grauitatem delicti. Circa II, Dico, non remanere superiori arbitrium de illa moderanda. Quia ea est athoma, & minimo delicto huius generis imposita. adeout si quis luserit semel, hac pæna plectendus est, Licet enim parua materia in hac dispositione non veniat. Et statutum puniens vulnerantem nō intelligatur de modico vulnusculo, vt est cōm. apud *Herculem, de cautione de non offendendo. cap. 27. nu 8. apud Bonacos. p. p. V. statutum* Attamen cum simus in materia graui, currit integra dispositio in vno, sicuti in multis actibus. Nec potest remitti, licet possit excedi ex illa parte, quæ arbitrio superioris comittitur.

Dico etiam posse aggrauari pænas pro quantitate materiæ, ratione violatæ paupertatis, pro habituatione, pro scandalo, in quibus boni superioris discretio, et zelus desiderantur, vt pœnas molliat, & exasperet, prout saluti subditorum. & decori religionis viderit expedire.

Tandem intelligo conclusionem de ludentibus quocumque ludo ex prohibitis, & non aliis.

Specialiter autem censeo arbitrarie puniendum esse religiosum, qui extra terminos regularis recreationis, vel nimis frequēter, vel cum scandalo luderet ludis permissis. Quales essent pilæ, trochi, iactus lapidum, scacchi. Quia etiam permissa vitiātur per malas circumstantias, vt falsè dixit ille, de sua vxore vtente. *Potest quis proprio vino inebriari*. Quænam religio erit illa, quæ suis habens ad ludendum laxaret? quali exemplo afficerētur exteri, si religiosos in claustro, scacchis, troco &c. sæpè ludentes offenderet? quale sandalum foret, si frater minor cū sæcularibus, animi gratia, in platea luctaretur, curreret, & ad scopum iacula collimaret? Certè hunc extra seriem grauius punirem, quam alterum, qui clanculo aleis, & nummis luderet. Quia circumstantia scandali actiui, culpas nimis exageret. hinc Apostolus de iis, qui scandalizantur de esu carnium, *Non manducabo carnes in æternum*, atquè hæc de ludo.

Dictum falsum.

CA-

CAPITVLVM XXI.

De Pœna Triremium.

VLTIMVM religiosæ animaduersionis periculum. Quod in Sacerdotib' nõ esse practicandũ optarunt *Diaz in pract. c.146. nu.3. & ibi Salsedo §. nec faciendum approbo. apud quem Clar. q.70. V. frequens est. Nauar. in c. nullam. 18. q.2. numer. 52.* quos secutus *Peirin. to.1. q.1. c.27. init. q.* multos citat, & damna, quæ ex tali pœna ecclesiasticis proueniunt, recenset. *a §. quarta pars.* Verum quia vsus obtinuit, vt grauissimè delinquentes aliquando triremibus adiiciantur, aliqua circa hanc materiam examinabimus.

Quæstio I. Quam antiqua sit pœna triremium.

Triremiũ pœna quã antiqua. Resp. citatus Diaz putat occasionem habuisse ex eo quod ait *Innocentius in c qualiter, & quando. 2. de accus.* quod Clerici possent condemnari ad metallum, si talis pœna in sacris canonibus sancita reperiretur & quod S. Augustinus sentit de clericis homicidis, potius deputari debere alicui vili operi, vt à delictis quiescant, quam occidi, aut mutilari, quibus ducti Prælati suos delinquentes ad triremes condemnare cęperunt. Verum contra iura affirmat cit. *Peirinus §.2. pars.* Quia excommunicantur Prælati permittentes, aut mandantes clericos à laicis verberari. *cap. Vniuersitatis. de sent. excom. ex Nau. comm.3. de regul. n.52.* Potuit quidem legum ciuilium exemplum mouisse ecclesiast. vt simili pœna suos punirent. Siquidem pœnam triremium ad deportationem ad metalla successisse, affirmant *Follerius capit. 9. prax Diaz cum suo Additionatore. cap.140 & 146.* Cæterum quoad laicos antiquiorem esse, legitur apud *Valerium Max. lib. vlt. c. vlt.* qui publicæ triremis remo affixum refert quendam, qui se vtero Octauiæ sororis Augusti genitum iactabat. cuius meminit etiam Suidas, & Iosephus lib.17. Immo triremium vsum antiquissimum esse patet ex Ezech. c.30. *Egredientur nuncii a facie mea trieribus.* & multò antea Num.24. Balaam ille a riolus vaticinãs de vastatione hæbreorum, ait *Venient in Trieribus de Italia, superabunt Assirios, vastabuntq. hæbreos.* idem enim est Trieris, ac Triremis, id est, nauis triplicem remorum ordinem habens, vt adnotauit *Nibrissensis in lexico iuris V. Trierarcus.* idest nauis princeps, qui nunc vocatur patronus. de qua rè legendus

gendus est *Baysius de re nauali*. quibus addictos malefactores illorum temporum per ea, quæ de præsenti videmus, credere possumus, ante nimirũ, quam eruendorum metallorum vel inuẽtio, vel cupiditas mortales inuaderet. Vel a tempore Tarquinii superbi, vt *Eutropius lib.1.c 10. & Suidas*, Vel Semiramis, vt idẽ *Suidas*, *& Diodorus Siculus* scribunt *in* V. *Semiramis*. Cum sola ad insulas deportatio, vel exilium sufficere visa non fuerint ad coercendos nocentes.

Quidquid sit de antiquitate pœnæ, certum est, receptissimam esse his temporibus, etiam apud Ecclesiasticos condemnationem ad Triremes, & regulares illam loco supplici in nocentes passim arripere. honestante consuetudine insolentiam pœnæ, vel puniendi necessitate, cum vix in carceribus perpetuis coerceri possint. Et accedentibus summorum Pontificum concessionibus, vt scilicet possint Prælati impunè tradere noxios Sathanæ in interitũ carnis &c. etiã si ex accidenti aliquãdo spiritus saluus non fiat. Priuilegia recenset *Peirinus* loco cit. nimirum Pij V. Generali S. Hieron. Hispaniarum, ex *Rodriq.to.2.q.25. ar.1.* vt possit condemnare ad Triremes perpetuò, vel ad tempus suos delinquentes. quo priuilegio alios regulares frui, idem *Rodr.to.1 q.30. ar.16.* docet. & Clem. VII. concedentis Minimis an. 1529. 19. Augusti, vt *sine scrupulo conscientiæ, omni tamen malitia, & specie vindictæ cessantibus* suos subditos ad triremes damnare posse, cum pręcepto S. Obedientiæ capitaneis triremium, vt taliter damnatos in suis triremibus recipiant. & hac ratione non sunt excommunicati. ex eo, quod religiosos a sęcularibus verberandos exponant. Verum opus non erat talibus fulciri priuilegiis, quia consuetudo inducta, superiores ab excommunicatione immunes reddebat.

Quæstio 2. Quibus casibus pœna triremium regularibus infligi poterit.

Resp. Franciscana religio vnico statuto *c.7.§.5.nu.68.* sanxit, *Qui crimen commiserit, propter quod in sæculo mereretur mortem, ad perpetuos carceres, aut ad triremes perpetuò damnetur*. Quæ autem sint delicta morte digna, diximus *sup. c 4. de carcer. §. cir. 19.* statutum est Sacris Canonibus, & communissimæ praxi accommodatum. Quia ecclef. ius sanguinis non habet, ideo vltimo supplicio nocentes plectere non potest, sed iuxta pænitentiales canones clericos coercet, vel in exilium mittit, vel depositione mulctat, vel in monasterium detrudit, vel tãdem ad triremes dam-

Quando regulares triremibus adjiciendi.

Clerici pœnam sanguinis dare non possunt.

damnat. est clarus textus *in c. sententiam. ne clerici, vel mona. In* quo sub censuris & pœnis prohibetur Clericis, ne per se, vel per alios quoquomodo dictent pœnam sanguinis, aut ad alicuius mortem concurrant, doceant, vel operentur. Neq. opponi potest *c. sollicitatores. d. 1. de pænit.* vbi intentanti puero stuprum pœna capitis imponitur, illis verbis *punitur capite; imperfecto, in insulam deportatur.* idest, glossa interprete, perfecto flagitio, decapitatur: imperfecto, in insulam deportatur. Non inquam, quia ista est lex ciuilis ex *lib. 47. ff. tit. 11: de extraordinariis crimin. l. 1.* quam sine proposito retulit eo loco *Gratianus*, vt dicit *glos.* quia cum agat de pœnitentia, impertinens est pœna sanguinis, & deportationis. nō igitur utitur ecclesia vltore gladio. ad quod citat *Clar. q. 70, nu. 4.* verba iudeorum, applicans illa clericis, *Nobis non licet interficere quemquam*. Sed nimis frigidè, quia id erat facti, impediti a Romanis, non iuris, quod maximè habebant hebrei, vt patet in lege Moisi, in lapidatione *Stephani*, & occisione sanctorum. Etiam si dicere possimus, non licere per suam sententiam, bene quidem si degradatum brachio sæculari tradant. Cum ergo aliæ pœnæ, vt detrusionis in Monasteriū, deportationis, perpetui carceris, Mitræ, fustigationis, Gabbiarū non sint in vsu quoad clericos, vt loco citato testatur *Clarus*, cōsequens est, vt triremibus, tamquam securioribus & expeditioribus ad puniendum, prælati vtantur.

Sed quia non satisfactum videtur quæsito per vnum statutum, descendo ad casus particulares.

Quibus casibus Franciscani ad triremes dānandi.

1 Primus pro trino lapsu carnis. *d. c. 7. §. 5. n. 19. Pro tertio autē longiore carcere maceretur, vel etiam ad triremes, superiorum iudicio pro qualitate delicti mittatur.*

2. Pro stupro puerorum. ibid. n. 21. *Si quis de innominabili &c. si tamen de eodem scelere denuò legitimè conuictus fuerit, ad triremes perpetuò, et omninò mittatur.*

3 De sacrilegio ibid. n. 20. *Si quis sacrilegium cum moniali admiserit, ad triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri superiorum arbitrio mancipetur.*

4 De occisione, & mutilatione. ibid. n. 52. *Quod si mors secuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò cōdemnetur,* sub qua pœna militant enormis vulneratio, veneniq. siue per se, siue per alium propinatio.

5 De vulneratione, & morte. Prælati localis, ibid. nu. 53. *Qui prælatum localem gladio, aut baculo, vel alio quopiam instrumen-*

to percusserit, & mors secuta fuerit, ad triremes mittatur Superiorum arbitrio.

6 De percussione Prouincialis. ibid. *qui verò Prouincialem quoquo modo etiam leuiter percusserit, generalis arbitrio, ad triremes mittatur.*

7 De eiusdem vulneratione ibid. *si autem gladio, vel quouis alio instrumento, siue mors secuta fuerit, siue non, ad triremes omninò, & perpetuò mittatur.*

8 De leuissima percussione generalis. *Quod si quis generalem ipsum etiam leuissimè percutere ausus fuerit, is perpetuò ad triremes mittatur.*

9 De incorrigibilibus, ibid. num. 60. *Vel expellantur, vel ad triremes iuris ordine condemnentur.*

10 De grauissima apostasia reiterata. *cap. 2. §. 10. numer. 15. Tertio vel extra ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad triremes per decemnium condemnetur*, qui omnes casus in nostram *practicā criminalem, titulo de applicat. pœnarū* redacti sunt, quos iuuat, per aliquas considerationes examinare, vt in re grauissima nō erremus, iis exceptis, quæ in *Cap. de pœna carceris* adduximus.

Circa primum venit considerandum, an diffinitorium possit triplicantem fornicationem ad triremes perpetuò condemnare.

Resp. de hoc egimus. *cap. 2. quæst. 5. resp. 6. & cap. 14. quæst. 6. diff. 3. § quæres an arbitrium*, & negatiuè sentiensum censeo, quia fornicatio non est delictum capitale, quod mortem mereatur, sed suspensionem, vel ad summum, depositionem in Clerico, & in laico per ius Canonicum arbitrariā punitionem, & per ius ciuile (etiam si sit peccatum mortale) nullo modo punibile. *Clar. §. fornicatio num. 1. & 3.* cum ergo perpetuæ triremes succedant pœnæ mortis, sequitur, quod ob fornicationem non possit quis ad triremes damnari. Quod dictum corrigo, nisi sit taliter circumstantionata, vt hanc pœnam mereatur, nimirum publico, & notorio scandalo, si cum muliere nobili, ac conspicua. vnde vindicta à coniunctis timeatur, vel si reuersus è triremibus fornicator compareat, dedecus Religioni succedat apud potentes, & magnates, vel etiam si ob tale delictum è Religione expellendus esset, nulla emendationis spe affulgente, quo casu expediret pro bono publico Religionis fornicarium in perpetuum relegari. his stantibus putarem posse condemnari in perpetuum, (Fornicatio non est delictum capitale,)

proue

prout in simili sensu in *c.14.citato.* & ideò in Statuto ponitur *pro qualitate delicti*; non enim qualitas accipienda est de ipsa fornicatione, quia iam delictũ supponitur, sed quoad circumstantias.

Verum tamen est, nomine fornicationis in Statuto venire etiã stuprum, incestum, adulterium, quia cum de solo sacrilegio separatim agat, & aliæ species peccatorum carnalium sint possibiles, censetur sub nomine fornicationis reliquas species comprehendisse eo ingenio, vt vix Religio inuenire posset, aliquem Deo dicatum, qui nimiæ lubricitati attendat, recole dicta *c.8. q. 4.*

Circa III. recolentes dicta *cap.8.q.9.à §.sed dices.* affirmo, ad triremes damnandum esse sacrilegum, qui cum sanctimoniali omnes illos actus inhonestos patraret, quos ibi recensuimus, & addo idem dicendum esse, si hoc faceret cum Religioso Deo dicato per votum solemne, tum quia votum est idem: tum quia turpius peccatur cum masculo, quàm cum fœmina, vnde apparet duplex turpitudo, & sacrilegii, & nefandi, addita tamen reflexione maioris, vel minoris excessus, vel conaminis, &c. prout in Capitulo de pœnis.

Circa II. dubitari potest primò, an ad triremes damnari possit, qui de innominabili semel tantum conuictus esset.

Semel de innominabili peccans, potest ad triremes mitti.

Resp. affirmatiuè, quia est delictum capitale. vide *cap.8.q.11.* neque Statutum hanc pœnam irrogans pro secunda vice in hãc culpam lapso, impedit, quia hæc est pietas Religionis, quæ non adimit Iudici facultatem procedendi secundum leges ciuiles, & canonicas præcipuè Leonis X. & Pii V. citatas *d.c.8.q.11.§.itaq.* liberum esset in casu qualificato pediconem in primo delicto ad triremes destinare, adsint diffinitorii zelus, & pietas,

Circa IIII. non videtur, quomodo perpetuò remo affigi possit, qui leuissimè generalem percuteret, remoto enim animo iniuriandi, qui ex leuissima percussione coniici non potest, non videtur applicanda pœna capitalis peccato veniali, nimius enim excessus esset inter pœnam, & culpam.

Resp. de hoc dictum *c.14.q.5.diff.3.* vbi gradus iniuriæ numerauimus & atrocitatem iniuriæ declarauimus, præcipuè ex qualitate personæ, cui infertur. *l.prætor dixit. ff. de iniuriis. §. atrocem.* cum ergo in Religione non sit persona, quæ generalem æquet, resideatquè in capite tota nobilitas, quæ redundat in corpus, videtur offensus totus Ordo in suo generali, ea maiori ratione, qua iniuria facta vni de familia, intelligitur facta omnibus. *l.lex Cor.initio.ff.de iniuriis. Tiraquel. in tractat. de pœn.*

Iniuria facta capiti intelligitur facta corpori.

cau-

causa 51. *num*. 88. vnde atrocissima iniuria consurgit, quæ ex qualitate personæ offensæ, atrocissimam pœnam mereretur, vt alios exemplo deterreat. Verum tamen est, Statutum suppo- nere percussionem illam leuissimam, non esse peccatum veniale, sed mortale, nam leuissimum hoc loco non accipitur in genere moris, aut phisico, sed relatiue ad atroces, & leues, quæ sunt peccata mortalia, si in seipsis considerentur; minora tamen, si grauioribus comparentur, vt citato loco dictum fuit, quæ leues, & leuissimæ iniuriæ atrocitatem inducunt, si eminentissimæ personæ qualitas adiungatur, quia si ex materia, ex loco, ex tempore, ex antecedentibus, & adiunctis constaret esse peccatum veniale, dubio procul tam graui pœna emendari non deberet, vtor doctrina *Clari quæst*. 77. *num*. 23. vbi examinat *Clementinam primam de pœnis*, in qua excommunicatur percutiens Episcopum, aut Cardinalem. *& ex consil*. 75. *Bolognetti*, ait. *Hac pœna locum non habet, vbicumque offendens Episcopum, aut Cardinalem, id faceret causa sua defensionis, nam in eo casu non censetur facere iniuriosè, quinimmo ex quacunque causa excusari posset à temeritate, & dolo, cessabit etiam pœna dicta Clementina*, & citat Glos. & alios dd. quam accomodamus casui nostro à maiore ad minus, tum ratione personarum, quia Cardinalis, & Episcopus digniores sunt generalibus, tum ratione præcipientis, quia hic sancit Religio, ibi Papa.

Circa IX. quæritur, an introducto iudicio circa incorrigibilem de iure, vel de facto, vt expelli possit, an variari valeat, & intra annum probationis, vel post, condemnari ad triremes. Expellendus potest ad triremes damnari.

Resp. affirmatiuè, quia in decreto de electis non prohibetur modus procedendi Canonicus, sed tantum assignatur modus expulsionis. Nec nouum est, posse Iudicem variare formam procedendi, etiam post inceptum processum per viam accusationis, & continuare illum per nobile officium Inquisitionis, seu verius cumulare has formas simul, itavt examinentur testes per Inquisitionem, quos accusator non produxerat, vt de communi testantur. *Romanus, Nicolaus de Matarellis, Albanus, Amadaus, Bossius apud* Clar. *q*. 3. *n*. 7. *&* 8. & licèt de iure contrarium senserunt *Aretinus*, & *Alexander*, aliiquè apud eundem, tamen ex consuetudine, quam seruat totus mundus, vt dicit *Drogo* apud eundem *q*. 4. cumulari possunt accusatio, inquisitio, & denunciatio in eodem processu, ergo potest Prælatus regularis con- Modi procedendi cumulari possunt.

dem-

demnare ad triremes,quem poterat expellere. Vtitur enim Religio suo iure,nullam prohibitionem habet,formæ istæ non sunt sibi contrariæ , vt posita vna , negetur altera , quinimò adiuuari possunt ad inuicem .

Dices . Carceratio illa experimentalis ordinata ad expulsionem, non videtur applicanda ad pœnam triremium: quia hæc pœna non debet habere , vt præambulam tantam carceratione, quæ solum applicatur ad experimentum , vnde pœnæ pœnis cumularentur , & contra rationem carceratus ad resipiscentiam, reperiretur remo addictus.

Resp. nō debet damnari ad triremes stante tela iudicii expulsionis , sed alia, puta postquam extractus esset de carcere post annalem probationem, si iterum delinquat per nouam telā iudicii , & per nouam sententiam, ad triremes mitti posset. Nam supposito , quod maceratus per annum in carcere, iuxta decretum de eiectis , & inde eductus iterum labatur , religio non cogitur illum eiicere, sed datur potestas , ergo sicuti potest expellere , ita etiam potest hoc suo iure non vti, & sic non continuare seriem prioris iudicii expulsionis , & cum reus per noua delicta reddatur magis dignus pœna triremium , potest illi irrogari, & per antecedentia,& per subsequentia crimina . Hinc Statutum disiunctiuè loquitur . *Vel expellatur, vel ad triremes mittatur*. Quoties enim Religio hoc Statutum obseruat , nulli facit iniuriam, sed suo iure vtitur . Verum tamen est, quod damnatio ad triremes fieri debet à diffinitorio, non à 6. illis Patribus,quia isti sunt Iudices expulsionis non aliarum causarum .

Dices II. post decretum de eiectis adempta est regularibus facultas ad triremes condemnandi,vt sensit *Lezana V. triremes n.5.* quia condemnati ad triremes sunt expulsi ab Ordine , maximè si condemnatio sit perpetua . Cum de condemnatis ad tēpus multi dicant degradandos esse prius , & habitu priuandos, & nullo modo recipiendos esse tamquam infames. *Portel.V. eiicere.n.6.Lezan.cit.n.5. & tom.1.c.16.n.32. Peirin.sup.init.quæst. §.dico 3. & Hieron.Roder.resol.57.n.8. citat* Portel. supra adducentem Statutum Capituli gen.rom.an.1612 vt sequitur. *Nullus expulsus, & ad triremes damnatus amplius ad Ordinem admittatur,circa quod Capitulum generale declarat, damnatum ad triremes eò ipso intelligi ab Ordine pulsum, quamuis in sententia explicetur*. Cui addo aliud Cong. gen.Rom.an.1615. *si verò* (inquit) *ad triremes damnati fuerint , nullo modo ad* Religionem ite-

iterū admittantur, si vero aliquem talē contigerit, a Sanctiss. D. obtinere, vt iterum ad Relig. admittatur, &c. & in Statutis quæ cōmentamur an. 1642. c. 7 §. 5. n. 70. dicitur. *si contingat per aliquam causam extra ordinem, cui resisti non possit, condemnatos ad triremes, aut ad perpetuos carceres liberari, &c.* In quibus apparet mens clara Religionis, quod condemnati ad triremes, sunt perpetuo expulsi, sed expelli non possunt, nisi seruentur, quæ in decreto disponūtur, ergo Religio nō potest ad triremes dānare.

Resp. Nescio, qua ratione persuasum sit aliquibus, vt speculationibus sibi aditum ad communē vtilitatem occludant, nulla lege coacti. Decretum de eiectis pestilentes intra Religionē ita concludit, vt vix vel nunquā expelli possint, restat exitus ad triremes, & hunc sibi præripiunt, dum salua lege, possunt noxios eo ablegare, vbi & pœnam sentiant, & Religionem leuent. Dico igitur infirmam esse deductionem, quia vt supra dictum est, Sedes Apostolica disponit de expellendis, non de puniēdis, formā pro primis tradit, circa II. nihil innouat, reuocat Priuilegia, & Constitutiones Ordinum quoad expulsionē, nō quoad alias correctiones. In Ordine Seraphico aderant Constitutiones circa incorrigibiles, & circa triremibus affigendos, cū ergo illæ, quæ incorrigibiles concernunt, moderatæ sint, cōsequens est, vt aliæ in sua virtute persistant. Sententia condemnatoria ad triremes formaliter non est sententia expulsionis, ergo cum simus in maximè odiosis Religioni, tenenda est iuxta cōmuné doctrinā rigorosa terminorū acceptio. Quod postea idē effectus ex vtraque sententia proueniat, Iudicē mouere non debet, quia non prohibetur effectus in se, sed relatus ad formā nouiter introductam.

Et vt res à suis fundamentis eruatur, nouum hoc decretū manauit, non vt impediretur eiectio pestiferorum, sed vt scandalis, & multitudini eiectorū remedium adhiberetur, do proemium decreti. *Sacra*, inquit, *Congregatio, &c. regularium eiectorum Statui consulere, illorumq. scandala summouere, & succrescentem numerum frangere, opere pretium existimans.* itaquè intendit remouere vagationes eiectorum, & apostatarum scandala, ac multitudinem, ideò circa primum disponit de transitu ad arctiorem, circa secundum de subiectione ad Episcopos, circa tertium de forma procedendi, ne libera facultate relicta, numerus eiectorum excresceret, & noti iuris est, mentem Legislatoris cognosci ex proemio legis, vt pluries probatum est, cum ergo hæc omnia cessent in condemnationem ad triremes, non Mens decreti de eiectis.

t est,

est, cur arctemur, & vtilem modum purgandi Religionem. Non enim ad triremes passim mittuntur, & ita facilè, sed ob grauissimas causas maximè reluctantibus reis, & sic cessat ratio multitudinis. Remo affixi vagari non possunt, nec scandala cōmittere sub habitu regulari, ergo vagatio, & scandala cessant; & hac ratione decretum hoc non impedit condemnationem ad triremes.

Damnatus ad triremes, an ad Religionem reuocari possit.

Addo, quia damnatus ad triremes ad tempus, eo finito, ad Religionem reuerti potest, licèt consultum sit Religioni, illum non recipere, & in perpetuum remanet Religioni facultas illum reuocandi tanquam suum subditum, vt in aliqua Religione pro vtroque casu factum scio; ergo non est formalis ratio expulsionis, quia semel expulsus, quantum est ex parte religionis, reuocari non potest, & si posset religio condemnare aliquem ad perpetuam carcerem sæcularium, quando securum ipsa non haberet: (hoc enim quis prohibet) & ex noua erectione ergastuli, per Vrbanum VIII. facta, posset inibi suum delinquentem in perpetuum damnare, cur hoc facere post decretum de eiectis, ad triremes non poterit? sed quid refert disputare de iure, si de facto practicatur in multis ordinibus, condemnare nimirum ad triremes post hoc decretum, idq. impunè, pacificè, & sine reclamatione, ex quo consuetudo optima legum interpres declarauit, decretum non abstulisse Superioribus ius, quod habebant, dummodo circa expulsionem dispositio illa seruetur, & ego multos in variis religionibus non obscitanter procedentibus, scio ad triremes condemnatos post huius decreti editionem.

Hinc colligitur lapsus Roder. iunioris citati dicentis. *Deducitur, attento decreto, nō posse hodie ad triremes relegari aliquē religiosū nisi per generalē, de assensu dictorum sex patrū*: quia vt dictū est, isti sunt collegæ expulsionis, non aliarum condemnationū.

Quoad Statuta autem Religionis dico, sensum illius esse, ne remigans recipiatur, quia infamis, quia peior, aut pessimus, quia ipsam dedecore afficit, sicut efficit etiam expulsus, qui ob licentiam sæcularem peior euadere poterit, & tamen iste quæri, & reduci mandatur in eodem decreto, dummodo euidēs spes emendationis affulgeat, & hoc dici potest etiam de remigante, cum eadem sit circa vtrumque ordinis intentio. Nec in iure vim facit sensus Religionis, quod idem iudicium faciat de expulso, & de remige, quia certum est diuersam esse vtriusque naturam, & à diuersis non fit illatio, sed infra fusius.

Quæst.

Quæst. III. An expediat ad triremes damnare, & quo Ordine procedendum.

Resp. I. expediens, vel respicit condemnatum, vel respicit Religionē, de primo citati Authores deplorant statum harum miserabilium personarum: non tantum ob afflictionē corporis, quod fame, siti, laboribus, ærumnis, fœtore, frigore, nuditate, cęli iniuriis, verberibus, & mille inexplicabilibus malis affliĉtantur, sed multò magis ob pessimam, quam eo loco vitam ducunt, omnis generis iniquitate repletam, vt non immeritò intellexerit quispiam illud *Isaiæ* 13. de Remigis. *Dominus exercituum præcepit militiæ belli venientibus de terra procul, a summitate cœli Dominus, & vasa furoris eius, vt disperdat omnem terram*, accipiens vasa furoris pro triremibus ob omnimodā, quam habent in corpus, & animam diuini furoris vindictam, cœterum Sacerdotibus saltem non expedire, concors est omnium sententia, quia nimis opprobriosum Religioni Christianæ est, remo, & infami colluviei adiicere sacras manus, & corpora, quæ Deus summis misteriis consecrauit. Inde d. Vrb. VIII. ergastulum pro Sacerdotibus instituit; sed quia opus est, vt Religio inibi condemnatos alat, nō videtur erectū pro pauperibus, imò nec omnes eò duci possunt, nedum ex exteris regionibus, sed neque ex tota italia, sed ad summum qui circa Vrbem reperiuntur. Si autem sumamus expediens secundo modo certum est, expedire Religionibus, suos delinquentes condemnare ad triremes, dū alius expeditior modus non suppetat se à talibus pestibus liberandi, etiam si sciat, in triremibus deteriores euasuros, quia in hac parte suo iure vtitur, & per accidens est, quod aliquis euadat deterior, nam qui expelluntur, vel ad triremes mittuntur, non destinantur, vt meliores euadant, sed vt puniantur, & sibi imputent, quod non in melius, sed in peius proficiant, quia hoc, nec Religio intendit, nec genus punitionis secum fert, pœna enim emendat, non auget culpam, & est remedium, non venenum.

Ad triremes dānare Particularibus nō expedit.

Sed Religioni.

Resp. secundo Hæc condemnatio fieri debet, seruato iuris ordine, quia de summa pœna agitur, ideo seruari debet practica criminalis, ferri debet à Prouinciali, vel Generali cum diffinitorio, Non ex malo zelo, nisi mortaliter peccare velint, & ad famæ, & damnorum restitutionem teneri, ac excommunicationi se subiicere exponendo sæcularium flagris Religiosos, si contra Iustitiam condemnarent, & quod nullus hac pœna damnetur, data optione in Statuto ad carceres, vel ad triremes mittendi, nisi causa exigat, carcer securus non adsit, fugæ suspitio appareat,

Forma seruanda in condēnatione ad triremes.

reat, vel rei; aut custodum vitio.

Quæst. IV. De obligatione Prælatorum erga triremibus adiudicatos.

Prælati non tenētur reuocare remiges.

Resp. I. Non tenentur Prælati reuocare hos condemnatos, etiā si emendatos iudicarent, quasi agendum sit cum illis id, quod de expulsis mandatur, & emendata culpa vlterius sæuire pœna non debet, sed.

Probatur I. quia tantum abest, vt Religio remiges reuocare debeat, vt eos recipere vetuerit.

Probatur II. Si est condemnatus ad vitam, non debet retractari sententia, si ad tempus eo expleto, damnatus sibi consulat, nec debet agere contra Trierarcum, vt latæ sententiæ pareat, quia non est rei procurator, nec in laicum ius habet.

Probatur III. hoc iudicium emendationis, vnde Prælatus hauriet? à consociis, à præfecto? à ministris? an tenetur inquirere de emendatione, an referentibus credere? nihil horum.

Degradationis effectus.

Si dicas, inest & Superior, completo tempore, moneat Trierarchum excommunicatum esse, si vlterius illum detineat, aut percutiat, quia Priuilegium Canonis non amittit, vt amitteret, si esset actualiter degradatus. *cap. degradatio in fin. de pœn. in 6. Viuald. de deposit. & degrad.* cuiusmodi non est, neque verbaliter degradari solet, quo casu neque Priuilegium perderet. *Glos. in dicto cap. degradatio.* apud *Siluestr.* V. *degradatio. num. 8. quæst. 6.* & sic vltra tempus detinere, aut verberare inducit excommunicationem. *Peirin. d. tom. 1. cap. 1. quæst. 27. §. dico 4. V. sed quid.* Quam contrahit in hæc consentiens Prælatus, consentit autem, dum potens liberare, non facit, vt in carcerato per annum, si vltra detineri sciens, & prudens fineret, esset excommunicatus, quia per illum sequitur effectus violentæ detentionis, & personalis iniuriæ. *Siluest. V. excommunicatio 6. nu. 5. §. sciendum est n. 3. ver. Tertio cum quis clericum mandat capi*, & non solum attenditur mandatum directum, sed etiam permissio, & consensus in violentam detentionem, quæ afficiunt eos, qui habent ex officio defendere Clericum. *cap. forte 24. quæst. 4.* Immo, *Hostiensis*, & alii apud *Siluestr. citat. ver. quinta quando quis Clericum a læsione non protegit.* dicunt incidere in *capitulo si quis suadente 17. quæstione quarta.* si possunt liberare, & non faciunt, applica, &c.

Excōmunicatus, qui permittit Religiosum detineri violēter.

Consuetudo excusat.

Respondeo sicuti consuetudo liberat Prælatos à censura, dum

suos

ſuos ad triremes mittunt, vbi verberandos norunt; ita etiam liberat, ſi non procurent liberationem finito tẽpore; nulla enim adeſt conſuetudo, niſi contraria, quia mos eſt, finito tempore oſtendi Trierarcho ſententiam, & dimitti, quinimmo Religio ſuam mentem aperit, dum ad tantum temporis damnat, quod ſi exequi ſæculares nolint, ipſi peccant, non Prælati. Carceratus è contrario eſt in poteſtate Prælati, non remo adfixus, ſi generalis ad annalem carcerem damnaret, & Prouincialis, finito anno carceratum non liberaret, non eſſet Generalis in culpa, ſed Prouincialis.

Reſp. II. Prælatus non tenetur recipere redeuntem è triremibus, ſiue fugiat, ſiue condemnationem finiat. Quia id prohibetur expreſsè in Statuto, nam tales infames, & peiores redeunt, & Religionem infamant. Ad inſtantiam autem ductam ex decreto, iam dixi, Religionem vti ſuo iure, cui derogatũ non eſt per hoc decretũ, quod ſolos expulſos reſpicit. Lex enim naturæ, cui ius poſitiuum cedit, dictat, poſſe nos tueri à perturbationibus, iniuriis, & vituperiis, quæ certò ſcimus aduentura ex peſſimi Religioſi conſortio, quod omnes vitant, & vitare debent. Nec puto reperiri legem aliquam, quæ rationabiliter dictet, vt recipiam in meam ſocietatem, & in domum meam, quem me, mea, res, famã, & honorem perditurum ſcio, & ſibi imputet malus Religioſus, ſi ius ad iſtam ſocietatem per corruptos ſuos mores amiſit. Neque huc intrat debitum charitatis, quia hæc primò reſpicit communitatem, & deinde particulares, & mala charitas eſt, quæ ſinceram partem Religionis inficit, vt putrido parcat membro, eò vel maximè cum abſcindi deſiderare debemus, qui nos conturbant, & Sathanæ tradi in interitum carnis, vt per ſæcularem cõfuſionem ſpiritus ſaluus fiat. 1. *Cor.* 5. Vel ſi damnari ex ſua culpa maluerit, ſolus pereat, nec innocentes ſecum trahat, ſic Chriſtus clarificari cœpit, cum è diſcipulorum cœtu Iudas abſceſſit. *Ioan.* 13.

Prælatus nõ tenetur recipere remigem redeuntẽ.

Non ex Iuſtitia.

Neque ex charitate.

Reſp. III. Quod ſi liberatus à triremibus recurrat ad Superiores extra Religionẽ, ágatq. apud illos, allegãdo ſupradictas rationes, & obtineat iterũ recipi, debet Religio ſua iura defendere, ſic citatũ Statutũ Cong. General. Rom. an. 1615 *ſi verò aliquem talẽ contigerit à Sanctiſſ. D. obtinere, vt iterum ad Relig. admittatur, id ſupplicibus precibus porrectis vitari curetur. Si autẽ coacti fuerimus illũ recipere, non ſtatim illi capuciũ tribuatur. Sed ſine illo, quaſi tertiarius ad coquinã, hortum, aut alia humilitatis officia de-*

putetur, vt ibi inseruiat, sine corona, etiamsi fuerit Sacerdos. si verò per triennium hoc modo exemplariter vixerit, iudicio Patrū diffinitorum, iterum capucium poterit ei reddi, nullo tamen modo ad exercitium sacrorum Ordinum admittatur. & postea in gen. c. Rom. an. 1587. ac 1642. sancitum fuit. *si contingat per aliquam causam extra Ordinem, cui resisti non possit, condemnatos ad triremes, aut ad perpetuos carceres liberari, ii omni suffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò careant, nec ad ea amplius habilitari possint.* in quibus aliquę particulæ considerandæ sunt.

Nam primò Religio cogi ad hoc non potest, nisi à Sanctissimo, vel à SS. Congg. Regular. & Concilij, aliter Prælatus annuens, puniendus est, tamquam Statuti grauissimi transgressor. Nec iuuat decretum de eiectis. Tum quia à *diuersis non fit illatio. de reg. iur. in 6.* cuiusmodi sunt expellere, & ad triremes mittere. Tum quia contra tale decretum in hac parte inducta est consuetudo 25. annorum, eò vel maximè, cum multa Statuta reperiantur contra ius cōmune, quæ valent, si vel à Principe confirmata fuerint, vel à consuetudine robur accipiant, vt de communi *ex Augustino de Arimino in tract. de malef. in add. ad Angelum.* testatur *Bonacos. to. 1. com. opp. crim.* V. *Statutum.*

A diuersis non fit illatio.

Statuta contra ius commune, quando valeant.

An autem receptus contra formam Statutorum sit per nouā sententiam reiiciendus, eo quod non seruata forma, actus sit nullus, vt de communi testatur *Roland. a Val. cons. 30. n. 1. & 3. & cons. 72. n. 61. & 64.* ita vt, vbi Statutum disponat aliter, quam ius commune, censetur dare formam, & omninò seruandum esse, tamquam quid substantiale. Vnde inferri posset, receptionē esse nullam, & rescindendam. Dico, ad hanc retractationem non esse deueniendum, quia multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. *de reg. iur. in 6.* & essemus in casu formali expulsionis, quæ fieri non potest, non seruatis conditionibus decreti, & Statutum non apponit clausulas irritantes. An autem ad mandatum D. Protectoris Ordinis recipiendus esset, qui in triremibus remigasset. Dico, standum esse facultati sibi à Summo Pontifice collatæ, interim ex notis principiis, non debere recipi. Tum ex defectu facultatis; tum quia est intra Ordinem. Sed quomodo puniēdus esset Prelatus, qui reciperet redeuntem à triremib'?

Factum contra formā est nullum.

Multa facta tenent, &c.

Resp. extraordinariè, & arbitrariè, grauiter quidem, vt qui Religionem offendit.

2 Recepto non statim capucium esse restituendum, quia in hoc forma habitus consistit, vt in *c. de pœna carceris.* sed illud *sta-*

tim

tim quantum importat? Arbitrarium est, nam cum significat temperamentum temporis, incedendum est inter duo extrema, vt non illicò. *l. fin. C. de bon. quæ libet.* nec perpetuò, vt ex Nonio, & Donato. *Cuiac. obser. & emend. lib. 5. c. 12. & lib. 13. c. 31.* sed medio quodam temperamento. Vltra mensem, vt sensit *Surdus cons. 550. n. 6. & Alex. in l. diuortio. ff. de soluto matr. n.* 10. parum videtur, quia negatio capucij datur, vt innotescat aliis, & ipse confundatur, quod vnius mensis spatio non videtur expleri, poterit igitur ad bimestre, vel trimestre, & vltra produci ad Prælati arbitrium, hoc dixi ad declarandam *vim* particulæ *statim*, quia quantum tangit præsentem dispositionem, clarum est in Statuto debere expectari spacium trium annorum, quod currit tam quoad capucium, quàm quoad coronam, quæ concedi non possunt, nisi post triennium receptionis; hoc enim importat illud *hoc modo*. idest sine capucio, & corona, quia clausula subsequēs modificat antecedentia, & immediata.

3 Non esse recipiendum à solo Prouinciali, sed cum Diffinitorii consensu, quia res grauis est, & totam Prouinciam concernens, quia licèt id cautum non reperiatur, vnde nec apparet authoritas Prelati in hoc restricta, attamen rationabile est, vt si nouitius, qui profuturus speratur, recipi non potest sine diffinitorio, multo mag*is* iste, qui recipitur ad certam Ordinis deformitaté, sed censeo standum esse authoritati præcipientis, & hoc dico quoad receptionem, quia quoad capucium, & coronam clarum est, debere expectari diffinitorii consensum.

4 Exercitium Ordinum interdictum est remigantibus ex iure, quia hæc pœna infamat, & facit irregularem. *Tesaur. de pœnis V. Missa. c. 5. n. 4.* Irrogatur ex causa famosa, succedit condemnationi ad metallum, & deportationem, quæ ex iure ciuili infamiā irrogant. *l. ad tempus. C. ex quibus causis inf. irrog.* datur ob delictum notorium, & famosum, quod infamem facit. *id Thes. ex Tolet. Sayr. & Garz.* & hæc infamia remanet etiam post liberationem à triremibus, & non tollitur, nisi per dispensationem; quam dare non posse Episcopum sentit *idem P. Thesaurus.* eo quod sacrilegium, de quo citato loco agit, sit grauius adulterio, cuius infamiam Episcopus extergere non potest. per *cap. si Clerici. §. adulteriis. de Iudic.* & *Abb. Vgolin. Diaz.* quos citat, & nos in *Comm. ad Stat. cap. 2. stat. 14. §. 5. q. 11.* diximus, non posse Prælatos in vim Priuilegiorum dispensare super infamia iuris, cum multis, quos citauimus, *Peirin.* autem *tom 1. cap. 27.*

Pœna triremium infamat.

An dispēsabilis.

dicto vlt. loquens de infamia triremium, putat, posse, nec obstare scandalum, quod daretur, quia hac ratione, neque Papa dispensare posset; non enim potest hoc scandalum tollere, & praxim allegat cum *Naldo in Sum. V. infamia. num.* 1. Verum cum sit probabile, remanet optio Superioribus dispensandi, si voluerint. In ordine autem Seraphico opinio ista practicari non potest, resistente Statuto, & quidem rationabiliter, non quidem ex opinione contraria, sed ex municipali lege.

Remiges inhabiles ad officia

5 Ob easdem rationes liberatus è triremibus remanet inhabilis ad officia, suffragia, actus legitimos, nec potest generalis dispensare per dicta à nobis in *Comment. cap.* 17. *Stat.* 12. *fol.* 916. 917. vnde si fiat oppositum, peccatur grauiter, & illegitimè exercentur officia, quia in Statuto dicitur, *nec ad ea amplius habilitari possint*, vnde impeditur potentia actiua, & passiua.

Quæst. V. de obligationibus, quas habent damnati ad triremes quoad Religionem, & trierarchos.

Remiges non tenētur ad obseruātias regulares.

Resp. I. remiges pro tēpore, quo remo affixi sunt, non tenētur ad illas regulares obseruantias, quæ statui remigantiū repugnāt. *Peirin. supra*, qui citat *Suar. & Viualdum*. Quia ad impossibile nemo tenetur. *de reg. iur. in 6.* Hinc non tenentur ad formam habitus, non ad ieiunia ob malum, & tenuem victum, & magnū laborem, nisi detur casus, quo quiescentes in portu commodè ieiunare possent. Non ad recitationem horarum, quia tempus, breuiarium, & commoditas non suppetunt, possent tamen laici recitare orationes dominicas, & angelicas, quia pro his breuibus orationibus non videtur adempta facultas, & commoditas. An autem ex statu regulari ad aliquas extraordinarias orationes teneantur, affirmat *Peirin.* quia pœna emendat culpas præteritas, non producit nouas, quantum est de se, equidem tantum impedimentum habere non possunt, quin regularis debiti non recordentur. Votum obedientiæ istos non ligat, paupertatem regularem seruare non tenentur, quia infinitis calamitatibus vrgentur. Verum tamen est, quod sibi appropriare non possunt, sicuti adquisitis vti, remanente proprietate, vel in Religione, quæ bona possideat, vel Romana Ecclesia, cui decedentes extra Religionem adquirunt ex dispositione Greg. XIII. vt optimè *Azor. to. 1. c. 16. q. 4. citatus a Portel. V. eiicere in add. n. 3.* sed has speculationes valere nō credo, quia quæ remigantes relinquunt in morte, ad Trierarchi arbitrium disponuntur.

An

An autem præcipienti prælato suo subdito iam in triremibus posito, rem statui non repugnantem, ille obedire teneatur.

Resp. 2. condemnatus ad triremes suis præfectis obedire tenetur, & nisi faciat, peccabit mortaliter, vltra verbera quæ subibit. quia ex obligatione ad pœnam tenetur parere iudici præcipienti, secus inutilis esset vis punitiua, si condemnatus obedire non teneretur.

Resp. 3. si condemnatus vires habet ad portandos labores, fugere non potest. Secus si non habet, vel præfectus esset nimis sæuus. Prima pars est *Sanchez lib. 6. in decal. c. 8. n. 16.* & aliorũ apud ipsum. 2. pars est *Bagnes 2. 2. q. 69. art. 4.* in quam & *Peirin.* inclinat. Ratio primæ, quia iustitia punitiua debet habere suum effectum. & qui peccauit, de lege diuina, & humana, tenetur subire pænam. Ratio secundæ, quia vltra vires nemo obligatur, & impossibile existimatur, quod nimis difficile est.

Resp. IV. Condemnatus tenetur sub graui culpa se emendare, & religiosi signa ostendere, nimirum patientiæ, silentii, deuotionis &c. quia hæc non repugnant statui remigũ, & debentur statui religioso, quem essentialiter non amisit, nec per afflictiones variatur in totum.

CAPITVLVM XXII.

De Pœnis in eos Latis, qui Abiurauerunt in S. Officio.

SEQVENTIS statuti occasione materiam hanc examinamus. *Qui (inquit) in sancta Inquisitionis Officio de leui abiurauerit, ad actus legitimos, qui verò de graui, ad omnia ordinis officia inhabilis existat.* Et quia res est paucis absoluenda.

Dico I. triplicem esse abiurationem, quæ in S. Inquisitionis Officio practicatur, De leui, de vehemẽti, de violenta, siue de hæresi formali, licet quæ est hæresis formalis, non in suspicione, sed in euidentia fundatur, prout enim varia sunt indicia, diuersæ etiam oriuntur suspicionis genera aut leuia, aut grauia, aut grauissima. *Diaz in pract. cap.* 116. apud quem *Salsedo S. aut abiurauit eã. V. de qua abiuratione.* & multi apud ipsum. *Eimeric. 2. p. direct. q. 46. apud quem Peña comm. 80. & 3. part. com.* 40. Porrò Abiuratio quotuplex.

Abiu-

Abiuratio, ex ijsdem, & *Nauar lib. 5. Consil. de haeret. cons. 18. & 19.* est recessio, seu renunciatio alicuius rei cum iuramento. Hinc in *capitul. accepta. de restit. spoliat. ecclesiam abiurasset. & in c. audita. eod. ecclesiam in perpetuum abiurasset.* idest renunciasset vt per *glos. Abb. Innoc. Hostien.* & in terminis *c. ad abolendã. de haeret. post abiurationem erroris. & in abiuratam haeresim recidisse* idest, postquam erroribus renunciauerit, & iurauerit, se nullo modo in posterum male sentire de articulis fidei, vel Ecclesię dogmatibus, si reincidat, vocatur relapsus, & brachio sęculari traditur.

Relapsus quis.

Dico 2. qualificationem abiurationis de leui, vel de vehemẽti, accipiendam esse ex actis, & sententia abiuratoria, nec tale iudicium spectare ad religionem, vtpotè immediatè spectans ad S. Officium, priuatiue quoad omnes alios, saluis ordinar. ad quos iure spectat. *d. c. ad abolendam.* & per disputata eo loco a *Panorm. & Host. in summa lib. 5. de haeret. n. 6. & 7.* Cæterum solent Inquisitores hæreticę prauitatis imponere abiurationem de leui, quando suspicio oritur ex leuibus coniecturis, puta ex verbis, & actibus malè quidem sonantibus, sed casu, & non sępè, aut frequenter factis, aut prolatis, Ex deuiatione à communi conuersatione fidelium. Ex blasphemijs, ex sollicitatione in actu confessionis. &c. ex his mouetur animus iudicis ad suspicãdum talem esse hæreticum. Attamen suspiciones sunt leues. Nõ quod sint peccata venialia, sed leues respectu vehementium. Hæ sunt vrgentiores, & magis concludentes aliquem esse hæreticũ, vt si quis esset hęreticorum fautor, defensor, auxiliator. Si illos nõ reuelaret; si imagines, dies festos, ieiunia flocci penderet. si in diebus vetitis carnes, sine necessitate comederet Si citatus pro negotio S. Officij comparere contemneret; his, & similibus manu ducitur mens iudicis ad tenendum talem pro hęretico, quia facit ea, quæ hęretici faciunt. Et quoniam probatio non est euidens, imponitur illi abiuratio vehemens, vt sic. vel purificetur, vel si in abiuratos errores reincidat, pro relapso cõdemnetur ad mortem. qui sunt casus, quos notat Alexander IV. *in c. accusatus. de haeret. in 6.*

Abiurare de leui

De vehementi.

Dico 3. sub vocabulo abiurationis non veniunt pœnitentiæ salutares, quæ a S. Officio aliquando imponi solent, ita decretũ fer. 5. Octob. 1626. in quo declarantur perpetuò inhabiles ad officia, & gradus religionis illi, quibus *pro delictis ad S. Inquisitionis officium spectantibus, pœnitentiæ genus aliquod impositum fuerit)*

Pœnitentię salutares.

rit (salutaribus pœnitentiis exceptis) etiam si pœnitentia tempus expleuerint, vel gratiam receperint. nisi prius obtenta à Sanct. Domin. Nost. vel ab hac S. Congreg. coram Sanctissimo habenda, speciali, & expressa rehabilitationis gratia, sub pœna nullitatis in promotos, & priuationis suffragiorum in promotores, reseruata Sāctis vel S.Cong restitutione, super quo decreto.

Difficultas est, quid nomine salutaris pænitentiæ, vel pœnitentiæ absolutè prolatæ veniat.

Resp. vetus ecclesiæ praxis hoc docebit. moris enim fuit priscis illis temporibus, diuersas, pro diuersis peccatis imponere penitentias, solemnes nimirum, & priuatas, vt videre est apud *Gratianum dist.* 50. præcipuè *c. in capite quadragesima, & 33. q. 3. per septē distinct. de pœnitent* prænotatas. & in *tit. de pœnit. et remis.* Leganturq. adhuc antiqui canones pœnitentiales, quibus licet non stetur hoc tempore, quo omnes pœnitentiæ sunt arbitrariæ, tamen veterum vestigiis insistens Ecclesia, non tantum in peccatis luxuriæ, homicidii, & malæ administrationis sacrorū (circa quæ vt plurimū tales canones versantur) sed multo magis circa peccata, fidē concernentia, disciplinæ rigorē seruat, & pœnitentias, pro excessuū qualitate dispensat. leues, quæ salutares appellātur. graues, quæ absolutè pœnitentiæ dicuntur, & grauissimas, quæ carcere perpetuo, triremibus, & sæculari brachio consummātur. Quæ autem in specie sint pœnitentiæ, vel salutares pœnitentiæ, quibus abiurantes in S. Officio puniuntur, declarant *Peirin. ad constit. 9. Pauli* V. *n.* 30. *Lezan. to.* 1. *c.* 18. *n.* 39. *Thesau.* V. *haresis, c.* 6. *Hieron. Rod. resolut.* 73. *n.* 10. nimirū salutares esse, quæ extraiudicialiter imponuntur, & in secreto perficiuntur. vt sunt ieiunia, orationes, disciplinæ. Pœnitentias autem, quæ imponuntur iudicialiter, tāquā pœnæ, delictis impositæ, vt suspensio à cōfessionibus, priuatio suffragiorū, vel officiorū, remotio ab aliquo loco, præceptū de nō recedēdo, carcer, publica ieiunia, & quæ in aliorū notitiā veniunt: & hæc infamant tāquam pœnitentiæ publicæ.

Abiuratio non inducit pænas.

Dico 4. Abiuratio simpliciter sumpta, sine impositione pœnitentiæ nō inducit irregularitatē, aut pænas supradictas, si in iure communi sistamus. *Rodrig. to.* 2. *q.* 82. *ar.* 2. *Nauar. lib.* 5. *cons.* 5. *de haret. Peirin. to.* 2. *q.* 2. *c.* 5. *§.* 7. *n.* 92. *apud quem alij. Hier. Roder. resolut.* 73. *n.* 10. Quia abiuratio de leui, vel de vehementi, dummodo non sit de hæresi, de qua sit conuictus, aut confessus, est de meris suspicionibus, quæ delictum præsumunt, non probant. Et consequenter non infamant, imò purgant. Casus expressus in *c. inter sollicitudines. de purgat. can. in fine, et in c. accusatus. de haret.*

ret. in 6. & clarissimè *in c.ad abolendam.de heret.§.qui vera ibi Propriam innocentiam congrua purgatione mõstrauerint.* Tales enim pænæ consequuntur hæresim, non suspicionem illius, quæ per abiurationem tollitur.

Dico V. sed non obstante iure communi, abiurantes de leui, vel de vehementi in ordine Minorico, puniri debent, per citatũ statut. cui standum esse, de communi testatur *Bonacossa.V.statutum fol.*154. *à tergo.to.*1. & ratio est, quia abiurantes in causa fidei, apud vulgus malè sentiunt, & nunquam supicionis maculã abluunt, etiam si de hæresi puniti, aut confessi, vel conuicti non fuerint. Est enim negotium fidei maximè priuilegiatum. vt in *d.c.accusatus.de heret in 6.§. sana.* & abiurantes dederunt causam suspicioni, & sibi imputent.

Sed in ordine Frãciscano maximè.

Dico 6. has abiurationes, earumque qualificationem pendere à decretis ipsius S. Officii, à quo venandæ sunt authenticè. sententię enim verba sunt strictè intelligenda, vt est comm. apud *Curtium iuniorem cons.*70. & sententia referenda est ad acta, pro illius certitudine, vt de comm. etiam testatur *Vantius de nullit. processus fol.*228. *n.*103. Neque aliquis potest puniri in alio tribunali per sententiam alibi latam, nisi constet de sententia, & iudex sit vtriusque tribunalis competens, quia si esset omnino alienus, non posset per alterius sententiam puniri, & solum faceret iudicium ad procedendum contra cõdemnatum, etiam non cõstito de delicto, est comm. apud *Clar.q.*38.*V.sed pone.* cum ergo S. Officium sit tribunal super omnia, possunt regulares vti sentẽtia in ipso lata cõtra suos subditos, iuxta qualitatẽ ipsius sentẽtiæ.

Sẽtentię vndè petendæ.

Si dicas. Datoquod pœnitentia imposita per S. Officium sit minor pœnitentia salutari, puta, imposuit S. Officium recitationẽ septem psalmorum per sex menses, tamquam pœnitentiam salutarem: imposuit aliam minorem per duos menses, & quidem iudicialiter, an tenendus est cum isto rigor decreti recitati in dicto tertio, quia cum sit minor, supponit minorem culpam, & non debet habere easdem consequentias.

Resp. attendenda est formalitas, an scilicet sit imposita iudicialiter, aut extra iudicium, nec nobis relinquitur optio iudicandi de qualitate pœnitentiæ, sed obedire debemus, quidquid sit de quantitate illius.

Si replices, decretum S. Officii punit solos pœnitentiatos, cur ergo statutum religionis aggrauat abiurantes, etiam si pœnitentiati non sint?

Resp. religio vtitur suo iure, nec S. Officium disponit priuatiue, quoad

quoad relliquos iudices, sic aggrauantur pœnæ supra ius positiuũ per statuta municipalia, vt de comm. scribunt *Brunus in repert. V. episc. vers statui episc. fol. 92. Panor. in c. de causis de off. delegati. Henricus a Bobich. de sinodo in 3. p. art. 1. n. 236. Castr. in l. 1. §. dixerit ff. de publi.* Statuta possunt aggrauare pœnas legis.

Dico 7. (incidenter, & ob vniformitatem materiæ) Ad S. Officiũ recurrentes, in illo deponentes, vel testificantes, non possunt à superioribus molestari intra quinquennium. Decretum refert *Peirin. d. const. 9. Pauli V. n. 28. Vt regulares (inquit) qui pro quocumq. negotio recurrerint, vel confugerint, vel in eo testimonium præbuerint veritatis, vel alias quomodolibet deposuerint, nũquam à suis superioribus, per quinquennium continuum, a die recursus seu depositionis molestare, aut ex quacũq. causa, vel excessibus prætensis personarum istorum, & de debitis præterea pœnis, seu pœnitentÿs eisdem imponendis, nisi ipsi Illustriss. Cardinal. inquisitores generales certiores facti fuerint, vel eis clarè notificatũ, & ab ipsis Cardinal. desuper responsum fuerit*, super quo decreto. Recurrẽtium adũ S. Offici priuilegia.

Aduertendum est primo. Illis verbis *pro quocumq. negotio recurrerint* significari tantum negotia spectantia ad S. Officium, alias cessaret dispositio. quia nomine recursus ille solus venit, qui concernit illum, ad quem fit; nam si recurreretur pro petẽda eleemosina, vel pro auxilio contra fures &c. cum hæc non spectent ad S officium, non inducerent priuilegiũ huius decreti. sic in facti contingentia accidit, vt puniretur superior quidam grauiter delinquens, etiam si aliquot sui amici procurassent ipsum è manibus sui superioris eximere, sub titulo, quod ad inquisitionem Neapolitanam recurrisset. Non enim tam Sanctum Tribunal est pallium iniquitatis. Sed pro spectantibus ad S. Officium

Aduer. 2. Non videri esse mentem decreti, vt regulares indisciplinatè viuant, itaut in nullo casu puniri possint: vt si silentiũ frangerent, negligentius sua officia obirent, orationi, choro, mensæ deessent; quis enim pro his minutiis quotidianis, consulẽdos Eminentiss. Purpuratos putet? maximè si nimis à Roman. Curia distarent propè montes, in finibus terræ, Italię &c. Nec aliquis coget nos recurrere ad ordinarium, vel Inquisitorem Prouinciæ, aut loci, quia expresse iubetur recurri ad DD. Card. Inquisitores, & expectare respõsum, Sed debet intelligi, quãdo inferatur grauis molestia, per inquisitionem specialem. Elicio coniecturã, tũ ex verbo *prætensis* quia prætendere est prætexere, & velamento aliquo se defendere, & sumitur in malam partem. *l. miles qui. §. us propter ff. ad l. iuliam de adulter. ibi Non videtur mihi con-* Recurrẽtes quãdo puniri possĩt. Prætextus.

fugere

fugere ea mulier ad iustam defensionem, quæ ætatem filij prætendit ad eludendam legitimam accusationem. tum ex verbo *molestari.* quod iniustum grauamen importat ex *Tullio ad Albium.* molestus enim est, qui grauis est, nec finit aliquem quiescere. *Auth. de fideiuss. ibi. Non primum aduersus mandatorem aut fideiussorem, aut sponsorem accedat. neq. negligens debitoris intercessoribus molestus sit. Sed veniat primum ad eum qui aurum accepit &c.* quo loco molestia contra iustitiam accipitur. quare dum dicitur, *de pœnis, & pœnitentijs debitis imponendis.* non est sensus de quibusuis talibus, etiam in statutis ord. taxatis, cum euidentia delicti, vt si quis apostataret non contrauenirentur decreto. si carceraretur secundũ statuta, si aliquem percuteret, vulneraret, occideret, non esset reus decreti prælatus, qui subditum suum in his casibus excommunicatum declararet, officio destitueret, tamquã irregularem, cum pęnę istę sint in iure sancitæ, & earum irrogatio non esset molestia, nec prætendere delicta. Quod si carcerare aliquem in omni casu esset molestia, non posset carcerari, qui reperiretur in infragranti cum adultera, compræhenderetur aliquem occidisse &c. & ex vi decreti recurrendum esset ad Eminentiss. Inquisitores, interim delinquens fugam arriperet. Nescio item si notorius homicida declarari posset irregularis, inconsulta *S*.Cong. S.Officij, cum siue consulatur, siue non, homicida notorius sit notorius irregularis. Accipiendum igitur est cum grano salis, vt ii tantum casus molestiæ, & punitiones compræhendantur, quæ inferũtur in odiũ S.Officii, vt patet ex motiuo & proemio dicti decreti; *Consulens (inquit) libertati ipsius* S.*Officij & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo testimoniũ perhibentium. statuit. &c.* & ex comm. apud *Curtium Iun. cons. 166. n. 1. & cons. 178. & 344. n. 69. in 3. volum.* Proemium statuti, aut constitutionis, etiam pœnalis, dat causam finalem, & rationem. lege *Barbos. axiom. 192. n. 1.* & ex proemio colligitur mens, & intentio disponentis, ratio finalis, decisio, & animus proferentis. vt idem per multos dd. probat. cũ igitur non intententur ista in odium *S*.tribunalis, puto non violari decretum. quod tamen in hac parte declarari supplicandũ esset idem *S*.Tribunal.

Moleſtia.

Proemiũ dat causã finalem.

Aduerto 3. vbi receptum non esset, non habere locum, & vbi in negotiis *S*.inquisitionis non recurritur ad DD. Cardd. vt in hispaniis, & insulis, quæ cum hispanica inquisitione reguntur, Sicilia, *S*ardinia Baleares, Indiæ, quia cessat dispositio, vbi cessant iudices, ad quos recurrendum esset, cum ergo inibi ad dd. Cardd.

non

non recurratur, sed ad suos delectos inquisitores, pro illis non videtur sancitum, nisi apud illos tale decretum acceptatum, & practicatum sit, seruanda tamen est praxis, quæ est optima legũ interpres.

Dico VIII (incidenter etiam, & ex materia) aliud decretum manauit 3. Maii 1601. vt sequitur. *Vt nemo Ordinis minorum de obseruantia cuiusuis status, & dignitatis audeat, vel præsumat retinere, aut quouis modo habere, seu legere scripta, vel libros Geomantiæ, Hidromantiæ, Aeromantiæ, Piromantiæ, Chiromantiæ & Necromantiæ, siue continentes incantationes ad amorem, inuocationes dæmonum, abusus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum sacrarum, & benedictarum; Remedia superstitiosa infirmitatum, ad thesauros inueniendos, seu quæuis sortilegia. Sed quam primum ad cuiuslibet manus ipsorum huiusmodi scripta, & libri, quouis modo peruenerint, etiam occasione audiendi confessiones sacramentales, ordinariis locorum, seu Inquisitoribus, vel illorum Vicariis respectiuè intra 24. horas realiter, & cum effectu consignare, & tradere debeant, sub pœna excommunicationis maioris, ipso facto incurrenda, à qua non nisi à S. Officio absolui possint. Nec non priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, & officiorum & dignitatum quarumcumque, & inhabilitatis ad illa in perpetuum, ac suspensionis, executionis suorum Ordinum, & inhabilitatis ad illos. Carceris formalis, seu triremium ad decem annos, aliisquè arbitrio dd. Cardd. Generalium inquisitorum infligendis pœnis, eisdemq. pœnis subiacere eos, qui scientes aliquem prædictorum huiusmodi scripta, & libros retinere id Ordinariis, seu Inquisitoribus intra 24. horas denunciare neglexerint.* Cum præcepto illud publicandi sub priuatione officii, & suffragiorum per quinquennium in omnibus Capitulis generalibus, prouincialibus, & annualibus visitationis. Rigorem temperauit Paulus V. 2. Ian. 1602. ad sola scilicèt Capitula generália, & prouincialia, & cum hoc decretum sit nimis graue, & odiosum, ne erretur in literali intelligentia, sequentes considerationes adiicio.

Deretum rigorosũ contra tenentes libros vetitos.

Primò in hoc decreto non comprehendi Reformatos, Recollectos, Discalceatos, quia isti in odiosis non veniunt sub nomine Minorum Obseruantium.

Reformati in odiosis nõ veniunt nomine obseruantiũ

Secundo vbi vsu, & consuetudine receptum non fuerit non obligare. Vt est præcipuè vltra montes: & quidem practicari, & publicari in multis Capitulis Generalibus, & Prouincialibus, quibus adsui, nunquam vidi, aut audiui.

Quid excuset.

3. Sub rigore huius Decreti non venire Generales Ministros Vi-

Generales eximuntur

Vicarios, seu Cōmissarios, quia ad hos annualis Visitatio non spectat & licet reperiantur in Capitulis Prouincialibus, opus talis publicationis ad Visitatores pertinet; De Capitulis autem generalibus esset quęstio, ad quem spectaret publicatio, ad Generalem ne emeritum, an ad Generalem electum, an vero ad Præsidem capituli. Cum enim capitulum generale comprehēdat tempus vtriusque, & possit in vtroquē publicari, non videtur arctandus hic, aut ille præcisè, at coactiuè, in Præsidem inclino. at si Præses sit Cardinalis, vel Nuncius Apostolicus (vt fieri solet) debeat ne is pœnas istas contrahere? Nullo modo, quia est dispositio contra fratres, non contra sæculares: crederem teneri cumulatiuè tam præteritum, quam præsentem generalem, nisi ex pręscripta in contrarium consuetudine fulciantur, nullus enim pro hac re punitus fuit, quod sciam.

4. Cēsuras absolui posse intra ordinem in vim priuilegiorum, quia si pro illa absoluimus à casibus, Papę specialiter reseruatis, multò magis reseruatis S. Officio.

5. Vbi non publicetur ex obliuione, & sine dolo, ac contemptu, non incurri pœnas. Quia dicit decretum. *publicare neglexerint.* reparari potest, publicando illud alio tempore, quia cum sit alligata publicatio tali tempori, eo transacto, cessat, vt in ieiunio, recitatione officii &c.

6. Pœnas in Conscientia non contrahi, nisi post sententiam, vt dictum est in *Capitulo de pœnis*. Peccari autem mortaliter ex grauitate materię affirmo, in retentione talium librorum, & de his discurrendum est iuxta regulas librorum prohibitorum, quia non est credendum, aggrauari voluisse fratres supra omnes alios Christianos, & Religiosos.

7. Nō esse cōcessū fratrib' legere tales libros intra illas 24. horas, quę ad consignationem talium librorum conceduntur, quia librorum prohibitorum lectura ex regulis generalibus inhibetur, & tantūmodo indulgentur ad consignationē, nō ad lecturā.

8 Notitiā terminorū, in decreto contentorū hanc esse, vt prohibeantur libri diuinatorii, *Geomantia* idest per terram diuinatio, nam *Mantia* Græce diuinationem significat, & *Geos* terram. Sic *Idros* aquam, *Aero* aerem, *Piros* ignem, *Chiros* manum, & *Necro* mortuos, vnde prohibetur diuinatio per terram, aquam, aerem, ignem, manus, mortuos Sub quibus non compręhenditur *Phisonomia*, quę est visus cōtēplatio, nec *methoposcopia*, quę est īspectio linearū frōtis, & cōsequēter libri, & scripta physonomica, & methoposcopica nō vetātur retineri posse. Incātationes ad amorem

Geomantia, Idromantia &c.

Metopocopia.

amorem specialiter prohibentur, vt magis vsitatæ. Verumtamen prohibentur etiam ad odium, & vindictam, vel malum alterius, & quidem potieri ratione, quia odium ex suo genere malum est, & incantationes omni iure prohibitæ sunt. Remedia superstitiosa, quæ sint, stat iudicio Doctorum, superstitio enim, est vanus cultus, & est omnis ille, cui non subest ratio humana, vel diuina, & eueniunt aliqui effectus ex causis non naturalibus, nec diuinis, vnde superest. vt vel ab Angelo, vel à dæmone producantur. Verum enimuerò, cum multa lateant in maiestate naturæ, non adeo vsque pronunciandum superstitiosum ex eo quod illius causæ non cognoscantur, cum ab alio doctiore cognosci possint. maximè si remedia componantur per herbas, mista, &c. Nec desunt qui in verbis vires reponant, attamen nisi sint diuina, nullam adesse vim productiuã pronuncio, Verba siquidem nil aliud sunt, quam sonus, & motus, quę sine adiunctis corporibus actiua non sunt. Quidquid sit in Pictagoricorum sententia, de numeris imparibus, quibus Deos gaudere tritum est, & legendus est, ***Farra in suo septenario***. Nec in vniuersum abijcienda est doctrina, cum videamus notabiles mutationes in morbis, in vita, in corporibus ex annis clymatericis, & nisi experientiam negemus, concedendũ est, vel nos ignorare Causas occultas, vel eas venandas esse, ex aspectibus, & motibus astrorum, & planetarum, quæ in nostra corpora influentia, complexiones, ætates, & accidentia notabiliter variant, & immutant. sed de his satis. Iudicet pius lector, quæ remedia verè, vel dubiè superstitiosa sint, & à ***Cardani*** subtilitatibus, ac varietatibus abstineat. Nec vnguentum armarium, & alias naturalium compositionum vires adspernetur. De Thesaurorum inuentione, nisi per incantationes fiat, nulla est ad Sanctum officium relatio, benè quidem ad Minoricam paupertatem, nam satis ab honestate alienum est, vt qui altissimam vouit paupertatem, terræ viscera, ad inueniendos thesauros effodiat. Circa ***Sortilegium***, notandum est, illas sortes esse prohibitas, quæ ad dæmones, & occultas causas respectum habent, non illas, quę ad Deum, ad sanctos, electio enim Matthiæ, è sortibus pependit. Iosuè furem linguæ, vel regulæ aureæ. Saul fractorem ieiunij sortibus inuenerunt, lege causam 26. ***quæst.*** 2. ***&*** 7. per multa Capitula. legere autem sortes ex Sacris Biblijs ***Augustinus*** relatus ***cap bi qui. d. quæst.*** 2. 26.

Superstitiones.

Thesauri.

Sortilegia.

non laudat, nec vituperat, & minus malum iudicat in comparationem, ad dæmones consulendos. Ratio autem, quam adducit, non est adeo conuincens, vt peccatum mortale inducat, quia (inquit) non sunt conuertenda ad vanitatem, & negotia huius vitæ oracula diuina, quæ de æterna vita loquuntur. Attamen si id fiat ad inquisitionem veritatis necessariæ, & ad bonum ordinatæ nullo adhibito cultu superfluo, sed eleuata mente in Deum, non putarem culpam committi, quia licet diuina oracula de vita æterna loquuntur principaliter, sicuti diuersos sensus habent, ita possunt ad vitę regimen exquiri. Sic ipse Sanctus Augustinus in S. Biblijs suæ salutis exordium inuenit. Sic S. P. Franciscus in trina aperitione Missalis Euangelicam vitam reperit, prout etiam Magnus Anachoretarum Pater Antonius, sed ista sufficiant.

CAPITVLVM XXIII.

De Pœnis Sacramentales Cõfessiones Reuelantium.

CVm sensu vniuersalis Ecclesiæ Serafica concurrens Religio, quam castè, & illibatè ministrandum sit Pœnitentiæ Sacramentum per iustitiam adhuc punitiuam ostendit. Præcipuè circa secretum, quod in Sacramentalibus confessionibus excipiendis, est maximè considerabile. Sancit enim *Sacramentales Confessiones reuelantem actibus legitimis eò ipso destituimus. & ab audiendis Confessionibus perpetuò suspendimus; atque carceribus mancipandum Prouincialis arbitrio decernimus. Si autem de hoc non fuerit legitimè conuictus, sed tantum sufficienter indiciatus, grauiter arctetur, ad arbitrium Superioris*. Ad cuius sanctionis commentationem.

Pœna reuelantium cõfessiones

Quæritur primo, An punire reuelantem Confessionem Sacramentalem spectet ad Religionem, an verò ad Sanctæ Inquisitionis Officium.

Re-

Respondeo, Nisi adsit error in intellectu circa administrationem Sacramenti pœnitentiæ, non est casus Sancti Officij, sed sui ordinarij. *Molfesius tractat. 7. cap. 23. num. 68. Diana par. 4. resolut. 95 tract. 8. Ioan. de Lugo disp. 23. de sacram. Pœnit. sect. 5 num. 348. Thesaurus de pœnis V. confessio cap. 4. Alphons. de Leone de officio, & potest. confess. recollect. 6. num. 867.*

Reuelare confessiones quando est casus S. Officij.

Ratio est, quia nullo iure apparet spectare ad sanctum Officium, non communi, nam in *cap Sacerdos. d. 6. de pœnit. & cap omnis vtriusque sexus de pœnit. & remission.* vbi puniri mandatur ista reuelatio Superioris Ordinarij dispositioni relinquitur. Non speciali, quia nullum tale decretum, aut Apostolica constitutio reperitur, & in facti contingentia. cum de hac re sanctum Officium Romæ consulerem in hanc, quam scribimus sententiam, responsum fuit. Quando autem talis reuelatio sapiat hæresim, deducendum est, vel ex eo quod dicat, id licere fieri, vel quia spernat ordinationem Ecclesiæ: quod etiam conuinci potest, si frequenter hoc faciat, tunc enim videtur contemnere, & ex malitia procedere. Sicuti hæreticus censeri debet, qui pluries comederet carnes in diebus prohibitis, etiam in parua quantitate, vt tenuerunt, *Tannerus 2. 2. disp. 3. dub. 5. num. 93. & Author casuum conscientiæ Bononiensium ann. 1638. casu 1. Mensis Martij.* apud *Pasqualigum de Ieiunio decis. 51.* licet ipse in contrariam eat sententiam.

Hæresis suspicionis.

Et quidem ratio (vt ita dicam) à priore est, quia violatio secreti naturalis, & diuini, quod vetat reuelationem non est peccatum contra fidem, vel dogma Ecclesiæ formaliter, sed contra tales rationes formales, secus omnis secreti publicatio spectaret ad Sanctum Officium, sed putatur oriri, ex leuitate animi, vel ex infirmitate.

Quæritur secundo, Quale peccatum sit reuelare Confessiones Sacramentales, & quę sint eius indicia, & probationes.

Respondeo primo duplicem malitiam continet, scilicet sacrilegij, & iniustitiæ, sacrilegium est, quia committitur contra sacramentum penitentię, quod reddit odiosum. iniustitia est quia qui confitetur sua peccata ex contractu generali Ecclesiæ, inter Confessarium, & Penitentem, pænitens exigit debitum secreti, & sigilli, quia nisi de hoc esset certus, non diceret sua peccata confessario, vnde consurgit strictum ius, vt

Reuelationis malitia.

Confessarius nullo vnquam tempore illius peccata alteri reuelet, & hac ratione Confessarius sigillum confessionis frangens committit duplex peccatum, sacrilegij, & in iustitiæ, & tenetur restituere famam pænitenti, quem, reuelando eius peccata, infamauit. Ita *Ocbaganit de sacr. tract.* 3. *de sigillo quæst.* 1. *n.* 3. *Kellisonius in* 3. *parte tom.* 2. *quæst.* 11. *art.* 1. *Fagund. par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 6. *citati à Diana part.* 5. *tract.* 11. *resolut.* 2. qui affirmat, violatorem sigilli confiteri debere duplicem hãc culpam. sed credo sufficere, si dicat se reuelasse peccatum auditum in Confessione, quia cum hoc solo duplex hæc malitia explicatur.

Reuelationis indicia. Respondeo secundo, indicia contra reuelantem elici debent ex his, quæ cadunt sub sigillo & sunt primo peccata mortalia, tam pęnitentis, quam sociorum, & complicum. secundo venialia in particulari, non in generali. nimirum si diceret. Titium confessum esse tale peccatum veniale, non autem venialia, quia primum reddit confessionem odiosam, secundum minimè, cũ pœnitens necessario subijcere debet pro materia sacramenti, vel mortalia, vel venialia. *Ægidius de sigillo dub.* 4. *Sot. in* 4. *d.* 18. *quæst.* 4. *art.* 5. *citati à Stephano de Bauni tract.* 4. *de pænit. quæst.* 2. *Iacobus Ganado in* 3. *part. de sacram. controu.* 7. *tract.* 11. *dis.* 1 *Onuph. opus de sigillo sect.* 4. *quæst.* 7. apud *Dianam de sigillo res.* 29. Tertiò Defectus naturales, vt quod sit timidus, iracundus &c. quia hæc reuelata offendunt, & faciunt odiosum sacramentum. Quarto circumstantiæ peccatorum, quæ ad ipsa peccata reducuntur. Quinto si quis nollet sciri se Confessum fuisse tali sacerdoti, puta, quia habet suum Confessarium ordinarium, quem clanculo reliquit, vt huic alteri confiteretur. Nam in hoc casu præsumeretur confessum aliquod graue peccatum, quod alterum latere voluit *Diana de sigillo resol.* 47. *qui alios citat*.

Vnde reuelasse conuincitur. Respondeo Tertiò, reuelare Confessionem conuincitur, qui non solum directè dicit se audiuisse in confessione Titij hoc, aut illud peccatum, vel aliquid eorum, quę supra retulimus, sed etiã primo si auditis multis in Confessione dicit Titium non habere peccata mortalia. seiam esse castam, nam infertur, alios, & alias esse in oppositis culpis. *Nauar. cap.* 8. *num.* 9. *Lamas* 2. *p. methodi cap.* 4. *Beia p.* 3. *casu* 15 *& colligitur ex c. qualis d.* 4. quia quod de vno negatur, conceditur de alio. & exceptio firmat regu-

regulam in Contrarium. *de regul. iur. in 6.* secundo si quis consuleret doctiorem de aliquo casu, & immediate ad Titium se conferret absoluendum, tunc inditiaret Titium habuisse peccatum consultatione dignum. sic in facti contingentia quidam excipiebat confessionem infirmi, ad quem defferebatur Sanctiss. Eucharistiæ Sacramentum, ille è cubiculo prosiliens, detineri fecit Ministrum, & acciuit prælatum, vt infirmi casum quendam exciperet, quem ipse absoluere nequiuerat, & sic fuit punitus tanquam sigilli fractor. tertiò si ante confessionem vtebatur consuetudine pœnitentis, postea illum vitet. ingerit enim suspicionem, quod in Confessione audiuerit. Quarto si extra confessionem loquitur cum penitente de peccatis illius, in confessione auditis, sine ipsius licentia. Putat tamen *Hurtado disput. 12. de Sacram Pœnit. difficult* 11. talem non esse puniẽdum pœna ordinaria, quia non reuelauit confessionem stricte sumptam, cum non publicauerit peccata, nisi pœnitenti, qui ea sciebat; sed extraordinaria, quia fregit sigillum latè sumptũ. *Diana* autem *tract. de sigillo resol* 6. sentit puniendum esse pœna ordinaria. Quinto, si dicat imposui Titio bonam pœnitentiam, quia inde infertur magna culpa. *Diana super resolut.* 31. qui putat reuelare confessionem, eum, qui diceret, imposui per pœnitentiam coronam B. Virginis. & *Malderus de sigillo cap* 12. qui dicit reuelasse confessionem vnum, qui dixit, Dedi pro pœnitentia, vt audiret solemne sacrum flexis genibus. Sexto, si dicat, Titius caput mihi frangit suis minutissimis culpis. *Aegigidius de sigillo dub.* 1. *num* 11. quia malam opinionem ingerit. cuius oppositum tenet *Diana resolut.* 50. Sexto, si dicat nolui absoluere Titium. *Diana sup. resolut.* 42. *cum* Nauar. *Viualdo, Vega, Fagundez, Suarez, Granado, Hurtado, Vasquez*, quos citat, contra *Henriquez, & Caietan.* aliter sentientes, eò quod multę causæ sint extra peccata, quibus absolutio non impertiatur, para, quia confessio nondum sit completa. Confessarius sit morosus &c. Attamen ratio est, quia per hunc modum loquendi ingeritur mala opinio dę pœnitente, & ideo ob hanc fractionem puniendum esse pœna ordinaria, quia licèt non reuelet peccata, reuelat tamen peccatorem, vt dicitur in *cap. sacerdos d. 6. de pænit. & cap. omnis vtriusq. sexus. de pænit. & remiss.* septimo, si dicat in tali Monasterio, vel communitate, committi graue peccatum, quod in confessione audiuit.

tunc enim reddit Sacramentum toti communitati graue, & illam infamat. *Dian. de sigillo resol.* 25 apud quem *Villalobos*, & alij multi, & hoc non tantum verbo, sed etiam *signo, aut aliquo quouis modo*, vt dicitur *in dicto cap. omnis vtriusq. §. caueant* ex illo principio, quod animi conceptiones signis, scriptis, nutibus declarare possumus, huius autem generis multa esse possunt, vt si aliquod signum faceret, manu, ore, nutibus, quibus conijciatur pœnitentem graui aliquo peccato detineri, & cum sint ad libitum, accipienda sunt iuxta sensum regionis in vniuersum, omne illud, quod potest inducere alios in malam opinionem pęnitentis, est reuelatio Confessionis. lege *Hostiensem in summa lib. 5. eodem tit. num. 53. §. in qua tenetur*.

Reuelationis clara probatio.

Respondeo Quarto, clara probatio frictionis sigilli erit, vel ex confessione fractoris, vel ex testium depositione. sed quia est res difficilis probationis sufficere plures testes, etiam si contestes non fuerunt, affirmat *Diana de sigillo resol.* 52. quãdo scilicet multi singulares dicant sibi reuelasse tale peccatum &c. Cęterum cum agatur de grauissimis pęnis imponendis, non assentior testibus singularibus; quia non est eadem ratio habenda de Confessione, & de reuelatione illius. nam in Cõfessione non solent adesse testes, & ideo creditur singularibus, at in reuelatione, & possunt adesse, & vt plurimum adsunt, & ideo potest reuelans conuinci per testes, sicuti alij peccatores. In casu autem quo multi singulares testarentur de hac reuelatione, & reuelator negat, tunc sentio puniendum esse pęna arbitraria, quia delictum non est plenè probatum, vt dicit ex Hostiense *Panormitanus in dicto cap. omnis de pęnit. num. 26. fine*. & maxime ponderandæ sunt præsumptiones, quę ex testium, & confessarij personis eliciuntur, quia si Confessarius sit vir probus, non loquax, nec garrulus, non poterit ad aliquorum attestationes puniri. quia repugnantibus cõtrarijs coniecturis, tenendum est pro viro bonę opinionis, & semper præsumendum est pro Confessario. Et hoc maximè dicendum est in Religione Minorum in qua adest statutum initiò relatum, dicens, *si de hoc non fuerit legitimè conuictus*, vbi requiritur legitima probatio, quæ non est, nisi per duos testes, vel aliquid illi æquiualens, vt probat *Barbosa dict.* 188. quia legitimè factum, censetur factum iuris ordine seruato, & legi-

Contrariæ coniecturæ quid operentur.

Legitimè factum, & probatum.

legitime probatum debet esse probatum per plenam probationem, non autem priuilegiatam, aut per iuramentum, vnde *Tuscus concl.* 305. *num.* 4. *Tom.* 3. *liter. D.* ait, dum requiritur legitima probatio, non sufficere semiplenam, & cum iuramento, sed requiri plenam, idest, cui nihil iuris desit, vel addi possit in suo genere, vt multis probat *Barb. dict.* 261. *per totum*. sed demus quod penitens dederit licentiam Confessario reuelandi suam Confessionem, & postea id neget, cui credendum erit? Respondeo, licet *Suarez in* 3. *p. tom.* 4. *disp.* 33. *sect.* 5. *num.* 14. *Fagundes*, & alij citati à *Diana resol.* 41. dicant, credendum esse Confessario, attamen melius assentiendum esse sententię *Alárcta de religios. discipl. lib.* 2. *cap.* 19. nimirum sacerdotem reuelantem, non posse se tueri, nisi ostendat in foro exteriori obtinuisse talem licentiam, vel scripto, vel coram testibus, quia si Confessarij negationi standum esset, nunquam posset per singulares testes conuinci, quia semper suppeteret illa exceptio se habuisse licentiam à penitēte. & sic *Diana resolut.* 41. qui in priorem sententiam inclinat, repugnat sibi sentienti cum singularitate testium. sed quidquid sit, adest pro secunda euidens ratio, nam constat reuelasse, non constat habuisse licentiam, ergo puniendus erit in vigore sacrorum Canonum. Maximè cum ipsemet pænitens accusaret confessarium de suæ confessionis reuelatione, tunc enim non est presumendum dedisse licentiam de eo, de quo conqueritur, vt videre est apud *Diaz. cap.* 112. *num.* 4. licet ipse asserat credendum esse Sacerdoti bonę famæ, & honestè vitę, dicenti se habere licentiam à pænitente reuelandi confessionem, cum talis actus licentię secretò fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem, vt transferat onus probādi in asserentem, sine licentia reuelasse, & allegat *Lapum*, qui dicit hoc procedere presertim quando tertius accusat Sacerdotem de reuelatione. & accusans probare debet, quod reuelans sciuerit peccatum illud in confessione. & probatur, nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse & per hoc genus probationis non poterit puniri nisi arbitrariè, quia delictum non fuit plenè, & congruenter probatum. lege *Salsedo in Diaz. in fine cit. cap.* & *Panor. in d. cap omnis fine*. Hinc ad probationem legitimam huius criminis debet constare iudici, quod sacerdos confessionem penitentis auscultauerit. & quod pec-

Cui credendum in dubio.

catum reuelatum, ante, vel post confessionem aliunde non sciuerit, his enim non probatis, congruenter conuinci non poterit.

Difficultas tamen est, cum de reuelatione Confessionis possit agi, non tantum contra sacerdotem legitimè illam excipientem, sed etiam contra Interpretes ignotę linguę, casu audientes, dum aliquis confitetur, fictus sacerdos, qui non ordinatus illam auscultaret, vel qui voluntatem sacramentaliter auscultandi, & absoluendi non haberet. Consiliarius, ad quem Confessarius pro consilio recurreret, Inuentorem papiri, in qua peccata essent scripta, vt dicunt *Suar. tom.* 4. *disp* 23. *sect.* 4. *Coninch. disp.* 6. *de sigillo dub.* 3. *num.* 39. *Nugnus in* 3. *par. quæst.* 15. *art.* 3. *Bauni tract.* 4. *de pœnit. quæst.* 5. *Diana de sigillo resol.* 44. *&* 34. *&* 27. 23. 16. 15. 14. 13. *Nauar. in dicto cap sacerdos num.* 42. *Salsedo ad Diaz. cit.* §. *confessionē audit.* Quia res transit cum suo onere ad quemcunq. transit. *l.* 2. *&* 3. *C. in quibus causis pignus, vel hypotheca tacitè contrahatur cap. Pastoralis de decimis cap. ex literis de pignor.* onus autem Confessionis est sigillum secreti.

Res transit cum suo onere.

Respondeo præcisè, & strictè, solus Sacerdos tenetur ad hoc secretum *cap. Sacerdos. cap. omnis vtriusque &c.* citata alij tantum reductiuè. *S. Thomas* 3. *p. in addic. quæst.* 11. *art.* 3. & non defuit Candidus de Confess. disp 24 art. 49. qui scripserit laicos nullo modo teneri, nec lege diuina, nec Ecclesiæ ad sigillum, in casu quo aliorum peccata reciperent, cum ad id tantum teneantur Sacerdotes Sacramentaliter Confessiones auscultantes. Sed quidquid sit de obligatione ad seruandum sigillum, Quoad punitiones, dico, istos non teneri in vim statuti, quia statutum accipit reuelationem confessionis in sensu Communiori, quem tenet Ecclesia, nimirum de Sacerdotibus. Verbum enim absolutè probatum, accipiendum est in principaliori significato, maximè si in statuto ponantur, quia interpretandum est secundum communem vsum loquendi, vt de communi scribit *Bonacossa V. statuta fol.* 159. & statutum pœnale loquens de vera persona, non habet locum in ficta, & repræsentata. *Idem ibid.* sunt enim stricti iuris, & strictè intelligenda. *Idem fol.* 157. *p. partis.* cum ergo reuelatio tangat Sacerdotes, qui in Confessione peccata audierint, non debet ad indirectos, & reductiuos extendi. Verum tamen est, istos puniendos esse

Solus sacerdos tenetur ad sigillum.

Statutum interpretādum iuxta communē vsum.

pœna

pœna arbitraria, quia cum violent ſecretum naturale, & diuinum, Sacramento Pœnitentiæ debitum, id impunè feciſſe, permitti non debet.

Secunda Difficultas, an intrent pœnæ etiam, quando licet Confeſſario reuelare.

Reſpondeo minimè, quia non peccamus in licitis, & conſequenter non debemus puniri. Cœterum, quando liceat, dubium eſt, *Panbor. in cap, omnis de pœnit. & remiſſ. num.* 24. ait peccatum commiſſum, dicitur reuelari, non tamen committendum, & de quo penitus non dolet, & abſtinere non proponit, ſed omninò vult illud committere, quia hoc peccatum non dicitur directum in pœnitentia, ex *Innocentio*, ſecus ſi pœnitere vellet. Hoc tamen certum eſt nullo vnquam pacto reuelandum eſſe pœnitentem, ſed cautè poteſt monere alterum, vt ſibi caueat, vt expreſsè dicitur in *d. cap omnis.* ſic etiam de proditione Reipublicæ, de incendio Ciuitatis, de diſſeminatione hæreſis, de occiſione Principis, in his, & ſimilibus caſibus reuelandum eſt peccatum committendum, ſed non peccator. Reuelare quando liceat.

Quæritur tertio, quibus pœnis puniendi ſunt, qui Sacramentales confeſſiones reuelauerint.

Reſpondeo primo, In iure communi duos Canones habemus ſupra relatos, primum in *cap. Sacerdos diſt. 6 de pœnit* in quo dicit Gregorius, *ſi hoc fecerit deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat*, alterum in *cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſ.* de quo dicit Innoc, 3. *Non ſolum Sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendum perpetuam pœnitentiam, in arctum Monaſterium detrudendum*. Vbi apparet correcta peregrinatio, in detruſionem commutata, cum illa cæderet in Sacerdotalis culminis ignominiam, depoſitio igitur, & detruſio ſunt pœnæ Canonicæ reuelantium. Porrò depoſitio hoc loco non ſumitur pro actuali, quæ eſt degradatio, & antecedit traditionem brachio ſeculari, ſed pro verbali, de qua *Theſaurus in praxi eccleſiaſtica p. p. cap.* 27. non quidem ſecundæ, & tertiæ ſpeciei, quibus depoſitus priuatur omni officio, beneficio, & priuilegio fori, & canonis, de quibus idem meminit, ſed primæ nimirum, qua priuatur beneficio, & officio, ac exercitio ordinum, ita ut reuelans confeſſiones priuatus remaneat hono- Pœnæ canonicæ in reuelantes, &c. Depoſitio actualis, & verbalis.

honoribus , gradibus, officijs, beneficijsque, ac suspensus à ministerio altaris, hoc vltimum patet ex verbis *cap. omnis.* citati, *Sacerdotali officio deponendum decernimus,* & non solum tenendũ est præcisè pro solo Sacerdotio ita vt celebrare, aut auscultare confessiones, vel facere, quę Sacerdotibus tantum permissum est, non possit, sed etiam de omnibus ordinibus, tam maioribus, quam minoribus, idque patet ex alijs verbis eiusdem *cap omnis.* ibi. *Verum etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudatur.* Nam si perpetuò detruditur, & sub solemni, ac perpetua pœnitentia reperitur, non erit locus exercitio ordinum, quia detrusio in Monasterium est carceratio *Panbor. in cap Tuæ discretionis de pœnis* ibi. *Quod à suis ordinibus degradati detrudi debeant in arctis Monasterijs ad pœnitentiam peragendam.* vbi Panhormitanus num. 1. *Aduerte* (inquit) *quia si non possit in Monasterio tutè esse, quia timetur de fuga, ne opportunitate capta inde fugiat, potest sub arcta custodia detineri,* & sic arctatus in Monasterio est in illo carceratus, vt inde exire non possit, perpetuò autem carcerati ordines exercere non permittuntur, vt est textus expressus in *cap. si ille d. 50. cum glos.* & alijs allegatis in illa, & per *Panbor. in d. cap tuæ discretionis. in fine. de pœnis.* Arctum autem Monasterium dicitur, ex quo non est libertas exeundi; Sicuti arcta custodia est, per quam carceratus ita custoditur, vel milite, vel repagulis, vel vinculis, vt liberum non sit exire quando voluerit, lege *Roderiq. tom. 2. quæst. 5. artic. 1. Suarez tom. 4. disput. 32. sent. 8. Portel. V. pæna num. 11. Hieron. Rodriq. resol. 48. num. 38.* Quod autem depositio ista non sit degradatio, & expoliatio Canonis, & fori, patet, quia quousque non traditur brachio sæculari, semper gaudet his priuilegijs, ita vt conueniri, nisi apud Iudices Ecclesiasticos, & impunè percuti, sine excommunicatione non possit.

Detrusio in Monasteriũ.

Perpetuò carcerati ordines exercere non possunt.

Respondeo secundo, secundum statutum ordinis talia reuelantes priuantur actibus legitimis, suspenduntur perpetuò ab audiendis confessionibus, & arbitrario carceri adijciuntur, quæ autem pœna sit, priuatio actuum legitimorum, patet ex dictis suo loco Perpetua autem suspensio ab audiendis confessionibus minor est depositione ab ordine Sacerdotali; quia interdictus ab audiendis confessionibus tantum, potest exercere reliqua munia Sacerdotalia, vt canere Epistolam, & Euangelium, cele-

celebrare Missam, infirmos vngere, &c. & arbitrarius carcer non est perpetuus. itaque discordat statutum à iure communi in duobus, cui autem standum sit, patet ex alibi dictis, quia potest per statutum derogari iuri communi accedente principis consensu, & quando concurrunt pœnæ statutariæ, cum pœnis iuris communis attenditur illis, non istis, & quidem videtur statutum fundatum in praxi, quia istis fractoribus sigilli confessionis, non solent imponi depositio ab ordine, & detrusio in Monasterium, & multò minus peregrinatio illa ignominiosa, quæ in Concilio generali fuit commutata in detrusionem in Monasterium, vt *Panbor.* aduertit, nec practicari solet ista detrusio cum simplicibus sacerdotibus, sed tantum cum Episcopis, sed potius condemnantur ad triremes, *Farin. quæst.* 119. *num.* 55. quando debitam detrusionem meretur. Cum ergo pœnæ istæ in iure sint mutatæ, & in praxi, mirum non est, mutatas etiam esse per statutum ordinis, cui standum omnino censeo, eo vel maximè, cum peccans, in eo puniri debeat, in quo peccauit, & detrusio in Monasterium minor sit carceratione formali, & potest ista contrahi ad arbitrium Prælati, comparata ad illam. Aduerto tamen arbitrium Prouincialis hoc loco regulandum esse à iure, & non debere extendi ad quamcumque contractionem, ità vt sufficiat quælibet parua carceratio, sed commensurari debere perpetuæ detrusioni in Monasterium, & qualitati delicti, ac scandali dati, qua in re non est assignare certam regulam.

Respódeo tertio, suspẽsionẽ ab excipiẽdis cõfessionibus remitti non posse à Generali, vel à Capitulo, tum quia est perpetua super quã & mẽte Religionis Generalis nõ potest, tũ etiã quia ista perpetuitas est à lege Communi, non à statuto. Vnde per superiores ordinis commutari, vel abbreuiari non potest, & in facto peccaret mortaliter Prælatus aliud agen, quia restitueret gladiũ stulto, & cõmitteret secretũ, illi, qui est declaratus sigilli fractor, & propalator, quod est cõtra ius naturæ, & diuinũ, iuxta regulã *semel malus semper præsumitur malus*, *de regul. iur. in* 6. (Pœnæ reuelantium a quibus remitti possint) (Semel malus &c.)

Respondeo quarto, Reuelans confessiones post sententiam remanet infamis. Dixi post sententiam, quia non desunt, qui infamem velint ante illam, sed ex disputatis à nobis alibi, pœnæ ante sententiam non contrahuntur. infamia autem irrogatur ex enormitate delicti, quod est, cum pro illo detrusio in (Reuelator est infamis.)

Mona-

Monasterium imponitur, vel triremes, vt ex *Abb.* & *Claro* scribit *Thesaurus V. Confessio Sacramentalis cap.* 4. Quam iuris infamiam superiores abstergere non possunt, quia à lege, quia perpetua.

CAPITVLVM XXIV.

De Pœnis reuelantium defectus Religionis aut quæ in Diffinitorio tractata fuerint, & de alijs Reuelationibus faciendis, vel Omittendis.

Reuelantiũ defectus religionis pœnę.

SVbnectimus reuelationi Sacramentalium Confessionum, reuelationes alias, Religioni indecoras, & noxias: quarum prima est eorum, qui propalant peccata, & defectus Religionis extra illam, cap. 7. §. 5. num. 43. *Qui diuisiones inter fratres. Prælatorum depositiones, aut peccata in ordine correcta, vel corrigenda, & discordias, & quidquid in infamiam ordinis vergit extra illum quouis modo diuulgauerit, eo ipso excommunicationis sententiam incurrat, & si iuridicè conuictus fuerit omnibus actibus legitimis perpetuò priuetur.* Secunda est eorum qui negocia in Diffinitorio tractata reuelant. ibid. num. 44. *Qui extra diffinitorium manifestauerit, quæ in eo tractantur, vnde dissensiones, & odia in diffinitorium, vel definitorem aliquem oriantur, aut oriri possint, si de ea re legitimè constiterit, biennium in diffinitorium admitti non possit.* Tertia est ibidem nu. 42. *Qui fratris crimen, quod legitime probare non potest, alteri, quam Prælato reuelauerit. pœna talionis mulctetur.* Quarta est ibid. num. 32. de abscondentibus, & non opportunè detegentibus aliorum delicta in Visitationibus, sed ea reseruantibus in aliud tempus, & ad alios Superiores. Super quas more nostro, sequentes quæstiones examinabimus.

Quæstio 1. quæ sit materia statuti vetantis reuelari defectus Religionis.

Respon.

Respondeo, de hac materia scripsimus in *comment. ad cap. 7. statut. 5. casu 3. & 4. fol. 524.* quæ ibi videnda est, quibus addo rationem motiuam statuti, nimirum ius naturæ, quo vetatur infamari, nedum Respublica, Ciuitas, vel Communitas, verum etiam particularis, & cum bonum eo sit diuinius, quò superius, & vniuersalius, plus est infamare Religionem, quàm Religiosum. Vide *Rodriq tom. 2, quæst. 35 art. 3. Mandosium de ingratit. cap 26. cons. 13. Salsedo ad Diaz cap. 103 fine. Villadiegum de legibus 3. part. quæst. 1. num. 36.* Infamare ordinem est contra ius naturæ

Quæstio secunda, Quæ sint negocia, quę odium parere possunt contra Diffinitorium, & Diffinitores.

Respondeo, Diffinitorium est tribunal supremum in ordine, & in Prouincijs, in quo tractantur, & deciduntur omnia negocia, totum ordinem concernentia, puta, superiorum localium constitutiones, & destitutiones, causarum examina, delictorum punitiones, conuentuum fundationes, Lectorum, Concionatorũ, Cõfessariorũ, Studiorum, & Studentium dispositiones nouitiorum receptiones, & vno verbo, omnia illa, quæ ad Prouinciam spectant, & vnitionem Patrum exposcunt, vt patet ex multis statutis ordinis, quæ correspondent Capitulis Collegiatarum, & Cathedralium Ecclesiarum Synodalibus Examinatoribus, & Iudicibus, Senatoribus, & Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ, vt *Rodriq tom. 2. quæst. 45. articul. 1. Miranda tom. 2. quæst 17. art. 1. & 2. Panbor. in cap. ad Apostolicam de* Regular. *Syluest. V. Consilium quæst. 1. & V. Religio. 3. quæst. 3. citati à Hieron. Roder. resolut. 51. initio, & nos ipsi fusè in Commentar. cap. 8. stat. 36. quæst. 4. fol. 632. & infra.* Cum igitur agatur de rebus, quæ possunt bilem mouere, & iras in aliquibus accendere, nimirum, quod non fuerit collata prælatura vni ob meritorum defectum, adempta alteri ob demerita, conclusum contra hunc, aut illum, ad persuasionem huius, aut alterius Diffinitoris, nulli dubium est, quod Diffinitorium euadet seminarium inimicitiarum, & malarum emulationum. Vnde fit, vt Patres, qui fuerint zelo pleni, non liberè suam sententiam ferunt, et vbi loquendum esset, taceant, timentes sibi persecutiones, & malas voluntates creari, quando persuasũ habeant, publicari res odiosas extra diffinitoriũ, quo nil prius nil perniciosius ordini, cum adhibeãtur ad custodiam legum canes muti non valentes latrare, & pauci reperian- Diffinitoriũ & quæ in illo reuelari non debeat.

riantur, qui suum zelum exercere velint cum tanto fœnore, & tamen certum est in iure, quod consiliarij, tacentes, & non contradicentes expressè rebus malè gestis in concilio, peccāt, & puniuntur sicut facientes expressè *Innoc & Abb in cap. 1. de his, quæ fiunt à mai. par cap.* & est peccatum mortale contra iustitiam, quia de iure naturæ consiliarij, & Diffinitores tenentur suum officium fideliter exercere *l. de atate. §. qui tacet. ff. de interrog. actio.* & est communis opinio apud scholasticos, & morales scribentes de iustitia *S. Thom. 2.2 quæst. 63. art 2. Cano in sua lectura. Nauar. cap. 17. à num. 69. ad 74. Couar. regul. peccatum p. 2. §. 7. Sot. de iusti. lib. 3. quæst. 6. art. 2. & lib. 4. quæst. 7 art. 3. Adrian. in 4. de restit. quæst. de collat. benefic.* Et hoc est vnum ex præcipuis capitibus, ex quibus regularis disciplinæ rigor hebetatur, & paulatim deperditur, quia si non est liberũ diffinitoribus infringere iniquitates, ob timorẽ odij, & inimicitiæ, quæ contrahere potest à factionarijs, & potentioribus, negotia religionis in peius semper labentur ex defectu tacentium veritatem, ob timorem, & non solum committitur acceptio personarum in distributione officiorum, vt censet *S. Thomas d. quæst. 63. artic. 2.* sed si officia indignis conferantur, peccatur, & contra distributiuam, & contra commutatiuam iustitiam, quia fit iniuria communitati, quæ exigere debet à suis administratoribus collationem officiorum dignis, & non indignis. Sicuti si Procurator vineæ conduceret operarios inutiles, relictis vtilibus, teneretur ad resarciendum laborem non impensum, & damnum illatum, & hoc certum est in omnium sententia, quando agitur de indigno respectu digni, quidquid sit de Comparatione digni respectu dignioris, in quo censent quidem omnes adesse peccatum mortale contra iustitiam distributiuam, non tamen adesse debitum restituendi, & sic patet quantum malum sit tacere in diffinitorio, & non se opponere potentioribus, & factionarijs, quando indignos, vel minus dignos assumunt, idque oriri ex reuelatione, quæ fit secretorum extra diffinitorium, incutiente timorem cadentem in constantem virum. Qui an excuset diffinitorem à promotione, & defensione iustitiæ, & communis boni, controuertitur, id quod certum est, elicit, ex *Nauar. lib. 5. consf. 12. num. 6.* quia licet iustus timor cadens in constantem virum, qualis est amissionis bonorum fortunarum, libertatis, vitæ, grauium inimi-

Tacentes puniri debent, quando ex officio loqui tenentur.

Timor cadens in constantem virum, quãdo excusat.

inimicitiarum, & persecutionum excuset ab obseruatione legis positiuæ, tamen non excusat ab obseruantia legis naturalis, & diuinæ, qualis est recta gubernatio Reipublicæ, & iusta distributio officiorum, quæ natura dictante, dignis conferenda sunt, *c. sacris. de his quæ vi. c. quo iure d. 8. c. ità ne d. 32. c. tolerabilius est. eod.* quibus docemur, toleranda potius esse mala quam consentire peccato. Et certè iste timor vanus est, & non excusat. *l. metum. ff. quod metus causa.* Vanus inquam, quia incidere in indignationem huius, aut alterius in religione, parum est, fortunas, vitam, libertatem non adimit, & non est tantus, qui ponderare possit contra bonum commune religionis, eo vel maximè, cum diffinitoratus tradi vix soleant inuitis, vt in eis valeat doctrina eiusdem *Nauar. lib. 1. cons. 3. num. 8. qui est vltimus*, quod susceptio ordinis metu facta valeat ad impressionem characteris, non ad votum continentiæ ei adnexum, quia argum. *cap. maiores § item quæritur de bapt.* votum metu factum, est nullum *cap. 1. de his quæ vi*, & est communis, non inquam valet hoc allegare, quia vt plurimum ambiuntur, & procurantur, & vtinam non malis artibus, & conquisitos fauores. transit igitur diffinitoratus ad talem personam cum suo onere, nimirum, vt in diffinitorio pro iuribus Prouinciæ, & iustitia assistat, & cum certum sit, violentias intentari, & indignas promotiones procurari, sibi imputet diffinitor, qui officium, vel quæsiuit, vel acceptauit, si suo debito non respondet, sed hæc incidenter dicta sint.

Ordinatus vi, an teneatur ad continentiam.

Materia igitur huius statuti est, vt non publicentur extra diffinitorium inibi tractata, quæ dissentiones, & odia gignere possunt, vt esset dicere. Non fuisti promotus, quia talis contra te orauit. De te publicatum fuit à tali hoc, aut illud peccatum, & ego non habui, quid responderem? ille fuit tibi contrarius, &c. & non tantum si nominaret personam, sed si in confuso diceret Te posposuerunt, quia habuisti contradictorem, & ille suspicetur de aliquo, sibi male affecto, etiam si ita non fuerit, quia ad verificandum statutum sufficit, vt contra aliquem odia disseminentur. Et cum mos sit, vt silentium, & secretum sub graui præcepto diffinitoribus iniungatur, reuelans duplex peccatum committit, scilicet inobedientiæ, & infidelitatis.

Quod tam leui pœna vix dignè corripitur, scilicet per suspensionem

ſionem biennalem ab ingreſſu diffinitorij. Debuiſſet eſſe perpetua inhabilitas ad hoc officium, quia non eſt credibile damnum, quod ex tali reuelatione deducitur.

Quæſtio tertia, An qui poteſt probare delictum aliquod, impunè illud reuelare poſſit alijs, ſtante ſtatuto, quod dicit. *qui delictum aliquod, quod probare non poſſit*, &c.

Reſpondeo, de hac materia vide diſputata à nobis ſupra *cap.* 10. *per totum.* præcipuè *quæſt.6.de pœna talionis*. Addo peccare mortaliter, qui apud alios, non ſeruato iuris ordine, fratris delictum publicaret, etiam ſi illud probare poſsit, quia illi fas non eſt, in quaſcunque aures obtrudere delicta fratrum, ſed iudicis, *dic Eccleſiæ*, inquit, Chriſtus Dominus. idest Prælato, non plebi. Verum in vim ſtatuti puniri non poſſet, quia ſi illud probare poteſt, iam acorem ſtatuti euadit.

Sed quid ſi non poſſet, niſi ſemiplenè probare, aut per famam.

Probatio qualis eſſe debet in delictis.

Reſpondeo, puniendum eſſe pœna ordinaria, quia dum de probatione delicti agitur, illa debet eſſe iuridica, & legitima, ideſt per duos ſaltem teſtes conteſtes, vt multis citatis probat *Barboſa Appellatio.* 220. *V. Probatio.* hæc enim eſt probatio idonea, plena, ſufficiens, quæ adhiberi debet quoties in lege, vel ſtatuto dicitur, dummodo ſit probatum, vel accedat probatio, aliæ enim probationes non ſunt, ſed indicia, & præſumptiones, & ideo non ſine ratione appoſitum eſt in ſtatuto. *legitimè probare non poterit*, ideſt per eos teſtes, qui ſine dubio delictum conuincunt.

Dices diſponente ſtatuto, *alteri quam iudici reuelauerit*. an poſſit ſine pœna talionis deportare delictum iudici, etiamſi illud legitimè probare non poſsit.

Accuſans cum vno teſte, tenetur reſtituere famam.

Reſpondeo affirmatiuè ex Aphoriſmo noſtrę *practicæ criminalis Titulo Accuſator*. quia accuſator liberatur à pœna talionis, ſi accuſationem probat per vnum ſaltem teſtem, Sed an peccet, qui ſciens habere vnum ſaltem teſtem, fratrem accuſat? Reſpondeo affirmatiuè, quia finis accuſationis eſt punitio, & emendatio delinquentis, quas obtinere non poteſt producēdo vnum tantum teſtem, quia dictum vnius, dictum nullius. ergo agit fruſtrato finę, & vanè, & conſequenter peccat, quia infamat fratrem, quia tantum eſt adducere vnum teſtem, quā nullum. & tenetur reſtituere famam *S.Tho.* 2. 2. *quæſt.* 68. *ar.* 2.

2.Sa-

3. Salon. ibid. contract. 4. conc. 2. & est in iure *cap. si quis 2. quæst. 3. & cap. calumniator. & cap. qui non probauerit, eod. & l. 1. ff. ad senat. consult. Turpil. l. mulier.*

Quæstio quarta pro secundo statuto. Quo iure detegenda, denuncianda, vel accusanda sunt delicta, vbi, apud quem, quando, & quomodo.

Respondeo primo, de his dictum est in hoc opere *cap. 1. fuse* ibi vide. Iustificatio deportationis delictorum est charitas in delinquentem, & communitatem, vt vel ille corrigatur, vel ista ex aliorum exemplo intra iustitiæ terminos contineatur.

Respondeo secundo, modus suauior in Religione, & Ecclesia est visitatio generalis, per quam subditorum defectus prælato innotescunt *cap. qualiter, & quando 2. de accus.* reliqui modi denunciationis, & accusationis sunt acriores.

Respondeo tertio, In generali visitatione subditi tenentur, nedum ex præcepto obedientiæ quod præmitti solet, sed etiam ex debito conscientiæ reuelare superiori visitanti, peccata, & defectus graues, & emendatione dignos. Ratio est, quia cuilibet de republica incumbit ex onere, iuuare suam communitatem, & suum fratrem, quod fit remouendo scandala, & peccata, in illam grassantia. *S. Thom. 2. 2. q. 68. art. 1. & infra. Alens. 3. part. quæst. 42. memb. 1 Theol in 4. d. 19. Iurisperiti in cap. nouit de iudicijs.* Vide dicta à nobis in Commentar. *cap. 10. statut. 1. fol. 746. & statut. 4. à fol. 747.*

In visitatione delicta sunt reuelanda.

Respondeo quarto, ex superiori responsione elicitur alia, quæ est in statuto iam citato, *Qui in Visitatione Fratrum delicta aut litteras ob aliquod particulare intentum tacuit, vel seruauet. quod cum consecutus non fuerit ad aliorum Superiorum aures defert, causatus non habuisse cum Superiore illo, vel Commissario confidentiam. si non probat se protestatum fuisse apud illum primum Superiorem, velle ad alium, quem specificare debeat, talia denunciare delicta, tanquam conspirator seuerissimè puniatur, & actibus legitimis perpetuò priuetur, ac infamis existat, nec audiatur.* optimum purificandæ iustitiæ remedium, & inuidiæ, malique zeli scorias decoquendi, naturali rationi innixum. nam cum visitatio intendat bonum commune, & hoc promoueri non possit, nisi Visitator mala illi repugnantia nouerit, deducitur, vt quilibet subditus illa reuelare teneatur, ergo qui ex inordinato fine tacet, contra bonum commune peccat, & qui ad tempus silet, vt suæ libidini obediat, propalando peccata illa

Tacentium & reseruantium delicta in visitatione pœnæ.

apud alterum Superiorem, nulla subsistente causa, offendit Superiorem primum, quia ius habebat exigendi à subdito illam reuelationem. & vtitur secunda tanquam instrumentum suarum passionum rabiem satiandam, & publico zelo malam mentem cohonestat. sed ad statuti declarationem.

Noto primo, *litteras* hic sumi pro illis in quibus esset aliqua culpa fratris descripta, ambitionis, subornationis, lasciuiæ, vel quid simile. nam aliæ litteræ ad rem non facerent.

Noto secundo, *particulare intentum* contraponitur publico: tacet, quia non habet aures sibi beneuolas, quæ contra fratrem non ita facile mouerentur, non videt Visitatorem infensum accusando, & sibi propitium, atque adeo de vindicta desperat. non sperabat tacendo obtinere aliquod officium, vel gratiam à Prælato, vel ab amicis illius, quem accusare volebat hoc est particulare intentum. Quia si videret Visitatorẽ iustificaturum impium pro muneribus, iustitiæ complementum non præstiturũ, bonum Communitatis non promoturum, & loco punitionis, timeret in malo fratre laudes, & sanctificationem, posset tacere, & ad alium superiorem delicta illa deportare. sic potest accidere, vt Prouincialis protegat aliquem superiorẽ localem malum, & scandalosum, non videtur opportunum remedium, apud Prouincialem illum accusare, sed potest expectare Commissarium.

Noto tertio difficile esse in praxi, protestare coram primo superiore iuxta statutum, quia hac ratione posset parare sibi aliquam vexationem apud illum, & apud accusandum, cum hæc nisi publicè, fieri non possint, & non apparet necessitas huius protestationis, quia, cum non teneatur accusare, à nullo ad hoc cogi potest, vt nolens, protestari indigeat. Puto tamẽ sensum statuti esse de aliquo delicto notorio, vel literis, de quibus antea iactatio præcesserit, & mirum sit, quod in visitatione tacuerit, à Visitatore requisitus, & non sit sermo de sola visitatione paternali, sed iuridica, & iudiciali, in qua subditus adactus per preceptum, & iuramentum respondere noluit, tũc tanquam subdolæ mentis meritò puniendus venit, vt conspirator. coniecturæ ratio est, quia tales protestationes in requisiti fratres facere non solent.

Noto quarto Hanc protestationem esse eiusdem naturæ cum appellatione, qua recusatur iudex vt suspectus. quę licet fieri solent à grauamine personali illato, vel inferendo, tamen videtur

detur posse prætendi à futura violatione iustitiæ, quæ in perniciem redundaret communitatis: valet enim argumentum ab appellatione ad recusationem *Boerius decis. 269. n. 3. Guttierez pract. lib. 1. q. 44. num. 4. Morla in emporio iuris ciuilis p. p. tit. 2. quæst. 11. num. 4.* pari namq. passu vadunt appellatio, & recusatio *l. apertissimi V, cum post cap. de iudic. cap. super & 2. de appellat. Brunorus à Sole in locis commun. V. appellatio 30.* Imò ab appellatione ad supplicationem *l. fin. §. penult. cap. de temp. appell* vbi *Salicetus, Tuscus tom. 7. lit. S. conclus. 904. num. 12. Rebuffus ad leg. galliæ. tom. 1. tract. de supplicat. in præfat.* Vnde vbi permittitur appellatio, arripere possumus supplicationes, & protestationes. permittitur autem vbi iudex sit suspectus, etiam si sit legatus à latere *Nau. lib. 2. cons. 3. de appell.* & protestatio ista nil aliud est, nisi declaratio voluntatis, nolentis producere querelam ante talem superiorem, atq. adeo nolentis habere illum, vt iudicem. est enim protestatio declaratiua sequentium actuum, vt facti, secundum illam, censeatur *cap. cum M. de constit. l. non solum §. morte ff. de noui operis nunc. Nauar. lib. 3. de regular. cons. 34. num. 3.* & licet tollatur per contrarium actum subsequentem. *glos. solemnis in cap. tua de sponsal. V. mulierem ad. cap. cum M. de const. & d. l. non solum.* quando tamen in recusatione, & protestatione perseueratur, protestatio censetur valida. & fieri potest tam facto, quã dicto, vel scripto & non tantum expressè, sed etiam tacitè, quia tacitum, & expressum idem operatur *cap. 2. de rescriptis l. tum quid ff. de rebus creditis. Nauar. lib. 5. consil. 6. num. 14.* licet pro verificatione statuti videatur necessaria protestatio expressa, quia requirit specificationem superioris, ad quem deferre debeat delator accusationem, & delictum nisi admittamus in hoc etiam specificationem tacitam, quia certum est dari gradus recursus, vt à Prouinciali ad Visitatorem, à Visitatore ad Generalem, vel alium eius successorem, & sic non videtur vsquequaque necessaria ista specificatio, vt opus sit descendere in indiuiduo.

Argumentũ ab appellatione ad recusationem valet.

[illegible]

Protestatio quod.

Vbi tollitur

Quomodo fit.

Tacitum & expressum idem operatur.

Noto quinto dari præscriptionem in delictis huius generis: quia si accusator noluerit delicta, & literas publicare, disponitur non esse audiendũ, ergo accusare amplius nõ potest, an autem possit alius, dico posse; quia non prohibetur omnibus, quod prohibetur vni in pœnam, & innocens ob alterius culpam suo iure non est destituendus.

Præscriptio in delictis.

Respondeo quinto, Iudex apud quem fuerit protestatum, non potest cogere protestantem, vt apud ipsum delictum deportet aut literas ostendat, quasi non adsint causæ legitimæ protestandi, sicuti fieri solet cum appellante ab interloquatoria, vel diffinitiua, quando causæ friuolæ sint. Ratio est, quia Visitator nō habet ius in delictis, nisi iam deductis ad suum tribunal, non autem deducendis, quia cum ea, nisi in visitatione, & in inquisitionē generali scire non possit, non videntur esse sui iuris; & examen factæ protestationis non ad primum, sed ad secundum Superiorē in statuto remittitur. Esset hoc loco disputandum, an aliquando non solum possimus, sed etiam debeamus accusare aliquem, de quo *S. Thomas* 2. 2. *d. quæst.* 68. *art.* 1. *Salonius in hoc loco controu.* 1. *conclus.* 1. notat opinionem *Angeli* dicentis nulli priuato licere accusare, nisi sit hæres occisi, pro periculosa, & erronea; ac damnante omnem consuetudinem, & destruente omne ius commune, quia aliquando accidit hæresis, proditio Ciuitatis, extintio seditionis &c. & opus est non solum reuelare, sed etiam accusare. Verum cogere aliquem ad accusandum non video quo iure id caueatur. nō naturali, quia nemo obligatur cum damno famæ, vitæ & fortunarum, procurare bonum alterius, quod accideret, quando quis teneatur accusare, quia potest accidere, vt testes non deponant, quod sciunt, & promiserunt, vt multoties videmus, & in hoc casu accusator esset calumniator, & in pœnam talionis incurreret. & licet ista media bona sint, & ad bonum tendentia, vt *Salonius* ait, tamen nullus obligat me ad arripiendum omne bonum, cum meo damno. præterquam quod non esset bonum, si suo fine frustraretur, probatione inquam sceleris, & auxilio Communitatis. nam dato quod præsentare testes, & exponere se talioni sint bona media: nihil sunt, si delictum proditum in iudicio non probant. sufficit, vt ego denunciem iudici, relicto onere probandi, & inquirendi ipsimet iudici, & meo iudicio fallitur *Salonius*, dum in nullo alio differre denunciationem ab accusatione, dicit, nisi quod ista scripto, illa ore profertur, cum communiter scribentes multa alia discrimina inter ipsas assignent, & præcipue onus probandi, & accusatio, etiam de communi stilo, oretenus fieri soleat. Quidquid sit in alijs tribunalibus, iuxta statutum minoricum, dico neminem cogi posse ad accusandum.

An quis teneatur accusare.

CAPITVLVM XXV.

De Pœnis in Religiosos Hospites delinquentes infligendis.

CVm Hospites extra suas Prouincias delinquere aliquandò contingat, quæritur ad quos eorum punitio, & quo iure spectat, & quibus pœnis coarcendi sint.

Quæstio prima, ad quos spectet punitio hospitum, si in aliena Prouincia delinquere contingat.

Respondeo, *Clarus quæst.* 38. *&* 39. fusè rem præsentem disputat, ponitque indubitatam conclusionem, quod iudex loci, in quo committitur delictum, potest contra delinquentem procedere, etiam si non sit suæ iurisdictionis, cui consonat statutum Minorum *cap.* 7. *§.* 5. *num.* 73. disponens *Prouinciales Ministri in hospites, & aduenas, in suis Prouincijs delinquentes ordinariam iurisdictionem habeat eos capiendi, carcerandi, & per determinatas pœnas coercendi.* Ratio est, quia delinquens sortitur forum ratione delicti, non minus, ac originis, & domicilij. *Glos. in cap.* 1. 3. *quæst.* 6. *Angelus V. for. Specul. de Iud. delinq. §.* 8. *& patet in iure C. vbi de crimine agi oporteat. l.* 1. *& Auth. eod. tit. qua in prouincia eod. tit. cap. romana. §. contrahentes de foro competenti in* 6. *& in lib.* 2. *eod. tit. cap. cum contingat. & cap. postulasti.* Ordinarius enim iudicat de ijs delictis, quæ in sua iurisdictione committuntur, cum ad illum spectet delicta prohibere, & suam ditionem à malis hominibus immunem reddere, quę est ratio citati, *cap. cum contingat.*

Iudex loci potest procedere contra hospites delinquētes

Quæstio secunda, Quibus pœnis coercendi sint hospites delinquentes.

Respondeo, Apud Regulares hæc quæstio locum non habet, quia Religionis ijsdem vbique legibus gubernatur, nisi fuerit tam ampla Religio, vt est Franciscana, quæ in duas veluti vastissimas Religiones diffusa, Cismontanam, & Vltramontanam, nonnihil in aliquibus constitutionibus variant, cæterum si frater Minor in aliena Prouincia delinquat, puniri debet per statuta generalia Religionis.

Dixi inter Regulares, quia inter Sæculares, cum prò quali-

bet prouincia, & Ciuitate sint specialia statuta, dubium est, an delinquens puniri debeat per statuta originis, seu domicilij, an vero delicti, &c.

Per statuta loci punitur delinquens.

Responsio generalis est, puniendum esse per statuta loci in quo deliquit, quia idem est sortiri forum, & subesse statutis, hæc enim correlatiua sunt, tanquam media, & finis. Vanum namque esset, si quis puniri deberet ab hoc iudice, nisi haberet firmas vires, & leges illum puniendi. *Innocentius, Antonius de But: in Rubrica de consuetud. Galderinus in disputat. Statut. Archidiac. in capit. quo iure. distin.* 8. *Cardin. in Clemen.* 2. *§. denique. de re iudic. & Barbosa Axiom.* 101. probat istas duas maximas, forum sortiri, & statutis, ac consuetudinibus ligari, paria sunt. *Clarus quæst.* 85. *§. Tertius casus est*, qui dicit hanc opinionem esse communem, & à toto mundo seruari, & ideo in statuto dicitur *per determinatas pœnas* scilicet in statutis generalibus, & istis deficientibus, in prouincialibus.

Quæstio tertia, si eiectus ab ordine, aut liberatus à triremibus delinquat in aliqua Prouincia; An ab illius Ministro puniri possit.

Respondeo negatiuè, per statutum, & *si ab ordine expulsi, aut ad triremes damnati non fuerint, ad propriam Prouinciam cautè remittantur*. Ratio est, quia expulsi subsunt ordinario loci, & remiges à religione non recipiuntur, vt dictum est supra, ergo per religionem puniri non possunt, quia in illos iurisdictionem non habet.

Quæstio Quarta, An puniti in aliena Prouincia, remissi ad suas, per suos Prouinciales puniri possint, aut debeant.

Respondeo primo, pro Religione Minorum adest hoc statutum. *Remittantur cum sententia contra eos lata, quam ordinarius ipsorum diligenter exequi teneatur, puniendus à Generali, si neglexerit*. ergo in punitos nulla remanet Prouinciali authoritas, illos amplius puniendi.

Quoad autem alios de iure communi, est celebris quæstio, an contra delinquentem in alieno territorio possit procedere Ordinarius, quod applicatum regularibus esset quærere, an si subditus Romanæ Prouinciæ delinquat in Prouincia Mediolanensi, possit Romanus Prouincialis procedere contra illum, vel acceptando accusationem, vel inquirendo ex officio, antequam sibi constet. Mediolanensem Ministrum processisse, vel cumulatiuè,

latiuè, antequam compareat punitus cum sententia lata, etiã si sciat cęptum esse iudicium Mediolani, an possit Romæ formari processus.

Respondeo secundo, potest Prouincialis Ordinarius si ad illum deportetur delictum subditi absentis, non solum per accusationem, sed etiam ex officio procedere contra illum formãdo processum. Primam partem ab omnibus firmari docet *Clarus dicta quæst. 39. Verſ. ſortitur etiam*, nemine discrepatione, per *Afflictum, Salicetum, Grammaticum*. Ratio est, quia vsque ad hunc terminum non sunt ligatæ manus Iudici Ordinario per præuentionem Iudicis loci commissi delicti, & sic legitimè procedit contra suum subditum delinquentem, nec mirum est, aliquem delinquere in aliena Prouincia, & ibi non puniri. Vnde rationabiliter facit Ordinarius, si accusationem recipiat, testes examinet, reum absentem citet, & non comparentem tanquam contumacem condemnet, quia vt *Abbas in cap finali de for. competenti* citatus à *Claro* affirmat, subditus delinquens, vbicunque reperiatur, remanet subditus Iudicis suæ professionis, quæ apud Religiosos facit originem, sicuti domicilium facit collocatio Generalis in quolibet Conuentu, puta si destinatur studio, Prædicationi, Lecturæ, exilio, & in his casibus non posset citari per Ordinarium, quia authoritas generalis eximit illum à sua iurisdictione, & subijcit illi Superiori in cuius domicilio reperitur, non, vt vagabundus peregrinus, vel giro vagus, sed vt per obedientiam destinatus. Habemus enim in religione duplex genus hospitum, primum est eorum, qui negociorum causa ambulant, & hi non fiunt de corpore, & familia illorum Conuentuum, in quibus hospitari, aut negotiari contingit. Secundum est eorum, qui longiorem moram trahunt in alienis Prouincijs, collocati ibidem de familia per Superiorem generalem. & isti paripassu incedunt cum fratribus originarijs conuentuum, & Prouinciarum, vnde in electione discretorum votum habent sicuti, & cęteri, & præcedentiam, quod non habent hospites primi generis. Neque enim est reperire apud nos vagabundos stricti iuris, idest eos, qui certum domicilium non habent, vt *Clarus d. quæst. 39. ver. Sed hic quæro*. affirmat, quia certum domicilium apud regulares, non dat electio, & voluntas, nisi sit Apostata, sed professio, & obedientia, quare poterit quis, obtenta licentia peregrinari ad Montem Garganum, exacta peregrinatione reuersurus, & si in-

Iudex Ordinarius potest procedere contra abientẽ subditum.

si interim delinquat, potest corripi à Prouinciali loci commissi delicti, & à suo,met, quando scilicet accusetur, si autem reperiatur in aliena Prouincia studiorum, vel lecturę causa, iudico non posse citari, quia suæ iurisdictionis non est, & nec accusari ordinariè, nisi in casu quo iudex domicilij, & delicti illum non puniret, & sic pro bono publico expectaretur illius regressus.

An autem posset contra huiuscemodi delinquentes procedi ex officio, supposito, quod non appareat, quod in aliquo loco pro eodem delicto procedatur, in affirmatiuam tanquam communiorem inclinat *Clar. d quæst. 39. versu contrariam autem sententiam*. licet oppositam communem etiam esse affirmet, in quam inclinandum esse in religione censeo, ex ratione, quam affert, quia secus daretur occasio delinquendi, & si enim non fuit facta iniuria Iudici originis, aut domicilij, facta tamen fuit Prouinciæ, & Conuentui, quæ tales aluit, & educauit religiosos, qui etiam in alienis Prouincijs delinquant, & magnum esset iniquitatis refugium, si delictum alibi patratum sciretur in sua Prouincia non esse corrigendum. Vnde concludit *ver. statim igitur*. contra eundem delinquentem posse eodem tempore procedere Iudicem delicti, originis, & domicilij, apud nos cessat domicilium, quia Superiores locales non procedunt in causis criminalibus, sed prouinciales, qui sunt Iudices omnium Conuentuum suarum Prouinciarum, & posset dari casus, vt filius Romanæ Prouinciæ destinatus studio Mediolani, delinquat in Conuentu Papiæ, & hac ratione iste haberet tres iudices, Romanum originis, Mediolanensem domicilij, & Papiensem delicti, qui omnes possent procedere inquirendo ex officio, nisi monitus Generalis, cui causę reuisionem committat, postquam autem appareat punitum fuisse in vno loco, cessant aliæ inquisitiones, ne bis puniri pro eodem delicto contingat.

Iudex originis, & delicti possunt contra vnú, & eundem procedere.

Quæstio Quinta, An Prouincialis originis teneatur stare, cuicunque sententiæ latæ à Prouinciali delicti.

Respondeo si fuerit lata secundum statuta generalia, omnino tenetur, sin minus, nequaquam, quia statutum ait *Per determinatas pœnas*. idest latas secundum statuta, & practicam criminalem, ergo si ille mitius puniret, sine expressione causæ ordinarius posset defectum supplere.

Dices, ergo Ordinarius haberet iurisdictionem super Iudice delicti, quia examinaret illius sententiam, quod facere non posset, nisi cognitis causæ meritis, & tamen par in parem

non

non habet imperium.

An in puniēdis hospitibus sit locus preuentioni

Respondeo, circa hospites puniendos non est locus præuentioni, quia licet sint sub vno generali, & sub ijsdem legibus, & possent si vellent, remittere inquisitos suis ordinarijs, illosque iuuare per captas informationes (non enim prohibentur hoc facere, & commissio illis facta per statutum, est potestatiua, non coactiua, attamen cum statutum constituat Iudicem delicti tanquam competentem, & nullum sit inter Prouinciales imperium in alterutrum, non potest, qui prior incæpit procedere, alteri inhibere, ne vlterius progrediatur. *Clar. dicta quæst.39.§ statim igitur*.

Dum autem obijcitur ex reuisione sententiæ, maioritas iurisdictionis, dico, id non deduci, quia ex nostra praxi criminali, *Tit sententia* debet causa in sententia registrari per extensum, sicut etiam cauetur *capit.12 statut gener.* §.4. vbi de archiuijs agitur. potest igitur ordinarius ex sententia cognoscere delictum, & pœnam, & videre an sit lata secundum statuta. atque adeo corrigere, & augere illam, prout iustitia suaserit. nulla processus reuisione adhibita, si autem punitus contra sententiam reclamet, id fieri non poterit, nisi apud Generalem, qui potest appellationem recipere, & causam, cui voluerit, examinandam committere.

CA-

CAPITVLVM XXVI.

De Pœnis malè à Sententijs Appellantium.

Appellatio innocentiæ presidium, si non rectè practicetur, potest innocentiam simul, & iustitiam peruertere, ac confundere, ideo occasione statutorum Religionis in hac parte latorum, sequentes difficultates examinabimus.

Quæstio prima, quid sit appellatio, & quotuplex, quo iure inducta, & an regularibus sit licita, & permissa, & quando.

Appellatio quid.

Respondeo primo, appellatio est à minori ad maiorem prouocatio *cap. omnis oppressus. cap. si quis vestrum. cap. ad Romanam. cap. omnes Episcopi. cap liceat. cap. si quis putauerit. capit. placuit. 2. quæst 6 lib. 2 tit. de appellat. & in 6 eodem. Triden sesfion. 13 cap. 1. de refor. & alibi.* & omnis modus, per quem ad Iudicis auxilium prouocatur, dicitur appellatio. *Barbosa in l si minoris in 2. col. ff. de admitt. tutela,* & est defensio, & præsidium innocentię, de iure naturæ inducta. *Alex. consil. 113. volum. 5.* vt releuet à grauamine, non vt defendat in malitia *c. sugestum cap. ad nostram. de appell.* nec debet esse præsidium iniquitatis *Specul. de appellat. §. in quibus à vers. 2.*

Quotuplex.

Respondeo secundo, appellatio est duplex. Iudicialis, quæ à lata sententia, & extraiudicialis, quæ à futuro grauamine, vel etiam à presenti, propriè enim appellatio fit in iudicio, & prouocatio fit extra iudicium. *Innoc. in cap. cum sit Ver prouocationes. de appellat. Bartol. in l. si expressim. Vers. circa primum, & in l creditor. ff eodem Felin. in cap. cum inter. in 1 colum de exception.* & habetur, *in cap. cum sit Romana, & cap. constitutus. eod.*

Quo iure inducta

Respondeo tertio, appellatio inducta est iure naturę, diuino, positiuo, Canonico, & Ciuili. Naturæ, quia cum appellatio sit defensio, & innocentiæ presidium, & hæc à natura indita sint, quia cuique inditum est, se rationabiliter defendere, etiā appellatio est de iure naturæ. Diuino *Exodi 18. Tostat. ibidem quæst. 11.* Positiuo Canonico, vt superioribus citationibus, Ciuili, vt videre est in *Nouella 23. 75. & 93. lib. 17. C. tit. 62. de appel-*

appellat. & consultationibus, & lib.49. tit.1. & 5 ff. de appell. recipiendis, & alibi.

Respondeo quarto, Regulares appellare verè, & rigorosè possunt, non quidem à lege, aut à pœna legis, & à Superiorum mandatis, & correctionibus regularibus, sed à sententijs, & declarationibus statutorum, ac ab excessibus, quos Prelati in corrigendo committunt, & secundum hanc conclusionem declarandę sunt Apostolicę. & conciliares constitutiones *Bonifacij 8. Ad augmentum. Trident. sess.25 cap.4. de regul.* si quando appellare regularibus prohibent. *Sanchez lib.4. decal. cap.8. nu. 109. Couar. practic. cap.6. num.9. Rodriq. tom.1. quast. 29. art. 1. Nauar consf.4, de appell. & alibi. Quaranta V. Archiep. authoritas. author. 18. numer. 20. Azor. par.1. lib.12. capit.11. quest. 8. Sayrus in Claui regia lib. 12. cap. 17. Fagundes in 5. pracepta. pracep. 2. lib. 8. capit. 5.* & est clarus sensus *capit. ad nostram de appell.* in quo Alexander 3. mandat Abbati S. Petri, vt si *quandolibet aliquis subditorum ad remedium appellationis conuolauerit, non ideo minus eum iuxta tenorem mandati, quod in regula continetur, & institutionem ordinis corrigas, & castiges*, consonat *Tridentinum sess. 13. cap.1. de refor. §. cum igitur.* vbi *Statuit, & decernit in causis Visitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis non appelletur*, et declarat omnem appellationem friuolam. Nisi causa visitationis iudiciario ordine, et formato processu tractetur. *Stephanus Gratiarus Marchia decis.188. num.4. Ceuall de cognitione per viam viol. p.2. quast.123. num.14. & 15. Piasecius in praxi Episc p.2. cap.3. num.61. Narbona lib.59 glos.1. num. 122. Mendoz de Castro in praxi Lusit. lib.2. cap.3. num.34. Hinc in nostra practica criminali tit. de appellat. fol.4. § octauo.* vetatur appellatio à correctionibus regularibus, nisi, vbi modus notabiliter excederetur. Quod autem extra hos casus concedatur appellatio, est etiam clarus textus *in cap. de priore de appell* in quo idem Alex. præcipit, vt *ad Sedem Apostolicam venire compellatur*, Canonicus quidam, qui à suo Priore appellauerat, vbi etiam in textu, qui ob breuitatem non est descriptus à compilatore Canonum, expresse habetur prima pars huius conclusionis, et tanto magis illis conceditur appellare in criminalibus à sententia definitiua, vel ab interlocutoria, quæ per diffinitiuam reparari non possit, vt idem *Tridentinum in fine citati capituli* affirmat. Natura enim appellationis talis est, vt optimo iure regula-

Vt cauti possunt regulares

gularibus applicari possit, quia defendere suam innocentiam licet etiam regularibus, qui naturę legibus minimè renunciarunt, nisi in expressis in suis votis, & regulis. Hinc in ordine Franciscano tale statutum habemus. *cap 7. § 6. num. 1. Cum appellatio sit ab inferiore ad superiorem iudicem prouocatio, vbi appellationi locus sit, illā admittendā decernimus. Ne autē malitiæ sit patrociniū, statuimus, vt in causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, aut inhabilitatis, & criminalibus, ante definitiuā sententiam, ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine à Prouinciali non appelletur, nisi grauamen, &c.* quæ sunt expressa verba *S. Concilij Tridentini*. supra citati, & in nostra *praxi criminali Tit. Canones circa recursum. & appellationem fol. 4. ver. octauo de correctionibus*, cum adnotatis in margine.

Regulares à quibus appellare possint.

Constat igitur regulares appellare posse ab interlocutorijs sententijs, idest ab ijs, quæ feruntur à principio Causę vsque ad diffinitiuam exclusiuè, cuiusmodi sunt decreta carcerationis, torturæ, arctationis, de concedendo, aut negando Procuratore, Aduocato, copia actorum cum nominibus testium, de declarando teste inualidū, de infamia, & cæteris huiusmodi. dummodo non inferant damnum irreparabile per diffinitiuam. quæ numeraui in mea Practica §. *Vndecimo versu octauo cum appellatur* nimirum carcerationem indebitam, decretū torturæ, excommunicationem, etiam comminatam, suspensionem, & interdictum, prout declarauit *S. Cong. Concilij an. 1600 3. octobris. & Regularium, quam ex Aloysio riccio, Prospero de Augustino. Quaranta, Piasecio. Hier. Roderico, & Moderno refert Barbosa in collect. ad Trident. d. seß. 13. cap. 1. n.* 13. & fusius *seß. 24. cap.* 20. vbi quindecim casus numerat, quibus ab interlocutoria appellari potest, vt à sententia super minori ætate, Ab admissione, vel negatione articulorum, Quando iudex se competentem, vel incompetentem pronunciat; Ab admissione, vel reiectione testium, aut probationum, Ab absolutione instantiæ, A solutione expensarum, A delatione iuramenti, facta parti per iudicem, A breuitate temporis indulti ad probandum, vel defendendum, Ab exclusione ab aliquo officio, A legitimatione personarum, puta procuratoris, filij &c. A negatione copię actorum, vel instrumentorum communium, Et cum taciti, & expressi idem sit iudicium, censetur quis appellare, etiam si verbis conceptis id non faciat, sed per actus tacitè appellationem declarantes, vt esset iter ad superiorem

Damnum irreparabile

Appellatur etiam sine verbis, & scriptis.

riorem attripere *cap. sugestum est auribus nostris, & cap. dilecti filij de appellat.* in quo dicitur *plus sit facto appellare quam verbo*: vel nuncium ad superiorem mittere: *cap. ad hæc sicuti asseritis eod.* Numerant inter tacitas appellationes eum, qui sub protectione sedis Apostolicæ fuerit, ex *cap. ad audientiam eod.* non est ad rem, quia cum regulares sint exempti, immediatè subsunt Sedi Apostolicæ & certum est nullum esse processum, & sententiam, quæ in exemptos ferrentur, ex defectu iurisdictionis. allegare autem hanc protectionem in regulari aduersus suum prælatum est impertinens, quia Sedes Apostolica (nisi expressò priuilegio id caueat) non eximit subditum à suo Prælato cui subiectus est ex voto obedientiæ *cap. relatum ne clerici, vel Monachi capit. integritas 32. quæst. 1. capit. gesta d. 74. cum glos Turrecrem.* & alij communiter argum *cap cum ad monasterium de stat. mon.* Nisi ad illum appelletur, vt dicemus infra *quæst. 3.* & est *cap. ad audientiam de appell.*

Quæstio secunda, Quis sit appellationis effectus.

Respondeo, duplicem distinguunt scribentes, suspensiuum, & deuolutiuum, si tamen appellatio legitima fuerit; ita ut suspēdat pronunciatum, vt nullum effectum pariat, & deuoluit cognitionem causæ ad iudicē, ad quem *c. dilectis filijs de appell. gl. uestr ver. appellatio rium. 1. cum alijs* vnde in nostra Praxi criminali. *tit. canones circa recursum, & Appellat.* §. 3. *fol* 3. disponitur. *Admissa appellatione causa tota ex integro cum effectu suspensiuo, & deuolutiuo ad Superiorem Iudicem deferatur.* & est in iure expressum *c. decreto* & sequenti 2. *quæst. 6.* vnde communiter dicitur, quòd appellatio, vel extinguit, vel suspendit sententiam, vt est videre *Tom 2. comm opin. tit. 21. de appellat. n. 7. & 11.* multis citatis, & *num.* 53. non tamen in quocunque casu iste duplex generatur effectus, quia aliquando solum deuoluit causam, sed non suspendit effectum. cuiusmodi est in excōmunicatione iam lata in *cap. is qui § final de sent. excommunic. in 6. Gloss. in cap cupientes* §. *quod si per viginti de elect in 6. c. pastoralis de appell* §. *verum*. et retulimus in citata nostra Practica crimin. ijs verbis *Excepta sententia lata excommunicationis, quam appellatio non suspendit. cap. ad hæc de appell* et ratio est, quia excommunicatio trahit secum effectum suum, qui cùm sit iam productus suspendi non potest, et hoc est peculiare in hac censura, aliæ enim sententiæ exequtionem requirunt, vt suspensio ab officio, priuatio suffragiorum, &c. et ideo cū effectus

Appellationis effectus.

nondum

nondum sit secutus, suspendi potest, itaut executioni non mandetur, ac si iam mandatus sit, frustra appellatio interponitur. Sicuti si quis à morte iam illata appellaret, stultus, *cap. pastoralis de appell.* nisi sententia esset comminatoria, vel ad tempus determinatum prolata, vt si intra mensem non solueris, excommunico te, quia tunc effectus adhuc pendet, *c. praeterea 2 de appellat.* estque regula legalis apud *Damas. regul.* 73. Appellationem non valere in his, quæ dilationem non capiunt, suspendit igitur effectum, quando est suspendibilis, & ligat manus iudici, vt vltra progredi non possit, adimendo illi iurisdictionẽ in casu appellationis, vt ex allegatis *per Michaelem Graßum tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. de appell. num.* 40. de cõmuni sententia habetur. Quando iudici, à quo facta fuerit inhibitio per iudicem, ad quem, secus non, quia nõ apparente, quod legitimè talis inhibitio interposita fuerit, & cum causæ cognitione, non tenetur de iure desistere à prosecutione sententię interlocutoriæ, & sic declarandum est axioma legale. Appellatione pendente nihil est innouandum, *l appellatione C. de appell. & d. l. 1. C. nihil innouari.* sic etiam à mandato de residendo in visitatione edito, non datur appellatio ad effectum suspensiuum, sed ad effectum deuolutiuum tantum, resolutũ refert *Armendarius in addit. ad recap. legum. Nauar. lib. 1. tit. 6* Item à Visitatione facienda in Ecclesia Cathedrali, & personarum ipsius, & pariformiter à Visitatione facienda in Prouincia, & Conuentibus, ac Fratribus, *Aldanus in Compendio canon. resol lib. 1. tit. 4. num 8 in vna oriolen. 27. Martij* 1632. sic etiam à retardatione celebrandæ Synodi, ac Capituli Prouincialis, seu Congregationis nulla appellatione resistere potente. Vt idem decisum refert, sunt enim istę appellationes friuolæ, & iniquę, Item in causis visitationis, & correctionis morum, appellatio non producit effectum suspensiuum, sed deuolutiuũ tantum *Barbos.* in superiori quæstion. citatus. cum adsit clarus textus in *Conc Trid sess. 24. cap. 10. de refor. nec in his, vbi de visitatione, aut morum Correctione agitur exemptio, aut nulla inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his, mandata, decreta aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.* Quo loco *Barbos.* in verb. *Appellatio* ait, sermonem esse de suspensiua, non de deuolutiua, & multos citat, videturque clarum in litera, vbi *executionem* impediri vult non deuolutionẽ, itaq; quan-

Appellatione pendẽte nihil innouandum.

quãdo subiungit *suspendatur* sẽsus est, de executione non deuolutione, quæ omnia accipiẽda sunt ex superius adnotatis, nisi procedat iudicialiter, & formato processu, quia in hoc casu exitur à foro paterno ad iudiciariũ & seruãdæ sunt leges appellationis. Itẽ appellari nõ potest ab examine seu relatione examinatorum quoad ecclesias prouidendas. *Trid. sess. 24. cap. 18.* ibi *nec prædictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, vlla deuolutio, aut appellatio interposita impediat, aut suspendat*. & de appellatione suspensiua, non verò deuolutiua intelligi notat ex *Campanili, Salgado, Garcia, Massobrio, Barbosa ad locum citatum.* Quæ doctrina extendi ad nos posset, vbi de iubilatione, vel approbatione lectorum, & Concionatorum ageretur. licet tales casus nunquam practicari vidi posset tamen dari, ob malitiam, vel ignorantiam examinatorum.

Cęterum quoad sensum, & stilum religionis, dico, *Interposita appellatione, & ad huc lite pendente, iudex sub pœna nullitatis Actuum, & priuationis officij non debet procedere in Causa* vt dicitur in citata *practica criminali Tit. de appellatione §. Tertio* & sic omnis appellatio, quæ friuola non sit, *cap. cũ parati de appell.* producit effectum suspensiuum. & si semel fuerit admissa, etiam deuoluti cum vt *ibidem* dicitur, etiam si illam admiserit cum clausula *si, & in quantum*, & hoc non tantum vbi certa sit causa appellationis, sed etiam in casu dubio, & communem dicit *Bellacomba apud citatas communes opin. iur. num. 39.* cum ibi allegatis, cui consonat statutum nostræ *Practica loco cit. § septimo.* dicens. *Dubia appellationis existente sententia. in Rei fauorem iudex inclinare tenetur.* ex principio illo in iure, noto rei causam fauorabiliorem esse. Alias puniendus est, *l. quoniam C. de appell.* & cognitio appellationis admittendæ spectat ad iudicem, ad quem, non à quo, *Bart. n l. 1 ff. Nihil nouari pend. appell* secus enim nulla valeret appellatio, cum quilibet iudex àppellationem àbhorreat, & *Innocentius in cap. pastoralis officio deleg.* tenet appellationi semper deferendum esse vbicunque iudex in iure, vel in facto meritò potest dubitare, & hanc opinionem communem esse, testatur *Collecta in cap. vt debitas. de appell.* & licet ordinariè iudex à quo possit procedere, etiam interposita appellatione ab interlocutoria, nisi fuerit sibi inhibitum, istud tamen non habet locum in illis sententijs, quæ per diffinitiuam reparari non possunt, vt torturæ, carcerationis, & excommunicationis,

Appellatione legitima interposita non procediter vlterius.

Secus puniri debet.

nis, &c. *Baldus in l. generaliter: § sed iuramento C. de iureiur.*

Attentare.

Ideo stante hac virtute appellationis, si iudex à quo, appellationi, legitimè interpositæ, non deferat, sed ea spreta ad vlteriora procedat, dicitur attentare, & ante omnia reuocanda sunt, quæ post appellationem fecit, & declarari nulla, per iudicem ad quem, quod probatur per regulam vtriusque iuris quod pendente appellatione nihil est innouandum: *cap. bonæ memoriæ, & cap. an sit, de appellat. Decius consul. 200. Herculanus in tract. de attentatis cap. 30. Lancellottus in tract. de attentatis, & innouatis. 2. par. c. 12 Io. And. Geminianus, Francus. & alij. in cap. non solum. de appell. in 6. tex. in cap. cum teneamur, & cap sollicitudinem eod. cum Præposito, & Decio.* sunt enim nulla huiusmodi attentata, *d. cap. non solum.* Quod ampliatur ad innouata post sententiam, & ante appellationem intra tempus concessum ad appellandum d. c. Non solum, & ibi Franc. & est cõmunis omniũ, præcipuè Author. supra citatorũ, quia tempus illud appellationi debetur, & cum hac opinione inter regulares omnino tenendum est, etiamsi *Afflictus in decis. 98. & 352.* & cum practica Regij Consilij Neapolitani contrariũ senserit. Nos autẽ, quia non attendimus manifestissimas calumnias postulantium reuocationem attentatorum, non sequimur pragmaticas, sed sacrorum Canonum, & imperialium legum dictamen, atque innocentium indemnitatibus vigilamus, seruamusque nostræ *practicæ criminalis citatæ §. Tertio appellatione* aphorismum, quæ talis est. *Appellatione interposita, & adhuc pendente, iudex sub pœna nullitatis actuum & priuationis officij non debet procedere in causa* Itaq; vniuersalissimus, & primus appellationis effectus est suspendere iudicis authoritatẽ, vt attentet contra iustitiã si vlterius progrediatur.

Pendente appellatione nihil est innouandũ.

Quoniam autem iudicium de legitimatione appellationis pendet ex actorum lectura, meritò in statutis ordinis *d cap. 7. §. 6 num. 7.* decernitur. *Iure appellans, coram Iudice ad quem appellauit acta primæ instantiæ producat, quibus non visis, ad absolutionem, aut causæ cognitionem sub pœna nullitatis iudex non procedat*, quod in Practicam criminalem cit. *§ sexto.* relatum fuit, elicitum ex *Clem. Appellationi de appellationibus.* ibi *Nec processus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probandis iustificari potest, vel etiam impugnari, sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso*, & ratio est euidens, quia iudex appellationis, inhibere nõ potest sub pœna nullitatis, nisi

prius

prius de iustitia appellationis cognouerit. *Speculat. tit. de appellat. §. de officio. ver. sed quaritur. tex. in cap. Roma. §. si vero, & §. si autem. eod. in 6. Felin. in cap. dilectus 2. de rescrip.* Nec appellationi deferre, nisi euidenter sibi constet, esse admittendā *Io. Andr. in cap. ad Romanum. 2. quaest. 6.* hoc autem fieri non potest, nisi inspectis actis.

Praxis in appellatione seruanda

Est igitur seruandum in praxi, vt interposita appellatione (quæ interponi debet intra decem dies à latæ sententiæ cognitione habita, & si intra hoc tempus non appellat, amplius appellare non potest) iudex à quo, ab vlteriori processu desistat, actorum primæ instantiæ coram ipso factorum, copiam ad iudicem ad quem, sigillo munitam per appellantem ipsum, intra spacium 30. dierum, concessis Apostolis mittat, & mandata ipsius expectet, vt in citata praxi criminali. §. *sexto.* decernitur, spatium vnius mensis sumitur ex iure *l. iudicibus. C. de appellat.* & currit non à die latæ sententiæ, vt textus citatæ legis videtur innuere, sed à die appellationis interpositæ, vt tenuit *Hostiensis in cap. 1. de appell. in 6.* cum cautela tamen, nisi reus latæ sententiæ notitiam habuerit, & non appellauerit, quia tunc à sententia, & non ab appellatione numerandum est, ignorantia autem præsumitur, quando ad sententiam citatus non fuerit, & in hanc conformitatem disponit nostra Practica *Criminalis citata. § Quinto. appellatio interposita post decem dies à sententia, nulla est, numerari tamen debent dies ab habita cognitione sententia.* & tandem habet *sex menses, quibus appellans sua iura deducere potest, ijs autem expletis, censetur appellationis iuri cessisse, nisi infirmitate, &c. vel simili aliquo impedimento se detentum fuisse demonstret, quominus appellationem*, prosequi valuerit, vt in eadem *Practica fol.* 5. disponitur, scio dispositionem legum de anno, & biennio dato ad prosequendas appellationes *Auth ei qui appellat. C. de tempor. appell. & Clem. sicut de appell. cap. cum sit Roman. cap. ex ratione eod.* quo transacto non est amplius appellandi locus, tamen tempus interponendæ appellationis apud Minores ad sex menses coarctatum reperitur, cui tanquam statuto, moderante ius commune standum est, nec desideratur ratio, quia causæ criminales, & forenses quanto citius finiendæ sunt, & cum ex eadem Practica, vltra sex menses processus protelari non possint, consequens est, vt etiam appellanti semestre tantū concedatur.

An autem debeat iudex à quo ex officio offerre copiam acto-

rum, & apostolos (verbum græcum ab *apo* quod est *de* & *stolũ missio*, vt *glos. in cap. cordi. quod est. 1. de appell. in 6. ex l. vna ff. de literis dimissorijs*, & importat obedientiales literas testificãtes appellationem iam factam) An vero expectare, petitionẽ appellantis.

Iudex requisitus dare tenetur copiã actorum nõ vltro.

Respondeo, non tenetur vltro dare, sed requisitus expressus textus in *dicto 1. cap. cordi nobis de appell. in 6. post hoc* (inquit) *appellatori secundum locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem, tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit. principales personæ per se, vel per procuratores &c.* & *cap. vt super appellatione eodem in 6.* clarius *Quod ille à quo appellatur apostolos appellanti tribuat requisitus* & infra *cap. ab eo* expressè decernitur, censeri renunciasse appellationi, si intra 30. dies apostolos non petit. & sic interpretandũ est statutum citatum nostræ Practicæ § *sexto* disponens. *Teneatur iudex à quo, ad iudicem ad quem appellatum est, per ipsum reum copiam processus sigillatã, & gratis concessam, intra triginta dies, cum literis obedientialibus destinare*. Teneatur (inquam) postquam *iudex, super hoc cum debita instantia, loco, & tempore congruo requisitus fuerit*, vt in *dicto cap. ab eo* sancit Bonifacius octauus. Cum enim possit appellans suo iuri renunciare, & appellationẽ deserere *cap. constitutus de appell.* (quod fit, dum apostolos non petit, cum aliquid admittit, vt in recusatum iudicem consentiat, cum acta transmitti non instat, cum de appellationis prosecutione non curat) non cogitur inuitus ex officio recusati iudicis suam appellationem prosequi. quasi cogatur adire iudicem, ad quem appellauit. quod omnino falsum est *cap. licet de sent. excomm. in 6. Ægidius decis. 207. Ancar. cons. 345. Alex. cons. 59. lib. 4.* & alibi est què communis & notandum, est etiam in supracitato statuto verbum *gratis concessam*, quia supponit petitionem, cum non concedatur nisi petatur.

Deserere appellationẽ.

Si quæras, An ex concessione apostolorum possit quis adire Generalem, vel sedem Apostolicam, ac Romam petere, non obstantibus prohibitione, & pœnis de non petendo vrbem sine speciali licentia.

Appellans potest Romam petere virtute Apostolorũ concessorũ.

Respondeo Affirmatiuè, quia concesso fine conceduntur media necessaria ad illius consecutionem, vt multis probat *Barbos. Axiomate 156. num. 3.* vt lagatis auibus censetur concessum etiam Auearium, sine quo aues contineri non possunt. Cum ergo

ergo Sacri Canones, & statuta concedant appellanti, vt se, cum scripturis præsentet coram iudice appellationis, & multoties coram Sanctiss. sine dubio concessum videtur posse ad superiores accedere, in quocunq. loco fuerint. secus esset frustratoria appellatio. Quod autem sit vetitum regularibus Romam adire sine speciali mandato, id intelligendum est, extra Casus necessarios, & à lege indultos. in prohibitionibus enim generalibus huiusmodi, non veniunt specialia iure concessa. Vide dicta à nobis in *Coment. ad statuta cap. 3. stat. 22. fol. 353.*

Quæstio tertia Quis sit appellationis ordo.

Respondeo, Vide Commentaria mox citata, & *cap. 18. huius operis*, in quo de recursu ad sæcularia tribunalia egimus.

Si quęras posse regularem impune recurrere ad S. Congregationem, & summum pontificem sine medio.

Respondeo de iure, ex communi sententia ad summum Pōtificem recurri potest omisso medio *cap. ad Romanam 2. quæst. 6.* Doctores in *cap. dilecti de appell.* vt testatur *Couar. in practic. cap. 4. num. 9.* regulariter tamen talis appellatio permissa non est, quinimò nobis ab ipsa sancta sede inhibita, dum Greg. 13. suo breui prohibuit appellari ad Papam, nisi gradatim, vt in dicto *cap. 17.* diximus. Regulariter enim appellare ad Principem immediate non conceditur *l. Imperatores ff. de appell. & cap. dilecti filij prior eod.* si quis tamen ad talem vocem prorumperet *Appello ad sedem Apostolicam.* concedendi essent apostoli reuerentialis, quorum exemplum habet nostra *Practica crimin. fol. 108.* Ad sacram autem Congregationem non ita facile hoc concederem, idquè ad defendendum eiusdem S. Congregat. decretum, super hac re editum, sicuti nec ad Generalem omisso Prouinciali, in casu quo grauatus à Guardiano ad Geralem immediatè appellaret. esset enim reijcienda talis appellatio. quia est contra Apostolicas, & seraphicas constitutiones quibus ipsemet Generalis subest.

Ad Papam sine medio recurritur.

Quæstio quarta Quæ sint friuolæ appellationes?

Respondeo, eas numerauimus in dicta *Practica Crim §. Vndecimo*. quas hic fusius examinamus. primo est A' delicto notorio, & pro tali declarato, nisi appelletur à declaratione, *cap. cum sit Romana cap. peruenit cap. consuluit. de appell.* & ratio est, quia appellatio conceditur ad tuendam innocentiā, quæ in notorio non patitur iniuriam. *Nau. lib. 5. cons. 20. tit. 5. de sent. excom. cap. cum speciali § porrò de appell.*

Appellationes friuolę, quæ nam, sint A notorio.

A' confuſ-ſione.

Secunda A propria confeſſione, quia confeſſio in iure facit notorium *cap. Roman a de appell. in 6.* hoc autem intelligitur, niſi alleget iuſtam cauſam, puta, quia ex errore, vel tormentis, confeſſus eſt, vel quia ſuam Confeſſionem declarare intendit, vel aliquid aliud rationabile *l. creditor. ff. de appell.* ſine autem expreſſione cauſæ, non eſt audiendus *Archid. in dicto cap.* Romana *de appell. 6. l. 2. C. quorum appell. non recipi. Carer. pract. crim. 1. parte caſu 3. Cong. regul. apud Bertum Lucenſem in praxi tit. 27. de appell. cap. 3.*

A' contumacia.

Tertia, A contumacia, vel in non reſpondendo iudici, vel non comparendo, cum fuerit citatus, quia tunc condemnatur, vt contumax, & audiri non debet, niſi prius purgauerit contumaciã *cap. cum parati §. nos vero l. ex conſenſu §. fin. ff. de appellat. l. & poſt edictum § fin. vbi Baldus, & Caſtro ff. de iudic. Gratus conſ.* 100. *num* 1. *lib.* 1. quæ concluſio procedit, ſiue fuerit contumax ad comparendum, & agitandum proceſſum, ſiue ad ſententiam audiendam *Grat. dicto Conſ.* 100. *num.* 10.

A' ſententia acceptata.

Quarta, à ſententia iam acceptata, & ab eo ſubſcripta, vel à procuratore eius nomine, *cap. directè nobis de appellat.* quia iam ſuo iuri renunciauit.

Vltra tres vices.

Quinta ab eadem ſententia, ſi ter prius appellauerat, quia conceſſum eſt ter appellare, non vltra, *cap. ſua nobis de appell. l. vnic. C. ne liceat in vna, & eadem cauſa. Marſil. in l. extra territorium. de iuriſdict. & in l. vnic. C. de rap. Virg.* Intelligitur autem ab vno, eodemque iudice, quia ſi plures eſſent ſubordinati iudices, poſſet ad ſingulos prouocare.

Sine expreſ-ſione cauſæ.

Sexta ſi appellans nullam iuſt. cauſã appellationis adducat. quod intelligitur ab interlocutoria non à diffinitiua, quia concors Doctorum ſententia eſt, quod in appellatione à definitiua non requiritur cauſæ expreſſio, ſed ſufficit, quod appellans generaliter dicat ſe eſſe grauatum. ita probat textus *in l. 2. C. de appell. & tenet gloſ. & Doct. in cap. cum in Eccleſia eod. ſecus* in appellatione ab interlocutoria, quia expreſſe, & ſpecialiter nominandæ ſunt cauſæ grauaminis, alias non valet: texto eſpreſſus in *cap. vt debitus*, ibi *coram eodem iudice cauſa probabili appellationis expoſita. de appell.* quam opinionem, vt communem affirmat *Robertus Maranta in ſpeculo par. 6. rub. de appell. num.* 147. *Geminia. in cap. cordi nobis de appell. in 6. Abb. & dd. in cap. cum in Eccleſia de appell. Socinus conſ.* 45. *volu.* 1.

Baldus

Baldus in l minoribus C. de his quibus ,vt indig. & probat *textus in Clem. appellanti, & ibi dd. de appell. Ferrariensis pract. for. appell. ab interlocutoria verb. caußis & rationibus* Nec approbo sententiam eorum, qui apud *comm. opin. iuris dicto lib. 7. de appell. num.* 29. affirmant, sufficere, quod alleget granamina prout in actis, siue, per relationem adducta, nullum grauamen in particulari exprimendo, sed dico tenendum esse cum supradictis, & *Imola, Io. Andreæ, & Angelo, Baldo, Præposito, & Rota* ibidem citatis, quod nimirum allegandæ sint causæ in speciali, quia si id primum sufficeret, cuilibet daretur ansa reuoluendi processum, & ad examen reducendi. cum sufficiat grauato suum grauamen adducere; & non in incertum pugnare.

*S*eptima à sententia arbitri, quia appellare à iudicibus, quos partes communi consensu elegerunt, non licet *cap. à iudicibus* 2. *quæstion. 6. licet Iaffredus decision.* 467. *& Alex. in l. nemo potest numer.* 21. *ff. de legibus* dicant id intelligi de arbitris libere, non ex necessitate electis, quia ab his appellari poterit. quinimò iure canonico à quibuscumque arbitris datur appellatio, dum ingens læsio appareat. *Rebuff. in comm. in const. regul. in rubrica de arbitris art.* 1. *glos.* 10. *num.* 6. *&* 45. & est textus in *cap. cum olim de arbitris* & si apponatur pœna, sufficit quod appellans ab arbitramento pœnam soluat *cap. per tuas eod.* lege *Bertacchin in repert. V. appellatio ab arbitro fusissimè* Dè his igitur appellationibus si interponantur, non est curãdũ, sed illis reiectis, debet iudex ad vlteriora procedere, apposito decreto, quod appellationi non defertur, tanquam friuolæ. Quinimò debet esse cautus appellans, vt à tali reiectione appellet, alioquin reiectio, & sententia transirent in rem iudicatam, vt scribit *Zabbarella in Clem.* 1. *Ver. ex hac glos. de dolo, & contumacia* quia in iudicem consensisse videretur.

A' sententia arbitri.

Si autem quæras Interposita appellatione, dicat iudex, admitto appellationem *si, & in quantum, seu quatenus de iure tenetur, aliter non*. an talis modus loquendi admittat appellationem?

Respondeo admissam esse in casu, quo admitti debeat, & non aliter *Romanus cons.* 501. qui putat referendam esse ad iuris depositionem, vt si admittenda erat, vtique admissa habeatur, alias minimè *Pelin. in cap cum contingat colum. penult. de off. delgeati Bart. in l. ambitiosa colum. penult. ff. de decr. ab ord. faciend. Bald. in l. edita C. de edendo* & est cautela Iudicũ,

Vis clausulæ *si & in quantum.*

ne in pœnas incidant. Verum tamen est, quod admissa appellatione cum hac cautela, Iudex vlterius procedere non potest, quia iurisdictionem à se abdicare censetur, adeo vt processus coram ipso factus sit nullus, vt de communi testatur *Roman. d. cons. 501. col. 2.*

Quæstio quinta, Quibus pœnis plectendi sunt Iudices appellationem non admittentes, vel post appellationem procedentes in causis, & Rei malè appellantes.

Iudex recusans appellationem qualiter puniri debeat.

Respondeo primo, quoad Seraphicum Ordinem, ex supracitata practica *fol. 3. est pœna nullitatis actuum, & priuatio officij*, Siquidem Iudex non admittens legitimam appellationem, in iure punitur, *cap de priore de appellat. Iason. in Auth ad hac num. 3. de Iudic.* & in Canonico quidem, si causa sit criminalis, iudex deponitur, si vero ciuilis, arbitrariè. Iure autem ciuili, si criminalis, arbitrariè, si ciuilis, in 30. libris auri, *l quoniam. C. de appell. Roman. cons. 501. Boerius. quæst. 153. num. 4. & 5.* & rationi quidem consonat, vt in eo puniatur in quo delinquit.

Sed hic est difficultas, an Iupex à quo audiendus sit super reuocatione suæ sententiæ.

Iudex à quo an audiẽdus

Respondeo, Si agatur ad pœnam imponendam, non est procedendum eo inaudito, si secus agatur de sola reuocatione sententiæ. *Glos. in cap. sacro. de sent. excomm.* communiter approbata ab omnibus Canonistis, quam, vt communem sequuntur, *Felin. ibid. Boer. decis. 259. Viuius. opin. 414. & Glos. eod. in cap. cum speciali § porrò de appell. Clar. quæst 94. Decius in d. cap. cum speciali num. 27.* Quinimo citari debet, & audiri ad tuendum suum honorem, & ostendendum se benè processisse, *l fin. C. de offic. Vicarij*, & habetur in *l. 1. ff. ne vis fiat ei.* satis enim refert benè, aut malè audire de integritate, aut scientia.

Altera difficultas, à quo puniri debeat Iudex non admittẽs appellationem, vel malè appellantes.

Iudex non admittens appellationem à quo puniri debeat.

Respondeo, à Iudice ad quem, quia appellatio deuoluit causam non tantum ex accessorio, sed etiam principalem ad Iudicem appellationis, *Franc. in cap ex ratione. de appell. Felin. in cap. ex parte 2. colum. 6. de rescript.* hinc statutum nostrum cap. 7. § 6 num. 5. *si reus fuerit repertus indebitè iudicatus, vel grauatus, puniatur, iudex à quo appellatum fuit, si verò rectè iudicatus inueniatur, duplicetur ei pœna*, vtiquè à Iudice Appella-

pellationis, ad quem *acta primæ instantiæ producenda sunt, quibus non visis ad absolutionem, & causæ cognitionem, sub pœna nullitatis iudex non procedat*, vt dicitur ibid. num. 7. Potest enim Iudex ad quem, quando appellatum est ab interlocutoria ante diffinitiuam, pronunciare, Malè interlocutum, & benè appellatum, & de causa principali cognoscere; sicut potest ipse Ordinarius, etiam si Iudex sit delegatus ad causam appellationis, *cap. vt debitus de appell. Innoc. in d. cap. cum Panbor. Butrio, et Hostiensi.* quam opinionem dicunt veriorem, pro qua est *Glos. in cap. fin. §. finali. 2. quæst. 6.* & colligitur ex *cap. Raymundus. de testa.* & non solum iudicandum est de articulo appellationis, & causa principali, sed attentata sunt reuocanda per iudicem, ad quem, secundum *Io. Andr. Genun. num. 4. Franc. num.* 2. & alios communiter in *cap. non solum de appell. in 6. Robertum Lancellottum in tract. de attentatis 3. par. cap. 27 de Iudice per quem attentata reuocanda sint num. 34. cum sequentibus*. Idque potest facere iudex ex officio suo sine petitione partis. *Rota decis. 4. alias. 13. si Iudex vt lite pendente in nouis Lancellottus cit cap. 31. num. 112. Crescent decis. 180.* Itaque si actor appellat à sententia absolutoria, iudex appellationis non solum pronunciabit malè iudicatum, & benè appellatum, sed etiam condemnabit reum actorem, si de iure veniat condemnandus, vt *in cap. cum causam. de re iudic. & not. Bar in l. cum apud ff. de iud. sol.* & sic limitatur *textus cap fin. 2. quæst. 6.* & condemnare in expensis factis, & post, & ante sententiã, ac appellationem in Causa principali. *Innoc. in cap. sapè contingit. de appell.* & ratio est quia iudex ad quem succedit iudici à quo, ergo sicut iste poterat addere, vel detrahere, ita, & ille vt in *dicto cap. Raynutius.* eo modo poterit condemnare in omnibus expensis. *Abb. in d. cap. sapè contingit. de appell.* & licet appellationis iudex siuè infirmet, siuè confirmet, vti non debeat verbo absoluendi, vel condemnandi, vt aiunt *Turzanus opin. 24. & Viuius lib. 2. opin.* 30. tamen vti debet verbis æquiualentibus declarando sententiam nullam, & reum benè, vel malè appellasse, ex quo liquido infert iudicem, vel reum deliquisse, quod etiam declarare poterit expresè adnotando, incidisse in pœnas statutarias, &c.

Delegatus in causa appellationis potest videre de princi pali.

Respondeo secundo, malè appellans ab interlocutoria, subest iudicio primi iudicis, & ei pœna, quæ in definitiua inflicta fuerat, duplicatur, sic *in practica fol. 4. si verò rectè iudicatus reperia-*

Malè appel lantis pęnę.

periatur, & pœna iniuncta duplicetur, & elicitur ex *statuto tit. num.*5. & iure quidem, quia licet in iure canonico temere appellans non puniatur, de iure tamen ciuili punitur, vt videre est in *Repertorio Berthac. verbo appellans, initio, & infra*. & ratio est, quia offendit iudicem, & ex *Bartolo in l. tutores, qui § Tutor. ff. de administr. tutorum*. est in lata culpa, non in leui, nisi doceat de motiuo probabili ad appellandum, tunc enim à duplicatione pœnæ appellantem eximerem, ea ratione, qua quis alium accusat, & non probat, excusatur à pœna talionis, si semiplenè, vel ex fama probat, ità etiam appareat habuisse probabilem causam; qua grauatum se teneat, & ad suam innocentiam tuendam appellet, veniret, si non ex toto, saltem ex quanto, excusandus; maximè si iudex inter opiniones probabiles eam eliget, quæ magis reum offenderet, cum dubia sint in meliorem partem interpretanda; & reo potius, quam actori fauendum.

Dixi ab interlocutoria, quia à diffinitiua non est cur ad iudicem causa reuertatur, nisi ad executionem sententiæ, quam si appellationis Iudex non infirmat, certum est, illius executionem ad ordinarium iudicem pertinere.

Si incidenter quæras, quem sensum habeat statutum *practicæ Criminalis tit. de appellatione, & recursu fol. 3. § secundo recusans*. in quo de recusatione iudicis ordinarij agitur, cuius recusationis causæ, si dubię fuerint, apud arbitros examinari mādantur, & ratio dubitandi est, discrimen inter has appellationes, quia talis solemnitas in alijs appellationibus non requiritur, vt supra visum est.

Respondeo, Multas, grauesque difficultates, ac totam ferè appellationis materiam sectio illa nanciscitur, quam breuiter, per paraphrasim examinamus, textui nostræ Practicæ nos remittentes.

Ordinarius difficilius recusatur, quā delegatus.

Recusans Iudicem Ordinarium, difficilius enim est recusare ordinarium, quam delegatum, quia in Ordinario, cum ex iure habeat facultatem, non apparet ratio euidens diffidentiæ, ideo cautius proceditur in iudice ordinario, quam in delegato, & ideo facilius recusatur delegatus, quam ordinarius, cæterum aliud est appellare à sententia, aliud est recusare iudicem. illud in appellatione per expressioné causarum, Probabitur istud ex allegatione suspicionum diffidentiæ.

Coram ipso adducere debet legitimam causam siuè scripto, siue voce

voce, ex cap.secundo requiris.§.tertio postulas.cap.cum speciali.de appell. Nam à diffinitiua, si appellatio incontinenti interponatur sine scripto fieri potest, ab interlocutoria voce etiam admittitur. *Marant.de ordine Iudic.p.6.num.256.* (dicitur autem incontinenti fieri si Iudex pro tribunali sedens, nondum se ad actus extraneos diuertit, etiam si totum diem in foro pro tribunali sederit, vt de Communi *idem Author* testatur) & est textus expressus in *cap.cordi nobis.de appell. in 6.* & hanc esse communem Canonistarum, & Legistarum opinionem, firmat *Decius in cap.vt debitus. de appell. Paulus de Castro cons.270. volum.2.Rom cons.41.Baldus in l Patris, & Filij. de vulg. & pupil Ferrariensis in pract form.appell.ab interloc.* & de interlocutoria probat text in *l 1.& 2.ff.de appell. & in l. litigatoribus, & ibi Glosa, Baldus, & omnes C. eod.* Incontinenti,quid sit,

Si reus publicè, aut coram testibus protestatur, & ad superiorem petat recursum. Quia appellatio non tantum coram iudice, sed etiam coram testibus interponi potest, quando præsentia iudicis timeatur, coram scilicet honestis viris, vel viro, aut Notario. *Præposit In cap si iustus metus, num. 8. de appell.* & communem dicit in hoc cum protestatione de absentia, aut alio impedimento Iudicis, *cap finali, & ibi scribentes communiter de appell* etiam si fiat coram simplici Sacerdote, vt refert *Antonius Bard.tract.de tempor.vti, & contin.cap.3. num 2.* An autem fieri possit coram laicis nostri ordinis, affirmo, quia sęgulares sunt, & honestæ personæ, maximè si sacerdotis copia in promptu non sit. Appellatio coram testibus quando valida.

Si dubia, electis vtrinque arbitris de appellationis validitate decernatur. ita in puncto iuris citati canones *secundo requiris, & cum speciali*, nam si est legitima admitenda est, si friuola, reijcienda, si dubia, examinanda per duos arbitros electos de communi consensu Iudicis, & appellantis, qui si non concordant, addendus est tertius, de communi pariter consensu. Arbitri quãdo in appellatione eligendi.

Quæ omnia seruari debent in recusatione Iudici delegati, eadem enim est vtriusque ratio, & quidem appellatio, & recursus idem sunt, quia appellatio est omnis modus per quem Iudicis auxilium prouocatur *Bartol in l si minoris in 2.colum. in ver. sed ista oppositio. ff.de admitt.Tutela.* vnde statutum tollens appellationem, non tollit nullitatem, est enim appellatio (vt dictum est) innocentiæ præsidium. & species defensionis, inducta de iure naturæ. *Alex.cons.114.vol.5,* & appellatio, & recusatio Appellatio, & recusatio

fatio æquiparentur, vt notatur in *Rubrica de appell. Lapus, Al. leg.1. Speculator de recusat. 6. 1. Felin. in cap.1. de iudic.* & paria sunt, appellare, & recusare sententiam: *Iodoch. Damboud erius in enchir. parium, & c. V. appellare,* & constat ex *cap. super eo. de appell.* Recurrere autē ad superiorē, est ab aliquo grauamine, propter quod recusatur iudex ordinarius.

Non seruato ordine male appellatur.

Respondeo tertio, Malè appellat, qui appellandi, & recusandi ordinem non seruat, adest statutum, *qui hunc recursus ordinem temerè violauerit, omne suffragiorum iure triennio careat, & bimestri carceri mancipetur, cap. 7. §. 6. num. 10.* ordo autem recursus non tantum est in iam recensitis, vt non appelletur friuole, sine causa, ante sententiam, &c. sed si appellat ad aliquem Superiorem omisso medio, contra Bullam Gregor. XIII. *à Guardiano ad Prouincialem, à Prouinciali, ad Generalem, à Generali ad Protectorem, à Protectore ad Romanum Pontificem ibid. num. 2.* Itaque cum prædictum statutum ponatur in fine omnium aliorum de appellatione disponentium, non tantum refertur ad hanc gradationem, sed ad omnia alia superius disposita, iuxta doctrinam communem, Quod clausula generalis sequens refertur ad rem, & causam prius specificatam, *l. si de certa re. C. de transaction. l. legatorum. §. 1. ff. de legibus. 2. & ibi Bartolus.* Verba enim generalia indefinitè prolata restringuntur. & recipiunt interpretationem à verbis specialibus, *l. quoties, et ibi Baldus C. familiæ herciscundæ*, quod procedit vbi talia verba restringi possunt, salua ratione recti sermonis. *Iason. in d. l. si certa re.* Cum igitur in pœna illegitimæ appellationis veniat non solum, vt ita dicam, Materia, sed, & gradatio Iudicum ad quos appellatur, sine dubio sequitur, vt non obseruans ordinem appellationis, præscriptum, non solum succūbat iudicio iudicis à quo, & ei pœna duplicetur, sed etiam veniat priuandus iure suffragiorum, & ad bimestrem carcerem condemnandus.

Clausula generalis refertur ad omnia superiora

Quæstio sexta, Quæ sint appellationum formulæ, & quid de appellatione à subdelegato.

Formulæ appellationis.

Respondeo, breuiter Visitatores appellandi formulæ sunt. *Appello.* vel *Appello à sententia*, *vel Appello ad Iudicem competentem*, qui intelligitur esse immediatior: *gloss. in l. cum proponas. C. de bonis author. iudicis possidendis*, vel *Appello ad Iudicem*, nimirum competentem, vel *Appello ad quemlibet iudicem*, vel *submitto me protectioni talis iudicis*, vel *Peto reuocari grauamen*

uamen, alias appello; vel *Reclamo*, aut *Proclamo*, vel *Appello, quia me grauasti*, etiamsi non dicat, in quo ;& valet tantummodo in appellatione à diffinitiua, in qua non est opus assignare causas: vel *Dico sententiam nullam, & si qua est, appello*, vel *Appello, nisi reuoco grauamen*. Potest enim appellatio interponi per quæcunque verba, dummodo apta sint. *Grat. cons. 100. lege lib. 7. tom. 2. commun. opp. iuris folio mihi* 308. *& Bertacchi prima p. V. Appellatio num. 16.*

Et non tantum appellatur ob illata grauamina, sed etiã, vt nõ probatum probetur, & non allegatum allegetũr, etiamsi, attentis actitatis, vel sententia non sit iniusta, *Glos. in l creditor.* §. *iussus. ff de appell. Bartol in l. 1. eod. Felin. in Rub. de appell. & in cap. significauerunt. de except. & ibi Panhor.* Appellari potest à nõ probata causa.

Si autem à delegato appelletur, ad delegantem interponi debet: si à subdelegato, distinguendum est, vel est subdelegatus ad totam causam, & tunc de iure Canonico, & Ciuili appellatur ad primum delegantem, vt probat *tex. in cap. super quæstionum. §. Porrò de offic. delegati.* Vel ad partem causæ, pũcta, quia partem sibi reseruauit, tunc appellatur ad subdelegantem proximum, ita *Abb. Decius, & DD.* communiter in *cap. dilecti de Appell.* Itaque si Commissario destinatus ad vniuersitatem Causarum legat omnes causas, vt facere potest, si sit delegatus à Generali, quem diximus esse Principem in Religione. *Comment. ad stat. cap. 1. stat. 6 fol* 20. tunc ad Generalem deferri debet appellatio, si subdelegat vnam causam, tunc appellatio fieri debet ad ipsum Commissarium, atque hæc de appellationis materia. Appellatio à delegato, vel subdelegato.

CA-

CAPITVLVM XXVII.

De Pœnis infamium.

Infamium pœnæ.

AD hanc materiam descendimus occasione infrascripti statuti cap. 7. §. 5. num. 69. *Qui notabili infamia laborauerit ob delicta, de quibus apud Prælatos conuictus fuerit, ad omnia ordinis officia, vltra pœnas, sibi ob delicta inflictas, perpetuò inhabilitatus existat. Cui pœnæ subiaceant, quicunq. infamia laborant*. ad cuius declarationem.

Dico Primo, Infamia duplex est, iuris, & facti, vide totam hanc materiam à nobis fusè examinatam in *Comment ad Statuta cap. 2. stat. 1. §. 10. fol. 69.*

Infamiæ diuisio.

Dico Secundo, sub hoc statuto vtriusque generis infames cōprehenduntur. Scilicet illi, qui facto notorio, vel publico, & qui per sententiam declarati fuerunt, debita contraxisse. Secundum probatur, quia in statuto dicitur *apud Prælatos conuictus fuerit*, quæ est infamia iuris, licet enim *Bald.* & alij in *l. 1. num. 5. ff. de his qui not. infam. & Instit. de furt. initio* tenuerint, non irrogari infamiam, quando agitur per viam exceptionis, tamen etiam per hanc viam irrogari infamiam facti, non solum quando delictum probatur, & conuincitur per congruos testes, sed etiam quando probatur per famam, & per vnum saltem testem, in actis producta, habemus ex *cap. super his de accusat. cap. super eo. de elect. vbi Abb. colum. 2. cum suo Additionatore* licet (inquam) hæc doctrina probet, debitorum contractorem esse infamem infamia facti, attamen ex probatione legitima concluditur infamia iuris. Et cum contrahere debita apud fratres Minores sit actus proprietatis, & furtum deducitur, talem debitis onustum, & conuictum esse infamem infamia iuris, ex generali principio, quod furtum, & fraus fiat delicta infamantia *Petr. de Ancar, cons. 339. apud Marsilium in practica §. aggredior. num. 111*, qui citat ad hoc *Io. in cap. si quis de præscrip. in 6. & Glos. in cap. si diligenti de for. compet. & notata in Clemen. religiosi de sent. excom.* Quod scilicet ad contrahendam infamiam iuris non sufficit probatio criminis, vel confessio Rei, sed requiritur sententia iudicis: & vniuersaliter pœnæ, etiam latæ ipso iure, aut facto, non contrahūtur, nisi post sententiam. Et cum infamia sit pœna grauis, non

Infamia iuris, vt contrahatur.

debet inuri per solas probationes, nisi sequatur sententia declaratoria delicti vt communis legistarum opinio affirmat, in *l. cum ancillis C. de incestis nupt.* in qua dicitur, quod in Pœnis requiritur sententia iudicis, adeo quod incurrens pœnam, nõ punitur, nisi iudicis præcedat sententia. quam nos supra, vbi de pęnis, multis tutati sumus. Vnde declarandum est statutum quod conuictum esse apud prælatos, importet sententiam cõdemnatoriam, non quidem infamię, sed criminis, quia crimẽ infamia sequitur, vt vmbra Corpus *Glos. & Bald. in l. Imperator ff. de Postulat. Thesaurus de pœnis p.p. cap. 33. Aduert. 5. ex Sanchez, Molina, Filliucc. Iasone, Bursatto, Archid. Io. Andr. & Garzia, alijsque* rem in vtrãque partem per totum Capitulum multis versat. Post sententiam.

Quod autem asseruimus, certius & communius est, nisi delictum sit notorium, & publicum, quo casu solemnitas suppletur sententiæ, quæ non requiritur, nisi ad ingerendam delicti notitiam populo *Castro lib. 2. de leg. pœnali cap. vltimo Couar. variar. 3. cap. 3. num. 2. Henriq. lib. 14. cap. 5. Tabiena V. infamia num. 2. Sanchez lib. 6. cap. 3. Garz. de benef. p. 7. cap. 8. num. 9. apud Thesaurum supra* Itaquè probato hoc notorio, sentio contrahi infamiam iuris sine sententia. Notorium supplet sententiam.

Dico tertio, Ad hoc vt sit statuti reus, necesse est, vt copulatiuè debita contraxerit, de ijs apud prælatos conuictus fuerit, & notabili infamia laboret, quorum si vnum deficiat, non est locus statuto. Quia statutum copulatiuè habet *Qui notabili infamia laborauerit ob debita, de quibus apud prælatos conuictus fuerit.* ergo si verba statuti rigorosè non verificantur, illius dispositio non procedet ex notis principijs, quod statuti verba, verificanda sint. Hinc statutum disponens de furto, non habet locum in damno dato, & puniens inuentum cum armis, non habet locum in viso portare arma & loquens de vera persona, & in casu vero, non habet locum in repræsentata, & ficto; Et quod bannitus in centum possit occidi, non habet locum in bannito in quinquaginta, & alijs similibus, quæ ex communi opinione adducit *Bonacossa in p.p. opin. crimin Ver. statutũ* quia in odiosis non fit cumulatio. & non disceditur à verbis legis. & mens statuti est, comprehendere debitorem famosum & notorium, qui sit religioni dedecori, & secularibus scandalo. Nam quatenus debitorum contractio proprietatem importat, puniri debet per pœnas proprietariorum. Suppono enim ex di- Statutum rigorosè interpretandũ est.

ex disputatis ad *cap.* 4. *&* 6. *statutorum*; esse proprietatis crimen, debita contrahere; quia spondet, quod non habet, & ius arrogat sibi indebitum; si igitur alio statuto punitur contractio debitorum, signum est, quod non sola proprietas impetitur, sed cum relatione ad sæculares, & ad scandalum.

Notabiliter quid importet.

Hinc primo, qui notabiliter male non audierit, puniri non potest. Erit autem talis, qui apud Conuentum, vel viciniam, aut maiorem illius partem scitur debita contraxisse: *Notabiliter* enim hic denotat conspicuitatem, & excellentiam in delicto, quia *Nota*, vnde *Notabiliter* infamiam, ignominiam, & probrum significat *l.* 1. *&* 2 *ff. de liber. & posth.* Vnde si apud paucos constaret, non posset puniri per statutum. sufficit male audire apud fratres, etiam si sæculares non callentes regulam non scandalizarentur de transgressione regulæ, sed quia debita contraxit, non existimarent illum proprietarium, aut furem, sed tantum debitorem. non crederent sceleratum, quia debita contraxit, sed illum fortasse existimabunt decoctorem, vel liberioris vitæ.

Fur famosus quis dicatur,

Hinc secundo, non comprahéditur sub statuto, qui vnum debitum paruum fecerit, sed si multa, vel vnum ingens, cum ergo dicat statutum *debita*, ad plura relationem habet, ex quo habeatur apud creditores, vt notabilis debitor. cuiusmodi non habetur, qui vnum exiguum faciat, paritate ducta à furto, & fure, nam dicitur fur famosus, qui tria furta fecerit, vel qui vnum ingens. *Clem. §. furtum V. quæro an. & Verſ. quæro etiam* sic potest dici debita fecisse, qui vnum notabile, & ingens fecerit. quantum autem esse debeat, boni iudicis arbitrio relinquitur. Ratio considerationis est, quia vnum paruum debitum non infamat, nec scandalizat.

Hinc tertio, si conuictus non sit, non est per has pœnas emendandus, conuinci autem poterit, vel per viam accusationis, vel denunciationis, vel inquisitionis, quoquo enim modo, quo iudici ad procedendum via aperitur, sumus in casu, & præcipuè notatur via inquisitionis ex officio, quia de infamia agitur, quæ vicem accusationis subit, & iudici ad procedendum viam aperit, hoc dixerim contra sæcularium iudicum morem, qui per inquisitionem non procedunt, sed per accusationem, regulares autem, vt plurimum per visitationes Generales inquirunt.

Dico quarto, vt supra tetigi, non puniri per hoc statutum proprie-

proprietatem, furtum, negotiationem, vel pecuniarum erogationem ad turpia, vel donationes, sed præcisam debitorum creationem, do statutum, *vltra pœnas sibi ob debita inflictas, perpetuò, &c.* ergo amandantur ad alia statuta delicta, quæ in debitorum contractione relucent. Sed Religio tantum intendit tradere debitorum formationem.

Dico quinto, pœnas in debitorum fabricatores, esse perpetuam inhabilitatem ad officia ordinis, & iure quidem, quia est contra paupertatem, & scandalum addit. Non posse autem per ordinem habilitari, patet ex perpetuitate, & ex dictis à nobis in Capitulo de pœnis, & in Commentarijs ad statuta *cap. 12. stat. 12.*

Dico sexto, perpetuò inhabiles ad officia ordinis sunt, *quicunque infamia laborant*, intelligitur autem de infamia iuris, non facti. quia hæc aboletur facto contrario, si spatium trium saltem annorum intercedat, nulla iudicis sententia interposita. *Suar. de censur. disput. 48. sect. 1. Auila par. 7. disput. 4. dubio 7. Garzias par. 7. cap. 8.* Intelligitur ergo de infamia iuris, quæ contrahitur ex notorietate sententiæ ob delictum famosum dolo commissum *cap. infames 3. quæst. 3. l. 1 ff. de his qui not. infam.* puta furtum, rapinam, expilationem hæreditatis, iniurias, sepulchri violationem, cum alijs delictis publicis, vt sunt adulterium, fornicatio, blasphemia, & alia id generis, & ex genere pœnæ, vt damnatio ad triremes, in exilium, ad carcerem, priuatio officij, depositio, degradatio, pœnitentia solemnis, & publica ob crimen famosum, vt ex multis, probat Thesaurus supra. — Infames sūt perpetuo

Ex hoc deducitur, infamem esse irregularem, vt nec susceptos ordines exercere, nec alios suscipere possit, nec beneficia, aut officia obtinere valeat, *Nau. Maiolus, Suarez, Sanchez, Garzias, & alij apud Thesaurum dicto cap. 33. parte prima.* Vide disputata à nobis in *Capitulo de priuatione officiorum ordinis.* — Infamis est irregularis.

CAPITVLVM XXVIII.

De Pœnis Excommunicationis, & Censurarum.

DIsputabimus in hoc Capitulo, de excommunicatione, & censuris.

Primo, qui sint Iudices Ordinarij in Religione ad illas fulminandas.

Secundo, qui excommunicationem ferre possint pro rebus deperditis.

Tertio, an concessum sit subditis contra tales sententias reclamare.

Quarto, cui concessum sit imponere excommunicationem per modum ordinationis, aut statuti, & qua de causa, ac sub qua forma, hæc autem tantum tangimus, quia illa sola in statutis disponuntur, ne cogamur amplissimam censurarum materiam vsurpare.

Quæstio prima, Qui possint in ordine fulminare excommunicationes.

Excommunicationem qui fulminare possint.

Respondeo, ex statuto d. cap. 7. §. 5. num. 25. *Excommunicationis pœnam, qua inobedientes à communione fidelium, & Sacramentorum participatione priuantur, Minister, & commissarius Generales, Prouinciales, & delegati ab ipsis, Custodes etiam, & Guardiani, tanquam veri prælati in suos subditos fulminare possint, & contrarium asserentes tanquam perturbatores grauiter puniantur ad arbitrium superiorum.* conclusio est communis, ex nostris *Rodriq. tom. 2. q. 35. art. 8. conclus. 3. Hieron. Rodriq. resolut. 62. num. 1.* apud quem *Syluester, Sotus, Couar, Angelica V. excom. 1. num. 3.* & fundatur in iure, quia isti Prælati sunt, & exceptis Guardianis, de quibus infra, habent authoritatem quasi Episcopalem, & in plerisque maiorem, ob priuilegia, liberaliter regularibus à Sancta Matre Ecclesia indulta. *Glos. in Clem. 1. V. proprij. de reb. Eccles. non alien.* Nauarr. *cons. 13 de priuileg.* Episcopi autem habent authoritatem excommunicandi *cap. corripiantur 24. quæst. 3. cap. visis. 16. quæst. 2. Glos. in cap. nemo Episcopus 2 quæst. 1 & in cap. cum incunctis de electione.* Quinimò excommunicare possunt suos subditos

Prælati.

Episcopi.

omnes

omnes prælati *cap. cum ab Ecclesiarum. de off. ordin.* qui habent administrationem cum iurisdictione coniunctam. *cap. 1. de elect. cap, legimus. d. 93. vt aduertit Angelus supra citatus*, & post alios *Petrius tom. 2. quæst. 3. cap. 4.* vbi multis conclusionem probat. certe si prælati regulares excommunicare non possent, esset inutilis iurisdictio, cum careret vi coercitiua, & omnino inermis, disciplinæ regularis gladio destituta. Quod autem etiam Guardiani, & Superiores locales similem authoritatem habeant in suis conuentibus, deducitur ex eodem principio, quia sunt veri Prælati, & administrationi coniunctam habent iurisdictionem, cum vi coercitiua, assimilanturquè Parochis, qui possunt excommunicare, licet non cum solemnitatibus, quibus possunt Episcopi, puta cum duodecim Sacerdotibus circumstantibus, &c. vt adnotauit *Angelus loc. cit.* adest priuilegium *Leonis* 7 apud *compendium priuil. V. excommunicatio §. 7. de quo Villalob. in manuali cap. 12. num. 10. Portell. V. excommunicatio. num. 1. Corneio in 3. p. tract. 5. disput. 2. dub.* 2. quod Prælati regulares possint ferre censuras etiam sine scripto, vt melius infra, ergo multò magis cum scripto, vt inter istos numerantur etiam prælati regulares locales argum. *cap. ne pro dilatione. de pœnitent. & remiss.* in quo conceditur facultas eligendi sibi confessarium, non tantum Episcopis, sed etiam minoribus prælatis exempli, inter quos sunt prælati locales. *Dian. par. 6. tract. 8 resolut. 15.* contra *Reginal. tom. 1 lib. 1. cap. 4 sect. 2. num. 36.* qui ad solos generales canonem restringit. Sed iniuria, quia lex vniuersaliter loquens, vniuersaliter est intelligenda, & certum est prælatos locales esse ordinarios suorum subditorum, atque adeo habere authoritatem illimitatam, nisi aliunde limitata reperiatur. *Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 5. num. 3.*

Etiam sine scripto.

Quæstio secunda, Qui prælati possint fulminare excommunicationem pro rebus perditis.

Responded, ex statuto loco citato num. 26. *Pro perditis autem, vel subtractis rebus, Generales, vel Prouinciales tantum, qui Episcopalem quasi facultatem habent, excommunicationis sententiam ferre possint.* Doctrina Conc. Trident. *sess 25 de refor. cap. 3. excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis, ad finem reuelationis* (vt aiunt) *aut pro deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernantur.* Rationemque addit *Concilium*, quia cum

Prò rebus perdiris Generales, & Prouinciales excommunicare debent.

fit neruus Ecclesiasticæ disciplinæ, debet sobrie, & cum magna circumspectione exerceri, & ideo non est committenda passim cuilibet prælato, sed maioribus. Verum militaret ratio contra superiores locales, quia cum omnis excommunicatio sit talis, & non tantum, quæ fulminatur ob res perditas, sequeretur, locales prælatos illam fulminare non posse, eo vel maxime, cum omnis excommunicatio sit salutaris ad continendos in officio populos. Attamen ratio est apposita, quia, quæ fertur pro rebus perditis, & ad finem reuelationes, solemnior esse solet, & maiori grauitate, & circumspectione exercenda, cuiusmodi non sunt aliæ pro moribus, & culpis, & ideo ne vilescat, ad maiores prælatos reseruatur, & sic quoad Prælatos locales priuatiuè tenuerunt *Rodriq. tom.2.quæst.59.art.4.Barbos.allegat.96.num.13.& ad hoc cap.Trident.num.10. Miranda tom.2.quæst.35.art.12.Hier.Roder.resolut.62.num.4.* & consequenter neque Vicarios Foraneos id posse, asserunt, *Lazzarius sect.25.num.9.Riccius in praxi decis.235.fine.Gallett. in Margarita casuum conscientiæ V. littera. Barbos.in concilium num 7.* Quin imo neque id posse Vicarium Generalem Episcopi, ex sola commissione generali, scribunt *Vgolinus, Narbona, Campanilis, Marcellus Vulpe, Theophilus Raymundus* quos refert idem *Barb.num.5.* licet *Frechil.Rodriq.Sbrozium, Zerolam,* Suarez, *Sayrum, Auilam, Stephanum* Gratian *Graffium* Sanchez, *Franciscum Leone Baptistam Costa, Riccium, Garziam, Io. Machado, Io. Sancium* in contrarium citet, eo quod in illis verbis, *præterquam ab Episcopo* non intendit concilium excludere Vicarium Generalem Episcopi, sed illos, qui nullius Diœcesis sunt, Episcopo inferiores, qui soliti erant tales excõmunicationes ferre ante Concilium.

Non Guardiani.

Non Vicarij foranei.

Non Vicarij Generales.

Verum posita responsio videtur excludi per verba concilij adducta ad confirmationem statuti, quia si id conceditur solis Episcopis, non remanet locus Generalibus, & Prouincialibus, quia vbi lex requirit personam veram, non sufficit persona ficta, & in hunc sensum interprætati sunt Concilium, & decisum esse referunt, *Vgolinus. Garzias, Campanilis, Vulpe, Raynaudus, Machado, Sancius citati à Barbosa num.9.* dicentes nõ posse Prælatos exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectos talia monitoria expedire, sed recurrendum esse ad ipsam Sedem Apostolicam, quia isti non sunt Episcopi, sed non conuellitur, quia illi exempti excluduntur, qui regulares non

Persona vera, & ficta.

sunt,

ſunt, non autem illi, quibus eſt conceſſa authoritas quaſi Epiſcopalis, cuiuſmodi ſunt prælati religioſorum, vt patet in multis alijs, Confeſſionibus abſolutionibus, diſpenſationibus, ordinationibus, punitionibus, quæ ab Epiſcopis ad regulares transferuntur.

Sed eſt prima difficultas, Diſponente Concilio, non tantum pro rebus perditis, ſed etiam *ad finem reuelationis* poſſe relaxari monitria, an poſſimus etiam pro his reuelationibus, & non ſolum pro ſubtractis rebus excommunicationem in Religione ferre.

Reſpondeo affirmatiuè, quia licet in ſtatuto hoc expreſſè cautum non ſit, attamen cum ſit æqua vtriuſquè ratio, ſi communicatur vnum, communicari debet & alterum, facit enim ad perfectam regularis regiminis rationem, vt reſideat in prelatis maioribus facultas indagandi veritatem per viam monitorij, & cenſurarum, & ad clariorem intelligentiam diſtinguo inter reuelationes in genere, & reuelationes pro rebus deperditis, quia poteſt Prælatus excommunicatione vti pro indaganda veritate, etiam extra res ſubtractas, puta ſi commiſſum ſit delictum, & authores ignorantur, poteſt prælatus præcipere, vt ſcientes reuelent malefactores, ſub pena excommunicationis. Item ſi neſciatur aliqua poſſeſſio, ius, ſeu, factum prouinciæ, finium, conuentuum, &c. poteſt ſimiliter ſuper his rebus monitoria expedire, quatenus ſcientes veritatem reuelent, & in terminis citatum Concilium concedit excommunicatione vti in cauſis iudicialibus, criminalibus, & ciuilibus, ſed cum hac reſtrictione, vt id ſolum liceat, quando alia probatio deficiat, vt (inquit) *quandocunque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis* (iudicibus Eccleſiaſticis) *fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quam definiendo, à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto*, quando igitur fieri non poterit, dabitur locus monitorio, & ſic tenuerunt *Neuiſanus in ſilua nuptiali lib.3. V.Monitoria.num.48.Nauar.in cap.inter verba.corell. 66.* 11. *quæſt.3. Lazzarius ſect.1.quæſt.15. num. 3. Marcus Antonin. variar.reſolut.lib.1 reſolut.vlt.caſu 75.Marc. Anton. Genuenſis in pract. Archiep. Neapolit cap.1 num.4, Vgolin. cap.45. §.3. Campanil. diuerſorum iur.canon. rub.11.*[illegible]*5.nu.89.& 119. Sayrus deciſ.4.de cenſur.Ricciùs in deciſ.*[illegible]*.Neapol par. 1.* qui ait poſſe impetrari monitoria contra [illegible] pro ſcienda veritate, pendente cauſa coram iudice [illegible], & maximè quan

Et ad finem reuelationis

do testes ignorantur, & sic monitoria hæc vim habent inquisitionis generalis, in qua sicuti superior regularis procedit per impositionem præcepti formalis Sanctæ Obedientiæ, ita etiam potest præcipere in aliquo casu sub comminatione censuræ, vt scientes, authorem libelli famosi, fracturæ arcæ, &c. reuelare teneantur.

Monitoria ad partis instantiam expedienda.

Nam licet in causa speciali, in qua proceditur per viam accusationis, non debeant expediri ista monitoria, nisi ad instantiam partis, vel alterius interesse habentis, vt obseruat *Gennensis in practica d.cap.1.num.12.Riccius resolut.271.Vgol. cap.45.Lazarius sect. 1.quæst.9.& sect.4.quæst.1.* Non tamen videtur ademptum iudici procedere posse ex officio, quando alia via non suppetat, quia si possit veritas haberi per testes, & congruas probationes legitimas, nullo modo ad censuras recurrendum est.

Quod si quæras, an expedita monitoria contra formam hāc sint nulla.

Respondeo negatiuè, quia Concilium non imponit formam sed instructionem, & nullum verbum inuenitur, quo irritentur aliter facta. *Campan.cap.15.num.90. Marc. Antonin. casu 75. Barbos.alleg.96.num.39. Garzia addit.ad tract.de benef. capit.5. num.585.* esset tamen reprehendendus iudex à monitorio incipiens, quia instructionem Concilij non obseruat, cum scire debeat excommunicationem esse remedium subsidiarium, & applicandum, vbi, alius modus realis, & personalis, ac iuridicus non appareat, maximè cum non desint, qui Concilium tradere formam affirment, qua non seruata acta nulla forent. *Franciscus Leo in Thesauro for.eccles.p.3.cap.38.num.22. Guttierez canonic.lib.1.cap.11.num.39. Sayrus de censur.lib.1.cap.9. num.33. Lazarius tract.de moniter.sect.4.quæst.8.num.7.*

Secunda difficultas: Quanta debeat esse materia, vt monitoria pro reuelatione deperditorum expediri possint.

Vulgare quid.

Respondeo, ex Canonico citato, *& tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, & magna maturitate per Episcopum examinata. Vulgare* in iure multas acceptiones habet primo enim significat vsitatum, commune, ordinarium *l.1.ff.de præscr. vulgior.l.46.ff. de hæred. institutione.* secundo quod rei pretiosæ opponitur, *l pretio ff.de supellect.l. vt vulgaria tentoria ff.de ... ut.rust.præd.* Tertio, quod ex leui causa consurgit, vt amicitia, ex leui cognitione. *Paulus in l.lata*

culpa.

culpa. ff. de verb. signif. Quarto vulgaris persona, quæ honestæ contraponitur. *Vlpian in l. legitimos de legit. tut.* quos modos, & alios congerit *Bart. in l. 1. ff. de vulga, & pupill substit.* lege *Nibrissensem*, *Io. Caluinum*, & alios lexiconistas in hoc verbo. In materia autem, de qua tractamus, idem est, ac non considerabilis, exigua, parui valoris, & quæ non mercatur solemnia monitoria, ac solemnem excommunicationis fulminationem, & quidem certum est primo non sufficere materiam, quæ faciat peccatum mortale in furto, vel in alia materia, quæ indagatur, vt esset valor vnius iulij, vel caroleni, aut duorum, aut quinque, prout variè sentiunt scribentes, vel etiam vnius aurei, sed maiorem. *Non debent concedi* (inquit *Rodriq. in summa p p. cap. 88. num. 6. ex Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2.*) *monitoriæ generales pro paruis rebus, vt pro gallina, cane, aut alio paruo damno, quod relinquitur arbitrio prudentis iudicis*, verũ canis potest esse magni valoris, vt sunt venatici, & qui fœminis in delicijs esse solẽt, quales sunt, qui ex Bononia adducũtur, & quo paruiores in mole corporis, eò solent carius emi; audiui aliquos emptos quinquaginta, & sexaginta aureis. certum igitur secundo esse debet, negotium arbitrarium esse, vt innuit Concilium citatum, quod remittit Episcopo negotij examen, putarem summam quinque, aut sex aureorum in Religione sufficere ad expediendas has monitorias literas. Dixi in Religione, quia profitetur summam paupertatem, & quià casus faciliter esse posset in furto libri, scriptorum codicum, in concionatore lectore, &c. Crederem pro minori etiam quantitate excommunicationem fulminari posse, habita consideratione incommodi damni, decoris, quæ aduenirent actuali concionatori, vel lectori, si furto conciones, vel lectiones auferrentur, & sicuti in paruitate materiæ non solet esse peccatum mortale furti, quod tamen esset, si dominus ex defectu rei suæ pateretur damnum notabile, vt in operarijs, quibus instrumenta artis tollerentur, vt omnes dicunt, ex ratione lucri cessantis, & damni emergentis, ita si quis prædicaturo in sequentem diem, furaretur concionem iam paratam, inferret damnum notabile, non ordinario pretio extimabile, & in hoc casu licet materia esset nimis vulgaris, attamen, quia emergens est nimis præiudiciale, dico posse superiorem præcipere sub pœna excommunicationis, vt restituatur scriptum, &c & sic Cõ- Materia ob quam ferri possit excõmunicatio.

cilium pensatè disponit, quando ipse pro re, loco persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerit.

Tertia difficultas. Qualia debeant esse monitoria ad finem reuelationis, & excommunicationis.

Monitoria quando expediri debent.

Respondeo, non possunt, nec debent expediri, quando alia via appareat ad reperiendam veritatem, ita cit. Concilium. *Quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij fieri poterit, abstineant se, tam in procedendo, quam in definiendo à censuris Ecclesiasticis*, cum enim censura sit remedium subsidiarium, vbi delictum per testes probari possit, non debet adhiberi, *Rodriq. cit. num.*5. qui citat *Guttierez in qq. Canon, cap.*100. *Mauisan. in silua nup lib.*3 *in V. Monitoria nu.* 48. *Nauar. in d. cap. inter verba. coroll.* 66. *Lazar. Marc. Anton. Genuen. Marc. Anton. Vgolin. Campanil. Sayr. & Ricc. citat. à Barbosa in Concil. num.* 18. *& infra*.

Non possunt, nec debēt expediri, nisi causa diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat (inquit *Concilium*) qua ratione superior tenetur examinare causam, vt non conijciat se periculo errandi, & ludibrio exponendi censuram. Si de facto res ablata fuerit, si magni momentj existat, si per aliam viam inueniri non possit, nec moueri, nisi ad partis instantiam, vt citati authores affirmant apud *Barbos. num.* 16. quod intelligo, quando agatur de re particularis fratris vsui accommodata; quia si agatur de re communitatis, vt de rebus, quæ in Ecclesia, in Sacristia, in Bibliotheca, in dormitorio, in scola asseruantur, quarum defectum, vel omnes vident, vel ipse superior aduertit, poterit procedere ex officio. Sic etiam si offensus frater aliquem apud superiorem deportat, & testes nolunt veritatem deponere: vel si appareat commissum esse delictum, testes autem non appareant, potest prælatus per suas monitorias literas præcipere reuelationem authoris complicum, testium, vt de communi testatur R*odriq. citatus num.*3. *apud quem Abb in cap ad nostra* 2. *de iur. iur. Cord. lib.* 1. *qq q.* 43. *&* 64. *Nauar. in Manuali cap.* 18. *& cap.* 17 *num.* 137. & auth. supra citati apud *Barbos. num.* 18. Qui admonent fieri hoc posse non tantum in iudicio regulari, sed etiam si causa ageretur coram iudice sæculari, & pars, seu iudex, imploraret auxilium ab Ecclesiastico, seu regulari, quia sicuti sæculare adiuuat Ecclesiasticum præ-

ben-

bendo suum bracchium, ita Ecclesiasticum debet adiuuare seculare expediendo literas monitorias, quæ tamen suffragari non debent in pœnam sanguinis, aut supplicij, nec continere crimen, vel infamiam alicuius.

Expediri debent scripto, & per tres vices, aut duas, vt inquit Concilium, vel vnum, quæ vicem trium habeat. *Angelus V. excommunicatio 2. num 12. & 13. Glos. in cap. statuimus de sent. excommun in 6. cap sacro eod. cap. Medicinalis de sen. ex in 6. Graffius in addit. ad decis cap. 1. à num. 3.* qui citat *cap. omnes decimæ 16. quæst. 7. cap præsbyterorum 17. quæst. 4. cap. indignæ. 12. quæst. 1. cap. accusatio. 2. quæst. 7. cap petimus. 11. quæst. 1.* Equidem si non adest contumacia, non incurritur excommunicatio, & si quis non monetur, non redditur contumax. Hoc autem intelligitur de peccatis præteritis non de futuris, quia si ista sub censura prohibentur, ipsa prohibitio monet, nec requiritur aliud ad contrahendam censuram, nisi actualis trãsgressio præcepti. Scripto autem mandare monitiones, & excommunicationem ligat quidem reliquos omnes, non tamen regulares de necessitate, quia cum isti quotidie mandent sub pœnis, & censuris peragenda, & vetanda suis subditis, non arctantur hac lege, & possunt procedere, etiam sine scripto, quidquid dicat *Syluester V. excommunicatio. 1. num. 14 Lapus apud Geminianum in d. cap cum medicinalis de sent. excomm in 6.* vbi, & *Io Andreæ, & Glos. V. temerarius*, vt refert *Angelus cit. num. 13.* qui aduertit valere quando periculum esset in mora, & dum scribitur, replicatur monitorium, causa dilabitur, vel delictum committitur, prout idem *Graffius supra num. 6.* optimè probat in sequentibus, attamen absolutè dicendum est, regulares absolutos esse ab hac iuris communis obseruantia, per priuilegium *Leonis X.* quod refert idem Rodriq. *cum in bullarium, cum tom. 2. quæst regul quæst. 59. art. 2. & 3. & eius compilator. Hier. Roder. resolut. 62. num. 2. apud quem* Nauarr. *Couar Portel Gabriel Panbor. Miranda, Toletus lib. 1. cap. 9. nu. 6. Genuen. cap 24. num. 5.* quidquid dicat *Thesaurus de pœn. V. censura cap. 2. fine*, qui censent superiores regulares posse excõmunicationes ab homine, & per modum præcepti, ferre sine scripto, non tamen per modum statuti; respectu prouinciæ, vel Conuentus, quia tunc inciderent in suspensionem ab officio ex cap. 1. de sent. excomm. in 6. & est expresse cautum in statutis, quæ declaramus num. 26.

Monitoriæ scribi debẽt & quoties publicari.

An id arctet etiam regulares.

Quæstio tertia, An concessum sit aliquando subditis contra tales sententias reclamare.

Respondeo primo, ex statuto num. 27. *Non liceat tamen subditis excommunicationem à prælatis inferioribus latam contemnere, aut non formidare, quia non ad subditos, sed ad prælatos hæc cognitio pertinet*. pro cuius declaratione suppono, prælatos inferiores Generalibus, & Prouincialibus esse non solum Guardianos, eorumque Vicarios, sed commissarios & Vicarios prouinciales, vt taceam de Commissarijs & Vicarijs Generalibus, qui cum sint destinati ad vniuersitatem causarum, & sint ordinarij, vel totius religionis, vel alterius familiæ, sine dubio possunt fulminare cēsuras, sicut ipsimet generales, posset igitur esse difficultas, an Commissarius visitator destinatus ad omnes causas a generali in aliqua prouincia vel à prouinciali ad causas aliquas, seu ad visitationem aliquorum Conuentuum possint fulminare excommunicationes pro rebus perditis, aut pro reperienda aliqua veritate. & dico Commissarios delegatos à prouincialibus id non posse, quia isti quasi episcopalem iurisdictionem non habent, & sic in dispositione Cōcilij Tridentini & statuti iam allegati non veniunt. nisi eis id specialiter delegatum sit, cuiusmodi de Vicarijs foraneis, & generalibus dictum est supra *quæst*. 2. Delegatos autem à generalibus super totam prouinciam, & ad causarum vniuersitatem fulminare posse tales censuras, absolute tenendum est, quia si hoc præstare possunt prouinciales, multo magis commissarij, qui sunt superiores prouincialium & debent omnes causas examinare, & seruato iuris ordine, determinare. Nec potest adduci similitudo à Vicarijs generalibus episcoporum ad Commissarios Visitatores prouinciarum, quia illi in spiritualibus solum sufficiuntur. isti etiam in omnimoda iurisdictione, & sunt ordinarij prouinciarum, vt diximus *in Comment cap.* 8. *stat.* 54: Itaque stantibus his, quæ in controuersia videntur, vel etiam si agatur de ipsis Guardianis, si inferiores hi, excommunicationem fulminarent, non spectat ad subditos discutere causas, & non parere, sed ad prælatos maiores. Et hic est sensus statuti.

An commissarij fulminare possint excommunicationes, pro rebus amissis.

Respondeo secundo, ex communi doctrina, excommunicationem aliquando esse iustam, & validam, cum scilicet fulminatur ex causa, & secundum iura: & hanc esse obligatoriam, & timendam, aliquando esse iniustam, & inualidam, & tūc non

Excommunicatio iusta. vel iniusta est timēda.

non obligat, neque timeri debet, & eius generis quind. cim exempla affert *Siluester V. excommunicatio* 2. *num* 1. puta quando fertur à non habente iurisdictionem, vel à iudice excommunicato, vel interdicto, vel excommunicatur contra tenorem priuilegij, vel à delegato contra delegantis intentionem, vel post appellationem legitimam, vel si continet errorē intolerabilem contra legem diuinam, naturalem, vel humanam, & alia, quæ videri possunt apud eundem cum suis iuribus, & authoribus, & in his casibus excommunicatio non est timenda neque quoad Deum, neque quoad homines, dummodo notoriè constet de iniustitia, & nullitate. secus antequam constet, ad vitandum scandalum, debet se vt excommunicatum gerere, quoad vsque per sapientum testimonium constet de causa, & sit sedatum scandalum. Aliquando autem est iniusta, vel quia prætenditur lata ex causa iniusta, vel non sufficiente, quam ta men iudex tenet iustam vel quia licet habeat iustam causam, fertur tamen ex praua iudicis voluntate, vel odio, aut vindicta, vel quia licet sit animus bonus, & causa sufficiens non est tamen iuris ordo seruatus, vt quia nōn præcesserunt monitiones, vel non est lata coram personis idoneis, vnde sicut ad bonam sententiā requiritur causa iusta, animus, seu finis probus & ordo iuris, ita ex horum defectu redditur iniusta. & hæc seruanda, & timenda est, iuxta famosum axioma canonum ex *c.* 1. *v. quæst.* 3. *sententia pastoris siue iusta, siue iniusta est timēda*. & sic sumus in sensu statuti, quod non liceat subditis contemnere excommunicationem latam à prælatis inferioribus. quia, etiam si esset iniusta, non spectat ad subditos de hac iniustitia apud seipsos disputare, sed apud maiores, qui possunt eā declarare iniustam, & abolere.

Cum hoc tamen stat, quod si Guardianus fulminaret sententiam pro rebus perditis, non solum iniuste procederet, sed etiam nulliter, quia in hac parte non est iudex competens, vt patuit ex Sacro Concilio & ex statuto, & sic defectus authoritatis facit sententiam omnino nullam vt dictum est, & habetur in *cap. sententia* 11. *quæst.* 3. & *cap ad nostram de Consuet.* & quando statutum aliter loqui videtur, non de hac excommunicatione, sed de reliquis alijs declarandum est, nisi in ipso contradictionem admittamus, quod nullo modo dicendum est.

Respondeo tertio, licet subditis reclamare apud superiores maio-

maiores contra fulminatores talium excommunicationum, quando ex assignatis capitibus defectus aliquos patiantur. præcipue conqueri possunt, quando sine discretione, & maturitate fulminantur excommunicationes, contra sensum vniuersalis Ecclesiæ, & censurarum contemptum. Vnde grauissimè Concilium Trid. citatum, experientiam docere ait, si temerè *aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem*. & Sanctus Augustinus *ho. de pænit.* relat. in *cap. multi 1. quæst. 2.* ait *Non temerè aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos à communione, vt si per iudicium auferri non possunt, tolerentur potius* & Io. Papa scribens Isaac Syracusano Episcopo *cap. Visis 16. quæst. 2.* vocat excommunicationem fælicem mucronem. *& fælici mucrone Episcopi sacerdotum piacula resecentur*. quia non temerè adagendus est gladius iste in subditorum viscera, sed paterne, medicinaliter, & appensatè, & vt idem Augustinus in *lib. de correp. & grat. cap. 5. relatus in cap. corripiantur 24. quæst. 3.* ait *correptionibus de charitate venientibus*. Vt videant prælati aliquot, qui singulo quoque verbo, tanquam Apocalapsici, gladium excommunicationis ex vtraque parte acutum exerunt, & ad quælibet minima intentant, digni vt hac authoritate priuentur, quousque sapiant esse ad bella doctissimi, ac gladium in manibus tenere ad salomonici tabernaculi custodiam, non ad timorem, ac euersionem.

Excommunicatio non temerè est ferenda.

Quæstio quarta, Quibus concessum sit imponere excommunicationem per modũ statuti, & qua de Causa, & sub qua forma?

Respondeo primo, per statutum loc. cit. num. 28. *Præcipitur etiam vt nullus nostri Ordinis prælatus per modum ordinationis vel statuti excommunicationem imponat, nisi in scriptis, aliter lata, vi præsentis statuti nulla declaratur*. In quo supponitur excommunicationem imponi posse per modum præcepti, quod respicit aliquem particularem, & per modum ordinationis, quæ respicit communitatem primo, & per se. vt supra diximus *quæst. 2. diffic. 3. ex cap. 1. de sent. excom. in 6.* & docent *Menoch. de arbitr. casu 541. num. 6. Genuensis in practica cap. 24. num. 4. Coninck. disp. 13. num. 85. Tolet. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Ratio autem diuersitatis est, quia cum moneri debeat tota Cõmunitas, & ad longum tempus, moraliter fieri, sine scripto, non potest. obliuioni enim traderetur. scriptura autem monet omnes. & contra legem scriptam & publicatam ignorantia allegari

Excomm. per modum st. tuti scripto ferenda.

legari non poteſt *cap. ignorantia de regul. iur. in 6.* præcepta deinde particularia, cum ſingulares vt ſingulares concernant, facilius memoriæ mandantur, & obſeruari poſſunt.

Verum enim verò, cum ſtatutum, & ordinatio fieri poſſit pro tota religione, pro tota prouincia, pro toto aliquo Conuentu difficultas eſſe poteſt, cui competat reſpectiue ſtatutariam excommunicationem imponere, & quia hoc pendet ex natura legis, & ſtatuti, ne huc trahamus alibi diſputata in *Comment. ad ſtat. cap. 12. quæſt. 2.* certum eſt non poſſe ſtatuere pro tota religione niſi capitulum generale, pro tota prouincia niſi Capitulum prouinciale, & pro toto conuentu, niſi prouinciali, & Viſitatores, non autem Guardianos, qui ſolum facere poſſunt aliqua præcepta, ſuo tempore duratura. Et quidem Generales, ac prouinciales per ſe ſoli poſſunt præcipere ſub excommunicatione pro toto ordine, & prouincia, nonnulla quæ tantum durabunt, quantum ipſi in officio perſiſtent, quod apud Minores ad diſcriminis claritatem, appellari ſolent, non ſtatutum, ſed ordinatio. in qua currit diſpoſitio ſtatuti, vt non liget cenſura, niſi ſcripto mandata, quis quis ille ſit ſuperior qui præcipiat per modum ordinationis, prout in praxi ſemper obſeruatum vidi.

Hic poſset examinari altera difficultas, an credendum ſit, Generali, vel Prouinciali, qui ſcripto teſtentur in capitulis sancitas eſse excommunicationes contra hæc, aut illa delicta, & ſubditi ſint excommunicati in caſu contrauentionis ex ſola atteſtatione literarum encyclicarum, etiam ſi non conſtet legitimè toti prouinciæ ſancita fuiſſe talia ſtatuta.

Reſpondeo, ſcrupuloſa materia, quæ primi capitis fidem impetit, vt poſteris fidem adſtruat quia tamen Romæ apud S. Eminentiſſimorum & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium Congregationem Regularium negotijs præpoſitam an. 1645. variè tentata, & agitata fuit, apud quam, coacti fuimus pro iuribus religionis adſiſtere, abs re non erit incidenter, & non tantum addicti ſubiecto excommunicationis attingere, Proponam difficultates, eo tempore apud Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimum D. D. Farneſium eiusdem S. Congregationis à ſecretis expoſitas, quibus nouiſſima ſtatutorum Ciſmontanorum compilatio impetebatur, anno nimirum 1639. & 1642. ordinata in Capitulo, & Congregatione generalibus Romanis, tam Patres obſeruantiæ, quam reformationis concernens.

Primum

Primum enim ea obseruanda non esse contendebant, eo quod per Sedem Apostolicam confirmata non erant.

Secundo, quia pro statutis obseruantiæ in confirmatione quadam in forma communi dicebatur, *Vt postquam statuta generalia dicti ordinis in vnum volumen compilata, & typis edita, & reuisa, & approbata per Sedem Apostolicam fuerint, nulla alia abinde in futurum statuta, seu constitutiones in familia cismontana fieri, seu condi possint, sed prædicta generalia statuta, postquam, vt præfertur, reuisa, & approbata per dictam sedem fuerint in posterum obseruari debeant. Ita Vrban. VIII. in constit edit an.* 1642. 10. *Decembris, quæ incipit Religiosos viros*. ergo cum reuisa, & confirmata non fuerint, obseruanda non erant.

Tertio, pro statutis reformatorum in constit. eiusdem Vrb. *alias pro congregatione*. edita eod an. 1642. 22. Decembris dicitur. *Cum sicut dilectus filius Commissarius generalis eorūdem fratrum reformatorum nobis nuper exponi fecerit Statuta generalia omnium, & singularum Prouinciarum Reformatarum Cismontanæ Familiæ dicti ordinis à nobis approbata, & confirmata, typis mandari debeant &c.* non apparet autem quando, & vbi confirmata, & approbata fuerint à Sede Apostolica, & cui veritati nitatur expositio Commissarij Generalis, quod hæc statuta confirmata fuerint à Papa, cum talis confirmatio non appareat, & non est assertiua Papæ, sed Commissarij Generalis.

Quarto est, quod hæc statuta in Capitulo generali vim legis habeant, vnde constat hæc, quæ in vnum volumen congesta circumferuntur fuisse per Patres vocales legitimè Ordinata? An ex tabula capituli generalis, sed in illa non vocales, sed tantum diffinitores generales descripti reperiuntur, qui statuta, etiam cum ipso Generali condere non possunt. Nulla adest subscriptio patrum Capitularium, nullum monumentum, quoad exquisita sint vota, pro conditione talium statutorum, Nullum decretum quod tales actiones capitulares fieri mandentur: vnde igitur oriri poterit legitimorum statutorum fides? Ex impressis libris? sed impressio ab vno mandari potest, qui dicat abrogata esse vetera statuta, sancita noua, vel ordinata, vt in talem formam redigantur, an tali dicenti credendum sit? & cum difficultatum acies vndique mentem obsideat, relinquit religionem sub dubio, si credere teneatur, & mandata seruare.

Fateor

Fateor difficultatem magna ex parte esse manu palpabilem, & non paruum scrupulum subditorũ mentibus inijcere. propterea, vt ab incertis certa secernamus.

Ad primum respondeo, nulla opus esse confirmatione Apostolica ad hoc, vt religio statuta condere possit, quæ in consciẽtia subditos ligent. quia de iure communi, & municipali quęlibet religio, & respublica habet vim legislatiuam *cap. cum accessissent de Const. Vasquez. 1. 2. disp. 153. cap. 1. S. Tho. ibid. quæst. 9. art. 1. Sanchez lib. 6. in decal. cap. 2. num. 17. Suar. lib. 4. de legib. cap. 5. Bonac. eod. disp. 1. quæst. 1. part 3. Portel. v. statutum initio Rodriq. tom. 1. quæst. 68. art. 1. Castro de lege pœnali lib. 1. cap. 1. Sotus de iust. lib. 1. quæst. 1. art. 1.* & est communis omnium à lege naturali, & diuina dependens, quia cum communitas regere debeat subditos, in istis supponitur obedientia, & in illa vis directiua, & coercitiua. *Ad Hebr. 13. Obedite Præpositis vestris, & subiacete illis ad Rom. 13 omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. & per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt*. & de hoc nulla est difficultas; quare criminari statuta Ordinis ex eo quod à Sede Apostolica confirmata non fuerint, est negare hoc vniuersalissimum principium, lumine naturæ notum.

Statuta Minorum confirmatione non indigẽt

Ad secundum dico cum communi apud *Portellum v. statutum num. 11. Mirandam tom. 1. quæst. 29. art. 8. Suarez lib. 6. de legib. cap. 29. num. 14.* Rodrig. *tom. 1. quæst. 68. art. 5. & 6.* confirmationem Apostolicam, si est in forma communi, esse quid accessorium, & fauorabilem, non coactiuum, & posse reuocari in Capitulis statuta, etiam si confirmata per Sedem Apostolicã, secus retorqueretur in odiũ quod ex gratia impetratum existit, contra Regulam Canonicam *in 6. de repul. viris*. secus si fuerint condita de mandato Pontificis, quia tunc non vt statuta Ordinis, sed vt præcepta Apostolica seruanda sunt. in quem sensum accipiendum est, quod dicitur ab ijsdem Authoribus, præcipuè à *Hieron. Rodrig. resolut. 90. num. 35.* quod confirmata ex certa scientia mutari non possint à Capitulis, sed tantum declarari, quia si ex serie locutionis appareat. Papam voluisse vt talia Statuta, tanquam sua auctoritate edita obseruentur, certum est, immutari non posse inconsulta Sede Apostolica: si verò Confirmatio ex certa scientia manauerit ad instantiam Religionis, (prout ferè semper prodire solet) tunc dico eodem modo discurren-

Cõfirmatio in forma cõmuni non arctat, sicuti in forma specifica.

ſcurrendum eſt de hac, ſicuti de illa, quia vtraque eſt acceſſoria, & non principalis; nam ſtatuta prius conduntur à Religione, & poſtea confirmantur, niſi caueatur reuocari non poſſe inconſulta Sede Apoſtolica, quia in eo caſu ligantur manus Capitulariu m. & cum Religio habeat ius renunciandi priuilegijs quibuſcumque ſibi conceſſis, prout videre eſt apud dictum *Hieron. Roder reſol.* 126. *num* 26. apud quem *Leo X. & Gregor XIII.* ac *alij*, & nulli dubium eſt confirmationem in forma ſpecifica eſſe priuilegium (ſecus eſſet odium, & præceptum) ſequitur poſſe Capitula huic confirmationi renunciare. Sed immediate rem aggredientes, manauit illa Confirmatio Vrbana, ita confuſa, & mutila, ex expoſitione Decreti cuiuſdam Congregat. Gener. *ann.* 1642. quod tale eſt. 2. *quod impreſſis Statutis Generalibus iam compilatis, & à Patribus deputatis reuidendis, & approbãdis, nullæ aliæ deinceps Conſtitutiones Generales fierent in hac Ciſmontana Familia, ſed illa ſemper obſeruentur*. Et ſenſus Religionis eſt, modum imponere Superioribus, qui antiquis Cõſtitutionibus extruſis nouas condere ſatagunt, & in quolibet Capitulo Generali nouis ſtudent, vt iam neſciatur quibus parendũ ſit, & cui Statutorum collectioni inhærendum, cùm nil ſtabile, nil certum vltra triennium, vel ſexennium in toto Ordine reperiatur. non aduertentes Religionem in ſuo ſplendore conſeruari non ex cuſione nouarum, ſed ex obſeruantia antiquarum legũ, Voluit igitur ſuo malo remedium adhibere, impetrando à Sede Apoſtolica confirmationem coactiuuam, ſed in vanum laborauit, quia loco approbationis, & reuiſionis à deputatis Patribus faciendarum poni fecerunt. *donec à Sede Apoſtolica reuiſa, & approbata fuerint*. iure quidem, ne robur ignoratis ſtatutis adijceret. Sed ad quid iſta inutilis confirmatio, ſi non curarunt eadem ipſa ſtatuta reuideri, & approbari? vt quid ædere librũ Statutorum cum hac mutila confirmatione? cæterum quod attinet ad obſeruantiam, & vim obligandi in hiſce ſtatutis illa eadem eſt, quæ in omnibus alijs, nulla accepta læſione ab inutili confirmatione, quia hæc ſolùm adiecta fuit, ad abſtruendam oſtium, ne alia in poſterum conderentur Statuta, non verò ad tollendum ſtatutis robur, quod à lege communi accipiunt, quis enim hoc ſapiens dicat? Præterquam quod collectio ſtatutorũ facta an. 1642. nihil habet noui, vltra antiquiora, & antiquiſſima ſtatuta Ordinis Salmaticenſia, Barcinonenſia, Vallifoletana,

& alia

&alia toties à Sede Apostolica in forma specifica confirmata, vt videre est in statutis *Papalibus Iulij II. & Salmaticensibus Iulij III. Aquilanis Pauli IV.* anni 1559. *Vallisoletanis eiusdem Pij IV.* ann. 1565. *Romanis Pij V* ann. 1571. & ann 1600. *Clem. VIII* & an. 1625 *Vrb VIII. Toletanis eiusdē Vrb VIII* an. 1633 *& Romanis eiusdem Vrbani* an. 1639. & nullum alium finem habuit illa compilatio, nisi, vt quæ in Vallisoletanis an. 1593. falerato verborum apparatu, ac exordiorum pompa impedita, videbantur, resecatis verbis, clariora, & breuiora subditis traderentur; ijs tantum adiectis, quæ in subsequentibus Capitulis Generalibus dissipata, & in Apostolicis Constitutionibus, ac Sacrarum Congregationum decretis ordinata, & vaga videbantur, vt sub vnum aspectum haberent, quæ obseruare tenentur. Do Decretum Capituli Generalis Romani *an. 1639. Vt Statutorum varietas, & multiplicatio tollatur, ac in sacris ritibus, & in administranda iustitia aqualis in omnibus prouincijs forma seruetur, statuit Capitulum Generale, vt statuta Cismontana Familia, per eiusdem Patres reuisa reformentur: & ad normam Apostolicarum Constitutionum strictius reducantur. edanturque Caremoniale, & Praxis criminalis, quibus standum esse, Superioribus omnibus, & subditis respectiuè pracipitur.* Ad cuius executionem prætacta collectio statutorum. Praxis criminalis. & Cærimoniale emanarunt. qui progressus legitur in litteris Reuerendissimi Patris Ioannis Merinero, ijsdem Statutis præfixis. Quis igitur iure dubitabit de valore talium Statutorum? sub qua firmiore indagine militabunt Statuta, si hæc infirma censentur?

Ad tertium circa Statuta Reformatorum nulla suboriri potuit dubitatio, cum ipsemet Vrbanus VIII. testetur, *à nobis approbata, & confirmata.* Sed non apparet à quibus reuisa fuerint? Parum va'ida oppositio. an hoc constare debeat? an desunt Summo Pontifici viri pietate, & eruditione eminentes, qui potuerunt ista Statuta examinare, & referre? Hoc vnum scio, mansisse in intimo cubiculo Eminentissimi, & Reuerendissimi Cardinalis Barberini Protectoris Ordinis Vigilantissimi vltra sex menses, eaque seriò lecta ab eodem, & in aliquibus emēdari præcepta, præcipuè vbi de pœnis, & Monialium cura disponebatur, quæ ipse Eminentissimus voluit, vt reformati ex Statutis Generalibus venarentur. prout de facto executioni mandatum fuit, vt videant cuncti, quanta paterna charitate

Statuta Reformatorū quomodo approbata.

Sera-

Seraphicum Ordinem amplectatur, qui inter immensas, ac grauissimas totius Christiani Orbis curas, tantũ tẽporis somno, ac quieti suffuratus fuerit, vt ad exiguas pauperum Reformatorum Constitutiones, vigilias conuerterit. An ne non potuit Summo Pontifici suo Auunculo talium Constitutionum merita referre? si vrgens *A nobis approbata, & confirmata* supponit rem alias factam; non enim dicit *approbamus, & confirmamus* de præsenti, sed loquitur de præterito. cum ergo nulla bulla, vel monumentum talis confirmationis, & approbationis existat, non videntur confirmata Statuta Reformatorum, & est doctrina *Baldi in addit. specul de instruend. & Panorm. in cap. inter dilectos de fid. instrum. & Decij in Rubrica de confirm. vtili, vel inutili*, quod confirmatio non valet, nisi appareat originalis concessio, quæ confirmatur, & quod semper præsupponit esse illud, quod confirmatur.

Respondeo verum quidem esse, verbum confirmationis apparere in supplicatione ista, attamen, idem Pontifex expresse deinde confirmat, dicens *Præfata concessiones, & indulta, apostolica authoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus* & est confirmatio in forma specifica, quia non reijciendo supplicationem, in qua asseritur, statuta fuisse à sede Apostolica *approbata, & confirmata.* confirmat deinde omnia expresse. Neque expressio decretorum factorum in Congregatione generali, vt de eligendis Guardianis, de præcedentia, de transitu obseruantium ad reformationem, infert regulam, exceptionis quia confirmatio aliquorum statutorum, est reprobatio aliorum *Bartol. post Dinum in l. legata inutiliter ff. de leg. 1.* sicuti confirmatio aliorum statutorum resultat ex reprobatione vnius tantum de pluribus, vt ibidem *Bartol.* Non valet (inquam) quia Pontifex exprimit illa, quæ inter statuta antea non fuerant, & statui non poterant, nisi expresse confirmata fuissent, vt est, tribuere votum decisiuum Presidenti in paritate votorum; quod repugnat iuri communi. Concedere pręcedentiam, quam idem Vrbanus prius abrogauerat, alia autẽ statuta confirmat, in verbo illo *Præfata* quod ad statuta refertur de quibus in proœmio, & supplicatione mentionem fecerat. Et hæc dictio importat repetitionem eorum, quę dicta sunt superius *Barbos. dict. 276. num. 1. & infra.*

[Margin: Cõfirmatio aliquorum est reprobatio aliorum]

[Margin: Præfata.]

Ad Quartum (in quo situm est totius huiusce disputationis robur) & de quo in Romana curia diligentius inquisitum fuit dico

dico cum communi, & ex alibi disputatis *Commen. ad stat. c.* 12. Neque Generalem, neque diffinitorium generale, neque ambo simul habere facultatem in ordine Minorico condendi statuta, sed totam vim legislatiuam in discretorio, seu Capitulo generali constitutam esse, quod complectitur Patres vocales, diffinitores, & Generalem, qui non possunt, nisi coniunctim facere statuta. & hæc in confesso est. *Rodriq tom.* 1. *q.* 10. *art.* 1. Vnde deducitur, Quod licet in tabula capitali gñlis, dicatur, *Gñlis cum Diffinitorio statuit. Diffinitorium generale decernit, vnanimi consensu Diffinitorij generalis fuit decretum, Generale diffinitorium determinat &c.* Ijs tamen decretis religio obedire non tenetur, quia authoritatem statuendi nõ habet, nisi *quæ communi consilio, & consensu pro bono religionis necessaria visa fuerit* patribus discretorij, idest vocalibus omnibus, vel eorum maiori parti, vt decretum est in *Vallesoletanis an.* 1593. relatis in hæc, quæ commentamur *cap.* 8. §. 25. *num.* 4. habet enim Diffinitorium generale determinatam, & limitatam facultatem, quæ legislatiua multò inferior reperitur, vt videre est in eodem *cap.* 8. §. 24. *num.* 11. *ex Neapolitanis, & Vallisoletanis* & iure quidem, quia tota religio, quæ per vocales, non per diffinitores repræsentatur, habet vim sibi leges ferendi. & quod considerabilius est, Potest Generalis precepta religioni toti imponere, suo tempore duratura. diffinitorium autem generale non potest, quia superioritatem non habet. Cum verò dicitur *capitulum generale mandat, statuit, decernit*, tunc parere debet, quia in eo sita est facultas statutoria.

Statuẽdi potestas in quo resistat.

Diffinitorij generalis authoritas.

Sed An sufficiat ad obligandum, quod in tabula Capituli generalis reperiatur expressum· hæc est princeps difficultas, quia, (obiiciebant in Curia Romana) potuit vnus Generalis facere hanc tabellam, & nomen Capituli generalis obtendere, etiam si non fuerit de illo statuto in generali capitulo tractatum. & aliquot adducebantur exempla, quæ fidem scriptis detrahere videbantur. Responsum tamen fuit per sequentes propositiones.

De Gñli bene præsumẽdum.

De summo religionis Præsule nefas est, tam inepte, & impie sentire. sed detur suspicionis occasio.

Tabula Capituli non solet à vocalibus subsignari.

Tabellæ capitulorum generalium nõ solent ab omnibus vocalibus subsignari, & hoc probatur per continuatam seriem multorum, & omnium capitulorum generaliũ, quę subscriptę

reperiuntur à solis patribus Diffinitorij generalis. Et hæc cõsuetudo facit legem, & de illa dubitare non debemus.

Si constaret per aliquos vocales, quod digesta in tabella capituli generalis, non fuerint conclusa in discretorio, illa non solum non essent recipienda, vt statuta, sed esset falsitatis arguendus, & puniendus, qui tabulam describi mandauit. quia religionem decipit, & inualidis legibus aggrauat, & deturpat. Quia tamen non sufficit testimonium negatiuum, nisi sit arctatum loco, & tempori, Vocales, qui deponerent, talia statuta non fuisse proposita, & conclusa in Capitulo Generali, interrogandi essent, An singulis diebus, dum cogebatur discretorium, ipsi aderant: quia potuit concludi, ipsis absentibus: Neque ad duos, vel tres examen remittendum esset, sed ad multos, decem, vel quindecim probos & religionis zelo plenos. Interim præsumptio esset ex parte Prælatorum, quoadusque contrarium probaretur.

Maxima autem, & omni exceptione maior probatio pro, & contra est, monumentorum Capituli productio, quia si in actis Capituli subscriptis à Vocalibus omnibus, vel à Præside Discretorij cum suis actuarijs, & assistentibus, non reperitur adnotatum, quod tali die coacto Discretorio fuit propositum tale, aut tale statutum, & per maiorem partem cõclusum, vel exclusum, sine vlla hæsitatione eliceretur validitas, & inualiditas illius.

Patet igitur (vt carbasa contrahamus) statuta excommunicationem imponentia fieri posse à Capitulo Generali, vel Prouinciali, ex causa, totam religionem, vel prouinciam concernente, sub forma authentica, scriptis mandata, & sufficienter promulgata.

CA-

CAPITVLVM XXIX.

De Pœnis in eos, qui gratias subdolè impetrant.

CVm non minus Ordinem perturbent gratiæ, & priuilegia, quæ per fictas causas impetrantur, quam honestent, ac fulciant, quæ legitimè obtinentur, placuit, pœnas examinare, in eos latas, qui deceptis per fictas expositiones Superioribus, vel pœnarum remissionem obtinent, vel præiudicialia priuilegia procurant. eæ autem in sequenti statuto comprehensæ reperiũtur. *Quia* (inquit) *interdum accidit, vt per fictas causas nonnulli gratias extorqueant, propter quas pœnæ illæ inflictæ minuantur, aut remittantur, statuimus, vt Prouincialis de subreptione gratiæ, quam super absolutione alicuius delicti, de quo ipse inquirere inceperat, aut remissione pœnæ, ad quam reus condemnatus fuerat, falsis precibus impetrauit, per seipsum summariè recognoscat, & ipsam, gratiam per falsam narrationem obtentam suspendat, quousque superiore admonito, ab eo fuerit prouisum*. ita habetur in *cap.* 7. §. 5. *num.* 79. qui est vltimus. Ad cuius statuti explicationem, quæritur Primo. Quæ sint causæ fictę & falsę preces. Secũdo si possit Prouincialis gratias obtẽtas suspendere non tantum in ordine ad pœnas, & delicta, sed etiam quascumquè, quas videat per subreptionem impetratas. Tertio An Generalis possit impedire inquisitiones inceptas, vel incipiendas à Prouinciali, illiusque ordinariam iurisdictionem impedire. Quarto An superiores maiores possint quamcũque pænam suis subditis remittere. Quinto An examen obtentæ gratiæ teneatur Prouincialis facere per se solum, an etiam cum Diffinitorio. Sexto quid sit summariè procedere. Quid faciendum, casu quo admonitus superior de inualiditate gratiæ concessæ persistat, etiam si preces veritate non nitantur. sit igitur.

Subdolè gratias impetrantes, vt puniantur.

Quæstio prima, Quæ sint causæ fictæ, & falsæ preces, quibus cognoscantur gratiæ subreptitiæ.

Respondeo notum in iure est gratias vitiari per obreptionem, & subreptionem. porrò *obrepere*, est fallere & incautum, dictis falsis, & mendaciis circumuenire. vt videre est *apud Caluinũ in*

Obreptio.

lexico verbo obrepere. qui iura, & authores citat. Vnde *obreptio* est reticentia, qua alicuius ignorantia circumuenitur, estque formale mendacium fraudulentum. & *obreptitia* gratia dicitur, quæ impetratur per taciturnitatem veri, quod, si fuisset expressum, vel gratia non concederetur absolutè, vel cum difficultate, vt adnotarunt *Brissonius, & Prateius, Bellamera decis.* 698. *Sanchez opus. lib. 2. cap. 2. dubio 6. num. 13. & lib. 8. disp. 21. num. 32. Garzias de benef. par. 6. cap. 2. num. 200. Mascardus de probationibus concl. 846. num. 2. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 22. num. 18. Couar. 1. resolut. cap. 20. num. 5.*

Surreptio. *surrepere* autem idem in re significat, & solum in eo differt: vt obreptio sit veri taciturnitas, & surreptio falsi expositio. Vnde speculator, & Pratæius dicunt *obripimus cum tacendo aliquid impetramus, quod exprimere necesse erat, expreßumque Principem à concessione abalienasset. surripimus, verò, cum à Principe per falsam rei narrationem aliquid extorquemus, puta rescriptũ, priuilegium, beneficium, feudum &c.* Hinc, quia deceptio hæc tollit voluntarium absolute, quia si concedens sciuisset, non concessisset, gratia impetrata per obreptionem, vel subreptionem est nulla ex defectu voluntatis.

Narratiuæ variatio duplex. essentialis & accidentalis.

Potest autem variari narratiua, vel in essentialibus, vel in accidentalibus, primo modo semper adest nullitas impetrationis, Secundo modo minime. Quia non omnia accidentia variãt rẽ notabiliter, & concedentis intentionem vitiant. exempla primi accipe ex *Layman dicto lib. 1. tract. 4. cap. 22. num.* 18.

Essentialis exempla.

si impetratur secundum beneficium tacita impetratione primi, (etsi modici) est subreptitiũ *c. cũ adeo c. penul. de rescrip. c. si motu proprio eod. in* [illegible] obtinetur legitimatio filij, non exposita circumstantia, quod filius potest legitimari sine dedecore parentis, est subreptitium *Authent. quibus modis naturales effic. legitimi* Dispensatio matrimonij intra gradum prohibitum, non facta mentione copulæ iucestuosæ, est subreptitia. sicut etiam si taceretur contractio, vel consummatio matrimonij facta ante impetrationem dispẽsationis sicuti si petatur dispensatio prius super consanguinitate, & postea super affinitate, quia Pontifex difficilius dispensasset super vtraque, quam super alterutra vt multis probat num. 19. etiam si non desint in contrarium opinantes. Si illegitimus dispensatus ad ordines & beneficia hoc tacito, petat dispensationem super pluralitate beneficiorum subreptionem committit, *cap. 2. de filijs præsbyter. in 6.* nisi dispen-

ſpenſatus abſolutè fuiſſet ſuper illegitimatione, & non cum relatione ad ordines & beneficia; quia tunc poſſet ſe gerere, vt alij legitimi ex *Couar. Molina* contra *Syluestrum*. Si legitimandus ad ſucceſſionem bonorum paternorum non explicat alios filios legitimos adeſſe, quibus præiudicium infertur. Si occidēs vxorem, & diſpenſatus ſuper impedimento criminis, occidat ſecundam, & tacita prima, impetrat ſecundam diſpenſationem, ſubreptitium eſt *arg. l. 3. C. de Epiſcopali audientia. Vt remiſſionem veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa non habeant*. Si impetrat diſpenſationem ſuper voto caſtitatis ad effectum contrahendi, tacito voto religionis, ſubreptitium eſt. ex *Suar. Sanchez. Garzia*. In omnibus enim iſtis caſibus taciturnitas tangit eſſentialia quæ mouere poſſunt, & debent voluntatem diſpenſantis ad concedendum, vel negandum diſpenſationes, & ideo taciturnitas ipſorum illas vitiat. Secus dicendum eſt, quando, quæ tacentur mere accidentaliter ſe habent cum impetratis, quod originaliter eſt omne illud, quod voluntarium non tollit. cuiuſmodi in contractibus, Si dolus non tribuit cauſam contrahendi, non inualidat contractum, quia etiam ſi contrahens illum ſciret, adhuc contraheret. hac ratione impetrans beneficium, & diſſimulans crimina, legitimè poſſidet, etiam ſi Epiſcopus non contuliſſet, ſi ſciuiſſet, quia crimina ſunt extrinſeca collationi beneficij. Si irregularis ex defectu natalium, impetrat diſpenſationem ſuper homicidio commiſſo, tacita priore, non vitiatur diſpenſatio. Si habens votum Caſtitatis obtinet diſpenſationem ſuper impedimentum affinitatis illo tacito, valet diſpenſatio. Si petat diſpenſationem ſuper homicidio, tacendo, quod occiderit clericum, cum hæc ſit extrinſeca irregularitati, non vitiatur. Si diſpenſatus ſuper votum continentię ſolemni ad contrahendum, petat ducere conſanguineam nulla facta mentione de priore diſpenſatione, valet gratia, quia non habet cum illa connexionem. Et vniuerſaliter ſi diſpenſationes ſint ſuper diuerſis, quæ inter ſe repugnantiam non habeant, prioris taciturnitas non nocet, vt idem *Layman* ex diuerſis colligit *loc. cit. num. 21*.

Accidentalis exempla

Et vt immediatius ad rem noſtram accedamus, illæ preces falſæ vitiant gratiam, quæ ſunt cauſa finalis Principi, illam cōcedendi, quia finis mouet, & eo non exiſtente non eſt motus, & exiſtente adeſt. ſic ſubſiſtente veritate narratorum princeps conceſſit, non ſubſiſtente non conceſſiſſet. Ita *Suarez*, *Sanchez*,

Cauſa finalis falſa vitiat gratiam.

chez, *Couar*. citati à dicto *Layman num*. 22. verum non placet quod subiungit. Si falsitas sit sola causa impulsiua, non finalis, gratia subsisteret, eo quod impulsio non mouet absolutè, sed facilitat, & Princeps difficilius concessisset, concessisset tamen. Non placet (inquam) quia ex supradictis, subreptio, & obreptio committitur, cum tacetur id, quod scitum, vel gratiam impedisset, vel difficilius concedi fecisset. ergo ista causa impulsiua reddit gratiam surreptitiam. Pręcipuè si ob talem scientiam princeps concessisset gratiam, sed cum adiunctis conditionibus, vt *idem num*. 24. concludit, & inualiditatem confitetur. Quod ad regularia instituta applicando, *fictæ*, & falsæ causæ esse possunt.

Prima, si condemnatus ad triremes exponat infirmitatem, & debilitatem, quæ veræ non sint, sic de carcere, ieiunijs, disciplinis.

Secunda, priuatus iure suffragiorum exponat pro bono cōmuni esse, vt eo gaudeat, quod tamen non sit.

Tertia, si suspensus ab exercitio ordinum, alleget scandalū, si non celebret, cum possit in partes ablegari, in quibus cognitus non sit.

Quarta, si in exilium missus ab aliquo Conuentu, exponat sæculares desiderare ipsius præsentiam, prædicationem, Confessionem.

Quinta, si se innocentem de aliquo delicto, & vexari à Prouinciali per initam contra ipsum inquisitionem, ob odium, partialitates, &c. dicat, & Generalis præcipiat abstineri, & non molestari verificandæ sunt causæ motiuæ talis præcepti.

Sexta, si apostatauerit, & ad obtinendam pœnarum remissionem exponat, id fecisse ad effugiendam superioris sæuitiam, periculi imminentiam, parentum inopiam, capitis emotionem, &c. ex quibus Prælatus ad commiserationem motus, illum liberet.

Septima, si punitus ob percussiones, & vulnerum inflictionem fateatur id fecisse prouocatum, & iniurijs lacessitum.

Octaua, si de carnis lapsu sententiatus, culpam minuat, quia non ex consuetudine, non malitia, sed casu, ex occasione, sollicitatus cecidit.

Nona, si de proprietate, comminiscatur necessitatem victus, & tegumenti, vel medicamentorum, vel librorum.

Decima, si de contumacia, & inobedientia, quia à prælato pro-

prouocatus, quia timebat, quia alius crimen consuluit.

In his, vel similibus gratijs, si omnia rigorosè non fuerint verificata, & veritati innixa non appareant, tunc dicentur impetratæ falsò, & fictè.

Sic etiam de alijs gratijs extra delicta, si quis impetrasset à Generali lineis vti, equo vehi, choro abesse, vitam particularem in cibis, vestibus, alijsque ducere ob infirmitatem, debilitatem, &c. verificanda essent exposita, & quidem rigorosè, quia gratiæ istæ disciplinam, ordinariam iurisdictionem vulnerant, & sunt odiosæ communitati, & iuri communi religionis, licet priuilegiatis gratiosa, & fauorabilia *cap. porro. cap. sanè de priuileg. Innoc. & Abb. in cap. quod dilectio. de consanguin. & affin Nauar. cap. 12. nu. 79. Sylu. V. priuilegium. quæst. 3. Sanchez lib. 8. de matr. disput. 1. num. 1.* & nihil reperitur religioni perniciosius, quam gratiæ, dispensationes, & priuilegia particularibus concessa, non intuitu causę publicæ, cuiusmodi sunt lectorum, concionatorum, diffinitorum sed priuatæ vtilitatis, illa enim, quam plenissimè interpretari oportet. *l. 3. ff. de constit. principum*, hæc quam rigorosè, vt citati immediatè doctores affirmant.

¶ Quæstio secunda, An prouincialis possit suspendere gratias à subditis obtentas, non tantum intuitu delictorum, sed etiam in alijs materijs, quæ priuilegia propriè appellantur.

Respondeo primo, rigore huius statuti non potest, quia hic solum agitur de gratijs impetratis, *propter quas pœnæ inflictæ minuuntur, & super absolutione alicuius delicti.*

Respondeo secundo, ex iure communi potest, *cap. ex parte in fine. cap. si quando. cap. ex insinuatione. de rescriptis. cap. ex parte tua. de offic. Iud. ordin.* quia ordinarius videre debet de gratijs, quæ conceduntur subditis contra ius commune, vel constitutiones religionis, non enim eis vti poterit subditus inscijs, vel spretis ordinarijs, quorum interest obseruatio legum. *d. cap. ex parte tua. de offic. ordin. cap. irrefragabili cap. conquerente. eod. & clarius in cap. si canonici. cap. ordinarij. eod. in 6.* & cognitio approbationis gratiæ ad illum iudicem spectat, in cuius territorio reus delinquit. *l. 1. & auth. qui in prouincia C. vbi de crimine agi oportet*, nisi à principe alij commissa fuerit. *Ant. Solan. in constitut. Sabaudiæ in decreto gratiam. glos. 1. num. 21. fol. 195.* & quod iudex inferior possit de nullitate gratiæ concessę à Principe cognoscere, quando requiratur, tenent communiter dd in

Gratiæ suspendi possunt ab ordinario.

C. cum venissent de indic. præcipuè *Felin. num. 1. Decius num. 5. & Ferr. Garzias consil. 125. inter crimin. Zilecti. volum. 1. num. 17.* & in particularibus concessionibus nobis factis per Sedem Apostolicam, nam Sixtus Quartus concessit Generali Ordinis Minorum, posse suspendere gratias Apostolicas concessas fratribus, quibus illi abuterentur, & desuper Romanum Pontificem monere *In Compen priuil. V. Priuilegia Fratrum. §. 9. Innoc Octauus*, concessit Ordini Prædicatorum in Hispania, posse interpretari priuilegia, & gratias concessas per Sedem Apostolicam. *Ibid. §. 3.* & Alex. VI. Minoribus concessit, non valere gratias, & facultates per ipsum concessas, nisi Generalium, vel Prouincialium expressus consensus accederet. *Ibid. §. 14.* Clemens Octauus concessit Minimis, quod possint examinare quascunque absolutiones, & rehabilitationes, tam à Generalibus, quam ab alijs quibuscunque Ordinis Fratribus, & tam a S. Pœnitentiaria, ac alijs congregationibus, & à Sede Apostolica impetratas, ac breuia, eaque reuidere, ac sub censuris, & pœnis cogere ipsos impetrantes ad illa ostendenda, & exhibenda, apud *Peyrinum ad constit. 3. Clem. VIII. ann 1600. 5. Decembris*. Quod priuilegium per communicationem alijs etiam concessum apparet. Si tamen priuilegium appellari potest, quod est iuris communis declaratio. Refert etiam idem *Peyrinus* breue concessum à Iulio Secundo Thomæ de de Vio Caietano Magistro Generali Ordinis Prædicatorum, quo indulgetur, posse declarare ad serenitatem conscientiarum subditorum priuilegia, indulta, gratias, exemptiones, ordini concessa, & concedenda, & in constitutionibus inserta, & quod subditi non gaudeant Confessionalibus, vel indulgentiæ literis, etiam per sedem Apostolicam emissis, & emittendis, nisi accedente consensu generalis. *Ad constit. 13. Iulij 2.* super qua adnotat. *num. 2.* potestatem hanc declarandi non esse doctrinalem, sed authoritatiuam, quia doctrinalis, declaratio conceditur de iure communi cuilibet doctori. vt autem priuilegium aliquid operetur, & inutile non sit. *cap. si Papa de priuil. 6. cap. in his de priuil. cap. 1. de rescript. Sylu. V. Priuil quæst. 3. Nau. cap. 12. num. 79.* interpretandum est etiam de declaratione authoritatiua, quando res dubia fuerit. *Rodriq. tom. 1. quæst. 11. artic. 5. & tom. 2. quæst. 64. articul. 2. Hieronym. Rodriq. resolut. 62. num. 26.*

Superiores, qui gratias à Pontifice concessas suspendere possint.

Priuilegiũ aliquid operari debet.

Aduerto autem posse Superiores examinare concessiones factas

ctas

ctas toti ordini, aut prouinciæ, illasque suspendere, & renunciare in Capitulis Generalibus, aut Prouincialibus, non autē posse tollere factas particulari fratri, & illum cogere ad renuntiandum, & disparitas est, quia Capitulum Generale repræsentat totam religionem, & sic iuri suo renuntiare potest, cum priuilegium non conferatur inuito *de regul. iur. in 6.* & nulli facit præiudicium; at in tollendo priuilegio particulari, fit iniuria tertio, qui inuitus cogi ad renunciandum non potest, nec præsumitur, quod intentio concedentis sit, vt concessum priuilegium ab inferioribus tollatur in tertij præiudicium, sicuti nec præsumitur, quod Princeps tollat ius adquisitum tertio, nisi illud exprimat. *cap. licet in corrig. de off ordin. cap. suarum. de autb & vsu pallij. Panbor. in cap. certificari. de sepultur. Suar. lib. 8. de legibus. cap. 27. num. 7.* — Priuilegium inuito adhimi non potest.

Si dicas. Religio potest in totam seipsam, ergo in singulos, qui in toto continentur. argumento ducto de excessu maiori, & regula, si de quo magis, ergo, & de quo minus, ergo si potest tollere priuilegia toti ordini, poterit singulis, & hac ratione. Si quis per Sedem Apostolicam priuilegiatus esset contra præcepta regulæ, vel constitutiones ordinis posset religio impedire talium priuilegiorum executionem.

Respondeo, negando consequentiam, quia non tenetur vniformiter maioritas, & minoritas, tum quia concessio facta fuit à Principe, qui concedendo voluit, vt nullus sibi inferior possit suam voluntatem impedire, alias esset frustratoria dispositio, tum etiam, quia interpretatio facienda est priuatiue, quoad religionē, tū deniquè quia in totū religio renuntiat in quantum suū est priuilegiū, vt suum, & vt sibi concessum. particulares autem continentur in toto quatenus totū est, & quatenus habent eandem rationem cum toto, & cum singulis, non in specialibus quibusdam conditionibus, in quibus contra totum singularizantur, sic ex logicis indiuidua continentur in specie secundū rationem vniuersalem, quatenus, homo, rationalis, risibilis, at non quatenus doctus, Sanctus, Prælatus, potest igitur in vniuoca, non in disparata, ex quibus illatio non fit, ex hac ratione potest tollere, quæ sunt communitati concessa, non quæ singularibus. sic in facti contingentia in *Cap. Generali Romano ann.* 1625. omnia priuilegia abrogata fuere, quæ per leges, & ordinis statuta, confirmata per Sedem Apostolicam, concessa non fuerant, iuxta constitutionem *Greg. XV. & Breue Vrbani VIII.* — Priuilegia Minorum personalia abrogata.

VIII. Sacrosanctum Apostolatus, & in cap. item **Romano an.** 1639. *Tit. de priuilegijs, & priuilegiatis* non solum abrogata fuere priuilegia personalia concessa fratribus per Religionis Superiores, & Protectores, ac per Sedem Apostolicam, sed etiam prohibitum fuit, ne in posterum concederentur, per statutum ordinis, & per breue *Vrbani VIII. Inter caeteras* 23. *Iulij ann.* 1639. cum hac tamen aduertentia, quod illa tantum reuocantur, quæ personalia sunt, idest particularibus, vt particularibus concessa, non quæ fuerint concessa intuitu officij, vel laboris, & determinato personarum generi, vt lectoribus iubilatis, Generalibus, Prouincialibus emeritis, Concionatoribus clarissimis, hæc enim personalia non sunt, sed communitatis, cuiusmodi in iure priuilegiantur piæ causę, Clerici, Mulieres, milites pupilli. Item quæ concessa sunt ex *gratia*, quę in indignos, & ambitiosos cadere potuit, & potest non ex meritis, puta lecturæ, prędicationis, officij, inter quę adnumerati sunt confessarij, & Prędicatores Imperatoris, & Regum, qui conspicui virtute inter cæteros præsumuntur, merita autē adiudicanda non sunt, ex cuiusque Superioris affectu, sed ex illorum applicatione per statuta, vt qui tot annos legerit, vel prædicauerit, gaudeant hoc, aut illo priuilegio. Vnde sunt priuilegia Communitatis, non personarum. Quæsitum tamen fuit, an aliorum Principum Confessarij, & concionatores priuilegiari possent, vt Sabaudiæ, Magni Etruriæ, Archiducum, & Rerum publicarum Venetiarum, Genuæ, & quidem cum Sabaudiæ, Venetiarum, ac Genuæ Duces Regali titulo fulgeant, nulli dubium est, posse eorum confessarios, Prædicatoresque priuilegiari, non tantum dum actu confessionibus excipiendis, vel prædicationibus vacant, sed etiam exactis his muneribus, puta, quia mortuus est Rex, & Regalis Princeps, vel quia postmodum alijs officijs applicati fuere, nam priuilegium indeterminatè concessum censetur esse perpetuum, nisi aliud ex mente concedentis constet, quia propositio indefinita æquipollet vniuersali, vt optimè *Suar lib.* 8. *de leg. cap.* 26. *num.* 2. & Principis priuilegium latè est interpretandum, præcipuè cum ius tertij non lædat. De Confessario Magni Ducis Etruriæ specialiter dubitatum fuit, & in immediatè secuto Capitulo illius Prouinciæ discussum, an aliquo priuilegio cohonestari potuisset, sed quia opponebatur clara dispositio apostolica, res in dubio relicta fuit, sed de hoc infra. Item tolluntur, & impediuntur

Confessarij Prædicatores Princ[i]p[um], an priuilegiati.

diuntur priuilegia, quæ sunt *contra, & præter regularia instituta, & apostolicas constitutiones* vt breue disponit, ergo relinquuntur illa, quæ secundum statuta fuerint, ex noto axiomate *exceptio firmat regulam in Contrarium*. præterquam quod, Priuilegiati secundum statuta, non sunt priuilegiati personaliter, sed realiter. Hæc autem priuilegia erant, quod aliquis declarabatur Pater prouinciæ, vel ordinis ex gratia Generalis, cōcedebatur socius tanquam si fuisset Prouincialis, decorabatur titulo lectoris iubilati, vel Concionatoris Clarissimi, & generalis, absque eo quod talibus officijs functus esset. Vnde circa lectores iubilatos specialis Vrbana constitutio manauit, eò quod inani specie dedecus religioni inurebatur Exquo & hoc deducitur, non posse Generalem declarare lectorem, & concionatorem generalem eum, qui non legisset, aut concionatus non fuisset, quia hoc est priuilegium personale contra statuta *cap.* 5. §. 4. & 5.

Si tandem quæras an Capitula prouincialia, & generalia possint post hanc constitutionem concedere priuilegium alicui. & casus esse poterit, vt ad componendam pacem, alicui Patri benemerito, qui conspicuum officium consequi non potuit, concedatur titulus patris ordinis vel prouinciæ, aut quid simile.

Respondeo, affirmatiuè. quia in citata constitutione Vrbana disponitur, *cum introductus fuerit abusus, vt passim à Superioribus patres priuilegiati efficiantur, ex quo magnum relaxationi ostiū aperitur*. & infra *Motu proprio &c. omnia, & quæcūque priuilegia personalia quomodocūque nūcupata à quibus vis dicti ordinis fratribus, cuiuscūque dignitatis, qualitatis & conditionis, existāt* (exceptis cōfessarijs Imperatoris, & Regū) *quocūquè titulo, prætextu, causa occasione &c. à quibuslibet huiusmodi ordinis superioribus hactenus quoquomodo contra, & præter regularia ordinis prædicti instituta, & apostolicas constitutiones concessa harum serie perpetuò abrogamus, reuocamus, annullamus, cassamus, & abolemus &c.* totus igitur apostolicæ abrogationis rigor priuilegia illa impetit, quæ fuerunt à Superioribus, protectoribus, concessa, vel concedentur. nomine autem superiorum non veniunt capitula generalia, vel prouincialia. patet euidenter per antiquissimum, & per manus omnium sæculorum ordinis traductum statutum, relatum in hæc, quæ commentamur *cap.* 8. *§.* 1. *num.* 1. *officiales* (inquit) *ordinis sunt Minister, Vicarius, Commissarius, Diffinitores, & Pro-*

& Procurator generales. Ministri, Vitarij, Commissarij, Custodes, D*issinitores & Visitatores Prouinciales, Guardiani, Præsides, Vicarij, Commissarij*. ij autem sunt Superiores ordinis siue habeant iurisdictionem cum administratione coniunctam siuè non, licet enim officiales illi appellentur, qui sub alio iurisdictionem exercent, quasi alterius officium habeant, & etiam illi qui merum officium sine iurisdictione faciunt, vt videre est apud *Barbosum appell.* 175. attamē sensu religionis, officialis ille est, qui rebus gerendis preest, siue vt prælati ordinarij, siue, vt illorum assessores, ac delegati, cum ergo dispositio odiosa restringat authoritatem ordinis, dispositio concernens superiores, non includit capitula generalia, aut prouincialia, quæ sub nomine superioris non veniunt. Nam etiam si totam religionem repræsentant, superioris tamen titulo non gaudent. & & accedit ratio, quia eius est priuilegia concedere, cuius est legem condere, nam priuilegium aliud non est, nisi priuata lex *Antonin.* 1. *par. tit.* 19. *cap.* 1. *post initium Sylu. V. priuilegiū quæst.* 2. *Angelus eod. quæst.* 3. *Tabien. quæst.* 2. *Rosella quæst.* 2. *Armilla num.* 3. *Suarez. lib.* 8. *de legibus cap.* 8. *Canonistæ in cap. olim* 2. *de priuil.* cum igitur capitula Generalia, & Prouincialia facultatem habeāt condendi leges generales, possunt cōcedere, & condere legem peculiarem, quæ est priuilegium, Quam rationem non viderunt, qui de Magni Ducis Etruriæ cōfessario in suo prouinciali capitulo disputarunt, etiam si tunc tēporis ad nos consultationem transmiserint.

Priuilegiū priuata lex.

Quæstio Tertia, An Generalis possit inquisitiones cęptas, vel incipiendas à Prouinciali, eiusque authoritatem circa hoc impedire.

Respondeo, vt quæstionis sensus percipiatur, dicente statuto *super absolutione delicti, de quo Prouincialis inquirere cæperat*. ambigitur, an cępta inquisitione de aliquo delicto contra subditum, possit Generalis præcipere, vt prouincialis ab inquisitione desistat, & reum prætensum ab vlteriori inquisitione iudicij absoluat, & super casu perpetuum silentium imponat, vel causā ad se aduocet, &

Generalis non potest impedire iurisdictionem prouincialis.

Dico primo, non posse Generalē sine causa hoc facere, quia iurisdictio prouincialis est ordinaria, & in hac parte non limitata per ius commune, & statuta ordinis, ergo non est violanda, & restringenda sine causa. quinimo esse de iure diuino probat *Rodriq. tom.* 1. *quæst.* 17. *ar.* 5. *&* 6. *Victoria de pot. Eccl. quæst.* 2.

quæst 2.*num*.28.*Sot in* 4.*dist*.27.*quæst*.1.*art*.4. & nos satis loculenter de authoritate Generalis egimus in comment. ad statuta *cap* 12.*stat*.12 *à fol*.912. præcipuè *fol*.923.§.*octauo*, & *decimo quinto*, ex quibus replico authoritatem Conc. Trid. sess. 13.cap.1. de refor. circa finem, vbi de non admittendis appellationibus interlocutorijs agens disponit. *Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi huiusmodi tanquam friuola deferre teneantur, sed ea, & quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, nec non omni stylo, & consuetudine, etiam immemorabili contraria non obstante, ad vlteriora valeat procedere*. super quo referunt decisum *Zerola in praxi Episcop V. appellatio*, & *Hieron.Roder.resol*.10.*num*.28.& 29.*Quaran. V. Archiep. auth*. 18.*Ver. primum quæro*. *apud Barbos. ad cit. loc. Concilij num*.28.& 29.*Archiepiscopum* non debere se ingerere in prima instantia causarum, quæ agitantur coram suffraganeo, cui inhibere non potest, nec suffraganeũ inhibitioni deferre tenetur. & idem *Barbosa* ex multis, quos citat, refert per extensum decreta S. Congreg. Episcoporum à *num*. 13.& specialiter *num*. 17. circa appellationes, & præuentiones causarum, quod tale est. *Nedum causarum, quæ coram inferioribus iudicibus pendent, ante diffinitiuam sententiam, vel uim diffinitiuæ habentem, de grauamine illato Superiores cognoscere valeant, licet citra præiudicium cursus causarum se id facere contestentur. Nec ad hunc effectum liceat eis inhibere, aut simpliciter mandare, vt ipsis copia processus transmittatur, etiam expensis appellantis*, & quia posset hic textus ad solas appellationes applicari, refero alium ex *sess*. 24.*cap*.20.*de refor*. initio *Causæ* (inquit) *omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum dumtaxat cognoscantur, atque omninò, saltem intra biennium, à die motæ litis terminentur, alioquin post id spatium, liberum sit partibus iudices Superiores, alias competentes adire*. Nomine autem causarum veniunt ciuiles, criminales, matrimoniales, beneficiales, vt dicunt *Francis. Monald. cons*. 96. *D. Felicianus de Vega ad cap. venerabilis* 20. *num*. 16. *de iudic*. Appellatione ordinariorũ locorũ veniunt etiam Maiores prælati exempti *Rodrig. tom* 1. *quæst*. 36. *art* 4. *Rota decis*. 100. *apud Farin. p*. 4 *praxis criminalis Parisius de resignat benef lib*. 3. *quæst*. 11. *num*. 19. etiamsi hoc decretum ad regulares non pertinere, nec quoad primam instantiam ipsorum aliquid noui inducere,

Archiepiscopus nõ se ingerat in primis instãtijs suffraganeorum.

Causæ

Ordinarij

deci-

decisum referunt apud *Barbos. hoc loco num. 9. Aldrete, Nouarius Aloysius Riccius, Nauar. Sayrus, Marcus Antonius. Carvall. Sanchez.* sed quidquid sit de extensione in proprijs terminis horum decretorum ad rem præsentem, sufficit argumentum, quod ex ipsis deducitur. Nam si hoc valet, & tenendum est in casu appellationis, & ligat Episcopos, & Archiepiscopos, qua ratione exire poterunt regulares, dum sine causa procedunt à tam graui dispositione? Si enim ex omnium scribentium opinione, Generales, & Prouinciales habent authoritatem quasi episcopalem, cur in re tam iusta non arctabuntur in ijs, quæ ad rectæ iustitiæ complementum de Episcopis dispositum reperitur? eò vel maximè cum non reperiatur constitutio regularis, quæ Generalibus hanc facultatem iudicij peruersiuam, tribuat, sed eam iure diuino, & humano in ædificationem, non in destructionem habeant. & certum est destrui disciplinam & foueri vitia, dum sine causa impeditur ordinaria iurisdictio prouincialis, absoluitur reus, & apud subditos prælatura contemptibilis redditur.

Cum causa potest Generalis impedire.

Dixi *sine causa* non tantum appellationis legitimæ, cui standum esse iura decernunt, sed etiam recursus, vel refugij ad maiorem Prælatum, puta si Prouincialis inimicus, vel infestus contra subditum procedere vellet, vel procederet, & iam informationes capere incœpisset, & timeretur de iniqua receptione indiciorum. ad quorum euacuationem multum postea esset laborandum, interim fratris fama grauaretur, tunc dico posse Generalem inhibere Prouinciali vlteriorem processum, & ad se causam aduocare, & in hunc sensum scripsit *Miranda tom. 2. quæst. 7. art. 6. in fine* posse Generalem eximere ab obedientia Prouincialis subditum aliquem, occupando illum in aliquo officio, *aut si fuerit in aliquo delicto præoccupatus causa ipsius ad generalem remittatur, quod, & quandoque obseruatur in praxi.*

Incognita causa inquisitum non potest absoluere.

Dico secundo, non potest Generalis absoluere inquisitum, eumque innocentem declarare, incognita causa, quia repugnat rationi condemnare, & absoluere sine cognitione causæ. quinimo *Paulus de Castro consil 348. circa medium volum. 1.* ait non valere sententiam absolutoriam, quam proferret iudex ex abrupto, receptis tantum testibus pro informatione curiæ, & *Paris. in tractatu de Sindicatu. Verb. §. iuxta prædicta*, quam refert, & sequitur *Ioann. Antonius de nigris super*

cap.

c. Regni capit 40. ait nõ valere absolutionẽ, quã faceret officialis in fine officij, vt gratificetur parti, vel cancellare inquisitionẽ processus, quia hoc est in præiudicium reipublicæ, & in offensum successoris. Absolutio enim supponit ligatum, quem ex gratia soluere licet ex plenitudine potestatis possit Generalis, sine tamen cognitione causæ, esset cæco ductu procedere, & non vti authoritate in ædificationem. Si tamen aliquam causam rationabilem prætenderet, vel quietis publicæ, vel antecedentium lapsi meritorum, vel vitandi scandali, aut quid simile, tunc valeret absolutio, & silẽtij impositio. Hinc sequitur.

Quæstio quarta, An Generales possint condonare omnem pœnam latam contra suos subditos, eosque aggratiare.

Respondeo, possunt omnem, vbi per statuta illis prohibitũ non fuerit, conclusio probatur ex generali principio, quod docet *Clar quæst.* 59. Posse supremum Principem pœnas delictorum delinquentibus remittere, & indulgere, & de communi attestatur *Paris. lib.* 4 *cons* 1. *num.* 1. corporales, pecuniariasque, etiam si in rem iudicatam transierint, & quod fortius est, competere hoc ex consuetudine etiam Baronibus Regni Neapolitani, maximè cum id concessum fuerit illis in inuestitura feudorum, per *Iacobum de Beluisio, Baldum Bossium*, quos citat §. *& dixi*. modo cum probauerimus in *Comment. ad statuta cap.* 1. *stat.* 6 *fol* 20. Generalem habere summam authoritatem in ordine, & esse in illo Principem, deducitur, posse remittere quascunque pœnas impositas per iudices secundum statuta, vel arbitrariè, & manifestè traditur in statutis, quæ commentamur, nam in citato *cap.* 7. § 5. *num. vltimo*, vbi de examine obtentarum gratiarum agitur, hæc conclusio supponitur, dum suspendi posse concedit, gratias obtentas, in quibus pœnę remittuntur, & delicta condonantur, si per fictas causas impetratę fuerint, ergo si verè impetrari contigerit, in dubium verti non poterunt, & *num.* 77. dicitur *Nullus inferior pœnas à superioribus impositas alterare, vel minuere valeat*, & *num.* 78. *pœnas vero ab inferioribus impositas. superiores non remittant, nisi causa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura consideratione adbibita, causisque cognitis, & maturè discussis*, quo nil clarius, & sequi videtur naturam dispensationis, quę suas causas, & maturitatem supponit, vt diximus in citat. *Comment. cap* 2. *stat.* 14. *fol.* 130. *& cap.* 12. *stat.* 12. *fol.* 917.

Quando condonare pœnam possit superior

917. vbi irritantur dispensationes factę, non seruatis conditionibus ibidem expressis, secundum quam nullę erunt gratię factę à Generalibus de remissione pœnarum, & delictorum, nisi appareat factum causa publicę vtilitatis, vel alia rationabili, & cognitis eiusdem meritis, in quo inoffenso pede currit doctrina subreptionis, & obreptionis superius tradita.

Si quęras. An possit Generalis remittere pœnas inaudita parte, non facta remissione iniuriarum, &c.

Quando inaudita, & repugnante parte offensa.

Respondeo affirmatiuè, ex eodem *Claro Ver. Adde quod pro bono*, qui de communi, & de nullo discrepante, ex *Decio*, *Petro Bello*, *Menchiaca*, testatur, quę doctrina magis currere debet inter religiosos, qui iniurias remittere solent, & debent etiam irrequisiti, & ius nullum habent, nisi suę defensionis, & vitandi periculi, nec audiui in facti contingentia vnquam accidisse, vt in his gratijs partis remissio, vel pacis donatio requisita fuerit, cum regularium bona omnia in Prelatum reducantur, etiamsi inficias non ierim, non debere generales faciles esse ad istas remissiones, vbi pars offensa fuerit, & ad condonationem fraternam requisita non extiterit, quia bonum pacis esse non poterit, si nocens habilitetur, & in facie offensi tanquam innocens spatietur, non enim debent patres ad iracundiam filios suos prouocare, nec subditorum patientiam lacessere, ne læsa in furorem conuertatur, qualis esset illa, quæ concederetur vulneranti, iam relegato, si remitteretur, ad conuiuendum cum vulnerato, & ad morandum in Conuentu, vbi scandalum dedisset, quia tunc pax exulat, & bonum publicum discedit, & practica vniuersalis, de qua scribit idem *Clarus ver. Adde quod num.* 4. docet non fieri, & non acceptari ab ijs, quibus incumbit gratiarum approbatio, & examen, vti sunt Senatus, Consilium, Parlamentum, nisi adsit remissio partis, & citat *Grammaticum voto* 35. *num.* 8. & *consil. Crim.* 34. & Principem peccare mortaliter aliter procedentem, licet teneat gratia facta repugnante parte, si illud in literis expresse caueatur, sin autem minimè, quia non est presumendum velle principem iuribus particularium preiudicare. *Ruinus consil.* 60. *lib.* 5. & Doctores allegati *ad Clar.* fusissimè per *Baiardum*, inter quos est *Farin. quæst.* 6. qui attestatur de Communi consuetudine Italiæ, & cit. *S. Thomam.* 2.2. *quæst.* 63. *artic.* 4. qui ait esse contra ius diuinum si fiat gratia non habita pace offensi neque hoc posse Imperatorem, Regem, aut Ducem. *Princeps*

(in-

(inquit) S. Thomas ſupra in corpore, *qui habet plenariam poteſtatem in republica, ſi ille qui paſſus eſt iniuriam, velit eam remittere, poterit reum licitè abſoluere, ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nocumentum*, & ad firmandam principem concluſionem citat *Deuter.* 13. *&* 19. de morte inferenda Idolis ſeruientibus, & homicidis ſine remiſſione: Vnde de iure diuino eſt punitio reorum, & in tantum relaxari poteſt in quantum publicæ vtilitati conferat, quod eſt bonum maius, ex quibus ſentio, ſi Generalis remittat pœnam inflictam, & de motiuo publicę vtilitatis non faciat mentionem, non debere Prouincialem gratiam exequi, quia ex taciturnitate principalis motiui, cenſetur ſubreptitia. Item ſi in aliquo Conuentu reperiatur offenſus, qui ſuę iniurię non ceſſit, & ad illum Conuentum remittatur offendens, poſſe Prouincialem ſuſpendere gratiam. Item ſi remittat aliquem, qui ſcandalum commiſerit in aliqua Ciuitate, moraturum in Conuentu eiuſdem, poſſe non exequi gratiam, quia non eſt pro bono publico, & communis ſententia eſt, quod quando reus obtinet gratiam delicti ſine pace, debet exulare à loco delicti ad euitanda ſcandala. Hinc *Deut.* 19. conceditur confugium ad vnam Ciuitatum aſſignatarum in caſu homicidij caſualis, & adducitur ratio. *Ne forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis dolore ſtimulatus perſequatur, & apprehendat eum, &c.*

Qui autem ſint caſus, in quibus Generalis non poſſit ſubditos à Pœnis releuare, iam diximus in ſuperioribus Capitulis, vbi de pœnis ad particularia delicta applicatis tractauimus, quos non recenſeo, ne longiorem moram traham.

Quęſtio quinta, An examen gratiæ obtentę debeat facere Prouincialis ſolus, an cum diffinitorio.

Reſpondeo, cum diffinitorio, quia cum executio gratię intereſſit toti prouinciæ, cauſę ipſius examinandę ſunt in diffinitorio, quod repræſentat Prouinciam, licet enim in ſtatutis generalibus *cap* 8. §. 33. non diſponatur Diffinitores vocandos eſſe ad omnia negotia Prouincię, ſed ſolum ſpecificentur electiones Guardianorum, & Officialium in Capitulis, & Congregationibus, depoſitiones Guardianorum, & Confeſſariorum Monialium, ſententiæ, & condemnationes in cauſis criminalibus, tamen de ęquitate, & praxi accerſendum diffinitorium pro cōſilio ſaltem, vt in re, quæ ſummam authoritatem concernit, & diſpenſationem in legibus religionis non erretur, quod ex

Examinari debet gratia cum diffinitorio,

§.34.*num.*1. *eiusdem cap.*8. statutorum generalium probari potest. Disponitur enim, vt in Capitulo post electiones Prouincialis, & diffinitorum, statis horis conuocetur discretorium in *quo spectantia ad prouinciam pertractentur*, nec determinantur inconsulto diffinitorio, & etiam si dispositio hæc concernat tempus capitulare, attamen patet mens religionis, quod spectantia ad Prouinciam, per Diffinitorium examinentur. Quoad autem reformatos expresse patet in constitutione Vrbana. *Iniunctinobis an.*1639.12.Maij. erectionis prouinciarum reformatarum, in qua dicitur *Ipsi reformati ad peculiaria Generalis mãdata, qua diffinitorum* Prouinciæ *iudicio dictorum reformatorũ Reformationi*, in originali à me viso, qui in Capitulo Generali eius temporis aderam, non *reformationi*, sed *commodo* legebatur) *& obseruantiæ non fuerint congruentia, minimè teneantur*, & certè reformationi & obseruantiæ non congruit pęnarum remissio, vnde adulta crimina pullulant, & in Religionis perniciem redeunt, itaque non ambigo, gratiam factam reformatis in absolutione criminum examinandam esse à diffinitorio, & reijciendam, si bono publico expedire non fuerit à diffinitorio iudicatum. Nec ambigi poterit, ex verbis, *peculiaria generalis mandata*, quasi gratiæ mandata non sint, quia

Mandatum. *mandatum* non semper importat *coactionem*, vt pluribus notat *Barbos.dict.*106.*num.*1. sed aliquando *commissionem*, aliquãdo delegationem, *vt idem num.*2.3. & procurationem, vt idẽ *Axiomate* 144.*per totum*. vnde, & dispensationes, & gratias significare possunt, quia in ipsis mandatur non molestari reum. Quo stante, ampliatur dispositio statutis in reformatis, vt non solum tales gratię suspendi possint, sed omnino reijci, quando fuerint reformationi incongruę. Hęc dixerim de stylo, & praxi non de literali dispositione, quæ in statutis non reperitur.

Si autem opponas statuti verba. *Per seipsum recognoscat*, & cum allegatis per *Barbos.dict.*177.*num.* 2. dicas dictionem

Ipse. *ipsum*, non extendi ad personas expressas, & restringere ad personalitatem notatam prouincialis, non autem ad diffinitorium.

Respondeo, sensum statuti esse non vt excludat diffinitoriũ, sed delegationem, ita ut Prouincialis non possit alteri delegare cognitionem huius causę, sed per seipsum illam examinare, sed non per seipsum solum, sed adiunctis collegis, quia omnis dispositio capit interpretationem à solito, *Innoc.in cap. olim in*

in princ.de verb signif. Quinimo ex vi verborum, neque excluditur delegatio; argumento textus *in Conc.Trident.sess.* 24. *de reform.cap.6.* vbi de facultate concessa Episcopis à casibus, & irregularitatibus occultis absoluendi, disponens, inquit, *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum absoluere, &c.* & tamen *Nauar.Sanchez, Azorius, Fagundez, Duardus, Layman, Marchinus*, citati à *Barbos. hoc loco num.* 45. tenent posse Episcopum delegare, & intelligunt decretum, quod Vicarius Generalis non habeat hanc facultatem ex generali mandato, nisi ei specialiter committatur, non autem, vt velit negare Episcopo potestatem specialiter delegandi, & sic interpretatio verbi per *seipsum* non excludit alios. Si quis autem velit, hic electam fuisse personę industriam, vt in dicto decreto, concilij fatentur *Alterius de censur.tom.2.disp.8.de suspens.cap.3.conclus.4. Suar. de censur. tom.5. disput.41. sect.2. num.* 8. *Guttier.canon.lib.1.cap* 13 *num.*29. non videtur exclusum diffinitorium, ob negotij grauitatem.

Dispositio capit interpretatione a solito.

Episcopus potest delegare dispensationes a delictis occultis.

Quæstio sexta, quid sit summariè procedere, ex eo quod dicat statutum per seipsum summariè recognoscat.

Respondeo, & dico primo, per hanc clausulam non tollitur substantiale iudicij, & processus, vt est examen testium, citatio partis delatio iuramenti, defensiones, &c. *cap.dilecti* 1. *de iudic.* vbi *Abb.* declarat, quid sibi velint formulę illę *Procedas sine iuris solemnitate, prout velis, sine strepitu, & figura iudicij*, & planè ad hoc in *Clem sæpè in V. simpliciter de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & ibi Glos.Ludouic Rom.cons.*419. & Doctores quos citat *Barb.claus.*176. *à n.*19. *ad fin.*, *& dict.*393.

Summarius processus non tollit essentiaiia.

Respondeo, & dico secundo, summariam cognitionem tollere solemnitates, dilationes, & accidentalia iudicij, vt citati authores affirmant, & idẽ importat *de plano*, & sine strepitu, ac figura iudicij, & elicitur ex ipso sensu grammaticali. Quia summa, & summarium breuitatem dicit, vt notatur *in l.summa de stat. hom Glos. instit. de iure person. init. V. summa. Bartol.in extrauang.ad reprimendum V. summariè Doct.& Cardin.in Clem.sæpè. de verb.signif. Bartol.in l Iudices. C de iud.* De *plano* autem opponitur *pro tribunali Vlpian.l.3.* §. 6. *ff.de bonor.possess.& l.2.ff quis ordo in bon.* quia tribunal maiestatem dicit, & pro tribunali ius dicere solemnitatem redolet, de plano autem, vel domi, vel breuiter, vel in via, prout expostulabantur iudices, significat, vt multis probat *Io.Caluinus*

Sed solemnitates.

De plano

in lexico Iuridico verb. de plano. quasi in plano, & æquato loco oppositum tribunali, quod subleuatum est, & attollitur, Ad cuius allusionem de plano procedere dicitur iudex, qui sine strepitu, & figura iudicij procedit, si non in consistorio, vel in eo loco, vnde ius dicere consueuit respondet, vel si aliqualiter instructus, ac sine iuris solemnitate, aliquid facit, statuit, atque decernit. In quem sensum scripsit *Bart. in extrau. ad reprimendum cit. & in l. ne quidquam de off. procons. & Clem. sæpe de verb. signific.* & habetur in *l. de submersis C. de naufrag. lib.* 10. Idest sine causæ cognitione, sine libello, & sine solemnitatibus, & ordine, ac tela iudiciaria, siue termino peremptorio, sine obseruantia diei feriatæ, sine litis contestatione, et sine omnibus illis, quæ introducta sunt per ius ciuile, ita vt tantum seruari debeant, quę sunt de iure ciuili, naturali, et diuino. *Tuscus pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. conclus.* 366. *num.* 4. et alij a pud *Barbos. loc. cit. num.* 11. *& per totum Claus.* 176.

Sine strepitu & figura iudicij.

Respondeo, & dico tertio summariam cognitionem gratiæ factæ à Generali in statuto citato, importare, quod Prouincialis non teneatur citare interesse habentes, terminum præfigere aggratiato, vt sua iura deducat, & incumbentia probet, processum formare, & alia huiusmodi facere, sed solum videre, conuocatis Patribus, sine scripturis, & processibus, an vera sint exposita, et si quid obstet non dare exequutionem, sed Generalem monere de subreptione, ad summum adnotari poterit à Secretario Prouinciæ præsentatio gratiæ, examen summarium, obstātia, suspensio, & Superioris monitio.

Respondeo, & dico quartò, iuxta superiorem doctrinam explicanda est nostra *Practica criminalis. tit. quam formam iuris, &c.* dum dicitur *excludi debet à nostris iudicijs modus ordinarius procedendi, & ille solus admitti, qui summarius dicitur, in quo de plano sola rei veritate inspecta rimulis omnibus, & apicibus, seu solemnitatibus iuris postpositis, proceditur*, & recensentur solemnitates, & essentialia iuris. estq. ordinatio Apostolica *Bonifacij VIII. ad augmentum* & habetur in *c. qualiter, & quando* 2. *de accusat. & in cit. Clem. sæpe de verb. signific.* & tradunt *Zaccharias Bouerius in directorio fori iudic. part* 1. *cap.* 7. *Clar. quæst.* 85. *§. non sit. Compend. priuil. v. appellatio*.

Quæstio septima. Quid faciendum sit, casu quo monitus Superior de subreptione præcipiat, factam gratiam exequtioni mandari.

Respon-

Respondeo, si absolutio, seu dispensatio facta contineatur intra spheram authoritatis Superioris, & iuri, & æquitati non repugnet, debet Prouincialis obedire, & gratiam indultam executioni mādare. Sin autē minimè. & Ratio est quia effectus à sua Causa procedere debet, qua nō Existēte, neque effectus existere potest. & cū id possimus, quod de iure possumus. Vt dicitur ex famoso Axiomate, pro infecto habetur, quod fit cōtra ius, & indebite *Panor. in c. veniēs n. 1. de præsbyt. nō baptizatos Ias. in l. quoties ff. qui satisdare cogant*. & in iure parificātur nullum nihil, & inutile, vt notatur *in cap. inter corporalia de transl. Epis. ad quod facit textus in l. 1. ff. quod cuiusq. vniuersi nomi, cap. notificasti 33. quæst.* 5. Vnde male fieri, & nihil fieri idem important, vt multis probat *Iodocus Bombouderius in Enchiridio parium, aut similium iuris. ver. fieri malè, & fieri indebitè*. Si ergo Generalis remitteret pęnas, quas ex præscripto legum non posset, Prouincialis non teneretur obedire.

Male fieri, & non fieri, idem sunt.

Ex cuius doctrinæ opposito deducitur conclusio contraria, quod extra casum manifestæ prohibitionis, etiam si res dubia sit, habilitatem, vel pænas remittente Generali Prouincialis post nunciationem subreptionis, debet præceptum Superioris executioni mandare. & Ratio est, quia per nouam voluntatem Superioris sanatur subreptio, & vitium supplicationis, etiam si de supplando hoc defectu Generalis non se declaret. quia tūc Prælatus supremus censetur disponere de plenitudine potestatis secundum *Baldum in proem. decretorum* contra quem non est disputare, nec contradicere *Marsilius in repetit. l. de vnoquoque ff. de re. iudic. Alex. consil* 111. *vol. 6. Decius cons.* 262. & alibi. dixi *etiam si non declaret*. de hoc defectu, & non deroget iuri municipali in contrarium, quia quando Princeps facit actū, qui valere non potest, nisi de plenitudine potestatis, tunc valet talis actus etiam de hac clausula non expresso, quia alias actus non subsisteret, et censendum est, actum magis valere, quam perire. vt singulariter dicit *Paulus de Castro in cons.* 274. *& in l. ex imperfecto ff. de testam.* quem refert, et sequitur *Alexand. in l. 2. C. de testam. milit. & Felin. in c. 1. de constit. init. & in cap. cum inter R. priorem de except. & in cap. in causis 2. colum. de re iudic Dom. de sancto gemin. cons.* 17. *Decius cons.* 140. & 77. *Marsilius*, qui alios refert *in singulari* 84. *& in d. l. de vnoquoque ff. de re iudic. qui in Practica* §. *quæritur modo in fine*, tenet derogari priuilegijs per actum Principis siue apponat, siue

De plenitudine potestatis.

Actus censetur magis valere, quā perire.

non apponat clausulam, de plenitudine potestatis, vt scilicet actus magis valeat, quam pereat. Replicante igitur Generali, quod non obstante reflexione subreptionis, facta à Prouinciali, gratia, vel remissio valeat, et executioni mandetur, mandanda est. Accedit alia maxima legalis, quod in dubio, tenendum est pro authoritate superioris, et præsumitur pro Principe, et habet præsumptionem iuris pro se. *Abb. in cap. cum olim de re ildic. vbi, in cap. in causis Cynus in l. rescripta* C. *si contra ius veluti pub.* et præsumitur pro iudice, et pro sententia *l.* 1. C. *de off. iudicis Baldus in l. iubemus* C. *de sacros. Eccles.* et vniuersaliter præsumitur pro Prælatis in *specul. de rescripto præsentat.* §. 4. et omnia præsumuntur licere, cum prohibita non reperiantur in *d. specul de probat* §. 1.

In dubio pro Superiore est tenendum.

Sed oritur difficultas, an gratia facta ab vno Generali, de qua dubitatur, an sit æquitati, & iuri conformis, & super quā intercessit interpellatio, & querela prouincialis, possit examinari, & reuocari à successore, vel à Superiore.

Gratiæ non spirant.

Respondeo primo, gratiæ non spirant morte concedentis, & priuilegium Principis decet esse mansurum de *regul vir. in* 6. prout latè deduxi in *comment. ad stat. cap.* 7. *stat* 5. *fol.* 520 & *cap.* 2. *stat* 14. *fol.* 128.

Respondeo secundo, reuocari non debent, nec iustè possunt sine causa, vt ibidem probatum est.

Sed reuocari possunt.

Respondeo tertio, reuocari possunt, si specialiter de illis disponat successor, vt patet de quotidianis reuocationibus priuilegiorum, & gratiarum, quæ à Summis Pontificibus fiunt. nisi in rem iudicatam, & in actum irretractabilem transiissent. puta si remisisset suspensionem ab ordine, & eius vigore ordinatus fuisset, vel ab officio, & illud exercuisset. nam si non ens non est potentia, & non entis nullus est actus.

Examinari à successore.

Respondeo quarto, potest licitè successor examinare priuilegium, & gratiam ab antecessore concessam, si de illis dubitatio oriatur, & si in dubium tempore concessionis reuocata fuissent. Tum quia examinare priuilegia ad Principem spectat *cap. cum venissent de iudic. cap. inter alia de sent excomm. l. si imperialis maiestas l. leges sacratissimæ* C. *de legibus*. *Tum quia* non potuit Prædecessor ligare manus successori, quia par in parē nō habet imperiū, vt dicitur. Nec vitare pōt generalis examē taliū gratiarū, si de subreptione, vel inualiditate notētur, cū ex officio teneatur subditorū paci, & iustitiæ cōsulere, & sic aliquādo in

in facti contingẽtia practicatum vidi,& quidem iuxta statutum citatum ex cap. 7. §. 5. num. 78. in quo dispo itur, pœnas ab inferioribus impositas Superiores non remittant, nisi causa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura consideratione adhibita, causisquè cognitis, & mature discussis. Non quod gratia, vt gratia in examen trahatur, sed vt male impetrata, ex quo capite inbibit rationem iustitiæ, quæ vnicuique tribuit, quod suum est. & tunc non tangeretur authoritas concedentis, quia hac ratione successor in antecessorem imperium non haberet, sed defectus impetrantis, quia non præsumitur voluisse Principem concedere repugnantia legibus, nisi de illis specialiter mentionem fecisset, vt est noti, & cõmunissimi iuris.

CAPITVLVM XXX.

De Pœnis, quibus plectendi sunt Patres qualificati, si eos delinquere contigerit.

HAbet ordo Seraphicus tale statutum. *Patres ordinis, aut qui Ministri Prouinciales fuere, vel eorum priuilegijs gaudentes à Superioribus prouincialibus & Commissarijs, officio priuari, vel ad notabilem aliquam punitionem, aut confusionem subeundam cogi non possint, nisi de consilio, & consensu maioris partis Patrum prouinciæ*. ita in toties citato cap. 7. §. 5, num. 30. Ad cuius explicationem sequentes quæstiones examinandæ sunt. Prima, qui sint Patres ordinis, & gaudentes priuilegijs Prouincialium. Secunda, quibus inhibeatur contra tales patres procedere. Tertia, Quid nomine notabilis punitionis, & confusionis veniat. Quarta, An aliter procedentes puniri debeant, & acta subsistant, sit igitur.

Patres ordinis delinquentes quo modo puniendi.

Quæstio prima, qui sint Patres Ordinis, & gaudentes priuilegijs Prouincialium.

Respondeo primo, tota quæstio hæc merè Franciscana, & statutaria est, quippe quæ ex statutis dependet. Vnde sciendũ est, in Franciscano Sodalitio, Patres alios esse Ordinis, alios esse Prouinciarum, & illos, vel totius, vt Generales Ministri, ac

Patrum distinctio in Franciscano Ordine.

Vicarij, vel unius familiæ, vt Commissarij Generales Cismontani, vel Vltramontani: istos autem, vel esse actuales, vel habituales, nimirum dum actu exercent officia, vel ijs functi sunt, Prouinciales Ministri, Custodes, & Diffinitores, dum actu munia exercent actuales dicuntur, exactis officijs, soli Ministri remanent habituales, nam Custodes, & Diffinitores, talem appellationem non habent nisi secundum quid, vt dicemus de quibus nos in *Comment. ad stat. cap.* 1. *stat.* 4. §. 11. *diximus*, & *cap.* 8. *stat.* 36. *fol.* 446. ibi de grauiore, hic de antiquiore patre sermonem habentes, hinc in statutis generalibus cap. 8. §. 17. num. 1. & 2. de Ministro Generali. *Minister Generalis officio functus remanet Pater, Diffinitor, & discretus perpetuus totius ordinis*, & § 20. num. 6. de Vicario Generalis *Vicarius, qui saltem per biennium vniuersum ordinem moderatus fuerit inter veros, & legitimos vtriusque familiæ patres perpetuos computetur*, & §. 22. num. 8. de Commissario, *Commissarius Generalis afficio functus pater perpetuus suæ familiæ definitor, & discretus sit*, & §. 39. decernitur præcedentia, & socius Prouinciali emerito, & § 40. num 4. De Vicarijs. *Vicarij prouinciales, qui per biennium completum in officio steterunt patrum prouinciæ priuilegium, & præcedentiam habeant*, & §. 25. num 18. De Diffinitoribus Generalibus. *Definitores Generales, & Patres ordinis quicunque in suis Prouincijs semper habeant eadem priuilegia, quæ habent ij, qui officio Ministeriatus functi sunt*. & de Custodibus §. 9 num. 7. *Custodes exactis officijs inter patres suæ Prouinciæ numerentur*. De Diffinitoribus prouinciarum habetur in statutis Toletanis ann. 1633: *Diffinitores prouinciarum, & reformationum discreti, etiam habituales, sicuti, & actuales præcedant Vicarios Conuentuum*, quo loco honor defertur diffinitoribus habitualibus, & in statutis generalibus citatis §. 33. num 1. de subrogatione diffinitorum prouincialium sancitur, *& si nullus fuerit pater, subrogatur Guardianus principalioris Conuentus*. nimirum si nullus fuerit, qui Ministri, Custodis, vel Diffinitoris officio functus sit, vt in praxi seruatur, ex quo Diffinitores habituales patres prouinciæ etiam appellantur. Sunt itaque Patres totius ordinis Minister, & Vicarius Generales. Alterius familiæ Commissarius iuxta Bullam Vnionis electus. Prouinciarum Minister Vicarius, Custos, Diffinitores, Procurator, & Commissarius Curię, & Diffinitores Generales sunt Patres suæ Prouinciæ.

Ministro Generalis officio functus.

Vicarius.

Commissarius,

Prouincialis

Vicarius Prouinciæ,

Diffinitor Generalis,

Custos, Diffinitor Prouincialis.

Procurator, & Commiss. Curię.

ciæ, qui etiam communiter Patres ordinis vocantur, prout statutum fuerat in gener. capit. Romano. an. 1587. *Partes ordini habeant semper illam . & priuilegia , quæ habent ij, qui fuere Ministri in Prouincijs suis Patres illi, qui sunt , & erunt per triennium Secretarij Reuerend. Patr. Ministri Generalis computentur inter patres suarum prouinciarum , & socium habere possint*. licet in statutis Barcinonensibus , quibus Vltramontana familia regitur *cap. 7. §. 5. in fine* determinetur , sequitur . *Discreti verò, & Patres ordinis istius familiæ pro tempore dumtaxat existentes , censendi sint Procurator Ordinis , Commissarius Curiæ Romanæ, & Diffinitores in Comitijs generalibus electi , qui postea , etsi patres suarum prouinciarum existant , non tamen ordinis , neque familiæ Patres sunt nuncupandi*, & de Procuratore Generali reformatorum disponitur in Constitutione Vrbani VIII. *Iniuncti nobis*, edita ann. 1644. 12. Maij, vt finito suo officio remaneat pater ordinis perpetuus , cum omnibus priuilegijs , exemptionibus , & præcedentijs, quæ conceduntur Procuratori Generali fratrũ de obseruantia , & Commissario Curiæ eiusdem ordinis .

Secretarij,

Procurator reformatorum .

Respondeo secundo , Priuilegijs patrum prouinciæ gaudent primo Guardiani Ierusalem officio functi, stat. gen. cap. 12. §. 1. num. 20. *Guardianus Terræ sanctæ ad propria reuersus omnibus priuilegijs , & prærogatiuis gaudeat , quibus gaudent , qui fuerunt Ministri Prouinciales in sua Prouincia . Quod & iam de eo, qui per triennium integrum* Præsidentis officium ibidem absolutè exercuerit, venit intelligendum . Secundo, *Commissarij Terræ Sanctæ, qui per octennium continuum officium exercuerunt, gaudeant priuilegijs definitorum prouincialium, qui verò per duodecim annos continuos , priuilegijs patrum prouinciæ, quoad præcedentiam , & paternitatem* . Tertio Lectores iubilati, cap. 5, §. vlt. num. vlt. *qui verò secundum superiores regulas* (bullæ nimirum Vrban. VIII. *cum sicut accepimus*) *docuisse constiterit , eorum priuilegijs , exemptionibus , & prærogatiuis in omnibus , & per omnia gaudeat , quibus illi gaudent qui Ministeriatus officio functi sunt*. Quarto Secretarij Ministri , aut Vicarij , vel Commissarij Generalis in *gen. capit. Toletano an. 1606. Tit. de voto , & præced. patrum* ibi restituitur statutum Neapolitanum abrogatum per Clementem VIII quo cõceditur votum , ac præcedentia patribus ordinis, & prouinciarum , inter quos recensentur *Secretarij Reuerendiss. Generalium , & Commis-*

Patres Prouinciæ sunt . Guardianus terræ sanctæ

Commiss. terræ sanctæ

Lectores Iubilati

Secretarij Generales

Commissariorum generalium iuxta bullam vnionis electorum per continuum triennium in Capite. vt sciamus hos numerari inter patres suarum prouinciarum. quod prius decretum fuerat in generali Capitulo Romano *an.* 1586. tandem Magistri Nouitiorum *cap.* 2. §. 5. *num.* 6. *Qui Magisterium Nouitiorũ continuo sexennio gesserit definitorum prouincialium priuilegijs gaudeat*.

Magistri Nouitiorum.

Respondeo Tertio, magnam diuersitatem esse inter recensitos Patres, conuenireque in conceptu quodam vniuersali, paternitatis, Pater enim dignitatis, et honoris nomen est. *Lucas de penna in l pater. C. de legationibus lib* 10. *tit.* 63. secundum *Papianum* vnde et *Patres* dicti fuere, quos plebs sibi creauit, vt ipsi plebem excederent. *Nibriss. in vocabulario vtriusque iuris* et Conscripti, qui ad centum, quos Romulus primum elegerat, adiuncti fuere, et tabulis aureis adnotati. *Ibid.* ad cuius similitudinem patres appellantur in religione, quos ipsa religio ad sui gubernium destinat, et sic, quia diffinitores, Custodes, et alij aliquando rebus gerendis prælati fuere, optimo iure patres vocantur licet inficias non erim sancte procedere aliquas prouincias ordinis discalceatorum, ablegata secundum Euangelium appellatione patris vocare suos prælatos fratres, et hispanico idiomate, *hermanos*. qui mos à primæua nascentis religionis simplicitate non discordat: nullibi enim in regula nomen patris, sæpius nomen Fratris legitur. cuiusmodi in multis epistolis, quos S. P. N. Franciscus ad quamplurimos dedit, Fratris nomen, semper vsurpauit, exceptis duabus, aut tribus, quas ad Fratrem Eliam scripsit. *frater Leo frater Franciscus tuus salutem, & pacem Reuerendis, & multum diligendis Fratribus vniuersis Generali Ministro & cap. Dilectis in Christo fratribus Ministris Prouincialibus ordinis Minorum. Charissimo meo Fratri. Antonio Frater Frãciscus salutem Reuerendo in Christo P. Fratri Eliæ totius ordinis vicario* Reu. *in Christo Patri N. totius ordinis generali ministro*. quod aduertendum est pro reuerentia, quam erga totius ordinis caput gerere debemus, cum erga membra satis sit Fraternitatis charitatem, et æqualitatem ostendere. Porrò inter istos patres pro excessu meritorum datur excessus recognitionis, et reuerentiæ. Qui toti ordini, vel eius medietati præfuerunt cum titulo patrum ordinis habent votum electiuum, decisiuum, et consultiuum in omnibus capitulis, congregationibus, & negocijs ordinis, & pro-

Pater honoris titulus.

Cõscriptus.

An in primæua religione patres sint appellati.

Pattres ordinis, que priuilegia obtineant,

& prouinciarum, vbi adesse contigerit. Qui vni prouinciæ tāquam Ministri, Vicarij, & eorundem priuilegiis participantes habent tantum præcedentiam in prouincia, & socium (sermo est de obseruantibus, quia inter reformatos & si accesserit prælatio in incessu, & consessu, eaque tumultuaria, & pro libito generalium incerta. quippe qui apud sedem apostolicam egerunt, vel remitti, vel dimitti, socius tamen emeritis patribus prouinciarum non datur) non tamen votum, aut quippiam aliud, prout per statuta Neapolitana *an.* 1590. *cap.* 32. concessum fuerat, & per Clementem octauum abrogatum, deinde per Paulum V. restitutum, tandem per Gregorium XV. & Vrbanum VIII. ablatum, sed in Prouincijs Vltramontanis quoad duos tantum patres iterum concessum per eundem Vrbanum VIII. in constit. *onerosa pastoralis* 23. *Iulij* 1639. eo titulo, vt negocia prouinciæ ab ijs patribus tractarentur, qui rerum gerendarum periti essent, vt appareat quos plausibiles sinus sibi pandat ambitio. Scio duos Vltramontanæ familiæ Patres, (quos honoris causa non nomino, alias de mea in ipsos obseruantia optimè meritos,) qui in suis prouincijs digniores erāt, & quibus tale ius suffragandi perpetuò accedebat, fuisse absolutos motores huius restitutionis pro ipsorum familia, defunctos tamen antequam acquisito iure fruerentur, alterum Romæ, alterum in Hispania, sed curis, ac animi afflictionibus confectos, & magnatum indignationi expositos. Nostra autem hęc Cismōtana familia restitit introductioni talium patrum, sua quiete, libertate, & simplicitate contenta, nam experientia docuit, magna ex parte libertatem exulare, vbi aliquis fuerit, qui prouinciæ perpetuò dominetur. experti loquimur, qui capitulo generali Romano illius *anni* 1639. in quo negotium propositū, examinatum, exclusum pro Cismōtanis, conclusum pro Vltramontanis fuit, aderamus. Alij tandem qui Custodes, vel diffinitores prouinciales extiterunt, patres quidem remanent, sed sine voto, sine socio, & apud reformatos, sine præcedentia. eo tantum iure gaudentes, vt quando aliquem in defectu diffinitoris defuncti, vel officio cedentis subrogari oporteat, & desint Prouinciales emeriti, alijque patres ordinis, aut prouinciæ, ipsi veluti ab intestato succedant, sicuti deficientibus omnibus patribus, succedit Guardianus principalioris Conuentus.

Ambitionis ingenium.

Respondeo quarto, nomine patrum in hoc statuto non venire Custodes, & diffinitores emeritos, sed tantum Procuratores, & Com-

Qui Patres iudicari nō possint nisi &c.

& Commissarios Curiæ Romanæ, Diffinitores generales, Ministros Prouinciales, Lectores, iubilatos, Guardianos Ierusalem, Secretarios Generalium, Commissarios Terræ Sanctæ per duodecim annos. isti enim prouincialium priuilegijs fruuntur. & statutum est clarum. ex quo excludo etiam eos qui ministri, Vicarij, aut Commissarij generales per electionem extiterunt, nō quod via ordinaria cōtra ipsos procedendum sit, sed quia ex excessu dignitatis, patrum prouinciæ iudicio sisti non debent, sed Generalis, & Diffinitorum generalium. & ratio est, quia cum fiant Patres totius ordinis, vel totius familiæ ęquum non est, arctari iudicio prouinciæ & liquet ex ipso statuto, quod comprehendit illos tantum, qui vel prouinciales fuerint, vel prouincialis priuilegijs gaudeant. cuiusmodi sunt Diffinitores generales, qui nominantur hoc loco *Patres ordinis* patres enim totius ordinis non gaudent priuilegij Prouincialium solumodo, sed supra illa extenduntur cum pleno iure suffragij: Quare si procedendum esset contra aliquem istorum, omnino consulendus esset P. Generalis, & illius expectandus assensus, & mandatum. Cōgruit ratio quia sicuti Generales actuales, quando delinquerēt, expectatur Capitulum generale, & non vocantur in iudicium, nisi exacto officio, & in ipso generali Capitulo, vt disponitur *cap.* 8. *Statut.* §. 11. *num.* 3. 4. 5. ita si (quod absit) delinquerent, ad Generalem reducendum esset negotium, ne filij Patrē iudicent, & contemptibilis supræmi capitis maiestas reddatur. argum. *cap. cum ex illo. de transf. episc. ibi Maiores ecclesiæ causas ad Apostolicam Sedem perferendas vbi Abb. num* 3. ad cuius proportionem, cum maiores causæ in ordine esse non possint, nisi, quæ patres totius ordinis concernunt, debent ad supremum religionis Principem deferri. & sicut probatio meritorū in rempublicam, vel Principem solet remittere, vel minuere pœnam *Glos. in* §. *plane V. ob meritorum Instit. de iur. nat. gēt. & Ciuili. Grammat. cons.* 29. *num.* 40. quos citat, & approbat *Clar. quæst.* 60. *num.* 27. apud quem *Baiardus*, qui refert *Tiraquellum*, *Plac. Ancaranum*. ita debet saltem referre causas generalium emeritorum ad Generalem ordinis, cum exacti regiminis ratio multa in religionē merita supponantur facit etiā dispositio *cap. qualiter & quando* 2. *de accusationibus* vbi magna cautela procedendum esse præcipitur, qua do inquisitiones accusationesque ad capitis diminutionem intenduntur, ne (inquit) *concussis columnis, corruat ædificium*. columnæ autem ordinis

Generalis in solo Capitulo iudicatur.

Merita pœnas minuūt.

Contra prælatos maturius proceditur.

Ordinis, sunt eius patres, & discreti perpetui, non tantum habitu prælati, verum etiam actu, quia habent ius suffragandi, consulendi, decidendi, eligendi, iudicandi, & omnibus negotijs ordinis assistendi, & licet subditos non habeant (vt habent, qui actu gubernant) sunt tamen consiliarij. Assessores, & Senatores ordinis, & omnium prouinciarum, ita vt in toto ordine, non nisi vnum Superiorem habeant nempe Generalem Ministrum, vt disponitur *cap.9.§.42.num.2.* & sancitum fuit in *Cap.Gen.Romano ann.1639. Tit. de patribus perpetuis ordinis.* nimirum si adessent eorum Guardianus, Prouincialis, Commissarius, & Generalis, Patres Ordinis soli generali subesse tenerentur, & licet in eius absentia subsint vni prælato, quicunque ille sit, attamen de natura exacti officij, soli Ministro Generali subduntur. Vnde indecorum, & indignum esset, si à Prouinciali. & Diffinitorio, aut patribus prouinciæ iudicarentur, qui omnes sint inferiores patribus ordinis. Casus iste praxi regulari non potest, quia nunquam tale quid accidit, & tanquam de casu insolentissimo dispositum in ordine non reperitur. Vt autem materia hæc planius digeratur, aliquæ difficultates ex dictis emergentes, examinandæ sunt.

Generalis emeritus vnum superiorem habet.

Prima est, an sub nomine Patrum ordinis, vel Prouinciæ veniant Commissarij Generales, qui non eliguntur iuxta bullam Leoninam, & statuta ordinis, sed instituuntur à solo Generali, vel etiam aliquando ex consilio Diffinitorum, vt sunt Vicarij, quos Generalis relinquit in hac, aut altera familia, quando vltra montes discedit, vel ad longinquas partes in sua familia ambulat, & illi, quos mittit ad regendas prouincias superioris, & inferioris Germaniæ, aut noui orbis, quos Commissarios Generales nominat, & qui in Curia Regis nostri Catholici residet, ac Commissarius Generalis Indiarum appellatur.

Respondeo primo, Commissarius Generalis Indiarum in prædicta Curia residẽs est verè pater suæ Prouinciæ, ita in statutis *Barcinonensibus c.7. de electionibus §.4. ver. Discreti ergo* vbi dicitur. *Commissarius Generalis Indiarum in Curia Regia residens, Officiales Curiæ, Diffinitores Generales, dum actu sua munera exercent in sua quisque prouincia, sunt discreti, & patres Prouinciarum,* inter quos numerantur etiam *qui per triennium laudabiliter functi sunt officio* Commissarij *in toto Regno Peruano, vel tota noua Hispania, vel etiam in Orientali* India, *dummodo in suis prouincijs antea diffinitores, vel lectores iubilati*

Commissarius Indiarũ est pater suæ Prouinciæ

lati fuerint, secus verò nullo priuilegio gaudeant ob eorum munerum functionem, & traditur etiam in stat. *cap. generalis Romani an.* 1587. *Tit.pro* Indis. ex constit. Sixti V. *cum adregendos.* Neque dubium facere debent verba illa, *dum actu sua munera exercent*, quia hoc referendum est ad votum,& suffragium, non ad paternitatem habitualem, quia dum actu munera exercent, habent votum, non verò exactis officijs, per contrapositionem ad Patres totius ordinis, qui semper sunt actuales quoad ius suffragandi.

Commissarij alij non sunt patres prouinciæ.

Respondeo secundo, Commissarij Germaniæ, Poloniæ, Galliæ, item qui instituuntur à Generalibus ad gubernandum in eorum absentia, patres ordinis, & prouinciæ non sunt exactis officijs. Probatur primo, quia id per statuta cautum non reperitur, & non est concedendum ius nouum, quod religio non concedit, & esset priuilegium personale, contra vniuersalem abrogationem factam, & expressam prohibitionem, per constitutionem Vrbanam, nè in posterum concedantur, *præter, & contra regularia instituta, &c. ann.* 1639. 3. *Iulij*. *Inter cæteras*. Probatur secundo, quia paternitatis titulus non aduenit ex generalis institutione, sed ex electione Capituli, vt patet ex *stat. general, cap.* 8. §.14. *num.* 9. vbi disponitur de authoritate Generalis ad quem spectat *Congregationem generalem celebrare, vel differre, Commissarium generalem, aut in officio continuare, aut altero de consilio discretorum ordinis substituere, ipse tamen Commissarius generalis sic institutus non erit pater ordinis, nec prætextu dicti officij votum habebit in generali capitulo proximè sequenti*, & §.23. *num.* 2. de hoc eodem Commissario dicitur. *Qui sit per generalem Ministrum institutus suæ familiæ Pater, exacto officio, nisi aliunde illi competeret; censendus non erit*. Cum ergo in eodem *cap.* 8. §. 14. *num.* 4. disponitur, quod cum *ex familia, ex qua assumptus est ad alteram transire contigerit, Vicarium generalem, de aliquorum discretorum ordinis consilio instituere, & institutum in ea relinquere cum plenitudine potestatis, donec ipse reuertatur*, & iste Vicarius Generalis multo inferior sit Commissario Generali, qui de necessitate instituendus est, ex *Leon X. Ite, & Vos*, & est Superior ordinarius etiam præsente generali in ea familia, vt statutum est, *cap.* 8. §. 22. *num* 5. *&* 6. quod de Vicario dici non potest, quia eius officium cessat, statim ac generalis in illa familia, cui Vicarium præfecerat, pedem intulerit, sequitur

multò

multò magis non remanere patrem illius familiæ Vicarium institutum à generali, si non remanet Commissarius Generalis.

An autem remaneat suę prouinciæ pater, si non suę familię?

Dicendum est, non remanere, quia cum hoc statuta non decernant concedendum non est, & ratio est, quia sola delegatio Generalis ius paternitatis non tribuit, nam hac ratione essent Patres omnes, illi quos ad Visitandas Prouincias destinat, & parum refert, quod ad ampliorem iurisdictionem, aut strictiorem destinetur, ad finem adquirendi Paternitatis prærogatiuam.

Ex quo patet, quam fundatè aliqui hoc ius sibi arrogare voluerint, æquiuocantes in genere Vicariatus, quia enim Vicario generali electo post mortem generalis, si per biennium in officio perdurauerit, decernitur paternitas ordinis, putauerunt sibi deberi eandem in sua familia, si per tantumdem temporis in delegato Vicariatu perstitissent. Cum tamen status religionis non pendeat à solo arbitrio generalis, qui potest, sibi Vicarium destinare, quem maluerit, & libuerit.

Secunda si necesse sit ad acquirenda priuilegia patrum ordinis, & Prouinciæ, quod intercedat aliquis lapsus temporis, v.g. cum certum sit Vicarium Generalem, & Vicarium Prouincialem, non remanere patrem ordinis, & Prouinciæ, nisi per biennium saltem eo munere functus fuerit An idem dicendum sit de Ministro Generali, vel Prouinciali, de Diffinitoribus Generalibus, vel Prouincialibus, de Procuratore, & Commissario Curiæ, de Guardiano Ierusalem (cum de Præsidente constet, nisi completo triennio, non gaudere) an requiratur ista circumstantia temporis, ita vt si Minister Generalis, vel alij post annum renunciarent suis officijs, an Patres remanerent?

Respondeo affirmatiuè, idque probatur ex duobus notis principijs, primo, quia statuta appellant istos patres ordinis, & Prouinciæ, nulla facta mentione temporis. Secundo, quia exceptio posita in Vicarijs, Pręsidentibus, Commissarijs terræ Sanctę, firmat regulam in contrarium, vt sparsim, & pluries diximus, facit enim regulam in non exceptuatis, *Bald. in l. 1. ff de regulis iuris Panbor. in cap. quoniam frequenter. Vt lite non contestata. Bart. in l quæsitum. § de fundo instructo.* & alij passim. Neque dici potest cum *gloss fin. in l 1 C. de condit. indeb. Abb. d. cap. quoniam frequenter. & in cap. omnes. de constit. & in cap. pastoralis. de rescriptis. Felin. in d. cap. quoniam.* quod ex-

Qui ante lapsum termini patres remaneant.

Exceptio facit regulam in non exceptis.

exceptio non excludit casus similes exceptuatis, quasi vero, cũ sint similes Ministri ac Vicarij, Guardiani, ac Præsidentes, qui eãdem authoritatem sine vlla diminutione habent, debeant pari passu currere. & quidem opinio cõstans est, Ministrum Prouincialẽ, non adquirere priuilegia patris Prouinciæ, nisi duos expleuerit annos, sic etiam de Procuratore, & commissario curiæ. Non inquam opponi potest ista doctrina, quia & si in iurisdictione æquiparentur, in electione tamen satis distant. vt ex se patet. nec sine causa religio discrimen temporis posuit in aliquibus, quod non posuit in omnibus. & hoc doctrinaliter tenendum est, quousque clarum religionis statutum accedat.

Tertia Difficultas, An patres ex priuilegio, in hoc statuto comprehendantur.

Patres ex priuilegio.

Respondeo iam abrogati sunt Patres isti, qui sine meritis prouincias, ordinemque grauabant. attamen potest aliquis ex priuilegio apostolico appellari Pater, vt nonnullos vidimus. de his dico standum esse dispositioni apostolicæ, quæ maximè ponderanda est, ne intuitu meritorum expeditum sit priuilegium, ijs non existentibus. cum hoc tamen stat, vt *patres prouinciæ, aut ordinis, qui ex electione sunt facti, semper præcedere debeant illos, qui priuilegio ipsorum gaudent in* Gen. congreg. Rom. an. 1615.

Quæstio secunda, Qui sint illi Prælati, quibus inhibetur cõtra Patres ordinis, vel Prouinciæ procedere.

Respondeo, non tangit superiores generales, Ministrum, Vicarium, Commissarium, siue per electionem, siue per institutionem creati sint, sed solum Prouinciales, siue ij sint Ministri, siuè Vicarij, siue Commissarij Visitatores. Conclusio liquet ex verbis statuti, quod de prouincialibus tantum loquitur.

Vicarij, & Commissarij in ordine Minorum.

Sed difficultas est, quia aliquando accidit Generalem in suo discessu, plures Vicarios generales instituere, non tantum vnũ pro obseruantia, & alterum pro reformatione, sed multos pro vna quaque parte, itaut aliquæ prouinciæ vni, aliæ alijs cõmittantur. & de facto Creatur vnus Commissarius pro Belgio, alter pro Superiori Germania. Tertius, pro reformatis, Quartus pro fratribus de familia, & Vltra montes sunt plures Commissarij generales, in Indijs, in Lusitania vnus, in Gallia, paucis ab hinc annis alius. & Reuerendissimus P. Bernardinus de Senis reliquit plures Commissarios in Vltramontana familia, neque hoc repugnat, & facere id potest pro bono pacis. queritur

modo

modo an isti possunt procedere contra patres, non conuocatis alijs patribus? Generalitas enim officij ita potest se tenere quoad paucas, sicuti quoad plures & omnes prouincias, & Cōmissarij generales, omnes supracitati appellātur · quare nō vidētur remanere intra terminos superiorū prouincialiū, quia Prouincialis appellatione non venit, nisi qui est superior vnius prouinciæ 3. *q.* 3. §. *spatium cap. vltra tertiam de testib. vbi* Innoc. *l. prouinciales. Alciatus de verb. signif Nibrissensis in vocabulario vtriusque iur. verb. Prouincia*. qui autem multas gubernat, non prouincialis, sed generalis appellari debet, & sic consurgit alia difficultas, an sub hac formalitate militent, qui ad plures prouincias Visitandas mittuntur, vt passim contingit. & in Gallia Visitatorem Commissarium generalem vocitant.

Respondeo, venanda est resolutio ex patentibus literis à Generali indultis. Si enim delegatum supra multas prouincias Commissarium generalem appellet, sine dubio poterit procedere sine congressu patrum. quia tunc non est superior prouincialis cuiusmodi sunt omnes supra recensiti, qui ad regendas plures prouincias missi, generales Commissarij titulo condecorantur. hoc tamen vsquequaque non extendo, vt compræhendam Visitatores, etiam si ad plures prouincias demandatos, quia isti suum officium vltra visitationem non protrahunt, alij verò & visitant, & per triennium, & vltra gubernant, & imbibunt qualitatem generaliū. quare Visitatores in Patres animaduertere non possunt, quia semper Prouinciales sunt, nam completa visitatione vnius prouinciæ, illius Superiores amplius non sūt, nisi essent sicuti Visitatores Apostolici tempore Clem. 8. quibus plures prouinciæ reformatorum singulis obtigerunt, & per aliquos annos illas gubernauerunt, erantque loco generalium. Vnde quando in statuto dicitur, à *Superioribus prouincialibus & Commissarijs*, Tò *Commissarijs* non compræhendit Commissarios generales, sed prouinciales, quia non esset accommodata distributio, si commissarij generales venirent, dum post Superiores prouinciales absolute ponuntur, nec assignari posset ratio, cur additum sit Tò *Prouinciales*, dum disponitur de Superioribus, & non sit appositum ad *Commissarios*, qui, & Prouinciales, & Generales esse possunt. Verum æquum est, etiam ipsos Generales vti debere dispositione statutaria in iudicandis causis patrum, vt eos à plebe discriminent, quia ordinarium tribunal pro ipsorum iudicio est congregatio patrum

prouinciæ, à qua dispositione discedere in odiosis præcipue, rationi non congruit - nisi ex causa opus non sit ordinem istum deserere. & in praxi obseruatur, vt quando procedendum sit cõtra aliquem Prouincialem, siue patrem, ipsimet Generales patrum prouinciæ cogunt concilium, & cum ipsorum voto decernunt, nec apparet ratio cur aliter procedere debeant, quia, sicuti in omnibus alijs negocijs vtuntur medijs ordinatis, puta diffinitorio, nescio cur exire debeant à congressu patrum, si statuta taliter disponant.

Non ierim inficias, posse Generales super hoc statuto dispesare ex rationabili motiuo, quando scilicet iustitia periclitaretur, & fomento partium delicta impunita remanerent, cuiusmodi in simili, deferenda sententia cum voto diffinitorij sancitur in practica nostra Criminali §. *sententia fol* 40. *nisi diffinitores ex vrgenti causa necessiũ fuerit excludere* quod si id Visitatoribus conceditur, cur Generalibus negandum sit? dixi *ex rationabili motiuo*, quia sine causa super statuto dispensare non potest, & fieret iniuria Prouinciæ, Reo, & Patribus. & discurrendum est de hoc, sicuti discurritur de authoritate generalis in materia dispensationum, quæ limitata est per *Capitulum gener. Rom. an.* 1639. vt alibi dictum fuit.

Pro complemento tandem huius quæstionis, noto non impediri per hoc statutum Superiores Prouinciales à capiendis informationibus, & formando processu offensiuo, sine patribus, sed tantum à ferenda sententia, & ab inferendo aliquo actu, qui retractari non possit. inquit enim statutum, *officio priuari, vel ad notabilem aliquam punitionem, aut confusionem subeundam cogi non possint*. quæ verba supponunt causæ complementum, & sententiam, non totum anteriorẽ processum, quia ex communi vsu, Prælatus solus, vel ex officio inquirit, vel ad partis instantiam procedit, capiendo indicia, examinando testes, publicando processum, concedendo defensiones, quando autem sententiare debet, conuocat assessores, & diffinitoriũ, & quidem si ad formandum processum cogeretur, semper cũ voto aliorum procedere, numquam causæ complerentur, neque vitia punirentur. Ex qua doctrina, quæ est in praxi, & communissima, deducitur, posse prouincialem carcerare aliquem patrem, iuxta regulas practicæ criminalis *Titulo Carcer.* quando scilicet reus esset de fuga suspectus, quia licet confusio sit, aliquem carcerari, ea tamen non infligitur per sententiam. &

non ex-

non expedit petere consilium, aut consensum de carcerando aliquo, quando periculum esset in mora, atque adeo iudex stultè procederet, quia carcerandum ad fugam instrueret. Tormentis autem subijcere, ac in rigoroso examine constituere non posset, quia neque tormenta inferuntur sine consilio, et consensu diffinitorij. *Pract. nostra Crimin Titulo torturæ fol. 32. fine.*

Si petas, an possit Prouincialis penitētijs salutaribus in huiusmodi Patres animaduertere

Respōdeo posse, et non solum Prouinciales, sed etiā Guardianos, iuxta statutorum præscriptum, nimirum si ad Chorum, et ad mensam non conuenirent, si silentium frangerent, si disciplinam regularem floccifacerent, &c. in his enim omnibus, nec processus instruitur, nec sententia fulminatur. nec vnquam religio sensit, aut sentit hosce patres à disciplina regulari immunes reddere, vel eosdem in publicis defectibus souere. quinimo, cum patres sint, debent alijs exemplo prælucere. & parum foret, statuta pro minimis condidisse, si ab ijs Patres absoluerentur. *omnibus nostræ familiæ Fratribus* (inquit statutum generale cap. 12. §. 5. num. 1.) *cuiuscunque conditionis existant. mandamus, vt præsentia statuta obseruent*. nullus excipitur. accedunt decreta Clementis VIII. in quibus puniri mandantur, qui Choro, qui mensæ, qui communibus officijs, ac Vitæ non assistunt.

Quæstio Tertia, Quid nomine notabilis punitionis, & confusionis veniat.

Respondeo primo, non prohibetur Superioribus prouincialibus in Patres qualificatos animaduertere in nullo casu, sed tātum per notabilem punitionem, aut confusionem. adiectio illa *Notabilem* concedit de ea, quæ notabilis non fuerit, ex posita doctrina exceptionis, & cum sit restrictio iurisdictionis ordinariæ, in ea tantum parte valere debet, vbi expresse apponitur. Cum ergo authoritas prouincialis sit summa, & ordinaria in Prouincia, à qua *nullus fratrum, nulla monialis, nullus Conuentus exempti sint, sed ei omnes obedire tenentur in ijs, quæ non sint contra animam, & regulam*. vt dicitur cap. 8 §. 38. num. 3. & restringatur per illud *notabilem*, sequitur quod quando notabilis non fuerit Prouincialis suo iure vti poterit. & hoc à maiori probat finem *secundæ quæstionis* de pænitentijs salutaribus, quia si potest iudicialiter procedere ad punitionem non notabilem, multò magis ad penitentias salutares, per regulam *si de*

quo magis, ergo, de quo minus. tota difficultas est, determinare quæ sit punitio notabilis, vnde.

Notabilis. Respondeo secundo, nonnulla tetigimus supra *cap.* 28 *quæst.* 2. *diffic.* 2. explicantes materiam non vulgarem, requisitam pro fulminatione excommunicationis. nunc dico notabilem idem esse, ac notatum & infamem, *cap. ex parte A de testibus, & attestat. ibi quosdam laicos infames, & notabiles.* vnde titulus legis de ijs, qui notātur infamia, quasi notæ in vultu seruorum inustæ. quare iuxta hanc acceptionem non potest Prouincialis descendere ad sententiam infamantem, vt esset de furto, de periurio, de fornicatione, & de omnibus alijs delictis infamiam irrogantibus. Sed non puto tenendam esse rigorose acceptionem *notabilis* vt solum currat vbi aspergatur infamia, sed etiam, si inferretur punitio, quæ apud religiosos notabilis, & conspicua existimaretur, etiam si non infamaret, cuiusmodi esset si declararet aliquē patrem inhabilem ad officia, quia vitam communem non seruat si suffragiorum iure priuaret. quia aliquē percussit. si munere lecturæ, vel cōcionis, aut cōfessarij destitueret, quia ignorās, strepitosus, nō exēplaris est, & alia huiusmodi. hęc enim non sūt priuatio officiorū, nō sunt delicta infamantia, tamen sunt notabiles, ac celebres, conspicuæquè punitiones.

Confusio. In quem sensum accipienda est appellatio *confusionis*, quæ idem importat, nimirum dedecus, opprobrium, vnde confundatur, idest rubore perfundatur, iuxta frequens eloquium S. Scripturæ *confusio faciei mea cooperuit me. confundantur illi, & non confundar ego. Non confunda*[illegible]*xpectatione mea*, quibus locis ruborem, & eru[illegible] significari certum est. apud legistas autem con[illegible]ionem denotat, vt multis probant *Caluinus, Nibriss*[illegible] *Bertacchinus* in suis repertorijs, quæ significatio quęstioni nostræ non congruit. sed in priori acceptione persistentes, dicimus idem esse confusionem, ac infamiam, & notabilem animaduersionem, ex qua deturpatus, & rubore suffusus remaneat.

Non autem attendenda est extimatio patientis, qui forrasse confundetur, si flagella disciplinæ sibi infligat, si culpam dicat, si in panē, & aqua ieiunet. & non falso extimaret, quando ob delicta infamātia hæc pateretur. Sed opinio nasci debet ex ipso delicto, ex genere pœnæ grauis, infamantis, & notabilis. quæ præcipuè pendere debet ex iudicio prudentis Prælati, qui in dubio

dubio inclinet in fauorem rei, quam rigoris. Quod si reus punitus tanquam de non notabili delicto, se grauatum sentiat, poterit latam sententiam remedio appellationis rescindere. ideo sit.

Quæstio Quarta, An Superiores procedentes contra Patres ordinis sine consilio patrum prouinciæ, nulliter procedant, & puniendi sint.

Respondeo primò, nulliter procedere. Probo ex contextu Verborum statuti, *cogi non possint* ad subeundas pœnas, nisi cum consensu patrum. Verbum enim *possum* cui præmittitur negatio, importat necessitatem, & actum contra gestum omnino reddit nullum, priuatque omni potentia *Barbos. diction.* 268. *num.* 3. *plenissimè*. Secundo, quia præscribitur forma iudicij, & actus, qua non seruata, actus omnino est nullus, vt probaui in *Comment. ad stat. cap.* 2. *stat* 1. *fol.* 59 *& cap.* 5. *stat.* 12. *fol.* 454. & est communis opinio; quod autem sit forma, patet ex verbo. *Nisi de consilio*, & hæc dictio formam importat, *Barbos. dict.* 217. *num.* 10. & quia sub ijsdem verbis præscribitur iudicium omnium causarum ordinis in ijsdem statutis cap. 7. §. 5. num. 29. *Prouinciales, & Visitatores, Guardianum priuare non possint sine diffinitorij consensu*, & infra *Illo semper obseruato, vt vbi de priuatione, vel condemnatione agendum sit, non fiat, nisi de maioris partis patrum prouinciæ consilio, & consensu*, & nullus dubitat, aliter factum esse ipso iure nullum, ergo idem dicendum est de iudicio causarum, patres concernentiū, quod numero sequenti subnectitur, statuitur enim tribunal competens. in quo tales causæ iudicari debeant, & superiores aliter procedentes, nulliter agunt, ex defectu iurisdictionis, quę impeditur per statutum generale. Vnde non potest applicari huic casui maxima illa, *Multa facta tenent, quæ fieri prohibentur*, quia illa tantum valet, vbi adsit potentia faciendi, & actus non irritatur, Neque defectus Clausulæ *si secus actum fuerit, irritum sit, & inane*, quia hæc clausula semper intelligitur apposita, vbi ex mente legis actus irritatur, & vbi apponi consueuit. *Felin. in cap. cum M. de constit. num.* 6. *Mandos. in regul.* 17. *Cancell. quæst.* 2. *num.* 6. *Rebuff. in repetit. cap. nulla. de concess. præben. colum.* 30.

Possum, necessitatem quādo importat

Nisi.

Clausula, *si secus actum* quando subintelligitur.

Respondeo secundo, Prouincialem contra statutum hoc procedentem dignum pœna esse, tanquam statuti transgressorem. omnis enim culpa emendationem requirit, maxime in foro Ecclesiastico, & regulari, vt in *Cap. de pœnis dictum fuit*. qua

autem

autem pœna plectendus sit, arbitrio Iudicis Superioris, ad quē recursus habebitur, reseruatur. primo enim rescindenda sunt acta, tanquam attentata contra statutum. Secundo, suspendi etiam poterit ab officio, vel saltem quoad actus iudiciarios, vt in eo, in quo peccauit, puniatur. Tertio, cogendus est ad resarciendum damna illata Patri offenso, per irregularem modum procedendi.

Sed hæc dicta sufficiant, quoad istas pœnales materias, quas vlterius extendere tempus, & occupationes non sinunt, completa in Regio Monasterio S. Claræ Neapolis, quo maius, & eminentius numerositate, atque nobilitate monialium, amplitudine, ac structura verè Regia, & in toto Christiano Orbe non reperitur, die 28. Maij ann. 1647.

Omnia pedibus S. Romanæ Catholicæ, & vniuersalis Ecclesiæ, eiusque correctioni volens, libensque subijcio.

FINIS.

AD LECTOREM
MONITIO.

Quoniam in duas partes Opus diuidere necessitas inopinata coegit, monitus sis, humanissime Lector, prioris partis folia simpliciter adnotata fuisse, quæ autem ad posteriorem spectant, numeris additum fuisse 2. p. ne duos indices conficeremus. Quod si non statim, quod quæris, occurrat, ne graueris idipsum in altera parte perquirere.

dd Agen-

Ar-

mis

Confir-

Con-

Alio-

Electio

Falsa-

In

Incor-

Iniu-

Iudex

Obse-

Pec-

Ordi-

Præ-

An

Doce-

Spiritualia.

Statuendi.

Pote-

Vt

Trire-

INDEX.

Totius Operis Finis.